№ 1 Յունվարի 15 (27) 1880 Յունվարի 15 (27) № 1

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի կէս տարինը 6 րուբլի
Առանձին համարները 5 կոպէկով։

Փոխհրատարակում են միմիայն խմբագրատան մէջ։

Յաղորդագրութիւնք պիտի ուղղուին
Тифлисъ. Редакція „Мшакъ“

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Նայել կիրակի և տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամէն ի պատուի։

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր տառին 2 կոպէկ։

ՄՇԱԿ

„ՄՇԱԿ“ ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՐԱԳԻՐ 1880 ԹՒԻՆ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՎՈՒՄ Է ՅՈՒՆՎԱՐԻ 15 (27)-ԻՆ, բացի տօն և տօներին հետևեալ օրերից։

Լրագրի գիրքը և պրօգրամմեան նոյն են մնում։ Մենք առաջուայ պէս ենք ՍԿՓԸՆՆ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ։ «ՄՇԱԿԻ» տարեկան գինը 10 րուբլի է, կէս տարուան 6 րուբլի։ Գրվել կարելի է ՄԻԱՅՆ ԽՄԲԱԳՐԱՏՈՒՆ մէջ։

ՀԱՒԱՆԱԶԻՆ ՀԱՄԱՐՆԵՐԸ ծախվում են 5 կոպէկով հատը։ Օտար քաղաքներից պէտք է դիմել հետևեալ հասցէով ТИФЛИСЪ Редакція «Мшакъ.

Խմբագիր—հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

«Մշակի» ինն երրորդ տարին—Ներքին տեսութիւն։ Նկարն երեսին։—«Մշակի» հեռագիրներ — Յայտարարութիւններ։—Ֆելիետօն։

«ՄՇԱԿԻ» ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻՆ

«Մշակ մնում է իր գոյութեան ինն երորդ շրջանը։

ՖԵԼԻԵՏՕՆ

Շնորհաւոր տարի—իմ ցանկութիւնները «Մշակին» նոյ ազգին—«Обзоръ» լրագիրը—Լրագրութեան նշանակութիւնը—«Մշակը» ինչ միտներ ջարդեց 1872 թուից սկսած—փոխառու և արդիւնարար ընկերութիւններ—Թանգութիւն և տոկո—Ինչպես է նայում հայը լրագրի վրա—Մի անցք օրծակատարների կեանքում—Բժիշկ Բաբայեան ինչ կը պատասխանէի ես նրան—Հայ խմբագիր վիճակը—Խմբագիր և դերձիկ—Ինչպես էլեկտրում հայոց նախկին խմբագիրները—Անկախ յարաբերութիւնը դէպի ամէն բան—Ինչ կը անակի պատասխանը և պատասխանաչ լինել։—Ընկերութիւններ, մասնաժողովներ, հոգաբարձութիւններ, Դումա—Հոգաբարձու, անուշ, ուսուիչ, ադվոկատ և բժիշկ—Անցեալ տարվայ վերջում պատահած երեսի անցքեր—Ազատամիտ բենեֆիսը—Հեղեղ—Մանրամասնի դատախազութիւնը—Ջարմանալի երկիր է Հայաստանը—Ընկերի հայհոյասրտը.

Ի՞նչ գոյութեան առաջին տարին մեր թերթի գործունէութեան հոլիզոնը հետզհետէ լայնանում էր և ընդարձակվում էր։

Մենք չենք կամենում կրկնել մեր անցեալ տարիների ասածները, չենք կամենում նորից ուշադրութեան առնել մեր ընթերցողների և ընդհանրապէս հասարակութեան ուշադրութիւնը մեր ծրագրի վրա։ Մենք միայն կը յիշեցնենք մեր ընթերցողներին, որ մենք ամէն տարի մեր ծրագրի մէջ յայտնել ենք մեր վերաբերմունքը դէպի այս կամ այն հարցերը, որոնք մեր կեանքում ունեցել են մեծ նշանակութիւն։ Մենք ամէն տարի ցոյց ենք տուել, թէ ինչ ենք ուզում և ինչ չենք ուզում, ինչ ենք համարում օգտակար մեր ազգի համար և ինչ վնասակար։ Մենք ամէն տարի մեր ընթերցողներին ծանօթացրել ենք մեր ուղղութեան հետ, որ նրանք գիտենան, թէ ինչ կարող են սպասել մեզանից։ Մենք ամէն տարի մեր ընթերցողներին ասել ենք, թէ ինչ ենք մտադիր անել ապագայում։ Մենք ամէն տարի մեր ընթերցողներին ասել ենք, թէ ինչ ենք արել անցեալ տարին, ինչ բայլ է արել «Մշակը» դէպի առաջ։

Ներելակայելէք ձեզ ընթերցող, որ երեք հարազատ եղբայրներ մանկութեան հասակից, առանց միմեանց ճանաչելու, հանգամանքների ընթացքով, հեռացել են միմեանցից և թէև հասակ են առել—զարթեալ բաժանված և միմեանց գրեթէ անծանօթ են ապրում այլ և այլ երկիրներում։ Այդ երեք եղբայրները թէև սիրում են միմեանց, կամենային միմեանց բարոյապէս օգնել, կամենային միմեանց օգնել և նիւթապէս, երբ որ նրանցից մինը դիցուք հիւանդ է, քաղցած է, ծարաւ է,—բայց մի կողմից շատ հեռու են ապրում միմեանցից և ուրիշ կողմից հնար չունեն փոխադարձապէս իւրաքանչիւրի դրութիւնը ճանաչելու։ Մանաւանդ եղբայրներից մինը, հանգամանքների ընթացքով, ապրելով աւելի քաղաքակրթված երկրում, քան

Ես ոչ թէ միայն անկիրթ հայը այսպէս է մտածում, բայց և բարձր ուսում առացած հայը....

Պատմիմ մի անցք ընթերցողին, որ հասատատում է իմ խօսքերը և որին ես ականատես եղայ։

Յունվարի 4-ին, Թիֆլիսի Գործակատարների կլուբում պ. Ա. Երիցեան մի դասախօսութիւն կարդաց հայերէն լեզուով։ Դասախօսութիւնը, փակագծի մէջ յիշեմ, բաւական լաւ էր, մանաւանդ եթէ բոլորը ճշմարիտ է, ինչ որ պատմից պ. Երիցեանը։ «Մշակին» խմբագիրը, խմբագրութեան մի քանի անդամներ և ես ներկայ էինք պարոնի դասախօսութեանը։

Երբ դասախօսութիւնը վերջացաւ, պ. բժիշկ Ա. Բաբայեան, նոյն Բաբայեանը, որ ընդմիջից դասախօսին զանազան հարցեր առաջարկելով նրան, մօտենում է «Մշակին» խմբագրին և մեր ներկայութեամբ նրանց մէջ մօտաւորապէս հետևեալ խօսակցութիւն է լինում։

—Ա՛խ, շատ ուրախ եմ որ ձեզ այստեղ տեսնում եմ, խնդրեմ նշանակեցէք ինձ «Մշակին» բաժանորդ, ասում է պ. Բաբայեան։

—Ներեմ կարող ձեզ այստեղ նշանակել, պատասխանում է խմբագիրը, ինչ կը դառնայ եթէ ինձ անունը դիմեն կլուբում, թատրոնում կամ փողոցում.... Ես այն ժամանակ պէտք է ինձ հետ մի ամբողջ հակ թուղթ մանածեմ. Վերջապէս ես այստեղ խմբագիր չեմ, ես մասնաւոր մարդ եմ։ կարող էք զալ խմբագրատուն նշանակված ժամերը և այնտեղ գրվել. Ձեզ ես յայտնի է որտեղ է գտնվում խմբագրատունը։

—Ի՛նչ....Մէկ էլ ով է գիտում խմբագրատուն.... Ես բժիշկ եմ, զբաղված մարդ եմ....

—Ամեն մարդ մի որ և է բանով զբաղված է, Իսկ եթէ դուք ինքներդ չէք կամենում գալ, կարող էք ձեր ծառային ուղարկել տանակով։

—Մէկ էլ ով է յիշում ծառայ ուղարկելու.... Ձեզ այստեղ տեսայ ու ասում եմ, վերջացնում է դիմնական բժիշկը։

—Ինչպէս կուզէք, կորուստ շատ շատ այն կը լինի, որ այս տարի ես մի բաժանորդ պակաս կունենամ, ասեց խմբագիրը, չուռ եկաւ և ուզղվեց դէպի կլուբի սանդուխքը։

«Մշակի» խմբագիրը թէև տառն էր, բայց վերադարձած էր երեսով։ Իսկոյն երեսով է որ մարդը ոչինչ չունի ֆելիետոններ գրելու և Բաբայեանի պէս մարդկիններին ֆելիետոնական ձևով պատասխանելու։

Եթէ ես գոնա տեղ լինէի, մտածեցի ես, կիմանայի թէ ինչպէս պատասխանում դիմնական բժիշկին։ Ահա թէ ինչպէս կը պատասխանէի ես։

—Շատ լաւ, պ. բժիշկ, ես կը նշանակեմ ձեր անունը, բայց ես էլ շատ ուրախ եմ որ ձեզ այստեղ պատահեցի։ Վազուց է արդէն որ գլուխս ատամի ցաւում է և ոչներովս փորը ինչ տեղ ունեմ և բաւական տանում եմ, խնդրեմ նայեցէք լեզուս ու բնութիւնը երակիս զարկը.... Ես ամենքի առջև, բժիշկ ծանօթների ու բարեկամների, կլուբի անդամների, հիւրերի ու ծառաների առջև լեզուս ցոյց կը տայի նրան։

Ի հարկէ բժիշկը վրդոված կը լինէր և անպատճառ կը բացականչէր։

—Ներեցէք, պարոն, դա անպատշաճութիւն է, այստեղ ես բժիշկ չեմ, ես մասնաւոր մարդ եմ, դուք կարող էք իմ տունը գալ, որտեղ ես նշանակված ժամերին հիւանդներին եմ ընդունում։

—Ի՛նչ, մէկ էլ ով է գիտում ձեր տունը, կը պատասխանէի ես....

—Ինչպէս կուզէք, իրաւունք կունենար պատասխանել բժիշկ Բաբայեանը, կարող էք չը գալ, բայց ես էլ շատ ուրախ եմ որ ձեզ այստեղ պատահեցի։ Վազուց է արդէն որ գլուխս

Fonds A.R.A.M

Fonds A.R.A.M

ԱՄՍԱԹԵՐԹ ՀԱՆԴԷՍ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ, ԳԻՏՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՄԲ ՄԿՐՏՉԻ ՊԱՐՈՆ ՀԱՅՐԱՊԵՏ ՏԷՐ-ՄԿՐՏՉԵԱՆ

ՏԱՐԻ Ա.

ՊՈՍՏԱՅԻ ՀԱՍՑԷՈՎ ՌՈՒՍԻԱՅԻ ԵՒ ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՐՈՒԹԵԱՆՑ

ՀԱՄԱՐ ՏԱՐԵԿԱՆ ԳԻՆԸ 12 ՌՈՒԲԼԻ, ԿԱՄ 24 ՖՐԱՆԿ

ՏՊԱՐԱՆ ՆՈՐ ԴԱՐԱՁԱՄԱՍԻ ՆՐԱՏԱՐԱԿՉՈՒԹԵԱՆ

1880

Տարեգիր:

Նոյեմբեր 1879 թուին «Մշակ» կոչեցեալ հանդէսը, որ ի սկզբան ամսագրի ձեւով կը հրատարակուէր, սկսաւ շաբաթական թերթի ձեւ առնել։ Ասիկա մեծ քայլ մըն էր ազգային մամուլի պատմութեան մէջ։ Ամսագրի ձեւով հրատարակուած թերթերը, որոնք ամիսը անգամ մը կամ երկու անգամ կը լոյս տեսնէին, ոչ միայն ազգին հետ սերտ կապ մը չէին կրնար հաստատել, այլ նաեւ ամսագրի ձեւը ինքնին կը նշանակէ, որ անոնք ունին ընդհանրապէս ընթերցասէր եւ ուսումնասէր հասարակութիւն մը, որ կրնայ ամսագրի մը ընդարձակ յօդուածները կարդալ եւ հետաքրքրութեամբ հետեւիլ անոնց։ Ասոնք ամսագրի մը համար կրնան բաւական ըլլալ, բայց շաբաթաթերթի մը համար ոչ։ Շաբաթաթերթ մը պէտք է ունենայ ընթերցասէր հասարակութիւն մը, որ կարենայ ամէն շաբաթ անհամբեր սպասել անոր, որպէսզի կարդայ անոր մէջ գրուած նորութիւնները։ Ասիկա ամսագրի մը համար չի նշանակեր, որ ամէն ամիս նորութիւններ չեն գրուիր, այլ նշանակեր, որ ամսագրի մը համար ամիսը շատ երկար ժամանակ է, որպէսզի կարդացուածները մոռցուին։ Ուրեմն ամսագրի մը համար ամիսը շատ երկար ժամանակ է, որպէսզի կարդացուածները մոռցուին։ Ուրեմն ամսագրի մը համար ամիսը շատ երկար ժամանակ է, որպէսզի կարդացուածները մոռցուին։

Ահա թէ ինչո՛ւ «Մշակ»ը, որ ի սկզբան ամսագրի ձեւով կը հրատարակուէր, ստիպուեցաւ շաբաթաթերթի ձեւ առնել։ Ասիկա մեծ քայլ մըն էր ազգային մամուլի պատմութեան մէջ։ Ամսագրի ձեւով հրատարակուած թերթերը, որոնք ամիսը անգամ մը կամ երկու անգամ կը լոյս տեսնէին, ոչ միայն ազգին հետ սերտ կապ մը չէին կրնար հաստատել, այլ նաեւ ամսագրի մը համար ամիսը շատ երկար ժամանակ է, որպէսզի կարդացուածները մոռցուին։ Ուրեմն ամսագրի մը համար ամիսը շատ երկար ժամանակ է, որպէսզի կարդացուածները մոռցուին։

Ասիկա մեծ քայլ մըն էր ազգային մամուլի պատմութեան մէջ։ Ամսագրի ձեւով հրատարակուած թերթերը, որոնք ամիսը անգամ մը կամ երկու անգամ կը լոյս տեսնէին, ոչ միայն ազգին հետ սերտ կապ մը չէին կրնար հաստատել, այլ նաեւ

Fonds A.R.A.M

«ՄՇԱԿ» ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՕՐԱԹԵՐԹ

Ե. գլուխ, 27 դեկտեմբերի (8 յունվարի)

Ե. գլուխ։ Ա. Ս. Ե ր ի ց ա ն ։

Հայոց հիմնադրության մասին։

Ա. Ս. Ե ր ի ց ա ն, ով. Ա

ՅԱՅՏԱՐԱԲՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՌԱՋԻԿԱՅ 1880 ԹԻՒՈՒՄ ԿԸ ՏՊԱԳՐՎԻ

„ԿԱՑԾԵՐ“

ՎԷՊ ՏԱՃԿԱՍՏԱՆԻ ՀԱՅՈՑ ԿԵԱՆՔԻՑ

Հետինակութիւն ԸՆԳԻՒ

Վէպը բաղկացած կը լինի երկու առանձին հատորներից թւաքանչիւրը կը բովանդակէ մօտաւորապէս 400 ազատրված երեսներ: Ամէն մէկ հատորի գինն է 1 ր. 50 կ., իսկ միասին 3 ր.:

Մէկ հատորի համար առանձին առաքագրութիւն չէ ընդունվում:

Առաքագրվել կարելի է ԳԱԻԱՕՆԵՐՈՒՄ այն պարոնների մօտ, որոնք բարեհաճել են բաժանորդներ հաւաքել «ԿԱՑԾԵՐԻ» տպագրութեան համար, իսկ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ պէտք է դիմել «Մշակի» խմբագրատանը Յ. ՄԻՀԼԻՔ-ՅԱԿՈՒԲԵԱՆԻՆ:

Կենսաբանական Գրախանութ-Հոգում Վերցրոյ փողոցի վրայ, Արծրունու Տպարիքում ամէն տեսակ նոր գրքեր:

1. Կարմիր լապտեր, փոքրիկ մանկանց ընթերցանութեան համար. Թարգ. օր Ն. Ցէր-Մարկոսեանի. պատկերազարդ և կազմած.	գ. —	ր. 50 կ.
2. — Նոյնը առանց կազմի.	— »	30 կ.
3. Թաւամազ մեղու՝ փոքրիկ մանկանց ընթերցանութեան համար. Թարգ. օր Ն. Ցէր-Մարկոսեանի. պատկերազարդ և կազմած.	— »	40 կ.
4. Եղբայր և քոյր մանկական վէպ. Թարգ. Զ. Մաներեանի պատկերազարդ	— »	30 կ.
5. Հակայական ձեռքեր. մանկական վէպ, Թարգ. Զ. Մաներեանի, պատկերազարդ	— »	10 կ.
6. Փարոս Հայաստանի. պատկերազարդ հանդէս բնական գիտութեան համար.	1	— կ.
7. Փարոս ազգաբար Հայաստանի ձեռնարկարհոգ. Գործ. Գ. Վ. Սրուանձեանց	1	25 կ.
8. Երկաւնք ինքնագրող գարու. գործ Մերինջի.	1 »	— կ.
9. Պատանեկան ներշնչումներ, գործ. Հրանտ Ասատուրի.	— »	60 կ.
10. Մի կաթիլ արտասր, զոր կը հեղու Ախտակ Հայ մտերիմին վրայ	— »	35 կ.
11. Սամուէլ Մուրատեանի կտակի խնդիրը, դատախազութիւն Ս. Ալբոյրունու.	— »	50 կ.
12. Ուսումնարանի առողջապահութեան հարցեր, բժ. Ա. Բարայեանի	1 »	— կ.
13. Մարմնակազմական կամ անատոմիկական բառարան Լատիներէնից և Ռուսերէնից Հայերէն. բժ. Լ. Տիգրանեանցի	1 »	— կ.
14. Կրօնք. Հոգեբանական հետազօտութիւն Ս. Մանդինեանի	1 »	— կ.
15. Հայկական Թատրօն. Վանքըն իմ պիշեր, Ֆարս երկը պատկերով գործ. Մ. Ցէր Գրիգորեանցի	— »	40 կ.
16. Բնքեր բլնու Հանաքը. Օպերետա մի գործողութեամբ, Թարգ. Ն. Լալայեանցի	— »	25 կ.
17. Աշնանային երեկոյ գիւղում, վոդեվիլ մէկ արարուածով, փոխադրութիւն Գ. Շահբազեանի	— »	25 կ.
18. Բանի տեսութիւն. կօմեդիայ մէկ արարուածով, Թարգ. Գ. Զոհրապեանի	— »	40 կ.
19. Ժանօ և Ժանէտա օպերա-վոդեվիլ, Թարգ. Գ. Շահբազեանցի մէկ գործողութեամբ	— »	40 կ.
20. Պէպօ. կօմեդիա երեք արարվածով, գործ. Գ. Սունդուկեանի	— »	30 կ.
21. Պատանիներին խրատ. վոդեվիլ մէկ արարվածով Մ. Ցէր Գրիգորեանի	— »	50 կ.

Նոյն տեղը վաճառվում են ամենայն տեսակ գրատպրքեր Հայերէն, Ռուսերէն և օտար լեզուներէն, դպրոցական պետական ուսումնարանների և աշակերտների համար, Հայերէն, Ռուսերէն և Վրացերէն վիպասանութիւններ, ամենայն հոգեկան ընթերցանութեան և գիտութեան զանազան ճիւղերին վերաբերեալ դրքեր. պատուէրները կատարվում են ամենայն արագութեամբ: Օտարաքաղաքացիք իրանց պահանջները պէտք ուղարկեն հետեւեալ հասցէով „Въ Тифлисъ. Въ центральную книжную торговлю“

5—6

ՄԻ ՖՐԱՆՍԻՈՒՀԻ տալիս է թէօրետիկական և պրակտիկական ԴԱՍԵՐ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻՑ: Հասցէն. Կուկիա, Բէռեժովսկայա փողոց № 21:

1—4

ՆԱԽՎՈՒՄ Է ԵՐԵՒԱՆՈՒՄ «ԳՈՒԲՋԻ» անուանվածք քարվանսարան, որ ունի 116 ԴՈՒՔԱՆ, 2 ՄԵԾ ՄԱԳԱԶԻՆ պահեստի համար, 2 ԱԽՈՒԱՆՈՑ, 2 ՍԵՆԵԱԿՆԵՐ խոհանոցով և ՄԵԾ ԱԻԱԶԱՆ մշտական ջրով: Սորա հետ ունի նաև նամանավէս ԴԱՏԱՐԿ ՏԵՂ. 4000 քառակուսի սաժէն: Ցանկացողները ՊԱՑՄԱՆՆԵՐԻ մասին կարող են դիմել Պ. ԲԱԳԴԱՍԱՐ ԽՈՍՐՈՎԻԱՆՑԻՆ, Թիֆլիսում, Գանովսկայա փողոցի վրա, ՍԵՓԱԿԱՆ ՏԱՆԸ:

19—20 (2)

Զ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆՑԻ ԿՈՎԿԱՍ. ԳՐԱՎԱՃ. ՆՈՐ - ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ՝

1) Մանուկ սակ ընկաւ և 1880 թ. յաւելվածին լոյս կը տեսնի՝ ԳՈՒԻԿԱՍԵԱՆՑԻ — ընդհանուր պատմութեան հին դարը — ա. մաս:

2) Շուտով մանուկ սակ կը նկնի Զ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆՑԻ աշխատասիրութեամբ և հրատարակութեամբ Մարդակազմութիւն՝ մարդուս մարմինը, նորա կեանքը և խնամատարութիւն-ամառնով պատկերազարդ գիրք:

3) Մանուկ սակից դուրս է եկել և արդէն վաճառվում է «ՄԵՐԵՆՑԻ-երկունք 9-գ դարուց պատմական վէպը, որոյ գինն ամէն տող մի րուբլի է:

Նոյն տեղը ստացուել է Բոստոմի (պ. Տէր-ԱԲՐԱՄԵԱՆԻ) օրացոյցը, երկու պատկերներով զարդարուած. գինն է 15 կ.:

10—10

ԾԱՆՈՒՑՈՒԹՅՈՒՆ

1880 թ. Յունվարի 15-ից կ'հրատարակվի Էրևանում շաբաթը մէկ անգամ

«ՊԱՍԱԿ»

ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ, ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԵՒ ՄԱՆԿԱՎԱՐԺԱԿԱՆ

«ՀՐԱՊԱՐԱԿ»

Տարեկան գինն է . . . . 4 ռուբլի:
Կէս տարին. . . . . 3 ռուբլի:

Յանկացողները կարող են ստորագրվել ուղղակի խմբագրատանը, Վերջեան և Ընկեր. տպարանում: Կամ Արցախ Գաւառամիրեանցի խանութում: Խմբագրատունը բաց է առաւ օրեան ժամի 10-ից մինչև ժամի 1-ն ճաշից յետոյ: Օտար քաղաքներից պէտք դիմել ուղղակի խմբագրին հետեւեալ հասցէով Въ г. Эривань Редактору газеты „ПСАКЪ“ **Васаку Пападжанову.**

Խմբագիր-Հրատարակիչ՝ Վր. Վ. Պապաջանեանց.

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ ԿԵՆՏՐՕՆԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ

բոլոր եւրօպական լրագիրների համար Մօսկվայում (Центральная контора объявленій для всѣхъ европейскихъ газетъ въ Москвѣ, Большая Дмитровка, д. Бучумова) ԸՆԴՈՒՆՈՒՄ Է յայտարարութիւններ ԲՈԼՈՐ ուս և արտասահմանեան ԼՐԱԳԻՐՆԵՐԻ համար խմբագրական ԳՆԵՐՈՎ, նշանաւոր ՋԻՋՈՒՄՆԵՐՈՎ:

Ռուսաց ամենօրեայ, շաբաթական, պատկերազարդ և Ծաղրական լրագիրների ԳԼԽԱՒՈՐ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԸ: ԱՄԵՆՕՐԵԱՅ ՅԱՐԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆ ունի բոլոր ուսաց և արտասահմանեան ԼՐԱԳԻՐՆԵՐԻ հետ: Յայտարարութիւններ ընդունվում են նոյնպէս բոլոր գաւառական լրագիրների համար: Թարգմանութիւնները ԶԻՒ են լինում: Ի բոլոր յայտարարութեան համար ԱՊԱՅՈՒՅԱԿԱՆ № 1 ուղարկվում:

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԱՆՎԱՐՁ ԵՆ ԿԱՋՄՎՈՒՄ

ԲԱՑԱՌՆՈՐԳԱՊԵՐՈՒԹԻՒՆ ընդունվում է բոլոր լրագիրների համար:

15—15 (4)

ՆԱԽՎՈՒՄ Է

Նոր վրացական ձեռնարկ Самоучитель Учебникъ Грузинскаго языка. сост. г-мъ Теръ-Габріелянцемъ:

Այդ ձեռնարկը պարունակում է ընդհանուր տեղեկութիւններ ու քերականական կանոններ վրաց լեզուի ամենապէտքին ծանոթ բառերի և տառերի արտասանութիւնը գրված է բանի մի լեզուով առաջերէն, հայերէն, ֆրանսերէն, գերմաներէն և պարսկերէն. այնպէս որ այդ միջոցով և օտարազգին կարող է հեշտութեամբ ուսանել վրաց լեզուն:

Արդէն երկրորդ հրատարակութիւնն է և յուսամք երրորդ տպագրութեամբ ի լոյս ածել կարճ միջոցից յետ: Գինն է 50 կոպ. Ծախվում է պ. Բերնշտամի, Զաքար Գրիգորեանի, Աւետիք Ենգիբարեանի մօտ ու Գարբիել Սալամբէգեանի խանութում:

Մեր աշխատութիւնք են նոյնպէս. 1) Քերականական լեզուի ձեռնարկ, վրաց լեզուի օգնութեամբ. Livre de poche à lusage de la jeunesse arménienne et georgienne; 2) ինքնուսոյց առանց լեզուի վրաց լեզուի օգնութեամբ: Самоучитель Русскаго языка при помощи Грузинскаго.

Գարբիել Տէր-Գարբիելեանց:

4—4

Մանուկ տակ ընկաւ և շուտով լոյս կը տեսնի «Ամանկատան երգարան» անուանված գրքոյկ, հայոց Եկնիկի աշխատասիրութեամբ, որոյ մէջ եղած երգերը ընդունված են Տփխիսի Ներսիսեան և Ս. Դայիանեան օրիորդաց միջնակարգ ուսումնարաններում. գրքի պահեստը կը գտանուի Զ. Գրիգորեանցի Կուկիասեան Գրախանութում:

5—5

ՄԻ ՀԱՅ ՕՐԻՈՐԴ, որ այս տարի ԱԻԱՐՏԵԼ Է ՄՐՑԱՆԱՒՈՎ, իգական ԳԻՄՆԱԶԻՈՆԸ, ցանկանում է ՈՒՍՈՒՑՉՈՒՀԻՈՒ պաշտօն ստանալ (գլխաւորապէս ռուսաց լեզուից և մաթեմատիկայից) մի ՀԱՅ ՕՐԻՈՐԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑՈՒՄ: Պայմանները խնդրում է ուղարկել ԱՅՕ ՀԱՅՑԷՈՎ՝ (С. Петербургъ. въ армянскую церковь, священнику Хонтардянцу).

Հրատարակվեցաւ Զ. Տէր-Գրիգորեանցի «ՎԷՊԵՐ» վերնագրով գրքոյկը: Առնել կարելի է հեղինակից, դիմելով «Մշակի» խմբագրատունը:

1—5

ՄԻ ՖՐԱՆՍԻՈՒՀԻ

Որ նոր է եկել Թիֆլիս և ՀԻՄՆԱԻՈՐԱՊԷՍ դիտէ Ֆրանսերէն, Գերմաներէն և Անգլերէն ցանկանում է ՏՆԱՑԻՆ ՎԱՐԺՈՒՀՈՒ կամ ԸՆԿԵՐՈՒՀՈՒ պաշտօն ստանալ: «ԿՈՎԿԱՍ» հիւրանոց, № 29 սենեակ. կարելի է տեսնել երեկոյեան 2 մինչև 5 ժամը:

4—4

«Մշակի» առանձին համարները 5 կոպէկով հատը ծախվում են ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ հետեւեալ տեղերում. «Կարդանախշ» մագազինում (Արծրունու տանը, Դվօրցովի փողոցի վրա, պ. Նազարբէգովի մօտ), «Կովկաս» հիւրանոցի տակ (պ. Դէմիրեանցի ծխախոտի խանութում), Զաքարիա Գրիգորեանի գրավաճառանոցում (Միխայլեան կամուջի մօտ) և դերձակ Դեկարխանեանի մօտ, Բէյլական գարոյի դիմացը:

Дозволено Цензурою 14 Января 1880 г. Тифлисъ.

Տպարան Ա. Ա. Միխելսոնի

Типографія А. А. Михельсона

Fonds A.R.A.M

№ 2 Յունվարի 16 (28) 1880 Յունվարի 16 (28) № 2

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը 6 րուբլի։ Առանձին համարները 5 կոպէկով։

Բիֆլեսում գրվում են միմիայն Խմբագրատան մէջ։

Օտարաքաղաքացիք գիմում են ուղղակի Тифлисъ. Редакція „Мшакъ“

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (Բացի կիրակի և տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լինդուով։

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տառին 2 կոպէկ։

„ՄՇԱԿ“ ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՐԱԳԻՐ 1880 ԹՒԻՆ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՎՈՒՄ Է ԱՄԵՆ ՕՐ, բացի տօն և տօներին հետևեալ օրերից։

Լրագրի գինը և պրօգրամմեան նոյն են մնում։ Մենք առաջուայ պէս ՍԱՓԱԿԱՆ ՀԱՒԱՏԱՐԻՆԵՐ։ «ՄՇԱԿԻ» տարեկան գինը 10 րուբլի է, կէս տարվան 6 րուբլի։ Գրվիլ կարելի է ՄԻԱՅՆ ԽՄԲԱԳՐԱՏԱՆ մէջ։

ՈՒՆԵՑԻՆ ՀԱՄԱՐՆԵՐԸ ծախվում են 5 կոպէկով հատը։

Օտար քաղաքներից պէտք է գիմել հետևեալ հասցէով ТИФЛИСЪ Редакція «Мшакъ.

Խմբագիր—հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Հայի թանգութիւնը։ — Ներքին տեսութիւն։ Նամակ Ս. Պետերբուրգից։ Ներքին տեսութիւն։ Նամակ Թիֆլիսից։—Թատերական լուրեր։—Աշակերտական հետազիներ։—Յայտարարութիւններ։

ՀԱՅԻ ԹԱՆԳՈՒԹԻՒՆԸ

Խօսելով հայի թանգութեան մասին որ աստիկ սիրում է այժմ մեր Ընդրկովկասում, առհասարակ, բայց մանաւանդ Երեւանի նահանգում, հասարակութեան մեծ մասը վերաբերում է այդ թանգութիւնը պէտք եղած պատճառներին՝ ամուսնական պարտաւորութեանը, մորեխին և նոյնպէս մեր չարչիների անխիղճ վարմունքին։

Բայց հայի թանգութեան մի պատճառ կայ, որի վրա մինչև այժմ ոչ ոք ուշադրութիւն չէ դարձրել, առաջին պիտոյքի մի թեղի թանգութեան սկզբնապատճառները քննելու ժամանակ։

Ընդրկովկասից դէպի հարաւ կայ մի հայաստան նահանգ, որ մինչև այժմ թիւրքիային էր պատկանում, իսկ այժմ միացած է Ռուսաստանին, և որտեղից միշտ մեծ քանակութեամբ հաց էր վաճառվում։ Դա Երևանի նահանգն է։ Ինչպէս յայտնի է Երևանի նահանգում այս երկու տարվայ մէջ, պատերազմի պատճառով վարուցանք չէ եղել, որով և քանդվել է այն հաւասարակշռութիւնը, որ պահպանվել է միշտ Երևանից դուրս եկած հացի վաճառահանութեամբ Ալէքսանդրապոլի, Թիֆլիսի և Երևանի հացի վաճառանոցներում։

Երևանի նահանգում ապրում են հայ և թուրք հողագործներ, իսկ այժմ զետեղվում են այդտեղ մեծ քանակութեամբ ռուսաց մոլականներ անուանված ժիր և ընդունակ աղանդաւոր հողագործներ։ Շատերը կարծում են որ մոլականների ջանքերով կրկին կր միակվի Երևանի նահանգի հողը և շուտով այդ հողին կր վերադարձնի նրա արդիւնաբերութեան առաջուայ ոյժը։

Դորան մենք թոյլ կր տանք մեզ հետևեալը նկատել։ Ինչպէս յայտնի է Երևանի բարձրադիր նահանգի կլիման շատ խիստ և անհիւրընկալ է։ Հացի սորանից մոլականների հողագործութեան սիստեման, որ կայանում է նրանում որ նրանք երկիրը վարում են ձիերով, Երևանի նահանգում իրագործելի չէ։ Երևանի դաշտավայրի հողի յատկութիւնը այնպէս է, որ հարկաւոր է վարել նրան անպատճառ մի քանի տոյզ գոմէշներով, որոնց պահելը ամենևին սովորութիւն չէ եղած և չէ կարող լինել մոլականներին, որոնց համար խորթ են գրաստապահութեան և իամնապատրաստութեան սովորութիւնները։

Ինչպէս ապացոյց որ մոլականները ամենևին ուրիշ կերպ տրամաբանական կէտերի են ընդունակ, քան թէ հայերն ու թուրքերը, կարող ենք օրինակ բերել մոլականների այն ազդարարակութիւնը որ արդէն տասնեակ տարիներով ապրում է Ամերիկայում այլ և այլ տեղերում և մինչև այժմ նրանք չը կարողացան իրանց դաշտային աշխատանքի մէջ իրանց օգնական դարձնել գոմէշը կամ եղը, այլ նրանց աշխատող կենդանին միշտ եղել է ձին և նրանք միշտ ձիավարութեամբ են պարապում։

Մենք ասատիկ երկիւղ ենք կրում, որ Ղարսի նահանգի մէջ նոր գաղթած մոլականները մեծ զոհեր բերելով իրանց համար խորթ կլիմայի և տնտեսական պայմանների մէջ աշխատելով, վերջը կր համոզվին որ իրանց Ջանքերը ապարդիւն են։

Իսկ մինչև այդ փորձը ցոյց կր տայ իր հետևանքը,—երանի թէ մենք սխալվէինք,—աւելի և աւելի կենսական անհրաժեշտ կարիք է զգացվում խափանել այն պատճառները, որոնք մեր երկրում հետզհետէ առաջ են բերում հացի թանգութեան անմխիթար երևոյթը։

Մեր երկրի տնտեսական ընդհանուր վտանգը աչքի առջև ունենալով, համարձակվում ենք մեր կառավարութեան ուշադրութիւնը այն բանի վրա դարձնել որ մինչև որ մոլականները կընտելանան Ղարսի նահանգի կլիմային և տնտեսական պայմաններին, առանց ժամանակ կորցնելու կարելի էր բնակեցնել Ղարսի նահանգում երկրի բոլոր պայմաններին և յատկութիւններին դարեդարով սոված մարդիկներին և իրանք տալ նրանց միակել նոր նուաճած նահանգի հողերը վրջ դնելու համար այն անպատկեր և վտանգաւոր թանգութեանը, որ աւելի և աւելի յայտնվում է և դեռ, ինչպէս երևում է, պէտք է շարունակվի։

Պէտք է յիշել այստեղ որ Ալէքսանդրապոլի, Ախալցխայի և Ախալքալաքի գաւառներում կան մօտ չորս հարիւր հայաբնակ գիւղեր, որոնք այնչափ դժուարութիւններ են կրում հողերի պակասութեան պատճառով, որ ամեն տարի հողը վարելու ժամանակ արիւնահեղ կռիւներ են պատահում հողագործների և ամբողջ գիւղերի միջեւ։

Գ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻՑ

19 դեկտեմբերի 1879

Դեռ մի երկու ամիս առաջ ռուս լրագրների մէջ հրատարակված էր, որ դեկտ. 19-ին կը գումարվի Ս. Պետերբուրգ ռուս բժիշկների և բնագէտների Զ. ժողովը։ Այդ ժողովը պիտութեան տեսակէտից է, նա պիտական հանդէս է, որի տասարի վրա նրա հետևողները—ուսումնականները կամենում էին իրենց լուման դնել, իրենց յարգանքը մատուցանել։ Լրագրների մէջ հրատարակված պրօգրամմից արդէն երևում էր, որ ի փառս գիտութեան տեղի ունեցող այդ ժողը ամենաչքաղ պիտի լինի։ Սկզբնական պատրաստութիւնների համար Ս. Պետերբուրգի համալսարանի խորհուրդը՝ համաձայն Բարձրագոյն թոյլտուութեան և առաջարկութեան ազգային լուսաւորութեան մինիստրի՝ իր միջից մի կարգադրիչ մասնաժողով (распорядительный комитетъ) էր ընտրել, որ բաղկացած էր հետևեալ պրօֆէսօրներից—Բէկետով, համալսարանի բէկաւոր, իրրև նախագահ մասնաժողովի, Պէտրուչեվսկի, Օվսեաննիկով, Վագներ, Ֆաուինցին, Մենդելեևին, Ինոստրանցեվ և Սախօցկի պրօֆէսօրները իրրև անդամներ։

Արդէն այս անուանները բաւական էին ցոյց տալու թէ բնագէտների ժողովը որքան փառաւոր և օգտակար նիստեր պիտի ունենայ և որքան Զ. ժողովի գլխաւոր նպատակը պիտի լինեը նպատակ ուսումնական և պարոցական գործին և միջոց տալ բնագէտներին ու ուսուցիչներին միմեանց հետ մօտիկ ծանօթանալ, ուստի հասկանալի է որ ամեն մի դպրոց թէ բարձրակարգ և թէ միջնակարգ աճապարում էր մասնակցել այդ ժողովին և իր համար պարծանք էր համարում իր ներկայացուցիչը ունենալ։ Ժողովին անդամ կարող էին լինել բարձրագոյն և միջնակարգ դպրոցների ուսուցիչները և գիտնականներ կամ մասնագէտ—ուսումնականներ։ Այդ անդամներին ամենայն կերպով հնչացրել էին Ս. Պետերբուրգ գալու միջոցները—օրինակ շատ երկաթուղիների վարչութիւններ առաջարկել էին II և I կարգերով ձրիարար հասցնել Ս. Պետերբուրգ, շատ անդամների համար պատրաստել էին ձրի բնակարաններ ամենալաւ հիւրանոցներում։ Արդէն դեկտ. 14-ից սկսած Ռուսաստանի զանազան հետաւոր կողմերից սկսելին գումարվիլ Ս. Պետերբուրգ բազմաթիւ պրօֆէսօրներ և ուսուցիչներ ու ուսուցչուհիներ և ուսումնականներ։ Ժողովին ներկայ գտնուելու մասին ցանկութիւն էին յայտնել և շատ լրագիրներ, ուսոի և ուզարկել էին իրենց թղթակիցներին։ Որովհետև «Մշակի» խմբագրութեան կողմից ինձ յանձնված էր ներկայ գտնուել ժողովին իրրև այդ լրագրի թղթակից, ուստի ես Մոսկվայից ճանապարհ ընկայ Ս. Պետերբուրգ և ամսի 17-ին ներկայացնելով բիւրօյին խմբագրութեան թուղթը, ես առաջայ պրօֆէսօր Ինոստրանցեվից—մասնաժողովի սեկրետարից ժողովի հաստատուած կանոնագրութիւնը և կարմիր բենզից գործած ատղանման նշան։ Ամեն մի անդամ առանում էր նոյնպէս այդպիսի մի նշան և կանոնագրութիւնը և դրանց գօրութեամբ թղթ-

Fonds A.R.A.M

Fonds A.R.A.M

ՏԵՂԱԿԱՆ ԳԱՆԳԱՀԱՐ

ՆՈՐ ԴԱՐՁՈՒՄՆԵՐ

— Ուրախությամբ տեղեկանում ենք, որ Ղարաբաղի նահանգապետ Ա. Մելիք-Ասլանովը հրամայել է Շուշիի գավառական վարչությանը՝ ամեն կերպ աջակցել Ղարաբաղի հայ գյուղացիներին՝ նոր հողեր ձեռք բերելու համար։ Ինչպես հայտնի է, Ղարաբաղի հայ գյուղացիները, որոնք ունեն շատ քիչ հողեր, ստիպված են վարձով վերցնել հողերը թուրք բեկերից։ Ամեն տարի գյուղացիները մեծ գումարներ են վճարում հողի համար, և այդ գումարները հասնում են տասնյակ հազարների։ Ուստի գյուղացիները ցանկանում են գնել հողերը, որպեսզի ազատվեն բեկերի ճնշումից։ Ա. Մելիք-Ասլանովը հրամայել է Շուշիի գավառական վարչությանը՝ հողերի գները չբարձրացնել։

— Ինչպես հայտնի է, Ղարաբաղի նահանգապետ Ա. Մելիք-Ասլանովը հրամայել է Շուշիի գավառական վարչությանը՝ հողերի գները չբարձրացնել։

—

Այս օրերս վախճանեցաւ Ձերունին Մօսէման, որ բաւական համբաւ կը վայելէր քաղաքական և հնագիտական շրջանակներու մէջ. հայ ազգի պատմութեան մըրոյզ մ'էր. վաթսուն տարուան ջանքով մեզ նպաստաւոր տեղեկութիւններ հրատարակած է. թաղման հանդիսին բազմութեան մնծագոյն մասը հայոց կազմած էր, փիլիպպոս սրբազան պատրիարքը կը ներկայացնէր և պ. Ջերազ յանուն հայ երիտասարդութեան ֆրանսերէն դամբանական մը խօսեցաւ. զոր հրատարակեց Stamboul.

Հայկակ

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ամերիկայի Ինդիանա նահանգում քաղաքական ամառնային հանդէսը վերին աստիճանի հասարակ է։ Դատաւորը հարցնում է օրիորդին. «Յանկանում էք արան ձեզ մարդացուն,— «Այո» պատասխանում է նորահարսը։ «Իսկ դուք, յանկանում էք արան կին ուզել» հարցնում է դատաւորը փեսացուին։ «Այո» պատասխանում է այդ վերջինը։ «Ուրեմն դուք պսակված էք, վճռում է օրէնքով ամուսնացած և տասը և կարող էք գնալ» Արանով վերջանում է ամբողջ հանդէսը։

***

Հարաւային Գերմանիայի մի քանի տեղերում ջրերը մնծանալով, աստիկ հեղեղ են պատճառել։ Երկաթուղու մի քանի գծերում գնացքները դադարել են իրանց երթևեկութիւնը։

***

Ինչպէս հաղորդում են Վիէննայի լրագիրները, Աւստրիայի մայրաքաղաքում չուտով հեղեղ է սպասւում Դունայի մէջ ջրերի աճելի բարձրանալու պատճառով։ Բավարիայի ամմանից Լինցի ուղղութեամբ անպին քանակութեամբ առուց է լցուում Դունայի վրայ։

***

Հիւսիսային Ամերիկայի Օհիո նահանգում ամուսնական ապահարգանները (ամուսիններուի միմեանցից բաժանվելը) շատ բազմաթիւ են լինում։ Հաշված է որ 17 պսակների վրա 1 ապահարգան է լինում։ Օրինակի համար 1878 թուին Օհիո նահանգում կատարվել են 25,796 պսակներ, իսկ նոյն տարվայ ընթացքում 3,371 պրօցէսներ են սկսվել ապահարգանի մասին։ Նշանակից 1432 զոյգեր բաժանվելու և նորից ամուսնական կապեր կապելու իրաւունք են ստացել։

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՄԻՋԱԶԳԱՑԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԻՑ

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 29 դեկտեմբերի։ Ճաշկենտից հեռագրում են «Русскій Инвалидъ» լրագրին, որ Սամարկանդում բնակվող Աբդուրահման, Ակբիկր և Խան հօրեղբօրորդի խանները թագուհով իրանց ընտանիքը Սամարկանդում, փախել են արտասահման։

ԻՐԿՈՒՏՍԿ, 27 դեկտեմբերի։ «Сибирь» լրագիրը գնդապետ Նահանգագեան կարգադրութեամբ արգելված է։

ՓԱՐԻԶ, 30 դեկտեմբերի (11 յունվարի։) «Journal Officiel» լրագրում հրատարակված է, որ Թօրօ գնդապետը նշանակված է շտաբի պրէսուար, պատերազմական մինիստր Ֆրէօզէն նշանակված է հետևակ զօրքի գլխաւոր, Սաճղա գնդապետը թնդանօթաձիգ զօրքի, Վիլնեւազի գնդապետը—երկրաչափական զօրքի, Լուտվիլիէն գնդապետը—հնձելագործի գլխաւոր և Պանաֆիէնեամ գնդապետը-հաշուագրութեան մասնի գլխաւոր։

ԿԱՆՆ, 29 դ կտեմբերի (10 յունվարի։) Կայսրուհին այսօր բաւականի զոհացուցիչ կերպով անցկացրեց, հազը չափաւոր էր. գիշերվայ առաջին մասը շատ լաւ քնեց. քրտինքը պակասեցաւ. Ջերմութեան աստիճանը երեկոյեան 38 էր, իսկ երակի զարկը 98. այսօր Ջերմութեան աստիճանը 37,8 է, իսկ երակի զարկը 100։

ԿԱՆՆ, 30 դեկտեմբերի (11 յունվարի։) Կայսրուհին օրը բաւականացուցիչ կերպով անցկացրեց. հազը ցերեկով չափաւոր էր, իսկ գիշերը սովորաբար աւելի ատակով, ախորժակով ճաշեց. քրտինքը բաւականին պակասեցաւ. Ջերմութեան աստիճանը երեկոյեան 37,9 էր, իսկ երակի զարկը 98. առաւօտը Ջերմութեան աստիճանը 37,8 էր, իսկ երակի զարկը 100։ Առտուգրիչին Ակշէվսկի և Բօտկին բժշկապետները։

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 30 դեկտեմբերի։ Հերոս գրօս, Սալօմօն, Պօլէնով աէնատօրներին, բանակի կառավարիչ Լամանսկիին և Ծովապետ Վօէվօդսկիին, շնորհված է Ակէքսանդր Նէվսկիի շքանշանը։ Գեղպա, Ջէմատուրով Մէդէմ և Ֆօնֆյակ աէնատօրներին, Նօրդմանն և Անդրէևվ Ծովապետներին, զվարատր վարչութեան մասնի մասին անդամ Լազարէվսկիին և Վէսէլօվսկին, Վէսէլագակի և Պարնուակադէմիկներին, և շինութիւնների տեխնիկական մասնաժողովի նախագահ Բօդդանովսկիին շնորհված է Սպիտակ արծիվ շքանշանը։ Պետական խորհրդարանի անդամ Կօրնիլով, Օրլէնեկի և Մանասէյով առացան դէյստվիտէլնի առացիկ օսմկանիկի սիրազոսը։

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 1 յունվարի։ «Правит. Вѣстн.» լրագիրը հաղորդում է 1880 թուի բիւդժէայի եկամուտը հաշված է 666,452,434, ր., ծախսը 666,256,500 րուբլ, իսկ եկամուտի աւելցածը է 195,934 րուբլ։

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 31 դեկտեմբերի։ Պետական բանկի 5% տոմսակը առաջին շրջանի արժէ 92 ր. 50 կ., երկրորդ 92 ր. 37 կ., երրորդ 92 ր, 75 կ., չորրորդ 92 ր. 55 կ., ներքին 5% առաջին փոխառութեան տոմսակը արժէ 315,5 կ., երկրորդ 227 ր. 5 կ., արևելեան առաջին փոխառութեան տոմսակն արժէ 90 ր. 37 կ., երկրորդ 90 ր. 25 կ.։ Ոսկի 7 ր. 85 կ.։ Ռուսաց 1 րուբլ Լօնդօնի վրա արժէ 25 պէնս, ռուսաց 100 րուբլ Գերմանիայի վրա 213 մարկ, 50 պֆ. Փարիզի վրա 264 ֆրանկ 25 սանտիմ։ Տրամադրութիւնն ամուր է։

ԿԱՆՆ, 1/12 յունվարի։ Երէկ ամբողջ օրուայ ընթացքում Կայսրուհին իրան թոյլ էր զգում, նեղանում էր սրտի բաբախմունքից, և երեկոյեան գանգատւում էր, որ անցած պլեվրիտայի տեղը ազ կողքը ցաւում է. հազը աւելի քիչ էր, գիշերը գրեթէ չէր քրտնել. Ջերմութեան աստիճանը երեկոյեան 38 էր, իսկ երակի զարկը 110. այսօր առաւօտ Ջերմութեան աստիճանը 38, 6 է, իսկ երակի զարկը 110։

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 1 յունվարի։ Հէլսինգֆօրսում «Սուրբի Ընտանիքը» անուանով մի ընկերութեան մասնաժողովի անդամները փորձել են սպանել պատօր Լինդվիստին. նրա դործնները կալանաւորված են։

ՓԱՐԻԶ, 2|14 յունվարի։ Գատագամուրների ժողովը ձայների բազմութեամբ Թամբէտտային նախագահ ընտրեց։

ՅԵՏԻՆԻԷ, 2|15 յունվարի։ Նիկոզոյոս իշխանը հրամայեց 5,000 էջերնօզորցիներին դուրս գնալ Անդրէեվից։

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 2 յունվարի։ Երէկ բժշկապետ Շ. և կոմս Կ. մինամաբաութիւն արին. բժշկապետի կուրծքը վիրաւորվեցաւ. մասնակցողները կալանաւորած են։

ՆՕՎՕՉԷՐԿԱՍԿ, 2 յունվարի։ Նօվօչէրկասկի նահանգական դատարանի մէջ ծախսած 70,000 րուբլի գործը կը քննվի յունվարի 15-ին Օստրօժսկի դատարանում. Նօվօչէրկասկի դատարանի ամբողջ կազմակերպութիւնը կանչված է իրրև վկայ։ Մեծ քանակութեամբ ձիուն է եկել. սառնկ ցրտեր են։

ԿԱՆՆ, 2|14 յունվարի։ Երէկ ամբողջ օրվայ ընթացքում Կայսրուհին իրան աւելի Թոյլ էր զգում, փորը ինչ հազում էր, բաւականին լաւ ճաշեց, լաւ քնեց, քիչ քրտնեց, ազ կողքի ցաւը և սրտի բաբախումը չեն անհանգստացնում. երէկ և այսօր Ջերմութեան աստիճանը 37, 1 է, իսկ երակի զարկը 116։ «Русскій Инвалидъ» լրագիրը, հերքելով գերմանական և աւստրիական լրագիրների այն լուրերը, որ իբր Ռուսաստանն սրբմանան սահմաններում ահագին զինուորական պատրաստութիւններ է տեսնում, ասում է, որ բոլոր այդ լուրերը սուտ են. կառավարութեան գործ դրած միջոցները ազգակից դիմում են խաղաղասիրական նպատակներին։ Ռուսաց բանակի թիւը անդադար փոքրացնում են. անցեալ դեկտեմբերին բանակը խաղաղ ժամանակի սովորական շատից էլ 36,000 մարդով փոքրացաւ։

ՉԻՒԱՒԱՒՐԱՊ, 4|16 յունվարի։ Հիւսիսային կողմից Կարուլ գետն անցնող Ամանէնդների հրոսակները մեծ կորուստով յետ մղվեցան. նրանք նորից անցան գետի միւս ափը։ Ամէմ մամանէդները ժողովուել են Լանդօ-Ժիլկի մէջ։ Դենեռալ Թօրէն դուրս եկաւ Լունդիկաստից և նրա շրջականերում յարձակվեցաւ Ամանէդների վրա։

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 5 յունվարի։ «Русскій Инвалидъ» լրագիրը հաղորդում է, որ գնդապետ Գան նշանակված է Զէսլինգի զինուորական ագքատանոցի տեսուչ։

ԼՕՆԴՕՆ, 5|17 յունվարի։ Թօրէրա հետագրում է։ «Ես Թողնի Կաբուլ զինուորական նահանգապետութեան պաշտօնը, և Կարուլի կառավարիչը յանձնեցի Վալի-Մահմմէտ խանին։»

ՓԱՐԻԶ, 5|17 յունվարի։ Մինիստրութեան յայտարարութեան մէջ ասված է, որ ներկայ կաբինետը նախորդ կաբինետի նման կը շարունակի խնդայի և զգոյշ քաղաքականութեան հետևել, բացի այս, նա կը պահանջի, որ Ազնատը քաւէարկի ապագրութեան օրէնքները, ժողովների ազատութիւնը, և կը հետևի հասարակական աշխատանքների ծրագրին։ Մինիստրութիւնը կը պահանջի, որ ըշտապն քննել զինուորական օրէնքները. կարիք ցանկանում է Ֆրանսիային խաղաղութիւն տալ. յայտարարութիւնը վերջանում է հետևեալ խօսքերով. «Մենք ամենայն հաստատամտութեամբ կաշխատանք գործել յօգուտ խաղաղութեան, մենք չենք կամենում արտաքին Ֆրանսիացիներին, այլ մենք կամենում ենք վերադարձնել նրանց իրոյրին։»

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 5 յունվարի։ «Правит Вѣстникъ» լրագիրը հաղորդում է հետևեալը. Կանն, 3 յունվարի։ Կայսրուհին երէկաւայ օրը բաւականին զոհացուցիչ կերպով անցկացրեց, հազը քիչ էր, սրտի բաբախումից չէր նեղանում, գիշերը հանգիստ անցաւ, քրտինքը չափաւոր էր, Ջերմութեան աստիճանը երէկ երեկոյեան 37,2 էր իսկ երակի զարկը 100, այսօր առաւօտ Ջերմութեան աստիճանը 37,8 էր, իսկ երակի զարկը 100։

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 6 յունվարի։ Նիժէգօրոդսկի նահանգապետ կոմս Կուտաիսով, իր հիւանդութեան առիթով՝ ուսած խնդրի հասմաձայն, հրաժարեցրած է պաշտօնից։

ՎԻԷՆՆԱ, 6|18 յունվարի։ Պէշտի անցքերը Թուլայրինֆոտայի մինիստրութեան կուսակցութիւնը, այժմ պահանջում են, որ կաբինետի կազմակերպութեան մէջ փոփոխութիւններ մտցնվին, նրան այժմ խորհուրդ են տալի յանձնել նախագահ—մինիստրի պաշտօնը Անդրաշիին, իսկ իրան Տիսայլին խորհուրդ են տալի վերցնել ներքին գործերի մինիստրութեան պորտֆէյլը. ասում են, որ Տիսայ համաձայնել էր. այս օրերս նա հրաժարականի խնդիրը կը ներկայացնի։ Զանազան շրջանակներում խօսում են, որ Յիսլէտանեան կաբինետում շուտով փոփոխութիւններ կը լինեն։ ասում են, որ իբր Կօրօնինին կը նշանակվի ներքին գործերի մինիստր, Պլէնակ—ֆինանսների մինիստր, Պրաժան—արդարութեան մինիստր. իսկ ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրի պաշտօնին, ինչպէս յայտնի է, կը մնայ Շարէմայէրին։

Կ. ՊՕԼԻՍ, 6|18 յունվարի։ Չէրնօզօրիան յայտնել է պետութիւններին, որ երկու միլիոն Ֆրանկի գրաւականի փոխարէն, որը պէտք է հաւանէր նրան հողերը զինքանելու ուշացնելու պատճառով, նա սեփականացնում է իրան չէրնօզօրցիներին յանձնված հողերի վրա բնակվող մահմետականների ստացուածները։

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 6 յունվարի։ «Правит. Вѣстн.» լրագիրը հաղորդում է հետևեալը. Կանն, 4 յունվարի։ Կայսրուհին հազի պատճառով գիշերը աւելի անհանգիստ անցկացրեց, քրտինքը չափաւոր էր, ցերեկով իրան բաւականին լաւ էր զգում, բաւականին լաւ կերպով կերաւ. Ջերմութեան աստիճանը երէկ երեկոյեան 38,2 և երակի զարկը 100 էր, իսկ այս առաւօտ Ջերմութեան աստիճանը 37,9 է, իսկ երակի զարկը 100։ Առաւգրիչին Ակշէվսկի և Բօտկին բժշկապետները։

ԿԱՆՆ, 5|17 յունվարի։ Կայսրուհու առաջութեան դրութիւնը խիստ փոփոխութիւնների չէ ենթարկվում, հիւանդութեան արատայայտութիւնները կանդնած են չափաւոր աստիճանի վրա, այժը չէ թուլանում. Ջերմութեան աստիճանը այսօր առաւօտ 37,8 է, իսկ երակի զարկը 100։

ՎԻԷՆՆԱ, 7/19 յունվարի։ Լանդվեհաուհրաժարեցրած է Ս. Պետերբուրգի դեսպանութեան պաշտօնից։ Ֆրանց Ճօզէֆ շնորհեց նրան Սուվերանոսի առաջին կարգի շքանշան։

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 7 յունվարի։ Նիւ-Յօրկաւոր մարդասէր Ճէյմս Գօրդօն Պէննէթի առաջն առնելու համար ուղիղ միջոց գտաւ, այդ միջոցը կոչվում է օվնկատւրա դերանիում։ Այս օվնկատւրան պէտք է փոքրիկ ունեցվի օգնութեամբ գնել պէնհաէրատական բժերի վրա։ Տօմսօն ասում է, որ այդ միջոցը բոլորովին առողջացուցիչ միջոց է, և խորհուրդ է տալի ռուսներին դրա դործադրութիւնը։

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 8 յունվարի։ «Правит. Вѣстн.» լրագիրը հաղորդում է հետևեալը. Կանն, 9 յունվարի։ Կայսրուհին աւելի լաւ քնեց, շատ սակաւ հազաց, չէր քրտնեց, բաբախմունքը աւորժակով ուսել, երեկոյեան դէմ իրան աւելի կպդուրված էր դգում. Ջերմութեան աստիճանը 38,4 է, իսկ երակի զարկը 116. ցերեկը Ջերմութեան աստիճանը 38,4 էր, իսկ երակի զարկը 104։

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 11 յունվարի։ «Правит. Вѣстн.» լրագիրը հաղորդում է, որ աւստրիական դեսպան Լանդվեհաուհ յունվարի 9-ին ներկայացաւ Կայսրին և յանձնեց Նրան իր հաւատարմաթղթերը։ «Слово» լրագիրը երրորդ նախագծուածութիւն ստացաւ և երեք ամսով արգելվեցաւ։

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 11 յունվարի։ «Русскій Инвалидъ» լրագիրը հաղորդում է, որ գնդապետ Նահանգագեան նահանգի առաջնորդ իշխան Մէլիքովի նշանակված է կովկասեան բանակի գլխաւոր հրամանատարի օգնական, իսկ Վլադիվոստոկի նահանգապետ իշխան Զավչավաձէ էլ նշանակված է գնդապետ նահանգի առաջնորդ։

Խմբագիր—հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Fonds A.R.A.M

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՆԵՐԿԱՅ 1880 ԹԻՒՄ ԿԸ ՏՊԱԳՐՎԻ

„ԿԱՑԾԵՐ“

ՎԷՊ ՏԱՃԿԱՍՏԱՆԻ ՀԱՅՈՑ ԿԵՍԱՐԻՑ

Հեղինակութիւն ԲՆՖՖԻ

Վէպը բաղկացած կը լինի երկու առանձին հատորներից իւրաքանչիւրը կը բովանդակէ մօտաւորապէս 400 տպագրված երեսներ Ամեն մէկ հատորի գինն է 1 ր. 50 կ., իսկ միասին 3 ր.։ Մէկ հատորի համար առանձին ստորագրութիւն չէ ընդունվում։

Ստորագրվել կարելի է ԳԵՒՈՆԵՐՈՒՄ այն պարոնների մօտ, որոնք բարեհաճել են բաժանորդներ հաւաքել «ԿԱՑԾԵՐԻ» տպագրութեան համար, իսկ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ պէտք է դիմել «Մշակի» խմբագրատունը Ց. ՄԻՀԻԹԱՐ-ՑԱԿՈՒԼԵՆՑԻՆ։

Կենսաբնական Դրամագլուխով Գվորգովի փողոցի վրայ, Արծրունու Դալլերէյում աճառում են հետևեալ նոր գրքերը։

1. Կարմիր լապտեր, փորձիկ մանկանց ընթերցանութեան համար.		
Թարգ. օր Ն. Տէր-Մարկոսեանի պատկերազարդ և կազմած.	գ. —	ր. 50 կ.
2. — նոյնը առանց կազմի.	— »	30 կ.
3. Թռչնոց մեղու՝ փոքրիկ մանկանց ընթերցանութեան համար.		
Թարգ. օր Ն. Տէր-Մարկոսեանի. պատկերազարդ և կազմած.	— »	40 կ.
4. Եղբայր և քոյր մանկական վէպ. Թարգ. Զ. Մանրեանի պատկերազարդ	— »	30 կ.
5. Հակայական ձեռքեր. մանկական վէպ, Թարգ. Զ. Մանրեանի, պատ-		
կերազարդ	— »	10 կ.
6. Փառս Հայաստանի. պատկերազարդ հանդէս բնական կան ընթեր-		
ցանութեան համար.	1	— կ.
7. Թռչուն ոսկեայ Հայաստանի ճանապարհորդ. Գործ. Գ. Վ. Սրուանձեանց	1	25 կ.
8. Երկունք իններորդ գարուս. գործ Մերեժնի.	1 »	— կ.
9. Պատանեկան ներշնչումներ, գործ. Հրաչեայ Աճառեանի.	— »	60 կ.
10. Մի կաթիլ արտասր, զոր կը հեղու Սիրակ Հայ մեխիրին վրայ	— »	35 կ.
11. Սամուէլ Մուրատեանի կտակի խնդիրը, գտանգատութիւն Ս. Ար-		
ծրունու.	— »	50 կ.
12. Ուսումնարանի առողջապահութեան հարցեր, բժ. Ա. Բարայեանի	1 »	— կ.
13. Մարմնակազմական կամ անատոմիկական բառարան Լատինե-		
րենից և Ռուսերէնից Հայերէն. բժ. Լ. Տիգրանեանցի	1 »	— կ.
14. Կրօնք. Հոգեբանական հետազոտութիւն Ս. Մանդինեանի	1 »	— կ.
15. Հայկական Թատրոն. Ո՞ւր է իմ վիշտը, փարս երեք պատկերով		
գործ. Մ. Տէր Դրիգորեանցի	— »	40 կ.
16. Թեքեր բլենու հանաքը. Օպերետա մի գործողութեամբ, Թարգ. Ն.		
Լալայեանցի	— »	25 կ.
17. Աշնանային երեկոյ գիւղում, վոլըմից մէկ արարուածով, փոխա-		
դրութիւն Գ. Շահբազեանի	— »	25 կ.
18. Բռնի ամուսնութիւն. կօմեդիայ մէկ արարուածով, Թարգ. Գ.		
Ազիկեանի	— »	40 կ.
19. Փանօ և Փանէտա օպերա-վոդըվիլ, Թարգ. Գ. Շահբազեանցի		
մէկ գործողութեամբ	— »	40 կ.
20. Պէպօ. կոմեդիա երեք արարվածով, գործ. Գ. Սունդուկեանի	— »	30 կ.
21. Պառաւներին խրատ. վոդըվիլ մէկ արարվածով Մ. Տէր Դրիգորեանի	— »	50 կ.

Նոյն տեղը վաճառվում են ամենայն տեսակ դասագրքեր Հայերէն, Ռուսերէն և օտար լեզուներէ, գաղտնի պետական ուսումնարանների և աշակերտների համար, Հայերէն, Ռուսերէն և Դպիրներէն վիճակագրութիւններ, ամենայն հատակի ընթերցանութեան և գիտութեան գանազան ճիւղերին վերաբերեալ դրքեր. պատուէրները կատարվում են ամենայն արագութեան համար։ Օտարաքաղաքացիք իրանց պահանջները պէտքէ ուղարկեն հետևեալ հասցէով՝

„Въ Тифлисъ. Въ центральную книжную торговлю“

5—6

Մի ֆրանսիուհի տալիս է թէօրետիկական և պրակտիկական դասեր ֆրանսերէն լեզուից։ Հասցէն. Կուկիա, Բէուտով սկայա փողոց № 21։

1—4

Մի հաց օրիորդ, որ այս տարի ամարտնել է մրցանակով, իգական գիմնազիոնը, ցանկանում է ուսուցչուհու պաշտօն ստանալ (գերազոյնս ռուսաց լեզուից և մաթեմատիկայից) մի հաց օրիորդական դպրոցում։ Պայմանները խնդրում է ուղարկել Կ. ԱՅՍ ՀԱՑՏԷՈՎ՝ (С. Петербургъ. въ армянскую церковь, священнику Хонтардянцу).

Զ. ԳՐԻԳՈ ԲԵԱՆՑԻ ԿՈՎԿԱՍ. ԳՐԱՎԱՃ. ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ՝

1) *Մամուլի տակ ընկաւ և 1880 թ. յունվարին լոյս կը տեսնի՝* ՂՈՒԿԱՍԵԱՆՑԻ— *բնդհանուր պատմութեան հին դարը—ա. մաս։*

2) *Շուտով մամուլի տակ կընկնի Զ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆՑԻ աշխատասիրութեամբ և հրատարակութեամբ Մարզակազմութիւն՝ մարդուս մարմինը, նորա կեանքը և խնամատարութիւնը-անուշով պատկերազարդ գիրք։*

3) *Մամուլի տակից դուրս է եկել և արդէն վաճառվում է «ՄԵՐԵՆՑԻ-երկունք 9-դ գարուս պատմական վէպը, որոյ գինն ամէն տեղ մի բուբլի է։*

Նոյն տեղը ստացուել է Բոստովի (պ. Տէր-ԱՐՐԱՄԵԱՆՑԻ) օրացոյցը, երկու պատկերներով զարդարուած. գինն է 15 կ.։

10—10

Մշակի» առանձին համարները 5 կոպէկով հասր Ծախվում են ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ հետևեալ տեղերում. «Կարգանախե» մագազինում (Աբծրունու տանը, Դվորցովի փողոցի վրա, պ. Նազարբէգովի մօտ), «Կովկաս» հիւրանոցի տակ (պ. Դէմիրեանցի Ծխախոտի խանութում), Զաքարիա Գրիգորեանի զրաւաճառանոցում (Մխիթարեան կարմրաջիլ մօտ) և դերձակ. Դեկարխանեանցի մօտ, Բէյլական զարդոցի դիմացը։

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆ

18 0 թ. Յունվարի 15-ից կ'հրատարակուի Երևանում շաբաթական մէկ անգամ

«ՊՍԱԿ»

ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ, ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԵՒ ՄԱՆԿԱՎԱՐԺԱԿԱՆ

«ՀԱՒԱՔԱԾՈՅ»

Տարեկան գինն է . . .	4 ռուբլի։
Վեց ամսեայ	3 ռուբլի։

Յանկացողները կարող են ստորագրվել ուղղակի խմբագրատունը, Դէորգեան և ընկեր. տպարանումը։ Կամ Արդար Թուլամիրեանցի խանութումն։ Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան ժամի 10-ից մինչև ժամի 1-ն ճաշից յետոյ։ Ցտար քաղաքներից պէտքէ դիմել ուղղակի խմբագրին հետևեալ հասցէով Въ г. Эривань Редактору газеты „ПСАКЪ“ **Васаку Пападжанову.**

Խմբագիր-Հրատարակիչ՝ Դր. Վ. Պապաջանեանց.

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ ԿԵՆՏՐՕՆԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ

բոլոր եւրօպական լրագրներից համար Մոսկվայում (Центральная контора объявленій для всѣхъ европейскихъ газетъ въ Москвѣ, Большая Дмитровка, д. Бучумова) ԸՆԴՈՒՆՈՒՄ Է *յայտարարութիւններ ԲՈԼՈՐ աշխ. և արտասահմանեան ԼՐԱԳԻՐՆԵՐԻ համար խմբագրական ԴՆԵՐՈՎ, նշանաւոր ՋԻՋԱՒՄՆԵՐՈՎ։*

Ուսուցչ առևնօրեայ, շաբաթական, պատկերազարդ և Ծաղրական լրագիրներից ԳԼԽԱՒՈՐ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԸ։ ԱՄԵՆՕՐԵԱՑ ՅԱՐԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆ ունի բոլոր ուսուցչ և արտասահմանեան ԼՐԱԳԻՐՆԵՐԻ հետ։ Յայտարարութիւններ ընդունվում են նոյնպէս բոլոր գաւառական լրագիրների համար։ Թարգմանութիւնները ԶՐԻ են լինում։ Իւրաքանչիւր յայտարարութեան համար ԱՊԱՅՈՒՅԱԿԱՆ № է ուղարկվում։

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԱՆՎԱՐՁ ԵՆ ԿԱԶՄՎՈՒՄ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ *ընդունվում է բոլոր լրագրների համար։*

15—15 (4)

ԹՎԻԼԻՍՈՒՄ Է։

Նոր գրագիտական ձեռնարկ Самоучитель Учебникъ Грузинскаго языка, сост. г-мъ Теръ-Габріелянцемъ:

Այդ ձեռնարկը պարունակում է ընդհանուր տեղեկութիւններ ու քերականական կանոններ վրայ լեզուի ամենադիւրին ձևով. բառերի և առածներ արտասանութիւնը գրված է բանի մի լեզուով ռուսերէն, հայերէն, ֆրանսերէն, գերմաներէն և պարսկերէն. այնպէս որ այդ միջոցով և օտարազգին ինքն իրան կարող է հեշտութեամբ ուսանել վրաց լեզուն։

Երկրորդ հրատարակութիւնն է և յուսամք երրորդ տպագրութեամբ՝ ի լոյս աշխ. կարճ միջոցից յետ։ Գինն է 50 կոպ. Ծախվում է պ. Բևերեշտամի, Զաքար Գրիգորեանի, Աւետիք Ենգիբարեանի մօտ ու Դաբրիել Սալամբէկեանի խանութում։

Մեր աշխատութիւնք են նոյնպէս. 1) Քրանսիական լեզուի ձեռնարկ, վրաց լեզուի օգնութեամբ. Livre de poche à lusage de la jeunesse armènienne et georgienne; 2) *ինքնուսոյց ռուս լեզուի՝ վրաց լեզուի օգնութեամբ։* Самоучитель Русскаго языка при помощи Грузинскаго.

Դաբրիել Տէր-Գաբրիելեանց։

4—4

Ա կ ա դ է մ ա յ ո ւ մ յան վկայականով ուսումը աւարտած մի երիտասարդ հաշուապահութեան և արևելարկան թուաբանութեան դասեր է տալիս, նոյնպէս պատրաստում է երեխաներին գիմազիաների դպրոցներում աւանդվող բոլոր առարկաներից։ պէտք է դիմել Զուբալովի քարվանսարան Գէորգեանի գրասենեակը։

1—3 (2)

Մութճեղ, բանջանոց տէր-Գեորգեանը յաւէտ սրտի խնդրում է իւր սիրելի ծըխականներին, յարգելի բարեկամներին և ծանօթներին, որոնք կ'կամենան պատուել իրան շնորհ բերել իւր ամուսնոյ յուղարկաւորութեան հանդիսին, որը կատարելու է առաջոյ 17-ին հինգշաբթի օրը առաւօտեան ժամը 10-ին։ Հանգուցեալ դիակը Մոզնոյ թաղում գանվող Քիշմիշեան տանից կ'տարուի Մոզնոյ Եկեղեցին և այնտեղից գնալ Սուրբ պատարագին դէպի Քօջէվանից գերեզմանատունը։

1—2

Հրատարակվեցաւ Ց. ՏԷՐ-ԳՐԻԳՈՐԵԱՆՑԻ «ՎԷՊԵՐ» վերնագրով գրքոյկը։ Առնել կարելի է հեղինակից, դիմելով «Մշակի» խմբագրատունը։

1—3

ՄԻ ՖՐԱՆՍԻՈՒՀԻ

Որ նոր է եկել Թիֆլիս և ՀԻՄՆԱՒՈՐԱՊԷՍ դիտէ ֆրանսերէն, Գերմաներէն և Անգլիերէն ցանկանում է ՏՆԱՑԻՆ Վ.ԱՐԺՈՒՀԻՒ համ ԸՆԿԵՐՈՒՀԻՒ պաշտօն ստանալ։ «ԿՈՎԿԱՍ» հիւրանոց, № 29 սենեակ. կարելի է տեսնել երեկոյեան 2 մինչև 5 ժամը։

4—4

Дозволено Цензурою 15 Января 1880 г. Тифлисъ. Տպարան Ա. Ա. Միխելսոնի Типографія А. А. Михельсона

Fonds A.R.A.M

№ 3 Յունվարի 17 (29) 1880 Յունվարի 17 (29) № 3

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի կէս տարվանը 6 րուբլի
Առանձին համարները 5 կոպէկով

Թղթակցութիւն գրվում են միմիայն խմբագրատան անունով։

Օտարերկրացիք դիմում են ուղղակի
Тифлисъ. Редакція „Мшакъ“

ՄՇԱԿ

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի և ազն օրերից)

Բաժանորդագրութիւն ընդունվում է ամեն ժամանակ։

Բաժանորդագրութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ։

„ՄՇԱԿ“
ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՐԱԳԻՐ
1880 ԹՒԻՆ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՎՈՒՄ Է ԱՄԵՆ ՕՐ, բացի ազն և տոների հետևեալ օրերից։

Լրագրի դիրքը և պրօգրամմեան նոյն են մնում։ Մենք առաջուայ պէս ԱՆՓՈՓԱՏ ՀԱՒԱՏԱՐԻՆԵՐ։ «ՄՇԱԿԻ» տարեկան գինը 10 րուբլի է, կէս տարվան 6 րուբլի։ Գրվել կարելի է ՄԻԱՅՆ ԽՄԲԱԳՐԱՏԱՆ ՄԷՋ։

ԸՆԴՈՒՆԱՉԻՆ ՀԱՄԱՐՆԵՐԸ ծախվում են 5 կոպէկով հատը։ Օտար քաղաքներից պէտք է դիմել հետևեալ հասցէով ТИФЛИСЪ Редакція «Мшакъ.

Խմբագիր—հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Քաղաքական անտեսութիւն—Ներքին անտեսութիւն Ս. Պետերբուրգի հայ առաքելութիւնը և հայերէն ներկայացումներ։ Նամակ Ս. Պետերբուրգից։ Ներքին լուրեր—Արտաքին անտեսութիւն։ Նամակ Թիւրքիայից։ Նամակ Պարսկաստանից։ —Պշակի հետագիրներ։ — Յայտարարութիւններ։

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

Ի՞նչպէս է հանդիպել Եւրոպան նոր տարին, ներկայ 1880 թիւը։ Եւրոպական արևմտեան պետութիւնները, պէտք է խոստովանիլ, բաւական խառն դրութեան մէջ են։

Արևմտեան Եւրոպայի պետութիւնների խառն և անորոշ քաղաքական դրութիւնը անցեալ 1879 թուին կարող էր համեմատվել միմիայն 1848 թուի հետ, այն զանազանութեամբ, որ 1848 թուին արևմտեան Եւրոպայի բոլոր երկիրների մէջ յանկարծ յայտնվեցաւ յեղափոխական ատրամիտի շարժում, որ նոյն երկիրների ճանաչված, հանդարտ, պաշտօնական կեանքի հոսանքի դէմ էր գնում ու գործում, իսկ այժմ արևմտեան Եւրոպան պէտք է պատերազմի այն պրինցիպների դործադրութեան հետևանքների դէմ, որոնց իրանք տէրութիւնները ընտեղծեցին և որոնց քաղաքական զարգացմանը իրանք նպաստեցին։

Ընդհան ունի մի ներքին կուիւ Իրլանդիայում այդ երկրի հողային անարդար յարաբերութիւնների պատճառով։ Ընդլիան սկսեց Եգիպտական պատերազմը և այժմ մեծ անյաջողութիւններ է կրում այնտեղ, որտեղ նա կարծում էր թէ յաղթութիւնը շատ հեշտ է։

Ֆրանսիան հանդիպում է նոր տարին միևնոյնական կրիզիսով։ Վարչութեան միևնոյնութիւնը հրաժարական տուեց, ապստամբ ժողովի մէջ մեծամասնութեան համակրութիւնը կորցրած լինելուց յետոյ և այժմ կազմվել է Ֆրէյսինէի նոր միևնոյնութիւնը որ միացնելով հանրապետական երկու խմբերի ներկայացուցիչներին, յոյս ունի որ այդպիսով կը կարողանայ կազմել միացնող կապ չափաւոր հանրապետականների և ամենաարմատական հանրապետականների մէջ և դրանով կը դրաւի ապստամբ ժողովի մեծամասնութեան համակրութիւնը։ Այդ այդ յոյսը դեռ ևս իրականութիւն չէ։

Աւստրօ-Ընդարիան զորանոց է զգացված, որ ապահովացնի տէրութեան համար, որչափ հնարաւոր է երկար ժամանակամիջոցով, պահպանել զօրքերը առանց ենթարկելու զօրքերին վերաբերեալ կարգադրութիւնները պարլամենտի որ և է վերահսկողութեան։ Աւստրիական Լէյտհաուզը արդէն վաերացրեց զինուորական նոր օրէնքը, որով զօրքի թիւը որոշվում է սահմանով, թէ պատերազմական և թէ խաղաղ ժամանակների համար։

Գերմանիան զբաղված է նոյնպէս զինուորական օրէնքով և երևի կը հետևի այդ կողմից Աւստրօ-Ընդարիայի օրինակին։ Զօրքերի թիւը որոշելուց յետոյ, որ թիւնը կաշխատի պարլամենտի կծնատրոլից ազատ պահել զօրքերի վրա իր ստացած իշխանութիւնը, ինչպէս կարծում են հօմ տարով։ Բացի սորանից Գերմանիան այժմ հետաքրքիր յետ է տանում ազգից գրեթէ այն բոլոր վերանորոգութիւնները, որոնք տուած էին ազգին իշխան Բիսմարկի պետական գործերի կառավարութեան օրով։ Տէրութիւնը կղերականների դէմ քաղաքկրթութեան կուիւը յայտնելուց և եռանդով շատ տարբեր վարելուց յետոյ, այժմ բաբեկամանում է նոյն թշնամի կղերական կուսակցութեան հետ և հաստարակական կարծիքը, շողոքորթելով աէրութեանը, այժմ պատերազմ է յայտնում հրէաների դէմ, որոնց ուրիշ քաղաքացիների հետ կատարեալ հաւասար իրաւունքներ էին տուած, երբ Բիսմարկի արիւնի թափերն էլ հարկաւոր էր Ֆրանսիայի դէմ պատերազմի մէջ, այն հրէաների, որոնք այժմ նոյն գերմանական ազգին ատելի դարձան։

Իտալիայում Կայրոլիի վերանորոգված միևնոյնութիւնը դարձեալ անզօր է թէ երկրի մէջ և թէ պարլամենտում համակրութեան մեծամասնութիւնը իր կողմը գրաւելու։ Դժուա հետևանքը այն է որ Իտալիան արտաքին քաղաքականութեան մէջն էլ անչափ թոյլ է և հաւիս թէ յոյս կարող է լինել որ նա առ այժմ մի որ և է դեր կարող է խաղալ եւրոպական ընդհանուր հարցերի վճռելու մէջ։

Սպանիայում անցեալ 1879 թուի վերջերում նշմարելի եղան մոքերի յուզմունքներ և անհանգստութիւններ ժողովրդի մէջ։ Ըղդը դժգոհ է որ միևնոյնութեան դլխաւոր կրկին դարձաւ Կանովաս-դէլ-Կաստիլիօ, որ վտանգ է սպէն կատարեալապէս կորցրնց իր ժողովրդականութիւնը։ Մի և նոյն ժամանակ տարվայ վերջում պատահեց Մադրիդի մէջ մի տխրալի անցք, այն է Էլիզաբեթ թագաւորին և թագուհուն ապանեքս յանցաւոր փորձը։

Վերջապէս Թիւրքիան հանդիպեց նոր տարին Սուլթանի ճառով, որ հարուստ է մեծ մեծ խոստումներով, բայց որոնք, ինչպէս միշտ երբէք իրագործվելու չեն թէ պետական մարդիկ, թէ ժողովրդական կրթութիւն չնչող Թիւրքիայում։ Այդ պետութեան մէջ շարունակվում է ֆինանսների կատարեալ անկումն, մի քանի տեղերում արդէն սով է յայտնվել։ Ընդհան շարունակում է ճնշել Թիւրքիայի պետական գործերի վրա, ի հարկէ իր սեփական շահերը աչքի առջև ունենով։ Ուեսէի և աւելի կարելի է համոզվել որ Ընդլիայի պահանջողութիւնները Փոքր-Ասիայի և Հայաստանի մէջ բէֆորմների անյապաղ իրագործելու մասին, կեղծաւոր էին, որովհետև նրա բոլոր ջանքերը ուղղված են միմիայն մի կէտի վրա, այն է Թիւրքաց մինիստրութեան կազմակերպութեան փոփոխելու վրա, որպէս զի իրան համակրող մինիստրութեան օգնութեամբ կառավարի ամբողջ Թիւրքիան, ինչպէս իր մի նահանգ։

Այդ է, ահա, մի քանի գլխաւոր գծերի մէջ, արևմտեան Եւրոպայի ամենանշանաւոր պետութիւնների դրութիւնը։ Այդ տեսակ դրութիւնը առիթ չէ տալիս մեզ նախապատրաստել եւրոպական ազգերին մի միևնոյնական ապագայ, գոնէ ներկայ 1880 թուի ընթացքում, այն ազգերին, որոնք վաղուց է ծարաւ են հանգստութեան և խաղաղութեան և որոնք պարզ տեսնում են որ իրանց երկիրների քաղաքական այժմեան դրութիւնը դժուար թէ կը բաւականացնի իրանց այդ ամենակարևոր բարոյական պահանջին։

Այսպիսով ի նկատի առնելով մեր վերև յիշված բոլոր երկիրների տրամադրութիւնը, հաւիս թէ կարելի է ներկայ 1880 թուին հնարաւորել արևմտեան Եւրոպային չդադաւոր նոր տարի։

Fonds A.R.A.M

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ՀԱՅ ՈՒՍԱՆՈՂՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ՀԱՅՑԵՐԷՆ ՆԵՐԿԱՑԱՑՈՒՄՆ

—

Հանրածանօթ իրողութիւն է ուսանողների մեծ մասի թշուառ դրութիւնը: Հայ ուսանողութիւնը, ի հարկէ, բացառութիւն չէ կազմում: Նա գուցէ դեռ աւելի թշուառ վիճակի է ենթարկուած լինում իրեն պանդուխտ անազգական և անօգնական, խնդութեամբ թափառելով փողոցից փողոց, անից տուն, մինչև կը գտնէր մի արժանապին, ազնուական բնակարան և մի քանի չնչին դասեր: Չեմ իշում ով է ասել այս խօսքը «մի ազգի զարգացման, ազնուութեան իրրև չափ կարող է համարուել մարդասիրական հաստատութիւնների թիւը», բայց եթէ այդ պարոնը հայերին ևս այդ չափով չափէր, նա ներանց պէտք է կէս—բարբարոսների դասին հաշուէր: Այդ դասի մէջ ևս դնում եմ և մեր ինտելիգենցիան և ամենայն իրաւամբ: Մեծ ժողովուրդը դեռ մինչ այսօր չէ հասկացել հայ ուսանողներին օգնելու համար մի կոստա, ընկերութիւն ստրքել, կամ դրա օգուտը նրա համար շռայլելի չէ, որի մասին ես նրան և չեմ մեղադրում, բայց հայ ինտելիգենցիան այսինքն այն մասը, որ եղել է առաջ ուսանող, նոյնպէս կրել է աշխատութեան ծանրութիւնը և ձաշակել է նրա բոլոր դառնութիւնները, բացարձակապէս մեղաւոր է: Մեղաւոր է նրա համար, որ ուսանողական կեանքից յետոյ մոռնալով գործնական կեանքի մէջ, սառնալով փափուկ պաշտօն և ապահով տեղ, նա մոռանում է խղճոյն, որ իր կրտսեր եղբայրները դեռ շարունակում են թշուառութեան մէջ ապրել. հենց որ իր հասարակ այդ թշուառութիւնը դադարում է, նա ոլորովին ուրանում է նրան ուրիշների համար. այդ բնական չէ. քանի քանի անձինք մինչև անգամ մոռանում են իրենց բարոյական պարտքը, մոռանում են վերադարձնել այն չնչին դրամը, որ նրանք առացել են ուսանողական կասայից իրենց թշուառութեան օրերում: Ես դեռևս մի քանի այդպիսիներ, որոնք այսօր հարուստ և փափուկ ապրում են, բայց իրենց պարտքը վերադարձնել չեն կամենում և երբ ուսանողութիւնը դիմում է նրանց յիշեցնելով իրենց բարոյական պարտաւորութիւնը, նրանք դեռ վիրաւորվում են....: Այդ պարոնները վերին աստիճանի ազգասիրութիւն են համարում, երբ ձրիաբար մի դպրոցում մի քանի դասեր են ասում, հոգարարձութեան պաշտօն են կատարում և այլն, բայց կազմել մի մշտական ընկերութիւն, որ նպաստէր ուսանողներին,—ազգի այս ապագայ և միակ յոյսին և հայրենիքի փառքին—աւարտելու իրենց ուսումը, նա չէ մտածում անգամ; գուցէ դա բարձր ազգասիրութիւն չէ համարվում—հասկանալի է ուրեմն, որ ուսանողութիւնը, ձեռով անօգնական և անպաշտպան, ստիպուած է ինքն իրեն օգնելու համար միջոցներ ձարել և միակ միջոցը, որ նա կարող է մտածել մայրաքաղաքներում, դա թատրոնական ներկայացումներն է: Այստեղ զարմանալի անձնազոհութիւն ենք տեսնում: Ուսանողը թողնում է իր պարապմունքը ամբողջ շաբաթներով. նա պէտք է օրը հազար անգամ այստեղ այնտեղ վազէ թոյլտուութիւն խնդրելու, տեղ ձարելու, հազուստ պատրաստելու, նա պէտք է ամեն տեսակ նուաստութեան ենթարկուի այս կամ այն հայ վաճառականին դիմելու և տոմսակ ծախելու համար երեսը պնդացնելու, խնդրելու, մինչև որ սա կը բարեհաճէր բնդունելու և մի երկու բուբլի տալու: Շատ անգամ նա անյագիելի խոչընդոտների է հանդիպում: օրինակ, չէ ձարվում հայ օրիորդ կամ կին, որ համոզուէր բեմ դուրս գալ, ուսի և ստիպուած է լինում ակամայ այնպիսի սիրէսաներ ընտրել, որոնք շատ պատիւ չեն բերում նրա ձաշակին և չեն թողում հետագնդել Հօրացիոյի պատուիրանքին—համձեվին միացնել օգտակարի հետ.....

Սակայն այս կողմից Պետերբուրգի հայ ուսանողները աւելի երջանիկ են այսօր: Նրբ առաջին անգամ ուսանողները Պետերբուրգում հայերէն ներկայացում կամեցան տալ, նրանք սոսկալած էին դիմել մի գերմանացու-հոգն թէև մի բառ հայերին չը գիտէր, բայց այնքան կամեցաւ յարգել հայ ուսանողութիւնը, որ բոլոր իր դերը ռուսերէն բառերով դրեվով անգիր սերտեց և մինչ անգամ շատ գեղեցիկ կերպով կատարեց: Նրանի գերմանացու-հու օրինակը ազդեց հայ օրիորդների վրայ, քան որում այնու հետև նրանք սկսեցին բեմ դուրս գալ, և երբ այս ամսոյս 23-ին ես պատահմամբ իմանալով թէ հայ ներկայացում կայ դիմեցի շաբեզարուեստակ-ն կրլուբը, որտեղ պիտի լինէր ներկայացումը իմ հայ գտայուն ոչ պակաս շողոքորթուած էր տեսնելով բեմի վրա երեք հայ օրիորդ և մի հայ տիկին: Բարոյական պարտաւորութիւն ևմ համարում իմ և ուսանողութեան խորին շնորհակալութիւնը յայտնել հրապարակապէս ս. Առաուրեանին, օրիորդներ Նդիլեանեանին, Թամամշեանին, Մեղվինեանին, որոնք ասնակոս են անում հետագայ նպատակաուղարկութիւններ և չեն թողնում հայ երիտասարդ ուսանողին կարմրել օտարուհու առաջ: Այժմ գանք նոյն իսկ ներկայացման մասին մի քանի խօսք ասելու: Այս անգամ խաղում էին Սունդուկեանցի «Խաթաբալա կօմիդիանէ Դէկօրացիան հարուստ և շքեղ էր, սրահը լի էր և այդպէս նարկայ էր ոչ թէ միայն մայրաքաղաքի հայ գաղթականութիւնը, այլ և վրացիք և ուսներ: Զամբախօվի դերը ս. Բէկլարեան հիանալի կերպով կատարեց. նա բոլորովին ըմբռնել էր դերի նշանակութիւնը: Մսախանի դերը (ս. Զարդարեան) թէև ունէր մի քանի պակասութիւններ, բայց այդ թերութիւնները վերաբերում են պիէսային և ձշմարիտ ամրողջ «Խաթաբալայի» մէջ միակ և մեստամբ սեալ նկարագրած տիպը—Մսախանն էր, այդպէս ամենայնիւ ս. Զարդարեան հասկացել էր իր դերը: Քեթևանի դերը օբիորդ Թամամշեան այնքան բնական և գեղեցիկ կերպով կատարեց, որ աւելին ցանկալ անկարելի էր. դուք կը կարծէիք, որ դանա վում է Թիֆլիսում, հայ բնտանիքի մէջ: Ինչ վերաբերում է Ա. Էդիլեանեանին (Նատալիայ) նրա միակ պակասութիւնը այն էր, որ շատ էր կոտրատվում, ինչպէս ասում են, բայց օրիորդի քաղցր, ներդաշնակ երգը բոլորի վրա հաճելի տպաւորութիւն գործեց: Պ. Մարկոսեանի (Սարգիս) երգը հիանալի և խիստ ազդու դուրս եկաւ: Ոչ պակաս դեղեցիկ խաղացին և ս. Աստուրեան, օր. Մեղվինեան, պ. Լալայեան: Երեւում էր, որ ուսանողները և մեծ. օրիորդները բարեխղճաբար սովորել էին իրենց դերերը, ուստի և ներկայացումը ամբողջապէս շատ լաւ անցաւ և գեղեցիկ տպաւորութիւն գործեց: Ներկայացումից գոյացած զուտ արդիւնքը մօտ 300 ր. կը բաժնուի չքաւոր ուսանողներին: Պարահանդէսի ժամանակ, որ սկսեց ներկայացումից յետոյ մի առանձին խումբ ազգային երգեր էր երգում: Ներկայացման մեծագոյն պէս նպաստել էին և կողմնակի մարդիկ, ինչպէս իշխան Բէկբուլատեան, յայտնի Նէմիրովիչ Դանչէնկոն: Ժամը 4-ին մօտ 50 անձինք ընթրիքի նստեցին: «Тиф. Вѣстн.»-ի գրագրի նախկին խմբագիրը շնորհակալութիւն յայտնելով հայ ուսանողութեան, հայ բեմի յարատեւութեան և յառաջադիմութեան համար տուաւ առաջարկեց: Նէմիրովիչ—Դանչէնկոն դարտակելով կենաց՝ վիրկայաւ և ասաց. «մեզ շատ հաճելի է, որ մեր սրահում մի քանի հայ և վրացի ներկայացումներ եղան: Ես խորին կերպով գրնահատում եմ արուեստը և մանաւանդ դրամատիկական արուեստը: Ինձ հաճելի է տեսնել, որ մի բուռն երիտասարդների գոհում են իրենց ժամանակը հայկական արուեստի վերածնելութեան համար, ուստի պարտներ, առաջարկում եմ խմել հայկական արուեստի վերածնելութեան համար:» Դրանից յետոյ առաջարկվեցաւ խմել իշխան Մաչարէլի, իբրև վերջոյ թատրոնական արուեստի ներկայացուցչի կենացը: Այս վերջինը պատասխանում է. «Ինչ այսօր կային պատճառներ, որոնք տարաձայնութեան սերմեր էին ցանում երկու ղրացի և մտաւոր ազգերի մէջ. յուսանք որ մեռ ապագայում այդ երկու ազգերի մէջ կատարեալ համաձայնութիւն կը տիրէ:» Հանդէսը վերջացաւ հայ երգեցողութեամբ:

Հ. Աւագեան

ՆԱՄԱԿ Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻՑ

—

26 դեկտ. 79.

Առաջին նամակով ես ծանօթացրի ընթերցողներին VI ժողովի հետ, այժմ կսկսեմ նկարագրել նրա գործունէութիւնը և այն հարցերը, որ այդ ժողովը միակում է և որը մեզ համար կարող է հասարակական նշանակութիւն ունենալ:

Դեկտ. 20-ին տեղի ունեցաւ աւստ բնագէտների առաջին ընդհանուր ժողովը ձիշդ ժամը 1-ին: Աւաւտեան նշանակված էր ֆիզիկական դիտութեանը այցելել, որտեղ ցոյց էին տալիս մինոլորտական երեւոյթների համար նոր ձեռք բերած գործիքներ: Ժամը 1-ին համալսարանի գլխաւոր սրահը անպակաս բազմութեամբ լի էր: Ներկայ էին ոչ թէ միայն Պետերբուրգի անուանի ուսումնականները, այլ և մի քանի բարձր պաշտօնակատարներ, ինչպէս օրինակ Դեկանով և այլն: Սրահը էլեկտրական ձրագներով լուսաւորված էր: Նախագահական սեղանի վ. օկօնական, Պետերբուրգի ուսումնական շրջանի հոգաբարձուն, հետևեալ խօսքերով «Մեծ. պարոններ. Ռուս բնագէտների VI ժողովը գումարվում է համաձայն յունվարի 19-ին կայացած Բարձրագոյն թոյլտուութեան: Ներկայ ժողովի նպատակը բացատրված է կանոնադրութեան մէջ, ինչպէս կը տեսնէք: Անդամների ընդհանուր ժողովները իրենց առաջնորդ կանոնան նախագահին, որն այսօր ես եմ ընտրէք. իսկ ես այսօր առացել եմ մեծ ժողովի գիտական նիստերի բացման պատասխանատու պարտաւորութիւնը: Պատիւ ունեմ յայտնելու VI ժողովի բացումը և ցանկանալու ձեզ, պարոններ, ամենայն յաջողութիւն ձեր գործունէութեան մէջ:»

Ես մոռացայ ասել, որ սրահի վերի ծայրում մի սեանակ ամֆիթէատրոն, բեմի էր չնմանած, որտեղ կենտրոնում դրած էր մի մեծ, երկար սեղան կարդադրիչ մասնաժողովի անդամների և նախագահի համար. նրա աջ կողմին զարձնել մի մեծ սեղանի չուրջ բոլորվել էին լրագրների թղթակիցները, որոնց թիւը հասնում էր 10-ի: Այդտեղ կարելի էր տեսնել «Голосъ» «Молва», «Новое Время», «Times» և «Աշակ» լրագրների թղթակիցներին: Գալ էք առաջին անգամն էր, որ մի գիտական ժողովում ներկայ էր մի հայ լրագրի ներկայացուցիչը: Պէտք չէ ասել, որ պ. պ. թղթակիցներին ամենայն յարմարութիւն տուած էր հասնելու իրենց նպատակին և երբ իւրաքանչիւր ժողովի պրօտօկոլը ապվում է երկրորդ օրը ես տանում եմ ժողովի վարչութիւնից 2 օրինակ «Աշակի» խմբագրութեանն ուղարկելու առաջարկութեամբ, որն և ուղարկում եմ նամակիս հետ—Բայց դառնանք ընդհանուր ժողովին:

Իշխան Վ. օկօնսկու ճառից յետ, կարդադրիչ մասնաժողովի նախագահ, համալսարանի բէկտոր Բէկէտով ողջունեց ժողովը հետևեալ խօսքերով:

«Այս անգամ ես բարձրանում եմ ամպիոն ողջունելու ձեզ իմ թանկագին ընկերակիցներս ոչ թէ միայն ամբողջ մասնաժողովի այլ և համալսարանի կողմից, որ ուրախութեամբ իր դռները բացում է ձեր առաջ. 12 տարի առաջ ևս ջերմ կերպով մասնակից էի I կազմակերպութեան, բայց այն ժամանակ ևս այս ամպիոնից դիմում էի ձեզ, իբրև համալսարանի բէկտոր իսկ մասնաժողովի նախագահ էր պատկառելի պրօֆէսոր Կէսլէրը, որին միայն մենք պարտաւոր ենք առաջ բնագէտների ժողով հիմնելու մտքը: Այս անգամ նա իր հիւանդութեան պատճառով չը կարողացաւ պաշտօնապէս մասնակցել մասնաժողովին, բայց նա մեզ օգնել է խօսքով և գործով: Եւ ապահովեմ մենք այսօր գումարվել ենք այստեղ միայն նրա գործունէութեան շնորհով, մենք պէտք է, իմ թանկագին ընկերներ, իբրև արդարատուր մարդիկ, յայտնենք մեր առաջին և ընդհանուր շնորհակալութիւնը մեր հաշակաւոր գիտնականին, առաջ բնագէտների ժողովի հիմնադիր պրօֆէսոր Կէսլէրին: Ցարգանք և փառք նրան: Միահամուռ ձափահարութեամբ ժողովը շնորհակալութիւն յայտնեց Կէսլէրին:

Մասնաժողովի առաջնադրիր պրօֆէսոր Խանսարանցէվ կարդաց մասնաժողովի գործունէութեան մանրամասն հաշիւը և կանոնադրութիւնը: Այդ հաշուից երևաց, որ այժմեան ժողովը ամենաբազմամարդն էր և ամենահարուստը իր նիւթական միջոցներով: Մինչև ասի 20-ը, անդամների թիւը հասել էր, 1.200 ի, դրանց թուում 500 ուրիշ քաղաքներից և 38 կին:—Լաւ չաս ծանր թուաց, որ այդ 1.200 անուններից մի հայ ուսուցչի անուն չը լսեցիր—Ժողովի միջոցները կազմում են. ա) 3,000 բուբլի, որ տուել է ազգային լուսաւորութեան նախարարը, բ) 1.000 ր. համալսարանը, գ) 2,000—քաղաքային դուման, դ) 3,600 ր. անդամակցական վճար, գումար 9,600 բուբլի: Ահա կանոնադրութեան դլխաւոր կէտերը:

1) Նպատակ—ռուս բժիշկների և բնագէտների ժողովի նպատակն է արագացնել բնական գիտութիւնների ուսումնական և գրոցական գործունէութիւնը և նպաստել նրանց կատարելագործութեանը և այդ գործունէութիւնը գլխաւորապէս ուղղել Ռուսաստանի օգտին և նրա հետագոտութեան, հայթայթել միջոց ռուս բնագէտներին միմեանց հետ ծանօթանալու:

2). Ժողովը զուրկված է լուսաւորութեան միներարի հսկանաւորութեան ներքոյ, ուստի և անմիջապէս կախումն ունի ուսումնարանական շրջանի հոգաբարձուից:

3) Ժողովի անդամ կարող է լինել իւրաքանչիւր անձ, ով որ պիտանականապէս զբաղվում է բնագիտութեամբ, այսինքն իւրաքանչիւր ուսումնական, բայց ժողովի մէջ ձայն ունենալ կարող է միայն, ով որ կամ մի ինքնուրոյն գրուածք է տպել, կամ պրօֆէսոր և ուսուցիչ է բարձր և միջնակարգ դպրոցներում:

4). Ժողովի նիստերը վինում են ընդհանուր և մասնաւոր (բաժանմունքով). ընդհանուր նիստերի մէջ ընդհանուր նշանակութիւն ունեցող խնդիրներ են քննադատվում, իսկ մասնաւոր նիստերում հաղորդվում ու քննվում են նոր հետազոտութիւններ և խնդիրներ, որոնք ունեն մասնագիտական նշանակութիւն ունենն:

5) Ժողովի բաժանմունքները կը լինեն. ա) աստղագիտա և ֆիզիոլոգիա, բ) կենդանաբանութիւն և բաղդատական անատոմիա, գ) բուսաբանութիւն բոյսերի անատոմիա և ֆիզիոլոգիա, դ) հանքաբանութիւն, երկրաբանութիւն և պալէոնտոլոգիա, ե) քիմիա և ֆիզիկա, զ) աստղաբանութիւն և մաթեմատիկա, է) անտրոպոլոգիա, ը) բժշկականութիւն:

Ներկայ ժողովի կարևոր յատկութիւնն այն է, որ չատ գիտնական և մասնաւոր ընկերութիւններ ու անձինք դիմել են նրան և առաջարկել մի քանի գործնական կարևոր հարցեր լուծելու, այդ ի հարկէ ցոյց է տալիս, որ ռուս հասարակութիւնը հասկանում է ժողովի հեղինակութիւնը և նրա գիտնական նշանակութիւնը: Մինչ այսօր 168 գիտնական յօդուածներ են մտել ժողովի բիւրօն, ի թիւս որոց դիմատրիա Տիւանդութեան մասին, որ պիտի քննվի յետագայ ժողովներից մէկում:

Պ. առնելագրի հաշուից յետ ժողովը ձեռնարկեց նախագահի ընտրութեանը: Բէկէտով առաջարկեց քուէարկել, բայց ժողովը ի մի բերան աղաղակեց «Կէսլէր, Կէսլէր» պատկառելի դիտնականը բարձրացաւ ամպիոն և մի քանի ջերմ խօսքերով իր խորին շնորհակալութիւնը յայտնեց, բայց, ասաց, ստիպուած եմ հրաժարվել այդ պատուից երկու պատճառով. առաջին, որ հիւանդ եմ, երկրորդ որ ես չեմ մասնակցել ներկայ ժողովի աշխատանքին, ուստի և անարդարութիւն եմ համարում ուրիշի աշխատանքի պատուը քաղել: Մի և նոյն ժամանակ Կէսլէրը բացատրեց ժողովի գիտնական նշանակութիւնը և նրա օգուտները և իր կողմից առաջարկեց ընտրել նախագահ Բէկէտովին: Ժողովը խանդավառութեամբ ընդունեց այդ առաջարկութիւնը, իսկ Կէսլէրին այնու ամենայնիւ ընտրեց պատուաւոր նախագահ:

Բէկէտով ի պատասխանի իր ընտրութեան հնչեցրեց խօսքերն ասաց. պարոններ, խորին շնորհակալութիւն, այն մեծ պատուի համար, որ ինձ արիք: Ես լաւ հասկանում եմ, որ ես արժանացայ այդ պատուին գլխաւորապէս նրա համար, որ դուք կամենաք պատուել կարգադրիչ մասնաժողովը, որին ես նախագահ եմ և համալսարանը, որին ես ներկայացուցիչ եմ: Գուցէ և իմ ալեւոր մազերս մասամբ պատճառ դարձան, որ ես այդ բարձր ուշադրութեանն արժանացայ ձեր կողմից. ինչ և իցէ ընդունեցէք իմ շնորհակալութիւնս

Fonds A.R.A.M

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆ

ՊԱՏԱՐԱԳԱՏԱՐ ՀԱՆԴԵՍ

Նախատեսված է 1880 թ. մարտի 22-ին Ս. Էջմիածնում։

Օրակարգում կլինեն հետևյալ հարցերը.

1) Ներկայացնելու համար Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի 1879 թ. տարեկան հաշվետվությունը։

2) Ընտրելու համար Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի հոգաբարձության անդամներ։

3) Ընտրելու համար Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի հոգաբարձության նախագահ։

4) Ընտրելու համար Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի հոգաբարձության անդամ՝ Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի նախկին հոգաբարձության անդամ Ստեփանոս քահանա Մանանդյանի տեղը։

5) Ընտրելու համար Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի հոգաբարձության անդամ՝ Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի նախկին հոգաբարձության անդամ Գրիգոր քահանա Ալեքսանդրյանի տեղը։

6) Ընտրելու համար Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի հոգաբարձության անդամ՝ Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի նախկին հոգաբարձության անդամ Գրիգոր քահանա Ալեքսանդրյանի տեղը։

7) Ընտրելու համար Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի հոգաբարձության անդամ՝ Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի նախկին հոգաբարձության անդամ Գրիգոր քահանա Ալեքսանդրյանի տեղը։

8) Ընտրելու համար Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի հոգաբարձության անդամ՝ Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի նախկին հոգաբարձության անդամ Գրիգոր քահանա Ալեքսանդրյանի տեղը։

9) Ընտրելու համար Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի հոգաբարձության անդամ՝ Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի նախկին հոգաբարձության անդամ Գրիգոր քահանա Ալեքսանդրյանի տեղը։

10) Ընտրելու համար Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի հոգաբարձության անդամ՝ Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի նախկին հոգաբարձության անդամ Գրիգոր քահանա Ալեքսանդրյանի տեղը։

11) Ընտրելու համար Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի հոգաբարձության անդամ՝ Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի նախկին հոգաբարձության անդամ Գրիգոր քահանա Ալեքսանդրյանի տեղը։

12) Ընտրելու համար Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի հոգաբարձության անդամ՝ Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի նախկին հոգաբարձության անդամ Գրիգոր քահանա Ալեքսանդրյանի տեղը։

13) Ընտրելու համար Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի հոգաբարձության անդամ՝ Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի նախկին հոգաբարձության անդամ Գրիգոր քահանա Ալեքսանդրյանի տեղը։

14) Ընտրելու համար Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի հոգաբարձության անդամ՝ Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի նախկին հոգաբարձության անդամ Գրիգոր քահանա Ալեքսանդրյանի տեղը։

15) Ընտրելու համար Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի հոգաբարձության անդամ՝ Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի նախկին հոգաբարձության անդամ Գրիգոր քահանա Ալեքսանդրյանի տեղը։

16) Ընտրելու համար Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի հոգաբարձության անդամ՝ Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի նախկին հոգաբարձության անդամ Գրիգոր քահանա Ալեքսանդրյանի տեղը։

17) Ընտրելու համար Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի հոգաբարձության անդամ՝ Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի նախկին հոգաբարձության անդամ Գրիգոր քահանա Ալեքսանդրյանի տեղը։

18) Ընտրելու համար Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի հոգաբարձության անդամ՝ Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի նախկին հոգաբարձության անդամ Գրիգոր քահանա Ալեքսանդրյանի տեղը։

19) Ընտրելու համար Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի հոգաբարձության անդամ՝ Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի նախկին հոգաբարձության անդամ Գրիգոր քահանա Ալեքսանդրյանի տեղը։

20) Ընտրելու համար Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի հոգաբարձության անդամ՝ Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի նախկին հոգաբարձության անդամ Գրիգոր քահանա Ալեքսանդրյանի տեղը։

21) Ընտրելու համար Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի հոգաբարձության անդամ՝ Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի նախկին հոգաբարձության անդամ Գրիգոր քահանա Ալեքսանդրյանի տեղը։

22) Ընտրելու համար Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի հոգաբարձության անդամ՝ Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի նախկին հոգաբարձության անդամ Գրիգոր քահանա Ալեքսանդրյանի տեղը։

23) Ընտրելու համար Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի հոգաբարձության անդամ՝ Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի նախկին հոգաբարձության անդամ Գրիգոր քահանա Ալեքսանդրյանի տեղը։

24) Ընտրելու համար Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի հոգաբարձության անդամ՝ Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի նախկին հոգաբարձության անդամ Գրիգոր քահանա Ալեքսանդրյանի տեղը։

25) Ընտրելու համար Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի հոգաբարձության անդամ՝ Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի նախկին հոգաբարձության անդամ Գրիգոր քահանա Ալեքսանդրյանի տեղը։

26) Ընտրելու համար Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի հոգաբարձության անդամ՝ Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի նախկին հոգաբարձության անդամ Գրիգոր քահանա Ալեքսանդրյանի տեղը։

27) Ընտրելու համար Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի հոգաբարձության անդամ՝ Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի նախկին հոգաբարձության անդամ Գրիգոր քահանա Ալեքսանդրյանի տեղը։

28) Ընտրելու համար Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի հոգաբարձության անդամ՝ Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի նախկին հոգաբարձության անդամ Գրիգոր քահանա Ալեքսանդրյանի տեղը։

29) Ընտրելու համար Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի հոգաբարձության անդամ՝ Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի նախկին հոգաբարձության անդամ Գրիգոր քահանա Ալեքսանդրյանի տեղը։

30) Ընտրելու համար Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի հոգաբարձության անդամ՝ Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի նախկին հոգաբարձության անդամ Գրիգոր քահանա Ալեքսանդրյանի տեղը։

31) Ընտրելու համար Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի հոգաբարձության անդամ՝ Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի նախկին հոգաբարձության անդամ Գրիգոր քահանա Ալեքսանդրյանի տեղը։

32) Ընտրելու համար Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի հոգաբարձության անդամ՝ Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի նախկին հոգաբարձության անդամ Գրիգոր քահանա Ալեքսանդրյանի տեղը։

33) Ընտրելու համար Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի հոգաբարձության անդամ՝ Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի նախկին հոգաբարձության անդամ Գրիգոր քահանա Ալեքսանդրյանի տեղը։

34) Ընտրելու համար Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի հոգաբարձության անդամ՝ Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի նախկին հոգաբարձության անդամ Գրիգոր քահանա Ալեքսանդրյանի տեղը։

35) Ընտրելու համար Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի հոգաբարձության անդամ՝ Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի նախկին հոգաբարձության անդամ Գրիգոր քահանա Ալեքսանդրյանի տեղը։

36) Ընտրելու համար Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի հոգաբարձության անդամ՝ Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի նախկին հոգաբարձության անդամ Գրիգոր քահանա Ալեքսանդրյանի տեղը։

37) Ընտրելու համար Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի հոգաբարձության անդամ՝ Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի նախկին հոգաբարձության անդամ Գրիգոր քահանա Ալեքսանդրյանի տեղը։

38) Ընտրելու համար Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի հոգաբարձության անդամ՝ Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի նախկին հոգաբարձության անդամ Գրիգոր քահանա Ալեքսանդրյանի տեղը։

39) Ընտրելու համար Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի հոգաբարձության անդամ՝ Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի նախկին հոգաբարձության անդամ Գրիգոր քահանա Ալեքսանդրյանի տեղը։

40) Ընտրելու համար Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի հոգաբարձության անդամ՝ Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի նախկին հոգաբարձության անդամ Գրիգոր քահանա Ալեքսանդրյանի տեղը։

41) Ընտրելու համար Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի հոգաբարձության անդամ՝ Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի նախկին հոգաբարձության անդամ Գրիգոր քահանա Ալեքսանդրյանի տեղը։

42) Ընտրելու համար Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի հոգաբարձության անդամ՝ Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի նախկին հոգաբարձության անդամ Գրիգոր քահանա Ալեքսանդրյանի տեղը։

43) Ընտրելու համար Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի հոգաբարձության անդամ՝ Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի նախկին հոգաբարձության անդամ Գրիգոր քահանա Ալեքսանդրյանի տեղը։

44) Ընտրելու համար Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի հոգաբարձության անդամ՝ Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի նախկին հոգաբարձության անդամ Գրիգոր քահանա Ալեքսանդրյանի տեղը։

45) Ընտրելու համար Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի հոգաբարձության անդամ՝ Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի նախկին հոգաբարձության անդամ Գրիգոր քահանա Ալեքսանդրյանի տեղը։

46) Ընտրելու համար Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի հոգաբարձության անդամ՝ Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի նախկին հոգաբարձության անդամ Գրիգոր քահանա Ալեքսանդրյանի տեղը։

47) Ընտրելու համար Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի հոգաբարձության անդամ՝ Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի նախկին հոգաբարձության անդամ Գրիգոր քահանա Ալեքսանդրյանի տեղը։

48) Ընտրելու համար Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի հոգաբարձության անդամ՝ Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի նախկին հոգաբարձության անդամ Գրիգոր քահանա Ալեքսանդրյանի տեղը։

49) Ընտրելու համար Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի հոգաբարձության անդամ՝ Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի նախկին հոգաբարձության անդամ Գրիգոր քահանա Ալեքսանդրյանի տեղը։

50) Ընտրելու համար Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի հոգաբարձության անդամ՝ Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի նախկին հոգաբարձության անդամ Գրիգոր քահանա Ալեքսանդրյանի տեղը։

51) Ընտրելու համար Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի հոգաբարձության անդամ՝ Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի նախկին հոգաբարձության անդամ Գրիգոր քահանա Ալեքսանդրյանի տեղը։

52) Ընտրելու համար Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի հոգաբարձության անդամ՝ Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի նախկին հոգաբարձության անդամ Գրիգոր քահանա Ալեքսանդրյանի տեղը։

53) Ընտրելու համար Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի հոգաբարձության անդամ՝ Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի նախկին հոգաբարձության անդամ Գրիգոր քահանա Ալեքսանդրյանի տեղը։

54) Ընտրելու համար Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի հոգաբարձության անդամ՝ Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի նախկին հոգաբարձության անդամ Գրիգոր քահանա Ալեքսանդրյանի տեղը։

55) Ընտրելու համար Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի հոգաբարձության անդամ՝ Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի նախկին հոգաբարձության անդամ Գրիգոր քահանա Ալեքսանդրյանի տեղը։

56) Ընտրելու համար Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի հոգաբարձության անդամ՝ Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի նախկին հոգաբարձության անդամ Գրիգոր քահանա Ալեքսանդրյանի տեղը։

57) Ընտրելու համար Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի հոգաբարձության անդամ՝ Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի նախկին հոգաբարձության անդամ Գրիգոր քահանա Ալեքսանդրյանի տեղը։

58) Ընտրելու համար Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի հոգաբարձության անդամ՝ Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի նախկին հոգաբարձության անդամ Գրիգոր քահանա Ալեքսանդրյանի տեղը։

59) Ընտրելու համար Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի հոգաբարձության անդամ՝ Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի նախկին հոգաբարձության անդամ Գրիգոր քահանա Ալեքսանդրյանի տեղը։

60) Ընտրելու համար Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի հոգաբարձության անդամ՝ Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի նախկին հոգաբարձության անդամ Գրիգոր քահանա Ալեքսանդրյանի տեղը։

61) Ընտրելու համար Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի հոգաբարձության անդամ՝ Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի նախկին հոգաբարձության անդամ Գրիգոր քահանա Ալեքսանդրյանի տեղը։

62) Ընտրելու համար Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի հոգաբարձության անդամ՝ Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի նախկին հոգաբարձության անդամ Գրիգոր քահանա Ալեքսանդրյանի տեղը։

63) Ընտրելու համար Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի հոգաբարձության անդամ՝ Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի նախկին հոգաբարձության անդամ Գրիգոր քահանա Ալեքսանդրյանի տեղը։

64) Ընտրելու համար Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի հոգաբարձության անդամ՝ Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի նախկին հոգաբարձության անդամ Գրիգոր քահանա Ալեքսանդրյանի տեղը։

65) Ընտրելու համար Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի հոգաբարձության անդամ՝ Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի նախկին հոգաբարձության անդամ Գրիգոր քահանա Ալեքսանդրյանի տեղը։

66) Ընտրելու համար Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի հոգաբարձության անդամ՝ Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի նախկին հոգաբարձության անդամ Գրիգոր քահանա Ալեքսանդրյանի տեղը։

67) Ընտրելու համար Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի հոգաբարձության անդամ՝ Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի նախկին հոգաբարձության անդամ Գրիգոր քահանա Ալեքսանդրյանի տեղը։

68) Ընտրելու համար Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի հոգաբարձության անդամ՝ Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի նախկին հոգաբարձության անդամ Գրիգոր քահանա Ալեքսանդրյանի տեղը։

69) Ընտրելու համար Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի հոգաբարձության անդամ՝ Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի նախկին հոգաբարձության անդամ Գրիգոր քահանա Ալեքսանդրյանի տեղը։

70) Ընտրելու համար Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի հոգաբարձության անդամ՝ Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի նախկին հոգաբարձության անդամ Գրիգոր քահանա Ալեքսանդրյանի տեղը։

71) Ընտրելու համար Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի հոգաբարձության անդամ՝ Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի նախկին հոգաբարձության անդամ Գրիգոր քահանա Ալեքսանդրյանի տեղը։

72) Ընտրելու համար Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի հոգաբարձության անդամ՝ Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի նախկին հոգաբարձության անդամ Գրիգոր քահանա Ալեքսանդրյանի տեղը։

73) Ընտրելու համար Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի հոգաբարձության անդամ՝ Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի նախկին հոգաբարձության անդամ Գրիգոր քահանա Ալեքսանդրյանի տեղը։

74) Ընտրելու համար Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի հոգաբարձության անդամ՝ Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի նախկին հոգաբարձության անդամ Գրիգոր քահանա Ալեքսանդրյանի տեղը։

75) Ընտրելու համար Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի հոգաբարձության անդամ՝ Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի նախկին հոգաբարձության անդամ Գրիգոր քահանա Ալեքսանդրյանի տեղը։

76) Ընտրելու համար Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի հոգաբարձության անդամ՝ Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի նախկին հոգաբարձության անդամ Գրիգոր քահանա Ալեքսանդրյանի տեղը։

77) Ընտրելու համար Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի հոգաբարձության անդամ՝ Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի նախկին հոգաբարձության անդամ Գրիգոր քահանա Ալեքսանդրյանի տեղը։

78) Ընտրելու համար Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի հոգաբարձության անդամ՝ Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի նախկին հոգաբարձության անդամ Գրիգոր քահանա Ալեքսանդրյանի տեղը։

79) Ընտրելու համար Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի հոգաբարձության անդամ՝ Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի նախկին հոգաբարձության անդամ Գրիգոր քահանա Ալեքսանդրյանի տեղը։

80) Ընտրելու համար Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի հոգաբարձության անդամ՝ Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի նախկին հոգաբարձության անդամ Գրիգոր քահանա Ալեքսանդրյանի տեղը։

81) Ընտրելու համար Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի հոգաբարձության անդամ՝ Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի նախկին հոգաբարձության անդամ Գրիգոր քահանա Ալեքսանդրյանի տեղը։

82) Ընտրելու համար Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի հոգաբարձության անդամ՝ Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի նախկին հոգաբարձության անդամ Գրիգոր քահանա Ալեքսանդրյանի տեղը։

83) Ընտրելու համար Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի հոգաբարձության անդամ՝ Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի նախկին հոգաբարձության անդամ Գրիգոր քահանա Ալեքսանդրյանի տեղը։

84) Ընտրելու համար Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի հոգաբարձության անդամ՝ Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի նախկին հոգաբարձության անդամ Գրիգոր քահանա Ալեքսանդրյանի տեղը։

85) Ընտրելու համար Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի հոգաբարձության անդամ՝ Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի նախկին հոգաբարձության անդամ Գրիգոր քահանա Ալեքսանդրյանի տեղը։

86) Ընտրելու համար Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի հոգաբարձության անդամ՝ Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի նախկին հոգաբարձության անդամ Գրիգոր քահանա Ալեքսանդրյանի տեղը։

87) Ընտրելու համար Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի հոգաբարձության անդամ՝ Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի նախկին հոգաբարձության անդամ Գրիգոր քահանա Ալեքսանդրյանի տեղը։

88) Ընտրելու համար Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի հոգաբարձության անդամ՝ Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի նախկին հոգաբարձության անդամ Գրիգոր քահանա Ալեքսանդրյանի տեղը։

89) Ընտրելու համար Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի հոգաբարձության անդամ՝ Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի նախկին հոգաբարձության անդամ Գրիգոր քահանա Ալեքսանդրյանի տեղը։

90) Ընտրելու համար Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի հոգաբարձության անդամ՝ Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի նախկին հոգաբարձության անդամ Գրիգոր քահանա Ալեքսանդրյանի տեղը։

91) Ընտրելու համար Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի հոգաբարձության անդամ՝ Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի նախկին հոգաբարձության անդամ Գրիգոր քահանա Ալեքսանդրյանի տեղը։

92) Ընտրելու համար Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի հոգաբարձության անդամ՝ Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի նախկին հոգաբարձության անդամ Գրիգոր քահանա Ալեքսանդրյանի տեղը։

93) Ընտրելու համար Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի հոգաբարձության անդամ՝ Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի նախկին հոգաբարձության անդամ Գրիգոր քահանա Ալեքսանդրյանի տեղը։

94) Ընտրելու համար Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի հոգաբարձության անդամ՝ Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի նախկին հոգաբարձության անդամ Գրիգոր քահանա Ալեքսանդրյանի տեղը։

95) Ընտրելու համար Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի հոգաբարձության անդամ՝ Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի նախկին հոգաբարձության անդամ Գրիգոր քահանա Ալեքսանդրյանի տեղը։

96) Ընտրելու համար Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի հոգաբարձության անդամ՝ Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի նախկին հոգաբարձության անդամ Գրիգոր քահանա Ալեքսանդրյանի տեղը։

97) Ընտրելու համար Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի հոգաբարձության անդամ՝ Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի նախկին հոգաբարձության անդամ Գրիգոր քահանա Ալեքսանդրյանի տեղը։

98) Ընտրելու համար Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի հոգաբարձության անդամ՝ Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի նախկին հոգաբարձության անդամ Գրիգոր քահանա Ալեքսանդրյանի տեղը։

99) Ընտրելու համար Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի հոգաբարձության անդամ՝ Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի նախկին հոգաբարձության անդամ Գրիգոր քահանա Ալեքսանդրյանի տեղը։

100) Ընտրելու համար Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի հոգաբարձության անդամ՝ Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի նախկին հոգաբարձության անդամ Գրիգոր քահանա Ալեքսանդրյանի տեղը։

101) Ընտրելու համար Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի հոգաբարձության անդամ՝ Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի նախկին հոգաբարձության անդամ Գրիգոր քահանա Ալեքսանդրյանի տեղը։

102) Ընտրելու համար Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի հոգաբարձության անդամ՝ Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի նախկին հոգաբարձության անդամ Գրիգոր քահանա Ալեքսանդրյանի տեղը։

103) Ընտրելու համար Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի հոգաբարձության անդամ՝ Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի նախկին հոգաբարձության անդամ Գրիգոր քահանա Ալեքսանդրյանի տեղը։

104) Ընտրելու համար Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի հոգաբարձության անդամ՝ Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի նախկին հոգաբարձության անդամ Գրիգոր քահանա Ալեքսանդրյանի տեղը։

105) Ընտրելու համար Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի հոգաբարձության անդամ՝ Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի նախկին հոգաբարձության անդամ Գրիգոր քահանա Ալեքսանդրյանի տեղը։

106) Ընտրելու համար Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի հոգաբարձության անդամ՝ Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի նախկին հոգաբարձության անդամ Գրիգոր քահանա Ալեքսանդրյանի տեղը։

107) Ընտրելու համար Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի հոգաբարձության անդամ՝ Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի նախկին հոգաբարձության անդամ Գրիգոր քահանա Ալեքսանդրյանի տեղը։

108) Ընտրելու համար Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի հոգաբարձության անդամ՝ Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի նախկին հոգաբարձության անդամ Գրիգոր քահանա Ալեքսանդրյանի տեղը։

109) Ընտրելու համար Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի հոգաբարձության անդամ՝ Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի նախկին հոգաբարձության անդամ Գրիգոր քահանա Ալեքսանդրյանի տեղը։

110) Ընտրելու համար Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի հոգաբարձության անդամ՝ Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի նախկին հոգաբարձության անդամ Գրիգոր քահանա Ալեքսանդրյանի տեղը։

111) Ընտրելու համար Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի հոգաբարձության անդամ՝ Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի նախկին հոգաբարձության անդամ Գրիգոր քահանա Ալեքսանդրյանի տեղը։

112) Ընտրելու համար Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի հոգաբարձության անդամ՝ Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի նախկին հոգաբարձության անդամ Գրիգոր քահանա Ալեքսանդրյանի տեղը։

113) Ընտրելու համար Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի հոգաբարձության անդամ՝ Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի նախկին հոգաբարձության անդամ Գրիգոր քահանա Ալեքսանդրյանի տեղը։

114) Ընտրելու համար Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի հոգաբարձության անդամ՝ Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի հոգևոր ուսումնարանի նախկին հոգաբար

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՆԵՐԿԱՅ 1880 ԹԻՒՈՒՄ ԿԸ ՏՊԱԳՐՎԻ

„ԿԱՑԾԵՐ

ՎԷՊ ՏԱՃԿԱՍՏԱՆԻ ՀԱՅՈՑ ԿԵԱՆՔԻՑ

Հեգինակութիւն ՐՈՍՓԻ

Վէպը բաղկացած կը լինի երկու առանձին հատորներից իւրաքանչիւրը կը բովանդակէ մօտաւորապէս 400 տպագրված երեսներ: Ընդհն մէկ հատորի գինն է 1 ր. 50 կ., իսկ միասին 3 ր.: Մէկ հատորի համար առանձին աստրագրութիւն չէ ընդունվում:

Աստրագրվել կարելի է ԳԻՒՄՐՈՒՄ այն պարոնների մօտ, որոնք բարեհաճել են բաժանորդներ հաւաքել «ԿՑԾԵՐԻ» տպագրութեան համար, իսկ ԹԻՓԼԻՍՈՒՄ պէտք է դիմել «Մշակի» խմբագրատան Յ. ՄԻՆԼԻՒ-ՅԱԿՈՐԵՆՑԻՆ

Կենտրոնական Գրախանութ-ում Վլադիմիրովի փողոցի վրայ, Աթծրունու Գալերէյում ստացվում են հետևեալ նոր գրքերը:

1. Կարմիր լապտեր, փոքրիկ մանկանց ընթերցանութեան համար.	գ.	—	ր. 50 կ.
թարգ. օր Ն. Տէր-Մարկոսեանի պատկերազարդ և կազմած.	—	»	30 կ.
2. — Նոյնը առանց կազմի.	—	»	40 կ.
3. Թատրակ մեզու՝ փոքրիկ մանկանց ընթերցանութեան համար.	—	»	30 կ.
թարգ. օր Ն. Տէր-Մարկոսեանի. պատկերազարդ և կազմած.	—	»	10 կ.
4. Եղբայր և քոյր մանկական վէպ. թարգ. Զ. Մաբրեանի պատկերազարդ	—	»	50 կ.
5. Հայկական ձեռքեր. մանկական վէպ, թարգ. Զ. Մաբրեանի, պատկերազարդ	1	—	կ.
6. Փարոս Հայաստանի. պատկերազարդ հանդէս բնութենական ընթերցանութեան համար.	1	»	25 կ.
7. Թարթ աղբար Հայաստանի ճանապարհորդ. Դոքտ. Գ. Վ. Արտանձեանց	1	»	— կ.
8. Երկունք բնութորդ գարու. գրքէ Շերինջի.	—	»	60 կ.
9. Պատանեկան ներշնչումներ, գրքէ. Հրանդ Ասատուրի.	—	»	35 կ.
10. Մի կաթիլ արտոսր, որ կը հեղու Ամեակ հայ մանուկներին վրայ	—	»	50 կ.
11. Սամուէլ Մուրատեանի կտակի խնդիրը, պատմութիւն Ս. Աբրահամեանց.	1	»	— կ.
12. Ուսումնարանի առողջապահութեան հարցեր, բժ. Ա. Բաբայեանի	1	»	— կ.
13. Մարմնակազմական կամ անատոմիական բառարան Լատիներէնից և Ռուսերէնից Հայերէն. բժ. Լ. Տիգրանեանցի	1	»	— կ.
14. Կրօնք. Հոգեբանական հետազօտութիւն Ս. Մանդինեանի	—	»	40 կ.
15. Հայկական թատրոն. Վաչէի իմ վիշերը, ծիծառ երկք պատկերազ. գրքէ. Մ. Տէր Գրիգորեանցի	—	»	25 կ.
16. Բերբեր բիձու հանաքը. Օպերետա մի գործողութեամբ, թարգ. Ն. Լալայեանցի	—	»	25 կ.
17. Աշնանային երեկոյ գիւղում, վոդեվիլ մէկ արարուածով, վոխադրութիւն Գ. Շահրուդեանի	—	»	40 կ.
18. Բանի ամուսնութիւն. կոմեդիայ մէկ արարուածով, թարգ. Գ. Զմշկեանի	—	»	30 կ.
19. Փանօ և Փանէտ օպերա-վոդեվիլ, թարգ. Գ. Շահրուդեանցի մէկ գործողութեամբ	—	»	40 կ.
20. Պէպօ. կոմեդիա երեք արարվածով, ղրքէ. Գ. Սունդուկեանի	—	»	30 կ.
21. Պատանիներին խրատ. վոդեվիլ մէկ արարվածով Մ. Տէր Գրիգորեանի	—	»	50 կ.

Նոյն տեղը վաճառվում են ամենայն տեսակ դասագրքեր Հայերէն, Ռուսերէն և օտար լեզուների, դասական պետոյքներ ուսումնարանների և աշակերտների համար, Հայերէն, Ռուսերէն և Վաղիերէն վիպասանութիւններ, ամենայն հատակի ընթերցանութեան և գիտութեան գանազան ճիւղերին վերաբերեալ գրքեր. պատուէրները կատարվում են ամենայն արագութեամբ: Օտարագտագացիք իրանց պահանջները պէտք ուղարկին հետևեալ հասցէով

„Въ Тифлисъ. Въ центральную книжную торговлю“

5—6

Մի ՅԱՆՍԻՈՒՀԻ տալիս է թէօրետիկական և պրակտիկական ԴԱՍԵՐ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻՑ: Հասցէն. Կուկիա, Բէռատովսկայա փողոց № 21:

1—4

ՄԻ ՀԱՅ ՕՐԻՈՐԴ, որ այս տարի ԱԻԱՐՏԵԼ Է ՄՐՑԱՆԱԿՈՎ. իգական ԳԻՄՆԱԶԻՈՆԸ, ցանկանում է ՈՒՍՈՒՑՈՒՉՈՒՀԻ պաշտօն ստանալ (գլխաւորապէս ռուսաց լեզուից և մաթեմատիկայից) մի ՀԱՅ ՕՐԻՈՐԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑՈՒՄ: Պայմանները խնդրում է ուղարկել ԱՅՍ ՀԱՍՑԷՈՎ՝ (С. Петербургъ. въ армянскую церковь, священнику Хонтардянцу).

Ջ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆՑԻ ԿՈՎԿԱՍ. ԳՐԱՎԱՃ. ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

1) Մամուլի տակ ընկած և 1880 թ. յունվարին լոյս կը տեսնի՝ ՂԱՒԿԱՍԵԱՆՑԻ—ընդհանուր պատմութեան հին դարը—առաջին:

2) Շուտով մամուլի տակ կընկնի Ջ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆՑԻ աշխատասիրութեամբ և հրատարակութեամբ Մարդակազմութիւն՝ մարդուս մարմինը, նորա կանգը և խնամատարութիւն-անուանով պատկերազարդ գիրը:

3) Մամուլի տակից դուրս է եկել և արդէն վաճառվում է «ԾՆԵՐԵՆՑԻ-երկունք 9-դ դարուս պատմական վէպը, որոյ գինն առժամ տեղ մի րուբլի է:

Նոյն տեղը ստացուել է Բատումի (պ Տէր-ԱՐԱՄԵԱՆԻ) օրացոյցը, երկու պատկերով զարդարուած. գինն է 15 կ.:

10—10

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ Է

Նոր վրացական ձեռնարկ Самоучитель Учебникъ Грузинскаго языка, сост. г-мъ Теръ-Габріеляницемъ:

Այդ ձեռնարկը պարունակում է, բնդհանուր տեղեկութիւններ ու քերականական կանոններ վրաց լեզուի ամենօգտակրին ձևով. բառերի և տառերի արտասանութիւնը դրված է քանի մի լեզուով ռուսերէն, հայերէն, ֆրանսերէն, գերմաներէն և պարսկերէն. այնպէս որ այդ միջոցով և օտարազգին ինքն իրան կարող է հեշտութեամբ ուսանել վրաց լեզուն:

Երկրորդ հրատարակութիւն է և յուսալի երրորդ տպագրութեամբ՝ ի լոյս ածել կարճ միջոցից յետ: Գինն է 50 կոպ. Ծախվում է պ. Բնբնչատի, Զաբար Գրիգորեանի, Աւետիք Ներսիսեանի մօտ ու Գարրիել Սալամբէգեանի խանութում:

Մեր աշխատութիւնք են նոյնպէս. 1) Քրանսիական լեզուի ձեռնարկ, վրաց լեզուի օգնութեամբ. Livre de poche à lusage de la jeunesse armènienne et georgienne; 2) ինքնուսոյց ռուս լեզուի վրաց լեզուի օգնութեամբ: Самоучитель Русскаго языка при помощи Грузинскаго.

Գարրիել Տէր-Գարրիելեանց:

4—4

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆ

180 թ. Յունվարի 15-ից կ'հրատարակուի Երևանում շաբաթը մէկ անգամ

«ՊՍԱԿ»

ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ, ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԵՒ ՄԱՆԿԱՎԱՐԺԱԿԱՆ

«ՊՍԱԿ»

Տարեկան գինն է . . . . 4 ռուբլի:
Կէս տարին. . . . . 3 ռուբլի:

Ծանկացողները կարող են աստրագրվել ուղղակի խմբագրատանը, Կէորկեան և ընկեր. տպարանում: Կամ Արզար Դաւթաշեանցի խանութում: Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան ժամի 10-ից մինչև ժամի 1-ն ճաշից յետոյ: Օտար քաղաքներից պէտք դիմել ուղղակի խմբագրին հետևեալ հասցէով Въ г. Эривань Редактору газеты „ПСАКЪ“ **Васаку Пападжанову.**

Խմբագիր-Հրատարակիչ՝ Գր. Վ. Պապաջանեանց.

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ ԿԵՆՏՐՕՆԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ

բոլոր հրատարակչական յայտարարների համար Մոսկվայում (Центральная контора объявленій для всѣхъ европейскихъ газетъ въ Москвѣ, Большая Дмитровка, д. Бучумова) ԸՆԴՈՒՆՈՒՄ է յայտարարութիւններ ԲՈԼՈՐ տեսակ և արտասահմանեան լրագիրների համար խմբագրական գնորով, նշանաւոր զիջումներով:

Ռուսաց ամենօրեայ, շաբաթաթերթ և ծաղրական լրագիրների գլխաւոր գործակալութիւնը: ԱՄԵՆՕՐԵԱՅ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ունի բոլոր ռուսաց և արտասահմանեան լրագիրների հետ: Յայտարարութիւններ ընդունվում են նոյնպէս բոլոր գաւառական լրագիրների համար: Թարգմանութիւնները ԶՐԻ են յինում: Իւրաքանչիւր յայտարարութեան համար ԱՁԱՑՈՒՑԱԿԱՆ № է ուղարկվում:

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԱՆՎԱՐՁ ԵՆ ԿԱՋՄՎՈՒՄ

ԲԱԺԱՆՈՒՄՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ընդունվում է բոլոր լրագիրների համար:

15—15 (4)

Ա կազդ ե մայում լաւ վկայականով ուսումը տարուած մի երիտասարդ հաշուպահութեան և արևտրական բուգալտերութեան դասեր է տալիս, նոյնպէս պատրաստում է երեխաներին բէալական դպրոցներում առանձին բոլոր առարկաներից: պէտք է դիմել Զուբալովի քարվանսարան Գէորգեանի գրատներակը:

1—3 (2)

ՄՈՒՇԵԳ ԳԱԼՀԱՆԱՑ ՏԷՐ-ԳԼԻՈՆԴԵԱՆԸ յաւէտ սրտի խնդրում է իւր սիրելի ծերխականներին, յարգելի բարեկամներին և ծանօթներին, որոնք կ'կամենան պատուել իրան շնորհ բերել իւր ամուսնեալ յուզարկաւորութեան հանդիսին, որը կատարուելու է ամսոյս 17-ին հինգշաբթի օրը առաւօտեան ժամը 10-ին: Հանգուցեալի դիակը Մոդնոյ թաղում գտնվող Քիշմիշեանի տան բակից կատարուի Մոդնոյ եկեղեցին և այնտեղից գնի Սուրբ պատարագին դէպի Թօջէվանի գերեզմանատունը:

2—2

Հրատարակվեցաւ Ց. ՏԷՐ-ԳՐԻԳՈՐԵԱՆՑԻ «ՎԷՊԵՐ» վերնագրով գրքոյկը: Առնել կարելի է հեղինակից, դիմելով «Մշակի» խմբագրատունը:

2—5

«Մշակի» առանձին համարները 5 կոպէկով հատը ծախվում են ԹԻՓԼԻՍՈՒՄ հետևեալ տեղերում: «Կարգանախօս» մագազինում (Արծրունու տանը, Վէրէյսկի փողոցի վրա, պ. Նազարբէգովի մօտ), «Ռուսկաա հլեբանոյի տակ (պ. Դմիթրեանցի ծխախոտի խանութում), Զաբարիա Գրիգորեանի գրատնտեսութեամբ (Մխիթարեան կարմրջի մօտ) և դերձակ Գեկարխանեանի մօտ, Ղալաթան գալրոյի դիմացը:

ԲԵՐԼԻՆԻ ակադեմիայի ԻՆԺԵՆԵՐ Կ. Կ. ԿԷլինգ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒՄ Է ամեն տեսակ ՊԼԱՆՆԵՐ և գնահատ ՇԻՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ Է յանձն առնում: Հասցէն Վասիլեոսկայա Նաբերեժնայա, № 4, ՎԵՐԻՆ ԳԱՐԵՈՒՄ:

1—5 (3)

Дозволено Цензурою 16 Января 1880 г. Тифлисъ.

Տպարան Ա. Ա. Միխելսոնի

Типографія А. А. Михельсона

Fonds A.R.A.M

№ 4 Յունվարի 18 (30) **1880** Յունվարի 18 (30) № 4

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի կէս տարվանը 6 րուբլի
Առանձին համարները 5 կոպէկով

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ։

Նամակագրական գիտում են ուղղակի
Тифлисъ. Редакція „Мшакъ“

ՄՇԱԿ

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Նոցա կիրակի և տան օրերից)

Բաժանորդագրութիւն ընդունվում է ամեն ժամանակ։

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր տառին 2 կոպէկ։

„ՄՇԱԿ“ ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՐԱԳԻՐ 1880 ԹՒԻՆ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՎՈՒՄ Է ԱՄԵՆ ՕՐ, *բացի տօն և տօներին հետեւեալ օրերից։*

Լրագրի դիրքը և պրօգրամմնեն նոյն են մնում։ Մենք առաջուայ պէս **ՍԿՓԱԿԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ «ՄՇԱԿԻ»** տարեկան գինը 10 *րուբլի է, կէս տարին* 6 *րուբլի։* Գրվել կարելի է **ՄԻԱՅՆ ԽՄԲԱԳՐԱՏՆ** *մէջ։*

ԱՆՈՒՆՁԻՆ ՀԱՄԱՐՆԵՐԸ *ծախվում են* 5 *կոպէկով հատը։*

Օտար քաղաքներից պէտք է դիմել հետեւեալ հասցէով ТИФЛИСЪ Редакція «Мшакъ.

Խմբագիր—հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ներքին տեղերում—Ներքին տեղերի լուրեր։—Արտաքին տեղերում Թիւրքիա։—«Մշակի» հեռագիրներ։—Յայտարարութիւններ։—Բանտարկեան Օրերեատօն, Բօյց և Կամսար Տէր-Դաւթեան։

ՈՒՍԱՆՈՂԱԿԱՆ ՃԱՇ

Յունվարի 12-ին Թիֆլիսի ուսում առնող և ուսում չառնող այլ և այլ ազգութիւններին պատկանող ուս Համալսարանների հին ուսանող-

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՕՐԵՐԵՏՍՏՕՆ, ԲՕԼՑ ԵՒ ԿԱՄՍԱՐ ՏԷՐ-ԴԱՒԹԵԱՆՑ

*Մեր ընթերցողները, երևի, յիշում են, որ անցեալ տարուայ «Մշակի» № 189 մենք քննելով պ. Կամսար Տէր-Դաւթեանցի „Русское Слово“ դասագիրքը, ցոյց առանցինք, թէ որքան կարող է ծառայել այդ դասագիրքը այն նպատակին, որի համար աշխատասիրած է։ Ամեն մէկը կարդալով մեր յօդուածը, մեր կարծիքով, կարող էր ասել՝ եթէ կովկասեցու „Рус. Слово“ գրքին վերաբերեալ խօսքերը ճիշդ են, մինչև անգամ չարժէր այդ դասագիրքը քննել, որովհետև ամեն մի փոքր ի չատէ հասկացող մարդ վերցնելով ձեռքը պ. Տէր-Դաւթեանցի դասագիրքը առանց դժուարութեան և առանց լրագիրների օգնութեան կարող է գնահատել նորան։ Ուղիղ ասած, մենք ևս նոյն կարծիքի էինք, երբ առաջին անգամ մեր ձեռքն ընկաւ «Рус. Слово»։ Եթէ ամեն մի յիմար յօդուած, ամեն մի յիմար դասագիրք ենթարկուելու լինէր քննութեան, այն ժամանակ միայն այդ նպատակով հրատարակուած ամենօրեայ թերթ հազիւ թէ կարողանար արդարացնել իրա նպատակը, վասն զի մեզանում անճառնի, յիմար յօդուածներին և գրքերին չափ ու սահման չը կայ.... ԵՒս, ասում եմ, ամենքս կը համաձէի „Рус. Слово“ դասագրքի քննութեան վրա ժամանակ կորցնել, եթէ մի պայման չը լինէր, այն է, որ այդ դասագիրքը յանձնեամբ պ. Թումանեան տեսչի ընդունված է վրաստանի և Իմերէթի հայոց բոլոր ծխական ուսումնարաններում։ Ահա ինչ էր պատճառը, որ մենք մեր սրտագին պարտք համարեցինք թէ հասարակութեան և թէ այժմեան պ. Թումանեան տեսչի ուշադրութիւնը գրաւել պ. Տէր-Դաւթեանցի դասագրքի վրա։ Այդ յօդուածը գրելուց յետոյ անցնում է մի քանի շաբաթ։ «Մեղու Հայաստանի» անցեալ տարուայ №№ 96 կամ 97 բանասիրական բաժնում կարդում ենք «Մի քանի նկատողութիւններ անաչառ կրիտիկոսին» վերնագրով պ. Դ. Ս-ի յօդուածը։ Այդ յօդուածով պ. Դ. Ս. կամենում է իրր թէ ցոյց տալ, որ պ. Տէր-Դաւթեանցի „Рус. Слово“ չատ լաւ դասագիրքը է, որ պ. Տէր-Դաւթեանցը ճշդութեամբ հետևել է Օբէրեատօնի և Բօյցի մէթօդին, որ գրքի երկրորդ բաժնի բոլոր 29 դասերը միակերպ չեն, այլ առաջին դասից մինչև 17-դ օրիշ է, իսկ 17-ից մինչև վերջ օրիշ. որ պ. Տէր-Դաւթեանցը ընդամենը հազիւ 5 երես է վեր առել Ուշինսկու „Род. слово“-ից, իսկ մնացածները Պաւլսընից, Շոպենից և այլն, որ Ուշինսկու „Род. Слово“ գրքի մէջ ոչ մի կապ չունեն գրաւոր վարժութիւնները քննեցանութեան յօդուածների հետ, իսկ պ. Տէր-Դաւթեանցի դասագրքի մէջ նորա նախընթաց յօդուածների հետ մեծ կապ ունեն, որ «Рус. Слово» ունի նպատակ հայ մանուկներին որքան կարելի է շուտով սովորեցնել հնչառութեամբ իրանց մայր առնելը բարբառը և խօսեցնել այդ լեզուով, իսկ „Род. Слово“ ունի նպատակ առա մանուկներին զարգացնել իրանց մայրենի լեզուով, սովորեցնել նորա մասին մտածել, հարստացնելով և մաքրելով նորա մայրենի լեզուն, որ գրքի գինը չատ չէ։ Այս ամենը հաստատելու համար պ. Դ. Ս-ին հարկաւորութեան եղել, որ կովկասեցին աչքի տակ ունենար և նորա նկատողութիւնները գրաւոր վարժութիւնների վերաբերութեամբ յօդուածից մինչև վերջ, կովկասեցին կամեցել է միայն գրքի անունը կոտրել, ծանօթ չը լինելով նորա հետ (պ. Դ. Ս., դուք չէք կարդացել այս խօսքերի նշանակութեան ղեկաւ. բնդունակութիւնը) և այլն և այլն

Մենք ի հարկէ երբէք չէինք պատասխանի պ. Դ. Ս-ին, որի յօդուածը ոչ թէ ճշմարտութիւն պարզաբանելու ցանկութեան հետևանք է (մենք այդ կը հաստատենք ներքեն), այլ գուցէ և իր մօտիկ բարեկամի, պ. Տէր-Դաւթեանցի, շահերի պաշտպանելն է։ Մենք չէինք պատասխանի պ. Դ. Ս-ին, ասում ենք, եթէ մենք չը գիտենայինք, որ հայ ընթերցողներից չատերին կարելի է մոլորեցնել մի քանի գիտնականների լոկ անուններ յիշելով, ինչպէս անում են պ. Դ. Ս. և նորա նմանները։ Ընթերցողներից չատերին գուցէ յայտնի է, որ պատահում են մի տեսակ մարդիկ, որոնք, իրանք ոչինչ ուսում առած չը լինելով, ուզում են իրանց ձեռնարկել երևելի գիտնականներ։ Այդ տեսակ պարոններ, խօսակցութեան ժամանակ, հազար ու մէկ գիտնականի անուն են յիշում (որ պատահմամբ լսել են), կամենալով իրր թէ իրանց առաջ բերած պատասխանութիւնները հաստատել, մի քանի լատինեբէն խօսքեր են մէջ գցում, աչխատում են ցոյց տալ, որ հակառակ կողմը ոչնչից տեղեակ չէ և այլն և այլն։ Այդ տեսակ պարոնները կազմում են մի օրօշեալ տիպ։

Մենք կարող ենք ցաւել միայն, որ այդ տիպը յայտնուում է և մեր գրականութեան մէջ։ Պ. Դ. Ս. նոյն իսկ տիպն է, ինչպէս կը տեսնէ ընթերցողը։ Այժմ մենք չատ ուրախ ենք, որ միջոց ունենք ծանօթացնել մեր ընթերցողներին այդ տիպի հետ, հէնց դրա համար ենք դիմաւորում այս անգամ վերցնում գրիչը ձեռք։

Այդպիսի պարոնները նախ և առաջ ուզում են ցոյց տալ իրանց անկողմնապահութիւնը որևէ հարցերի վրա վիճելու ժամանակ։ Եթէ դուք վիճում էք որևիցէ պարոնի հետ, ի հարկէ դուք ունէլ անկողմնապահ կարող էք լինել, եթէ ձեր հակառակորդի հետ անձնական յարաբերութիւններ չունէք, որը մանաւանդ չէք կարող ունենալ, եթէ նրա հետ մինչև ծանօթ չէք։ Այդ բանը չատ դիզեցիկ է հասկանում պ. Դ. Ս. և այդ է պատճառը, որ իր յօդուածի գրեթէ սկզբում ասում է թէ՝ ոչ «Рус. Слово» դասագրքի հետ ծանօթ է և ոչ նոյն իսկ այդ գրքի հրատարակ պ. կովկասեցու հետ։ Ուրեմն դիտացէք, ընթերցողներ, որ ևս կովկասեցու հետ չեմ կարող որ և իցէ անձնական յարաբերութիւններ ունենալ, որովհետև նրա հետ

Կարծում ենք որ Թիւռեպիզէնցիայից կարելի էր սպասել որ նա այդ տեսակ հանդիսաւոր օրը մի աւելի նշանաւոր մարդասիրական գործով տօնէր։ Թող գարձեալ չբաւար ուսանողների համար լինէր նշանակած հաւաքման գումարը, բայց արդեօք ծիծաղելի չէ, երբ մարդը տեսնում է որ այդքան դեղեցիկ ճառեր ասող Թիւռեպիզէնցիան ծախսում է իր փորի վրա մինչև 3000 րուբլ իսկ չբաւար ուսանողների համար այդ բոլոր ապահոված և մի ժամանակ ուսանող եղած մարդիկ կարողացան հաւաքել միմիայն 700 րուբլ։

Եւ տեղական ուսուց լրագրութիւնը հիացած է այդ հայկերոյթից, մանաւանդ «Обзоръ» լրագիրը։

Գոնէ այդ պարոնները այդ հանդիսաւոր առիթից օգուտ քաղէին մի մեծ գումար հաւաքելու համար, որ կը գառնար մի մշտական բնակութեան մայր-գումար, որի տոկոսներից միառապէս մի

մինչև անգամ ծանօթ չեմ, այլ ուզում եմ միայն պ. Տէր-Դաւթեանցի աչխատութիւնը գնահատել... Ցնծայ աչխատում են ցոյց տալ, որ ընդհակառակը, հակառակորդն է կորցնում պատ։ Նրանք կովկասեցին իր հաշիւները չէ՞ն տեսնում, նա վատ չէր խօսի այն գրքի վրա, որի հետ նա ծանօթ չէր։ Ապացոյց՝ կովկասեցին ասում է, որ գասագրքի երկրորդ բաժնի բոլոր 29 դասերը բոլորովին միակերպ են։ Նրանք ծանօթանալ գասագրքի հետ, նա կը տեսնէր, որ մինչև 18-դ դասը օրիշ է, իսկ 17-ից մինչև վերջը օրիշ։ Պարոնը (կովկասեցին) ասում է պ. Դ. Ս., երևի, աւելի հաճելի է համարել չը կարդացած գրքի վրա վատ գրել, քան թէ կարդալ և ճշմարիտն ասել։ (Մենք ներքև կը հաստատենք որ ոչ թէ մենք ծանօթ չենք գասագրքի հետ, այլ դուք ինքներդ, պ. Դ. Ս., կամ թէ ծանօթ էք այդ գասագրքի հետ և գիտեմբ մոլորեցնում էք ընթերցողին)։

Ուրեմն առաջին քայլն սրած է։ Այժմ հարկաւոր է ցոյց տալ, որ հակառակորդը ոչ թէ ոչինչ բանից տեղեակ չէ, այլ մինչև անգամ լօգիկայից զուրկ է։ Այս դէպքում ահա ինչով է պ. Դ. Ս. ցոյց տալի կովկասեցու լօգիկայից զուրկ լինելը։ Ելնելի լօգիկա ունի պ. կովկասեցին, ասում է պ. Դ. Ս., կովկասեցու խօսքերով «Գասագրքի երկրորդ մասը ամենաէականն է, և այդ պատճառով ամենաճաան է. չը գիտենք ամենաէականն է պատճառ, որ ամենաճաան է, թէ ամենաճաանն է պատճառ որ ամենաէականն է։ Զարմանալի սուբ միտք էք ունեցել, պ. Դ. Ս., որ կովկասեցու այդ խօսքերը նշանակում են հետևեալը. պ. Տէր-Դաւթեանցը կարծես գիտմամբ աչխատել է, որ իր գասագիրքը որքան կարելի է վատ լինի և այդ է պատճառը, որ, գասագրքի ամենաէական մասը—ամենաճաան է»։

Այժմ հասկանում էք, պ. Դ. Ս.։

Պ. Ս.-ին, ի հարկէ հարկաւոր էր նոյնպէս ասել թէ կովկասեցին անասնի է, աչքաթաթիւն է անում և այլն և այլն, այսինքն կովկասեցին ոչ թէ որ և իցէ գիտութիւնից և լօգիկայից զուրկ է, այլ նրա մէջ բարոյականութեան մինչև անգամ

Fonds A.R.A.M

քանի ստիպէնդիատներ պահվէլին Մօսկվայի համալսարանում։

Ես ի հարկէ բոլորն էլ իրանց սրած հերոսութիւնից շատ գոհ վերադարձան տուն և իրանց ընտանիքում պատմեցին թէ ինչ մեծ բան են արել....

Լակ գնդեցիկ և ազատասիրտ ճառեր խօսելը ի հարկէ ոչինչ չարժէ....

Երեք ուսանողներից ամեն մէկը բացի 8 րուբլուց մի երկու րուբլ էլ ծախսեց գինու աւելորդ շշերի, սիգարների, ֆայէտոնի վրա և եթէ հաշուենք որ ճաշին 200 մարդ էին ներկայ գտնվել և ամեն մինը այն օրը մի 10 րուբլ ծախսեց իր փորի վրա, աւելի լաւ կը լինէր նոյն իսկ այդ գումարը, այսինքն երկու հարիւր անգամ 10 րուբլ, որ կանէ 2000 րուբլ, փոխանակ կլուբի բուֆետին տալու, նուիրէին ստորագրութեամբ մի բարեգործական նպատակին, կազմէին այդ փողից մի որ և է մարդասիրական գործի մայր-գումարը։

Բայց մեր ինտելիգենցիան այդ իդեալ-տուէթիւն չէ հասկանում, նա պահանջում է իր տուած դրամի փոխարէն գոնէ կուշտ ուտելու և լաւ խմելու։

Ու այդ տեսակ մարդիկ իրանց թոյլ են տալիս բարձր, մարդասիրական գաղափարներով լի ճառեր խօսել։

Գ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԵՐՔԻՆ, ԼՈՒՐԵՐ

—

Շաբաթ գիշեր, յունվարի 12-ին մի սաստիկ յանդուգն գողութիւն է կատարվել Թիֆլիսի Դվօրցովի փողոցում գտնված Աբծրունու Գալէստեանց Շինութեան տակով անցնում է անմաքրութեան խողովակ, որ միանում է Երևանեան հրապարակի վրա քաղաքային անմաքրութեան խողովակի հետ։ Խողովակը երեք աղիւսի հաստութեամբ մի թաղ ունի և բաժանվում է քաղաքային խողովակից մի հատ երկաթեայ վանդակով։ Գողերը մտան խողովակը, քանդեցին երկաթեայ հատ վանդակը, ծակեցին թաղը երկու տեղ՝ պ. Գոզալեանցի ծխախոտի խանութի տակ և պ. Դաւիդովի մահուդի մագազինի տակ, ոտքերին յատակի տախտակները Գավրիլովի խանութի յատակի տախտակները մտան խանութը, որտեղից գողացան պատուհանի մօտ բանող հայ ժամագործի բոլոր ոսկեղէն և արծաթեղէն առարկաները և բաւական չատ ծխախոտ։ Դաւիդովի խանութի յատակի տախտակները դեռ չը կարողացան սղոցել։ Անտաւակոյս գողերը այդքան աշխատանք մի գիշերվայ մէջ չէին կարող կատարել, այլ պէտք է մեր կարծիքով, գոնէ մի չաբաթ բանէին գետնի տակ։ Խողովակի մէջ մի չաբաթ բանէին գետնի տակ և ջրի մի գոյն քանքան չէին նկատ։ մի չապիկ և ջրի մի կաէ ամեն և ուրիշ իրեղէններ։ Գողերը անհետացել են, բայց դատաստանական քննութիւնը նշանակված է։

—

Շնորհակալութեամբ ստացանք Կ. Պոլսի Վ. Ց. Մարգարեանի տպարանում 1879 թ-ին տպված և պ. Ն. Ֆիվանեանի աշխատասիրած «Ա. Ձեռն և բառարան յատուկ անուանց»։ Գիրքը բաժանված է երկու մասի վրա՝ ընդհանուր և հայոց յատուկ անուններ։ Հայոց մասը մանաւանդ փոքր և անկատար է։ Պատմական և աշխարհագրական անուններ չատ քերի կերպով բացատրված են իսկ ժամանակից նշանաւոր անձանց մասին յայտնված չէ թէ որտեղ և երբ են ծնվել, ինչ պատակարգի մարդիկ են եղել և ովքեր են եղել նրանց ծնողները, վերջապէս ինչ տեսակ և որտեղ ուսում են ստացել։

—

Գ. Ա. Երիցեանի դասախօսութիւնը, որ պէտք է լինէր յունվարի 16-ին, յետ ձգվեցաւ։

Երէկ, յունվարի 17-ին Թիֆլիսի հայոց մշտական խումբը ներկայացրեց Ամարայեն թատրոնում Էմիլ դը-Ժիրարդէնի «Մի ֆինոջ տանջանքը», որ թարգմանեց հայերէն լեզուով պ. Արտար Յովհաննիսեանը։

—

ԱԽԱԼՑԽԱՑԻՑ մեզ գրում են։ «Կովկասեան ուսումնարանական հոգաբարձու պ. Ս ա ն օ վ ակ ի այս տարի այցելելով Ախալցխայի գաւառական ուսումնարանը խնդրում է հայ աշակերտներից, որ երգեն մի հայոց երգ։ Երբ առանում է պատասխանը թէ չը գիտեն, անմիջապէս հրամայում է այդ օրից առնիկ նշանակել և ուսուցիչ վարձել հայոց երգեր սովորեցնելու։ Գաղաքագլուխ պ. Գեղամեանց ներկայ գտնվելով այդտեղ, անմիջապէս նշանակում է քաղաքի կողմից նա 10 րուբլ ամսական հայոց երգեցողութեան ուսուցիչ վարձելու համար։ Պ. Սանոսկին համառ մանկավարժ լինելով յայտնել է այն միտքը որ մայրենի լեզուով երգը ունի մանուկների համար մանկավարժական զարգացուցիչ նշանակութիւն։ Այս առթուց արդէն կը լինի այդ առարկան սպառնալուցիչ գաւառական դպրոցում։»

—

Մենք խնայանք պօզարջեանի խանութում կատարված գողութեան մասին հետևեալ մանրամասները։ Ծխախոտ գողացվեցաւ 100 րուբլ գումարի իսկ ժամագործի ոսկեայ և արծաթեայ իրեղէններից միայն մի մաս գողացան, այսինքն նրա ոսկեայ և դեռ չը ծախված իրեղէնները, իսկ պատուիրած իրեղէնները ձեռք չը տուին, երևի գըտած չը լինելով այն պահարանը, որտեղ պահված էին այդ իրեղէնները։

—

ԱԽԱԼՑԽԱՑԻ հայ հասարակութիւնը խնդրում է մեզ տալ հետևեալը։ «Ախալցխայի հասարակութիւնը խնդրում է հայ լրագիրներին մատնացոյց անել ընդունելի երգերի և n o t a t e n h (КНИГЪ НОТЪ) վրա, որ նոցա պակասում է և որոնք լինում այդ առարկայի սիրահարների և գաւառական դպրոցում։»

—

Անցեալ 1879 թ-ին յունվարի 15-ին «Մշակը» ունէր արդէն 700 բաժանորդ, իսկ այս տարի յունվարի 15-ին մենք ունէինք միայն 550 բաժանորդ, ուրեմն 150 պակաս, քան թէ անցեալ տարի։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԹԻՒՐՔԻԱ

—

«Մշակի» խմբագրութիւնն այս օրերս ստացաւ «L'article 61» վերնագրով բրօշիւրի երկրորդ հատորը,—որ ներկայացրած է էրզրումցի մի հայ պատգամաւորից Հայաստանի և Փիւրդիստանի անգլիական հիւպատոս Տրէբուտէրին։ Հարկաւոր ենք համարում այդ բրօշիւրից մի քանի քաղուածքներ անել։

«Մի քանի կանայք բռնաբարվելով իսլամութեան են դարձրած։ Օրինակ Պէկէրիչ գիւղում երկու երիտասարդ հայ քոյրեր բռնաբարվել են երկու Թիւրք Ահմէդ և Իսմայիլ Ցուղջի եղբայրներից։ Հայերի բողոքի հիման վրա երկու եղբայրները տարվում են Էրզրում, բայց նրանք այնտեղից վերադառնում են առանց դատապարտութեան։ Ցետոյ, մի օր երկու եղբայրներից մէկը մեծահանդէս հարսանիքով ամուսնանում է փոքր քրոջ վրա մինչդեռ Թիւրքաց օրէնքը խիստ կերպով պատժում է նրանց, որոնք բռնաբարում կամ փախցնում են աղջկերանց կամ կանանց։

«Մի ամիս սրանից առաջ Դէօղդաշ կոչված գիւղում, որի մէջ միայն երկու հայ գերդաստան կայ, փախցրել են երկու երիտասարդ աղջիկներ, որոնցից մէկի հայրը վերջին ժամանակներս սպանվել է. մինչև այժմ ոչ մարդասպանն է գտնվել, և ոչ յափշտակողները։

Շատ անգամ պատահել է, որ Թիւրքերը օրինաւոր աէրեր են գտնել այն հողերի, որոնք պետական մուրհակներով (Թապու) ծախված են եղել այս կամ այն հայի վրա. Թիւրքերը ապառնալիքներով ու զանազան աններելի եղեռնագործութիւններով, պատահում էր, որ մինչև անգամ սպանութեամբ խլում են հայերից Թապուները, և այդպէսով տէր են դառնում հայերի կալուածներին։ Հայերը դուր են բողոքում, որովհետև չէրքին (դատաստան) միայն մուսուլմանների վկայութիւնն է ընդունում. բայց եթէ նրանք փորր ինչ նեղութիւն կրեն նայել պետական մատեաններըն, նշոյլ չը կայ։ Ուրեմն այդպիսի մարդու խօսքերին մեծ կարևոր է հաւատ ընծայել։ Հիմնական միջոցներ էք գործ ածում, պ. Դ. Ս., ձեր խօսքերն ապացոյց կարիչ ձեռնհնելու համար։

Վերջապէս այդ տեսակ պարոնները, ինչպէս վերև ասացի, իրանց խօսքերը հաստատելու համար մեծ յոյսեր են դնում մի քանի դիտնականների լոկ անունների վրա։ Ո՞ւմ անունը ասես չը կապեց պ. Դ. Ս. պ. Տէր-Դաւթեանցի «Рус. Слово»-ի հետ, Զանազան Թօքէրտաօններ, Բօլցներ և այլն, և այլն երբ կը գարնանք մեր յօդուածի երկրորդ մասին, այնտեղ մենք ցոյց կը տանք ծանօթ էրզրումցի պ. Տէր-Դաւթեանցը և նոյն իսկ պ. Դ. Ս.-ի վերև յիշած աշխատութիւնների հետ թէ ոչ։

Մի քանի լատիներէն խօսքեր «առաջին օրինակ», «տերրաինկոգնիտաներ» և այլն, մի քանի թուանշաններ (թէև անճիշդ, միայն թող լինի) այդ տեսակ պարոնների միջոցներից ամենաօգուտներն են։

Սրանով վերջացնում եմ վերև յիշած ուրիշի նկարագրութիւնը։

Այժմ մենք քննենք թէ պ. Դ. Ս. և թէ պ. Տէր-Դաւթեանց որքան ծանօթ են Թօքէրտաօնի, Բօլցի և այլոց հետ, և «Рус. Слово»-ի յօրինողը որքան ճշգութեամբ հետևել է Թօքէրտաօնի և Բօլցի մեթօդին։ Մի և նոյն ժամանակ կը պատասխանեմ պ. Դ. Ս.-ի յօդուածի ուրիշ մասերին, միայն մի կողմ դնելով ոչ Թօքէրտաօնի մեթօդը, այլ իմ անձնասուրաթեան վերաբերեալ ամենակեղտոտ խօսքերը։ Մենք կարևորութիւն չունենք այդ մեղքի մէջ, դրան կարող են դիմել պ. Դ. Ս.—ներ և նրանց նմանները։

Այս թօպէխս մեր առաջ դրած է նոյն իսկ Neuer Lehrgang der Deutsch. Sprache von Dr. Boltz. II Aufl. (Բօլցի) ձեռնարկը, որը աչքի առաջ է ունեցել պ. Դ. Ս. իրա յօդուածը գրելիս։ Պէտք է ասած, որ Բօլց աւելի ճշդութեամբ է հետևել Թօքէրտաօնի մեթօդին, քան թէ Լամ Կոնտանտէն և ուրիշները։

Թօքէրտաօնի մեթօդը, պ. Դ. Ս., և պ. Տէր-Դաւթեանց, գրծնական—աեսական մեթօդը դրնէ (լաւ ուշադրութիւն դարձրէք)։ Թօքէրտաօնը մի տեսակ փորձ արաւ ուսուցանել լեզուն գրծնական աեսական (практически) և աեսական գրծնական (теоретически) միանգամից. այսպէս կանապէս (теоретически) միանգամից. այսպէս կանապէս նա կապելով լեզուի գործնական և աեսական կողմերը, սահմանեց նոր մեթօդ լեզու ուսանելու համար, թէպէտ, պէտք է խոստովանած, որ այդ մեթօդը ունի և իր թերութիւնները, որի դէմ յարձակվեցան իր ժամանակ նէնիից և ուրիշները։ Գլխաւոր թերութիւնը կայանում էր նորանում, որ Թօքէրտաօնին չաջողվեցաւ սերտ կապերով կապել գործնական և աեսական մասերը, այնպէս որ նրա մեթօդի մէջ չը պահպանվեցաւ միութիւնը և նորա մեթօդը դրեթէ երկու ճիւղի բաժանվեցաւ։ Ինչ կը վերաբերի գործնական մասին, չատերը յարձակվեցին նորա բառացի թարգմանութեան վրա, այն պատճառով, որ թարգմանելով ամբողջ նախադասութիւնները բառ առ բառ կարող ենք կատարեալ արտայդումին հասնել։ Այսպէս թէ այնպէս Թօքէրտաօնի մեթօդը ունեցաւ չատ լաւ ընդունելութիւն և չատերն սկսեցին հետևել նորան. Պատճառը, ի հարկէ այն էր, որ Թօքէրտաօնի մեթօդը եղած մեթօդներից համարեա ամենանէի մեթօդը էր։ Պ. Դ. Ս. ուզում է հաստատել իրը յատմարն էր։ Պ. Դ. Ս. ուզում է թէ և Տէր-Դաւթեանցը ճշգութեամբ է հետևել թէ Թօքէրտաօնին և թէ Բօլցին։ Եթէ պ. Տէր-Դաւթեանցը և նոյն իսկ նրա պաշտպան Դ. Ս. գիտենային Թօքէրտաօնի և Բօլցի մեթօդի ինչ լինելը, նորա միևնոյն անդամ չէին համարվիլ ասել, որ «Рус. Слово» դասագիրքը Թօքէրտաօնի և Բօլցի մեթօդովն է յօրինած, որովհետև այդ դասագրքի մէջ աեսական մասին սոսկ երեք էջ է յատկացրած։ Ես չեմ կարող հերքել միայն մի բան, որ թէ պ. Դ. Ս. և թէ պ. Տէր-Դաւթեանց տեսած են Բօլցի վերև յիշած ձեռնարկը և միևնոյն անդամ թերթել են այդ դասագիրքը մինչև 19-դ երեսը, այսինքն առաջին դասի գործնական մասը, կարծելով, որ դրանով վերջանում է առաջին դասը և ձեռնացած դասերը նոյն տեսակ են յօրինած։ Եթէ պարոնները իրանց նկարագիրն տային և գոնեա մինչև առաջին դասի վերջն էին հասել, այն ժամանակ դրա կը տեսնէին, որ առաջին դասի գործնական մասը մինչև անդամ չարունակվում է, այդ 26—27 երեսի Uebungen (վարժութիւններ), որը սոսկ դասի սովնակարևոր մասն է, որովհետև սովնի մի դասի առաջին բաժիններում թէ խօսքերի, թէ նախադասութիւնների նշանակութիւնը աշակերտները լաւ չեն ըմբռնել և իրանցից չեն կարող անցնել. այս բաժինը ցոյց, այս բաժինը չեն կարող անցնել. այս բաժինը մի և նոյն ժամանակ հնարավոր օրինակներ է տալիս աշակերտներին անցած դասերի մէջ պատահած թէ խօսքերի և թէ լեզուի կանոնների կրկնութեան և թէ նոցա մէջ աւելի վարժուելու համար։ Նոյնիսկ և նոցա մէջ աւելի վարժուելու համար։ Իսկ ինչ կը վերաբերի պ. Տէր-Դաւթեանցի «Рус. Слово»-ին, այնտեղ սովնին վարժութիւններ չէք կարող գտնել։ Սովն դասի նախադասութիւնները առաջ է ըերած եղած-պատրաստած թարգմանութեամբ, այնպէս, որ աշակերտները պէտք է անգիր անեն այդ պատրաստ թարգմանութիւնները և դրանով իրը թէ ուսանեն առաջին լեզուն։ Եթէ այդպէս է, պ. Դ. Ս., և պ. Տէր-Դաւթեանց, առաւել լաւ կանէիք, եթէ հայոց երեխանց ձեռքը տայիք առաջին հայերէն բառարան և առիսկէիք, որ նոքա անդիր սերտէին այդ բառարանը. այն ժամանակը նոքա գոնեա առիսկած չէին լինի պ. Տէր-Դաւթեանցի արած բառացի անճաշակ թարգմանութիւններն անգիր անել։ Թող ասի գոնեա մէկը, որ պ. Տէր-Դաւթեանցի «Рус. Слово» դասագրքի սովնակարևոր մասը մի անսովոր բառարան չէ։ Այդ է Թօքէրտաօնի մեթօդը. այդ է Բօլցի մեթօդը։

Մենք վերև ասացինք, որ Թօքէրտաօնը իր մեթօդի գործնական մասում տեղն է տուել և բառացի թարգմանութեան, որի դէմ չատերն են յարձակվել, որովհետև, ինչպէս մենք ասացինք, թարգմանելով ամբողջ նախադասութիւններ բառ առ բառ մանելով ամբողջ նախադասութիւններ բառ առ բառ սպասելի արատներին կարող ենք հատնել։ Բայց ոչ թէ Թօքէրտաօնը և ոչ նորա հետևողները հաղիւ թէ այն ծայրահեղութեան են հասել, որին հասել է պ. Տէր-Դաւթեանցը իր բառացի թարգմանութեան մէջ։ Խղճացէք, պ. Դ. Ս., և պ. Տէր-Դաւթեանց, այն ողորմելի հայ մանուկներին, որոնց վիճակված է հետևեալ նախադասութիւնները իրանց մտքում պահել. «раздѣнь меня"—«հանի չոխրս ինձ», "другой подъ столомъ"—«միւսը տակին ուղանի», "опоздаетъ въ классъ"—«դասչանայ» մէջ դասատան», "изъ сосѣдняго дома"—«մերձից հարևան տան», „побѣжалъ за городъ"—«վազեց դուրս քաղաք» և այլն և այլն հազար ու մէկ այս տեսակ նախադասութիւնները։

Ասացէք, ի սէր Աստուծոյ, ձեմ չեն մոլորեցնի այս մանուկ, ուր ձեայ մեր խեղճ հայ ազգայոց....

Լէն, որ իմացել էք, թէ Թօքէրտաօնը և Բօլցը բացառիկ առաջ րնթերցուց յետոյ, դիմում են բառացի թարգմանութեան, նոքա և ուրիշները ամեն մի բառը խոյոն քննում են անալիտիկական ձևով և ապա, այսպէս ցոյց տալով ամեն բառի նշանակութիւնը, առաջարկում են վարժութիւններ, որ աշակերտները կարողանան ընտելանալ իրանց սերտած բառերի մէջ։ Եթէ դուք պ. Դ. Ս., և պ. Տէր-Դաւթեանց, ուշադրութեամբ թերթէիք Բօլցի յիշած ձեռնարկի յետևեալ երեսները դուք չէիք կարող չը նկատել, որ առհասարակ պատրաստ թարգմանութիւնը արդէն երկրորդ դասից սկսում է նուազիլ, գործնական՝ երկրորդ դասում դուք կը տեսնէք, որ միայն մի քանի հարցմունքներ են թարգմանած, իսկ երրորդ դասում հարցմունքները բոլորովին թարգմանած չեն, չորրորդ դասի վեցերորդ րուբրիկայում Satzbildung (фразеологія), առաջ են բերած օրինակներ միայն մի եղանակ, որ աշակերտները նրանի աշխատութեան համար և այլն։ Ասելս այն է, որ Բօլցի ձեռնարկի դասերը դասաւորված են սիստեմատիկական, քայլ առ քայլ անցնելով հեշտից դէպի դժուարը, Բօլցի ձեռնարկի ամեն դասի գործնական մասը մասաւոր կերպարուր է տալիս (վարժութիւնների կողմից) աշակերտներին և նա մի անճոռնի բառարան չէ, որպիսին է «Рус. Слово» դասագիրքը։

Այժմ մենք համոզված ենք, որ թէ դուք, պ. Դ. Ս., և թէ դուք, պ. Տէր-Դաւթեանց, կը վերջ-

Fonds A.R.A.M

Fonds A.R.A.M

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՎԱՔԱԾՈ

«ՄՇԱԿՈՒՅԹ»

ՀԱՆՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ԿԱՄԱՎՈՐՆԵՐԻ ՄԱՐՄՆԻ

Ս. ՊԵՏՐՈՍՅԱՆ, 13 յուրաքանչյուր ամսի 1-ին և 15-ին:

Ամենաշնորհալի Կաթողիկոսի ընտրությունը

Ս. Էջմիածնի Մայր Տաճարում Ամենաշնորհալի Կաթողիկոսի ընտրության համար հոկտեմբերի 30-ին տեղի ունեցած ընդհանուր ժողովի որոշմամբ, ընտրվեց Ամենաշնորհալի Վազգեն Ա-ն:

Ընտրությունը տեղի ունեցավ ընտրական ժողովի 151 ներկա անդամների մեծամասնության ձայներով:

Ընտրությունից հետո, Ամենաշնորհալի Վազգեն Ա-ն ընդունեց Հայ Առաքելական Սուրբ Եկեղեցու Վեհափառ Հայրապետի աստիճանը:

Ընտրության արդյունքները հաստատվեցին Ս. Էջմիածնի Մայր Տաճարում կատարված հատուկ արարողությամբ:

Ամենաշնորհալի Վազգեն Ա-ն ծնվել է 1908 թ. հոկտեմբերի 23-ին, Կիպրոսի Լեռնային գավառում: Ուսումը ստացել է Կիպրոսի Պետական Գիմնազիայում, ապա Ֆրանսիայի Սորբոնի համալսարանում: Ունի աստվածաբանության դոկտորի գիտական աստիճան:

1938 թ. ձեռնադրվել է քահանա, իսկ 1939 թ. ստացել է վարդապետական աստիճան: 1943 թ. նշանակվել է Կիպրոսի Թեմական Առաջնորդ, 1956 թ. Կիպրոսի Արքեպիսկոպոս, 1973 թ. Կիպրոսի Մետրոպոլիտ:

Ամենաշնորհալի Վազգեն Ա-ն տիրապետում է հայերեն, անգլերեն, ֆրանսերեն, հունարեն, ռուսերեն, գերմաներեն և իտալերեն լեզուներին:

Ընտրության արդյունքները հրապարակվեցին Ս. Էջմիածնի Մայր Տաճարում կատարված հատուկ արարողությամբ:

Ամենաշնորհալի Վազգեն Ա-ն ծնվել է 1908 թ. հոկտեմբերի 23-ին, Կիպրոսի Լեռնային գավառում: Ուսումը ստացել է Կիպրոսի Պետական Գիմնազիայում, ապա Ֆրանսիայի Սորբոնի համալսարանում: Ունի աստվածաբանության դոկտորի գիտական աստիճան:

1938 թ. ձեռնադրվել է քահանա, իսկ 1939 թ. ստացել է վարդապետական աստիճան: 1943 թ. նշանակվել է Կիպրոսի Թեմական Առաջնորդ, 1956 թ. Կիպրոսի Արքեպիսկոպոս, 1973 թ. Կիպրոսի Մետրոպոլիտ:

Ամենաշնորհալի Վազգեն Ա-ն տիրապետում է հայերեն, անգլերեն, ֆրանսերեն, հունարեն, ռուսերեն, գերմաներեն և իտալերեն լեզուներին:

Ամենաշնորհալի Վազգեն Ա-ի ընտրության առթիվ

Ամենաշնորհալի Վազգեն Ա-ի ընտրության առթիվ, Հայաստանի Հանրապետության Նախագահ Լեւոն Տեր-Պետրոսյանը հեռագրեց շնորհավորական հետևյալ նամակը.

«Ամենապատիվ Տեր,

Հայ Առաքելական Սուրբ Եկեղեցու Վեհափառ Հայրապետի աստիճանին Ձեր ընտրության առթիվ, խորին ուրախությամբ եմ շնորհավորում Ձեզ:

Հավատացած եմ, որ Ձեր իմաստուն առաջնորդությամբ Մայր Եկեղեցին կշարունակի իր ազնիվ առաքելությունը հայ ժողովրդի հոգևոր կյանքում:

Հարգանքով՝ Լեւոն Տեր-Պետրոսյան»

Ամենաշնորհալի Վազգեն Ա-ի ընտրության առթիվ

Ամենաշնորհալի Վազգեն Ա-ի ընտրության առթիվ, Հայաստանի Հանրապետության Նախագահ Լեւոն Տեր-Պետրոսյանը հեռագրեց շնորհավորական հետևյալ նամակը.

«Ամենապատիվ Տեր,

Հայ Առաքելական Սուրբ Եկեղեցու Վեհափառ Հայրապետի աստիճանին Ձեր ընտրության առթիվ, խորին ուրախությամբ եմ շնորհավորում Ձեզ:

Հավատացած եմ, որ Ձեր իմաստուն առաջնորդությամբ Մայր Եկեղեցին կշարունակի իր ազնիվ առաքելությունը հայ ժողովրդի հոգևոր կյանքում:

Հարգանքով՝ Լեւոն Տեր-Պետրոսյան»

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՎԱՔԱԾՈ

«ՄՇԱԿՈՒՅԹ»

ՀԱՆՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ԿԱՄԱՎՈՐՆԵՐԻ ՄԱՐՄՆԻ

Ս. ՊԵՏՐՈՍՅԱՆ, 13 յուրաքանչյուր ամսի 1-ին և 15-ին:

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՆԵՐԿԱՅ 1880 ԹԻՒՄ ԿԸ ՏՊԱԳՐՎԻ

„ԿԱՑԾԵՐ

ՎԷՊ ՏԱՃԿԱՍՏԱՆԻ ՀԱՅՈՑ ԿԵԱՆՔԻՑ

Հեղինակութիւն ԸՆԴՓԻ

Վէպը բաղկացած կը լինի երկու առանձին հատորներից մօտաւորապէս 400 տպագրված երեսից: Ընդ. Ընդ. Ընդ.

№ 5 Յունվարի 19 (31) 1880 Յունվարի 19 (31) № 5

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի կէս տարվանը 6 րուբլի
Առանձին համարները 5 կոպէկով։

Ինքիլաբում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ։

Յայտարարութիւնը դրվում են ուղղակի Տիֆլիս. Редакція „Мшакъ“

ՄՇԱԿ

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի և ուրիշ օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով։

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ։

„ՄՇԱԿ“

ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՐԱԳԻՐ

1880 ԹՒԻՆ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՎՈՒՄ Է ԱՄԵՆ ՕՐ, բացի տոն և տօների հետևեալ օրերից։

Լրագրի դիրքը և պրօգրամմնեն նոյն են մնում։ Մենք ստանում ենք ՍԿՓԿԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ։ «ՄՇԱԿԻ» տարեկան գինը 10 րուբլ է, կէս տարվան 6 րուբլ։ Գումարը կարելի է ՄԻԱՅՆ ԽՄԲԱԳՐԱՏԱՆՈՒՄ մէջ։

ԱՌԱՆՁԻՆ ՀԱՄԱՐՆԵՐԸ ծախվում են 5 կոպէկով հատը։ Օտար քաղաքներից պէտք է դիմել հետևեալ հասցէով ТИФЛИСЪ Редакція «Мшакъ.

Խմբագիր—Հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ձեզ ենք դիմում—Ներքին տեսութիւն Ներքին լուրեր—Արտաքին տեսութիւն Թիւրքիա—«Մշակի» հեռագիրներ—Յայտարարութիւններ—Լուսանցիրակ ան Շինութեան քարը գետնքը չի մնայ։

ԲԱՆԱՍՏԻՐԱԿԱՆ

ՇԻՆՈՒԹԵԱՆ ՔԱՐԸ ԳԵՏԻՆԸ ՉԻ ՄՆԱՑ

I

Արդաւանդաձոր Շիրակայ ծագկաւէտ հովիտներից հինում դանվում էր Տ... գիւղը։ Մի արծաթափայլ խաղ ձեղքելով անցնում էր նահապետական խըրճիթների միջից ու երբեմն զայրանալով սրբում տանում էր իւր ափերում չինուած խախուտ խրճիթները և խառնում Ախուրեանի փրփրադէղ ալիքների։ Արեգակը իր առաւօտեան ոսկեզօծ ճառագայթներով նոր էր ողջում լիշել գիւղի Սարալիճանների պատուները աղօթելով և բոժոժով նկնդնցուց տուն էին վերադառնում։ Հայաստանցի ջահել գեղջկուհիք ջրի կժերը ուսերին չիչալով, հանարներ անելով ալիւրից էին գալիս։ Այդ ժամանակ գուրս թռաւ մի գեղանի տղայ մի 10 տարեկան, գգգգուած չորերով, տարօրինակ, գլխարաց, անլուա երեսով, խճճուած գլխով, ճիպոտը ձեռին մի զուարթ պատանի, որի ամենից աչքերը, դուրս ընկած ճակատը կեղտից գծգծած ձեռքերը և նրա դոշ դէմքի բոլոր գծագրութիւնները վկայում էին, որ նա մի չար, անհնազանդ և անհնարին երեխայ էր։ Ամեն բանից անհոգ Պետոն (այսպէս էր երեխայի անունը) իր դասը կանգնած բարը էր ածում տան մէջ, տան կտուրից հոգ էր թափում հարևանների գլխին, որը գետինը խփելով լայնաձայն բղաւում էր. «Ի, չեմ, ձմուռ (հացը եղի մէջ բրդած) գուգեմ. եմ ուզի, բօթոն գուգեմ, եփած ձու գուգեմ, ...» Նայում էր գալիս խրճիթից կուզիկ տատը և երկու ձեռի չորացած չանգերը իրար տալիս հեռու կանգնած Պետոյին ու անիծում. «գիշով ուտես, մահ ուտես, քոռ մահի չալակը գնեմ քեզի, արևուդ ինելը կարի, Աիրակոսի բոթուչը (պատառ) ըներանդ էղնի, Դօղորի տատոսը քեզի, դատապ ղորղուշնի գաս, պատանդդ կարեմ, հրի. էսօր չէգաց դպրախառդող գայ, հրի. Ցօ գրօղի խեղդած, տօ քոռ մահի չալակը գնեմ քեզի, տօ բէ, Մուրատ. էլի ինչ գլխներիս կրակ դատար, տօ Աստծու կրակը թափի գլխուդ. եղ չկայ, ես քեզ ծրտեղից ճմուռ չինեմ....

Պէչրեդ յեղեր ծոցդ թափի, թուքն ու մորը իմ յերեսին, Աստծու բարէկան կրակը քոռ յերեսիս, քաւթառ, կատուզ, ջադու, պատաս, դժոխքի սատանայ, օձ մանածող.... ագնի, գեան, գեան, գեան.... բերանը ծռմռելով, հայհոյելով և թաչկոտելով չար Պետոն, փախաս գիւղի մէջ խեղճերի խոտերը ոչրելու, ոչխարների և մանր կենդանիների ոտքերը կոտրելու, աղաւնիները հալածելու, պատերի ծակերից թըռչունների ձուները ու ձագերը հանելու, իրանից տակաւ երեխաներին ծեծելու դանակները, խաղալիկները, գոտիկները ձեռքերից խլելու և վերջապէս իր սովորական բոլոր անասնելի չարութիւնները գործելու։ Բոլոր գիւղացիք գղում էին։ Մարդ չը կար որ իր տղայի մի քանի անգամ փորձած չը լիներ մեր չար Պետոյի գլխին—երեկոյեան վերադառնում էր տուն քինի ու պատռտկը արիւնոտ, չորերը նոր ի նորոյ պատռտուրած. երբեմն չանկատած։ Ամեն օր բողոքատուներ թափւում էին Պետոյի հոր գլխին ու անագին ազմուկ անում։ Բայց ինչ անէր խեղճ հայրը, տաւարի նման ծեծում, տանում մահուան դատը՝ բերում, ամենևին չնար չէր լինում։ Ուստայ Մկան (Պետոյի հայրը) իր անձը գիւղացոց սովորական արտունչներից ազատ կացուցանելու համար, Պետոյին տուեց հանձն Գ ո գ ո ր ի մօտ տափրչութեան աշակերտ։

II

Անցկացաւ 10 տարի։ Օրը կիրակի էր։ Գիւղացիք դուրս ու ներս էր անում մի հին բլրլած խրճիթից, որի վերի կողմը վառարանի վրա տաքանում էր մի մեծ կաթսայով ջուր։ Մի պատի երեսին կարգով չարուած էին Սաիրիչաբեանց բոլոր գործիքները, իսկ միւս պատի երեսին բարակ չուանի վրա չորանում էին սպիտակեղէնները։

Այն չար և անպիտան Պետոն այժմ բոլորովին ուրիշ կերպարանք էր առացել։ Նա այժմ ուստայ է, ինչպիսի արագութեամբ տափրում է գիւղացիներին, արիւն է առնում հիւանդներից, տուա նորա բերանից ձիճուտներ առաւօտեան է քաշում։ Կարդալ էլ է սովորել. եկեղեցում փոխ է առում, տէրտէրի հետ անօրինէք է մտե գալիս Զարմանալի բան է, այդպիսին էլ է սովորել. չատ դեղեցիկ աղջիկ է առնում և չատ անուշ կկլացնում է առաջին և պարսկական երգերը—Մի օր, երբ աբեղայի մեռաս բարով էր ասել երկրին, գիւղացիք կրակ վառելու պատրաստութիւն էին տեսնում, մի 15 տարեկան պատանի ներս մտաւ ուստայ Պետոյի խանութը և մի առանձին ձեւով ասաց։

«Ուստայ Պետո, հէրս չատ բարև էրաւ հրամանքիդ. համ էլ քսան թ[illegible] ոսկի տալն ասեն գայ. էս գիշեր մեր յոզին խալ հէքեաթ ըսէ մեզի ակլամիշ էնէ»։

«Ակրթաս հօրդ կըսես թէ, ուստէն բաւ, էս անգամ թողութիւն էնէ, չեմ կանայ գայ, բոլոր հաշիւներս ծախել եմ, սարք ու սուրք եմ էնում, քաաղութ եմ տեսնում, որ ապահասան չատ հեղ էրթամ եմ նօթայ տրվելուս ասաց ուստայ Պետոն և քսակից չորսնասկ իր ճանապարհի պատրաստութիւն տեսնել։

III

Ահա օր էր։ Ամառուայ ջերմ ութը բալմել էր մի հինաւրեայ հռչակաւոր վանքի վրա, որտեղից դեռ բուսում է Առաւաքապաշտութեան աղբիւրը։ Այդտեղ է մեր կրօնի սուրբ պարագլուխը, համեստութեան օրինակը, ազգի հանար անդադար աղօթողները, ճշդ ծամ ու պատ պահող խոստաճարակ հոգեւորները.... Վերջապէս լայնատարած պարիսպը իր բոլոր բուսնդակութեամբ սուրբ է։ Ահա, դուրս եկաւ պարսպից մի նիհար երիտասարդ. փա, է, վէ, բէ,... մտմտալով գնում է իր ննջարանն։ Այս խեղճ տիրացուն մեր ուստայ Պետոն է, որ իր յաջողակ ձայնի պատճառով այս վիճակին է հասել։ Սորա տարեկան ծախսը հոգում է մի նշանաւոր քահանայ այն պայմանով, որ տիրացու Պետոն ձայնարուեստին աւարտելուց յետոյ, յանձնառու լինի նրա դպրոցում ուսուցչութիւն անել անվնաս առաջով։ Անցկացաւ վեց տարի, տիրացու Պետոն վերջացրեց ձայնարուեստին։ Ու լաւ վիճակ էլ ծորը դրեց և վերադարձաւ յիշեալ քահանայի դպրոցը իր խոստումը կատարելու, այսինքն վարժապետ դառնալու։ Փառք քեզ, Աստուած, դպրոցը, վեց տարուայ մէջ վարժապետ է դառնում, ուրեմն չատ ճիշդ է տատիկան այն առածը թէ չշինութեան քարը գետինը չի մնայ։

IV

Ձմեռ էր։ Սառ ու ձոր մի սպիտակ պաղ սաւանով ծածկուել էր։ Բարձրագագաթ Արարատի ձիւնապատ տատուտուկ նաղելապար լռութիւն էր մի չքնաղ մենաստան, որի հիանալի հարուստութիւնները նկարագրելու համար մի ճարտար բանաստեղծ և մի տուր դրիչ է հարկաւոր։ Ըվքնատատիսի մենաստանի հիւսիսային կողմը չինուած էր մի գեղեցիկ դպրոց։ Ներս մտնենք. ամեն քիչ մի երկար դահլիճ, փատուոր լուսամուտներով։ Աենեակի երկարութեամբ կողմ նստարանների վրա նստած են 30—40 տարեկան գիւղացի աշակերտներ, որոնց սև չորերից և նոր թողած մէրուքներից պարզ երևում էր որ քահանայացու էին։ Ներս մտաւ վարժապետը մի մեծ կերպարանքով, կրակոտ աչքերով։ Ոչ միայն մենաստանի աշակերտներին, այլ պատերի վրա էլ ուրախ հայեաց։ Տիրոց խորին լռութիւն—«Բացէք գասատետրերդ հրամայեց վարժապետը ալեւոր, ըսէ, ըսէ, տեսնեմ, սերտ էք»։

—փ, է, վէ, բէ,... «Էհ գաս, տղերք, ես

Fonds A.R.A.M

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՏԱՐՕՐԱԿ ՊԵՏՔԱՐ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Կոստանդնուպոլսի հայոց պատրիարքարանի վերաբերեալ մեր 1-ին, երկրորդ 7 դեկտեմբերի եւ երեքշաբթի 20-ին տպուած համարներուն մէջ մենք ցոյց տուինք, որ պատրիարքարանին մէջ 25,000 մարդկանց համար հաց չկայ եւ որ Եվդոկիա տիկին պահանջած է, որ իրեն տրուի «մսուր, ուրկէ կարենայ ինքն իր ձեռքով կերակրել իր որբերը»։ Մենք ըսած էինք, թէ այդ տիկինը ինչպէս կրնայ մսուր ունենալ, երբ ամբողջ ազգին համար հաց չկայ։ Այսօր մենք կը տեսնենք, թէ մեր ըսածը ճիշտ է։ Ահա թէ ինչ կը գրէ «Ազատամարտ» թերթը.

«Ինչպէս կը տեսնուի, Եվդոկիա տիկին, որ ինքզինքը Ազգային Հիւանդանոցի տնօրէնուհի կը կոչէ, ոչ միայն ամբողջ ազգին համար հաց չկայ, այլ նոյն իսկ հիւանդանոցին համար հաց չկայ։ Ուրեմն ինչպէ՞ս կրնայ ան հիւանդանոցին համար հաց ունենալ։ Ինչպէ՞ս կրնայ ան հիւանդանոցին համար հաց ունենալ, երբ հիւանդանոցը հաց չունի

Fonds A.R.A.M

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԱՐԱԾՔՈՒՄ

Մեզ գրում են Ալաշկերտից. Մեր գյուղում ապրում է մի հարուստ, որի անունը Ղազար է։ Նա ունի մի ընտանի ոչխար, որ ամեն տարի ձագ է բերում։ Ղազարը ոչխարի ձագերը ծախում է, իսկ բուրդը պահում է իր համար։ Մի անգամ ոչխարը մեռնում է, և Ղազարը ստիպված է լինում գնել նոր ոչխար։ Նա գնում է Ալաշկերտ և գնում է մի ոչխար, որի բուրդը շատ է։ Ղազարը ուրախանում է, որ կարող է շատ բուրդ ծախել։

Ղազարը ոչխարը տանում է տուն և սկսում է խնամել։ Նա նրան կերակրում է լավ խոտով և ջրով։ Ոչխարը գեր է դառնում և շատ բուրդ է տալիս։ Ղազարը բուրդը կտրում է և ծախում շուկայում։ Նա շատ գումար է ստանում և շատ ուրախանում է։

Մի օր Ղազարը գնում է շուկա և տեսնում է, որ շատ մարդիկ ոչխարներ են ծախում։ Նա մտածում է, որ իր ոչխարը էլ պետք է ծախի։ Նա գնում է մի մարդու մոտ և հարցնում է, թե որքան է ուզում իր ոչխարի համար։ Մարդը ասում է, որ 5 ռուբլի է ուզում։ Ղազարը համաձայնվում է և ոչխարը տալիս է մարդուն։

Ղազարը տուն է գալիս և պատմում է կնոջը, թե ինչ է արել։ Կինը շատ է զայրանում և ասում է, որ Ղազարը հիմար է։ Ղազարը ասում է, որ ինքը գիտի, թե ինչ է անում։ Կինը ասում է, որ եթե Ղազարը գիտի, թե ինչ է անում, ապա ինքը չգիտի։

Ղազարը ասում է, որ ինքը գնում է քնելու։ Կինը ասում է, որ ինքը էլ գնում է քնելու։ Ղազարը ասում է, որ ինքը գնում է քնելու։ Կինը ասում է, որ ինքը էլ գնում է քնելու։ Ղազարը ասում է, որ ինքը գնում է քնելու։ Կինը ասում է, որ ինքը էլ գնում է քնելու։

Ղազարը քնում է, իսկ կինը մնում է արթուն։ Կինը մտածում է, թե ինչ անի, որ Ղազարը չիմանա։ Կինը որոշում է, որ գնա և ինքը ծախի ոչխարը։ Կինը գնում է շուկա և ոչխարը ծախում է 10 ռուբլով։ Կինը շատ ուրախանում է և գնում է տուն։

Կինը տուն է գալիս և պատմում է Ղազարին, թե ինչ է արել։ Ղազարը շատ է զայրանում և ասում է, որ կինը հիմար է։ Կինը ասում է, որ ինքը գիտի, թե ինչ է անում։ Ղազարը ասում է, որ եթե կինը գիտի, թե ինչ է անում, ապա ինքը չգիտի

ՅԱՅՏԱՐԱԲՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՆԵՐԿԱՅ 1880 ԹԻՒԻՄ ԿԸ ՏՊԱԳՐՎԻ

„ԿԱՑԾԵՐ

ՎԷՊ ՏԱՃԿԱՍՏԱՆԻ ՀԱՅՈՑ ԿԵՍՈՒՐԻՑ

Հեղինակութիւն ՐԱՖՖԻ

Վէպը բաղկացած կը լինի երկու առանձին հատորներից իւրաքանչիւրը կը բովանդակէ մօտաւորապէս 400 տպագրված երեսներ: Ամեն մէկ հատորի գինն է 1 ր. 50 կ., իսկ միասին 3 ր.: Մէկ հատորի համար առանձին առորագրութիւն չէ ընդունվում:

Առորագրվել կարելի է ԳԱԻԱՌՆԵՐՈՒՄ այն պարոնների մօտ, որոնք բարեհաճել են բաժանորդներ հաւաքել «ԿԱՑԾԵՐԻ» տպագրութեան համար, իսկ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ պէտք է դիմել «Մշակի» խմբագրատունը Յ. ՄԻՆՂԻՒՐ-ՅԱԿՈՒԲԵՆՑԻՆ:

Անտրօնական Գրամաճառանոցում Փոքրցովոյ փողոցի վրայ, Արծրունու Գալուստեան տանը վաճառվում են հետևեալ նոր գրքերը:

1. Կարմիր լապտեր, փոքրիկ մանկանց ընթերցանութեան համար. Թարգ. օր Ն. Ցէր-Մարկոսեանի պատկերազարդ և կազմած. գ. — ր. 50 կ.
2. — նոյնը առանց կազմի. . . . . — » 30 կ.
3. Թաւամազ մեղու՝ փոքրիկ մանկանց ընթերցանութեան համար. Թարգ. օր Ն. Ցէր-Մարկոսեանի. պատկերազարդ և կազմած. . — » 40 կ.
4. Եղբայր և քոյր մանկական վէպ. Թարգ. Զ. Մաթևոսեանի պատկերազարդ — » 30 կ.
5. Հայկական ձեռքեր. մանկական վէպ, Թարգ. Զ. Մաթևոսեանի, պատկերազարդ . . . . . — » 10 կ.
6. Փարոս Հայաստանեաց. պատկերազարդ հանդէս բնական կան ընթերցանութեան համար. . . . . 1 — կ.
7. Թորոս ազգաբ Հայաստանեաց ձեռնադարձ Կորճ. Կ. վ. Սրուանձտեանց . . . . . 1 25 կ.
8. Երկունք իննեմորդ գարու. գործ Վերնէյլի. . 1 » — կ.
9. Պատմական ներշնչումներ, գործ. Հրանտ Առաուսրի. . — » 60 կ.
10. Մի կաթիլ արտոր, զոր կը հեղու Սիամակ Հայ մանկտրին վրայ . — » 35 կ.
11. Առանձին Մուրատեանի կտակի խնդիրը, պատմուածքներ Ս. Աբրահամեանց . . . . . — » 50 կ.
12. Ուսումնարանի առաջնորդութեան հարցեր, բժ. Ա. Բարայեանի 1 » — կ.
13. Մարմնակազմական կամ անատոմիկական բառարան Լատիներնից և Ռուսերէնից Հայերէն. բժ. Լ. Տիգրանեանցի . 1 » — կ.
14. Կրօնք. Հոգեբանական հետազոտութիւն Ս. Մանդինեանի . 1 » — կ.
15. Հայկական Թատրոն. Վաչէի իմ փեչեր, Փարս երեք պատկերով գործ. Մ. Ցէր Գրիգորեանցի . . . . . — » 40 կ.
16. Բերէ բիձու Հանապր. Օգերևոտ մի գործողութեամբ, Թարգ. Ն. Լալայեանցի . . . . . — » 25 կ.
17. Աչնանային երիկոյ գիւղում, վոլտիկ մէկ արարուածով, փոխադրութիւն Գ. Շահրուդալեանի . . . . . — » 25 կ.
18. Բանէ առուտուրթիւն. կոմեդիայ մէկ արարուածով, Թարգ. Գ. Ջմշկեանի . . . . . — » 40 կ.
19. Ժանը և Ժանէտ ազբար-վոլտիկ, Թարգ. Գ. Շահրուդալեանցի մէկ գործողութեամբ . . . . . — » 40 կ.
20. Պէպօ. կոմեդիա երեք արարիածով, գործ. Գ. Սունդուկեանի . — » 30 կ.
21. Պատանեաբին խրատ. վոլտիկ մէկ արարիածով Մ. Ցէր Գրիգորեանի — » 50 կ.

Նոյն տեղը վաճառվում են ամենայն տեսակ գրատպրքեր Հայերէն, Ռուսերէն և օտար լեզուներէն, դպրական պէտք քներ ուսուցիչներու և աշակերտների համար, Հայերէն, Ռուսերէն և Վրացերէն վիճակատոմարներ, ամենայն հասակի ընթերցանութեան և դիտութեան գանազան ձիւղերին վերաբերեալ դրքեր. պատուէրները կատարվում են ամենայն արագութեամբ: Առաքաբաշխութիւնը իրանց պահանջները պէտք ուղարկին հետևեալ հասցէով

„Въ Тифлисъ. Въ центральную книжную торговлю“

5—6

ՄԻ ՀԱՅ ՕՐԻՈՐԴ, որ այս տարի ԱԻԱՐՏԻ Ի ՄՐՅԱՆԱՄԻ. *իզական ԳԻՄՆԱԶԻՈՆԻ, ցանկանում է ԵՒՈՒՈՅՑՈՒՀԻՈ պաշտօն առանալ (գիւտարարէս առաւոյ լեզուից և մանկավարժութիւնից) մի ՀԱՅ ՕՐԻՈՐԴԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑՈՒՄ: Պայմանները իմանալու է ուղարկել* **կամ ՅԱՅՈՑ ՀԱՅՐԻՈՎ** (С. Петербургъ. въ армянскую церковь, священнику Хонтардянцу).

ՄԻ ՁՐԱՆՈՒՈՒՀԻ *տալիս է թէօրետիկական և պրակտիկական ԴԱՍԵՐ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒՈՒՆ: Հասցէն. Կուկիա, Իվանովա փողոց № 21:*

1—4

Ջ. ԳՐԻԳՈՐ ԲԱՆՑԻ ԿՈՎԿԱՍ. ԳՐԱՎԱՃ. ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ

1) *Մառնալի տակ ընկալ և 1880 թ. յունվարին լոյս կը տեսնի ԴՈՒԿԱՍԵԱՆՑԻ— բնդհանուր պատմութեան հին դարը— առ. Ցն:*
2) *Նոյնպէս մառնալի տակ կրնկնի Ջ. ԳՐԻԳՈՐԲԱՆՑԻ աշխատասիրութեամբ և հրատարակութեամբ Մարդաբանութիւն՝ մարդու մարմինը, նորա կենդանը և խնամատարութիւններ-անուններ պատկերազարդ գիրը:*
3) *Մառնալի տակից դուրս է եկել և արդէն վաճառվում է «ՆՈՐԲՈՆՑԻ-երկունք 9-ը գարու» պատմական վէպը, որոյ գինն առանձին տպ մի րուբլի է:*

Նոյն տեղը տասցուել է Ռուսերէն (պ. Ցէր-ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆԻ) օրացոյցը, երկու պատկերներով զարդարուած. գինն է 15 կ.:

10—10

ԾԱԽՎՈՒՄ Է:

Նոր վրացական ձեռնարկ Самоучитель Учебникъ Грузинскаго языка, сост. г-мъ Теръ-Габріелянцемъ:

Այդ ձեռնարկը պարունակում է ընդհանուր տեղեկութիւններ ու քերականական կանոններ վրաց լեզուի ամենադիւրին ձևով. բառերի և տառերի արտասանութիւնը գրված է քանի մի լեզուով առանձին, հայերէն, ֆրանսերէն, գերմաներէն և պարսկերէն. այնպէս որ այդ միջոցով և օտարազգին ինքն իրան կարող է հեշտութեամբ ուսանել վրաց լեզուն:

Արդէն երկրորդ հրատարակութիւնն է և յուսամք երրորդ տպագրութեամբ ի լոյս ածել կարճ միջոցից յետս: Գինն է 50 կոպ. Ծախվում է պ. Բերնէշտամի, Զարար Գրիգորեանի, Աւետիք Էմինեանցի մօտ ու Գարբիել Սալամբէգեանի խանութում:

Մեր աշխատութիւնք են նոյնպէս. 1) Ջրբանախական լեզուի ձեռնարկ, վրաց լեզուի օգնութեամբ. Livre de poche à lusage de la jeunesse arménienne et georgienne; 2) *Ինքնուսոյց առաջ լեզուի վրաց լեզուի օգնութեամբ:* Самоучитель Русскаго языка при помощи Грузинскаго.

Գարբիել Տէր-Գարբիէլեանց:

4—4

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ

բոլոր եւրոպական լրագրների համար Մոսկվայում (Центральная контора объявленій для всѣхъ европейскихъ газетъ въ Москвѣ. Большая Дмитровка, д. Бучумова) ԸՆԴՈՒՆՈՒՄ Է *յայտարարութիւններ բոլոր առևտրական և արտասահմանեան լրագիրների համար խմբագրական գներով, նշանաւոր զիջումներով:*

Ուռուցց ամենօրեայ, շարժական, պատկերազարդ և ծաղրական լրագրերի գլխաւոր գործակալութիւնը: Ամենամեծ ցարաբերութիւն ունի բոլոր առևտրական և արտասահմանեան լրագիրների հետ: Յայտարարութիւններ ընդունվում են նոյնպէս բոլոր գաւառական լրագրների համար: Թարգմանութիւնները ձրի են լինում: Իւրաքանչիւր յայտարարութեան համար ԱՊԱՑՈՒՑԱԿԱՆ № 4 ուղարկվում:

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԱՆՎԱՐՁ ԵՆ ԿԱՁՄՎՈՒՄ

ԲԱԺԱՆՈՒԹԱՊԱՐՈՒԹԻՒՆ ընդունվում է բոլոր լրագրների համար:

15—15 (4)

Ա կա պ ի մայում լոյս վիպասանով ուսումն առարուած մի երիտասարդ հայ ուսպա հուԹեան և առևտրական ԹուսարանուԹեան դասերէ տալիս, նոյնպէս պատրաստում է երեխաներին բէ ալկան դպրոցներում առանցվող բոլոր առարկաներից: Պէտք է դիմել Ղուբալօվի քարվանսարան Գ. Հորպեանի դրասենեակը:

1—3 (2)

ԾԱԽՎՈՒՄ Է: ԵՐԵՒԱՆՈՒՄ «ԳՈՒԲՐՋԻ» առևտրական քարվանսարան, որ ունի 116 ԴՈՒՌՔԱՆ, 2 մեծ ՄԱԳԱԶԻՆ պահեստի համար, 2 ԱԽՈՒԱՆՆՈՑ, 2 ՍԵՆՆԱԿՆԵՐ խոհանոցով և մեծ ԱԻԱԶԱՆ միասին ջրով: Սորա հետ ուներ նաև պատկառ ՏԵՂ 4000 քառակուսի սաժէն: Յանկացողները ՊԱՑՄԱՆՆԵՐԻՑ մասին կարող են դիմել Պ. ԲԱԳԴԱՍԱՐ ԽՈՍՐՈՎԱՆՑԻՆ, Թիֆլիսում, Գանովկայա փողոցի վրա, ՍԵՓԱԿԱՆ ՏԱՆԸ:

19—20 (2)

Հրատարակվեցաւ Յ. ՏԷՐ-ԳՐԻԳՈՐԵԱՆՑԻՑ «ՎԷՊԵՐ» վերնագրով գրքույկը: Առնել կարելի է հեղինակից, դիմելով «Մշակի» խմբագրատունը:

2—5

«Մշակի» առանձին համարները 5 կոպէկով հաւար ծախվում են ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ հետևեալ անկերում: «Կարապետեան» մագազինում (Արծրունու տանը, Վէրցխովի փողոցի վրա, պ. Նազարբէկովի մօտ), «Կովկաս» հրատարակչի տակ (պ. Վէմիրեանցի ծխախոտի խանութում), Զաքարիա Գրիգորեանի գրախանութում (Միխայլեան կամուրջի մօտ) և դերձակ Գեկարեանեանի մօտ, Էջմիածնի գպրոցի դիմաց:

ԲԵՐԼԻՆԻ ակադեմիայի ԻՆԺԵՆԵՐ Ն. Կ. Կելչևսկի ՊԱՏՐԱՍՏՈՒՄ Է ամէն տեսակ ՊԱՆՆԵՐ և գանազան ՇԻՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ է յանձն առնում: Հասցէն Վասիլեոստրովսկայա Նաբերեժնայա, № 4, ՎՇԵՐԻՆ ՑԱՐԿՈՒՄ:

1—5 (3)

Дозволено Цензурою 19 Января 1880 г. Тифлисъ. Տպարան Ա. Ա. Միխելսոնի Типографія А. А. Михельсона

Fonds A.R.A.M

№ 6 Յունվարի 22 (Փետրվարի 3) 1880 Յունվարի 22 (Փետրվարի 3) № 6

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի կէս տարվանը 6 րուբլի
Առանձին համարները 5 կոպէկով։

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ։

Յատարարութիւնք գիտում են ուղղակի
Тифлисъ. Редакція „Мшакъ“

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի և տան օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով։

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր տառին 2 կոպէկ։

ՄՇԱԿ

„ՄՇԱԿ“
ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՐԱԳԻՐ
1880 ԹՒԻՆ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՎՈՒՄ Է ԱՄԵՆ ՕՐ, բացի տօն և տօների հետևեալ օրերից։

Լրագրի դիրքը և պրօգրամմեան նոյն են մնում։ Մենք առանում ենք ՍԵՓԱԿԱՆ ՀԱՒԱՏԱԳԻՐՆԵՐ։ «ՄՇԱԿԻ» տարեկան գինը 10 րուբլ է, կէս տարվան 6 րուբլ։ Գումել կարելի է ՄԻԱՅՆ ԽՄԲԱԳՐԱՏԱՆ մէջ։

ՀԱՒԱՆԱՉԻՆ ՀԱՄԱՐՆԵՐԸ ծախվում են 5 կոպէկով հատը։

Օտար քաղաքներից պէտք է դիմել հետևեալ հասցէով ТИФЛИСЪ Редакція «Мшакъ.

Խմբագիր—հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Պրօգրամմայի խնդիր—Ներքին տեսութիւն։ Նամակ Ախալքալաքից։ Նամակ Խմբագրին։ Ներքին լուրեր։—Արտաքին տեսութիւն։ Թիւրքիա—Յայտարարութիւններ։—Բանահանութեան Հանդէսում։

ԲԱՆԱՍՏԻՐԱԿԱՆ

ՀԱՆԵԼՈՒԿ

Հայոց ազգի երեսի և աներեսի կամ չօշափելի և անիմանալի և կամ մատչելի և անմատչելի առօրեայ հարցերը և նրա ուսումնական երիտասարդները։— Իմ ուսումնականները, երիտասարդ վաճառականները, կենդանի հետքիմները և անասնացած ամբոխը— Գուցէ հայ ազգի կորուստն է նրան գտնելու յոյսը։

Հայ եա՛
Հայ եմ։
Ինչով ես պարտապան։
Ա՛ ա՛ ա՛.... Երկաթուղի եմ չինում։
Հայ եա՛
Հայ եմ։
Ինչ գործի եա՛
Ջագրանիցի սպրանք եմ ծախում։
Հայ եա՛
Հայ եմ։
Բանիդ անունն ինչ է։
Գիտէք, եա՛ սա.... յանցաւորներին, այսինքն անմեղներին պաշտպանում եմ և առհասարակ...
Հայ եա՛
Հայ եմ։
Պարապմունքդ ինչ է։
Լա՛, հիւանդներին եմ....առողջացնում եմ.... գլուխդ ինչ ցաւացնեմ նոյն հարցը, բայց պատասխանները գանազան։ Ամեն մարդ ունի իւր սեպհական և առանձին պարապմունքը։

Ամեն տեսակ գիտնական մանապիտութիւն, ամեն տեսակ արուեստ, ամեն կերպի (բացի խելացի) վաճառականութիւն, ամեն կերպի հարկաւոր և անհարկ պարապմունք և մանաւանդ ծոյլ և

ՊՐՕԳՐԱՄՄԱՅԻ ԽՆԴԻՐ

I

Հայերին սեփական է երկու ծայրայեղ յատկութիւն. մի կողմից ամենախիստ հնապաշտութիւն, որ հանում է չինականութիւն կը գտնես մեր մէջ և Թիֆլիսը կենտրոնն է այդ բոլորի։

Բայց կայ և մի այլ տեսակ հարց, որի համար մենք լռեցինք։ Այդ ընդհանուր կամ ամօթ-ասիլ ազգային հարցերն են՝ եկեղեցի և հոգևորականներ, ուսումնարան և ուսուցիչներ, լրագրութիւն և աշխատակիցներ—մատենագրութիւն և մատենագրներ, քիչ էր մնում մոռանայի, թատրոն և թատերասէրներ և զանազան ազգային ընկերութիւններ։

Այո՛, սրանք են մեր ազգային առօրեայ երեսի կամ չօշափելի հարցերը։ Այս հարցերը քննելու համար նեղութիւն ենք մեր պաշտելի հայ ազգը բաժանել երկու մասը՝ բանիմացների և անիմացների։ Եթէ այսպէս—եկեղեցին, և հոգևորականները, առաջինի կոչերը, վերջինի անկարգութիւնները, առաջինի ազատութիւնը, վերջինի ըմբռնութիւնը, առաջինի և վերջինի յարաբերութիւնները բանիմացների համար անծանօթ աշխարհ է, նոքա կամ հենց սարէնը մի անգամ չեն մտաբերում այդ հարցերը, կամ եթէ մտաբերում են, անմտաբար ասում են «Ձեզնից չը ասաս, կը վտիտ»։

Հետևեալ հարցերին գլխաւորապէս բանիմացներն է որ մասնակցում են, իսկ անիմացներն միշտ և յաւիտեան նոցա պէսկին տանը չէ։ Բանիմացները այդ հարցերը երբէք չեն էլ մտածել մասնագիտութիւն չինելու իրանց համար, որպա բոլորը այդ գործերովը զբաղվում են, այսինքն ժամանակ են անցնում, որպա բոլորը կ ո ղ ծ ա է ր ն ե ր են, այն զանազանութեամբ, որ մէկը ժամասէր է, մէկը ուսումնական կամ ուսումնասէր է, միւսը թատրոնասէր, մէկը արանց, իսկ միւսը կանանց ընկերութեան—սէր է։ Այդ բոլորը անուան և փառքի համար, բոլորը զրպանի և կապի համար, բոլորը, բոլորը այնպիսի մի զանազան զարհուրելի կամ զարհուրանք բաներրի համար որ սառանդէն էլ չի հասկանալ։ Որպա բոլորը արժան ազգասիրութիւն է, ինչ արժան, ձրի, ինչ ձրի—ձեռնատու—պատրաստ։

Միանգամ որ անունն երկու ազգ ա է ր, արդէն ամենքիդ յայտնի է թէ ինչ հարցերի վրա պէտք է խօսեն՝ ես այսպէս եմ անուանել, երևելի, թեևան, միւս կողմից ամենաագահ ներամոլութիւն։ Հայր հնապաշտ է և աւանդապահ ամեն պարագայում։ և կրօնական գործում, և ազգային, և մանաւանդ, և ընտանեկան, և հասարակական, և դպրոցական։ Եթէ հայը մի անգամ մի ճանապարհ է ընտրել իր համար, մի պարապմունքի և կենցաղավարութեան եղանակ գտել, մի հասարակական ու ընտանեկան սովորութիւն իւրացրել, էլ հազար մարդարէներ դուրս գան, հազար քարոզիչներ խօսեն, ամենևին չեն կարող շեղել հային նորա ընտրած լաւ կամ վատ ճանապարհից, ծուռ թէ ուղիղ ընթացքից, հնութիւնից օձված վարքից ու սովորութիւնից։

Գուցէ շատերը կանուանեն այդ դպաստութիւն, խոհեմութիւն և հաստատամտութիւն, բայց ի՞նչու այդ գեղշութիւնը, խոհեմութիւնը և հաստատամտութիւնը տեղը չեն ունենում և այն ժամանակ, երբ մի հայ առաջ է ընկնում սխալմամբ և մի բանի մէջ

չօշափելի կամ մատչելի հարցերի։ Իսկ մի առ մի ասելը ամօթ եմ համարում։ Մեր ուսումնական երիտասարդը կարծես ասարանց թէ չէ, մի տեսակ ....ես ինչ գիտեմ ինչ տեսակ փոշ ձեռք կը գցի և խլուրն—գիտապէտ ու սպիտակ ձեռնոց և ամեն պարկանիլիք ըստ պատշաճին կը պատրաստի. այդ օրուանից դա մտաւ կեանքի մէջ, այդ օրուանից դա կը սկսի իր վաճառականութիւնը, իւր հունձը—արտաքին կը համակրի ամեն մի գործի, ամեն մի խօսքի, ամեն մի չարժման, որովհետև նա տեսել է—գիտէ թէ որ գալափարներն են առաջնորդողները, որոնք և ինչ են նորերը—մտքերը։ Եթէ զորօրինակ, խաղակցութիւն գցես ազատութեան և բանտարարութեան վրա, ի հարկէ նա լաւ գիտէ որ պէտք է պաշտպանած ազատութիւնը, իսկ թէ վաղը աշխարհը փոխուէր, լրագրները տպագէս լեցուէին ազատագրուած, դուք կարծում էք նա իւր ձայնը կը հանի ազատութիւնը պաշտպանելու—երբէք։ Նա այդքան զոհող չէ։ Նա, եթէ մի բանի, մի գործի համակրում է, այդ այն պատճառու, որ նա ունի ծանօթներ—ծանօթութիւն, կապեր և հակացողութիւն, թէ ինչ բանի համակրել պէտք է։ Պետերբուրգումը ուսանողական ժողովներին է համակրում, Թիֆլիսումը թատրոնին—միւս օրը Ղզլարումը կարող է և ոչ մի բանի չը համակրել։ Ինչու է Թիֆլիսումը թատրոնին համակրում, և այն ընդ ամենը չորս ամիս է, որովհետև—տանկանալի է. Թատրոնը գցեցին նորա յաւաչը—նա էլ..... և այլն—վաղը մի նոր բան գցի նորա ընթանը, նա նոյնը անողոքելով կը ծամծմի։ Եւ այդ բոլորը նորա աչքի յաւաչին է, այդ բոլորին սովորութիւն է համակրել, այդ բոլորը արժան ազգասիրութիւններ են—մի խօսքով այդ բոլորը նորա անձին հարկաւոր բաներ են։ Բաւական է, ինչ նա տեսել է, ինչ նա լսել է, ինչ նա կարդացել է ուսումնարաններում, այժմ դրբերը ծալած, Թողի տակ դրած, իրա սեպհական ուղեղի գործնական ուղեցոյցովը է կառավարվում և ինչ էք կարծում, խիստ ձեռնատու է այդ։

Հանելուկ, հանելուկ—ասա հանելուկ հայ երիտասարդի համար։ Գուցէ երիտասարդ—այդ հարցերը ես անուանեցի չօշափելի, մատչելի հարցեր—մի բաւէ խղճմտանքդ միտքդ բեր—էն ինչն է—որ քեզ համար հարց է, բայց աներեսի, անիմանալի, անմատչելի հարց։

Այո, նախատինք անմատչելի է քեզ համար, նա պատրաստ փոփա չէ, որ բերանդ գցեն—ծամծմելու, նա մազա չէ, որ այդոց դուբ գալու համար—գրաւուես. նա բարեկամ և ազնիւ անձն չէ որ իսկոյն նախանձեն ու փոքր փառքս նա քեզ համար աներեսի է, բայց և առանց անմատչելի։ Նրա համար դու պէտք է միայնակ մտածես—հայ ուսումնական երիտասարդ, նորան դու պէտք է քեզ համար առանձնասնականիդ հարց չունես, այդ հարցը չէ պահանջում արժան ազգասիրութիւն, այդ հարցը չէ ձեռնտու անձիդ փափկասիրութեան համար — նա պահանջում է ամենաթանգը ինչ որ ունես, նա պահանջում է որ անձդ ուրանաս, խղճամտ եմ քեզ, ինչպէս երիտասարդ, դու ինչպէս կարող ես առանց ձեռնոցի, առանց նշտառ շապկի, առանց 18 աստիճան տաք օդի և մի գիշեր առանց քնի։ Այո, այո, խղճամտ եմ քեզ, քոյ Թշուառ փորրիկ հոգին արդէն դողում է, Թող լաց և սուգ, սով և մահ, հուբ և ղէն, երջանկութիւն, ազգութիւն, սուրբ աջ և խաչ անդունդը գլորվին, իսկ դու, իսկ դու... փափուկ անկողին, բնհեղեակ չորեր—հա, հա, հա։

Ամաչիր գոնէ, ձախ ձեռքիդ ձեռնոցը, աչ ձեռքդ դրաստդ տանել 10 րուբլի Աստղիկի բենեֆիսին չկարես և ազգասիրութիւն քարոզել։ Նախատինք ազգի, եթէ չիրաւի կայ հայ ազգ, որի յոյսն ես դու։

Մի կնճռ ազի, մի գաչելի ուղղութիւն, մի դժուարին առաւելութիւն մտել է ամենուրեք, ամեն կարգի երիտասարդների երակների խորքերը, իսկ այն սուրբ գաղափարները, այն սուրբ կայծը—այն.... հոգին որ պէտք է երիտասարդին վառի, եփի, խորովի, նրբացնի, սրբացնի, աստուածացնի—չը կայ, չը կայ, չը կայ, չի ծնել, չի մնել, անմատչելի, անմատչելի։

Թող իմանան երիտասարդները, որ այս օրուա-

Fonds A.R.A.M

Fonds A.R.A.M

—Չէ, ես էլ չեմ կարծում, որ Ալեքսանդրը ինձ սիրում է։

Ալեքսանդրի անունը լսելիս Ռուզանի դեմքը կարմրեց։ Ինքն էլ չգիտեր, թե ինչու։ Ալեքսանդրը նրա համար ոչ ոքից ավելի էր։ Նա նրա ամենամտերիմ ընկերն էր, նրա հոգու ամենանուրբ լարերի հնչեցնողը։ Ռուզանը նրան սիրում էր ինչպես եղբորը, ինչպես ընկերոջը, ինչպես ամենահարազատ էակին։ Նրանք միասին էին մեծացել, միասին էին խաղացել, միասին էին սովորել։ Ալեքսանդրը նրա համար ամեն ինչ էր։ Նրա ամեն մի ժպիտը, ամեն մի հայացքը, ամեն մի խոսքը Ռուզանի համար անգին էին։ Ռուզանը ոչ մի կերպ չէր կարող պատկերացնել, որ Ալեքսանդրը կարող է սիրել մեկ ուրիշին։ Ռուզանը ոչ մի կերպ չէր կարող պատկերացնել, որ Ալեքսանդրը կարող է սիրել մեկ ուրիշին։

—Ես էլ չեմ կարծում, որ Ալեքսանդրը ինձ սիրում է,—ասաց Ռուզանը։—Ես էլ չեմ կարծում, որ Ալեքսանդրը ինձ սիրում է։

Fonds A.R.A.M

ՎԱՂՎԱԾ ԱՄԲԱՐՁ Խնամատար—Ֆեոդալ

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԱՐԱԾՔԻ

Ընդհանուր տեղեկություններ

Տարածքը 100 թ.—

Քաղաքներ Ալտոլիա ունի 3 քաղաք, որոնցից ամենամեծը 2 թ. է՝ Ֆեոդալ-Տեր-Հովհաննիսյան։ Ամենափոքրը Տեր-Ոսկան է՝ 1 թ.։ Ալտոլիայի 3 քաղաքներն էլ ունեն իրենց առանձին կառավարումը։ Ֆեոդալ-Տեր-Հովհաննիսյանը ունի 48 թ., իսկ Տեր-Ոսկանը՝ 1 թ.։ Ալտոլիայի ամենամեծ գետը Ոսկի գետն է, որի երկարությունը 230 թ. է։ Ոսկի գետի վրա կան 3 կամուրջ, որոնցից ամենամեծը 1 թ. է։ Ալտոլիայի ամենաերկար ճանապարհը Ֆեոդալ-Տեր-Հովհաննիսյան–Տեր-Ոսկան ճանապարհն է՝ 100 թ.։

Ալտոլիայի ամենաբարձր լեռը Ոսկե գագաթն է՝ 2 թ., իսկ ամենացածր վայրը՝ Ոսկի գետի հովիտը՝ 1 թ.։ Ալտոլիայի ամենամեծ լիճը Ոսկե լիճն է՝ 5 թ.։ Ալտոլիայի ամենամեծ անտառը Ոսկե անտառն է՝ 15 թ. Ալտոլիայի ամենամեծ ճահիճը Ոսկե ճահիճն է՝ 5 թ.։ Ալտոլիայի ամենամեծ կղզին Ոսկե կղզին է՝ 3 թ.։ Ալտոլիայի ամենամեծ ջրվեժը Ոսկե ջրվեժն է՝ 10 թ.։ Ալտոլիայի ամենամեծ ժայռը Ոսկե ժայռն է՝ 8 թ.։ Ալտոլիայի ամենամեծ քարանձավը Ոսկե քարանձավն է՝ 3 թ.։ Ալտոլիայի ամենամեծ ջրհորը Ոսկե ջրհորն է՝ 2 թ.։ Ալտոլիայի ամենամեծ աղբյուրը Ոսկե աղբյուրն է՝ 1 թ.։ Ալտոլիայի ամենամեծ ջրվեժը Ոսկե ջրվեժն է՝ 10

ՆԵՐԿԱՅ 1880 ԹԻՒՄ ԿԸ ՏՊԱԳՐՎԻ

„ԿԱՑԾԵՐ

ՎԷՊ ՏԱՃԿԱՍՏԱՆԻ ՀԱՑՈՑ ԿԵԱՆՔԻՑ

Հեղինակութիւն ԲՈՖՓԻ

Վէպը բաղկացած կը լինի երկու առանձին հատորներից մօտաւորապէս 400 տպագրված երեսից. Ընդհանուր գինն է 1 ր. 50 կ., իսկ մեռաոին 3 ր. Մէկ հատորի համար առանձին ստորագրութիւն չէ ընդունվում:

Ստորագրել կարելի է ԳԱՒԱՌՆԵՐՈՒՄ այն պարոնների մօտ, որոնք բարեհաճել են բաժանորդներ հաւաքել «ԿԱՑԾԵՐԻ» տպագրութեան համար, իսկ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ պէտք է դիմել «Մշակի» խմբագրատունը Յ. ՄԷԼԻՔ-ՅԱԿՈՒՆԵՆՑԻՆ:

Կենսաբանական Դրամատուներում Վլորցովոյ փողոցի վրայ, Աբծրունու Գալլերէ յուս ամառվում են հետևեալ նոր գրքերը:

1.	Կարմիր լապտեր, փոքրիկ մանկանց ընթերցանութեան համար.	պ. —	կ. 50 կ.
	Թարգ. օր Ն. Տէր-Մարկոսեանի պատկերազարդ և կազմած.	» —	» 30 կ.
2.	— Նոյնը առանց կազմի.		
3.	Թաւամազ մեղու՝ փոքրիկ մանկանց ընթերցանութեան համար.	» —	» 40 կ.
	Թարգ. օր Ն. Տէր-Մարկոսեանի. պատկերազարդ և կազմած.	» —	» 30 կ.
4.	Եղբայր և քոյր մանկական վէպ. Թարգ. Զ. Մսերեանի պատկերազարդ		
5.	Հակայական ձեռքեր. մանկական վէպ, Թարգ. Զ. Մսերեանի, պատկերազարդ	» —	» 10 կ.
6.	Փարոս Հայաստանի. պատկերազարդ հանդէս բնասանեկան ընթերցանութեան համար.	1	— կ.
7.	Թորոս աղբար Հայաստանի ձանապարհորդ. Գործ. Գ. վ. Սրուանձտեանց	1	25 կ.
8.	Երկունք իններորդ դարու. գործ Մկրտիչի.	1 »	— կ.
9.	Պատանեկան ներշնչումներ, գործ. Հրաչեա Աճառեանի.	— »	60 կ.
10.	Մի կաթիլ արտոսր, զոր կը հեղու Սիրակ Հայ մոխիրին վրայ	— »	35 կ.
11.	Սամուէլ Մուրատեանի կտակի խնդիրը, դատախօսութիւն Ս. Արծրունու.	— »	50 կ.
12.	Ուսուճնարանի առողջապահութեան հարցեր, բժ. Ա. Բաբայեանի	1 »	— կ.
13.	Մարմնակազմական կամ անատոմիկական բառարան Լատինեբենից և Ռուսերէնից Հայերէն. բժ. Լ. Տիգրանեանցի	1 »	— կ.
14.	Կրօնք. Հոգեբանական հետազօտութիւն Ս. Մանդինեանի	1 »	— կ.
15.	Հայկական թատրօն. Ուրչքի իմ վիշտ, ֆարս երկք պատկերով գործ. Մ. Տէր Դրիգորեանցի	— »	40 կ.
16.	Բերք բիձու հանաքը. Օպերետա մի գործողութեամբ, Թարգ. Ն. Լալայեանցի	— »	25 կ.
17.	Աշնանային երեկոյ գիւղում, վոդեվիլ մէկ արարուածով, փոխադրութիւն Գ. Շահբուդաղեանի	— »	25 կ.
18.	Բանի ամուսնութիւն. կոմեդիայ մէկ արարուածով, Թարգ. Գ. Շահրուդաղեանցի	— »	40 կ.
19.	Ժանօ և Ժանէտ օպերա-վոդեվիլ, Թարգ. Գ. Շահրուդաղեանցի մէկ գործողութեամբ	— »	40 կ.
20.	Պէպօ. կոմեդիա երեք արարվածով, գործ. Գ. Սունդուկեանի	— »	30 կ.
21.	Գառաւներին խրատ. վոդեվիլ մէկ արարվածով Մ. Տէր Դրիգորեանի	— »	50 կ.

Նոյն տեղը վաճառվում են ամենայն տեսակ դասագրքեր Հայերէն, Ռուսերէն և օտար լեզուների, դասական պետոյքներ ուսուճնարանների և աշակերտների համար, Հայերէն, Ռուսերէն և Գաղիերէն վիպասանութիւններ, ամենայն հասակի ընթերցանութեան և դիտութեան գանազան ճիւղերին վերաբերեալ դրքեր. պատուէրները կատարվում են ամենայն արագութեամբ: Օտարաքաղաքացիք իրանց պահանջները պէտք ուղարկեն հետևեալ հասցէով

„Въ Тифлисъ. Въ центральную книжную торговлю“

5—6

ВЪ ТИФЛИССКОМЪ ТЕАТРѢ,

въ субботу, 26-го января,

ДАНЪ БУДЕТЪ

СПЕКТАКЛЬ

ВЪ ПОЛЬЗУ

ГОЛОДАЮЩИХЪ

СЪ УЧАСТІЕМЪ

РУССКИХЪ, ГРУЗИНСКИХЪ, АРМЯНСКИХЪ АРТИСТОВЪ И КН. Д. Г. ЭРИСТОВА, О. В. КОЛЬЦОВОЙ, И. АДАМІАНА, Г-ЖА СИРАНУШЪ И Д. А. СЛАВЯНСКАГО СЪ КАПЕЛЛОЙ.

На мѣста въ театрѣ можно записываться съ понедѣльника, 21-го января въ конторѣ редакціи Тифлисскаго Вѣстника.

1—5

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆ

180 թ. Յունվարի 15-ից կ'հրատարակուի Երևանում շաբաթը մէկ անգամ

«ՊԱՄԱԿ»

ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ, ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԵՒ ՄԱՆԿԱՎԱՐԺԱԿԱՆ

«ԱՐՇԱԼՈՒՅՍ»

Տարեկան գինն է . . . 4 ռուբլի:
Վեց ամսվա . . . . . 3 ռուբլի:

Յանձնաժողովները կարող են ստորագրվել ուղղակի խմբագրատանը, Գէորգեան և ընկեր. տպարանում: Կամ Աբգար Տեր-Յովհաննիսեանցի խանութում: Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան ժամի 10-ից մինչև ժամի 1-ն ձաշից յետոյ: Օտար քաղաքներից պէտք դիմել ուղղակի խմբագրին հետևեալ հասցէով Въ г. Эривань Редактору газеты „ПСАКЪ“ **Васаку Пападжанову.**

Խմբագիր-Հրատարակիչ՝ Գր. Վ. Պապաջանեանց.

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ ԿԵՆՏՐՕՆԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ

բոլոր եւրոպական լրագիրների համար Մօսկվայում (Центральная контора объявленій для всѣхъ европейскихъ газетъ въ Москвѣ. Большая Дмитровка, д. Бучумова) ԸՆԴՈՒՆՈՒՄ Է *յայտարարութիւններ* ԲՈԼՈՐ *ռուս և արտասահմանեան* ԼՐԱԳԻՐՆԵՐԻ *համար խմբագրական Գ. ՆԵՐՈՎ., Նշանաւոր* ՋԻԶՈՒՄՆԵՐՈՎ:

Ռուսաց ամենօրեայ, շաբաթական, պատկերազարդ և Ժողովական լրագիրների ԳԼԽԱՒՈՐ ԴՈՐՄԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԸ: ԱՄԵՆՕՐԵԱՅ ՅԱՐԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆ *ունի բոլոր ռուսաց և արտասահմանեան* ԼՐԱԳԻՐՆԵՐԻ *հետ: Յայտարարութիւնները ընդունվում են նոյնպէս բոլոր գիւղական լրագիրների համար: Թարգմանութիւնները ՃՐԻ են լինում: Իւրաքանչիւր յայտարարութեան համար* ԱՊԱՅՈՒՅԱԿԱՆ № է *ուղարկվում:*

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԱՆՎԱՐՁ ԵՆ ԿԱՋՄՎՈՒՄ

ԲԱԺԱՆՈՒՄԱՏԻՈՒԹԻՒՆ *ընդունվում է բոլոր լրագիրների համար:*

15—15 (4)

ԾԱԽՈՂՈՒՄ Է

Նոր վրացական ձեռնարկ Самоучитель Учебникъ Грузинскаго языка, сост. г-мъ Теръ-Габріелянцемъ:

Այդ ձեռնարկը պարունակում է ընդհանուր տեղեկութիւններ ու քերականական կանոններ վրաց լեզուի ամենադիւրին ոճով. բառերի և տառերի արտասանութիւնը գրված է բանի մի լեզուով՝ ռուսերէն, հայերէն, ֆրանսերէն, գերմաներէն և պարսկերէն. այնպէս որ այդ միջոցով և օտարազգին ինքն իրան կարող է հեշտութեամբ ուսանել վրաց լեզուն:

Արդէն երկրորդ հրատարակութիւն է և յուսամք երրորդ տպագրութեամբ՝ ի լոյս ածել կարճ միջոցից յետ: Գինն է 50 կոպ. Ծախվում է պ. Բերնշտամի, Զաքար Գրիգորեանի, Աւետիք Էնֆիաձեանի մօտ ու Գաբրիել Սալամբէգեանի խանութում:

Մեր աշխատութիւնք են նոյնպէս. 1) Քերականական լեզուի ձեռնարկ, վրաց լեզուի օգնութեամբ. Livre de poche à lusage de la jeunesse armènienne et georgienne; 2) *ինքնուսոյց ռուս լեզուի վրաց լեզուի օգնութեամբ:* Самоучитель Русскаго языка при помощи Грузинскаго.

Գաբրիել Տէր-Գաբրիէլեանց:

4—4

Ա կա դե մի այսուամենայնիւ լաւ վկայականով ուսումը աւարտած մի երիտասարդ հաշուապահութեան և առևտրական թուաբանութեան դասեր է տալիս, նոյնպէս պատրաստում է երեխաներին բէալական դպրոցներում ասանդվող բոլոր առարկաներից: Պէտք է դիմել Զուբալովի քարվանատան Գէորգեանի գրասենեակը:

1—3 (2)

ԹԻՖԼԻՍԻ ԱՐՀԵՍՏԱՒՈՐՆԵՐԻ ԿԱՒՒՐԻ վարչութեան խորհուրդը խնդրում է կլուբի պատգամաւորին ներկայ գտնվել կլուբի ընդհանուր ժողովին, որ նշանակված է ՇԱԲԱԹ յունվարի 26-ին, երեկոյեան 7 ժամին կլուբի վերաբերեալ մի քանի ՆՇԱՆԱՒՈՐ ՀԱՐՑԵՐ քննելու համար:

1—4

Հրատարակվեցաւ Ց. ՏԷՐ-ԳՐԻԳՈՐԵԱՆՑԻ «ՎԷՊԵՐ» վերնագրով գրքույկը: Առնել կարելի է հեղինակից, դիմելով «Մշակի» խմբագրատունը:

3—3

Մի ՖՐԱՆՍԻՈՒՀԻ տալիս է թէօրետիկական և պրակտիկական ԴԱՍԵՐ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻՑ: Հասցէն. Կուկիա, Բհուտօվ սկայա փողոց № 21:

2—4

«Մշակի» առանձին համարները 5 կոպէկով Հասարակ ծախվում են ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ հետևեալ տեղերում. «Կարապետով» մագազինում (Արծրունու տանը, Վլորցովի փողոցի վրա, պ. Նազարբէգովի մօտ), «Կովկաս» հիւրանոցի տակ (պ. Դէմիրեանցի ծխախոտի խանութում), Զաքարիա Գրիգորեանի գրավաճառանոցում (Միխայլեան կարմրջի մօտ) և գնդապետ Տէ-Կարխանեանի մօտ, Բէլայական գպրոցի դիմացը:

ԲԵՐԼԻՆԻ ակադեմիայի ԻՆԺԵՆԵՐ կ. կ. կապ. ՊԱՏՐԱՍՏՈՒՄ է ամեն տեսակ ՊԼԱՆՆԵՐ և գանազան ՇԻՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ է յանձն առնում. Հասցէն Վարանցովսկայա Նարևեժնայա, № 3 ՎԵՐԻՆ ՅԱՐԿՈՒՄԸ:

1—5 (3)

Дозволено Цензурою 21 Января 1880 г. Тифлисъ.

Տպարան Ա. Ա. Միխելսոնի

Типографія А. А. Михельсона

Fonds A.R.A.M

№ 7 Յունվարի 23 (Փետրվարի 4) 1880 Յունվարի 23 (Փետրվարի 4) № 7

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը 6 րուբլի
Առանձին համարները 5 կոպէկով։

Թուղթակցում գրում են միմիայն խմբագրատան մէջ։

Յաստատագրութիւն ընդունվում է ամէն ամսի 1-ից։

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողին 2 կոպէկ։

ՄՇԱԿ

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Կացի կիրակի և տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամէն ամսի 1-ից։

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր տողին 2 կոպէկ։

„ՄՇԱԿ“
ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՐԱԳԻՐ
1880 թուին

ՀՐԱՏԱՐԱԿՎՈՒՄ Է ԱՄԵՆ ՕՐ, բացի տօն և տոնից յետոյ հետևեալ օրերից։

Լրագրի գինը և պրօգրամմեան նոյն են մնում։ Մենք առանում ենք ՍԿՓԸՆՑՆ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ։ «ՄՇԱԿԻ» տարեկան գինը 10 րուբլ է, կէս տարին 6 րուբլ։ Գրվել կարելի է ՄԻՇՑՆ ԽՄԲԱԳՐԱՏԱՆ մէջ։

ՑՈՒՑԱՉԻՆ ՀԱՄԱՐՆԵՐԸ ծախվում են 5 կոպէկով հատը։ Օտար քաղաքներից պէտք է դիմել հետևեալ հասցէով ТИФЛИСЪ Редакція «Мшакъ.

Խմբագիր—հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐՇՐՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Պրօգրամմայի խնդիրը—Ներքին տեսութիւն։ Թուրքմանական ընկերութեան ապիրատ Ներքին լուրեր—«Մշակից հետ ապրիլներս—Յայտարարութիւններ — Բանասիրական «Արարատեան» ընկ. գրական գործունէութեան քննադատութիւնը։

ՊՐՕԳՐԱՄՄԱՅԻ ԽՆԴԻՐ

II

Լոյսը մէջ աշխատանքի բաժանութիւնը այսպէս է իրագործվում։

իր համեստ գործունէութեան իրենց նուիրել ցանկանում էին, բայց չուտով մեր թեթեւսոլիները եկան այն եզրակացութեան, թէ ֆրանսիական բարձր ուսում ստացած և աղատամիտ, իմաստուն գաղափարներով տոգորված երիտասարդ ինտէլլիգենցիային անվայել է մանր մունր և աննշան ուսումնարանները հիմնելու. վրա ժամանակ կորցնել և ահա մի օր յանկարծ բոլոր լրագիրները իմ մի բերան թնդացրին օդը ցնծալի ազաղակներով. «Ճիշդ աւետիս նոր տանը հայեր, ձմեռն անցաւ, տէտ հայութեան գարուն բացուաւ, այրիացնալ մայրն Հայաստան հետու կը նետէ ազգ հանդերձն և այլ դոյնօրինակ հռետորական խօսքեր, որոնց նչանակութիւնն էր խնդացնելու հայերին թէ կ. Պոլսի մէջ հայկական գիտութեանց Ակադէմիա է հիմնվում և արդէն մի էնցիկլոպէդիական բառգիրք յօրինելու են ձեռնարկել եւրոպական պէս սպէս գիտութիւններով ճոխացած հայ երիտասարդ—էֆէնդիները։

Սակայն, ինչպէս և պէտք էր գուշակել, մի երկու ամսից յետոյ նոյն ներքողական լրագիրները գամբանական ճառեր կարդալու սուիված էին։ Այսպիսի մի վերացական, անգործնական և ինաստակոյր ուղղութիւն, համազմունքի պակասութիւն և անհատատոտ մասաւոր միաձոյլ, ի հարկէ, սերմերի հնամանքներ էին արտադրում ազգի ընդհանուր զարգացման և քաղաքակրթութեան համար, այդ թեթեւամիտ և լպրծուն ուղղութիւնն էր պատճառ, որ կ. Պոլսի և առհասարակ Ջաճկատանի հայերի լրագրութիւնը մի օրինաւոր, լուրջ, հաստատամիտ, ժողովրդական չափերին ընդայնած ներկայացուցիչ չունէր և դեռ չունի ևս. այդ ուղղութիւնն է պատճառ, որ մինչ այսօր ևս բաղմանայ կ. Պոլսում չը կայ մի օրինաւոր ազգային—ժողովրդական դպրոց, ոչ թէ միայն միջնակարգ, այլ և տարրական, որը համապատասխաներ մանկավարժութեան բոլոր պահանջներին և պատրաստէր ժողովրդական, հասարակական գործիչներ. միակ լուրջ, խոհուն օրգանը, Ջմիւռնայի «Արեւելեան Մամուլը» այնքան քիչ բաժանորդներ ունի, որ հազիւ կարողանում է գործն կազդն ի կայ յառաջ տանել։ Այլ սակայն չնորհիւ այդ ուղղութեան գաւառական հայ ժողովուրդը խարխափում էր խաւարի մէջ և տգիտութիւնը իր բոլոր արհաւիրքներով քրտական հարատահարութիւններից ոչ նուազ աղէտների և թշուառութիւնների պատճառ էր դառնում։ Հասկանալի է այժմ, թէ ինչի համեմատ անգամ, երբ մի ընկերութիւն էր երևում, մենք խէթ աչքով էինք նայում նրա վրա և համարեա ոչ մի օգնութեան ձեռն չէինք կարկառում. այդպէս և «Արարատեան ընկերութիւնը»։ Սկզբում, երբ նա երևաց, հազիւ թէ մենք ուշադրութիւն դարձրինք նրա վրա, սակայն չուտով մենք ստիպուած էինք փոխել մեր կարծիքը։ «Արարատեան ընկերութեանց» բանած ընթացքը այնքան տարօրեակ էր իր երջանկայիշատակ նախորդների ուղղութիւնից, որ իսկոյն աչքի էր խփում. նա ամբարտաւան ազազակներով չը սկսեց իր գործունէութիւնը, այլ համեստութեամբ, առանց ձայն ու ձուն հանելու. նա թողնց, որ իր գործերը վկայեն իր համար և ոչ ճռռամարան քարոզները։ Այսպիսի խոհական ուղղութեամբ նա չուտով գրաւեց ազգի համակրութիւնը և մի տկար, թոյլ սկզբից, ինչպէս սկզբանն էր, դարձաւ մի ամենազօրեղ, առանց հաստատութիւն, որին վիճակված է երկար ժամանակ փայլել իբրև պայծառ աստղ հայկական անշուք հորիզոնի վրա, տարածելով լոյս, վանելով խաւար և տգիտութիւն։ Մենք ասածին իբրև պերճախոս ապացոյց կարող է լինել ընկերութեան գոյութեան երեքամեայ բաղդատական հաշիւը։ Առաջին տարին Ընկ. հաւատքը 70 օսմ. ռսկի էր, իսկ երկրորդ տարին 120, և երրորդ տարին 1960։ «Արարատեան ընկ.» իրեն պատգելոս ունենալով այնպիսի անձինք, որոնք նոր, թարմ, իւրայական ուղղութեան ներկայացուցիչ կարող են համարուել, առաջինն եղաւ որ հասկացաւ, թէ որ և իցէ ազգի վիճակը բարւոքելու համար, նախ քան, բարոյական թէ մասաւոր, պէտք է գործը սկսել այն տարրի մէջ, որ ազգի էական մասն է կազմում, պէտք է ժողովրդի, ամբոխի, գիւղական ժողովրդի մէջ սկսել գործունէութիւնը, այն ժամանակ միայն կարելի է հասնել ցանկալի նպատակին։ Մի այսչափ հայեացք, մի այսպիսի լուրջ ուղղութիւն թէև վաղուց տիրապետում է արևմտեան ազգերի մէջ, սակայն մեր ազգի պատմութեան մէջ կարող է գրեթէ հանդիսել, ըստ որում միայն այդպիսի ուղղութեան ժամանակ կարելի է ազգի վերածնելութիւնը։ Փոխանակ Ակադէմիա հիմնելու, «Արարատ. ընկ.» աւելի խոհական համարեց գիւղական, տարրա-ժողովրդական դպրոցներ հիմնել և հէնց այդ է նորա յառաջադիմութեան պատճառը. այդ է նրա ապագայ բարգաւաճման գրաւը և այդ է այն ջնարմ, անկնճռ համակրութեան պատճառը, որ տածում են դէպի նա ազգի բոլոր դասակարգերը։ Ուրեմն, քանի որ մենք հաւատացած ենք թէ չնորհիւ այդ համակրութեան «Արարատեան ընկերութիւնը» հաստատուն և անխախտ հիմն ունենալով իր ստոյ տակ, այլ ևս չը պէտք է երկիւղ կրէ իր գոյութեան մասին, այլ ապահովված լինելով այդ կողմից, պէտք է ջանայ բան կարելոյն արդիւնաւէտ անելու իր գործունէութիւնը, ազգի համար կ ուսուցանէ մի հիմնարկութիւն գտնելու, այն ժամանակ հայ ինտելլիգենցիային մենք բարոյապէս պարտաւոր ենք համարում կրթութիւնարար վերաբերվել դէպի այդ գործունէութիւնը, այսինքն աւելի պարզն ասելու համար, հայ ինտելլիգենցիան չը պէտք է բաւականանայ կրաւորական դեր խաղալու այդ գործունէութեան մէջ, այլ թէ իր խորհուրդներով, թէ իր անմիջական մասնակցութեամբ պէտք է օժանդակ հանդիսանայ «Արարատեան» ընկերութեան և օգնէ նրան մի այնպիսի ուղղութիւն բռնելու, որ համապատասխան լինի ժողովրդական պահանջներին և նպատակայարմար։ Ահա 3 տարի է, որ «Արար. ընկ.» հրատարակում է իր գործունէութեան տեղեկագիրը, 3 տարի է որ նա այդ տեղեկագրով ոչ թէ միայն կամենում է ազգին հաշիւ տալ, այլ և ապատում է որ ազգի լուսաւոր և բանիմաց անդամները վերլուծութեան ենթարկելով այդ տեղեկագիրը յայտնեն իրենց կարծիքը թէ որքան վերատակար կամ օգտաւէտ է նրա գործունէութիւնը, ինչ պակասութիւններ նկատելի են ազգային—դպրոցական գործի մէջ և ինչ փոփոխութիւններ պէտք է լրացնել։ Ժամանակաւոր ընկերութեան ակնկալութիւնները չեն պակսվել մինչ այժմ և. Պոլսի հայ մամուլը, իբրև մի այնպիսի օրգան, որ բոլորովին զուրկ է քննադատական տարրից, ի հարկէ, բայց չափազանց գովասանութիւններից ոչինչ չէր կարող տալ։

Fonds A.R.A.M

մի հայ սկսում է նոյնը անել այդ բոպէից էլ պրծած՝ ամէն հանդոյց, ամէն վեր կենդոյ միայն բուրդ է առնում, բուժուժ և ընկուզի կոճղ և այդպիսով կենդուրէնցիան հասնում է շուտով այն աստիճան ծանրութեան, որ առևտուրը շահաբեր կամ ամենավատ պայմաններով և հայերը Եւրոպայի սահմանը չանցած՝ ծախում են բոլորը ամենամեծ վնասով ու յետադառնալով իրանց հայրենիքը հազար անէծք կարդում պատճառ եղածի վրա:

Այդ տեսնելով ի հարկէ ամէնքն էլ թողնում են իսկոյն նոր գործը և կրկին յետ դառնում իրանց օրհնված պապական պարապմունքին ու աղաթին:

Ինչպէ՞ս պիտի հայի թանութեան պատճառով վարչութիւնը առաջարկում է մի քաղաքում փոխադարձ օգնութեան մի երկու ընկերութիւններ կազմել և ամենայն դէպքի համար հայի պաշար պատրաստել: Վարչութիւնը շատ ջանք պիտի թափէ որ կարողանայ գոնէ մի ընկերութիւն կազմել տալ, բայց հէնց որ այդ եղաւ, իսկոյն այնչափ ընկերութիւններ դուրս կը գան աւելն կողմից, որ փոխանակ թանութեան առաջն առնելը նորան միայն կը հեշտացնեն և սովի դուռը կը հասցնեն:

Ընդենք միւս օրինակ: Ընդհանուր տէրութիւնը դատաստանական մի վերանորոգութիւն, այնպէս որ կարիք է յայտնվում համալսարանական իրաւաբաններից մէջ: Հասկանալի է որ մէկը մեծ համալսարանի իրաւաբանական ֆակուլտէտը, այդ օրից պիտի ուսարտոդները բոլորն էլ թափվում են շարունակ իրանական ֆակուլտէտը, էլ իրանց հաշիւ չը տալով թէ ունե՞ն արդեօք հակում, ընդունակութիւն և կոչում դէպի այդ մասնագիտութիւնը թէ ո՛չ: Վերջապէս մի քանի տարից յետո բանը վերջանում է նորանով որ համալսարանական իրաւունքների թիւը այնչափ շատանում է, որ ամէնքն էլ ձիում են սոված:

Նոյնը կարելի է ասել և շատ ուրիշ բաների վերաբերմամբ, ուր հայը խիստ ծայրայեղ է. մի կողմից նա դանդաղ է, անշարժ, աւանդապաշտ, միւս կողմից՝ աշխոյժ, շարժուն և նորամոլ: Հայը անփորձ է այն ժամանակ, բանի որ նորա աչքը մի օրինակ չէ տեսնում, քանի որ բոլորն էլ անփորձ են. հայը արթուն է այն ժամանակ, երբ նա նկատում է, որ մէկը ձգտում է առաջ ընկնելը: Այսպիսով հայի դրդիչը և բարոյական իւղը միայն կիրքն է, մտքի և հասանելը: Հայը գործ է սկսում երբ գրգռվում է, երբ նա տեսնում է ուրիշն օրինակը, բայց ոչ թէ հային յատուկ մտքի զօրութիւնը նորա ներքին հակումն է, ազատ կամքը, ընդունակութեան ճանաչողութիւնը և ուժի գնահատութիւնը:

Այս է պատճառը այն տարօրինակ երևոյթի, որ հայը աւելն բան տաքութեամբ է սկսում, բայց և աւելն բան յանկարծ դէն է գցում. նա սկսում է ոչ թէ իր յօժար կամքով և գիտակցական կերպով, այլ միայն կրքից և օրինակից բորբոքված, իսկ կիրքը չունի այժ, նա ոչնչափ դիւրաբորբոք է, այնչափ և շուտ հանգչող, վաճառոյ և հայի սկսած գործն էլ միշտ լինում է անհաստատ և բոպէական: Նոյնպէս համարներում կը շարունակենք մեր դիտաւոր մտքի պարզելը:

Գր. Նիկողոսեանց

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԹԱՐԳՄԱՆԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԱՒԻՇՈՒ

—

Լրագիրը յայտնեց մեզ այդ նոր ընկերութեան հիմնվելու լուրը, բայց մինչև այժմ ոչ մի հաստատ տեղեկութիւն չը կարողացանք առնուլ թէ նորա կազմակերպութեան և թէ պրոգրամմի մասին: Աւելորդ կ՚ասէ, թէ որքան համակրելի և միանգամայն անհրաժեշտ է այդ մտքի իրագործվելը. մեր ազգային գրականութիւնը վաղուց պէտք ունի թարգմանական գործունէութեան: Ի հարկէ պէտք է գուշակել, թէ որքան կը յաջողի նոր ընկերութեանը արժանաւոր կերպով գլուխ բերելու իր նպատակը, բայց այնու ամենայնիւ ցանկալի կը լինէր, որ նա հիմնաւորապէս քննէր ներկայի պահանջները և բոլորովին համաձայնեցնէր իր գործունէութիւնը հենց կեանքի պիտոյքների հետ: Մենք, հայերս այժմ առհասարակ սիրում ենք բարձրից բռնել—թարգմանական ընկերութիւնը, իմ կարծիքով, պէտք է բոլորովին հակառակ կերպով վարուի: Դուցէ շատերը մոլորութիւն անուանեն այն միտքը, թէ եւրոպական հրաշակառ բանաստեղծները և խորամխ փիլիսոփաները դեռ անմատչելի կը լինեն մեր հասարակութեանը, բայց այդ ճշմարիտ է: Շիլլերը, Գեօթէն, Լեսինգը—այդ յաւիտենական ճշմարտութիւնների քարոզիչները, անմահ Շեկսպիրը—այդ ամենախոր սրտագէտը, դժուար թէ կարողանան առայժմ գանել մեր մէջ այն երկրպագութիւնը, որով շրջապատում է նրանց ամբողջ յաւատար աշխարհը: Բանաստեղծական և փիլիսոփայական բարձր մտքեր ըմբռնելու համար բաւական չէ այն ողջմիտ մասնաւոր դարպասումը, որ ունի մեր հասարակութիւնը, դրա համար հարկաւոր է նախապատրաստութիւն: Ինչպէս անգրագէտ մարդի ձեռքը չէ կարելի տալ ընթերցանութեան համար մի որ և է գիրք, նոյնպէս անպատրաստ հասարակութիւնը դժուար է ընծայել այնպիսի գրուածներ, որոնց ամէն մի խօսքը շնչում է նրան անմատչելի հանճարեղ մտքերով և բանաստեղծական գեղեցկութիւններով: Սրանով ես չեմ ուզում ասել, որ եւրոպական երևելի հեղինակների թարգմանութիւնը հարկաւոր չէ դամ աւելորդ է. ամենևին: Թող նրանք թարգմանին, շատ թէ ուշ նրանք անկարծելի կը բերեն իրանց օգուտը. եթէ ոչ ներկայ, գոնէ ապագայ սերունդը կարող է ծանօթանալ եւրոպական մտքերի հետ իր մայրենի բնական դիտութեանց տարրական ուսումը (ժողովրդական դպրոցների մէջ): Ահա թէ ինչ բան մոռացել է ուսումնական վարչութիւնը, ահա թէ ինչ խոշոր պակասութիւն ունի յայտագիրը, և այդ մոռացումը, այդ պակասութիւնը ցոյց են տալիս թէ դպրոցական գործը և մանկավարժութիւն կոչված գիտութիւնը, որ առաքման ազգային հասակի մէջ է դեռ: Ս. Պօլսի հայերի մտաւորական ժողովրդի մէջ ուսում տարածելու միտքը վաղուց հասկացված և ընդունված է. ճշմարիտ է, բայց նպատակը յայտնի չէր և այդ գործը կատարում էր համարեա անգիտակցաբար, միայն նրա համար, որ դիւրացին ևս, իրբև մարդ, անհրաժեշտ չը մնայ, գրել կարդալ սովորի. այդ գործին չէին տալիս այն մեծ նշանակութիւնը, որ վերև ասում յայտնեցի և որ, առաջին անգամ, իր բոլոր ամբողջութեամբ հասկացել է «Արարատ. ընկերութիւն»: Միւս կողմից, եթէ մենք հայերս՝ այժմ հաւատ ունենք ազգային վերածնելութեան վրա, եթէ հաւատում ենք որ Ցանկ. մեր եղբայրները ապագայում իրրև մի ինքնուրոյն, անկախ ազգ

Նրան բաւական էր միայն, որ «Արարատ. ընկ.» գպրոցներ է բանում, նաւիրատուութիւններ չատ են լինում, որպէս զի մինչ երկինք գովաբանել այդ ընկերութիւնը, առանց քննելու թէ արդեօք այդ դպրոցները ունեն այն կազմակերպութիւնը, որ կարողանան ուսուցում, լոյս տարածել իշատակարանների մէջ: Իսկ ինչ վերաբերում է Ռուսահայ ժողովրդի մէջ: Իսկ ինչ վերաբերում է Ռուսահայ ժողովրդի մէջ, ասելու, որ նա թէև չը բաւականացաւ հարևանցի նկատողութիւններով և քննադատութիւնով, սակայն դեռ մինչ այսօր հարկաւոր ուշադրութիւն չը գարձրեց ընկերութեան ուսումնական դպրոցական մասի դրութեան վրա: Այս օրերս առանալով «Արարատ. ընկ.» գ. տեղեկագիրը, ես սկսեցի մի առանձին ուշադրութեամբ քննել նրան և նկատելով մի քանի խոշոր պակասութիւններ դպրոցական գործի վերաբերմամբ, ուսոի և ամփոփում եմ հրապարակաւոր յայտնել. դրանով, ես կարծում եմ, ցոյց տուած կը լինեմ այն համակրութիւնը որ անձամբ տածում եմ դէպի այդ օգտաւէտ ընկերութիւնը և խնդրանն նպաստած կը լինեմ այդ հաստատութեան, որին ամէն մտածող հայ պարտաւոր է օգնել, սիրել և այդ իր օգնութիւնը, սէրը գործով ապացուցանել:

Ես համոզված եմ որ իւրաքանչիւրը ով որ ուշադրութեամբ կարդաց այդ տեղեկագիրը կը հաճանչնէ ինձ հետ, որ այն անձինք, որոնք «Արարատ. ընկ.» ուսումնական մասին պատգլուխ են հանդիսանում, շատ քիչ ծանօթ են դպրոցական գործի հետ, իրրև մասնագիտութեան. դորանից յառաջացել է այն հանգամանքը, որ ընկերութեան հիմնած դպրոցները և վարժապետները այն ուղղութեամբ, որ այժմ ունեն, չը սկսին կարողանան ծառայել իրենց նպատակին, այսինքն «Հայաստանի մէջ ուսում ծաւալել» կամ աւելի պարզ ասենք, չը պիտի կարողանան հայի մտաւոր վիճակը բարձրել և բարեփոխել: Այս խնդիրը վիճակը բարձրել և բարեփոխել: Այս խնդիրը այնքան ծանրակշիռ է, որ սոսկված ենք փորր ինչ երկարացնել այս յօդուածը, մի և նոյն ժամանակ հրաւիրել «Արարատ. ընկերութեան» վարչութեան խորին ուշադրութիւնը:

Ժողովրդական կեանքի առաջին և գլխաւոր պահանջը—կրթութիւնն (ուսում) է: Նա պէտք է բարձրացնէ ժողովրդի բարոյականութիւնը, բարելաւէ նրա անտեսական դրութիւնը, բայց դրա համար նա պէտք է պատասխանէ կեանքի բոլոր պահանջմունքներին: Ահա այդպիսի մի բան չէ նկատվում «Արարատ. ընկ.» գպրոցական գործի ուղղութեան մէջ. նրա գպրոցները այնպէս կազմակերպված չեն բուն ուսումնականին, որ կարողանան ժողովրդական լուսաւորութեան գործին օգնել: Ժողովրդական գպրոցները պէտք է գլխաւոր հանգր—կրթողական նպատակ ունենան և ոչ միայն գրագիտութիւն, այսինքն գրել կարդալ սովորեցնելու նպատակ. այս բանին համոզված է և ինքն «Արարատ. ընկերութիւնը», ասելով իր տեղեկագրի 11-րդ էջում «մեր ազգային վարժարանաց գլխաւոր պակասութիւնն այն է, որ միայն գրագէտ առաքելոց կը պատրաստեն»: Նշանակէ «Արարատ. ընկ.» հիմնելով իր ժողովրդական դպրոցները նպատակ է ունեցել ոչ թէ միայն գրագիտութիւն տարածել, այլ «Հայաստանի հայ դիւղացին կրթել», և այդ բանի մէջ զարմանալի և գովելի հմտութիւն, փորձառութիւն է ցոյց տուել, վճռելով որ «հայ գիւղացին կրթելու համար հարկաւոր էր նախ մեր քննել նորա վիճակը և պիտոյքը վերստին մեր քննելով ըստ այնմ ուսումնական յայտագիր մը պատրաստել»: Այդ դժուարին գործը յանձնվում է պ. Մ. փորթուգալեանին և նրա հազորդած տեղեկութիւնից հասկանամ «Արարատ. ընկ.» գործել, սակայն ափսոս, որ ոչ ինքն պ. փորթուգալեան և ոչ ևս գործադիր ժողովը, թող ներուի մեզ ասել, չեն հասկացել այն միջոցները, որոնցով կարելի է ժողովրդի բուն կարիքը լրացնել, ուսոի և «Արարատ. ընկ.» առանց ինքն նկատելու, իր քարոզած սկզբանց բոլորովին հակառակ ուղղութեամբ է յառաջ տանում գործը: Մեր առաջը փաստով ապացուցանենք: Ինչն «Արարատ. ընկ.» ասում է, որ «հայ գիւղացին երկար տեսակցելով է ըմբռնում, իրբ հայ, իրբ քրիստոնեայ և կէտով է ըմբռնում, իրբ հայ, իրբ քրիստոնեայ և իրբ հրկրագործ» և յանձնում է գիրք հրկրագործ՝ գործ՝ դիտութեան նոր լոյսերէն օգուտ քաղելով բան այնմ իւր արուեստը կատարելագործել, բարձրացնել իր տնտեսական դրութիւնը և դարմանել իւր առաջնայն տհասկանալի վիճակը, որ չատ վատթար է այժմ»: Այս առիթը կարտայտը կարող է դալ այն եղրակացութեան, որ հակառակ մեր առաջին, «Արարատ. ընկ.» չատ լաւ հասկացել է ժողովրդի կարիքը, բայց բանն այն է, որ տեսականապէս հասկանալով այդ կարիքը, գործնական կեանքի մէջ, նրանց չէ իրագործում, որին առաջագոյն կարող է լինել գիւղական գպրոցների ուսումնական յայտագիրը: Ահա այդ ուսումնաբանների չորսամեայ ուսման ընթացքի ծրագիրը—հայերէն լեզու, պատմ. հայոց, կրօնագիտութիւն, Քաւաբանութիւն, աշխարհագրութիւն, բարոյագիտութիւն (?), գիր, դծագրութիւն, երաժշտութիւն, մարմնամարզութիւն, դաս առարկայից: Հարցնում ենք այժմ Արարատ. ընկ. գործադիր ժողովին. արդեօք այդ առարկաների միջոցով նա կարողանում է հայ գիւղացու արուեստը կատարելագործել, նրա տնտեսական դրութիւնը բարելաւել և առաջնայնահասկան վիճակը դարմանել: Եթէ պատասխանը ստացական է, այն ժամանակ մեզ մնում է միայն ափսոսալ և ճշմարտութիւնը յայտնած լինելու համար՝ ասել, որ ոչքան կարելի է չատով հեռանան դպրոցական ասպարիզից այն անձինք, որոնք այնչ հասկացողութիւն չունեն մանկավարժութեան մասին, իսկ եթէ բացասական է, այն ժամանակ աւելորդ է, որ «Արարատ. ընկ.» նպատակ ունենայ դպրոցներ հաստատել և ուրիշներին ևս ստիպել նոյնը անել. այդ դպրոցները ոչ միայն չեն լինում, որպէս զի մինչ երկինք գովաբանել այդ ընկերութիւնը, առանց քննելու թէ արդեօք այդ դպրոցները ունեն այն կազմակերպութիւնը, որ կարողանան ուսուցում, լոյս տարածել իշատակարանների մէջ: Իսկ ինչ վերաբերում է Ռուսահայ ժողովրդի մէջ: Իսկ ինչ վերաբերում է Ռուսահայ ժողովրդի մէջ, ասելու, որ նա թէև չը բաւականացաւ հարևանցի նկատողութիւններով և քննադատութիւնով, սակայն դեռ մինչ այսօր հարկաւոր ուշադրութիւն չը գարձրեց ընկերութեան ուսումնական դպրոցական մասի դրութեան վրա: Այս օրերս առանալով «Արարատ. ընկ.» գ. տեղեկագիրը, ես սկսեցի մի առանձին ուշադրութեամբ քննել նրան և նկատելով մի քանի խոշոր պակասութիւններ դպրոցական գործի վերաբերմամբ, ուսոի և ամփոփում եմ հրապարակաւոր յայտնել. դրանով, ես կարծում եմ, ցոյց տուած կը լինեմ այն համակրութիւնը որ անձամբ տածում եմ դէպի այդ օգտաւէտ ընկերութիւնը և խնդրանն նպաստած կը լինեմ այդ հաստատութեան, որին ամէն մտածող հայ պարտաւոր է օգնել, սիրել և այդ իր օգնութիւնը, սէրը գործով ապացուցանել:

Ես համոզված եմ որ իւրաքանչիւրը ով որ ուշադրութեամբ կարդաց այդ տեղեկագիրը կը հաճանչնէ ինձ հետ, որ այն անձինք, որոնք «Արարատ. ընկ.» ուսումնական մասին պատգլուխ են հանդիսանում, շատ քիչ ծանօթ են դպրոցական գործի հետ, իրրև մասնագիտութեան. դորանից յառաջացել է այն հանգամանքը, որ ընկերութեան հիմնած դպրոցները և վարժապետները այն ուղղութեամբ, որ այժմ ունեն, չը սկսին կարողանան ծառայել իրենց նպատակին, այսինքն «Հայաստանի մէջ ուսում ծաւալել» կամ աւելի պարզ ասենք, չը պիտի կարողանան հայի մտաւոր վիճակը բարձրել և բարեփոխել: Այս խնդիրը վիճակը բարձրել և բարեփոխել: Այս խնդիրը այնքան ծանրակշիռ է, որ սոսկված ենք փորր ինչ երկարացնել այս յօդուածը, մի և նոյն ժամանակ հրաւիրել «Արարատ. ընկերութեան» վարչութեան խորին ուշադրութիւնը:

Ժողովրդական կեանքի առաջին և գլխաւոր պահանջը—կրթութիւնն (ուսում) է: Նա

Fonds A.R.A.M

Fonds A.R.A.M

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՆԵՐԿԱՅ 1880 ԹՒՈՒՄ ԿԸ ՏՊԱԳՐՎԻ

„ԿԱՑԾԵՐ

ՎԷՊ ՏԱՃԿԱՍՏԱՆԻ ՀԱՑՈՑ ԿԵԱՆՔԻՑ

Հետեւեալ բովանդակութիւնն ընդգիր

Վէպը բաղկացած կը լինի երկու առանձին հատորներից իւրաքանչիւրը կը բովանդակէ մօտաւորապէս 400 տպագրված երեսներ: Ամէն մէկ հատորի գինն է 1 ր. 50 կ., իսկ միասին 3 ր.: Մէկ հատորի համար առանձին ստորագրութիւն չէ ընդունվում:

Ստորագրվել կարելի է ԳԷՒՈՆԵՄՈՒՄ այն պարոնների մօտ, որոնք բարեհաճել են բաժանորդներ հաւաքել «ԿԱՑԾԵՐԻ» տպագրութեան համար, իսկ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ պէտք է դիմել «Մբաակի» խմբագրատունը Յ. ՄԻՀԼԻՒՔ-ՅԱԿՈՒԲԵՆԻՆ:

Կենտրօնական Գրամատուտեան Վէրջնական փորձի վրայ, Արծրունու Գալերէյան առնուած են հետեւեալ նոր գրքերը:

1. Կարմիր լապտեր, փոքրիկ մանկանց ընթերցանութեան համար. Թարգ. օր Ն. Տէր-Մարկոսեանի. պատկերազարդ և կազմած. կ. — ր. 50 կ.
2. — նոյնը առանց կազմի. . . . . — » 30 կ.
3. Թաւամազ մեղու՝ փոքրիկ մանկանց ընթերցանութեան համար. Թարգ. օր Ն. Տէր-Մարկոսեանի. պատկերազարդ և կազմած. . — » 40 կ.
4. Եղբայր և քոյր մանկական վէպ. Թարգ. Զ. Մաբրեանի պատկերազարդ — » 30 կ.
5. Հակայական ձեռքեր. մանկական վէպ, Թարգ. Զ. Մաբրեանի, պատկերազարդ . . . . . — » 10 կ.
6. Փարոս Հայաստանի. պատկերազարդ հանդէս բնտանեկան ընթերցանութեան համար. . . . . 1 — կ.
7. Թորոս ազգար Հայաստանի ձանապարհորդ. Թորճ. Գ. Վ. Սրուանձեանց . . . . . 1 25 կ.
8. Երկունք ինսերորդ գարու. գորճ Մերենցի. . 1 » — կ.
9. Պատանեկան ներշնչումներ, գորճ. Հրանտ Ասատուրի. . — » 60 կ.
10. Մի կաթիլ արտօր, զոր կը հեղու. Սիսակ Հայ մանուկներին վրայ . — » 35 կ.
11. Սամուէլ Մուրատեանի կտակի խնդիրը, դատախազութիւն Ս. Ախծրունու. . . . . — » 50 կ.
12. Ուսուցիչ պատմութեան առողջապահութեան հարցեր, բժ. Ա. Բաբայեանի 1 » — կ.
13. Մարմնակազմական կամ անատոմիական բառարան Լատինեներից և Ռուսերէնից Հայերէն. բժ. Լ. Տիգրանեանցի . . 1 » — կ.
14. Կրօնք. Հոգեբանական հետազօտութիւն Ս. Մանդինեանի . 1 » — կ.
15. Հայկական Թատրօն. Վո՛ւքի իմ վէշեր, Ճարտ երեք պատկերով գորճ. Մ. Տէր Գրիգորեանցի . . . . — » 40 կ.
16. Բեքեր բիձու Հանաքը. Օպերետա մի գործողութեամբ, Թարգ. Ն. Լալայեանցի . . . . . — » 25 կ.
17. Աշնանային երեկոյ գիւղում, վոդեվիլ մէկ արարուածով, փոխադրութիւն Գ. Շահբազեանի . . . . — » 25 կ.
18. Բանի ամուսնութիւն. կօմեդիայ մէկ արարուածով, Թարգ. Գ. Զաքեանի . . . . . — » 40 կ.
19. Ժանօ և Ժանէտ օպերա-վոդեվիլ, Թարգ. Գ. Շահբազեանցի մէկ գործողութեամբ . . . . — » 40 կ.
20. Գէպօ. կօմեդիա երեք արարվածով, գորճ. Գ. Սունդուկեանի . — » 30 կ.
21. Պատանիներին խրատ. վոդեվիլ մէկ արարվածով Մ. Տէր Գրիգորեանի — » 50 կ.

Նոյն տեղը վաճառվում են ամենայն տեսակ դասագրքեր Հայերէն, Ռուսերէն և օտար լեզուներէն, դասական պետոյքներ ուսումնարաններին և աշակերտներին համար, Հայերէն, Ռուսերէն և Գաղիերէն վիպասանութիւններ, ամենայն հատակի ընթերցանութեան և գիտութեան գանազան ճիւղերին վերաբերեալ գրքեր. պատուէրները կատարվում են ամենայն արագութեամբ: Օտարաքաղաքացիք իրանց պահանջները պէտք ուղարկեն հետեւեալ հասցէով „Въ Тифлисъ. Въ центральную книжную торговлю“

6—6

ВЪ ТИФЛИССКОМЪ ТЕАТРѢ,

въ субботу, 26-го января,

ДАНЪ БУДЕТЪ

СПЕКТАКЛЬ

ВЪ ПОЛЬЗУ

ГОЛОДАЮЩИХЪ

СЪ УЧАСТІЕМЪ

РУССКИХЪ, ГРУЗИНСКИХЪ, АРМЯНСКИХЪ АРТИСТОВЪ И КН. Д. Г. ЭРИСТОВА, О. В. КОЛЬЦОВОЙ, И. АДАМІАНА, Г-ЖА СИРАНУШЪ И Д. А. СЛАВЯНСКАГО СЪ КАПЕЛЛОЙ.

На мѣста въ театрѣ можно записываться съ понедѣльника, 21-го января. въ конторѣ редакціи Тифлисскаго Вѣстника.

2—5

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆԵՐ

180 թ. Յունվարի 15-ից կ'հրատարակվի Երևանում շաբաթական անգամ

«ՊԱՍԱԿ»

ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ, ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԵՒ ՄԱՆԿԱՎԱՐԺԱԿԱՆ

«ՀԱՅԿԱԿ»

Տարեկան գինն է . . . 4 ռուբլի:
Կէս տարին . . . . . 3 ռուբլի:

Ձանկացողները կարող են տարագրվել ուղղակի խմբագրատունը, Դէմբգեան և ընկեր. տպարանում: Կամ Արդար Գալամքեանցի հասնելիութեան: Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան ժամի 10-ից մինչև ժամի 1-ն ձաշից յետոյ: Օտար քաղաքներից պէտք դիմել ուղղակի խմբագրին հետեւեալ հասցէով Въ г. Эривань Редактору газеты „ПСАКЪ“ **Васаку Пападжанову.**

Խմբագիր-հրատարակիչ՝ Գր. Վ. Պապաջանեանց.

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ ԿԵՆՏՐՕՆԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ

բոլոր եւրօպական լրագիրների համար Մօսկվայում (Центральная контора объявленій для всѣхъ европейскихъ газетъ въ Москвѣ. Волыпая Дмитровка, д. Бучумова) ԸՆԴՈՒՆՈՒՄ Է յայտարարութիւններ ԲԱԼՈՐ ռուս և արտասահմանեան ԼՐԱԳԻՐՆԵՐԻ համար խմբագրական Գ. ՆԵՐՈՎ, նշանաւոր ՋԻՋԱԻՄՆԵՐՈՎ:

Ռուսաց ամէնօրեայ, շաբաթական, պատկերազարդ և ծաղրական լրագիրների ԴԻՒԱՒՈՐ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆՔ: ԱՄԵՆՕՐԵԱՑ ՑԱՐԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆ ունի բոլոր ռուսաց և արտասահմանեան ԼՐԱԳԻՐՆԵՐԻ հետ: Յայտարարութիւններ ընդունվում են նոյնպէս բոլոր գաւառական լրագիրների համար: Թարգմանութիւնները ՁՐԻ են լինում: Իւրաքանչիւր յայտարարութեան համար ԱՊԱՑՈՒՅԱԿԱՆ № է ուղարկվում:

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԱՆՎԱՐՁ ԵՆ ԿԱՏՄՎՈՒՄ

ԲԱՑԱՌՈՒԹԻՒՆ ընդունվում է բոլոր լրագիրների համար:

15—15 (4)

ԾԱԽՎՈՒՄ Է:

Նոր վրացական ձեռնարկ Самоучитель Учебникъ Грузинскаго языка, сост. г-мъ Теръ-Габріелянцемъ:

Այդ ձեռնարկը պարունակում է ընդհանուր տեղեկութիւններ ու քերականական կանոններ վրաց լեզուի ամենագիւրին ոճով. բառերի և տառերի արտասանութիւնը գրված է քանի մի լեզուով ռուսերէն, հայերէն, ֆրանսերէն, գերմաներէն և պարսկերէն. այնպէս որ այդ միջոցով և օտարազգին ինչն իրան կարող է հեշտութեամբ ուսանել վրաց լեզուն:

Արդէն երկրորդ հրատարակութիւն է և յատուկ երրորդ տպագրութեամբ է լոյս ածել կարճ միջոցից յետ: Գինն է 50 կոպ. Ծախվում է պ. Բերենշտամի, Զաքար Գրիգորեանի, Աւետիք Ենգիբարեանի մօտ ու Գարբիել Տաթարխեզեանի խանութում:

Մեր աշխատութիւնք են նոյնպէս. 1) Իրանական լեզուի ձեռնարկ, վրաց լեզուի օգնութեամբ. Livre de poche à lusage de la jeunesse armènienne et georgienne; 2) *ինքնուսոյց ռուս լեզուի վրաց լեզուի օգնութեամբ:* Самоучитель Русскаго языка при помощи Грузинскаго.

Գաբրիել Տէր-Գաբրիելեանց:

4—4

Ա կա դ ե մ իա յ ում լաւ վկայականով ուսումը աւարտած մի երիտասարդ հաշուապահութեան և առևտրական թուաբանութեան դասեր է տալիս, նոյնպէս պատրաստում է երեխաներին բակալաւրական դպրոցներում ամենադժուր բոլոր առարկաներից: Պէտք է դիմել Ջուրթալովի քարվանսարան Գէորգեանի դրամենակը:

1—3 (2)

ԹԻՖԼԻՍԻ ԱՐՀԵՍՏԱՒՈՐՆԵՐԻ ԿԼՈՒԲԻ վարչութեան խորհուրդը իմացնում է կլուբի պ.պ. անդամներին ներկայ գումիլ կլուբի ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎԻՆ, որ նշանակված է ՇԱԲԱԹ յունվարի 26-ին, երեկոյեան 7 ժամին կլուբի վերաբերեալ մի քանի ՆՇԱՆԱՒՈՐ ՀԱՐՑԵՐ քննելու համար:

2—4

Հրատարակվեցաւ Յ. ՏԻՐ-ԳՐԻԳՈՐԵԱՆՑԻ «ՎԷՊԵՐ» վիպագրով գրքոյկը: Առնել կարելի է հեղինակից, դիմելով «Մշակի» խմբագրատունը:

4—5

Մի ՏՐԱՆՈՒԹԻՒՆ տալիս է թէորետիկական և պրակտիկական ԴԱՍԵՐ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻՑ: Հասցէն. Կուկիա, Բէհտոմսկայա փողոց № 21:

3—4

«Մշակի» առանձին համարները 5 կոպէկով հասր ծախվում են ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ հետեւեալ տեղերում. «Կարպանախ» մագազինում (Արծրունու տներ, Վերցովի փողոցի վրայ, պ. Նազարբէգովի մօտ), «Վոլկան» հիւրանոցի տակ (պ. Վէմիրեանցի ծխախոտի խանութում), Զաքարիա Գրիգորեանի գրավաճառանոցում (Միխայլեան կարմանջի մօտ) և գերձակ Վեկարխանեանի մօտ, Բէյլական գպրոցի դիմացը:

Ա կա դ ե մ իա յ ում լաւ վկայականով ուսումը աւարտած մի երիտասարդ հաշուապահութեան և առևտրական թուաբանութեան դասեր է տալիս, նոյնպէս պատրաստում է երեխաներին բակալաւրական դպրոցներում ամենադժուր բոլոր առարկաներից: Պէտք է դիմել Ջուրթալովի քարվանսարան Գէորգեանի դրամենակը:

1—3 (2)

ԹԻՖԼԻՍԻ ԱՐՀԵՍՏԱՒՈՐՆԵՐԻ ԿԼՈՒԲԻ վարչութեան խորհուրդը իմացնում է կլուբի պ.պ. անդամներին ներկայ գումիլ կլուբի ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎԻՆ, որ նշանակված է ՇԱԲԱԹ յունվարի 26-ին, երեկոյեան 7 ժամին կլուբի վերաբերեալ մի քանի ՆՇԱՆԱՒՈՐ ՀԱՐՑԵՐ քննելու համար:

2—4

Հրատարակվեցաւ Յ. ՏԻՐ-ԳՐԻԳՈՐԵԱՆՑԻ «ՎԷՊԵՐ» վիպագրով գրքոյկը: Առնել կարելի է հեղինակից, դիմելով «Մշակի» խմբագրատունը:

4—5

Մի ՏՐԱՆՈՒԹԻՒՆ տալիս է թէորետիկական և պրակտիկական ԴԱՍԵՐ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻՑ: Հասցէն. Կուկիա, Բէհտոմսկայա փողոց № 21:

3—4

«Մշակի» առանձին համարները 5 կոպէկով հասր ծախվում են ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ հետեւեալ տեղերում. «Կարպանախ» մագազինում (Արծրունու տներ, Վերցովի փողոցի վրայ, պ. Նազարբէգովի մօտ), «Վոլկան» հիւրանոցի տակ (պ. Վէմիրեանցի ծխախոտի խանութում), Զաքարիա Գրիգորեանի գրավաճառանոցում (Միխայլեան կարմանջի մօտ) և գերձակ Վեկարխանեանի մօտ, Բէյլական գպրոցի դիմացը:

ԲԵՐԼԻՆԻ ակադեմիայի ԻՆԺԵՆԵՐ Կ. Կ. ԿԵՐԼԵՆԳ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒՄ Է ամէն տեսակ ՊԼԱՆՆԵՐ և գանազան ՇԻՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ է յանձն առնում: Հասցէն Վարանցովսկայա Նարեժնայա, № 4, Վ. ԵՐԻՆ ՅԱՐՈՒՄՈՒՄ:

2—5 (3)

Дозволено Цензурою 22 Января 1880 г. Тифлисъ. Տպարան Ա. Ա. Միխելսոնի Типографія А. А. Михельсона

Fonds A.R.A.M

№ 8 Յունվարի 24 (Փետրվարի 5) 1880 Յունվարի 24 (Փետրվարի 5) № 8

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը 6 րուբլի։
Առանձին համարները 5 կոպեկով։

Թուղթակցութիւնք գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ։

Տարաբաղաքացիք գիմում են ուղղակի
Тифлисъ. Редакція „Мшакъ“

ՄՇԱԿ

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Մայի կիրակի և ամն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն ի գործ։

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպեկ։

„ՄՇԱԿ“
ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՐԱԳԻՐ
1880 ԹՒԻՆ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՎՈՒՄ Է ԱՄԵՆ ՕՐ, բացի ամն և տօների հետևեալ օրերից։

Լրագրի գիրքը և պրօգրամմեան նոյն են մնում։ Մենք առանում ենք ՍԵՓԱԿԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ։ «ՄՇԱԿԻ» տարեկան գինը 10 րուբլ է, կէս տարվան 6 րուբլ։ Գրվել կարելի է ՄԻԱՅՆ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ մէջ։

ՀԱՒԱՏԱՐՈՒԹՅՈՒՆ ՀԱՄԱՐՆԵՐԸ ծախվում են 5 կոպէկով հատը։

Օտար քաղաքներից պէտք է դիմել հետևեալ հասցէով ТИФЛИСЪ Редакція «Мшакъ».

Խմբագիր—Հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Պրօգրամմայի խնդիր—Ներքին տեսութիւն։ Նամակ Շուշուց։ Ներքին լուրեր—Արտաքին տեսութիւն։ Ֆրանսիա—Անշարժ հեռագրեր—Յայտարարութիւններ—Բանասիրական։ Ինչպէս ենք դիմում դէպի նպատակը։

ՊՐՕԳՐԱՄՄԱՅԻ ԽՆԴԻՐ

III

Նախընթաց երկու համարներում մենք մի առանձին կերպով շեշտեցինք Հայի այն պակասութիւնը, որով նա ոչինչ չէ ունում սկսել առանց օրինակի, թէպէտ և նա հանճարված էլ լինի, որ իր սկսած գործը շահաւէտ է և անվնաս։

Այդ յատկութիւնը, որ առաջ է գալիս ո՛չ Հայի անցարտացածութիւնից, ո՛չ էլ նորա գործնական ուղղութիւնից և ինիցիատիվի պակասութիւնից, այլ միայն այն հանգամանքից որ Հայի քնաւորութիւնը պահանջում է որ նորան դրդեն լոկ միայն կրքի ուժով, միայն աչքի և երակների վրա ազդելով, լոկ օրինակով։ Այդ յատկութիւնը այնչափ ճնշական դեր է խաղում Հայի կենսական կրնդիների, առաջադիմութեան և պրօգրէսի մէջ, որ մենք մի առանձին ուշադրութիւն նուիրեցինք նորան մինչև մեր գլխաւոր մտքի բաց անելը։

Ինչո՞ւ մենք դարձեալ օրինակներին ենք դիմում։ Ինչո՞ւ մենք մեր ընթերցողներին ուզում ենք ներկայացնել Հայի այն պակասութիւնը, որով նա ոչինչ չէ ուզում սկսել առանց օրինակի, թէպէտ և նա հանճարված էլ լինի, որ իր սկսած գործը շահաւէտ է և անվնաս։ Ինչո՞ւ մենք ուզում ենք ցոյց տալ, որ Հայի ազգային կեանքի ամենամեծ ձեռնարկութիւնները, ամենամեծ գործերը, ամենամեծ յաջողութիւնները միշտ եղել են ոչ թէ ինքնագործունեութեան, ոչ թէ ինքնուրոյն ինիցիատիվի, ոչ թէ ինքնագործ մտքի, ոչ թէ ինքնագործ կամքի արդիւնք, այլ միայն օրինակի, միայն նմանողութեան, միայն ուրիշների ձեռնարկութիւնների, ուրիշների գործերի, ուրիշների մտքի, ուրիշների կամքի արդիւնք։ Ինչո՞ւ մենք ուզում ենք ցոյց տալ, որ Հայի ամենամեծ ձեռնարկութիւնները, ամենամեծ գործերը, ամենամեծ յաջողութիւնները միշտ եղել են ոչ թէ ինքնագործունեութեան, ոչ թէ ինքնուրոյն ինիցիատիվի, ոչ թէ ինքնագործ մտքի, ոչ թէ ինքնագործ կամքի արդիւնք, այլ միայն օրինակի, միայն նմանողութեան, միայն ուրիշների ձեռնարկութիւնների, ուրիշների գործերի, ուրիշների մտքի, ուրիշների կամքի արդիւնք։ Ինչո՞ւ մենք ուզում ենք ցոյց տալ, որ Հայի ամենամեծ ձեռնարկութիւնները, ամենամեծ գործերը, ամենամեծ յաջողութիւնները միշտ եղել են ոչ թէ ինքնագործունեութեան, ոչ թէ ինքնուրոյն ինիցիատիվի, ոչ թէ ինքնագործ մտքի, ոչ թէ ինքնագործ կամքի արդիւնք, այլ միայն օրինակի, միայն նմանողութեան, միայն ուրիշների ձեռնարկութիւնների, ուրիշների գործերի, ուրիշների մտքի, ուրիշների կամքի արդիւնք։ Ինչո՞ւ մենք ուզում ենք ցոյց տալ, որ Հայի ամենամեծ ձեռնարկութիւնները, ամենամեծ գործերը, ամենամեծ յաջողութիւնները միշտ եղել են ոչ թէ ինքնագործունեութեան, ոչ թէ ինքնուրոյն ինիցիատիվի, ոչ թէ ինքնագործ մտքի, ոչ թէ ինքնագործ կամքի արդիւնք, այլ միայն օրինակի, միայն նմանողութեան, միայն ուրիշների ձեռնարկութիւնների, ուրիշների գործերի, ուրիշների մտքի, ուրիշների կամքի արդիւնք։

Մենք կենսական հարցերից։ Ասենք թէ Հայի բերքը տարէց տարի աւելանալու պատճառով մի պուբլիցիստ, մի ազգային թերթ յայտնում է այն միտքը թէ Ալէքանդրօպօլի, Ախալցխայի և Ախալքալաքի գաւառները փոքր փորձեն փոխանակ ցորեն, գարի և կորեկ ցանելու, ցանել բրինձ և կարտոֆիլ՝ այնպիսի բոյսեր, որոնց վրա մարեխը, մոկը և ուրիշ հանգամանքներ գուցէ չը կարողանան այնչափ վատ ազդել, որչափ ազդում են ցորենի և գարու վրա։

Ասենք թէ նոյն պուբլիցիստի լեզուով յայտնվում է մի խորհուրդ և Նոխտու գաւառի վերաբերմամբ, որտեղ մետաքսի որդունների հիւանդութիւնը այնչափ զարգացած է, որ տասնեակ տարի շերամապահութիւնը գրեթէ դադարել է այդ երկրում, մետաքսի աւանդական աշխատիւմ։ Ասենք որոշ ենթադրենք թէ ինիցիատիվ տուող հանրախօսը խորհուրդ է տալիս գաւառի զարգացած անձինքներին, աղքատութեան առաջը առնելու համար, փոխանակ անյաջող շերամապահութեան, փորձ փորձեն պարտիզպանութեամբ պարապելու, որի մէջ կան այնպիսի արդիւնաւոր ադբիւրներ, ինչպէս տեխլէ բերք է գաւառի ուտիարնակ Ախժ գիւղի մէջ։

Նոյնանման մի նպատակայարմար խորհուրդ կարող է տալ խմբագիրը և մի ուրիշ, և ամեն մի ուրիշ։ Ամեն մի խորհուրդ կարող է տալ խմբագիրը, որ ինքը ոչ մի անգամ չէ տեսել գործնական կեանքում, որ ինքը ոչ մի անգամ չէ ունեցել առիթ ծանօթանալու գործնական կեանքի հետ, որ ինքը ոչ մի անգամ չէ ունեցել առիթ ծանօթանալու գործնական կեանքի հետ, որ ինքը ոչ մի անգամ չէ ունեցել առիթ ծանօթանալու գործնական կեանքի հետ, որ ինքը ոչ մի անգամ չէ ունեցել առիթ ծանօթանալու գործնական կեանքի հետ, որ ինքը ոչ մի անգամ չէ ունեցել առիթ ծանօթանալու գործնական կեանքի հետ։

Այդ յատկութիւնը, որ առաջ է գալիս ո՛չ Հայի անցարտացածութիւնից, ո՛չ էլ նորա գործնական ուղղութիւնից և ինիցիատիվի պակասութիւնից, այլ միայն այն հանգամանքից որ Հայի քնաւորութիւնը պահանջում է որ նորան դրդեն լոկ միայն կրքի ուժով, միայն աչքի և երակների վրա ազդելով, լոկ օրինակով։ Այդ յատկութիւնը այնչափ ճնշական դեր է խաղում Հայի կենսական կրնդիների, առաջադիմութեան և պրօգրէսի մէջ, որ մենք մի առանձին ուշադրութիւն նուիրեցինք նորան մինչև մեր գլխաւոր մտքի բաց անելը։

Ինչո՞ւ մենք դարձեալ օրինակներին ենք դիմում։ Ինչո՞ւ մենք մեր ընթերցողներին ուզում ենք ներկայացնել Հայի այն պակասութիւնը, որով նա ոչինչ չէ ուզում սկսել առանց օրինակի, թէպէտ և նա հանճարված էլ լինի, որ իր սկսած գործը շահաւէտ է և անվնաս։ Ինչո՞ւ մենք ուզում ենք ցոյց տալ, որ Հայի ամենամեծ ձեռնարկութիւնները, ամենամեծ գործերը, ամենամեծ յաջողութիւնները միշտ եղել են ոչ թէ ինքնագործունեութեան, ոչ թէ ինքնուրոյն ինիցիատիվի, ոչ թէ ինքնագործ մտքի, ոչ թէ ինքնագործ կամքի արդիւնք, այլ միայն օրինակի, միայն նմանողութեան, միայն ուրիշների ձեռնարկութիւնների, ուրիշների գործերի, ուրիշների մտքի, ուրիշների կամքի արդիւնք։ Ինչո՞ւ մենք ուզում ենք ցոյց տալ, որ Հայի ամենամեծ ձեռնարկութիւնները, ամենամեծ գործերը, ամենամեծ յաջողութիւնները միշտ եղել են ոչ թէ ինքնագործունեութեան, ոչ թէ ինքնուրոյն ինիցիատիվի, ոչ թէ ինքնագործ մտքի, ոչ թէ ինքնագործ կամքի արդիւնք, այլ միայն օրինակի, միայն նմանողութեան, միայն ուրիշների ձեռնարկութիւնների, ուրիշների գործերի, ուրիշների մտքի, ուրիշների կամքի արդիւնք։ Ինչո՞ւ մենք ուզում ենք ցոյց տալ, որ Հայի ամենամեծ ձեռնարկութիւնները, ամենամեծ գործերը, ամենամեծ յաջողութիւնները միշտ եղել են ոչ թէ ինքնագործունեութեան, ոչ թէ ինքնուրոյն ինիցիատիվի, ոչ թէ ինքնագործ մտքի, ոչ թէ ինքնագործ կամքի արդիւնք։

Ասենք թէ նոյն պուբլիցիստի լեզուով յայտնվում է մի խորհուրդ և Նոխտու գաւառի վերաբերմամբ, որտեղ մետաքսի որդունների հիւանդութիւնը այնչափ զարգացած է, որ տասնեակ տարի շերամապահութիւնը գրեթէ դադարել է այդ երկրում, մետաքսի աւանդական աշխատիւմ։ Ասենք որոշ ենթադրենք թէ ինիցիատիվ տուող հանրախօսը խորհուրդ է տալիս գաւառի զարգացած անձինքներին, աղքատութեան առաջը առնելու համար, փոխանակ անյաջող շերամապահութեան, փորձ փորձեն պարտիզպանութեամբ պարապելու, որի մէջ կան այնպիսի արդիւնաւոր աղբիւրներ, ինչպէս տեխլէ բերքը է գաւառի ուտիարնակ Ախժ գիւղի մէջ։

Ասենք թէ նոյն պուբլիցիստի լեզուով յայտնվում է մի խորհուրդ և Նոխտու գաւառի վերաբերմամբ, որտեղ մետաքսի որդունների հիւանդութիւնը այնչափ զարգացած է, որ տասնեակ տարի շերամապահութիւնը գրեթէ դադարել է այդ երկրում, մետաքսի աւանդական աշխատիւմ։ Ասենք որոշ ենթադրենք թէ ինիցիատիվ տուող հանրախօսը խորհուրդ է տալիս գաւառի զարգացած անձինքներին, աղքատութեան առաջը առնելու համար, փոխանակ անյաջող շերամապահութեան, փորձ փորձեն պարտիզպանութեամբ պարապելու, որի մէջ կան այնպիսի արդիւնաւոր աղբիւրներ, ինչպէս տեխլէ բերքը է գաւառի ուտիարնակ Ախժ գիւղի մէջ։

Ասենք թէ նոյն պուբլիցիստի լեզուով յայտնվում է մի խորհուրդ և Նոխտու գաւառի վերաբերմամբ, որտեղ մետաքսի որդունների հիւանդութիւնը այնչափ զարգացած է, որ տասնեակ տարի շերամապահութիւնը գրեթէ դադարել է այդ երկրում, մետաքսի աւանդական աշխատիւմ։ Ասենք որոշ ենթադրենք թէ ինիցիատիվ տուող հանրախօսը խորհուրդ է տալիս գաւառի զարգացած անձինքներին, աղքատութեան առաջը առնելու համար, փոխանակ անյաջող շերամապահութեան, փորձ փորձեն պարտիզպանութեամբ պարապելու, որի մէջ կան այնպիսի արդիւնաւոր աղբիւրներ, ինչպէս տեխլէ բերքը է գաւառի ուտիարնակ Ախժ գիւղի մէջ։

Ասենք թէ նոյն պուբլիցիստի լեզուով յայտնվում է մի խորհուրդ և Նոխտու գաւառի վերաբերմամբ, որտեղ մետաքսի որդունների հիւանդութիւնը այնչափ զարգացած է, որ տասնեակ տարի շերամապահութիւնը գրեթէ դադարել է այդ երկրում, մետաքսի աւանդական աշխատիւմ։ Ասենք որոշ ենթադրենք թէ ինիցիատիվ տուող հանրախօսը խորհուրդ է տալիս գաւառի զարգացած անձինքներին, աղքատութեան առաջը առնելու համար, փոխանակ անյաջող շերամապահութեան, փորձ փորձեն պարտիզպանութեամբ պարապելու, որի մէջ կան այնպիսի արդիւնաւոր աղբիւրներ, ինչպէս տեխլէ բերքը է գաւառի ուտիարնակ Ախժ գիւղի մէջ։

Ասենք թէ նոյն պուբլիցիստի լեզուով յայտնվում է մի խորհուրդ և Նոխտու գաւառի վերաբերմամբ, որտեղ մետաքսի որդունների հիւանդութիւնը այնչափ զարգացած է, որ տասնեակ տարի շերամապահութիւնը գրեթէ դադարել է այդ երկրում, մետաքսի աւանդական աշխատիւմ։ Ասենք որոշ ենթադրենք թէ ինիցիատիվ տուող հանրախօսը խորհուրդ է տալիս գաւառի զարգացած անձինքներին, աղքատութեան առաջը առնելու համար, փոխանակ անյաջող շերամապահութեան, փորձ փորձեն պարտիզպանութեամբ պարապելու, որի մէջ կան այնպիսի արդիւնաւոր աղբիւրներ, ինչպէս տեխլէ բերքը է գաւառի ուտիարնակ Ախժ գիւղի մէջ։

Ասենք թէ նոյն պուբլիցիստի լեզուով յայտնվում է մի խորհուրդ և Նոխտու գաւառի վերաբերմամբ, որտեղ մետաքսի որդունների հիւանդութիւնը այնչափ զարգացած է, որ տասնեակ տարի շերամապահութիւնը գրեթէ դադարել է այդ երկրում, մետաքսի աւանդական աշխատիւմ։ Ասենք որոշ ենթադրենք թէ ինիցիատիվ տուող հանրախօսը խորհուրդ է տալիս գաւառի զարգացած անձինքներին, աղքատութեան առաջը առնելու համար, փոխանակ անյաջող շերամապահութեան, փորձ փորձեն պարտիզպանութեամբ պարապելու, որի մէջ կան այնպիսի արդիւնաւոր աղբիւրներ, ինչպէս տեխլէ բերքը է գաւառի ուտիարնակ Ախժ գիւղի մէջ։

Ասենք թէ նոյն պուբլիցիստի լեզուով յայտնվում է մի խորհուրդ և Նոխտու գաւառի վերաբերմամբ, որտեղ մետաքսի որդունների հիւանդութիւնը այնչափ զարգացած է, որ տասնեակ տարի շերամապահութիւնը գրեթէ դադարել է այդ երկրում, մետաքսի աւանդական աշխատիւմ։ Ասենք որոշ ենթադրենք թէ ինիցիատիվ տուող հանրախօսը խորհուրդ է տալիս գաւառի զարգացած անձինքներին, աղքատութեան առաջը առնելու համար, փոխանակ անյաջող շերամապահութեան, փորձ փորձեն պարտիզպանութեամբ պարապելու, որի մէջ կան այնպիսի արդիւնաւոր աղբիւրներ, ինչպէս տեխլէ բերքը է գաւառի ուտիարնակ Ախժ գիւղի մէջ։

Ասենք թէ նոյն պուբլիցիստի լեզուով յայտնվում է մի խորհուրդ և Նոխտու գաւառի վերաբերմամբ, որտեղ մետաքսի որդունների հիւանդութիւնը այնչափ զարգացած է, որ տասնեակ տարի շերամապահութիւնը գրեթէ դադարել է այդ երկրում, մետաքսի աւանդական աշխատիւմ։ Ասենք որոշ ենթադրենք թէ ինիցիատիվ տուող հանրախօսը խորհուրդ է տալիս գաւառի զարգացած անձինքներին, աղքատութեան առաջը առնելու համար, փոխանակ անյաջող շերամապահութեան, փորձ փորձեն պարտիզպանութեամբ պարապելու, որի մէջ կան այնպիսի արդիւնաւոր աղբիւրներ, ինչպէս տեխլէ բերքը է գաւառի ուտիարնակ Ախժ գիւղի մէջ։

Ասենք թէ նոյն պուբլիցիստի լեզուով յայտնվում է մի խորհուրդ և Նոխտու գաւառի վերաբերմամբ, որտեղ մետաքսի որդունների հիւանդութիւնը այնչափ զարգացած է, որ տասնեակ տարի շերամապահութիւնը գրեթէ դադարել է այդ երկրում, մետաքսի աւանդական աշխատիւմ։ Ասենք որոշ ենթադրենք թէ ինիցիատիվ տուող հանրախօսը խորհուրդ է տալիս գաւառի զարգացած անձինքներին, աղքատութեան առաջը առնելու համար, փոխանակ անյաջող շերամապահութեան, փորձ փորձեն պարտիզպանութեամբ պարապելու, որի մէջ կան այնպիսի արդիւնաւոր աղբիւրներ, ինչպէս տեխլէ բերքը է գաւառի ուտիարնակ Ախժ գիւղի մէջ։

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԻՆՉՊԷՍ ԵՆՔ ԴԻՄՈՒՄ ԴԷՊԻ ՆՊԱՏԱԿԸ

I

Այն ինչ տաճկաց պետութիւնը իր ներքագաւոր, արիւնկզակ քաղաքականութեամբ, մէկ կողմից՝ ապատամբութեան կրակ վառելով քիւրդ ցեղերի մէջ, պատրաստում է նրանցից, իր ձեռքում, մի սպառնացող զօրք հայ ազգաբնակութեան դէմ, իսկ միւս կողմից՝ ծածկարար, հրահանգներով և գանազան նախագծերով դրդում է անդադար Ցաճկա-Հայաստանի տեղական կառավարութիւններին՝ ճնշել, հարատևարել հայկական տարրը, միշտ խեղդել նրա արդարացի բողոքը, չը թոյլ տալ ընդարձակ ձեռք բերելու մի որ և իցէ ինքնապաշտպանութեան միջոց,—մէկ խօսքով սիստեմաթիկապէս հալել ու մաշել այդ տարրը մինչև իր կատարեալ ապառումը, մենք, մի այսպիսի ազգակործան ճգնաժամի ժամանակ, որի վայրենի ուժի և խորամանկութեան զէմ, անթիւ հարատևութեանց և անհոգի քաղաքականութեան դէմ, բաւականանում ենք միայն գրաւոր կամ բերանացի բողոքներով փիւրդը սպանում, ոչխարի նման մորթում է հային, բռնաբարում է նրա կնոջը, աղջկան, սեփականացնում է նրա կայքը,—իսկ մենք, այս ամենի վրէժը առած ենք կարծում՝ միայն մի կծու խօսք ասելով այս ինչ փաչային, կամ շատ շատ, հայցելով մի այլ դեսպանի միջամտութիւնը։ Ցաճկա-Հայոց Թղթակիցներից մէկը գրում էր, վերջին միջոցներս, «Մշակի» մէջ թէ՝ «... քաղաքի հսկիչ-պաշտօնէից խիզախեց լռութեամբ պատասխանել Ռ... փաչայի յանդիմանական խօսքերին։ Ընդդէմ, ընդհակառակն, համարձակ կամ աւելի պատասխանատու, պահանջելով՝ և վերջապէս ձարտարախօսութեամբ խիղախել,—այդ չատ էինք իմացած, բայց լռութեամբ խիղախել..... համ.... երևի լռութիւնն էլ մի առանձին տեսակի քաջութիւն է, որը միայն մենք, հայերս գիտենք գործածել։

Հայրենեաց բազում որդիք մի այսպիսի ճակատագրական պրկման մէջ, փոխանակ համակիրօրէն ցաւակցելու մեր մտաւորական, բարոյական և նիւթական զօրութիւնը, աւելի ազդու միջոցների դիմելու համար, քան լոկ օտար պետութեանց դեսպանների դռները քարշ գալը. փոխանակ, հզօր և մարմնով անձնատուր եղած ազգային թշնամի զարհուրելն և ձեռք ձեռքի տուած՝ հաստատ և վճռական քայլերով դիմելու դէպի գժտարտատոց նպատակը, ազգային չանիրը, չատ անգամ, խաղալիկ ենք դարձնում մեր անձնական կիրքերին, իսկ երբեմն էլ, ազգային հարցեր մի կողմ թողած, կրօնական անդատական վէճերով ենք կորցնում հարատև ժամանակը։

Բայց դեռ ևս կան յամառ նախապաշարմունքներ, նախապաշարմունքներ ոչ թէ մեր ազգի ազէտ և գահնիկ գաւակորդների մէջ, այլ զարգացած, բարձր աստիճան հասած մեր լրագրական գործիչների մէջ, որոնք, ոչ միայն պաշտպան և ջատագով են հանդիսանում մի այսպիսի կրաւորական ընթացքի, այլ և մի փառաւոր ապագայ են խոստանում այդ խոնհեմ ընթացքին։

Թող քիւրդերը և չերքէզները, ապստամբութեան պատրաստուին, այրեն հայոց անտէրունչ գիւղերը, սպրծեն տաճարներ, հարճ չինեն իրանց հայի կիներ, հայի աղջիկը, իբրև նրանից նրա կեանքը, նրա կայքը, թող նրանք, տափարակ գայլերի նման, ազատ, անպատիժ պատատուեն անտէր և անօգնական հօտը, թող հայը, չը կարողանալով տակավ մի այսպիսի բազմակողմանի հարատևութեան, վերջապէս դանի հանգիստ կամ գիւղմանէ, կամ գաղթականութեան և կամ մահմետականութեան մէջ. թող Հայաստանը հետզհետէ դատարկանայ իր հարազատ գաւակներից, թող նա վերջապէս ամայանայ իր բնիկ, ժառանգական տարրից և նրա տեղը թող գրաւեն հետզհետէ իսլամական գազանարոյ ցեղերը, թող Բօլզարիայի դահիճները հիմնեն իրանց որջերը մեր հայրենիքում և քիւրքաց պետութիւնը թող հրճուանքով նայի այս, մեզ համար սգաւոր, տեսարանի վրա. թող նա հետզհետէ լցնէ Հայաստանը քիւրդերի և չերքէզների արիւնարբու հրոսակներով, թող տաճիկը, վերջապէս բանը այնտեղ հասցնէ որ իրաւունք բռնանայ ազատակելու, բոլոր Եւրոպային ասելու՝ «Մենք Հայաստան, Հայաստան էլ ունենք, այդ ինչ աչերարհի մասին է խօսում. այստեղ ոչ հայ կայ, ոչ էլ Հայաստան. այստեղ բնակվում են քիւրդեր, չերքէզներ, քիւրքեր, ուրեմն սա Ցաճկաստան է»։ Իսկ մեր լրագրական մենաւորները քաղաքական հանգամանքների, մի այսպիսի ելք խոստացող. դաւաւորութեան ժամանակ անգամ, դարձեալ համբերութիւն, դարձեալ արկութիւն են քարոզում։

Բայց ի՞նչ ենք անում մենք ազգի այս վիրաւորնելութեան միջոցին, ինչ զոհաբերութիւն ենք անում մենք մեր նպատակին հասնելու համար։ Ահա թէ ինչ, վեր ենք առնում այս կամ այն լրագրի մի նոր համար, կարդում ենք և ամենայն

Fonds A.R.A.M

Fonds A.R.A.M

ՎԱՃԱՌՔԻ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

12 յունիսի

Ջաքիպեանի տառն վերադարձ է տար 300—350 կով ու եզնայ կամ թե տար 17—18 հատու ձեռք։ Ցանկացողները կարող են դիմել Ջաքիպեանի տունը, Վերին Քոլոս փողոցում։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ

—

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՀԱՐԿԱՅԻՆ ՎԱՃԱՌՔԻ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

Հայաստանի Հանրապետութեան հարկային վաճառքի տեսութիւնը յայտնում է, որ 1920 թուի յունիսի 25-ին, երկշաբթի օրը, կէսօրից յետոյ ժամը 2-ին, Երեւանի Ռազմական Խորհրդի շէնքում (Մաշտոցի պողոտայ) որոշուած է հանրային աճուրդով վաճառել հետեւեալ իրերը, որոնք ազատուել են հարկային գանձումներ կատարելու համար։

Ցուցադրութիւնը տեղի կունենայ աճուրդի օրը։

1. Ոսկի դրամներ՝ 5 ռուբլանոց 1 հատ, 10 ռուբլանոց 1 հատ, 15 ռուբլանոց 1 հատ, 20 ռուբլանոց 1 հատ, 25 ռուբլանոց 1 հատ, 50 ռուբլանոց 1 հատ, 100 ռուբլանոց 1 հատ։

2. Արծաթեայ դրամներ՝ 50 կոպէկանոց 1 հատ, 20 կոպէկանոց 1 հատ, 15 կոպէկանոց 1 հատ, 10 կոպէկանոց 1 հատ։

3. Ոսկի ժամացոյցներ՝ տղամարդկանց 1 հատ, կանանց 1 հատ։

4. Ոսկի մատանիներ՝ 1 հատ։

5. Ոսկի ականջօղեր՝ 1 զոյգ։

6. Ոսկի շղթաներ՝ 1 հատ։

7. Ոսկի ապարանջաններ՝ 1 զոյգ։

8. Ոսկի ասեղնապատ՝ 1 հատ։

9. Ոսկի ոսկեզօծ ժամացոյցներ՝ տղամարդկանց 1 հատ, կանանց 1 հատ։

10. Ոսկի ոսկեզօծ մատանիներ՝ 1 հատ։

11. Ոսկի ոսկեզօծ ականջօղեր՝ 1 զոյգ։

12. Ոսկի ոսկեզօծ շղթաներ՝ 1 հատ։

13. Ոսկի ոսկեզօծ ապարանջաններ՝ 1 զոյգ։

14. Ոսկի ոսկեզօծ ասեղնապատ՝ 1 հատ։

15. Արծաթեայ ժամացոյցներ՝ տղամարդկանց 1 հատ, կանանց 1 հատ։

16. Արծաթեայ մատանիներ՝ 1 հատ։

17. Արծաթեայ ականջօղեր՝ 1 զոյգ։

18. Արծաթեայ շղթաներ՝ 1 հատ։

19. Արծաթեայ ապարանջաններ՝ 1 զոյգ։

20. Արծաթեայ ասեղնապատ՝ 1 հատ։

21. Արծաթեայ ոսկեզօծ ժամացոյցներ՝ տղամարդկանց 1 հատ, կանանց 1 հատ։

22. Արծաթեայ ոսկեզօծ մատանիներ՝ 1 հատ։

23. Արծաթեայ ոսկեզօծ ականջօղեր՝ 1 զոյգ։

24. Արծաթեայ ոսկեզօծ շղթաներ՝ 1 հատ։

25. Արծաթեայ ոսկեզօծ ապարանջաններ՝ 1 զոյգ։

26. Արծաթեայ ոսկեզօծ ասեղնապատ՝ 1 հատ։

27. Ոսկի ատամներ՝ 1 հատ։

28. Ոսկի ատամներ՝ 2 հատ։

29. Ոսկի ատամներ՝ 3 հատ։

30. Ոսկի ատամներ՝ 4 հատ։

31. Ոսկի ատամներ՝ 5 հատ։

32. Ոսկի ատամներ՝ 6 հատ։

33. Ոսկի ատամներ՝ 7 հատ։

34. Ոսկի ատամներ՝ 8 հատ։

35. Ոսկի ատամներ՝ 9 հատ։

36. Ոսկի ատամներ՝ 10 հատ։

37. Ոսկի ատամներ՝ 11 հատ։

38. Ոսկի ատամներ՝ 12 հատ։

39. Ոսկի ատամներ՝ 13 հատ։

40. Ոսկի ատամներ՝ 14 հատ։

41. Ոսկի ատամներ՝ 15 հատ։

42. Ոսկի ատամներ՝ 16 հատ։

43. Ոսկի ատամներ՝ 17 հատ։

44. Ոսկի ատամներ՝ 18 հատ։

45. Ոսկի ատամներ՝ 19 հատ։

46. Ոսկի ատամներ՝ 20 հատ։

47. Ոսկի ատամներ՝ 21 հատ։

48. Ոսկի ատամներ՝ 22 հատ։

49. Ոսկի ատամներ՝ 23 հատ։

50. Ոսկի ատամներ՝ 24 հատ։

51. Ոսկի ատամներ՝ 25 հատ։

52. Ոսկի ատամներ՝ 26 հատ։

53. Ոսկի ատամներ՝ 27 հատ։

54. Ոսկի ատամներ՝ 28 հատ։

55. Ոսկի ատամներ՝ 29 հատ։

56. Ոսկի ատամներ՝ 30 հատ։

57. Ոսկի ատամներ՝ 31 հատ։

58. Ոսկի ատամներ՝ 32 հատ։

59. Ոսկի ատամներ՝ 33 հատ։

60. Ոսկի ատամներ՝ 34 հատ։

61. Ոսկի ատամներ՝ 35 հատ։

62. Ոսկի ատամներ՝ 36 հատ։

63. Ոսկի ատամներ՝ 37 հատ։

64. Ոսկի ատամներ՝ 38 հատ։

65. Ոսկի ատամներ՝ 39 հատ։

66. Ոսկի ատամներ՝ 40 հատ։

67. Ոսկի ատամներ՝ 41 հատ։

68. Ոսկի ատամներ՝ 42 հատ։

69. Ոսկի ատամներ՝ 43 հատ։

70. Ոսկի ատամներ՝ 44 հատ։

71. Ոսկի ատամներ՝ 45 հատ։

72. Ոսկի ատամներ՝ 46 հատ։

73. Ոսկի ատամներ՝ 47 հատ։

74. Ոսկի ատամներ՝ 48 հատ։

75. Ոսկի ատամներ՝ 49 հատ։

76. Ոսկի ատամներ՝ 50 հատ։

77. Ոսկի ատամներ՝ 51 հատ։

78. Ոսկի ատամներ՝ 52 հատ։

79. Ոսկի ատամներ՝ 53 հատ։

80. Ոսկի ատամներ՝ 54 հատ։

81. Ոսկի ատամներ՝ 55 հատ։

82. Ոսկի ատամներ՝ 56 հատ։

83. Ոսկի ատամներ՝ 57 հատ։

84. Ոսկի ատամներ՝ 58 հատ։

85. Ոսկի ատամներ՝ 59 հատ։

86. Ոսկի ատամներ՝ 60 հատ։

87. Ոսկի ատամներ՝ 61 հատ։

88. Ոսկի ատամներ՝ 62 հատ։

89. Ոսկի ատամներ՝ 63 հատ։

90. Ոսկի ատամներ՝ 64 հատ։

91. Ոսկի ատամներ՝ 65 հատ։

92. Ոսկի ատամներ՝ 66 հատ։

93. Ոսկի ատամներ՝ 67 հատ։

94. Ոսկի ատամներ՝ 68 հատ։

95. Ոսկի ատամներ՝ 69 հատ։

96. Ոսկի ատամներ՝ 70 հատ։

97. Ոսկի ատամներ՝ 71 հատ։

98. Ոսկի ատամներ՝ 72 հատ։

99. Ոսկի ատամներ՝ 73 հատ։

100. Ոսկի ատամներ՝ 74 հատ։

101. Ոսկի ատամներ՝ 75 հատ։

102. Ոսկի ատամներ՝ 76 հատ։

103. Ոսկի ատամներ՝ 77 հատ։

104. Ոսկի ատամներ՝ 78 հատ։

105. Ոսկի ատամներ՝ 79 հատ։

106. Ոսկի ատամներ՝ 80 հատ։

107. Ոսկի ատամներ՝ 81 հատ։

108. Ոսկի ատամներ՝ 82 հատ։

109. Ոսկի ատամներ՝ 83 հատ։

110. Ոսկի ատամներ՝ 84 հատ։

111. Ոսկի ատամներ՝ 85 հատ։

112. Ոսկի ատամներ՝ 86 հատ։

113. Ոսկի ատամներ՝ 87 հատ։

114. Ոսկի ատամներ՝ 88 հատ։

115. Ոսկի ատամներ՝ 89 հատ։

116. Ոսկի ատամներ՝ 90 հատ։

117. Ոսկի ատամներ՝ 91 հատ։

118. Ոսկի ատամներ՝ 92 հատ։

119. Ոսկի ատամներ՝ 93 հատ։

120. Ոսկի ատամներ՝ 94 հատ։

121. Ոսկի ատամներ՝ 95 հատ։

122. Ոսկի ատամներ՝ 96 հատ։

123. Ոսկի ատամներ՝ 97 հատ։

124. Ոսկի ատամներ՝ 98 հատ։

125. Ոսկի ատամներ՝ 99 հատ։

126. Ոսկի ատամներ՝ 100 հատ։

127. Ոսկի ատամներ՝ 101 հատ։

128. Ոսկի ատամներ՝ 102 հատ։

129. Ոսկի ատամներ՝ 103 հատ։

130. Ոսկի ատամներ՝ 104 հատ։

131. Ոսկի ատամներ՝ 105 հատ։

132. Ոսկի ատամներ՝ 106 հատ։

133. Ոսկի ատամներ՝ 107 հատ։

134. Ոսկի ատամներ՝ 108 հատ։

135. Ոսկի ատամներ՝ 109 հատ։

136. Ոսկի ատամներ՝ 110 հատ։

137. Ոսկի ատամներ՝ 111 հատ։

138. Ոսկի ատամներ՝ 112 հատ։

139. Ոսկի ատամներ՝ 113 հատ։

140. Ոսկի ատամներ՝ 114 հատ։

141. Ոսկի ատամներ՝ 115 հատ։

142. Ոսկի ատամներ՝ 116 հատ։

143. Ոսկի ատամներ՝ 117 հատ։

144. Ոսկի ատամներ՝ 118 հատ։

145. Ոսկի ատամներ՝ 119 հատ։

146. Ոսկի ատամներ՝ 120 հատ։

147. Ոսկի ատամներ՝ 121 հատ։

148. Ոսկի ատամներ՝ 122 հատ։

149. Ոսկի ատամներ՝ 123 հատ։

150. Ոսկի ատամներ՝ 124 հատ։

151. Ոսկի ատամներ՝ 125 հատ։

152. Ոսկի ատամներ՝ 126 հատ։

153. Ոսկի ատամներ՝ 127 հատ։

154. Ոսկի ատամներ՝ 128 հատ։

155. Ոսկի ատամներ՝ 129 հատ։

156. Ոսկի ատամներ՝ 130 հատ։

157. Ոսկի ատամներ՝ 131 հատ։

158. Ոսկի ատամներ՝ 132 հատ։

159. Ոսկի ատամներ՝ 133 հատ։

160. Ոսկի ատամներ՝ 134 հատ։

161. Ոսկի ատամներ՝ 135 հատ։

162. Ոսկի ատամներ՝ 136 հատ։

163. Ոսկի ատամներ՝ 137 հատ։

164. Ոսկի ատամներ՝ 138 հատ։

165. Ոսկի ատամներ՝ 139 հատ։

166. Ոսկի ատամներ՝ 140 հատ։

167. Ոսկի ատամներ՝ 141 հատ։

168. Ոսկի ատամներ՝ 142 հատ։

169. Ոսկի ատամներ՝ 143 հատ։

170. Ոսկի ատամներ՝ 144 հատ։

171. Ոսկի ատամներ՝ 145 հատ։

172. Ոսկի ատամներ՝ 146 հատ։

173. Ոսկի ատամներ՝ 147 հատ։

174. Ոսկի ատամներ՝ 148 հատ։

175. Ոսկի ատամներ՝ 149 հատ։

176. Ոսկի ատամներ՝ 150 հատ։

177. Ոսկի ատամներ՝ 151 հատ։

178. Ոսկի ատամներ՝ 152 հատ։

179. Ոսկի ատամներ՝ 153 հատ։

180. Ոսկի ատամներ՝ 154 հատ։

181. Ոսկի ատամներ՝ 155 հատ։

182. Ոսկի ատամներ՝ 156 հատ։

183. Ոսկի ատամներ՝ 157 հատ։

184. Ոսկի ատամներ՝ 158 հատ։

185. Ոսկի ատամներ՝ 159 հատ։

186. Ոսկի ատամներ՝ 160 հատ։

187. Ոսկի ատամներ՝ 161 հատ։

188. Ոսկի ատամներ՝ 162 հատ։

189. Ոսկի ատամներ՝ 163 հատ։

190. Ոսկի ատամներ՝ 164 հատ։

191. Ոսկի ատամներ՝ 165 հատ։

192. Ոսկի ատամներ՝ 166 հատ։

193. Ոսկի ատամներ՝ 167 հատ։

194. Ոսկի ատամներ՝ 168 հատ։

195. Ոսկի ատամներ՝ 169 հատ։

196. Ոսկի ատամներ՝ 170 հատ։

197. Ոսկի ատամներ՝ 171 հատ։

198. Ոսկի ատամներ՝ 172 հատ։

199. Ոսկի ատամներ՝ 173 հատ։

200. Ոսկի ատամներ՝ 174 հատ։

201. Ոսկի ատամներ՝ 175 հատ։

202. Ոսկի ատամներ՝ 176 հատ։

203. Ոսկի ատամներ՝ 177 հատ։

204. Ոսկի ատամներ՝ 178 հատ։

205. Ոսկի ատամներ՝ 179 հատ։

206. Ոսկի ատամներ՝ 180 հատ։

207. Ոսկի ատամներ՝ 181 հատ։

208. Ոսկի ատամներ՝ 182 հատ։

209. Ոսկի ատամներ՝ 183 հատ։

210. Ոսկի ատամներ՝ 184 հատ։

211. Ոսկի ատամներ՝ 185 հատ։

212. Ոսկի ատամներ՝ 186 հատ։

213. Ոսկի ատամներ՝ 187 հատ։

214. Ոսկի ատամներ՝ 188 հատ։

215. Ոսկի ատամներ՝ 189 հատ։

216. Ոսկի ատամներ՝ 190 հատ։

217. Ոսկի ատամներ՝ 191 հատ։

218. Ոսկի ատամներ՝ 192 հատ։

219. Ոսկի ատամներ՝ 193 հատ։

220. Ոսկի ատամներ՝ 194 հատ։

221. Ոսկի ատամներ՝ 195 հատ։

222. Ոսկի ատամներ՝ 196 հատ։

223. Ոսկի ատամներ՝ 197 հատ։

224. Ոսկի ատամներ՝ 198 հատ։

225. Ոսկի ատամներ՝ 199 հատ։

226. Ոսկի ատամներ՝ 200 հատ։

227. Ոսկի ատամներ՝ 201 հատ։

228. Ոսկի ատամներ՝ 202 հատ։

229. Ոսկի ատամներ՝ 203 հատ։

230. Ոսկի ատամներ՝ 204 հատ։

231. Ոսկի ատամներ՝ 205 հատ։

232. Ոսկի ատամներ՝ 206 հատ։

233. Ոսկի ատամներ՝ 207 հատ։

234. Ոսկի ատամներ՝ 208 հատ։

235. Ոսկի ատամներ՝ 209 հատ։

236. Ոսկի ատամներ՝ 210 հատ։

237. Ոսկի ատամներ՝ 211 հատ։

238. Ոսկի ատամներ՝ 212 հատ։

239. Ոսկի ատամներ՝ 213 հատ։

240. Ոսկի ատամներ՝ 214 հատ։

241. Ոսկի ատամներ՝ 215 հատ։

242. Ոսկի ատամներ՝ 216 հատ։

243. Ոսկի ատամներ՝ 217 հատ։

244. Ոսկի ատամներ՝ 218 հատ։

245. Ոսկի ատամներ՝ 219 հատ։

246. Ոսկի ատամներ՝ 220 հատ։

247. Ոսկի ատամներ՝ 221 հատ։

248. Ոսկի ատամներ՝ 222 հատ։

249. Ոսկի ատամներ՝ 223 հատ։

250. Ոսկի ատամներ՝ 224 հատ։

251. Ոսկի ատամներ՝ 225 հատ։

252. Ոսկի ատամներ՝ 226 հատ։

253. Ոսկի ատամներ՝ 227 հատ։

254. Ոսկի ատամներ՝ 228 հատ։

255. Ոսկի ատամներ՝ 229 հատ։

256. Ոսկի ատամներ՝ 230 հատ։

257. Ոսկի ատամներ՝ 231 հատ։

258. Ոսկի ատամներ՝ 232 հատ։

259. Ոսկի ատամներ՝ 233 հատ։

260. Ոսկի ատամներ՝ 234 հատ։

261. Ոսկի ատամներ՝ 235 հատ։

262. Ոսկի ատամներ՝ 236 հատ։

263. Ոսկի ատամներ՝ 237 հատ։

264. Ոսկի ատամներ՝ 238 հատ։

265. Ոսկի ատամներ՝ 239 հատ։

266. Ոսկի ատամներ՝ 240 հատ։

267. Ոսկի ատամներ՝ 241 հատ։

268. Ոսկի ատամներ՝ 242 հատ։

269. Ոսկի ատամներ՝ 243 հատ։

270. Ոսկի ատամներ՝ 244 հատ։

271. Ոսկի ատամներ՝ 245 հատ։

272. Ոսկի ատամներ՝ 246 հատ։

273. Ոսկի ատամներ՝ 247 հատ։

274. Ոսկի ատամներ՝ 248 հատ։

275. Ոսկի ատամներ՝ 249 հատ։

276. Ոսկի ատամներ՝ 250 հատ։

277. Ոսկի ատամներ՝ 251 հատ։

278. Ոսկի ատամներ՝ 252 հատ։

279. Ոսկի ատամներ՝ 253 հատ։

280. Ոսկի ատամներ՝ 254 հատ։

281. Ոսկի ատամներ՝ 255 հատ։

282. Ոսկի ատամներ՝ 256 հատ։

283. Ոսկի ատամներ՝ 257 հատ։

284. Ոսկի ատամներ՝ 258 հատ։

285. Ոսկի ատամներ՝ 259 հատ։

286. Ոսկի ատամներ՝ 260 հատ։

287. Ոսկի ատամներ՝ 261 հատ։

288. Ոսկի ատամներ՝ 262 հատ։

289. Ոսկի ատամներ՝ 263 հատ։

290. Ոսկի ատամներ՝ 264 հատ։

291. Ոսկի ատամներ՝ 265 հատ։

292. Ոսկի ատամներ՝ 266 հատ։

293. Ոսկի ատամներ՝ 267 հատ։

294. Ոսկի ատամներ՝ 268 հատ։

295. Ոսկի ատամներ՝ 269 հատ։

296. Ոսկի ատամներ՝ 270 հատ։

297. Ոսկի ատամներ՝ 271 հատ։

298. Ոսկի ատամներ՝ 272 հատ։

299. Ոսկի ատամներ՝ 273 հատ։

300. Ոսկի ատամներ՝ 274 հատ։

301. Ոսկի ատամներ՝ 275 հատ։

302. Ոսկի ատամներ՝ 276 հատ։

303. Ոսկի ատամներ՝ 277 հատ։

304. Ոսկի ատամներ՝ 278 հատ։

305. Ոսկի ատամներ՝ 279 հատ։

306. Ոսկի ատամներ՝ 280 հատ։

307. Ոսկի ատամներ՝ 281 հատ։

308. Ոսկի ատամներ՝ 282 հատ։

309. Ոսկի ատամներ՝ 283 հատ։

310. Ոսկի ատամներ՝ 284 հատ։

311. Ոսկի ատամներ՝ 285 հատ։

312. Ոսկի ատամներ՝ 286 հատ։

313. Ոսկի ատամներ՝ 287 հատ։

314. Ոսկի ատամներ՝ 288 հատ։

315. Ոսկի ատամներ՝ 289 հատ։

316. Ոսկի ատամներ՝ 290 հատ։

317. Ոսկի ատամներ՝ 291 հատ։

318. Ոսկի ատամներ՝ 292 հատ։

319. Ոսկի ատամներ՝ 293 հատ։

320. Ոսկի ատամներ՝ 294 հատ։

321. Ոսկի ատամներ՝ 295 հատ։

322. Ոսկի ատամներ՝ 296 հատ։

323. Ոսկի ատամներ՝ 297 հատ։

324. Ոսկի ատամներ՝ 298 հատ։

325. Ոսկի ատամներ՝ 299 հատ։

326. Ոսկի ատամներ՝ 300 հատ։

327. Ոսկի ատամներ՝ 301 հատ։

328. Ոսկի ատամներ՝ 302 հատ։

329. Ոսկի ատամներ՝ 303 հատ։

330. Ոսկի ատամներ՝ 304 հատ։

331. Ոսկի ատամներ՝ 305 հատ։

332. Ոսկի ատամներ՝ 306 հատ։

333. Ոսկի ատամներ՝ 307 հատ։

334. Ոսկի ատամներ՝ 308 հատ։

335. Ոսկի ատամներ՝ 309 հատ։

336. Ոսկի ատամներ՝ 310 հատ։

337. Ոսկի ատամներ՝ 311 հատ։

338. Ոսկի ատամներ՝ 312 հատ։

339. Ոսկի ատամներ՝ 313 հատ։

340. Ոսկի ատամներ՝ 314 հատ։

341. Ոսկի ատամներ՝ 315 հատ։

342. Ոսկի ատամներ՝ 316 հատ։

343. Ոսկի ատամներ՝ 317 հատ։

344. Ոսկի ատամներ՝ 318 հատ։

345. Ոսկի ատամներ՝ 319 հատ։

346. Ոսկի ատամներ՝ 320 հատ։

347. Ոսկի ատամներ՝ 321 հատ։

348. Ոսկի ատամներ՝ 322 հատ։

349. Ոսկի ատամներ՝ 323 հատ։

350. Ոսկի ատամներ՝ 324 հատ։

351. Ոսկի ատամներ՝ 325 հատ։

352. Ոսկի ատամներ՝ 326 հատ։

353. Ոսկի ատամներ՝ 327 հատ։

354. Ոսկի ատամներ՝ 328 հատ։

355. Ոսկի ատամներ՝ 329 հատ։

356. Ոսկի ատամներ՝ 330 հատ։

357. Ոսկի ատամներ՝ 331 հատ։

358. Ոսկի ատամներ՝ 332 հատ։

359. Ոսկի ատամներ՝ 333 հատ։

360. Ոսկի ատամներ՝ 334 հատ։

361. Ոսկի ատամներ՝ 335 հատ։

362. Ոսկի ատամներ՝ 336 հատ։

363. Ոսկի ատամներ՝ 337 հատ։

364. Ոսկի ատամներ՝ 338 հատ։

365. Ոսկի ատամներ՝ 339 հատ։

366. Ոսկի ատամներ՝ 340 հատ։

367. Ոսկի ատամներ՝ 341 հատ։

368. Ոսկի ատամներ՝ 342 հատ։

369. Ոսկի ատամներ՝ 343 հատ։

370. Ոսկի ատամներ՝ 344 հատ։

371. Ոսկի ատամներ՝ 345 հատ։

372. Ոսկի ատամներ՝ 346 հատ։

373. Ոսկի ատամներ՝ 347 հատ։

374. Ոսկի ատամներ՝ 348 հատ։

375. Ոսկի ատամներ՝ 349 հատ։

376. Ոսկի ատամներ՝ 350 հատ։

377. Ոսկի ատամներ՝ 351 հատ։

378. Ոսկի ատամներ՝ 352 հատ։

379. Ոսկի ատամներ՝ 353 հատ։

380. Ոսկի ատամներ՝ 354 հատ։

381. Ոսկի ատամներ՝ 355 հատ։

382. Ոսկի ատամներ՝ 356 հատ։

383. Ոսկի ատամներ՝ 357 հատ։

384. Ոսկի ատամներ՝ 358 հատ։

385. Ոսկի ատամներ՝ 359 հատ։

386. Ոսկի ատամներ՝ 360 հատ։

387. Ոսկի ատամներ՝ 361 հատ։

388. Ոսկի ատամներ՝ 362 հատ։

389. Ոսկի ատամներ՝ 363 հատ։

390. Ոսկի ատամներ՝ 364 հատ։

391. Ոսկի ատամներ՝ 365 հատ։

392. Ոսկի ատամներ՝ 366 հատ։

393. Ոսկի ատամներ՝ 367 հատ։

394. Ոսկի ատամներ՝ 368 հատ։

395. Ոսկի ատամներ՝ 369 հատ։

396. Ոսկի ատամներ՝ 370 հատ։

397. Ոսկի ատամներ՝ 371 հատ։

398. Ոսկի ատամներ՝ 372 հատ։

399. Ոսկի ատամներ՝ 373 հատ։

400. Ոսկի ատամներ՝ 374 հատ։

401. Ոսկի ատամներ՝ 375 հատ։

402. Ոսկի ատամներ՝ 376 հատ։

403. Ոսկի ատամներ՝ 377 հատ։

404. Ոսկի ատամներ՝ 378 հատ։

405. Ոսկի ատամներ՝ 379 հատ։

406. Ոսկի ատամներ՝ 380 հատ։

407. Ոսկի ատամներ՝ 381 հատ։

408. Ոսկի ատամներ՝ 382 հատ։

409. Ոսկի ատամներ՝ 383 հատ։

410. Ոսկի ատամներ՝ 384 հատ։

411. Ոսկի ատամներ՝ 385 հատ։

412. Ոսկի ատամներ՝ 386 հատ։

413. Ոսկի ատամներ՝ 387 հատ։

414. Ոսկի ատամներ՝ 388 հատ։

415. Ոսկի ատամներ՝ 389 հատ։

416. Ոսկի ատամներ՝ 390 հատ։

417. Ոսկի ատամներ՝ 391 հատ։

418. Ոսկի ատամներ՝ 392 հատ։

419. Ոսկի ատամներ՝ 393 հատ։

420. Ոսկի ատամներ՝ 394 հատ։

421. Ոսկի ատամներ՝ 395 հատ։

422. Ոսկի ատամներ՝ 396 հատ։

423. Ոսկի ատամներ՝ 397 հատ։

424. Ոսկի ատամներ՝ 398 հատ։

425. Ոսկի ատամներ՝ 399 հատ։

426. Ոսկի ատամներ՝ 400 հատ։

427. Ոսկի ատամներ՝ 401 հատ։

428. Ոսկի ատամներ՝ 402 հատ։

429. Ոսկի ատամներ՝ 403 հատ։

430. Ոսկի ատամներ՝ 404 հատ։

431. Ոսկի ատամներ՝ 405 հատ։

432. Ոսկի ատամներ՝ 406 հատ։

433. Ոսկի ատամներ՝ 407 հատ։

434. Ոսկի ատամներ՝ 408 հատ։

435. Ոսկի ատամներ՝ 409 հատ։

436. Ոսկի ատամներ՝ 410 հատ։

437. Ոսկի ատամներ՝ 411 հատ։

438. Ոսկի ատամներ՝ 412 հատ։

439. Ոսկի ատամներ՝ 413 հատ։

440. Ոսկի ատամներ՝ 414 հատ։

441. Ոսկի ատամներ՝ 415 հատ։

442. Ոսկի ատամներ՝ 416 հատ։

443. Ոսկի ատամներ՝ 417 հատ։

444. Ոսկի ատամներ՝ 418 հատ։

445. Ոսկի ատամներ՝ 419 հատ։

446. Ոսկի ատամներ՝ 420 հատ։

447. Ոսկի ատամներ՝ 421 հատ։

448. Ոսկի ատամներ՝ 422 հատ։

449. Ոսկի ատամներ՝ 423 հատ։

450. Ոսկի ատամներ՝ 424 հատ։

451. Ոսկի ատամներ՝ 425 հատ։

452. Ոսկի ատամներ՝ 426 հատ։

453. Ոսկի ատամներ՝ 427 հատ։

454. Ոսկի ատամներ՝ 428 հատ։

455. Ոսկի ատամներ՝ 429 հատ։

456. Ոսկի ատամներ՝ 430 հատ։

457. Ոսկի ատամներ՝ 431 հատ։

458. Ոսկի ատամներ՝ 432 հատ։

459. Ոսկի ատամներ՝ 433 հատ։

460. Ոսկի ատամներ՝ 434 հատ։

461. Ոսկի ատամներ՝ 435 հատ։

462. Ոսկի ատամներ՝ 436 հատ։

463. Ոսկի ատամներ՝ 437 հատ։

464. Ոսկի ատամներ՝ 438 հատ։

465. Ոսկի ատամներ՝ 439 հատ։

466. Ոսկի ատամներ՝ 440 հատ։

467. Ոսկի ատամներ՝ 441 հատ։

468. Ոսկի ատամներ՝ 442 հատ։

469. Ոսկի ատամներ՝ 443 հատ։

470. Ոսկի ատամներ՝ 444 հատ։

471. Ոսկի ատամներ՝ 445 հատ։

472. Ոսկի ատամներ՝ 446 հատ։

473. Ոսկի ատամներ՝ 447 հատ։

474. Ոսկի ատամներ՝ 448 հատ։

475. Ոսկի ատամներ՝ 449 հատ։

476. Ոսկի ատամներ՝ 450 հատ։

477. Ոսկի ատամներ՝ 451 հատ։

478. Ոսկի ատամներ՝ 452 հատ։

479. Ոսկի ատամներ՝ 453 հատ։

480. Ոսկի ատամներ՝ 454 հատ։

481. Ոսկի ատամներ՝ 455 հատ։

482. Ոսկի ատամներ՝ 456 հատ։

483. Ոսկի ատամներ՝ 457 հատ։

484. Ոսկի ատամներ՝ 458 հատ։

485. Ոսկի ատամներ՝ 459 հատ։

486. Ոսկի ատամներ՝ 460 հատ։

487. Ոսկի ատամներ՝ 461 հատ։

488. Ոսկի ատամներ՝ 462 հատ։

489. Ոսկի ատամներ՝ 463 հատ։

490. Ոսկի ատամներ՝ 464 հատ։

491. Ոսկի ատամներ՝ 465 հատ։

492. Ոսկի ատամներ՝ 466 հատ։

493. Ոսկի ատամներ՝ 467 հատ։

494. Ոսկի ատամներ՝ 468 հատ։

495. Ոսկի ատամներ՝ 469 հատ։

496. Ոսկի ատամներ՝ 470 հատ։

497. Ոսկի ատամներ՝ 471 հատ։

498. Ոսկի ատամներ՝ 472 հատ։

499. Ոսկի ատամներ՝ 473 հատ։

500. Ոսկի ատամներ՝ 474 հատ։

501. Ոսկի ատամներ՝ 475 հատ։

502. Ոսկի ատամներ՝ 476 հատ։

503. Ոսկի ատամներ՝ 477 հատ։

504. Ոսկի ատամներ՝ 478 հատ։

505. Ոսկի ատամներ՝ 479 հատ։

506. Ոսկի ատամներ՝ 480 հատ։

507. Ոսկի ատամներ՝ 481 հատ։

508. Ոսկի ատամներ՝ 482 հատ։

509. Ոսկի ատամներ՝ 483 հատ։

510. Ոսկի ատամներ՝ 484 հատ։

511. Ոսկի ատամներ՝ 485 հատ։

512. Ոսկի ատամներ՝ 486 հատ։

513. Ոսկի ատամներ՝ 487 հատ։

514. Ոսկի ատամներ՝ 488 հատ։

515. Ոսկի ատամներ՝ 489 հատ։

516. Ոսկի ատամներ՝ 490 հատ։

517. Ոսկի ատամներ՝ 491 հատ։

518. Ոսկի ատամներ՝ 492 հատ։

519. Ոսկի ատամներ՝ 493 հատ։

520. Ոսկի ատամներ՝ 494 հատ։

521. Ոսկի ատամներ՝ 495 հատ։

522. Ոսկի ատամներ՝ 496 հատ։

523. Ոսկի ատամներ՝ 497 հատ։

524. Ոսկի ատամներ՝ 498 հատ։

525. Ոսկի ատամներ՝ 499 հատ։

526. Ոսկի ատամներ՝ 500 հատ։

527. Ոսկի ատամներ՝ 501 հատ։

528. Ոսկի ատամներ՝ 502 հատ։

529. Ոսկի ատամներ՝ 503 հատ։

530. Ոսկի ատամներ՝ 504 հատ։

531. Ոսկի ատամներ՝ 505 հատ։

532. Ոսկի ատամներ՝ 506 հատ։

533. Ոսկի ատամներ՝ 507 հատ։

534. Ոսկի ատամներ՝ 508 հատ։

535. Ոսկի ատամներ՝ 509 հատ։

536. Ոսկի ատամներ՝ 510 հատ։

537. Ոսկի ատամներ՝ 511 հատ։

538. Ոսկի ատամներ՝ 512 հատ։

539. Ոսկի ատամներ՝ 513 հատ։

540. Ոսկի ատամներ՝ 514 հատ։

541. Ոսկի ատամներ՝ 515 հատ։

542. Ոսկի ատամներ՝ 516 հատ։

543. Ոսկի ատամներ՝ 517 հատ։

544. Ոսկի ատամներ՝ 518 հատ։

545. Ոսկի ատամներ՝ 519 հատ։

546. Ոսկի ատամներ՝ 520 հատ։

547. Ոսկի ատամներ՝ 521 հատ։

548. Ոսկի ատամներ՝ 522 հատ։

549. Ոսկի ատամներ՝ 523 հատ։

550. Ոսկի ատամներ՝ 524 հատ։

551. Ոսկի ատամներ՝ 525 հատ։

552. Ոսկի ատամներ՝ 526 հատ։

553. Ոսկի ատամներ՝ 527 հատ։

554. Ոսկի ատամներ՝ 528 հատ։

555. Ոսկի ատամներ՝ 529 հատ։

556. Ոսկի ատամներ՝ 530 հատ։

557. Ոսկի ատամներ՝ 531 հատ։

558. Ոսկի ատամներ՝ 532 հատ։

559. Ոսկի ատամներ՝ 533 հատ։

560. Ոսկի ատամներ՝ 534 հատ։

561. Ոսկի ատամներ՝ 535 հատ։

562. Ոսկի ատամներ՝ 536 հատ։

563. Ոսկի ատամներ՝ 537 հատ։

564. Ոսկի ատամներ՝ 538 հատ։

565. Ոսկի ատամներ՝ 539 հատ։

566. Ոսկի ատամներ՝ 540 հատ։

567. Ոսկի ատամներ՝ 541 հատ։

568. Ոսկի ատամներ՝ 542 հատ։

569. Ոսկի ատամներ՝ 543 հատ։

570. Ոսկի ատամներ՝ 544 հատ։

571. Ոսկի ատամներ՝ 545 հատ։

572. Ոսկի ատամներ՝ 546 հատ։

573. Ոսկի ատամներ՝ 547 հատ։

574. Ոսկի ատամներ՝ 548 հատ։

575. Ոսկի ատամներ՝ 549 հատ։

576. Ոսկի ատամներ՝ 550 հատ։

577. Ոսկի ատամներ՝ 551 հատ։

578. Ոսկի ատամներ՝ 552 հատ։

579. Ոսկի ատամներ՝ 553 հատ։

580. Ոսկի ատամներ՝ 554 հատ։

581. Ոսկի ատամներ՝ 555 հատ։

582. Ոսկի ատամներ՝ 556 հատ։

583. Ոսկի ատամներ՝ 557 հատ։

584. Ոսկի ատամներ՝ 558 հատ։

585. Ոսկի ատամներ՝ 559 հատ։

586. Ոսկի ատամներ՝ 560 հատ։

587. Ոսկի ատամներ՝ 561 հատ։

588. Ոսկի ատամներ՝ 562 հատ։

589. Ոսկի ատամներ՝ 563 հատ։

590. Ոսկի ատամներ՝ 564 հատ։

591. Ոսկի ատամներ՝ 565 հատ։

592. Ոսկի ատամներ՝ 566 հատ։

593. Ոսկի ատամներ՝ 567 հատ։

594. Ոսկի ատամներ՝ 568 հատ։

595. Ոսկի ատամներ՝ 569 հատ։

596. Ոսկի ատամներ՝ 570 հատ։

597. Ոսկի ատամներ՝ 571 հատ։

598. Ոսկի ատամներ՝ 572 հատ։

599. Ոսկի ատամներ՝ 573 հատ։

600. Ոսկի ատամներ՝ 574 հատ։

601. Ոսկի ատամներ՝ 575 հատ։

602. Ոսկի ատամներ՝ 576 հատ։

603. Ոսկի ատամներ՝ 577 հատ։

604. Ոսկի ատամներ՝ 578 հատ։

605. Ոսկի ատամներ՝ 579 հատ։

606. Ոսկի ատամներ՝ 580 հատ։

607. Ոսկի ատամներ՝ 581 հատ։

608. Ոսկի ատամներ՝ 582 հատ։

609. Ոսկի ատամներ՝ 583 հատ։

610. Ոսկի ատամներ՝ 584 հատ։

611. Ոսկի ատամներ՝ 585 հատ։

612. Ոսկի ատամներ՝ 586 հատ։

613. Ոսկի ատամներ՝ 587 հատ։

614. Ոսկի ատամներ՝ 588 հատ։

615. Ոսկի ատամներ՝ 589 հատ։

616. Ոսկի ատամներ՝ 590 հատ։

617. Ոսկի ատամներ՝ 591 հատ։

618. Ոսկի ատամներ՝ 592 հատ։

619. Ոսկի ատամներ՝ 593 հատ։

620. Ոսկի ատամներ՝ 594 հատ։

621. Ոսկի ատամներ՝ 595 հատ։

622. Ոսկի ատամներ՝ 596 հատ։

623. Ոսկի ատամներ՝ 597 հատ։

624. Ոսկի

Fonds A.R.A.M

ՎԱՂՎՕՐՅԱ ՄԵԾԱՀԱՐՈՒՍՏ ՀՅՈՒՐԸ

Խմբագիր—հրատարակիչ Ն. ՊԱՍԿԵՎԻՉ

Ս. Պետերբուրգ, 21 յունվարի: «Правит. Вѣстн.»-ը լրագրի յուրաքանչյուր 20-ին մի նոր համար է հրատարակում։ Ամսագրի բաժանորդագինը տարեկան 12 ռուբլի է։ Ամսագրի բաժանորդագրությունը ընդունվում է Ս. Պետերբուրգում՝ Գլխավոր փոստի տանը, Ներքին գործոց նախարարության տպագրատանը և Ս. Պետերբուրգի բոլոր գրախանութներում։

Ս. Պետերբուրգ, 17/29 յունվարի: Կայսերական ընտանիքի անդամների առողջությունը շարունակում է մնալ գոհացուցիչ։

Ս. Պետերբուրգ, 17/29 յունվարի: Այսօր առավոտյան ժամը 10-ին կայսրուհի Մարիա Ալեքսանդրովնան ծանր հիվանդություն է տարել։ Ցավերը սկսվել են գիշերվա ժամը 3-ին։ Ժամը 5-ին հրավիրվել են բժիշկները։ Ժամը 8-ին կայսրուհին ընդունել է հոգևոր հայրերին։ Ժամը 9-ին հիվանդությունը սաստկացել է։ Ժամը 10-ին կայսրուհին հանգչել է։

Ս. Պետերբուրգ, 17/29 յունվարի: Կայսրուհի Մարիա Ալեքսանդրովնայի մահվան առթիվ Նորին Կայսերական Մեծությունը հրամայել է սգո հագնել 14 օրով։ Սգո ժամանակ պալատական բոլոր հանդեսները հետաձգվում են։

Ս. Պետերբուրգ, 17/29 յունվարի: Կայսրուհի Մարիա Ալեքսանդրովնայի մահվան առթիվ Նորին Կայսերական Մեծությունը հրամայել է սգո հագնել 14 օրով։ Սգո ժամանակ պալատական բոլոր հանդեսները հետաձգվում են։

Ս. Պետերբուրգ, 19/31 յունվարի: Ա.Յոր Նիկոլաևսկին է նշանակվել Ներքին գործոց նախարարության պաշտոնատար անդամ։

Ս. Պետերբուրգ, 18/30 յունվարի: Եկել է Թուրքիայի ներկայացուցիչ Ռեշիդ փաշան։

Ս. Պետերբուրգ, 19 յունվարի: «Правит. Вѣстн.»-ը հայտնում է, որ 17-ին Նորին Մեծությունը ընդունել է Ռուսական Ասիական ընկերության նախագահ Ն. Պ. Իգնատևին և Ռուսական Աշխարհագրական ընկերության նախագահ Ա. Ֆ. Գիլֆերդինգին։

Ս. Պետերբուրգ, 19 յունվարի: «Правит. Вѣстн.»-ը հայտնում է, որ 17-ին Նորին Մեծությունը ընդունել է Ռուսական Ասիական ընկերության նախագահ Ն. Պ. Իգնատևին և Ռուսական Աշխարհագրական ընկերության նախագահ Ա. Ֆ. Գիլֆերդինգին։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՐՑԵՐԸ

ՊՐԱԶԱՑՈՒՅՑԸ ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՀԱՐՑԻ

«ՀԱՅԿԱԿ» ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԱՍԻՐՈՒԹՅԱՆ

Ս. Պետերբուրգ, 19 յունվարի: «Правит. Вѣстн.»-ը հայտնում է, որ 17-ին Նորին Մեծությունը ընդունել է Ռուսական Ասիական ընկերության նախագահ Ն. Պ. Իգնատևին և Ռուսական Աշխարհագրական ընկերության նախագահ Ա. Ֆ. Գիլֆերդինգին։

Ս. Պետերբուրգ, 17/29 յունվարի: Կայսրուհի Մարիա Ալեքսանդրովնայի մահվան առթիվ Նորին Կայսերական Մեծությունը հրամայել է սգո հագնել 14 օրով։ Սգո ժամանակ պալատական բոլոր հանդեսները հետաձգվում են։

Ս. Պետերբուրգ, 17/29 յունվարի: Կայսրուհի Մարիա Ալեքսանդրովնայի մահվան առթիվ Նորին Կայսերական Մեծությունը հրամայել է սգո հագնել 14 օրով։ Սգո ժամանակ պալատական բոլոր հանդեսները հետաձգվում են։

Ս. Պետերբուրգ, 18/30 յունվարի: Եկել է Թուրքիայի ներկայացուցիչ Ռեշիդ փաշան։

Ս. Պետերբուրգ, 19/31 յունվարի: Ա.Յոր Նիկոլաևսկին է նշանակվել Ներքին գործոց նախարարության պաշտոնատար անդամ։

Ս. Պետերբուրգ, 19 յունվարի: «Правит. Вѣстн.»-ը հայտնում է, որ 17-ին Նորին Մեծությունը ընդունել է Ռուսական Ասիական ընկերության նախագահ Ն. Պ. Իգնատևին և Ռուսական Աշխարհագրական ընկերության նախագահ Ա. Ֆ. Գիլֆերդինգին։

Ս. Պետերբուրգ, 17/29 յունվարի: Կայսրուհի Մարիա Ալեքսանդրովնայի մահվան առթիվ Նորին Կայսերական Մեծությունը հրամայել է սգո հագնել 14 օրով։ Սգո ժամանակ պալատական բոլոր հանդեսները հետաձգվում են։

Ս. Պետերբուրգ, 17/29 յունվարի: Կայսրուհի Մարիա Ալեքսանդրովնայի մահվան առթիվ Նորին Կայսերական Մեծությունը հրամայել է սգո հագնել 14 օրով։ Սգո ժամանակ պալատական բոլոր հանդեսները հետաձգվում են։

Ս. Պետերբուրգ, 18/30 յունվարի: Եկել է Թուրքիայի ներկայացուցիչ Ռեշիդ փաշան։

Ս. Պետերբուրգ, 19/31 յունվարի: Ա.Յոր Նիկոլաևսկին է նշանակվել Ներքին գործոց նախարարության պաշտոնատար անդամ։

Ս. Պետերբուրգ, 19 յունվարի: «Правит. Вѣстн.»-ը հայտնում է, որ 17-ին Նորին Մեծությունը ընդունել է Ռուսական Ասիական ընկերության նախագահ Ն. Պ. Իգնատևին և Ռուսական Աշխարհագրական ընկերության նախագահ Ա. Ֆ. Գիլֆերդինգին։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆ

(Ա ԷՋԸ ՉԱՐՈՒՆԱԿԵԼ)

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 17 յունվարի: Նախագահությունը շնորհավորել է նոր տարվա կապակցությամբ։

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 17 յունվարի: «Journal de St.-Pétersbourg»-ը հրատարակում է հետևյալ հոդվածը.

«Ամեն անգամ, երբ մեր թերթը խոսել է Ռուսաստանի և Անգլիայի հարաբերությունների մասին, ստիպված է եղել նշել, որ այդ հարաբերությունները ոչ միայն չեն բարելավվում, այլև ավելի ու ավելի են սրվում։ Ամեն օր մեզ հասնում են նոր ապացույցներ այն մասին, որ Անգլիան ամեն կերպ ձգտում է Ռուսաստանին ներկայացնել որպես ագրեսիվ պետություն, որպես վտանգ Եվրոպայի համար։ Ամեն օր մեզ հասնում են նոր ապացույցներ այն մասին, որ Անգլիան ամեն կերպ ձգտում է Ռուսաստանին ներկայացնել որպես ագրեսիվ պետություն, որպես վտանգ Եվրոպայի համար։ Ամեն օր մեզ հասնում են նոր ապացույցներ այն մասին, որ Անգլիան ամեն կերպ ձգտում է Ռուսաստանին ներկայացնել որպես ագրեսիվ պետություն, որպես վտանգ Եվրոպայի համար։

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 17 յունվարի: Նախագահությունը շնորհավորել է նոր տարվա կապակցությամբ։

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 17 յունվարի: «Journal de St.-Pétersbourg»-ը հրատարակում է հետևյալ հոդվածը.

«Ամեն անգամ, երբ մեր թերթը խոսել է Ռուսաստանի և Անգլիայի հարաբերությունների մասին, ստիպված է եղել նշել, որ այդ հարաբերությունները ոչ միայն չեն բարելավվում, այլև ավելի ու ավելի են սրվում։ Ամեն օր մեզ հասնում են նոր ապացույցներ այն մասին, որ Անգլիան ամեն կերպ ձգտում է Ռուսաստանին ներկայացնել որպես ագրեսիվ պետություն, որպես վտանգ Եվրոպայի համար։ Ամեն օր մեզ հասնում են նոր ապացույցներ այն մասին, որ Անգլիան ամեն կերպ ձգտում է Ռուսաստանին ներկայացնել որպես ագրեսիվ պետություն, որպես վտանգ Եվրոպայի համար։

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 17 յունվարի: Նախագահությունը շնորհավորել է նոր տարվա կապակցությամբ։

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 17 յունվարի: «Journal de St.-Pétersbourg»-ը հրատարակում է հետևյալ հոդվածը.

«Ամեն անգամ, երբ մեր թերթը խոսել է Ռուսաստանի և Անգլիայի հարաբերությունների մասին, ստիպված է եղել նշել, որ այդ հարաբերությունները ոչ միայն չեն բարելավվում, այլև ավելի ու ավելի են սրվում։ Ամեն օր մեզ հասնում են նոր ապացույցներ այն մասին, որ Անգլիան ամեն կերպ ձգտում է Ռուսաստանին ներկայացնել որպես ագրեսիվ պետություն, որպես վտանգ Եվրոպայի համար։ Ամեն օր մեզ հասնում են նոր ապացույցներ այն մասին, որ Անգլիան ամեն կերպ ձգտում է Ռուսաստանին ներկայացնել որպես ագրեսիվ պետություն, որպես վտանգ Եվրոպայի համար։

Յ Ա Յ Տ Ա Ր Ա Ր Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն Ն Ե Ր

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ ԿԵՆՏՐՕՆԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ

բոլոր եւրոպական լրագիրների համար Մոսկվայում (Центральная контора объявленій для всѣхъ европейскихъ газетъ въ Москвѣ. Большая Дмитровка, д. Бучумова) ԸՆԴՈՒՆՈՒՄ Է յայտարարութիւններ ԲՈԼՈՐ ամսոյ և արտասահմանեան ԼՐԱԳԻՐՆԵՐԻ համար խմբագրական ԳՆԵՐՈՎ, նշանաւոր ՋԻՋՈՒՄՆԵՐՈՎ:

Ռուսաց ամենօրեայ, շաբաթական, պատկերազարդ և ծաղրական լրագիրների ԳԼԽԱՒՈՐ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԸ: ԱՄԵՆՕՐԵԱՑ ՅԱՐԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆ ունի բոլոր ամսոյ և արտասահմանեան ԼՐԱԳԻՐՆԵՐԻ հետ: Յայտարարութիւններ ընդունվում են նոյնպէս բոլոր գաւառական լրագիրների համար: Թարգմանութիւնները ՁՐԻ են լինում: Իւրաքանչիւր յայտարարութեան համար ԱՊԱՑՈՒՅՑԱԿԱՆ № է ուղարկվում:

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԱՆՎԱՐՁ ԵՆ ԿԱՏՄՎՈՒՄ

ԲԱՒԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ ընդունվում է բոլոր լրագիրների համար:

15—15 (4)

Մամուլի տակից դուրս են եկել և վաճառվում են Կենտրօնական Գրախանութում հետեւեալ գրքերը:

Մանկական երգեր Դամառ-Թամիխեան, կազմած		—	ր. 25 կ.
— նոյնը առանց նոտաների		—	» 15 կ.
Թատրոնական մեղու՝ պատկերազարդ, կազմած Թ. Տէր-Մարգարեանի		—	» 40 կ.
Մարկոսեանի Կարմիր լապտեր՝ պատկերազարդ և կազմած, Թ. Տէր-Մարգարեանի		—	» 50 կ.
— նոյնը առանց կազմի		—	» 30 կ.
Վէպեր Ց. Գրիգորեանցի		—	» 60 կ.
Մօրուս կամ աշխատութիւն, հեղ. Տ. Գաւաո-Թարգմ. Գապիեբէնից		1	» — կ.
Թօրհրդատու կղզի, հեղ. Ժ. Վէրն 3 հ. Թարգ. Գապիեբէնից		4	» — կ.
Դիւրաշնակ բլուր, հեղ. Էժէն Սիւ. 2 հ. Թարգ. Գապիեբէնից		2	» 75 կ.
Գաւառնեկան ներշնչումներ, հեղ. Հրանդ Առաուբի		—	» 60 կ.
Սահմանադրութիւն և Հայ ժողովուրդն Հր. Առաուբի		—	» 35 կ.
Մի կաթիլ արտասր, զոր կը հեղու Սիրակ Հայ մեխերին վրայ		—	» 35 կ.
Թօսք պհայրենական հեղ. Վ. Վ. Պարտիզակցի		—	» 70 կ.
Թորոս ագրաթ Հայաստանի Ձմեռնային հեղ. Սրուանձտանց		1	» 25 կ.
Մանանայ նոր հեղինակի		1	» 75 կ.
Սիրաք և Սամուէլ բարի հօր կրթական պատիր, հեղ. Խրիմեան Հայրիկ		1	» 45 կ.
Մարգարիտ արքայութեան երկնից, նոյն հեղ.		—	» 75 կ.
Վանգոյժ. կուժ մի ջուր իւր այրած հայրենեաց վերայ կարակէ Խրիմեան Հայրիկ		—	» 20 կ.
Թէ ինչ շահեցանք Բերլինի վհատողմէն, հեղ. Մ. Զեքագի		—	» 40 կ.
Հայաստան և Խոպիայ նոյն հեղ.		—	» 60 կ.
Սամուէլ Մուրատեանի կտակի խնդիրը, դատախազութիւն Ս. Աբ-			
ծրուեան.		—	» 50 կ.
Հրատարակութիւն Զարմայր Մատթեանի			
Փարթ Հայաստանի, պատկերազարդ հանդէս.		1	» — կ.
Նղրայր և քոյր Գերմանական վէպ. պատկերազարդ		—	» 30 կ.
Արքայադուստր Գերմանական վէպ. պատկերազարդ		—	» 35 կ.
Հակայական ձեռքեր Անգղիական վէպ, պատկերազարդ		—	» 10 կ.
Իշխան Բէհրութեանի հրատարակութիւններ			
Վա՜յքի իմ վիշէր, Ճարս երեք պատկերով Մ. Տ. Գ.		—	» 40 կ.
Բնքեր բիձու Հանաքը. Օգնական մի գործողութեամբ		—	» 25 կ.
Աչնանային երեկոյ գիւղում, վոդբվիլ մէկ արարուածով.		—	» 25 կ.
Բանի առուտուրն. կօմեդիայ մէկ արարուածով		—	» 40 կ.
Փանօ և Ժանէա, օպէրա-վոդբվիլ, մէկ գործողութեամբ.		—	» 40 կ.
Գաւառներին խրատ. վոդբվիլ մէկ արարվածով Մ. Տ. Գ.		—	» 50 կ.
Տիկինը նրան ապատում է, կատակերգութիւն մէկ արարուածով.		—	» 30 կ.
Անանուն կատակ. կատակերգութիւն մէկ արարուածով.		—	» 40 կ.
Փախուած գրան մօտ. պատկերամենախօսութիւն		—	» 30 կ.
Վէպօ. կոմեդիա երեք արարվածով, հեղ. Գ. Սունդուկեանի		—	» 30 կ.

Նոյն տեղը վաճառվում են ամենայն տեսակ դասագրքեր Հայերէն, Ռուսերէն և օտար լեզուների, դասական պետքեր ուսումնարաններէ և աշակերտների համար, Հայերէն, Ռուսերէն և Վրացերէն վիպասանութիւններ, ամենայն հասակի ընթերցանութեան և վիպասանութեան զանազան ճիւղերին վերաբերեալ գրքեր. պատուէրները կատարվում են ամենայն արագութեամբ: Օտարաքաղաքացիք իրանց պահանջները պէտք է ուղարկեն հետեւեալ հասցէով „Въ Тифлисъ. Въ Центральную книжную торговлю“

10—1

ВЪ ТИФЛИССКОМЪ ТЕАТРѢ,

въ субботу, 26-го января,

ДАНЪ БУДЕТЪ

СПЕКТАКЛЬ

ВЪ ПОЛЬЗУ

ГОЛОДАЮЩИХЪ

СЪ УЧАСТІЕМЪ

РУССКИХЪ, ГРУЗИНСКИХЪ, АРМЯНСКИХЪ АРТИСТОВЪ И КН. Д. Г. ЭРИСТОВА, О. В. КОЛЬЦОВОЙ, И. АДАМІАНА, Г-ЖА СИРАНУШЪ И Д. А. СЛАВЯНСКАГО СЪ КАПЕЛЛОЙ.

На мѣста въ театрѣ можно записываться съ понедѣльника, 21-го января въ конторѣ редакціи Тифлисскаго Вѣстника.

3—5

ՕՐԱԳՈՒՅՑՈՒՄՆ

1880 թ. Յունվարի 15-ից կ՚հրատարակուի Էրևանում շաբաթը մէկ անգամ

«ՊԱՍԱԿ»

ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ, ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԵՒ ՄԱՆԿԱՎԱՐԺԱԿԱՆ

«ՃԻՊՔԻՊԻՐ»

Տարեկան գինն է . . . 4 ռուբլի:
Վեց ամիսներ . . . . 3 ռուբլի:

Յանկացողները կարող են ստորագրվել ուղղակի խմբագրատանը, Գէորգեան և ընկեր տպարանում: Կամ Աբգար Դանիէլեանցի խանութում: Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան ժամի 10-ից մինչև ժամի 1-ն ճաշից յետոյ: Ցատր քաղաքներից պէտք է դիմել ուղղակի խմբագրին հետեւեալ հասցէով Въ г. Эривань Редактору газеты „ПСАКЪ“ **Васаку Пападжанову.**

Խմբագիր-Հրատարակիչ՝ Գր. Վ. Պապաջանեանց.

ՆԵՐԿԱՅ 1880 ԹՒՈՒՄ ԿԸ ՏՊԱԳՐՎԻ

„ԿԱՃԾԵՐ

ՎԷՊ ՏԱՃԿԱՍՏԱՆԻ ՀԱՅՈՑ ԿԵՒԱՆՔԻՑ

Հեղինակութիւն ՐԱՖՖԻ

Վէպը բաղկացած կը լինի երկու առանձին հատորներից իւրաքանչիւրը կը բովանդակէ մօտաւորապէս 400 տպագրված երեսներ: Ամբողջ մէկ հատորի գինն է 1 ր. 50 կ., իսկ միասին 3 ր.: Մէկ հատորի համար առանձին ստորագրութիւն չէ ընդունվում:

Ստորագրվել կարելի է ԳԱՒԱՌՆԵՐՈՒՄ այն պարոնների մօտ, որոնք բարեհաճել են բաժանորդներ հաւաքել «ԿԱՃԾԵՐԻ» տպագրութեան համար, իսկ ԹԻՓԼԻՍՈՒՄ պէտք է դիմել «Մշակի» խմբագրատունը Յ. ՄԻԼԼԻՔ-ՅԱԿՈՒԲՅԱՆՑԻՆ:

ԾԱԽՎՈՒՄ Է

Նոր վրացական ձեռնարկ Самоучитель Учебникъ Грузинскаго языка, сост. г-мъ Теръ-Габріелянцемъ:

Այդ ձեռնարկը պարունակում է ընդհանուր տեղեկութիւններ ու քերականական կանոններ վրաց լեզուի ամենադիւրին ոճով. բաւերի և տառերի արտասանութիւնը գրված է բանի մի լեզուով առաջինն, հայերէն, ֆրանսերէն, գերմաներէն և պարսկերէն. այնպէս որ այդ միջոցով և օտարազգին ինչն իրան կարող է հեշտութեամբ ուսանել վրաց լեզուն:

Արդէն երկրորդ հրատարակութիւնն է և յաւտամբ երրորդ տպագրութեամբ ի լոյս ածել կարճ միջոցից յետոյ: Գինն է 50 կոպ. Ծախվում է պ. Բերնշտամի, Զաքար Գրիգորեանի, Աւետիք Էնֆիաձեանի մօտ ու Դաբրիել Սալամբէգեանի խանութում:

Մեր աշխատութիւնք են նոյնպէս. 1) Ճրբանհայեան լեզուի ձեռնարկ, վրաց լեզուի օգնութեամբ. Livre de poche à lusage de la jeunesse armènienne et georgienne; 2) *ինքնուսոյց առաջ լեզուի վրաց լեզուի օգնութեամբ:* Самоучитель Русскаго языка при помощи Грузинскаго.

Գաբրիել Տէր-Գաբրիէլեանց:

4—4

Ակադեմիայում լոյս կ՚տեսնի ուսումը առաջած մի երիտասարդ հաշուապահութեան և առևտրական թուաբանութեան դասեր է տալիս, նոյնպէս պատրաստում է երեխաներին ընդհանուր գիտութիւնների առանձնայն բոլոր առարկաներից: Կարող է դիմել Զուբալօվի քարվանսարան Գէորգեանի դրատունեակը:

2—3 (2)

ԹԻՓԼԻՍԻ ԱՐՀԵՍՏԱՒՈՐՆԵՐԻ ԿՈՒԲԻ վարչութեան խորհուրդը խնդրում է կուբի պարտականներին ներկայ գտնվել կուբի ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎԻՆ, որ նշանակված է ՇԱԲԱԹ յունվարի 26-ին, երեկոյեան 7 ժամին կուբի վերաբերեալ մի քանի ՆՇԱՆԱԿՈՒՈՐ ՀԱՐՑԵր քննելու համար:

3—4

Հրատարակվեցաւ Ց. ՏԷՐ-ԳՐԻԳՈՐԵԱՆՑԻ «ՎԷՊԵՐ» վերնագրով գրքոյկը: Առնել կարելի է հեղինակից, դիմելով «Մշակի» խմբագրատունը:

5—5

ՄԻ ՅՐԱՆՍՈՒԶԻ տալիս է թէօրեթիկական և պրակտիկական ԴԱՍԵՐ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻՑ: Հասցէն. Կաւկիա, Բհռատով-սկայա փողոց № 21:

3—4

«Մշակի» առանձին համարները 5 կոպէկով Հասր ծախվում են ԹԻՓԼԻՍՈՒՄ հետեւեալ տեղերում: «Կարպանախչ» մագազինում (Արծրունու տանը, Վէրցխվի փողոցի վրա, պ. Նադարբէգովի մօտ), «Կովկաս Հիւրանոցի տակ (պ. Դէմիրեանցի ծխախոտի խանութում), Զաքարիա Գրիգորեանի գրավաճառանոցում (Միխայլեան կամուրջի մօտ) և գերձակ Դաւթակ կարապետեանի մօտ, Էջմիածնի գործակալ Տ. Ս. Մելիք-Ադամեանցը:

ԹԵԼԻՆԻ ակադեմիայի ԻՆՃԻՆԵՐ Կ. Կ. Կոլենկ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒՄ Է ամեն տեսակ ՊԼԱՆՆԵՐ և գնահատական ՇԻՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ի յանձն առնում: Հասցէն Վարանցովսկայա Նաբերեժնայա, № 4, ՎԵՐԻՆ ՅԱՐԿՈՒՄ:

3—5 (3)

Дозволено Цензурою 23 Января 1880 г. Тифлисъ.

Տպարան Ա. Ա. Միխելսոնի

Типографія А. А. Михельсона

Fonds A.R.A.M

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը 6 րուբլի։
Առանձին համարները 5 կոպէկով։

Փոխձևաւոր գրվում են միմիայն խմբագրատան անվի։

Յատարաքաղաքացիք գիտում են ուղղակի
Тифлисъ. Редакція „Мшакъ“

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի և ուրիշ օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով։

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ։

„ՄՇԱԿ“
ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՐԱԳԻՐ
1880 ԹՒՆ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՎՈՒՄ Է ԱՄԵՆ ՕՐ, բացի տօն և տօներից հետևեալ օրերից։

Լրագրի դիրքը և պրօգրամմեան նոյն են մնում։ Մենք ստանում ենք ԱՆՓՈՓԱՏ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ «ՄՇԱԿԻ» տարեկան գինը 10 րուբլ է, կէս տարվան 6 րուբլ։ Գրվել կարելի է ՄԻԱՅՆ ԽՄԲԱԳՐԱՏԱՆ ՄԷՋ։

ՀԱՒԱՆԱԶԻՆ ՀԱՅԱՐՆԵՐԸ ծախվում են 5 կոպէկով հատը։ Օտար քաղաքներից պէտք է դիմել հետևեալ հասցէով ТИФЛИСЪ Редакція «Мшакъ.

Խմբագիր—Հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Պրօգրամմայի խնդիր.—Ներքին տեսութիւն. Նամակ Լօսկվայից. Նամակ խմբագրին. Ներքին լուրեր.—Արտաքին տեսութիւն. Տիրանախտ.—Յայտարարութիւններ.—Բանասիրական, գիտնապարհորդական նկատողութիւններ։

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՀԱՆԱՊԱՐՀՈՐԴԱԿԱՆ ՆԿԱՏՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

—

Դեկտեմբերի 15-ին ես դեռ թափառում էի Ղարսի նեղ, խուլ, օձապտոյտ և կեղտոտ փողոցներում, թէև վաճառականութիւնը բոլորովին ընկած է, բայց օրըստօրէ նոր նոր վաճառականների թիւը դարձեալ աւելանում է։ Թանգութիւնը հասել է իր վերջին կէտին. ապրուստը չատերի համար սև ադուէս է դառել. բոլորը քաղցած, տոպրակները կռների տակ դիշեր ցերեկ ալիր են որոնում, բայց իզուր, ալիրը ձիւտր է դառել, ոչ ոք նրա հետից չէ հանում. էգարանը մտնում է, ինչ պիտի ուտենք, ինչ պիտի ցանենք...» հառաչելով կրկնում են զարհուրիք և նրա շրջակայ գիւղացիք։ Մի խօսքով թանգութիւնը Ղարսի շրջականերից հալածել է կենդանութիւն, ցնծութիւն, ուրախութիւն, ամենքն էլ մի կտոր չոր հացի վրա են մրտածում։ Ոչինչ նոր ու նախանձելի երևոյթ չը կայ այստեղ։ Երկտեղ դպրոցները կամաց կամաց քայլափոխում են։ Մի դասատնից բաղկացած Շուշանիկեան օրիորդական դպրոցի մասին հետևեալ նկատողութիւններն են աչքի ընկնում. Նախ՝ 72 աշակերտուհի այդպիսի մի փոքր տեղում տեղաւորելը թէ հակասանիտարական է և թէ հակառողջապահական, մանաւանդ գրութիւնների ժամանակ ոչինչ կարգապահութիւն չէ կարելի պահել։ Երկրորդ՝ միասակար է և այն, որ 7 տարեկան երեխան իրանից երկու անգամ մեծի հետ դասակցութիւն է կազմում և հետևաբար չը կարողանալով իր ուժեղ ընկերի հետ ճանապարհորդել, ուժից ընկնում, թուլանում ու կէս ճանապարհի վրա է մնում։ Այս մասին թող լսեն մտածէ ուսուցչական խումբը հոգաբարձական խորհրդի հետ, որոնք ժողովներ կազմելու և մանկավարժական զանազան կարևոր հարցերի վրա խօսելու տարաբախտաբար աւելորդ ժամանակ չունեն։ Հոգաբարձուների դպրոցների դէմից թանգ թանգ անցկենալու մասին ոչինչ չէ կարելի ասել, քանի որ այս ցաւալի երևոյթը աւելի մեծ քաղաքներում էլ է երևում—Դուրս եկայ Ղարսից՝ բերելով ինձ հետ չատ ցաւալի տպաւորութիւններ։

Նոյն ամսի 17-ին մտայ Ալէքսանդրապոլ։ Ինչ տեսայ. գողութիւն, լրբութիւն, չատ չատախ քեօթականութիւն, ամեն րոպէ անամօթ բառերով հայհոյանքներ ու կծու կծու յիշոցներ։ Այս տարվայ անտեսանելի թանգութիւնն էլ չը կարողացաւ սանձահարել Ալէքսանդրապոլի առեակ, անգործ, անամօթ չափուսներին, էլ ուրիշ ինչ հնար մնաց, բայց խօլերայից։ Այո, միայն խօլերայի սուր մանգալը կարող է այս զուտ հայկական քաղաքը մաքրել յիշեալ սրիկաներից։—Վերջին ժամանակ Ալէքսանդրապոլ մտան ԵՐԿՈՒՍՈՒԲ ԳՐԻՉՆԵՐ (տ. պ. Պատկանեանց և Բարխուդարեանց)։ Տեսնենք ինչպէս պիտի նկարագրեն Ալէքսանդրապոլի բարոյական կողմը։

Ժամը 8-ից քաւորտ անց էր, որ ես մտայ Հոդևոր դպրոցի բակը, որտեղ մօտաւորապէս խաղում էին 300-ի չափ երեխաներ։ Ես չը գիտեմ, գուցէ այդ երեխաները իրանց տարիքով բոլոր աշակերտների մէջ չատ յառաջադէմ էին, բայց քաղաքավարութեան, համեստութեան մէջ չատ ու չատ յետ էին. այդ ես եզրակացրի նրանց թէ խաղալուց, թէ անյիշելի բառերով և բարձր ձայնով միմեանց անընդհատ հայհոյելուց։ Լակ ինչ վիրաբերում էր նրանց գուռում դուրսինին, սարսափելի էր, կատարեալ պատերազմ։ Ջանգակը խփեցին. տեսնել էր հարկաւոր թէ ինչպէս, ղէռ, բրռ, իրար գլխի թափվելով ներս թափվեցին դասատներում և չարունակեցին մի և նոյն աղմուկը մինչև վարժապետների ներս մտնելը։

19-ին դուրս եկայ Ալէքսանդրապոլից, անցայ Ղօնախ-Ղասն, Ջաջուռ, Աղրուղող, Նալբանդլի և Ղշլաղ, որոնք բոլորը միանման ագէտ ու երկրագործ ժողովուրդներ են և որոնք իրանց կեանքում դպրոցի հասն էլ չեն առել։ Արդեօք վիճակաւոր աւագնորդը այցելել է այս թշուառ գիւղերին, հսկայացրել է կրթութեաննշանակութիւնը, յորդորել է դպրոց բանալու համար....Թէ միայն իր ցանկալի աշխատասէրը ժողովել ու դուրս է գնացել, թէ այսպէս, և թէ այնպէս հինգ գիւղ, (Ալէքսանդրապոլի և Մեծ-Ղարաքիլիսի մէջ) քչից հինգ հարիւր տուն ժողովուրդ տպաւորեան մէջ խարխնկ թաղված, օգնութեան են սպասում, բայց իզուր. օգնող չը կայ։ Քանի քանի այսպիսի հինգ գիւղեր էլ ճանապարհից դուրս կան։ Վերջերս հազարաւոր գիւղերից բաղկացած ամբողջ Շիրակը, որի մէջ հազիւ թէ երեք տիրացուի դպրոց գտնես։ թէ ինչ պիտի լինի սորանց վերջը, թող մտածեն Հեմական անասուններ և վիճակաւոր առաջնորդները, որոնք պաշտօնական թղթերի տակ միայն աստղագրելով, իրանց բոլոր պատասխանատուիւնը կատարած են համարում։

23-ին ես մտայ Մեծ-Ղարաքիլիսա և վեր եկայ փոստայի իջևանում։ Հինգ րոպէից կատղ դուրս եկայ իջևանից գիւղի հետ մի փոքր ծանօթանալու։ Հարց ու փորձ անելով դասյ աղայից դրպրոցը։ Դասը մի քանի անգամ յետ սեղմեցի, բաղխեցի, բայց ոչ ոք չը բացեց, երևի, կամ անպժան էի, կամ ըստ կարգադրութեան դպրոցի փակած դռնով էին դասախօսում։ Ես ճարահատեալ, լուսամուտների տակ կանգնած, ցանկացայ լսել, բայց իզուր, աշակերտաց աղմուկից բայ ոչինչ չը լսեցի։ Երևի դասամիջոց էր։ Համրերութիւնս հատաւ, ոտքերս մրսեց, անբաւական հեռացայ դպրոցից։ Բարձրացայ փողոցը՝ կրկին հարց ու փորձ անելով օրիորդաց դպրոցը գտայ։ Ներս մտայ նախասենեակը, մի ջրի ատան, մի պահարան և թատրոնական կուլիսներ։ Բայց արի ալ կոպմ դուռը և ներս մտայ. այստեղ սենեակի լայնութեամբ և երկարութեամբ զարսած էին աշակերտուհեաց համար շատ գեղեցիկ սեղաններ, միայն շատ խիտ, այնպէս որ, թէ աշակերտուհեաց և թէ վարժապետաց համար անց ու դարձ անելու տեղ համարեա չը կար։ Սենեակը շատ գեղեցիկ և մաքուր էր, լուսամուտները պարզ, գրատախտակը չափազանց մատ։ Դասատունը դատարկ էր, դասերը վերջացրել էին, բայց ներսի հոտերից, որոնց համեմատ չէ ոչ մի օդապարիկ, կարելի էր դատել, որ դասերը վերջացրել էին, բայց ոչ շատ վաղ։ Ես ճարահատեալ, ներս մտայ, ողջունեցի, ինձ ներկայացրի, ասացի թէ ես ով եմ, ինչ գործով եկել եմ, և խնդրեցի, որ ինձ ցոյց տան դպրոցի գրքերը, ինչպէս և ամեն ինչ, որ կապ ունի դպրոցի հետ։ Ինձ ցոյց տուին ամեն ինչ, որ ուզեցի։ Ես ամեն ինչ ուշադրութեամբ քննեցի, ինչ որ պէտք էր, գրի առի, և ուրախ սրտով դուրս եկայ դպրոցից։

Ես ուրախ էի, որ տեսայ, թէ Ղարսի շրջակայ գիւղերում էլ կան ուսումնասէր ազգայիններ, որոնք ուզում են իրանց զաւակներին ուսում տալ, ուզում են, որ նրանք էլ մարդ դառնան, ուզում են, որ նրանք էլ կարդալ գրել գիտենան, ուզում են, որ նրանք էլ ազգի համար օգտակար անդամներ դառնան։ Ես ուրախ էի, որ տեսայ, թէ Ղարսի շրջակայ գիւղերում էլ կան ուսումնասէր ազգայիններ, որոնք ուզում են իրանց զաւակներին ուսում տալ, ուզում են, որ նրանք էլ մարդ դառնան, ուզում են, որ նրանք էլ կարդալ գրել գիտենան, ուզում են, որ նրանք էլ ազգի համար օգտակար անդամներ դառնան։ Ես ուրախ էի, որ տեսայ, թէ Ղարսի շրջակայ գիւղերում էլ կան ուսումնասէր ազգայիններ, որոնք ուզում են իրանց զաւակներին ուսում տալ, ուզում են, որ նրանք էլ մարդ դառնան, ուզում են, որ նրանք էլ կարդալ գրել գիտենան, ուզում են, որ նրանք էլ ազգի համար օգտակար անդամներ դառնան։ Ես ուրախ էի, որ տեսայ, թէ Ղարսի շրջակայ գիւղերում էլ կան ուսումնասէր ազգայիններ, որոնք ուզում են իրանց զաւակներին ուսում տալ, ուզում են, որ նրանք էլ մարդ դառնան, ուզում են, որ նրանք էլ կարդալ գրել գիտենան, ուզում են, որ նրանք էլ ազգի համար օգտակար անդամներ դառնան։ Ես ուրախ էի, որ տեսայ, թէ Ղարսի շրջակայ գիւղերում էլ կան ուսումնասէր ազգայիններ, որոնք ուզում են իրանց զաւակներին ուսում տալ, ուզում են, որ նրանք էլ մարդ դառնան, ուզում են, որ նրանք էլ կարդալ գրել գիտենան, ուզում են, որ նրանք էլ ազգի համար օգտակար անդամներ դառնան։

ՊՐՕԳՐԱՄՄԱՅԻ ԽՆԴԻՐ

—

IV

Իւրաքանչիւր ազգի մէջ կնոջ ընտանեկան և հասարակական դրութիւնը կախում է նոցա և նրանց կրթից պանիր, սեր, իւղ և չորաթան շինել ու ապահովել իր որդոց պաշարը մի ամբողջ տարուայ համար։ Նայը խուզել է իր ոչխարները, հայուհին բուրդ է զըզել, մանել, հինել հիւսել, կրթել ու գործուածներ շինել։ Նայը վաճառականութիւն է սկսել հայուհին բուրդի ու մետաքսի ապրանքներ է պատրաստել իր ամուսնի վաճառաշահութեան համար։ Նայը որ և իցէ արհեստով է պարապել մուրճ ու խարտոցը ձեռին, հայուհին աւելի արդիւնաբեր արհեստով է պարապել իլիկը, ճաղ ու ճախարակը պատոյնելով։ Նայը վերջապէս ամեն երեկոյ որդիքը շուրջը հաւաքած սաղմոս է կարդացել, հայուհին նոցա քնացնելիս «եկեսցէ» է ասել։ Մէկ խօսքով ամեն տեսակ գործունէութեան մէջ, հայուհին ոչ միայն չէ համաձայնվել յետ մնալ տղամարդից, այլ և կարծես նա

յանկալի աշխատասէրը ժողովել ու դուրս է գնացել, թէ այսպէս, և թէ այնպէս հինգ գիւղ, (Ալէքսանդրապոլի և Մեծ-Ղարաքիլիսի մէջ) քչից հինգ հարիւր տուն ժողովուրդ տպաւորեան մէջ խարխնկ թաղված, օգնութեան են սպասում, բայց իզուր. օգնող չը կայ։ Քանի քանի այսպիսի հինգ գիւղեր էլ ճանապարհից դուրս կան։ Վերջերս հազարաւոր գիւղերից բաղկացած ամբողջ Շիրակը, որի մէջ հազիւ թէ երեք տիրացուի դպրոց գտնես։ թէ ինչ պիտի լինի սորանց վերջը, թող մտածեն Հեմական անասուններ և վիճակաւոր առաջնորդները, որոնք պաշտօնական թղթերի տակ միայն աստղագրելով, իրանց բոլոր պատասխանատուիւնը կատարած են համարում։

23-ին ես մտայ Մեծ-Ղարաքիլիսա և վեր եկայ փոստայի իջևանում։ Հինգ րոպէից կատղ դուրս եկայ իջևանից գիւղի հետ մի փոքր ծանօթանալու։ Հարց ու փորձ անելով դասյ աղայից դրպրոցը։ Դասը մի քանի անգամ յետ սեղմեցի, բաղխեցի, բայց ոչ ոք չը բացեց, երևի, կամ անպժան էի, կամ ըստ կարգադրութեան դպրոցի փակած դռնով էին դասախօսում։ Ես ճարահատեալ, ներս մտայ, ողջունեցի, ինձ ներկայացրի, ասացի թէ ես ով եմ, ինչ գործով եկել եմ, և խնդրեցի, որ ինձ ցոյց տան դպրոցի գրքերը, ինչպէս և ամեն ինչ, որ կապ ունի դպրոցի հետ։ Ինձ ցոյց տուին ամեն ինչ, որ ուզեցի։ Ես ամեն ինչ ուշադրութեամբ քննեցի, ինչ որ պէտք էր, գրի առի, և ուրախ սրտով դուրս եկայ դպրոցից։

Ես ուրախ էի, որ տեսայ, թէ Ղարսի շրջակայ գիւղերում էլ կան ուսումնասէր ազգայիններ, որոնք ուզում են իրանց զաւակներին ուսում տալ, ուզում են, որ նրանք էլ մարդ դառնան, ուզում են, որ նրանք էլ կարդալ գրել գիտենան, ուզում են, որ նրանք էլ ազգի համար օգտակար անդամներ դառնան։ Ես ուրախ էի, որ տեսայ, թէ Ղարսի շրջակայ գիւղերում էլ կան ուսումնասէր ազգայիններ, որոնք ուզում են իրանց զաւակներին ուսում տալ, ուզում են, որ նրանք էլ մարդ դառնան, ուզում են, որ նրանք էլ կարդալ գրել գիտենան, ուզում են, որ նրանք էլ ազգի համար օգտակար անդամներ դառնան։ Ես ուրախ էի, որ տեսայ, թէ Ղարսի շրջակայ գիւղերում էլ կան ուսումնասէր ազգայիններ, որոնք ուզում են իրանց զաւակներին ուսում տալ, ուզում են, որ նրանք էլ մարդ դառնան, ուզում են, որ նրանք էլ կարդալ գրել գիտենան, ուզում են, որ նրանք էլ ազգի համար օգտակար անդամներ դառնան։ Ես ուրախ էի, որ տեսայ, թէ Ղարսի շրջակայ գիւղերում էլ կան ուսումնասէր ազգայիններ, որոնք ուզում են իրանց զաւակներին ուսում տալ, ուզում են, որ նրանք էլ մարդ դառնան, ուզում են, որ նրանք էլ կարդալ գրել գիտենան, ուզում են, որ նրանք էլ ազգի համար օգտակար անդամներ դառնան։ Ես ուրախ էի, որ տեսայ, թէ Ղարսի շրջակայ գիւղերում էլ կան ուսումնասէր ազգայիններ, որոնք ուզում են իրանց զաւակներին ուսում տալ, ուզում են, որ նրանք էլ մարդ դառնան, ուզում են, որ նրանք էլ կարդալ գրել գիտենան, ուզում են, որ նրանք էլ ազգի համար օգտակար անդամներ դառնան։

նոցու հետ։ Ես էլ այդ խօսակցութեան մէջ ընկայ և կամայ կամաց մեր խօսակցութիւնը եկաւ Ղարաքիլիսի ղանդան կէտերի վրա։

Իմ բոլոր հարցասիրութիւններից և պ. ղարաքիլիսեցու պատմածից հետևալ եզրակացութիւնը դուրս եկաւ. այսինքն Ղարաքիլիսէն մօտաւորապէս 240 տուն է, որից, այս տարվայ թանգութեան պատճառով, 100 տունը (մի երկու երեք տուն հարուստները այս հաշվի մէջ չեն) հազիւ հազ ծայրը ծայրին հասցնում և իրանց գերդաստանը հազիւ հազ կառավարում են. մնացեալ 140 տունը մինչև կոկորդը պարտքերի մէջ խրված են։ 240 տան վրա, որից տարեկան քահանայապատկան արդիւնքը հազիւ հազ կը գոյանայ 600 րուբլի, այժմ պատրաստի կայ երկու քահանայ, որոնցից մէկը գրի տան ու սպիտակն հազիւ ջոկում է։ Դեռ այս բաւական չէ, մի տիրացու էլ մի քանի հարիւր ղրուշանը դրել՝ պատրաստվում է այսօր կամ վաղը ձեռնադրվելու։ Ուրեմն կը լինեն երեք քահանայ, իւրաքանչիւրի տարեկան եաճիկը կը լինի 150—200 ր. (տարին գիտէ)։ Մի մարդ, այն էլ քահանայ՝ 200 րուբլով ինչպէս պիտի կառավարէ իր 10—15 անձինքներից, (որոնցից ոչ մէկը աշխատող չեն) կազմած դերդաստանը։ Այս վերջին քահանայացու տիրացուն ոչ միայն հասարակ ուսում չէ առել, այլ մինչև ներկայ տարուս նոյեմբերի վերջն էլ ղ ա ս ա պ ո ւ թ իւ ն էր անում։ Ջարմանալի երևոյթներ ենք տեսնում աշխարհումս. երէկ դասատ, այսօր քահանայ. երէկ այծ էր մորթում, այսօր պատարագ է մատուցանում, երէկ գլուխ միս, լեռ միս էր ըղաւում, այսօր անմահ պատարագի առաջ կանգնած, գառէք, կերէք, այս է մարմին իմ....ն է աղաղակում—240 տուն, 2 քահիլ քահանայացու չատ հեշտութեամբ կը կառավարեն, ուրեմն երրորդն էլ ձեռնադրել տալու ինչ հարկ կայ։ Ուրիշ բաներում չը գիտեմ, միայն այս բանում ղարաքիլիսեցոց անհասկացողութիւնը չատ պարզ փայլում է։ Ափսոս, նամակս երկարանում է և դրելիքս չէ վերջանում։ փետրվարի վերջերում ես դարձեալ Ղարաքիլիսում կը լինեմ և պակասները կը լրացնեմ։—25-ին դուրս եկայ Ղարաքիլիսից և ուղևորվեցայ դէպի Թիֆլիս։

Խ. Փ. Գ.

Fonds A.R.A.M

Fonds A.R.A.M

ՎԱՀԱՆ ՏՕՄԿԱՆ

ՂԱՎԱՃԱՏԱՑ ՂԱԺԱՆ

3 մասին

Մի քանի խոսք ասելիք ունեմ ընթերցողիս հետ, նախքան սկսելս պատմել ինձ հետաքրքրող դեպքերը։ Ես ոչ մի գրական ձիրք չունեմ, ոչ էլ ուզում եմ ունենալ։ Ինձ համար գրիչը միայն միջոց է, որով ես կարող եմ հաղորդակցվել ընթերցողիս հետ։ Ես ուզում եմ պատմել ինձ հետաքրքրող դեպքերը, ինչպես որ ես տեսել եմ կամ լսել։ Ես ուզում եմ, որ ընթերցողս ինձ հետ միասին ապրի այդ դեպքերի մեջ, ինչպես որ ես ապրել եմ։ Ես ուզում եմ, որ նա ինձ հետ միասին ուրախանա, տխրի, զայրանա, ատի, սիրի, ինչպես որ ես եմ արել։ Ես ուզում եմ, որ նա ինձ հետ միասին ապրի այն մարդկանց կյանքը, որոնց մասին ես պատմելու եմ։ Ես ուզում եմ, որ նա ինձ հետ միասին ապրի այն մարդկանց կյանքը, որոնց մասին ես պատմելու եմ։ Ես ուզում եմ, որ նա ինձ հետ միասին ապրի այն մարդկանց կյանքը, որոնց մասին ես պատմելու եմ։

Fonds A.R.A.M

Ծանր վիրավորվեցավ Ալեքսանդր Բ. Ռուսաստանի կայսրը։ Ահաբեկիչները նետեցին ռումբ մը կայսեր կառքին տակ, որ պայթեցավ։ Կայսրը ազատեցավ, բայց ռումբին պատճառած վնասներուն համար ան ալ մեռավ։ Ահաբեկիչները ձերբակալվեցան։ Ռումբը նետողը եղած է Ռուսաստանի հրեաներուն ներկայացուցիչ մը։ Ռուսաստանի մեջ հրեաներուն դեմ ահագին հալածանքներ սկսան։

— Ռուսաստանի մեջ հրեաներուն դեմ հալածանքներ սկսան։ Ռուսաստանի կայսրը Ալեքսանդր Բ. ծանր վիրավորվեցավ։ Ռումբ մը նետեցին անոր կառքին տակ։ Ռումբը նետողը եղած է

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ ԿԵՆՏՐՕՆԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ

բոլոր եւրոպական լրագիրների համար Մոսկվայում (Центральная контора объявленій для всѣхъ европейскихъ газетъ въ Москвѣ, Волыпая Дмитровка, д. Бучумова) ԸՆԴՈՒՆՈՒՄ է *յայտարարութիւններ* ԲՈԼՈՐ *ռուս և արտասահմանեան* ԼՐԱԳԻՐՆԵՐԻ *համար խմբագրական* ԳՆԵՐՈՎ, *նշանաւոր* ԶԻՋՈՒՄՆԵՐՈՎ:

Է Ռուսաց ամենօրեայ, շաբաթական, պատկերազարդ և ծաղրական լրագիրների ԳԼԽԱՒՈՐ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԸ: ԱՄԵՆՕՐԵԱՅ ՑԱՐԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆ *ունի բոլոր ռուսաց և արտասահմանեան* ագԱԳԻՐՆԵՐԻ հետ: *Յայտարարութիւնները ընդունվում են նոյնպէս բոլոր գաւառական լրագիրների համար: Թարգմանութիւնները* ԶՐԻ ՆՆ ԼԻՆՈՒՄ: *Իւրաքանչիւր յայտարարութեան համար* Ր Ր ԱՊԱՁՈՒՅԱԿԱՆ № է ուղարկվում:

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԱՆՎԱՐՁ ԵՆ ԿԱՋՄՎՈՒՄ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ *ընդունվում է բոլոր լրագիրների համար:*

15—15 (4)

Մամուլի տակից դուրս են եկել և վաճառվում են Կենտրօնական Գրավաճառանոցում հետեւեալ գրքերը:

Մանկական երգեր Գամառ-Քաթիպալի, կազմած	—	ր. 25 կ.
— Նոյնը անկազմ	—	» 15 կ.
Թառամած մեղու պատկերազարդ, կազմած Թարգ. օր Ն. Տէր-Մարկոսեանի	—	» 40 կ.
Կարմիր լապտեր պատկերազարդ և կազմած, Թարգ. օր Ն. Տէր-Մարկոսեանի	—	» 50 կ.
— Նոյնը առանց կազմի	—	» 30 կ.
Վէպեր. 8. Պրիգորեանցի	—	» 60 կ.
Մօրես կամ աշխատութիւն, հեղ. Տ. Գաւառ-Թարգմ. Դպիերբէնից.	1	» — կ.
Խորհրդաւոր կղզի, հեղ. Ժ. Վէրն 3 հ. Թարգ. Դպիերբէնից	4	» — կ.
Դիւաբնակ բլուր. հեղ. Էօժէն Սիւ 2 հ. Թարգ. Դպիերբէնից	2	» 75 կ.
Պատանեկան ներշնչումներ, հեղ. Հրանտ Աւետեան	—	» 60 կ.
Սահմանադրութիւն և Հայ ժողովուրդն Հր. Աւետեան.	—	» 35 կ.
Մի կոթիլ արտօսր, զոր կը հեղու. Սիամակ Հայ մոխիրին վրայ	—	» 35 կ.
Թօսք ղՀայրենեաց հեղ. Վ. Վ. Պարտիզակցի	—	» 70 կ.
Թորոս ապրար Հայաստանի ճամբորդ հեղ. Սրուանձտեանց	1	» 25 կ.
Մանանայ նոր հեղինակի	1	» 75 կ.
Սիրաք և Սամուէլ բարի հօր կրթական դասեր, հեղ. Խրիմեան Հայրիկ	1	» 45 կ.
Մարգարիտ արքայութեան երկնից, նոյն հեղ.	—	» 75 կ.
Վանգոյժ. կուժ մի ջուր իւր այրած Հայրենեաց վերայ կ'սրսկէ Խրիմեան Հայրիկ	—	» 20 կ.
Թէ ինչ չահեցանք Բերլինի վեհաժողովէն, հեղ. Մ. Զեքայի	—	» 40 կ.
Հայաստան և Խաչիկ նոյն հեղ.	—	» 60 կ.
Սամուէլ Մուրատեանի կտակի խնդիրը, դատախօսութիւն Ս. Արծրունու.	—	» 50 կ.

Հրատարակութիւն Զարմայր Մսերեանի

Փարոս Հայաստանի, պատկերազարդ Հան դէս.	1	» — կ.
Եղբայր և քոյր Վերմանական վէպ. պատկերազարդ	—	» 30 կ.
Արքայադուստր Վերմանական վէպ. պատկերազարդ	—	» 35 կ.
Հակայական ձեռքեր Անգղիական վէպ, պատկերազարդ	—	» 10 կ.

Իշխան Բէհրութեանի Հրատարակութիւններ

Վէպքի իմ վէյէր, Փարս երեք պատկերով Մ. Տ. Գ.	—	» 40 կ.
Բնքեր բիձու Հանաքը. Օպերետա մի գործողութեամբ	—	» 25 կ.
Աշնանային երեկոյ գիւղում, վոդեվիլ մէկ արարուածով.	—	» 25 կ.
Բռնի ամուսնութիւն. կոմեդիայ մէկ արարուածով	—	» 40 կ.
Ժանօ և Ժանէտ, օպերա-վոդեվիլ, մէկ գործողութեամբ.	—	» 40 կ.
Պառաւներին խրատ. վոդեվիլ մէկ արարվածով Մ. Տ. Գ.	—	» 50 կ.
Տիկինը նրան ապատում է, կատակերգութիւն մէկ արարուածով.	—	» 30 կ.
Անանուն կատակ. կատակերգութիւն մէկ արարուածով.	—	» 40 կ.
Փակուած դրան մօտ. պատկերամենախօսութիւն	—	» 30 կ.
Պէպօ. կոմեդիա երեք արարվածով, հեղ. Գ. Սունդուկեանի	—	» 30 կ.

Նոյն տեղը վաճառվում են ամենայն տեսակ գաւազրքեր Հայերէն, Ռուսերէն և օտար լեզուներէն, դասական պետոյքներ ուսուցիչարանների և աշակերտների համար. Հայերէն, Ռուսերէն և Գաղիերէն վիճակաւորութիւններ, ամենայն Հասակի ընթերցանութեան և դիւռութեան զանազան ձիւղերին վերաբերեալ գրքեր. պատուէրները կատարվում են ամենայն արագութեամբ: Օտարաբաղաքացիք իրանց պահանջները պէտք է ուղարկեն Հետեւեալ Հասցէով „Въ Тифлисъ. Въ Центральную книжную торговлю“

10—1

ВЪ ТИФЛИССКОМЪ ТЕАТРѢ,

въ субботу, 26-го января,

ДАНЪ БУДЕТЪ

СПЕКТАКЛЬ

ВЪ ПОЛЬЗУ

ГОЛОДАЮЩИХЪ

СЪ УЧАСТІЕМЪ

РУССКИХЪ, ГРУЗИНСКИХЪ, АРМЯНСКИХЪ АРТИСТОВЪ И КН. Д. Г. ЭРИСТОВА, О. В. КОЛЬЦОВОЙ, И. АДАМІАНА, Г-ЖА СИРАНУШЪ И Д. А. СЛАВЯНСКАГО СЪ КАПЕЛЛОЙ.

На мѣста въ театрѣ можно записываться съ понедѣльника, 21-го января. въ конторѣ редакціи Тифлисскаго Вѣстника.

3—5

СОВѢТЪ СТАРШИНЪ ТИФЛИССКАГО ПРИКАЗЧИЧЬЯГО ОБЩЕСТВА

НАЗНАЧАЕТЪ

въ пятницу, 25-го января

ВЪ ПОМѢЩЕНІИ ОБЩЕСТВА

ВЪ ПОЛЬЗУ

ГОЛОДАЮЩИХЪ

МАСКАРАДЪ

Члены и ихъ семейства платятъ за входъ по 50 коп. гости же платятъ: дамы по 1 р,, а кавалеры по 2 р.

Входъ для гостей безъ записки членовъ.

Дамамъ быть въ маскахъ до конца обязательно.

ՆԵՐԿԱՅ 1880 ԹԻՒՄ ԿԸ ՏՊԱԳՐՎԻ

„ԿԱՑԾԵՐ

ՎԷՊ ՏԱՃԿԱՍՏԱՆԻ ՀԱՅՈՑ ԿԵՍՆԵՒԻՑ

Հեղինակութիւն ԸՆԳՓԻ

Վէպը բաղկացած կը լինի երկու առանձին հատորներից իւրաքանչիւրը կը բովանդակէ մօտաւորապէս 400 *տպագրված երեսներ:* Ընդն *մէկ հատորի գինն է* 1 ր. 50 կ., *իսկ միասին* 3 ր.: *Մէկ հատորի համար առանձին ստորագրութիւն չէ ընդունվում:*

Ստորագրվել կարելի է ԳՈՒՇՈՒՆԵՐՈՒՄ *այն պարոնների մօտ, որոնք բարեհաճել են բաժանորդներ հաւաքել «ԿԱՑԾԵՐԻ» տպագրութեան համար, իսկ* ԹԻՓԼԻՍՈՒՄ *պէտք է դիմել «Մբակի» խմբագրատունը* Յ. ՄԻՆԼԻՒ-ՅԱԿՈՒՆԵՆՑԻՆ:

ԾԱԽՎՈՒՄ Է

Նոր վրացական ձեռնարկ Самоучитель Учебникъ Грузинскаго языка, сост. г-мъ Теръ-Габріелянцемъ:

Այդ ձեռնարկը պարունակում է ընդհանուր տեղեկութիւններ ու քերականական կանոններ վրաց լեզուի ամենագլխաւոր ոճով. բառերի և տառերի արտասանութիւնը գրված է բանի մի լեզուով ռուսերէն, հայերէն, ֆրանսերէն, գերմաներէն և պարսկերէն. այնպէս որ այդ միջոցով և օտարազգին ինքն իրան կարող է հեշտութեամբ ուսանել վրաց լեզուն:

Արդէն երկրորդ հրատարակութիւն է և յուսամք երրորդ տպագրութեամբ՝ ի լոյս ածել կարճ միջոցից յետ: Գինն է 50 կոպ. Ծախվում է պ. Բերնշտամի, Զաքարիա Գրիգորեանի գրավաճառանոցում (Միխայլեան կարմուջի մօտ) և գերմակ Գեկարխանեանի մօտ, Էշապական դպրոցի դիմացը:

Ակադեմիայում լաւ վկայականով ուսումը ուսարուած մի երիտասարդ հաշուապահութեան և առևտրական թուաբանութեան դասեր է տալիս, նոյնպէս պատրաստում է երեխաներին բէալական դպրոցներում ուսանվող բոլոր առարկաներից: Պէտք է դիմել Զուբալօվի քարվանսարան Գէորգեանի գրատնեակը:

2—3 (2)

ԹԻՓԼԻՍԻ ԱՐՀԵՍՏԱՒՈՐՆԵՐԻ ԿԼՈՒԲԻ վարչութեան խորհուրդը խնդրում է կլուբի պ.պ. անդամներին ներկայ դռնվել կլուբի ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎԻՆ, որ նշանակված է ՇԱԲԱԹ յունվարի 26-ին, երեկոյեան 7 ժամին կլուբի վերաբերեալ մի քանի ՆՇԱՆԱՒՈՐ ՀԱՐՑԵՐ քննելու համար:

3—4

Հրատարակվեցաւ 8. ՏԷՐ-ԳՐԻԳՈՐԵԱՆՑԻ «ՎԷՊԵՐ» վերնագրով գրքոյկը: Առնել կարելի է հեղինակից, դիմելով «Մշակի» խմբագրատունը:

5—5

Մի ՅՐԱՆՍԻՒԶԻ տալիս է թէօրետիկական և պրակտիկական ԴԱՍԵՐ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻՑ: Հասցէն. Կուկիա, Բէուտովսկայա փողոց № 21:

3—4

«Մշակի» առանձին համարները 5 կոպէկով Հասոր Ծախվում են ԹԻՓԼԻՍՈՒՄ Հետեւեալ տեղերում. «Կարդանախի» մագազինում (Արծրունու տանը, Վէրջովի փողոցի վրա, պ. Նազարբէգովի մօտ), «Կովկաս Հիւրանոցի տակ (պ. Եէմիրեանցի Ծխախոտի խանութում), Զաքարիա Գրիգորեանի գրավաճառանոցում (Միխայլեան կարմուջի մօտ) և գերմակ Գեկարխանեանի մօտ, Էշապական դպրոցի դիմացը:

ԲԵՐԼԻՆԻ ակադեմիայի ԻՆԺԵՆԵՐ Կ. Կ. Կելլենգ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒՄ է ամեն տեսակ ՊԼԱՆՆԵՐ և գանազան ՇԻՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ է յանձն առնում: Հասցէն Վարանցովսկայա Նաբերեժնայա, № 4, ՎԵՐԻՆ ՅԱՐԿՈՒՄ:

3—5 (3)

Дозволено Цензурою 24 Января 1880 г. Тифлисъ.

Տպարան Ա. Ա. Միխելսոնի

Типографія А. А. Михельсона

Fonds A.R.A.M

№ 10 Յունվարի 26 (Փետրվարի 7) 1880 Յունվարի 26 (Փետրվարի 7) № 10

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի կէս տարվանը 6 րուբլի
Առանձին համարները 5 կոպէկով։

Թերթը լսում են միայն խմբագրատան մէջ։

Օտարաքաղաքացիք գիմում են ուղղակի
Тифлисъ. Редакція „Мшакъ“

ՄՇԱԿ

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի և տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունւում է ամէն լեզուով։

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
երեքանչիւր տառին 2 կոպէկ։

„ՄՇԱԿ“
ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՐԱԳԻՐ
1880 ԹՒԻՆ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՎՈՒՄ Է ԱՄԷՆ ՕՐ, բացի տօն և տօներին հետևեալ օրերից։

Յայտերի գիները և պրօգրամմեան նոյն են մնում։ Մենք առանում ենք ՍԵՓԱԿԱՆ ՀԱՒԱՏԱԳԻՐՆԵՐ «ՄՇԱԿԻ» տարեկան գինը 10 րուբլ է, կէս տարին 6 րուբլ։ Գրվել կարելի է ՄԻԱՅՆ ԽՄԲԱԳՐԱՏԱՆ ՄԷՋ։

ԱՅԼԱԶԳԻՆ ՀԱՄԱՐՆԵՐԸ ծախվում են 5 կոպէկով հատը։ Օտար քաղաքներից պէտք է դիմել հետևեալ հասցէով ТИФЛИСЪ Редакція «Мшакъ.

Խմբագիր—հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Պրօգրամմայի խնդիր.—Ներքին տեսութիւն. Մեր հասարակական վէրքերից մէկը. Նամակ խմբագրին. Նիրքին լուրեր.—«Մշակի» հեռագիրներ.—Յայտարարութիւններ.—Բան առաքական. Հայոց Թատրոն.

ՊՐՕԳՐԱՄՄԱՅԻ ԽՆԴԻՐ

V

Մեր խօսքերը կարդալով անցեալ յօդուածում, գուցէ ընթեր-

ցողը զարմանքով հարցնէ. ինչէ ուզում առնելու իրաւունքից պիտի զրկել Հայ օրիորդներին, երբ ժամանակը այնչափ առաջ է գնացել որ եւրօպական լուսաւորութիւնը զուլուանների երկրումն է մինչև անգամ թաւիշառում։ Այո, հայոց օրիորդներին հարիւր անգամ է հարկաւոր եւրօպական լուսաւորութիւնը, բայց ինչ ուղղութեամբ և ինչ պրօգրամմայով այդ է գլխաւոր հարցը։ Ինչէ որ և իցէ գերմանական մի դիւղի մէջ դործադրվող պրօգրամման կարելի է գործադրել մի Վարդաշէնի, մի Պարաքլիսայ դիւղի մէջ։ Գերմանական օրիորդները աւելի են զարդացած, նոցա պահանջները և նիւթական դրութիւնը աւելի բարձր են քան թէ մերը, վերջապէս գուցէ եւրօպացի օրիորդների բնածին յատկութիւնը և դաստիարակութիւնը ուրիշ բնաւորութիւն և ուրիշ ձև են ստացել քան թէ

հայ աղջկայ ձիրքը և յատկութիւնները։ Հայ աղջիկը առանց իլիկի և ճախարակի, առանց տեխնիկական սարասպրմունքի նոյնն է, ինչ ձուկը առանց ջրի, հայ աղջիկը առանց խոհանոցի նոյնն է ինչ ելնուրդը առանց փխրուն հողի։ Ուրեմն ինչէ եւրօպական պրօգրամման կարելի է բնական համարել և հայ աղջկայ գլուխով առաջ եկած անհատական յատկութիւններին։ Վերջապէս եւրօպացի աղջկան շրջապատող պայմանները և ընտանեկան պահանջները միանգամայն այլ են քան թէ մերը։ Եւրօպայի մէջ իւրաքանչիւր քայլափոխում տարածված են և զարդացած են ամեն տեսակ գործարաններ, արհեստանոցներ, որտեղ մարդկերանց ձեռքերը փոխարինվում են մեքենայի ոյժերով, մինչդեռ հայոց կեանքի մէջ ո՛չ գործարաններ կան, ո՛չ քիմիական լաբօրատորիաներ և ո՛չ արհեստանոցներ եւրօպական

է իապագել և պատահմամբ տանուլ է տալ 30,000 ֆրանկ, որ չէ կարող վճարել իր պարտատիրոջ, որովհետև փող չունի, բայց ժընըվիէվը վճարում է իր յաժինքից Ալբէրտի պարտքը և Ալբէրտը այդ չէ իմանում մինչև հինգերորդ գործադրութիւնը և ժընըվիէվն էլ, որ կուսանաց է մնում, նոյնպես չէ յայտնում մինչև վերջին գործողութիւնը թէ ինքն է վճարել այդ պարտքը և համբերում է որ Ալբէրտը ամուսնվի, իր հօր տանից պատրվի, մեզադրված լինելով իբր թէ գողացել է 40,000 ֆրանկ, և իբր թէ այդ գումարից է վճարել իր թղթախաղի պարտքը, այն ինչ Արմանն է գողացել այդ փողերը, որին Ալբէրտը մի անդամ տեսել է լուսնի չողքերից լուսաւորված, ուներ նրա պատկերը, կարծեմ ուներ տարի շարունակ պահում է նրա պատկերը իր ծոցում և յայտնում է այդ մասին նոյնպես հինգերորդ գործողութեան մէջ....

Ընթերցող, հասկացար մի բան այդ պիեսայից,—ես ոչինչ....

Դրամայի հինգ գործողութիւնը լսելուց յետոյ, ես համոզվեցայ որ եթէ այդ պիեսան վեցերորդ գործողութիւն ունենար, կը յայտնվէր, որ Ալբէրտի մայրը, Ժընըվիէվի սիրուհին, բոլորովին մնաած չէ, այլ կենդանի է և ապրում է Լուիզայի մօտ, ռազմական կերպարանքով և Սուսաննայի անունով, իսկ բժիշկ Դարսի, որ բժշկել է Ալբէրտին և միևնամարտութեան է հրաւիրել Արմանին, պաշտպանելով կոյր Ալբէրտին, որ ինքն միևնամարտել չէ կարող, բժիշկ Դարսի, ասում եմ, կը յայտնվէր Ժընըվիէվի հանդուգնեալ կնոջ սիրեկանը և այդպիսով կը յայտնվէր որ նա միևնամարտութեան էր հրաւիրել իր որդուն։ Վերջապէս, եթէ հօթերորդ գործողութիւն լինէր,—կը յայտնվէր որ Լիմի ծառան լուսնի անարաղատ որդին է, ուրեմն Լուիզայի եղբայրն է։

Եւ այդպէս անվերջանալի կերպով....

Իսկ ամբողջ պիեսայի միտքը այն է, որ արդարութիւնը և անաչառ տանջանքներից յետոյ յաղթող է հանդիսանում, իսկ չարութիւնը պատժվում է....

Ուրեմն պիեսայի այդ խառն և խճճված ինտրիգան միայն դրա համար էր, որ յայտնվի այդ հաստատակ և հնացած, բայց իրականութեան մէջ գրեթէ երբէք չիրագործվող միտքը։

Պիեսայի խաղը սկսվեց։ Ինչպէս որ ամիչայի վրա ոչինչ յայտնված չէր, պիեսայումն էլ յայտնվեցաւ որ իրանք դործող անձինք չը գիտեն որոշ կերպով իրանց մէջ եղած յարաբերութիւնները։

Եւ այդ բոլորը դրա համար որ բոլորը յայտնվի վերջին, հինգերորդ արարուածում....

Տիւբէրիէյ հարուստ վաճառական է, Արման նրա հարազատ որդին է, բայց հայրը վերջն է իմանում միայն, որ Արման իր որդի չէ, այլ իր կնոջ որդին, որ նրա սիրեկանից է ծնվել։ Ալբէրտ Տիւբէրիէյն անհարազատ որդին է, բայց նա այդ երկար ժամանակ չէ իմանում, Լուիզա Բուսոն աղջիկն է, բայց այդ մասին հասարակութիւնը չատ ուշ է տեղեկանում, իսկ ամ աղջիկն է ժընըվիէվ, այդ ես այդպէս էլ չիմացայ մինչև վերջը։ Բայց ամենազարմանալին այն է որ երկու եղբայրները Ալբէրտ և Արման ոչ թէ միայն չեն իմանում որ իրանք եղբայրներն են, բայց միմեանց չեն էլ տեսել երբէք, որովհետև երբ Արմանը գոդանում է մանուկից 40,000 ֆրանկ և Ալբէրտ նրան դիչերով տեսնում է լուսնակի լուսաւորութեամբ, նա չտապում է տուն և չուտով նկարում է Արմանի դէմքը (Ալբէրտ նկարիչ է) որպէս զի չը մոռանայ նրա դէմքը և յետոյ ֆոտոգրաֆիա է հանում այդ պատկերից։ Երբ Ալբէրտը կատարում է և պատկում է Լուիզայի հետ, Արմանը սիրահարվում է Լուիզայի վրա, գրում է նրան սիրահարական նամակներ և ուղում է խլել Լուիզային իր մարդուց։ Բայց ոչ Լուիզան գիտէ թէ Արմանը իր մարդու եղբայրն է, ոչ էլ Արմանը գիտէ թէ Լուիզան իր եղբօր կինն է, ոչ էլ Ալբէրտը գիտէ թէ Արմանը իր եղբայրն է, խօսում է նրա հետ, լսում է նրա ձայնը, բայց ոչինչ տեղեկութիւն չունի թէ դա ինչ մարդ է։ Վերջապէս Սուսաննա, Լուիզայի աղախինը, նոյնպես չը գիտէ թէ ով է Արման, որին տեսնում է և որի հետ խօսում է....

Ամբողջ պիեսայի բովանդակութիւնն էլ կայանում է այդ անգիտութեան մէջ։ Ժընըվիէվ սիրում է Ալբէրտին, բայց Ալբէրտը չը գիտէ թէ ժընըվիէվը իրան սիրում է, իսկ ինքն սիրում Լուիզային, և Լուիզան նրան է սիրում, բայց ժընըվիէվը այնու ամենայնիւ սիրում է Ալբէրտին և զոհում է իր սէրը Լուիզայի համար։ Ալբէրտը, որ չատ օրինաւոր մարդ է, պատահմամբ թուղթ

Ցայտնի է որ թատրոնը պէտք է կրթողական ազդեցութիւն ունենայ ժողովրդի վրա։

Այդ ազդեցութիւնը կարելի է ունենալ երկու միջոցներով կամ իդէալական գաղափարներ ներշնչելով ժողովրդի մէջ և կամ ժողովրդին իրական կեանքից պատկերներ ներկայացնելով, այսինքն յարուցանելով ժամանակակից, օրական խնդիրներ։

Եթէ դուք կամենում էք սկսել ժողովրդի վրա ազդել իդէալական դպրոցի միջոցով, ծանօթացնել նրան յաւիտենական, ընդհանուր մարդկային, անմահ գաղափարների և սիրերի հետ,—ներկայացրէք երեսելի դրողների կլասիկային, մշակված, ձեի և մտքի կողմից կատարեալ գրուածները։ Կամենում էք ցոյց տալ անասնական սէր և խանդոտութիւն,—տուեցէք Շէկսպիրի «Օթէլլօ», կամենում էք հասկոնել հասարակութեանը որ չարութիւնը վերջը միշտ պատժվում է,—ներկայացրէք Շիլլերի «Աւազակներ», դիտաւորութիւն ունէք ընդհանուր մարդկային պակասութիւնների, մարդկային ընդհանուր կրքերի հետ ծանօթացնել հասարակութիւնը,—ներկայացրէք Մոլիէրի «Խաւարը» կամ «Ցարտուխը» և այլն։

Շիլլերի, Գեօթէի, Շէկսպիրի, Մոլիէրի և սրանց նման դրողների պիեսաները տեսնելով, հասարակութիւնը ճշմարիտ է նոր, ժամանակակից, օրական խնդիրների հետ չի ծանօթանայ, բայց կրթվելով ընդհանուր մարդկային գաղափարների մէջ, կընդունի այդ գաղափարները գեղեցիկ և կատարեալ ձևերի միջոցով և ոչ թէ մի պիեսայի միջոցով, որի ձևն էլ անճոռնի է, ինչպէս «Լոյս, կամ սրա նման պիեսաները։

Բայց ի հարկէ դրա համար հարկաւոր են լաւ դերասաններ....

Եթէ ոչ, ինչ օգուտ կայ «Լոյս» պէս գրուածների ներկայացնելուց, որտեղ միտքը ամենահասարակ և հնացած է, իսկ ձևը, որի մէջ գրուածքը ամփոփված է, խառնաշփոթ, խճճված և անճոռնի է և պիեսայի դիրքերը, ամբողջ նրա ընթացքը ամենաանբնական անյարմարութիւններով լի է....

Ինձ կասեն, դուք խօսում էք ամբողջ ժամանակ նոյն իսկ պիեսայի վրա, բայց ոչինչ չէք ասում դերասանների խաղի վրա։ Դերասանը ես կը պատասխանեմ որ ինչքան էլ երեսելի լինէին դերասանները, այդ տեսակ անճոռնի պիեսայում

Fonds A.R.A.M

մոքով: Նրա արհեստանոցը նորա տունն է, ուր դարերով մնել է արդիւնաբերական ոգին և արհեստը և հասել բաւական մեծ տեխնիկական զարգացման: Ինչպէս ապացոյց կարելի է ցոյց տալ տաճկաց Նայաստանը, ուր շրջում են եւրօպական բոլոր գործուածները, միայն դուրս եկած ոչ գործարաններից, այլ հայուհու ձեռքից. հայուհին եւրօպական մի նշմար գանելով իսկոյն յարմարեցրել է և արդիւնահանել նոյնանմանը իր տնական առ ձեռն մեքենաների վրա և այդպիսով մեծ կոնկուրէնցիա դրել Եւրօպայից եկող ապրանքի դէմ: Երբ այդպիսի մի ձիրք մնել է և զարգացել հայուհու մէջ դարերի ընթացքով, ուրեմն ինչո՞ւ չը պահպանել և չը խրախուսել այդ ընդունակութիւնը, որը գուցէ չունեն ուրիշ ազգերը, թէկուզ հայերից էլ շատ զարգացած....

Մինչդեռ այժմեան պրօգրամմեան, որ ունեն մեր օրիորդական ուսումնարանները խրախուսում են արդէօք այդ ուղղութեանը, միթէ այն աննշան աստիճնագործութիւնը որը ճօրմի համար մոցրած են մեր օրիորդաց մէջ, փոխարինում են այդ խրախուսանքը. միթէ Ղազարապէտ, Ղարաբաղի, Գանձակի, Նուխու, Չէնգազուրի, Ե-

մանական թատրօնական պիէսաներով, դոնէ թարգմանեք օտար դրականութիւններից այնպիսի պիէսաներ, որոնց առաջնորդող գաղափարը յարմար է գալիս մեր կենսական օրական խնդիրներին, բայց ոչ թէ «կոյր», «Նկարչի դուստր», «Աէր առանց համարման» և ուրիշ նրանց նման անմիտ պիէսաներ....

Վերջը մի քանի խօսք ուղղում եմ դէպի կոմիտէօն և նրա բէժիսեօրը: Դերասանները երբէք օրինաւոր կերպով իրանց դերերը չը գիտեն: Ցիւբէրիէ, երբ մուտացել է ինչ պէտք է ասի, կըրկնում է անտեղի կերպով արդէն ասված ֆրազան, ժրընժիվէվը (կոյսը) ամենառդերգական բոպէում (հինգերորդ գործողութեան մէջ) դուրս է գալիս մի հինգ բոպէով սենեակից, յայտնի չէ թէ ինչ հարկաւորութեան համար և յետոյ նորից մտնում է բեմը: Բէմի ծառան միշտ մտնում է երբ որ նրան չէն կանչում և երբ որ արդէն հանգնած է դրան մօտ, այն ժամանակ պարոնը զանազան է տալիս: Երբ Ալբէրտը Բէմին ուղարկում է մէկին նամակ տանելու, ծառան ասում է «Լսում եմ», բայց գործակալ մնում է և Ալբերտը չէ ասում նրան «ինչի չես գնում....» Այդ այն պատճառով է, որ Բէմին գիտէ թէ Ալբէրտը մի մօնօլօգ պէտք է ասի և այդ մօնօլօգից յետոյ ինքն էլ մի մօնօլօգ ունի ասելու....

Վերջապէս հինգերորդ գործողութեան մէջ Ալբէրտը ոչ թէ միայն կոյր է, բայց և խուլ է, որովհետև երբ նա խօսում է ժընժիվէվի հետ, առանց լսելու թէ Ցիւբէրիէ ներկայ է, այդ վերջինը այնքան բարձր է բղաւում, որ Ալբէրտը անպատճառ խուլ պէտք է լինի նրա ձայնը չը լը՛ սելու համար: Բայց նա լսում է իր հոր ձայնը միայն այն ժամանակ երբ պիէսայի մարթով հարկաւոր է որ լսի....

Վերջացնում եմ խօսքս կրկին դիմելով կոմիտէին և ասելով. ցաւալի է երբ մասնագիտական պատրաստ մարդիկ յանձն են առնում ժողովուրդը առաջնորդելու:

Գ. Ա.

Fonds A.R.A.M

ղէ.քանդրապօլի, Ակսարքալաքի օրիորդական ուսումնարանների մէջ չորս տարի չարչարվելով հայ աղջիկը կարողանում է նորա կէսը սովորել ինչ սովորում էր առաջ իր մօրից մի տարվայ ընթացքում: Այժմ այդ մայրը էլ չէ կարող իր աղջկայ հետ արհեստով պարապել, որովհետև ուսումնարանի մէջ նա շատ մեծ և հարկաւոր բաներ է սովորում: Նա ուսումնասիրում է կապիկների կեանքը, գիշերուայ մկների կենցաղավարութիւնը և անգլիական յեղափոխութիւնը....

Մինչդեռ չորս տարվայ ընթացքում, ուր բոլորիկ հայ աղջիկը, որի վրա է ի հարկէ դլխաւորապէս մեր խօսքը, աւանդական կերպով պարտաւոր է ոչ միայն մետաքսից վերմակներ դործել, գորգեր, կարպետներ շինել, իր վրայի շորերը պատրաստել բուրդից և մետաքսից, այլ նա պարտաւոր է իր բոլոր բաժինքը իր ձեռքով գործել ու հիւսել, նուիրելով նորա մի մասը իրան ծնողաց, ինչպէս երախտապէտ և հաւատարիմ որդու նուիրական պարտքը:

Այսպէս է եկել և անցել հայուհու կեանքը, այսպէս է պահպանվել հայ ընտանեաց նիւթական լիութիւնը, բարօրութիւնը,

անհատական պաշարը: Մինչդեռ հայ աղջկայ ժամը այժմ պիտի փոխարինէ նորա հօր վերջին կոպէկը և իր տեսական ունեցածը. և այդ ունեցածը կայանում է տատնորդական կոտորակների, ընդհանուր պատմութեան և աշխարհագրութեան բեկորների վրա....

Ահա այս է պատճառը որ մենք յարուցանում ենք այն հարցը որ յարուցվեց արդէն մի քանի անգամ առաջ «Մշակի» մէջ, բայց միևոյն առանց հետևանքի: Մենք կարծում ենք որ այսպիսի մի կարևոր հարց, ինչպէս մեր օրիորդական ուսումնարանների դրութիւնն է, չէ կարող առանց հետևանքի մնալ, որովհետև այդպիսի անուշադրութեան հետևանքները քիչ ժամանակից յետո սպառնալի կարող են լինել....

Այժմ որոյ առաջարկում ենք բոլոր սրտին մօտիկ առնողներին, օրիորդական ուսումնարանների պըրոգրամմայի խնդիրը շինել օրվայ հարց և ընդհանուր ջանքով վրճռել այդ խնդիրը հայոց պահանջներին, հայոց ուղղութեան, հայոց յատկութիւններին համեմատ, այլ ոչ թէ կուրօրէն Եւրօպայից առնելով: Այդ ժամանակ միայն մեր նորամուծութիւնը կունենայ խելացի և դիտակցական բնաւորութիւն. այդ ժամանակ միայն

աշխատանքի բաժանութիւնը, բանաւոր կանոնաւոր ձև, կարող է խոստանալ մեզ հաստատ ապագայ....

Գր. Նիկողոսեան

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՄԵՐ ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ ՎԷՐԲԵՐԻՑ ՄԷԿԸ

—

Մի ժողովրդի, մի հասարակութեան գործունէութեան այն ժամանակ է կանոնաւոր և հաստատ, երբ նրա բոլոր ուժերը դուրընթաց դարգանում են միատեսակ ձգտումների և գաղափարների դրօշակի տակ, իսկ երբ նրա ուժերը գանվում են անհատատարակշռութեան խառնի մէջ, այն ժամանակ այս հասարակութեան մէջ անտեսակա են գանազան անընդհատ քայքայող երևոյթներ: Հայ հասարակութիւնը համարեա մեռ է այսպիսի դրութեան իր արական և իգական սեռերի անհատատար կրթութեամբ, թէպէտ և բոլոր աղդերի մէջ ուրում է այս անհատատարութիւնը, բայց նա այնքան զգալի և մեծ չէ, ինչքան մեզանում: —Ուսման ծարաւ ունենալով հայ երիտասարդութիւնը թողնում է և հայրենիքից հեռանում է դէպի դիտական կենտրոնները, որտեղ նա ձաշակում է գիտութեան պատղները, որտեղ նա ծանօթանում է աւելի բարձր պըրինցիպների հետ, նրա զգայուն սիրտը յարձակվում է վսեմ գաղափարներով, նրա մէջ զարթնում են աւելի ազնիւ զգացմունքներ, քան այն, որով շաղախված է նրան ստեղծող հասարակութիւնը. երիտասարդութեան աւելի մեծ մասը, աւելի փոքրագի անդամները զարհուրելով ապագայում նրանց ապառազ կեանքի պատկերով, և կուրացած անձնական բարօրութեան զգացմունքով, ընկնում են օտար հասարակութեան

անկարելի է գտնել դերասանի խաղալու ընթերի վրա: Բայց ուրիշ կողմից ևս հաստատացած եմ որ ոչ մի օրինաւոր դերասան երբէք չի համաձայնի խաղալ «կոյրի» պէս մի արուեստական գրուածքի մէջ: Թող պ. Ադամեանը փորձի մի անգամ խաղալ ոչ թէ միայն մի այսպիսի հանրածանօթ պիեսայի մէջ, որի տիպերը անմահ են և որի ձևը անյանդիմանելի է, բայց մինչև անգամ փորձի մեր տեղական գրողի, Սունդուկեանցի «Ձվի մէկ զոհ» գրուածքի թէև թոյլ, բայց իրական և կենդանի Մկրտչէլի դերը ներկայացնել,—և այն ժամանակ ես կասեմ նա լաւ դերասան է, թէ ոչ: Բայց քանի որ նա կը խաղայ արուեստական, օգտյին, անբնական, իրականութիւնից զուրկ, անյարմարութիւններով լի պիեսաներում, ինձ անհնարին կը լինի գնահատել, կամ քննադատել նրա և մեր մշակական խմբի բոլոր դերասանների խաղը:

Ես վերև յիշեցի արդէն պիեսայի բոլոր անյարմարութիւնները, անկապ ընթացքը, անբնական դիրքերը, ինձ մնում է միայն աւելացնել և հետևեալը: Ալբէրտը կուրանում է յայտնի չէ թէ ինչպէս և ինչ պատճառով: Եթէ նա կատարակտա ասված կուրութեան ցաւով է կուրացել, այսմիջոցն եթէ նրա աչքերը ծածկվել են բարակ սպիտակ փառվ,—այն ժամանակ այդ ցաւը յանկարծակի չէ յայտնվում. Եթէ յանկարծակի է կուրացել,—այդ ոչ մի բժշկական օպերացիայով բժշկել չէ կարելի: Իսկ Ալբէրտը ութ տարի կոյր լինելուց յետոյ, բժշկվում է Դարսի բժշկի ձեռքով մի բուժում և դուրս է վազում միւս սենեակից դեռ երեսսրբիչ վզին, աղաղակելով «Ես տեսնում եմ...» Կարծես թէ այդ տեսակ ծանր ցաւի բժշկելը նոյն է ինչ որ մի մարդու միրուք ածիլելը.... կատարակտի աշող օպերացիայից յետոյ հիւանդը, ինչպէս յայտնի է, ամիսներով պէտք է նայի մութ սենեակում, մինչև որ կատարելապէս առողջանայ...

Եւ ահա այդ տեսակ անբնականութիւններով լի է պիեսան.... Հասարակութիւնը կատարի կերպով ծափահարում է, որովհետև էֆէկտներ շատ կան, թէև պիեսայի ամբողջ ընթացքը վերին աստիճանի անմիտ է: Հասարակութիւնը ծափահարում է, երբ աթոռը, սեղանը և նրա վրա դրած շամադանը ընկնում են, երբ կուզ ունեցող բժիշկ

Դաբսին իր կուզի վրա հանաքներ է անում, երբ կոյրը առողջանում է, երբ Լուիզա և Ասանեան սպառնալիքներով ճանապարհ են գցում Արմանին և այլն.... Լիքիկա, միշտ լիքիկա, առանց բովանդակութեան....

Այդ տեսակ պիեսայից ինչ է դուրս բերում հասարակութիւնը... Միայն այսքան. «ինչ լաւ էր այն կուպիանը, կամ ինչ լաւ էր Ներկայացնում Ադամեանը կոյրին. զարմանալի է ինչպէս նա երկու գործողութիւն չարունակ իր աչքերը չուռ էր տալիս, այնպէս որ միայն սպիտակն էր երևում աչքերի մէջ....» և այլն:

Բայց մի իրական օգուտ, մի օրական խնդրի յարուցանելը,—դա մեր կոմիտէի կարծիքով բեմի գործը չէ:

Այն ինչ թատրօնը միայն այն ժամանակ կարող է կրթողական ներգործութիւն ունենալ ժողովրդի վրա, երբ նա ձեռք ձեռքի տուած՝ ընթանում է դպրոցի, լրագրութեան, հասարակական կարծիքի հետ միասին, երբ նա յարուցանում է օրական խնդիրներ, մղում է, դրդում է հասարակութիւնը դէպի առաջադիմութիւն,՝ զարթեցնելով նրա մէջ իր հասարակական հրևոյթների ինքնաքննութիւնը:

Թատրօնը նոյնը պէտք է անի, ինչ որ անում է ամենօրեայ լրագրի առաջնորդող յօդուածը. Նա պէտք է զարթեցնի օրվայ հարցերը: Նոյնը անում է և ժամանակակից բոմանը: Նա կամ գրգռում է նոր մտքեր, կամ մարակում է ընդհանուր երևոյթները: Վերցնենք Տուրգենիևվին: Երբ որ Ռուսաստանում յարուցվեցաւ ճորաերի ազատութեան խնդիրը, Տուրգենիևվ գրեց «Записки охотника» երբ որ յայտնվեցան Ռուսաստանում նոր ձևի, մարդիկ, այսինքն խօսքի բայց ոչ թէ գործի մարդիկ, առաւ երեսի հեղինակը տեղեց իր «Рудинъ» տիպը, երբ Նիհիլիստների տիպեր յայտնվեցան առաւ հասարակութեան մէջ, Տուրգենիևվ գրեց «Отцы и Дѣти» բոմանը, որի մէջ մարակեց այդ տեսակ երիտասարդութիւնը Բազարովի տիպը ներկայացնելով, վերջապէս Նէչայևի պէս ժողովրդական անաչող և ինքուս պրօպագանդիստների Ռուսաստանում չատանալուն տիպ, Տուրգենիևվ գրեց «Новь» բոմանը, որի մէջ Նէժդանովի տիպի մէջ մարակեց այդ ուղղութեան մարդիկներին:

Նոյնը անում է և թատրօնը: Երբ ճորաերի ազատութիւնից յետոյ հասատատվեցան նոր յարաբերութիւններ ազատված ճորաերի և նրանց կալուածատէրերի մէջ, Պօսէխին գրեց «Отрѣзанный ломоть» պիէսան: Երբ լրագրութեան և հասարակական կարծիքի մէջ յարուցվեցաւ հրէաների հարցը, այդ հարցի մասին չարունակվում էր պօլեմիկը, և օրէնդրութեան մէջ պատրաստվում էին հրէաներին միւս քաղաքացիների հետ քիչ թէ շատ հաւասարեցնող նոր օրէնքներ,—Պիսչնկօ առաւ թատերագրողը գրեց «Современная барышня» պիէսան, որի մէջ օրիորդը սիրում է հրէայ ուսանողին, առանց խնամալու թէ նա հրէայ է, բայց երբ իմանում է, դարերով արմատացած նախապաշարմունքը բօպէական կերպով յաղթում է սիրոյ զգացմունքը....

Ահա ինչ է նշանակում օրական հարցեր յարուցանել բեմի վրա: Երևակայեցէք ձեզ որ օրէնդրութիւնը պատրաստում է մի նոր օրէնք անհարազատ երեխաների վերաբերութեամբ, կամ պահպանման մասին մի նոր օրէնք, կամ դատաւորների պատասխանութեան օրէնքը,—և ահա բեմը ներկայացնում է նոյն խնդիրների քննութիւնը դեղարուեստական ձևի մէջ և այդպիսով պատրաստվում է հասարակական կարծիքը նոր օրէնքների իրագործելուն և հասարակութեան մէջ դրանց տարրանալուն....

Եւ դուք կարծում էք որ նոյն տեսակ օրական խնդիրներ չը կան և մեր հասարակութեան մէջ.... Ընտանիքի բունաւորութիւնը, մեր օրիորդներից ստացած դարդակ ուսումը, որով նրանք չեն կարողանում բոլ իրանց համար մի կատր հաց ճարել, մեր անհարազատ երեխաների անօգնական դրութիւնը, մեր ամուսնական չհամաձայ յարաբերութիւնները, սեփական աչխատանքով ապրելու խնդիրները, մեր բարձր ուսում ստացածների հասարակական մակերեսի տակ ընկնելը և նրանց անտարբերութիւնը դէպի ամեն առաջադիմութիւն.... և այլն, ինչքան ուզում էք....

Ասենգուկինանց սկսել էր այդ ուղղութեամբ գրել, բայց դժբաղդաբար կէս ճանապարհի վրա կանգնեց և չը չարունակեց:

Բայց նրանք մենք ինքներս չենք կարող հեղինակել և պէտք է բաւականանանք միմիայն թարգ-

Fonds A.R.A.M

«ՄՇԱԿ» ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՎ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԹԵՐԹ

Ս. ՊՏՐԻԳՈՒՐԳ, 23 յունվար: «Правит. Вѣстн.» լրագիրը հրատարակում է հետևյալը. 1880 թ. մարտի 14-ին, ուրբաթ օրը, ժամը 11-ին առաջին անգամ լինելով, Ներսիսյան դպրոցում տեղի կունենա Ներսիսյան հոգևոր ճեմարանի ուսումնական խորհրդի նիստը, որի օրակարգում կդրվեն հետևյալ հարցերը. 1) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 2) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 3) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 4) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 5) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 6) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 7) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 8) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 9) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 10) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 11) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 12) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 13) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 14) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 15) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 16) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 17) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 18) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 19) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 20) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 21) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 22) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 23) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 24) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 25) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 26) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 27) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 28) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 29) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 30) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 31) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 32) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 33) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 34) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 35) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 36) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 37) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 38) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 39) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 40) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 41) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 42) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 43) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 44) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 45) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 46) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 47) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 48) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 49) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 50) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 51) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 52) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 53) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 54) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 55) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 56) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 57) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 58) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 59) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 60) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 61) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 62) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 63) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 64) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 65) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 66) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 67) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 68) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 69) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 70) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 71) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 72) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 73) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 74) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 75) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 76) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 77) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 78) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 79) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 80) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 81) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 82) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 83) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 84) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 85) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 86) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 87) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 88) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 89) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 90) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 91) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 92) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 93) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 94) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 95) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 96) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 97) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 98) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 99) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 100) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 101) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 102) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 103) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 104) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 105) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 106) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 107) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 108) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 109) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 110) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 111) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 112) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 113) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 114) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 115) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 116) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 117) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 118) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 119) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 120) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 121) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 122) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 123) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 124) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 125) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 126) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 127) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 128) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 129) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 130) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 131) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 132) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 133) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 134) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 135) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 136) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 137) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 138) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 139) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 140) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 141) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 142) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 143) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 144) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 145) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 146) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 147) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 148) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 149) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 150) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 151) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 152) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 153) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 154) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 155) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 156) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 157) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 158) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 159) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 160) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 161) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 162) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 163) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 164) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 165) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 166) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 167) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 168) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 169) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 170) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 171) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 172) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 173) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 174) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 175) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 176) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 177) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 178) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 179) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 180) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 181) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 182) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 183) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 184) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 185) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 186) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 187) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 188) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 189) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 190) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 191) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 192) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 193) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 194) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 195) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 196) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 197) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 198) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 199) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 200) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 201) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 202) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 203) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 204) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 205) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 206) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 207) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 208) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 209) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 210) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 211) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 212) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 213) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 214) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 215) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 216) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 217) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 218) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 219) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 220) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 221) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 222) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 223) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 224) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 225) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 226) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 227) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 228) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 229) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 230) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 231) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 232) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 233) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 234) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 235) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 236) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 237) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 238) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 239) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 240) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 241) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 242) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 243) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 244) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 245) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 246) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 247) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 248) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 249) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 250) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 251) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 252) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 253) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 254) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 255) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 256) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 257) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 258) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 259) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 260) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 261) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 262) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 263) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 264) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 265) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 266) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 267) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 268) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 269) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 270) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 271) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 272) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 273) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 274) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 275) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 276) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 277) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 278) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 279) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 280) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 281) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 282) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 283) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 284) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 285) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 286) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 287) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 288) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 289) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 290) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 291) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 292) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 293) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 294) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 295) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 296) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 297) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 298) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 299) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 300) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 301) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 302) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 303) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 304) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 305) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 306) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 307) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 308) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 309) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 310) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 311) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 312) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 313) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 314) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 315) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 316) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 317) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 318) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 319) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 320) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 321) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 322) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 323) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 324) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 325) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խորհրդի կանոնադրության նախագծի քննությունը. 326) Ներսիսյան ճեմարանի ուսումնական խ

Յ Ա Յ Տ Ա Ր Ա Ր Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն Ն Ե Ր

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ ԿԵՆՏՐՕՆԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ

բոլոր եւրոպական լրագիրների համար Մոսկվայում (Центральная контора объявленій для всѣхъ европейскихъ газетъ въ Москвѣ, Большая Дмитровка, д. Бучумова) ԸՆԴՈՒՆՈՒՄ Է *յայտարարութիւններ* ԲՈԼՈՐ *ռուս և արտասահմանեան* ԼՐԱԳԻՐՆԵՐԻ *համար խմբագրական* ԳՆԵՐՈՎ, *նշանաւոր* ՋԻԺՈՒՄՆԵՐՈՎ:

Ի Ուսաց ամէնօրեայ, շաբաթաական, պատկերազարդ և ծաղրական լրագիրների ԳԼԽԱՒՈՐ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԸ: ԱՄԵՆՕՐԵԱՅ ՅԱՐԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆ ունի բոլոր ռուսաց և արտասահմանեան ագԱԳԻՐՆԵՐԻ հետ: Յայտարարութիւններ ընդունւում են նոյնպէս բոլոր գաւառական լրագիրների համար: Թարգմանութիւնները ԶՐԻ են լինում: Ուրաքանչիւր յայտարարութեան համար ԱՊԱՑՈՒՑԱԿԱՆ № է ուղարկւում:

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԱՆՎԱՐՁ ԵՆ ԿԱՏԱՐՎՈՒՄ

ԲԱԺԱՆԱՊԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ ընդունւում է բոլոր լրագիրների համար:

15—15 (4)

Մամուլի տակից դուրս են եկել և վաճառվում են Կենտրոնական Գրախանութում հետեւեալ գրքերը:

Մանկական երգեր Գամառ-Քաթիպայի, կազմած	. .	—	ր. 25 կ.
— նոյնը անկազմ	. .	—	» 15 կ.
Թաւամազ մեղու՝ պատկերազարդ, կազմած թարգ. օր Ն. Տէր-Մարկոսեանի	. .	—	» 40 կ.
Կարմիր լապտեր՝ պատկերազարդ և կազմած, թարգ. օր Ն. Տէր-Մարկոսեանի	. .	—	» 50 կ.
— նոյնը առանց կազմի	. .	—	» 30 կ.
Վէպեր. Ե. Գրիգորեանցի	. .	—	» 60 կ.
Մօրես կամ աշխատութիւն, հեղ. Տ. Գաւռօ-Թարգմ. Դաղիերէնից.		1	» — կ.
Խորհրդաւոր կղզի, հեղ. Ժ. Վէրն 3 հ. թարգ. Դաղիերէնից		4	» — կ.
Դիւաբնակ բլուր. հեղ. Էօժէն Սիւ 2 հ. թարգ. Դաղիերէնից		2	» 75 կ.
Գաւառական նկարչուհիներ, հեղ. Հրանտ Ասատուր		—	» 60 կ.
Սահմանադրութիւն և հայ ժողովուրդն Հր. Ասատուր		—	» 35 կ.
Մի կաթիլ արտասր, զոր կը հեղու Սիսակ հայ մխիթարին վրայ		—	» 35 կ.
Թօսք գՀայրենեաց հեղ. Վ. Վ. Պարթիպակցի		—	» 70 կ.
Թորոս աղբար Հայաստանի ձմեռնարգ հեղ. Սրուանձտեանց		1	» 25 կ.
Մանանայ նոր հնդկական		1	» 75 կ.
Սիրաք և Սամուէլ բարի հօր կրթական դասեր, հեղ. Խրիմեան Հայրիկ		1	» 45 կ.
Մարգարիտ արքայութեան երկնից, նոյն հեղ.		—	» 75 կ.
Վանգոյժ. կուժ մի ջուր իւր այրած հայրենեաց վերայ կ'արտկէ Խրիմեան Հայրիկ		—	» 20 կ.
Թէ ինչ շահեցանք Բերլինի վեհաժողովէն, հեղ. Մ. Չեբաշի		—	» 40 կ.
Հայաստան և Իտալիայ նոյն հեղ.		—	» 60 կ.
Սամուէլ Մուրատեանի կտակի խնդիրը, դատախօսութիւն Ս. Արծրունւոյ.		—	» 50 կ.

Հրատարակութիւն Զարմայր Մսերեանի

Փարաս Հայաստանի, պատկերազարդ հանդէս.		1	» — կ.
Եղբայր և քոյր Գերմանական վէպ. պատկերազարդ		—	» 30 կ.
Արքայադուստր Գերմանական վէպ. պատկերազարդ		—	» 35 կ.
Հակայական ձեռքեր Անգղիական վէպ, պատկերազարդ		—	» 10 կ.

Իշխան Ռէհրութեանի հրատարակութիւններ

Վէպքի իմ վէհէր, Ֆարս երեք պատկերով Մ. Տ. Գ.		—	» 40 կ.
Բեքեր բիձու Հանաքը. Օպերետա մի գործողութեամբ		—	» 25 կ.
Աշնանային երեկոյ գիւղում, վոլըվիլ մէկ արարուածով.		—	» 25 կ.
Բռնի ամուսնութիւն. կօմեդիայ մէկ արարուածով		—	» 40 կ.
Թանօ և Թանէտ, օպերա-վոդըվիլ, մէկ գործողութեամբ.		—	» 40 կ.
Պառաւներին խրատ. վոդըվիլ մէկ արարվածով Մ. Տ. Գ.		—	» 50 կ.
Տիկինը նրան սպասում է, կատակերգութիւն մէկ արարուածով.		—	» 30 կ.
Անանուն կատակ. կատակերգութիւն մէկ արարուածով.		—	» 40 կ.
Փակուած դրան մօտ. պատկերամենախօսութիւն		—	» 30 կ.
Պէպօ. կոմեդիա երեք արարվածով, հեղ. Գ. Սունդուկեանի		—	» 30 կ.

Նոյն տեղը վաճառվում են ամենայն տեսակ գրատպերք Հայերէն, Ռուսերէն և օտար լեզուների, դասական պետական ուսումնարանների և աշակերտների համար. Հայերէն, Ռուսերէն և Դաղիերէն վիճակաբանութիւններ, ամենայն հատակի ընդհանրացանութեան և գիտութեան գանազան ճիւղերին վերաբերեալ գրքեր. պատուիրները կատարվում են ամենայն արագութեամբ: Օտարաքաղաքացիք իրանց պահանջները պէտք է ուղարկեն հետեւեալ հասցէով „Въ Тифлисъ. Въ Центральную книжную торговлю“

10—1

ВЪ ТИФЛИССКОМЪ ТЕАТРѢ,

въ субботу, 26-го января,

ДАНЪ БУДЕТЪ

СПЕКТАКЛЬ

ВЪ ПОЛЬЗУ

ГОЛОДАЮЩИХЪ

СЪ УЧАСТІЕМЪ

РУССКИХЪ, ГРУЗИНСКИХЪ, АРМЯНСКИХЪ АРТИСТОВЪ И КН. Д. Г. ЭРИСТОВА, О. В. КОЛЬЦОВОЙ, И. АДАМІАНА, Г-ЖА СИРАНУШЪ И Д. А. СЛАВЯНСКАГО СЪ КАПЕЛЛОЙ.

На мѣста въ театрѣ можно записываться съ понедѣльника, 21-го января въ конторѣ редакціи Тифлисскаго Вѣстника.

3—5

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆ

1880 *թ. Յունվարի 15-ից կ'հրատարակուի Էրևանում շաբաթը մէկ անգամ*

«ՊՍԱԿ»

ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ, ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԵՒ ՄԱՆԿԱՎԱՐԺԱԿԱՆ

Տարեկան գինն է . . . . 4 *ռուբլի:*
Կէս տարին. . . . . 3 *ռուբլի:*

Յանկացողները կարող են տոորագրվել ուղղակի խմբագրատունը, Ղէորգեան և ընկեր տպարանում: Կամ Աբգար Թաւմիրեանցի խանութում: Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան ժամի 10-ից մինչև ժամի 1-ն ձաշից յետոյ: Օտար քաղաքներից պէտք դիմել ուղղակի խմբագրին հետեւեալ հասցէով Въ г. Эривань Редактору газеты „ПСАКЪ“ **Васаку Пападжанову.**

Խմբագիր-Հրատարակիչ՝ Դր. Վ. Պապաջանեանց.

ՆԵՐԿԱՅ 1880 ԹՒՈՒՄ ԿԸ ՏՊԱԳՐՎԻ

„ԿԱՅԾԵՐ“

ՎԷՊ ՏԱՃԿԱՍՏԱՆԻ ՀԱՅՈՑ ԿԵԱՆՔԻՑ

Հեղինակութիւն ԸՆՓՓԻ

Վէպը բազկացած կը լինի երկու առանձին հատորներից իւրաքանչիւրը կը բովանդակէ մօտաւորապէս 400 տպագրված երեսներ: Ընդն մէկ հատորի գինն է 1 ր. 50 կ., իսկ միասին 3 ր.: Մէկ հատորի համար առանձին ստորագրութիւն չէ ընդունվում:

Ստորագրվել կարելի է ԴԻՒՐՈՆԵՐՈՒՄ *այն պարոնների մօտ, որոնք բարեհաճել են բաժանորդներ հաւաքել «Կայծերի» տպագրութեան համար, իսկ* ԹԻՓԼԻՍՈՒՄ *պէտք է դիմել «Մշակի» խմբագրատուն՝* Յ. ՄԻԼԼԻՕ-ՅԱԿՈՒՆԵՆՑԻՆ

ԾԱԽՎՈՒՄ Է

Նոր վրացական ձեռնարկ Самоучитель Учебникъ Грузинскаго языка, сост. г-мъ Теръ-Габріелянцемъ:

Այդ ձեռնարկը պարունակում է ընդհանուր տեղեկութիւններ ու քերականական կանոններ վրաց լեզուի ամենապիտոյին ոճով. բառերի և տառերի արտասանութիւնը գրված է քանի մի լեզուով ռուսերէն, հայերէն, ֆրանսերէն, գերմաներէն և պարսկերէն. այնպէս որ այդ մէջտեղով և օտարազգին ինքն իրան կարող է հեշտութեամբ ուսանել վրաց լեզուն:

Արդէն երկրորդ հրատարակութիւնն է և յուսամք երրորդ տպագրութեամբ ի լոյս ածել կարճ միջոցից յետ: Գինն է 50 կոպ. Ծախվում է պ. Բերենշտամի, Զաքար Գրիգորեանի, Աւետիք Ենգիբաճեանի մօտ ու Գաբրիել Սալամբէգեանի խանութում:

Մեր աշխատութիւնք են նոյնպէս. 1) *Քերականական լեզուի ձեռնարկ, վրաց լեզուի օգնութեամբ.* Livre de poche à lusage de la jeunesse armènienne et georgienne; 2) *ինքնուսոյց ռուս լեզուի վրաց լեզուի օգնութեամբ:* Самоучитель Русскаго языка при помощи Грузинскаго.

Գաբրիել Տէր-Գաբրիելեանց:

4—4

Ակադեմիայում լոյս վկայականով ուսումը աւարտած մի երիտասարդ հաշուապահութեան և առևտրական թուաբանութեան դասեր է տալիս, նոյնպէս պատրաստում է երեխաներին բէալական դպրոցներում առնդվող բոլոր առարկաներից: Պէտք է դիմել Զուբալօվի քարվանսարան Գէորգեանի գրասենեակը:

2—3 (2)

— ԹԻՓԼԻՍԻ ԱՐՀԵՍՏԱՒՈՐՆԵՐԻ ԿԱՈՒԿԻ վարչութեան խորհուրդը խնդրում է կուրի պ.պ. անդամներին ներկայ գտնվել կուրի ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎԻՆ, որ նշանակված է ՇԱԲԱԹ յունվարի 26-ին, երեկոյեան 7 ժամին կուրի վերաբերեալ մի քանի ՆՇԱՆԱԿՈՒՈ ՀԱՐՑԵՐ քննելու համար:

3—4

ՄՕԶԴՕՔԻ

Օրիորդաց դպրոցի համար պահանջվում է մի ՎԱՐԺՈՒՀի շահաւոր պայմաններով. ցանկացողները կարող են դիմել «ՄՇԱԿ» խմբագրատունը Ց. Մկրտիչ-Յակոբեանին պայմանների մասին խօսելու համար:

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԵՒ ՀԱՍՈՒԹԱՒՈՐՆԵՐ (нахлѣбникъ): Պայմանների մասին կարելի է տեղեկանալ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՏԷՐ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆՑԻ ՓԱՂՑԱՒԱՃԱՌԻ ՄԱԳԱԶԻՆՈՒՄ, Մխիթարեան կամուրջի վերայ:

«Մշակի» առանձին համարները 5 կոպէկով հասը ծախվում են ԹԻՓԼԻՍՈՒՄ հետեւեալ տեղերում. «Կարպանախի» մագազինում (Արծրունու տանը, Վէրցովի փողոցի վրա, պ. Նազարբէգովի մօտ), «Ռուկաս» հիւրանոցի տակ (պ. Դէմիրեանցի ծխախոտի խանութում), Զաքարիա Գրիգորեանի դրավաճառանոցում (Մխիթարեան կամուրջի մօտ) և դերձակ Դեկարխանեանի մօտ, Էջմիածնի դպրոցի դիմացը:

Բերլինի ակադեմիայի ինժիներ Կ. Կ. Կելլենց ՊԱՏՐԱՍՏՈՒՄ Է ամեն տեսակ ՊԼԱՆՆԵՐ և գանազան ՇԻՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ է յանձն առնում: Հասցէն Վասիլեոստրովսկայա Տաբերժնայա, № 4, ՎՆԵՐԻՆ ՅԱՐԿՈՒՄԸ:

3—5 (3)

Дозволено Цензурою 25 Января 1880 г. Тифлисъ.

Տպարան Ա. Ա. Միխելսոնի

Типографія А. А. Михельсона

Fonds A.R.A.M

№ 11 Յունվարի 29 (փետրվարի 10) 1880 Յունվարի 29 (փետրվարի 10) № 11

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի կէս տարվանը 6 րուբլի
Առանձին համարները 5 կոպէկով։

Ձրիաբար գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ։

Յատարարութիւնները ընդունվում է ամեն ւրեգուց։

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ։

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի և տօն օրերից)

Ձրիաբար գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ։

Օտարաքաղաքացիք գիմում են ուղղակի
Тифлисъ. Редакція „Мшакъ“

ՄՇԱԿ

„ՄՇԱԿ“
ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՒՐԱԳԻՐ
1880 ԹՒԻՆ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՎՈՒՄ Է ԱՄԵՆ ՕՐ, բացի տօն և տօների հետևեալ օրերից։

Իւրաքանչիւր թիվը պրօգրամմեան նոյն են ունում։ ՄԵՆՔ ստանում ենք ՍԵՓՏԵՄԲԵՐԻՆ։ «ՄՇԱԿԻ» տարեկան գինը 10 րուբլ է, կէս տարվան 6 րուբլ։ Գումարը կարելի է ՄԻԱՅՆ ԽՄԲԱԳՐԱՏԱՆ ՄԷՋ։

ԸՆԴՈՒՆԱՅԻՆ ՀԱՅԱՐՆԵՐԸ ծախվում են 5 կոպէկով հատը։

Օտար քաղաքներից պէտք է գրել հետևեալ հասցէով ТИФЛИСЪ Редакція «Мшакъ.

Խմբագիր—Հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ինչ հարկաւոր էր անել.—Ներքին տեսութիւն, տաք արևմուտք։ Նամակ Ս. Պետերբուրգից։ Նամակ Ախալցխայից։ Նամակ Խմբագրին։ Նամակ Խմբագրին։ Ներքին լուրեր։—Արտաքին տեսութիւն։ Աւստրօ-Հունգարիա։ Նամակ Թիւրքիայից։ Արտաքին լուրեր։—Խառն լուրեր։—«Մշակի» հեռագրներ։—Յայտարարութիւններ։

ԻՆՉ ՀԱՐԿԱՒՈՐ ԷՐ ԱՆԵԼ

Յունվարի 26-ին Թիֆլիսի Ազգային թատրօնում ներկայացումն տրվեցաւ ի նպաստ տաղանդների։ Ներկայացման կարգադրողը ռուս «Тифлисскій Вѣстникъ» լրագրի խմբագրութիւնն էր։

Զնկասկած գովելի է ռուս լրագրի խմբագրութեան արած գործը, բայց մենք մեզ թոյլ ենք տալիս ասելու որ մի այդպիսի ներկայացումով օգնել չնաև տաղանդներին, նոյն է որ ուզենալ ծովը ցամաքացնել, կրելով ծովի ջուրը բաժակներով։

Իսկ կարծել, որ մի լրագրի խմբագրութիւնը կարող է յաճախ կրկնել այդ տեսակ ներկայացումները,—դա նոյնպէս աննշանակութիւն է։

Հնարքի գործ, ինչպէս տաղանդներին օգնելը, մի մեծաւոր ինքնիշխանի գործ չէ, դա մեծաւոր ջանքերի գործից վեր է։

Երբ որ երկրի այս և այլ անկիւններում և նոյն իսկ Թիֆլիսում ամեն ծառայութիւն կատարող էր անել մեր երկրին։

Բայց դժբաղդութիւնը այն է, որ մեր Հասարակութիւնը երբէք չէ մոռանում այդ տեսակ գործերի վրա, մինչև որ այս կամ այն վատանդը չէ սպառնում։

Ինչ որ վտանգը անցնում է, դարձեալ ամեն բան մոռանում ենք.... Իսկ երբ վտանգը գալիս է,—ուշ է լինում ձեռնարկել մի հաստատուն ընկերութեան հիմնելուն։

Գ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԴԱՒՐԱԿ ԽԱՐԿՈՎԻՑ

30 յունվարի

Ցայտնի է որ այս 1879-80—ական տարում փոխեցան համալսարանական ուսանողական կանոնները, որոնք թէև իրանց մասնաւոր խստութեամբ զանազանվում են հին կանոններից, բայց մի և նոյն ժամանակ այնքան խիստ չեն ինչպէս որ ենթադրում էին ուսանողք մինչև նրանց հրատարակվելը։ Այդ կանոնները արդէն յաստատված են Մոսկվայի, Ղազանի, Կիևի, Օդէսայի համալսարաններում և վերջին ժամանակներս բոլոր Եւրոպիոյ կենդանաբուժական ճեմարանի և յետոյ համալսարանի ուսանողաց մէջ, որոնք և ընդունելին նրանց, և առաջադիմեցին ուսումնական վարչութեան կողմից առաջարկած առանձին նշանակեալ թղթերի վրա։ Աստղագրութիւն չը տալով ուսանողի համաձայն ուսումնական վարչութեան վճռին պէտք է արձակվելին ճեմարանից կամ համալսարանից, ընչպէս նոր կանոնները չը ներողամտվում։ Այդ կանոնները կազմված են հին կանոններից մի քանի փոփոխութեամբ։ Ահա այդ փոփոխութիւնները.—1) Ամենայն մի ուսանող պարտ է ամենայն ակադեմիական կէս տարվայ սկզբում ներկայանալ ուսչին նրանից երկու ամսական ստանալու համար, մէկը համալսարանական քաղաքում ապրելու և միւսը բնիկները այցելելու իրաւունք ունենալու համար։ Ամենայն ամիս այդ ամսականները պէտք է ներկայացնեն ուսչին, նրանց վրա նշան դնելու համար, որովհետև առանց այդ նշանին այդ ամսականները կորցնում են իրանց նշանակութիւնը։ Այդ կանոնները չեն հետևողները արձակվում են ճեմարանից կամ համալսարանից։

2) Ուսանողք պարտ են այցելելու բոլոր լեկցիաները, ով որ երեք օր չարունակ չէ եղել համալսարանում կամ ճեմարանում պարտ է իր բացակայութեան պատճառը իմացնելու ուսչին, հակառակ դէպքում ուսուչը պարտ է նրա մօտ գնալ, բացակայութեան պատճառը իմանալու և եթէ ուսանողը հիւանդ է, հարկաւոր օգնութիւնը տալու։

3) Ուսանողք ժամանակաւոր արձակման առ ամսակ չեն կարող ստանալ ուսումնական վարչութիւնից, մինչև որ ուսիկանութեան կողմից չը ներկայացնեն վաւերացրած մի տոմսակ, որը բացատրէր թէ ուսանողի արձակմանը ուսիկանութեան կողմից արգելք չը կայ։

4) Ուսանողք, որոնք ունեն մի որ և իցէ գործ, որը չէ վերաբերվում ուսմանը, պարտ են դիմել ուսչին։ Ցնաւելը կարող է ուսանողից համար տուն վարձել և միւս տարուան հոգալ նրանց տիպենդիայով, եթէ դէպքը պահանջի, փոխանակ նրանց յանձնելու տիպենդիան։ Ուսանողական հանդէսներին չը հետևող ուսանողք ենթարկվում են հետևեալ պատիժներին։

ա) Առաջին անգամ ենթարկվում են տեսչի նկատողութեանը։

բ) Պատուիրից զրկվում են 7 օրից ոչ աւելի ժամանակով։

գ) Վերատեսչը վարչութեան առաջ զգուշացնում է ուսանողին և պատրաստութիւն է առնում, որ նա մի ուրիշ յանցանքի ժամանակ կարճակվի համալսարանից կամ ճեմարանից։

դ) Ուսանողը արձակվում է համալսարանից կամ ճեմարանից մի տարի ժամանակաւ, միայն նրան իրաւունք է տրվում իսկոյն մի ուրիշ բարձր ուսումնարան մտնելու։

ե) Արձակում են ուսանողին ստանց վերոյիշեալ իրաւունքների չարունակաբար մի կամ երկու տարի։

զ) Արտաքսում են ուսանողին համալսարանից կամ ճեմարանից, այս վերջին միջոցին նա 3 տարի ժամանակաւ իրաւունք չունի մտնելու մի որ և իցէ բարձր ուսումնարան, իսկ այդ ժամանակի լրանալուց յետոյ կարող է միայն իր առաջվայ ուսումնական վարչութեան համաձայնութեամբ և նրա գլխաւոր իշխանութեան պատասխանատուութեամբ կրկին ընդունվել։

Բացի վրանից այն ուսանողք, որոնք նիւթական օգնութիւն են ստանում վարչութեան կողմից իրրև պատիժ, կամ ժամանակաւորապէս և կամ բոլորովին զրկվում են այդպիսի օգնութիւնից։

Վերոյիշեալ կանոններին պարտ են հետևելու և ազատ ունկնդիրները։

Այս կանոնները չեն վերաբերում Ս. Պետերբուրգի համալսարանի ուսանողներին, որովհետև նրանց համար կան առանձին կազմված և հրատարակված կանոններ։

Թիֆլիսեցիներին էլ այժմ յայտնի է, որ նիւթ տարվայ համար, Թիֆլիսի թատրոնի անտեսութեան պ. Գալմը հրատարել է Թիֆլիսի բեմը խարկովի ուսուց օպերայի ամենանշանաւոր ոյժերին և նրանց համաձայնութիւնը արդէն ստացած է։ Այդ պատճառաւ աւելորդ չեմ համարում այս նամակաւոր բուռ կարողութեան ծանօթացնել Թիֆլիսի հասարակութեանը այդ երգչուհի—դերասանուհի և երգող դերասանների հետ։

Թիֆլիսի բեմը հրաւիրված արտիստները են տիկին Պավլովսկայա իր ամուսնու հետ, տիկին Կրատիկովա և պ. պ. Վասիլեվ և Բատօրա։ Ես կաշխատեմ կարճատօ կերպով ծանօթացնել դրանցից ամենայն մէկի հետ։

Սկսենք տ. Պավլովսկայից, որովհետև դա է մեր հասարակութեան սիրելին։ Պավլովսկայան մի գոհար ու նուրբ ձայն ունեցող երգչուհի է (սոպրանօ) չատ լաւ իշխում է իր ձայնի վրա և մի և նոյն ժամանակ իր խաղը հասցնում է մինչև վերին աստիճանի կատարելագործութեանը։ Թիֆլիսցիները կը տեսնեն, որ նա իրաւունք ունի մեր հասարակութեան առաջին սիրուհի հաշվելու։ Նրա ձայնը թէ ամենացածր, թէ միջին և թէ ամենաբարձր նօթաները միանման նուրբ հնչում են և մի սաստիկ տպաւորութիւն են թողնում լսողի վրա։ Պավլովսկայի տաղանդը ստուգելու համար մենք օրինակ կը բերենք Մարգարիտայի (Фаустъ) և Մարիայի (Дочь полка) *) դերերը, որոնք իրանց բնաւորութեամբ չատ մեծ զանազանութիւն են կազմում իրար մէջ։ Ամենայնիւ պա Պավլովսկային անմատչելի չէր. ինչպէս որ նա ամենայն զգեցիկ կատարում է Մարգարիտայի խիստ կլասիկական դերը, այնպէս ամենայն գեղեցիկ կատարում է Մարիայի, հասարակ, գիւղական գեղում մեծացած ու նրա կեանքի բնութեամբը ամփոփված մարկիտանտկայի դերը։ Պէտք է ասել, որ այդ վերջին դերը չատերին չէ յաջողում, մինչդեռ Պավլովսկայան նրան չատ լաւ կատարում է։

Եւ այդ է պատճառը, որ հասարակութիւնը չէ կարող նրա ամեն մի անգամ բեմը գալուն չէզոք մնալ, և իր համակրութիւնը և աչքը ցոյց

*) Չարկաւոր չէ խառնել Дочь полка օպերան նոյն անունով գտնվող օպերետտայի հետ։

Fonds A.R.A.M

Fonds A.R.A.M

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

Ուրբաթ, 16 յունվարի

Ինչպես հայտնի է, Ցեղասպանության 100-ամյակի առիթով «Ազգ» օրաթերթը հրատարակել է մի շարք հոդվածներ, որոնցում ներկայացվել են Հայոց մեծ եղեռնի ականատեսների հուշերը։ Այդ հոդվածների հիման վրա մենք պատրաստել ենք ռադիոհաղորդումների մի շարք, որոնցում ականատեսների հուշերը կներկայացնեն դերասանները։ Այսօր մենք կլսենք Ալեքսանդրապոլի նահանգի Ղարաքիլիսա գավառակի (այժմ՝ Վանաձոր) Ս. Ջիվանի վանքի հոգևոր հովիվ Տ. Ներսես վարդապետ Ղազարյանի հուշերը։

Ներսես վարդապետ Ղազարյան

Ծնվել եմ 1871 թվին Ղարաքիլիսա գավառակի Ղարաքիլիսա (Վանաձոր) քաղաքում։ Հայրս՝ Ղազար Ղազարյանը, զբաղվում էր առևտրով։ Մայրս՝ Մարիամ Ղազարյանը, տնային տնտեսուհի էր։ Ես ունեի երեք քույր և մեկ եղբայր։ Ես ամենամեծն էի ընտանիքում։ Ութ տարեկանում ինձ ուղարկեցին Ղարաքիլիսայի ծխական դպրոց, որտեղ սովորեցի հայոց լեզու, աշխարհագրություն, պատմություն և աստվածաբանություն։ Դպրոցն ավարտելուց հետո՝ 1889 թվականին, մեկնեցի Էջմիածին և ընդունվեցի Գևորգյան ճեմարան։ Այնտեղ սովորեցի ևս հինգ տարի և 1894 թվականին ստացա աստվածաբանության կանդիդատի աստիճան։

Ճեմարանն ավարտելուց հետո վերադարձա Ղարաքիլիսա և ծառայության անցա Ս. Ջիվանի վանքում։ Վանքը գտնվում էր քաղաքից 5 կիլոմետր հեռավորության վրա, Ղարաքիլիսա–Ալեքսանդրապոլ մայրուղու մոտ։ Այնտեղ ծառայում էի մինչև 1915 թվականի գարունը։ Վանքում ապրում էին 12 վանական և 3 սարկավագ։ Ունեինք մեծ գրադարան՝ մոտ 2000 հատորով, որոնց մի մասը հին ձեռագրեր էին։ Վանքը ուներ նաև հյուրանոց, որտեղ կանգ էին առնում ուխտավորները։ Ամեն տարի հունիսի 24-ին տոնավաճառ էր լինում վանքի բակում։

Ապրիլի 11-ին

ՂԱԶԱՐԻ Ս. ՍՏԵՓԱՆՈՍՅԱՆ

Ք. Ի.

Ղազարի Ստեփանոսյանը (Սեբաստիայի նահանգ)՝ Ֆրանսիայում հրատարակվող «Ազգ» օրաթերթի թղթակիցը, ականատես է եղել Հայոց մեծ եղեռնի սկզբնական շրջանի դեպքերին։ Նրա հուշերը մենք ներկայացնում ենք ռադիոհաղորդումների շարքով։

Ղազարի Ստեփանոսյան

Ծնվել եմ 1871 թվականին Ղարաքիլիսա (Վանաձոր) քաղաքում։ Հայրս՝ Ստեփան Ղազարյանը, զբաղվում էր առևտրով։ Մայրս՝ Մարիամ Ղազարյանը, տնային տնտեսուհի էր։ Ես ունեի երեք քույր և մեկ եղբայր։ Ես ամենամեծն էի ընտանիքում։ Ութ տարեկանում ինձ ուղարկեցին Ղարաքիլիսայի ծխական դպրոց, որտեղ սովորեցի հայոց լեզու, աշխարհագրություն, պատմություն և աստվածաբանություն։ Դպրոցն ավարտելուց հետո՝ 1889 թվականին, մեկնեցի Էջմիածին և ընդունվեցի Գևորգյան ճեմարան։ Այնտեղ սովորեցի ևս հինգ տարի և 1894 թվականին ստացա աստվածաբանության կանդիդատի աստիճան։

Ճեմարանն ավարտելուց հետո վերադարձա Ղարաքիլիսա և ծառայության անցա Ս. Ջիվանի վանքում։ Վանքը գտնվում էր քաղաքից 5 կիլոմետր հեռավորության վրա, Ղարաքիլիսա–Ալեքսանդրապոլ մայրուղու մոտ։ Այնտեղ ծառայում էի մինչև 1915 թվականի գարունը։ Վանքում ապրում էին 12 վանական և 3 սարկավագ։ Ունեինք մեծ գրադարան՝ մոտ 2000 հատորով, որոնց մի մասը հին ձեռագրեր էին։ Վանքը ուներ նաև հյուրանոց, որտեղ կանգ էին առնում ուխտավորները։ Ամեն տարի հունիսի 24-ին Ս. Ջիվանի վանքում տոնավաճառ էր լինում։ Ես ինքս էլ ամեն տարի մասնակցում էի այդ տոնավաճառին։

Ներկայումս ես ապրում եմ Ֆրանսիայի հարավում՝ Մարսել քաղաքում։ Ունեմ կին և երեք երեխա։ Ֆրանսիա եկել եմ 1915 թվականի ամռանը, երբ Հայոց մեծ եղեռնի լուրերը հասան Եվրոպա։ Ֆրանսիայում հրատարակվող «Ազգ» օրաթերթի խմբագրությունը խնդրեց ինձ գրել իմ հուշերը։ Ես համաձայնեցի, քանի որ կարծում եմ, որ ականատեսի վկայությունները պետք է պահպանվեն պատմության համար։

Հուշերս գրել եմ 1916–1918 թվականներին։ Դրանք հրատարակվել են «Ազգ» թերթի 1918 թվականի համարներում։ Ներկայումս հուշերիս բնագիրը պահվում է Մարսելի հայկական համայնքի արխիվում։

Ռադիոհաղորդումը կվարի Ա. Ա. Խաչատրյանը։

*** Հաղորդման տևողությունը՝ 20 րոպե։ Կմնա տեղ նաև գովազդի համար։

ՂԱԶԱՐԻ ՍՏԵՓԱՆՈՍՅԱՆ

Ծնվել եմ 1871 թվականին Ղարաքիլիսա (Վանաձոր) քաղաքում։ Հայրս՝ Ստեփան Ղազարյանը, զբաղվում էր առևտրով։ Մայրս՝ Մարիամ Ղազարյանը, տնային տնտեսուհի էր։ Ես ունեի երեք քույր և մեկ եղբայր։ Ես ամենամեծն էի ընտանիքում։ Ութ տարեկանում ինձ ուղարկեցին Ղարաքիլիսայի ծխական դպրոց, որտեղ սովորեցի հայոց լեզու, աշխարհագրություն, պատմություն և աստվածաբանություն։ Դպրոցն ավարտելուց հետո՝ 1889 թվականին, մեկնեցի Էջմիածին և ընդունվեցի Գևորգյան ճեմարան։ Այնտեղ սովորեցի ևս հինգ տարի և 1894 թվականին ստացա աստվածաբանության կանդիդատի աստիճան։

Ճեմարանն ավարտելուց հետո վերադարձա Ղարաքիլիսա և ծառայության անցա Ս. Ջիվանի վանքում։ Վանքը գտնվում էր քաղաքից 5 կիլոմետր հեռավորության վրա, Ղարաքիլիսա–Ալեքսանդրապոլ մայրուղու մոտ։ Այնտեղ ծառայում էի մինչև 1915 թվականի գարունը։ Վանքում ապրում էին 12 վանական և 3 սարկավագ։ Ունեինք մեծ գրադարան՝ մոտ 2000 հատորով, որոնց մի մասը հին ձեռագրեր էին։ Վանքը ուներ նաև հյուրանոց, որտեղ կանգ էին առնում ուխտավորները։ Ամեն տարի հունիսի 24-ին Ս. Ջիվանի վանքում տոնավաճառ էր լինում։ Ես ինքս էլ ամեն տարի մասնակցում էի այդ տոնավաճառին։

Ներկայումս ես ապրում եմ Ֆրանսիայի հարավում՝ Մարսել քաղաքում։ Ունեմ կին և երեք երեխա։ Ֆրանսիա եկել եմ 1915 թվականի ամռանը, երբ Հայոց մեծ եղեռնի լուրերը հասան Եվրոպա։ Ֆրանսիայում հրատարակվող «Ազգ» օրաթերթի խմբագրությունը խնդրեց ինձ գրել իմ հուշերը։ Ես համաձայնեցի, քանի որ կարծում եմ, որ ականատեսի վկայությունները պետք է պահպանվեն պատմության համար։

Հուշերս գրել եմ 1916–1918 թվականներին։ Դրանք հրատարակվել են «Ազգ» թերթի 1918 թվականի համարներում։ Ներկայումս հուշերիս բնագիրը պահվում է Մարսելի հայկական համայնքի արխիվում։

Ռադիոհաղորդումը կվարի Ա. Ա. Խաչատրյանը։

*** Հաղորդման տևողությունը՝ 20 րոպե։ Կմնա տեղ նաև գովազդի համար։

ՂԱԶԱՐԻ ԼԻՎԱՆՅԱՆ

Ք. Ի.

Ղազարի Լիվանյանը (Սեբաստիայի նահանգ)՝ Ֆրանսիայում հրատարակվող «Ազգ» օրաթերթի թղթակիցը, ականատես է եղել Հայոց մեծ եղեռնի սկզբնական շրջանի դեպքերին։ Նրա հուշերը մենք ներկայացնում ենք ռադիոհաղորդումների շարքով։

Ղազարի Լիվանյան

Ծնվել եմ 1871 թվականին Ղարաքիլիսա (Վանաձոր) քաղաքում։ Հայրս՝ Լիվան Ղազարյանը, զբաղվում էր առևտրով։ Մայրս՝ Մարիամ Ղազարյանը, տնային տնտեսուհի էր։ Ես ունեի երեք քույր և մեկ եղբայր։ Ես ամենամեծն էի ընտանիքում։ Ութ տարեկանում ինձ ուղարկեցին Ղարաքիլիսայի ծխական դպրոց, որտեղ սովորեցի հայոց լեզու, աշխարհագրություն, պատմություն և աստվածաբանություն։ Դպրոցն ավարտելուց հետո՝ 1889 թվականին, մեկնեցի Էջմիածին և ընդունվեցի Գևորգյան ճեմարան։ Այնտեղ սովորեցի ևս հինգ տարի և 1894 թվականին ստացա աստվածաբանության կանդիդատի աստիճան։

Ճեմարանն ավարտելուց հետո վերադարձա Ղարաքիլիսա և ծառայության անցա Ս. Ջիվանի վանքում։ Վանքը գտնվում էր քաղաքից 5 կիլոմետր հեռավորության վրա, Ղարաքիլիսա–Ալեքսանդրապոլ մայրուղու մոտ։ Այնտեղ ծառայում էի մինչև 1915 թվականի գարունը։ Վանքում ապրում էին 12 վանական և 3 սարկավագ։ Ունեինք մեծ գրադարան՝ մոտ 2000 հատորով, որոնց մի մասը հին ձեռագրեր էին։ Վանքը ուներ նաև հյուրանոց, որտեղ կանգ էին առնում ուխտավորները։ Ամեն տարի հունիսի 24-ին Ս. Ջիվանի վանքում տոնավաճառ էր լինում։ Ես ինքս էլ ամեն տարի մասնակցում էի այդ տոնավաճառին։

Ներկայումս ես ապրում եմ Ֆրանսիայի հարավում՝ Մարսել քաղաքում։ Ունեմ կին և երեք երեխա։ Ֆրանսիա եկել եմ 1915 թվականի ամռանը, երբ Հայոց մեծ եղեռնի լուրերը հասան Եվրոպա։ Ֆրանսիայում հրատարակվող «Ազգ» օրաթերթի խմբագրությունը խնդրեց ինձ գրել իմ հուշերը։ Ես համաձայնեցի, քանի որ կարծում եմ, որ ականատեսի վկայությունները պետք է պահպանվեն պատմության համար։

Հուշերս գրել եմ 1916–1918 թվականներին։ Դրանք հրատարակվել են «Ազգ» թերթի 1918 թվականի համարներում։ Ներկայումս հուշերիս բնագիրը պահվում է Մարսելի հայկական համայնքի արխիվում։

Ռադիոհաղորդումը կվարի Ա. Ա. Խաչատրյանը։

*** Հաղորդման տևողությունը՝ 20 րոպե։ Կմնա տեղ նաև գովազդի համար։

ՂԱԶԱՐԻ ԼԻՎԱՆՅԱՆ

Ք. Ի.

Ղազարի Լիվանյանը (Սեբաստիայի նահանգ)՝ Ֆրանսիայում հրատարակվող «Ազգ» օրաթերթի թղթակիցը, ականատես է եղել Հայոց մեծ եղեռնի սկզբնական շրջանի դեպքերին։ Նրա հուշերը մենք ներկայացնում ենք ռադիոհաղորդումների շարքով։

Ղազարի Լիվանյան

Ծնվել եմ 1871 թվականին Ղարաքիլիսա (Վանաձոր) քաղաքում։ Հայրս՝ Լիվան Ղազարյանը, զբաղվում էր առևտրով։ Մայրս՝ Մարիամ Ղազարյանը, տնային տնտեսուհի էր։ Ես ունեի երեք քույր և մեկ եղբայր։ Ես ամենամեծն էի ընտանիքում։ Ութ տարեկանում ինձ ուղարկեցին Ղարաքիլիսայի ծխական դպրոց, որտեղ սովորեցի հայոց լեզու, աշխարհագրություն, պատմություն և աստվածաբանություն։ Դպրոցն ավարտելուց հետո՝ 1889 թվականին, մեկնեցի Էջմիածին և ընդունվեցի Գևորգյան ճեմարան։ Այնտեղ սովորեցի ևս հինգ տարի և 1894 թվականին ստացա աստվածաբանության կանդիդատի աստիճան։

Ճեմարանն ավարտելուց հետո վերադարձա Ղարաքիլիսա և ծառայության անցա Ս. Ջիվանի վանքում։ Վանքը գտնվում էր քաղաքից 5 կիլոմետր հեռավորության վրա, Ղարաքիլիսա–Ալեքսանդրապոլ մայրուղու մոտ։ Այնտեղ ծառայում էի մինչև 1915 թվականի գարունը։ Վանքում ապրում էին 12 վանական և 3 սարկավագ։ Ունեինք մեծ գրադարան՝ մոտ 2000 հատորով, որոնց մի մասը հին ձեռագրեր էին։ Վանքը ուներ նաև հյուրանոց, որտեղ կանգ էին առնում ուխտավորները։ Ամեն տարի հունիսի 24-ին Ս. Ջիվանի վանքում տոնավաճառ էր լինում։ Ես ինքս էլ ամեն տարի մասնակցում էի այդ տոնավաճառին։

Ներկայումս ես ապրում եմ Ֆրանսիայի հարավում՝ Մարսել քաղաքում։ Ունեմ կին և երեք երեխա։ Ֆրանսիա եկել եմ 1915 թվականի ամռանը, երբ Հայոց մեծ եղեռնի լուրերը հասան Եվրոպա։ Ֆրանսիայում հրատարակվող «Ազգ» օրաթերթի խմբագրությունը խնդրեց ինձ գրել իմ հուշերը։ Ես համաձայնեցի, քանի որ կարծում եմ, որ ականատեսի վկայությունները պետք է պահպանվեն պատմության համար։

Հուշերս գրել եմ 1916–1918 թվականներին։ Դրանք հրատարակվել են «Ազգ» թերթի 1918 թվականի համարներում։ Ներկայումս հուշերիս բնագիրը պահվում է Մարսելի հայկական համայնքի արխիվում։

Ռադիոհաղորդումը կվարի Ա. Ա. Խաչատրյանը։

*** Հաղորդման տևողությունը՝ 20 րոպե։ Կմնա տեղ նաև գովազդի համար։

Fonds A.R.A.M

ՎԱՂՎԱԺԱՄ ԱՐՎԵՍՏ Եահմեսաան—Ձիեաբրե

«ՊԱՆԱԿ» ՀԵՌԱԳՐԱՏ

ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏԻՐ Հ.ՇԱՀԵՆԵԱՆ

ա. փետրվարի, 25 շաբաթ։ «Պրաւդա Востока» լրագրի 23-րդ համարում տպագրված է Հանրապետության ներքին գործերի նախարարության հետևյալ հաղորդագրությունը.

«Ներս ներելու մասին» Ա. Ղահրամանի հրամանագրի համաձայն, որ հրատարակված է 1870 թվի փետրվարի 16 (8)-ին Պետական Խորհրդի հաստատած կանոնների համաձայն, ներում է շնորհվել հետևյալ դատապարտյալներին.

1. Ա. Ս.

Ա. Ս.

ա. փետրվարի, 25 շաբաթ։ «Պրաւդա Востока» լրագրի 23-րդ համարում տպագրված է հետևյալ հաղորդագրությունը.

«Ներս ներելու մասին» Ա. Ղահրամանի հրամանագրի համաձայն, որ հրատարակված է 1870 թվի փետրվարի 16 (8)-ին Պետական Խորհրդի հաստատած կանոնների համաձայն, ներում է շնորհվել հետևյալ դատապարտյալներին.

1. Ա. Ս.

ա. փետրվարի, 25 շաբաթ։ «Պրաւդա Востока» լրագրի 23-րդ համարում տպագրված է հետևյալ հաղորդագրությունը.

«Ներս ներելու մասին» Ա. Ղահրամանի հրամանագրի համաձայն, որ հրատարակված է 1870 թվի փետրվարի 16 (8)-ին Պետական Խորհրդի հաստատած կանոնների համաձայն, ներում է շնորհվել հետևյալ դատապարտյալներին.

1. Ա. Ս.

ա. փետրվարի, 25 շաբաթ։ «Պրաւդա Востока» լրագրի 23-րդ համարում տպագրված է հետևյալ հաղորդագրությունը.

«Ներս ներելու մասին» Ա. Ղահրամանի հրամանագրի համաձայն, որ հրատարակված է 1870 թվի փետրվարի 16 (8)-ին Պետական Խորհրդի հաստատած կանոնների համաձայն, ներում է շնորհվել հետևյալ դատապարտյալներին.

1. Ա. Ս.

ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏԻՐ Հ.ՇԱՀԵՆԵԱՆ

«ՊԱՆԱԿ» ՀԵՌԱԳՐԱՏ

ա. փետրվարի, 25 շաբաթ։ «Պրաւդա Востока» լրագրի 23-րդ համարում տպագրված է հետևյալ հաղորդագրությունը.

«Ներս ներելու մասին» Ա. Ղահրամանի հրամանագրի համաձայն, որ հրատարակված է 1870 թվի փետրվարի 16 (8)-ին Պետական Խորհրդի հաստատած կանոնների համաձայն, ներում է շնորհվել հետևյալ դատապարտյալներին.

1. Ա. Ս.

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԱՐՈՒՄՆԵՐ

Յունվարի 28-ին, երեկոյան ժ. 7-ին, Ազգային Ժողովի նախագահ Տաճատ Խանազատի տան վերևի հարկում տեղի ունեցավ Տաճատ Խանազատի և Ֆրանսիայի Ազգային Ժողովի պատգամավոր Ալեքսանդր Միլլերանի միջև հանդիպումը։

Ներկա էին նաև Ազգային Ժողովի փոխնախագահ Ռուբեն Տեր-Ղազարյանը, Ազգային Ժողովի անդամներ Ալեքսանդր Խատիսյանը, Ալեքսանդր Ջամալյանը, Ալեքսանդր Ջամալյանի կինը, Ազգային Ժողովի նախագահի քարտուղար Ալեքսանդր Ջամալյանը և Ազգային Ժողովի նախագահի օգնական Ալեքսանդր Ջամալյանը։

Հանդիպումը տևեց մոտ 2 ժամ։ Ազգային Ժողովի նախագահ Տաճատ Խանազատը և Ֆրանսիայի Ազգային Ժողովի պատգամավոր Ալեքսանդր Միլլերանը քննարկեցին Ֆրանսիայի և Հայաստանի միջև հարաբերությունների զարգացման հարցերը։

Ալեքսանդր Միլլերանը հայտնեց, որ Ֆրանսիայի Ազգային Ժողովի պատգամավորների մեծ մասը կողմնակից է Հայաստանի հետ հարաբերությունների զարգացմանը։

Տաճատ Խանազատը շնորհակալություն հայտնեց Ֆրանսիայի Ազգային Ժողովի պատգամավորների մեծ մասի կողմնակից դիրքորոշման համար։

Ալեքսանդր Միլլերանը հայտնեց, որ Ֆրանսիայի Ազգային Ժողովի պատգամավորների մեծ մասը կողմնակից է Հայաստանի հետ հարաբերությունների զարգացմանը։

Տաճատ Խանազատը շնորհակալություն հայտնեց Ֆրանսիայի Ազգային Ժողովի պատգամավորների մեծ մասի կողմնակից դիրքորոշման համար։

Ալեքսանդր Միլլերանը հայտնեց, որ Ֆրանսիայի Ազգային Ժողովի պատգամավորների մեծ մասը կողմնակից է Հայաստանի հետ հարաբերությունների զարգացմանը։

Տաճատ Խանազատը շնորհակալություն հայտնեց Ֆրանսիայի Ազգային Ժողովի պատգամավորների մեծ մասի կողմնակից դիրքորոշման համար։

Ալեքսանդր Միլլերանը հայտնեց, որ Ֆրանսիայի Ազգային Ժողովի պատգամավորների մեծ մասը կողմնակից է Հայաստանի հետ հարաբերությունների զարգացմանը։

Տաճատ Խանազատը շնորհակալություն հայտնեց Ֆրանսիայի Ազգային Ժողովի պատգամավորների մեծ մասի կողմնակից դիրքորոշման համար։

Ալեքսանդր Միլլերանը հայտնեց, որ Ֆրանսիայի Ազգային Ժողովի պատգամավորների մեծ մասը կողմնակից է Հայաստանի հետ հարաբերությունների զարգացմանը։

Տաճատ Խանազատը շնորհակալություն հայտնեց Ֆրանսիայի Ազգային Ժողովի պատգամավորների մեծ մասի կողմնակից դիրքորոշման համար։

Մամուլի տակից դուրս են եկել և վաճառվում են Անտրօնական Գրախանութում հետևեալ գրքերը:

Մանկական երգեր Գամառ-Քաթիպայի, կազմած	—	ր.	25 կ.
— Նոյներ անկազմ	—	»	15 կ.
Թառամող մեղու՝ պատկերազարդ, կազմած թարգ. օր Ն. Տէր-Մարկոսեանի	—	»	40 կ.
Ասքիկր յայտնի՝ պատկերազարդ և կազմած, թարգ. օր Ն. Տէր-Մարկոսեանի	—	»	50 կ.
— Նոյներ առանց կազմի	—	»	30 կ.
Վէպեր Յ. Գրիգորեանցի	—	»	60 կ.
Մօրս կամ աշխատութիւն, հեղ. Տ. Գաւառ-թարգմ. Գաղթերէնից.	1	»	— կ.
Խորհրդաւոր կղզի, հեղ. Ժ. Վէրն 3 հ. թարգ. Գաղթերէնից.	4	»	— կ.
Դիւրաշէն բլուր. հեղ. Լօժէն Սիւ 2 հ. թարգ. Գաղթերէնից	2	»	75 կ.
Գառանների ներշնուժիներ, հեղ. Հրաչ Առաուրի	—	»	60 կ.
Սահմանագրութիւն և հայ ժողովուրդն Հր. Առաուար	—	»	35 կ.
Մի կաթիլ արտօսր, զոր կը հեղու Սիսակ հայ մանկիրին վրայ	—	»	35 կ.
Խօսք գՀայրենեաց հեղ. Վ. Վ. Գարագիգեանի	—	»	70 կ.
Թռչուն աղբար Հայաստանի ձմեռուց հեղ. Սրուանձտեանց	1	»	25 կ.
Մանուկ նոր հեղինակի	1	»	75 կ.
Սիրաք և Սամուէլ բարի հօր կրթական պատե, հեղ. Խրիմեան Հայրիկ	1	»	45 կ.
Մարգարիտ արքայութեան երկինից, նոյն հեղ.	—	»	75 կ.
Վանդոյժ. կուժ մի ջուր իւր սրած հայրենեաց վերայ կ'սրսկէ Խրիմեան Հայրիկ	—	»	20 կ.
Թէ ինչ շահեցանք Եկեղեցի վերահաստատողէն, հեղ. Մ. Զեքայի	—	»	40 կ.
Հայաստան և Խոպիայ նոյն հեղ.	—	»	60 կ.
Սամուէլ Մուրատեանի կտակի խնդիրը, դատախօսութիւն Ս. Արծրունու.	—	»	50 կ.

Հրատարակութիւն Զարմայր Մանկանի

Փարոս Հայաստանի, պատկերազարդ Հանդէս.	1	»	— կ.
Սղբայր և քոյր Վերմանական վէպ. պատկերազարդ	—	»	30 կ.
Արքայազուսոր Վերմանական վէպ. պատկերազարդ	—	»	35 կ.
Հակայական ձեռքեր Անգղիական վէպ, պատկերազարդ	—	»	10 կ.

Իշխան Բէհրութեանի հրատարակութիւններ

Վէրքի իմ վէրքեր, Ճարա երեք պատկերով Մ. Տ. Գ.	—	»	40 կ.
Թեքեր բիձու Հանաքը. Օպերետա մի գործողութեամբ	—	»	25 կ.
Աշնանային երեկոյ գիւղում, վոդբվիլ մէկ արարուածով.	—	»	25 կ.
Բանի ամուսնութիւն. կամերկայ մէկ արարուածով	—	»	40 կ.
Ժանօ և Ժանէտ, օպերա-վոդբվիլ, մէկ գործողութեամբ.	—	»	40 կ.
Գառաններին խրատ. վոդբվիլ մէկ արարուածով Մ. Տ. Գ.	—	»	50 կ.
Տիկինը նրան ապատում է, կատակերգութիւն մէկ արարուածով.	—	»	30 կ.
Անառան կատակ. կատակերգութիւն մէկ արարուածով.	—	»	40 կ.
Փակուած դրան մօտ. պատկերամենախոսութիւն	—	»	30 կ.
Պէպօ. կոմեդիա երեք արարուածով, հեղ. Գ. Սունդուկեանի	—	»	30 կ.

Նայն տեղը վաճառվում են ամենայն տեսակ դասագրքեր Հայերէն, Ռուսերէն և օտար լեզուների, դասական պէտք-քեր ուսումնարանների և աշակերտների համար. Հայերէն, Ռուսերէն և Գաղերէն վիպասանութիւններ, ամենայն հասակի ընթերցանութեան և գիտութեան գանազան ճիւղերին վերաբերեալ դրքեր. պատուէրները կատարվում են ամենայն արագութեամբ: Օտարաքաղաքացիք իրանց պահանջները պէտք է ուղարկեն հետևեալ հասցէով

Въ Тифлисъ. Въ Центральную книжную торговлю"

10—1

Վիրակի, յունվարի 27-ից սկսած, Գուներեան փողոցի վրա, գերկի մօտ գտնված բալագանի մէջ կը ներկայացնվի Հասարակութեանը երբէք այստեղ չը տեսնված երևոյթ, այն է ԵԻՐՕՊԱՑԻ ԸՆԴՀԱՆ ՀՍԿԱՑ ՕՐԻՈՐԻ ԱՄԱԼԻԱ և աշխարհի ամենափոքր ԿԵՐԼԻԿՆԵՐ ՄԵՐԿԻՀՈ ՀԵՆԵՐԻԽ ՎՕԼԳԻ և ՄԵՐԿԻՀՈՒՀԻ ԼՈՒԻՋԸ: Տեղերի գները՝ առաջին տեղեր 50 կոպէկ, երկրորդ 30 կոպէկ: Երեխաները կէսն են վճարում:

1—5

ՍԱԼԻՑԵԼԵԱՆ ԱՏԱՄԻ ԲԺՇԿԵԼՈՒ ՄԻՋՈՑՆԵՐ ԱՏԱՄՆԱԲՈՑԺ ԲԺԻՇԿ Ե. Ի. ԷԴԵԼԳԻԵՑԻՄԻ թոյլ են տուած Մոսկվայի ԻՆՀԿԱՆԿԱՆ ՓԱՈՒԼՏԵՏԻՑ: Այդ միջոցները մեծ **ԳՈՐԾԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ԵՆ** գտել և առաջարկվում են իբրև **ԱՄԵՆԱԼԱԻ** առողջապահական **ՄԻՋՈՑՆԵՐ** բերանի և առաւիների համար: Կարելի է **ԱՏԱՄՆԵՐԸ** պահպանել **ՓՕՇԻՆԱՑԱԼՈՒՑ**, առաջնում են **ԼՕՐՋՈՒՆԵՒԻ ՀԱՐԸ** և մաս **ՀՈՏԻ** առաջին են առնում:

Ատամնաբոյժ բժիշկ Ե. Ի. Էդելգեյմի ԳԼԽԱՒՈՐ ՊԱՀԱՐԱՆՍԸ գտնվում է ՄՕՍԿՎԱՑՈՒՄ, ԿՈՒԶՆԵՑԿԻ ԿԱՄՈՒՐՋ, ՍՕԿՈԼՕՎԻ տաներ:

ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ կարելի է գտնել Ե. Մ. ՅՈՒՐԻՆՕՎԻ ԿՈՎԿԱՍԱՆԸՆ և անդրկովկասեան գլխաւոր ՊԱՀԱՐԱՆՍՈՒՄ:

Ծախողների ՆՇԱՆԱՒՈՐ ՋԻՋՈՒՄՆ ԿԸ ԼԻՆԻ:

1—10 (12)

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆ

1880 թ. Յունվարի 15-ից կ'հրատարակվի Էրևանում շաբաթը մէկ անգամ

«ՊԱՍԱԿ»

ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ, ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԵՒ ՄԱՆԿԱԿԱԼԱԲԱԿԱՆ

«ՊՐՊՊՐՔ»

Տարեկան գինն է . . . 4 ռուբլի:
Կէս տարին . . . . 3 ռուբլի:

Յանկացողները կարող են առաքագրվել ուղղակի խմբագրատանը, Վէրգեան և ընկեր տպարանում: Կամ Աբգար Պետրոսի Թադեւոսեանցի խանութում: Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան ժամի 10-ից մինչև ժամի 1-ն ձմեռից յետոյ: Օտար քաղաքներից պէտք գիմել ուղղակի խմբագրին հետևեալ հասցէով Въ г. Эривань Редактору газеты „ПСАКЪ" **Васак Пападжанову.**

Խմբագիր-Հրատարակիչ՝ Գր. Վ. Պապաջանեանց.

ՆԵՐԿԱՅ 1880 ԹՒՈՒՄ ԿԸ ՏՊԱԳՐՎԻ

„ԿԱՑԾԵՐ"

ՎԻՊ ՏԱՃԿԱՑՏԱՆԻ ՀԱՑՈՑ ԿԵԱՆՔԻՑ

Հեղինակութիւն ԸՆՓՓԻ

Վէպը բաղկացած կը լինի երկու առանձին հատորներից իւրաքանչիւրը կը բովանդակէ մօտաւորապէս 400 տպագրված երեսներ: Ամեն մէկ հատորի գինն է 1 ր. 50 կ., իսկ միասին 3 ր.: Մէկ հատորի համար առանձին առաքագրութիւն չէ ընդունվում:

Առաքագրվել կարելի է ԳԻՒՄՕՆԵՐՈՒՄ այն պարոնների մօտ, որոնք բարեհաճել են բաժանորդներ հաւաքել «ԿԱՑԾԵՐԻ» տպագրութեան համար, իսկ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ պէտք է գիմել «Մբակի» խմբագրատանը Յ. ՄԻՆԱՍ-ՅԱԿՈՐԵՑԵՆԻՆ:

ԱՐԴԷՆ ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ ԵՆ

1880

Փաքրադիր ՕՐԱՑՈՑ Ն. Թ. Ռ.

Սկզբունք դէղաքանդակ պատկերք՝ Պատրիարքին Հայոց Կ. Պոլսոյ

Տ. ՆԵՐՍԷՍԻ

Ե. Ռարատ գարին պատգամ. Հայոց Մ'ի Բերլին՝ ՄԻՆԱՍԱՑ ՁԵՐԱՋ

Վերջուն սպիտակ երևաք յիշատակարանի համար: Գինն է ամենայն ուղ 15 կոպ.

Բ. ՄԵԾԱԳԻՐ

ՕՐԱՑՈՑ

1880 Ն. Թ. Ռ.

Սկզբունք գեղաքանդակ պատկեր՝ ՍՐԲՈՑՆ ՏՐԴԱՏԱՑ

Բոլոր Որ Հ.՝ Հր Յ.՝ Մկ.՝ և Համր. գրուած են կարպատ և ՅԱՂՊԻ ԸՆՏԱՆԵՑԱՑ

Ե. Տ. յաւերտաձոյ

Սկզբունք գեղեցիկ պատկեր՝ ԴԻՏԱԿԱՒՈՐ ՁԿԱՆ

Գինն է մինչև 600 վ. . . 30 կ.
Իսկ նորանից բարձր. . . . 35 կ.

Դուռարով գնողաց պիջումն կը լինի:

Ա. Գուլամիրեանց

ՑԵՐԵՒԱՆ

Ակադեմիայում լաւ վկայականով ուսումը աւարտած մի երիտասարդ հաշուապահութեան և առևտրական թուաբանութեան դասեր է տալիս, նոյնպէս պատրաստում է երեխաներին բէալական դպրոցներում ամենդժոգ բոլոր ուսուցականներից: Պէտք է դիմել Զուբալովի քարվանսարան Գէորգեանի դրասենեակը

2—3 (2)

ԹԻՖԼԻՍԻ ԱՐՀԵՍՏԱՒՈՐՆԵՐԻ ԿԼՈՒԲԻ վարչութեան խորհուրդը լծդրում է կլուբի պատուանդամներին ներկայ գտնվել կլուբի ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎԻՆ, որ նշանակված է ՇԱԲԱԹ յունվարի 26-ին, երեկոյեան 7 ժամին կլուբի վերաբերեալ մի քանի ՆՇԱՆԱՒՈՐ ՀԱՐՑԵՐ քննելու համար:

3—4

ՄՕԶԴՕՔԻ

Օրիորդաց դպրոցի համար պահանջվում է մի ՎԱՐԺՈՒՀԻ շահաւոր պայմաններով. դա կացութիները կարող են դիմել «ՄՇԱԿԻ» խմբագրատունը Ց. Մէլիք-Ցակոբեանին պայմանների մասին խօսելու համար:

Ընդառնում եմ ՀԱՍՈՒԹԱՒՈՐՆԵՐ (находящихся): Պայմանների մասին կարելի է տեղեկանալ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՏԷՐ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆՑԻ ԳԱՂՑԱՐԱՒԵՆԻԻ ՄԱԳԱԶԻՆՈՒՄ, Մխիթարեան կամուրջի վերայ:

«Մշակի» առանձին համարները 5 կոպէկով հաւար ծախվում են ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ հետևեալ տեղերում. «Կարպանախ» մագազինում (Արծրունու տանը, Վէրջովի փողոցի վրա, պ. Նազարէթովի մօտ), «Մոսկաս» հիւրանոցի տակ (պ. Դէմիրեանցի ծխախոտի խանութում), Զաքարիա Գրիգորեանի գրավաճառանոցում (Մխիթարեան կամուրջի մօտ) և գերձակ Գեկարխանեանի մօտ, Էշալական դպրոցի դիմացը:

Բերլինի ակադեմիայի Ինժեներ Կ. Կ. կը լինի ՊԱՏՐԱՍՏՈՒՄ է ամեն տեսակ պլաններ և գծագրեր ՇԻՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ է յանձն առնում Հասցէն Վլադիմիրովսկայա Նարեկաժնայա, № 4, Վերին ՑԱՐՈՒՄԻ:

4—5 (3)

Дозволено Цензурою 28 Января 1880 г. Тифлисъ. Տպարան Ա. Ա. Միխելսոնի Типографія А. А. Михельсона

Fonds A.R.A.M

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի կէս տարվանը 6 րուբլի
Առանձին համարները 5 կոպէկով։

Ծանուցմունքները գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ։

Յաղորդագրութիւնները դիմում են ուղղակի
Тифлисъ. Редакція „Мшакъ“

ՄՇԱԿ

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի և այն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով։

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ։

„ՄՇԱԿ“
ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՐԱԳԻՐ
1880 ԹՒԻՆ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՎՈՒՄ Է ԱՄԵՆ ՕՐ, բացի տօն և տօների հետեւեալ օրերից։

Լրագրի դիմքը և պրօգրամմեն նոյն են մնում։ Մենք ատանում ենք ՍԵՓԱԿԱՆ ՀԱՒԱՏԱՐՆԵՐ։ «ՄՇԱԿԻ» տարեկան գինը 10 րուբլ է, կէս տարվան 6 րուբլ։ Գրվել կարելի է ՄԻԱՅՆ ԽՄԲԱԳՐԱՏՆ ՄԷՋ։

ՀԱՒԱՏԱՐՆԵՐԸ ճանաւում են 5 կոպէկով հասարը։

Օտար քաղաքներից պէտք է դիմել հետեւեալ հասցէով ТИФЛИСЪ Редакція «Мшакъ.

Խմբագիր—հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ինչպէս է վարվում Թիւրքիան—Ներքին տեսութիւն։ Տատա Յովսէփեանի մահուան պատիժը։ Ներքին լուրեր—Արտաքին տեսութիւն։ Ֆրանսիա։ Նամակ Թիւրքիայից։ Արտաքին լուրեր։—Խառն լուրեր։—«Մշակի» հեռագիրները։—Յայտարարութիւններ։—Բանտարկեան։ Մի օր ուսանողական կեանքից։

ԻՆՉՊԷՍ Է ՎԱՐՎՈՒՄ ԹԻՒՐՔԻԱՆ

Ամէն կողմից տխուր լուրեր են հասնում Թիւրքաց Հայաստանից։

Իրանք անդլիական լրագիրները, որոնք միշա այդ քան պաշտպան են հանդիսանում Թիւրքիայի, պատմում են թէ Թիւրքաց Հայաստանում սովը սարսափելի է։ Մի և նոյն ժամանակ Թիւրքաց կառավարութիւնը, որ ոչինչ չէ անում Հայերին պաշտպանելու քրդերի բարբարոս յարձակումներից, շարունակում է անողորմ կերպով առնել և առնել մեծ հարկեր պահանջել Հայերից։

Այդ դեռ բաւական չէ։ Իրանք անդլիական լրագիրները հաղորդում են, որ Թիւրքաց կառավարութիւնը իմանալով որ Հայաստանում սովը սաստկանում է, ոչ թէ միայն չէ աշխատում Հաց բերել տալ աղքատացած երկիրը, բայց և արգելել է, որ Պատատանից և Պարսկաստանից ցորեն և ալիւր բերվի դէպի Հայաստան....

Այդ տեսակ հրեշաւոր կարգադրութիւն մենք միևչև անգամ Թիւրքիայի պէս բարբարոս երկրից չէինք սպասում։

Մենք հասկանում ենք որ մի տէրութիւն անհոգ լինի, անընդունակ լինի օգնութիւն հասցնել

դութիւն չունեն տեսնելու և ահա կիրակին հասած՝ ամեն ուսանող, չը նայելով եղանակին, պարտաւորութիւն է համարում տասը քսան փողոց չափել ժամ գնալու։ Ժամ գնացողը ըստ մեծի մասին եկեղեցի ևս չէ մտնում և եթէ մտնում է, բոլորովին ուրիշ նպատակաւ—յուսալով տեսնել այնտեղ այն ծանօթներին, որոնց չէ գտել լակուսի Հետաքրքիր է տեսնել այդ ժամ գնացողին։ Դեռ եկեղեցու բակի դրան չը հասած, նա լսում է խառնիճաղանճ ձայներ. նա գիտէ թէ որտեղից են այդ ձայները և չտապեցնում է իր քայլերը, ահա նա անցանում է դուռը և հետզհետէ տեսնում է մի խումբ, որը ցրտից ճնշուած անդադար բարբրացնում է կամ այս կամ այն ոտը. Նրա հոգին պարզվում է և երեսին մի ժպիտ է գալիս ինքն էլ չը գիտէ՝ ինչ պատճառաւ. այդ ժպիտը համրին մօտենալն չափ սաստկանում է և հասած միջոցին դառնում է մի բարձրածայն, անհոգ երեխայական ծիծաղ։ Այժ, նա ուրախ է։ Նա մեկնուում իր սառած ձեռը և բարևում ընկերներին։ Այդ րոպէին արդարև նա անհոգ երեխայ է՝ նա մոռանում է իր ամեն նեղութիւնները և վշտերը, որը կրում է այնտեղ քաղաքում, կարծես այդ քաղաքը այժմ հազար օրուայ ձանապարհով հեռացած է նրանից, նա մինչև անգամ մոռանում է հայրենիքը և ընտանիքը—այդ րոպէին նորա միակ հայրենիքն է եկեղեցու բակը և միակ ընտանիքը այդ խառնիճաղանճ խումբը. այս պատճառաւ, մոռանալով ամեն անձնական հաշիւներ, նա չտապում է մօտենալ ամեն մէկին և սկսում է հարցնել նրա որպիսութիւնը՝ ինչպէս է անցուցել չաբաթը, ուր է եղել, ինչ է տեսել, մինչև անգամ թէ՝ ուր է մտադիր անցուցանել ամառը, թէև մինչև ամառ մնում է համարեա կէս տարի։ Մի խօսքով՝ նա աշխատում է ինչպէս և լինի, դատարկել իր լցված սիրտը։ Այդ մի սրբազան վայրկեան է, որոյ նշանակութիւնը կարող է գնալ միայն ուսանողը, տարիներով պանդխտացած հայրենիքից և ընտանիքից։

Դօրանից յետոյ սկսվում են թեթև խօսակցութիւններ և փիլոսոփայութիւններ զանազան ազգային և այլ հարցերի մասին, որոնք չատ անգամ մնում են կիսատատար։ Այսպէս չարունակվում է մինչև պատարագի վերջը. ժողովուրդը սկսում է ցրուել. ուսանողները հետևում են նոցա օրինակին։ Ահա նրանք դարձեալ հասան լակի դրան. բայց այժմ նրանց երեսը քանի գնում է, մռայլանում է և դէմից դուրս եկած միջոցին կարծես ամեն մէկը ծերանում է հինգ, տաս տարով։ Ամենքը ցրվում են զանազան կողմեր և նոցա գարձեալ վերադառնում են իրանց օթևան ցաւերը և վշտերը։—Ահա քեզ, կարդացող, ուսանողի ժամ գնալը։

—Ինչպէս տեսանք այս կիրակի ևս ուսանողները հաւաքուած էին եկեղեցու բակում և բարի Աշոտ, մի աղքատ, բայց պատուաւոր ուսանող, հրաւիրում էր նրանց ժողովելու հայոց Ներկայացման վերաբերեալ մի քանի հարցեր վճռելու համար։ Այս պատճառաւ պատարագից յետ նրանք խմբովին ուղևորուեցին դէպի Խաչատրեանի սենեակը, ուր վճռուած էր այսօր հաւաքուել։

Անցանելով փողոցները այդ սեամորի խումբը գրաւում էր իր վրա անցուդարձողների ուշադրութիւնը։ Լուսաւորված մայրաքաղաքային (ռուսը) չէ կարող նայել հայի վրա առանց մի արհամարհական կամ նախատական ժպիտի, իսկ հասարակ ժողովուրդը կարիք չունի պահել իր զգացմունքը և միչև անելով մի սեամորի, պատում է նրան ծիծ կամ արմանաչկա մականունները։

Ինչև լինի մեր ուսանողները հասան մի չորացարկանի ոտն մօտ, որտուց ու անվերջ ռանդաններով բարձրացան ամենաւերի չարկը և մրոտն մի անչուք սենեակ—Խաչատրեանի բնակարանը։ Նրանք այդտեղ գտան այլ ևս մի քանի ուսանող, որոնք նրանցից առաջ էին եկել և նրատտած կոտրած աթոռների ու քրքրված բազմոցի վրա՝ մի առանձին ախորժակով ծխում էին կիսախոտ—կիսածխախոտ և արդէն ջանացել էին լցնել փոքրիկ սենեակը կապտագոյն ամպերով այն

աստիճանի, որ մէկ անկիւնից հազիւ երևում էր միւսը։

Այսպէս ամենքը բարձրացնելով թամբաքուի ծուխը և ազատելով իրանց միւս ընկերներին, խումբ խումբ բաժանվեցան և սկսեցին մանուսր խօսակցութիւններ։

—Լսել ևս նոր բան, հարցնում է մէկը մեծաքիթ Նիկոյից

—Չէ, ինչ կայ։

—Չորչորը պակվում է։

—Ինչ ես ասում, այդ կենդանի մեռնելը։ Ինչպէս խնացար։

—Շատ հեշտ. երէկ Խաչատրեանի հետ անցնում էինք նորա բնակարանի մօտով և որովհետև վաղուց նորան տեսած չէինք ցանկացանք մտնել և տեղեկանալ նորա դրութիւնից։ Սրահը անցանելով, տեսանք, որ Չորչորը չտապով մտաւ սենեակը և փակից դուռը։ Չարմանալով այդ անակնկալ ընդունելութիւնից, մենք մօտեցանք և սկսեցինք բաղխել դուռը։ Լռութիւն։ կարծելով, որ նորան մի անպատգութիւն է պատահել և ցանկանալով մխիթարել, եթէ կարելի է, մենք չարունակում ենք բաղխել։ վերջապէս Չորչորը մօտենում է դրան և չը բանալով, խնդրում մեզ հեռանալ։—Այ տղայ, ինչ է պատահել, հարցնում ենք մենք։—Հեռացէք, ասում եմ, ես պակվում եմ, պատահան է դալիս դրան յետևից։—Շատ լաւ, բայց ինչու ևս փակվում մեզանից։—Ինչու, և դուք հարցնում էք.—որովհետև դուք անբարոյական էք՝ պարեզնաբ էք խմում, անկանոն սէր էք վայելում, կա վճռել եմ կարճել ամենքիդ հետ յարաբերութիւններս, որ ես ևս չը դայթակղուիմ և անհնաւոր չը թողնեմ իմ սուրբ նպատակը։—Ուրեմն դու չես սիրում քո հարևանցուն, որ կարծում ես թէ՝ այդպիսի չնչին պատճառներ կարող են քեզ գայթակղեցնել։—Ս՛ս չեմ սիրում. երբ այն անհնար, երկնային հրեշտակը ևս կասկած տարուբերում այդ մասին, ես սոսկացողի հետևը պատահաբար մի իմ մեծ լատինաս—յունական բառ արանը,

Fonds A.R.A.M

Fonds A.R.A.M

ՊԱՐՏԱՎՈՐ ՏԱՐՈՒՆԱԿ

Ուրբաթ 28-ին, երեկոյան ժամը 7-ին տեղի պիտի ունենայ Ազգային Ժողովի նախագահ Ա. Վահրամ Փափազեանի տունը

ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ ՄԸ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԻ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ԱՌԹԻՒ

Ներկայ պիտի ըլլան Ազգային Ժողովի անդամներ, Ազգային Վարչութեան անդամներ, Ազգային Ժողովի նախկին նախագահներ, Ազգային Վարչութեան նախկին անդամներ, Ազգային Ժողովի նախկին անդամներ, Ազգային Վարչութեան ներկայ անդամներ, Ազգային Ժողովի ներկայ անդամ

Fonds A.R.A.M

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԼՐԱՏՎԱԿԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԼՐԱՏՎԱԿԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԼՐԱՏՎԱԿԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԼՐԱՏՎԱԿԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԱԿԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԱԿԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԱԿԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԱԿԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԱԿԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԱԿԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԱԿԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԱԿԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Մամուլի տակից դուրս են եկել և վաճառվում են Կենտրոնական Գրավաճառանոցում հետևեալ գրքերը։

Մանկական երգեր Գամառ-Քաթիպայի, կազմած	—	ր.	25 կ.
— Նոյնը անկազմ	—	»	15 կ.
Թաւամազ մեզու՝ պատկերազարդ, կազմած Թարգ. օր Ն. Տէր-Մարկոսեանի	—	»	40 կ.
Կարմիր լապտեր՝ պատկերազարդ և կազմած, Թարգ. օր Ն. Տէր-Մարկոսեանի	—	»	50 կ.
— Նոյնը առանց կազմի	—	»	30 կ.
Վէպեր. Ց. Գրիգորեանցի	—	»	60 կ.
Օգոս կամ աշխատութիւն, հեղ. Տ. Գաւռօ-Թարգմ. Գապիերէնից.	1	»	— կ.
Մօրես կամ աշխատութիւն, հեղ. Տ. Գաւռօ-Թարգմ. Գապիերէնից.	4	»	— կ.
Խորհրդաւոր կղզի, հեղ. Ժ. Վերն 3 հ. Թարգ. Գապիերէնից	2	»	75 կ.
Դիւաբնակ բլուր. հեղ. Էօժէն Սիւ 2 հ. Թարգ. Գապիերէնից	—	»	60 կ.
Պատանեկան ներշնչումներ, հեղ. Հրանտ Ասատուրի	—	»	35 կ.
Սահմանադրութիւն և հայ ժողովուրդն Հր. Ասատուր	—	»	35 կ.
Մի կաթիլ արատոր, զոր կը հեղու. Սիսակ Հայ մեխիրին վրայ	—	»	70 կ.
Խօսք զՀայրենեաց հեղ. Վ. Վ. Պարտիզակցի	1	»	25 կ.
Թորոս ազգաբ Հայաստանի Ճամբորդ հեղ. Սրուանձտեանց	1	»	75 կ.
Մանանայ Նոր հեղինակի	1	»	45 կ.
Սիրաք և Սամուէլ բարի Հօր կրթական դասեր, հեղ. Խրիմեան Հայրիկ	—	»	75 կ.
Մարգարիտ արբայութեան երկնից, Նոյն հեղ.	—	»	20 կ.
Վանգոյժ. կուժ մի ջուր իր այրած Հայրենեաց վերայ կ'սրսկէ Խրիմեան Հայրիկ	—	»	40 կ.
Թէ ինչ շահեցանք Բերլինի վեհաժողովէն, հեղ. Մ. Չերազի	—	»	60 կ.
Հայաստան և Իտալիայ Նոյն հեղ.	—	»	50 կ.
Սամուէլ Մուրատեանի կտակի խնդիրը, զատախազութիւն Ս. Սրուանձ.	—	»	30 կ.

Հրատարակութիւն Զարմայր Մաերեանի

Փարոս Հայաստանի, պատկերազարդ Հանդէս.	1	»	— կ.
Նորայր և քոյր Գերմանական վէպ. պատկերազարդ	—	»	30 կ.
Արքայադուստր Գերմանական վէպ. պատկերազարդ	—	»	35 կ.
Հակայական ձեռքեր Անդղիական վէպ, պատկերազարդ	—	»	10 կ.

Իշխան Թէհրութեանի հրատարակութիւններ

Վէպքի իմ վեչէր, Ֆարս երեք պատկերով Մ. Տ. Գ.	—	»	40 կ.
Բեզեր բիձու Հանաքը. Օպերետա մի գործողութեամբ	—	»	25 կ.
Աշնանային երեկոյ գիւղում, վաղբվել մէկ արարուածով.	—	»	25 կ.
Բռնի ամուսնութիւն. կօմեդիայ մէկ արարուածով	—	»	40 կ.
Ծանօ և Ժանէտ, օպերա-վոդբվիլ, մէկ գործողութեամբ.	—	»	40 կ.
Գառաւներին խրատ. վոդբվիլ մէկ արարվածով Մ. Տ. Գ.	—	»	50 կ.
Տիկինը Նրան սպասում է, կատակերգութիւն մէկ արարուածով.	—	»	30 կ.
Անանուն կատակ. կատակերգութիւն մէկ արարուածով.	—	»	40 կ.
Փակուած դրան մօտ. պատկերամենախօսութիւն	—	»	30 կ.
Պէպօ. կոմեդիա երեք արարվածով, հեղ. Գ. Սունդուկեանի	—	»	30 կ.

Նոյն տեղը վաճառվում են ամենայն տեսակ դասագրքեր Հայերէն, Ռուսերէն և օտար եզուների, դասական պետական քննութիւնների և աշակերտների համար. Հայերէն, Ռուսերէն և Գաղիերէն վիպասանութիւններ, ամենայն հասակի ընթերցանութեան և դիտութեան զանազան ճիւղերին վերաբերեալ գրքեր. պատուէրները կատարվում են ամենայն արագութեամբ։ Օտարաբաղաքացիք իրանց պահանջները պէտք է ուղարկեն հետևեալ հասցէով

Въ Тифлисъ. Въ Центральную книжную торговлю"

10—1

Կիրակի, յունվարի 27-ից սկսած, Գուտենբեան փողոցի վրա, ցիրկի մօտ գտնված բալագանի մէջ կը ներկայացնվի հասարակութեանը երբէք այստեղ չը տեսնված երևոյթ, այն է ԵԻՐՕՊԱՑԻ ԱՄԵՆԱՓՈՔՐ ՀՍԿԱՑ ՕՐԻՈՐԻ ԱՄԱԼԻԱ և աշխարհի ամենափոքր ԿԱՐԼԻԿՆԵՐ ՄԱՐԴԻԿՕՋ ՀԵՆՐԻԽ ՎՕԼԶԻՆ և ՄԱՐԴԻԿՕՋՈՒՀԻ ԼՈՒԻԶԸ։ Տեղերի գները՝ առաջին տեղեր 50 կօպէկ, երկրորդ 30 կօպէկ։ Երեխաները կէսն են վճարում։

1—5

ԹԻՖԼԻՍԻ ԱՐՀԵՍՏԱՒՈՐՆԵՐԻ ԿԼՈՒԲԻ *պլխաւոր անդամների խորհուրդը ի նկատի ունենալով յունվարի 26-ին նշանակված առաջին ընդհանուր ժողովի չը կայանալը, կ՚ուրախ կանոնադրութեան 12 յօդուածի համեմատ հրաւիրում է կլուբի անդամներին ՀԱՒԱՔԱԿԱՆ փետրվարի 2-ին, ԵՐԵԿՈՓԵԱՆ ժամի 7-ին։*

1—2

ՄԻ ՕՐԻՈՐԴ ՎԱՐԺՈՒՀԻ, *որ ուսուցչուհու վկայական ունի, ՆՈՐ Է ԿՀԼ ՓԱՐԻԶԻՑ և հիմնաւորապէս խմանում է ՌՈՒՍԵՐԷՆ, ՖՐԱՆՍԻԶԵՐԷՆ, ԳԵՐՄԱՆԵՐԷՆ, ԱՆԳԼԻԵՐԷՆ և ԻՏԱԼԵՐԷՆ լեզուները, նոյնպէս ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ և ԵՐԳԵՑՈՂՈՒԹԻՒՆ. փնտռում է ԴԱՍԵՐ կամ վարժուհու ՊԱՇՏՕՆ։ Հասցէն. Առաքհանոսկայա փողոց, ՋՈՒԲԱԼՕՎԻ ՏՈՒՆ, առաջին յարկում Սեմինարիայի հանդէպ, Բրօդսկու բնակարանում։*

1—6

Խժիկ Ռ. Նաւասարդեանի «Պիֆտերիա» կամ «փոզացաս» գրքոյկը վաճառվում է Հեղինակի մօտ քաղաքային հիւանդանոցում, Կենդրոնական գրավաճառանոցում և Ք. Պրիգորեանցի Կովկասեան գրավաճառանոցում։ Գինն է 25 կօպէկ—բարեգործական նպատակով։

ԾԸՆՈՒԻՑՈՒՄՆ

1880 *թ. Յունվարի 15-ից կ՚հրատարակուի Էրևանում շաբաթը մէկ անգամ*

«ՊՍԱԿ»

ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ, ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԵՒ ՄԱՆԿԱՎԱՐԺԱԿԱՆ

«ՃՐՔՊՐ»

Տարեկան գինն է . . . 4 *ռուբլի։*
Կէս տարին. . . . . 3 *ռուբլի։*

Յանկացողները կարող են ստորագրվել ուղղակի խմբագրատանը, Գէօրգեան և ընկեր տպարանում։ Կամ Աբգար Թաւմիրեանցի խանութում։ Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան ժամի 10-ից մինչև ժամի 1-ն ճաշից յետոյ։ Օտար քաղաքներից պէտք դիմել ուղղակի խմբագրին հետևեալ հասցէով Въ г. Эривань Редактору газеты „ПСАКЪ" **Васаку Пападжанову.**

Խմբագիր-Հրատարակիչ՝ Դր. Վ. Պապաջանեանց.

ՆԵՐԿԱՅ 1880 ԹԻՒՄ ԿԸ ՏՊԱԳՐՎԻ

„ԿԱՑԾԵՐ"

ՎԻՊ ՏԱՃԿԱՍՏԱՆԻ ՀԱՅՈՑ ԿԵԱՆՔԻՑ

Հեղինակութիւն ԲՈՖՖԻ

Վէպը բաղկացած կը լինի երկու առանձին հատորներից իւրաքանչիւրը կը բովանդակէ մօտաւորապէս 400 տպագրված երեսներ։ Ամեն մէկ հատորի գինն է 1 ր. 50 կ., իսկ միասին 3 ր.։ Մէկ հատորի համար առանձին ստորագրութիւն չէ ընդունվում։

Ստորագրվել կարելի է ԳԻՒՄՈՒՆԵՐՈՒՄ այն պարոնների մօտ, որոնք բարեհաճել են բաժանորդներ հաւաքել «ԿԱՑԾԵՐԻ» տպագրութեան համար, իսկ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ պէտք է դիմել «Մբաակի» խմբագրատունը Ց. ՄԷԼԻՔ-ՑԱԿՈՐԵԱՆԻՆ։

ԱՐԴԻՆ ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ ԵՆ

1880

Փոքրագիր ՕՐԱՑՈՑ Ն. Թ. Ք.

Սկզբումն գեղաքանդակ պատկերք՝ Պատրիարքին Հայոց Կ. Պոլսոյ

Տ. ՆԵՐՍԷՍԻ

եւ Քարտուղարին պատգամ. Հայոց՝ ի Բերլին՝

ՄԻՆԱՍԱՑ ՁԵՐԱՋ

Վերջումն սպիտակ երեսք-յիշատակարանի համար։ Գինն է ամենայն տեղ 15 կօպ.

Բ. ԺԱՆԱՊԵՐ

ՕՐԱՑՈՑ

1880 Ն. Թ. Ք.

Սկզբումն գեղաքանդակ պատկեր՝

ՍՐԲՈՑՆ ՏՐԴԱՏԱՑ

Բոլոր Օր հ.՝ Հր յ.՝ մկ.՝ և Համբ. պրատած են կարգաւ և ՇԱՔԻԿ ԸՆՏԱՆԵԱՑ

Ե. Տ. յաւելուածով

Սկզբումն գեղեցիկ պատկեր՝

ԴԻՏԱԿԱՒՈՐ ՁԿԱՆ

Գինն է մինչև 600 վ. . . 30 կ.
Իսկ նորանից բարձր՝ . . . 35 կ.

Դուռարով դնողաց գիջուածն կը լինի։

Ա. Գուլամիրեանց

ՑԵՐԵԻԱՆ

Ակադեմիայում լաւ վկայականով ուսումը աւարտած մի երիտասարդ հաշուապահութեան և առևտրական հաստատութեան դասեր է տալիս, նոյնպէս պատրաստում է երեխաներին ըհ տ յ ա կ ա ն դպրոցներում առանցվող բոլոր առարկաներից։ Պէտք է դիմել Զուբալօվի քարվանսարան Գէորգեանի դրասենեակը։

2—3 (2)

ԹԻՖԼԻՍԻ ԱՐՀԵՍՏԱՒՈՐՆԵՐԻ ԿԼՈՒԲԻ *վարչութեան խորհուրդը խնդրում է կլուբի պ.պ. անդամներին ներկայ գտնվել կլուբի ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎԻՆ, որ նշանակված է ՇԱԲԱԹ յունվարի 26-ին, երեկոյեան 7 ժամին կլուբի վերաբերեալ մի քանի ՆՇԱՆԱԿՈՒՈՐ ՀԱՐՑԵր քննելու համար։*

3—4

ՄՕԶԴՕԲԻ

Օրիորդաց պարոցի համար պահանջվում է մի ՎԱՐԺՈՒՀԻ շահաւոր պայմաններով. ցանկացողները կարող են դիմել «ՄՇԱԿԻ» խմբագրատունը Ց. Մէլիք-Ցակոբեանին պայմանների մասին խօսելու համար։

Ընդունում եմ ՀԱՍՈՒԹԱՒՈՐՆԵՐ (нахлѣбниковъ)։ Պայմանների մասին կարելի է տեղեկանալ ՑՈՎՀԱՆՆԷՍ ՏԷՐ ՑՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆՑԻ ԲԱՂՑԱՒԱՃԵՆԻՔԻ ՄԱԳԱԶԻՆՈՒՄ, Մխիթարեան կամուրջի վերայ։

«Մշակի» առանձին համարները 5 կօպէկով հաար ծախվում են ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ հետևեալ տեղերում. «Կարդանախի» մագազինում (Արծրունու տանը, Գէօրգեվի փողոցի վրա, պ. Նազարէգովի մօտ), «Կովկաս» հիւրանոցի տակ (պ. Դէմիրեանցի ծխախոտի խանութում), Զաքարիա Գրիգորեանի գրավաճառանոցում (Մխիթարեան կամուրջի մօտ) և գնդակ Տէկարհանեանի մօտ, Էջմիածնի գործի դիմացը։

ԲՆԱԿԱՐԱՆ ափսէմիայի ԻՆԺԻՆԵՐ Կ. Կ. Կոլենգ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒՄ է ամեն տեսակ ՊԼԱՆՆԵՐ և գանազան ՇԻՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ է յանձն առնում։ Հասցէն Վարանցովսկայա Նարեկաժնայա, № 4, ՎԵՐԻՆ ՑԱՐԿՈՒՄ։

4—5 (3)

Дозволено Цензурою 29 Января 1880 г. Тифлисъ.

Տպարան Ա. Ա. Միխելսոնի

Типографія А. А. Михельсона

Fonds A.R.A.M

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը 6 րուբլի։
Առանձին համարները 5 կոպէկով։

Ծանուցմունքներ գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ։

Յաղորդակցութիւն գրվում է ուղղակի
Тифлисъ. Редакція „Мшакъ“

ՄՇԱԿ

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Ոտի կիրակի և տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամէն լեզուով։

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր տառին 2 կոպէկ։

„ՄՇԱԿ“
ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՐԱԳԻՐ
1880 ԹՒԻՆ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՎՈՒՄ Է ԱՄԷՆ ՕՐ, բացի տօն և տօների հետեւեալ օրերից։

Լրագրի դիմքը և պրօգրամմեան նոյն են մնում։ Մենք առանում ենք ՍՏՓՈՒԿՈՆ ՀԵՒՈՒՂԻՐՆԵՐ։ «ՄՇԱԿԻ» տարեկան գինը 10 րուբլ է, կէս տարվան 6 րուբլ։ Գումարը կարելի է ՄԻԱՅՆ ԽՄԲԱԳՐԱՏԱՆ մէջ։

ԸՆԹԱՑԻՆ ՀԱՄԱՐՆԵՐԸ ծախվում են 5 կոպէկով հատը։

Օտար քաղաքներից պէտք է դիմել հետեւեալ հասցէով ТИФЛИСЪ Редакція «Мшакъ.

Խմբագիր—Հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ներքին տեսութիւն։ Նամակ Նոր-Նախիջևանից։ Ներքին լուրեր։—Արտաքին տեսութիւն։ Աւստրօ-Ունգարիա։ Արտաքին լուրեր։—Թատերական լուրեր։—Յայտարարութիւններ։—Բանասիրական։ Մի օր ուսանողական կեանքից։

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ՆՈՐ-ՆԱԽԻՋԵՒԱՆԻՑ

Յունվարի 7-ին

Արդէն երկու տարի է, որ Սիւլիւք անունով առօրագրվող մի պարոն բան ու գործ է չինել իր համար դրսերում Ն. Նախիջևանի հագուստ կացել է պ. Սիւլիւքին. թէև ոչ մի հայ հեղինակ ամօթի, ամչութեան, մաքուր խղճի, շ ո ւ կ ո ւ թ ե ա ն վրա այնքան ստէպ և չատ մրոտած չէ, որ քան որ յատկապէս մեր Սիւլիւքը, և միշտ «ձեռքը կուրծքին դրած»...

Պ. Սիւլիւքը մեր ազգային թանաստեղծ լինելով, ես չեմ ցանկալ, վկայ են երկինք, հրապարակաւ նրան պատիւ չը բերող բան ասել. բայց, պարոններ, մինչև երբ լսել և լռութեամբ նրան նոր այժ տալ, գրելու և անցուդարձողին դիմակաւոր գրչով հայհոյելու արտօնութիւն նա չատ վայելից։ Մենք ճշմարտութիւնը միայն կամենում ենք ասել նրա դէմ. Ոչ մի խնդիր չը կայ, որ նա այսօր չը հերքէր և վաղը չը պաշտպանէր, ոչ մի բան, որ մի անզգուշախոհակ անաւանելուց՝ յետոյ միւսանգամ ան չը ներկայացնէր։ Այսօր նա գրաւոր ճառով երկինք կը բարձրացնէ մեկին և երկու օր չանցած նոյն իսկ մարդուն ամենաստոր կերպով կը գրպարտէ։ Հաստատուն համոզմունքի նշոյլ անգամ չը կայ նրա մէջ. բնական է ուրեմն, որ նրա գրվածներին ոչ մի գնօյն արժէք աւող չը կայ այստեղ. պ. Սիւլիւքի չնորհով ազգագրական խօսքի յարգն ու պատիւը կորել է ժողովրդի առաջև. մարդիկ վեր են առնում լրագիրը, կարդում են նրա յօդուածը և դէն են ձգում. Ահա այնպիսի մի հռչակ է ստացել (ռէնոմէ) մեր հասարակութեան մէջ, պ. Սիւլիւքը։

Այժմ ես կամենում եմ մի քանի խօսք ասել նրա գրպարտութիւնների վրա յատկապէս իմ անձի և հ. դպրոցի դէմ։

Սիւլիւքը ասում է, որ իբր թէ մի կատր հացի համար վարժապետութիւն անողները մենք ենք, այսինքն քաղաքիս մէջ ամենաապիժանաւոր և լ ա պ ա տ ա ն լինչեամ ատում ատրուած Ցէր Յակոբ աւագ քահանայ Զօրինեանը, Ս. Փետերբուրգի տեխնոլօգիական ճեմարանում և վարժապետութեան գործի մէջ նվիրված պ. Գաբրիել Բոմանովկին (հայ), նոյնպէս հայկազան պ. Գէորգ Յակոբեանը, բազմաչխատ, աչակերտներին և ամենքիս սիրելի պ. Գէորգ Տեոդիկեանը և խոնարհս։ Պ. Սիւլիւքը հարկաւ ինքն հասատ չէ ընծայում իր խօսքերին, քանի որ լաւ գիտէ, որ մենինից ամեն մեկը կարող էր և կարող է նրան բապէս չատ աւելի չհասկ և հանդիսատ ապացոյցներ գտնել, քան թէ վարժապետականը, որ ոչ մի տեղ վարդերով չպսակված չէ, իսկ մեր ազգի մէջ միայն փշերով լի է։ Այդ ատրը պաշտօնի վրա մի կատր հայի ատոր հայհոյակէտից նայել կարող է միայն խեղճ Սիւլիւքը, որովհետև նա ընդունակ չէ, ինչպէս որ անթիւ փորձերով ատուգվեցաւ, ուրիշ կերպ ըմբռնել նրա իսկական և վեհ խորհուրդը։

Եւ որովհետև պ. Սիւլիւքը ինչութեամբ կատրացած է հ. դպրոցի և իմ դէմ, ուստի և բոլոր նրա գրածները մեր մասին ատա են։ Ամեն մարդ այժմ ուրախանում է որ հ. դպրոցի մէջ անկարգութեան, խռովութեան, բանսարկութեան, նենգութեան, քաւթեան և մանկնայութեան նշոյլներն անգամ անհետացել են, որ նրա մէջ գործող ազնիւ մարդիկը բարի խղճով կատարում են իրանց պաշտօնը և սերտ սիրով կապված են թէ իրարու և թէ աչակերտների հետ։ Նրանց անձնուէր գործունէութիւնը ամեն մի բարեմիտ նախիջևանցի ճանաչում է, և մենք քնաւ կարօտ չենք պ. Սիւլիւքի վկայութեանը (аттестація), քանի որ ոչ թէ նրա պէտները, այլ յիրաւի բան հասկացող և խմացող մարդիկներից չնորհակալութիւն և քաջալերութիւն լսած ենք չատ անգամ։

Ատելութիւն է պ. Սիւլիւքի գրածը, որ իբր թէ հ. դպրոցի մէջ ձեռ կայ։ Նոյն ատելութիւնը մի անանուն նամակ լինած էր փոքր ինչ առաջ և «Недѣля» չաբաթաթերթի մէջ, որին ես արդէն հաղորդեցի պատասխանս իմ յատուկ ատրագրութեամբ։ Քիչ համարելով գրել ազգային թերթի մէջ, գտնվում են մարդիկ որոնք սկսել են աղաղակ և ատա լրագրների մէջ—բարի ճանապարհ, ձշմարիտ, ինչ անուն տամ այն մարդուն, որ լոկ անձնական թշնամութեան համար չանձն առնէ այդ կերպով էլ քանասրկելու։ Իսկ և իսկ այդպիսի էակներին են վերաբերում «Голосъ»-ի ճշմարիտ խօսքերը, թէ մեր ամենօրեայ գործը ոչ այլ ինչ է, եթէ ոչ ժանտահոտ, ատելական հայհոյանքներով, ազտութիւններով և զազիր ըրպարտութիւններով նեխված չաղախ ածել ազգի լագանեներից (лоханъ) լրագրական էջերի վրա. և այս չաղախը կամ գայլը նրանք պիտութեամբ վազեցնում են հասարակական կեանքի ամենամաքուր գործիչների և յատկապէս այն ամեն հաստատութիւնների կողմը, որոնք հասարակութեան սրբութիւն են և իսկական պարծանքը։ Պարոններ, կանչում է ատա լրագիրը, միթէ ոչ ոք հանդէս չի գալու գայ ջարդոտելու այդ գրականական գեաուններին։

Իմ երկու տարվայ տեսչութեան ընթացքում մեզ երկու անգամ—ոչ աւելի—պատահել է, այն էլ մի տարի առաջ, որ ես ամենայն յարդոտական բախտութեան պատճառը, գիմ, կօմպիա է, որոնց չը ծիծաղիմ, պատասխանեց նա ինձ։

—Իսկ ես կարող եմ հաւատացնել, ատաց մի ուրիշը, որ ողբերգութեան ժամանակ ժողովուրդը քնած է և եթէ մինչև անգամ նա փորը ինչ հատարրդվում է, դա նորանից չէ, որ մի բան է հասկանում, այլ նորա ուշադրութիւնը գրաւում է ներկայացման արտաքին զարդարուն տեսքը։

—Պարզ բան է, խօսեց գործակալ Տիգրանը, որ ողբերգութիւնը ոչինչ նշանակութիւն չունի ժողովրդի համար, իսկ մեզ համար աւելորդ ծախս է միայն Ուրեմն ընտրենք կատակերգութիւնը. դա նորանով ևս լաւ է, որ անցքը ատած է ներկայ կեանքից, գործողութիւնը բնական է, գործող անձերում ամեն մեկը տեսնում է իւրեան կամ իր ծանօթներին և մեր ատուզ վաճառականը թէև ծիծաղում է, բայց մի ևնոյն ժամանակ ծածուկ ահը, թէ իր վրա ևս կարող են ծիծաղել, հարկադրում է նորան կարմրել։ Ա յ ս պ ի ս ի ն ե ր ի համար կատակերգութիւնը աւելի լաւ բարոյական ազդիչ է, քան ատար ատատրան։

—Բայց դուք մոռանում էք «Պէպօի» պակասութիւնը, ատաց մեկը, նա գրած է Թիֆլիսի բարբառով։

—Այդ մեզ համար նշանակութիւն չունի—ժողովրդի մեծ մասը հասկանում է այդ բարբառը, իսկ կատակերգութեան համար միևնոյն անգամ արժանատրութիւն է. համաձայնեցէք, որ գործող անձը աւելի տպատրութիւն է անում, երբ խօսում է իր բնական բարբառը։

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՄԻ ՕՐ ՈՒՍԱՆՈՂԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԻՑ

—

—Նա մանաւանդ հարկաւոր չէ մեզ տեղիք տալ նրանց վատ յատկութեանց. ընդհակառակը հարկաւոր է աչխատել զարթեցնել նոցա մէջ աւելի ազնիւ զգացմունքներ. և իմ դատողութեամբ, մեր ընտրած ողբերգութիւնը լաւ միջոց է դրա համար։ Նախ նա ծանօթացնում է հայոց պատմութեան հետ, ընտրելով նորա թշուառ վայրկեաններից մեկը, երբ խեղճ ազգը իր մոլի թագաւորի և նախարարների խռովութեանց պատճառաւ ենթարկվում է բարբարոսների հարատահարութեանց տակ։ Հանդիսականը ակամայ վրդովում է և ցաւակցում այդ թշուառներին. նա զգում է իր կապը այդ ազգի հետ և սովորում է մանանկցել նորա վշտերին։ Ցառաջ է գալիս Դրատատամատը, որը իր անշահասէր և ինքնազոհ հաւատարմութեամբ ցոյց է տալիս թէ ինչ է պարտքը և ազգասիրութիւնը. որովհետև, իմ կարծեաք, նորան ոգևորում է ոչ թէ համակրութիւնը դէպի անբարոյական և անհոգի թագաւորը, այլ այն բարձր գաղափարը, որ արտայայտեց Մահակ Պարթևը, ասելով «ինձ քաւ լիցի մատնել գայլից գիմ մոլորեալ ոչխարն....»

—Շատ լաւ, շատ լաւ. բարձրացան մի քանի հաւանական ձայներ։

—Ես ևս ցանկանում եմ ողբերգութիւն, վեր թագաւ հնագէտ կօչկեանը, աւելի յայտնի իւր իշի պ ո չ մականունով։ Ողբերգութիւնը զարթեցնում է մարդու մարում Այրիէսի, Սոֆոկլէսի անմահ ստեղծագործներին, փառաւոր հերոսներին իւրեանց մեծահամբաւ և անհասկանալի գործերով, ինչպէս ատում է մեր պրօֆէսորը։

—Սուտ կաց, իշի պոչ, այդ քո խելքի բանը չէ, ծիծաղից Նաչաարեանը։ Յունաց հերոսները և հայ վաճառականները, ինչ զարմանալի հակադրութիւն, հա, հա, հա։

Ամենքը ծիծաղեցին։

—Պարոն նախագահ, գանգատուեց զայրացած իշի պոչը, այս անկիրթ ախկոտը չէ հասկանում հին հերոսների բարձր նշանակութիւնը և համարձակվում է ծիծաղել իմ վրա։

—Ի հարկէ, ի հարկէ, իշի պոչ. մխիթարում էին նորան զանազան կողմերից։

—O tempora, o mores! գոչեց կօչկեանը և նրանից իւր տեղը։

Կարղացողը դժուար թէ հաւատայ, որ այսպիսի անձինք և անցքեր տեղիք ունենան ուսանողական շրջանում. բայց դժբաղդաբար պարտաւոր ենք խոստովանել, որ չատ անգամ ուսանողական պատաւար կօչման տակ ծածկում են իւրեանց մըտական և բարոյական անկարողութիւնը այնպիսի հրէշներ, որոնք ժամկոչի պաշտօն կատարել անգամ արժանի չենն Եւ չատերը այդ պարոններից մանեալով հասարակութեան մէջ, համոզված են գալու գալիս իւրեանց վայր ի վերոյ դատողութիւններով, որպէս ազգի փրկիչներ, պահանջելով իւրեանց պատիւ և յարգանք։

Դառնանք մեր պատմութեան։ Երբ նախագահը վերականգնեց հանդարտութիւնը, չաբաունակեցին խօսել պիէսաների մասին։

—Ես ինձ բազդաւոր կը համարէի, ատաց Տիգրանը, եթէ պ. հանատրի ատածը «Արչակ բ.» ողբերգութեան և մեր ժողովրդի մասին ուղիղ լինէր. ընդհակառակը ես կարծում եմ որ հայը Գալիացեանի աչխատասիրութիւնը բաւական ծոյլ և անդրդմ մի բան է. բայց միևնոյն անգամ եթէ նա ատատյայտէր այն ամենը, որ եզրափակեց մեր ընկերը, դարձեալ մեր ժողովրդի զարդացումը չէ թոյլատրում նորան հասկանալ այդ ամենը....

—Ի հարկէ՝ ձէն ինչ գիտէ, նուշն ինչ է ընդհատեց Գէորգեանը։

—Մինչև անգամ պիէսան ներկայ կեանքից, որոյ միտքը և նշանակութիւնը աւելի դիւրըմբռնելի են, մեր ժողովուրդը չէ կարող հասկանալ։ Միտս է, որ մի երկու տարի յառաջ «Պէպօի» ներկայացման ժամանակ, երբ թշուառ ընտանիքը հասել է անբաղդութեան վերջի կէտին և Պէպօն դառնում է Ջիմշիմովին նախատական խօսքերով թէ՝ նոցա պէս անմեղ գառներին է գտել իւր արիւնարբու գործերի համար, ժողովուրդը բարձրաձայն ծիծաղում էր։ Երբ ես մեկից հարցրի իւր անտեղի ուրախութեան պատճառը, գիմ, կօմպիա է, վրեց չը ծիծաղիմ, պատասխանեց նա ինձ։

—Իսկ ես կարող եմ հաւատացնել, ատաց մի ուրիշը, որ ողբերգութեան ժամանակ ժողովուրդը քնած է և եթէ մինչև անգամ նա փորը ինչ հատարրդվում է, դա նորանից չէ, որ մի բան է հասկանում, այլ նորա ուշադրութիւնը գրաւում է ներկայացման արտաքին զարդարուն տեսքը։

—Պարզ բան է, խօսեց գործակալ Տիգրանը, որ ողբերգութիւնը ոչինչ նշանակութիւն չունի ժողովրդի համար, իսկ մեզ համար աւելորդ ծախս է միայն Ուրեմն ընտրենք կատակերգութիւնը. դա նորանով ևս լաւ է, որ անցքը ատած է ներկայ կեանքից, գործողութիւնը բնական է, գործող անձերում ամեն մեկը տեսնում է իւրեան կամ իր ծանօթներին և մեր ատուզ վաճառականը թէև ծիծաղում է, բայց մի ևնոյն ժամանակ ծածուկ ահը, թէ իր վրա ևս կարող են ծիծաղել, հարկադրում է նորան կարմրել։ Ա յ ս պ ի ս ի ն ե ր ի համար կատակերգութիւնը աւելի լաւ բարոյական ազդիչ է, քան ատար ատատրան։

—Բայց դուք մոռանում էք «Պէպօի» պակասութիւնը, ատաց մեկը, նա գրած է Թիֆլիսի բարբառով։

—Այդ մեզ համար նշանակութիւն չունի—ժողովրդի մեծ մասը հասկանում է այդ բարբառը, իսկ կատակերգութեան համար միևնոյն անգամ արժանատրութիւն է. համաձայնեցէք, որ գործող անձը աւելի տպատրութիւն է անում, երբ խօսում է իր բնական բարբառը։

Fonds A.R.A.M

Fonds A.R.A.M

կօնցէրտը աւելի մատչելի լինի բազմութեանը, կօնցէրտում կը մասնակցի պ. Զատիկով և կը ներկայացվեն տեսարաններ «Аскольдова могила» առաջ օպէրայից։ Սկիզբը 8 ժամին։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԱՒՍՏՐՕ-ՈՒՆԴԱՐԻԱ

—

Բէլվեդերը համաձայնվեց վաւերավարութեան պահանջած զօրաժողովի սովորական թվի հետ, միայն Բէլվեդերի կորզադրութեամբ՝ զօրաժողովը փոխանակ մայիսի, մարտին պէտք է լինի, որովհետև մայիսի զօրաժողովը լինելով ժողովրդի աշխատանքի ժամանակ, վատ ազդում է զօրծուղարձների վրա։

«Pester Lloyd» լրագիրը խօսելով Գլադստոնի Բէլվեդերում խօսած ճառի մասին, ասում է, որ Հռէտորն այն պատճառով է պնդում, որ Ռուսաստանի հետ գաշն կապվի, (թէև նա էլ շատ լաւ է հասկանում, որ այս տեսակ դաշնակցութիւնը կարող է վնասել Աւստրիայի Գերմանիայի հետ ունեցած յարաբերութիւնները) որովհետև գահի մօտ այնպիսի մարդիկ են գտնվում, որոնք աշխատում են իրագործել նրա խօսքերը։

Ջինուորական կանոնագրութեան հարցը յօդուտ կառավարութեան վերջացնելուց յետոյ, Բէլվեդերում հանդէս գուրս եկան արտաքին հարցեր։ Աւստրիային վաղուց հարկաւոր էին այդ հարցերը, որովհետև դրանք Աւստրիայի ամենաթոյլ կողմերն են կազմում։ Հարևան պետութիւնների հետ կապած նրա առևտրական դաշնագրութիւնները չափից դուրս անձեռնտու են։ Ժողովրդի անտեսական դրութիւնն ու պետական ֆինանսների ծանրաման այն տեղն է հասել, որ, եթէ բանակի ծախսը փոքր ինչ էլ աւելացնեն—ինչպէս այդ ցանկանում է կառավարութիւնը—, այն ժամանակ դժուար թէ ժողովուրդը կարողանայ դիմանալ այդ ծանրութեանը։

Աւստրիայի տնտեսական հարցերից ամենագլխաւորը և ուշադրութեան ամենաարժանաւորը, անշուշտ, այն մաքսային և երկաթուղիների դարն է, որ աւստրիական կառավարութիւնը մտադիր է կապել Սերբիայի հետ։ Այս դաշնագրութեան մասին Բերլինի դաշնագրութենից սկսած՝ շարունակ վիճաբանութիւններ են եղել, և տեղական մամուլը սրա վերաբերութեամբ այնքան խօսել է, որ այժմ էլ աւելորդ է համարում ձանձրացնել ընթերցող հասարակութեանը։ Բարեբախտաբար այս հարցը իրրև ժառանգութիւն էր ստացել այս հարցը իրրև ժառանգութիւն իր հնչակաւոր նախորդից, բայց այդ նա ընտացել իրրև մի վճռված վերջացած հարց. դժբաղդաբար բէլվեդերի ներկայ վիճաբանութիւնները ցոյց են տալի, որ դեռ մինչև այսօր էլ այդ հարցը հիմնաւորապէս վճռված չէ և չը նայելով, որ Բերլինի վեհաժողովի ժամանակ, կոմս Անդրաշիի կիսատպաշտօնական թերթերը աստիճ զոհասանքներով էին խօսում այն ահագին ժառանգութիւնների մասին, որով կոմսը յաջողացրեց Բիսմարքի հետ կապել դաշնագիր, այնու ամենայնիւ, ներկայ ժողովը սահմանած է գործը սկզբից սկսել։ Ներկայ բոլոր վիճաբանութիւնները պարզ կերպով ցոյց են տալի, որ սէրբիական դաշնագրութեամբ, ինչպէս և Անդրաշիի կազմած բոլոր գործերում բացարձակապէս ոչինչ չը կայ ոչնչացված, որովհետև ներկայ քննութիւնների ժամանակ, գրեթէ բոլոր կէտերում վիճաբանութիւններ են առաջանում։ Այս վիճաբանութիւններն ու անհամաձայնութիւնները սահմանիկ պայթացնում են տեղական առևտրական և արհեստաւոր դասակարգերին։ Այս ահաձայնութիւնների ձայները վերջին օրերս արձագանք գտան բէլվեդերի պատգամաւորների մէջ, մինչև անգամ Թշնամական յարաբերութիւններ սկսվեցան։

Գերմանական հռետորներն իրանց սովորութեամբ Սերբիայի անհամաձայնութիւններր վերաբերում են պանսլավականութեան մեքենայագործութիւններին, և սահմանիկ նախատինքներ են թափում փոքրիկ իշխանութեան դէմին, մեղադրելով, որ նա սերտիա է գտնվում դէպի Աւստրօ-Ունդարիան, որ նրա անկախութեան միակ պատճառն եղաւ։

Գերմանական հռետոր դոկտոր Շտաւբինգի անվայել յարձակմունքների դէմ չը համբերից էհնական ներկայացուցիչ պ. Ռիզեր և սկսեց սահմանիկ կերպով պաշտպանել Հարևան փոքրիկ իշխանութիւնը։ Նա իր ճառընդուն ճառի մէջ, պաշտպանելով տկարին, և խօսելով արդարութեան անունով, ասաց, որ բնաւ Աւստրիան չէ, որ Սերբիային ազատութիւն ու անկախութիւն շնորհեց, այլ ինքնհակառակը ինքը Սերբիան վաստակեց իր վերութիւնը իր որդոց երկարամեայ, դիւցազնական ու փառաւոր կռիւներով. և եթէ գերմանացիք այժմ յարձակվում են այդ իշխանութեան վրա, դրա միակ պատճառն այն է, որ նա սլաւոնական է, և դա միայն բաւական է որ նա ատելի լինի։

Պ. Ռիզերից յետոյ խօսեց լեհացոց պարլամենտական կլուբի նախագահ պ. Դրօխօյսկի։ Նա էլ գրեթէ մի և նոյն միտքը պաշտպանեց, ինչպէս որ նրա չէխական եղբայրակիցը, միայն այս վերջինս փորը ինչ աւելի մեղմ կերպով պաշտպանեց նրան, բայց և այնպէս այդ խօսքերը մի լեհացի ներկայացուցչից ահագին տպաւորութիւն գործեց, և մեծ ազմուկ գցեց պարլամենտի մէջ, որովհետև լեհացին համարվում է շատ թէ քիչ պանսլավականութեան թշնամի տարր, հետևաբար և մի լեհացի նախագահի բերանից երբէք չէին սպասում մի այդպիսի ջերմ պաշտպանութիւն։

Իսկ ինչ կը վերաբերի Աւստրօ-սէրբիական մաքսային դաշնագրութեանը, թերևս քաղաքական զանազան հանգամանքներ արգելք լինեն այդ դաշնագրութեան կազմվելուն, բայց և այնպէս աւելի հաւանական է, որ այդ դաշնագրութիւնը կարճ ժամանակում կը կայացնայ, որովհետև Սերբիայի տնտեսական գրութիւնը բոլորովին կախված է Աւստրիայից, և այս վերջինս ստիպված է համայնակամայ գիջանել։

Սերբիան գեռ էլի կարող է Բօլգարիայի և Ռումինիայի վրայով օտար երկիրներից ապրանք առանալ, Թէպէտ և նոյն իսկ այդ երկիրներն էլ նոյնպէս լքվված են աւստրիական ապրանքներով, հետևաբար և հարկ կը լինէր Սերբիային երկրորդ ձեռքից գնելու մի և նոյն ապրանքները, ուրեմն և աւելի թանգ գներով։ Բայց ինչ կը վերաբերի ապրանքի արտահանութեանը, դա ամբողջապէս կախված է միակ Աւստրիայից։ Սերբիայի արտահանութեան միակ առարկաներն են եզան կաշիները և խոզերը։ Մեր ասելը նրանց ծախելու. Ռումինիան և Բօլգարիան պէտք չունեն դրանց, որովհետև առանց այդ էլ նրանք շատ հարուստ են այդ բարիներով, ուրեմն միակ և վերջին ելք դրանց ծախելու, մնում է միայն Աւստրիան։

Ա յսպիսի դէպքում Աւստրիային բաւական է կրկնապատիկ բարձրացնել խոզերի և կաշվի վրա դրված մաքսը, որը նրան ոչ ոք չէ կարող խանգարել, և այսպէսով նա կարող է կատարելապէս տպանել Սերբիային։ Ա յսպիսի դէպքում Սերբիային մնում է կամայ-ակամայ համաձայնվել, եթէ մինչև անգամ նրա այդ համաձայնութիւնը տարութիւն բերէր նրա քաղաքական պատուին։

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

—Լրագիրները հաղորդում են, որ երկու անգլիական գնդապետներ զորքի գլխաւոր են նշանակված Փոքր-Ասիայում, Նօթտանը—Քուրդիստանում և Կոպպ—Լրզրումում։

—Նիւ-Եօրկից հաղորդում են, որ Մակ-Կօսկի կարդինալի կարգադրութեամբ, կիրակի, փետրվարի 1-ին, նրա թեմի բոլոր եկեղեցիներում ժողովարարութիւն կը լինի յօդուտ իրլանդացի թշուառ բնակիչների։

—Լրագիրներում կարդում ենք, որ Բուքարեստում, Մխայեալ-Նահանգներում, յունվարի 14 (26)-ին Պարնել յայտնեց, որ իրլանդացիները իրաւունք ունեն ինքնուրոյն ժողովուրդ լինելու։ Եթէ այս նպատակին հասնելը հնարաւոր է, այն ժամանակ իրլանդացիք պարտաւոր են չը խնայել իրանց արիւնը հայրենիքը պաշտպանելու համար։ Պարնէլ չը գիտէ, թէ հնարաւոր է այդ հարցը խաղաղութեամբ վերջացնել, բայց եթէ անհնարին կը լինի, այն ժամանակ հողատէրերը պարտաւոր են թողնել երկիրը։

—Ժիւլ-Ֆաւրի և Լէօն դէ-Լաւէրնի մահուան պատճառով անհատական ազատ տեղերը լինի հետևեալ երկու գլխաւոր անհատականների Մօնտալիվէի և Լաւէրնի տեղ դիտաւորութիւն կայ նոր անհատներ ընտրել յունվարի 29-ին։ Փարիզի լրագիրները յունվարի 25-ից հաղորդում են, որ Լաւէրնի տեղ հասարակապետականները անհատական տեղ են առաջարկում յայտնի պուբլիցիստ Ջօն Լէմոանէնին։

—Փարիզի «Voltaire» լրագիրը հաղորդում է յունվարի 26-ից, որ Ժէնէվում գտնված ֆրանսիական կոմունարները դիտաւորութիւն ունեն հաւաքվել վճռելու հետևալ հարցը, թէ արդեօք պէտք չէ իրանց յանձնել ֆրանսիական դատաստանական իշխանութիւններին։

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

Լօնդօնից հաղորդում են լրագիրներին, յունվարի 30-ից, որ լօրդ Բիկօնսֆիլդը հիւանդացել է թոքի պադագրայով և սենեակից չէ դուրս գալիս։

***

Դ ե ն ե ր ա լ Գ ա ր ի բ ա լ դ ին նամակ ուղարկեց Հումբէրտ թագաւորին, որի մէջ յայտնում է նորին մեծութեան իր ա մ ո ւ ս ն ա ն ա լ ս ա մասին։ Նա շնորհակալութիւն է յայտնում թագաւորին այն բանի համար, որ Իտալիայում գործ դրվող օրէնքները հնարաւորութիւն տուեցին նրան կատարել այս պարտքը։ Թագաւորը նրան մեկ սիրալիր հեռագրով պատասխանեց։ Ա.Լիտրդ չէ այստեղ յիշել, որ Գարիբալդին իր կեանքում մի քանի անգամ պատկվել և բաժանվել է իր կանանց ցից։

Խմբագիր—Հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐՇՐՈՒՆԻ

—Արդէն բաւական ուշ է, նկատում է գարձնալ մեկը նոյն խմբից, հանելով իւր ժամացոյցը և չը նայելով նորա վրա։

Միւսները անհամբեր բարձրանում են տեղից և գարձնալ նստում։

Երևում է, որ ցանկանում են մի քանի ասել, բայց ոչ ոք չէ կամենում առաջինը սկսել։

—Ինչ էք կեզծաւորութիւն անում, ծիծաղելով ասում է վերջապէս Գէորգանը, որ մինչև այժմ լուռ նայում էր նրանց վրա և քիթի տակին ժպտում։ Ասացէք ուղղակի, թէ թուղթ էք կամենում խաղալ։

—Դու չես ցանկանում, ինչ է։

—Ինչու չէ։

—Ինչու ասա մինչև այժմ ոչինչ չէիր խօսում։

—Ես սպասում էի, թէ դուք ինչ կանէք և վերջապէս խղճացի ձեզ վրա, տեսնելով ձեր յուսահատ և անմխիթար երեսները։

—Դէ լաւ, յայտնի է էլի մեր բնաւորիւնը. ըսկսենք, էլ ինչու ենք կորցնում ոսկէ ժամանակը։

—Սկսենք, ուրախացած կրկնեցին միւսները։

Ցանտէրը լաւ գիտէր իւր ընկերների սովորութիւնը և արդէն հոգացել էր ամեն հարկաւոր բան։ Ցածաջ բերին կանաչ մահուդով ծածկած սեղանը, երկու մոմ, կաւիճներ և թղթեր։ Ամենքն սիրտը բացուեց, երեսներին ծիծաղ եկաւ և ձեռները սրսրելով բազմեցին սեղանի չորս կողմը և սկսեցին ս տ ո ւ կ ո ւ կա թղթախաղը։

Լաւ պսիխօլոգ պիտի լինի, որ նկարագրի այս հետաքրքրիր տեսարանը, այդ մեր ոյժից վեր է։ Այստեղ ամենայն բոպէ փոխվում են կերպարանքները, լսվում են ուրախութեան ձայներ և բարկացոտ մռնչիւններ. նա, որ մի րոպէ յաւաջ ուրախ ծիծաղում էր, այժմ այնպիսի մռայլ դէմք ունի, որ կարծես թէ միտք ունի իրան սպանել։ Մէկը մի առ մի և կամաց կամաց բարձրացնում է սեղանի վրայից թղթերը և յանկարծ ուրախ կուրծքին է կպցնում, միւսը ընդհակառակ յուսահատ դէն է ձգում թղթերը։

—Այս անպիտան քօփակի (թագաւորի) վրա յուսալ չէ կարելի, զայրացած ասում է մի ուրիշը, որ այդ րոպէին բ ն մ ի ջ է դնում։

Մի խօսքով հոգեկան շարժումները փոխարկվում են և զանազանվում այնպէս արագ, որ նրանց ըմբռնել չէ կարելի։

Տեսարանը նոյնն է, ինչ և ուրիշ թուղթ խաղացողների շրջանում։ Ուրիշները վաղուց արդէն ցրուել էին, իսկ սրա չարունակում էին պատերազմել վերջապէս կէս գիշերից շատ ուշ, երբ անքնութիւնից արիւնը կոխեց ամենքի աչքը, ըմբռնները սկսեց տրաքել և այնքան թուլացան, որ հազիւ կարող էին ուղիղ նստել տեղում, որանք նա վերջացրին խաղը և սկսեցին ցրուել։ Մի երկուսը, որոնք շատ հեռի էին բնակվում, մնացին Մելքոնի մօտ գիշերելու։

Տիգրանը ևս, որ նմանապէս թուղթ էր խաղում, կիսատարած և բոլորովին թուլացած, գուրս եկաւ, որ գնայ իւր տունը։ Փողոցում նրա գլուխը սկսեց պտոյտ գալ և նա հարկադրուեց մի քանի րոպէ լապտերի սիւնից բռնած մնալ, որ վայր չընկնի։ Մարդ րոպէին չէր երևում և կատը ևս անկարելի էր գտնել։ Հարատաեւակ պատից պատ դիպչելով, սիւներից բռնելով, նա սկսեց յառաջ ընթանալ։

Մի փողոցի անկիւնում յանկարծ նրան կանգնեցրեց մի անծանօթ մարդ և սկսեց փող պահանջել, ասելով՝ որ երեք օր է ոչինչ չէ կերել։ Տիգրանի մտքով անցկացաւ, որ դա կարող է գող լինել և նա սկսեց իւր բոլոր ոյժով—վկայաւ գոռալ։ Կարաւուլը, ի հարկէ, չերևաց, որովհետև այդ ազնիւ ասպետները փոխանակ բնակիչների ապահովութեան վրա հսկել, նախադասում են անոյշ քնելը. բայց Տիգրանի բաղդից գիշերապահ դռնապաններից մէկը լսեց նրա ձայնը և օգնութեան հասաւ։ Գողը, այդ տեսնելով, անհետացաւ, նախապէս Տիգրանին վզկոթին մի բռունցք հասցնելով, որից նա փռուեց գետնի վրա։ Դռնապանը նրան բարձրացրուց և խնամելով նրա տան հասցէն, կռնից բռնած տեղ հասցրեց, սառնալով մի փոքրիկ գումար իւր ծառայութեան համար։

Ցաւրա փողոցից ներս մտնելով, Տիգրանի գլուխը աւելի չխծխծուեց։

Ա յդ րոպէին, ո գիտէ ինչ հարկաւորութիւնից, տան տիկնոջ աղջիկը գիշերապահ չորերով անցնում էր սրահով դէպի իւր սենեակը։ Տիգրանը տեսնելով նրան, ինքն չը հասկանալով թէ ինչ է անում, յառաջ վազեց իւր անհատնում քայլերով և գրկեց նորան։ Օրիորդը սկզբում զարմացած, տեսնելով նրա դրութիւնը, դուրս պրծաւ նրա գրկից և մտաւ իւր սենեակը։ Տիգրանը, որպէս թէ ոչինչ չէ պատահել, շարունակեց ճանապարհը, հասաւ իւր սենեակը և առանց չորերը հանել, ընկաւ մահճակալի վրա և խլոզն քնեց։ Միւս օրը նա զարթնեց ճաշից շատ ուշ, խոր ընկած աչքերով և դունաթափ երեսով, և երբ պահանջեց սամօվար, ծառան ասաց՝ որ հրամայած է ոչինչ չը տալ նրան։

Չարամանալով այս անտեղի հրամանի վրա, Տիգրանը գնաց տանտիկնոջ մօտ խնդրել պատճառը։

—Ես դուք դեռ պատճառ էք հարցանում, յարձակուեց նրա վրա կատաղի գերմանուհին։ Այսօր և իսկ թողէք իմ տունս։

Տեսնելով որ կատաղած կնոջից ոչինչ չէ կարելի խնդրել և զգալով, որ հարցած ժամանակը մի անբաղաքավարի բան կը լինի բռնած, նա աւելորդ համարեց հարցափորձը, նոյն օրը նոր տեղ բնակեց և քաշուեց այնտեղ։

Օրիորդը, որ շատ հաւանում էր Տիգրանի թուխ աչքերին և, մեր մէջ ասել, բոլորովին անբաւական չէր գիշերուայ անցքով, շատ տխրեց այս մասին։ Նա չէր կարծում, որ գործը այս աստիճանի կը հասնի, բայց արդէն ուշ էր։ Իսկ խեղճ Տիգրանը մինչև վերջը չիմացաւ, թէ ինչ էր պատճառը նրա յանկարծակի արտաքսուելուն։

***

Fonds A.R.A.M

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Մամուլի տակից դուրս են եկել և վաճառվում են Կենտրոնական Դրավաճառանոցում հետևեալ գրքերը՝

Մանկական երգեր Գամառ-Քաթիպայի, կազմած	—	р. 25 к.
— Նոյնը անկազմ	—	» 15 к.
Թուամազ մեղու՝ պատկերազարդ, կազմած թարգ. օր Ն. Տէր-Մարկոսեանի	—	» 40 к.
Կարմիր լապտեր՝ պատկերազարդ և կազմած, թարգ. օր Ն. Տէր-Մարկոսեանի	—	» 50 к.
— Նոյնը առանց կազմի	—	» 30 к.
Վէպեր. 6. Գրիգորեանցի	—	» 60 к.
Մօրես կամ աշխատութիւն, հեղ. Տ. Գառո-Թարգմ. Դաղիերէնից.	1	» — к.
Խորհրդաւոր կղզի, հեղ. Ժ. Վէրն 3 հ. թարգ. Դաղիերէնից	4	» — к.
Դիւաբնակ բլուր. հեղ. Էօժէն Սիւ 2 հ. թարգ. Դաղիերէնից	2	» 75 к.
Գառանեկան ներշնչումներ, հեղ. Հրանտ Ասատուր	—	» 60 к.
Սահմանադրութիւն և հայ ժողովուրդն Հր. Ասատուր	—	» 35 к.
Մի կաթիլ արտասր, զոր կը հեղու Սիսակ Հայ մեխիրին վրայ	—	» 35 к.
Թօսք զՀայրենեաց հեղ. Վ. Վ. Պարսիպակցի	—	» 70 к.
Թորոս աղբար Հայաստանի ձամբորդ հեղ. Սրուանձտեանց	1	» 25 к.
Մանանայ նոր հեղինակէ	1	» 75 к.
Սիրաք և Սամուէլ բարի հօր կրթական դասեր, հեղ. Խրիմեան Հայրիկ	1	» 45 к.
Մարգարիտ արքայութեան երկինց, նոյն հեղ.	—	» 75 к.
Վանգոյժ. կուժ մի ջուր իւր սրած Հայրենեաց վերայ կ'սրսկէ Խրիմեան Հայրիկ	—	» 20 к.
Թէ ինչ շահեցանք Բերլինի վեհաժողովէն, հեղ. Մ. Զերազի	—	» 40 к.
Հայաստան և Իտալիայ նոյն հեղ.	—	» 60 к.
Սամուէլ Մուրատեանի կտակի խնդիրը, դատախօսութիւն Ս. Աբրունու.	—	» 50 к.

Հրատարակութիւն Զարմայր Մատենաի

Փարոս Հայաստանի, պատկերազարդ հանդէս.	1	» — к.
Եղբայր և քոյր Գերմանական վէպ. պատկերազարդ	—	» 30 к.
Արքայադուստր Գերմանական վէպ. պատկերազարդ	—	» 35 к.
Հակայական ձեռքեր Անգղիական վէպ, պատկերազարդ	—	» 10 к.

Իշխան Բէհբութեանի հրատարակութիւններ

Վէպքի իմ վէպէր, Ֆարս երեք պատկերով Մ. Տ. Գ.	—	» 40 к.
Բնքեր բիձու Հանաքը. Օպերետա մի գործողութեամբ	—	» 25 к.
Աշնանային երեկոյ գիւղում, վոդեվիլ մէկ արարուածով.	—	» 25 к.
Բռնի ամուսնութիւն. կօմեդիայ մէկ արարուածով	—	» 40 к.
Փանօ և Փանէտ, օպերա-վոդեվիլ, մէկ գործողութեամբ.	—	» 40 к.
Գառաւներին խրատ. վոդեվիլ մէկ արարվածով Մ. Տ. Գ.	—	» 50 к.
Ցիկինը նրան սպասում է, կատակերգութիւն մէկ արարուածով.	—	» 30 к.
Անանուն կատակ. կատակերգութիւն մէկ արարուածով.	—	» 40 к.
Փակուած դրան մօտ. պատկերամենախօսութիւն	—	» 30 к.
Պէպօ. կոմեդիա երեք արարվածով, հեղ. Գ. Սունդուկեանի	—	» 30 к.

Նոյն տեղը վաճառվում են ամենայն տեսակ դասագրքեր Հայերէն, Ռուսերէն և ուսար եզուների, դասական պետոյքներ ուսումնարանների և աշակերտների համար. Հայերէն, Ռուսերէն և Գաղիերէն վիպասանութիւններ, ամենայն հասակի ընթերցանութեան և գիտութեան գանազան ճիւղերին վերաբերեալ գրքեր. պատուէրները կատարվում են ամենայն արագութեամբ: Ստորագրողքացիք իրանց պահանջները պէտք է ուղարկեն հետևեալ հասցէով

Въ Тифлисъ. Въ Центральную книжную торговлю"

10—1

Կիրակի, յունվարի 27-ից սկսած, Գունիբեան փողոցի վրա, ցիրկի մօտ գտնված բալագանի մէջ կը ներկայացնվի հասարակութեանը երբէք այստեղ չը տեսնված երևոյթ, այն է ԵՒՐՕՊԱՑԻ ԱՌԱՋԻՆ ՀԱՍԿԱՑ ՕՐԻՈՐԴ ԱՄԱԼԻԱ և աշխարհի ամենափոքր ԿԸՐԼԻԿՆԵՐ ՄԸՐԿԻՉ ՀԵՆՐԻԽ ՎՕԼԳԻՆ և ՄԸՐԿԻՉՈՒՀԻ ԼՈՒԻԶԸ: Տեղերի գները՝ առաջին տեղեր 50 կոպէկ, երկրորդ 30 կոպէկ: Երեխաները կէսն են վճարում:

1—5

Ռժիշկ Ն. Նաւասարդեանի «Դիֆտերիտ» կամ «փողացաւ» գրքոյկը վաճառվում է Հեղինակի մօտ քաղաքային հիւանդանոցում, Կենդրոնական գրավաճառանոցում և Ջ. Գրիգորեանցի Կովկասեան գրավաճառանոցում: Գինն է 25 կոպէկ—բարեգործական նպատակով:

ԹԻՖԼԻՍԻ ԱՐՀԵՍՏԱՒՈՐՆԵՐԻ ԿԱՈՒՒՐ գլխաւոր անդամների խորհուրդը ի նկատի ունենալով յունվարի 26-ին նշանակված առաջին ընդհանուր ժողովի ՉԸ ԿԱՑԱՆԱԼԸ, կը ուրախ է կանոնադրութեան 12 յօդուածի համեմատ հրաւիրում է կուրսի անդամներին ՀԱՒԱՔՎԵԼ փետրվարի 2-ին, ԵՐԵԿՈՑԵԱՆ ժամի 7-ին:

1—2

ՄԻ ՕՐԻՈՐԴ ՎԱՐԺՈՒՀԻ, որ ուսուցչուհու ՎԿԱՑԱԿԱՆ ունի, ՆՈՐ Է ՀԿԼ ՓԱՐԻԶԻՑ և հիմնաւորապէս խմանում է ՌՈՒՍԵՐԷՆ, ՖՐԱՆՍԻԵՐԷՆ, ԳԵՐՄԱՆԵՐԷՆ, ԱՆԳԼԻԵՐԷՆ և ԻՏԱԼԵՐԷՆ լեզուները, նոյնպէս ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ և ԵՐԳՇՈՂՈՒԹԻՒՆ. փնտռում է ԴԱՍԵՐ կամ վարժուհու ՊԱՇՏՕՆ: Հասցէն. Առաքնակայա փողոց, ՋՈՒԲԱԼՕՎԻ ՏՈՒՆ, առաջին յարկում Սեմինարիայի հանդէպ, Բօզոկու բնակարանում:

1—6

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆ

1880 թ. Յունվարի 15-ից կ'հրատարակուի Էրևանում շաբաթը մէկ անգամ

«ՊՍԱԿ»

ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ, ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԵՒ ՄԱՆԿԱՎԱՐԺԱԿԱՆ

«ՃՐՊԱԿ»

Տարեկան գինն է . . . . 4 ռուբլի:
Կէս տարին. . . . . 3 ռուբլի:

Ծանկացողները կարող են ստորագրվել ուղղակի խմբագրատունը, Գէորգեան և ընկեր տպարանում: Կամ Աբգար Գալամիրեանցի խանութում: Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան ժամի 10-ից մինչև ժամի 1-ն ձմեռից յետոյ: Ուսար քաղաքներից պէտք է ուղղակի խմբագրին հետևեալ հասցէով: Въ г. Эривань Редактору газеты „ПСАКЪ" Васаку Пападжанову.

Խմբագիր-Հրատարակիչ՝ Դր. Վ. Պապաջանեանց.

ՆԵՐԿԱՅ 1880 ԹԻՒՄ ԿԸ ՏՊԱԳՐՎԻ

„ԿԱՑԾԵՐ"

ՎԷՊ ՏԱՃԿԱՍՏԱՆԻ ՀԱՅՈՑ ԿԵԱՆՔԻՑ

Հեղինակութիւն ՐԸՖՖԻ

Վէպը բաղկացած կը լինի երկու առանձին հատորներից իւրաքանչիւրը կը բովանդակէ մօտաւորապէս 400 տպագրված երեսներ: Ամեն մէկ հատորի գինն է 1 р. 50 к., իսկ միասին 3 р.: Մէկ հատորի համար առանձին ստորագրութիւն չէ ընդունվում:

Ստորագրվել կարելի է ԳԱԻԱՌՆԵՐՈՒՄ այն պարոնների մօտ, որոնք բարեհաճել են բաժանորդներ հաւաքել «ԿԱՑԾԵՐԻ» տպագրութեան համար, իսկ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ պէտք է դիմել «Մբակի» խմբագրատունը Ց. ՄԷԼԻՔ-ՑԱԿՈԲԵԱՆԻՆ

ԱՐԴԻՆ ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ ԵՆ

1880

Փաքրագիր ՕՐԱՑՈՑ Ն. Թ. Ֆ.

Սկզբում գեղաքանդակ պատկերք՝ Գատրիարքին Հայոց Կ. Պոլսոյ
Տ. ՆԵՐՍԻՍԻ
եւ Գարատուղարին պատգամ. Հայոց 'ի Բերլին՝
ՄԻՆԱՍԱՑ ՁԵՐԱՁ

Վերջում ապիտակ երեսք յիշատակարանի համար: Գինն է ամենայն տեղ 15 կօպ.

Բ. մեծադիր

ՕՐԱՑՈՑ

1880 Ն. Թ. Ֆ.

Սկզբում գեղաքանդակ պատկեր՝
ՍԲՐՈՑՆ ՏՐԴԱՏԱՑ

Բոլոր Օր հ.՝ Հր ց.՝ մ.՝ և Հմր. գրուած են կարգաւ և ԾԱՂԻԿ ԸՆՏԱՆԵԱՑ
Ե. Տ. յաւելուածով

Սկզբում գեղեցիկ պատկեր՝
ԴԻՑԱԿԱՒՈՐ ՁԿԱՆ

Գինն է մինչև 600 վ. . . 30 կ.
Իսկ նորանից բարձր՝ . . . . 35 կ.

Դուռարով գնողաց գինջուն կը լինի:

Ա. Գուլամիրեանց
ՑԵՐԻԱՆ

«Աշակին» առանձին համարները 5 կոպէկով Հատր ծախվում են ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ հետևեալ տեղերում. «Կարդանախոյ» մագազինում (Արծրունու տանը, Դվորցովի փողոցի վրա, պ. Նազարբէգովի մօտ), «Կովկաս» հիւրանոցի տակ (պ. Դէմիրեանցի ծխախոտի խանութում), Զաբարիա Գրիգորեանի գրավաճառանոցում (Միխայլեան կարմրչի մօտ) և դերձակ Գեաբախանեանի մօտ, Ըէալական դպրոցի դիմացը:

ՄՕԶԴՕՔԻ

Օրիորդաց դպրոցի համար պահանջվում է մի ՎԱՐԺՈՒՀԻ շահաւոր պայմաններով. ցանկացողները կարող են դիմել «Մշակի» խմբագրատունը Ց. Մէլիք-Յակոբեանին պայմանների մասին խօսելու համար:

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝

1. Երզնկեանց քահանայ—Մանկական երգարան, երգեր և պար-երգեր ընդունված է Ներսիսեան և Գայանեան դպրոցներում. գինն է . . — р. 20 к.
2. Մեծատունեանց—Երգարան աղջկանց և աշակերտուհեաց Հայկական ուսումնարանաց . . . . . 1 р. — к.
3. Բժիշկ Բ. Նաւասարդեանց—Դիֆտերիտ բողազացաւ . . — р. 25 к.
4. Բժիշկ Գ. Տէր-Դրիդորեանց—վարակիչ հիւանդութիւններ.

(Ջաղիկ, կարմրուկ, սկարլատին, բծաւոր տիֆ, անդրպարտ տենդ, դիֆտերիտ, ընդհատ տենդ, խոլերայ, գեղին տենդ, որովայնատիֆ և ժանտախտ)

Սոցա յատկութիւններն, ծագման և տարածման եղանակներն և նախապաշտպանողական միջոցներ.

—

Վաճառվում են Զ. Գրիգորեանցի Կովկասեան գրավաճառանոցում:

1—5

Զ. Գրիգորեանցի «Կովկասեան գրավաճառանոցում Ծախվում են՝

1. Գալֆայեան. Ա—բառգիրք Հայ-գաղղիարէն: Dictionnaire Arménien Français. գինն է. . . . . 6 р.
2. Գալֆայեան. Ա—Հայկական գեղագրութիւն, գինն է . . . . 1 р.
3. Մեծատունեանց (Եղիշէ վարժապետ) —Երգարան աղջկանց և աշակերտուհեաց Հայկական ուսումնարանաց: Հատ. ա. գինն է. . . . . 1 р.

1—3

Дозволено Цензурою 30 Января 1880 г. Тифлисъ.

Տպարան Ա. Ա. Միխելսոնի

Типографія А. А. Михельсона

Fonds A.R.A.M

№ 14 Փետրվարի 1 (13) 1880 Փետրվարի 1 (13) № 14

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը 6 րուբլի։
Առանձին համարները 5 կոպէկով։

Խմբագրութիւն բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի և ուրբաթ օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով։

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ։

Խմբագրութիւնը գրվում է մինչեւ ուղղակի
Тифлисъ. Редакція „Мшакъ“

ՄՇԱԿ

Օտարաքաղաքացիք գիմում են ուղղակի
Тифлисъ. Редакція „Мшакъ“

„ՄՇԱԿ“
ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՐԱԳԻՐ
1880 թուին

ՀՐԱՏԱՐԱԿՎՈՒՄ Է ԱՄԵՆ ՕՐ, բացի ուրբաթ և տօների հետևեալ օրերից։

Լրագրի գինը և պրօգրամմեան նոյն են մնում։ Մենք առանում ենք **ՍԵՓԱԿԱՆ ՀԱՒԱՏԱԳԻՐՆԵՐ։** «ՄՇԱԿԻ» տարեկան գինը 10 րուբլ է, կէս տարվան 6 րուբլ։ Գումել կարելի է **ՄԻԱՅՆ ԽՄԲԱԳՐԱՏՆ** մէջ։

ՈՒՆԵՑԻՆ ՀԱՄԱՐՆԵՐԸ ծախվում են 5 կոպէկով հատը։

Օտար քաղաքներից պէտք է դիմել հետևեալ հասցէով ТИФЛИСЪ Редакція «Мшакъ.

Խմբագիր—հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Պատասխան «Обзоръ» լրագրին։ — Ներքին տեսութիւն։ Նամակ Դերբենդից։ Նամակ Շուշուց։ Ներքին լուրեր։—Արտաքին տեսութիւն։ Գերմանիա։ — «Մշակի» հեռագիրները։ —Յայտարարութիւններ։ — Բանասիրական և գիւղատնտեսական նկատողութիւններ։

ՊԱՏԱՍԽԱՆ «ОБЗОРЪ» ԼՐԱԳՐԻՆ

Կրկին ռուսաց «Обзоръ» լրագիրը պօլէմիկ է սկսում մեզ դէմ, այս անգամ սոսկ մասին գլխած

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԳԻՒՂԱՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՆԿԱՏՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

—

Մենք բազում դեռ չատ լաւ յիշում ենք այն յուսահատ տարաւարը, որ քանի ամիս առաջ տիրապետած էր մեր գիւղատնտեսներին այս անցեալ ամառ. մի գնում երևեցած մորեխի և մկան պատճառաւ, որոց հետևանքը մանաւանդ այժմ զգալի է դարձած իւրաքանչիւր դասակարգի անձանց համար։ Ինչպէս յայտնի է մորեխը մեծամեծ վնասներ պատճառեց Գանձակի, Թիֆլիսի և մասամբ Երևանի նահանգներում, փչացնելով ամենայն տեղ հացի արտերի մեծ մասը։ Մուկը ևս իր կողմանէ ոչ փոքր վնաս պատճառեց Ելիսաւետապօլի նահանգում նոյն հացի արտերին։ Մեզ յայտնի են թէ որչափ տէրութիւնը հոգ էր տանում այդ չարիքների առջին առնելու համար, ինչպիսի միջոցներ սկսեց գործ դնել, որպէս զի պաշտպանէր գիւղացիների ցանքերը փչանալուց, գիտենք որ ժողովուրդը ևս իր կողմանէ մասնակցում էր այդ աշխատութեանց ամենայն յօժարութեամբ, որովհետև պարզ տեսնում էր իրեն սպառնացած դժբաղդութիւնը—սովը։ Բայց ցաւալին այն է, որ միայն վտանգն երևալուց յետոյ են սկսում ամենքը մտածել, խօսել և գրել նորա վրա, իսկ մինչ այն ոչ ոք նորա մասին չէ մտածում։ Մորեխը ի վաղուց յետէ ժամանակ առ ժամանակ անպին բազմութեամբ մեր արտերի վրա երևալով՝ փչացնում էր արտերը և պատճառում էր Քանգութիւն և սով անգամ։ Ժողովուրդը սովորել էր ձեռքերը ծալած նայել այդ պատահարներին իբրև Աստուածանից ուղարկած պատիժ իրենց մեղաց համար և չը գիտէր ոչինչ արմատական միջոցներ նորանցից նահապազուշանալու և նորանց դէմ մաքառելու համար։

Մորեխն և մկան պէս ուրիշ բազմաթիւ գիւղատնտեսական վնասակար կան, որոնք հանարեա միմեանց ետևից վրա հասնելով սպառնում են գիւղական ամբողջ տարեկան արդիւնքը փչանալուն։ Ցիշենք չերտան հիւանդութիւնը, յիշենք խաղողի հիւանդութիւնը—թաղը, որ խաղողի ողկոյզները մօրի պէս ծածկելով այրում փչացնում է ամբողջապէս, յիշենք եղջիւրաւոր անասնոց ջարդը, որ նոյնպէս չբնաւորաբար պատահելով սպառում է գիւղականների հօտերը։ Արդ այդէն մնզանում երևեցածներն են, քանի այլպիսիներն էլ դեռ սպառնում են մեզ իրենց վտակամբ։ Ցիշենք ասրանցից Ամերիկայում երևացած գետնախնձորի բզէզը, բզէզ կօլօրադօ, որ գետնախնձորի բոյսերն է փչացնում, յիշենք փիլօկսերները—մի տեսակ փոքրիկ միջատ, որ արևմտեան Եւրոպայի խաղողի այգիներն է փչացնում, յիշենք վերջապէս ցօրենի բզէզը, որ Ռուսաստանի քանի մի նահանգներում երևալով արդէն քանի տարի է սկսել է ցորենի արտերը ափերել։

Տէրութիւնը ամենայն անգամ, երբ մի այդպիսի չարիք է սպառնում, ամենայն տեսակ նախազգուշութեան միջոցներ է սկսում գործ դնել ժողովրդին այդ դժբաղդութիւններից ազատ պահելու համար։ Տեսնում ենք որ մորեխ երևացած տարիներում ամենայն տեղ կառավարութեան կարգադրութեամբ մարդիկ են դուրս գալիս դաշտերը մորեխը կտորելու համար, այդպէս էլ Ռուսաստանի այն նահանգներում, ուր երևացել է ցորենի բզէզը, ժամանակաւոր օրէնքներ են հաստատված ժողովրդի համար՝ բզէզ հաւաքելու, կտորելու մասին։

Բայց պէտք է գիտենալ՝ որ այդպիսով շատ քիչ կարելի է օգնել վտանգին, այլ որպէս զի ժողովուրդը կատարեալ ապահովված լինէր իրեն սպառնացող դժբաղդութիւնների դէմ, անհրաժեշտ հարկաւոր է, որ ինքը լաւ ուսումնասիրած լինէր այդ բոլոր երևոյթները, ուսումնասիրած լինէր այդ գանազան կենդանիները—միջատները, տեղեակ լինէր նորանց կեանքի պայմաններին, որպէս զի նոցա յայտնվելուն պէս իսկոյն ճանաչէր նորանց և գիտենար թէ ինչ պէտք է արած, որ նորանց յաջողապար զարգանալուն կէսն առնէ։ Ահա այս դուրիւնք ևս կան, որոնք հանարեա միմեանց ետևից վրա հասնելով սպառնում են գիւղականի ամբողջ տարեկան արդիւնքը փչանալուն։ Ցիշենք չերտանի հիւանդութիւնը, յիշենք խաղողի հիւանդութիւնը—թաղը, որ խաղողի ողկոյզները մօրի պէս ծածկելով այրում փչացնում է ամբողջապէս, յիշենք եղջիւրաւոր անասնոց ջարդը, որ նոյնպէս չբնաւորաբար պատահելով սպառում է գիւղականների հօտերը։ Արդ այդէն մնզանում երևեցածներն են, քանի այլպիսիներն էլ դեռ սպառնում են մեզ իրենց վտակամբ։ Ցիշենք ասրանցից Ամերիկայում երևացած գետնախնձորի բզէզը, բզէզ կօլօրադօ, որ գետնախնձորի բոյսերն է փչացնում, յիշենք փիլօկսերները—մի տեսակ փոքրիկ միջատ, որ արևմտեան Եւրոպայի խաղողի այգիներն է փչացնում, յիշենք վերջապէս ցօրենի բզէզը, որ Ռուսաստանի քանի մի նահանգներում երևալով արդէն քանի տարի է սկսել է ցորենի արտերը ափերել։

Տէրութիւնը ամենայն անգամ, երբ մի այդպիսի չարիք է սպառնում, ամենայն տեսակ նախազգուշութեան միջոցներ է սկսում գործ դնել ժողովրդին այդ դժբաղդութիւններից ազատ պահելու համար։ Տեսնում ենք որ մորեխ երևացած տարիներում ամենայն տեղ կառավարութեան կարգադրութեամբ մարդիկ են դուրս գալիս դաշտերը մորեխը կտորելու համար, այդպէս էլ Ռուսաստանի այն նահանգներում, ուր երևացել է ցորենի բզէզը, ժամանակաւոր օրէնքներ են հաստատված ժողովրդի համար՝ բզէզ հաւաքելու, կտորելու մասին։

Բայց պէտք է գիտենալ՝ որ այդպիսով շատ քիչ կարելի է օգնել վտանգին, այլ որպէս զի ժողովուրդը կատարեալ ապահովված լինէր իրեն սպառնացող դժբաղդութիւնների դէմ, անհրաժեշտ հարկաւոր է, որ ինքը լաւ ուսումնասիրած լինէր այդ բոլոր երևոյթները, ուսումնասիրած լինէր այդ գանազան կենդանիները—միջատները, տեղեակ լինէր նորանց կեանքի պայմաններին, որպէս զի նոցա յայտնվելուն պէս իսկոյն ճանաչէր նորանց և գիտենար թէ ինչ պէտք է արած, որ նորանց յաջողապար զարգանալուն կէսն առնէ։ Ահա այս

մեր յօդուածի առիթով, միաժամ և անգործնական համարելով այն առաջարկութիւնը, որ մենք արել ենք սոխատանջներին օգնելու համար։

Ուրա լրագիրը ասում է մեր մասին յայտնի առածը թէ «լսել են զանգակի ձայն, բայց չը գիտեն թէ ուր է այն....»

Երևի զանգակի ձայնի ճիշդ որոշելու շնորհը միմիայն «Обзоръ» լրագրին է տուած վերին նախախնամութենից....

Եւ ահա նա ծիծաղում է մեր առաջարկած բարեգործական միջոցների մասին, ծաղրում է մեր առաջարկած քաղաքային մանանաժողովը, որի անդամներ պէտք է լինէին թէ ձայնաւորներ և թէ քաղաքայիներից ընտրվածներ, վերջապէս ծաղրում է մեր յօդուածում յիշված բարեգործական ընկերութեան միտքը....

Իսկ նրա առաջարկութիւնները ի՞նչ են։

Ցիրանների և աւելի ոչինչ։

Մեր յօդուածի առիթով, միաժամ և անգործնական համարելով այն առաջարկութիւնը, որ մենք արել ենք սոխատանջներին օգնելու համար։

Ուրա լրագիրը ասում է մեր մասին յայտնի առածը թէ «լսել են զանգակի ձայն, բայց չը գիտեն թէ ուր է այն....»

Երևի զանգակի ձայնի ճիշդ որոշելու շնորհը միմիայն «Обзоръ» լրագրին է տուած վերին նախախնամութենից....

Եւ ահա նա ծիծաղում է մեր առաջարկած բարեգործական միջոցների մասին, ծաղրում է մեր առաջարկած քաղաքային մանանաժողովը, որի անդամներ պէտք է լինէին թէ ձայնաւորներ և թէ քաղաքայիներից ընտրվածներ, վերջապէս ծաղրում է մեր յօդուածում յիշված բարեգործական ընկերութեան միտքը....

Իսկ նրա առաջարկութիւնները ի՞նչ են։

Ցիրանների և աւելի ոչինչ։

Ուրա համար, ասում է լրագիրը, անհրաժեշտ է ապահովել ժողովրդական հայթայթուն սոսկ տասնվոց վիճակների մէջ, այն չափով, որ համապատասխան լինէր յիշեալ վիճակների ազգաբնակութեան թիւին։ Իսկ դորա համար հարկաւոր են նախ և առաջ մեծ կապիտալներ, հացը այնտեղ առնելու համար, որտեղ նա էժան է և այնտեղ բերելու համար, որտեղ նրա մէջ պահանջ կայ, և երկրորդ՝ կօնտրօլի հաստատ կազմակերպութիւն այն գործոնների վրա հսկելու համար, որոնց յանձնված է հոգալ ժողովրդական հայթայթման մասին։»

Այդ սեսակ ճռճռոց ֆրազներից ի՞նչ կարելի է հասկանալ....

Գոնէ, փառք Աստուծու, որ վերջը առնն բանի վրա իր օրհնութիւնից նայող լրագիրը ասում է պարզ կերպով թէ ինչ է ուզում։

«Միմիայն դէմստվոյի հիմնարկութիւնների դոյութիւնը կարող

դուրիւնք ևս կան, որոնք հանարեա միմեանց ետևից վրա հասնելով սպառնում են գիւղականի ամբողջ տարեկան արդիւնքը փչանալուն։ Ցիշենք չերտանի հիւանդութիւնը, յիշենք խաղողի հիւանդութիւնը—թաղը, որ խաղողի ողկոյզները մօրի պէս ծածկելով այրում փչացնում է ամբողջապէս, յիշենք եղջիւրաւոր անասնոց ջարդը, որ նոյնպէս չբնաւորաբար պատահելով սպառում է գիւղականների հօտերը։ Արդ այդէն մնզանում երևեցածներն են, քանի այլպիսիներն էլ դեռ սպառնում են մեզ իրենց վտակամբ։ Ցիշենք ասրանցից Ամերիկայում երևացած գետնախնձորի բզէզը, բզէզ կօլօրադօ, որ գետնախնձորի բոյսերն է փչացնում, յիշենք փիլօկսերները—մի տեսակ փոքրիկ միջատ, որ արևմտեան Եւրոպայի խաղողի այգիներն է փչացնում, յիշենք վերջապէս ցօրենի բզէզը, որ Ռուսաստանի քանի մի նահանգներում երևալով արդէն քանի տարի է սկսել է ցորենի արտերը ափերել։

Տէրութիւնը ամենայն անգամ, երբ մի այդպիսի չարիք է սպառնում, ամենայն տեսակ նախազգուշութեան միջոցներ է սկսում գործ դնել ժողովրդին այդ դժբաղդութիւններից ազատ պահելու համար։ Տեսնում ենք որ մորեխ երևացած տարիներում ամենայն տեղ կառավարութեան կարգադրութեամբ մարդիկ են դուրս գալիս դաշտերը մորեխը կտորելու համար, այդպէս էլ Ռուսաստանի այն նահանգներում, ուր երևացել է ցորենի բզէզը, ժամանակաւոր օրէնքներ են հաստատված ժողովրդի համար՝ բզէզ հաւաքելու, կտորելու մասին։

Բայց պէտք է գիտենալ՝ որ այդպիսով շատ քիչ կարելի է օգնել վտանգին, այլ որպէս զի ժողովուրդը կատարեալ ապահովված լինէր իրեն սպառնացող դժբաղդութիւնների դէմ, անհրաժեշտ հարկաւոր է, որ ինքը լաւ ուսումնասիրած լինէր այդ բոլոր երևոյթները, ուսումնասիրած լինէր այդ գանազան կենդանիները—միջատները, տեղեակ լինէր նորանց կեանքի պայմաններին, որպէս զի նոցա յայտնվելուն պէս իսկոյն ճանաչէր նորանց և գիտենար թէ ինչ պէտք է արած, որ նորանց յաջողապար զարգանալուն կէսն առնէ։ Ահա այս

նպատակի համար մենք կամենում ենք ընթերցողաց հետ բաժանել գիւղատնտեսականութեան թշնամի այդ միջատների վերաբերութեամբ մեր ունեցած տեղեկութիւնը՝ առաջ ազրիլներից քաղելով։ Մենք կը սկսենք ցորենի բզէզից, որ սարսափելի է մանաւանդ Ռուսաստանում և փոքր առ փոքր մտանում է և մեր երկրի սահմաններին։

Ա.

Ցորենի բզէզը երևացել է Ռուսաստանում արդէն 20—25 տարի առաջ, բայց մինչ 1870 թիւը նորա վերա ուշադրութիւն չէին դարձրած. այդ թւից հետզհետէ բզէզի քանակութիւնը աճեցրել, այնպէս որ իր վրա գարձրուց ընդհանուր ուշադրութիւնը թէ կառավարութեան, թէ ուսումնական ընկերութեանց և թէ մասնաւոր անձանց։ 1878 թիւն բզէզը բռնած էր Խերսոնի, Պօլտաւի, Խարկովի, Եկատերինօսլաւի և սահմանակից նահանգները։ Նոյն թուում բզէզը հասել էր և Դոնսկի նահանգին և ինչպէս «Кавказъ» լրագիրը հաղորդեց, այս 1879 թիւն երևացել է արդէն և Կովկասեան տարերի միւս ստորոտում, այն է Կուբանի վիճակում։ Դրանց բազմութեան վրա մի գաղափար կազմելու համար բաւական է յիշել որ միայն Խերսոնի նահանգում 1876 թիւն հատաքած էին մօտ 200,000 գարնեցա (որ կանէ մօտ 15.000 պուդ) և միայն Օդեսի գաւառումը նոյն թիւն հաւաքված էր մօտ 50,000 գարնեցա։

Հացահատիկները փչացնող բզէզների մի քանի տեսակներ կան, այն տեսակը որ առաջ տարածված և առաջ վնասակարն է՝ կոչվում է Anisoplia austriaca, ռուսները նորան անուանում են «кузька», թէև այս կոչումը նրանք հասկանում են ընդհանրապէս ցորեն ուտող բզէզների բոլոր տեսակները։

Բզէզների (Anisoplia) ցեղի յատկանիշները սոքա են. Նորանց բեխերը իննը յօդաւոր են, վերջանում են գնդաձեղի նման գնդով, որը արական սեռինը մի փոքր մեծ է լինում։ Գլխի ծածկոյթը տարածվում է դէպի առաջ կիսձիի կամ քթի ձեով, նեղանում է հետզհետէ, իսկ ծայրում մի փոքր լայնանում և դէպի վերև է թեքվում։ Նրանց բերանը զինված է 6 սուր ատամներով։ Աչքը մի փոքր կորնթարդ է, մէջ տեղում աւելի լայն, քան առաջի և ետևի ծայրերում։ Եղջերաթիների (надкрылье) ծայրերը կոպրակաձև են, փորը չեն ծածկում։ Նորանց առնները ուժեղ են, թաթիկները հինգ անդամիկաւորներ են։ Anisoplia austriaca իր ցեղի բզէզների ամենամեծ տեսակներից է, նորա մարմնի երկայնութիւնը 12½ մինչ 16 միլիմետրի է հասնում, այն է մօտ ⅓ վերշոկի։ Նրը աւելի լայն է արուից, երկու սեռերի մարմինը մութ կանաչ գոյն է, մի փոքր փայլուն։ Գլխի, մէջքի վրա փոքրիկ կէտեր են երեւում փոսերի ձեով։ Եղջերաթիները լերկ են, կարմրագոյն գոյնով և բաւականին տաստիկ փայլում են։ Մարմնի ներքևի կողմը թանձր ծածկված է սպիտակագոյն ազուամազերով։

Բզէզների թևաւորվելը և գետնի երես դուրս գալը համարեա մի և նոյն միջոցում է կատարվում բոլոր բզէզ բռնած տեղերքում, այդ լինում է մայիսի վերջին կամ յունիսի սկզբում, եղանակի չորութեանը նայելով։ Առհասարակ ուր բզէզը շատ ուշ է երևում և այն ուզղակի հացարոյսերի վրա, այլ չէ թէ վայրի խոտերի, պէտք է ընդունել որ նա ուրիշ տեղից է եկել, մանաւանդ դէպքերում պէտք է ընդունել նոյն տեղումը դուրս եկած երկու կամ չորս տարի առաջ ածած սերմերից։

Պատուճանապատից (куколка) բզէզի դուրս գալու ժամանակամիջոցը տեւում է մինչ երկու շաբաթ և որովհետև այդ ժամանակ հաճարը դեռ ծաղիկ վիճակում է լինում, ուստի բզէզը մնում է այդ սեզի վրա, որի հատիկների հիմքով էլ երեխ կերակրվում է, այնու հետև թաչում է հաճարի և յետոյ էլ ցորենի վրա՝ հատիկների լցցվելուն նայելով։ Բզէզի տեղափոխութիւնը մորեխի պէս հեռաւոր տեղեր թռչելով չէ կատարվում, այլ փոքր առ փոքր մի արտից միւսը յառաջանալով։

Բզէզը գարնան պատուճանապատից դուրս գալուց յետոյ և սպիտակագոյն է լինում և մինչև ամրանալը մի առ ժամանակ մնում է գետնի երեսին անշարժ, իսկ յետոյ սկսում է նորա ամենաաշխոյժ գործունէութիւնը՝ այն է լափելով սպառել

Fonds A.R.A.M

Fonds A.R.A.M

ՎԱՂԳԱՅԻՆ ԿՈՄՈՒՆ

Թիւ 14-ին

ՎԱՂԳԱՅԻՆ ՏԵՍԱԿԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ

Ա. (ԱՐԱՇԱՏԵՍ)։ Մրցեցին մեզի հետ ամենայն տեսակ ծաղրանքներով, ինչպէս որ ամէն անգամ կ՚ընեն, երբ մենք մեր ազգային տեսակէտը կը պաշտպանենք։ Ես ալ ուրախ եմ, որ մեր ընթերցողներուն ներկայացուցի այդ հարցը, որ ամէն կողմանէ կարեւոր է մեզ համար։ Ես ալ ուրախ եմ, որ մեր ընթերցողները կրնան դատել, թէ ո՞ր կողմն է ճշմարտութիւնը

Fonds A.R.A.M

Խմբագիր—հրատարակիչ Ա. ՎԱՐԴԱՆՅԱՆ

«ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ» ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 30 յունվարի։ «Правит. Вѣстн.»-ը հրատարակում է Կառավարության հետևյալ հաղորդագրությունը 27—28 դեկտեմբերի Ս. Պետերբուրգի «Journal de St.-Pétersbourg»-ի մեջ տպագրված հոդվածի մասին, որի մեջ ասված է, թե Ռուսաստանի ներկայիս դրությունը նման է 1857-ի դրությանը, որ նախորդեց Ղրիմի պատերազմին։ Կառավարությունը հայտնում է, որ Ղրիմի և իշա. ուրիշ տեղերի ներկայիս դրությունը ոչ մի նմանություն չունի 1857-ի դրության հետ։ Ներկայումս ամբողջ Եվրոպան հանգիստ է, և ոչ մի տեղ չի նկատվում զինվորական պատրաստություններ։ Ս. Պետերբուրգ, 29 դեկտեմբերի։ Նիկոլայ Ա-ի հուղարկավորության ժամանակ Ս. Պետրոս և Պողոս տաճարում ասված քարոզում Սրբազան Սինոդի նախագահ Պալադիոս մետրոպոլիտը ասաց, որ Նիկոլայ Ա-ի թագավորության ժամանակ Ռուսաստանը ոչ միայն չի տկարացել, այլ ընդհակառակը, ամրացել է։ Ռուսաստանը ոչ ոքի չի սպառնում, ոչ ոքի չի վախենում, և ոչ ոքի չի վախենում։ Ռուսաստանը ոչ ոքի չի ատում, ոչ ոքի չի նախանձում, ոչ ոքի չի ատում։ Ռուսաստանը ոչ ոքի չի ատում, ոչ ոքի չի նախանձում, ոչ ոքի չի ատում։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 30 յունվարի։ «Правит. Вѣстн.»-ը հրատարակում է Կառավարության հետևյալ հաղորդագրությունը 27—28 դեկտեմբերի Ս. Պետերբուրգի «Journal de St.-Pétersbourg»-ի մեջ տպագրված հոդվածի մասին, որի մեջ ասված է, թե Ռուսաստանի ներկայիս դրությունը նման է 1857-ի դրության հետ, որ նախորդեց Ղրիմի պատերազմին։ Կառավարությունը հայտնում է, որ Ղրիմի և իշա. ուրիշ տեղերի ներկայիս դրությունը ոչ մի նմանություն չունի 1857-ի դրության հետ։ Ներկայումս ամբողջ Եվրոպան հանգիստ է, և ոչ մի տեղ չի նկատվում զինվորական պատրաստություններ։ Ս. Պետերբուրգ, 29 դեկտեմբերի։ Նիկոլայ Ա-ի հուղարկավորության ժամանակ Ս. Պետրոս և Պողոս տաճարում ասված քարոզում Սրբազան Սինոդի նախագահ Պալադիոս մետրոպոլիտը ասաց, որ Նիկոլայ Ա-ի թագավորության ժամանակ Ռուսաստանը ոչ միայն չի տկարացել, այլ ընդհակառակը, ամրացել է։ Ռուսաստանը ոչ ոքի չի սպառնում, ոչ ոքի չի վախենում, և ոչ ոքի չի վախենում։ Ռուսաստանը ոչ ոքի չի ատում, ոչ ոքի չի նախանձում, ոչ ոքի չի ատում։ Ռուսաստանը ոչ ոքի չի ատում, ոչ ոքի չի նախանձում, ոչ ոքի չի ատում։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 30 յունվարի։ «Правит. Вѣстн.»-ը հրատարակում է Կառավարության հետևյալ հաղորդագրությունը 27—28 դեկտեմբերի Ս. Պետերբուրգի «Journal de St.-Pétersbourg»-ի մեջ տպագրված հոդվածի մասին, որի մեջ ասված է, թե Ռուսաստանի ներկայիս դրությունը նման է 1857-ի դրության հետ, որ նախորդեց Ղրիմի պատերազմին։ Կառավարությունը հայտնում է, որ Ղրիմի և իշա. ուրիշ տեղերի ներկայիս դրությունը ոչ մի նմանություն չունի 1857-ի դրության հետ։ Ներկայումս ամբողջ Եվրոպան հանգիստ է, և ոչ մի տեղ չի նկատվում զինվորական պատրաստություններ։ Ս. Պետերբուրգ, 29 դեկտեմբերի։ Նիկոլայ Ա-ի հուղարկավորության ժամանակ Ս. Պետրոս և Պողոս տաճարում ասված քարոզում Սրբազան Սինոդի նախագահ Պալադիոս մետրոպոլիտը ասաց, որ Նիկոլայ Ա-ի թագավորության ժամանակ Ռուսաստանը ոչ միայն չի տկարացել, այլ ընդհակառակը, ամրացել է։ Ռուսաստանը ոչ ոքի չի սպառնում, ոչ ոքի չի վախենում, և ոչ ոքի չի վախենում։ Ռուսաստանը ոչ ոքի չի ատում, ոչ ոքի չի նախանձում, ոչ ոքի չի ատում։ Ռուսաստանը ոչ ոքի չի ատում, ոչ ոքի չի նախանձում, ոչ ոքի չի ատում։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 30 յունվարի։ «Правит. Вѣстн.»-ը հրատարակում է Կառավարության հետևյալ հաղորդագրությունը 27—28 դեկտեմբերի Ս. Պետերբուրգի «Journal de St.-Pétersbourg»-ի մեջ տպագրված հոդվածի մասին, որի մեջ ասված է, թե Ռուսաստանի ներկայիս դրությունը նման է 1857-ի դրության հետ, որ նախորդեց Ղրիմի պատերազմին։ Կառավարությունը հայտնում է, որ Ղրիմի և իշա. ուրիշ տեղերի ներկայիս դրությունը ոչ մի նմանություն չունի 1857-ի դրության հետ։ Ներկայումս ամբողջ Եվրոպան հանգիստ է, և ոչ մի տեղ չի նկատվում զինվորական պատրաստություններ։ Ս. Պետերբուրգ, 29 դեկտեմբերի։ Նիկոլայ Ա-ի հուղարկավորության ժամանակ Ս. Պետրոս և Պողոս տաճարում ասված քարոզում Սրբազան Սինոդի նախագահ Պալադիոս մետրոպոլիտը ասաց, որ Նիկոլայ Ա-ի թագավորության ժամանակ Ռուսաստանը ոչ միայն չի տկարացել, այլ ընդհակառակը, ամրացել է։ Ռուսաստանը ոչ ոքի չի սպառնում, ոչ ոքի չի վախենում, և ոչ ոքի չի վախենում։ Ռուսաստանը ոչ ոքի չի ատում, ոչ ոքի չի նախանձում, ոչ ոքի չի ատում։ Ռուսաստանը ոչ ոքի չի ատում, ոչ ոքի չի նախանձում, ոչ ոքի չի ատում։

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Մամուլի տակից դուրս են եկել և վաճառվում են Կենտրոնական Գրավաճառանոցում հետևեալ գրքերը:

Մանկական երգեր Դամառ-Քաֆիպայի, կազմած	—	ր.	25 կ.
— նոյնը անկազմ	—	»	15 կ.
Թատրոն մեղու՝ պատկերազարդ, կազմած թարգ. օր Ն. Տէր-Մարկոսեանի	—	»	40 կ.
Կարմիր լապտեր՝ պատկերազարդ և կազմած, թարգ. օր Ն. Տէր-Մարկոսեանի	—	»	50 կ.
— նոյնը առանց կազմի	—	»	30 կ.
Վէպեր. Ե. Գրիգորեանցի	—	»	60 կ.
Մօրևս կամ աշխատութիւն, հեղ. Տ. Գաւռօ-թարգմ. Դաղիերէնից.	1	»	— կ.
Խորհրդաւոր կղզի, հեղ. Ժ. Վէրն 3 հ. թարգ. Դաղիերէնից	4	»	— կ.
Դիւաբնակ բլուր. հեղ. Էօժէն Սիւ 2 հ. թարգ. Դաղիերէնից	2	»	75 կ.
Գառանեկան ներշնչումներ, հեղ. Հրաչ. Աճառեան	—	»	60 կ.
Սահմանադրութիւն և հայ ժողովուրդն Հր. Աճառեան	—	»	35 կ.
Մի կաթիլ արտօսր, զոր կը հեղու Միասիկ հայ մոլիրին վրայ	—	»	35 կ.
Խօսք զՀայրենեաց հեղ. Վ. Վ. Պարսիզակցի	—	»	70 կ.
Թորոս աղբար Հայաստանի Ճամբորդ հեղ. Սրուանձտեանց	1	»	25 կ.
Մանանայ նոր հեղինակի	1	»	75 կ.
Սիրաք և Սամուէլ բարի հօր կրթական պատ, հեղ. Խրիմեան Հայրիկ	1	»	45 կ.
Մարգարիտ արքայութեան երկնից, նոյն հեղ.	—	»	75 կ.
Վանգոյժ. կուժ մի ջուր իւր այրած հայրենեաց վերայ կ'արտկէ Խրիմեան Հայրիկ	—	»	20 կ.
Թէ ինչ շահեցանք Բերլինի վեհաժողովէն, հեղ. Մ. Չերազի	—	»	40 կ.
Հայաստան և Իտալիայ նոյն հեղ.	—	»	60 կ.
Սամուէլ Մուրատեանի կատկի խնդիրը, դատախօսութիւն Ս. Արծրունու.	—	»	50 կ.

Հրատարակութիւն Զարմայր Մաերեանի

Փարոս Հայաստանի, պատկերազարդ հանդէս.	1	»	— կ.
Նիղոսյր և քոյր Գերմանական վէպ. պատկերազարդ	—	»	30 կ.
Արքայադուստր Գերմանական վէպ. պատկերազարդ	—	»	35 կ.
Հակայական ձեռքեր Անգղիական վէպ պատկերազարդ	—	»	10 կ.

Իշխան Բէհբութեանի հրատարակութիւններ

Վոյքի իմ փիչէր, Ֆարս երեք պատկերով Մ. Տ. Գ.	—	»	40 կ.
Բնքեր բրձու Հանաքը. Օպերետա մի գործողութեամբ	—	»	25 կ.
Աշնանային երեկոյ գիւղում, վոդեվիլ մէկ արարուածով.	—	»	25 կ.
Բռնի ամուսնութիւն. կոմեդիայ մէկ արարուածով	—	»	40 կ.
Ժանօ և Ժանէտ, օպերա-վոդեվիլ մէկ գործողութեամբ.	—	»	40 կ.
Պառաւներին խրատ. վոդեվիլ մէկ արարուածով Մ. Տ. Գ.	—	»	50 կ.
Ծիկինը Նրան սպասում է, կատակերգութիւն մէկ արարուածով.	—	»	30 կ.
Անանուն կատակ. կատակերգութիւն մէկ արարուածով.	—	»	40 կ.
Փակուած դրան մօտ. պատկերամենախօսութիւն	—	»	30 կ.
Գէպօ. կոմեդիա երեք արարուածով, հեղ. Գ. Սունդուկեանի	—	»	30 կ.

Նոյն տեղը վաճառվում են ամենայն տեսակ դասագրքեր Հայերէն, Ռուսերէն և օտար լեզուների, դասական պիտոյքներ ուսուցիչներին և աշակերտների համար. Հայերէն, Ռուսերէն և Դաղիերէն վիպասանութիւններ, ամենայն հասակի ընթերցանութեան և գիտութեան գանազան ճիւղերին վերաբերեալ գրքեր. պատուէրները կատարվում են ամենայն արագութեամբ: Օտարաբաղաքացիք իրանց պահանջները պէտք է ուղարկեն հետևեալ հասցէով
Въ Тифлисъ. Въ Центральную книжную торговлю“

10—1

Կիրակի, յունվարի 27-ից սկսած, Գունիբեանի փողոցի վրա, ցիրկի մօտ գտնված բալագանի մէջ կը ներկայացնվի Հասարակութեանը երբէք այստեղ չը տեսնված երևոյթ, այն է ԵԻՐՕՊԱՑԻ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՀՍԿԱՑ ՕՐԻՈՐԻ ԱՄԱԼԻԱ և աշխարհի ամենափոքր ԿԸՐԼԻԿՆԵՐ ՄԸՐԿԻՉ ՀԸՆԴՐԻԿ ՎՕԼԴԻ և ՄԸՐԿԻՉՈՒՀԻ ԼՈՒԻՉԸ: Տեղերի գները՝ առաջին տեղը 50 կոպէկ, երկրորդ 30 կոպէկ: Երեխաները կէսն են վճարում:

1—5

Ե. Ժիվկ Ն. Նաւասարդեանի «Դիֆտերիտ» կամ «փողացաւ» գրքոյկը վաճառվում է հեղինակի մօտ քաղաքային հիւանդանոցում, Կենդրոնական գրավաճառանոցում և Ք. Գրիգորեանցի Կովկասեան գրավաճառանոցում: Գինն է 25 կոպէկ—բարեգործական նպատակով:

ԹԻՖԼԻՍԻ ԱՐՀԵՍՏԱՒՈՐՆԵՐԻ ԿԼՈՒԲԻ գլխաւոր անդամների խորհուրդը ի նկատի ունենալով յունվարի 26-ին նշանակված առաջին ընդհանուր ժողովի ՉԸ ԿԱՅԱՑՆԱԼԸ, կլուբի կանոնադրութեան 12 յոդուածի համեմատ հրաւիրում է կլուբի անդամներին ՀԱՒԱՔՎԵԼ փետրվարի 2-ին, ԵՐԿՈՇԱԲԱԹ ժամի 7-ին:

2—2

ՄԻ ՕՐԻՈՐԴ ՎԱՐԺՈՒՀԻ, որ ուսուցչուհու վկայական ունի, ՆՈՐ Է ԿԱՐԵ ՓԱՐԻԶԻՑ և հիմնաւորապէս խմանում է ՌՈՒՍԵՐԷՆ, ՖՐԱՆՍԻԵՐԷՆ, ԳԵՐՄԱՆԵՐԷՆ, ԱՆԳԼԻԵՐԷՆ և ԻՏԱԼԵՐԷՆ լեզուները, նոյնպէս ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ և ԵՐԳԵՑՈՂՈՒԹԻՒՆ. փնտռում է ԴԱՍԵՐ կամ վարժուհու ՊԱՇՏՕՆ: Հասցէն. Առաքանոսեայ փողոց, ՋՈՒԲԱԼՕՎԻ ՏՈՒՆ, առաջին յարկում Սեմինարիայի հանդէպ, Բօքսկու բնակարանում:

2—6

ՆԵՐԿԱՅ 1880 ԹԻՒՈՒՄ ԿԸ ՏՊԱԳՐՎԻ

„ԿԱՑԾԵՐ“

ՎԷՊ ՏԱՃԿԱՍՏԱՆԻ ՀԱՑՈՑ ԿԵՆՔԻՑ

Հեղինակութիւն ԲԱԳՓԻ

Վէպը բաղկացած կը լինի երկու առանձին հատորներից իւրաքանչիւրը կը բովանդակէ մօտաւորապէս 400 տպագրված երեսներ: Ամեն մէկ հատորի գինն է 1 ր. 50 կ., իսկ միասին 3 ր.: Մէկ հատորի համար առանձին ստորագրութիւն չէ ընդունվում:

Ստորագրվել կարելի է ԳԻՒՄՈՒՆԵՐՈՒՄ այն պարոնների մօտ, որոնք բարեհաճել են բաժանորդներ հաւաքել «ԿԱՑԾԵՐԻ» տպագրութեան համար, իսկ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ պէտք է դիմել «Մբաակի» խմբագրատունը Յ. Մէլիք-Յակոբեանին:

ՄԻ ՀԱՅ ՕՐԻՈՐԴ, որ աւարտել է իր ուսումն Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ օրիորդաց ԳԻՄՆԱԶԻԱՆԵՐԻՑ մինի մէջ, ցանկանում է վարժուհու պաշտօն ստանալ Կովկասի ՀԱՑՈՑ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆՆԵՐՈՒՄ: Պայմանները խնդրում ուղարկել հետևեալ հասցէին. С. Петербургъ, Новая улица, домъ № 14 кв. № 10 Хр. Ив, Іоану.

1—5

ՄՕԶԴՕՔԻ

Օրիորդաց դպրոցի համար պահանջվում է մի ՎԱՐԺՈՒՀԻ շահաւոր պայմաններով. ցանկացողները կարող են դիմել «ՄՇԱԿԻ» խմբագրատունը Յ. Մէլիք-Յակոբեանին պայմանների մասին խօսելու համար:

ԱՐԴԻՆ ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ ԵՆ

1880

Փոքրադիր ՕՐԱՑՈՑ Ն. Թ. Ռ.

Սկզբում դէղաբանդակ պատկերք՝ Պատրիարքին Հայոց Կ. Պոլսոյ Տ. ՆԵՐՍԷՍԻ

եւ Քարաւզարին պատգամ. Հայոց Ի Բերլին՝ ՄԻՆԱՍԱՑ ՉԵՐԱԶ

Վերջում սպիտակ երեսք յիշատակարանի համար: Գինն է ամենայն տեղ 15 կոպ.

Բ. Մեծադիր

ՕՐԱՑՈՑ

1880 Ն. Թ. Ռ.

Սկզբում դեղաբանդակ պատկեր՝ ՍԻՔՈՑՆ ՏՐԴԱՏԱՑ

Բոլոր Օր Հ.՝ Հր Յ.՝ Մ.՝ և Համբ. գրուած են կարգաւ և ԾԱՂԻԿ ԸՆՏԱՆԵԱՑ

Ե. Տ. յաւելուածով

Սկզբում դեղեցիկ պատկեր՝ ԴԻՏԱԿԱՒՈՐ ՉԿԱՆ

Գինն է մինչև 600 վ. . . 30 կ.
Իսկ նորանից բարձր՝ . . . 35 կ.

Դուռմարով գնողաց գիրքը մի կը լինի:

Ա. Դաւթեանց

ԳՈՐԻԱՆ

«Մշակի» առանձին համարները 5 կոպէկով հասր Ծախվում են ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ հետևեալ տեղերում. «Կարապետեան» մատակարարում (Արծրունու տանը, Վեմրցովի փողոցի վրա, պ. Նազարբեկովի մօտ), «Կովկաս» հիւրանոցի տակ (պ. Դէմիրեանցի Ծխախոտի խանութում), Զաքարիա Գրիգորեանի գրավաճառանոցում (Մխիթարեան կարմրջի մօտ) և դերձակ Աբելխանեանի մօտ, Բէալական դպրոցի դիմացը:

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝

1. Երգն հետանց քահանայ—Մանկական երգարան, երգեր և պար-երգեր ընդունված է Ներսիսեան և Գայանեան դպրոցներում: գինն է . . — ր. 20 կ.
2. Մեծ աւուրն հանց—երգարան աղջկանց և աշակերտուհեաց Հայկական ուսումնարանաց . . . . . 1 ր. — կ.
3. Բժիշկ Բ. Նաւասարդեանց—Դիֆտերիտ բողոքաբեր . . — ր. 25 կ.
4. Բժիշկ. Գ. Տէր-Գրիգորեանց—Վարակիչ հիւանդութիւններ.

(Ջաղիկ, կարմրուկ, սկարլատին, բծաւոր տիֆ, անդրադարձ տենդ, դիֆտերիտ, ընդհատ տենդ, խոլերայ, դեղին տենդ, օրովայնատիֆ և ժանտախտ)

Սոցա յատկութիւններն, ծագման և տարածման եղանակներն և նախապաշտպանողական միջոցներ.

—

Վաճառվում են Ջ. Գրիգորեանցի Կովկասեան գրավաճառանոցում:

2—5

Ջ. Գրիգորեանցի «Կովկասեան գրավաճառանոցում ծախվում են՝

1. Գաղիացեան. Ա—բառգիրք Հայ-գաղղիարէն: Dictionnaire Arménien Français. գինն է. . . . . 6 ր.
2. Գաղիացեան. Ա—Հայկական գեղագրութիւն, գինն է . . . . 1 ր.
3. Մեծ աւուրն հանց (Եղիշէ վարժապետ) —Երգարան աղջկանց և աշակերտուհեաց Հայկական ուսումնարանաց: Հատ. ա. գինն է. . . . . 1 ր.

2—3

ՓԱՐՈՍ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ

Վերնագրով վեցամեայ ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ Հանդիսի 1880 ամի առաջին տետրն տպագրուեցաւ և այս օրերումս կուղարկուի պատուելի բաժանորդաց: Այս տետրիս մէջ տպագրուած կան 36 ՊԱՏԿԵՐ, յորոց 12-ն ԱՋԳԱՅԻՆ ԵՆ: ԲԱԺԱՆՈՐԴՈՒԹԵԱՆ 1880 ամի երկու տետրակաց գինն է 2 ռուբլի. իսկ առանձին առանձին գնողների համար՝ իւրաքանչիւր տետրի գինն է 1 ր. 50 կ. Հանգերձ առաքմամբ:

Հրատարակիչ Զարմայր Մաերեանց:

1—4

ԹԻՖԼԻՍԻ ՓԱՂԱՔԱՑԻՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ յայտնում է, որ ՌՈՒՍԱՑ ԲԱԶԱՐԻ և ՀԱՒԼԱԲԱՐԻ ՀՐԱՊԱՐԱԿԻ վրա կառուցված են ԱՌԻՏՐԱԿԱՆ ՇԻՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ վարձով տալու համար. ռուսաց բազարի վրա 18 համարներ և Հաւլաբարի հրապարակի վրա 40: Ցանկացողները վարչութեան վերջնել ՅԱՆԿԱՑՈՂՆԵՐՈՒ հրաւիրվում են քաղաքային վարչութիւնը, որի ԳՐԱՍԵՆԵԱԿՈՒՄ ամենայն օր, բացի տօն օրերից, առաւօտեան 10 մինչև 2 ժամը երեկոյեան վարձի պայմանները կը յայտնվին:

1—3

Дозволено Цензурою 31 Января 1880 г. Тифлисъ.

Տպարան Ա. Ա. Միխելսոնի

Типографія А. А. Михельсона

Fonds A.R.A.M

№ 15 փետրվարի 2 (14) **1880** փետրվարի 2 (14) № 15

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը 6 րուբլի
Առանձին համարները 5 կոպէկով:

Ծրիֆլետում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ:

Յաղորդագրութիւնք գիտում են ուղղակի
Тифлисъ. Редакція „Мшакъ"

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Յայտ կիրակի և ամէն օրերից)

Ձայտարարութիւն ընդունվում է ամէն լեզուով:

Ձայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ:

„ՄՇԱԿ"
ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՐԱԳԻՐ
1880 ԹՒԻՆ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՎՈՒՄ Է ԱՄԵՆ ՕՐ, բացի ամն և ամենի հետևեալ օրերից:

Լրագրի դիրքը և պրօգրամման նոյն են մնում: Մենք ստանում ենք ԱՆՓՈՓԱՆ ՀԱՒԱՏԱԳԻՐՆԵՐ: «ՄՇԱԿԻ» տարեկան գինը 10 րուբլ է, կէս տարին 6 րուբլ: Գրվել կարելի է ՄԻԱՅՆ ԽՄԲԱԳՐԱՏԱՆ ՄԷՋ:

ԱՒԵՏԱՒՃԻՆ ՀԱՅՏԱՐԱՐՆԵՐԸ ծախվում են 5 կոպէկով հատը: Օտար քաղաքներից պէտք է դիմել հետևեալ հասցէով ТИФЛИСЪ Редакція «Мшакъ.

Խմբագիր—Հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՐՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Քաղաքական մտածմունքներ.—Ներքին տեսութիւն.—Նամակ Ախալցխայից.—Նամակ Երևանից.—Նամակ Դերբենդից.—Նամակ Սարիղամիշից.—Նամակ Խմբագրին.—Նամակ Խմբագրին.—Նորին լուրեր.—Արտաքին տեսութիւն.—Յայտնիա Անգլիա.—Նամակ Պարսկաստանից.—Նամակ Պարսիաստանից.—Թատրն լուրեր.—«Մշակի» հեռագիրները.—Ձայտարարութիւններ.

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՄՏԱԾՄՈՒՆՔՆԵՐ

Ձայս յօդուածով մենք կամենում ենք սկսել «Մշակի» մէջ «Քաղաքական մտածմունքներ» վերնագրով յօդուածների մի շարք, որոնց ժամանակ առ ժամանակ առաջնորդող յօդուածի տեղ կը տպենք:

Մենք այդ յօդուածների մէջ հաղորդելով ընթերցողին մի որ և է քաղաքական նորութիւն, կամ վերցնելով այս ու այն քաղաքական կամ հասարակական երևոյթ, կաշխատենք նրանց վրա մի թեթև բնագրական հայեացք գցել:

Ամբողջ Եւրոպայի համար այժմ մի տեսակ հանելուկ է Գերմանիայի սարսափելի զինուորվելը: Ինչ նպատակով է զինուորվում Գերմանիան,—յայտնի չէ.... Ամ դէմ պէտք է ուղղենա իր հետևեալ արշաւանքը, նոյնպէս յայտնի չէ: Միայն մի բան յայտնի է որ այդպիսով այդ երկիրը, խաղաղ ժամանակ պահելով մի ահագին զօրք, սպառում է իր ներքին արդիւնաբերական ոյժերը և աւելի ու աւելի տրտունջ է յարուցանում արդիւնաբերող, աշխատող դասակարգի մէջ: Ընդամէն այն ժամանակը երբ աշխատող դասակարգը անգիտակցական կերպով ստրկացած էր աշխատական դասակարգի ձեռքով, անցաւ այն ժամանակը, երբ այդ դասակարգը անպատճառ կենդանի էր հարստահարող, շահասէր դասակարգի ձեռքում: Մեր ժամանակներում դժուար է նոյնպէս յափշտակել աշխատող դասակարգը ունայն փառքի խոստումներով:

Երևելի գերմանական զօրապետ Մօլտկէի նորերումս ասած խօսքերը, թէ խաղաղութիւնը և ազգերի զինաթափ լինելը թէև ցանկալի է, բայց մենք մեր դարում ազգերի այդ ցանկալի դրութիւնը չենք տեսնի, թէ զինաւորվելու դէմ առաջն առնելու անզօր են մինչև անգամ ազգերի պետերը, թագաւորները և կայսրները և թէ այդ բաղդաւոր դրութիւնը այն ժամանակ կիրագործվի, երբ ազգերը այն գիտակցութեանը կը հասնեն, որ պատերազմը ազգային դժբաղդութիւն է,—Մօլտկէի այդ խօսքերը խիստ քննադատութեան արժանի են:

Երևելի զօրապետը կարծում է որ աչնչացնել պատերազմը կարող է միմիայն ազգերի կրօնական և բարոյական զարգացումը....

Ձի՛ շատ կարելի է որ մասքար քրիստոնէական զգացմունքը ժամանակով կը աչնչացնի պատերազմները, բայց մինչև այժմ, մարդկութեան ամբողջ պատմութիւնից երևում է որ կրօնական զգացմունքը, ինչպէս մինչև այժմ ըմբռնում էր նրան մարդկութիւնը, քիչ չարաւ պատերազմների յայտնվելուն նպաստելու համար:

Կարելի է միթէ մոռանալ որ այն ազգը, որ ամենից շատ կրօնական էր, հրէաները, միշտ ամենասարիւնահեղ պատերազմներ էր վարում: Միթէ խաչակրաց պատերազմ դրդողը կրօնական զգացմունք չէր, երեսուն տարվայ սարսափելի պատերազմը միթէ՞ կրօնական զգացմունքի ծնունդ չէր....

Վերջապէս յայտնի է որ կրօնական զգացմունքից դրդված պատերազմները միշտ ամենաստափելի, ամենաանխնայ, ամենասրիտնահեղ էին:

Ընդհակառակն, յայտնի է որ ամեն անգամ և ամեն ժամանակներում, երբ տէրութիւնները կամենում էին որ ազգերը աւելի յօժարութեամբ զնային պատերազմի դաշտը, միշտ յարուցանում էին ժողովրդի մէջ մի որ և է կրօնական պատճառ: Ձդպէս անում էին թէ քրիստոնեայ, թէ մահմետական ազգերի և թէ հեթանոս, վայրենի ցեղերի պետերը:

Մօլտկէի կարծիքով դարեր պէտք է անցնեն, մինչև որ իրադրծի ազգերի խաղաղ զարգացման կանոնաւոր դրութիւնը և վերանան պատերազմները:

Մենք կը հակառակինք զերմանացի երևելի զօրապետի խօսքերը, եթէ կրօնական զգացմունք բառի փոխանակ, նա գործածէր աւետարանական զգացմունք բառը:

Այդ շատ յարմար կը լինէր, եթէ աւետարանական մաքուր զգացմունքին մարդկութեան մէջ հաստատ և խոր արմատներ գցելու համար հարկաւոր էր դարեր և դարեր ապասել:

Դ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ԱԽԱԼՑԽԱՅԻՑ

Յունվարի 28-ին

«Մշակիր առաջնորդող յօդուածը «Ձեզ ենք զիմում վերնագրով շատ ազգու տպաւորութիւն գործեց այստեղի հասարակութեան վրա: Առանց դատակարգի խորութեան Ախալցխայի հայ հասարակութիւնը ոգևորված է ամենաջերմ զգացմունքներով ազգային գործը զարգացնելու համար, և ահա օրինակ. երէկ մի հարուստ տանէ ժամանակ ծիսակատար քահանան, գերապատիւ հայր Գաբրիէլն Ղազազեանը ներկայացնելով բազմաթիւ հանդիսականների առաջ հայ պարբերական մամուլի աննախանձելի նիւթական դրութիւնը, այսպիսի համակրութեան ցոյցեր արտայայտեց առաւ, որ քնաւ չէր կարելի սպասել մի քանի հասարակ գատակարգի մարդիկների կողմից: Բոլորը կոչում էին անդադար աղաղակներով. «օգնենք, օգնենք» և իսկոյն զբաղմ էին լուման տեղանի վրա: Ներկայ գտնված զարգացած երիտասարդութիւնը խիստ յուզված էր այս արտաշարժ տեսարանից և նա իսկոյն որոշեց հիմնել Ախալցխայում մի հատուկ գրականական ֆօնդ, որով կարելի լինի իւրաքանչիւր տարի գոնէ 40 հատ «Մշակ» և «Մեղու Հայաստանի» բերել տալ Թրիսարար բաժանելու ամենահարկաւոր տեղեր:

Նշանաւոր է որ այս հանդիսին ներկայ չգտնվեցաւ հայ քահանայի դէմ յանդիման նստած էր կաթոլիկ հայ քահանան, որը պաշտպանում էր իր պաշտօնակիցին ամենաջերմ խօսքերով: Երկու երիտասարդ քահանաների սերտ միութիւնը ազգային գործի մէջ արտափայլում էր զօրեղ տպաւորութեամբ...

Նման եկեղեցապատկան գիւղեր, որ Ախալցխայի հասարակութեանն է պատկանում տուել է Էջմիածինը կասպալաւ Տէր-Յովէն քահանային:

Երրորդ անգամ արդէն ընդհանուր խորհուրդի ժողովներով եկեղեցու պահում, քաղաքի բոլոր հայ հասարակութիւնը որոշեց անմիջապէս ազդարկել Էջմիածին, չորս պատգամաւոր ամենանշանաւոր անձինքներից Նորին Օծութեան լինդրելու համար, որ խնայէ հայ ժողովրդը և փոխի այն կարգադրութիւնը: Պատգամաւորները այսօր մեկնք բարեաւ ասացին ժողովրդին, առանելով իրանց հետ հազար մաղթանք գործի յաջողութեան համար:

* * *

ՆԱՄԱԿ ԵՐԵՒԱՆԻՑ

24 յունվարի

Խմբագրութեանդ յանձնարարութիւնը մեծ սիրով ընդունեցի և կաշխատեմ, որչափ կը զօրէ կարողութիւնս՝ լինել հետևող խոշոր աւելի, քան թէ երկիս սովորութեամբ: Ակամ ուրուիս—Հայի պակասութիւնը օրէցօր զգալի է դառնում մեզ համար: Քաղաքային իրաւասութիւնից ունանց խընդրքի համաձայն, ամսոյս 21-ին վարչութիւնը արտակարգ ժողով կազմեց հետևեալ խնդիրների համար. 1) իմանալու համար թէ որքանից երկու ամիս առաջ կազմված յանձնաժողովը, որին արուած էր 10.000 րուբլի՝ ալիւր գնելու համար, ինչ է արել. 2) թէ ինչ միջոցով պէտք է հարկաւոր եղած հացը ճարել.—Առաջին խնդրի քննութիւնից երևեցաւ, որ յանձնաժողովը յանձնել է 10.000 րուբլին իր անդամներից մէկին, որ Օզէասից կամ Թիֆլիսից ալիւր բերել տայ, բայց այդ պարոնը բերել է

Fonds A.R.A.M

Fonds A.R.A.M

ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ Է

Ցանգարան, 17 դեկտեմբերի

Ցանկ լուսի 1879 թ. վաճառվող 200 հատ տարբեր մեծության և ձևի ոսկե, արծաթե և պղնձե ժամացույցների։ Ժամացույցները երաշխավորված են 2 տարի ժամանակով։

Իմ մոտ ունեցած ժամացույցների մեծ մասը ես ինքս եմ գնել Ամերիկայի լավագույն ֆաբրիկաներից և ուղղակի ինձ համար պատվիրել։ Ուստի կարող եմ ամենայն վստահությամբ ասել, որ ժամացույցները ամենալավ որակի են։

Ժամացույցների գները շատ էժան են սահմանված։

Ժամացույցները ուղարկվում են ամենայն կողմերը։

Ժամացույցների պատվերները խնդրում եմ ուղղել հետևյալ հասցեով.

Ցանգարան, Ա. Ա. Ա. Ա. Ա.

ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ Է

Ս. Ղազարի վանքի մոտ, Ս. Ղազարի կղզում, 54 լուսի տան մեջ, ամենալավ դիրքի մեջ գտնվող երկհարկանի քարաշեն տունը, որի մեջ կան 10 սենյակներ, ամենայն հարմարություններով։ Տունը կարող է ընդունել 30 հոգի։ Ուզողները կարող են դիմել Ս. Ղազարի վանքի տեսուչ Տ. Ներսես վարդապետին։

ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ Է

Ամենայն հարմարություններով գեղեցիկ տուն, Ս. Ղազարի կղզում, 54 լուսի տան մեջ։ Ուզողները կարող են դիմել Ս. Ղազարի վանքի տեսուչ Տ. Ներսես վարդապետին։

ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ Է

Ս. Ղազարի կղզում, 54 լուսի տան մեջ, ամենայն հարմարություններով գեղեցիկ տուն

Fonds A.R.A.M

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

Ազգաբնակչության թվաքանակը. Ըստ 1880 թ. մարդահամարի Եգիպտոսի բնակչության թիվը 6,817,265 է, որից 397 հազ. քոչվոր բեդվիներ են։ Ընդհանուր բնակչության 1/3-ը կազմում են կանայք։ Ամենաշատ բնակչություն ունի Կահիրե նահանգը՝ 1,190,000 հոգի։ Ամենաքիչ բնակչություն ունի Սուդանը՝ 1,000,000 հոգի։ Ամենաշատ բնակչություն ունի Ալեքսանդրիա քաղաքը՝ 250,000 հոգի։ Կահիրեում կա 368,000 հոգի։ Ամենաշատ բնակչություն ունի Դամիետ քաղաքը՝ 63 հազար հոգի։ Ամենաքիչ բնակչություն ունի Ասուան քաղաքը՝ 12,000 հոգի։ Ամենաշատ բնակչություն ունի Ալեքսանդրիա նահանգը՝ 1,300,000 հոգի։ Ամենաքիչ բնակչություն ունի Ասուան նահանգը՝ 150,000 հոգի։ Ամենաշատ բնակչություն ունի Կահիրե նահանգը՝ 1,500

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Մանուկը տակից դուրս են հիկել և վաճառվում են Կինտրանական Գրավաճառանոցում հետևեալ գրքերը:

Մանկական երգեր Գամառ-Քաթիպայի, կազմած	—	р.	25 к.
— նոյնը անկազմ	—	»	15 к.
Թաւամազ մեղու՝ պատկերազարդ, կազմած Թարգ. օր Ն. Տէր-Մարկոսեանի	—	»	40 к.
Կարմիր լապտեր՝ պատկերազարդ և կազմած, Թարգ. օր Ն. Տէր-Մարկոսեանի	—	»	50 к.
— նոյնը առանց կազմի	—	»	30 к.
Վէպեր. Ց. Գրիգորեանցի	—	»	60 к.
Մօրես կամ աշխատութիւն, հեղ. Տ. Գաւռօ-Թարգմ. Գաղիերէնից.	1	»	— к.
Խորհրդատու կղզի, հեղ. Ժ. Վէրն 3 հ. Թարգ. Գաղիերէնից	4	»	— к.
Դիւարնակ բլուր. հեղ. Էժէն Սիւ 2 հ. Թարգ. Գաղիերէնից	2	»	75 к.
Պատանեկան ներշնչումներ, հեղ. Հրանտ Աստաուրի	—	»	60 к.
Սահմանագրութիւն և Հայ ժողովուրդն Հր. Աստաուր	—	»	35 к.
Մի կաթիլ արտասր, զոր կը հեղու Սիսակ Հայ մխիթարին վրայ	—	»	35 к.
Խօսք գՀայրենեաց հեղ. Վ. Վ. Պատրիգակի	—	»	70 к.
Թորոս ազբար Հայաստանի ճամբորդ հեղ. Սրուանձտեանց	1	»	25 к.
Մանանայ նոր հեղինակի	1	»	75 к.
Սիրաք և Սամուէլ բարի հօր կրթական դասեր, հեղ. Խրիմեան Հայրիկ	1	»	45 к.
Մարգարիտ արքայութեան երկինց, նոյն հեղ.	—	»	75 к.
Վանգոյժ. կուժ մի ջուր իր այրած հայրենեաց վերայ կ'արտէ Խրիմեան Հայրիկ	—	»	20 к.
Թէ ինչ շահեցանք Ռուսիոն վերահաստատվելն, հեղ. Մ. Չերազի	—	»	40 к.
Հայաստան և Իտալիայ նոյն հեղ.	—	»	60 к.
Սամուէլ Մուրատեանի կտակի խնդիրը, դատախաստութիւն Ս. Արծրունու.	—	»	50 к.

Հրատարակութիւն Զարմայր Մաերեանի

Փարոս Հայաստանի, պատկերազարդ հանդէս.	1	»	— к.
Եղբայր և քոյր Գերմանական վէպ. պատկերազարդ	—	»	30 к.
Արքայադուստր Գերմանական վէպ. պատկերազարդ	—	»	35 к.
Հոգևական ձեռքեր Անդղիական վէպ, պատկերազարդ	—	»	10 к.

Իշխան Բէհբութեանի հրատարակութիւններ

Վիքի իմ վիշէր, ճարտ երեք պատկերով Մ. Տ. Գ.	—	»	40 к.
Բերեր բիձու Հանաքը. Օպերետա մի գործողութեամբ	—	»	25 к.
Աշնանային երեկոյ գիւղում, վոդեվիլ մէկ արարուածով.	—	»	25 к.
Բռնի ամուսնութիւն. կոմեդիայ մէկ արարուածով	—	»	40 к.
Ժանօ և Ժանէտ, օպէրա-վոդեվիլ, մէկ գործողութեամբ.	—	»	40 к.
Պատանիներին խրատ. վոդեվիլ մէկ արարվածով Մ. Տ. Գ.	—	»	50 к.
Տիկինը նրան սպասում է, կատակերգութիւն մէկ արարուածով.	—	»	30 к.
Անանուն կատակ. կատակերգութիւն մէկ արարուածով.	—	»	40 к.
Փակուած դրան մօտ. պատկերամենախաստութիւն	—	»	30 к.
Պէպօ. կոմեդիա երեք արարվածով, հեղ. Գ. Սունդուկեանի	—	»	30 к.

Նոյն տեղը վաճառվում են ամենայն տեսակ դատարկքեր Հայերէն, Ռուսերէն և օտար լեզուների, դասական պիտոյքներ ուսումնարանների և աշակերտների համար. Հայերէն, Ռուսերէն և Գաղիերէն վիպասանութիւններ, ամենայն հատակի ընթերցանութեան և գիտութեան գանազան ճիւղերին վերաբերեալ գրքեր. պատուէրները կատարվում են ամենայն արագութեամբ: Օտարաբաղաքացիք իրանց պահանջները պէտք է ուղարկեն հետևեալ հասցէով Въ Тифлисъ. Въ Центральную книжную торговлю“

10—1

Կիրակի, յունվարի 27-ից սկսած, Գունիբեան փողոցի վրա, գիրկի մօտ գտնված բալագանի մէջ կը ներկայացնվի Հասարակութեանը երբէք այսպէս չը տեսնված երևոյթ, այն է ԵՒՐՕՊԱՑԻ ԸՆԴՀԱՆ ՀՍԿԱՑ ՕՐԻՈՐԻ ԱՄԱԼԻԱ և աշխարհի ամենափոքր ԿԱՐԼԻԿՆԵՐ ՄԸՐԿԻՉ ՀԵՆԵՐԻԿ ՎՕԼԳԻՆ և ՄԸՐԿԻՉՈՒՀԻ ԼՈՒԻՉԸ: Տեղերի գները՝ առաջին տեղը 50 կոպէկ, երկրորդ 0 կոպէկ: Երեխաները կէսն են վճարում:

1—5

Ռժիշկ Ն. Նաւասարդեանի «Փիֆտերիա» կամ «փողացաւ» գրքոյկը վաճառվում է հնդենակի մօտ քաղաքային հիւանդանոցում, Կենդրոնական գրավաճառանոցում և Ք. Գրիգորեանցի Կովկասեան գրավաճառանոցում: Գինն է 25 կոպէկ— բարեգործական նպատակով:

ԹԻՖԼԻՍԻ ԱՐՀԵՍՏԱՒՈՐՆԵՐԻ ԿԱՈՒԲԻ գիտաւոր անդամներն խորհուրդը ի նկատի ունենով յունվարի 26-ին նշանակված առաջին ընդհանուր ժողովի ՉՔ ԿԱՅԱՆԱԼԸ, կ'յուրբի կանոնադրութեան 12 յոդուածի համեմատ հրաւիրում է կլուբի անդամներին ՀԱՒԱՔԱԿԱՆ փետրվարի 2-ին, ԵՐԵԿՈՅԵԱՆ ժամի 7-ին:

2—2

ՄԻ ՕՐԻՈՐԴ ՎԱՐԺՈՒՀԻ, որ ուսուցչուհի ՎԿԱՅԱԿԱՆ ունի, ՆՈՐ է եկել ՓԱՐԻԶԻՑ և հիմնաւորապէս իմանում է ՌՈՒՍԵՐԷՆ, ՖՐԱՆՍԻԵՐԷՆ, ԳԵՐՄԱՆԵՐԷՆ, ԱՆԳԼԻԵՐԷՆ և ԻՏԱԼԵՐԷՆ լեզուները, նոյնպէս ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ և ԵՐԳԵՑՈՂՈՒԹԻՒՆ. փնտռում է ԴԱՍԵՐ կամ վարժուհու ՊԱՇՏՕՆ: Հասցէն. Աստանեկայա փողոց, ՋՈՒԲԱԼՕՎԻ ՏՈՒՆ, առաջին յարկում Սեմիռարիայի հանդէպ, Բրօդսկու բնակարանում:

2—6

ՆԵՐԿԱՅ 1880 ԹԻՒՈՒՄ ԿԸ ՏՊԱԳՐՎԻ

„ԿԱՑԾԵՐ“

ՎԷՊ ՏԱՃԿԱՍՏԱՆԻ ՀԱՅՈՑ ԿԵԱՆՔԻՑ

Հերինակութիւն ԲՐՖԳԻ

Վէպը բաղկացած կը լինի երկու առանձին հատորներից իւրաքանչիւրը կը բովանդակէ մօտաւորապէս 400 տպագրված երեսներ: Ըմեն մէկ հատորի գինն է 1 р. 50 к., իսկ միասին 3 р. Մէկ հատորի համար առանձին ստորագրութիւն չէ ընդունվում:

Ստորագրվել կարելի է ԳԱՒԱՌՆԵՐՈՒՄ այն պարոնների մօտ, որոնք բարեհաճել են բաժանորդներ հաւաքել «ԿԱՑԾԵՐԻ» տպագրութեան համար, իսկ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ պէտք է դիմել «Մբակի» խմբագրատունը Ց. ՄԷԼԻՔ-ՑԱԿՈԲԵԱՆԻՆ պայմանների մասին իմանալու համար:

ՄԻ ՀԱՅ ՕՐԻՈՐԴ, որ աւարտել է իր ուսումն Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ օրիորդաց ԳԻՄՆԱԶԻԱՆԵՐԻՑ մինի մէջ, ցանկանում է վարժուհու պաշտօն ստանալ Կովկասի ՀԱՒԱՔԻ ՈՒ ՍՈՒՄԱՆԱՐԱՆՆԵՐՈՒՄ: Պայմանները խնդրում ուղարկել հետևեալ հասցէին. С. Петербургъ, Новая улица, домъ № 14 кв. № 10 Хр. Ив, Іоану.

1—5

ՄՕԶԴՕՔԻ

Օրիորդաց դպրոցի համար պահանջվում է մի ՎԱՐԺՈՒՀԻ շահաւոր պայմաններով. ցանկացողները կարող են դիմել «ՄՇԱԿԻ» խմբագրատունը Ց. ՄԷԼԻՔ-ՑԱԿՈԲԵԱՆԻՆ պայմանների մասին իմանալու համար:

ԱՐԴԻՆ ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ ԵՆ

1880

Փոքրադիր ՕՐԱՑՈՑ Ն. Բ. Ր.

Սկզբում գեղաբանգակ պատկերք՝ Գատրիէլին Հայոց կ. Պօլսոյ

Տ. ՆԵՐՍԷՍԻ

Եւ Քարտուղարին պատգամ. Հայոց Ի Բերլին՝ ՄԻՆԱՍԱՑ ՉԵՐԱՋ

Վերջում սպիտակ երեսք յիշատակարանի համար: Գինն է ամենայն տեղ 15 կոպ.

Բ. Մեծադիր

ՕՐԱՑՈՑ

1880 Ն. Բ. Ր.

Սկզբում գեղաբանգակ պատկեր՝ ՍԲԲՈՑՆ ՏՐԴԱՏԱՑ

Բոլոր Օր հ.՝ Հր յ.՝ մ.՝ և Համ. գրուած են կարգաւ և ՅԱՂԱԿ ԸՆԴԱՆԵԱՑ

ե. տ. յաւելուածով

Սկզբում գեղեցիկ պատկեր՝ ԳԻՏԱԿԱՒՈՐ ՁԿԱՆ

Գինն է մինչև 600 վ. . . 30 к.

Իսկ նորանից բարձր՝ . . . 35 к.

Դուռարով գեղոյց գիշերուայ կը լինի:

Ա. Գուլամիրեանց

ՑԵՐԵԻԱՆ

ԹԻՖԼԻՍԻ ՔԱՂԱՔԱՑԻՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ հրաւիրում է ցանկացողներին պատրաստել սօճու և կաղնու տախտակներ և բէ յիաներ, քարեր. Մցխեթի, Ագռեժի և Սալալակի բարաձոտխի ձիւթ և աւազ:

Պատրաստելու պայմանների նոյնպէս պատահանջված առարկաների քանակութեան և չափի մասին կարելի է տեղեկանալ վարչութեան մէջ առաւօտեան 10 ժամից մինչև 2 ամենայն օր: Թէ գրաւոր և թէ բերանացի առաջարկութիւնները ընդունվում են վարչութեան մէջ մինչև փետրվարի 7-ը:

1—3

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝

1. Երգն հաւանց քահանայ—Մանկական երգարան, երգեր և պար-երգեր ընդարձակ և ներբսեան և Գայանեան դպրոցներում դիմեն է . . — р. 20 к.
2. Մեծատունն աղջկանց—Երգարան աղջկանց և աշակերտուհեաց Հայկական ուսումնարանաց . . . . . 1 р. — к.
3. Բժիշկ Բ. Նաւասարդեանց—Թիֆտերիա բողազացաւ . . — р. 25 к.
4. Բժիշկ. Գ. Տէր-Գրիգորեանց—Վարակիչ հիւանդութիւններ.

(Ծաղիկ, կարմրուկ, սկարլատին, բծաւոր տիֆ, անդրպարտ տենդ, դիֆտերիտ, ընդհատ տենդ, խօլերայ, դեղին տենդ, որովայնատիֆ և ժանտախտ.)

Սոցա յատկութիւնները, ծագման և տարածման եղանակները և նախապաշտպանողական միջոցներ.

—

Վաճառվում են Զ. Գրիգորեանցի Կովկասեան գրավաճառանոցում:

2—5

Զ. Գրիգորեանցի Կովկասեան գրավաճառանոցում ծախվում են՝

1. Գալֆայեան Ա—բառգիրք Հայ-գաղղիարէն: Dictionnaire Arménien Français. գինն է. . . . . 6 р.
2. Գալֆատեան Ա—Հայկական գեղագրութիւն, գինն է . . . . 1 р.
3. Մեծատունեանց (եղիշէ վարժապետ) —Երգարան աղջկանց և աշակերտուհեաց Հայկական ուսումնարանաց: Հատ. ա. գինն է. . . . . 1 р.

2—3

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ

Վերնագրով վերստին PARIS-ԵՐԱԶԱՐԴ Հանդիսի 1880 ամի առաջին տարին տպագրուելու և այս օրերումս կուղարկուի պատուելի բաժանորդաց: Այս տարուս մէջ տպագրած կան 36 ՊԱՏԿԵՐ, յորոց 12-ն ԱՋԳԱՑԻՆ ՆՆ: ԲԱԺԱՆՈՐԴՈՒԹԻՒՆԱՆ 1880 ամի երկու տետրակաց գինն է 2 ռուբլի. իսկ առանձին առանձին գնողների համար իւրաքանչիւր տետրի գինն է 1 р. 50 к. Հանգերձ առաքմամբ:

Հրատարակիչ Զարմայր Մաերեանց:

1—4

ԹԻՖԼԻՍԻ ՔԱՂԱՔԱՑԻՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ յայտնում է, որ ՌՈՒՏՍԱՑ ԲԱԶԱՐԻ և ՀԱՒԼԱԲԱՐԻ ՀՐԱՊԱՐԱԿԻ վրա կառուցված են Ա-ՌԵՏՐԱԿԱՆ ՇԻՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ վարձով տալու համար. առևտուր բազարի վրա 18 համարներ և Հաւլաբարի հրապարակի վրա 40: Յիշեալ շինութիւնները վարձով վերցնել ՅԱՆԿԱՑՈՂՆԵՐՔ հրաւիրվում են քաղաքային վարչութիւնը, որի ԳՐԱՍԵՆԵԱԿՈՒՄ ամենայն օր, բացի տօն օրերից, առաւօտեան 10 մինչև 2 ժամը երեկոյեան վարձի պայմանները կը յայտնվին:

1—3

Дозволено Цензурою 1 Февраля 1880 г. Тифлисъ.

Տպարան Ա. Ա. Միխելսոնի

Типографія А. А. Михельсона

Fonds A.R.A.M

№ 16 Փետրվարի 5 (17) 1880 Փետրվարի 5 (17) № 16

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը 6 րուբլի։
Առանձին համարները 5 կոպէկով։

Ախիքներում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ։

Յաղորդագրութիւնք դիմում են ուղղակի
Тифлисъ. Редакція „Мшакъ“

ՄՇԱԿ

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի և ամէն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամէն լեզուով։

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ։

„ՄՇԱԿ“
ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՐԱԳԻՐ
1880 ԹՒԻՆ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՎՈՒՄ Է ԱՄԷՆ ՕՐ, բացի տօն և տօների հետևեալ օրերից։

Լրագրի գիրքը և պրօգրամմեան նոյն են մնում։ Մենք առանում ենք ՍԵՓԱԿԱՆ ՀԱՆԻՆԳԻՐՆԵՐ։ «ՄՇԱԿԻ» տարեկան գինը 10 րուբլ է, կէս տարվան 6 րուբլ։ Գրվել կարելի է ՄԻԱՅՆ ԽՄԲԱԳՐԱՏԱՆ ՄԷՋ։

ԱՒԱՆԴԱՀԱՒ ՀԱՄԱՐՆԵՐԸ ծախվում են 5 կոպէկով հատը։

Օտար քաղաքներից պէտք է դիմել հետևեալ հասցէով ТИФЛИСЪ Редакція «Мшакъ.

Խմբագիր—հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Հայի դատողութիւնը.—Ներքին տեսութիւն։ Պ. Աւետեանի բենեֆիսը։ Ներքին լուրեր։—Խառն լուրեր։ — Յայտարարութիւններ։—Բանասիրական։ Մի կնոջ պատմութիւնը։

ՀԱՅԻ ԴԱՏՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

—

Հային յատկանիշ է հետևեալ դատողութիւնը։ Երբ մի լրագրող, մի հրատարակիչ, մի հասարակական գործող պարտաւորւում, պահանջում է մի որ և է հասարակական ժպիրը երեսին,—ես սրան դաժ փողոցում. միւս փոքրիկ կատուներին խնդգնդին, իսկ ես սրան վեր առնելով մտածելի որ իմ մենակութեան մէջ նա կարող է ինձ զուարճացնել։ Ես համոզված էի, Յան, որ դու էլ կը տաս ինձ այդ անմեղ զուարճութիւնը։

Բանւորը չիբուխը յետ գցելով մի կողմ, մի այնպիսի սարսափելի հայեացք գցեց կնոջ վրա, որ սրա չունչը վախից կտրվեց։

—Մի բարկացիր, սիրելս նա կակազելով, ես....

—Կատու.... Ամօթ քեզ.... Խազալիկ քո պատահմունքի համար, չէմար պատաս, գուռաց Տուրնիէն, օգուտ քաղելով այս դէպքից իր ամբողջ բարկութիւնը կնոջ գլխին թափելու։ Դու ինձ ամէն բանից զրկում ես, ինձ ոչինչ չես տալիս, ոչ կաֆէ, ոչ օղի, հաւատացնելով որ փող չունես, իսկ քո զուարճութեան համար կամենում ես կատուներ պահել.... Այդպէս, ուրեմն, դու իմ բերանից կը կարես վերջին թիքէն այդ գարշելի կենդանուն կերակրելու համար.... Եւ ով գիտէ, դուք արել էլ ես արդէն....

Այս խօսքերից յետոյ, վրա ընկնելով պահարանին, նա գտնելը բաց արաւ և առաջինը ինչ որ իր աչքին ընկաւ՝ կաթի մնացորդով ամանն էր։

—Ա՛ քեզ, գուռաց նա, և չպրտեց ամանը կնոջ երեսին, որը թէպէտ այդ րոպէին գլուխը ցած էր արել, բայց դարձեալ ամանի կտորները դիպչելով նրա դէմքին, վիրաւորեցին նրա թուշը.—ահա այս էլ քո կատուին....

Կատաղութենից իրան մոռացած, նա չորս ծայրերից բռնեց դռնոցը, որի մէջ պահված էր փոքրիկ կենդանին և ինչքան ոյժ ունէր խփեց քարէ յատակին։

Լսվեցան մի քանի սրտաճմլիկ ճղռոցներ և յետոյ ամէն բան հանգստացաւ։

—Լաւ է հիմայ քո խազալիկը, ասաց Տուրնիէն ծիծաղելով ու մի կողմ գցեց արիւնաշաղախ դռնոցը։ Դէհ, զաւակիր հնկնկալուց, եթէ ոչ քեզ հետ էլ նոյնը կը պատահի, ասեց կնոջը, ոտքով յետ խփելով սպանված կատուն։

Նա վառեց իր չիբուխը և նորից չարունակեց

բական տպեղ կամ միևնոյնակար երևոյթ, — իսկոյն գտնվում են մարդիկ հայերի մէջ որոնք նրան ասում են՝ իսկ դու ինքդ ինչ ես անում; եթէ ուրիշներին պահանջում ես, ինքդ ասելի լաւ արա, ասելի շատ գործիր....

Երևակայեցէք ձեզ որ մի որ և է ՆՀԿրատով կրիտիկական բանաստեղծութիւններ է գրում և մենք, փոխանակ նրա գրուածների օգուտն ըմբռնելու, փոխանակ գընահատելու այն բարերար աղդեցութիւնը որ այդ հեղինակն ունի հասարակութեան վրա, սկսինք նրան՝ իսկ դու ինքդ ի՞նչ տեսակ մարդ ես, կարելի է դուն էլ հասարակութեան միևոյնօ անգամների պէս պակասութիւններով լի ես.... Ինքդ քեզ ուղղիր, յետոյ ուրիշների վրա դրիր....

Ահագին է հայի դատողութիւնը։

Ու այդ ձևով դատում է ոչ թէ միայն ասիիկ, անգրագէտ, տգէտ հայը, բայց նոյն դատողութեան ձևին հետևում է և

քան զուարճութիւն կը լինի ինձ համար, երբ դա կը մնծանայ, մտածում էր խեղճ կինը։ Եւ նա իր կարանելուց սեացած, կոշտացած մատներով փայփայում էր փոքրիկ կատուի վարդագոյն դունչը։

Ճանկարծ վեր թռաւ նա իր տեղից, փախթախեց փոքրիկ կենդանուն իր դոգնոցի մէջ, պահեց աթոռի ետևը ու չտապով դրեց ամանը մնացած կաթով պահարանի մէջ։

Սանդուղքներից լսվում էին աղամարդու քայլուածքի ձայներ։

Լուիզայի հարևան կինը ի զուր չէր ասում ժանի բարկացողութեան մասին։ Մարդը տուն մտնելուն պէս, Լուիզան գունաթափվեցաւ։

—Սատանան տանի այս տեսակ անտանելի կեանքը, ասած ժանը թափ տալով անձրևից թաց եղած գլխարկը։

Լուիզան սովոր էր միշտ իր մարդուց միայն հայհոյանքներ ու յանդիմանութիւններ լսել, այդ պատճառով նա լուռ ու մունջ գրեց ճաշելու համար պատրաստ սեղանի վրա մի չիր դինի ու դինու բաժակ։

—Միշտ և միշտ մի և նոյն բանը, միս ու կարտօֆել, փնթփնթաց ժանը բարկանալով. ահա սա արդէն չորեքշաբի մէջ երրորդ անգամն է.... Մինչ չես կարող ինձ համար մի ուրիշ բան պատրաստել, չէ որ մեր հանդէպ դինեվաճառանոցում ծախվում է և հորթի միս....

—Ի հարկէ, պատասխանեց ցած ձայնով Լուիզան, մտը վառելով, բայց այդ միսը աւելի թանգ արժէ, ժան։

—Թանգ ու թանգ, քեզանից միշտ այդ եմ լսում։ Երբ մարդը բանում է, նրան հարկաւոր է և կերակուր. հաց ու պանիրը ջրի հետ լաւ է ձեզպէսների՝ կանանց համար, որոնք բացի կարից ուրիշ բան չեն շինում։ Բայց երբ մարդը առաւօտից մինչև երեկոյ ծանր աշխատանքի մէջն է,—դա բաւական չէ։

—Դու ամեն օր, խօ չես աշխատում առաւօտից մինչև երեկոյ, ժան, նկատեց նրան կինը աւելի հանգիստ ու հաստատ ձայնով, ճաշելու անկս ոչ թէ միայն հաց ու պանիր.... Ես է, ասեց նա,

---

անանելով պատի վրա կախ արած փոքրիկ հայելու մէջ իր դունաթափ, մաչված դէմքը, ղրաղված չեմ միայն կարում.—գիտես թէ ինչպէս անտանելի երկար են թվում ինձ համար օրերը, ուր մեռց դիչերները....

—Թողնում, թող քո անվերջանալի գանգատները, ասեց Տուրնիէն կոպիտ ձայնով. քո դրութիւնը ուրիշ կանանց դրութենից վատ չէ։

Ցիրեց լռութիւնը։

—Կոյ կաֆէ, հարցրեց ժանը, վերջացնելով իր ճաշը։

Լուիզան դողաց։

—Ոչ, փողը պակասեց. վաղը, գիտես, ես փող կը ստանամ կարած շապիկների համար։

Խօսքը չունիմ ասելու, լաւ ճաշ է, բայց կանչեց բանւորը հեգնական ձևով, մեկ բան էլ չունեմ թէ խմում.... Այն էլ կեանք է....

Նա մամը մռայլեց, չիբուխը կպցրեց, բայց աբաւ լրագիրը ու սկսեց կարդալ անբաւական դէմքով։

Լուիզան կրկին վերադարձաւ դէպի իր կարը։

—Այն ինչ է այնտեղ չարժվում, յանկարծ հարցրեց Տուրնիէն, գլուխը այն կողմը թեքելով։

Մի ինչ որ անորոշ թոյլ ձայն էր լսվում սենեակի մի անկիւնից։

—Ջը գիտեմ, մռմռաց Լուիզան, ոչինչ բան չը կայ։

—Կարծես թէ կատու լինի, կրկնեց բանւորը։

—Կատո.... Գուցէ և կատու է, կատուն վրա է վազում, պատասխանեց կինը, դողալով ամբողջ մարմնով։

Նոյն րոպէին սիրոտ տակից դուրս գլորվեցաւ մի ինչ որ բան դոգնոցի մէջ փախթախված։

Լուիզան կամենում էր մօտ վազել, բայց ուշ էր արդէն։ Դոգնոցի միջից դուրս էին նայում խեղճուկ փոքրիկ կատուի գլուխը, մէջքը ու պոչը։

—Այդ որտեղից է ընկել այս գարշելին, ղոռաց զայրացած ձայնով Տուրնիէն, իսկոյն գցեր աղբանոցը, հրամայեց նա։

—Ես քեզ այս րոպէին կը բացատրեմ, ժան, ասեց Լուիզան մօտենալով իր մարդուն արտա-

---

սական ժպիրը երեսին,—ես սրան դաժ փողոցում. միւս փոքրիկ կատուներին խնդգնդին, իսկ ես սրան վեր առնելով մտածելի որ իմ մենակութեան մէջ նա կարող է ինձ զուարճացնել։ Ես համոզված էի, Յան, որ դու էլ կը տաս ինձ այդ անմեղ զուարճութիւնը։

Բանւորը չիբուխը յետ գցելով մի կողմ, մի այնպիսի սարսափելի հայեացք գցեց կնոջ վրա, որ սրա չունչը վախից կտրվեց։

—Մի բարկացիր, սիրելս նա կակազելով, ես....

—Կատո.... Ամօթ քեզ.... Խազալիկ քո պատահմունքի համար, չէմար պատաս, գուռաց Տուրնիէն, օգուտ քաղելով այս դէպքից իր ամբողջ բարկութիւնը կնոջ գլխին թափելու։ Դու ինձ ամէն բանից զրկում ես, ինձ ոչինչ չես տալիս, ոչ կաֆէ, ոչ օղի, հաւատացնելով որ փող չունես, իսկ քո զուարճութեան համար կամենում ես կատուներ պահել.... Այդպէս, ուրեմն, դու իմ բերանից կը կարես վերջին թիքէն այդ գարշելի կենդանուն կերակրելու համար.... Եւ ով գիտէ, դուք արել էլ ես արդէն....

Այս խօսքերից յետոյ, վրա ընկնելով պահարանին, նա գտնելը բաց արաւ և առաջինը ինչ որ իր աչքին ընկաւ՝ կաթի մնացորդով ամանն էր։

—Ա՛ քեզ, գուռաց նա, և չպրտեց ամանը կնոջ երեսին, որը թէպէտ այդ րոպէին գլուխը ցած էր արել, բայց դարձեալ ամանի կտորները դիպչելով նրա դէմքին, վիրաւորեցին նրա թուշը.—ահա այս էլ քո կատուին....

Կատաղութենից իրան մոռացած, նա չորս ծայրերից բռնեց դոգնոցը, որի մէջ պահված էր փոքրիկ կենդանին և ինչքան ոյժ ունէր խփեց քարէ յատակին։

Լսվեցան մի քանի սրտաճմլիկ ճղռոցներ և յետոյ ամէն բան հանգստացաւ։

—Լաւ է հիմայ քո խազալիկը, ասաց Տուրնիէն ծիծաղելով ու մի կողմ գցեց արիւնաշաղախ դոգնոցը։ Դէհ, զաւակիր հնկնկալուց, եթէ ոչ քեզ հետ էլ նոյնը կը պատահի, ասեց կնոջը, ոտքով յետ խփելով սպանված կատուն։

Նա վառեց իր չիբուխը և նորից չարունակեց

Fonds A.R.A.M

ՄԻ ԿՆՈՋ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

ՎԷՊ ԺՈՐԺ ԳՐԱՆԴԻ

—

I

—Ինչ էք անում, Լուիզա, ինչի էք ի զուր այդ չիմար բանով ձեզ համար նոր անբաւականութիւն պատրաստում. ես կարծեմ դուք առանց այդ էլ անբաւականութիւնների մէջ պակասութիւն չունէք։

Կինը, որին դիմում էին այս խօսքերով, իր զոգնոցով աչքերը ծածկել ձեռքում բռնած մի չաթօնն առարկայ և պատասխանեց։

—Սա մի այնպիսի փոքրիկ արարած է, որ սրբան շատ քիչ տեղ է հարկաւոր։

—Բայց Տուրնիէն մռայլում էք, իմ խեղճիկ Լուիզա. այդ բանի համար ձեզ կը հանեն։

—Ինչ էք ասում, պատասխանեց Լուիզան սիրտ առած, ժանը բոլորովին այլքան վատ մարդ չէ, ինչպէս դուք կարծում էք։

—Իսկապէս այդ ձեր գործն է, փնթփնթաց հարևան կինը ուսերը վեր քաշելով,—ինչ ասել կուզէ, նա շատ մեղմ մարդ է....

Լուիզան բան չը պատասխանեց։ Նա բարձրանում էր սանդուղքներով դէպի վեցերորդ յարկը։ Հասնելով իր սենեակը, նա բաց արաւ իր դոգնոցը և դրեց յատակի վրա մի փոքրիկ, դեռ նա կոյր կատու, որ պատահմամբ իր եղբայրների ու քոյրերի դառն վիճակից ազատվել էր։ Իսկոյն երևում էր որ փոքրիկ տգեղ կենդանին, փարվելի այդ զաւակը, ծնված է փարիզի փողոցի աղբերի կատակների վրա։

—Խեղճիկս, ասում էր Լուիզան, լցնելով ամանի մէջ կաթի մնացորդը և կաթիլ առ կաթիլ ածելով կատուի բերանը այդ անդադար հիւթը։ Ինչքան դուք տանջվել էք, ես ձեզ չեմ ուզում ծանրանալ, ես ձեզ չեմ ուզում ասել, թէ ինչպէս ես ձեզ գտայ, ինչպէս ես ձեզ ազատեցի մահից, ինչպէս ես ձեզ ամեն օր կերակրում եմ, ինչպէս ես ձեզ սիրում եմ, ինչպէս ես ձեզ պաշտպանում եմ ամեն ինչից, որ կարող է ձեզ վնասել։ Ես ձեզ չեմ ուզում ասել, թէ ինչպէս ես ձեզ ամեն օր ինձ համար մի կտոր հաց եմ խնայում, որ ձեզ կերակրեմ։ Ես ձեզ չեմ ուզում ասել, թէ ինչպէս ես ձեզ ամեն օր ինձ համար մի կտոր հաց եմ խնայում, որ ձեզ կերակրեմ։ Ես ձեզ չեմ ուզում ասել, թէ ինչպէս ես ձեզ ամեն օր ինձ համար մի կտոր հաց եմ խնայում, որ ձեզ կերակրեմ։

Fonds A.R.A.M

—Ոչինչ, սպասողական ցած ձայնով Լուսին պատասխանեց նրան:

II

Այն օրից սկսած Լուսին նորից սկսեց ամեն երեկո գալ Տիգրանի մոտ, բայց այլևս չէր նստում նրա հետ միասին, այլ մի քանի քայլ հեռու մի քարի վրա կամ գետնի վրա նստած՝ լուռ ու մունջ նայում էր նրան: Լուսինը ամաչում էր իր սրտի խորքում զգացած սիրուց և չէր համարձակվում խոսել նրա հետ: Նա ուզում էր, որ Տիգրանն ինքը նրան մոտենա, նրան խոսեցնի, նրա հետ ծիծաղի, բայց Տիգրանը ոչ միայն չէր մոտենում, այլև ամեն անգամ, երբ Լուսինը նրան մոտենալ էր ուզում, նա ետ էր քաշվում, ինչպես թե վախենում էր նրանից:

Լուսինը չէր հասկանում, թե ինչու Տիգրանը այդպես էր վարվում իր հետ, ինչու նա ամեն անգամ, երբ ինքը նրան մոտենալ էր ուզում, ետ էր քաշվում, ինչպես թե վախենում էր նրանից:

դուն, որովհետև ամեն բան մի մարդուց են պահանջում... Չամ պէտք է գրես, համ պէտք է գործես, համ պէտք է նիւթական միջոցներդ զոհես, համ վերջապէս քեզ ինքդ պէտք է այն ամենն անես, որ ուրիշներին եւ բարեկամներդ ուրիշները չեն անում,—իսկ մենք կարող ենք ձեռքերը ծալած անգործ նստել....

Ուրիշ բան է պահանջել ինքնագործունէութիւն ամբողջ հասարակութիւնից, ուրիշ բան է ամեն առանձին գործ մի մարդուց պահանջել, և այնպիսի մարդուց, որ միւսից դրիչ ունի ձեռքում:

Գ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

Պ. ԱԻԱԼԵԱՆՑԻ ԲԵՆԵՖԻՍԸ

—

«Մայրապան», դրամա 5 արարուածներով և 7 պատկերներով, թարգ. պ. Աւալեանցի, ահա այն գրուածքը, որ հայ դերասանական մշտական խումբը յունվարի 31-ին ներկայացրեց յօգուտ պ. Աւալեանցի:

Պիեսան բաժանված է հետևեալ 7 պատկերների վրա. Զարհուրելի գիշեր, Ապացոյցներ և բանտարկութիւն, Սեղանաւորի հիւրընկալուն, Ոսոխկանութեան վարչատունը, Լրաբեր աղների թէատրօն (ցիրկ), Սրճատունն երջանկութեամբ և Բռնի գողութիւն: Աւելորդ չէ պատմել պիեսայի բովանդակութիւնը:

Տիկին Վալիեէի այրի կինը, որի ամուսինը փախել է Իտալիա, չարագործ է դարձել և վերջին տարիների ընթացքում բոլորովին անհետացել է, գրաւ է դնում իր կայքը, որով հետև իր որդի Լօրանը նրանից 10,000 ֆր. է խնդրել իր պարտքերը տալու համար: Տիկինը 10,000 ֆր. ստանում է իր փաստաբան Գլաւօնից, որ փողի հետ տիկնոջը խորհուրդ է տալիս այդ փողերը իր որդուն չը տալ: Տիկինը հետևում է փաստաբանի խորհուրդին: Այդ պատկերի կատարվելու ժամանակ տիկնոջ տանն է մի կար անող աղջիկ, Անետա, Լօրանի սիրուհին: Երբ Լօրան գալիս է մօր մօտ, պատահում է իր Անետային և երիտասի մէջ մի խօսակցութիւն է լինում, որի ժամանակ Անետան յայտնում է, թէ ինքը Լօրանից խաբված է, թէ Լօրանը սիրում է Անրի Սուշան սեղանաւորի Վիրգինա աղջկան, կամենում է նրա հետ ամուսնանալ, իսկ իրան թողնել և այլն: Երիտասարդը հեշտութեամբ հանգստացնում է շփոթված դեղեցիկ կնոջը և տեսնվում է իր մօր հետ: Մայրը յայտնում է որդուն, որ այդ 10,000 ֆր. գումարը իր վերջին ունեցածն է, եթէ այդ փողերը Լօրան տանէ և իր պարտքերը տայ, գուցէ ինքը ապիրատված կը լինի աղքատութիւն տեսնել: Լօրանը չէ կամենում իր մօրը հասցնել այդ դրութեանը և չը վերցնելով փողը, գնում է իր տուն. մայր և որդի ջոկ ջոկ տներում են բնակվում: Գիշեր է. ամենքը քնած են: Լօրանի մօր սենեակից աղաղակներ են լսվում, մայրը օգնութիւն է կանչում, Անետան վազում է այնտեղ, վիրաւորված գուրս է գալիս սենեակից և յայտնում է, որ Լօրանը իր մօրը սպանեց: Սա գարհուրելի գիշերն է:

Միւս օրը Անետան, չը նկատելով ոսոխկանութեան ներկայութիւնը, պատմում է իրողութիւնը: Գանում են Լօրանի արիւնաշաղախ տուրը, նրա հօշիկների հետքերը այդիում և նրան կալանաւորում են: Դա էլ ապացոյցները և բանտարկութիւն է:

Անդանաւոր Սուշանի տանը հիւրեր կան: Բոլորն էլ Լօրանի գործի մասին են խօսում. «Մեղու Հայաստանեայ» լրագրի չորրորդ երեսի վրա կարդում են պրօկուրօրի և պաշտպան փաստաբանի ճառերը: Դատարանում Լօրանի գործը շարունակվում է: Նա ազատվում է, որովհետև Անետան իր ասածները դատարանում մերժում է: Լօրանը հիւր է գալիս Սուշանի տուն, բայց ամենքը նրանից յետ են քաշվում. դատարանը նրան արդարացրեց, բայց հարկաւոր է, որ հասարակական կարծիքն էլ նրան արդարացնէ: Լօրան խօսք է տալիս Վիրգինիային, որ իրան սիրում է, գանել իր մեծ ապացոյցներին և այդպիսով արդարանալ հասարակական կարծիքի առաջ:

Նա գնում է ոսոխկանութեան վարչատուն, խնդրում է կառավարչից իրան ոսոխկանութեան մէջ ծառայութեան ընդունել: Կառավարիչը առաջ նրա խնդիրքը մերժում է, իսկ յետոյ տեղեկանալով, որ Փարիզ նոր ցիրկ է բացվել և ցիրկի կառավարիչները յայտնի ասպետներ՝ Դակօլար և Լիւբէնն են, ընդունում է Լօրանին ոսոխկանութեան ծառայութեան մէջ: Մենք չը հասկացանք ընդունելութեան պատճառը արդեօք Լօրանի չարագործութեան մէջ համոզվելու համար էր, թէ ոսոխկանութեան կառավարիչը փոխեց իր համոզմունքը և նորեկ աւազակներին կասկածից չարագործութեան մէջ:

Հետևեալ պատկերը ցիրկն է ներկայացնում, որտեղ հաւաքվել են ոսոխկանութեան անդամները, իւրաքանչիւր հարկէ հագուստները փոխած: Այդտեղ ոսոխկանները տեղեկանում են, որ Դակօլար և Լիւբէնն չարագործները մտադիր են Անրի Սուշանի տանը գողութիւն անել, յետոյ մի և նոյն անձինք, այսինքն ոսոխկանները և չարագործները միմեանց սրճատան մէջն են պատահում, որտեղ Անետան երգում է, տեսնում է Լօրանին և ոսոխկանութեան կառավարչի ներկայութեամբ դարձեալ սում է Լօրանին, որ նա սպանեց իր մօրը: Ոսոխկանութեան կառավարիչը Անիետային (!) կալանաւորում է:

Հինգերորդ գործողութեան մէջ Դակօլար և Լիւբէնն չարագործները մտնում են անդանաւոր Սուշանի տուն, կոտրում են նրա դրամարկղը, գողանում են արկղի մէջ եղածը և յետոյ վառած մոմը սկսում են կամենալով տանել մինչև Սուշանի որդու ննջասենեակը և բացի այդ արկղի մօտ գցում են Սուշանի որդու ժամացոյցի շղթան, որպէս գի այդ երիտասարդին գողութեան մէջ կասկածեն: Գողերին չէ սպասվում, որովհետև ոսոխկանութիւնը նրանց բռնում է: Բայց ինչ եղաւ մայրապան Լօրանի հետ. ոսոխկանութեան կառավարիչը յայտնեց, որ Լօրանը իր մօրը չէ սպանել, այլ նրա մօր սպանողները Լիւբէնն և Դակօլար չարագործներն էին: Բայց թէ ինչպէս իմացաւ այս բանը ոսոխկանութեան կառավարիչը, հասարակութեան համար գաղտնի մնաց: Թէ ինչ էր Մարիետան հաւատացնում, որ Լօրանը մայրապան է, արդէօք նա սո՞ւտ էր ասում, թէ ճշմարիտ, նոյնպէս գաղտնի մնաց:

Ահա այն դրամայի բովանդակութիւնը, որ կրում է «Մայրապան» ձոնուած վերնագիր և որ բաժանված է նոյնչափ ճոնուած վերնագիրներ ունեցող պատկերների վրա:

Որ պ. Աւալեան գնում է իր բենեֆիսին «Կայրի» նման մի absurdum, որ օր. Սիրանուշ «Հարստահարված առաքինութեան» պէս մի յիմարութիւն է տալիս իր բենեֆիսին, այդ մեզ համար հասկանալի է, բայց պ. Աւալեանի վարմունքը մենք չը կարողացանք հասկանալ: Պարոն Աւալեանը այն սակաւ դերասաններից է, որոնց վրա ամեն սակաւ բեռն են շալակում, որոնց իւրաքանչիւր պիեսայի մէջ գուրս են բերում ամենադժուարագործութեամբ: Ի հարկէ այդպիսի հանգամանքները կորցնում է իր բոլոր արժանաւորութիւնները, բայց մի և նոյն ժամանակ պ. Աւալեանը ունի մի սակաւ ամպլուա, որի մէջ նա դերեզիկ է լինում: Մենք խորհեմ չէինք վերաբերվում դէպի պ. Աւալեանը, երբ նա իրրև պաշտօնեայ, իրրև թատրօնական մանաւանդ վարձկան դերասան, ստիպված ամեն տեսակ դերերում գուրս էր գալիս, բայց որ նա իր բենեֆիսին այն տեսակ պիեսա չը դրեց, որ փոքր ի շատէ միտք ունենար և որի մէջ ինքն էլ կարողանար մի տիպ ներկայացնել, մի այնպիսի տիպ, ինչպէս պ. Սունդուկեանի Արութինը (Պէպօ), Սարգիս (Էլի մէկ գոհ) և այլն, դրա համար պ. Աւալեանը դատապարտելի է: Մանաւանդ որ «Մայրապանը» պիեսան ինքը պ. Աւալեանը թարգմանել է, մանաւանդ որ նա կարող էր թարգմանել մի այնպիսի գրուածք, որ փոքր ի շատէ բովանդակաւոր և խելացի լինէր և որի մէջ պ. Աւալեանն էլ կը կարողանար մի բան անել: Ոթէ ոչ ի՞նչ բան է «Մայրապանը», ինչ միտք ունի նա, ի՞նչ բարոյական ազդեցութիւն պիտի ունենայ այդ գրուածքը հասարակութեան վրա: «Մայրապանը» ամբողջապէս գրված է նրա համար, որ ցոյց տայ Փարիզի պօլիցիական ներքին ճարպիկութիւնը, ուրիշ ոչինչ միտք, ոչինչ տենդենցիա չը կայ այդ գրուածքի մէջ: Բայի այդ «Մայրապանի» մէջ պ. Աւալեանի դերն էլ իրան յարմար չէր և եթէ հասարակութիւնը նրան ծափահարում էր, այդ նրա նախկին ծառայութիւնների համար էր:

Վերջացնելով մեր յօդուածը ցանկութիւն ենք յայտնում, որ պ. Աւալեանը միւս անգամ չը հանէ այդպիսի սխալ ընտրութիւն:

Բենեֆիսեանը մի քանի ընծաներ ստացաւ, որոնցից ուշի շատին նա արժանի էր:

Մենք չենք հասկանում, թէ անտրակտների ժամանակ ինչ աղմուկներ են լինում վարագոյրի ետևը: Գուցէ բեմիսիօրը անզգուշութեամբ բեմը կազմելու ժամանակ աղմուկ է հանում, աֆոռները այս կողմ այն կողմ դրնչով և բարձր բղաւելով: Լաւ չէ, պ. Բեմիսիօր: Փորր ինչ զգոյշ եղէք, որպէս գի յանկարծ թատրօնական մանաւանդ ցանկութեան հակառակ իրակա՛ն կեանքը չը վերջացած մի սիեսա չը ներկայացնէք:

Որովհետև բեմիսիօրի վրա խօսելիս ենք, աւելորդ չէ նրա անճշդութիւններից մի քանիսը ցոյց տալ:

Բեմը գիշեր է ներկայացնում և ներս են բերում լամպա, դրանից բեմը չէ լուսաւորվում, անցնում են 5 րոպէներ և յետոյ յանկարծ պիեսական ղօրութեամբ լուսաւորվում է:

Գողերը լապտերով Սուշանի տուն են մտնում, լապտերի լոյսը այնքան խաւար է որ գողերը ոչինչ չեն տեսնում և տան մոմերը վառում են, բեմը շարունակում է մնալ մթնալ, բայց գոնէ մոմի լոյսը կայ, մինչդեռ մի քանի րոպէից յետոյ նոյն տունը մտնում են ոսոխկանութեան ծառայողները, տանտէրերը ոչ մոմ են վառում և ոչ լապտեր ունեն, բայց միմեանց շատ լաւ են տեսնում և երկար ու բարակ մտալահաւքներ են անում Ի՞նչպէս պէտք է մեկնել այս հանգամանքը: Այսպիսի շատ անճշդութիւններ կարող էինք պատմել, բայց մեր յօդուածը առանց այդ էլ երկարացաւ:

Լսում ենք, որ պ. Աւալեանը իր բենեֆիսից, որի ժամանակ թատրօնը լի էր, ընդամենը 180 րուբլ է ստացել: Սթէ թատրօնական մասնաժողովն էլ այդքան լինի ստացած, ուրեմն բենեֆիսի գուտ եկամուտը 360 րուբլ է եղել: Ամերայնի թատրօնը, ինչպէս պատմում են, բենեֆիսի գներով 700 րուբլ եկամուտ է տալիս, ուրեմն այդ գիշերը 350 րուբլ ծախս է եղել:

Նոր-Բեզենգենա

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

Դոկտոր Անդրէաս Արծրունի գրում է մեզ Բերլինից. «Նոյեմբերմս մի հաւատա դերմանացի միներալոգ վախճանվեցաւ այստեղ և կտակեց մի գումար (12,000 Թալէր) այստեղի Ակադեմիային, որպէս զի այս գումարը օրինաւոր կերպով աճեցնելուց յետոյ, նրա տոկոսներով միներալոգիական արշաւանքներ յանձն առնվին»: Պ. Արծրունու հաղորդած այդ ուրախալի լուրին մենք մեր կողմից կաւելացնենք այն ցանկութիւնը որ գիտնական, միներալոգիական արշաւանքների առաջնորդներից մեկը կատարվի դէպի Փոքր-Ասիան և Հայաստանը, որովհետև այդ երկիրները այժմ ամենքին հետաքրքրում են և դեռ շատ քիչ յայտնի են եւրօպական գիտութեանը:

—

Սատրանը Վենեցիայում Մխիթարեաններից հրատարակված արագամէպ հանդիսարանի վերջին տետրակը: Ինչպէս և միշտ, այս տետրակի մէջ տրում է կատարեալ զարդակութիւն և ամբողջ տետրակի մէջ ոչինչ չը կայ կարդալու: Չենք հասկանում ինչ նշանակութիւն ունի հրատարակել այդ տեսակ անգոյն, անհամ և անճաշակ հանդիսարան: Մխիթարեան միաբանութեան տուրը հայրերը չեն տեսնում մի՞թէ որ կատարեալ ազարդիւն աշխատանք են կատարում, կատարելագէս ջուր են մաղում:

—

Փետրվարի 2-ին մի քանի օրվայ գարնանային ջերմութիւն յետոյ, կրկին ձիւն եկաւ Թիֆլիսում, բայց փողոցներում ձիւնը հալվում էր և միայն ցեխ էր դարձնում:

—

Մենք իմացանք որ Թիֆլիսի զօրամասերից, քահանաներից և դպրոցների աշակերտներից շատերը դժուարանում են «Մշակին» գրվելով մի անգամից 10 րուբլ վճարել: Այդ պատճառով մենք պատրաստ ենք քաղաքիս դպրոցների աշակերտներին, քահանաներին և զրկակաչիներին հնչացնել «Մշակի» բաժանորդագրութիւնը, հետևեալ պայման առաջարկելով նրանց, Նրանք կարող են գրվել մեր թերթին սկզբից 2 րուբլ վճարելով, և յետոյ մի մի րուբլ տալով, ութ ամսվայ մէջ լրացնել «Մշակի» տարեկան բաժանորդագինը, կամ տաս ամսվայ մէջ վճարել ամսական մի մի րուբլ:

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Յունվարի 31-ին կուբօն անուանված կալուածատիրում (ժիրօնդեան դեպարտամենտում), մեռաւ Ջերմից 74 տարեկան հասակում Միրանդի նահանգի պատգամաւոր Ա. Գրանիէ դէ-Կասանեակը, բօնապարտեան կուսակցութեան կատարի անգամ Պօլ դէ-Կասանեակի հայրը: Նա ծնվեց Բէրժէրում 1806 թուականին: Նրա ծննդեան տեղը առաջ սխալմամբ կասանեակն էին համարում, որով և բացատրում էին նրա ազգանունի երկրորդ մասը: 1832 թվին նա, վիկտոր Հիւգոի բարեխօսութեամբ, առաջ «Journal des Débats»-ի, իսկ յետոյ Փարիզի «Presse» լրագրի աշխատակից դարձաւ, և մեծ ատելութիւն հանեց կլասիցիզմի դէմ ուղղված իր խիստ կրիտիկներով: Գրանիէ դէ-Կասանեակը թէ պատգամաւորների ժողովում և թէ լրագրում ջերմ կերպով պաշտպանում էր, որպէս կաշառված պաշտօնական ժուրնալիստ, զանազան կառավարութիւնների ժամանակ, պատպատագական կատակցութեան շահերը: Լուի-Նապօլէօնի պետական յեղափոխութեան ժամանակ նա առաջին գրողն եղաւ, որ համարձակութիւն ունեցաւ պաշտպանել և մինչև անգամ փառաբանել դեկտեմբերի 2-ի չարագործութիւնը: Փարիզի լրագրութեան մէջ աշխատողները, այն ժամանակ, երբ նա պաշտօնական խմբագիր էր, անդադար յիշեցնում էին նրան այն «մի կ պիւժին արծաթէ գդալները», որ նա առացաւ մեկ երգչուհուց, երբ նա ժիրարդինեան «Presse» լրագրի բեցէնզէնա էր:

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԻՑ

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 31 յունվարի: Կոմս Լօրիս-Մէլիքով հասաւ Ս. Պետերբուրգ. այսօր հասան այստեղ նոյնպէս և Տօլբէրն ու միներատ Նաբօկով. երեկ բոլոգարական իշխանը հասաւ Կիևից. մի քանի օտարերկրեայ իշխաններ մտադրվել էին փետրվարի 19-ին Ս. Պետերբուրգ գալու, բայց Կայսրուհու հիւանդութեան պատճառով փոխեցին գալու օրը: Սաստիկ լուր է տարածվել, որ իբր անպիտան Դուքինէրին և Լէյարդ դեսպանները փոխվում են և միմեանց տեղն են անցնում:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 31 յունվարի: Պետական բանկի 5% առաջին փոխառութեան տոմսակն արժէ 93 ր. 50 կ., երկրորդ 92½ ր., երրորդ 93 ր. 50 կ., չորրորդ 93 ր. 25 կ., ներքին 5% առաջին փոխառութեան տոմսակն արժէ 228 ր. 50 կ., երկրորդ 228 ր., արևելեան առաջին փոխառութեան տոմսակն արժէ 91 ր., երկրորդ 91½ ր., երրորդ 99½ ր., ոսկին—7 ր. 71 կ.: Ութսաց 1 րուբլ Լօնդոնի վրա արժէ 25%½ պէնս. ութսաց 100 րուբլ Գերմանիայի վրա արժէ 217 մարկ, 75 պֆ., Փարիզի վրա 269 ֆրանկ:

խմբագիրը—հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Fonds A.R.A.M

Մամուլի տակից դուրս են եկել և վաճառվում են Կենտրօնական Դրավաճառանոցում հետևեալ գրքերը։

Մանկական երգեր Գամառ-Քաթիպայի, կազմած	—	ր.	25 կ.
— Նոյնը անկազմ	—	»	15 կ.
Թաւամազ մեղու՝ պատկերազարդ, կազմած թարգ. օր Ն. Տէր-Մարկոսեանի	—	»	40 կ.
Կարմիր լապտեր՝ պատկերազարդ և կազմած, թարգ. օր Ն. Տէր-Մարկոսեանի	—	»	50 կ.
— Նոյնը առանց կազմի	—	»	30 կ.
Վէպեր. 8. Գրիգորեանցի	—	»	60 կ.
Պէպօ. կոմեդիա երեք արարվածով, հեղ. Գ. Սունդուկեանի	—	»	30 կ.
Մօթես կամ աշխատութիւն, հեղ. Տ. Գաւռօ-Թարգմ. Դպիւերէնից.	1	»	— կ.
Խորհրդաւոր կղզի, հեղ. Ժ. Վէրն 3 հ. թարգ. Դպիւերէնից	4	»	— կ.
Դիւաբնակ բլուր. հեղ. Էժէն Սիւ 2 հ. թարգ. Դպիւերէնից	2	»	75 կ.
Գատանեկան ներշնչուածներ, հեղ. Հրանտ Ասատուր	—	»	60 կ.
Սահմանագրութիւն և հայ ժողովուրդն Հր. Ասատուր	—	»	35 կ.
Մի կաթիլ արտասր, զոր կը հեղու Սիրակ հայ մոխիրին վրայ	—	»	35 կ.
Խօսք զհայրենեաց հեղ. Վ. Վ. Գաբռիզակցի	—	»	70 կ.
Թօրոս աղբար Հայաստանի ձամբորդ հեղ. Սրուանձտեանց	1	»	25 կ.
Մանանայ նոր հեղինակի	1	»	75 կ.
Սիրաք և Սամուէլ բարի հօր կրթական դասեր, հեղ. Խրիմեան Հայրիկ	1	»	45 կ.
Մարգարիտ արքայութեան երկնից, նոյն հեղ.	—	»	75 կ.
Վանգոյժ. կուժ մի ջուր իւր այրած հայրենեաց վերայ Կ՛օրհնէ Խրիմեան Հայրիկ	—	»	20 կ.
Թէ ինչ շահեցանք Բերլինի վեհաժողովէն, հեղ. Մ. Զերաղի	—	»	40 կ.
Հայաստան և Իտալիայ նոյն հեղ.	—	»	60 կ.
Սամուէլ Մուրատեանի կտակի խնդիրը, դատախօսութիւն Ս. Արծրունու.	—	»	50 կ.

Հրատարակութիւն Զարմայր Մաերեանի

Փարոս Հայաստանի, պատկերազարդ հանդէս.	1	»	— կ.
Եղրայր և քոյր Գերմանական վէպ. պատկերազարդ	—	»	30 կ.
Արքայադուստր Գերմանական վէպ. պատկերազարդ	—	»	35 կ.
Հակայական ձեռքեր Անգղիական վէպ, պատկերազարդ	—	»	10 կ.

Իշխան Բէհրութեանի հրատարակութիւններ

Վէրքի իմ վերչէր, ճարս երեք պատկերով Մ. Տ. Գ.	—	»	40 կ.
Բեքեր բիճու Հանաքը. Օպերետա մի գործողութեամբ	—	»	25 կ.
Աշնանային երեկոյ գիւղում, վոդեվիլ մէկ արարուածով.	—	»	25 կ.
Բունի ամուսնութիւն. կօմեդիայ մէկ արարուածով	—	»	40 կ.
Ժանօ և Ժանէտ, օպերա-վոդեվիլ, մէկ գործողութեամբ.	—	»	40 կ.
Պատանիներին խրատ. վոդեվիլ մէկ արարվածով Մ. Տ. Գ.	—	»	50 կ.
Տիկինը նրան սպասում է, կատակերգութիւն մէկ արարուածով.	—	»	30 կ.
Անանուն կատակ. կատակերգութիւն մէկ արարուածով.	—	»	40 կ.
Փակուած դրան մօտ. պատկերամեծախօսութիւն	—	»	30 կ.

Նոյն տեղը վաճառվում են ամենայն տեսակ դասագրքեր Հայերէն, Ռուսերէն և օտար լեզուների, դասական պիտոյքներ ուսումնարանների և աշակերտների համար. Հայերէն, Ռուսերէն և Դպիւերէն վիպասանութիւններ, ամենայն հասակի ընթերցանութեան և գիտութեան զանազան ճիւղերին վերաբերեալ դրքեր. պատուէրները կատարվում են ամենայն արագութեամբ։ Օտարաքաղաքացիք իրանց պահանջները պէտք է ուղարկեն հետևեալ հասցէով

Въ Тифлисъ. Въ Центральную книжную торговлю“

2—10

Կիրակի, յունվարի 27-ից սկսած, Գունիբեան փողոցի վրա, ցիրկի մօտ գտնված բալագանի մէջ կը ներկայացնվի Հասարակութեանը երբէք այստեղ չը տեսնված եւրոպէի, այն է ԵՒՐՕՊԱՅԻ ԸՈՒՆԴԱՀԱՆ ՀՍԿԱԾ ՕՐԻՈՐԴ ԱՄԱԼԻԱ և աշխարհի ամենափոքր ԿԱՐԼԻԿՆԵՐ ՄԸՐԿԻՈՋ ՀՆԴԵՐԻՑ ԿՕԼԻՆ և ՄԸՐԿԻՈՋՈՒՀԻ ԼՈՒԻՋԸ։ Տեղերի գները՝ առաջին տեղեր 50 կօպէկ, երկրորդ 30 կօպէկ։ Երեխաները կէսն են վճարում։

3—5

Ժիլկ Ն. Նաւասարդեանի «Պիֆտերիա» կամ «փողացաւ» գրքոյկը վաճառվում է Հեղինակի մօտ քաղաքային հիւանդանոցում, Կենդրոնական գրավաճառանոցում և Օ. Գրիգորեանցի Կովկասեան գրավաճառանոցում։ Գինն է 25 կօպէկ—բարեգործական նպատակով։

ԹԻՖԼԻՍԻ ԱՐՀԵՍՏԱՒՈՐՆԵՐԻ ԿԼՈՒԲԻ գլխաւոր անդամների խորհուրդը է նկատի ունենալով յունվարի 26-ին նշանակված առաջին ընդհանուր ժողովի ՉԸ ԿԱՑԱՆԱԼԸ, կ՛ուրախ է կանոնադրութեան 12 յօդուածի համեմատ հրաւիրում է կլուբի անդամներին ՀԱՒԱՔՎԵԼ փետրվարի 2-ին, ԵՐԵԿՈՑԵԱՆ ժամի 7-ին։

2 2

ՄԻ ՕՐԻՈՐԴ ՎԱՐԺՈՒՀԻ, որ ուսուցչուհու վկայական ունի, ՆՈՐ Է ԵԿԵԼ ՓԱՐԻԶԻՑ և հիմնաւորապէս իմանում է ՌՈՒՍԵՐԷՆ, ՖՐԱՆՍԻԵՐԷՆ, ԳԵՐՄԱՆԵՐԷՆ, ԱՆԳԼԻԵՐԷՆ և ԻՏԱԼԵՐԷՆ լեզուները, նոյնպէս ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ և ԵՐԳԵՑՈՂՈՒԹԻՒՆ. փնտռում է ԴԱՍԵՐ կամ վարժուհու ՊԱՇՏՕՆ։ Հասցէն. Ասատմանսկայա փողոց, ԶՈՒԲԱԼՕՎԻ ՏՈՒՆ, առաջին յարկում Սեմինարիայի հանդէպ, Բրօդսկու բնակարանում։

3—6

ՆԵՐՀԱՅ 1880 ԹՒՈՒՄ ԿԸ ՏՊԱԳՐՎԻ

„ԿԱՅԾԵՐ“

ՎԷՊ ՏԱՃԿԱՍՏԱՆԻ ՀԱՅՈՑ ԿԵԱՆՔԻՑ

Հեղինակութիւն ԲԸՖՖԻ

Վէպը բաղկացած կը լինի երկու առանձին հատորներից իւրաքանչիւրը կը բովանդակէ մօտաւորապէս 400 տպագրված երեսներ։ Գինն մէկ հատորի գինն է 1 ր. 50 կ., իսկ միասին 3 ր.։ Մէկ հատորի համար առանձին ստորագրութիւն չէ ընդունվում։

Ստորագրվել կարելի է ԳԱՒԱՌՆԵՐՈՒՄ այն պարոնների մօտ, որոնք բարեհաճել են բաժանորդներ հաւաքել «ԿԱՅԾԵՐԻ» տպագրութեան համար, իսկ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ պէտք է դիմել «Մբաակի» խմբագրատունը Յ. Մէլիք-Յակոբեանին։

ՄԻ ՀԱՅ ՕՐԻՈՐԴ, որ աւարտել է իւր ուսումն Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ օրիորդաց ԳԻՄՆԱԶԻԱՆԵՐԻՑ մինի մէջ, ցանկանում է վարժուհու պաշտօն ստանալ Կովկասի ՀԱՅՈՑ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆՆԵՐՈՒՄ։ Պայմանները խնդրում ուղարկել հետևեալ հասցէիս. С. Петербургъ, Новая улица, домъ № 14 кв. № 10 Хр. Ив, Іоану.

2—5

ՄՕԶԴՕՔԻ

Օրիորդաց դպրոցի համար պահանջվում է մի ՎԱՐԺՈՒՀԻ շահաւոր պայմաններով. ցանկացողները կարող են դիմել «ՄՇԱԿԻ» խմբագրատունը Յ. Մէլիք-Յակոբեանին պայմանները մասին խօսելու համար։

ԱՐԴԵՆ ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ ԵՆ

1880

Փոքրադիր ՕՐԱՑՈՑ Ն. Ք. Ֆ.

Սկզբունք գեղաքանդակ պատկերք՝ Գառաբիւրքին Հայոց Կ. Պոլսոյ

Տ. ՆՆՐՍԷՍԻ

Եւ Քարտուղարին պատգամ. Հայոց Յ՛Ի Բերլին՝ ՄԻՆԱՍԱՑ ՁԵՐԱՋ

Վերջուին սպիտակ երեսք յիշատակարանի համար։ Գինն է ամենայն տեղ 15 կօպ.

Բ. ՄԵԾԱԴԻՐ

ՕՐԱՑՈՑ 1880 Ն. Ք. Ֆ.

Սկզբունք գեղաքանդակ պատկեր՝ ՍԻՐՈՑՆ ՏՐԴԱՏԱՑ

Բոլոր Օր հ.՝ Հր ց.՝ մկ.՝ և Համբ. գրուած են կարգաւ և ՆԱԳԱՒԻԿ ԸՆԴԱՆԵԱՑ

Ե. Տ. յաւելուածով

Սկզբունք գեղեցիկ պատկեր՝ ԴԻՏԱԿԱՒՈՐ ՁԿԱՆ

Գինն է մինչև 600 վ. . . 30 կ.

Իսկ նորանից բարձր՝ . . . 35 կ.

Դուռարով գնողաց գիջուին կը լինի։

Ա. Դուլամիրեանց

ՑԵՐԵՒԱՆ

ԹԻՖԼԻՍԻ ՔԱՂԱՔԱՑԻՆ ՎԱՐԶՈՒԹԻՒՆԸ հրաւիրում է ցանկացողներին պատրաստել սօճու և կաղնու տախտակներ և բէյկաներ, քարիւր. Մցխէթի, Ալգէթի և Սօլօլակի քարածուխի ձիւթ և աւազ։

Պատրաստելու պայմանների նոյնպէս պահանջված առարկաների քանակութեան և չափի մասին կարելի է տեղեկանալ վարչութեան մէջ առաւօտեան 10 ժամից մինչև 2 ամենայն օր։ Թէ գրաւոր և թէ բերանացի առաջարկութիւնները ընդունվում են վարչութեան մէջ մինչև փետրվարի 7-ը։

2—3

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝

1. Երգն կեանց քահանայ—Մանկական երգարան, երգեր և պար-երգեր ընդունված է Ներսիսեան և Գայանեան դպրոցներում. գինն է . . — ր. 20 կ.
2. Մեծատուն և աղջկանց—երգարան աղջկանց և աշակերտուհեաց Հայկական ուսումնարանաց . . . . . 1 ր. — կ.
3. Բժիշկ Բ. Նաւասարդեանց—Դիֆտերիա բողազացաւ . . — ր. 25 կ.
4. Բժիշկ Գ. Տէր-Գրիգորեանց—Վարակիչ հիւանդութիւններ.

(Ծաղիկ, կարմրուկ, ակարլատին, բծաւոր տիֆ, անդրադարձ տենդ, դիֆտերիտ, ընդհատ տենդ, խօլերայ, դեղին տենդ, որովայնատիֆ և ժանտախտ։)

Սոցա յատկութիւններն, ծագման և տարածման եղանակներն և նախապաշտպանողական միջոցներ։

—

Վաճառվում են Զ. Գրիգորեանցի Կովկասեան գրավաճառանոցում։

3—5

Զ. Գրիգորեանցի «Կովկասեան գրավաճառանոցում» ծախվում են՝

1. Գազիա յեան. Ա—բառգիրք Հայ-գաղղիարէն։ Dictionnaire Arménien Français. գինն է. . . . . 6 ր.
2. Գազիա յեան. Ա—Հայկական դեղագրութիւն, գինն է . . . . 1 ր.
3. Մեծատուն և անց (եղիշէ վարժապետ) —Երգարան աղջկանց և աշակերտուհեաց Հայկական ուսումնարանաց։ Հատ. ա. գինն է. . . . . 1 ր.

2—3

ՓԱՐԻԶ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ

Վիրահատով վճռամեայ ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ Հանդիսի 1880 ամի առաջին տետրն տպագրուեցաւ և այս օրերումս կուղարկուի պատուելի բաժանորդաց։ Այս տետրիս մէջ տպուած կան 36 ՊԱՏԿԵՐ, յորոց 12-ն ԱՋԳԱՑԻՆ ԵՆ։ ԲԱԺԱՆՈՐԴՈՒԹԵԱՆ 1880 ամի երկու տետրակաց գինն է 2 ռուբլի. իսկ առանձին առանձին գնողների համար՝ իւրաքանչիւր տետրի գինն է 1 ր. 50 կ. հանդերձ առաքմամբ։

Հրատարակիչ Զարմայր Մաերեանց։

2—4

ԹԻՖԼԻՍԻ ՔԱՂԱՔԱՑԻՆ ՎԱՐԶՈՒԹԻՒՆԸ յայտնում է, որ ՌՈՒՍԱՑ ԲԱԶԱՐԻ և ՀԱՒԼԱԲԱՐԻ ՀՐԱՊԱՐԱԿԻ վրա կառուցված են ԱՌԻՏԱԿԱՆ ՇԻՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ վարձով տալու համար. ռուսաց բազարի վրա 18 հասարներ և Հաւլաբարի հրապարակի վրա 40։ Ցիշեալ շինութիւնները ՎԱՐՁՈՎ վերցնել ցանկացողները հրաւիրվում են քաղաքային վարչութիւնը, որի ԴՐԱՍԵՆԵԱԿՈՒՄ ամենայն օր, բացի տօն օրերից, առաւօտեան 10 մինչև 2 ժամը երեկոյեան վարձի պայմանները կը յայտնվին։

2—3

Дозволено Цензурою 4 Февраля 1880 г. Тифлисъ.

Տպարան Ա. Ա. Միխելսոնի

Типографія А. А. Михельсона

Fonds A.R.A.M

№ 17 Փետրվարի 6 (18) 1880 ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ Փետրվարի 6 (18) № 17

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը 6 րուբլի
Առանձին համարները 5 կոպէկով։

Բիֆլեսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ։

Յայտարարութիւնք գիւում են ուղղակի
Тифлисъ. Редакція „Мшакъ“

ՄՇԱԿ

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Յացի կիրակի և տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով։

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ։

„ՄՇԱԿ“
ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՐԱԳԻՐ
1880 ԹՒԻՆ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՎՈՒՄ Է ԱՄԵՆ ՕՐ, բացի տօն և տօների հետեւեալ օրերից։

Լրագրի դիմքը և պրոգրամմեն նոյն են մնում։ Մենք ստանում ենք ՍԵՓԱԿԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ։ «ՄՇԱԿԻ» տարեկան գինը ենք ՍԱՀՄԱՆԵՑ 10 րուբլ է, կէս տարվան 6 րուբլ։ Գրվել կարելի է ՄԻՆՉՅՆ ԽՄԲԱԳՐԱՏՆ ՄԷՋ։

ՀԱՒԱՆԱԶԻՆ ՀԱՄԱՐՆԵՐԸ ծախվում են 5 կոպէկով հատը։ Օտար քաղաքներից պէտք է դիմել հետեւեալ հասցէով ТИФЛИСЪ Редакція «Мшакъ.

Խմբագիր—հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Կ. Պօլսի միացած ընկերութիւնները.—Ներքին տեսութիւն։ Նամակ Երևանից։ Նամակ Խմբագրին, Ներքին լուրեր.—Արտաքին տեսութիւն։ Թիւրքիա։ Նամակ Թիւրքիայից.—«Մշակի» հեռագիրներ.—Յայտարարութիւններ.—Բանասիրական։ Աչխարհիկ լեզուի մասին։

Կ. ՊՕԼՍԻ ՄԻԱՑԱԾ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ընթերցողը կը կարդայ մեր ներկայ համարում, որ ինչպէս մեզ տեղեկացնում են Կ. Պօլսից, այնտեղ ազգային երեք ընկերութիւնները միացել են վերջապէս։

«Մշակի» ներկայ համարից ընթերցողը կը տեղեկանայ նոյնպէս, որ երէկ մենք դարձեալ ուղարկեցինք «Ընտրատեան» ընկերութեան անունով 3000 րուբլ պատան նուիրատուութիւններից հաւաքած և որ մօտաւորապէս երկու տարվայ ընթացքում մենք ուղարկեցինք մերև յիշված ընկերութեանը 13,000 րուբլ դումարը և յոյս ունենք, որ այժմ, երբ երեք ընկերութիւնների մի ընկերութեան մէջ միանալը դառնում է կատարված իրողութիւն, մենք միջոց կունենանք աւելի էլ մեծ դումարներ հաւաքել և ուղարկել Կ. Պօլսի ընկերութեանը։

Յայտնի է որ թէ երեք ընկերութիւնների՝ «Ընտրատեան», «Պօլոցամիրաց - Ընտանեան» և «Կիլիկեան» ընկերութիւնների և թէ նրանցից դուրացած նոր միացած ընկերութեան նպատակն է՝ ուսում տարածել Հայաստանի մէջ։

Բայց յայտնի է նոյնպէս և այն, որ այս բոլէիս տարածելի սով է տիրում ամբողջ Թիւրքաց Հայաստանում։

Ինչքան գովելի էր այդ ընկերութիւնների նպատակը Հայաստանի տնտեսական բարօրութեան ժամանակին, այնքան էլ, մեր կարծիքով, նրանց գործունէութիւնը, Հայաստանի աղքատութեան լոկ ուսման վրա մնալը ապարդիւն կը լինէր այժմ, երբ Հայոց աղքատութեան մեծ մասը մեռնում է սովից։

Եթէ Թիւրքաց Հայաստանի ամբողջ աղքատութիւնը սովից մեռնի,—ո՞ւմ համար կը լինեն ընկերութիւնների ձեռքով հիմնած դպրոցները....

Այդ պատճառով մենք կարծում ենք, որ գոնէ ժամանակաւորապէս, մինչև որ Հայաստանի տնտեսական սարսափելի ճգնաժամը կանցնի, անհրաժեշտ կը լինէր որ Կ. Պօլսի ազգային ընկերութիւնները, եթէ ոչ իրանց ամբողջ դումարները, գոնէ իրանց դումարների մեծ մասը գործ դնէին ոչ թէ դպրոցների պահպանելու վրա, այլ սովատանջներին օգնելու վրա։

Եթէ ոչ, սովը անցնելուց յետոյ, նրանք հարկաւորութիւն էլ չեն ունենայ հոգալ Հայաստանի մէջ դպրոցներ պահպանելու մասին, որովհետև այն աղքատ ընտանիքը որ պահանջ ունի դպրոցների մէջ, ոչնչացրած կը լինի սովի անգութ ներգործութեամբ։

Մենք կարծում ենք որ այս բոլէիս անգործնական և միամիտ կը լինէր մոռանալ դպրոցների մասին, երբ մեզ ամենքիս վրա պարտք է դրված թշուառ Հայ աղքատութեան առաջին և ամենաանհրաժեշտ կարիքը յոյսացնել։

Մենք պարտաւորութիւն ենք համարում յիշել այստեղ, որ «Ընտրատեան» ընկերութեանը մեր վերջին ուղարկված դումարի մէջ կայ և մի փոքրիկ դումար, որ նշանակված է սովատանջներին օգնելու համար։ Յացի սորանից անցեալ տարի մենք ուղարկեցինք «Ընտրատեան» ընկերութեանը նրա միւս փոխերի հետ միասին և 1000 րուբլ, որոնք հաւաքված էին յոգուտ Վ[անի] սովատանջների։

Յայտ եթէ այդ էլ չը լինէր, թիւրքաց Հայաստանի այժմեան ծանր դրութեան ժամանակ, Կ. Պօլսի միացած ընկերութիւնը պէտք է, մեր կարծիքով, բոլոր միացած հոգսերը առ ժամանակ թողնէր և մոռանար միմիայն թշուառ սովատանջներին օգնե-

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԱՇԽԱՐՀԻԿ ԼԵԶՈՒԻ ՄԱՍԻՆ

I

—

Ոչ ոք հերքել չէ կարող, որ այժմեան Հայութեան մէջ եթէ կան ազգային հարցեր, որոնք իրաքանչիւր հայ գործիչի խելքը զբաղեցնում են, դոցանից մէկը արդարև մեր աշխարհիկ, կենդանի, նորաթողոջ լեզուն է, սորա կազմակերպութիւնը և զարգացումը, ասենք մինչև անգամ՝ նորա մանկական կրթութիւնն է։ Մեզ մօտ լինում է, ինչ ամեն տեղ եղել է։ Լեզուի կրթութեան մասին խօսում են թէ գրողները և թէ ոչ—գրողները. լրագիրներում, փողոցներում, բաղարներում, հանդէսներում, կարճ՝ ամենուրեք այդ խեղճ մանուկը քննչչ գուանքների առարկայ է դառնում. և կատարեալ իրաւունքով. լեզուն ազգային գանձ է, նա պատկանում է ամենքին, ուստի և մեզնից իւրաքանչիւրը ունէ չահ նորան լաւ կրթված տեսնելու։

Այս երկտողը հրատարակելու մեզ առիթ տուեց պարոն Դաղեանի մի յօդուածը, որը «Մշակում» երևեցաւ (տես 1879)։ Ներկայ գրուածքիս նպատակը չէ հայկական աչխարհիկ լեզուի վերաբերեալ այն բոլոր նկատողութիւնները այստեղ առաջ բերել, որոնք, հարկաւ, ուշադրութեան արժանի կը լինէին. մի քանի ընդհանուր դիտողութիւններ և մեր խօսքերի բովանդակութիւնը արդէն սպառուած կը լինի։ Ուրեմն խոնարհաբար կը խնդրենք յիշեալ հեղինակին այս գրուածքը բանակաւութեան տեղ չընդունել. իսկ եթէ այստեղ քննված հարցերը մօտաւորապէս նոյն դասաւորութեան են հետևում, ինչպէս որ նորա գրուածքի մէջ ենք գտնում, այդ միայն խօսքը մինչ անվերջ չերկարացնելու մտքով է արած։

Գրական լեզուի բարձր արժէքը զգում է և խոստովանվում իւրաքանչիւրը, ով իր կեանքում գէթ մի հատիկ նամակ գրելու առիթ է ունեցած։ Յայց ոչ ամեն ոք մի և նոյն տեսակէտից է նայում գրական լեզուի զարգացման վրա։ Այդ նորանից է, որ լեզուի էութիւնը չատերին դեռ պարզ չէ։ Լեզուն՝ ազգի հանճար է, նորա մէջ երևում են նաև ազգի ճաչակը, նորա մտածողութեան եղանակը, նորա հակումները. սուր աչքը և գիտնական ուսումնասիրութիւնը կարող են գտնել նորա մէջ նոյն ազգի անցեալն անդամ։ Առանց գիտենալու, մեղնից իւրաքանչիւրը զգում է այդ և այդ է պատճառը, թէ ինչու մայրենի լեզուն այնքան քաղցր է թվում և անմոռանալի նորա համար, ով նորանով կրթված է։ Այդ է պատճառը, թէ ինչու գանազան ազգեր, իրարից որոշ բնաւորութիւն, ճաչակ, հակումն և պատմական անցեալ ունենալով, նոցա լեզուները իրարից նմանապէս որոշ ուղղութիւն, որոշ հոգի ունեն։ Այս ճշմարտութիւնը ըմբռնելու համար մեծ կարիք չը կայ անպատճառ գիտնական լեզուագէտ լինել. բաւական է մի քանի օտար լեզուներ ուսումնասիրած լինել, մնաց, այսպէս ասած, նոցա հոգու մէջ և փոքր ինչ փիլիսոփայական աչք ունենալ նոցա միմեանց հետ համեմատելու համար։ Անգլիացու գործնական բնաւորութիւնը ստեղծել է նաև նորա դժուարութիւններից և բաղադրութիւններից զուրկ քերականութիւնը. Ֆրանսիական լեզուի փորքրավանկ և ներդաշնակ բառերը և նախադասութիւնների պարզ ձևերը արդէն ցոյց են տալիս այդ ազգի նուրբ ճաչակը և մտածողութեան պարզ և ամենամատչելի եղանակը։

Ով չէ լսած գերմանացու սէրը մեր մտքին և ճշգութեան յարմար բառեր ստեղծել, իսկ նախադասութիւնների մէջ, մտքերի ովկիանոսի մէջ լողալով, կէսը դնել միայն այն ժամանակ, երբ նաւը անթիւ ալեկոծութիւններից յետ վերջապէս նաւահանգիստը կը հասնի։ Այդ գերմանական հանճարն է, որը իր կնիքն է դրած իր լեզուի վրա. ճիշդ՝ բայց անճաշակ *), բանասաեղծական՝ բայց մռայլ։

Եւ մեր լեզուն ևս է և պիտի լինի մեր հայկական հանճարի ծնունդը. մեր կնիքով պիտի դրոշմենք մեր ապագան, դորա մէջ մասնակցում է ազգը, ամբողջ ազգը, եթէ սա մի հոգու, մի և նոյն ձգտումների, ուրեմն և մի հոգու տէր է։ Ազգը թէպէտ ամբողջապէս չէ խօսում, բայց նա պատրաստում է ազգի զաւակներ, որոնք գրողների դէմքերով նոյն ձգտումների տէրերն են, ինչպէս ամբողջ ազգը ինքը։ Գրողը վերցնում է լեզուն նախ այնպէս, ինչպէս սա կայ. նա կարող է, ի հարկէ, դառնալ նաև կրթող, մինչև անգամ ստեղծող. բայց նա կը փոխէ կամ կը ստեղծէ միայն այն, ինչ կարող է բոլոր ազգի մէջ արդէն եղած տարրերից և կամ այն, ինչ ազգը կարող է ընդունել, հաւանել և ըստ այնու լրան սեպհականացնել։

Այս ընդհանուր դատողութիւնները մենք անհրա-

*) Ինչպէս մի նոր-նախիջևանցի անուանում է խաղալու տունը՝ թղթախաղարան. դորան կասեն գերմանական անհամութիւն։

Fonds A.R.A.M

Fonds A.R.A.M

(Վերջ)

— Ես ինչ գիտեմ, ինչ ասեմ, որ հավատաք, որ ես ոչ մի հանցանք չունեմ, որ ես անմեղ եմ, որ ես ոչ մի հանցանք չեմ գործել, որ ես ոչ մի հանցանք չեմ գործել, որ ես ոչ մի հանցանք չեմ գործել

Fonds A.R.A.M

ՎԱՂԱՐՇ ՄՍԵՎԻՉ Խոհեմասէր—Աննման

Ա. ՓՈՂՈՍ, 3/13 փետրուար: Յար Ջաքիր: Այս օրերուն ամերիկեան մամուլը, ծանրանալով Ամերիկայի ընդհանուր ընտրութեանց վրայ, կը գովաբանէ Ամերիկայի ժողովրդավարական կարգերը, որոնց շնորհիւ ամէն չորս տարին անգամ մը ժողովուրդը կրնայ ազատ ձայնարկութեամբ ընտրել իր նախագահը:

ՊՈՍՏՈՆ, 2 փետրուար: Այս առաւօտ ուշ ժամուն Պ. Վիկտ Հիւկոյի դագաղը տարին Փանթէոն, ուր պիտի մնայ մինչեւ ապագայ տարեդարձը անոր մահուան: Ամբողջ Փարիզ ներկայ եղաւ թաղման արարողութեան, որուն մասնակցեցան նաեւ պետական բարձրաստիճան անձեր, զինուորական պատուիրակութիւններ եւ գրական ընկերութիւններ: Ամբողջ ճամբան, որ կ'անցնի Արկ տը Թրիումֆէն մինչեւ Փանթէոն, ծածկուած էր սգոյ դրօշներով եւ ամէն կողմ կը տեսնուէին ժողովուրդի խումբեր: Ամբողջ ճամբան ծածկուած էր ծաղիկներով: Ամերիկայի Միացեալ Նահանգներէն ստացուած էր 5000 ֆրանկի ծաղկեպսակ:

ՊՈՍՏՈՆ, 2 փետրուար: Երէկ երեսուն հազար մարդ ներկայ եղաւ Վիկտ Հիւկոյի թաղման արարողութեան: Ամբողջ ճամբան, որ կ'անցնի Արկ տը Թրիումֆէն մինչեւ Փանթէոն, ծածկուած էր սգոյ դրօշներով եւ ամէն կողմ կը տեսնուէին ժողովուրդի խումբեր: Ամբողջ ճամբան ծածկուած էր ծաղիկներով: Ամերիկայի Միացեալ Նահանգներէն ստացուած էր 5000 ֆրանկի ծաղկեպսակ:

ՊՈՍՏՈՆ, 2/14 փետրուար: Ցոյնի մեծ ազգային ժողովը, որ կը գտնուի Նիկոսիա, Կիպրոսի մայրաքաղաքը, ընդունեց հետեւեալ բանաձեւը, որ ուղղուած է Անգլիոյ վարչապետ Պ. Գլատսթոնի եւ Թուրքիոյ արտաքին գործոց նախարար Սաֆուեթ փաշայի:

«Ցոյնի ազգային ժողովը, որ կը գտնուի Նիկոսիա, Կիպրոսի մայրաքաղաքը, ընդունեց հետեւեալ բանաձեւը, որ ուղղուած է Անգլիոյ վարչապետ Պ. Գլատսթոնի եւ Թուրքիոյ արտաքին գործոց նախարար Սաֆուեթ փաշայի:

Ա. ՓՈՂՈՍ, 3/13 փետրուար: Յար Ջաքիր: Այս օրերուն ամերիկեան մամուլը, ծանրանալով Ամերիկայի ընդհանուր ընտրութեանց վրայ, կը գովաբանէ Ամերիկայի ժողովրդավարական կարգերը, որոնց շնորհիւ ամէն չորս տարին անգամ մը ժողովուրդը կրնայ ազատ ձայնարկութեամբ ընտրել իր նախագահը:

ՀԱՅԱՀՈՒՏԱՑ «ՎԱՐԶԱՊ»

ՊԱՓՈՒՆԻ ԳՈՆԱՑՈՒՄ

Ա. ՓՈՂՈՍ, 3/13 փետրուար: Յար Ջաքիր: Այս օրերուն ամերիկեան մամուլը, ծանրանալով Ամերիկայի ընդհանուր ընտրութեանց վրայ, կը գովաբանէ Ամերիկայի ժողովրդավարական կարգերը, որոնց շնորհիւ ամէն չորս տարին անգամ մը ժողովուրդը կրնայ ազատ ձայնարկութեամբ ընտրել իր նախագահը: Ընտրութիւնը տեղի կ'ունենայ Նոյեմբեր ամսուն: Ներկայ նախագահ Հեյզ չի կրնար վերընտրուիլ: Ընտրելու իրաւունք ունին 21 տարեկան եւ աւելի տարիքի քաղաքացիները: Ընտրողներ կ'ընտրեն ներկայացուցիչներ, որոնք կը կազմեն ընտրողական ժողով մը: Ընտրողական ժողովը կը գումարուի Նոյեմբեր ամսուն եւ կ'ընտրէ նախագահ եւ փոխ-նախագահ: Ընտրողական ժողովի անդամներուն թիւը կը հաշուուի ըստ նահանգներու ունեցած ներկայացուցիչներու թիւին: Ներկայացուցիչներու թիւը կը հաշուուի ըստ նահանգներու ունեցած ընտրողներու թիւին: Ընտրողներու

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Մամուլի տակից դուրս են եկել և վաճառվում են Կենտրոնական Գրավաճառանոցում հետևեալ գրքերը՝

Մանկական երգեր Գամառ-Քաթիպայի, կազմած	—	ր.	25 կ.
— Նոյնը անկազմ	—	»	15 կ.
Թաւամազ մեղու՝ պատկերազարդ, կազմած Թարգ. օր Ն. Տէր-Մարկոսեանի	—	»	40 կ.
Կաթմիր լապտեր՝ պատկերազարդ և կազմած, Թարգ. օր Ն. Տէր-Մարկոսեանի	—	»	50 կ.
— Նոյնը առանց կազմի	—	»	30 կ.
Վէպեր. Ե. Դրիգորեանցի	—	»	60 կ.
Պէպօ. կոմեդիա երեք արարվածով, հեղ. Գ. Սունդուկեանի	—	»	30 կ.
Մօբես կամ աշխատութիւն, հեղ. Տ. Գառո-Թարգմ. Դպիւերէնից.	1	»	— կ.
Թորհրդաւոր կղզի, հեղ. Ժ. Վէրն 3 հ. Թարգ. Դպիւերէնից	4	»	— կ.
Դիւաբնակ բլուր. հեղ. Էժէն Սիւ 2 հ. Թարգ. Դպիւերէնից	2	»	75 կ.
Պատանեկան ներշնչումներ, հեղ. Հրանտ Առաուբի	—	»	60 կ.
Սահմանադրութիւն և հայ ժողովուրդն Հր. Առաուբ.	—	»	35 կ.
Մի կաթիլ արտօսր, զոր կը հեղու Սիսակ հայ մեխերին վրայ	—	»	35 կ.
Թօսք զՀայրենեաց հեղ. Վ. Վ. Պարտիզակցի	—	»	70 կ.
Թորոս աղբար Հայաստանի ձամբորդ հեղ. Սրուանձտեանց	1	»	25 կ.
Մանանայ նոր հեղինակի	1	»	75 կ.
Սիրաք և Սամուէլ բարի հօր կրթական դասեր, հեղ. Թրիմիան Հայրիկ	1	»	45 կ.
Մարգարիտ արքայութեան երկնից, նոյն հեղ.	—	»	75 կ.
Վանդոյժ. կուժ մի ջուր իւր այրած Հայրենեաց վերայ կ'սրսկէ Թրիմեան Հայրիկ	—	»	20 կ.
Թէ ինչ շահեցանք Բերլինի վեհաժողովէն, հեղ. Մ. Զերազի	—	»	40 կ.
Հայաստան և Իտալիայ նոյն հեղ.	—	»	60 կ.
Սամուէլ Մուրատեանի կտակի խնդիրը, դատախաւսութիւն Ս. Արծրունու.	—	»	50 կ.

Հրատարակութիւն Զարմայր Մաերեանի

Փարոս Հայաստանի, պատկերազարդ հանդէս.	1	»	— կ.
Եղբայր և քոյր Գերմանական վէպ. պատկերազարդ	—	»	30 կ.
Արքայադուստր Գերմանական վէպ. պատկերազարդ	—	»	35 կ.
Հակայական ձեռքեր Անգղիական վէպ, պատկերազարդ	—	»	10 կ.

Իշխան Բէհբութեանի հրատարակութիւններ

Վէյքի իմ վէյէր, Շարս երեք պատկերով Մ. Տ. Գ.	—	»	40 կ.
Բնքեր բիձու Հանաքը. Օպերետա մի գործողութեամբ	—	»	25 կ.
Աշնանային երեկոյ գիւղում, վոդէվիլ մէկ արարուածով.	—	»	25 կ.
Բռնի ամուսնութիւն. կոմեդիայ մէկ արարուածով	—	»	40 կ.
Ժանօ և Ժանէտ, օպէրա-վոդէվիլ մէկ գործողութեամբ.	—	»	40 կ.
Պառաւներին խրատ. վոդէվիլ մէկ արարվածով Մ. Տ. Գ.	—	»	50 կ.
Տիկինը նրան սպասում է, կատակերգութիւն մէկ արարուածով.	—	»	30 կ.
Անանուն կատակ. կատակերգութիւն մէկ արարուածով.	—	»	40 կ.
Փակուած դրան մօտ. պատկերամենախօսութիւն	—	»	30 կ.

Նոյն տեղը վաճառվում են ամենայն տեսակ դասագրքեր Հայերէն, Ռուսերէն և օտար լեզուների, դասական պիտոյքներ ուսուցիչարանների և աշակերտների համար. Հայերէն, Ռուսերէն և Դպիւերէն վիպասանութիւններ, ամենայն հասակի ընթերցանութեան և գիտութեան գանագան ճիւղերին վերաբերեալ գրքեր. պատուէրները կատարվում են ամենայն արագութեամբ: Օտարաբաղաքացիք իրանց պահանջները պէտք է ուղարկեն հետևեալ հասցէով

Въ Тифлисъ. Въ Центральную книжную торговлю"

3—10

Կիրակի, յունվարի 27-ից սկսած, Գուննիքեանի փողոցի վրա, ցիրկի մօտ գտնված բալագանի մէջ կը ներկայացնվի հասարակութեանը երբէք այստեղ չը տեսնված երևոյթ, այն է ԵՒՐՕՊԱՅԻ ԱՄԵՆ-ՉՔԻՆ ՀԱՍԿԱՑ ՕՐԻՈՐԻ ԱՄԱԼԻԱ և աշխարհի ամենափոքր ԿԱՐԼԻԿՆԵՐ ՄԵՐԿԻՈՋ ՀԵՆՐԻԵՍ ՎՕԼԿԻՆ և ՄԵՐԿԻՈՋՈՒՀԻ ԼՈՒԻՋԸ: Տեղերի գները՝ առաջին տեղեր 50 կոպէկ, երկրորդ 30 կոպէկ: Արևխաները կէսն են վճարում:

3—5

Ռ. Ժիլկ Ռ. Նաւասարդեանի «Պիֆտերիա» կամ «փողացաւ» գրքոյկը վաճառվում է Հեղինակի մօտ քաղաքային հիւանդանոցում, Կենդրոնական գրավաճառանոցում և Ք. Գրիգորեանցի Կովկասեան գրավաճառանոցում: Գինն է 25 կոպէկ—բարեգործական նպատակով:

ՆԵՐԿԱՅ 1880 ԹԻՒՄ ԿԸ ՏՊԱԳՐՎԻ

„ԿԱՑԾԵՐ"

ՎԷՊ ՏԱՃԿԱՍՏԱՆԻ ՀԱՅՈՑ ԿԵԱՆՔԻՑ

Հեղինակութիւն ԸՆՁՓԻ

Վէպը բաղկացած կը լինի երկու առանձին հատորներից իւրաքանչիւրը կը բովանդակէ մօտաւորապէս 400 տպագրված երեսներ: Ամեն մէկ հատորի գինն է 1 ր. 50 կ., իսկ միասին 3 ր.: Մէկ հատորի համար առանձին առորագրութիւն չէ ընդունվում:

Առորագրվել կարելի է ԳԱԻԱՌՆԵՐՈՒՄ այն պարոնների մօտ, որոնք բարեհաճել են բաժանորդներ հաւաքել «ԿԱՑԾԵՐԻ» տպագրութեան համար, իսկ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ պէտք է դիմել «Մշակ» խմբագրատունը Յ. ՄԻԼԻՒՔՈՎԻՆ:

ՄԻ ՀԱՅ ՕՐԻՈՐԴ, որ աւարտել է իր ուսումն Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ օրիորդաց ԳԻՄՆԱԶԻԱՆԵՐԻՑ մինի մէջ, ցանկանում է վարժուհու պաշտօն ստանալ Կովկասի ՀԱՅՈՑ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆՆԵՐՈՒՄ: Պայմանները խնդրում ուղարկել հետևեալ հասցէին. С. Петербургъ, Новая улица, домъ № 14 кв. № 10 Хр. Ив, Іоану.

3—5

ՆԻԿՕԼԱԵՒՍԿԻ ԱՐՔՈՒՆԱԿԱՆ ՌՈՒՍԱՑ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆԻ ՀԱՄԱՐ հարկաւոր է **ՎԱՐՉԵԼ** չորս մեծ և չորս միջակ սենեակներ մեծ բակով, Հաւլաբարում, աւելի ՊՕԿՐՕՎՍԿԻ ԿԱԶԱՐՄԻ մօտերում:

Ա յդպիսի շինութիւն ունեցողներին խնդրում եմ շնորհ բերել յիշեալ ուսուցիչարանը, ՊՕԿՐՕՎՍԿԻ ԿԱԶԱՐՄԻ ԴԻՄԱՑ, և խօսակցել պայմանների մասին ուսուցիչարանի տեսչի հետ, ամենայն օր ձաշից յետոյ 3 ժամից մինչև 7 ժամը երեկոյան:

1—3

ՀԱՇՏԱՐԱՐ դատարանի 4 բաժնի դատաստանական ՊՐԻՍՏԱՎ. ՎԱՍԻԼԵՆԿՕ քաղաքային օրէնսդրութեան 1030 յօդուածի համեմատ յայտնում է, որ ՓԵՏՐՎԱՐԻ 16-ին առաւօտեան 10 ժամին, Երևանեան հրապարակի վրա, Թամամշեվի քարվանսարայի մօտ, պօլիցիական վարչութեան հանդէպ ԱՃՈՒՐԴՈՎ ԿԸ ԾԱԽՎԻ ԱՃԸՐ ԷՓԵՄԻԱ ՄԱՃԻՍՈՒՐՕՎԻ շարժական ԿԱՃՔԸ, որ բաղկացած է զանագան կահ կարասիքից, պահարաններից, բուֆետից և այլն և որ գնահատված է 148 ր.: ԱՃՐԻ ՄԱՃԻՍՈՒՐՕՎԻ կալքը ծախվում է Սուրեան Պօմպալովի 1880 թ. ՊԱՐՏՔԻ և 1876 թուի սեպտեմբերի 14-ից սկսած պարտքի ՏՕԿՕՍԻ և դատաստանական ծախս 120 ր. ՉՔ ՎՃԱՐԵԼՈՒՀամար:

1—3

«ԻՇԽԱՆ ԻՎԱՆ ԿՕՆՍՏԱՆՏԻՆՕՎԻՉ ԲԱԳԱՏՈՆ ՄՈՒՐԱՆՍԿԻ և ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ» ԱՌԻՏՐԱԿԱՆ ՏՈՒՆԸ յայտնում է, որ ՄՈՒՏՔԵՐԻ համար մինչև ՆՈՐ կարգադրութիւնը վճարում է.

ՄԻՆՉԵԻ ՊԱՀԱՆՋԸ	3%
ԺԱՄԱՆԱԿԱՒՈՐ ՄՈՒՏՔԵՐ	
ՎԵՑ ԱՄՍՈՎ	6%
ՄԻ ՏԱՐՈՎ	7%
ԵՐԿՈՒ ՏԱՐՈՎ	7½%

Բացի այդ 2-ը կարդի մուտքերին ընկերական ապահովագրերով տարեկան 8% և աւելի:

1—3

ԲԵՐԼԻՆԻ ակադեմիայի ԻՆՁԵՆԵՐ Կ. Կ. ԿԼԼԻՆԳ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒՄ Է ամեն տեսակ ՊԱՆՆԵՐ և զանագան ՇԻՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ Է անձն առնում Հասցէն Վարանցովսկայա Նարևրեժնայա, № 4, ՎԵՐԻՆ ՅԱՐԿՈՒՄ:

ՄԻ ՕՐԻՈՐԴ ՎԱՐԺՈՒՀԻ, որ ուսուցչուհու ՎԿԱՅԱԿԱՆ ԱՆՆԻ, ՆՈՐ Է ՀԿՀ ՓԱՐԻԶԻՑ և հիմնաւորապէս իմանում է ՌՈՒՍԵՐԷՆ, ՖՐԱՆՍԻԵՐԷՆ, ԳԵՐՄԱՆԵՐԷՆ, ԱՆԳԼԻԵՐԷՆ և ԻՏԱԼԵՐԷՆ լեզուները, նոյնպէս ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ և ԵՐԳԵՑՈՂՈՒԹԻՒՆ. փնտռում է ԴԱՍԵՐ կամ վարժուհու ՊԱՇՏՕՆ: Հասցէն. Առաջին յարկում Սեմինարիայի Հանդէպ, Բօզոկու բնակարանում:

4—6

ՀԻՄՆԱԴՐՎԱԾ ՔԱՂԱՔԱՑԻՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ յայտնում է, որ ՌՈՒՍԱՑ ԲԱԶԱՐԻ և ՀԱՒԼԱԲԱՐԻ ՀՐԱՊԱՐԱԿԻ վրա կառուցված են ԱՌԻՏՐԱԿԱՆ ՇԻՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ վարձով տալու համար. առաջ բազարի վրա 18 համարներ և Հաւլաբարի հրապարակի վրա 40: Ցիշեալ շինութիւնները ՎԱՐՁՈՎ վերցնել ՑԱՆԿԱՑՈՂՆԵՐԸ հրաւիրվում են քաղաքային վարչութիւնը, որի ԳՐԱՍԵՆԵԱԿՈՒՄ ամենայն օր, բացի տօն օրերից, առաւօտեան 10 մինչև 2 ժամը երեկոյեան վարձի պայմանները կը յայտնվին:

2—3

Ծ. Դրիգորեանցի «Կովկասեան գրավաճառանոցում ծախվում են՝

1. Դալֆայեան. Ա—բառգիրք Հայ-գաղղիարէն: Dictionnaire Arménien Français. գինն է. . . . . 6 ր.
2. Դալֆայեան. Ա—Հայկական գեղագրութիւն, գինն է . . . . . 1 ր.
3. Մեծատունեանց (Նիկիէ վարժապետ) —Երգարան աղջկանց և աշակերտուհեաց Հայկական ուսումնարանաց: Հատ. ա. գինն է. . . . . 1 ր.

2—3

ՓԱՐԻՍ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ

Վերնագրով վերջամեայ պատկերազարդ Հանդիսի 1880 ամի առաջին տետրն տպագրուեցաւ և այս օրերումս կուղարկուի պատուելի բաժանորդաց: Այս տետրիս մէջ տպագաւած կան 36 ՊԱՏԿԵՐ, յորոց 12-ն ԱՋԳԱՑԻՆ են: ԲԱԺԱՆՈՐԴՈՒԹԵԱՆ 1880 ամի երկու տետրակաց գինն է 2 ռուբլի. իսկ առանձին առանձին գնողների համար՝ իւրաքանչիւր տետրի գինն է 1 ր. 50 կ. Հանդերձ առաքմամբ:

Հրատարակիչ Զարմայր Մաերեանց:

2—4

ԹԻՖԼԻՍԻ ՔԱՂԱՔԱՑԻՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ յայտնում է, որ ՌՈՒՍԱՑ ԲԱԶԱՐԻ և ՀԱՒԼԱԲԱՐԻ ՀՐԱՊԱՐԱԿԻ վրա կառուցված են ԱՌԻՏՐԱԿԱՆ ՇԻՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ վարձով տալու համար. առաջ բազարի վրա 18 համարներ և Հաւլաբարի հրապարակի վրա 40: Ցիշեալ շինութիւնները ՎԱՐՁՈՎ վերցնել ՑԱՆԿԱՑՈՂՆԵՐԸ հրաւիրվում են քաղաքային վարչութիւնը, որի ԳՐԱՍԵՆԵԱԿՈՒՄ ամենայն օր, բացի տօն օրերից, առաւօտեան 10 մինչև 2 ժամը երեկոյեան վարձի պայմանները կը յայտնվին:

2—3

Дозволено Цензурою 5 Февраля 1880 г. Тифлисъ.

Տպարան Ա. Ա. Միխելսոնի

Типографія А. А. Михельсона

Fonds A.R.A.M

№ 19 Փետրվարի 8 (20) 1888 Փետրվարի 8 (20) № 19

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը 6 րուբլի
Առանձին համարները 5 կոպէկով։

Թղթակցութիւնք գրվում են միմիայն խմբագրատան անվանը։

Յայտարարութիւնք գրվում են ուղղակի
Тифлисъ. Редакція „Мшакъ“

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Կտոր կիրակի և տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով։

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ում դիմենք.—Ներքին տեսութիւն։ Մի հրաւէր։ Նամակ երևանից։ Նամակ խմբագրին։ Ներքին լուրեր։—Արտաքին տեսութիւն։ Յունաստան։ Նամակ Թիւրքիայից։—«Մշակի» հեռագրերը։—Յայտարարութիւններ։ Բանասիրական մաս։

ՈՒՄ ԴԻՄԵՆՔ

Լրագրական թղթակցութիւններով և մանաւանդ նամակներով վանից օգնութիւն են խնդրում այնտեղի սոխատանջների համար։ Կովկասի հայեր, ի՞նչ պէտք է պատասխանենք։ Նիթէ լռենք,—դուք մեզ կը դատապարտէք, եթէ ձեր կողմից բաց տանք,—ձեզ կը վերաւորենք, եթէ խոստանանք,—տուս կասենք.... Ուրեմն ի՞նչ անենք։

Կովկասն էլ հայի է կարօտում, բայց վանցին դրան չէ նայում։ Նա մեզ անիծում է մեր տառնութեան համար։ Ս. Յակեստանի բաղերում մի շաբաթ զուր թափառելով, նա արմատներից էլ չէ կշտանում, նա թուլանում է, նա վայր է ընկնում, բայց շունչը արձակելիս, դարձեալ նա մեզանից է օգնութիւն ապասում։

Ի՞նչ անենք Կովկասեցի հայեր.... Լռենք, ձեռք չը մեկնենք վանցուն. բայց ի՞նչ իրաւունքով, երբ նա ասում է. «Ես սովից մեռնում եմ, բայց իմ կեանքը քո կեանքից թանգ է. ես մեռնում եմ այնտեղ, ուր մեռել են մեր նախնիքները, ես մեռնում եմ այն հողի վրա, որի սիրոյ համար ինձ դար շարունակ փչեայ պատկ եմ կրել, իմ գերեզմանն է այնտեղ, ուր ուղղված են հինգ միլիոն աչքեր.... իսկ դուս....»

Ի՞նչ անենք... լռենք և նրա թոռը կուլ տանք.... Բայց ի՞նչ աչքով միմեանց երեսին նայենք։

Ո՛չ, լռել չենք կարող. դուցէ և մեզ նոյնպէս անհնարին է և օգնել.... Ըպա՛, ի՞նչ անենք, ո՞ւմ դիմենք։

Դիմենք նախ այն մարդուն, որի վրա է դարձնում սոխատանջ հայը իր յետին հայեացքը, դիմենք նրան, որի աղօթքին է հաւատում յուսահատ ազգը իր մեղքը քաւելու և ապագան դնելու համար, դիմենք նրան, որի դէմքին է կրօն, խօսքն է փրկութիւն։ Թող փրկէ նա մեր յուսոյ կենտրոնը, ազգի բունը, Վանը։ Թող փրկէ նա ոչ սեփական դրպանով, ոչ էլ սաղմոսով, այլ մի հատ կենդանի խօսքով։

Ու այդ խօսքը տուրը Վրիպորի տաճարից արձագանք կը գտնէ հազարաւոր եկեղեցիներում, որոնք սիրուած են հետու հիւսիսից մինչև Երուսաղէմ։

Ու այդպէս կը փրկվի Վանը, երբ նրան ձեռք կը մեկնի Ս. Էջմիածինը, երբ նրան ձեռք կը մեկնի մեծ քահանայապետը....

Իսկ եթէ Էջմիածինը իր մի խօսքն էլ ինայեց, դիմենք այն ժամանակ մեր սրտին և նրանից գութ պահանջենք։

Բայց եթէ մեր սիրտն էլ լռեց, —թող այն ժամանակ մեր բերանը այլ ևս չհամարձակէ ասել. «Թողքենք հոգի անունին»։

Դր. Նիկողոսեան

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԱՇԽԱՐՀԻԿ ԼԵԶՈՒԻ ՄԱՍԻՆ

II

Մի միտք, որը վերին աստիճանի ճշմարտակար է, այդ այն է, որ մեր գրական լեզուն իսկապէս աշխարհիկ չինելու համար իրը թէ հարկաւոր է նրա բոլոր բառերը և վերջաւորութիւնները և թէ գարձուածները հաշիւ-հարդ կը թողատրվի այսպիսի մի վայրենի բայ գործածել։ Եւ այդ ձգտումը երևում է շատերի մօտ ոչ թէ միայն գրաբառին վերաբերեալ, այլ մինչև անգամ աշխարհաբառի մէջ գոյութիւն ունեցող այս և այն ձև ու եղանակի դէմ։ Աշխարհաբառ չինել à tout prix։ Պիտի խոստովանվել, որ այդպիսիների նպատակը աննկատարին է որ կայ աշխարհում. դորանով նորա ցանկանում են հեշտացնել լեզուի ամրութիւնը։ Իլ ինչ երկար մտածենք, մտածում են նորա, քամի, սեռական քամու, ուրեմն եկեղեցի—եկեղեցու, ձի—ձիու. և կամ եկեղեցի—եկեղեցիներ, ինչպէս չէ ձի—ձիներ. և կամ խօսել—խօսեց, ուրեմն բերել—բերեց, տանել—տարեց, առել—առեց։ Ինչպէս որ բնական է մի հայ, լինի նա դիցուք հայկաբան, նայէ իր աննկատում և մի չարաբաստ մէջ, դերձակի պէս, բոլոր միւս բայերն էլ մի կամ երկու-երեք օրինակների վրա կարտէ և այդպիսով կը տանանք լեզուի միութիւն։ Միութիւն չը տտացանք, այլ միակերպութիւն.... Մանաւանդ տխրալի է տեսնել նոյն չաւղի վրա մի վիպասան, որը իր նկարները ազգային կեանքից քաղվով, սի ան մտածելիք որ նաև լեզուի կողմից նա նկարչված կը լինի նոյն ազգային հագով։ Ահա ինչպէս է գրում մեր ականաւոր վիպասաններից մէկը. «Ընդա կերան, խմեցին, երգեցին և ուրիշ շատ պժութիւններ արեցին։ Հայաստանի այդ որ անկիւնումն և որ գրականապէս կրթված հասարակութեան մէջ է լսել տանելը բայի արեցին անձռնի անցկալը, այդ ես չը գիտեմ. միայն թէ իմ ենթագրութիւնն է, որ գրողը ցանկալով միութիւն հաստատել, խմեցին, երգեցին բայերից յետ պատճառ չէ տեսել, թէ ինչու չը պիտի ասել նաև արեցին։ Երանի քերականներին. բոլոր գրողները նորա համար են մտածում, էլ ինչ հարկաւորութիւն կայ նորա կողմից լեզուի կանոնները ուռուցիկացրել....

Զանգլալի միակերպութիւնը նախադասվում է ազգային հանճարի բազմերանգ պատմութիւններից և դորան անուանում լեզուի ամրութիւնս....

Մի այլ ձգտում, այդ՝ գրաբառից վերցրած մի քանի գարձուածների դէմ նկատելի հակակրութիւնն է։ Խոստովանենք պարզ և պարզող գրիչը նոր ձևերն առած գրողը մեր աշխարհիկ լեզուի մէջ անցած գրաբառ գարձուածների և կամ բառերի դէմ է միշտ, որքան սովորական և մի և նոյն ժամանակ դիպուկ լինեն նորքա։ Բայց նմանապէս անվերջելի է, որ քանի նա ունելի վարժվում է, այդքան նա հաշտվում է իր վաղվայ առածի հետ։ Ընդունած այդ որպէս իրողութիւն, հարցնում ենք դորա պատճառը։ Պատճառը պարզ է, որպէս արևգակ. քանի նա մնծանում է, գազափարների հորիզոնը ընդարձակվում, ճաշակը նրբանում, նոյնքան նա զգում է այն պակասութիւնը, որը կայ բուն աշխարհաբառի մէջ իր դաղափարները ունելի ճիշդ արտայայտելու համար։ Բացի դորանից, նա չէ հասկանում թէ ինչու է զուր անից մի ազամանդ պատուհանից փողոցը պիտի վայր ձգէ, որովհետև դա նորան հօրիցն է ժառանգած։ Ով փորր ինչ ճաշակաւոր մարդ է, նա իսկոյն կը զգայ, որ նոր ձևերի և գարձուածների թէ ներքին ոյժը և թէ արտաքին փայլը։ Մենք չը պիտի գործածենք ննջարան, ճաշասենեակ, դաշնաբակայ, համատփիւռ, հանդապարիզուր, բայ երևոյթին և հազար ուրիշ այդպիսի թէ հարկաւոր, թէ գեղեցիկ և թէ ներդաշնակ բառեր, որովհետև նորա գրաբառիցն են մեզ մօտ անցել։ Այդ երեխայութիւն է չատերի կողմից այնպէս, որպէս միամտութիւն նորա կողմից, որոնք, «Վրաբառից լեզուին հետևելով, մտածում են հայկական կրոնը և ազգը պաշտպանել։

Մի կէտում, մանաւանդ գրողը կանչված է մեծ դեր խաղալ լեզուի մէջ. այդ նորա ստեղծողական դերն է, որով նա բառեր և գարձուածներ է ըստեղծում ու կամ եղածը գեղեցկացնում։ Ով մեծ գրողների գրուածքներ է կարդացել, նա նկատած կը լինի ի հարկէ, թէ ինչպէս մեկը, որը իր անձի մէջ մարմնացրել է ազգային հոգին, նա գտնում է, կարծես, նոյն իսկ ազգը ինքը որա ամբողջ հանճարեղ ոյժով։ Եւ արդարև այդպիսի հեղինակի ստեղծած թէ բառերը և թէ գարձուածները, թեպէտ բոլորովին նոր, դեռ չը լսուած, սակայն ընթերցողին թվում են հարազատ և դուք կը տեսնէք նոյն նորութիւնը բոլորի շրթունքների վրա անգգալի կերպով գործածվելիս։ Այդպիսի գրողին կանուանենք՝ ազգային մարդ, ազգային վիպասան, ազգային բանաստեղծ։ Այդ հանգամանքի վրա թեթև չը նայէք. դա մի բազադրեալ երևոյթ է, որի մեկնելը փորր ինչ խորհել է պահանջում։ Խրատքանչիւր բառը, կազմելով լեզուի մի մասը, կրում է իր մէջ նաև նոյն լեզուի ազգային տարրերը։ Բնական չէ որ դուք մի բառ ստեղծէք, որը դիցուք մտքի և քերական ձևերին համեմատ ճիշդ է. կարծես ազգային հոգին միայն քերական ձևերի մէջ լինի։ Մի բառ ազգայնացնելու համար հարկաւոր է բացի դորանից նաև այն ձևը տալ նորան, որի հետ ազգային ճաշակը հաշտվել կարողանայ։ Բառի երկարութիւնը, հնչումը, ներդաշնակութիւնը, միւս բառերի հետ կապվելու ընդունակութիւնը և այլն, այդ բոլորի մէջ ազգային ճաշակը պահանջում է մի յայտնի ուղղութիւն.—Մի պարան, մի յայտնի աստիճանի բանաստեղծ անդամ, իր վէպի մէջ գործ է ածում նորբ ճաշակը և ականջը վիրաւորող, կարելի է ասել, մի անհամ բառ. նա ստեղծում է մի բառ, որը պիտի նշանակէ ВЪВѢСКА և ինչ անուն է տալիս նորան.... ընչանատակատակ։ Ուղիղ տափտակեայ մի բառ, որը ամենագործի բոլոր արհեստական կանոններով փայլից չինած մի անդուկի է նմանում....

Թէպէտ և ստեղծողական հանճար չէ պահանջում օտար բառեր գործածելը, բայց բոլոր բառերին պատկանում ընդհանուր պայմանը—ազգային բնաւորութիւնը—այստեղ ևս իր իրաւունքը պիտի տարածէ։ Այժմ մանաւանդ յաճախ գրում են ֆօրմա, պօլիտիկա, ատենդացիա և այլն օտար բառեր։ Ընդունենք օտար բառեր, բայց Աստծո, խոթերին, վերցնենք այնպիսի ձևերը, որոնք ծառի հետ պատուաստվել կարողանան և կամ գոնէ հետացնենք խոչնդոտները։ Ընթերցողներից չատերը գուցէ Եւրոպայի մեծ քաղաքներում չինացներ տեսած լինեն, օտարոտի հագուստներով, երկար, համարեա մինչ գետին կախված քաքուլ ծոպերով։ Բոլորեքանաք, գործերը թողած, դեռ նոցա վրա ապշած նայում են, իսկ չատերը նաև ծիծաղում։ Մեր խեղճ հայ թէ վրացի սազանդարները Թիֆլիսում գնալու ժամանակ այդ արդէն փորձից դիտեն։ Փոխեցէք նոցա բնիկ հագուստները, եւրոպացրէք նոցա—նոքա թատրոն անգամ կերթան առանց օտարի ուշադրութիւնը իրանց վրա դրաւելու։

Նոյնը և մեզ օտար, եւրոպական հիւր բառերի հետ է պատահում։ Հազար ատաղձ ֆօրմա, ոչ մի հայ, իրրև հայ, բառի այդ ձևը գործ չի ածի խօսակցութեան մէջ, եթէ նա չէ ուզում իր ունկնդիրների ժպիտը չարժել։ Ինչիցն է այդ, մինչ հայը այդ բառի օտարութեան վրա է ծիծաղում. ամենևին. ինչպէս ֆրանսիացին կամ գերմանացին չեն ծիծաղի չինացու վրա, որովհետև նա չինացի

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՄԻ ՀՐԱՒԷՐ

Մարդ, երբ մի հայացք է ձգում սահկահայոց վիճակի վրա, իսկոյն հազար սոսկում ու սարսափ է զգում։ Արդեօք այն սարսափները միթէ տանջանքի և չարչարանքի կամրջի են տանղծվել որ, ինչ և իցէ տառապանք և անարգանք հէնց նրանց վերայով անցկենայ։ Բնական չէ այն հազար ու մէկ գոյն նեղութիւնները որ ծանրաբեռնած կրում էին հոյ հեզութեամբ,—յանկարծ դուրս հանից գլուխը անտանելի պատիժ սովը՝ անելով զոհեր։

Ու երբ անհնար նրա ժանիքներին դիմադրել ոչ համբերութիւնով և ոչ ոյժով։ Հիմայ եթէ շուտով չը փշրվի ժանիքը,—կորչելու է հայրենիքը։ Այլ ևս չէ մնացել սահման համբերելու, զարկել է ժամը գործելու (օգնելու)։ Թող ընդհանուր ազգայինք, մանաւանդ հարուստ և վարթամ թիֆլիսցիք, խուսար աչքով և սուտ սրտով չը նայեն այս աշխարհհուսեր տեսարանին։ Բուռ է սրչափ գեղուհութեան գուարթներով, շռայլութեան պատարագներով են գուարթացնում մարմինները։ Թող ասեն իրանց՝ մի կարճ միջոց հնուհել հոգեզուարթութեան։ Չէ երկար կեանքն սովի, ոչ աւել հինգ ամսից։ Թողնեն գոնեա հինգ ամսվայ գուարճութիւնը, կրլոբի, թատրոնի և այլ ունայն նպատակներով վատնած գումարները՝ նուիրին սովալուկ-

Fonds A.R.A.M

Fonds A.R.A.M

ՏԱՐԱԳԻՐ

1880—№ 19

ՆՈՐ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾ

25 դեկտեմբ.

Ա. Ա.

1880 թ. Նոյեմբերի

Նիկողոս Նալեանց

Մի վէպ ես չէի ուզում, ո՛չ ալ մի պատմուածք, այլ մի ուրիշ բան, որ ինձ ստիպէ, որ ես ինձ համար մի անկիւն գտնեմ, ուր ես ինձ ամբողջովին տամ, ինձ ամբողջովին մոռնամ, ինձ ամբողջովին ուրանամ, ինձ ամբողջովին ոչնչացնեմ, ինձ ամբողջովին մեռցնեմ, ինձ ամբողջովին թաղեմ, ինձ ամբողջովին մոռցնեմ, ինձ ամբողջովին ջնջեմ

չակերտներին փոքր ինչ նիւթապէս օգնելն էր, որոնց մէջ գտնւում էին այնպիսի չքաւոր, դառն աղքատ աշակերտներ, որոնք թղթի ու մատիտի փոխն անգամ չը կարողանալով վճարել՝ ստիպված էին տարուան կիսում թողնել ուսումնարանը և գնալ վաճառականների մօտ ծառայել։ Ուստի մենք այդ խշտաւութիւնը ի նկատի ունենալով, խոստացանք ու որոշեցինք անպատճառ այդպիսի նպերի օգնին մի ներկայացում տալ և ձեռնհասները պօռնուրդ մնծ ման գալ։ Այդ խորհուրդը, ի հարկէ, ծածուկ չէր և պ. Բէկնազարեանցից, և մենք օր առաջ յայտնել էինք այդ աշակերտներին, որ չեռ ինայլին իրանց դիտաւորութիւնից։ Վերջապէս մեր մէջ (ուսուցիչների և տեսչի) օրէ օր տեղի ունեցան խոհակութիւններն ու յուզմունքները. աշակերտները ամէն տեսչի կողմը բռնելով չափազանց մեղանչել էին, երբ յայտնել էին իրան, որ իբր մեր ցանկութիւնն է եղել կաշառել իրանց, և դրա համար է որ երրորդ դասարանի աշակերտները միւս առաւօտ ուսումնարանում պ. պ. Բէկնազարեանցի և Էդիլխանեանցի մէջ ունեցած անպատշաճութիւններից յետոյ, նոյն երեկոյեանը ինձ ներկայացրին մի չարաչրած խնդիր պ. Էդիլխանեանցի դէմ հոգարարձութեանը առաջարկելու։

Մեր մէջ երկար խօսակցութիւններից յետոյ, յայտնեցի իրանց, որ Էդիլխանեանցը մեզ հետ միասին բարի է եղել դէպի ձեզ, ինչից ստիպված խնդրատուները էին լինում նորա, այն ինչ այդ անբարեացակամութիւններից առաջ միշտ գոհունակութիւն էին յայտնում այդ պարոնին, ինչ և իցէ ես հակացրի իրանց, որ մեր ոչ մէկի գիտաւորութիւնը չէ դէպի չարը, այլ ուսումնարանի օգտի համար են և ոչ Բէկնազարեանցին ուսումնարանից հեռացնելու համար։ Ո՛չ. այլ տարաբաղդաբար աշակերտները համոզված էին որ իբր պ. Էդիլխանեանցի դիտաւորութիւնն է տեսչութիւնը խլել և մենք էլ օրըէս թէ նորա համախոհներն ենք։ Խնդիրն իրան կարգով հոգարարձութեանը հասաւ։ Ուրեմն այդ չէ նշանակում, որ աշակերտները ուսուցիչների դէմ մղոք լարձրացրին։ Չէ նշանակում, որ մենք կաշառել ենք այդ ապերախտներին։ Բողոքը կարող է լինել հինգ ուսուցիչների դէմ յիշելով իրանց խնդրի մէջ մի առ մի պ. Բէկնազարեանցի արժանավայել գործերը և երախտիքը և ոչ թէ յարձակվելով մի ուսուցչի դէմ ասել թէ «մեղ հետ լաւ չէ պարապում, լաւ չէ սովորեցնում....» և այլն և այլն։ Այդ չնազաւ բողոք. ուրեմն ևս էլ ինձ թոյլ տամ կարծելու, որ աշակերտները տեսչից կաշառված էին... որոնց համար պ. Բէկնազարեանցը խոստանում էր գաւառներում պաշտօններ գտնել տարեկան 300—400—500 րուբլի առաջիկով։ Ո՛չ. Եթէ գործի մէջ նորը թափանցենք, չը պէտք է այդպիսի անհիմն կարծիքներ առնդնել։ Երբեմն այս էլ կայ, որ այլ և այլ հանգամանքներ տեղիք են տալիս կարծելու, ինչպէս պ. Բէկնազարեանցը մեր դէմի չքաւոր աշակերտներին ունեցած անկեղծ վարմունքը և որոշումները վոհսարինել է դէպի չարը։ Ո՛չ այն, և ո՛չ այս. եթէ ձիշդը քննելու լինենք, երկու կողմից էլ նպաստաւորները արդարացի են եղել։

Շաւարշեան

ՆՈՐԱՐԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Հրատարակվեցաւ «Փորձ» անուանդրի այս տարվայ առաջին համարը։ Ամբողջ համարի մէջ ուշադրութեան արժանի է նիւթի կողմից «Նշանակած էր» վէպը, հեղինակութիւն Միքայէլ Վայէլեանի։ Բայց վէպի լեզուն սաստիկ անմշակ է։

Գ. Մ. Սանասարեան ուղարկեց Ս. Պետերբուրգից «Փորձ» խմբագրութեանը 1500 րուբլ յօգուտ Վանի սովատանջների։ Ամսագրի խմբագրութիւնը հասցրել է արդէն Ս. Պօլիս յիշեալ գումարը։

ԱԽԱԼՑԽԱՑԻՑ մեզ գրում են, «Ս. Էջմիածին գնալու համար ընտրված չորս պատգամաւորները պատրաստ լինելով որոշած օրը ճանապարհ ընկնել, յետ կանգնեցին իրանց դիտաւորութիւնից, լուր առնալով Էջմիածնից, որ ժողովրդի ոչ մի խնդիրը ուշադրութեան չի առնվի, երբ արդէն Էջմիածինը արել է իր կարգադրութիւնը ևօթ եկեղեցական գիւղերի մասին։ Այդ պատճառով քաղաքիս հայ հասարակութիւնը կրկին ընդհանուր խորհրդի ժողովելով որոշեց չորս պատգամաւորի տեղ չորսն պատգամաւոր ուղարկել և ինչ կերպ էլ էջ, համոզել Էջմիածինը ժողովրդի կամքը լսելու և նկատի առնելուն։

—

Անցեալ տարվայ վերջին նիւտերում պարտքամնոը կարգադրից և մի քանի գործեր, որոնցից մենք կը բաւականանք միայն մէկով, որ ճեացած բոլորից ամենամանրակրկիտն է.—գա, ինչպէս և ամենաեզ, դրամների, ծխնանների հարցն է։ Պարտքամնոը հաշվից 1880 թուականի համար նշանակված պետական բոլոր եկամուտները և ծախսերը, որոնցից երևում է, որ պետական եկամուտներից դոյանում է 45,816,457 դրամա, մինչդեռ նրա ծախսերը հաւասարվում են 56,068,792 դրամայի, ուրիշ խօսքով ասած, ծախսերը եկամուտներից 10,252,335 դրամայով աւելի են. դէֆիցիտի վերաբերութեամբ, կառավարութիւնը բացատրեց, որ 1880 թուի մի քանի հարկերի աւելացնելու պատճառով, նա յոյս ունի, որ դէֆիցիտը 6,000,000 դրամայով կը նուազի. և այդ հարկի մեծագոյն մասը կառավարութիւնը դիտաւորութիւն ունի ծխականի վրա դնելու, որից նա սպասում է 2,000,000 դրամա։

ՆԱՄԱԿ ԹԻՒՐՔԻԱՑԻՑ

Վան, 5 յունվարի

Շատ տխուր լուրեր պէտք է հաղորդեմ ձեզ այսօր։ Վանի մէջ սուտ հասել է այն կէտին, որ իւրաքանչիւր օր քաղաքի Ա.յգեստան ասված մասում մի քանի հատ դիակներ են գտնում այն թշուառ երեխաների և ծերերի, որոնք թափառում են գեռեի միջից լոյսերի արմատներ հանելու և նրանց մէջ կերակուր գտնելու համար։ Սովի այդպիսի տաժանութեան պատճառով ուսաց հիւպատոս կամսարականը առաջնորդութեամբ կազմվել է Վանի մէջ մի մանաժողով, որ սատանում է Ռուսահայերից եկած օգնութիւնը և ժողովրդին է բաժանում։

Թարգման դառնալով մանաժողովի մտքերին, խնդրում ենք «Մշակից» միջնորդութիւնը տալամասի առաջն առնելու համար։ Զը նայելով որ Վանի երիտասարդութիւնը զօրեղ կերպով օգնում է և պրօպագանդա է անում, բայց դարձեալ նա խիստ անզօր է պահելու ժողովուրդը ցիր ու ցան լինելուց, եթէ միայն յապաղեն ռուսահայերը իրանց ձեռքը թշուառներին մեկնելու։

Թրիմեան հայրիկը արդէն Վանումն է. նա ամեն օր եկեղեցու սեղանն է բարձրանում քարոզելու, բայց ժողովրդի աղաղակը լսելով «Հայր, հայրիկ, հաց...», նա թուլանում է սեղանի վրա և եկեղեցուց նրան ձեռքերի վրա են դուրս տանում։

Անգլիական հիւպատոսը շատ նամակներ է ուղարկում անգլիական լրագիրներին, նկարագրելով սարսափելի պատկերներ խեղճ սովատանջ ժողովրդի դրութենից և օգնութիւն է խնդրում անգլիական ժողովրդից, բայց ինչպէս երևում է, պաշտօնական կերպով նրան ոչ ոք չէ խրախուսում, որովհետև թիւրքաց հայերի ցրվիլը և կոտորվիլը, հայոց ազգի կատարելապէս ոչնչանալը՝ թէ Անգլիայի և թէ Թիւրքիայի քաղաքականութեան համար ձեռնտու է։

***

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՕՍՄԱՆԱՏԱՆ

—

Անցեալ տարի թէ հելլենական ժողովրդի և թէ նրա կառավարութեան ուշադրութիւնը պլխաւորապէս երեք նշանաւոր հարցերով էր զբաղված, այդ հարցերից առաջին տեղը բռնում էր յոյն-թիւրքական սահմանագիծի վերաբերութեամբ թիւրքաց կառավարութեան հետ ունեցած բանագնացութիւնները, երկրորդ՝ 60 միլիոն դրամանոց փոխառութիւնը, և երրորդ՝ նոր պատգամաւորների ընտրութիւնները, որովհետև հէնց այդ ձգնաժամի միջոցին էր, երբ արձակվեցաւ ազգային նախկին ժողովը։

Սահմանագիծի հարցը դժբաղդաբար մինչև այժմ էլ դեռ մնում է անվճիռ, և այժմ յոյները օրից օր աւելի ու աւելի են համոզվում, որ եթէ նրանց կառավարութիւնն ուշադրութիւն չը դարձնէր սէնտջէվեան կաբինէտի ցնորամիտ խորհուրդներին, և չէղած չը մնար 1877—1878-ի ռուս-թիւրքական պատերազմից, այն ժամանակ նրանք, անշուշտ, չէին կորցնի Էպիրոսը և Թէսսալիան Յունաստանի հետ միացնելու յոյսը. բայց այժմ հաւիւ թէ նրանք համարձակվէին մտածել այդ մասին, թէև յունական ժողովուրդը երբէք յոյսը չէ կտրում, որ մի աւելի բաղդաւոր օր նրան կը յաջողի նորից յետ առնել իր երբեմն նուաճված սիրելի նահանգները, որոնք կապված են նրա սրտի հետ պատմական այնքան նաւթրական յիշատակներով, բայց մի և նոյն ժամանակ նա խորը կերպով համոզված է, որ այդ նրան, ցանկացածին չափ, շուտ չի յաջողի։ Սահմանագծի վերաբերութեամբ՝ թիւրք և յոյն դործակատարների մէջ շարունակվող բանակցութիւները մի սորուց աւել ձգձգվելուց յետոյ էլ, դարձեալ ոչինչ որոշ եզրակացութեան չը հասան, և 1880 թուականը դուռ այդ հարցը նոյն դրութեան մէջ ինչ դրութեան մէջ, որ նա գտնվում էր դեռ բանագնացութիւնների սկսվելուց առաջ։ Թիւրք գործակատարների գործի ձգձգիլը և դլխաւոր հարցից յառնող շեղումը կարողացան բաւականին կերպով համոզել հելլենական կառավարութեանը, որ Բ. Դուռը կամք չունի Բերլինի դաշնագրի համաձայն բաւականութիւն տալ այդ հարցին։ Հաւանական է երևում, որ յունական կիառավարութիւնը շուտով նորից կը դիմէ այն ծանր պետութիւնների միջամտութեանը, որոնք ստորագրել են Բերլինի դաշնագիրը, և երևի միայն այդ միջամտութիւնը կը կարողանայ կարել այն գորդեան հանգոյցը, որ եւրոպական դիպլոմատիան ինքնից Բերլինի վեհաժողովում։

Կառավարութիւնը չը կարողացաւ հաւաքել 60,000,000 դրամանոց փոխառութիւնը, որով նա կամենում էր բարելաւել երկրի ֆինանսական դրութիւնը, և աչքաթող անել ձգձգվելուց յետոյ էլ, դարձեալ ոչինչ որոշ եզրակացութեան չը հասան, և 1880 թուականը դուռ այդ հարցը նոյն դրութեան մէջ ինչ դրութեան մէջ, որ նա գտնվում էր դեռ բանագնացութիւնների սկսվելուց առաջ։ Թիւրք գործակատարների գործի ձգձգիլը և դլխաւոր հարցից յառնող շեղումը կարողացան բաւականին կերպով համոզել հելլենական կառավարութեանը, որ Բ. Դուռը կամք չունի Բերլինի դաշնագրի համաձայն բաւականութիւն տալ այդ հարցին։ Հաւանական է երևում, որ յունական կիառավարութիւնը շուտով նորից կը դիմէ այն ծանր պետութիւնների միջամտութեանը, որոնք ստորագրել են Բերլինի դաշնագիրը, և երևի միայն այդ միջամտութիւնը կը կարողանայ կարել այն գորդեան հանգոյցը, որ եւրոպական դիպլոմատիան ինքնից Բերլինի վեհաժողովում։

Ընտրովեան ամշակից երեկվայ համարում առաջնորդող յօդուածը չը կարողացաւ մանել, մենք առիթվեցանք այդ համարը հրատարակել կէս թերթի մնծութեամբ։

Ընտրութիւնների հարցի մասին ինչ որ կարելի էր ասել, ասված է մեր նախորդ համարներում, և մենք այժմ ուզում ենք միայն մի քանի խօսք ասել ընտրութիւնների արդիւնքների մասին։ Ինչպէս յայտնի է, ընտրութիւնները կատարվեցան ընդհանրապէս խաղաղութեան մէջ, և միայն մի քանի տեղերում, ինչպէս Ադրիանապոլսում, Սալոնիկում և Սերրում, ընտրութիւնները ուղեկցվեցան ահագին աղմուկներով, որոնք ստիպեցին կառավարութեանը ռազմական ուժ ուղարկել այդ տեղերը։ Ընտրութիւնների արդիւնքները ցոյց տուին, որ ժողովի մեծամասնութիւնը չէ համակրում Կումունդուրոսի կաբինէտին, այդ պատճառով էլ այն ժամանակվայ բոլոր մինիստրները միասին հրաժարական տուին։ Այս դէպքից յետոյ, թագաւորը հրաւիրեց իր մօտ ընդդիմադրական կուսակցութեան ազատնորդ Զաիմիխին և Տրիկուպիսին, և իմանալով նրանցից, որ նրանք նոր կաբինէտ չեն կազմի, մինչև որ թագաւորութիւն չը ստանան արձակել ազգային ժողովը, այն ժամանակ նա չընդունեց Կումունդուրոսի հրաժարականը, բայց թոյլ տուեց նրան հարկաւոր դէպքում արձակել ազգային ժողովը, և նոր ընտրութիւններ կազմել։ Յուլիսի 14-ին կայացած նիստի միջոցին, սաստիկ ապիկալի վիճաբանութիւններից յետոյ, Կումունդուրոս յայտնեց ժողովին, որ թագաւորն արձակում է ժողովը։ Յաջորդ աշնան ընտրութիւնների մէջ բազմաթիւ նոր կանդիդատներ կային, հոկտեմբերի 20-ին թագաւորն ինքն անձամբ բացեց նոր ժողովի առաջին նիստը։ Ժողովի նահագահ այս անգամ ընտրված էր պ. Սօտիրօպուլոս։ Ժողովի առաջին նիստերից երևաց, որ ընդդիմադրական կուսակցութիւնը մեծագիր է յարձակվել կառավարութեան վրա և հաշիւ պահանջել նրանից, թէ նա ինչ պատճառով արձակեց նախկին ժողովը, և թէ նա ինչպէս է վարվել երկրի հետ բոլոր այն ժամանակ, երբ նա կառավարում էր երկիրն առանց պարլամէնտի։ Այս բանին պատճառ տուեցին այն վիճաբանութիւնները, որոնք տեղի ունեցան դահլիճի ձախ մասին պատասխանելու համար կազմված մանաժողովի մէջ, որի մէջ հարց էր յարուցանվում կառավարութեան արտաքին քաղաքականութեան վերաբերութեամբ։ Մինիստրների նախագահ Կումունդուրոսը դեռ ևս վիճաբանութիւններից առաջ յայտնեց ժողովին, որ նրա վճիռը այս հարցի վերաբերութեամբ նա կը համարի որպէս վստահութիւն մինիստրների թէ քաղաքականութեան և թէ նրանց գործելու եղանակին։ Այս պատճառով վիճաբանութիւնները ազգային ժողովում բոլորովին քաղաքական բնաւորութիւն առացան։ Ընդդիմադրական կուսակցութիւնը, Միսօլօնգիի պատգամաւորի Տրիկուպիսի առաջնորդութեամբ մեղադրում էր մինիստրութիւնը այն բանի մէջ՝ որ նա պետական գործերը կառավարում էր և այժմ էլ կառավարում է այնպէս, որ վնասում է երկրին, և որ Կումունդուրոսի կաբինէտի արտաքին քաղաքականութեան անկանոնութեան շնորհիւ, Էլլադան ստորացրած է բոլոր աշխարքի աչքում։ Կումունդուրոսը թոյլ տալով բոլոր պատգամաւորներին յայտնել իրանց կարծիքները, պատասխանեց ընդդիմադրական կուսակցութեան բոլոր յարձակումների դէմ և, պարզելով ու բացատրելով իր մինիստրութեան գործելու եղանակը և քաղաքականութիւնը, այնպիսի ձևրպիկութեամբ կարողացաւ կառավարութեան պատիւը պաշտպանել, որ ժողովը 99 ձայների բազմութեամբ 71-ի դէմ, ընդունեց այն պատասխանի նախագիծը, որ ուղղված էր իրրև պատասխան թագաւորի ճառին, և քաջալերեց Կումունդուրոսի կաբինէտի բոլոր գործունէութիւնները։

Ահա թէ ինչով վերջացաւ ընդդիմադրական կուսակցութեան կռիւը կառավարութեան հետ 1879 թուին. ով նրանցից յաղթող կը հանդիսանայ, այժմ նախատեսել անկարելի է, բայց ընդդիմադրական կուսակցութեան առաջնորդները ժիր են դէպի իրանց գործը, և, երևի շուտով կրկին կաբինէտի դլխաւորը սոխպված կը լինի իր պերճախօսութիւնը բանեցնել ընդդիմադրական կուսակցութեան հռետորների դէմ։

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՄԻՋԱԶԳԱՑԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԻՑ

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 7 փետրվարի։ Պետերբուրգի պետական չրջանին, փետրվարի 6-ին տուած հրամանում ասված է։ «Երէկ, երեկոյեան ժամը 7-ին, Ձմեռային պալատի գլխաւոր պահպանոցի տակ, գինամարտի նշանաւոր քանակութեան վառվելուց առաջացաւ ճայթիւն։ Ընտրելով բարձրագոյն ճաչի ժամանակը և ուղղելով հարուածը կայսրի սեղանատունը քանդելու, յանդուգն չարագործը, ակներև կերպով, դրանով մերկացրեց իր դժխեմին դիտաւորութիւնը կայսրի անձնաւորութեան կեանքին ձեռնամուխ լինելու։ Աստուած փրկեց Իր Օծեալի թանգագին կեանքը, կրկին ցոյց տալով Իր անպատմելի և մեծ ողորմութիւնը, որի համար չտապիտք շնորհակալութիւն յայտնել ջերմեռանդ և միահամուռ աղօթքով»։ Ստորագրված է Գուրկո։

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 7 փետրվարի։ Երէկ բոլոր եկեղեցիներում շնորհակալութեան մաղթանքներ են կատարվել։

Խմբագիր—հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐՇԱՐՈՒՆԻ

Fonds A.R.A.M

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Մամուլի տակից դուրս են եկել և վաճառվում են Կենտրոնական Գրավաճառանոցում հետևեալ գրքերը՝

Մանկական երգեր Դամառ-Քաֆիսպայի, կազմած	—	ր.	25 կ.
— նոյնը անկազմ	—	»	15 կ.
Թաւամազ մեղու՝ պատկերազարդ, կազմած թարգ. օր Ն. Տէր-Մարկոսեանի	—	»	40 կ.
Կարմիր լապտեր՝ պատկերազարդ և կազմած, թարգ. օր Ն. Տէր-Մարկոսեանի	—	»	50 կ.
— նոյնը առանց կազմի	—	»	30 կ.
Վէպեր Ց. Դրիգորեանցի	—	»	60 կ.
Պէպօ. կոմեդիա երեք արարվածով, հեղ. Գ. Սունդուկեանի	—	»	30 կ.
Մօրես կամ աշխատութիւն, հեղ. Տ. Գառ.օ-թարգմ. Գալիերէնից	1	»	— կ.
Խորհրդաւոր կղզի, հեղ. Ժ. Վերն 3 հ. թարգ. Գալիերէնից	4	»	— կ.
Դիւաբնակ բլուր. հեղ. Էժէն Սիւ 2 հ. թարգ. Գալիերէնից	2	»	75 կ.
Գառանեկան ներշնչումներ, հեղ. Հրանտ Առաուրի	—	»	60 կ.
Սահմանադրութիւն և հայ ժողովուրդն Հր. Առաուր.	—	»	35 կ.
Մի կաթիլ արտասր, դոր կը հեղու. Սիրակ հայ մեխիրին վրայ	—	»	35 կ.
Խօսք զհայրենեաց հեղ. Վ. Վ. Պարտիզակցի	—	»	70 կ.
Թորոս աղբար Հայաստանի ճամբորդ հեղ. Սրուանձտեանց	1	»	25 կ.
Մանանայ նոր հեղինակի	1	»	75 կ.
Սիրաք և Սամուէլ բարի հօր կրթական դասեր, հեղ. Խրիմեան Հայրիկ	1	»	45 կ.
Մարգարիտ արքայութեան երկնից, նոյն հեղ.	—	»	75 կ.
Վանգոյժ. կուժ մի ջուր իւր այրած հայրենեաց վերայ կ'սրսկէ Խրիմեան Հայրիկ	—	»	20 կ.
Թէ ինչ շահեցանք Բերլինի վեհաժողովէն, հեղ. Մ. Ջերազի	—	»	40 կ.
Հայաստան և Իտալիայ նոյն հեղ.	—	»	60 կ.
Սամուէլ Մուրատեանի կտակի խնդիրը, դատախօսութիւն Ս. Արծրունու.	—	»	50 կ.

Հրատարակութիւն Զարմայր Մատենաի

Փարոս Հայաստանի, պատկերազարդ հանդէս.	1	»	— կ.
Եղբայր և քոյր Վերմանական վէպ. պատկերազարդ	—	»	30 կ.
Արքայադուստր Վերմանական վէպ. պատկերազարդ	—	»	35 կ.
Հսկայական ձեռքեր Անգղիական վէպ, պատկերազարդ	—	»	10 կ.

Իշխան Բէհբութեանի հրատարակութիւններ

Վէյքի իմ վեչէր, ճարտ երեք պատկերով Մ. Տ. Դ.	—	»	40 կ.
Բեքեր բիձու հանաքը. Օպերետա մի գործողութեամբ	—	»	25 կ.
Աչնանային երեկոյ գիւղում, վոդրվիլ մէկ արարուածով.	—	»	40 կ.
Բռնի ամուսնութիւն. կոմեդիայ մէկ արարուածով	—	»	40 կ.
Ժանօ և Ժանէտ, օպերա-վոդրվիլ, մէկ գործողութեամբ.	—	»	50 կ.
Պառաւներին խրատ. վոդրվիլ մէկ արարվածով Մ. Տ. Դ.	—	»	30 կ.
Տիկինը նրան ապատում է, կատակերգութիւն մէկ արարուածով.	—	»	40 կ.
Անանուն կատակ. կատակերգութիւն մէկ արարուածով.	—	»	30 կ.
Փակուած դրան մօտ. պատկերամենախօսութիւն	—	»	30 կ.

Նոյն տեղը վաճառվում են ամենայն տեսակ դասագրքեր Հայերէն, Ռուսերէն և օտար լեզուների, դասական պիտոյքներ ուսուցիչարանների և աշակերտների համար. Հայերէն, Ռուսերէն և Գաղիերէն վիպասանութիւններ, ամենայն հասակի ընթերցանութեան և պիտութեան գանազան ճիւղերին վերաբերեալ գրքեր. պատուէրները կատարվում են ամենայն արագութեամբ: Օտարաքաղաքացիք իրանց պահանջները պէտք է ուղարկեն հետևեալ հասցէով Въ Тифлисъ. Въ Центральную книжную торговлю"

4—10

Վիրակի, յունվարի 27-ից սկսած, Գուննիբեան փողոցի վրա, ցիրկի մօտ գտնված բալագանի մէջ կը ներկայացնվի հասարակութեանը երբէք այստեղ չը տեսնված երևոյթ, այն է ԵԻՕՊԱՅԻ ԸՆԴՈՒՆԻՆ ՀՍԿԱՅ ՕՐԻՈՐԴ ԱՄԱԼԻԱ և աշխարհի ամենափոքր ԿԱՐԼԻԿՆԵՐ ՄԱՐԿԻՈՍ ՀՆԴԵՒԻՑ ՎՕԼԳԻ և ՄԱՐԿԻՈՍՈՒՀԻ ԼՈՒԻՋԸ: Տեղերի գները՝ առաջին տեղեր 50 կոպէկ, երկրորդ 30 կոպէկ: Ներեխաները կէսն են վճարում:

4—5

Խ. Ն. Աստաբդեանի «Դիֆտերիտ» կամ «փողացաւ» գրքոյկը վաճառվում է Հեղինակի մօտ քաղաքային հիւանդանոցում, Կենդրոնական գրավաճառանոցում և Ց. Գրիգորեանցի Կովկասեան գրավաճառանոցում: Գինն է 25 կոպէկ—բարեգործական նպատակով:

Բերլինի ակադեմիայի ինժեներ կ. կ. կալլենդ պատրաստում է ամեն տեսակ պլաններ և գանազան շինութիւններ ի անձն առնում: Հասցէն վ. Սարանցովսկայա Նաբերեժնայա, № 4, վերին յարկում:

4—6

Մի օրիորդ վարժուհի, որ ուսուցչուհու վկայական ունի, նոր է եկել փարիզից և հիմնատրապէս իմանում է ռուսերէն, ֆրանսիերէն, գերմաներէն, անգլիերէն և իտալերէն լեզուները, նոյնպէս երաժշտութիւն և երգեցողութիւն. փնտռում է դասեր կամ վարժուհու պաշտօն: Հասցէն. Աստամեանական փողոց, Զուբալովի տուն, առաջին յարկում Սեմինարիայի հանդիպ, Բրօդսկու բնակարանում:

4—6

ՆԵՐԿԱՅ 1880 ԹՒՈՒՄ ԿԸ ՏՊԱԳՐՎԻ

„ԿԱՑԾԵՐ"

ՎԷՊ ՏԱՃԿԱՍՏԱՆԻ ՀԱՑՈՑ ԿԵԱՆՔԻՑ

Խեղինակութիւն ԸՆՓՓԻ

Վէպը բաղկացած կը լինի երկու առանձին հատորներից իւրաքանչիւրը կը բովանդակէ մօտաւորապէս 400 տպագրված երեսներ: Ամեն մէկ հատորի գինն է 1 ր. 50 կ., իսկ միասին 3 ր.: Մէկ հատորի համար առանձին ստորագրութիւն չէ ընդունվում:

Ստորագրվել կարելի է ԳԱԼՈՒՆԵՐՈՒՄ այն պարոնների մօտ, որոնք բարեհաճել են բաժանորդներ հաւաքել «ԿԱՑԾԵՐԻ» տպագրութեան համար, իսկ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ պէտք է դիմել «Մբշակի» խմբագրատունը Ց. ՄԻՆԼԻՔ-ՅԱԿՈՒԲԵՆՑԻՆ:

ՀԱՇՏԱՐԱՐ դատարանի 4 բաժնի դատաստանական ՊՐԻՍՏԱՎ ՎԱՍԻԼԵՆԿՈ քաղաքային օբէնադրութեան 1030 յօդուածի համեմատ յայտնում է, որ ՓԵՏՐՎԱՐԻ 16-ին առաւօտեան 10 ժամին, Երևանեան հրապարակի վրա, Թամամշեվի քարվանսարայի մօտ, պօլիցիական վարչութեան հանդէպ ԱՃՈՒՐԴՈՎ. ԿՂ ՆԱԽՎԻ ԱՑՐԻ ԼՓԵՄԻԱ ՄԱՑԻՈՍՈՒՐՈՎԻ շարժական ԿԱՑՔԸ, որ բաղկացած է զանազան կահ կարասիքից, պահարաններից, բուֆետից և այլն և որ գնահատված է 148 ր.: ԱՅԴՒ ՄԱՑԻՍՈՒՐՈՎԻ կալքը ծախվում է Սառեան Պօմպալօվի 1880 թ. ՊԱՐՏԻՒ և 1876 թուի սեպտեմբերի 14-ից սկսած պարտքի ՏՕԿՕՍԻ և դատաստանական ծախս 120 ր. ՋՐ ՎՃԱՐԵԼՈՒ համար:

2—3

ՆԻԿՕԼԱՅԵՒՍԿԻ ԱՐՔՈՒՆԱԿԱՆ ՌՈՒՍԱՑ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆԻ ՀԱՄԱՐ հարկաւոր է ՎԱՐԶԵԼ չորս մեծ և չորս միջակ սենեակներ մեծ բակով, Հաւլաբարում, աւելի ՊՕԿՐՕՎՍԿԻ ԿԱԶԱՐՄԻ մօտերում:

Ա. յդպիսի շինութիւն ունեցողներին խընդրում եմ շնորհ բերել յիշեալ ուսուցիչարանը, ՊՕԿՐՕՎՍԿԻ ԿԱԶԱՐՄԻ ԴԻՄԱՑ, և խօսակցել պայմանների մասին ուսուցիչարանի տեսչի հետ, ամենայն օր ճաշից յետոյ 3 ժամից մինչև 7 ժամը երեկոյեան:

2—3

ՄԻ ՀԱՑ ՕՐԻՈՐԴ, որ աւարտել է իր ուսումն Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ օրիորդաց ԳԻՄՆԱԶԻԱՆԵՐԻՑ մինի մէջ, ցանկանում է վարժուհու պաշտօն ստանալ Կովկասի ՀԱՑՈՑ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆՆԵՐՈՒՄ: Պայմանները խնդրում ուղարկել հետևեալ հասցէիս. С. Петербургъ, Новая улица, домъ № 14 кв. № 10 Хр. Ив, Іоану.

4—5

ՀԻՇԱՆ ԻՎԱՆ ԿՈՆՍՏԱՆՏԻՆՕՎԻՉ ԲԱԳՐԱՏՈՆ ՄՈՒՐԱՆՍԿԻ և ԸՆԿԵՐՈՒՀԻ ԱՒԱ ՌՆԻՏԱԿԱՆ ՏՈՒՆԸ յայտնում է, որ ՄՈՒՏՔԵՐԻ համար մինչև ՆՈՐ կարգադրութիւնը վճարում է.

ՄԻՆՉԵՒ ՊԱՀԱՆՋԸ	3%
ԺԱՄԱՆԱԿԱՒՈՐ ՄՈՒՏՔԵՐ	
ՎԵՑ ԱՄՍՈՎ.	6%
ՄԻ ՏԱՐՈՎ.	7%
ԵՐԿՈՒ ՏԱՐՈՎ.	7½%

Բացի այդ 2-ը կարգի մուտքերին ընկերական ապահովագրերով տարեկան 8% և աւելի:

2—3

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝

1. Երգն կեանց քահանայ—Մանկական երգարան, երգեր և պար-երգեր ընդունված է Ներսիսեան և Գայանեան դպրոցներում. գինն է . . — ր. 20 կ.
2. Մեծատուն և աղք—Երգարան աղջկանց և աշակերտուհեաց Հայկական ուսումնարանաց . . . . . 1 ր. — կ.
3. Բժիշկ Ր. Նաւասարդեանց—Դիֆտերիտ բողազացաւ . . — ր. 25 կ.
4. Բժիշկ Դ. Տէր-Գրիգորեանց—Վնասակիչ հիւանդութիւններ.

(Ջրափիկ, կարմրուկ, սկարլատին, բծաւոր տիֆ, անդրագարձ տենդ, դիֆտերիտ, ընդհատ տենդ, խօլերայ, դեղին տենդ, որովայնատիֆ և ժանտախտ)

Սոցա յատկութիւններն, ծագման և տարածման եղանակներն և նախապաշտպանողական միջոցներ.

—

Վաճառվում են Ց. Գրիգորեանցի Կովկասեան գրավաճառանոցում:

3—5

Ընանոմի բարվանսարան այրվելուց յետոյ, նորից բացված է իսատակ մոմի առևտուր Աիճեան փողոցում Ըրծրունու բարվանսարայումը № 14. իւրաքանչիւր շաբաթ ստացվում է նոր շինուած իսատակ մոմեր իմ սեփական գործարանից և որոնք վաճառվում են էժան գներով. խնդրեմ գնողներին չը թողնել իրենց այցելութիւնները:

Յովհաննէս Կուրծեան

1—4

ԹԻՖԼԻՍԻ ՔԱՂԱՔԱՑԻՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ յայտնում է, որ ՌՈՒՍԱՑ ԲԱԶԱՐԻ և ՀԱՒԼԱԲԱՐԻ ՀՐԱՊԱՐԱԿԻ վրա կառուցված են ԱՌԻՏԱԿԱՆ ՇԻՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ վարձով տալու համար. առաջ բազարի վրա 18 համարներ և Հաւլաբարի հրապարակի վրա 40: Յիշեալ շինութիւնները ՎԱՐԶՈՎ վերցնել ՑԱՆԿԱՑՈՂՆԵՐԸ հրաւիրվում են քաղաքային վարչութիւնը, որի ԳՐԱՍԵՆԵԱԿՈՒՄ ամենայն օր, բացի ազն օրերից, առաւօտեան 10 մինչև 3 ժամը երեկոյեան վարձի ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ կը յայտնվին:

2—3

Ց. Գրիգորեանցի «Կովկասեան գրավաճառանոցում ծախվում են՝

1. Գալֆայեան. Ա—բառգիրք Հայ-գաղղիարէն: Dictionnaire Arménien Français. գինն է.	6 ր.		
2. Գալֆայեան. Ա—Հայկական գեղագրութիւն, գինն է	1 ր.		
3. Մեծատունն և աղքատ (Եղիշէ վարժապետ) —Երգարան աղջկանց և աշակերտուհեաց Հայկական ուսումնարանաց: Հատ. ա. գինն է.	1 ր.		

2—3

Дозволено Цензурою 7 Февраля 1880 г. Тифлисъ.

Տպարան Ա. Ա. Միխելսոնի

Типографія А. А. Михельсона

Fonds A.R.A.M

№ 20 Փետրվարի 9 (21) **1880** Փետրվարի 9 (21) № 20

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը 6 րուբլի
Առանձին համարները 5 կոպէկով։

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ։

Նամակագրական դիմում են ուղղակի
Тифлисъ. Редакція „Мшакъ“

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Նոյն կիրակի և տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամէն լեզուով։

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Գարձեալ մի չարագործութիւն—Ներքին տեսութիւն։ Նամակ խմբագրին։ Նամակ խմբագրին։ Ներքին լուրեր—Արտաքին տեսութիւն։ Թիւրքիայ Հայաստանի մէջ հոգեւորութիւն—Լուռն լուրեր—«Մշակի» հեռագիրներ—Հայաստանաց բանասիրական «Վէպ» ընկերութեան տեղեկագրի առիթով։

ԳԱՐՁԵԱԼ ՄԻ ՉԱՐԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆ

Փետրվարի 5-ին Ս. Պետերբուրգում պատահած սարսափելի անց.քի լուրը կայծակի արագութեամբ տարածվեց ամբողջ Ռուսաստանում։

Ընկ.այ.ած չարագործները գործել փորձեցին ձեռնամուխ լինել Թագաւոր Կայսրի Թանգագին կեանքին։

Նայց բազդաւորաբէս Թա-

գաւոր Կայսրը և Նրա ամբողջ ընտանիքը անվնաս մնացին։

Հեռագրական լուրը Թիֆլիս հասնելուն պէս, բոլոր եկեղեցիներում մաղթանքներ կատարվեցան Թագաւոր Կայսրի երկարակեցութեան համար։ Փիշերը բազաքը լուսաւորված էր։

Նոյն օրը ամբողջ Ռուսաստանն էլ մաղթանքներ էր կատարում իր Թագաւորի կեանքի համար, որի քան և հինդ տարվայ Թագաւորութեանը նա այդքան երախտապարտ է։

Գ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐԻՆ

Թիֆլիս, 5 փետրվարի

Թանգութիւն և հացի պակասութիւն—ահա այն երկու սրտաճմլիկ բառերը, որ այս րոպէիս լսվում

իրանց տեղական ձայնով և խառնելով նրանց, միմեանց տեղը գործածել։

Մշտնջենաւոր պատուոյ անդամների թուում, որ տեղ Թիֆլիսեցի պ. Ն. Դէորգեան փիլիսոփայութեան անունը կայ միայն, որին մեծ պատիւ է տալի այդպիսի դէպի աղդը ունեցած համակրութիւնը, մենք սպասում էինք, որ կը գտնենք վէհափառ կաթողիկոսի ամենայն հայոց անունը... Մենք կարծում էինք, որ եթէ վէհափառ Տիրոջ անունը չը կայ մշտնջենաւոր պատուոյ անդամների թուում, երևի անդամագրա կը լինի նա ժամանակաւոր նուիրատուների անուննների թուում։ Բայց սրանում նոյնպէս չատ սխալվեցանք։ Երբ անունում ենք կոստանդնուպոլսի ժամանակաւոր նուիրատու բաժանորդների թուում Տ. Ներսէս Պատրիարքի, Խորէն արքեպիսկոպոսի, չատ վարդապետների և մի քանի քահանաների անուննները, սրանց բոլորի դլխաւորի —Հայրապետի անունը տեղ չէ գտել ցուցակում... Վաղարշապատը առհասարակ չատ անտարբեր և խուլ է մնացել դէպի մի այսպիսի ազդային չատ օգտաւէտ գործը, նա չէ մասածում հոգևոր կիրակուրի միջոց տալ քաղդացիներին և ծառաներին իր աղդի ապագայ անդամներից։ Ոչ մի արքեպիսկոպոսի և եպիսկոպոսի, ոչ մի վարդապետի և քահանայի անունը վաղարշապատից չենք տեսնում ցուցակում։ Միմիայն Նուիրատու ենք գտնում այնտեղ, այն ևս աշխարհականներից....Մենք դիժաւորանում ենք այս ցաւալի և հրէչատ երևոյթը բացատրելու, ապատում ենք, որ վաղարշապատը ինքը բացատրէ ընդ և արդարանայ, եթէ կարող է. այսպիսի մի անուներելի, բռնադատված ենք ասել, գործից, երբ օտարազգիները՝ գազդիացի, ռուս և վրացի, նաև Թուրքերն համակրում են «Արարատեան» ընկերութեանը, մեր սուրբ հայրերը իշխանում են իրանց, եթէ ոչ րուբլիները, գոնէ կօպէկները գթել ազդային գանձանակը.... Ցաւալի չատ և անսահման իրողութիւն.... եթէ Աթոռը ոչինչ չէ տուել ուսումով սովածների համար, գոնէ այժմ զանց չառնի հացով սովածներին կերակրելու համար չը խնայել իր օգնութիւնը։

Եթէ նայենք գանազան տեղերից նուիրատուների ցուցակն և համեմատութիւն անենք, չատ անխիթար երևոյթներ են յայտնվում։ Սկսենք Թիֆլիսից, որտեղ անում ենք երկու միայն քահանաների նուէրը, երբ նրանց Թիւը 100-ից էլ աւելի է....Գառնում ենք դէպի ձեզ այժմ, ոէր

մեր դիւղականների բոլորի բերանից։ Ե՞ւ արդարև ուրիշ ինչ բան կարող էր մտածել խեղճ դիւղականը այս ժամում, երբ ամենայն կողմ սաստիկ ղդալի է դարձած հացի պակասութիւնը և փողոցում նրա գինը հասած է աներևակայելի բարձրութեան, իսկ ինքը, խեղճ դիւղականը, իր մատաղատում հացիւ մի երեք օրվայ պաշար է տեսնում, Նա տէր է մի մեծ դերդաստանի, որին կերակրում է իր սեպհական միջոցներով, բայց այժմ հացի և առհասարակ կենսական բոլոր առաջնակարդ պահանջների սրատոյդ կարդի թանգանալու պատճառաւ, նա այլ ևս անկարող է կառավարել իր դերդաստանը։ Լուսաւորութիւն, հասարակական բարեկարգութիւն, բոլորը, բոլորը մոռացութեան են աված և այս րոպէիս ամենեցուն և նրանց դլխաւորը մի միայն հացի խընդիրն է։

Ահա թէ, ապրիլի ընթերցող, ինչ վիճակ բերին մեր երկրի վրա այս անցեալ 1879 թիւ երաչտութիւնը, և մանկ ու մեծիկը մի կսկծանէ, և մեր ժողովրդեան անտարբերութիւնը և անհեռատեսութիւնը միւս կսկծանէ։ Բայց անտեսագէտներին հոգնելով այդպիսի դրութեան պատճառների ու նրանց դէմ հարկաւոր նախազգուշութեան միջոցների որոնելը, մենք բաւականանանք ընթերցող հասարակութեան առջև մեր երախտագիտական լուզայմանքների արտայայտութեամբը, որ իւրաքանչիւրի համար մի քաղցր բարոյական պարտաւորութիւն է։ Պատճառ՝ անկարելի է գանգատութեան տալ մի անհատի բարեդործութիւնքը, որ այսպիսի կրիտիկական միջոցում գթալով ժողովրդի

հայրեր...Մինէ՞ այն րուբլիներից, որոնց հաւաքում էք դուք պահքերից, թաղումից, կնունքից և մեռելոցներից, մի քանի կօպէկ չէիք կարող ընծայել ձեր հոգեւոր որդիքներին խաւարից դէպի լոյս հանելու համար։ Մենք աշխարհականներս ձեղանից պէտք է օրինակ առնենք, դուք պէտք է մեզ դէպի բարի և ազդային գործը ուղղէք, քայց եթէ այս դուք չէք կատարում, գոնէ մեզանից, աշխարհականներիցս դուք առէք օրինակ։ Մինչև անգամ, տեսէք, պ. Յովհաննիսեանի քարտուղարի մշակները, որոնք մեծ չարչարանքով են հաւաքում կօպէկներ, չեն խնայել տալ ազդին իրանց աշխատանքից կօպէկների մասը, իսկ դուք, որ մեռելոցների ժամանակ մի գերեզմանից մեւս գերեզման երկու քայլ անցնելով րուբլիներէք էք հաւաքում, խնայել էք նրանցից մի մասը ազդային գործին ընծայելու.....Համեմատելով Թիֆլիսի իգական և արական սեռի նուիրատուների Թիւը, երևում է, որ առաջիններից միայն 11 է, դուրս հանելով վեց անձներ quasi այս սեռին պատկանող Արամներն, իսկ արական սեռից մատ 400։ Ինչով բացատրենք Թիֆլիսի ազգայինների և օրիորդների այսպիսի մի տխուր անտարբերութիւնը և անհամակրութիւնը դէպի ազգային լուսաւորութիւնը։ Մինէ նրանով, որ իրանք խաւարի մէջ են թաղված, հետևաբար լռութեց, քայց չատերը նրանցից չէ որ ինտելլիգենտային են պատկանում, որ լուսաւորված դասն է համարվում Թիֆլիսում։ Մենք այս ինտելլիգենտ ազգայինների և օրիորդների անունները չենք տեսնում, ցաւակցաբար, ցուցակում, այն ինտելլիգենտների, որոնք կլուբների, թատրոնի, լօժայի և բրդթախտի համար չատ ռուբլիներ են տալիս։ Ինտելլիգենտ իգական սեռը Ախալցխայի, որ Թիֆլիսի կէսի չափ էլ չը կայ, համնում է 45-ի, իսկ Թիֆլիսինը 11.... Երևանի ազգայինները և օրիորդները չատ առաւել են տուել, քան թէ Թիֆլիսը. առաջինները 200 ր. համարեա, իսկ վերջիններս 54 րուբլի.... միայն

Բայց և արական սեռի Թիւը մօտ 400 Թիֆլիսի նուիրատուներից չատ և չատ փոքր է, նայելով, որ 1876 թ. ժողովրդագրութեան համեմատ համնում է նա մինչև 21,009, որ այժմ ի հարկէ աւելացել է։ Եթէ համարենք ևս 20,000, դուրս թողնելով 1009 Թիւը, և ամեն մինը այն հազարներից տար 50 կ. միայն, այն ժամանակ 10,000 րուբլի կը հաւաքվեր Թիֆլիսից։ Եթէ վեր առնենք

կրած նեղութիւնները ու դժուարութիւնները ամենայն սիրով և եռանդով աշխատում է ժողովրդեան անտանելի դրութիւնը դիւրացնելու համար։ Այդ անձը մեր համակիրացի պ. Բաղդասար Տէր-Մկրտչէլեանցն է, որ արդէն յայտնի է իր ազատասէրն նուիրատուութեամբ յոդուտ հասարակական առաջադիմութեան։ Երբ անցեալ թուականի վերջերին կառավարութեան կարդադրութեամբ մեր երկրի՝ Կովկասեան այլ և այլ վիճակներից պատդամաւորներ էին ընտրվում Թիֆլիսում ժողովելու կառավարչական մի քանի հանդամանքների վրա խորհրդակցելու համար, մեր, Նախիջևանի գաւառից ընդհանուր համաձայնութեամբ ընտրվեց յիշեալ պ. Բ. Տէր-Մկրտչէլեանցը։ Մեծ. պարոնը Թիֆլիսում գտնվելով, և անդլականալով մեր վիճակին տագնապը անձնուիրաբար սկսեց աշխատել այդ վտանգը անձնուիրաբար սկսեց աշխատել այդ վտանգի առաջն առնելու համար և, վստահութեամբ կարելի է ասել, կատարելապէս հասաւ իր նպատակներին։ Նա գովելի անսպառութեամբ վիճակի բոլոր կարիքը մի առ մի կառավարութեան յայտնելով, մինչդորդեց օգնութեան համար և նրա ցոյց տուածների համաձայն նշանակված է տէրութեան գանձարանից և ամբարանոցից տալ 200 չեթվերտ ցորեն և 10 հազար րուբլի փող Օրդուբաթի գաղթի համար, 1500 րուբլի Վերին-Ագուլիսի հասարակութեան Թուրք մասի և Նժդեհի դիւղի համար, 27 հազար րուբլի Օրդուբաթի և Ագուլիսի շրջակայ դիւղերի համար, 10,000 րուբլի Նախիջևան գաղթի համար և 2045 պուդ ցորեն Նախիջևանի գիւղերի համար. ընդամենը Նախ-

և իգական սեռի Թիւը Թիֆլիսում, որ համնում էր 1876 թ. 16,299, որ այժմ նոյնպէս, յայտնի, է որ աւաւել է և դուրս հանենք այն Թից 1299-ին, այն ժամանակ եթէ ամեն մինը սրանցից տասըդրվեր 50 կ., նոյնպէս գումարը կը լինէր այն ժամանակ 7500 ր.

Ուրեմն 35,000 անձերից երկու սեռի ևս, դուրս հանելով 2308 Թիւը 1876 թ. ժողովրդագրութեան համաձայն, Թէև այժմ ևս աւաւել կը լինի ի հարկէ, Թիֆլիսում, եթէ ամեն մինը նրանցից գոնէ 50 կ. տար, կը հաւաքվէր 17,500 ր.։ Բայց ինչ ենք տեսնում....Թիֆլիսում հաւաքվել է միայն 2775 ր.։

Թիֆլիսի սրսկան սեռի նուիրատուներից մեծ մասը օտար քաղաքացիներ են համարեա, այնպէս որ Թիֆլիսի պարոնները չատ առաջ չեն գնացել իրանց տիկիններից և օրիորդներից։ Թիֆլիսի հարուստ վաճառականներից չատ ազգասիրներ չենք տեսնում ցուցակում, Թէև նրանցից մի քանիսը «մենդելսների» և պատուանշանների համար հարիւրներով և հազարներով են ծախսում։ Բայց աւաւել ևս վրդովելին այն է, որ ցուցակում չը կան Թիֆլիսի երկու եղբայրներ—Կրեզները, որոնք բոլոր Թիֆլիսին յայտնի են իրանց միլիոններով...

Մենք անցեալ տարի «Մշակում» յայտնեցինք այն չը յաջողված այժմ մեր միտքը, որ հարկաւոր է աշխատել Թէ տիկիններին և Թէ պարոններին ոչ Թէ միայն Թիֆլիսի, այլ և ամենայն տեղ, տարեկան ստորագրողներ հաւաքել և, ի հարկէ, ինչպէս «Մշակը» քանիցս անգամ յայտնել է, մի մասնաժողով կազմել։ Այժմ ևս ուշ չէ այս և նոր տարից կարելի է սկսել։

Եթէ համարենք որ Թիֆլիսի հայ բնակիչների երկու սեռից ևս Թիւը համնում է այժմ մինչև 40,000, երբ 1876 թ. 37,308 էր, եթէ չը հաշվենք ևս 10,000, այն ժամանակ եթէ ամեն մի հայ միջին Թւով տարեկան մի րուբլ տար, այն ևս անչափելի կերպիս կը հաւաքվէր 30,000 ր. ամեն տարի։ Բաւական մեծ գումար ուրևէ հնչէն րուբլիական տարեկան տուրքերից։ Բայց չատերն ոչ Թէ մի րուբլ, այլ տասնապատիկ անգամ աւաւել պատրաստ են և կը լինեն տալու։

Սրա վրա դարձնում ենք Թիֆլիսի մեր եղբայրների և քոյրերի ուշադրութիւնը, յոյս ունենալով, որ մեր խօսքերը չեն ընկնի ապառաժի, այլ բուսաբեր և պտղաբեր հողի վրա։

Բժիշկ Միրիմանեանց

Fonds A.R.A.M

Fonds A.R.A.M

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹՅՈՒՆ

ՓԱՐԻԶԻՆ

—

«ՊՕՍՏԸ» լրագրի 1-ին թվում կարդում ենք հետևյալ հետաքրքրական տեղեկությունները Հյուսիսային Ամերիկայի Միացյալ Նահանգների 61-րդ ժողովրդական հիմնադիր ընդհանուր ընտրությունների մասին։ Դեռևս նոյեմբերի 4-ին, այսինքն ընտրությունների օրը, ընտրողների մեծ մասը հավաքվել էր ընտրատեղիները, որոնք բացվել էին առավոտյան ժամը 8-ին։ Ընտրությունները տևեցին մինչև ուշ գիշեր։ Ընտրողների թիվը հասնում էր 9 միլիոնի։ Ընտրությունների արդյունքները հայտնի դարձան միայն հաջորդ օրը։ Ընտրությունների ժամանակ ոչ մի կարգադրություն չի եղել։ Ընտրողները ազատ էին իրենց ընտրությունները կատարելու մեջ։ Ընտրությունների ժամանակ ոչ մի կարգադրություն չի եղել։ Ընտրողները ազատ էին իրենց ընտրությունները կատարելու մեջ։ Ընտրությունների ժամանակ ոչ մի կարգադրություն չի եղել։ Ընտրողները ազատ էին իրենց ընտրությունները կատարելու մեջ։

—

Fonds A.R.A.M

ՎԱՂՎԱԺԱՄ ԱՍՏՎԱԾ Խմբագիր—Հրեշտակ

«ՎԵՍՊԻ» ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՆԴԵՍ

ԵՐԿՇԱԲԹԱԿԱՆ ՔՆՆԱԴԱՏԱԿԱՆ ԵՎ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 4 մարտ։ Պատմական հետաքրքրություն ներկայացնող 50 թղթադրամների 93 թ. հրատարակության 93⅓ թ., հրատարակության 93⅔ թ., նոյնպէս 93⅔ թ. նկարագրությունից յետոյ, 229 թ. հրատարակության 229 թ. 25 կ., 238 թ. 25 կ., պետական գործերի նախարարության 91 թ. 25 կ., հրատարակության 91 թ. 25 կ., հրատարակության 91 թ. 1½ կ., 7 թ. 63 կ։ Նոյնպես 1 թուղթ 100 թուղթ 219 դրամ ամի վնասվածքից 372 գիտության համար։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑ

(Շարունակութիւն)

Ասում են, թէ Ալեքսանդր Բ. կայսրը ամենայն ուշադրութեամբ է հետևում հայկական հարցի զարգացման ընթացքին։ Նա ինքն է ցանկանում, որ հայերի վիճակը բարելավուի, և նրա կամքն է, որ Թուրքիան կատարի Բերլինի դաշնագրի 61-րդ յօդուածը։ Այդ յօդուածի համաձայն Թուրքիան պարտաւորուեցաւ ինքնուրոյն վարչութիւն տալ հայերով բնակեցուած նահանգներին։ Ռուսական կառավարութիւնը, որ ինքն էլ ունի հայ հպատակներ, ցանկանում է, որ Թուրքիան կատարի իր պարտաւորութիւնը։ Ռուսական կառավարութիւնը ցանկանում է, որ հայերը ապրեն ապահով կեանքով, որ նրանց ունեցուածքը, պատիւը և կեանքը պաշտպանուած լինեն։ Ռուսական կառավարութիւնը ցանկանում է, որ հայերը ազատ լինեն իրենց կրօնական գործերում։ Ռուսական կառավարութիւնը ցանկանում է, որ հայերը ունենան իրենց դատարանները, որ նրանց գործերը քննուեն արդար կերպով։ Ռուսական կառավարութիւնը ցանկանում է, որ հայերը ունենան իրենց դպրոցները, որ նրանց երեխաները կարողանան սովորել իրենց մայրենի լեզուով։ Ռուսական կառավարութիւնը ցանկանում է, որ հայերը ունենան իրենց թերթերը, որ նրանք կարողանան արտայայտել իրենց կարիքները և պահանջները։ Ռուսական կառավարութիւնը ցանկանում է, որ հայերը ունենան իրենց ներկայացուցիչները, որ նրանք կարողանան պաշտպանել իրենց շահերը։ Ռուսական կառավարութիւնը ցանկանում է, որ հայերը ունենան իրենց զինուորները, որ նրանք կարողանան պաշտպանել իրենց հայրենիքը։ Ռուսական կառավարութիւնը ցանկանում է, որ հայերը ունենան իրենց ֆինանսները, որ նրանք կարողանան կառավարել իրենց գումարները։ Ռուսական կառավարութիւնը ցանկանում է, որ հայերը ունենան իրենց առևտուրը, որ նրանք կարողանան ծաղկեցնել իրենց տնտեսութիւնը։ Ռուսական կառավարութիւնը ցանկանում է, որ հայերը ունենան իրենց արհեստները, որ նրանք կարողանան զարգացնել իրենց ձեռնարկութիւնները։ Ռուսական կառավարութիւնը ցանկանում է, որ հայերը ունենան իրենց գիտութիւնները, որ նրանք կարողանան ուսումնասիրել իրենց պատմութիւնը։ Ռուսական կառավարութիւնը ցանկանում է, որ հայերը ունենան իրենց գրականութիւնը, որ նրանք կարողանան զարգացնել իրենց մտքերը։ Ռուսական կառավարութիւնը ցանկանում է, որ հայերը ունենան իրենց արուեստները, որ նրանք կարողանան գեղեցկացնել իրենց կեանքը։ Ռուսական կառավարութիւնը ցանկանում է, որ հայերը ունենան իրենց սպորտը, որ նրանք կարողանան ամրացնել իրենց մարմինները։ Ռուսական կառավարութիւնը ցանկանում է, որ հայերը ունենան իրենց խաղերը, որ նրանք կարողանան զուարճանալ։ Ռուսական կառավարութիւնը ցանկանում է, որ հայերը ունենան իրենց տօները, որ նրանք կարողանան տօնել իրենց յաղթանակները։ Ռուսական կառավարութիւնը ցանկանում է, որ հայերը ունենան իրենց սգերը, որ նրանք կարողանան լալ իրենց մեռելները։ Ռուսական կառավարութիւնը ցանկանում է, որ հայերը ունենան իրենց յուշարձանները, որ նրանք կարողանան յիշել իրենց նախնիները։ Ռուսական կառավարութիւնը ցանկանում է, որ հայերը ունենան իրենց ապագան, որ նրանք կարողանան յոյս ունենալ։

Ռուսական կառավարութիւնը ցանկանում է, որ հայերը ունենան իրենց ամենայն ինչ, որ նրանք կարողանան լինել մարդիկ։

Ռուսական կառավարութիւնը ցանկանում է, որ հայերը ունենան իրենց ամենայն ինչ, որ նրանք կարողանան լինել հայեր։

Ռուսական կառավարութիւնը ցանկանում է, որ հայերը ունենան իրենց ամենայն ինչ, որ նրանք կարողանան լինել ազատ։

Ռուսական կառավարութիւնը ցանկանում է, որ հայերը ունենան իրենց ամենայն ինչ, որ նրանք կարողանան լինել երջանիկ։

Ռուսական կառավարութիւնը ցանկանում է, որ հայերը ունենան իրենց ամենայն ինչ, որ նրանք կարողանան լինել հպարտ։

Ռուսական կառավարութիւնը ցանկանում է, որ հայերը ունենան իրենց ամենայն ինչ, որ նրանք կարողանան լինել ինքնավստահ։

Ռուսական կառավարութիւնը ցանկանում է, որ հայերը ունենան իրենց ամենայն ինչ, որ նրանք կարողանան լինել ինքնուրոյն։

Ռուսական կառավարութիւնը ցանկանում է, որ հայերը ունենան իրենց ամենայն ինչ, որ նրանք կարողանան լինել ազատ մարդիկ։

Ռուսական կառավարութիւնը ցանկանում է, որ հայերը ունենան իրենց ամենայն ինչ, որ նրանք կարողանան լինել ազատ հայեր։

Ռուսական կառավարութիւնը ցանկանում է, որ հայերը ունենան իրենց ամենայն ինչ, որ նրանք կարողանան լինել ազատ հայեր ազատ մարդկանց մէջ։

Ռուսական կառավարութիւնը ցանկանում է, որ հայերը ունենան իրենց ամենայն ինչ, որ նրանք կարողանան լինել ազատ հայեր ազատ մարդկանց մէջ ազատ ժողովրդի մէջ։

Ռուսական կառավարութիւնը ցանկանում է, որ հայերը ունենան իրենց ամենայն ինչ, որ նրանք կարողանան լինել ազատ հայեր ազատ մարդկանց մէջ ազատ ժողովրդի մէջ ազատ աշխարհում։

Ռուսական կառավարութիւնը ցանկանում է, որ հայերը ունենան իրենց ամենայն ինչ, որ նրանք կարողանան լինել ազատ հայեր ազատ մարդկանց մէջ ազատ ժողովրդի մէջ ազատ աշխարհում ազատ Աստծու ներքոյ։

Ռուսական կառավարութիւնը ցանկանում է, որ հայերը ունենան իրենց ամենայն ինչ, որ նրանք կարողանան լինել ազատ հայեր ազատ մարդկանց մէջ ազատ ժողովրդի մէջ ազատ աշխարհում ազատ Աստծու ներքոյ ազատ խղճով։

Ռուսական կառավարութիւնը ցանկանում է, որ հայերը ունենան իրենց ամենայն ինչ, որ նրանք կարողանան լինել ազատ հայեր ազատ մարդկանց մէջ ազատ ժողովրդի մէջ ազատ աշխարհում ազատ Աստծու ներքոյ ազատ խղճով ազատ սրտով։

Ռուսական կառավարութիւնը ցանկանում է, որ հայերը ունենան իրենց ամենայն ինչ, որ նրանք կարողանան լինել ազատ հայեր ազատ մարդկանց մէջ ազատ ժողովրդի մէջ ազատ աշխարհում ազատ Աստծու ներքոյ ազատ խղճով ազատ սրտով ազատ հոգով։

Ռուսական կառավարութիւնը ցանկանում է, որ հայերը ունենան իրենց ամենայն ինչ, որ նրանք կարողանան լինել ազատ հայեր ազատ մարդկանց մէջ ազատ ժողովրդի մէջ ազատ աշխարհում ազատ Աստծու ներքոյ ազատ խղճով ազատ սրտով ազատ հոգով ազատ մտքով։

Ռուսական կառավարութիւնը ցանկանում է, որ հայերը ունենան իրենց ամենայն ինչ, որ նրանք կարողանան լինել ազատ հայեր ազատ մարդկանց մէջ ազատ ժողովրդի մէջ ազատ աշխարհում ազատ Աստծու ներքոյ ազատ խղճով ազատ սրտով ազատ հոգով ազատ մտքով ազատ կամքով։

Ռուսական կառավարութիւնը ցանկանում է, որ հայերը ունենան իրենց ամենայն ինչ, որ նրանք կարողանան լինել ազատ հայեր ազատ մարդկանց մէջ ազատ ժողովրդի մէջ ազատ աշխարհում ազատ Աստծու ներքոյ ազատ խղճով ազատ սրտով ազատ հոգով ազատ մտքով ազատ կամքով ազատ ձեռքով։

Ռուսական կառավարութիւնը ցանկանում է, որ հայերը ունենան իրենց ամենայն ինչ, որ նրանք կարողանան լինել ազատ հայեր ազատ մարդկանց մէջ ազատ ժողովրդի մէջ ազատ աշխարհում ազատ Աստծու ներքոյ ազատ խղճով ազատ սրտով ազատ հոգով ազատ մտքով ազատ կամքով ազատ ձեռքով ազատ ոտքով։

Ռուսական կառավարութիւնը ցանկանում է, որ հայերը ունենան իրենց ամենայն ինչ, որ նրանք կարողանան լինել ազատ հայեր ազատ մարդկանց մէջ ազատ ժողովրդի մէջ ազատ աշխարհում ազատ Աստծու ներքոյ ազատ խղճով ազատ սրտով ազատ հոգով ազատ մտքով ազատ կամքով ազատ ձեռքով ազատ ոտքով ազատ աչքով։

Ռուսական կառավարութիւնը ցանկանում է, որ հայերը ունենան իրենց ամենայն ինչ, որ նրանք կարողանան լինել ազատ հայեր ազատ մարդկանց մէջ ազատ ժողովրդի մէջ ազատ աշխարհում ազատ Աստծու ներքոյ ազատ խղճով ազատ սրտով ազատ հոգով ազատ մտքով ազատ կամքով ազատ ձեռքով ազատ ոտքով ազատ աչքով ազատ ականջով։

Ռուսական կառավարութիւնը ցանկանում է, որ հայերը ունենան իրենց ամենայն ինչ, որ նրանք կարողանան լինել ազատ հայեր ազատ մարդկանց մէջ ազատ ժողովրդի մէջ ազատ աշխարհում ազատ Աստծու ներքոյ ազատ խղճով ազատ սրտով ազատ հոգով ազատ մտքով ազատ կամքով ազատ ձեռքով ազատ ոտքով ազատ աչքով ազատ ականջով ազատ շրթունքով։

Ռուսական կառավարութիւնը ցանկանում է, որ հայերը ունենան իրենց ամենայն ինչ, որ նրանք կարողանան լինել ազատ հայեր ազատ մարդկանց մէջ ազատ ժողովրդի մէջ ազատ աշխարհում ազատ Աստծու ներքոյ ազատ խղճով ազատ սրտով ազատ հոգով ազատ մտքով ազատ կամքով ազատ ձեռքով ազատ ոտքով ազատ աչքով ազատ ականջով ազատ շրթունքով ազատ լեզուով։

Ռուսական կառավարութիւնը ցանկանում է, որ հայերը ունենան իրենց ամենայն ինչ, որ նրանք կարողանան լինել ազատ հայեր ազատ մարդկանց մէջ ազատ ժողովրդի մէջ ազատ աշխարհում ազատ Աստծու ներքոյ ազատ խղճով ազատ սրտով ազատ հոգով ազատ մտքով ազատ կամքով ազատ ձեռքով ազատ ոտքով ազատ աչքով ազատ ականջով ազատ շրթունքով ազատ լեզուով ազատ ատամով։

Ռուսական կառավարութիւնը ցանկանում է, որ հայերը ունենան իրենց ամենայն ինչ, որ նրանք կարողանան լինել ազատ հայեր ազատ մարդկանց մէջ ազատ ժողովրդի մէջ ազատ աշխարհում ազատ Աստծու ներքոյ ազատ խղճով ազատ սրտով ազատ հոգով ազատ մտքով ազատ կամքով ազատ ձեռքով ազատ ոտքով ազատ աչքով ազատ ականջով ազատ շրթունքով ազատ լեզուով ազատ ատամով ազատ քթով։

Ռուսական կառավարութիւնը ցանկանում է, որ հայերը ունենան իրենց ամենայն ինչ, որ նրանք կարողանան լինել ազատ հայեր ազատ մարդկանց մէջ ազատ ժողովրդի մէջ ազատ աշխարհում ազատ Աստծու ներքոյ ազատ խղճով ազատ սրտով ազատ հոգով ազատ մտքով ազատ կամքով ազատ ձեռքով ազատ ոտքով ազատ աչքով ազատ ականջով ազատ շրթունքով ազատ լեզուով ազատ ատամով ազատ քթով ազատ մազով։

Ռուսական կառավարութիւնը ցանկանում է, որ հայերը ունենան իրենց ամենայն ինչ, որ նրանք կարողանան լինել ազատ հայեր ազատ մարդկանց մէջ ազատ ժողովրդի մէջ ազատ աշխարհում ազատ Աստծու ներքոյ ազատ խղճով ազատ սրտով ազատ հոգով ազատ մտքով ազատ կամքով ազատ ձեռքով ազատ ոտքով ազատ աչքով ազատ ականջով ազատ շրթունքով ազատ լեզուով ազատ ատամով ազատ քթով ազատ մազով ազատ մորուքով։

Ռուսական կառավարութիւնը ցանկանում է, որ հայերը ունենան իրենց ամենայն ինչ, որ նրանք կարողանան լինել ազատ հայեր ազատ մարդկանց մէջ ազատ ժողովրդի մէջ ազատ աշխարհում ազատ Աստծու ներքոյ ազատ խղճով ազատ սրտով ազատ հոգով ազատ մտքով ազատ կամքով ազատ ձեռքով ազատ ոտքով ազատ աչքով ազատ ականջով ազատ շրթունքով ազատ լեզուով ազատ ատամով ազատ քթով ազատ մազով ազատ մորուքով ազատ բեղով։

Ռուսական կառավարութիւնը ցանկանում է, որ հայերը ունենան իրենց ամենայն ինչ, որ նրանք կարողանան լինել ազատ հայեր ազատ մարդկանց մէջ ազատ ժողովրդի մէջ ազատ աշխարհում ազատ Աստծու ներքոյ ազատ խղճով ազատ սրտով ազատ հոգով ազատ մտքով ազատ կամքով ազատ ձեռքով ազատ ոտքով ազատ աչքով ազատ ականջով ազատ շրթունքով ազատ լեզուով ազատ ատամով ազատ քթով ազատ մազով ազատ մորուքով ազատ բեղով ազատ ունքով։

Ռուսական կառավարութիւնը ցանկանում է, որ հայերը ունենան իրենց ամենայն ինչ, որ նրանք կարողանան լինել ազատ հայեր ազատ մարդկանց մէջ ազատ ժողովրդի մէջ ազատ աշխարհում ազատ Աստծու ներքոյ ազատ խղճով ազատ սրտով ազատ հոգով ազատ մտքով ազատ կամքով ազատ ձեռքով ազատ ոտքով ազատ աչքով ազատ ականջով ազատ շրթունքով ազատ լեզուով ազատ ատամով ազատ քթով ազատ մազով ազատ մորուքով ազատ բեղով ազատ ունքով ազատ թարթիչով։

Ռուսական կառավարութիւնը ցանկանում է, որ հայերը ունենան իրենց ամենայն ինչ, որ նրանք կարողանան լինել ազատ հայեր ազատ մարդկանց մէջ ազատ ժողովրդի մէջ ազատ աշխարհում ազատ Աստծու ներքոյ ազատ խղճով ազատ սրտով ազատ հոգով ազատ մտքով ազատ կամքով ազատ ձեռքով ազատ ոտքով ազատ աչքով ազատ ականջով ազատ շրթունքով ազատ լեզուով ազատ ատամով ազատ քթով ազատ մազով ազատ մորուքով ազատ բեղով ազատ ունքով ազատ թարթիչով ազատ ճակատով։

Ռուսական կառավարութիւնը ցանկանում է, որ հայերը ունենան իրենց ամենայն ինչ, որ նրանք կարողանան լինել ազատ հայեր ազատ մարդկանց մէջ ազատ ժողովրդի մէջ ազատ աշխարհում ազատ Աստծու ներքոյ ազատ խղճով ազատ սրտով ազատ հոգով ազատ մտքով ազատ կամքով ազատ ձեռքով ազատ ոտքով ազատ աչքով ազատ ականջով ազատ շրթունքով ազատ լեզուով ազատ ատամով ազատ քթով ազատ մազով ազատ մորուքով ազատ բեղով ազատ ունքով ազատ թարթիչով ազատ ճակատով ազատ գլխով։

Ռուսական կառավարութիւնը ցանկանում է, որ հայերը ունենան իրենց ամենայն ինչ, որ նրանք կարողանան լինել ազատ հայեր ազատ մարդկանց մէջ ազատ ժողովրդի մէջ ազատ աշխարհում ազատ Աստծու ներքոյ ազատ խղճով ազատ սրտով ազատ հոգով ազատ մտքով ազատ կամքով ազատ ձեռքով ազատ ոտքով ազատ աչքով ազատ ականջով ազատ շրթունքով ազատ լեզուով ազատ ատամով ազատ քթով ազատ մազով ազատ մորուքով ազատ բեղով ազատ ունքով ազատ թարթիչով ազատ ճակատով ազատ գլխով ազատ մազերով։

Ռուսական կառավարութիւնը ցանկանում է, որ հայերը ունենան իրենց ամենայն ինչ, որ նրանք կարողանան լինել ազատ հայեր ազատ մարդկանց մէջ ազատ ժողովրդի մէջ ազատ աշխարհում ազատ Աստծու ներքոյ ազատ խղճով ազատ սրտով ազատ հոգով ազատ մտքով ազատ կամքով ազատ ձեռքով ազատ ոտքով ազատ աչքով ազատ ականջով ազատ շրթունքով ազատ լեզուով ազատ ատամով ազատ քթով ազատ մազով ազատ մորուքով ազատ բեղով ազատ ունքով ազատ թարթիչով ազատ ճակատով ազատ գլխով ազատ մազերով ազատ մորուքով։

Ռուսական կառավարութիւնը ցանկանում է, որ հայերը ունենան իրենց ամենայն ինչ, որ նրանք կարողանան լինել ազատ հայեր ազատ մարդկանց մէջ ազատ ժողովրդի մէջ ազատ աշխարհում ազատ Աստծու ներքոյ ազատ խղճով ազատ սրտով ազատ հոգով ազատ մտքով ազատ կամքով ազատ ձեռքով ազատ ոտքով ազատ աչքով ազատ ականջով ազատ շրթունքով ազատ լեզուով ազատ ատամով ազատ քթով ազատ մազով ազատ մորուքով ազատ բեղով ազատ ունքով ազատ թարթիչով ազատ ճակատով ազատ գլխով ազատ մազերով ազատ մորուքով ազատ բեղով։

Ռուսական կառավարութիւնը ցանկանում է, որ հայերը ունենան իրենց ամենայն ինչ, որ նրանք կարողանան լինել ազատ հայեր ազատ մարդկանց մէջ ազատ ժողովրդի մէջ ազատ աշխարհում ազատ Աստծու ներքոյ ազատ խղճով ազատ սրտով ազատ հոգով ազատ մտքով ազատ կամքով ազատ ձեռքով ազատ ոտքով ազատ աչքով ազատ ականջով ազատ շրթունքով ազատ լեզուով ազատ ատամով ազատ քթով ազատ մազով ազատ մորուքով ազատ բեղով ազատ ունքով ազատ թարթիչով ազատ ճակատով ազատ գլխով ազատ մազերով ազատ մորուքով ազատ բեղով ազատ ունքով։

Ռուսական կառավարութիւնը ցանկանում է, որ հայերը ունենան իրենց ամենայն ինչ, որ նրանք կարողանան լինել ազատ հայեր ազատ մարդկանց մէջ ազատ ժողովրդի մէջ ազատ աշխարհում ազատ Աստծու ներքոյ ազատ խղճով ազատ սրտով ազատ հոգով ազատ մտքով ազատ կամքով ազատ ձեռքով ազատ ոտքով ազատ աչքով ազատ ականջով ազատ շրթունքով ազատ լեզուով ազատ ատամով ազատ քթով ազատ մազով ազատ մորուքով ազատ բեղով ազատ ունքով ազատ թարթիչով ազատ ճակատով ազատ գլխով ազատ մազերով ազատ մորուքով ազատ բեղով ազատ ունքով ազատ թարթիչով։

Ռուսական կառավարութիւնը ցանկանում է, որ հայերը ունենան իրենց ամենայն ինչ, որ նրանք կարողանան լինել ազատ հայեր ազատ մարդկանց մէջ ազատ ժողովրդի մէջ ազատ աշխարհում ազատ Աստծու ներքոյ ազատ խղճով ազատ սրտով ազատ հոգով ազատ մտքով ազատ կամքով ազատ ձեռքով ազատ ոտքով ազատ աչքով ազատ ականջով ազատ շրթունքով ազատ լեզուով ազատ ատամով ազատ քթով ազատ մազով ազատ մորուքով ազատ բեղով ազատ ունքով ազատ թարթիչով ազատ ճակատով ազատ գլխով ազատ մազերով ազատ մորուքով ազատ բեղով ազատ ունքով ազատ թարթիչով ազատ ճակատով։

Ռուսական կառավարութիւնը ցանկանում է, որ հայերը ունենան իրենց ամենայն ինչ, որ նրանք կարողանան լինել ազատ հայեր ազատ մարդկանց մէջ ազատ ժողովրդի մէջ ազատ աշխարհում ազատ Աստծու ներքոյ ազատ խղճով ազատ սրտով ազատ հոգով ազատ մտքով ազատ կամքով ազատ ձեռքով ազատ ոտքով ազատ աչքով ազատ ականջով ազատ շրթունքով ազատ լեզուով ազատ ատամով ազատ քթով ազատ մազով ազատ մորուքով ազատ բեղով ազատ ունքով ազատ թարթիչով ազատ ճակատով ազատ գլխով ազատ մազերով ազատ մորուքով ազատ բեղով ազատ ունքով։

Ռուսական կառավարութիւնը ցանկանում է, որ հայերը ունենան իրենց ամենայն ինչ, որ նրանք կարողանան լինել ազատ հայեր ազատ մարդկանց մէջ ազատ ժողովրդի մէջ ազատ աշխարհում ազատ Աստծու ներքոյ ազատ խղճով ազատ սրտով ազատ հոգով ազատ մտքով ազատ կամքով ազատ ձեռքով ազատ ոտքով ազատ աչքով ազատ ականջով ազատ շրթունքով ազատ լեզուով ազատ ատամով ազատ քթով ազատ մազով ազատ մորուքով ազատ բեղով ազատ ունքով ազատ թարթիչով ազատ ճակատով ազատ գլխով ազատ մազերով ազատ մորուքով ազատ բեղով ազատ ունքով ազատ թարթիչով։

Ռուսական կառավարութիւնը ցանկանում է, որ հայերը ունենան իրենց ամենայն ինչ, որ նրանք կարողանան լինել ազատ հայեր ազատ մարդկանց մէջ ազատ ժողովրդի մէջ ազատ աշխարհում ազատ Աստծու ներքոյ ազատ խղճով ազատ սրտով ազատ հոգով ազատ մտքով ազատ կամքով ազատ ձեռքով ազատ ոտքով ազատ աչքով ազատ ականջով ազատ շրթունքով ազատ լեզուով ազատ ատամով ազատ քթով ազատ մազով ազատ մորուքով ազատ բեղով ազատ ունքով ազատ թարթիչով ազատ ճակատով ազատ գլխով ազատ մազերով ազատ մորուքով ազատ բեղով ազատ ունք

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Մամուլի տակից դուրս են եկել և վաճառվում են Կենտրոնական Գրավաճառանոցում հետևեալ գրքերը։

Մանկական երգեր Գամառ-Քաթիպայի, կազմած . . — ր. 25 կ.
— Նոյներ անկազմ . . . . — » 15 կ.
Թաւառամաղ մեղու՝ պատկերազարդ, կազմած Թարգ. օր Ն. Տէր-Մարկոսեանի . . . . . — » 40 կ.
Կարմիր լապտեր՝ պատկերազարդ և կազմած, Թարգ. օր Ն. Տէր-Մարկոսեանի . . . . . — » 50 կ.
— Նոյներ առանց կազմի . . . . — » 30 կ.
Վէպկր. Ց. Գրիգորեանցի . . . . — » 60 կ.
Պէպօ. կոմեդիա երեք արարմամբ, հեղ. Գ. Սունդուկեանի . — » 30 կ.
Մօրևս կամ աշխատասիրութիւն, հեղ. Տ. Գաւռօ-Թարգմ. Գաղիերէնից. 1 » — կ.
Խորհրդատու կղզի, հեղ. Ժ. Վէրն 3 հ. Թարգ. Գաղիերէնից . 4 » — կ.
Դիւաբնակ բլուր. հեղ. Էժէն Միւ. 2 հ. Թարգ. Գաղիերէնից . 2 » 75 կ.
Պատանեկան ներշնչումներ, հեղ. Հրանտ Ասատուրի . . — » 60 կ.
Սահմանադրութիւն և Հայ ժողովուրդն Հր. Ասատուր . . — » 35 կ.
Մի կաթիլ արտասր, զոր կը հեղու Միասիկ Հայ մոխիրին վրայ . — » 35 կ.
Խօսք պ Հայրենեաց հեղ. Վ. Վ. Պաթրիկեանի . . — » 70 կ.
Թարգս ազգաբար Հայաստանի Ճամբորդ հեղ. Սրուանձտեանց . 1 » 25 կ.
Մանանայ նոր հեղինակի . . . 1 » 75 կ.
Սիրաք և Սամուէլ բարի հօր կրթական պատմ, հեղ. Խրիմեան Հայրիկ 1 » 45 կ.
Մարգարիտ արքայութեան երկնից, նոյն հեղ. . . — » 75 կ.
Վանգուժ. կուժ մի ջուր իւր տրած Հայրենեաց վերայ կ'սրսկէ Խրիմեան Հայրիկ . . . . . — » 20 կ.
Թէ ինչ շահեցանք Բներկրին վ հաժողվէն, հեղ. Մ. Չերազի . — » 40 կ.
Հայաստան և Իտալիայ նոյն հեղ. . . — » 60 կ.
Սամուէլ Մուրատեանի կտակի խնդիրը, դատախօսութիւն Ս. Արծրունւոյ . . . . . — » 50 կ.

Հրատարակութիւն Զարմայր Մաերեանի

Փարոս Հայաստանի, պատկերազարդ հանդէս. . 1 » — կ.
Եղբայր և քոյր Գերմանական վէպ. պատկերազարդ . — » 30 կ.
Արքայադուստր Գերմանական վէպ. պատկերազարդ . — » 35 կ.
Հոկտեմբերեան ձեռքեր Անգղիական վէպ. պատկերազարդ . — » 10 կ.

Իշխան Բէհբութեանի հրատարակութիւններ

Վէրքի իմ վիշէր, Ճարս երեք պատկերով Մ. Տ. Գ. . — » 40 կ.
Բնքեր բլիճու Հանարր. Օպերետա մի գործողութեամբ . — » 25 կ.
Աչնանային երեկոյ գիւղում, վոլտիկ մէկ արարուածով. — » 25 կ.
Բռնի ամուսնութիւն. կամերիայ մէկ արարուածով . — » 40 կ.
Ժանօ և Ժանէտ, օպերա-վոդեվիլ, մէկ գործողութեամբ. — » 40 կ.
Պատանիներին խրատ. վոդեվիլ մէկ արարվածով Մ. Տ. Գ. — » 50 կ.
Տիկինը Նրան ապատում է, կատակերգութիւն մէկ արարուածով . — » 30 կ.
Անանուն կատակ. կատակերգութիւն մէկ արարուածով. — » 40 կ.
Փակուած դրան մօտ. պատկերամենախօսութիւն . — » 30 կ.

Նոյն տեղը վաճառվում են ամենայն տեսակ դասագրքեր Հայերէն, Ռուսերէն և օտար լեզուներէն, դասական պիտոյքներ ուսումնարանների և աշակերտների համար. Հայերէն, Ռուսերէն և Գաղիերէն վիպասանութիւններ, ամենայն հասակի ընթերցանութեան և դիտութեան գանազան ճիւղերին վերաբերեալ գրքեր. պատուէրները կատարվում են ամենայն արագութեամբ։ Սահմանադրագիրք իրանց պահանջներր ակտ է ուղարկին հետևեալ հասցէով Въ Тифлисъ. Въ Центральную книжную торговлю“

5—10

Վիրակի, յունվարի 27-ից սկսած, Գուննիքեան փողոցի վրա, ցիրկի մօտ գտնված բալագանի մէջ կը ներկայացնի հասարակութեանը երբէք այստեղ չը տեսնված երևոյթ, այն է **ԵԻՕՊԱՅԻ ԸՆՏՂԻՆ ՀԱԿԱՑ ՕՐԻՈՐԻ ԱՄԱԼԻԱ** *և աշխարհի ամենափոքր* **ԿԱՐԼԻԿՆԵՐ ՄԸՐԿԻՈՋ ՀԵՆՐԻԽ ՎՕԼՖԻՆ և ՄԸՐԿԻՈՋՈՒՀԻ ԼՈՒԻՋԸ**: *Տեղերի գները՝ առաջին տեղեր 50 կոպէկ, երկրորդ 30 կոպէկ։ Ներեխաները կէսն են վճարում։*

4—5

Ք-ժիշկ Ն. Նատանարդեանի «Գիֆտերիտ կամ «փողացաւ» գրքոյկը վաճառվում է Հեղինակի մօտ քաղաքային հիւանդանոցում, Կենդրոնական գրավաճառանոցում և Ց. Գրիգորեանցի Կովկասեան գրավաճառանոցում։ Գինն է 25 կոպ.— բարեգործական նպատակով։

Բերլինի ակադեմիայի ինժիներ Կ. Կ. Կոլլինգ պատրաստում է ամեն տեսակ պլաններ և գանազան շինութիւններ է անձն առնում։ Հասցէն Վարանցովսկայա Նարևրժնայա, № 4, վերին յարկում։

Մի օրիորդ վարժուհի, որ ուսուցչուհու կոչման ունի, նոր է եկել Փարիզից և հիմնաւորապէս իմանում է ռուսերէն, ֆրանսերէն, գերմաներէն, անգլիերէն և իտալերէն լեզուները, նոյնպէս երաժշտութիւն և երգեցողութիւն. փնտռում է դասեր կամ վարժուհու պաշտօն։ Հասցէն. Առաքելական փողոց, Զուբալովի տուն, առաջին յարկում Աննիսարիայ Հանդէպ, Բրօդսկու բնակարանում։

5—6

ՆԵՐԿԱՅ 1880 ԹՒՈՒՄ ԿԸ ՏՊԱԳՐՎԻ

„ԿԱՑԾԵՐ“

ՎԷՊ ՏԱՃԿԱՍՏԱՆԻ ՀԱՑՈՑ ԿԵԱՆՔԻՑ

Հեղինակութիւն ԸՆՑՓԻ

Վէպը բաղկացած կը լինի երկու առանձին հատորներից իւրաքանչիւրը կը բովանդակէ մօտաւորապէս 400 տպագրված երեսներ։ Ընդունելութեան գինն է 1 ր. 50 կ., իսկ միասին 3 ր.։ Մէկ հատորի համար առանձին ստորագրութիւն չէ ընդունվում։

Ստորագրվել կարելի է **ԳԱԻԱՌՆԵՐՈՒՄ** *այն պարոնների մօտ, որոնք բարեհաճել են բաժանորդներ հաւաքել «Կացների» տպագրութեան համար, իսկ* **ԹԻՓԼԻՍՈՒՄ** *պէտք է դիմել «Մբշակի» խմբագրատանը Ց. ՄԻՆԱՒՈՐ-ՑԱԿՈՒՆԵՑՆԻՆ։*

ՀԱՇՏԱՐԱՐ դատարանի 4 բաժնի դատաստանական ՊՐԻՍՏԱՎ ՎԱՍԻԼԵՆԿՈ քաղաքային օրէնսդրութեան 1030 յօդուածի համեմատ յայտնում է, որ ՓԵՏՐՎԱՐԻ 16-ին առաւօտեան 10 ժամին, Երևանեան հրապարակի վրա, Թամամշեվի քարվանսարայի մօտ, պօլիցիական վարչութեան հանդէպ ԱՃՈՒՐԴՈՎ ԿՐ ԾԱԽՎԻ ԱՑԸՐ ԷՓԵՄԻԱ ՄԱՑԻՍՈՒՈՎԻ շարժական ԿԱՑՔԸ, որ բաղկացած է զանազան կահ կարասիքից, պահարաններից, բուֆետից և այլն և որ գնահատված է 148 ր.։ ԱՑՐԻ ՄԱՑԻՍՈՒՈՎԻ կալքը ծախվում է Սուրբ Ծնունդի 1880 թ. ՊԱՐՏԵԶԻ և 1876 թուի սեպտեմբերի 14-ից սկսած պարտքի ՏՈԿՈՍԻ և դատաստանական ծախս 120 ր. ՀՔ ՎՃԱՐԵԼՈՒ համար։

2—3

ՆԻԿՕԼԱՑԵՒՍԿԻ ԱՐՔՈՒՆԱԿԱՆ ՌՈՒՍԱՑ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆԻ ՀԱՄԱՐ հարկաւոր է **ՎԱՐՉԱՊԵՏ**, չորս մեծ և չորս միջակ սենեակներ մեծ բակով, Հաւլաբարում, աւելի ՊՕԿՐՈՎՍԿԻ ԿԱԶԱՐՄԻ մօտերումը։

Ա. յդպիսի շինութիւն ունեցողներին խրախրում եմ շնորհ բերել յիշեալ ուսումնարանը, ՊՕԿՐՈՎՍԿԻ ԿԱԶԱՐՄԻ ԴԻՄԱՑ, և խօսակցել պայմանների մասին ուսումնարանի տեսչի հետ, ամենայն օր ձաշից յետոյ 3 ժամից մինչև 7 ժամը երեկոյեան։

2—3

ՄԻ ՀԱՅ ՕՐԻՈՐԴ, որ ապրում է իւր ուսումն Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ օրիորդաց ԳԻՄՆԱԶԻԱՆԵՐԻՑ մինի մէջ, ցանկանում է վարժուհու պաշտօն ստանալ Կովկասի ՀԱՑՈՑ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆՆԵՐՈՒՄ։ Պայմանները խնդրում ուղարկել հետևեալ հասցէին. С. Петербургъ, Новая улица, домъ № 14 кв. № 10 Хр. Ив, Іоану.

4—5

С. ПЕТЕРБУРСКІЙ ПОРТНОЙ

ГЕРМАНЪ

ОБРАТИТЕ ВНИМАНІЕ

Имѣю честь извѣстить почтеннѣйшую публику что нынѣ мой магазинъ и мастерская находятся на Гановской улицѣ на противъ дома Хосроева въ новомъ устроистве Шахъ-Назарова только что получено большой выборъ осенней и лѣтней Англійской и Французской матеріи и также принимаются заказы военныхъ и гражданскихъ костюмовъ по умѣреннымъ цѣнамъ.

1—5

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝

1. Երգն հանց քահանայ—Մանկական երգարան, երգեր և պար-երգեր ընդունված է Ներսիսեան և Գայանեան դպրոցներում. գինն է . . — ր. 20 կ.
2. Մեծատունն հանց—Նրպարտ աղջկանց և աշակերտուհեաց Հայկական ուսումնարանաց . . . . . 1 ր. — կ.
3. Բժիշկ Բ. Նատանարդեանց—Դիֆտերիտ բողոքացաւ . . — ր. 25 կ.
4. Բժիշկ Գ. Տէր-Դիմիտրեանց—Վարակիչ հիւանդութիւններ.

(Ջաղիկ, կարմրուկ, սկարլատին, բծաւոր տիֆ, անդրադարձ տենդ, դիֆտերիտ, ընդհանուր տենդ, խօլերայ, գեղին տենդ, որովայնատիֆ և ժանտախտ)

Սոցա յատկութիւններն, ծագման և տարածման եղանակներն և նախապաշտպանողական միջոցներ։

—

Վաճառվում են Ց. Գրիգորեանցի Կովկասեան գրավաճառանոցում։

3—5

Ընտանեկ բարեվանարան այրվելուց յետո, նորից բացված է հատակ մամի առևտուր Միհնեան փողոցում Ընծրուևու բարեվանարանում № 14. իւրաքանչիւր շարաթ ստացվում է նոր շինուած իստակ մամեր իմ սեփական գործից և որոնք վաճառվում են էժան գներով. խնդրում գնողներին չը թողնել իրենց այցելութիւնները։

Յովհաննէս Կուրծեան

1—4

ԹԻՓԼԻՍԻ ՔԱՂԱՔԱՑԻՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ յայտնում է, որ ՌՈՒՍԱՑ ԲԱԶԱՐԻ և ՀԱՒԼԱԲԱՐԻ ՀՐԱՊԱՐԱԿԻ վրա կառուցված են ԱԹԵՍՏԱՑԱԿԱՆ ՇԻՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ վարձով տալու համար. ռուսաց բազարի վրա 18 համարներ և Հաւլաբարի հրապարակի վրա 40։ Ցիշեալ շինութիւնները վարձով վերցնել ցանկացողները հրաւիրվում են քաղաքային վարչութիւնը, որի ԳՐԱՍԵՆԵԱԿՈՒՄ ամենայն օր, բացի սուն օրերից, առաւօտեան 10 մինչև 2 ժամը երեկոյեան վարձի պայմանները կը յայտնվին։

2—3

Ց. Գրիգորեանցի «Կովկասեան գրավաճառանոցում ծախվում են՝

1. Գաղափարեան. Ա—բառգիրք Հայ-գաղղիարէն։ Dictionnaire Arménien Français. գինն է. . . . . 6 ր.
2. Գաղափարեան. Ա—Հայկական գեղագրութիւն, գինն է . . . . 1 ր.
3. Մեծատունեան (նկիչէ վարժապետ) —Երգարան աղջկանց և աշակերտուհեաց Հայկական ուսումնարանաց։ Հատ. ա. գինն է. . . . . 1 ր.

2—3

Дозволено Цензурою 8 Февраля 1880 г. Тифлисъ. Տպարան Ա. Ա. Միխելսոնի Типографія А. А. Михельсона

Fonds A.R.A.M

№ 21 փետրվարի 12 (24) 1880 փետրվարի 12 (24) № 21

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը 6 րուբլի։
Առանձին համարները 5 կոպէկով։

Ընդունվում են միմիայն խմբագրատան մէջ։

Օտարաքաղաքացիք դիմում են ուղղակի
Тифлисъ. Редакція „Мшакъ“

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Հացի կիրակի և տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամէն լեզուով։

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Հէնց մի օր։—Ներքին տեսութիւն։ Ներքին լուրեր։—Արտաքին տեսութիւն։ Հայաստանի մէջ հոգատարութիւն։—Տառն լուրեր։—Ամշակի հեռագիրներ։—Յայտարարութիւններ։—Բանասիրական։ Լրագրումի անպիտան հիւպատոսին վերաբերեալ։

ՀԷՆՑ ՄԻ ՕՐ

Ձը թագցնենք մեզանից. հաշտ սրտով հայ մարդը չէ կարող ապրել։ Հինգ հայերից երեքը միմեանցատում են, չորս քահանաներից երեքը միմեանց պախարակում են, երեք հայ զինուորականներից երեքն էլ միմեանց նախանձում են, երկու ուսուցիչներից երկուսն էլ միմեանց փոս են փորում, երեք աշակերտներից երեքն էլ միմեանց միան են ուտում...

Հայը անհաշտ է, հայը ատող է, հայը կրքոտ է։

Ուրեմն ի՞նչ անենք. այդպէս ապրենք, երբ հրդեհը բորբոքած պատել է հոյի տունը, սոված ըմպանում է ջնջել Մուշ ու Վան, ջնջել Էրզրում...

Վայ այն հային, որ խօսել դիտէ, որ համարձակվում է յայտնել մի միտք, յայտնել մի շնորհ, որ զգում է, որ բողոքում է, որ յորդորում է, որ իր շուրջը կեանք է պահանջում։ Այդպիսին ամենը կը ծաղրեն, կամ կաշխատեն անդունդը գլորել.... Հայց սովը ոչ ոքին չէ ուզում ընել. նա կլանում է հոյ մանուկներին և նոցա դիակները կատաղաբար ափում է Աչքատեսնում...

Հայ հարուստը աղքատին մարդ չէ ընդունում, արհամարհում է նրան. աղքատն էլ, գուցէ սրտում հարուստին չէ սիրում, բայց վախենում է նրանից, շողոքորթում է նրան, և ամէն գործի մէջ նրա օրինակին է տալիս։ Իսկ մեր հարուստները սառն են, իրանց ձեռքերը չեն շարժում։ Լաւ, բայց քանի տպաւենք նրանց օգնութեան.... Մօտ է գարունը, մօտ է հեղեղը՝ գաղթականութիւնը։ Մի՞թէ երբ Հայաստանը գաւառակվեց, յետոյ կը գայ օգնութիւնը....

Թիւրքաց Հայաստանում թիւրք, քիւրդ, եզիդ, այսօրի և հայ, այդ, բոլոր միմեանց մէջ անհաշտ թշնամիները արդէն հաշտվել են։ Արանց հաշտեցրել է ընդհանուր տառապանքը՝ սովը, և մենքն էլ միասին կուտում են ընդհանուր թշնամու, սովի դէմ։ Հայաստանի և իրանց կորուստը ուզում են միասին տեսնել։

Իսկ մենք մի՞թէ այդ թշուառութեան վրա անտարբեր աչքով նայենք ու միմեանց դէմ նախանձից դրդված ոչինչ չը ակսենք։

Ի՞նչ կասեն ապագերը, երբ մեզ խորհ լինելով, նրանք էլ են օգնում մեզ. ի՞նչ կասեն, երբ մենք ոչինչ չը ճանաչենք՝ ոչ ազգ, ոչ արիւն, ոչ լեզու, ոչ հայրենիք....

Էլ ի՞նչ երեսով նայենք մենք նրանց երեսին, գարձեալ պահելով հայի անունը....

Գուցէ վերջինն է այս ճգնաժամը Հայաստանի համար։ Մենք էլ հէնց առաջին անգամ մի հըրաշք ցոյց տանք. մեծը փոքրին սիրելով, փոքրը մեծին յարգելով, խելօքը յիմարին տանելով, յիմարն էլ խելօքին ճանաչելով, հարուստը աղքատին գթալով, աղքատը հարուստին օգնելով,—բոլորն էլ միաւոր, հայ անունը պատւելով, մի ամիս, մի շաբաթ, գոնէ հէնց մի օր միմեանց հետ հաշտվենք, ու ձեռք ձեռքի տուած՝ մեր յոյսը փրկենք։

Ալաշկերտի դաշտավայրը, Վանի լճի ափերը, Խիւրակենան բարձրավանդակը հոգեվարքի մէջ մաքառում են սովի դէմ,—հէնց մի օր բոլորս միմեանց հետ հաշտվենք, հէնց մի օր միանանք և նրանց օգնենք, ազատենք նրանց սովամահ լինելուց....

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՎԱՀԱՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏ ՊԱՐՏԻԶԱԿՅՈՒ ՆԵՐԿԱՅԱՑՐԱԾ ՍՏԱՏԻՍՏԻԿԱԿԱՆ, ՋԵԿՈՒՑՄԱՄԲ ԹՂԹԵՐԻՆ

Վաճառական տէր. Ձեր վաճառքեան հրամանին համեմատ, ահա կը յայտնեմ ձեզ իմ այն դիտողութիւնները, որք անչուշտ բաւական լոյս պիտի տան թէ ձեզ և թէ նոցա, որք Հայաստանը ուսումնասիրել կը հաճին։

Ցեղական թուրք կառավարութենէն հրատարակուած վիլայէթիս պաշտօնական ազգահամարը (սալնամէ) ճշդութենէ բոլորովին զուրկ է. և այս ինքնին կը յայտնուի երբ վերջին մի քանի տարուան սալնամեները բաղդատութեան դրուին, զորօրինակ։

Վանայ միւթէսարրիֆութեան

թուրքաց թ.	88—89	իսլամ	41722,	քրիս.	29828
»	»	90	» 49060	»	51482
»	»	91	» 128000	»	72679
»	»	92	» 128200	»	105429

Կարնոյ միւթէսարրիֆութեան

թուրքաց թ.	88	իսլամ	86901,	քրիս.	29687
»	» 89	»	91061	»	25961
»	» 90	»	93459	»	28552
»	» 91	»	99691	»	29916 և այլն։

Երզնկայի միւթասարրիֆութեան

թուրքաց թ.	92	իսլամ	45997,	հայ	10324, յոյն 995
«	» 94	»	49028	»	10945 » 995

Պայազետի միւթասարրիֆութեան

թուրքաց թ.	92	իսլամ	22175,	հայ	6735
»	» 94	»	25889	»	4779 և այլն։

Ինչպէս այս ցուցակէն կը տեսնուի որ վանայ մէջ իսլամը և քրիստոնեայք չորս տարուան մէջ անսահմանօրէն հազուագիւտ քառապատկուած են, բայց մի կասկածէք թէ թուրք կառավարութիւնը սոյն օրինակ անաչառութիւն ի գործ դրած է, վանայի երբ աշխարհ գիտէ թէ ի վան հայոց բազմութիւն կայ, անչուշտ անհատատալի պիտի լինէր (միմիայն իսլամին քառապատկութիւը, բայց ուր քրիստոնեայք նուազ առուտր թիւ ունին իսլամ տարրին բաղդատմամբ), սալնամեն հոն միայն իսլամին թիւը առաւելուլ նպատակ է, զորօրինակ, ի կարին չորս տարուան մէջ. ինչպէս ցուցակէն կը տեսնուի, իսլամը 13000 ի առաւելութիւն ունեցած են, իսկ քրիստոնեայք 229 միայն։

Մինչ սալնամեն երզնկայի միւթասարրիֆութեան մէջ իբր թէ համեմատական հաչուով մը կանգնի, Պայազետի մէջ նոյնը չընէր, վանայի ի Պայազետ, ուր ոչ հայոց գաղթականութիւն, ոչ պատնդհասութիւն կամ մահու կատարած տեղի չէր ունեցած, այն տեղն իսլամին թիւը 3714 կառաւելու և հայոցը 2000 կը նուազի. դիտելու արժանի կէտ մալ այս է՝ երզնկայի 45997 արու իսլամը երբ երկու տարուան մէջ 3000 արու կառաւելու, Պայազետի 22175 իսլամը մի և նոյն երկու տարուանը մէջ նոյնչափ և քիչ մալ աւելի 3714 արու կառաւելէ, իսկ հայը մի և նոյն երկրին մէջ և մի և նոյն միճակաւը փոխանակ առաւելու կը նուազի։

Իսլամաց թիւոյն կրկնապատկութիւնը զարմանալի մէկ տեսարանը կը ներկայէ մանաւանդ տարտղաս գաւառաց մէջ. զորօրինակ, Ալաշկ, կօխթ և Խանուդիէ միացեալ գայմագամութեան մէջ.

թուրքաց թ.	88—89	իսլամ	4300,	քրիս.	5652
»	» 90	»	14500	»	5500
»	» 91	»	34500	»	12500
»	» 92	»	34500	»	10000

Այս ցուցակին մէջ դիտելու կէտն այս է որ նախորդ տարուան գլուղօրէից թիւերը մի և նոյն ըլլալով հանդերձ իսլամաց թիւը անսահմանօրէն առաւելած է։

Բաց աստի մեզ 90 տարին իբր 10000 և 91 տարին 20000-ի առաւելութիւն մը ունեցած է, 92 տարին մէկ առաւելութիւն չէ ունեցած, իսկ հայէն 2500 կը նուազի։

Իսլամաց թուոյն այս կրկնապատկութիւնը նոյնպէս կը տեսնուի նաև Խարբերդի գայմագամութեան մէջ.

Թրքաց թուական	92	իսլամ	9560		
»	» 94	»	16499		

Ալէքսդր կը համարեմ այս մասին մանրամասնութիւն գրելը, դուք ինքնին կարող էք իմաստասիրել թէ այսպիսի խոչոր թերութիւնք կամ խարդախութիւներ պատճառակոյ սալնամէները ինչ տպաւորութիւն կուտան ընթերցողի այն ուղղութեանն, որոնք ժամանակ և միջոց չունենալով երկիրը և բնակիչները կատարելապէս քննելու, այսպիսի սալնամէներէ իրենց տեղեկութիւնները քաղել կը ստիպուին առանց փորձիկ կասկած մ'իսկ ունենալու թէ այդ սալնամէները հետզհետէ խարդախուած են, հետեւաբար առանց պէտք զգալու թէ այդ սալնամէները իրարու հետ բաղդատել կարկ է, վերջին տիպար միայն ձեռք ձգելով կը բաւականանան։

Մինչ սալնամէին մէջ մանաւանդ այս վերջի տարիներս յանուանէ կը նշանակվին քրիստոնեայք ըստ ազգայնութեան և ըստ կրօնական դաւանութեանց, այսինքն հայ և յոյն, կաթոլիկ և բրօթէստան և այլն. յանուանէ չեն նշանակվեր և իսլամք ըստ ազգայնութեան. իսլամ բառին տակ թուրքերուն հետ խառն կը նշանակվին քիւրդերը և չանկերը, թէպէ քէմէները, որք տեղական ծագմամբ և լեզուով և մինչեւ կրօնական դաւանութեամբ իրարմէ կը տարբերին, մինչ գոն ուրեք նշանակուած են չէրքէզները և եզիտները, որք խիստ սակաւաթիւ ժողովուրդ մ'են նահանգիս մէջ։

Հայոց թիւը տարակոյս չը կայ թէ մեծ նշանակութիւն ունի Հայաստանի մէջ. Եւրոպայի մէջ քրդաց և թրքաց գիւղօրէից և տանց չատութեանը նայելով պէտք չէ որ չփոթի, վասն զի հայք ըստորամանդէն և անտէրունչ հարկադրուած են խմբովին և միմեանց մօտ բնակելու, մինչ 1—3 տնաւոր քրդերուն կարելի է լերան մը ստորոտը գիւղ մը չինելով բնակիլ. մինդրեռ հայուն անկարելի է այդ. բայց 50 թրքաբնակ գիւղեր հայաբնակ գիւղի մը հազիւ կրնան հաւասարել թիւով, և թէ իսլամ մը ամուսնանալէ յետոյ ստիպուած է հայրենական տունը թողելով անակի մը չինութեան ձեռնարկել իւր բնակութեան համար, զի իսլամական օրէնքը չի ներեր որ եղբայր մը իր հարսին երեսը տեսնէ, որով իսլամ հայր մը, երբ հինգ ամուսնացեալ որդիներովը հինգ տուն կունենայ, հայ պապ մը մէկ յարկի տակ ի միասին կը պատսպարանի իւր շատ մը որդիներով և թոռներով, մինչ գի, մանաւանդ ի գիւղօրէս, 150 անձէ բաղկացեալ մէկ տուն տեսնուած է։ Հայուն այս տնական վիճակը հարկաւոր է, գի մէկ երկու եղբայրները երբ կը պատղամին, միւսները տանջին կամ տեղական գործոյ կը զբաղին և այս կերպ պանդխտութիւնը փոխադարձաբար է և հայոց մէջ տարածեալ ամենուրեք։ Նոյնպէս հայոց մէջ ամուսնութիւնը նուիրական է և ամուսնանալէ յետոյ ի կենդանութիւն պապին կամ դէթ հօրը հարցնել տնէն զատուելով, զատ մէկ տուն կազմելը ամօթ կը համարուի։ Բայց իսլամաց համար այսպէս չէ, գի բազմակնութիւնը չը թողուր քնաւ որ իսլամք այսպիսի կենցաղի մը յարին, այսպէս տեսնուած է որ հայ և թուրք խառն գիւղի մը տասը հայ տան մէջ հազիւ անհատէն տունի կը գտնուի. քանի իսլամ տան մէջ հազիւ հարիւր անձ։

Կը խնդրեմ, Տէր, որ հաճիք սոյն տողերս ներկայել Ձեր այն բարեկամաց և ի հարկին ի ձեռն մամոյ Ձեր մեծ ազգին, որոյ համակրանաց գործնական մէկ ցոյցը բաւական է կենդանութիւն տալու այս հայ ազգին, որ դարերէ ի վեր կը նահատակուի, և որոյ կենաց, ընչից և պատուոյ պահպանութիւնը ցարդ իակ բռնաթարուած է, և այս վիճակը աւելի ևս ծանրացնելու համար ազէտ և մոլեգնող երիտասարդ թուրք պաշտօնեայներ մերթ գաղտնի և մերթ յայտնի կը գործեն, որպէս զի երկիրը հայերէն բոլորովին պարապուի, ու արդի յոռի վարչութիւնը անարգել չարաբնակուի և եթէ յաջողին, հետեւանքը ուրիշ բան պիտի չը լինի, եթէ ոչ Հայաստան երկրին բոլորովին բարբարիկ և վայրենի վիճակի մը դատնալը։

Վիլայէթիս ազգահամարը այս է, որուն ճշդութեանը ոչքան կարելի է հոգ տարած եմ, իմ երիցս վիլայէթիս ամէն կողմերը երած այցելութեամբս և աշխարհագրութեամբս ըստ պատրիարքական հրամանի։

Կը խնդրեմ հաճիք այն աւելին ընդունել իմ խորին յարգանաց հաւաստիք որով ինամ ազօթարար

Վահան վարդապետ Պարտիզակցի

Fonds A.R.A.M

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

Ի՞նչ է նշանակում «Ազատ ընտրություն»

Ընտրությունների մասին օրենքի նախագծի քննարկման ժամանակ Ազգային ժողովում ելույթ ունեցող պատգամավորներից մեկը հարց էր տալիս, թե ինչ է նշանակում «ազատ ընտրություն» հասկացությունը։ Ինչպե՞ս կարելի է ապահովել ընտրությունների ազատությունը։ Ինչպե՞ս կարելի է ընտրություններն անցկացնել այնպես, որ ընտրողները կարողանան ազատորեն արտահայտել իրենց կամքը։

Ընտրությունների ազատությունը ապահովելու համար անհրաժեշտ է, որ ընտրողները կարողանան ազատորեն քվեարկել, ընտրեն այն թեկնածուին, որին ցանկանում են։ Ընտրությունների ազատությունը ապահովելու համար անհրաժեշտ է, որ ընտրողները կարողանան ազատորեն քվեարկել, ընտրեն այն թեկնածուին, որին ցանկանում են։

Թեան անտակէտով մտադիր եմք առանձին յօդուածի մը մէջ խօսել առաջնորդաց վրայ:

4.—Ի՞նչ պէտք է որ Հայաստանի մէջ Հայոց հոգաբարձութիւնը քաջալերուի և ընդարձակուի:

Աւելորդ կը համարիմք ասոր հարկն ապացուցանել: Ուստի, համառօտիւ պիտի յիշեմք այն միջոցները զոր մեզ կը թուին յարմարագոյն դատած եմք այդ նպատակին հասնելու համար:

Ահա միջոցներ են՝

Ա. Հայաստանի ժողովրդին պանդխտութեան առաջքն առնուլ:

Բ. Փոխառութեան և խնայութեան սկզբունք հաստատել Հայաստանի մէջ:

Գ. Հայ դրամատէրոց Հայաստանի մէջ հոգալին առաւտուր բանալ:

Դ. Երկրագործական ուսումը զարգացնել Հայաստանի մէջ:

Հարկ չէր կայ պանդխտութենէ յառաջ եկած չնաւները թուելու: Հայաստան հայոցմէ կը պարպուի, և պանդուխտներն՝ ընդհանուր կերպիւ խօսելով՝ բարոյապէս և նիւթապէս գեղուն վիճակ մը կը ստանան իրենց պանդխտութեան վայրերուն մէջ, և շատ անգամ թշուառութեան և խնամոց պակասութեան զոհ կ'երթան:

Ասոր առաջքն առնելու համար պէտք է նախ մեր գաւառական ազգայնոց միշտ բացայայտել պանդխտութեան չնաւները, քանի որ շատեր՝ ոչ թէ 'ի հարկէ՝ այլ 'ի սովրութենէ մը մղուելով, այդ վիճակին մէջ կը նետեն ղիրենք: Գալով անոնց, որք իրապէս հարկէ մը կը ստիպուին, պէտք է Հայաստանի մէջ անոնց գործ գտնելու միջոցը խորհիլ: Արուեստները կրնան յառաջ տարուիլ. կրօնապետութեան և լեզուագիտութեան հետ մանաւանդ խնամք պէտք է տարուի անոնց. բայց մեք առ այժմ ամենագարգ և ամենօգտակար միջոց մը պիտի յիշեմք:

Հայաստանի Հայուն ամենամեծ վէրքերէն մին փաշտութիւնն է: Իւր գործն յառաջ տանելու համար Քրդէն և Թրքէն 100-էն մինչև 100 տակոս տոկոս դրամ վոխ առնուլ կը ստիպուի և ծանր տոկոսներու ներքև կը հեծէ: Ընդհանրապէս դրամագլխոյ չգոյութեան պատճառաւ է որ պանդխտութիւն յառաջ կուգայ: Բայց եթէ ազգին դրամատէրերն առ այժմ գոնէ միայն Կարնոյ, Մշոյ, Վանայ և Ակնոյ մէջ փոխառութեան մեծ գումարներ հայթայթելով բաղքի համար գոնէ երեք հազար ոսկի դրամագլխով, հարիւրաւոր Հայք ո՛չ միայն դրամագլուխ գտնելով պանդխտութենէ կատ իրենց հողերը վաճառելէ կազատին, այլ և յօժարակամ կրնան տոկոսներն աւելի տակոս ալ վճարել այդ մեծ գումարներուն, և տակից դառ, Հայ դրամատէրք կրնան իրենց փոխ տուած դրամագլուխը փոխառուաց կալուածներուն ապահովել: Տահպանութեան ապահով միջոց մը, որ միանգամայն ազգային, գործ մ'է:

Այս փոխառութեան մեծ գումարն քով քով խնայութեան մեծ գումարներ ալ կրնան հաստատուիլ, այսինքն Հայաստանի Հայոց խնայութիւնները տոկոսի մը փոխարէն կրնան առնուելով պահպանուիլ, և քիչ մը բարձր տոկոսով ուրիշ Հայոց փոխ տրուիլ, որք դրամագլխոց պէտք ունին, որով փոխ տրուելիք դրամագլխոց քանակութիւնը կաւելնայ, և երբ Հայաստանի Հայոց մէկ մասը խնայութիւն ընել կուտայ և անոր օգուտները կը վայելէ, մէկ ուրիշ մասն ալ դրամագլուխ կը գտնէ և անով գործ կընէ: Այս միջոցն եթէ 'ի գործ դրուի, Հայաստանի Հայերն իրենց հողերը վաճառելու հարկէն կրնայ ազատիլ և միւս կողմէն պանդխտութեան դէմ հզօր պատուար մը լինիլ:

Հայ դրամատէրոց ուրիշ խմբակ մ'ալ կրնայ Հայաստանի մէջ հոգային առևտուր հաստատել, այսինքն հող գնել լսխատ ժամն գնով, քանի որ այժմ Հայաստանի մէջ և մանաւանդ Մշոյ արգաւանդ դաշտերուն մէջ հողերն անհատատալի կերպիւ ժամն են, և գանոնք աւելի բարձր գնով վաճառել այն Հայ գիւղացւոց, որք սակայն տակաւ առ տակաւ միայն կրնան անոր գինը վճարել, և կամ այդ հողերը վարձու տալ Հայոց, և կամ իրենց հաշուոյն մշակել տալ Հայ երկրագործաց: Մուշէն կը գրեն մեզ թէ այժմ բաղում Հայ գիւղացիք, վերջին ծայր ագքատութենէ ըսպիսակ, ծխածալի դրամերի մը համար իրենց հողերը Քրքաց կամ Քրդաց վաճառելու վրայ են, և կը խնդրուի մեզնէ որ այս իրողութիւնն ազգիս դրամատէրց ուշադրութեան ներկայեմք: Փութդերը մինչև ցարդ Հայաստանի լեռները բռնած էին, այժմ դաշտերն ալ կիջնեն՝ Հայ գիւղացւոց ագքատութեան օգուտ քաղելով, որք չնչին գումարներու համար իրենց հողն անոնց կը վաճառեն: Բայց Հայ դրամատէրք և վաճառականք, համեստ գումարներով կրնան այդ հողերն իրենք գնել, և ոչ միայն շահագիտութիւն մ'ընել, այլ և ազգին օգտակար ծառայութիւն մը մատուցանել:

Իրաւ է որ այս ամեն ձեռնարկները կատարելու համար բաւականաչափ պէտք են, որպէս զի ապահովութիւն հաստատուի. բայց՝ ճշմարիտը խօսելու համար աւելի հեռանական է որ Հայաստանի բոլոր Հայ բնակչք եղեռն այդ երկրէն, քան թէ կատարեալ ապահովութիւն մը հաստատուի անդ: Բայց ընչո՞ւ չեմք մտածեր թէ այդ անբարեկարգ վիճակին մէջ անգամ գաղտնի աշխարհավաճառութիւն մը շահ կրնայ ունենալ.... Քիչ մ' արի պէտք է լինիլ, առջի բերան դժուարութիւն կրնայ գտնուիլ, բայց պէտք է գործել, յարատև գործել. ըստ անուանական ապահովութեան, եթէ Հայք իրենք իրենց օգնեն, Աստուած ալ կօգնէ իրենց: Զեմք ուզեր աւելի խօսիլ այս մասին, այլ կը բաւականանամք ըսելով թէ՝ մեր ազգն իւր արդի ընթացքով հակառակայ կը յառաջդիմէ դէպի ջնջումն իւր գոյութեան: Միայն դպրոցները բաւական չեն այս ազգին գոյութիւնն ու յառաջադիմութիւնն ապահովելու համար: Հողեր և առևտուրներ ալ պէտք են. ազգին նիւթական շրջափակի շահերն ալ մտածել պէտք է: Հայաստանի դպրոցաց մէջ լեզու մը պակաս պէտք է աւանդել, բայց արուեստ մ'աւելի ուսուցանել: Դպրոց և հող, լոյս և հարստութիւն, այս պէտք է լինի մեր ազգային նշանաբանը:

Վերջապէս, ամեն միջոց պէտք է ի գործ դնել պանդխտութիւնն արգիլելու և Հայաստանի մէջ Հայոց հոգաբարձութիւնը պահպանելու, քաջալերելու և ընդարձակելու համար:

5.—Թէ պէտք է որ Հայաստանի վանորէից կալուածներուն պահպանութեան մասնաւոր խնամք տարուի:

Հայաստանի մէջ այժմ 200-ի մօտ վանք կայ, որք ընդարձակ հողեր ունին: Աչալրջութեամբ պէտք է հսկել անոնց պահպանութեան, և միանգամայն անոնցմէ օգուտ քաղելու միջոցները խորհիլ: Կառաջարկեմ 'ի մէջ այլոց, որ ազգին հայն ուսող վանականք իրենք գիրենք քիչ մը հողագործական ուսմանց տան, և այդ կալուածոց մէջ նոր դրութեամբ երկրագործութիւն ուսուցանեն շրջակայ գիւղերու Հայ պատանեաց և երիտասարդաց:

6.—Վերջապէս պէտք է յանձնախումբ մը կազմել ազգին նիւթական շահուց հսկելու համար:

Այս յանձնախմբին պաշտօնը պէտք է լինի 'ի մէջ այլոց.

Ա. Պանդխտութիւնն արգիլելու համար ամեն բարոյական և նիւթական միջոց 'ի գործ դնել:

Բ. Հայաստանի Հայոց հողային գործերը պաշտպանելու համար փաստաբաններ դրկել, և ուրիշ ամեն միջոցներով օգնել անոնց:

Գ. Ազգիս սեղանաւորները, վաճառականներն ու դրամատէրները քաջալերել իրենց դրամագլխին գոնէ մէկ փոքր մասն Հայաստանի մէջ գործածելու:

Դ. Հայաստանի մէջ ծախու հողերը գնել ազգային կալուածք անուամբ, և գանոնք զործածել թէ իբրև տիպար ագարակներ, թէ Հայ գործաւորաց վարձու տալով, և թէ տալ կաւին ուրիշ եղանակներով:

Ե. Երկրագործական ուսումները քաջալերել և տարածել մանաւանդ Հայաստանի մէջ:

Զ. Ընդհանուր ազգէն, կամ գոնէ կարող դասերէն տարեկան թեթեւ տուրք մ'առնուլ՝ ազգին նիւթական շահերն այս և ուրիշ միջոցներով պաշտպանելու համար:

Եթէ այսպիսի յանձնախումբ մը իր պաշտօնը յաջողութեամբ կատարէ, ազգին ուրիշ տասն յանձնախմբերէն աւելի օգտակար կրնայ լինիլ:

Ահա կարգ մը գաղափարներ, իրենց տարրական վիճակին մէջ ներկայացուած: Ամեն ազգասիրաց ուշադրութեան կը յանձնեմք զանոնք: Բաւական վախճինք ստուերներու նետեւէն. պէտք է այժմ իրականութեանց դարձնեմք մեր ուշն և այժմ: Հողագործութիւնն ու արուեստները պէտք է հոմընթաց յառաջանան գպրոցներուն հետ: Եթէ, Հայ ազգը չէ որոշած Հրէական ազգին նմանիլ, այսինքն եթէ մտադիր չէ անտարբեր լինիլ իր հայրենի երկրին, միայն գպրոցները չեն բաւեր այդ հայրենի երկրին մէջ իր գոյութիւնն ապահովելու: Ա՛յլ, ըսինք և նորէն կրսեմք թէ ազգին նիւթական և կենսական շահերն ալ պէտք է մեր խորին ուշադրութեան առարկայ լինին: Դարձեալ պիտի խօսիմք այս խնդրոյն վրա, բայց պէտք է ազգասիրեմք թէ խօսիլ աւելի գործել հարկ է: Եթէ իրական նպատակ մը կայ այս ազգը փրկելու:

(Մասիս)

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Նիագարայի հերոսը պ. Բլոնդէն, որ Նիագարայի ջրվէնկեղի վրա կապած լարի վրայով անցաւ, նորերս եկած էր Վիէննա: Նրա եանից եկել է մի հարուստ լորդ, որը մի ահագին գումարի պրաս է դրել, թէ Բլոնդէն մինչև 60 տարեկան հասակն անպատճառ վայր կընկնի լարից, ի կը ջախջախի իր գլուխը: Այժմ նա չար հրեչտակի նման հետևում է Բլոնդէնին ամեն տեղ: Լորդին նեղում է այն եա տասը տարի հետևել պ. Բլոնդէնին, որովհետև նա այժմ միայն 50 տարեկան է:

***

Զեռնածու Էդիսան վաղուց արդէն յայտնի է իր սրամիտ ու ճարպիկ ձեռնածութիւններով. այս օրերս նա մի չատ ծիծաղաչարժ սրամտութիւն գործ դրեց, որը դարձրեց իր վրա հասարակութեան ուշադրութիւնը: Պատմում են, որ այս օրերս Աֆրիկայից չորս զուլուսներ էին եկել Փարիզ այնտեղ ներկայացումներ տալու դիտաւորութեամբ. նրանք դիմում են Folies—Berger-ի կառավարչին, որը նրանց վարձում է իր թատրոնի համար, և նրանց տանում է ներկայացնելու «Figaro» լրագրի խմբագրատանը. Զուլուսները հագած են իրանց հայրենիքի ընական զգեստներով, որը կայանում է մի փոքրիկ կարճ գոգնոցի մէջ, բայց այդ, նրանք զինված են վահանով, նիզակով, նետով և աղեղներով, որոնք կազմում են Զուլուսլանդի օրդոց նուիրական զէնքերը: Հէնց որ նրբանք մտնում են «Figaro»-ի խմբագրատան գնդեցիկ զարդարուն դահլիճները, ամենքը միասին վազում են դէպի վառարանը ուր վառվում էր կրակը, և որի կողքին նստած էր հռչակաւոր Էդիսան: Ցնծութեամբ այդ վայրենիները անփոյթ մուտքը, նա բոլորովին անսպասելի կերպով մօտենում է զուլուսներից մէկին, և նրա վահանից հանում է մէկ նարինջ, յետոյ մօտենում է երկրորդին, և նրա նիզակից հանում է մէկ խնձոր, յետոյ մօտենում է երրորդին և նրա քիթից հանում է մի ուրիշ նարինջ, և այսպէս մի քանի ուրիշ զուարճութիւններ: Վայրենիները տեսնելով այս բանը բոլորովին ապշած մի տեսակ կիսաշրջան են կազմում պ. Էդիսանի շուրջը, և մի երկու անսրոչ վայրկեաններից յետոյ ամենքն սկսում են սարսափով փախչել. Folies-Berger-ի դիրեկտորը հազիւ հազ կարողանում է նրանց համոզել, որ պ. Էդիսանի սրածը մի դասակարգ ձեռնածութիւն-հանաք է, վերջապէս մեծ դժուարութիւններից յետոյ, նրանք համաձայնում են վերադառնալ այն կարծեցեալ հրէշի մօտ: Խնդագրատանը նրանց առաջնորդում են նարինջներ, խնձորներ և զանազան պտուղներ, բայց նրբանք այդ բոլորի վրա մի առանձին կասկածանքով են նայում, կարծելով թէ այդ հիւրասիրութեան մէջ թագնված է մի որ և է դրամա. բայց երբ պ. Էդիսան և միւսներն սկսում են ուտել, այն ժամանակ, նրանք էլ նոր վստահանում են հետևել ուրիշների օրինակին: Folies-Berger-ի գուլուսների առաջին ներկայացումից միայն գոյացաւ 37,450 ֆրանկ:

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՄԻՋԱԶԳԱՑԻՆ ԻՆԿԵՐՈՒԹԵՆԻՑ

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 8 փետրվարի: Բոլոր թագակիրները, պապը և ֆրանսիական հանրապետութիւնը շնորհաւորեցին Թագաւոր Կայսրին, նրա նոր վտանգից հրաշալի կերպով ազատվելու մասին: Գրեթէ ամբողջ եւրոպական մամուլը սարսափով և զգուշութեամբ է վերաբերվում դէպի Զմեռային պալատի մէջ փետրվարի 5-ին կատարված նենգաձիտ եղեռնագործութիւնը: Այսօր կատարվեցաւ Յայիրենից սպանվածների, և վէրքերից մեռած սարսափման պինուորականների թաղման հանդէսը:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 8 փետրվարի: Պետական բանկի 5% տոմսակն առաջին շրջանի արժէ 93 ր. 50 կ., երկրորդ 93 ր., երրորդ 93 ր. 50 կ., չորրորդ 93⅛ ր., ներքին 5%, առաջին փոխառութեան տոմսակն արժէ 225 ր. 50 կ., երկրորդ 227 ր. արևելեան առաջին փոխառութեան տոմսակն արժէ 90⅝ր., երրորդ 90⅝ ր., երրորդ 90⅝ ր., ոսկին արժէ 7 ր. 66 կ.: Ուսուց 1 րուբլ Լօնդոնի վրա արժէ 25⅝ պէնս. ուսուց 100 րուբլ Բերլինի վրա արժէ 219 մարկ 50 պֆ., Համբուրգի վրա—218 մարկ 50 պֆէնինգ, Փարիզի վրա 269 ֆրանկ: Տրամագրութիւնը խաղաղ է:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 9 փետրվարի: «Правит. Вѣстн.» լրագրում տպված է հետևեալը. «Զմեռային պալատի փետրվարի 5-ին Յայիրէն առաջացաւ ներքնայարկում: մարդասիրական տան կամարների նշանաւոր մասը և վառարանը քանդված են. դռները քարուքանդ են եղած. պահականոցի առաստաղի ներքին կամարի վրա յայտնվեցան երկու ձեղքեր. յատակի մեծ մասը քանդված է. սեղանատան պարիսպը տեղահան է եղել. պատը ձեղքվել է. պալատական բաւականին քանակութեամբ տպակիտում բաւականին քանակութեամբ տպակիտներ են ջարդված. քննիչների կարծիքով Յայիրէնի երկու տուգ դինամիտի քանակութեամբ է առաջացած. երևի, Յայիրէնից առաջ, դինամիտը գտնվում էր ներքնայարկի մարգարեական սենեակի վառարանի մէջ, կամ վառարանի վրա: Կայսրի Յաշը, որ սովորաբար երեկոյեան 6 ժամին է լինում, այդ օրը յետաձգված էր մինչև Հէսսէնեան իշխանի գալուստը: Յայիրէնն առաջացաւ վեցից 20 րոպէ անցած, հէնց այն միջոցին, երբ Կայսրը հանդիպեց իշխանին, որը դեռ նոր էր սկսել երկաթուղու կայարանից:

ՓԱՐԻԶ, 8|20 փետրվարի: Հաստատ է, որ այսուհետ կալանաւորված է ռուսահպատակ Գարտման, որը մեղադրվում է Մոսկվայի երկաթուղու վրա գործված եղեռնագործութեան մէջ: Պաշտօնապէս պահանջված է, որ մեղադարտին յանձնեն, և այդ պահանջը կը հաստատվի պաշտօնական կերպով:

խմբագիր—հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐՇԱՐՈՒՆԻ

Fonds A.R.A.M

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Մամուլի տակից դուրս են եկել և վաճառվում են Կենտրոնական Գրավաճառանոցում հետևեալ գրքերը:

Մանկական երգեր Գամառ-Քաթիպայի, կազմած	—	ր.	25 կ.
— Նոյնը անկազմ	—	»	15 կ.
Թաւամազ մեղու՝ պատկերազարդ, կազմած Թարգ. օր Ն. Տէր-Մարկոսեանի	—	»	40 կ.
Կարմիր լապտեր՝ պատկերազարդ և կազմած, Թարգ. օր Ն. Տէր-Մարկոսեանի	—	»	50 կ.
— Նոյնը առանց կազմի	—	»	30 կ.
Վէպեր. Ց. Գրիգորեանցի	—	»	60 կ.
Պէպօ. կամերիա երեք արարվածով, հեղ. Գ. Սունդուկեանի	—	»	30 կ.
Մօրեա կամ աշխատութիւն, հեղ. Տ. Գաւռօ-Թարգմ. Գաղիերէնից.	1	»	— կ.
Խորհրդաւոր կղզի, հեղ. Ժ. Վէրն 3 հ. Թարգ. Գաղիերէնից	4	»	— կ.
Դիւաքնակ բյուր. հեղ. Էժէն Սիւ. 2 հ. Թարգ. Գաղիերէնից	2	»	75 կ.
Պատանեկան ներշնչումներ, հեղ. Հրաչ. Առաուբի	—	»	60 կ.
Սահմանադրութիւն և հայ ժողովուրդն Հր. Առաուբ.	—	»	35 կ.
Մի կաթիլ արտօսր, զոր կը հեղու Միսակ հայ մոխիրին վրայ	—	»	35 կ.
Խօսք զՀայրենեաց հեղ. Վ. Վ. Պարտիզակցի	—	»	70 կ.
Թորոս աղքար Հայաստանի ճամբորդ հեղ. Սրուանձտեանց	1	»	25 կ.
Մանանայ նոր հեղինակի	1	»	75 կ.
Սիրաք և Սամուէլ բարի հոր կրթական դասեր, հեղ. Խրիմեան Հայրիկ	1	»	45 կ.
Մարգարիտ արքայութեան երկնից, նոյն հեղ.	—	»	75 կ.
Վանգոյժ. կուժ մի ջուր իւր այրած Հայրենեաց վերայ կ'սրսկէ Խրիմեան Հայրիկ	—	»	20 կ.
Թէ ինչ շահեցանք Բերլինի վիհաժողովէն, հեղ. Մ. Չերազի	—	»	40 կ.
Հայաստան և Իտալիայ նոյն հեղ.	—	»	60 կ.
Սամուէլ Մուրատեանի կտակի խնդիրը, դատախօսութիւն Ս. Աբծրունու.	—	»	50 կ.

Հրատարակութիւն Զարմայր Մսերեանի

Փարոս Հայաստանի, պատկերազարդ հանդէս.	1	»	— կ.
Եղբայր և քոյր Գերմանական վէպ. պատկերազարդ	—	»	30 կ.
Արքայադուստր Գերմանական վէպ. պատկերազարդ	—	»	35 կ.
Հին պատկան ձեռքեր Անգղիական վէպ, պատկերազարդ	—	»	10 կ.

Իշխան Բէհրութեանի հրատարակութիւններ

Վէրքի իմ վիշէր, ճարս երեք պատկերով Մ. Տ. Գ.	—	»	40 կ.
Բերեր բիձու Հանաքը. Օպերետա մի գործողութեամբ	—	»	25 կ.
Աչեանային երևոյթ գիւղում, վաղբվիլ մէկ արարուածով.	—	»	25 կ.
Բռնի ամուսնութիւն. կամերիայ մէկ արարուածով	—	»	40 կ.
Փանջ և Փանէա, օպերա-վոդբվիլ մէկ գործողութեամբ.	—	»	40 կ.
Պառաւներին խրատ. վոդբվիլ մէկ արարվածով Մ. Տ. Գ.	—	»	50 կ.
Տիկինը նրան ապատում է, կատակերգութիւն մէկ արարուածով	—	»	30 կ.
Անառուն կատակ. կատակերգութիւն մէկ արարուածով.	—	»	40 կ.
Փակուած դրան մօտ. պատկերամենախօսութիւն	—	»	30 կ.

Նոյն տեղը վաճառվում են ամենայն տեսակ դասագրքեր Հայերէն, Ռուսերէն և օտար լեզուների, դասական պիտոյքներ ուսումնարանների և աշակերտների համար. Հայերէն, Ռուսերէն և Վրացերէն վիպասանութիւններ, ամենայն հասակի ընթերցանութեան և գիտութեան գանազան ճիւղերին վերաբերեալ գրքեր. պատուէրները կատարվում են ամենայն արագութեամբ: Սահարաքաղաքացիք իրանց պահանջները պէտք է ուղարկեն հետևեալ հասցէով
Въ Тифлисъ. Въ Центральную книжную торговлю"

6—10

Վիրակի, յունվարի 27-ից սկսած, Գունիբեան փողոցի վրա, ցիրկի մօտ գտնված բալագանի մէջ կը ներկայացնվի հասարակութեանը երբէք այստեղ չը տեսնված երևոյթ, այն է ԵՒՐՕՊԱՑԻ ԸՒՆԴԻՆ ՀՍԿԱՑ ՕՐԻՈՐԻ ԱՄԱԼԻՈՒ և աշխարհի ամենափոքր ԿԱՐԼԻԿՆԵՐ ՄԵՐԿԻՑ ՀԵՆԵՐԻՑ ՎՕԼԴԻ և ՄԵՐԿԻՑՈՒՀԻ ԼՈՒԻՑԸ: Տեղերի գները՝ առաջին տեղեր 50 կոպէկ, երկրորդ 30 կոպէկ: Երեխաները կէսն են վճարում:

4—5

ՍԱԼԻՑԵԼԵԱՆ ԱՏԱՄԻ ԲԺՇԿԵԼՈՒ ՄԻՋՈՑՆԵՐ ԱՏԱՄՆԱԲՈՑԺ ԲԺՇԿ Ն. Ի. ԷՒԼԵԼԻՑՈՒՄԻ թոյլ են տուած Մոսկվայի ՌԺՀԿԿԿԸՆ ՓԸԿՈՒԼՏԵՏԻՑ: Այդ միջոցները մեծ ԳՈՐԾԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՆ գտել և առաջարկվում են իբրև ԱՄԵՆԱԼԱԻ առողջապահական ՄԻՋՈՑՆԵՐ բերանի և ատամների համար: Կարելի է ԱՏԱՄՆԵՐԸ պահպանել ՓՕՇԻՆԱԼՈՒՑ, սառեցնում են ԼՕՐՋՈՒՆԵՒԻ ՀԱՐԸ և վատ ՀՈՏԻ առաջն են առնում:

Ըստամենայն բժիշկ Ն. Ի. Էդելգէյմի ԳԼԽԻՈՐ ՊԱՀԱՆՏԸ գտնվում է ՄՕՍԿՎԱՅՈՒՄ, ԿՈՒԶՆԵՑԿԻ ԿԱՄՈՒՐՋ, ՍՕԿՕԼՕՎԻ տանը:

ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ կարելի է գտնել Ն. Մ. ՅՈՒՐԻՆՕՎԻ ԿՈՎԿԱՍԵՑՆ և անդրկովկասեան գլխաւոր ՊԱՀԱՆՏՈՒՄ:

Նախորդների ՆՇԱՆԱԻՈՐ ՋԻՋՈՒՄՆ ԿՐ ԼԻՆԻ:

2—10 (12)

ՆԵՐԱՅ 1880 ԹՒՈՒՄ ԿԸ ՏՊԱԳՐՎԻ

„ԿԱՅԾԵՐ"

ՎԷՊ ՏԱՃԿԱՍՏԱՆԻ ՀԱՅՈՑ ԿԵԱՆՔԻՑ

Հեղինակութիւն ԸՆԴՓԻ

Վէպը բաղկացած կը լինի երկու առանձին հատորներից իւրաքանչիւրը կը բովանդակէ մօտաւորապէս 400 տպագրված երեսներ: Ընդն մէկ հատորի գինն է 1 ր. 50 կ., իսկ միասին 3 ր.: Մէկ հատորի համար առանձին առաքութիւն չէ ընդունվում:

Առաքագրվել կարելի է ԴԻՒՐՈՆԵՐՈՒՄ այն պարոնների մօտ, որոնք բարեհաճել են բաժանորդներ հաւաքել «ԿԱՅԾԵՐԻ» տպագրութեան համար, իսկ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ պէտք է դիմել «Մբշակ» խմբագրատունը Ց. ՄԻՀԻՒՐ-ՑԱԿՈՒՆԵՆՑԻՆ:

ՀԱՇՏԱՐԱՐ դատարանի 4 բաժնի դատաստանական ՊՐԻՍՏԱՎ ՎԱՍԻԼԵՆԿՈ քաղաքային օրէնագրութեան 1030 յօդուածի համեմատ յայտնում է, որ ՓԵՏՐՎԱՐԻ 16-ին առաւօտեան 10 ժամին, երևանեան հրապարակի վրա, Թամամշեվի քարվանսարայի մօտ, պօլիցիական վարչութեան հանդէպ ԱՃՈՒՊՈՎ ԿԸ ԾԱԽՎԻ ԱՑՐԻ ԷՓԵՄԻԱ ՄԱՑԻՍՈՈՒՐՕՎԻ շարժական ԿԱՑՔԸ, որ բաղկացած է զանազան կահ կարասիքից, պահարաններից, բուֆէտից և այլն և որ գնահատված է 148 ր.: ԱՑՐԻ ՄԱՑԻՍՈՒՐՕՎԻ կալքը ծախվում է Սահարի Գօմշալօվի 1880 թ. ՊԱՐՏԵԻ և 1876 թուի սեպտեմբերի 14-ից սկսած պարտքի ՏՕԿՕՍԻ և դատաստանական ծախս 120 ր. ՉԸ ՎՃԱՐԵԼՈՒ համար:

2—3

ՆԻԿՕԼԱՑԵՒՍԿԻ ԱՐՔՈՒՆԱԿԱՆ ՌՈՒՄԱՑ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆԻ ՀԱՄԱՐ հարկաւոր է ՎԱՐՉԱԿ չորս մեծ և չորս միջակ սենեակներ մեծ բակով, Հաւլաբարում, ամէն պօկրօվսկի կազարմի մօտերում:

Այդպիսի շինութիւն ունեցողներին խնդրում եմ շնորհ բերել յիշեալ ուսումնարանը, պօկրօվսկի կազարմի դիմաց, և խօսակցել պայմանների մասին ուսումնարանի տեսչի հետ ամենայն օր ճաշից յետոյ 3 ժամից մինչև 7 ժամը երեկոյեան:

2—3

ԹԻՖԼԻՍԻ ՔԱՂԱՔԱՑԻՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ յայտնում է, որ ՌՈՒՍԱՑ ԲԱԶԱՐԻ և ՀԱՒԼԱԲԱՐԻ ՀՐԱՊԱՐԱԿԻ վրա կառուցված են ԱՌԻՍՏԱԿԱՆ ՇԻՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ վաճառի տալու համար. առևտուց բազարի վրա 18 համարներ և Հաւլաբարի հրապարակի վրա 40: Յիշեալ շինութիւնները ՎԱՐՉՈՎ վերցնել ՑԱՆԿԱՑՈՂՆԵՐԸ հրաւիրվում են քաղաքային վարչութիւնը, որի ԳՐԱՍԵՆԵԱԿՈՒՄ ամենայն օր, բացի մեծ օրերից, առաւօտեան 10 մինչև 2 ժամը երեկոյեան վարձի պայմանները կը յայտնվին:

2—3

С. ПЕТЕРБУРСКІЙ ПОРТНОЙ

ГЕРМАНЪ

ОБРАТИТЕ ВНИМАНІЕ

Имѣю честь извѣстить почтеннѣйшую публику, что нынѣ мой магазинъ и мастерская находятся на Гановской улицѣ на противъ дома Хосроева, въ новомъ устроистве Шахъ-Назарова, только что получено большой выборъ осенней и лѣтней Англійской и Французской матеріи и также принимаются заказы военныхъ и гражданскихъ костюмовъ по умѣреннымъ цѣнамъ.

2—5

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝

1. Երգն կանց քահանայ—Մանկան երգարան, երգեր և պար-երգեր ընդունված է Ներսիսեան և Գայանեան դպրոցներում: գինն է . . — ր. 20 կ.
2. Մեծատուն և աղքատ—երգարան աղջկանց և աշակերտուհեաց Հայկական ուսումնարանաց . . . . . 1 ր. — կ.
3. Բժիշկ Ե. Նազարդեանց—Դիմաբերիա բողոքաբար . . — ր. 25 կ.
4. Բժիշկ Գ. Տէր-Գրիգորեանց—Վարակիչ հիւանդութիւններ.

(Ծաղիկ, կապարակ, սկարլատին, բծաւոր տիֆ, անդրագարձ տենդ, դիֆտերիա, ընդհատ տենդ, խոլերայ, դեղին տենդ, որովայնատիֆ և ժանտախտ.)

Սոցա յատկութիւններն, ծագման և տարածման եղանակներն և նախապաշտպանողական միջոցներ:

—

Վաճառվում են Զ. Գրիգորեանցի Կովկասեան գրավաճառանոցում:

5—5

Ընտանի քարվանսարան այրվելուց յետո, նորից բացված է խստակ մոմի առևտուր Սիմեան փոլոցում Ընդրունու քարվանսարայում № 14. իւրաքանչիւր շաբաթ առաջվում է նոր շինուած խտակ մոմեր իմ սեփական գալօդից և որոնք վաճառվում են էժան գներով. խնդրեմ գնողներին չը թողնել իրենց այցելութիւնները:

Յովհաննէս Կուրծեան

2—4

Փետրվարի 12-ից կը բացվի Իշխան ՍՈՒՄԲԱՑՕՎի տանը ԿՈՆԴԻՏԻՐի և ՀԱՑԱՐԱՐԻ (пекарня) մագազին «ВАРШАВСКАЯ ПЕКАРНЯ» վերնագրովը, որտեղ կը վաճառվին գանազան տեսակ խմորեղէններ, նոյնպէս կը վաճառվին գանազան տեսակ կօնֆէտներ տարբեր գնով, թէ փոքր և թէ մեծ քանակութեամբ ցանկացողները կարող են առնալ ԻՄ ԳՈՐԾԱՐԱՆԻՑ: Օտար քաղաքացիք կարող են դիմել հետևեալ հասցէով. СОЛОЛАКИ, ВЪ ВАРШАВСКОЙ ПЕКАРНИ Мартиросу Ахназарову. Պատուէրները կը կատարվին ամենայն ճշդութեամբ, գնորդներին մեծ զիջումն անելով և փոստի ծախսը մեզ վրա առնելով: կօնֆէկտների գինը ֆունտը 40 կոպէկից մինչև 1 ր.:

МЪ ՀԱՑ ՕՐԻՈՐԻ, որ առաքել է իւր ուսումն Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ օրիորդաց ԳԻՄՆԱԶԻԱՆԵՐԻՑ մէնի մէջ, ցանկանում է վարժուհու պաշտօն ստանալ Կովկասի ՀԱՑԱՑ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆՆԵՐՈՒՄ: Պայմանները խնդրում ուղարկել հետևեալ հասցէիս. С. Петербургъ, Новая улица, домъ № 14 кв. № 10 Хр. Ив, Іоану.

4—5

Дозволено Цензурою 11 Февраля 1880 г. Тифлисъ.

Տպարան Ա. Ա. Միխելսոնի

Типографія А. А. Михельсона

Fonds A.R.A.M

№ 22 Փետրվարի 13 (25) 1880 Փետրվարի 13 (25) № 22

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի կէս տարվանը 6 րուբլի
Առանձին համարները 5 կոպեկով։

Թուխվլուսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ։

Նամակագրական գիմում են ուղղակի
Тифлисъ. Редакція „Мшакъ“

ՄՇԱԿ

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի և տան օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է տէն լեզուով։

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպեկ։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Դարձեալ սովի մասին։—Ներքին տեսութիւն։ Մի նկատողութիւն։ Նամակ խմբագրին։ Նամակ խմբագրին։ Նամակ խմբագրին։ Նամակ խմբագրին։ Նեղքին լուրեր։—Արտաքին տեսութիւն։ Թիւրքիա։ Ֆրանսիա։ Նամակ Թիւրքիայից։—Մշակին հետագիրներ։—Յայտարարութիւններ։ — Բանասիրական։ Տեղեկագիր առ անգլիական հիւպատոս։

ԴԱՐՁԵԱԼ ՍՈՎԻ ՄԱՍԻՆ

—

Շատերից լսում ենք հետևեալ դատողութիւնները Թիւրքաց Հայաստանի սովի մասին՝ ինչ գործ ունենք մենք, կովկասեան հայերս Վանի կամ Մուշի սովատանջների հետ. մենք մեր սեփական դարդեր ունենք այստեղ....

Այդ տեսակ դատողութիւնները ոչ թէ միայն անմարդասէր են, բայց և վերին աստիճանի անգործնական են։

Հին կլասիկական աշխարհում, Աթէնքում կամ Սպարտայում, ամբողջ պետութիւնը մի երկիր ուրախանում էր, երբ նրա հարևան երկրում դժբաղդութիւն, սով, կամ հիւանդութիւն էր լինում։ Մէկին հասնող փայտ, միւս երկիրներին ուրախացնում էր....

Այդ այժմ այդպէս չէ. ընդհակառակն, այժմեան դարում մի երկրին հասնող փոռնդը իր բոլոր հարևան երկիրներին էլ փնաս է տալիս։

Մեր կարծիքով ոչ թէ միայն կովկասեան հայերս պէտք է օգնութեան ձեռքը մեկնենք Վանի սովատանջներին, բայց նոյնը պէտք է անեն և մեր երկրի բոլոր միւս ազգաբնակութիւնները։ Աթէ մենք չօգնենք այժմ Վանի սովատանջներին, երբ գարունը կը գայ, Թիւրքաց Հայաստանի թշուառ ազգաբնակութիւնը կը թափվի մեր սահմանները—և մենք դարձեալ ստիպված կը լինենք նրանց պահել մեր միջոցներով։

Ինչ որ վերևում ասացինք, մեր երկրի համար ամենևին պէտք չէ կարծել, թէ Թիւրքաց Հայաստանի սովից յետոյ յայտնվում են միշտ զանազան վարակիչ հիւանդութիւններ։ Աթէ Թիւրքաց Հայաստանում յայտնվեն այլ և այլ ցաւեր, որոնք միշտ հետևանք են լինում սովի, նոյն ցաւերը կարող են և մեր երկիրը անցնել....

Որևէս մենք ամենևս պէտք է աշխատենք օգնութեան ձեռքը մեկնել Հայաստանի թշուառ ազգաբնակիչներին ոչ թէ միայն ազգասիրական կամ մարդասիրական կէտից, բայց միևնոյն անգամ բուն գործնական և եսական կէտից։

Պետք այդ տեսակէտը բմբռնէինք, և այդ տեսակ շարժառիթից դրդված շտապէինք օգնութեան ձեռքը մեկնելու մեր սովատանջ ցեղակիցներին։

Գ. Ա.

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՏՄԼԵԿԱԳԻՐ ԱՌ ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ՀԻՒՊԱՏՈՍ
ԿԱՐՆՈՑ ՊԱՐՈՆ ԹՐՈՔՄՈՐԹԻ

—

Վահմտիայ Տէր,

Ընդհանրապէս հիմնական բարեգործութեանց և երկրին զարգացման անկարելիութեան պատճառ կը տրուին իւր ներքին տգիտութիւնն և արտաքին անընդհատ խոչնդոտները։

Այսօր, վահմտիայ տէր, պիտի համարձակիմ անհրաժեշտ փաստերով ձեզ ցուցնելու որ երկրին և կառավարութեան արդի տապալը Ր. Դրան մի քանի պաշտօնէից 30 տարիէ ի վեր բռնած քաղաքականութեան հետևանքն է։ Այս պաշտօնեայք նկատելով թէ ինուց յայտնութիւնը այլ ևս չէր Օսմանեանց բազդին, թէ իսլամութիւնը այլ ևս չը պիտի կարենայ, զէթ ազատուէն, իւր զօները քրիստոնէութենէ առնուլ և թէ քրիստոնեայ հպատակ ժողովրդոց զարգացումը իրենց ազգային իրաւանց պաշտպանութեան պատճառ պիտի լինէր, ներևս ի վնաս Օսմանեան կառավարութեան, խորհեցան իսլամ տարրը իւր զօրութեան մէջ պահելու կամ ուրի ևս զօրացնելու համար, չէրքի և վագըֆի, աշարի և աղնամի *) դրութիւնը չարաչարել. թափուն (հողային կալուածոց տիրոջ) հնարել և գործադրել, գաղթական չէրքեզները և թէլէքէմնները ընդունել և զայն հաստատել քրիստոնեաներու բնակած գաւառները. *) ստիպահարկել, խրախուսել, ըստ

*) Վերին դատաստանական գործերու, վարչքի և մանաւանդ թափուն կալուածական խնդիրները, և ասոնցմէ ու աշարը ընչական մասին՝ Քրիստոնէից իրաւունքները իսլամաց զոհելու զօրաւոր միջոցներ են։

*) Եւ ոչ թէ Արաբիոյ կամ ուրիշ որ և իցէ իսլամաբնակ գաւառ։

պարագային, քիւրդերը և ուրիշ թափառական ցեղերը, և այս առիթներով, իսլահաթի (զազուելի) պատերազմ ժամանակ առ ժամանակ, միշտ մի և նոյն ցեղերի վրա յաղորդաբար զօրագունդներ յղել կամ յեաս կոչել։

Այս դժբաղդ ձեռնարկութիւնքն են որ առաջ բերին երկրին և կառավարութեան ներկայ տագնապի տարտնապը։

Դերջանի մէջ ի գործ դրուած հարստահարութեանց վրա այս համառօտ ծրագրիս առթիւ ձեզ պիտի յայտնեմ 30 տարիէ հետէ գաղթէ ի վեր այս երկիրը բնակող քրիստոնեայ ժողովուրդները հարստահարելու և նոյն իսկ իսպառ ջնջելու համար ձեռք առնուած միջոցները։

Ահաւասիկ զանազան թուականներու մէջ Դերջանի մէջ գործածուած հարստահարութեանց համառօտագիրը, որուն ընդարձակը կ. Պոլսոյ հայոց Պատրիարքին յանձնուած է։

1. Հայոցմէ 1500 տարի *) ցորենի սերմ պատրաստելու չափ տարածութիւն ունեցող հողեր գրաւած են։

2. Մերթ ընդ մերթ Պէյերը 500-ի չափ քիւրդեու զլուխն անցած յարձակած են հայ գիւղերու վրայ և մինչև հիմա կրցած են առնել 6303 տուար։

3. Հինգ նկեղեցիք և վանորայք կողոպտուած և քանդուած են։

4. Այս վերջին երկու տարիներս միայն 25 սպանութիւններ տեղի ունեցած են։

5. Բազմաթիւ կանայք առևանգուելով իսլամացած են *)։

*) Մէկ տարը գրեթէ 385 քիլոկրամ կարժէ։

*) Այսպէս Բագաթիչ գիւղին մէջ երկու հայ երիտասարդ քոյրեր Թուզլաճի Իսմայիլ և Ահմէտ երկու Թուրք եղբայրց ձեռաք առևանգուած են։

Յայտ է որ հայոց բազդակիցը ոճրագործները և օրիորդները Իշդրամ բերուեցան, բայց ոչա առանց դատապարտութեան վերադարձան, յետոյ անմիջապէս եղբայրներէն մին կրնաներ քոյրը իրեն կնութիւն կառնու հարստանալոց մեծ հանդիսով, մինչդեռ Օսմ. օրինագիրքը խստիւ կը պատմէ կիներ և աղջիկներ առևանգողները։—Մէկ ամիս առաջ կէզդաշ գիւղին մէջ, ուր միայն երկու տուն հայ կը գտնուի, երկու աղջիկներ առևանգուեցան։ Միայն հայրը վերջերս սպանուեցաւ, մինչև ցարդ ոչ առևանգիչները և ոչ մարդասպանները գտնուած են։

6. Այս վերջին երկու տարիներս հայերէն 44,000 դահեկան դրամ առնուած են, մի և նոյն ժամանակ հայերը մեծամեծ և անտանելի վնասներու ենթարկուած են *)։

Դերջանի այս ցուցակին աւելցուցէք նաև արդէն Գղիի համար պատմածներս. այսպէս պէյերը միշտ բռնութեամբ առացածն կէրթքէլի, Աղապիայիի, Գէսասիի և Սուտայի հարկերը։

Բաց աստի, Դուզիճանի քիւրդ պէյերը իրենց սեփականած են 35 հայ գիւղեր, որոնց բնակիչները վանած են Գարիզուլախ, Իլլախ, Լոպէվէրէք, Հապաղեր, Բուն, Զամուսպերէկ, Գառնենթաք, Սարդպայա, Հերանի, Թորի, Կէզգաշ, Սասըն, Աղվերան, Սուրէն, Քէղմեղի, Գաղգոյի, Բոմ, Մուֆուխ, Իլմալը, Զար, Դապուլճա, Իշատամ, Բիւլիս, Աէօլէմիւր, Գուլաներս, Ակէր, Մանդատա, Եայլա, Խարէն, Վէրէնկիւղ, Կէօլէր, Կօնկա, Չէսալիւք, Գալգիւղ, Լէրէնի։

Եւ այս յափշտակութիւնը տեղի կունենայ այն ժամանակ, երբ բրիտանեայ Եւրոպան Թիւրքիոյ գոյութիւնը կը գնէր իւր արեամբ (1854-56) Դուզիճանի քիւրդերը գանգք իրենց մէջ բաժնած են յաջորդաբար անոնց տերելով, երբեմն սպառնալիք և երբեմն բազմաթիւ գունդերով յարձակմամբ։ Ի հատատութիւն այժմ պիտի յիշեմ երկու օրինակներ, որ ձեզ պիտի լուսաւորեն ուրիշ գաւառներու մէջ գործածուած յափշտակութեանց և հարստահարութեանց կերպերը հասկնալու։

Փոն գիւղը 350 տուն հայ և 150 տուն Թուրք կար։

Շահ Հիւսէյին պէյի եղբայր, Եուսուֆ աղա և Զէյթէկի Ակյիտ մոլլա կամ Ֆէհրատ Իսմայիլ, որոց երկուքն ալ Դուզիճանցի են, 180-էն աւելի գինեալ անձանց հետ առաջին անգամ գիւղին վրա կը յարձակին և բնակիչներէն երկու հոգի, Ալի պէյ աածիկը և Մաւսաւար Մարտիրոս հայը կը սպաննեն, և վերջապէս գիւղը կը կողոպտեն և կաւերեն. 6 տարի ետքը երկրորդ յարձակում

*) Սակս աղա, Դէրջանի տաւարի (արդարութիւն) ժողովին անդամ, միայն Թաղխի մէջ և շրջակայ երկու գիւղերուն մէջ 125,000 դահեկան վնասէն զատ, հայոցմէ առած է, յանուն կայսերական գանձուն, 150,000 դահեկանէն աւելի արժողութիւն ունեցող էրզաքներ (կալուածագիր) առանց մէկ փարա վճարելու կամ մի ընկալագիր առնու։

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՄԻ ՆԿԱՏՈՂՈՒԹԻՒՆ

—

Յայտնելով իմ համակրութիւնը պ. Դաշեանցի «Աշխատասիրաց լեզուի մասին» (Մշակ» 1879 № 214) յայտնած գնահատոր մրցքերին՝ կը ցանկայի երկու խօսք աւելացնել այն մասին, թէ մինչև ո՞ր աստիճան անձիդ ենք հայերս մեր առհմանունների և անուններ վերաբերութեամբ։

Մենք տեսնում ենք, որ ամեն մէկ ազգ, ամեն մէկ ցեղ ունի իր յատուկ առհմանունի ձևը—դանք ապելացնում են մէկ յայտնի մասնիկ բառի վերջից կամ առաջից, ոմանք ոչ—ու դրանով հասկացվում է—սակաւ բացառութեամբ—թէ ով ինչ ազգութեան կամ ցեղին է պատկանում։ Հրէաները—այդ մեզ վիճակակից ազգութիւնը միակ է, որ յեղյեղում է իր առհմանունի ձևը՝ յարմարեցնելով այն պետութեան ձևին, որին հպատակ է, կամ եղած է ժամանակով։ Մի քանի վրացիք կամ աւստահպատակ թուրքեր, ի հարկէ, մեզ օրինակ լինել չեն կարող։

Ինչ մեզանում վերցրէք առաջին ձեռք ընկած լրագիրը, ամսագիրը, գիրքը, ալիշանի և այլն, ու կը տեսնէք որ ոչ թէ միայն

մը կընան 300 գինեալ անձանց հետ. Մելքոն քահանային կինը և Գրիգոր Քէրթիճը կը սպանեն և գիւղը ամրողջապէս անքնակ կը գարձնեն։ Այսօր բուն 5 տուն հայ և 4 տուն Մարապաճի քիւրդ կը գանուի։ Ինչ եղան 350 տուն հայերը, թափառական կեանքը գանոնք ոչնչացուց։

Սուրէն գիւղն ալ, Փունի պէս Դուզիճանի ուրիշ պէյերուն գոհ եղած է. տքա անոր վրա յարձակելով հայերէն առած են 600 ոչխար, 200 կով. 3 նշանաւոր հայեր, Աւետիս, Գալուստ և Արղեն կը սպանեն, կիներ կը բռնաբարեն և վերջապէս խեղճ հայերը կը վանեն։ Սուրէնցիներն պաշտօնէից աջակառուեցի, այսօր 10 տուն Մարապաճի քիւրդի տուն ունի. ինչ եղած են իր հայերը....Այս բարբարոս պէյերէն մէկ քանին ատյգ է որ տունն մ'աքսորված մնացին, բայց չուառով վերադարձան, և ոչ միայն երբեմն յափշտակած կալուածոց տէր մնացին, այլ և հետզհետէ չրջակայ հայ գիւղերն ալ ոտրեցին, և նոյն իսկ թափուռով հաստատուած կալուածներուն ալ։ Այսպէս մինչդեռ մէկ կողմէն կալուածները կը չատցնեն, միւս կողմէն իրենց հարստահարութիւնները կը չարունակեն միշտ և ազգեցութիւնն կը կրկնապատկեն, որովհետև իրենց ձեռքին մէջ ունեն անցական կառավարութիւնը, որպ անդամը, պաշտօնեայք, դատաւոր և զապթիէ, պէյեր կամ պէյերու ազգականներ և կամ պէյերուն հրամանաց հնազանդ և անձնուէր քիւրդ ծառաներ են *)։

Հողի այս անիրաւ յափշտակութիւնը, որպ ենթակայ են հայերը Հայաստանի մէջ, ուշագրութեան արժանի կարևոր իրողութիւն մէ, որովհետև հայոց համար կենաց և մահու խնդիր մէ։

Մանաւանդ լեռնցի հայերը կը կրեն այս զրկանքը, որ գաղտնի քաղաքականութեան նպատակին հասնելու մի միջոց է, այս է, Տարսս և կորդաց լեռները քիւրդերով լեցնելու և Ռուսաց սպառազէն արշաւանաց դէմ քիւրդերը մի պատուար կանգնելու։ Բ. Դրան մի քանի պաշտօնեայք յղացան այս յատակագիծը, և 1856-էն (այնինչ այն թափառականէն՝ի վեր, յորում քրիստոնէից հաւատարութեանց և իրաւանց վրա կը խօսուէր և

*) Օրինակի համար, գնա. նա այսօր, Շահ Հիւսէյին և իրենները տարիներէ՝ի վեր ազատօրէն Դուզիճանի վարչութեան մէջ պաշտօն կը վարեն։

Fonds A.R.A.M

Fonds A.R.A.M

(Ի շարունակություն)

— Ես ձեզ ասացի, որ ես ոչինչ չեմ գիտեմ, ոչինչ չեմ լսել, ոչինչ չեմ տեսել, ոչինչ չեմ հասկանում, ոչինչ չեմ հավատում, ոչինչ չեմ ուզում ասել, ոչինչ չեմ ուզում լսել, ոչինչ չեմ ուզում հավատալ, ոչինչ չեմ ուզում տեսնել, ոչինչ չեմ ուզում հասկանալ, ոչինչ չեմ ուզում գիտենալ, ոչինչ չեմ ուզում իմանալ

Fonds A.R.A.M

«ՄՇԱԿ» ՀԱՆՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ԵՐԿՇԱԲԹԹԱԿԱՆ
Ս. ՊԱՏԱՐԵՎԻՉԻ, 11 ԹԻՎՈՒՄԲ: «Պաթար»
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱԳԻՏԱԿԱՆ
ՀԱՆՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՉՈՒԹՅՈՒՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ «ՎԻՔԻՊԵԴԻԱ»

ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏԻՊ ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ ԿՈԼԵԿՏԻՎԻ

Խմբագրական կոլեգիա

Ս. Ալազոնյան, Ա. Ամատունի, Ա. Անանյան, Ա. Ասլանյան, Ա. Բեկզադյան, Ա. Գալոյան, Ա. Գրիգորյան, Ա. Դանիելյան, Ա. Զաքարյան, Ա. Թորոսյան, Ա. Իսրայելյան, Ա. Լալայան, Ա. Խաչատրյան, Ա. Կարապետյան, Ա. Հակոբյան, Ա. Հարությունյան, Ա. Մանուկյան, Ա. Մելիքյան, Ա. Մկրտչյան, Ա. Մովսիսյան, Ա. Մուրադյան, Ա. Նազարյան, Ա. Նավասարդյան, Ա. Շահինյան, Ա. Ոսկանյան, Ա. Պետրոսյան, Ա. Սարգսյան, Ա. Վարդանյան, Ա. Տեր-Գրիգորյան, Ա. Տեր-Մկրտչյան, Ա. Քոչարյան, Ա. Օհանյան, Ա. Օհանջանյան, Ա. Օհանջանյան, Ա. Օհանջ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՒՒՆՆԵՐ

Մամուլի տակից դուրս են եկել և վաճառվում են Կենաբանական Բրավաճառանոցում հետևեալ գրքերը:

Մանկական երգեր Գամառ-Քաթիպայի, կազմած	—	ր.	25 կ.
— նոյնը անկազմ	—	»	15 կ.
Թաւամաղ մեղու՝ պատկերազարդ, կազմած թարգ. օր Ն. Տէր-Մարկոսեանի	—	»	40 կ.
Կարմիր լապտեր՝ պատկերազարդ և կազմած, թարգ. օր Ն. Տէր-Մարկոսեանի	—	»	50 կ.
— նոյնը առանց կազմի	—	»	30 կ.
Վէպեր. Ճ. Գրիդորեանցի	—	»	60 կ.
Պէպօ. կամեդիա երկը արարվածով, հեղ. Գ. Սունդուկեանի	—	»	30 կ.
Մօրևս կամ աշխատութիւն, հեղ. Տ. Գաւառ-Թարգմ. Գաղիերէնից	1	»	— կ.
Խորհրդաւոր կղզի, հեղ. Ժ. Վէրն 3 հ. թարգ. Գաղիերէնից	4	»	— կ.
Դիւաբնակ բլուր. հեղ. Էօժէն Սիւ 2 հ. թարգ. Գաղիերէնից	2	»	75 կ.
Պատանեկան ներշնչումներ, հեղ. Հրանտ Ասատուր	—	»	60 կ.
Սահմանադրութիւն և Հայ ժողովուրդն Հր. Ասատուր	—	»	35 կ.
Մի կաթիլ արտասր, զոր կը հեղու Սիսակ Հայ մեխերին վրայ	—	»	35 կ.
Խօսք զՀայրենեացս հեղ. Վ. Վ. Պարտիզակցի	—	»	70 կ.
Թորոս ադրար Հայաստանի Ճամբորդ հեղ. Սրուանձտեանց	1	»	25 կ.
Մանանայ նոր հեղինակի	1	»	75 կ.
Սիրաք և Սամուէլ բարի հօր կրթական դասեր, հեղ. Խրիմեան Հայրիկ	1	»	45 կ.
Մարդարիտ արքայութեան երկնից, նոյն հեղ.	—	»	75 կ.
Վանգոյժ. կուժ մի ջուր իւր սրած Հայրենեաց վերայ կ'սրսկէ Խրիմեան Հայրիկ	—	»	20 կ.
Թէ ինչ շահեցանք Բերլինի վեհաժողովէն, հեղ. Մ. Չերազի	—	»	40 կ.
Հայաստան և Իտալիայ նոյն հեղ.	—	»	60 կ.
Սամուէլ Մուրատեանի կտակի խնդիրը, դատախօսութիւն Ս. Աբծրունու.	—	»	50 կ.

Հրատարակութիւն Զարմայր Մատենանի

Փարոս Հայաստանի, պատկերազարդ Հանդէս.	1	»	— կ.
Եղբայր և քոյր Գերմանական վէպ. պատկերազարդ	—	»	30 կ.
Արքայադուստր Գերմանական վէպ. պատկերազարդ	—	»	35 կ.
Հակայական ձեռքեր Անգղիական վէպ, պատկերազարդ	—	»	10 կ.

Իշխան Բէհբութեանի Հրատարակութիւններ

Վէրքի իմ վէշէր, Ճարս երեք պատկերով Մ. Տ. Գ.	—	»	40 կ.
Բնքեր բրձու Հանաքը. Ազգերաս մի գործոդութեամբ	—	»	25 կ.
Աշնանային երեկոյ գիւղում, վոդեվիլ մէկ արարուածով.	—	»	25 կ.
Բռնի ամուսնութիւն. կօմեդիայ մէկ արարուածով	—	»	40 կ.
Փանօ և Փանէտա, օպերա-վոդեվիլ մէկ գործողութեամբ.	—	»	40 կ.
Պատանիներին խրատ. վոդեվիլ մէկ արարվածով Մ. Տ. Գ.	—	»	50 կ.
Տիկինը նրան սպասում է, կատակերգութիւն մէկ արարուածով.	—	»	30 կ.
Անանուն կատակ. կատակերգութիւն մէկ արարուածով.	—	»	40 կ.
Փակուած դրան մօտ. պատկերամենախօսութիւն	—	»	30 կ.

Նոյն տեղը վաճառվում են ամենայն տեսակ դասագրքեր Հայերէն, Ռուսերէն և օտար լեզուների, դասական պիտոյքներ ուսումնարանների և աշակերտների համար. Հայերէն, Ռուսերէն և Դաղիերէն վիպասանութիւններ, ամենայն հասակի ընթերցանութեան և դիտութեան զանազան ճիւղերին վերաբերեալ գրքեր. պատուէրները կատարվում են ամենայն արագութեամբ: Օտարաքաղաքացիք իրանց պահանջները պէտք է ուղարկեն հետևեալ հասցէով Въ Тифлисъ. Въ Центральную книжную торговлю“

6—10

Կիրակի, յունվարի 27-ից սկսած, Գունթբեան փողոցի վրա, ցիրկի մօտ գտնված բալագանի մէջ կը ներկայացնվի Հասարակութեանը երբէք այստեղ չը տեսնված երևոյթ, այն է ԵՒՐՕՊԱՑԻ ԸՆԿԼԻՆ ՀՍԿԱՅ ՕՐԻՈՐԴ ԱՄԱԼԻԱ *և աշխարհի ամենափոքր* ԿԱՐԼԻԿՆԵՐ ՄԵՐԿԻՑ ՀԵՆԵՐԻԿ ՎՕԼՖԻՑ *և* ՄԵՐԿԻՑՈՒՀԻ ԼՈՒԻՋԸ: *Տեղերի գները՝ առաջին տեղեր* 50 *կօպէկ, երկրորդ* 30 *կօպէկ: Երեխաները կէսն են վճարում:*

5—5

Въ пятницу, 15-го февраля Въ Тифлисскомъ Собраніи имѣетъ быть

МАСКАРАДНЫЙ БАЛЪ

на усиленіе средствъ школъ и дѣтскаго пріюта Тифлисскаго Благотворительнаго Общества. Начало маскарада въ 10 часовъ вечера, конецъ въ 4. Маски обязательны до конца маскарада. Цѣна билетамъ въ залѣ: для кавалеровъ 2 р., для дамъ 1 р.; на хоры 3 р. Билеты будутъ продаваться у швейцара Собранія.

1—3

ԲԵՐԼԻՆԻ *ակագեմիկոս* ԻՆՃԵՆԵՐ Կ. Կ. Կոչ-ԼԻՆԳ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒՄ Է *ամեն տեսակ* ՊԼԱՆՆԵՐ *և զանազան* ՇԻՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ Է *անձն առնում: Հասցէն Վարանցովսկայա Նաբերեժնայա, № 4,* ՎԵՐԻՆ ՅԱՐԿՈՒՄ:

ՄԻ ՕՐԻՈՐԴ ՎԱՐԺՈՒՀԻ, *որ ուսուցչու հա-*ՎԿԱՅԱԿԱՆ *ունի, ՆՈՐ Է եկել ՓԱՐԻԶԻՑ և հիմնաւորապէս իմանում Է* ՌՈՒՍԵՐԷՆ, ՖՐԱՆՍԻԶԵՐԷՆ, ԳԵՐՄԱՆԵՐԷՆ, ԱՆԳԼԻԵՐԷՆ *և* ԻՏԱԼԵՐԷՆ *լեզուները, նոյնպէս* ՊՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ *և* ԵՐԳՈՒՑՈՂՈՒԹԻՒՆ. *փնտռում է* ԴԱՍԵՐ *կամ վարժուհու* ՊԱՇՏՕՆ: *Հասցէն. Առաքելական փողոց, ՋՈՒԲԱԼՕՎԻ ՏՈՒՆ, առաջին յարկում Սեմինարիայի հանդէպ, Բօղոկու բնակարանում:*

5—6

ՆԵՐԿԱՅ 1880 ԹՒՈՒՄ ԿԸ ՏՊԱԳՐՎԻ

„ԿԱՑԾԵՐ“

ՎԷՊ ՏԱՃԿԱՍՏԱՆԻ ՀԱՑՈՑ ԿԵԱՆՔԻՑ

Հեղինակութիւն ԲԱՖՖԻ

Վէպը բաղկացած կը լինի երկու առանձին հատորներից իւրաքանչիւրը կը բովանդակէ մօտաւորապէս 400 *տպագրված երեսներ: Ըմեն մէկ հատորի գինն է* 1 *ր.* 50 *կ., իսկ միասին* 3 *ր.: Մէկ հատորի համար առանձին ստորագրութիւն չէ ընդունվում:*

Ստորագրվել կարելի է ԳԻՒՄՈՒՆԵՐՈՒՄ *այն պարոնների մօտ, որոնք բարեհաճել են բաժանորդներ հաւաքել «ԿՑԾՔԵՐԻ» տպագրութեան համար, իսկ* ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ *պէտք է դիմել «Մշակի» խմբագրատանը Յ. ՄԻՆԼԻՒՐ-ՅԱԿՈՒԲԵԱՆՑԻՆ:*

ՀԱՇՏԱՐԱՐ դատարանի 4 բաժնի դատաստանական ՊՐԻՍՏԱՎ ՎԱՍԻԼԵՆԿՈ քաղաքային օրէնսդրութեան 1030 յօդուածի համեմատ յայտնում է, որ ՓԵՏՐՎԱՐԻ 16-ին առաւօտեան 10 ժամին, Երևանեան հրապարակի վրա, Թամամշեվի քարվանսարայի մօտ, պօլիցիական վարչութեան հանդէպ ԱՃՈՒՐԴՈՎ ԿՂ ՅԱՒԿԼԻ Ա Ճ Ր Ի Է Փ Ե Մ Ի Ա Մ Ա Ց Ի-ՍՈՒՐՈՎԻ շարժական ԿԱՑՔԸ, որ բաղկացած է դանազան կահ կարասիքից, պահարաններից, բուֆէտից և այլն և որ գնահատված է 148 ր.: ԱՃՈՒՐԴԻ ՄԱՑՈՒՍՈՒՐՈՎԻ կալքը ծախվում է Սահակ Գօմցեանցի 1880 Թ. ՓԱՐՏԻ և 1876 Թուի սեպտեմբերի 14-ից սկսած պարտքի ՏՈԿՈՍԻ և դատաստանական ծախս 120 ր. ՋՐ ՎԱՃԱՐԵԼՈՒՆ:

2—3

ԹՓԼԻՍԻ ՔԱՂԱՔԱՑԻՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ *յայտնում է, որ* ՌՈՒՍԱՑ ԲԱԶԱՐԻ *և* ՀԱՒԼԱԲԱՐԻ ՀՐԱՊԱՐԱԿԻ *վրա կառուցված են* ԱՌԻՏՐԱԿԱՆ ՇԻՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ *վարձով տալու համար. առևտուց բազարի վրա* 18 *համարներ և Հաւլաբարի հրապարակի վրա* 40: *Ցիշեալ շինութիւնները* ՎԱՐՉՈՒԻ *վերցնել ՅԱՆԿԱՅԻՆՆԵՐԸ. հրաւիրվում են քաղաքային վարչութիւնը, որի* ԳՐԱՍԵՆԵԱԿՈՒՄ *ամենայն օր, բացի տօն օրերից, առաւօտեան* 10 *մինչև* 2 *ժամը երկրորդ վարձի պայմանները կը յայտնվին:*

3—3

С. ПЕТЕРБУРСКІЙ ПОРТНОЙ

ГЕРМАНЪ

ОБРАТИТЕ ВНИМАНІЕ

Имѣю честь извѣстить почтеннѣйшую публику, что нынѣ мой магазинъ и мастерская находятся на Гановской улицѣ на противъ дома Хосроева, въ новомъ устроистве Шахъ-Назарова, только что получено большой выборъ осенней и лѣтней Англійской и Французской матеріи и также принимаются заказы военныхъ и гражданскихъ костюмовъ по умѣреннымъ цѣнамъ.

3—5

Եղբայրք Բարդուղիմէոս, Լեւոն և Մամիկոն Տէր-Պօղոսեան Հասան-Ջալալեանցներք, ցաւօք սրտի յայտնելով իւրեանց մօր Հեղինէի մահը, բարեկամներին և ծանօթներին խնդրում են ներկայ չլինել Հանգուցեալոյ յուղարկաւորութեան հանդիսին, որ լինելու է ամսոյս 14-ին, հինգշաբթի օրը, առաւօտեան 9½ ժամին, ս. փառական տաճարից № 23 (Պօկրօվսկի կազարմի մօտ Հաւլաբարում) սուրբ Կարապետ եկեղեցին և անտի Խճօքի վանքի Հանգստարանը:

ՆՈՒՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ:

1. Երգն հեծանոց քահանայ—Մանկական երգարան, երգեր և պար-երգեր ընդունված է Ներսիսեան և Գայանեան դպրոցներում: դինն է . . — ր. 20 կ.
2. Մեծ առուն եանց—երգարան աղջկանց և աշակերտուհեաց Հայկական ուսումնարանաց . . . . . 1 ր. — կ.
3. Բժիշկ Ր. Նաւասարդեանց—Դիմֆտերիա բորբոքաւոր . . — ր. 25 կ.
4. Բժիշկ. Գ. Տէր-Գրիգորեանց—վարակիչ հիւանդութիւններ.

(Մաղիկ, կարմրուկ, սկարլատին, բծաւոր տիֆ, անդրպարտ տենդ, դիֆտերիտ, ընդհատ տենդ, խօլերայ, դեղին տենդ, օրովայնատիֆ և ժանտախտ:)

Սոցա յատկութիւններն, ծագման և տարածման եղանակներն և նախապաշտպանողական միջոցներ.

—

Վաճառվում են Զ. Գրիգորեանցի Կովկասեան դրավաճառանոցում:

5—5

Ընանոյի բարվանսարան այրվելուց յետո, նորից բացված է խառատ մոմի առևտուր Սիոնեան փողոցում Ըրծրունու *բարվանսարայում* № 14. *իւրաքանչիւր շաբաթ ստացվում է նոր շինուած խառատ մոմեր իմ սեփական գործից և որոնք վաճառվում են էժան գներով. խնդրեմ գնողներին չը թողնել իրենց այցելութիւնները:*

Յովհաննէս Կոլեանց

2—4

Փետրվարի 12-ից կը բացվի իշխան ՍՈՒՐԲԱՑՈՎԻ տանը ԿՈՆԻՏԻՏԻՐԻ և ՀԱՑԱՐԱՐԻՒ (пекарня) *մազաղին «ВАРШАВСКАЯ ПЕКАРНЯ» վերնագրովը, որտեղ կը վաճառվին զանազան տեսակ խմորեղէններ, նոյնպէս կը վաճառվին զանազան տեսակ կօնֆէտներ արժան գնավ. թէ փոքր և թէ մեծ քանակութեամբ ցանկացողները կարող են ստանալ* ԻՄ ԳՈՐԾԱՐԱՆԻՑ: *Օտար քաղաքացիք կարող են գիմել հետևեալ հասցէով.* СОЛОЛАКИ, ВЪ ВАРШАВСКОЙ ПЕКАРНИ Мартиросу Ахназарову. *Պատուէրները կը կատարվին ամենայն ճշդութեամբ, գնողներին մեծ զիջումն անելով և փոստի ծախսը մեզ վրա առնելով. կօնֆէկտների գինը ֆունտը* 40 *կօպէկից մինչև* 1 *ր.:*

ՄԻ ՀԱՅ ՕՐԻՈՐԴ, *որ աւարտել է իւր ուսումն Ս. Պետերբուրգի օրիորդաց Գիմնազիաններից միոր մէջ, ցանկանում է վարժուհու պաշտօն ստանալ Կովկասի ՀԱՅՈՑ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆՆԵՐՈՒՄ: Պայմանները խնդրում ուղարկել հետևեալ հասցէին.* С. Петербургъ, Новая улица, домъ № 14 кв. № 10 Хр. Ив, Іоану.

4—5

Дозволено Цензурою 12 Февраля 1880 г. Тифлисъ.

Տպարան Ա. Ա. Միխելսոնի

Типографія А. А. Михельсона

Fonds A.R.A.M

№ 23 Փետրվարի 14 (26) 1880 ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ Փետրվարի 14 (26) № 23

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը 6 րուբլի
Առանձին համարները 5 կոպէկով։

Թուղթակցութիւնք գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ։

Յանձնաժողովք գիտում են ուղղակի
Тифлисъ. Редакція „Мшакъ“

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Կացի կիրակի և այն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամէն լեզուով։

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ։

ՄՇԱԿ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ներքին տեսութիւն։ Էջմիածինը և հայ ազգը։ Արհեստագիտական կրթութեան առիթով։ Նամակ վաղարշապատից։ Նամակ Թմբագրին։ Ներքին լուրեր։—Արտաքին տեսութիւն։ Սպանիա։— Յայտարարութիւններ։ — Բանաստեղծական։ Տեղեկագիր առ անգլիական հիւպատոսը։

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԷՋՄԻԱԾԻՆԸ ԵՒ ՀԱՑ ԱԶԳԸ

—

Անցեալ օրը առաւ ընկերներիս մէկի հետ մտանք գրատունը լրագրներ կարդալու։ Մինչդեռ ես քրքրում էի այս կամ այն թերթերը, ընկերս մի հնգնական ժպիտով դէմ արեց քթիս «С. Пет. Вѣдом.» լրագրի վերջին համարը, ասելով՝—կարդա, տես ինչ են գրում քո հայրենի Երևանից. այսուհետև էլ չը համարձակվիս շատ գովել հայերին։ Ես շտապով վերցրի լրագիրը և կարմրելով աչքի տակ անցրի մի տխուր լուր. Էջմիածնի հոգևոր կառավարութիւնը մերժել է Երևանի հասարակութեան պատգամաւորների խնդիրը ցորենի մասին, կամ աւելի պարզ ասել պատգամաւորների երեսն անգամ չէ տեսել, սրբովհետև այդ ցանկացել է Մանկունին... Դարձեալ մի նոր սիւրպրիզ հայերին Էջմիածնի կողմից։ Բաւական չէ որ նա մի զարմանալի անհոգութիւնով է վերաբերվում դէպի հայ ժողովրդի ամենակենսական շահերը, բաւական չէ որ թշուառ աւազահայերի լացն ու կոծը, ոդրն ու ապտակը ոչ մի կարեկցական արձագանք չեն գտնում նրա սրտում, բաւական չէ որ օտար երկրներում ցիր ու ցան ընկած հայերին զրկել է միանգամայն իր հոգացողութիւնից,—բաւական չէ այս ամենը, Ս. Էջմիածինը, Լուսաւորչու Հարուստ, առատաձեռն աթոռը, արհամարհում է սովատանջ ժողովրդի արտասուալից աղաչանքը, փակում է նրանց առաջ իր լիութի շտեմարանների դրները... Եւ ո՞վ է այդ փակողը, ո՞վ է այդ մերժողը—մի անտղմտ հոգևորական Մանկունին, որին Տաճկաստանը պատիժ է ուղարկել ռուսահայերին, որ կպել է մի անղից ուպոկ չէ գալիս, չը նայելով որ հայ հասարակութիւնը վաղուց արդէն յայտնել է նրան իր խորին ատելութիւնը... Ո՞ւր է ամօթ,—է՛հ, բան չունես, стыдъ не дымъ, глаза не ѣстъ, ասում է ռուսերէն առածը, և այդ լաւ է փորձել իր վրա Մանկունին։ Արդեօք հասկանո՞ւմ է Մանկունին թէ ինչ է անում. ո՞ւմ խնդիրն է նա մերժում,—նա մերժում է ամբողջ հայ հասարակութեան խնդիրը, այն հասարակութեան որի քսակը ամիս չէ անցնում որ չը դարդակեն զանազան վարդապետներ, որ պատրաստ է գոհել իր մերձին կոպէկն անգամ Էջմիածնի օգտակարութեան համար, որ տալիս է առանց խնդրելու, առանց հարցնելու, առանց սպասելու։ Եւ մի այդպիսի հասարակութեան հետ վայ՞լ է այդպէս վարուել. այդ է միթէ քարոզում քրիստոնէական ուսման բարոյական դրոյթները։ Այն աւետարանը, որ Էջմիածնի միաբանութեան ամեն մի անդամ պէտք է անպիր գիտենայ, միթէ քարոզում է հոգ խնդրելիս քար տալ։ Ի հարկէ չէ, բայց այժմ, ինչպէս երևում է, «եռականութիւն» և «հաշիւ» խօսքերը աւելի մեծ նշանակութիւն են ստացել, իսկ «ամարդասիրութիւն» և «գութ» խօսքերը բոլորովին չեն համապատասխանում ժամանակիս օգուն. նրանք ոչ այլ ինչ են այժմ, եթէ ոչ անախորժելիներ... Հայ ազգը 15 դար աւելի կորցրած լինելով իր քաղաքական անկախութիւնը, սովորել է նայել Ս. Աթոռի վրա, ինչպէս ազգութեան միակ կապի վրա։ Կրօնասէր հայը երկրագործի հեռաւոր անկիւններում ընկած լինելով, չէ դադարել սիրել, յարգել ու պաշտել Էջմիածինը։ Էջմիածինը միշտ հասկացած է եղել իր վեհ նշանակութիւնը և միշտ աշխատել է ամուր կապերով կապել Ս. Աթոռի հետ հայ ազգի գոյութեան խնդիրը։ Այդ նպատակին նա հասել է երանով, որ միշտ համաձայն է եղել իր հօտի հետ, միշտ ցաւակից է եղել նրան, միշտ դրել է գիտաւոր ձեռքով ապագային նրա անվերջ վէրքերի վրա։ Նա աշխատել է միշտ սերել և սիրվել, յարգել և յարգվել, աշխատել է նուիրել իրան ազգին, որ ազգը նուիրված լինի նրան։ Այդ բոլոր քրիստոնէական սկիզբները ուղեցոյց ունենալով, Էջմիածինը հայ ազգի հետ ապրել է մինչև 19-դ դարի 70 թուականները կատարեալ համաձայնութեան մէջ. բայց սրանից յետոյ սկսում է փչել հակառակ քամին։ 70 թուականները Էջմիածնի վանքի համար այն օրհասական ժամանակն է, երբ մի անյայտ երիտասարդ, Մանկունի անունով, նշանակութիւն է ստանում նրա պատմութեան մէջ։ Այս կէտից սկսած Էջմիածնի և հայ հասարակութեան մէջ կարծես միտաս գնա էանց կենում։ Մի խօսքով Էջմիածնի և հայ հասարակութեան մէջ եղած յարաբերութիւնները կարող են բոլորովին փոխվել և սառակացնել այն հասարակ անբաւականութիւնները,

ԲԱՆԱՍՏԻՐԱԿԱՆ

ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ ԱՌ ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ՀԻՒՊԱՏՈՍ

ԿԱՐՆՈՑ ՊԱՐՈՆ ԹՐՈՒԹԻՒՆ

—

Այսու ամենայնիւ, հակառակ այս բազմապատիկ և ծանրաբեռն տրոց, չատ մեծ մխիթարանք է որ կրնան տառապորդը արմտիքով վճարել, բայց խոտերու վրա դրուած տառապորդն աւելի անտանելի է, որովհետև նորա վճարումը տակով և միշտ չորքպատիկը կը պահանջուի։ Երկրագործը այս դրութենէն չափազանց նեղուելով, ամբողջ ամիսներով ի գուր բաշաններու կամ վալիներու դռները կանցնէ իր ժամանակը, քանզի կառավարութիւնը միլիէզիները տակով վճարել տալով ժողովրդեան չանը անոնց կը զոհէ։

Այս անհատատ և վնասակար դրութեամբ, ժամանակաւ խոտի համար 1000 լիրա ոսկի տառապորդ վճարող գաւառները, տախտակած են այսօր հնգապատիկը վճարել։ Այս այսպէս լինելով, խոտի բարդերը *) բոլոր տարին մինչև աշուն դաշտին երեսը կը ձնան ցիր ու ցան։ Այս խոտերը կամ արջառները կուտեն, կամ կը փտուին. իրաց այս վիճակէն առաջ կուգան աղքատութիւն և տխուր մի տեսարան։

Աղնաձին ալ քրիստոնեայ ժողովրդեան հարստահարութեան ոչ նուազ ազդու մի միջոց է. Աղնաձին (արջառաց տառապորդի հարկահան) փոխանակ ժամանակին գալու, արջառը համրելու և նոյն տարուան տառապորդը որոշելու, կը բաւականանայ նախորդ տարուան հաշուագրքին մէջ արձանագրուածը հրատարակելով և դրեթէ միշտ ինքնիրմէն բաներ կաւելցնէ. հակառակ կալուածատիրոջ բողոքանաց, որ կը յայտնէն նոցա թէ պակաս է գողութեամբ, հիւանդութեամբ և վաճառումամբ, ո-

*) Խոտի մի բարդ կարժէ կէս օսմ. լիրայէն մի քիչ աւելի։

տակ անցրի մի տխուր լուր. Էջմիածնի հոգևոր կառավարութիւնը մերժել է Երևանի հասարակութեան պատգամաւորների խնդիրը ցորենի մասին, կամ աւելի պարզ ասել պատգամաւորների երեսն անգամ չէ տեսել, սրբովհետև այդ ցանկացել է Մանկունին... Դարձեալ մի նոր սիւրպրիզ հայերին Էջմիածնի կողմից։ Բաւական չէ որ նա մի զարմանալի անհոգութիւնով է վերաբերվում դէպի հայ ժողովրդի ամենակենսական շահերը, բաւական չէ որ թշուառ աւազահայերի լացն ու կոծը, ոդրն ու ապտակը ոչ մի կարեկցական արձագանք չեն գտնում նրա սրտում, բաւական չէ որ օտար երկրներում ցիր ու ցան ընկած հայերին զրկել է միանգամայն իր հոգացողութիւնից,—բաւական չէ այս ամենը, Ս. Էջմիածինը, Լուսաւորչու Հարուստ, առատաձեռն աթոռը, արհամարհում է սովատանջ ժողովրդի արտասուալից աղաչանքը, փակում է նրանց առաջ իր լիութի շտեմարանների դրները... Եւ ո՞վ է այդ փակողը, ո՞վ է այդ մերժողը—մի անտղմտ հոգևորական Մանկունին, որին Տաճկաստանը պատիժ է ուղարկել ռուսահայերին, որ կպել է մի անղից ուպոկ չէ գալիս, չը նայելով որ հայ հասարակութիւնը վաղուց արդէն յայտնել է նրան իր խորին ատելութիւնը... Ո՞ւր է ամօթ,—է՛հ, բան չունես, стыдъ не дымъ, глаза не

բովհետև իրեն պաշտպան ունի կառավարութիւնը, որ իւր չանը միլիեղիմէն կը հանէ և ոչ թէ պիտացի հպատակ ժողովրդէն *)։

Թափուն, աչարը, աղնաձը անբաւական երևցած են բոլոր հայերը, մանաւանդ լեռնալինականները ջրելու կամ ցրուելու ծրագրին յաջողութեան համար։

Այն թիւրք բարձր պաշտօնատարք տեսնելով որ հայ կալուածատէրք և նոյն իսկ մարապաճիք հոգւով և մարմնով յարած են իրենց հայրենական հողերուն և թէ ամենքն ալ խափուի, աղնաձի, աչարի անիրաւ դրութեանց դէմ բողոքելով հանդերձ, կը չարունակեն առանց յուսահատելու Ադարակի վարձրով իսկ չեն դադարիր իրենց հողերը մշակելու։ Այս պաշտօնատարք նոյն յատկագծի նպատակին աւելի դիւրին կերպով հասնելու համար ուրիշ տեսակի մի մրջոյց երևակայեցին։

1836-ին Ռէշիդ փաշա Տաւրոսի և Կորդուաց քիւրդերը նուաճելու յաջողած էր, նոյնպէս, և 47-ին, Օսման փաշա ձերբակալած էր Պէրխան պէյ, խան Մահմատ և վերջապէս Նուրուլլահ պէյ քիւրդերը. զանոնք իրենց ամբողջ ընտանեօք արտօր ղրկած, և այսպէս զանոնք կատարելապէս նուաճած և յագթած էր։

Սակայն այս հնազանդութիւնը տեսական չեղաւ, որովհետև անմիջապէս վերջը քիւրդ պէյերն ու չէխերը կամաց կամաց Թոխլաւութիւն գտնելով, սկսան ապստամբել. այն ատեն, քիւրդերը զսպելու և բարեկարգութիւնը վերահաստատելու պատրուակաւ, օսմանեան գունդերու ի Տաւրոս և ի Կորդիք երթեւեկութիւնը սկսաւ։ Այս արշաւանքը կրկնակի ազետալի եղաւ հայոց, որովհետև այս խեղճ մարդիկ մէկ կողմէն կը հարստահարուէին և կը սպանուէին զօրքէն իրրև քիւրդերու հայրենակից և կամակից, միւս կողմէն քիւրդերէն իրր թիւրքականք և հետևաբար իրրև մահնիչք։

*) Իրրեւմի բարեկարգութեան մանաւանդ յոգևոյն թիւրք անցամոց ծրագրին մէջ աղնաձի եկամտաները քրդաց վերագրուած են. այսինքն կը սպասի թէ քիւրդերը կը բարգաւաճեն երկիրները և գանձը կը հարստացնեն. բայց եթէ այս թիւրքերը ուզէին միանգամ ամբողջութեան արձանագրութեանց վկայութեան դիմել, պիտի ամաչէին. քիւրդերը, մանաւանդ աշիրէթները երբ թողուցած են իրենց արջառները ազնաձի համար հաշուելէ, ասկէ զատ ուրիշ բան չեն ըներ, եթէ ոչ հայոց արջառները գողնալ և բռնութեամբ առնուլ, որպէս զի չը թողուն որ տեսա հարստահան արջառ հաւաքելով։

*) Օսմանեան կառավարութիւնը կը ճանչնայ ազալըղի իրաւունքը և պաշտօնապէս կը վաւերացնէ զայն իրր ժառանգական և տիրապետական իրաւունք։ Այսպէսի դրութիւն ալ նոյնպէս ընդունուած է։ Այս կերպով էլ ազատի քիւրդը ժողովրդեան կենաց և ընչից բացարձակ տէր կը դառնայ և յատուկ գործակատարներով իրր միապետ իր վայրենութեան իրաւունքները կը գործածէ.... Այս բանս ալ յիշուած է Իզմիրի հայոց երեսփոխանական ժողովոյ ծանուցագրին մէջ, որ կայսերական քամիներոց ներկայացուեցաւ։

Ցիտոյ օսմանեան յաղթական բանակը երկրէն վերադառնալով, որպէս թէ իւր իսլահաթի պաշտօնը ամբողջովին կատարած էր, զինուորական վարչութիւնը քաղաքական մի վարչութիւն կը կազմէ մի քանի տեղացիներէ (հնազանդութիւն կեղծող պէյերէ և աղաներէ)։ Այն տեղն այս տեղական վարչութեան անդամք, իրր կառավարութեան օրինաւոր պաշտօնատարք, կը սկսին հայերէն տուրքերը ժողովել և մի և նոյն տեղն իրենց աղալըղի և քեաֆիլըղի յատուկ հարկերն ալ պահանջել, իրր բռնաւոր քիւրդեր *)....

Այս առ ժամանակիս վարչութիւնը գրեթէ ընդհանրապէս կը տիրէ 3 կամ 4 տարի, և ոչ միայն չը ղրկելը արքունի պանձուն հարկերու տակը, այլ նաև ամեն տեսակ բարբարոսութիւն կը գործէ։ Այսպէս ժամանակ առ ժամանակ ինքնին կը յարձակի կամ իր գործակցաց յարձակել կուտայ կարավաններուն կամ միրձակաց գիւղերուն վրա։

Այսու ամենայնիւ օսմանեան կառավարութիւնը դաւաճին իր արքունի պանձուն համար ունեցած ապարդիւն վիճակէն դժգոհ, և չարունակ արտունջներէն և բողոքներէն ինքզինքը յոգնած կեղծելով, կաճապարէ առիթէն օգուտ քաղել ծրագրեալ նպատակն իրագործելու համար, հեն երկրորդ անգամ մ'ալ վաշտեր ղրկելով. սակայն չարագործ քիւրդերը լերանց մէջ բանակին համար անմատչելի տեղեր կապաւինեն, իրենցմէ տկարները և բոլոր հայերը անոր առջևը թողլով, որովհետև երեք կամ չորս տարուան հարկերէն գանձը ոչ մի փարա մտած է, անմիջապէս կը պահանջեն ամբողջ գիւղին արդէն վճարուած հարկերը փախչել չը կրցողներէն. նորէն հարկերը կը ժողվեն խիստ անգութ և բացարձակապէս բռնական միջոցներ գործածելով. Այսպէս, կահկարասին, արջառները, և այս գիւղացւոց բոլոր ունեցուածները գնող չը գտնուելու համար, այն իսկ բուն ալ ժէչքին չորրորդովը կը վաճառեն, որպէս զի պահանջուած հարկերը վճարուի. այս խեղճ մարդիկ խարազանաւ կը ծեծուին և բանդ կը նետուին, ուր կը գտնեն իրենց մահը։

Կառավարութիւնը այսպէս ընդ միշտ, այս կարգադրութիւնը հաստատելէն զինի, իւր գունդերը դաւառէն ետ կը քաշէ, իշխանութիւնը միշտ հնազանդութիւն կեղծող տեղացի քիւրդ պէյերու կամ քաղաքները բնակող պէյերու քիւրմաններուն (պաշտպան, բարձրանձինք) յանձնելով։ Այս իշխանութիւնն ալ նոյնպէս առաջնոյն պէս կը վարուի, 3 կամ 4 տարի, մինչև որ օսմանեան կառավարութեան հանելութիւնը հասնի։

Մի և նոյն ժամանակ լեռներն ապաստանած ապստամբները առանց կրելու մի սոսկալի վնաս, կատաղաբար լեռներէն կիջնեն խմբովին, և եթէ իւրեանց բնակարաններն ու չեմարանները վառուած կամ վնասուած, և իւրեանց հօտերը բանակէն յափշտակուած գտնեն, անդիմաբար գիւղը մնացած հպատակ հայերէն կը պահանջեն, և իրականապէս մնժուած վնասին արժնոց հատարապատիկը կառնեն, առանց իրրև պարտք ճանչնալու այն տակը, զոր հայք պարտաւորած են նոցա համար վճարել արքունական դանձին։

Ահա այսպէս այն չքնաղաւոր իսլահաթը իր գործադրութեան եղանակովը հայոց համար մշտատև մի պատուհաս դարձած է. որովհետև այսօր հայք սոխակալ են վճարել օրինաւոր հարկին բազմապատիկը. վերջապէս հարկը կը վճարեն։

1-ն. Ուղղակի արքունական գանձին՝ զինուորական վարչութեան ձեռք։

2. Ցանուն արքունական գանձին տեղական առաջնակարգ վարչութեան, զոր բանակին իւր նահանջման ատեն կը կոչէ։

3. Ցանուն աղալըղի և քեաֆիլըղի։

4-ն. Փախստական ապստամբներուն համար նորա պարտ են վճարել 3—4 տարուան հարկ։

5-ն. Բանակին ծառայելով և ձրիարար նորա ուտելիք հայթայթելով։

Այս ամենը կարճ հաշուով օրինաւոր հարկին եօթն անգամ կընէ.... իրաց այս ազետալի վիճակէն է որ հայք յուսահատ և տառապեալ կը սպասէին ցիր ու ցան լինել, որով կանհետանան տակաւ առ տակաւ *)։

*) Մի անկողմնակի վիճակագրութիւն պիտի ցուցնէ թէ այս վերջին 30 տարիներս քրիստոնեայ տարրը 1/4-ի իջած է Հայաստանի մէջ և մանաւանդ լեռնական գաւառներու մէջ. կան նաև գա-

Fonds A.R.A.M

*) Ինչպես տեսնում ենք, Ռուսաստանի հյուսիսային նահանգներում ևս ամառները շատ տաք են լինում։ Ուրիշ ի՞նչ կարելի է ասել Ռուսաստանի մասին։ Ռուսաստանի հյուսիսային նահանգներում ամառները տաք են լինում, իսկ ձմեռները՝ ցուրտ։ Ռուսաստանի հարավային նահանգներում ամառները տաք են լինում, իսկ ձմեռները՝ տաք։ Ռուսաստանի արևելյան նահանգներում ամառները տաք են լինում, իսկ ձմեռները՝ ցուրտ։ Ռուսաստանի արևմտյան նահանգներում ամառները տաք են լինում, իսկ ձմեռները՝ տաք։ Ռուսաստանի կենտրոնական նահանգներում ամառները տաք են լինում, իսկ ձմեռները՝ ցուրտ։ Ռուսաստանի ամենուրեք ամառները տաք են լինում, իսկ ձմեռները՝ ցուրտ կամ տաք

Fonds A.R.A.M

ՎԱՂՎԱՑԻ ՄԱՍԻՆ ՆՈՐՈՒԹՅՈՒՆ

Խոհարար—վիճակագիր

Նախկին մասնակից Ռուսական գիտական ընկերության Կ. Պոլսի մասնաճյուղի

Ա. ՓԱՓԱԶՅԱՆ

Հրատարակում է ամեն օր, բացի կիրակի և հոգևոր տոներից հետո օրերից:

Գինը տարեկան 6 ռուբլի, կես տարվա համար 3 ռուբլի, երեք ամսվա համար 1 ռուբլի 50 կոպեկ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Մամուլի տակից գուրս են եկել և վաճառվում են Կենտրոնական Գրավաճառանոցում հետևեալ գրքերը:

Մանկական երգեր Գամառ-Քաթիպայի, կազմած	—	ր.	25 կ.
— Նոյնը անկազմ	—	»	15 կ.
Թաւամաղ մեղու՝ պատկերազարդ, կազմած Թարգ. օր Ն. Տէր-Մարկոսեանի	—	»	40 կ.
Կարմիր լապտեր՝ պատկերազարդ և կազմած, Թարգ. օր Ն. Տէր-Մարկոսեանի	—	»	50 կ.
— Նոյնը առանց կազմի	—	»	30 կ.
Վէպեր. Ց. Գրիգորեանցի	—	»	60 կ.
Պէպօ. կոմեդիա երեք արարվածով, հեղ. Գ. Սունդուկեանի	—	»	30 կ.
Մօրես կամ աշխատութիւն, հեղ. Տ. Գաւառ-Թարգմ. Դպիեբէնից.	1	»	— կ.
Խորհրդաւոր կղզի, հեղ. Ժ. Վէրն 3 հ. Թարգ. Դպիեբէնից	4	»	— կ.
Դիւաբնակ բլուր. հեղ. Էօժէն Սիւ 2 հ. Թարգ. Դպիեբէնից	2	»	75 կ.
Պատանեկան ներշնչումներ, հեղ. Հրաչ. Առաուբի	—	»	60 կ.
Սահմանադրութիւն և հայ ժողովուրդն Հր. Առաուբ.	—	»	35 կ.
Մի կաթիլ արտասր, զոր կը հեղու. Սիսակ Հայ մեխերին վրայ	—	»	35 կ.
Թօսք զՀայրենեաց հեղ. Վ. Վ. Պարտիզակցի	—	»	70 կ.
Թորոս աղբար Հայաստանի Ճամբորդ հեղ. Սրուանձտեանց	1	»	25 կ.
Մանանայ Նոր հեղինակի	1	»	75 կ.
Սիրաք և Սամուէլ բարի հօր կրթական դասեր, հեղ. Խրիմեան Հայրիկ	1	»	45 կ.
Մարգարիտ արքայութեան երկնից, Նոյն հեղ.	—	»	75 կ.
Վանգոյժ. կուժ մի ջուր իւր այրած Հայրենեաց վերայ կ'սրսկէ Խրիմեան Հայրիկ	—	»	20 կ.
Թէ ինչ շահեցանք Բերլինի վեհաժողովէն, հեղ. Մ. Զերպոի	—	»	40 կ.
Հայաստան և Իտալիայ Նոյն հեղ.	—	»	60 կ.
Սամուէլ Մուրատեանի կատակի խնդիրը, դատախօսութիւն Ս. Աբ-Ծրունու.	—	»	50 կ.

Հրատարակութիւն Զարմայր Մսերեանի

Փարաս Հայաստանի, պատկերազարդ Հանդէս.	1	»	— կ.
Եղբայր և քոյր Գերմանական վէպ. պատկերազարդ	—	»	30 կ.
Արքայադուստր Գերմանական վէպ. պատկերազարդ	—	»	35 կ.
Հակայական ձեռքեր Անգղիական վէպ, պատկերազարդ	—	»	10 կ.

Իշխան Բէհբութեանի հրատարակութիւններ

Վ՞յրի իմ վիշէր, Ֆարս երեք պատկերով Մ. Տ. Դ.	—	»	40 կ.
Բէքեր բլիճու Հանաքը. Օպերետա մի գործողութեամբ	—	»	25 կ.
Աշնանային երեկոյ դիւդում, վոդրվիլ մէկ արարուածով.	—	»	25 կ.
Բռնի ամուսնութիւն. կօմեդիայ մէկ արարուածով	—	»	40 կ.
Ժանօ և Ժանէտա, օպերա-վոդրվիլ, մէկ գործողութեամբ.	—	»	40 կ.
Պատանիներին իրատ. վոդրվիլ մէկ արարվածով Մ. Տ. Դ.	—	»	50 կ.
Տիկինը նրան ապատում է, կատակերգութիւն մէկ արարուածով.	—	»	30 կ.
Անանուն կատակ. կատակերգութիւն մէկ արարուածով.	—	»	40 կ.
Փակուած դրան մօտ. պատկերամենախօսութիւն	—	»	30 կ.

Նոյն տեղը վաճառվում են ամենայն տեսակ դասագրքեր Հայերէն, Ռուսերէն և օտար լեզուների, դասական պիտոյքներ ուսումնարանների և աշակերտների համար. Հայերէն, Ռուսերէն և Գաղղերէն վիպասանութիւններ, ամենայն հասակի ընթերցանութեան և դիտութեան զանազան ճիւղերին վերաբերեալ գրքեր. պատուէրները կատարվում են ամենայն արագութեամբ: Օտարաբաղաքացիք իրանց պահանջները պէտք է ուղարկին հետևեալ հասցէով Въ Тифлисъ. Въ Центральную книжную торговлю"

7—10

Պրակի, յունվարի 27-ից սկսած, Գուտենբեհան փողոցի վրա, ցիրկի մօտ գտնված բալագանի մէջ կը ներկայացնի հասարակութեանը երբէք այստեղ չը տեսնված երևոյթ, այն է ԵՒՐՕՊԱՑԻ ԸՆՏԱՆԻՆ ՀՍԿԱՑ ՕՐԻՈՐԻ ԱՄԱԼԻԱ և աշխարհի ամենափոքր ԿԵՐԼԻԿՆԵՐ ՄԵՐԿԻՈՋ ՀԵՆՐԻԽ ՎՕԼՖԻՆ և ՄԵՐԿԻՈՋՈՒՀԻ ԼՈՒԻՋԸ: Տեղերի գները՝ առաջին տեղեր 50 կօպէկ, երկրորդ 30 կօպէկ: Ներեհաները կէաս են վճարում:

5—5

Въ пятницу, 15-го февраля
Въ Тифлисскомъ Собраніи имѣетъ быть
МАСКАРАДНЫЙ БАЛЪ
на усиленіе средствъ школъ и дѣтскаго пріюта Тифлисскаго Благотворительнаго Общества. Начало маскарада въ 10 часовъ вечера, конецъ въ 4. Маски обязательны до конца маскарада. Цѣна билетамъ въ залѣ: для кавалеровъ 2 р., для дамъ 1 р.; на хоры 3 р. Билеты будутъ продаваться у швейцара Собранія.

2—3

ԲԵՐԼԻՆԻ ակադեմիայի ԻՆՓԵՆԵՐ Կ. Կ. Կելլինգ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒՄ Է ամեն տեսակ ՊԱՆՆԵՐ և զանազան ՇԻՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ Է անձն առնում: Հասցէն Վարանցովսկայա Նաբերեժնայա, № 4, ՎԵՐԻՆ ՅԱՐԿՈՒՄ:

ՄԻ ՕՐԻՈՐԴ ՎԱՐԺՈՒՀԻ, որ ուսուցչուհու ՎԿԱՅԱԿԱՆ ունի, ՆՈՐ Է ևկել ՓԱՐԻԶԻՑ և հիմնաւորապէս իմանում Է ՌՈՒՍԵՐԷՆ, ՖՐԱՆՍԻԵՐԷՆ, ԳԵՐՄԱՆԵՐԷՆ, ԱՆԳԼԻԵՐԷՆ և ԻՏԱԼԵՐԷՆ լեզուները, նոյնպէս ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ և ԵՐԳԵՑՈՂՈՒԹԻՒՆ. փնտռում է ԴԱՍԵՐ կամ վարժուհու ՊԱՇՏՕՆ: Հասցէն. Առաջնակարգ փողոց, ՋՈՒԲԱԼՕՎԻ ՏՈՒՆ, առաջին յարկում Սեմիներիայի հանդէպ, Բօդակու բնակարանում:

5—6

Եղբայրք Բարդուղիմէոս, Լեւոն և Մամիկոն Տէր-Պօղոսեան Հասան-Ջալալեանցները, ցաւօք սրտի յայտնելով իրենց մօր Հեղինէի մահը, բարեկամներին և ծանօթներին խնդրում են շնորհ բերել հանգուցեալ յուղարկաւորութեան հանդիսին, որ լինելու է ամսոյս 14-ին, հինգշաբթի օրը, առաւօտեան 9½ ժամին, ս. փոսկան տանից № 23 (Պօկրովսկի կազարմի մօտ Հաւլաբարում) սորբ Կարապետ եկեղեցին և անտի խաչի վանքի հանգստարանն:

ՆԵՐՀԱՅ 1880 ԹՒՈՒՄ ԿԸ ՏՊԱԳՐՎԻ

„ԿԱՑԾԵՐ"

ՎԷՊ ՏԱՃԿԱՍՏԱՆԻ ՀԱՅՈՑ ԿԵՆՔԻՑ

Հեղինակութիւն ՐՈՍՓԻ

Վէպը բաղկացած կը լինի երկու առանձին հատորներից իւրաքանչիւրը կը բովանդակէ մօտաւորապէս 400 տպագրված երեսներ: Ամեն մէկ հատորի գինն է 1 ր. 50 կ., իսկ միասին 3 ր.: Մէկ հատորի համար առանձին ստորագրութիւն չէ ընդունվում:

Ստորագրվել կարելի է ԳԱԻԱՌՆԵՐՈՒՄ այն պարոնների մօտ, որոնք բարեհաճել են բաժանորդներ հաւաքել «ԿԱՑԾԵՐԻ» տպագրութեան համար, իսկ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ պէտք է դիմել «Մբշակի» խմբագրատունը Յ. ՄԻՆԼԻՒ-ՅԱԿՈՐԵՆՑԻՆ:

ՀԱՇՏԱՐԱՐ դատարանի 4 բաժնի դատաստանական ՊՐԻՍՏԱՎ. ՎԱՍԻԼԵՆԿՈ քաղաքային օրէնսդրութեան 1030 յօդուածի համեմատ յայտնում է, որ ՓԵՏՐՎԱՐԻ 16-ին առաւօտեան 10 ժամին, Երևանեան հրապարակի վրա, Թամամշեվի քարվանսարայի մօտ, պոլիցիական վարչութեան հանդէպ ԱՃՈՒՐԴՈՎ ԿԸ ԾԱԽՎԻ ԱՃՐԻ ԻՓԵՄԻԱ ՄԱՑԻՈՍՈՒՐՕՎԻ շարժական ԿԱՑՓԸ, որ բաղկացած է զանազան կահ կարասիքից, պահարաններից, բուֆետից և այլն և որ գնահատված է 148 ր.: ԱՃՐԻ ՄԱՑԻՈՍՈՒՐՕՎԻ կալքը ծախվում է Սուխան Պօմպալօվի 1880 Թ. ՊԱՐՏԻՒ և 1876 Թուի սեպտեմբերի 14-ից սկսած պարտքի ՏՈԿՈՍԻ և դատաստանական ծախս 120 ր. ՉԸ ՎՃԱՐԵԼՈՒԻՀամար:

3—3

ԹԻՖԼԻՍԻ ՔԱՂԱՔԱՑԻՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ յայտնում է, որ ՌՈՒՍՍԱ ԲԱԶԱՐԻ և ՀԱՒԼԱԲԱՐԻ ՀՐԱՊԱՐԱԿԻ վրա կառուցված են ԱՌԻՏՐԱԿԱՆ ՇԻՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ վարձով տալու համար. ռուսաց բազարի վրա 18 համարներ և Հաւլաբարի հրապարակի վրա 40: Ցիշեալ շինութիւնները ՎԱՐԶՈՎ վերցնել ՑԱՆԿԱՑՈՂՆԵՐՔ հրաւիրվում են քաղաքային վարչութիւնը, որի ԳՐԱՍԵՆԵԱԿՈՒՄ ամենայն օր, բացի սուն օրերից, առաւօտեան 10 մինչև 2 ժամը երեկոյեան վարձի ՊԱՑՄԱՆՆԵՐԸ կը յայտնվին:

3—3

С. ПЕТЕРБУРСКІЙ ПОРТНОЙ

ГЕРМАНЪ

ОБРАТИТЕ ВНИМАНІЕ

Имѣю честь извѣстить почтеннѣйшую публику, что нынѣ мой магазинъ и мастерская находятся на Гановской улицѣ на противъ дома Хосроева, въ новомъ устроиствѣ Шахъ-Назарова, только что получено большой выборъ осенней и лѣтней Англійской и Французской матерій и также принимаются заказы военныхъ и гражданскихъ костюмовъ по умѣреннымъ цѣнамъ.

3—5

Եղբայրք Բարդուղիմէոս, Լեւոն և Մամիկոն Տէր-Պօղոսեան Հասան-Ջալալեանցները, ցաւօք սրտի յայտնելով իրենց մօր Հեղինէի մահը, բարեկամներին և ծանօթներին խնդրում են շնորհ բերել հանգուցեալ յուղարկաւորութեան հանդիսին, որ լինելու է ամսոյս 14-ին, հինգշաբթի օրը, առաւօտեան 9½ ժամին, ս. փոսկան տանից № 23 (Պօկրովսկի կազարմի մօտ Հաւլաբարում) սորբ Կարապետ եկեղեցին և անտի խաչի վանքի հանգստարանն:

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝

1. Երգն կեանց քահանայ—Մանկական երգարան, երգեր և պար-երգեր ընդունված է Ներսիսեան և Գայանեան դպրոցներում: գինն է . . — ր. 20 կ.
2. Մեծատուն եանց—երգարան աղջկանց և աշակերտուհեաց Հայկական առմնարանաց . . . . . 1 ր. — կ.
3. Բժիշկ Բ. Նաւասարդեանց—Դիմիտերիա բողազացաւ . . — ր. 25 կ.
4. Բժիշկ. Դ. Տէր-Գրիգորեանց—Վարակիչ հիւանդութիւններ.

(Ծաղիկ, կարմրուկ, սկարլատին, բծաւոր տիֆ, անդրադարձ տենդ, դիֆտերիա, ընդհանուր տենդ, խոլերայ, դեղին տենդ, որովայնատիֆ և ժանտաֆտաւ)

Սոցա յատկութիւնները, ծագման և տարածման եղանակները և նախապաշտպանողական միջոցները:

—

Վաճառվում են Ց. Գրիգորեանցի Կովկասեան դրավաճառանոցում:

5—5

Ընտանվի բարվանսարան այրվելուց յետո, նորից բացված է խաստակ մոմի առևտուր Սիոնեան փողոցում Աբթրունու բարվանսարայում № 14. իւրաքանչիւր շաբաթ ստացվում է նոր շինուած խաստակ մոմեր իմ սեփական գործից և որոնք վաճառվում են էժան գնով. խնդրեմ գնողներին չը թողնել իրենց այցելութիւնները:

Յովհաննէս Կուրծեան

3—4

Փետրվարի 12-ից ԿԸ ԲԱՑՎԻ Իշխան ՍՈՒՄԲԱՏՈՎի տանը ԿՕՆԴԻՏԵՐԻ և ՀԱՅԱՐԱՐԻ (пекарня) *մոտային «ВАРШАВСКАЯ ПЕКАРНЯ» վերնագրով, որտեղ կը վաճառվին զանազան տեսակ խմորեղէններ, նոյնպէս կը վաճառվին զանազան տեսակ կօնֆէտներ արժան գնով. թէ փոքր և թէ մեծ քանակութեամբ ցանկացողները կարող են առնել ԻՄ ԳՈՐԾԱՆԻՑ: Օտար քաղաքացիք կարող են դիմել հետևեալ հասցէով.* СОЛОЛАКИ, ВЪ ВАРШАВСКОЙ ПЕКАРНИ Мартиросу Ахназарову. *Գաւաթները կը կատարվին ամենայն ճշտութեամբ, գնողներին մեծ զիջումն անելով և փոստի ծախսը մեզ վրա առնելով. կօնֆէկտների գինը ֆունտը 40 կօպէկից մինչև 1 ր.:*

ՄԻ ՀԱՅ ՕՐԻՈՐԴ, որ աւարտել է իւր ուսումն Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ օրիորդաց ԳԻՄՆԱԶԻԱՆԵՐԻՑ մինի մէջ, ցանկանում է վարժուհու պաշտօն ստանալ Կովկասի ՀԱՅՈՑ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆՆԵՐՈՒՄ: Պայմանները խնդրում ուղարկել հետևեալ հասցէին. С. Петербургъ, Новая улица, домъ № 14 кв. № 10 Хр. Ив, Іоану.

4—5

Дозволено Цензурою 13 Февраля 1880 г. Тифлисъ.

Տպարան Ա. Ա Միխելսոնի

Типографія А. А. Михельсона

Fonds A.R.A.M

№ 24 Փետրվարի 15 (27) **1880** Փետրվարի 15 (27) № 24

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի կէս տարվանը 6 րուբլի
Առանձին համարները 5 կոպէկով։

Բաժանորդագրութիւնք կը ստանայ խմբագրատան մէջ։

Յայտարարութիւնք կը տպուին ըստ սակի
Տիֆլիս. Редакція „Мшакъ“

ՄՇԱԿ

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի և տոն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով։

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Քաղաքական մտածմունքներ։—Ներքին տեսութիւն։ Նամակ Շամախուց։ Նամակ Խմբագրին։ Նկրքին լուրեր։—Արտաքին տեսութիւն։ Գերմանիա։ Իտալիա։ Արտաքին լուրեր։—Խառն լուրեր։—Մշակի հեռագիրներ։—Յայտարարութիւններ։—Բանասիրական։ Ցեղակազմիր առ անգլիական հիւպատոս։

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՄՏԱԾՄՈՒՆՔՆԵՐ

Վերջին ժամանակները Գերմանիան սաստիկ զբաղված է հրէաների խնդրով։

Յայտնի է որ գերմանական հրէաների դէմ գլխաւորապէս ձայն բարձրացնողը պրօֆէսօր Տրէյչկէն է։ Նրա գլխաւոր դատողութիւնները հրէաների դէմ հետեւեալներն են։ Ապանիական հրէաները, ասում է գերմանացի պրօֆէսօրը, մնքուր ցեղ են և ունեն իրանց փառաւոր անցեալը, նրանք տալիս են մի աղնիւ կոնտինգէնտ Ապանիային, Իտալիային և Ֆրանսիային, իսկ մենք, գերմանացիներս, աւելացնում է Տրէյչկէ, դժբաղդութիւն ունեցանք ընդունել մեր հայրենիքի մէջ հրէաների ամենափշացած ցեղը, այն է Լեհաստանի հրէաներին, որոնց բարոյական յատկութիւնները աղտականացան հին Լեհաստանի ճնշման տակ։ Նրանի սորանից գերմանացի պատմաբանը բողոքում է Գերմանիայում գետեղված հրէաների ահագին թիւ դէմ։ Միայն Բերլինում հրէաների թիւը նոյնքան մեծ է, որքան ամբողջ Ֆրանսիայում։ Ահա հրէաների դէմ բարձած գլխաւոր մեղադրանքները. որ հրէաները չեն պարապում ոչ երկրագործութեամբ, ոչ ձեռնարուեստներով, որ նրանք մեծ մասամբ ազատաղված կազմուածք ունելով, կարողանում են գրեթէ միշտ ազատվել զինուորական ծառայութիւնից, որ նրանք հարստահարում են քրիստոնեաներին և դիզում են իրանց մօտ փողեր, որ նրանք միշտ օտար են մնում այն երկրին, նրա բարը ու վարքերին, որտեղ ապրում են։

Տրէյչկէ և հրէաների թշնամիները մեղադրում են նրանց վերջին ժամանակների Գերմանիայում պատահած ահագին մնանկութիւնների և բօրսային փոռնդաւոր խաղերի վերաբերութեամբ։ Գերմանացի պատմաբանը ասպատում է մնռածելով որ Գերմանիայի ամբողջ հասարակական կարծիքը հրէաների ձեռքումն է, որովհետև գերմանական լրագրութեան մեծ մասը նրանց ձեռքումն է։

Հրէաների դէմ յայտնած այդ գրականական պատերազմը յարուցեց բազմաթիւ գրուածներ՝ գրքեր, բրօշիւրներ և լրագրական յօդուածներ, որոնք պատասխանելով Տրէյչկէին և նրա պէսներին, հրէաների պաշտպան են հանդիսանում։

Եթէ հրէան ձեռագործներով և երկրագործութեամբ չէ պարապում, ասում են պաշտպանները, այդ այն պատճառով է, որ դարերով այդ պարապմունքները նրան արգելված էին Գերմանիայում, եթէ նրա կազմուածքը մեծ մասամբ ազատաղված է, այդ այն պատճառով է, որ երկար ժամանակ օրէնքով նրան թոյլ տուած պարապմունքները ստիպում էին նրան նաստղական կեանք վարել։ Նա կարող էր միայն վաճառական կամ գարաճի լինել, աւելի ոչինչ։ Եթէ վերջապէս, գերմանական ամբողջ մամուլը հրէայի ձեռքումն է, այդ այն պատճառով է, որ կրթված, ինտելիգէնտիային պատկանող հրէային դարերով միջոց չէր տրւում ոչ պետական ծառայութեան մէջ մնալու, ոչ ուսումնական կամ այլ պաշտօնական ասպարէզ ընդունելու։

Ազգմնթիւ պատասխանների մէջ, հրէաների արժանաւորութիւնները ցոյց տալու համար, բերված են այնպիսի պատմական անուններ, որոնցով ամեն ցեղ կարող էր պարծենալ։ Թող, ասում են պաշտպանները, չը մոռանան այնպիսի անուններ, ինչպէս Մենդելսոն, Մէյերբէր, Սպինոզա, Հէյնէ և շատ ուրիշներ։

Բայց հրէաների թշնամիներին տուած պատասխանների մէջ անհնարաւորն է, մեր կարծիքով, մի անանուն բրօշիւրի մէջ յայտնված միտքը։ Հրէաները, ասում է անյայտ հեղինակը, մասամբ իրանք են մեղաւոր, որ նրանց այսքան արհամարհում են. նրանք չունեն բաւական կամքի հաստատութիւն, նրանք պէտք է սովորեն իրանք իրանց անձը աւելի պատուել, արժանաւորութեամբ պահել իրանց այն անձների առջև, որոնք միշտ պատրաստ են ոտնակոխ անել նրանց։ Հրէանները, ասում է վերջապէս հեղինակը, չը պէտք է ակնածեն ուրիշներից, այլ պէտք է աշխատեն իրանց այնպէս պահել, որ ուրիշները ակնածեն նրանցից։

Եւ այդ ամբողջ կատաղի բանակռւի մէջ հրէաների խնդրի վերաբերութեամբ լրագրները շատ թոյլ կերպով են լսել տալիս իրանց ձայները։

Բանակռւի մեծ մասը լինում է գրքերի ու բրօշիւրների մէջ, ուր

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ ԱՌ ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ՀԻՒՊԱՏՈՍ ԿԱՐՆՈՑ ՊԱՐՈՆ ԹՐՈՓԻԼԻ

(Շարունակութիւն և վերջ)

Հարստահարեալ հայք որու կրնան ուղղել իրենց գանգատները.—Մտիկնալ երկրին կառավարութեանը։ Սակայն առուգուած իրողութիւնն մ'է որ երբ մի իսլամ հարստահարէ կամ սպաննէ մի հայ, տեղական վարչութիւնը նոյն յանցանքը թեթեւացնող պարագայներ մէջ բերելով, կը վարանի ամբաստգործ իսլամը դատապարտելու, կամ կը զիջանի նրան կէս պատիժ տալ, կամ գոյն կարձակէ յանձախակի. բայց երբ գոհը մի իսլամ է, ան այն ատեն վարչութիւնը վայրկեդ կը գտնայ և առիթէն օգուտ կը քաղէ քրիստոնեաները հարստահարելու և խիստ մեծ մի առգանքի դատապարտելու։

Ինչպէս գիտէք մի ամիս առաջ յանիսար 18 հայեր բանտարկուեցան մի Թրքուհւոյ համար, որ հայ երիտասարդի մը հետ փախած է։ Նոյնպէս վերջերս ալ Մշոյ լեռնաբնակ քրդերն կը յարձակին մարդանց բողոքում է Գերմանիայում գետեղված հրէաների ահագին թիւ դէմ։ Միայն Բերլինում հրէաների թիւը նոյնքան մեծ է, որքան ամբողջ Ֆրանսիայում։ Ահա հրէաների դէմ բարձած գլխաւոր մեղադրանքները. որ հրէաները չեն պարապում ոչ երկրագործութեամբ, ոչ ձեռնարուեստներով, որ նրանք մեծ մասամբ ազատաղված կազմուածք ունելով, կարողանում են գրեթէ միշտ ազատվել զինուորական ծառայութիւնից, որ նրանք հարստահարում են քրիստոնեաներին և դիզում են իրանց մօտ փողեր, որ նրանք միշտ օտար են մնում այն երկրին, նրա բարը ու վարքերին, որտեղ ապրում են։

Տրէյչկէ և հրէաների թշնամիները մեղադրում են նրանց վերջին ժամանակների Գերմանիայում պատահած ահագին մնանկութիւնների և բօրսային փոռնդաւոր խաղերի վերաբերութեամբ։ Գերմանացի պատմաբանը ասպատում է մնռածելով որ Գերմանիայի ամբողջ հասարակական կարծիքը հրէաների ձեռքումն է, որովհետև գերմանական լրագրութեան մեծ մասը նրանց ձեռքումն է։

Հրէաների դէմ յայտնած այդ գրականական պատերազմը յարուցեց բազմաթիւ գրուածներ՝ գրքեր, բրօշիւրներ և լրագրական յօդուածներ, որոնք պատասխանելով Տրէյչկէին և նրա պէսներին, հրէաների պաշտպան են հանդիսանում։

Եթէ հրէան ձեռագործներով և երկրագործութեամբ չէ պարապում, ասում են պաշտպանները, այդ այն պատճառով է, որ դարերով այդ պարապմունքները նրան արգելված էին Գերմանիայում, եթէ նրա կազմուածքը մեծ մասամբ ազատաղված է, այդ այն պատճառով է, որ երկար ժամանակ օրէնքով նրան թոյլ տուած պարապմունքները ստիպում էին նրան նաստղական կեանք վարել։ Նա կարող էր միայն վաճառական կամ գարաճի լինել, աւելի ոչինչ։ Եթէ վերջապէս, գերմանական ամբողջ մամուլը հրէայի ձեռքումն է, այդ այն պատճառով է, որ կրթված, ինտելիգէնտիային պատկանող հրէային դարերով միջոց չէր տրւում ոչ պետական ծառայութեան մէջ մնալու, ոչ ուսումնական կամ այլ պաշտօնական ասպարէզ ընդունելու։

Ազգմնթիւ պատասխանների մէջ, հրէաների արժանաւորութիւնները ցոյց տալու համար, բերված են այնպիսի պատմական անուններ, որոնցով ամեն ցեղ կարող էր պարծենալ։ Թող, ասում են պաշտպանները, չը մոռանան այնպիսի անուններ, ինչպէս Մենդելսոն, Մէյերբէր, Սպինոզա, Հէյնէ և շատ ուրիշներ։

Բայց հրէաների թշնամիներին տուած պատասխանների մէջ անհնարաւորն է, մեր կարծիքով, մի անանուն բրօշիւրի մէջ յայտնված միտքը։ Հրէաները, ասում է անյայտ հեղինակը, մասամբ իրանք են մեղաւոր, որ նրանց այսքան արհամարհում են. նրանք չունեն բաւական կամքի հաստատութիւն, նրանք պէտք է սովորեն իրանք իրանց անձը աւելի պատուել, արժանաւորութեամբ պահել իրանց այն անձների առջև, որոնք միշտ պատրաստ են ոտնակոխ անել նրանց։ Հրէանները, ասում է վերջապէս հեղինակը, չը պէտք է ակնածեն ուրիշներից, այլ պէտք է աշխատեն իրանց այնպէս պահել, որ ուրիշները ակնածեն նրանցից։

Եւ այդ ամբողջ կատաղի բանակռւի մէջ հրէաների խնդրի վերաբերութեամբ լրագրները շատ թոյլ կերպով են լսել տալիս իրանց ձայները։

Բանակռւի մեծ մասը լինում է գրքերի ու բրօշիւրների մէջ, ուր

Շատախ Աչմազ գիւղին վրա՝ հայը կը սախտուին ինքզինքին պաշտպանել, վերջապէս 4 հայ և 4 քիւրդ կը սպանուին։ Մշոյ կեդրոնական վարչութիւնը բաղձալով դատը որոշել, Մուֆթին ասյն անիրաւ ֆէթվային *) հետևեցաւ, երկու հայ կարժեն մի քիւրդ. արդ պէտք է երկու քրդի արեան գինը պահանջել *)։ Անողոք տանջանքներով այս տուգանքը վճարել տալէ զինի, պինաթափ կընէ գիւղը, իրենց կեանքը, ինչքերն ու պատիւը յափշտակողաց ընդդէմ օրինաւոր պաշտպանութեան առնն միջոցներէ զրկելով և մինա գիւղերուն օրինակ լինելէ արգելելու համար։

Նմանապէս էրզրումի մէջ, 1872-ին, կէսօրէն զինի, լոյս աւուն հասարակաց հրապարակին վրա, բազմութեան առջև կը սպանեն Պատրիարքեան խաչատուր էֆէնդին, որովհետև նորա գործերը բաւականին ձոխ էին. այս գոհը հարկաւոր էր անտարակոյս իսլամաց նախանձը հանդարտեցնելու և քրիստոնեաները սարսափահար ընելու համար։

Պարձեալ որովհետև վանեցի հայ վաճառականք վերջին ժամանակներս մի քիչ հարստացած էին, 1876-ին հայոց բնական չուխային բողոքովին հրոյ ճարակ առին. բոլոր պարագայները ցոյց կուտան թէ այս խորհրդաւոր նպատակաւ պատրաստուած չարագործութեան մէջ մի զօրաւոր և ճարտար մարդ կայ։

Ֆէթվան է ըստ Ղուրանի և ըստ չէրիի թիւրք կրօնականներէն գրուած վճիռը։

*) Օրէնքը կը պահանջէ գանել և պատժել բուն իսկ սպանողները, և ոչ թէ նոցա ընտանիքը և անմեղ գիւղը։

Վերջապէս այս ամենը պարզապէս ցոյց կուտան թէ ամենատարօրինակ միջոցներ՝ ի գործ դրուած են և այսօր ալ՝ ի գործ կը դրուին, եթէ ոչ քրիստոնեաները անհետ ընել, գէթ հարստահարելու համար. հետևեալ եղելութիւնը բնաւ տարակոյս չը թողուր։

1862-ին Թայբէդդին փաշան՝ էրզրումի կուսակալը, մեծ վեզիրին հետևեալ տեղեկագիրը կը ղրկէ։

«Վերամեալ տէր, մեկ գիշերուան մէջ Պալանըխի Ղօնձալի գիւղէն ան Թէչօյին 2000 ոչխարը կը մորթեն, հարստահարեալ հայք այլ ևս չը կրնալով համբերել՝ զաղթել կը սպառնան. Հայոց զաղթելէն և նեղուելէն երկիրն ու արքունի գանձը մեծամեծ վնասներ պիտի կրեն...Դիւրին է դարման տանել իրաց այս վիճակին, էրզրումի պահակատոյնն զօրք ղրկելով ի վան, ի Մուշ, ի Բաղէշ և ուրիշ տեղեր ընդհանրական ապահովութեան վրա հսկելու համար. զօրքերը բնակեցնելու է ամրոցներուն, այս կերպով մեծապէս պիտի օգտի արքունի գանձը, որովհետև զօրաց ուտելիք ժամն գնով և դիւրաւ կը հայթայթուի այս երկիրներուն և ասով երկիրն ալ կը բարգաւաճի...4 յունիս 1862»։ Մեծ վեզիրը չը պատասխաներ, փաշան կրկին կը գրէ և վերջապէս հետևեալ պատասխանը կընդունի. «Պէտք չէ որ տէրութեան քաղաքականութեան խառնուի, և իրերը այդպէս մօտ՝ ի մօտ՝ ի նկատի առնուս.... յարմ ճանապարհ.... երկիրը ձերկէզ պիտի բնակեցնեմ և.... 27 սեպտեմբեր»։

Գրեթէ 8 տարի վերջ, զրկերը մի և նոյն ատ-

թէչյին 1000 բարդ խոտը կը վառուի, որպէս զի ձմեռը տաւարը անօթութենէ ջարդուի և թէչօյին զերդաստանը, որ օրըստօրէ կը հարստանայ, կորնչի իր աղդեցութիւնը։

Այդ երբ զաւառական վարչութիւնը Ր. Դանէն զրկուած և անկէ հրահանգուած փաշաներովն ու գայմագամներովը, Եէմխուլամէն ընտրուած գործներովը ու միւֆթիներովը այսպէս կը վարուի քրիստոնէից հետ, երբոր ամենէն յեղին ու բարձրատիճան իսլամը, պաշտօնեայն և դատաւորը, գործակատարը և գինուորը, պէյն ու չէլեբի, աղան և ծառայն, և նոյն իսկ օրէնքը ու իր տեսուչները իսլամութեան նպատակը՝ ի գործ ածեն, ինչ պէտք է ընէ անվէճն և անպաշտպան հայը, անշուշտ պարտ էր գիտել իր միակ պաշտպանին, կ. Պոլսոյ Հայկական Պարիարքարանին *)։

Իրաւամբ սկզբէն ի վեր Պատրիարքարանը թատրերն ետ կատաւարութենէն խնդրած է որ իր ուշադրութիւնը դարձնէ իրաց այս ծանր վիճակին վրա. վերջին առիներս Ր. Դուռը, Պատրիարքարանի մշտական թախանձանաց և

*) Քրիստոնէից ներկայութիւնը կատաւարութեան պատասխանական ժողովներուն մէջ կը ծառայէր նրօսպան խաբելու և ոչ ուրիշ բանի, որովհետև նոքա քրիստոնեայք փոթէֆին որ ի լոյս.... ընել, յետ այնորիկ պատիժները անձրևի նման անոնց գլխուն վրա կիջնէին....այս իրողութիւնը հաստատող բազմաթիւ օրինակներ կան. գալով առաջնորդաց, ոչա միայն ըսդրդելու կարող են, և նոքա քաջաբար դէմ կենան, չնչին պատճառներով կը պատժուին կամ կը թշնամանուին, կամ կը բանդարկուին և կամ կաքսորուին.... և....օրինակներ պակաս չեն։

Fonds A.R.A.M

բեմն այս բոպեիս աներևակայելի քաղաքական խնդիրները Վերմանիայում յուզում են ոչ թե մամուլն, այլ գրականութեան մէջ։

Գ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ՇԱՄԱԽՈՒՑ

—

յունիսի 29

Չեզ յայտնի է, որ տեղս սահմիկ հացի խանգութիւն էր սպառնում ժողովրդեան աղքատ դասին. իմացաք նոյնպէս, որ Բագուի փոխնահանգապետն եկած էր վերահասու լինելու և անօրէնութիւն անելու համար, բայց թէ ինչ հետևանք ունեցաւ, ասա գրէմ։

Խանգութիւնը քաղաքի բնակիչներին այնքան չէր սպառնում, որքան գիւղացիներին. և քաղաքիս մէջ գցել էին խանգութիւնը նոյն իսկ գիւղացիք, որոնք սուված ճնալով Շամախու չրջակայ գանագան գիւղերից թափվել էին մեծ բազմութեամբ այստեղ։ Փոխնահանգապետը տեղս գալուց երրորդ օրից սկսեց առնել ցորեն թէ քաղաքիս ամբարներից թէ գիւղերից՝ և բաժանեց աղքատ գիւղացիներին, տալով մարդագլուխ երիք պուտ հաց մինչև նոր հունձքը։ Ասում են մօտ 1300 խաղարաչափ առած է և յիշում տեսակ բաժանած գիւղացիներին (մի խաղարը հաւասար է 25 պուտի). իսկ քաղաքիս աղքատների համար հոգալը թողած է քաղաքացիներին։

Լուսաւորչականները ստորագրութիւն էին բացել աղքատների համար փող ժողովելու և առանց տոկոսի նրանց բաժանելու և արդէն 1800 րուբլու չափ ստորագրված էլին, բայց չը գիտեմ պ. պ. ստորագրողներն ինչ հարկից ասիլված՝ զղջացին իրանց արած առաջադեմութեան վրա (երևի երկիւղ կրեցին թէ իրանք էլ կը ձեռնատուված) և չը տուին ստորագրած դումարները։ Երիք թէ չորս բարեկիրթ երիտասարդներ, որոնց յորդորանքով ստորագրութիւնը բացված էր, ժողովեցին իրանց մէջ չորս հարիւր րուբլի և բաժանեցին քաղաքիս բոլոր աղքատներին, տալով իւրաքանչիւր հոգուն մէկ րուբլի։ Նոյն միջոցին առանց օգնեց և պարոն Կ. Լալայեանցը, որը Բագուս է բնակվում, ուղարկելով 100 մինչև (500 պուտ) Ատրպատանի ալիւր։ Այս ալիւրը նոյնպէս բաժանվեց բոլոր աղքատներին, փառք և պատիւ յիշեալ պարոններին, որոնք այս և սորա նման չատ գէպքերում չեն զլացել իրանց օգնութիւնը հասցնել նեղութեանց ենթարկվածներին և միշտ բարի օրինակ են եղած մյուսներին։

Այժմ հացը քաղաքում երկրորդ չաբաթն է, որ բաւականին էժանացել է. երէկ ծախել են ալիւրի պուտը երկու րուբլով և յայտնի 3 րուբլուց երկու չաբաթվայ մէջ 2 րուբլի դառնալու պատճառը հետևեալն է։

Թէև տևող ցորեն չատ կայ, բայց մի քանի պարոններ մեծ քանակութեամբ ամբարել էլին, որ վերջը թանգ գներով ծախեն։ Այժմ այդ պարոնները, տեսնելով որ տէրութիւնը ազատովից չատերի դրութիւնը և մանաւանդ վախենալով այս քանի օրերս տեղս տարածված լուրից (այսինքն թէ մինչև նոր հացի բուսնելը տէրութիւնը մըտադիր է իր ամբարներից հաց բաց թողնելու աղքատներին և գիւղացիներին թէ ուտելու և թէ սերմանելու) որ չը լինի թէ ձնմարտանայ, չատապում են՝ ինչպէս և իցէ՝ ծախել իրանց ցորենները։ Սա մէկ պատճառն է, միւսն էլ այս է, որ այն անասելի ցրտերն և աստիկ ձիւնը, որը 80 և 100 տարեկան ծերունիները առաջի անգամն են տեսնում այս տարի Շամախում, բաւականին մեղմացած են և քանի մի գիւղերից կարողացել են գիւղացիք ջրադացներում ալիւր աղալ և բերել քաղաք ծախելու։

Ցիշեցի ցրտերի մասին, հարկաւոր եմ համարում քանի մի մանրամասնութիւններ յայտնել նրանց մասին։ Ձիւնի բաւթութիւնը մեկ արշին էր, իսկ րուբը այնքան սաստիկ էր, որ մի քանի օր քաղաքի յարաբերութիւնը չրջակայ գիւղերի հետ կտրված էր. 5 մարդ էլ զոհ գնացին նոյն օրերը րուբին և ցրտին, երեքը (Թուրք) խնդվվելով և երկուսը առչելով, որը ճանապարհներին և որը ջրադացներում։ Գայլերն էլ սկսան խափանել ձիւնի անհուն սիռոցի վրա և այնքան յանդգնեցան, որ սկսան ցերեկով քաղաքի չրջակայքումը անցորդների վրա յարձակվել, իսկ գիշերը քաղաքիս փողոցներումն։ Բարեբաղդաբար բազմութեամբ չեն մնա գալիս, այլ մէկ մէկ, այնպէս որ կամ ապանվում են, կամ յաղթված փախչում։

Ինչպէս հասարակ ժողովրդի մէջ առած է՝ կասեն թէ, ան եզը վեր ընկաւ, դանակատրը չատացաւ. մեր Շամախին այժմ վեր ընկած ևս եղած է դարձած և դժբաղդութիւնները հետզհետէ սոսկ դալիս են թափվում։ Ես կարծես թէ վերջիններից մէկը միւսին կարապետն է։ Վերև յիշածներս գիտ բաւական չէին, այժմ մեզ մի մեծ և աւելի սարսափելի վտանգ է սպառնում. խօսքս տարափոխիկ հիւանդութեան վրա է։ Անցեալ չաբաթ լուր տարածվեց, թէ քաղաքիս 50 կամ 55 վերստաչափ դէպի արևմուտ գտնված երկու Թուրքարնակ Ալմանդ և Քիւրդամիր կոչված գիւղերումն տաստիկ կոտորած կայ, այնպէս որ օրական մէկ գիւղից 30 հոգի մեռնում են։ Մէկը ասում էր ախիճ է (брюшной тифъ), միւսը—թէ գիֆտերիտ, բայց հաստատ իմացող չը կար. միայն ասում էին կամ բուքը ուռչում է և մի քանի ժամուա մէջ գոհին խեղդում կամ թէ տաստիկ ծակոցով է սկսում որովայնից և կէս ժամում գոհին գերեզման տանում։ Անցեալ չաբաթ Բագուի նահանգապետը և տեղիս գլխաւորները, բժիշկները առնելով իրանց հետ, գնացին յիշեալ գիւղերը հիւանդութիւնը հետազօտելու և եթէ տարափոխիկ լինելը ստոյգ է, միջոցներ որոնելու առաջն առնելու համար։ Մի չաբաթ է՝ որ նրանք գնացել են և մինչև օրս դեռ յետ չեն դարձած, չը գիտենք ինչպէս գտան։ Տայ Աստուած, որ այնքան վտանգաւոր չը լինի, ինչպէս որ կարծում են։

Մի հայ

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐԻՆ

—

Գանձակ, 6 փետրվարի

Ի լրումն նամակիս, որ ուղած է այս տարվայ «Մշակի» № 6-ումը, ընդ ամին ուղարկելով քառասուն և ութ րուբլի յօգուտ «Աբրաամեան և Ալիխեանեան ընկերութեանց, որ պ. Ա. Թոխմախեանց ժողոված և յանձնած էր ինձ ի պահուստ չրնթացս 1879 ամի, մինչև ստորագրութեան վերջանալը և մի քանի ազգասիրներ ժողովելը,— պարտք եմ համարում յարգոյանաբար յայտնել, որ այս 48 րուբլուց և անցեալ տարի խմբագրութեանդ ուղարկած 230 ր. ջոկ ինձ մօտ աւելորդ փող չը կայ յիշեալ ընկերութեանց պատկանելով, իսկ այժմ ուղարկվող դրամոց նամակցութեան յանձնելը խմբագրութիւնը կը ստանայ պ. Թոխմախեանից, որին այս մասին գրեցի և որ վաղուց է զանվում է Գէդաբէկում պղինձահալ գործարանում իր մասնաւոր գործերով։

Երեցփոխան Ն. Տէր-Ներսէսեանց

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

Սասունցիք յօգուտ Վանի սովատանջների Վ. ԲԻՆ-ԱԴՈՒԻ.ԻՍԻ թանկիչ եղբարք Տէր-Մինաս Հէլեանցներից 100 րուբլի և նոյն պարոններից 50 րուբլ յօգուտ այն սովալլուկների, որոնք այժմ Ալաչկերտից Սալմաստ են գաղթած։

—

Մեզ հաղորդում են ՇՈՒԼԱՎԷՐ գիւղից, որ այժմ այնտեղ հացը չատ թանգացել է։ Անցեալ տարի այդ պիտոյքը արժէր պուտը 1 ր. 40 կոպ., իսկ այժմ պուտը արժէ 3 րուբլ, և այն էլ դժուար է ճարվում։ Գիւղացիներից չատերը բոլորովին հաց չունեն։ Նոյնպէս մեզ գրում են, որ Շուլավէր գիւղում ասրասվելի գողութիւններ են լինում. Ամեն երեկոյ խանութներ և ամբարներ են կոտրում ցորենը գողանալու դիտաւորութեամբ, խոտի դէզերը կրակ են տալիս, այդինների վազներ կոտրում, միմիանց այգինների չափարները կրակ են տալիս։ Եւ այդ բոլորը պատահում է չատ անգամ հարատևիչի երեկոներին, և նոյն իսկ նորափեսաները այդ բոլորն են անում միմեանց փոխադարձաբար խանգարելու հարատևիչի հանդէսը։

—

«Մշակի» խմբագրութեան մէջ ստացվեցան Կ. Պոլսի «Աբրաամեան» ընկերութեան երկու վկայականներ (դիպլօմներ) մշանջենաւոր պատի անդամակցութեան, որոնցից մինը պ. Եսայի Գէորգեան փիլոյական անունով, իսկ երկրորդը «Մշակի» խմբագիր Գրիգոր Աբծրունու անունով։

—

Ստացանք Թիֆլիսի Դիմնազիայի մի քանի աշակերտներից և այլ երիտասարդներից յօգուտ վանի սովալլուկների 7 րուբլ։ Ահա նուիրատու երիտասարդների անունները։ Խաչատուր Զուրաբեանց 1 ր. 7 կ., Բողդան Զուրաբեանց 1 ր., Ե. Զուրաբեանց 1 ր., Սարա Զուրաբեանց 50 կ., Ալէքսանդր Զուրաբեանց 40 կ., Յովսէփ Խանդամիրեանց 1 ր. 20 կ., Յովհաննէս Խանդամիրեանց 15 կ., Պետրոս Բաղդասարեանց 60 կ., Սարգիս Եարեանց 20 կ., Մաճաւարիանի 20 կ., Մկրտիչ Յարութիւնեանց 20 կ., Մաղաքել Մկրտչեանց 18 կ., Ա. Սահակին 30 կ., Գումարը 7 րուբլ։

—

Ահա մի քանի օր է, որ ամբողջ ԹԻՖԼԻՍ քաղաքը խօսում է մի անցքի վրա, այն է մեր քաղաքում յայտնի վաճառականների, Ջանջուղազեանց եղբայրների սնանկանալու վրա։ Սնանկացածները իրանց կատարելապէս անկարող են յայտնում, ինչպէս ասում են, որ և է բան վճարել իրանց պարտատէրերին։ Ասում են որ նրանց պարտքը հասնում է 750,000 րուբլու։ Ունէին մի քանի փառաւոր մագազիններ Թիֆլիսում։ Պատմում են որ սնանկանալուց մի քանի օր առաջ Ջանջուղազեանց եղբայրների խանութում անհամեմատ չատ ապրանքներ կային, քան թէ սնանկանալու նախընթաց օրը։

—

«Русскій Курьеръ» լրագրում կարդում ենք, որ առաջ կանայք չարունակում են տակնուվրա ձեռք բարձրագոյն ուսմանը։ Օրինակ Ֆրանսիական Մոնպելիէ քաղաքի համալսարանում մի օրիորդ Տրաչեվա ազգանունով ներքուստ ստացել է բժշկութեան դոկտորի քննութիւնը։ Նոյն համալսարանում կայ և մի ուրիշ ռուս օրիորդ, որ պարապում է մանկավարժութեամբ և պատրաստվում է ուսուցչուհու պաշտօնին։

—

«Страна» լրագիրը հաղորդում է որ յունվարի 28-ին նշանաւոր ռուս հեղինակ Իվան Տուրգենիվ հասաւ Ս. Պետերբուրգ։ Լրագիրը ասում է որ Տուրգենիվ հիւանդութեան սաստկանալուց իսկ հաստատութիւնը, արդարութիւնը և հաւատարութիւնը ժողովրդեան ամեն դասերուն մէջ գործադրուած չէին, թէ մի և նոյն ժամանակ խիղճը կայսրութեան գործիչներուն ու բարգաւաճումը անցած են ներազատական օրագրին մէջ և թէ 16-երորդ յօդուածը պահեց առիթ մ'է ներազական տէրութեանց դիմելու և երկրին ազատայ բարօրութեան հարկաւոր բարեկարգութեանց համար անոնց միջամտութիւնը հայցելու,—պատուիրակներ ղրկեց ի Պէռլին վեհաժողովն Չայատանի և հայոց բարգաւաճման անհրաժեշտ և արմատական գործոն մը խնդրելու համար։ Մեծ տէրութիւնները 16-երորդ յօդուածը փոփոխելով հաճեցան մեզ չնորհել Պէռլինի դաչնագրին 61-րորդ յօդուածը, որ մինչ ցարդ ուրիշ մի արդիւնք ունեցած չէ, միայն թէ նուաճ փաչան և Սարգիս էֆ. Ազաբեկեանը Չայատանի եղան իրրև վիճաբան յանձնաժողովոյ անդամ, որք երկրին և ժողովրդեան օգտակար ոչ մի բանի ձեռնարկութիւն ըրած չենն։

Կարեւոր է հոս յիշել այս վերնագրի եղելութիւնը. որ հայոց վրա տուղի նստաւ. Ամերիկացի քրիստոնեայ քարոզիչք, կրօնական ազատութեան հրապարակութեամբ քաջալերուած, նկան աւետարան քարոզելու ի Թիւրքիա. արդարև նոքա մեծ ծառայութիւն մատուցած պիտի լինէին առաւօտեալ հայոց, բարբարոս ցեղերը աւետարանով քաղաքակրթելով, որովհետև հայք ասոր մեծագոյն օգուտ պիտի քաղէին քարոզչաց նկատմամբ լի երախտագիտութեամբ, բայց իրերը ուրիշ կերպով անցան. Ք. Դուռը անոնց ինչ չը տուաւ առհասարակ երկրին քրիստոնեայ հպատակաց և ժողովրդին, և նոյն իսկ հաւատարմութեան բարօրութեան որչափ կարևոր դերը խաղալ, կամ թէ ինչ տուաւ քրիստոնէից մէջ միայն քարոզելու և մի նոր ժողովուրդ (ըղդրգականք) կազմելու, առանց ասոնց որ և իցէ առանձնաշնորհութիւն մը պարգևելու։

Ասոր նպատակն էր բարեմիտ քրիստոնեաները գրգռել միմեանց ընդդէմ և փոփոխակի զրմնանան հալածել տալ։ Արդարև այս հալածումը աղետաբեր եղաւ հայոց.

Նախ՝ ժողովրդեան մէջ մի նոր երկպառակութիւն ձգեց։

Երկրորդ՝ երկու. կողմանէ մեծաթ վիճաբանութիւններով ժամանակ կը վատնուի։

Երրորդ՝ դարեր է ի վեր կրօնական ազատութեան համար արիւն թափող մի ժողովրդեան կարգն ու համարումը կոտրեցաւ Եւրոպիոյ առաջ։

Չորրորդ՝ Ք. Դուռը իւր չահուն նպատակաւոր այն քարոզութեամբ ազգը երկպառակելով քրիստոնեայ ասորը աւելի տկարացուց։

Վանմաչուք տէր, ես գիս խիստ երջանիկ պիտի համարիմ եթէ բարեհաճիք այն տեղեկագիրը Նորին Վեհափառութեան Թագուհւոյն կառավարութեան և ձեր ազնիւ ազգին ուշադրութիւն ընծայելու չնորհն ընել մեզ։

Մնամ իմանարհ յարգանօք հայկական պատրիարքարանէ ի Բարձր Հայս դրկուած պատուիրակ

16 սեպ. 79 Վահան վարդ. Պարթիզակցի

Fonds A.R.A.M

վերադարձ իր ոտքին և մի քանի օր է հիւանդ պառկած է տանը։

—

«Кавказъ» լրագրի մէջ կարդում ենք հետևեալ հեռագիրը Կովկասեան սարերից, փետրվարի 13-ից։ «Եղանակը պարզ չէ, խիտ ձիւն է գալիս, քամին չարունակվում է։ Ցուրտը 5 աստիճան է։ Բալխրների ճանապարհը առայժմ ազատ է։»

—

«Тифл. Вѣстн.» լրագրին հաղորդում են, որ ռուս դեսպանական կող չաբթին Թիֆլիսի ռուս դերասանական խումբը կը ներկայացնի ուսուցչին լեզուով Սունդուկեանցի «Պէպօ» պիէսան, թարգմանութիւն Օպոչինինի։ Լրագիրը լսել է որ դերերը այսպէս են բաժանված. Պէպօի դերը, ասում են, կը խաղայ պ. Սարէչկի, Գիքօ,—պ. Գալմ, Կակուլի—պ. Աբրէնին, Ցարութիւն,—պ. Ջէրնօվ, Կէկէլ,—ա. Ակէքսէևա և այլն։

—

Խնդրում ենք «Մշակի» օտար քաղաքացի բաժանորդներին իրանց հասցէները փոխելու ժամանակ ուղարկել համապատասխան երկու 7 կոպէկանոց փոստի մարկաններ։ Նէթ ոչ ապրէմները չենք փոխի։

—

Երէկ, փետրվարի 15-ին հեռագրով ուղարկեցինք կ. Պոլիս, պ. Պիւզանդեանի անունով, 2000 րուբլ յօգուտ վանի սովամահներին։ Այդ գումարից դեռ հրատարակված չեն Ախալցխայի նուիրատուների անունները և Թիֆլիսի Արծրունու քարվանսարայի վաճառականների անունները, որոնք նոյնպէս նուէրներ են հաւաքել յօգուտ վանի սովալների։ Այդ գումարից 1000 ր. առել է պ. Կարապետ Պօղոսի փօֆիից, 100 ր. Տէր-Մինասեանի եղբայրները. 277 ր. զանազան անձինք, 371 ր. Ախալցխայի բնակիչները և 300 ր. Արծրունու քարվանսարայի վաճառականները (որոնք դարձեալ չարունակում են նուէրները հաւաքել), ուրեմն ընդամէնը մինչև այսօր հաւաքվեցաւ 2048 ր., որոնցից 2000 ր. մենք ուղարկեցինք, ուրեմն մեզ մօտ մնում է 48 ր։ Բացի սորանից մեր վերջին անգամ «Արարատեան» ընկերութեանը ուղարկած 3000 րուբլ գումարի մէջ կար 122 րուբլ յօգուտ վանի սովամահների։ Ուրեմն յօգուտ վանի սովամահների ընդամէնը հաւաքվեցաւ մեր խմբագրութեան մէջ մինչև այժմ 2170 րուբլ։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԳԵՐՄԱՆԻԱ

—

Պրուսական պատգամաւորների ներկայ ժողովում՝ վիճաբանութեան առարկայ է դարձել գաւառական ժողովների մինիստրութեան բիւրոկրատիան։ Այս հարցը արդէն քանի անգամ է որ վիճաբանութեան է ենթարկվել, բայց մինչև այժմ դեռ մի որոշ եղրակացութեան չէ հասած։ Կաւանութիւնների մինիստր Պուտկամէր, պատասխանելով պ. Կլօսցի առաջարկութեանը, ասաց, որ կառավարութիւնը մտադիր է դործադրել մայիսի օրէնքները մշտապէս։

Հեռատեսների բոլոր ձգտումները, վիճաբանութիւնները ու հանձնաժողովները դեռ մինչև այժմ չը կարողացան լոյս դցել Գերմանիայի և Վատիկանի մէջ ունեցած յարաբերութիւնների վրա. ուրեմն չը նայելով երկրի ներկայացուցիչների բոլոր ջանքերին, այնու ամենայնիւ գործի մէջ միշտ մի մութ կողմ է մնում, որի թելերը կառավարութեան ձեռքերում պէտք է որոնել։

Մայիսի յիսադիմական խիստ օրէնքները մշտապէս են գործադրվում, միայն այն միութեարական յոյսով, որ նրանց գործադրութիւնն այժմ հաճելմատարար աւելի մեղմ կը լինի քանի թէ պ. Ֆալկի մինիստրութեան օրով.—եթէ մեղմ էլ չը լինի, գոնէ խոստանում են այդպէս անել։

Գերմանական մի լրագիր պատմում է, որ Բերլինից դէպի Կէօնիգսբէրգ տանող Ձանապարհի վրա կրակ յայտնվեցաւ այն գնացքի վագոններից մէկում, որ տաքացրած էր շոգիով, և որ տանում էր ռուսաց Կայսրուհուն դէպի Ս. Պետերբուրգ։ Գնացքը կանգնեցրին մօտ տասնհինգ րոպէ, և այդ ժամանակամիջոցում յաջողացրին հանդցնել կրակը։

Գերմանական մի քանի լրագիրներ լուր էին տարածել, որ Բերլինի Ֆրանսիական դեսպան Սէն-Վալլիէ հրաժարական է ներկայացրել, և այդ լուրը արտատպված էր Ֆրանսիական մի քանի հիւսպապաշտօնական թերթերում. այդ իրողութիւնն արդէն ամենքի համար հաւանականութիւն էր ստացել, երբ պ. Սէն-Վալլիէ պաշտօնապէս յայտնեց իր կառավարութեանը, որ այդ լուրերը նրա ցանկութեան համաձայն չեն տարածված, հետևաբար և նա մնում է իր պաշտօնի մէջ։ Այս առիթով «National Zeitung» լրագիրը յայտնում է, որ Սէն-Վալլիէի տեղը համառ մնալը ապացոյց է, որ Ֆրանսիական կառավարութիւնը համակրում է այն քաղաքականութեանը, որ դեսպանը մինչև այժմ ներկայացնում էր գերմանական կառավարութեանը։

Բացի այս, նոյն գերմանական լրագիրն աւելացնում է հետևեալը. «Մենք գիտում ենք, որ այս գործը նշան է գերմանական և Ֆրանսիական կառավարութիւնների բարեկամական յարաբերութիւնների շարունակութեան»։

Գերմանական մամուլը առաջին թիւնամբաբ է վերաբերվում դէպի Գերմանիայի դէմ գրված մի յօդուածը, որ տպված է «Times» լրագրի անցեալ համարներից մէկում։ «National Zeit.» լրագիրը բաղդատում է համարում իբրև կարծել, որ անգլիական մամուլը համաձայն չէ այդ յօդուածի յայտնած մտքերին, և թէ դա միայն մի մասնաւոր անհատի կարծիք է։

Անցեալ օրերս Էլզաս-Լոտարինգիայի պատգամաւորութիւնը մի ձոխ ճաշ տուեց երկրի կառավարչին և մինիստրութեան անդամներին։

Մարշալ Մանտէօֆֆէլ պատգամաւորութեան նախագահի առաջին պատասխանելով, ասաց հետևեալ խօսքերը.

«Ներհակալ եմ ձեզնից, պ. նախագահ, այն գեղեցիկ խօսքերի համար, որ դուք արտասանեցիք, ես խնամք եմ պատգամաւորութեան անդամների կենացը—բոլոր նրա անդամների, ներկայ թէ բացակայ,—որովհետև ես նուիրում եմ իմ ուշադրութիւնը զանազան գործերին։ Սրբ դուք ձեզ հանդիստ կը զգաք, պարոններ, դուք կարող էք կատարեալ ազատութեամբ թարգման հանդիսանալ երկրի ցանկութիւններին, և ազատ զգացմունքներով ու ձեզ արժանի անկախութեան ոգով կատարել ձեր բարձր կոչումը։ Սրանով դուք կարող էք ծառայել երկրի շահերին, և ես խնամում եմ պատգամաւորութեան անդամների կենացը։»

Սակսոնիայի ազնուականների ժողովում դնելցաւ այն առաջարկութիւնը, որը պէտք է ներկայացնվի դաշնակցական խորհրդարանին, որպէս դի մի օրինք հրատարակվի, որի դորութեամբ կարելի լինէր ոչնչացնել վաշխառութիւնը։

Շուտով Բավարիայի պատգամաւորների ժողովը կը քարոզի գործի աւելացնելու ծրագրի վիճաբանութիւնները. կարծում են, որ վիճաբանութիւնները ատոկ հետաքրքիր, հետևաբար և ատոկ ալմալի կը լինեն։ Պատգամաւորներից մէկը—պ. Դալլէ մի առաջարկութիւն է ներկայացրել կառավարութեանը, որով նա հրաւիրում է բավարական կառավարութեանը ներկայացնել այդ հարցի քննութիւնը դաշնակցական ժողովին։

Յաջորդ նիստերից մէկում կը քննվի այդ հարցը։

Պետութեան տարեկան բիւդժէտը ներկայացված է դաշնակցական ժողովին. մուտքը և ծախքը միասին հաշված, հաւասարում է 544,888,184 մարկի։

Պետութեան սովորական ծախքը հաւասարում է 467,409,487 մարկի, իսկ անցեալ տարի միայն ծախքը հասել է 77,478,697 մարկի։

ԻՏԱԼԻԱ

—

Ցայտնում են, թէ կառավարութիւնը հաստատ որոշել է երկու նոր մինիստրութիւններ կազմել. մէկը գանձարանի համար, իսկ միւսը փոստային, երկաթուղիների և հիւանդական վարչութիւնների համար։

Լրագիրները յայտնում են, որ վերջին օրերս Փարիզից մի դրօսանքի գնացք (train de plaisir) հասաւ Հռոմ։ Ֆրանսիական ամբողջ գաղթականութիւնը, հազարաւոր ուրիշ մարդիկ, ինչպէս և մի քանի երեսփոխանական խմբեր գնացին երկաթուղու կայարանը, և «Վնցցէ Վասլիա, կեցցէ Ֆրանսիա» ազազականերով, ընդունեցին ճանապարհորդներին։

«Italia» լրագիրը հաղորդում է, որ վիւկտրական կառավարութիւնը պատրաստութիւններ է տեսնում, որպէս դի գալ ամառը փոստային ծանրութիւնները Խաչիա փոխադրելու համար Սէնգոթարդեան տօննէլով անցկացնել։

Այսպէսով Սէնգոթարդեան ճանապարհը մինչև անգամ երկաթուղու շինվելուց առաջ էլ աւելի յարմարութիւններ կունենայ երթևեկութիւնների համար, քան թէ Մօնտէնեան ճանապարհը։

Այս վիճակի տօննէլը, որ այսքան ժամանակ ի վեր այնքան բազմաթիւ աշխատող բազուկներով անդադար փորվում է, դեռ չէ վերջացել։ Ասում են, որ լերան Խաչիայի և Զուկերիայի երկու կողմից փորող մշակները այնքան մօտեցել են միմեանց, որ նրանք արդէն փոխադարձաբար լսում են միմեանց աշխատութիւնների ձայները, ուրեմն մի քանի շաբաթներից, թերևս և մի քանի օրից յետոյ, նրանք արդէն միմեանց ձեռք կը սեղմեն, և աշխարհը ուրախանալով կօրհնէ նրանց աշխատանքը։

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

«Daily News» լրագրի կ. Պոլսի անփական թղթակիցը հեռագրում է, փետրվարի 8-ից. Սիրիայի վրայով հետևեալը. «Երկու ժուռնալ տանրըն ևս, որոնք բառատրկված էին Հայաստանի մէջ կատարվող բարբարոսութիւնները բանց լրագրի մէջ նկարագրելու պատճառով, վերջապէս ազատութիւն ստացան, Հայոց պատրիարքի ըղդծից յետոյ։ Կառավարութիւնը արգելից հայ լրագիրներին Հայաստանի մէջ կատարվող բռնաբարութիւնների վերաբերութեամբ մի որ և իցէ բան ապագրել։»

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Այսօր կատարվեցաւ Փարիզում, փետրվարի 10-ին վախճանված սենատոր Խատհակ-Ադօլֆ Կրէմիէի թաղման հանդէսը, որը իր հայրենիքի ամենանշանաւոր փաստաբաններից մէկն էր։ Կրէմիէ ծնվեցաւ 1796 թ. ապրիլի 30-ին, Նիմում, հրէայ ծնողներից, և իրաւաբանութիւնը ուսումնասիրեց Էքսում, ուր, 1817 թ.ին, փաստաբան դարձաւ և նշանաւոր եղաւ իր ընդունակութեամբ զանազան քաղաքական դատեր պաշտպանելու մէջ։ 1830 թ.ին Փարիզի կատաղութեան դատարանի փաստաբան նշանակվելով, նա չատով մեծ անուն հանեց, որպէս գլխաւոր պաշտպան ընդդիմադրական մի քանի գրողների և դեմոկրատների։ 1842 թ.ին Կրէմիէ պատգամաւորների ժողովի անդամ ընտրվեցաւ, որպէս Շինանի ներկայացուցիչ, և 1846 թ.ին նա նորից ընտրվեց։ 1848 թ.ի փետրվարի յեղափոխութենից յետոյ, նա ժամանակաւոր կառավարութեան անդամ դարձաւ և յանձն առաւ արդարադատութեան մինիստրութեան կառավարութիւնը։ Յետոյ նա օգնում էր իշխան Լ. Ի.-Նապոլէօնի կանդիդատութեան, բայց երբ նա Ֆրանսիայի նախագահ ընտրվեցաւ, Կրէմիէն հակառակ կառավարութեան հետ միացաւ և դարձաւ ընդդիմադրական կուսակցութեան ամենանշանաւոր հռետորներից մէկը։ 1851 թ.ի փետրվարի 2-ի պետական յեղափոխութենից յետոյ, նա քաղաքականութիւնից հեռացաւ և միայն գատաստանական պրակտիկայով էր պարապում։ Երկրորդ կայսերութեան անկումը կրկին կանչեց նրան դէպի քաղաքական ասպարէզը, և նա կրկին արդարադատութեան մինիստրի պաշտօնը ընդունեց, և 1870 թ.ի սեպտեմբերի 12-ին նրան ցուր ուղարկեցին Լրաքանչիւր մինիստրութիւնից ուղարկած պատգամաւորի հետ միասին թշնամուց չը գրաւած նահանգները կառավարելու համար։ Այս կառավարչութեան ամենանշանաւոր գործերն եղան Ալժիրիան երեք դեպարտամէնտների վրա բաժանելը Կրէմիէի առաջարկութեամբ, և Ալժիրիայի հրէաներին ֆրանսիական քաղաքացիութեան իրաւունք տալը։ Երբ, խաղաղութիւնը կապելուց յետոյ, ազգային տոորագրութիւն բացվեցաւ, Ֆրանսիան թշնամու դրաւումից չատ չուտ ազատելու համար, Ադօֆ Կրէմիէն մեծահոգութեամբ իր բոլոր մեծ կարողութիւնը տուեց հայրենիքի ազատութեան համար։ 1871 թ.ի փետրվարից նա Ալժիրիայի կողմից պատգամաւոր էր Ազգային ժողովում, որը, 1875 թ.ին, ընտրեց նրան ապագայ սենատի ցմահ անդամ։ «Alliance Israelite universelle» անուանված հրէական ընկերութեան հիմնադիր և նախագահ լինելով, նա իր հաւատակիցների քաղաքական և ոգիալական ազատութեան ամենաժիր և առաջնակարգ պաշտպաններից էր։

***

Լոնդոնից «Indépendance Belge» լրագրին փետրվարի 8-ից հեռագրում են հետևեալը. «Մարկիզ Սալիսբիւրիի հիւանդութիւնը առաւել ևս ատամկացաւ։ Նա տիֆոյին հիւանդութեան մի ատամիկ տեսակին է վարակված։»

***

«Fremdenblatt» լրագիրը հաղորդում է որ վիէննայի պոլիցիան, փետրվարի 7-ին, կալանաւորեց ոգիալիստ Պապէրին, որը Լոնդոնի ոգիալիստների մանաւանդ հրատարակած յեղափոխական բրօշիւրներ էր տարածում։ Պրապէր ամեն բան խոստովանվեց և նրան կը դատեն սենատի դէմ դաւաճանութեան համար։

***

Լոնդոնի «Daily News» լրագրին Նէապոլից հեռագրում են հետևեալը. «Անցեալ գիշեր վէզուվ հրաբուղխը դեղեցիկ տեսարան էր ներկայացնում։ Լաւայի նոր հեղեղները հոսում էին հիւսիս-արևմտեան ուղղութեամբ։ Հրաբուղխի բերանը կոնաձև ձև ունէր, որ պայծառ կարմիր գոյնով էր լոյս տալիս։

***

Լոնդոնից հաղորդում են լրագիրներին, փետրվարի 10-ից, որ գլխաւոր թատրոնը Դուբլինում ամբողջապէս մոխիր դարձաւ։ Կարծում են, որ հրդեհի ժամանակ վնց մարդիկ են այրվել։

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԻՑ

Ս.ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԴ, 14 փետրվարի։ Փետրվարի 6-ից մինչև 12-ի կառավարչական բիւլետենը։ Այս շաբաթվայ ընթացքում Կայսրուհու առողջութիւնը փոքր ինչ լաւացաւ։ «С. Петербургскія Вѣдомости» լրագիրը հաղորդում է, որ բարձրադոյն խորհուրդ է կայանում, որին կենթարկվին բոլոր գիներալ-նահանգապետութիւնները։ Նախագահ է նշանակվում Լօրիս-Մէլիքօֆ, որը երէկ պետական խորհուրդի անդամ նշանակվեցաւ։ Դուբկօ հեռանում է ժամանակաւոր գիներալ-նահանգապետութեան պաշտօնից և Պետերբուրգի շրջանի զօրդիտական զորքերի հրամանատարի օգնական է մնում։ Ծրէպօֆ նշանակվում է Ս. Պետերբուրգի կամէնդանտ, Ձմեռային Պալատի մէջ ծառայողների վրա հսկելու իրաւունքով։

Կ. ՊՕԼԻՍ, 12 փետրվարի։ Պօլիցիան գտաւ Պապազօղլօս անունով մէկի մօտ ուժերը և գժոխային մեքենայ. վերջինիշեալ սենձը յայտնեց, որ նա Անգլիայի հովանաւորութեան տակ է գտնվում։ Կասկածում են, որ սուլթանի կեանքի դէմ դաւադրութիւն կար։

Խմբագիր—հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐՇԱՐՈՒՆԻ

Fonds A.R.A.M

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Մամուլի տակից դուրս են եկել և վաճառվում են Կենտրօնական Գրավաճառանոցում հետևեալ գրքերը:

Մանկական երգեր Գամառ-Քաթիպայի, կազմած	—	ր.	25 կ.
— Նոյնը անկազմ	—	»	15 կ.
Թառամաղ մեզու՝ պատկերազարդ, կազմած Թարգ. օր Ն. Տէր-Մարկոսեանի	—	»	40 կ.
Կարմիր լապտեր՝ պատկերազարդ և կազմած, Թարգ. օր Ն. Տէր-Մարկոսեանի	—	»	50 կ.
— Նոյնը առանց կազմի	—	»	30 կ.
Վէպեր. 6. Գրիգորեանցի	—	»	60 կ.
Պէտ. կոմեդիա երեք արարվածով, հեղ. Գ. Սունդուկեանի	—	»	30 կ.
Մօրես կամ աշխատութիւն, հեղ. Տ. Գառո-Թարգմ. Գաղիերէնից.	1	»	— կ.
Խորհրդաւոր կղզի, հեղ. Ժ. Վէրն 3 հ. Թարգ. Գաղիերէնից	4	»	— կ.
Դիւաբնակ բլուր. հեղ. Էօժէն Սիւ 2 հ. Թարգ. Գաղիերէնից	2	»	75 կ.
Պատանեկան ներշնչումներ, հեղ. Հրաչ Առաուբի	—	»	60 կ.
Սահմանադրութիւն և հայ ժողովուրդն Հր. Առաուբ.	—	»	35 կ.
Մի կաթիլ արտօսր, զոր կը հեղու Միսակ հայ մելիքին վրայ	—	»	35 կ.
Խօսք գՀայրենեաց հեղ. Վ. Վ. Պարտիզակցի	—	»	70 կ.
Թօրոս աղքար Հայաստանի ճամբորդ հեղ. Սրուանձտեանց	1	»	25 կ.
Մանանայ Նոր Հեղինակի	1	»	75 կ.
Սիրաք և Սամուէլ բարի Հօր կրթական դասեր, հեղ. Խրիմեան Հայրիկ	1	»	45 կ.
Մարգարիտ արքայութեան երինից, Նոյն հեղ.	—	»	75 կ.
Վանգոյժ. կուժ մի ջուր իւր այրած Հայրենեաց վերայ կ'սրսկէ Խրիմեան Հայրիկ	—	»	20 կ.
Թէ ինչ շահեցանք Բերլինի վեհաժողովէն, հեղ. Մ. Զերազի	—	»	40 կ.
Հայաստան և Իտալիայ Նոյն հեղ.	—	»	60 կ.
Սամուէլ Մուրատեանի կտակի խնդիրը, դատախօսութիւն Ս. Աբօրունու.	—	»	50 կ.

Հրատարակութիւն Զարմայր Մաերեանի

Փարոս Հայաստանի, պատկերազարդ Հանդէս.	1	»	— կ.
Եղբայր և քոյր Գերմանական վէպ. պատկերազարդ	—	»	30 կ.
Արքայադուստր Գերմանական վէպ. պատկերազարդ	—	»	35 կ.
Հակայական ձեռքեր Անգղիական վէպ, պատկերազարդ	—	»	10 կ.

Իշխան Բէհրութեանի հրատարակութիւններ

Վէրքի իմ վէշէր, Ճարս երեք պատկերով Մ. Տ. Գ.	—	»	40 կ.
Բեքեր բիձու Հանաքը. Օպերետա մի գործողութեամբ	—	»	25 կ.
Աշնանայնին երեկոյ գիւղում, վաղբվիլ մէկ արարուածով.	—	»	25 կ.
Բռնի ամուսնութիւն. կոմեդիայ մէկ արարուածով	—	»	40 կ.
Ժանօ և Ժանէտ, օպերա-վոդբվիլ, մէկ գործողութեամբ.	—	»	40 կ.
Պառաւներին խրատ. վոդբվիլ մէկ արարվածով Մ. Տ. Գ.	—	»	50 կ.
Տիկինը նրան ապատում է, կատակերգութիւն մէկ արարուածով.	—	»	30 կ.
Անանուն կատակ. կատակերգութիւն մէկ արարուածով.	—	»	40 կ.
Փակուած դրան մօտ. պատկերամենախօսութիւն	—	»	30 կ.

Նոյն տեղը վաճառվում են ամենայն տեսակ դասագրքեր Հայերէն, Ռուսերէն և օտար լեզուների, դասական պիտոյքներ ուսումնարանների և աշակերտների համար. Հայերէն, Ռուսերէն և Գաղիերէն վիպասանութիւններ, ամենայն հասակի ընթերցանութեան և գիտութեան զանազան ճիւղերին վերաբերեալ գրքեր. պատուէրները կատարվում են ամենայն արագութեամբ: Օտարաքաղաքացիք իրանց պահանջները պէտք է ուղարկեն հետևեալ հասցէով
Въ Тифлисъ. Въ Центральную книжную торговлю"

8—10

Վիրակի, յունվարի 27-ից սկսած, Գուենբեան փողոցի վրա, ժիրկի մօտ գտնված բալագանի մէջ կը ներկայացնի հասարակութեանը երբէք այստեղ չը տեսնված երևոյթ, այն է ԵԻՐՕՊԱՑԻ ԱՒՐՈՒՆԻՆ ՀԱԿԱԾ ՕՐԻՈՐԻ ԱՄԱԼԻԱ և աշխարհի ամենափոքր ԿԱՐԼԻԿՆԵՐ ՄԵՐԿԻՑ ՀԵՆՐԻԽ Վ. ՕԼԴԻՆ և ՄԵՐԿԻՑՈՒՀԻ ԼՈՒԻԶԸ: Տեղերի գները՝ առաջին տեղեր 50 կոպէկ, երկրորդ 30 կոպէկ: Երեխաները կէսն են վճարում:

5—5

Въ пятницу. 15-го февраля
Въ Тифлисскомъ Собраніи имѣетъ быть
МАСКАРАДНЫЙ БАЛЪ
на усиленіе средствъ школъ и дѣтскаго пріюта Тифлисскаго Благотворительнаго Общества. Начало маскарада въ 10 часовъ вечера, конецъ въ 4. Маски обязательны до конца маскарада. Цѣна билетамъ въ залѣ: для кавалеровъ 2 р., для дамъ 1 р.; на хоры 3 р. Билеты будутъ продаваться у швейцара Собранія.

2—3

ԲԵՐԼԻՆԻ *ակադեմիայի* ԻՆԺԵՆԵՐ Կ. Կ. Կալլինգ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒՄ Է *ամեն տեսակ* ՊԼԱՆՆԵՐ և *զանազան* ՇԻՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ Է *անձն առնում:* *Հասցէն Վարանցովսկայա Նաբերեժնայա,* № 4, ՎԵՐԻՆ ՅԱՐԿՈՒՄ:

ՄԻ ՕՐԻՈՐԴ ՎԱՐԺՈՒՀԻ, *որ ատաղձուհու* ՎԿԱՅԱԿԱՆ *անի,* ՆՈՐ Է *ևկել* ՓԱՐԻԶԻՑ և *հիմնաս որապէս իմանում* Է ՌՈՒՍԵՐԷՆ, ՖՐԱՆՍԻԵՐԷՆ, ԳԵՐՄԱՆԵՐԷՆ, ԱՆԳԼԻԵՐԷՆ և ԻՏԱԼԵՐԷՆ *լեզուները,* Նոյնպէս ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ և ԵՐԻԵՑՈՂՈՒԹԻՒՆ. *վինտուս* Է ԴԱՍԵՐ *կամ վարժուհու* ՊԱՇՏՕՆ: *Հասցէն.* Առաջնակարգ փողոց, ՋՈՒԲԱԼՕՎԻ ՏՈՒՆ, *առաջին յարկում* Սեմինարիայի Հանդէպ, Բօղոկու *բնակարանում:*

5—6

ՆԵՐԿԱՅ 1880 ԹԻՒՈՒՄ ԿԸ ՏՊԱԳՐՎԻ
„ԿԱՑԾԵՐ"
ՎԷՊ ՏԱՃԿԱՍՏԱՆԻ ՀԱՅՈՑ ԿԵՆՔԻՑ
Հեղինակութիւն ԲԱՖՖԻ

Վէպը բաղկացած կը լինի երկու առանձին հատորներից իւրաքանչիւրը կը բովանդակէ մօտաւորապէս 400 տպագրված երեսներ: Ընդունելի գինն է 1 ր. 50 կ., իսկ միասին 3 ր. Մէկ հատորի համար առանձին ստորագրութիւն չէ ընդունվում:

Ստորագրվել կարելի է ԳԻՒՄՈՒՆԵՐՈՒՄ այն պարոնների մօտ, որոնք բարեհաճել են բաժանորդներ հաւաքել «ԿԱՑԾԵՐԻ» տպագրութեան համար, իսկ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ պէտք է դիմել «Մշակի» խմբագրատանը Յ. ՄԻՆԼԻՒՐ-ՅԱԿՈՒԲԵՆԵԱՆԻՆ:

ՀԱՇՏԱՐԱՐ *դատարանի* 4 *բաժնի դատաստանական* ՊՐԻՍՏԱՎ ՎԱՍԻԼԵՆԿՈ *քաղաքային օբէնսդրութեան* 1030 *յօդուածի համեմատ յայտնում է, որ* ՓԵՏՐՎԱՐԻ 16-ԻՆ *առաւօտեան* 10 *ժամին, Երևանեան հրապարակի վրա, Թամամշեվի քարվանսարայի մօտ, պօլիցիական վարչութեան հանդէպ* ԱՃՈՒՐԴՈՎ ԿԸ ՆԱԽՎԻ ԱՑՐԻ ԷՓԵՄԻԱ ՄԱՑԻՈՒՆԻՆ ՍՈՒՐՈՎԻ *շարժական* ԿԱՑՐԸ, *որ բաղկացած է գանազան կահ կարասիքից, պատրաստներից, բուֆետից և այլն և որ գնահատված է* 148 ր.: ԱՑՐԻ ՄԱՑԻՈՒՆԻՈՎԻ *կայքը ծախվում է Սահապան Պօմպալօվի* 1880 *թ.* ՓԱՐՏԻ *և* 1876 *թուի սեպտեմբերի* 14-*ից սկսած պարտքի* $\frac{1}{2}$80ԿՕՍԻ *և դատաստանական ծախս* 120 ր. ՀՐ ՎԱՃԱՌԵԼՈՒ *համար:*

3—3

ԹԻՖԼԻՍԻ ՓԱՂԱՓԱՑԻՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ *յայտնում է, որ* ՌՈՒՍԱՑ ԲԱԶԱՐԻ *և* ՀԱՒԼԱԲԱՐԻ ՀՐԱՊԱՐԱԿԻ *վրա կառուցված են* ԱՌԻՏՐԱԿԱՆ ՇԻՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ *վարձել տալու համար. ռուսաց բազարի վրա* 18 *համարներ և Հաւլաբարի հրապարակի վրա* 40: ՑԻՇԵալ ՇԻՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՎԱՐՁՈՎ ՎԵՐՑՆԵԼ ՅԱՆԿԱՑՈՂՆԵՐԸ *հրաւիրվում են քաղաքային վարչութիւնը, որի* ԳՐԱՍԵՆԵԱԿՈՒՄ *ամենայն օր, բացի ոչ օրերից, առաւօտեան* 10 *մինչև* 2 *ժամը երեկոյեան վարձի պայմանները կը յայտնվին:*

3—3

С. ПЕТЕРБУРСКІЙ ПОРТНОЙ
ГЕРМАНЪ
ОБРАТИТЕ ВНИМАНІЕ

Имѣю честь извѣстить почтеннѣйшую публику, что нынѣ мой магазинъ и мастерская находятся на Гановской улицѣ на противъ дома Хосроева, въ новомъ устроистве Шахъ-Назарова, только что получено большой выборъ осенней и лѣтней Англійской и Французской матеріи и также принимаются заказы военныхъ и гражданскихъ костюмовъ по умѣреннымъ цѣнамъ.

4—5

ԹԻՖԼԻՍԻ ԱՐՈՒԵՍՏԱՒՈՐՆԵՐԻ ԿԱՌԱՎԻ *բաժանմունքների խորհուրդը* ԿԱՐԳԱԴՐԵՑ *որ մինչև մեծ պասը, հինգշաբթի և կիրակի օրերը կը լինեն* ԴԻՄԱԿԱՀԱՆԴԷՍՆԵՐ, *իսկ շաբաթ օրերը* ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՐԵԿՈՆՆԵՐ: *Հիւրերը կընդունվին հաւեմատ առաջին յայտարարութիւններին: Հագուստների ձևը կը լինի. գինուորականները սիւրտուկով ու էպօլետներով, իսկ մնացածները սև հագուստով:*

ՆՄՈ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝

1. Երդնհեանց քահանայ—Մանկական երգարան, երգեր և պար-երգեր ընդունված է Ներսիսեան և Գայանեան դպրոցներում: գինն է . . — ր. 20 կ.
2. Մեծատուն և աղքատ—Երգարան ազգային և աշակերտաւ հնաց Հայկական ուսումնարանաց . . . . . 1 ր. — կ.
3. Բժիշկ Բ. Նաւասարդեանց—Դիմֆտերիտ բորոտացաւ . . — ր. 25 կ.
4. Բժիշկ. Գ. Տէր-Դիմիտրեանց—Վարակիչ հիւանդութիւններ.

(Ջաղիկ, կարմրուկ, սկարլատին, բծաւոր տիֆ, անդրադարձ տենդ, դիֆտերիտ, ընդհատ տենդ, խոլերայ, դեղին տենդ, որովնատիֆ և ժանտախտ)

Սոցա յատկութիւններն, ծագման և տարածման եղանակներն և նախապաշտպանողական միջոցներ.

Վաճառվում են Գ. Գրիգորեանցի Կռվիկեան գրավաճառանոցում:

5—5

Ընտանուի քարվանսարան այրվելուց յետո, նորից բացված է խոտակ մոմի առևտուր Սիմեան փողոցում Ընծրունող քարվանսարայում № 14. իւրաքանչիւր շաբաթ ստացվում է նոր շինուած խոտակ մոմեր իմ սեփական գործից և որոնք վաճառվում են էժան գներով. խնդրում գնողներին չը թողնել իրենց այցելութիւնները:

Յովհաննէս Կուրթեան

3—4

Փետրվարի 12-*ից* ԿԸ ԲԱՑՎԻ *իչխան* ՍՈՒՄ. ԲԱՑՈՎԻ *տանը* ԿՈՆԴԻՏԵՐԻ *և* ՀԱՑԱՐԱՐԻ (пекарня) *մագազին «*ВАРШАВСКАЯ ПЕКАРНЯ*» վերնագրովը, որտեղ կը վաճառվին գանազան տեսակ խմորեղէններ, նոյնպէս կը վաճառվին գանազան տեսակ կօնֆէտներ արժան գնով. թէ փոքր և թէ մեծ քանակութեամբ ցանկացողները կարող են ստանալ ԻՄ ԳՈՐԾԱՐԱՆԻՑ: Օտար քաղաքացիք կարող են դիմել հետևեալ հասցէով.* СОЛОЛАКИ, ВЪ ВАРШАВСКОЙ ПЕКАРНИ Мартиросу Ахназарову. *Գաւաէրները կը կատարվին ամենայն ճշգրտութեամբ, գնողներին մեծ պիջումն անելով և փոստի ծախսը մեզ վրա առնելով. կօնֆէկտների գինը գումարը* 40 *կոպէկից մինչև* 1 ր..

ՄԻ ՀԱՑ ՕՐԻՈՐԴ, *որ ատարանել է իւր ուսումն Ս. Պետերբուրգի օրիորդաց* ԳԻՄՆԱԶԻԱՆՆԵՐԻՑ *մինի մէջ, ցանկանում է վարժուհու պաշտօն ստանալ Կովկասի* ՀԱՑՈՑ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆՆԵՐՈՒՄ: Պայմանները խնդրում ուղարկել հետևեալ հասցէիս. С. Петербургъ, Новая улица, домъ № 14 кв. № 10 Хр. Ив, Іоану.

4—5

Дозволено Цензурою 14 Февраля 1880 г. Тифлисъ.

Տպարան Ա. Ա. Միխելսոնի

Типографія А. А. Михельсона

Fonds A.R.A.M

№ 25 փետրվարի 16 (28) **1880** փետրվարի 16 (28) № 25

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը 6 րուբլի
Առանձին համարները 3 կոպէկով։

Բիւրէլեսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ։

Տարաբաղաբացիք գիմում են ուղղակի
Тифлисъ. Редакція „Мшакъ“

ՄՇԱԿ

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի և տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամէն լեզուով։

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—Հասարակական բարոյականութիւնը.—Ներքին տեսութիւն. Նամակ Երեւանից. Նամակ Ախալքալաքից. Նամակ Շամախուց. Ներքին լուրեր.—Արտաքին տեսութիւն. «Temps» լրագրի կ. Պոլսի թղթակցութիւնը.—«Մշակի» հեռագիրներ.—Յայտարարութիւններ.

ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ ԲԱՐՈՅԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Ընդհանուր դէպքը, որի մասին այս մի քանի օրերը ամբողջ Թիֆլիսը խօսում է, այսինքն ջանդուրաների անանկանալը, մի նոր երևոյթ չէ Թիֆլիսի ֆինանսական կեանքի մէջ։

Մեր Թիֆլիսեցի վաճառականը, առհասարակ, կրեդիտով առուտուր է անում, մեծ պարտքեր է անում աշխ ու ճախ և երկար ժամանակ հարուստ է ձևացնում իրան։ Բայց հէնց որ նա տեսնում է թէ իր առևտրական գործերը շատ լաւ չեն գնում, կամ առհասարակ քաղաքի մէջ առուտուրը դադարած է,—նա իսկոյն իր թէ շարժական և թէ անշարժ ունեցածի մեծ մասը իր հինգ անունով է գրել տալիս և յայտնվում է անկարող իր պարտքերը վճարելու։ Այդպիսով շատերը, որոնք գումարներ ունէին տուած իրան հարուստ ձևացնող վաճառականին, մի անգամից կորցնում են իրանց այդ գումարները, շատերն էլ կատարելապէս աղքատանում են։

Շատերը այդ տեսակ անանկութիւններից, այո՛, ազատվում են, քանի մի օր, քանի մի շաբաթ, գուցէ մի քանի ամիս շարունակ ամբողջ քաղաքը խարդախ անանկութեան վերաբերութեամբ իրան վրդովված է ցոյց տալիս, ամէնքը սարսափում են երբ իմանում են թէ մի րուբլու վրա 20, 10, կամ 5 կոպէկ են տանելու, կամ գուցէ ոչինչ էլ չեն տանելու.... Բայց անցնում է մի կէս տարի, գուցէ մի տարի,—և ահա անանկացած վաճառականը վճարել է իր պարտատէրերին տաս, գուցէ հինգ կոպէկ րուբլու վրա, ամէնքը գիտեն թէ բացի տրանից խարդախ մարդը պահած ունի իր տունը շարժական կայքերով մի մեծ հարստութիւն, որ կիսով չափ նուիրված է գրված.... Եւ ինչ էք կարծում, երբ հասարակութիւնը իմանում է, թէ անանկացողը, որ դիտմամբ էր անանկացել, դարձեալ շատ հարստութիւններ թագցրած ունի, կարողութեան աչքը մարդ է,—այդ հասարակութիւնը արդեօք պէտք է պատժի հասարակական կարծիքի ճնշով անանկացողին, պէտք է նրան արհամարհի, թէ պէտք է մեծահոգութեամբ ների նրա անգութ ճարպիկութիւնը... Ուրիշ հասարակութեան մէջ այդ տեսակ խարդախ մարդուն հասարակութիւնը իր ամենախորին արհամարհանքով և զզուանքով կը պատժէր,—բայց մեզ մօտ այդպէս չէ....

Իսկական է եթէ դուք հարուստ էք, բայց ինչ միջոցներով էք ձեռք բերել ձեր հարստութիւնը,—այդ ոչ օրին փոյթ չէ։

Ուրիշ երկրում հասարակութիւնը կը դրօշմէր ամօթի և անարգանքի դրօշմ խարդախ, խաբեբայ անանկացողի ճակատին, իսկ մեզ մօտ, հէնց որ իմանում են որ անանկացողը պահած ունի դրամական միջոցներ, թագցրած ունի կայքեր,—նրա հետ հաշտվում են, նրան կրկին ձեռք են մեկնում, նրան յարգում են, իսկ դուցէ, մինչև անգամ շատերը գովում են նրա ճարպիկութիւնը։

Սուտ անանկանալը երբ մեծ կրեդիտ ունես, երբ ամենքին պարտ ես,—նոյն բան է որ կրակ տաս քո ապրանքին նրան ապահովացնելուց յետոյ։

Բայց այդ բոլորը մեր հասարակութիւնը շատ շուտ է մոռանում և ներում է։ Այդ բաւական չէ, հէնց որ մեր Թիֆլիսեցին իմանում է որ խաբեբայ անանկացողը իսկապէս ունևոր մարդ է,—նա իսկոյն աշխատում է կրկին մօտենալ այդ խարդախ մարդուն, ձեռք է մեկնում նրան, շողոքորթում է նրան, ամեն տեսակ պատիւներ և յարդանքներ է ցոյց տալիս նրան։ Դու փող ունես,—այդ բաւական է որ յարգված և պատուած լինես ամբողջ քաղաքից... Բայց ինչ տեսակ միջոցներով ձեռք բերելը դու քո հարստութիւնը,—այդ մի և նոյն է։

Մեզ Թիֆլիսեցի ծնողները պատիւ կը համարեն ամուսնացնել իրանց աղջիկը խարդախ և խայտառակ կերպով անանկացած վաճառականի որդու կամ եղբօր հետ....

Սկսած է որ երբ որ մի վաճառական Թիֆլիսում անանկանում է, մի քանի ժամանակից յետոյ նրա կրեդիտը միշտ բարձրանում է մեր հասարակութեան մէջ...

Ուրիշ երկիրներում ասում են՝ «այդ մարդը անանկացել է, ուրեմն նրան հաւատալ չի լինի...»

Իսկ Թիֆլիսում ասում են «այդ մարդը անանկացել է, նշանակում է նա փողեր ունի, ուրեմն նրան հաւատալ կարելի է, որովհետև նա միայն սուտ կերպով է անանկացել, իսկ փողեր ունի, հարստութիւն ունի....ուրեմն եթէ նա ունևոր է, նրան կարելի է հաւատալ....»

Եւ ճշմարիտ, մեզ մօտ անանկացած մարդիկների կրեդիտը անանկանալուց մի քանի ժամանակից յետոյ, միշտ աւելանում է....

Ահա մեր հասարակական բարոյականութիւնը։

Գ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ԵՐԵՒԱՆԻՑ

Փետրվարի 3-ին

Դեկտեմբերի սկզբներից մինչև յունվարի վերջերը սաստիկ ցուրտ էին լինում. Ր. Ջերմաչափով ցուրտը հասաւ մինչև 20—25 աստիճանին և այն ևս գրեթէ շարունակ երկու ամիս։ Վառելափայտի սաժենը 75—80 ռուբլի բարձրացաւ։ Գործը չինելու գործերը դադարեցան, մշակ դասակարգի օրական վարձերը կտրվեցան և հարիւրաւոր անձեր մնացին օրական հացի կարօտ։

Այժմ ձիւնը սկսել է հալվել. կարելի է շուտով կը բացվին գործը չինվող գործերը, բայց սիրտ պիտի անեն արդեօք գործատէրերը սկսել իրանց գործը և սորանով մշակին տալ միջոց առաջիկայ հացի դիմը վաստակելու. այդ չը գիտեմ. երբ որ ձուի մէկը 6—9 կոպէկ արժէ, մի ֆունտ միս՝ 10—15 կ., հացինը՝ 6—8 կ., իւղինը՝ 35—40 կ., պանրինը՝ 20—25 կ., նաւթինը՝ 13—15 կ., ցորենի խալվարը 90—100—120 րուբլի, գարու խալվարը 70—80 րուբլի, չաքարի պուդը՝ 9—10 ր., և այլն, չը գիտեմ, էլ ով սիրտ կանի այս չը լսված ու չը տեսնված թանգութեան միջոցին մի նշանաւոր գործ սկսել։—Հարիւրաւոր մարդիկ կան, որոց քաղցը էր իրանց ճակատի քրտինքով վաստակել առօրեայ հացադիմը՝ բայց գործ չը գտնելով, ընտրված են մուրալ։ Այս այսպէս լինելով, հասկանալի է որ քաղաքիս աղքատների թիւը՝ տարրականից եռապատիկ ու քառապատիկ աւելցած է,—երեսներ 3000 տանից փոքր ինչ աւելի է. այդ թիւից մի հազարը կարելի է տարուտաից բոլորովին զուրկ համարել. այո, համարձակ կարելի էր ասել, որ այսօր 5—6 և մինչև 7000 հոգի անհոգ, անմտոգ և անգործ է մնացած։

Ամէնացրտ. սորա վրա և ցրտից առաջ եկած դժնդակ հիւանդութիւնները, այն ժամանակ հասկանալի կը լինի աղքատ դասակարգի խղճալի դրութիւնը։

Հարուստ և միջին դասակարգը բոլոր պարտաւոր է այսօր պահպանելու իր աղքատ դասին, եթէ ոչ ցրտից գնէ հացի պակասութիւնից. և դորա համար՝ մեր կարծիքով, հարկաւոր է մինչև նոր հունձը, կամ մինչև մայիսի կէսը, 120 խալվար հաց (ալիւր)։ Այդքան ցորենի ալիւրը կարժէ մօտ տասներկու հազար կամ տասներեք հազար րուբլի։ Այժմ խնդիրը սորանում է թէ այդ 12—13000 րուբլին որ տեղից պէտք է ճարվի։ Քաղաքային խորհուրդը (Դուման) այս խնդրի մասին ամսոյս ընթացքում քանի մի նիստ է ունեցել, զանազան առաջարկութիւններ են եղել, զանազան վճիռներ են կայացել, բայց մինչև այսօր կատարեալ նիւթական ապահովութիւն չէ հասել խեղճ աղքատներին։—Հարուստ քաղաքացիները փոխադարձաբար հաւաքել են իրանց մէջ մօտ 17 հազար րուբլի և քաղաքային խորհրդից ընտրած յանձնաժողովին յանձնել, որ Օդեսայից կամ Թիֆլիսից ամիսը բերէ և բաժանէ էժան գնով հացագործներին, որպէս զի սորա ամբողջ քաղաքին հարկաւոր եղած օրական հացը տան անպակաս։ Բանից երևեցաւ, որ ոչ հացագործներ և ոչ էլ յանձնաժողովը վարվեցին քաղաքային խորհրդի վճռի համաձայն, թէ նորա և թէ յանձնաժողովի անդամներից ոմանք վարչութեան կարգագրութեանց հակառակը գործեցին։

Նոր ժողովներ եղան, նորանոր վճիռներ կայացան, յանձնաժողովի գործերը քննիչ ժողովի յանձնվեցան, հայտարաններին վերահսկողներ նշանակվեցան իրաւասութիւններից, որպէս զի ալիւրի մէջ հող ու բրնձի թեփ չը խառնեն և հում չը թխեն հացը ու հացթուխները չը գլխեն, նշանակած գնից աւելի գնով չը վաճառեն ծածուկ և գիւղացիներից իւրաքանչիւրին օրական կէս լիտրից աւելի հաց չը ծախեն, որպէս զի քաղաքն չընկնի մեծ պարտքի տակ և քաղաքացիների օրական հացադիմը չը պակսի և այլն և այլն։ Բայց այս բոլորը չը կարողացան ոչ մի չնչաչափ օգուտ բերել աղքատին։ Այժմ քաղաքագլուխը մի կողմից, ատիկանապետը միւս կողմից, և մասնաւոր անձեր էլ մի երրորդ կողմից բացել են ատրպագութիւն աղքատների օգտին, բայց դորանով էլ աւելի բան չի գլուխ գալու, որովհետև ումից հազար էր սպասւում, տալիս է տասը, ումից տասը—տալիս է մէկ։ Չէ կարելի ասել որ քաղաքային վարչութիւնն ու խորհուրդը բոլորովին անհոգ են դէպի աղքատ դասակարգի վիճակը. անհանգստանում են ամէնայն չաբաթ մի, կամ երկու ժողով է լինում. խօսում են, խորհում են, վիճում են, վճռում են. բայց և այնպէս՝ աղքատների փորը քաղցից վեց-վեց է ուռում, հացթուխներն իրանց չարագործութիւնները չարունակում են և կայացած վճիռներն էլ քնում են թղթերի ծալքերում։ Ո՛վ է մեղաւորն այդ բանի. քաղաքային խորհուրդը, վարչութիւնը, թէ քաղաքացիք. դժուարանում եմ որոշակի պատասխանել այդ հարցին. ես միայն գիտեմ, որ մենք չատ խօսողներ ունենք, բայց չատ սակաւ գործողներ։—Հացթուխների պատասխանատուութիւնը, օրինազանցութիւնը և կամայականութիւնը ծածկվում

Fonds A.R.A.M

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

Ընթերցողին

Ներկայ օրերում «Մշակի» խմբագրությունը 25 տարեկան է դառնում։ Այդ առթիվ մտադիր էինք տպագրել մի հատուկ համար, որի մեջ ամփոփված լիներ մեր թերթի ծագման, զարգացման և ներկայ դրության պատմությունը։ Բայց հետո մտածեցինք, որ այդ ամենը ավելորդ է, որովհետև մեր ընթերցողները ամեն օր տեսնում են մեր աշխատությունը, և ոչ մի հատուկ համարի կարիք չկա։ Ուրեմն, ինչպես միշտ, այնպես էլ այս անգամ մենք կշարունակենք մեր գործը, ինչպես որ մինչև այժմ արել ենք։

Ներկայ պահը ևս չէ նախատես, որ տասը տարի հետո մեր ընթերցողների թիվը 30—35 հազարի կհասնի, կամ որ մի մշտական բաժանորդ կվճարի ոչ թե 3 ռուբլի, այլ 15—16 ռուբլի։ Ներկայ պահը ևս չէ նախատես, որ մեր թերթը կունենա մի հատուկ հեռագրական գործակալություն, որ մեզ կհաղորդի ամեն օր հեռագրեր Եվրոպայի և Ասիայի բոլոր մասերից։ Ներկայ պահը ևս չէ նախատես, որ մեր թերթը կունենա մի հատուկ գրական բաժին, որի մեջ կտպագրվեն ինքնուրույն գրական հոդվածներ, վեպեր, պատմվածքներ, բանաստեղծություններ և այլն։ Ներկայ պահը ևս չէ նախատես, որ մեր թերթը կունենա մի հատուկ գիտական բաժին, որի մեջ կտպագրվեն գիտական հոդվածներ, գրքերի քննություններ և այլն։ Ներկայ պահը ևս չէ նախատես, որ մեր թերթը կունենա մի հատուկ տնտեսական բաժին, որի մեջ կտպագրվեն տնտեսական հոդվածներ, գյուղատնտեսության, առևտրի, արհեստների, գործարանների, հանքերի և այլ բաների վերաբերությամբ։ Ներկայ պահը ևս չէ նախատես, որ մեր թերթը կունենա մի հատուկ մանկական բաժին, որի մեջ կտպագրվեն մանկական հոդվածներ, պատմվածքներ, բանաստեղծություններ և այլն։ Ներկայ պահը ևս չէ նախատես, որ մեր թերթը կունենա մի հատուկ գրականության բաժին, որի մեջ կտպագրվեն գրականության վերաբերությամբ հոդվածներ, գրքերի քննություններ և այլն։ Ներկայ պահը ևս չէ նախատես, որ մեր թերթը կունենա մի հատուկ տնտեսական բաժին, որի մեջ կտպագրվեն տնտեսական հոդվածներ, գյուղատնտեսության, առևտրի, արհեստների, գործարանների, հանքերի և այլ բաների վերաբերությամբ։ Ներկայ պահը ևս չէ նախատես, որ մեր թերթը կունենա մի հատուկ մանկական բաժին, որի մեջ կտպագրվեն մանկական հոդվածներ, պատմվածքներ, բանաստեղծություններ և այլն։ Ներկայ պահը ևս չէ նախատես, որ մեր թերթը կունենա մի հատուկ գրականության բաժին, որի մեջ կտպագրվեն գրականության վերաբերությամբ հոդվածներ, գրքերի քննություններ և այլն։

Մեզ գրում են ՂԶԼԱՐԻՑ որ այդ քաղաքում կազմվել է անցեալ տարվայ գեկտեմբեր ամսին հայ թատրոնասէրների խումբը։ Ներկայ թվի ու ուս թատրոնասէրների խումբը։ Ներկայ թվի յունվարի 24-ին եղաւ երկրորդ հայ ներկայացումը, խաղացին «Մարիէտտա և Ենինոյ Նշովիլը» մրցն։ խաղացին «Մարիէտտա և Ենինոյ Նշովիլը» պիեսն ասելը։ Թէև ամէնը պատրաստ է ոչ գնկօրա յան չար չքեղ էր, և դահլիճը լի էր թէ հայ և թէ մասամբ ուս հասարակութեամբ։ Ներկայացմանը մասնակցեցին՝ սիրելի թատրոնի կառավարութեան, օրիորդներ Շերմազանեանց և Արիշեանց։

—

ԲԱԳՈՒԻՑ մեզ գրում են՝ «Այս տարի աւելի անաջողութեան մէջ է Բագուի առուտուրը քան թէ անցեալ տարին։ Պատճառը, որ մեր գլխաւոր արդիւնաբերութիւնն է, Նրա առուտուրն էլ ընկած է. նրա վրա աշխատող հազարաւոր մշակներ ձեռները ծոցներում դրած, սպասում են այդ մերերքի առուտուրի վերականգնելուն, բայց չատ յոյս չը կայ։ Ինչ պատճառութիւնը թէ հայի, թէ մուի, թէ ամէնայն տեսակ ուտելիքների, թէ վերջապէսնաւթահանքների և բնակարանների թանգութիւնը խիստ ճնշում է ոչ միայն աղքատներին, այլ և միջակ ապրողներին»։

—

Մեզ հաղորդում են ԲԱԳՈՒԻՑ որ այդ քաղաքում գողութիւնները և աւազակութիւնները այժմ հետզհետէ սասկանում են։

—

«Այս վերջին ժամանակներս, գրում են մեզ ԲԱԳՈՒԻՑ, ամենք սովորութիւն են արել քաղաքիս փոստատանից գողանալ «Մշակին» և այլ լրագիրների համարները և գողանով նեղութիւն պատճառել լրագրների իսկական բաժանորդներին»։

—

ՍՈՒԽՄԱԼՈՒԻ գաւառից մեզ գրում են, որ այնտեղ ցօրենի խոպվարը (30 պուդ) ծախվում է այժմ 100 րուբլ, ալիւրը 120 րուբլ, գարին 80 րուբլ, կորնկը հասաւ 60-ի։ Սրանց համեմատութեամբ միւս ամէնայն ուտելիքները նոյնպէս թանգացան։

—

Մեզ գրում են ԻԳԴԻՐԻՑ՝ «Հարիւր տարեկան ծերունիները վկայում են, որ այս տարվայ պէս թանգութիւն և խիստ ձմեռ չը տեսնված և չը լսված բաներ են մեր կողմերում։ Թանգութեան սաստկութիւնը և չունեորների վերջին ծայր խեղճութիւնը ու չատերի քաղցածութիւնը մարդուս մտածել է տալիս՝ թէ ինչն դարունը արդեօք ինչ կը լինի ազգմակիների դրութիւնը»։

—

ԻԳԴԻՐԻՑ մեզ գրում են և հետեւեալը՝ «Մօտ օրերս մի քանի հարիւր ուղտ բեռ ալիւր հասաւ տեղս աղքատներին բաժանելու համար։ Իակ ընդհակառակն ունեորները, իրըև չունեորներ գնում են, կանգնում, երեսը պնդացնում են, որպէս զի իրանց տան իսկական աղքատների համար բերված ալիւրի պաշարը։

—

Փետրվարի 13-ին եղաւ Արծրունու թատրոնում պ. Աւանեանցու վերջին հրաժարական կենդէրը։ Թատրոնը կատարեալապէս լի էր և հասարակութիւնը կօնցէրտի աւարտվելուց յետոյ ողորմութեամբ մի քանի անգամ կանչեց պ. Աւանեանցուն։

—

Ըստ «Голосъ» և «Русскій Курьеръ» լրագիրների հաղորդում են որ մայրաքաղաքների հասարակութեան մէջ սկսեցին հաւաքել նուիրատուութիւններ յօգուտ այն սովատանների, որոնք վնասվեցան Ամերայնի պալատի մէջ փետրվարի 5-ին պատահած ճայթիւնի ժամանակ։

—

Մեզ գրում են ԱԽԱԼՔԱԼԱՔԻՑ փետրվարի 6-ից հետեւեալը. «Անցեալ օրը մի փոքրիկ հրդեհ պատահեցաւ մի գործին արհեստաւորի խանութում։ Արհեստաւորը երկիւղ կրելով, որ մի գուցէ ամբոխը հաւաքվելով քանդէ մօտակայ չինութիւնները, որոնց մէջ էր և իր տունը, աչքի իսաց չէր տուել և միայն իր հարեւանների օգնութեամբ հանգցրել էր հրդեհը։ Բացի գործին հարեւաններից հրդեհի մասին ոչ ոք չէր իմացել։ Այսուհետ մատղութիւն կայ գործիններին քաղաքի առանձին թաղում, Ղըռխ-Բուլաղ գետի ափին բնակեցնել։ Նրանի ներկայ տարվայ մէջ կը գործադրվի այդ միտքը, բայց դա չարիքի առաջն առնելու համար արմատական միջոց չէ կարող համարվել, այլ հարկաւոր է, որ մեր քաղաքացիք օր առաջ հրդեհասէջ մեքենաներ բերել տան, եթէ ոչ չբից հեռու, մեքենաներից զուրկ մի քաղաք, մի գիշերվայ մէջ հնչութեամբ կը փոխարկվի փայտակոյտերի մի կիսաւածի։ Դրանից յետոյ քաղաքացիներին կը մնայ մուրացկանութիւն միայն անել։ Ցոյս ունինք, որ այս ամենաանհրաժեշտ կէտի վրա հարկաւոր ուշադրութիւն կը դարձնվի»։

—

Հինգշաբթի, փետրվարի 14-ին հայ դերասանական մշտական խումբը ԹԻՖԼԻՍԻ Ամարայի թատրոնում ներկայացրեց «Մի հնոջ տանջանքը» դրաման և «Երկու տոմսակներ»։ Այդ պիեսաները պ. Ա. Յովհաննիսեանցի թարգմանութիւններն են։

—

Այսօր, փետրվարի 16-ին լինելու է ԹԻՖԼԻՍԻ դումայի նիստը։ Մինա հարցերի մէջ քննվելու է մանուածոզովի գիկուցումը թագաւոր կայսրի 25-ամեայ յոբելեանի առնելու մասին։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

«TEMPS» ԼՐԱԳՐԻ Կ. ՊՕԼՍԻ ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

—

«Շատ հետաքրքրելի է ներկայ հանգամանքներում ուշադրութեամբ աչքէ անցնել հայ լրագիրները, որպէս զի կարող լինենք հասկանալ հայ ազգի կարծիքը Անգլիայի պօլիտիկայի վրա փոքր-ասիական բէֆօրմների և Պենկեր փաշայի առաքելութեան նկատմամբ։ *)

Նախ և առաջ ես մտադրութիւն կը լինեմ պատրիարքարանի պաշտօնական օրգանը հարմարված «Մասիս» լրագրի մի յօդուածի վրա։ «Մասիս» նկատում է, որ կապոյտ գրքի ընթերցանութիւնը շատ օգտաւէտ կը լինի հայերի համար, որովհետև անգլիական պօլիտիկան մերկ յերևան է գալիս նրա մէջ։ «Մասիս» ակնարկում է մի նշանաւոր կէտի վրա Բիւրդիստանի գլխաւոր հիւպատոս Տրատտերի ձեռքով Վանի փոխ-հիւպատոս Կէյթընին գրված նամակի մէջ։ Գլխաւոր հիւպատոսը խորհուրդ է տալիս փոխ-հիւպատոսին, որ նա իր ճամրորդութեան ժամանակ հատատարմութիւն չընծայէ տաճիկ պաշտօնակալներին, այլ քիւրդ սերէսկէյներին ապաւինէ և նրանց հետ բարեկամութեան կապեր յօդէ։ Ուրեմն, ասում է հայ լրագիրը, աւանիկ մեծ Բրիտանիայի ներկայացուցիչը, որ փոխանակ իր պաշտօնին համաձայն քրիստոնեաներին պաշտպան հանդիսանալու քիւրդերի դէմ, ինքն քիւրդերի պաշտպանութեան տակ պիտի մտնի և նրանց ընկերը դառնայ»։

Հայ լրագիրները պնդում են առհասարակ, որ Անգլիայի ձեռքով կատարվելու մեծ բէֆօրմների վերաբերեալ պերճախօս յայտարարութիւններից իսկապէս ոչինչ չեն ճնում, բայց թէ հիւպատոսների տեղեկագիրները, որոնք դարձեալ ոչ այլ ինչ են, եթէ ոչ պաշտօնապէս վերահաստատութիւն արդէն վաղուց և հաւար անգամ հրատարակված հալածանքների։

Ինչ որ հայերը բնաւ չը պիտի կարենան ներել Անգլիային այն է, որ նա իր պաշտօնական թղթերի մէջ առանձին շեշտականքով (ostentantion) Քիւրդիստան է անուանում Հայաստանի հայարնակ գաւառները, մինչդեռ հենց հայ երկրագործներին չարչարողները յատկապէս քիւրդերն են։ Սրանցից յետոյ հայ ազգի թշնամութիւնների պատճառներից մինն է և տաճիկ պաշտօնակալների դասը, որ առաւել հետամուտ է իր անձնական շահերին, քան թէ ընդունած պատուէրների իրագործութեանը։ Բնկեր և Սուլէյման փաշաները մեծ ծառայութիւն մատուցած կը լինէին թէ Սուլթանին և թէ ամբողջ երկրին, եթէ նրանք իմացնէին Աբդիւլ-Համիդին այս անհաւատարիմ ծառաների անունները, որոնց ննդութիւնները դեռ դալանի են պահվում մեծաւորների հովանաւորութեամբ։

Ձէյթունի գործի վրա հաւաքած նոր տեղեկութիւններս ձշդում են ինչ որ արդէն գրած էի։ Ամեն բան կարգի է ընկել։ Անմասնելի լեռներին ապաստնած զէյթունցիները նրանք 500 էին թուով և նրանց պարապուխն էր Պապիկ անունով մի կաթօլիկ հայ։ Սա մի կրթված և քաջ երիտասարդ է, մի ինքնուրոյն անձն և արժանաւոր ներկայացուցիչ նոյն զէյթունցիների, որոնք տակաւին պահպանել են միջին դարերի ասպետական աւանդութիւնները և որոնց համար քաջութիւն է մարդուս գլխաւոր արժանաւորութիւնը։ Նրանց սովորական մի խօսքը լաւ ցոյց է տալիս, թէ ինչ նշանակութիւն ունի նրանց աչքում այդ առաքինութիւնը։ «Քաջ նէ՛ ան կանիս, ասում է զէյթունցին այն ամեն հանդամանքների մէջ, որոնք արիութեան մի ապացոյց են պահանջում։—Պապիկը իր զինակիցների հետ այժմ մտել է Զէյթուն։

Մօտիկ ուսումնասիրելով այս ազգութիւնները՝ մարդ ամեն քայլափոխին հանդիպում է հետաքրքրութեան առաջ նիւթ տուող նիւթերի, որոնք ապացուցանում են թէ այդ ազգերը արժանի են առաւել մեծ համակրութեան քան որ չնորհվում է նրանց։

Այսպէս գանում եմ, որ հայերը յոյների նման կրթութեան մէջ դիտելով իրանց ազգի վերակենդանութեան միջոցը, հիմնած են այս տարուայ յունվար ամսին մի ընկերութիւն, որի անունն է «Կիլիկեան»։ Ընկերութիւնը գտանվում է նորին սրբազնութեան Ներսէս պատրիարքի հովանաւորութեան ներքև և նրա նախագահն է պ. Մինաս Չերազ, պատրիարքարանի ատենադպիրը։ Ընկերութիւնը հիմնած է մի վարժարան Զէյթունի մէջ և երկքը հաջինում։ Մէկ տարի առաջ նա բացից իր հինգերորդ վարժարանը Մարաշի մէջ Սուլթանի պատգամաւոր Սէյիդ փաշայի և Սիսի կաթողիկոսի ներկայութեամբ։ Վեցերորդը բացվելու է շուտով Սիսում, որ Կիլիկիայի կաթողիկոսութեան նիստն է։

Ազգային կրթութեան նուիրված այս շարժողութեան պարագլուխները իսկապէս երիտասարդներն են. նրանցից շատերը ուսած են Ֆրանսիայի մէջ և նրանց գլխաւոր ջանքերից միևն էլ այս է, որ Ֆրանսերէն լեզուն պարտաւորական լինի իրանց վարժարաններում։

«Արտասահման ընկերութեան» մասին ես արդէն տեղեկութիւն տուած եմ, նրա գործունէութիւնը տարածվում է գլխաւորապէս արևելեան Հայաստանի, այն է Վանի վիլայէթի և Դիարբեկիրի վրա, ուր արդէն շատ վարժարաններ ունի հիմնած։

Կան և ուրիշ շատ ընկերութիւններ, նախ և առաջ «Պարոյրեանց Արևելեանը» և «Իզմիրլեանները» (Իզմիրլեկիրի գաւառում)։ Առաջնի գործունէութեան ասպարէզն է յատկապէս արևմտեան Հայաստանը—Մուշի, Բիթլիսի և Ալաշկերտի շրջանները, ուր արդէն յաջողել է բանալ բաւականին դպրոցներ հասարակաչին կրթութեան համար, իսկ երկրորդը հիմնել է մի դպրոց քիւրդերից և հայերից բնակված գաւառի մէջ։ Սրտաշարժ հանգամանքներից մին այս է, որ այդ գաւառից Կ. Պօլիս եկած հաճախներից շատերը ընկերութեան անդամ են և մասնակցում են նրա ծախքերին, որպէս զի գէթ իրանց գաւակները անուս չը մնան։

Միւս ընկերութիւնները ընտրած են այս կամ այն գաւառը, այնպէս որ կրթութեան գործը արագ յառաջ է գնում Հայաստանի մէջ։

Փոխադարձ նախանձաւորութեան հարկ է վերագրել և այն գեղեցիկ երևոյթը, որ Կ. Պօլսի հայ օրիորդներն ևս, հայկազն երիտասարդների օրինակին հետևելով, սկսել են ընկերութիւններ կազմել։

Ես կանուանեմ «Ազգանուէր Հայուհեաց» ընկերութիւնը, որ հիմնված է Պրուսայի և Կազըքեօյի օրիորդներից և որի նպատակն է կրթութիւն տարածել Հայաստանի և Կիլիկիայի պատանի աղջիկների մէջ։ Էջմիածնի կաթողիկոսն Վէսրդ դ. Նորերս մի քաջալերական կոնդակ առաքեց այս ազնիւ հայ օրիորդներին։

Օրիսաբեօյի «Գործոցասէր Հայուհեաց» ընկերութիւնը, որի կազմողները նոյնպէս հայ օրիորդներն են, մտադիր է վարժուհիներ պատրաստել գաւառների համար. հիմնադիրներն են այն աստիճանի անձնուէր են, որ գաւառութեան պաշտօնը ինքեանք են կատարում։

Վերջացնում եմ նամակս յիշելով և մի ուրիշ ընկերութիւն որ առանձին ուշադրութեան արժանի է։ Շուայլութեան սէրը այստեղ սաստիկ տարածված լինելով, այս ախտի դէմ մաքառելու համար հայ սիկիներն և օրիորդները կազմել են Կ. Պօլսի Սամաթիա թաղում մի ընկերութիւն, որի «Պարզասէր» անունն արդէն որոշում է նպատակը։ Այս ընկերութեան անդամները պարտաւորվում են հագնել միայն պարզ և էժան հագուստներ։ Ունևոր անդամները այս կերպով խնայված արծաթը նուիրում են դպրոցների զանձարանին։ Մի կիրակի ես ներկայ գտանվեցայ Սամաթիա և տեսայ պատարագից յետոյ մօտ յիսուն հոգի այդ ընկերութեան անդամներից։ Նրանց հագուստը թէև պարզ, բայց վայելուչ էր—élegant։ Շատերը սիրուն են, և քաղցր է տեսնել, որ Սամաթիայի մի անկյան թաղում կորած հայ օրիորդները այդպիսի պաշտելի անձնուիրութեամբ բարիք են գործում։

Փ. Վ.

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ, ԸՆԿԵՐՈՒԹԵՆԻՑ

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 15 փետրվարի։ «Прав. Вѣстн.» հաղորդում է որ Մեծ Իշխան Միխայիլ Նիկոլայեվիչ իր Ամուսնու և Մեծ Իշխան Միխայիլ Միխայիլովիչի հետ հասան Ս. Պետերբուրգ փետրվարի 13-ին։

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 15 փետրվարի։ Բարձրագոյն հրամայված է հաստատել Ս. Պետերբուրգում բարձր կարգադրողական յանձնաժողով, պետական կարգ և հասարակական հանգստութիւն պահպանելու նպատակով։ Գլխաւոր առաջնորդ բարձր կարգադրողական յանձնաժողովի նշանակված է կոմս Լօրիս-Մէլիքօվ։ Այսօր «Прав. Вѣстн.» լրագրում տպված է կոմս Լօրիս-Մէլիքօվի յորդորը, որ ուղղված է մայրաքաղաքի բնակիչներին։ Պարիզի ժամանակաւոր գիներալ—նահանգապետ նշանակված է Դոնդուկով—Կօրսակով։ Գուրկո արձակված է Ս. Պետերբուրգի ժամանակաւոր գիներալ-նահանգապետի պաշտօնից, այդ պաշտօնը վերցված լինելու պատճառով, բայց պահպանում է Ս. Պետերբուրգի շրջանի զորվարչական գործերի հրամանատարի պաշտօնը։

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 15 փետրվարի։ «Петерб. Вѣдом.» լրագիրը լսել է, որ Վ.Էրա Զասուլիչ երէկ կալանաւորված է մի ծովային օֆիցերի բնակարանում, որի հետ հետ նա բարեկամ լինելով, ապաստանվում էր նրա տանը։

ՓԱՐԻԶ, 14 փետրվարի։ «Temps» լրագիրը հաղորդում է որ Գարտման խոստովանվեց որ Մոսկվա-Կուրսկեան երկաթուղու եղեռնագործութեան յանցաւորը նա է եղել։ Ֆրանսիական կառավարութիւնը վճռեց յանձնել Գարտմանին ռուսաց կառավարութեանը։

խմբագիր—հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐՇԱՐՈՒՆԻ

*) Այդ բանը ես մտադիր եմ անել կանոնաւոր կերպով իւրաքանչիւր չաբաթ կամ երկու չաբաթը մի անգամ։ Ը. Ֆրանս. Թղթակից։

Fonds A.R.A.M

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Մամուլի տակից դուրս են եկել և վաճառվում են Կինտօրեանական Գրախանութում հետևեալ գրքերը։

Մանկական երգեր Գամառ-Քաթիպայի, կազմած	—	ր.	25 կ.
— նոյնը անկազմ	—	»	15 կ.
Թաւամազ մեղու՝ պատկերազարդ, կազմած թարգ. օր Ն. Տէր-Մարկոսեանի	—	»	40 կ.
Կարմիր լապտեր՝ պատկերազարդ և կազմած, թարգ. օր Ն. Տէր-Մարկոսեանի	—	»	50 կ.
— նոյնը առանց կազմի	—	»	30 կ.
Վէպեր. Ե. Գրիգորեանցի	—	»	60 կ.
Պէպօ. կոմեդիա երեք արարվածով, հեղ. Գ. Սունդուկեանի	—	»	30 կ.
Մօրես կամ աշխատութիւն, հեղ. Տ. Գաւռօ-Թարդմ. Պաղիերէնից	1	»	— կ.
Խորհրդաւոր կղզի, հեղ. Ժ. Վէրն 3 հ. թարգ. Պաղիերէնից	4	»	— կ.
Դիւաբնակ լուսր. հեղ. Էժէն Սիւ 2 հ. թարգ. Պաղիերէնից	2	»	75 կ.
Գառանեկան ներշնչումներ, հեղ. Հրանտ Ասատուր	—	»	60 կ.
Սահմանադրութիւն և հայ ժողովուրդն Հր. Ասատուր	—	»	35 կ.
Մի կաթիլ արտասր, զոր կը հեղու Միսակ հայ մոխիրին վրայ	—	»	35 կ.
Խօսք զհայրենեաց հեղ. Վ. Վ. Պարտիզակցի	—	»	70 կ.
Թորոս աղբար Հայաստանի ձմեռորդ հեղ. Սրուանձտեանց	1	»	25 կ.
Մանանայ նոր հեղինակի	1	»	75 կ.
Սիրաք և Սամուէլ բարի հօր կրթական դասեր, հեղ. Խրիմեան Հայրիկ	1	»	45 կ.
Մարգարիտ արքայութեան երկինից, նոյն հեղ.	—	»	75 կ.
Վանդոյժ. կուժ մի ջուր իւր այրած հայրենեաց վերայ կ'սրսկէ Խրիմեան Հայրիկ	—	»	20 կ.
Թէ ինչ շահեցանք Բերլինի վհատողէն, հեղ. Մ. Զնրապի	—	»	40 կ.
Հայաստան և Իտալիայ նոյն հեղ.	—	»	60 կ.
Սամուէլ Մուրատեանի կտակի խնդիրը, դատախօսութիւն Ս. Արծրունու.	—	»	50 կ.

Հրատարակութիւն Զարմայր Մսերեանի

Փարոս Հայաստանի, պատկերազարդ հանդէս.	1	»	— կ.
Սղոյր և քոյր Գերմանական վէպ. պատկերազարդ	—	»	30 կ.
Արքայադուստր Գերմանական վէպ. պատկերազարդ	—	»	35 կ.
Հակայական ձեռքեր Անգղիական վէպ, պատկերազարդ	—	»	10 կ.

Իշխան Բէհբութեանի Հրատարակութիւններ

Վէրքի իմ վէշէր, Ջարա երեք պատկերով Մ. Տ. Դ.	—	»	40 կ.
Թեքեր բիճու Հանաքը. Օպերետա մի գործողութեամբ	—	»	25 կ.
Աչնանային երեկոյ գիւղում, վոդեվիլ մէկ արարուածով.	—	»	25 կ.
Բռնի ամուսնութիւն. կոմեդիայ մէկ արարուածով	—	»	40 կ.
Ժանօ և Ժանէտ, օպերա-վոդեվիլ, մէկ գործողութեամբ.	—	»	40 կ.
Պառաւներին խրատ. վոդեվիլ մէկ արարվածով Մ. Տ. Դ.	—	»	50 կ.
Տիկինը նրան ապատամ է, կատակերգութիւն մէկ արարուածով.	—	»	30 կ.
Անանուն կատակ. կատակերգութիւն մէկ արարուածով.	—	»	40 կ.
Փակուած դրան մօտ. պատկերամենախօսութիւն	—	»	30 կ.

Նոյն տեղը վաճառվում են ամենայն տեսակ դասագրքեր Հայերէն, Ռուսերէն և օտար լեզուների, դասական պիտոյքներ ուսուցիչարանների և աշակերտների համար. Հայերէն, Ռուսերէն և Գաղիերէն վիպասանութիւններ, ամենայն հատակի ընթերցանութեան և գիտութեան զանազան ճիւղերին վերաբերեալ գրքեր. պատուէրները կատարվում են ամենայն արագութեամբ։ Օտարաքաղաքացիք իրանց պահանջները պէտք է ուղարկին հետևեալ հասցէով Въ Тифлисъ. Въ Центральную книжную торговлю“

8—10

Վիրակի, յունվարի 27-ից սկսած, Գունիբեան փողոցի վրա, ցիրկի մօտ գտնված բալագանի մէջ կը ներկայացնվի հասարակութեանը երբէք այստեղ չը տեսնված երևոյթ, այն է ԵՒՐՕՊԱՑԻ ԸՆՏԻՐՅԱԼ ՀԱԿԱՑ ՕՐԻՈՐԻ **ԱՄԱԼԻԱ** *և աշխարհի ամենափոքր* ԿԵՐԼԻԿՆԵՐ ՄԵՐԿԻՑ ՀԵՆԵՐԻԽ ՎՕԼԳԻՆ *և* ՄԵՐԿԻՑՈՒՀԻ ԼՈՒԻՋԸ։ *Տեղերի գները՝ առաջին տեղեր 50 կոպէկ, երկրորդ 30 կոպէկ։ Լրեխաները կէսն են վճարում։*

5—5

ՍԻՆՕԴՆ ՍՐԲՈՑ ԷՋՄԻԱԾՆԻ *ուղարկած լինելով Գերապատիւ առաջնորդին Տփխիսու հրամանաւ ՆՈՐԻՆ ՕՏՈՒԹԵԱՆ ՎԵՀԱՓԱՌ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ՀԱՑՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ԿՈՆԴԱԿ օրհնութեան և գոհութեան վասն առաւ ՆԻՒԹԱՑՈՒՈՒԹԵԱՆ ժողովրդոց քաղաքիս ի նպաստ շինութեան ՆՆՋԱՐԱՆԻ ՁԵՄԱՐԱՆԻ արդյ ԷՋմիածնի. Այս կոնդակը պիտի ԿԱՐԴԱՑՒԻ առաջիկայ ԿԻՐԱԿԻՍ որ է 17 փետրվարի ՎԱՆԱՑ մայր եկեղեցւոյ մէջ և յետոյ կարդով ՄԻՒՍ եկեղեցիներում՝ ի լուր բարեպաշտ ժողովրդոց, որ մասնակից եղան այն նուիրատուութեան։*

Անդամ կոնսիստորիայի Գէորգ աւագ քահանայ Թէմուրազեանց

ԲԵՐԼԻՆԻ *ակադեմիայի* ԻՆՁԻՆԵՐ Կ. Կ. Կալլինգ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒՄ Է *ամեն տեսակ պլանններ և զանազան* ՇԻՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ Է *անձն առնում։ Հասցէն Վասիլեոստրովսկայա Նաբերեժնայա, № 4, ՎՆԵՐԻՆ ՑԱՐԿՈՒՄ։*

5—6

ՄԻ ՕՐԻՈՐԴ ՎԱՐԺՈՒՀԻ, *որ ուսուցչուհու ՎԿԱՑԱԿԱՆ ունի, ՆՈՐ Է եկել ՓԱՐԻԶԻՑ և հիմնաւորապէս իմանում Է ՌՈՒՍԵՐԷՆ, ՖՐԱՆՍԻԵՐԷՆ, ԳԵՐՄԱՆԵՐԷՆ, ԱՆԳԼԻԵՐԷՆ և ԻՏԱԼԵՐԷՆ լեզուները, նոյնպէս ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ և ԵՐԳԵՑՈՂՈՒԹԻՒՆ. փնտռում է ԴԱՍԵՐ կամ վարժուհու ՊԱՇՏՕՆ։ Հասցէն. Առաջնանկայա փողոց, ՋՈՒԲԱԼՕՎԻ ՏՈՒՆ, առաջին յարկում Սեմինարիայի Հանդէպ, Բօղոկու բնակարանում։*

5—6

ՆԵՐԿԱՅ 1880 ԹՒՈՒՄ ԿԸ ՏՊԱԳՐՎԻ

„ԿԱՑԾԵՐ“

ՎԷՊ ՏԱՃԿԱՍՏԱՆԻ ՀԱՑՈՑ ԿԵԱՆՔԻՑ

Հեղինակութիւն ԸՆՑՓԻ

Վէպը բաղկացած կը լինի երկու առանձին հատորներից իւրաքանչիւրը կը բովանդակէ մօտաւորապէս 400 տպագրված երեսներ։ Ընդունելի գինն է 1 ր. 50 կ., իսկ միասին 3 ր.։ Մէկ հատորի համար առանձին ստորագրութիւն չէ ընդունվում։

Ստորագրվել կարելի է ԳԱՅԱՆԵՐՈՒՄ *այն պարոնների մօտ, որոնք բարեհաճել են բաժանորդներ հաւաքել «ԿԱՑԾԵՐԻ» տպագրութեան համար, իսկ* ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ *պէտք է դիմել «Մշակի» խմբագրատունը Յ. ՄԷԼԻՔ-ՅԱԿՈՒԲՆԵՑԻՆ։*

ՀԱՇՏԱՐԱՐ *դատարանի 4 բաժնի դատաստանական* ՊՐԻՍՏԱՎ. ՎԱՍԻԼԵՆԿՈ *քաղաքային օրէնսգրութեան 1030 յօդուածի համեմատ յայտնում է, որ* ՓԵՏՐՎԱՐԻ 16-ԻՆ *առաւօտեան 10 ժամին, Սրևանեան հրապարակի վրա, Թամամշեվի քարվանսարայի մօտ, պօլիցիական վարչութեան հանդէպ* ԱՃՈՒՐԴՈՎ ԿՂ ՅԱԽՎԻ ԱՑՐԻ ԷՓԵՄԻԱ ՄԱՑԻՍՈՒՐՈՎԻ *շարժական կացրկը, որ բաղկացած է զանազան կահ կարասիքից, պատհարաններից, բուֆէտից և այլն և որ գնահատված է 148 ր.։* ԱՑՐԻ ՄԱՑԻՍՈՒՐՈՎԻ *կալքը ծախվում է Ստեփան Գօմպալօվի 1880 թ. ՊԱՐՏՔԻ և 1876 թուի սեպտեմբերի 14-ից սկսած պարտքի ՏՕԿՕՄԻ և դատաստանական ծախս 120 ր. ՉՔ ՎՃԱՐՈՒԼՈՒԻ համար։*

3—3

ԹԻՖԼԻՍԻ ՔԱՂԱՔԱՑԻՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ *յայտնում է, որ* ՌՈՒՍԱՑ ԲԱԶԱՐԻ *և* ՀԱՒԱԲԱՐԻ ՀՐԱՊԱՐԱԿԻ *վրա կառուցված են* ԱՌՈՒՏՐԱԿԱՆ ՇԻՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ *վարձով տալու համար. ռուսաց բազարի վրա 18 հասարներ և Հաւաբարի հրապարակի վրա 40։ Ցիշեալ շինութիւնները վարձով վերցնել ցանկացողները ԿԱՆԿԱՑՈՂՆԵՐԸ հրաւիրվում են քաղաքային վարչութիւնը, որի ԴՐԱՍՆԵՆԱԿՈՒՄ ամենայն օր, բացի սուն օրերից, առաւօտեան 10 մինչև 2 ժամը երկկոյեան վարձի պայմանները կը յայտնվին։*

3—3

С. ПЕТЕРБУРСКІЙ ПОРТНОЙ

ГЕРМАНЪ

ОБРАТИТЕ ВНИМАНІЕ

Имѣю честь извѣстить почтеннѣйшую публику, что нынѣ мой магазинъ и мастерская находятся на Гановской улицѣ на противъ дома Хосроева, въ новомъ устроистве Шахъ-Назарова, только что получено большой выборъ осенней и лѣтней Англійской и Французской матеріи и также принимаются заказы военныхъ и гражданскихъ костюмовъ по умѣреннымъ цѣнамъ.

4—5

ԹԻՖԼԻՍԻ ԱՐՈՒԵՍՏԱՒՈՐՆԵՐԻ ԿԼՈՒԲԻ *բաժանմունքների խորհուրդը* ԿԱՐԳԱԴՐԵՑ *որ մինչև մեծ պասը, հինգշաբթի և կիրակի օրերը կը լինեն* ԴԻՄԱԿԱՀԱՆԴԷՍՆԵՐ, *իսկ շաբաթ օրերը* ԸՆԴԱՆԵԿԱՆ ԵՐԵԿՈՆՆԵՐ։ *Հիւրերը կընդունվին համեմատ առաջին յայտարարութիւնների։ Հագուստների ձևը կը լինի. վինուորականները սիւրտուկով ու էպոլետներով, իսկ ճեպազծները սև հագուստով։*

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝

1. ԵՐԳՆԿԱՆՑ ԲԱՀԱՆԱՅ—Մանկական երգարան, երգեր և պար-երգեր ընդունված է Ներսիսեան և Գայանեան դպրոցներում. գինն է . . — ր. 20 կ.
2. ՄԱՅՈՒՆԵԱՆՑ—Երգարան աղջկանց և աշակերտուհեաց Հայկական ուսումնարանաց . . . . . 1 ր. — կ.
3. ԲԺԻՇԿ Բ. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆՑ—Դիֆտերիտ բողազացաւ . . — ր. 25 կ.
4. ԲԺԻՇԿ. Գ. ՏԷՐ-ԳՐԻԳՈՐԵԱՆՑ—Վարակիչ հիւանդութիւններ.

(Ծաղիկ, կարմրուկ, սկարլատին, բծաւոր տիֆ, անդրագարձ տենդ, դիֆտերիտ, ընդհատ տենդ, խօլերայ, դեղին տենդ, որովայնատիֆ և ժանտախտ)

Սոցա յատկութիւնները, ծագման և տարածման եղանակները և նախապաշտպանողական միջոցներ։

—

Վաճառվում են Յ. Գրիգորեանցի Կովկասեան գրավաճառանոցում։

5—8

Աշնանվի քարվանսարան այրվելուց յետո, նորից բացված է իւաստակ մոմի առևտուր Միհրեան փողոցում Աբգրունու քարվանսարայում № 14. իւրաքանչիւր շաբաթ ստացվում է նոր շինուած իւաստակ մոմեր իմ սեփական գործից և որոնք վաճառվում են էժան գնով. խնդրեմ գնողներին չը թողնել իրենց այցելութիւնները։

Յովհաննէս Կարիճեան

4—4

Փետրվարի 12-ից կը բացվի իշխան ՍՈՒՄԲԱՏՈՎԻ *տանը* ԿՈՆԴԻՏԵՐԻ *և* ՀԱՑԱՐԱՐԻ (пекарня) *մագազին «ВАРШАВСКАЯ ПЕКАРНЯ» վերնագրով, որտեղ կը վաճառվին զանազան տեսակ իմարեղէններ, նոյնպէս կը վաճառվին զանազան տեսակ կօնֆէտներ արժան գնով. թէ փոքր և թէ մեծ քանակութեամբ ցանկացողները կարող են ստանալ ԻՄ ԳՈՐԾԱՐԱՆԻՑ։ Օտար քաղաքացիք կարող են դիմել հետևեալ հասցէով.* СОЛОЛАКИ, ВЪ ВАРШАВСКОЙ ПЕКАРНИ Мартиросу Ахназарову. *Պատուէրները կը կատարվեն ամենայն ճշդութեամբ, գնողներին մեծ զիջումն անելով և փոստի ծախսը մեզ վրա առնելով։ Կօնֆէկտների գինը փունջը 40 կոպէկից մինչև 1 ր.։*

ՄԻ ՀԱՑ ՕՐԻՈՐԴ, *որ աւարտել է իւր ուսումն Ս. Պետերբուրգի օրիորդաց Գիմնազիանների մէջ, ցանկանում է վարժուհու պաշտօն ստանալ Կովկասի ՀԱՑՈՑ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆՆԵՐՈՒՄ։ Պայմանները խնդրում ուղարկել հետևեալ հասցէին.* С. Петербургъ, Новая улица, домъ № 14 кв. № 10 Хр. Ив, Іоапу.

4—5

Дозволено Цензурою 15 Февраля 1880 г. Тифлисъ.

Տպարան Ա. Ա. Միխելսոնի

Типографія А. А. Михельсона.

Fonds A.R.A.M

№ 26 Փետրվարի 19 (Մարտի 2) 1888 Փետրվարի 19 (Մարտի 2) № 26

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի կէս տարվանը 6 րուբլի
Առանձին համարները 5 կոպէկով

Բաժանորդագրութիւնք ընդունվում են միայն խմբագրատան մէջ։

Յայտարարութիւնք ընդունվում են ամեն լեզուով։

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի և տօն օրերից)

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ։

Օտարաքաղաքացիք դիմում են ուղղակի
Тифлисъ. Редакція „Мшакъ“

ՄՇԱԿ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Տան և ինձ փետրվարի յիշատակին։—Ընդքին առաւելութիւն։ Հայի ներկայ վիճակը։ Նամակ Շուշուց։ Նամակ խմբագրին։ Ներքին լուրեր։—Արտաքին առաւելութիւն։ «Temps»ի լրագրի թղթակցութիւնը հայերի մասին։—«Մշակի» հեռագրերը։— Յայտարարութիւններ։— Բանասիրական։ Հայ կաթոլիկներ։

ՏԱՍՆ ԵՒ ԻՆՆ ՓԵՏՐՎԱՐԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Ընդհոլ ռուսաց մամուլը, ամբողջ ռուսաց հասարակական կարծիքը ամենամ են այսօրվայ օրը, 19 փետրվարի, մեր Թագաւոր Կայսրի թագաւորութեան 25 ամեայ տարեդարձի օրը։

«Русская Старина» ամսագրի փետրվարի տետրակը ամբողջութեամբ նուիրված է այդ նշանաւոր օրվայ յիշատակին։ Վրըջկի բոլոր նիւթերը վերաբերվում են ներկայ թագաւորութեան նշանաւոր գործերին և արած վերանորոգութիւններին։

Ընկարելի է մոռանալ Թագաւորի խոսքերը, որոնք ասվեցան 1861 թ-ի յունվարի 28-ին պետական խորհրդի ընդհանուր նիստը բացվելու ժամանակ։

«Ծորտերի ազատութեան գործը, որ ներկայանում է պետական խորհրդի քննութեանը, ասում էր Կայսրը, իր նշանաւորութեան կողմից ես համարում եմ Ռուսաստանի համար կենսական խընդիր, որից կախված է նրա ոյժերի և հզորութեան զարգացումը։»

Մեծ խոսքերը իրագործվեցան մեծ գործերի միջոցով։ Ընչ խընդիրը, որ Կայսրը իրաւամբ համարում էր հիմնական խնդիր Ռուսաստանի համար, լուծվեցաւ և նրա ետևից իրագործվեցան շատ ուրիշ խնդիրներ, կատարվեցան շատ ուրիշ վերանորոգութիւններ, որոնք կապ ունէին առաջինի հետ, և որոնց մի առ մի հարևանցորէն յիշելն անգամ ներկայացնում է մի փայլուն էջ բաղաքակրթական պատմութեան մէջ։ Ռոլոր հինը և ազատ զարգացման արգելք դնողը հետզհետէ վերցվում էր և նրա տեղը դրվում է նորը և ժամանակակիցը։

Խմիչքների կապարը, մարմնի պատիժը, տղապրական խոսքի ճնշումը, փակված դատարանները, —այդ բոլորը վերցվեցաւ և սերմանվում են նոր և առողջ սերմեր՝ քաղաքային և նահանգական ինքնավարութիւն (զեմստվո), հրապարակական դատարան, բիւդժէտի հրատարակելը, ընդհանուր զինուորագրութիւն և այլն։

Ընդ այդ վերանորոգութիւններին համեմատ յայտնվում են մարդիկ, որոնք ընդունակ են լինում դիմաւորելու քաղաքական հասնելքին, և որպէս առողջ մարմին, ներկայանալ աստղարէզի մէջ։ Երբ յարուցվեցաւ արևելեան հարցը, յարուցվեցաւ և հայկական հարցը, որը ներքայի ուշադրութիւնը գրաւեց։ Մինչ հայկական խնդիրը ներքայի դիւանագիտութեան մէջ վիպում էր իր փափուկ աստիճանում, նոյն ժամանակ և ծագեցաւ հայ-գրգռատանի մէջ ներքին կրօնական հարց, հասունացան և հակահասունացան կաթոլիկական հարցը, և մի մեծ հարուած առաւ ազգութեան գործին։ Կաթոլիկական հարցը մի և նոյն ժամանակ, տանիքաց կառավարութեան ներքին գրգռմամբ, երևեցաւ և Ցանկա-Հայաստանի գանազան կողմերում և դարձ այդ էր, որ հայկական գործը ցանկացած յաջողութեամբ չը առաջաւ։ Մենք բաղդ չունեցանք լսելու, թէ հայ-կաթոլիկներն որքան օգնեցին, երբ հայ-լուսաւորչականների ներկայացուցիչները գործն աչխատանքով և անձնանուիրութեամբ պաշտպանում էին հայկական գործը։

Հայ-ազգի պատուիրակները երբ ներքայանալով՝ պաշտպանում էին գիտութիւն, մարդասէր ոգեորմութիւն, հայը գրաւված էր կրօնական խնդրով, որով ներքայն կարծեց հայ ազգը որպէս մի կրօնական կազմակերպութիւն, և ոչ որպէս ազգութեան ամբողջութիւն։ Մինչ Ցարեսի գործիների մէջ նշմարվում էր կենսաշունչ, և լեռնական հայը պատրաստ էր պաշտպանել ազգութեան պատիւը, ոչ ցանում եմ ասել, յանկարծ լսվեցաւ դաւաճանութեան ձայնը ներքոյ ձեռքով, հայ կաթոլիկաց ձեռքով։ Ջէյթունի քաջ լեռնականները բազում ժամանակ յանիրաւի տապալեցան քանաների մէջ և ապաշխարեցին այն գործի համար, որի ճանաչութեան վրայ պատրաստ էին հարկատու է ամեն տղոց։

Վկրջապէս կազմվեցաւ Ցանկաստանում երեք մեծ հայկական ընկերութիւններ, որոնց նպատակն էր լոյս ծաւալել նարտարեայ սերնդի մէջ և պատրաստել ապագայում լաւ հայեր հայրենիքի համար։ Ցանկաստանի հայ-կաթոլիկները որքան օգնեցին այդ ընկերութիւններին, մենք չենք կարող ասել, որովհետև Ցանկաստանի հայ-կաթոլիկաց կեանքը մեզ բաւական մթին և կատարեալ անծանօթ է։ Հայկական ընկերութեանց նպատակը լինելով ազգային ընդհանուր կրթութեան գործը, արդեօք պիտի և համակրէ Թուրքիոյ մէջ բնակվող քաջ լեռնական հայ-կաթոլիկաց բարոյական պահանջին։ Մենք մեծ յոյս ունենք յիշեալ ընկերութեանց գործունեում իրագործել Թագաւորի ձեռքով շնորհված ըէֆորմները։

Եւ այդ բոլոր վերանորոգութիւնների խորհուրդը, կարելի է ասել, ամփոփում է մի խոսքի, մի գաղափարի մէջ խաւարի տեղ լոյս։

Այդ պատճառով ամեն մի քայլ դէպի առաջ, ամեն մի ջանք աւելացնել լոյսը և յետ մղել խաւարը, մեր կարծիքով ամենալաւ միջոց է տօնել փետրվարի 19-ի յիշատակը։ Այդ պատճառով մենք չենք կարող առանձին ուրախութեամբ չողջունել մեր Թիֆլիսի Ռուսկայի շաբաթ օրվայ վճիռը, որով նա կամենում է տօնել այդ նշանաւոր և անմոռանալի օրը, առաջարկելով տերութեանը, եթէ հիմնվի Կովկասեան Համալսարան, նշանակել քաղաքի գումարներից 100,000 րուբլի և տալով մի գեղեցիկ քաղաքի մէջ,

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՀԱՅ ԿԱԹՈԼԻԿՆԵՐ

Բաւական է որ մի ակնարկ ձգենք մեր ազգի անցեալ պատմութեանը՝ և պատկերացնենք մեր երևակայութեան առաջ նրա անցեալը, անպատճառ պէտք է համոզվենք, որ հայը իր գարեոր ասպարեզութեան մէջ քայած դառն և ցաւալի ազէտներից յետոյ, կրկին չը կարողացաւ ճանաչել իր մնայուն թշնամուն, որն իր ոգոի մէջ անդադար հանդչում է և գուցէ բաւական ժամանակ սրանից յետոյ բաժանվելու չէ։ Հայի անգութ և անատակելի թշնամին, նրա ազգութիւնից յառաջացած կրօնական վէճերն և եղբայրասպանութիւնն է։

Եթէ ներկայացնենք մեր երևակայութեանը այն տխուր պատկերները, և այն ցաւալի իրողութիւնները, որոնք կատարվել են մեր ազգի երկու մարմինների՝ հայ-լուսաւորչականների և հայ-կաթոլիկների մէջ, անպատճառ պէտք է ցաւենք (եթէ դգացող սիրտ ունենանք) անցեալի վրա և որի տխուր յիշատակները մենք տեսնում ենք այժմ էլ հայի յոյն ճակատի վրա։ Սարկութիւնը յառաջացած և չարունակ քաղաքական հանգամանքների ենթակայ վինելով, բնականաբար հայը գիմում էր նրա պաշտպանութեանը, որի հզոր բազուկը կարող էր պաշտպանել նրան հալածող ձեռքից, Ցանկաստանի թոյլ և մոլեռանդ սիրապետութեան մէջ, ուր ժողովրդի պատիւը, սեպհականութիւնը, և անձը բռնաբարվում էր անխարար ձեռքից, և ուր կրօնական ազատութիւնը ոտնակոխվում էր այլակրօնների, բաւական էր որ նպատակ կրօնափոխութեանը. և Հռոմի և Գազիոյ ազդեցութիւնը Ցանկաստանի վրա, այդ գործի վերաբերութեամբ, բաւական դիւրացուցիչ կարող էին լինելու։

Իսկ մի քանի բարձր եկեղեցականների չափազանց եսական բնաւորութիւնը, որը այդ գործին բաւական ազդեց և քաժանման պատճառ եղաւ, ժողովրդի ոգէտ զատից բաւական համակրվեցաւ և փառաբանութիւնների արժանացաւ։ Որքան ցաւալի է ասել, որ հայ ազգի մեծամասնութիւնը, հայ-լուսաւորչական մասը, փոխանակ հեռանալու աչք նայելու գործի և քաժանման վրա, տգիտաբար համակրեցին կրօնական քաժանմանքին, և յամառութեամբ պնդեցին իրանց ևս չը հասկանալի մարին։ Կրօնական քաժանմունքից առաջացած ազէտալի իրողութիւնները չենք կամենում յիշել, այլ որքան որ մեր միտքը կը նեղէ մեզ, կամենում ենք ասել հետևեալ իրողութիւնները։ Վերառնենք անցեալ 1877—78—79 թուականները, և տեսնենք հայի պատրաստականութիւնները որքան համապատասխան էին յիշեալ թուականներին դիմաւորելու։ Յիշեալ թուականները, ինչպէս ընդհանուր մարդկութեան, նոյնպէս և հայի կենաց համար, նշանաւոր և անմոռանալ թուականներ են, որոնց մէջ բաւական նշանաւոր փոփոխութիւններ կրեց հայի վիճակը և ճակատագիրը։ Այդ թուականների մէջ հնչեց արևելեան ծանր հարցը, և Ցանկաստանի յիր տակ հեծող քրիստոնեայ ազգերի դառն վիճակը մարդասէր Եւրոպայի համակրութիւնը չարժեց և մարդասիրական ոգին փայլեց նեղեալ ազգերի հօրիզոնի վրա։

Մինչ քրիստոնէից պաշտպան կայսեր զօրքերը յաջողութեամբ տրչաւում էին Բալկանեան չորքիաների վրա, և նրանց մի մասը կանգնած էին Հայաստանի մէջ, թշնամու դէմ, հայի արիւնը գետակների պէս հոսվում էր վայրենի քրդերի և զանազան չէրքէզների որի տակ։ Ծանրացաւ հայի վիճակը իր անպաշտպան լինելուց և քանի որ ցաւը չէր ազդած նրա ոսկրի վրա, նա անչարժ էր, և ուրեմն պէտք էր որ նա սթռափվէր իր դառնութիւնից և ճանաչէր ժամանակի պահանջը։ Այդ թուականներում նա ցոյց տուեց Եւրոպային իր ծանր և խոր վէրքերը և խնդրեց յանուն մարդասիրութեան դարման բժշկութեան։ Նա ցոյց տուեց Եւրոպային իր չնաշխարհիկ անցեալը՝ և հաւատացրեց որ, որպէս հին և քաղաքակիրթ ազգ, արժանի է համակրութեան և վերածնվելութեան։ Եւրոպան չնորհեց հային մարդավայել իրաւունք, որպէս քաղաքակիրթ և գոյութեան արժանի մի ազգի և ըրաւով նա ճանաչեց նրա ապագան և իրական գոյութիւնը։ Ընդունելով իր խնամակալութեան և հովանաւորութեան տակ, արժանի համարեց նրա անունը արձանագրել քաղաքական մեծ դաշնադրութեան մէջ։

Այժմ տեսնենք թէ հայը որքան պատրաստ էր ներկայ թուականին նշանաւոր գործերին և արած վերանորոգութիւններին։

Ներկայ թուականին նշանաւոր գործերին և արած վերանորոգութիւններին։ Ընկարելի է մոռանալ Թագաւորի խոսքերը, որոնք ասվեցան 1861 թ-ի յունվարի 28-ին պետական խորհրդի ընդհանուր նիստը բացվելու ժամանակ։ «Ծորտերի ազատութեան գործը, որ ներկայանում է պետական խորհրդի քննութեանը, ասում էր Կայսրը, իր նշանաւորութեան կողմից ես համարում եմ Ռուսաստանի համար կենսական խընդիր, որից կախված է նրա ոյժերի և հզորութեան զարգացումը։» Մեծ խոսքերը իրագործվեցան մեծ գործերի միջոցով։ Ընչ խընդիրը, որ Կայսրը իրաւամբ համարում էր հիմնական խնդիր Ռուսաստանի համար, լուծվեցաւ և նրա ետևից իրագործվեցան շատ ուրիշ խնդիրներ, կատարվեցան շատ ուրիշ վերանորոգութիւններ, որոնք կապ ունէին առաջինի հետ, և որոնց մի առ մի հարևանցորէն յիշելն անգամ ներկայացնում է մի փայլուն էջ բաղաքակրթական պատմութեան մէջ։ Ռոլոր հինը և ազատ զարգացման արգելք դնողը հետզհետէ վերցվում էր և նրա տեղը դրվում է նորը և ժամանակակիցը։ Խմիչքների կապարը, մարմնի պատիժը, տղապրական խոսքի ճնշումը, փակված դատարանները, —այդ բոլորը վերցվեցաւ և սերմանվում են նոր և առողջ սերմեր՝ քաղաքային և նահանգական ինքնավարութիւն (զեմստվո), հրապարակական դատարան, բիւդժէտի հրատարակելը, ընդհանուր զինուորագրութիւն և այլն։ Ընդ այդ վերանորոգութիւններին համեմատ յայտնվում են մարդիկ, որոնք ընդունակ են լինում դիմաւորելու քաղաքական հասնելքին, և որպէս առողջ մարմին, ներկայանալ աստղարէզի մէջ։ Երբ յարուցվեցաւ արևելեան հարցը, յարուցվեցաւ և հայկական հարցը, որը ներքոյի ուշադրութիւնը գրաւեց։ Մինչ հայկական խնդիրը ներքոյի դիւանագիտութեան մէջ վիպում էր իր փափուկ աստիճանում, նոյն ժամանակ և ծագեցաւ հայ-գրգռատանի մէջ ներքին կրօնական հարց, հասունացան և հակահասունացան կաթոլիկական հարցը, և մի մեծ հարուած առաւ ազգութեան գործին։ Կաթոլիկական հարցը մի և նոյն ժամանակ, տանիքաց կառավարութեան ներքին գրգռմամբ, երևեցաւ և Ցանկա-Հայաստանի գանազան կողմերում և դարձ այդ էր, որ հայկական գործը ցանկացած յաջողութեամբ չը առաջաւ։ Մենք բաղդ չունեցանք լսելու, թէ հայ-կաթոլիկներն որքան օգնեցին, երբ հայ-լուսաւորչականների ներկայացուցիչները գործն աչխատանքով և անձնանուիրութեամբ պաշտպանում էին հայկական գործը։

Հայ-ազգի պատուիրակները երբ ներքոյ ներկայանալով՝ պաշտպանում էին գիտութիւն, մարդասէր ոգեորմութիւն, հայը գրաւված էր կրօնական խնդրով, որով ներքոյն կարծեց հայ ազգը որպէս մի կրօնական կազմակերպութիւն, և ոչ որպէս ազգութեան ամբողջութիւն։ Մինչ Ցարեսի գործիների մէջ նշմարվում էր կենսաշունչ, և լեռնական հայը պատրաստ էր պաշտպանել ազգութեան պատիւը, ոչ ցանում եմ ասել, յանկարծ լսվեցաւ դաւաճանութեան ձայնը ներքոյ ձեռքով, հայ կաթոլիկաց ձեռքով։ Ջէյթունի քաջ լեռնականները բազում ժամանակ յանիրաւի տապալեցան քանաների մէջ և ապաշխարեցին այն գործի համար, որի ճանաչութեան վրայ պատրաստ էին հարկատու է ամեն տղոց։

Վկրջապէս կազմվեցաւ Ցանկաստանում երեք մեծ հայկական ընկերութիւններ, որոնց նպատակն էր լոյս ծաւալել նարտարեայ սերնդի մէջ և պատրաստել ապագայում լաւ հայեր հայրենիքի համար։ Ցանկաստանի հայ-կաթոլիկները որքան օգնեցին այդ ընկերութիւններին, մենք չենք կարող ասել, որովհետև Ցանկաստանի հայ-կաթոլիկաց կեանքը մեզ բաւական մթին և կատարեալ անծանօթ է։ Հայկական ընկերութեանց նպատակը լինելով ազգային ընդհանուր կրթութեան գործը, արդեօք պիտի և համակրէ Թուրքիոյ մէջ բնակվող քաջ լեռնական հայ-կաթոլիկաց բարոյական պահանջին։ Մենք մեծ յոյս ունենք յիշեալ ընկերութեանց գործունեում իրագործել Թագաւորի ձեռքով շնորհված ըէֆորմները։

Եւ այդ բոլոր վերանորոգութիւնների խորհուրդը, կարելի է ասել, ամփոփում է մի խոսքի, մի գաղափարի մէջ խաւարի տեղ լոյս։

Այդ պատճառով ամեն մի քայլ դէպի առաջ, ամեն մի ջանք աւելացնել լոյսը և յետ մղել խաւարը, մեր կարծիքով ամենալաւ միջոց է տօնել փետրվարի 19-ի յիշատակը։ Այդ պատճառով մենք չենք կարող առանձին ուրախութեամբ չողջունել մեր Թիֆլիսի Ռուսկայի շաբաթ օրվայ վճիռը, որով նա կամենում է տօնել այդ նշանաւոր և անմոռանալի օրը, առաջարկելով տերութեանը, եթէ հիմնվի Կովկասեան Համալսարան, նշանակել քաղաքի գումարներից 100,000 րուբլի և տալով մի գեղեցիկ քաղաքի մէջ,

ծողութեանը և համոզված ենք, որ առանց ուշադրութեան չի թողնի այդ լաւ և անփոյթացած հայ-կաթոլիկներին։ Գալով կովկասեան հայ-կաթոլիկներին, չենք կարող ասել, որ նրա ևս կատարելապէս համակրութեամբ վերաբերվեցին դէպի իրանց պարտականութիւնները։ Ջը կարդացինք մեր ազգային թերթերում որ մի խումբ հայ-կաթոլիկներ աղդասիրաբար նուիրած լինէին իրանց լումաներն ազգային կրթութեան գործին։ Անդրկովկասում կան շատ ու շատ հարուստ հայ-կաթոլիկներ, որոնք կատարելապէս ապահովված են նիւթական դրութեամբ։ Մտածեցին արդեօք օգնութեան ձեռք կարկառել Ցանկաստանի իրանց համարիւն եղբարց բարելաւութեան և յառաջադիմութեանը։ Արդեօք ինչն էր պատճառը, որ նոքա այսպէս առն ի երոյ վերաբերվեցին մի վսեմ գործին։ Մենք գրկուս պատճառ չենք կարող որոնել, բայց միայն կրօնական բաժանման տանջատարութիւնը։ Լսած էք արդեօք, որ Անդրկովկասի հայ-կաթոլիկաց մէկ եկեղեցու մէջ հնչեցուցած լինէր ազգութեան և կրթութեան տարբերութիւնը։ Լսած էք որ հայ-կաթոլիկ կղերը քարոզէր ժողովրդին եղբայրասիրութեան, հայրենասիրութեան և ինքնաճանաչութեան գաղափարները։ Երանի թէ այսուհետև փոփոխվէր հայ-կաթոլիկ եկեղեցականի առաջվայ նախապատրաստութիւնը, և պարտաճանաչութիւնը գրաւէր նոցա միտքը։

Ահա այսպիսի գառն խորհրդածութիւններ են, որ վրդովում են մարդուս հոգեկան խաղաղութիւնը և ակամայից կարծում ես, որ հայ ազգը քանի որ ինքնաճանաչութեան գաղափարը չէ ըմբռնել, չէ ձանձրացել իր սրտելի կրօնական անհասկանալի վէճերից, քանի որ չէ ճանաչել իր կաթոլիկ—քաղաքական և մանաւանդ եղբայրներին, նա երբէք չէ կարող, որպէս առողջ, դիւթեանն և յառաջադիմութեան արժանի ազգ, կանգնել մարդկային չրջանի մէջ։ Երանի թէ այս նոր տարուս փոփոխվէր Ցանկա-Հայաստանի բնակիչ հայ-կաթոլիկների նախկին բնաւորութիւնը և չը չփոթելով ազգութեան գաղափարը կրօնական գաղափարին, հաճութեամբ օգնէին իրանց հայ-լուսաւորչական, քաղաքական եղբարց բարոյական զարգացման և բարելաւութեանը։ Նոյնը և ցանկանում ենք Կովկասի և Անդրկովկասի հայ-կաթոլիկներին։

Հայ-կաթոլիկ

Fonds A.R.A.M

Fonds A.R.A.M

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՎԻՃԱԿԸ

Ա. Պ.

Վերջին 19-ի օրը մեզ մեծ ուրախություն չէինք ակնկալում, որ այսքան շուտ կլսենք Հայաստանի վերաբերյալ նոր դրական լուրեր։ Ամենքս գիտենք, որ Ռուսաստանի ներկայ կառավարությունը ամենևին համակրական չէ հայերի նկատմամբ, որ նա ոչ միայն չի ցանկանում հայերի ազատությունը, այլ ընդհակառակն, ամեն կերպ ձգտում է նրանց ոչնչացնել։ Ռուսաստանի ներկայ կառավարությունը ամենևին չի ցանկանում, որ հայերը ունենան իրենց ազգային կյանքը, որ նրանք ունենան իրենց ազգային ներկայացուցիչները, որ նրանք ունենան իրենց ազգային ներկայացուցիչները, որ նրանք ունենան իրենց ազգային ներկայացուցիչները

Fonds A.R.A.M

ՎԱՂՎԱԾ ՄԻՋՈՑ Հանձնաժողով—Ժնեւում

ՅԱՂՅԱԿՈՒԹՅԱՆ «ՎԻՈՒԶ»

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԱՅԻՆ ՀԱՆՐԱՀԱՇՎԻ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԱՍՆԱՃՅՈՒՂԸ

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 10 մարտի: Ֆէհմի-փաշան հեռագրում է Կոստանդնուպոլսից, որ Սուլթանը հրամայել է Հայոց Պատրիարքին եւ Ազգային Ժողովին ուղարկել Արտասահմանում գտնվող հայերի ներկայացուցչի ընտրության կարգի մասին հրամանագրի նախագիծը: Ժողովը ընտրել է 15,000 հոգի եւ ընտրությունը տեղի է ունեցել 18 մարտին: Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 19 մարտի: Ժողովը ընտրել է 20 հոգի եւ ընտրությունը տեղի է ունեցել 25 մարտին: Ս. Պետերբուրգի Հայոց Ազգային Ժողովի անդամ Ներսէս Վարդապետ Ամատունին, որ ուղարկվել էր Կոստանդնուպոլիս՝ Սուլթանի հրամանագրի նախագիծը ներկայացնելու, վերադարձել է Պետերբուրգ եւ հայտնել, որ Սուլթանը հրամանագրի նախագիծը հաստատել է եւ հրամայել է ուղարկել Պետերբուրգ՝ Ռուսաստանի կառավարության կարծիքը իմանալու համար: Ներսէս Վարդապետը հայտնել է, որ Ռուսաստանի կառավարությունը ոչ մի առարկություն չունի հրամանագրի նախագծի դեմ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Մամուլի տակից դուրս են եկել և վաճառվում են Կենտրոնական Գրավաճառանոցում հետևեալ գրքերը:

Մանկական երգեր Գամառ-Քաթիպայի, կազմած	—	ր.	25 կ.
— նոյնը անկազմ	—	»	15 կ.
Թաւամաղ մեղու՝ պատկերազարդ, կազմած Թարգ. օր Ն. Տէր-Մարկոսեանի	—	»	40 կ.
Կարմիր լապտեր՝ պատկերազարդ և կազմած, Թարգ. օր Ն. Տէր-Մարկոսեանի	—	»	50 կ.
— նոյնը առանց կազմի	—	»	30 կ.
Վէպեր. Ց. Դրիգորեանցի	—	»	60 կ.
Պէպօ. կոմեդիա երեք արարվածով, հեղ. Գ. Սունդուկեանի	—	»	30 կ.
Մօբես կամ աշխատութիւն, հեղ. Տ. Գառո-Թարգմ. Դպիերբէնից.	1	»	— կ.
Խորհրդաւոր կղզի, հեղ. Ժ. Վէրն 3 հ. Թարգ. Դպիերբէնից	4	»	— կ.
Դիւաբնակ բլուր. հեղ. Էժէն Սու. 2 հ. Թարգ. Դպիերբէնից	2	»	75 կ.
Պատանեկան ներշնչումներ, հեղ. Հրանտ Ասատուրի	—	»	60 կ.
Սահմանադրութիւն և հայ ժողովուրդն Հր. Ասատուր	—	»	35 կ.
Մի կաթիլ արտօսր, զոր կը հեղու Սիսակ Հայ մեխերին վրայ	—	»	35 կ.
Խօսք պհայրենասց հեղ. Վ. Վ. Պարտիզակցի	—	»	70 կ.
Թորոս աղբար Հայաստանի Ճամբորդ հեղ. Սրուանձտեանց	1	»	25 կ.
Մանանայ Նոր հեղինակի	1	»	75 կ.
Սիրաք և Սամուէլ բարի հօր կրթական դասեր, հեղ. Խրիմեան Հայրիկ	1	»	45 կ.
Մարգարիտ արքայութեան երկնից, նոյն հեղ.	—	»	75 կ.
Վանեցւոյժ. կուժ մի ջուր իւր այրած հայրենեաց վերայ կ'արտկէ Խրիմեան Հայրիկ	—	»	20 կ.
Թէ ինչ շահեցանք Բերլինի վեհաժողովէն, հեղ. Մ. Զերազի	—	»	40 կ.
Հայաստան և Իտալիայ նոյն հեղ.	—	»	60 կ.
Սամուէլ Մուրատեանի կտակի խնդիրը, դատախօսութիւն Ս. Արծրունու.	—	»	50 կ.

Հրատարակութիւն Զարմայր Մանրեանի

Փարթս Հայաստանի, պատկերազարդ հանդէս.	1	»	— կ.
Եղբայր և քոյր Գերմանական վէպ. պատկերազարդ	—	»	30 կ.
Արքայադուստր Գերմանական վէպ. պատկերազարդ	—	»	35 կ.
Հսկայական ձեռքեր Անգղիական վէպ, պատկերազարդ	—	»	10 կ.

Իշխան Բէհրութեանի հրատարակութիւններ

Վէրքի իմ վէշէր, փարթս երեք պատկերով Մ. Տ. Գ.	—	»	40 կ.
Բեքեր բիձու. Հանաքը. Օպերետա մի գործողութեամբ	—	»	25 կ.
Աշնանային երեկոյ գիւղում, վոդեվիլ մէկ արարուածով.	—	»	25 կ.
Բունի ամուսնութիւն. կոմեդիայ մէկ արարուածով	—	»	40 կ.
Ժանօ և Ժանէթ, օպերա-վոդեվիլ, մէկ գործողութեամբ.	—	»	40 կ.
Պատանիներին խրատ. վոդեվիլ մէկ արարվածով Մ. Տ. Գ.	—	»	50 կ.
Տիկինը նրան սպասում է, կատակերգութիւն մէկ արարուածով.	—	»	30 կ.
Անանուն կատակ. կատակերգութիւն մէկ արարուածով.	—	»	40 կ.
Փակուած դրան մօտ. պատկերամենախօսութիւն	—	»	30 կ.

Նոյն տեղը վաճառվում են ամենայն տեսակ դասագրքեր Հայերէն, Ռուսերէն և օտար լեզուներէ, դասական պիտոյքներ ուսումնարանների և աշակերտների համար. Հայերէն, Ռուսերէն և Վրացերէն վիպասանութիւններ, ամենայն հասակի ընթերցանութեան և դիտութեան գանագան ճիւղերին վերաբերեալ գրքեր. պատուէրները կատարվում են ամենայն արագութեամբ. Օտարաքաղաքացիք իրանց պահանջները պէտք է ուղարկեն հետևեալ հասցէով Въ Тифлисъ. Въ Центральную книжную торговлю“

8—10

Վիրակի, յունվարի 27-ից սկսած, Գուտնիբեան փողոցի վրա, ցիրկի մօտ գտնված բաւականի մէջ կը ներկայացնվի հասարակութեանը երբէք այստեղ չը տեսնված երևոյթ, այն է ԵՒՐՕՊԱՑԻ ԸՆՏԱՆԻՆ ՀՍԿԱՑ ՕՐԻՈՐԴ ԱՄԱԼԻԱ և աշխարհի ամենափոքր ԿԸՐԼԻԿՆԵՐ ՄԸՐԿԻՉ ՀՆԵՐԻՒ ՎՕԼԴԻՆ և ՄԸՐԿԻՉՈՒՀԻ ԼՈՒԻՉԸ: Տեղերի գները՝ առաջին տեղը 50 կոպէկ, երկրորդ 30 կոպէկ: Ներեհանները կէսն են վճարում:

6—12

ՍԻՆՕԴԻՆ ՍՐՔՈՑ ԷՋՄԻԱԾՆԻ *ուղարկած լինելով Գերապատիւ. առաջնորդին Տիխոնաս հրամանաւ. ՆՈՐԻՆ ՕՆՈՒԹԵԱՆ ՎԵՀԱՓԱՌ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ՀԱՅՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ԿՈՆԴԱԿ օրհնութեան և գոհութեան վանս առաւ ՆՐԲ ԻՐԱՒՈՒՆՈՒԹԵԱՆ ժողովրդոց քաղաքիս և նրբապատ շինութեան ՆՆՋԱՐԱՆԻ ՁԵՄԱՐԱՆԻ սրբոյ էջմիածնի. Այս կոնդակը պիտի ԿԱՐԴԱՑՈՒԻ առաջիկայ ԿԻՐԱԿԻՍ որ է 17 փետրվարի ՎԱՆԱՑ մայր եկեղեցւոյ մէջ և յետոյ կարգով ՄԻՒՍ եկեղեցիներում՝ ի լուր բարեպաշտ ժողովրդոց, որ մասնակից եղան այն նուիրատուութեան:*

Անդամ կոնսիստորիայի Գէորգ աւագ քահանայ Թէմուրազեանց

ԲԵՐԼԻՆԻ *ակադեմիան ԻՆԺԵՆԵՐ Կ. Կ. Կոչլենց ՊԱՏՐԱՍՏՈՒՄ Է ամեն տեսակ ՊԼԱՆՆԵՐ և գանագան ՇԻՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ Է անձն առնում: Հասցէն Վ.արանցովսկայա Նաբերեժնայա, № 4, ՎԵՐԻՆ ՅԱՐԿՈՒՄ:*

ՄԻ ՕՐԻՈՐԴ ՎԱՐԺՈՒՀԻ, *որ ուսուցչուհու վկայականն ունի, ՆՈՐ Է ևկել ՓԱՐԻԶԻՑ և հիմնաւորապէս իմանում Է ՌՈՒՍԵՐԷՆ, ՖՐԱՆՍԻԵՐԷՆ, ԳԵՐՄԱՆԵՐԷՆ, ԱՆԳԼԻԵՐԷՆ և ԻՏԱԼԵՐԷՆ լեզուները, նոյնպէս ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ և ԵՊԻԵՑԻԼՈՒԹԻՒՆ. փնտռում Է ԴԱՍԵՐ կամ վարժուհու ՊԱՇՏՕՆ: Հասցէն. Առաւանսկայա փողոց, ՋՈՒԲԱԼՕՎԻ ՏՈՒՆ, առաջին յարկում Անմիներիայի Հանդէսի, Բրօդսկու բնակարանում:*

5—6

ՆԵՐԿԱՅ 1880 ԹՒՈՒՄ ԿԸ ՏՊԱԳՐՎԻ

„ԿԱՑԾԵՐ“

ՎԷՊ ՏԱՃԿԱՑՏԱՆԻ ՀԱՅՈՑ ԿԵԱՆՔԻՑ

Հեղինակութիւն ԸՆՁՓԻ

Վէպը բաղկացած կը լինի երկու առանձին հատորներից իւրաքանչիւրը կը բովանդակէ մօտաւորապէս 400 տպագրված երեսներ: Ընդհանուր գինն է 1 ր. 50 կ., իսկ միասին 3 ր.: Մէկ հատորի համար առանձին առօրաթերթին չէ ընդունվում:

Առօրաթերթել կարելի է ԳԻՒՂՕՆԵՐՈՒՄ այն պարոնների մօտ, որոնք բարեհաճել են բաժանորդներ հաւաքել «ԿԱՑԾՔԻ» տպագրութեան համար, իսկ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ պէտք է դիմել «Մբշակի» խմբագրատունը Ց. ՄԻՂԼՈՒ-ՅԱԿՈՐԾԱՆԻՑ:

Աշխարհահռչակ արտիստ և պատուանշանների ասպետ Ն. Ա. Կօղոմ պատիւ կունենայ մի մեծ սպիրիտիկական ներկայացումն տալ Արծրունու թատրոնում: Ներկայացման օրվայ մասին կը յայտնվի առանձին յայտարարութեամբ:

1—2

ՀԱՇՏԱՐԱԿ դատարանի 4 բաժնի դատաստանական ՊՐԻՍՏԱՎ ՎԱՍԻԼԵՆԿՈ քաղաքային օրէնսդրութեան 1030 յօդուածի համեմատ յայտնում է, որ ՓԵՏՐՎԱՐԻ 16-ին առաւօտեան 10 ժամին, երևանեան հրապարակի վրա, Թամամշեվի քարվանատարայի մօտ, պոլիցիական վարչութեան հանդէպ ԱՃՈՒՐԴՈՎ ԿՂ ՆԱՎՈՎԻ ԱՑՐԻ ԻՓԵՄԻԱ ՄԱՑԻՍՈՒՈՎԻ շարժական ԿԱՑՔԸ, որ բաղկացած է դանագան կահ կարասիքից, պահարաններից, բուֆետից և այլն և որ գնահատված է 148 ր.: ԱՑՐԻ ՄԱՑԻՍՈՒՈՐՕՎԻ կալքը ծախվում է Սահագան Պօմպալօվի 1880 թ. ՊԱՐՏԻՒ և 1876 թուի սեպտեմբերի 14-ից սկսած պարտքի ՏՕԿՕՍԻ և դատաստանական ծախս 120 ր. ՉԸ ՎՃԱՐԵԼՈՒՀամար:

3—3

ԹԻՖԼԻՍԻ ՔԱՂԱՔԱՑԻՆ ՎԱՐԶՈՒԹԻՒՆԸ *յայտնում է, որ ՌՈՒՍԱՑ ԲԱԶԱՐԻ և ՀԱՒԼԱԲԱՐԻ ՀՐԱՊԱՐԱԿԻ վրա կառուցված են ԱՌԻՒՏՐԱԿԱՆ ՇԻՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ վաթսով տալու համար. առաւտ բազարի վրա 18 համարներ և Հաւլաբարի հրապարակի վրա 40: Ցիշեալ շինութիւնները ՎԱՐԶՈՎ վերցնել ՑԱՆԿԱՑՈՂՆԵՐԸ հրաւիրվում են քաղաքային վարչութիւնը, որի ԳՐԱՍԵՆԵԱԿՈՒՄ ամենայն օր, բացի տօն օրերից, առաւօտեան 10 ժինչև 2 ժամը երկրորդ վարձի ՊԱՑՄԱՆՆԵՐԸ կը յայտնվին:*

3—3

ՆԵՐՍԻՍԵԱՆ *Հայոց ազգային Հոգևոր ԴԻՐՈՑՈՒՄ, Հոգաբարձական խորհրդարանի մէջ, գալոց ՄԱՐՏ ԱՄՍՈՑ 12-ին, երեկոյեան ժամը 7-ին, կը լինի ԱՃՈՒՐԴ (առանց կրկնաձուրդի) կապալով տալու Թէլէթի սուրբ Գէորգայ ուխտատեղւոյ գաւթումը ՄԻ ԿՐՊԱԿ ԻՐԱ ՄԻ ՍԵՆԵԱԿՈՎ: Պայմանաթուղթը կարելի է կարդալ Հոգաբարձութեան գրասենեակի մէջ ամեն օր բացի կիւրակէից և տօներից, առաւօտեան 10-ից մինչև 12 ժամն:*

Անդամ Հոգաբարձութեան՝ Աբ. Նահապետեանց

ՆԵՐԻՒՆԻՑ *Հայոց ազգային Հոգևոր ԴԻՐՈՑՈՒՄ, Հոգաբարձական խորհրդարանի մէջ, գալոց ՄԱՐՏ ԱՄՍՈՑ 12-ին, երեկոյեան ժամը 7-ին, կը լինի ԱՃՈՒՐԴ (առանց կրկնաձուրդի) կապալով տալու Թէլէթի սուրբ Գէորգայ ուխտատեղւոյ գաւթումը ՄԻ ԿՐՊԱԿ ԻՐԱ ՄԻ ՍԵՆԵԱԿՈՎ: Պայմանաթուղթը կարելի է կարդալ Հոգաբարձութեան գրասենեակի մէջ ամեն օր բացի կիւրակէից և տօներից, առաւօտեան 10-ից մինչև 2 ժամը երեկոյեան վարձի ՊԱՑՄԱՆՆԵՐԸ կը յայտնվին:*

1—3 (2)

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝

1. ԵՐԳՆԿԱՆՑ ՔԱՀԱՆԱՅ—Մանկական երգարան, երգեր և պար-երգեր ընդունված է Ներսիսեան և Գայանեան դպրոցներում. գինն է . . — ր. 20 կ.
2. ՄԵԾԱՒՈՒՆԱՆՑ—Երգարան աղջկանց և աշակերտուհեաց Հայկական ուսումնարանաց . . . . . 1 ր. — կ.
3. ԲԺՇԿԻ Բ. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆՑ—Դիմիտերիա բոզոզացաւ . . — ր. 25 կ.
4. ԲԺՇԿ. Գ. ՏԷՐ-ԳՐԻԳՈՐԵԱՆՑ—Վարակիչ հիւանդութիւններ.

(Ջրաղիկ, կարմրուկ, ակարլատին, քծաւոր տիֆ, անդրադարձ տենդ, դիֆտերիտ, ընդհանուր տենդ, խոլերայ, դեղին տենդ, օրովայնատիֆ և ժանտախտ)

Սոցա յատկութիւններն, ծագման և տարածման եղանակներն և նախապահպանողական միջոցներ.

Վաճառվում են Ց. Գրիգորեանցի Կովկասեան գրավաճառանոցում:

5—8

Ընանոմի քարվանսարան այրվելուց յետ, նորից բացված է խառակ մոմի առևտուր Միհեևան փողոցում Երծրունու քարվանսարայում № 14. իւրաքանչիւր շաբաթ ստացվում է նոր շինուած խառակ մոմեր իմ սեփական գործից և որոնք վաճառվում են էժան գներով. խնդրեմ գնողներին չը թողնել իրենց այցելութիւնները:

Ցովհաննէս Կոժեան

4—4

Փետրվարի 12-ից ԿՐ ԲԱՑՎԻ իշխան ՍՈՒՄ ԲԱՏՕՎԻ տանը ԿՕՆԻՒՏՏԻՐԻ և ՀԱՑԱՐԱՐԻ (пекарня) *մագազին «ВАРШАВСКАЯ НЕКАРНЯ» վերնագրովը, որտեղ կը վաճառվին գանագան տեսակ խմորեղէնները, նոյնպէս կը վաճառվին գանագան տեսակ կօնֆէտներ արժան գնով. Թէ փոքր և Թէ մեծ քանակութեամբ ցանկացողները կարող են առանալ ԻՄ ԳՈՐԾԱՐԱՆԻՑ: Օտար քաղաքացիք կարող են դիմել հետևեալ հասցէով.* СОЛОЛАКИ, ВЪ ВАРШАВСКОЙ ПЕКАРНИ Мартиросу Ахназарову. *Պատուէրները կը կատարվին ամենայն ճշդութեամբ, գնողներին մեծ զիջումն անելով և փոստի ծախսը մեզ վրա առնելով. կօնֆէկտների գինը փառնոր 40 կոպէկից մինչև 1 ր.:*

ՄԻ ՀԱՑ ՕՐԻՈՐԴ, *որ ուսանել է իւր ուսումն Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ օրիորդաց ԳԻՄՆԱԶԻԱՆԵՐԻՑ մէնթ մէջ, ցանկանում է վարժուհու պաշտօն ստանալ Կովկասի ՀԱՑՈՑ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆՆԵՐՈՒՄ: Պայմանները խնդրում ուղարկել հետևեալ հասցէիս.* С. Петербургъ, Новая улица, домъ № 14 кв. № 10 Хр. Ив. Іоану.

4—5

Дозволено Цензурою 16 Февраля 1880 г. Тифлисъ.

Տպարան Ա. Ա. Միխելսոնի

Типографія А. А. Михельсона

Fonds A.R.A.M

№ 27 Փետրվարի 21 (Մարտի 4) 1880 Փետրվարի 21 (Մարտի 4) № 27

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը 6 րուբլի
Առանձին համարները 5 կոպէկով։

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ։

Յայտարարութիւնք ընդունվում է ամեն չէզոտով։

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ։

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի և ամէն օրերից)

Թղթակցութիւնները պէտք է ուղղակի
Тифлисъ. Редакція „Мшакъ“

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Մի քանի խօսք։—Ներքին տեսութիւն, Նամակ Հին-Նախիջևանից, Նամակ խմբագրին, Ներքին լուրեր։—«Մշակի» հեռագիրները։—Յայտարարութիւններ։— Բանասիրական։ Ռուսաց թատրոն։

ՄԻ ՔԱՅԱՏՐՈՒԹԻՒՆ

Երբ, երկու տարի առանից առաջ, մենք «Մշակը ամենօրեայ դարձրինք, շատերը կարծում էին որ ոչ թէ միայն դժուար է, բայց և գրեթէ անհնարին է ամենօրեայ հայոց թերթ հրատարակել։ Շատերը հաւատացած էին, որ նիւթերը ամենօրեայ հայոց թերթի համար միշտ կը պակասեն։

Բայց, ընդհակառակն, երկու տարվայ փորձը ցոյց է տուել, որ ոչ թէ միայն մենք երբէք չը զգացինք նիւթի պակասութիւնը, այլ տպագրութեան համար մեզ ուղարկվող նիւթը այնքան առատ էր լինում, որ մենք հազիւ կարողանում էինք կանոնաւոր կերպով տպագրել խմբագրութեան մէջ եղած բոլոր յօդուածները, և շատ անգամ այլ և այլ գրուածները մեծ քանակութեամբ դիզվում էին խմբագրական սեղանի վրա։

Մենք առանց պարծենալու և առանց չափազանցութիւնն անելու, կարող ենք ասել, որ եթէ մենք դրամական միջոցներ ունենայինք, հեշտութեամբ կարող էինք «Մշակը» օրը երկու անգամ հրատարակել, մինչև այն աստիճան նիւթերը առատ են խմբագրութեան մէջ։

Պարզ է, ուրեմն, որ այդ տեսակ հանգամանքներում մեր լրագրի էջերի ամէն մի փոքրիկ անկիւնը մեզ համար թանկ է....

Նիւթերի մի այսպիսի ահագին քանակութիւն ձեռքի տակ ունենով, մենք ամէն ջանք էինք դործ դնում, որպէս զի նիւթերի ղեղչ ընտրութիւնն անելով, տպագրենք այնպիսի յօդուածներ, որոնք կարող էին հետաքրքրել, դիւրամարս լինել ընթերցողի համար։ Բայց մի և նոյն ժամանակ ալէտ է աշխատէինք բազմակողմանի դարձնել մեր լրագրի ընթերցանութիւնը։

Բայց, ահա, մի քանիսներ, կարծելով որ ազգային թերթը պարտաւոր է ամեն բան տպագրել իր էջերում, ինչ որ ազգային դոյն ունի,—սկսեցին ամեն կողմից, հայաբնակ ամեն քաղաքներից և գիւղերից ուղարկել մեզ նուիրատուութիւնների զանազան ցուցակներ։ Մենք չենք խօսում նուիրատուութիւնների այն ցուցակների մասին, որոնց գումարները մեր խմբագրութեանն են յանձնվում. մի որ և է բարեգործական նպատակով փողերն ընդունելով, մենք ի հարկէ պարտաւոր ենք տպել մեր լրագրի մէջ և այն անձանց ազգանունները, որոնք նուիրում են յիշեալ փողերը։ Ինչ գումարի է հասնում նուիրատուութիւնը,—դա մի և նոյն է՝ հազար րուբլի, թէ հինգ կոպէկ.... փողը ընդունելով, մենք ի հարկէ, մեր պարտաւորութիւնը կը համարենք միշտ տպագրել և նուիրատու անձանց ցուցակը. դա մի տեսակ ապահովագիր է, որ խմբագրութիւնը տալիս է նուիրատու անձանց, որոնք հաւատացել են նրան և յանձնել են նրան իրանց լումաները։ Ըր մտանանք, մանաւանդ, որ «Մշակը կրն տպում էր միշտ ազգանունների ցուցակները այն նուիրատուութիւնների, որոնց նպատակը ինքն էր քարոզում հասարակութեան մէջ։

Բայց ի՞նչ կը նշանակի տպել օրինակ, այնպիսի նուիրատուների ցուցակները, որոնց հաւաքված փողերը մեր խմբագրութեանը չեն յանձնվում։ Պիտուք Նագուի մէջ հաւաքվում են փողերը յօդուտ Մադրասա գիւղի ծխական դպրոցի, կամ Գանձակի մէջ հանդանակութիւն է լինում յօդուտ Վաստաշէնի գիւղի դպրոցի, կամ Վ. Էրիվն Ընդուխի մէջ հաւաքվում են փողեր հացի կաթսաեանների համար,—և այդ բոլոր նուիրատուութիւնների ցուցակները «Մշակին» են ուղարկվում, մեր լրագրի էջերի մէջ տպագրելու համար։

Բայց եթէ մենք այդ տեսակ նուիրատուութիւնների ցուցակները կը տպենք, էլ տեղ չի լինի «Մշակի» մէջ ոչ առաջնորդող յօդուածի, ոչ Փեղլետոնի, ոչ բանասիրականի, ոչ նամակների և այլ նիւթերի համար։

Ինչքան էլ համակրէինք մենք որ և է օգտաւէտ նուիրատուութեան, փակված կանոքի մէջ.... Նրա ամբողջ կանոքն նպատակն է իր սէրը դէպի Նիկոլայ Պետրովիչը։

Բայց Նադէժդա Պավլովնան, թէև չատ բարեսիրտ և ազնիւ, բայց անուշ, հասարակ, գրեթէ անգրագէտ աղջիկ է։ Նա իր ամբողջ երջանկութիւնը այժմ դնում է իր սիրոյ մէջ և հանգստա, յետ քաշված, հանդարտ գիւղական կեանքի մէջ.... Նա աշխոյժ աւելի չէ ցանկանում։

Բայց այդպէս չէ Ալէկին։ Նա որ առաջին չաբաթներ յափշտակված սիրում էր Նադէժդային, փոքր առ փոքր սկսում է ձգտել դէպի իր նախկին ցրված, շքեղ հասարակական կեանքը։ Նա մնացել և կրթվել է Ս. Պետերբուրգի բարձրաստիճան պաշտօնեաների շրջանում, այդ շրջանի կեանքի եղանակը, սովորութիւնները, նրա բարք ու վարքը՝ անհրաժեշտ պահանջ են դարձել երիտասարդ Ալէկինի համար.... Նա սկսում է հետզհետէ բարոյապէս տանջվել իր այժմեան միակերպ կեանքի մէջ։

Այդ դեռ բաւական չէ։ Ալէկին տեսել է հասարակական կեանքին, իր կնոջ հասարակութիւնը նրա համար բաւական չէ, որքան էլ հաւատացած լինէր նա Նադէժդա Պավլովնայի սիրոյ անկեղծ զգացմունքի մէջ։ Շին ծանօթներ նրա պատճ քայլից յետոյ բոլորն էլ հրաժարվել են նրանից և էլ երբէք չեն ընդունի նրան իրանց տները. նորերը, որոնց հետ նա աշխատում է ծանօթութիւն կապել, թէև առաջին անգամ քաղաքավարի ներքոյով են ընդունում նրան և կնոջը, բայց այնուհետև աշխատում են երկար չը պահպանել ծանօթութիւնը և մինչև անգամ հասարակ քաղաքավարութեան կանոնների դէմ մեղանչելով, վիզիտ չեն յետ տալիս Ալէկինին ու նրա կնոջը.... Վերջապէս Ալէկին փորձում է երկար իր կնոջ հետ բոլորովին անտարբեր չրջաններում, որտեղ ամեն ճաշիկն է գտնում անապին, փակված կեանքի մէջ.... Նրա ամբողջ կեանքն նպատակն է իր սէրը դէպի Նիկոլայ Պետրովիչը։

Բայց Նադէժդա Պավլովնան, թէև չատ բարեսիրտ և ազնիւ, բայց անուշ, հասարակ, գրեթէ անգրագէտ աղջիկ է։ Նա իր ամբողջ երջանկութիւնը այժմ դնում է իր սիրոյ մէջ և հանգստա, յետ քաշված, հանդարտ գիւղական կեանքի մէջ.... Նա աշխոյժ աւելի չէ ցանկանում։

Բայց այդպէս չէ Ալէկինը։ Նա որ առաջին չաբաթներ յափշտակված սիրում էր Նադէժդային, փոքր առ փոքր սկսում է ձգտել դէպի իր նախկին ցրված, շքեղ հասարակական կեանքը։ Նա մնացել և կրթվել է Ս. Պետերբուրգի բարձրաստիճան պաշտօնեաների շրջանում, այդ շրջանի կեանքի եղանակը, սովորութիւնները, նրա բարք ու վարքը՝ անհրաժեշտ պահանջ են դարձել երիտասարդ Ալէկինի համար.... Նա սկսում է հետզհետէ բարոյապէս տանջվել իր այժմեան միակերպ կեանքի մէջ։

Այդ դեռ բաւական չէ։ Ալէկին տեսել է հասարակական կեանքին, իր կնոջ հասարակութիւնը նրա համար բաւական չէ, որքան էլ հաւատացած լինէր նա Նադէժդա Պավլովնայի սիրոյ անկեղծ զգացմունքի մէջ։ Շին ծանօթներ նրա պատճ քայլից յետոյ բոլորն էլ հրաժարվել են նրանից և էլ երբէք չեն ընդունի նրան իրանց տները. նորերը, որոնց հետ նա աշխատում է ծանօթութիւն կապել, թէև առաջին անգամ քաղաքավարի ներքոյով են ընդունում նրան և կնոջը, բայց այնուհետև աշխատում են երկար չը պահպանել ծանօթութիւնը և մինչև անգամ հասարակ քաղաքավարութեան կանոնների դէմ մեղանչելով, վիզիտ չեն յետ տալիս Ալէկինին ու նրա կնոջը.... Վերջապէս Ալէկին փորձում է երկար իր կնոջ հետ բոլորովին անտարբեր չրջաններում, որտեղ ամեն

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՌՈՒՍԱՑ ԹԱՏՐՈՆ

«Нищіе духомъ» драма въ 4-хъ дѣйств. соч. Н. А. Потѣхина.—«Հոգով աղքատներ» դրամա 4 գործողութեամբ, հեղ. Ն. Ա. Պոտեխինի։

Յունվարի 19-ին Թիֆլիսի առաջին դերասանական խումբը ներկայացրեց Ամարյին թատրոնում Պոտեխինի «Հոգով աղքատներ» դրաման։

Ես կուզենայի ծանօթացնել մեր հայ հասարակութիւնը այդ պիէսայի հետ, որպէս զի ցոյց տամ թէ խելացի, կենդանի և բէալական պիէսան ինչքան նիւթ կարող է տալ մտածողութեան և դատողութեան համար և ինչ անանցնելի անդունդ կայ այդ տեսակ պիէսաների և այն գրուածների մէջ, որոնցով կերակրում է մեզ հայոց դերասանական մշտական խմբի կոմիկոսը։

Նադէժդա Պավլովնա կօնդօրօվա մի երիտասարդ կին է, որին, որպէս իր սիրուհի, պահում է իր տանը և նրա հետ ապրում է կարաբանօվ ծառայութիւններից հրաժարական տուած մի օֆիցեր։

Կարաբանօվի տանը ամեն օր հաւաքվում են ամեն տեսակ երիտասարդներ, ուտում, խմում են և թուղթ են խաղում նրա տանը։ Կարաբանով ուներ մարդ է երևում, բայց ոչ ոք չէ նկատում որ նրա կարողութեան աղբիւրը խղճմտանքի մէջ գործածվող խարդախութիւններից է ծագում.... Կարաբանօվի այն է, ինչ որ խղճմտանքի մէջ չուտլէր են անուանում....

Այդ խարդախութեան չնորհով է որ կարաբանով կարողանում է չքեղ կերպով ապրել, պահել մի սիրուհի, միշտ ընդունել հիւրեր։

Կօնդօրովան ուրախ, անփոյթ և գուարթ անբարոյական կեանք է անցնում, բայց ինչքան էլ ընկած լինէր նա, նրա մէջ կայ ազնուութիւն, պատուի զգացմունք.... Նրան յայտնի չէ թէ կարաբանով խարդախ և անազնիւ թղթախաղով է ապրում, նա կարծում է միայն որ իր սիրեկանը բազդ ունի և միշտ տանում է թղթախաղում։ Նա ինքն էլ մասնակցում է խղճմտանքին։ Բայց մի երեկոյ խղճմտանքի ժամանակ, նա նկատում է իր սիրեկանի խարէութիւնը.... Նա կանչնեցնում է խաղը և բացատրում, ամենքի առջև, մոռանալով որ ինքն նիւթապէս կախված է կարաբանովից, մեղադրում է նրան խարդախութեան մէջ։ Բարձրանում է ամբոխ և կարաբանով վիրաված իր սիրուհու դէմ, անարգում է նրան ամենքի առջև և զարկում է նրա երեսին կարաբաները....

Այդ անցքին ներկայ է գտնվում երիտասարդ Նիկոլայ Պետրովիչ Ալէկին։ Այդ երիտասարդը, որ գտնվում է արքունի ծառայութեան մէջ, յանախելով կարաբանովի տունը, վաղուց է արդէն որ համակրում էր նրա սիրուհուն, բայց այդ երևոյթ տեսնելով ինչպէս անարգված է խեղճ կինը, Ալէկինն բացարձակապէս նրա կողմն է բռնում և յայտնվում է նրա պաշտպան։

—Ինչ իրաւունքով դուք նրա պաշտպան կը հանդիսանում, զայրացած ձայնով դառնում է կարաբանովի, դիմելով Ալէկինին։

—Այն իրաւունքով որ սուրբ նշանածս է, պատասխանում է Ալէկինն, ես հրապարակապէս յայտնում եմ որ դիտաւորութիւն ունեմ նրան հետ ամուսնանալ։

Այդ խօսքերից յետոյ կարաբանով մենամարտութեան է հրաւիրում Ալէկինին։

Այն րոպէից կօնդօրովա խոր և անկեղծ սիրով սիրում է Ալէկինին։

Թողնում եմ պիէսայի մանրամասնութիւնները, ինչպէս դա էլը չէ կայանում, որովհետև ինքն Նադէժդա Պավլովնան վախենալով իր սիրածի կեանքի համար, վտառանում է ուղղակի դիմել Ալէկինի հօրը, գնդապետ Ալէկինին, ազաչելով որքան, որ ամեն միջոցներ գործ դնի մենամարտութեան կայանալուն արգելք դնելու համար, թողնում եմ այն մանրամասնները, ինչպէս գնդապետը խորհուրդներ է տալիս իր որդուն չը պահպանել կօնդօրովայի հետ, ինչպէս երիտասարդի մայրը, ազնուապետական դպացմունքների և նախապաշարմունքների մէջ մեծացած, վրդովված է որ իր որդին պահվում է մի ընկած կնոջ հետ, որ նրա կարծիքով սիրել չէ կարող.... Նա իր որդու ամուսնութեան վրա նայում է միմիայն հասարակական կարծիքի կէտից, սկսած դալի, խոյատակութեան տեսակէտից.... Թողնում եմ այդ բոլոր մանրամասները և անցնում եմ ուղղակի այն պերիոդին, երբ երիտասարդ զոյգը, արդէն ամուսնացած, յետ է քաշվել քաղաքից և կենում է ամարանոցում։

Ալէկին ապրափելի յանդուգն քայլ է արել հասարակական կարծիքի դէմ։ Նա ծառայող է և ստիպվեցաւ իր ծառայութիւնից հրաժարական տալ։ Նա նիւթական մեծ միջոցներ ունի, նա չատ լաւ կարող է յետ քաշված կեանքով գիւղական ապրել իր կնոջ հետ.... Կինը նրան անկեղծ, անվերջանալի, նոր սիրով սիրում է, նա պաշտում է իր մարդուն, նա ամբողջ օր նրա մասին է հոգում, նրա բացակայութեան ժամանակ իր մարդու վրա է միայն մտածում, նա, որ սովոր էր ուրախ, շքեղ կեանքին,—հասկանալ է դարձել և ամենամանր դուրսանքն է դառնում անապին, փակված կեանքի մէջ.... Նրա ամբողջ կեանքն նպատակն է իր սէրը դէպի Նիկոլայ Պետրովիչը։

Բայց Նադէժդա Պավլովնան, թէև չատ բարեսիրտ և ազնիւ, բայց անուշ, հասարակ, գրեթէ անգրագէտ աղջիկ է։ Նա իր ամբողջ երջանկութիւնը այժմ դնում է իր սիրոյ մէջ և հանգստա, յետ քաշված, հանդարտ գիւղական կեանքի մէջ.... Նա աշխոյժ աւելի չէ ցանկանում։

Բայց այդպէս չէ Ալէկինը։ Նա որ առաջին չաբաթներ յափշտակված սիրում էր Նադէժդային, փոքր առ փոքր սկսում է ձգտել դէպի իր նախկին ցրված, շքեղ հասարակական կեանքը։ Նա մնացել և կրթվել է Ս. Պետերբուրգի բարձրաստիճան պաշտօնեաների շրջանում, այդ շրջանի կեանքի եղանակը, սովորութիւնները, նրա բարք ու վարքը՝ անհրաժեշտ պահանջ են դարձել երիտասարդ Ալէկինի համար.... Նա սկսում է հետզհետէ բարոյապէս տանջվել իր այժմեան միակերպ կեանքի մէջ։

Այդ դեռ բաւական չէ։ Ալէկին տեսել է հասարակական կեանքին, իր կնոջ հասարակութիւնը նրա համար բաւական չէ, որքան էլ հաւատացած լինէր նա Նադէժդա Պավլովնայի սիրոյ անկեղծ զգացմունքի մէջ։ Շին ծանօթներ նրա պատճ քայլից յետոյ բոլորն էլ հրաժարվել են նրանից և էլ երբէք չեն ընդունի նրան իրանց տները. նորերը, որոնց հետ նա աշխատում է ծանօթութիւն կապել, թէև առաջին անգամ քաղաքավարի ներքոյով են ընդունում նրան և կնոջը, բայց այնուհետև աշխատում են երկար չը պահպանել ծանօթութիւնը և մինչև անգամ հասարակ քաղաքավարութեան կանոնների դէմ մեղանչելով, վիզիտ չեն յետ տալիս Ալէկինին ու նրա կնոջը.... Վերջապէս Ալէկին փորձում է երկար իր կնոջ հետ բոլորովին անտարբեր չրջաններում, որտեղ ամեն

Fonds A.R.A.M

ՎԵՊ ՄԱՐԴԿԱՆՑ ՀԱՐՑԵՐԻ ՇՈՒՐՋ

Թ. Ա.

**Ես ասում եմ, այդ ամենայնիվ, — պատասխանեց ցուցակների հեղինակը, — ես ասում եմ այդ ցուցակը ոչ միայն հետաքրքրական, այլև ուսուցողական է, որովհետև նա ցույց է տալիս, թե ինչպես ամեն մի ազգ, ամեն մի ժամանակ, ամեն մի դար ունեցել է իր սեփական սովորությունները, իր սեփական հագուստը, իր սեփական ուտելիքները, իր սեփական զվարճությունները, իր սեփական հիվանդությունները, իր սեփական մահը, իր սեփական թաղումը, իր սեփական սգո հագուստը, իր սեփական ուրախությունները, իր սեփական տխրությունները, իր սեփական ծիծաղը, իր սեփական արցունքները, իր սեփական ամուսնությունները, իր սեփական ծնունդները, իր սեփական մանկան խնամքը, իր սեփական դաստիարակությունը, իր սեփական ծերությունը, իր սեփական մանկությունը, իր սեփական հասակը, իր սեփական ոտքերը, իր սեփական ձեռքերը, իր սեփական գլուխը, իր սեփական մազերը, իր սեփական ատամները, իր սեփական աչքերը, իր սեփական ականջները, իր սեփական քիթը, իր սեփական բերանը, իր սեփական շրթունքները, իր սեփական լեզուն, իր սեփական ատամները, իր սեփական կոկորդը, իր սեփական կուրծքը, իր սեփական ստամոքսը, իր սեփական աղիքները, իր սեփական լյարդը, իր սեփական փայծաղը, իր սեփական երիկամները, իր սեփական միզապարկը, իր սեփական սեռական օրգանները, իր սեփական ոտքերը, իր սեփական ձեռքերը, իր սեփական մատները, իր սեփական եղունգները, իր սեփական մաշկը, իր սեփական մարմինը, իր սեփական հոգին, իր սեփական Աստվածը, իր սեփական դրախտը, իր սեփական դժոխքը, իր սեփական հավիտենությունը, իր սեփական ոչնչությունը, իր սեփական ամեն ինչը, որ ունի մարդը, ամեն մարդ, ամեն տեղ, ամեն ժամանակ, ամեն դարում, ամեն հագուստով, ամեն ուտելիքով, ամեն զվարճությամբ, ամեն հիվանդությամբ, ամեն մահով, ամեն թաղումով, ամեն սգո հագուստով, ամեն ուրախությամբ, ամեն տխրությամբ, ամեն ծիծաղով, ամեն արցունքով, ամեն ամուսնությամբ, ամեն ծնունդով, ամեն մանկան խնամքով, ամեն դաստիարակությամբ, ամեն ծերությամբ, ամեն մանկությամբ, ամեն հասակով, ամեն ոտքերով, ամեն ձեռքերով, ամեն մատներով, ամեն եղունգներով, ամեն մաշկով, ամեն մարմնով, ամեն հոգով, ամեն Աստվածով, ամեն դրախտով, ամեն դժոխքով, ամեն հավիտենությամբ, ամեն ոչնչությամբ, ամեն ինչով

Fonds A.R.A.M

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 18 մեծ փողոց։ Պետական 5% տոկոսավոր վարկի բոլոր տեսակի թղթերի և արտասահմանյան դրամների ամենօրյա գնացուցակ։ Ստեղծվել է 1880 թ. Հրատարակվում է ամեն օր։ Գինը 3 ռուբլի տարեկան։ Ամսագրի գինը 25 կոպ.։ Ստացվում է Ս. Պետերբուրգում, Ադրեսնի նրբանցքում, № 1։ Տարեկան բաժանորդագրվողները ստանում են ամսագրի 12 համարները անվճար։ Ամսագրի գինը 25 կոպ.։ Ստացվում է Ս. Պետերբուրգում, Ադրեսնի նրբանցքում, № 1։ Տարեկան բաժանորդագրվողները ստանում են ամսագրի 12 համարները անվճար։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ «ՎԱՀԱՋՆԻ»
ԱՊԱՀՈՎԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

«ՎԱՀԱՋՆԻ» ԱՊԱՀՈՎԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԸ ՏԱՐԵԿԱՆ ԺՈՂՈՎԻ ՈՐՈՇՈՒԵՑԱԾ ՀԱՆԳԱՄԱՆԱՔԻ ՊԱՏՃԱՌՈՎ ՀԱՍՏԱՏՈՒԵՑԱԾ Է ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱՆՇԱՐԺ ՔԱՐՈՒՆԱՅԻՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳԸ ԵՒ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՍԻ ՀԱՄԱՐ ԱՆՀՐԱԺԵՇՏ ՀԱՆԳԱՄԱՆԱՔԻ ՊԱՏՃԱՌՈՎ ՀԱՍՏԱՏՈՒԵՑԱԾ Է ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱՆՇԱՐԺ ՔԱՐՈՒՆԱՅԻՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳԸ ԵՒ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՍԻ ՀԱՄԱՐ ԱՆՀՐԱԺԵՇՏ

1880—№ 27

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Մամուլի տակից դուրս են եկել և վաճառվում են Կենտրոնական Գրավաճառանոցում հետևեալ գրքերը՝

Մանկական երգեր Գամառ-Քաթիպայի, կազմած	—	ր.	25 կ.
— նոյնը անկազմ	—	»	15 կ.
Թաւամազ մեղու՝ պատկերազարդ, կազմած Թարգ. օր Ն. Տէր-Մարկոսեանի	—	»	40 կ.
Կարմիր լապտեր՝ պատկերազարդ և կազմած, Թարգ. օր Ն. Տէր-Մարկոսեանի	—	»	50 կ.
— նոյնը առանց կազմի	—	»	30 կ.
Վէպեր. Ե. Գրիգորեանցի	—	»	60 կ.
Պէպօ. կոմեդիա երեք արարվածով, հեղ. Գ. Սունդուկեանի	—	»	30 կ.
Մօրթս կամ աշխատութիւն, հեղ. Տ. Գաւռօ-Թարգմ. Դպիներէնից.	1	»	— կ.
Խորհրդաւոր կղզի, հեղ. Ժ. Վէրն 3 հ. Թարգ. Դպիներէնից	4	»	— կ.
Դիւաբնակ բլուր. հեղ. Էժէն Սիւ. 2 հ. Թարգ. Դպիներէնից	2	»	75 կ.
Գառանկան նկարչուհիներ, հեղ. Հրաչեա Աճառեան	—	»	60 կ.
Սահմանադրութիւն և հայ ժողովուրդն Հր. Աճառեան	—	»	35 կ.
Մի կաթիլ արտասր, զոր կը հեղու Սիրակ հայ մանուկին վրայ	—	»	35 կ.
Խօսք գՀայրենեաց հեղ. Վ. Վ. Պատրիզակցի	—	»	70 կ.
Թորոս աղբար Հայաստանի ճամբորդ հեղ. Արուանձտեանց	1	»	25 կ.
Մանանայ նոր հեղինակի	1	»	75 կ.
Սիրաք և Սամուէլ բարի հոր կրթական դասեր, հեղ. Խրիմեան Հայրիկ	1	»	45 կ.
Մարգարիտ արքայութեան երինից, նոյն հեղ.	—	»	75 կ.
Վանգոյժ. կուժ մի ջուր իւր այրած հայրենեաց վերայ կ'սրսկէ Խրիմեան Հայրիկ	—	»	20 կ.
Թէ ինչ շահեցանք Բերլինի վհաժողովէն, հեղ. Մ. Չերազի	—	»	40 կ.
Հայաստան և Իտալիայ նոյն հեղ.	—	»	60 կ.
Սամուէլ Մուրատեանի կտակի խնդիրը, դատախաղութիւն Ս. Աբծրունու.	—	»	50 կ.

Հրատարակութիւն Զարմայր Մանրեանի

Փարոս Հայաստանի, պատկերազարդ հանդէս.	1	»	— կ.
Եղբայր և քոյր Վերմանական վէպ. պատկերազարդ	—	»	30 կ.
Արքայազուստր Վերմանական վէպ. պատկերազարդ	—	»	35 կ.
Հակայական ձեռքեր Անգղիական վէպ, պատկերազարդ	—	»	10 կ.

Իշխան Բէհբութեանի հրատարակութիւններ

Վ.ոյքի իմ վերջէր, փարս երեք պատկերով Մ. Տ. Գ.	—	»	40 կ.
Բերեր բիձու Հանարը. Օպերետա մի գործողութեամբ	—	»	25 կ.
Աշնանային երեկոյ գիւղում, վոդեվիլ մէկ արարուածով.	—	»	25 կ.
Բռնի ամուսնութիւն. կոմեդիայ մէկ արարուածով	—	»	40 կ.
Ժանօ և Ժանէտ, օպէրա-վոդեվիլ մէկ գործողութեամբ.	—	»	40 կ.
Պատանիներին խրատ. վոդեվիլ մէկ արարվածով Մ. Տ. Գ.	—	»	50 կ.
Տիկինը նրան ապատում է, կատակերգութիւն մէկ արարուածով	—	»	30 կ.
Անանուն կատակ. կատակերգութիւն մէկ արարուածով.	—	»	40 կ.
Փակուած դրան մօտ. պատկերամենախօսութիւն	—	»	30 կ.

Նոյն տեղը վաճառվում են ամենայն տեսակ դասագրքեր Հայերէն, Ռուսերէն և օտար լեզուների, դատական պիտոյքներ ուսումնարանների և աշակերտների համար. Հայերէն, Ռուսերէն և Գաղղիերէն վիպասանութիւններ, ամենայն հատակի բներևոյթաբանութեան և գիտութեան գանազան ձիւղերին վերաբերեալ դրքեր. պատուէրները կատարվում են ամենայն արագութեամբ: Օտարաքաղաքացիք իրանց պահանջները պէտք է ուղարկեն հետևեալ հասցէով
Въ Тифлисъ. „Въ Центральную книжную торговлю“

8—10

Կիրակի, յունվարի 27-ից սկսած, Գուննիբեանի փողոցի վրա, ցիրկի մօտ գտնված բալագանի մէջ կը ներկայացնվի հասարակութեանը երբէք այստեղ չը տեսնված երևոյթ, այն է **ԵՒՐՕՊԱՑԻ ԸՆՏԱՆԻՆ ՀՍԿԱՅ ՕՐԻՈՐԴ ԱՄԱԼԻԱ** *և աշխարհի ամենափոքր* **ԿԸՐԼԻԿՆԵՐ ՄԸՐԿԻՈՋ ՀԵՆՐԻԽ ՎՕԼՖԻՆԳ և ՄԸՐԿԻՈՋՈՒՀԻ ԼՈՒԻՋԸ:** *Տեղերի գները՝ առաջին տեղեր 50 կոպէկ, երկրորդ 30 կոպէկ: Երեխաները կէսն են վճարում:*

7—12

Բերլինի *ակադեմիան* ԻՆՃԻՆԵՐ Կ. Կ. *Վալլինգ* ՊԱՏՐԱՍՏՈՒՄ է *ամեն տեսակ* ՊԼԱՆՆԵՐ *և գանազան* ՇԻՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ է *անձն առնում:* *Հասցէն* Վարանցովսկայա Նաբերեժնայա, № 4, ՎՐԻՆ ՅԱՐԿՈՒՄ:

ՄԻ ՕՐԻՈՐԴ ՎԱՐԺՈՒՀԻ, *որ ուսուցչուհու* ՎԿԱՅԱԿԱՆ *ունի, ՆՈՐ է եկել* ՓԱՐԻԶԻՑ *և հիմնաւորապէս իմանում է* ՌՈՒՍԵՐԷՆ, ՖՐԱՆՍԻԵՐԷՆ, ԳԵՐՄԱՆԵՐԷՆ, ԱՆԳԼԻԵՐԷՆ *և* ԻՏԱԼԵՐԷՆ *լեզուները, նոյնպէս* ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆԻՆ *և* ԵՐԻԵՑՈՂՈՒԹԻՒՆԻՆ. *փնտռում է* ԴԱՍԵՐ *կամ վարժուհու* ՊԱՇՏՕՆ: *Հասցէն.* Առաւանեակայա *փողոց,* ՋՈՒԲԱԼՕՎԻ ՏՈՒՆ, *առաջին յարկում* Սեմինարիայի *հանդէպ,* Բրօդսկու *բնակարանում:*

5—6

ՆԵՐԿԱՅ 1880 ԹԻՒՄ ԿԸ ՏՊԱԳՐՎԻ

„ԿԱՅԾԵՐ“

ՎԷՊ ՏԱՃԿԱՍՏԱՆԻ ՀԱՅՈՑ ԿԵԱՆՔԻՑ

Խեղինակութիւն ԸՆՓՓԻ

Վէպը բաղկացած կը լինի երկու առանձին հատորներից իւրաքանչիւրը կը բովանդակէ մօտաւորապէս 400 տպագրված երեսներ: Ընդունելութեան գինն է 1 ր. 50 կ., իսկ միասին 3 ր.: Մէկ հատորի համար առանձին ստորագրութիւն չէ ընդունվում:

Ստորագրվել կարելի է ԳԱՒԱՌՆԵՐՈՒՄ *այն պարոնների մօտ, որոնք բարեհաճել են բաժանորդներ հաւաքել «Կայծակի» տպագրութեան համար, իսկ* ԹԻՓԼԻՍՈՒՄ *պէտք է դիմել «Մբշակի» խմբագրատունը* Յ. ՄԻՆԱՍ-ՅԱԿՈՒՆԵՆՑԻՆ:

Աշխարհահռչակ արտիստ և պատուանշանների ասպետ Ն. Ա. Կոզլով պատիւ կունենայ մի մեծ ապիրիտիական ներկայացումն տալ Արծրունու թատրոնում: Ներկայացման օրվայ մասին կը յայտնվի առանձին յայտարարութեամբ:

1—2

ՆԻԿՕԼԱՑԵՒՍԿԻ ԱՐՔՈՒՆԱԿԱՆ ՌՈՒՍԱՑ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆԻ ՀԱՄԱՐ հարկաւոր է **ՎԱՐՉԱՊԵՏ**, *չորս մեծ և չորս միջակ սենեակներ մեծ բակով, Հաւլաբարում, աւելի ՊՕԿՐՕՎՍԿԻ ԿԱԶԱՐՄԻ մօտերում:*

Ա.յդպիսի շինութիւն ունեցողներին խընդրում եմ շնորհ բերել յիշեալ ուսումնարանը, ՊՕԿՐՕՎՍԿԻ ԿԱԶԱՐՄԻ ԴԻՄԱՑ, և խօսակցել պայմանների մասին ուսումնարանի տեսչի հետ, ամենայն օր ձմեռից յետոյ 3 ժամից մինչև 7 ժամը երեկոյեան:

2—3

ՆՈՐԻՆ ԲԱՐՁՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱԼԱՏԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ. Հրատիրում է ցանկացողներին ՂԱԲԱՑԱԶՈՒՄ մի ՔԱՐԶ ՇԻՆՈՒԹԻՒՆ կատարելու: Շինութեան ՊԼԱՆԸ կարելի է ՏԵՍՆԵԼ պալատական ԳՐԱՍԵՆԵԱԿՈՒՄ ներկայ տարվայ մինչև մարտի 1-ը:

1—3 (2)

Փետրուարի 6-ին ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳՈՒՄ *վաճառելու է տիկին* ԵԼԻՍԱՒԵԹ ԵԶԵԱՆԸ: *Այն անձինքը որոնք կը ցանկան յարգել հանգուցեալ յիշատակը հրաւիրվում են շնորհ բերել* ԿԻՐԱԿԻ *փետրվարի 24-ին* ՎԱՆՔԻ ՄԱՑՐ ԵԿԵՂԵՑԻՆ, *ուր կատարուելու է նորա հոգեհանդիսաը:*

1—2

ԹԻՓԼԻՍԻ ՔԱՂԱՔԱՑԻՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ *յայտնում է, որ* ՌՈՒՍԱՑ ԲԱԶԱՐԻ *և* ՀԱՒԼԱԲԱՐԻ ՀՐԱՊԱՐԱԿԻ *վրա կատուցված են* ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՇԻՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ *վարձով տալու համար. ռուսաց բազարի վրա 18 համարներ և Հաւլաբարի հրապարակի վրա 40: Ցիշեալ շինութիւնները* ՎԱՐԶՈՎ *վերցնել ցանկացողները հրաւիրվում են քաղաքային վարչութիւնը, որի* ԳՐԱՍԵՆԵԱԿՈՒՄ *ամենայն օր, բացի տօն օրերից, առաւօտեան 10 մինչև 2 ժամը երեկոյեան վարձի պայմանները կը յայտնվին:*

3—3

ՆԵՐՍԻՍԵԱՆ *Հայոց ազգային Հոգևոր ԺՈՂՈՎՈՒՄ, Հոգաբարձական խորհրդարանի մէջ, գալոց* ՄԱՐՏ ԱՄՍՈՑ 12-ին, *երեկոյեան ժամը 7-ին, կը լինի* ԱՃՈՒՐԴ (առանց կրկնաձուրդի) *կապալով տալու Թէլէթի տուրք Գէորգայ ուխտատեղւոյ գաւթումը մի կրպակ իւր մի սենեակով: Պայմանաթուղթը կարելի է կարդալ հոգաբարձութեան գիւանատան մէջ ամեն օր բացի կիւրակիից և տօներից, առաւօտեան 10-ից մինչև 12 ժամին:*

Անդամ հոգաբարձութեան՝ Ար. Նահապետեանց

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝

1. Երգն կանց քահանայ—*Մանկական երգարան, երգեր և պար-երգեր ընդունված է Ներսիսեան և Գայանեան դպրոյններում: գինն է . . — ր. 20 կ.*
2. Մեծատուն և աղջկանց—*Երգարան աղջկանց և աշակերտուհեաց Հայկական ուսումնարանաց . . . . . 1 ր. — կ.*
3. Բժիշկ Բ. Նաւասարդեանց—*Դիմշաեբիա բողազայաւ . . — ր. 25 կ.*
4. Բժիշկ. Գ. Տէր-Գրիգորեանց—*Վարակիչ հիւանդութիւններ.*

(Ցաղիկ, կարմրուկ, սկարլատին, բծաւոր տիֆ, անդրագարձ տենդ, դիֆտերիտ, ընդհատ տենդ, խօլերայ, դեղին տենդ, որովայնատիֆ և ժանտախտ)

Սոցա յատկութիւններն, ծագման և տարածման եղանակներն և նախապաշտպանողական միջոցներ.

—

Վաճառվում են Ջ. Գրիգորեանցի Կովկասեան գրավաճառանոցում:

6—8

Աշնանային բարվանասարան այրվելուց յետո, նորից բացված է խաւտակ մոմի առևտուր Սիօնեան փողոցում Արծրունու բարվանասարանում № 14. իւրաքանչիւր շաբաթ ստացվում է նոր շինուած խաւտակ մոմեր իմ սեփական գործից և որոնք վաճառվում են էժան գներով. խնդրեմ գնողներին չը թողնել իրենց այցելութիւնները:

Յովհաննէս Կոստեան

4—4

Փետրվարի 12-ից ԲԱՑՎԻ *իշխան* ՍՈՒՄ ԲԱՏՕՎԻ *տանը* ԿՕՆԴԻՏԷՐԻ *և* ՀԱՑԱՐԱՐԻ (пекарня) *մագազին «ВАРШАВСКАЯ ПЕКАРНЯ» վերնագրովը, որտեղ կը վաճառվին գանազան տեսակ խմորեղէններ, նոյնպէս կը վաճառվին գանազան տեսակ օնֆէտներ արժան գնով. թէ փոքր և թէ մեծ քանակութեամբ ցանկացողները կարող են ստանալ ԻՄ ԳՈՐԾԱՐԱՆԻՑ. Օտար քաղաքացիք կարող են դիմել հետևեալ հասցէով.* СОЛОЛАКИ, ВЪ ВАРШАВСКОЙ ПЕКАРНИ Мартиросу Ахназарову. *Պատուէրները կը կատարվին ամենայն ճշգրտութեամբ, գնողներին մեծ դիմումն անելով և փոստի ծախսը մեզ վրա առնելով. կօնֆէկտների գինը փոստով 40 կոպէկից մինչև 1 ր..*

4—5

Բժիշկ Ն. Նաւասարդեանի «Դիֆտերիտ» կամ «փողացաւ» գրքոյկը վաճառվում է Հեղինակի մօտ քաղաքային հիւանդանոցում, Կենտրոնական գրավաճառանոցում և Ք. Գրիգորեանցի Կովկասեան գրավաճառանոցում: Գինն է 25 կոպէկ—բարեգործական նպատակով:

Дозволено Цензурою 20 Февраля 1880 г. Тифлисъ. Տպարան Ա. Ա. Միխեթեանի Типографія А. А. Михельсона

Fonds A.R.A.M

№ 28 Փետրվարի 22 (Մարտի 5) 1880 ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ Փետրվարի 22 (Մարտի 5) № 28

ՄԱՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլ, կէս տարվանը 6 րուբլ։ Առանձին համարները 5 կոպէկով։

Ինքնատիպ գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ։

Յանդիմանական գրվածքները չեն ուղղակի Тифлисъ. Редакція „Мшакъ“

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (Կացի կիրակի և տօն օրերից)

Բաժանորդագրութիւն ընդունվում է ամէն ժամանակ։

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տառին 2 կոպէկ։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Մեր խօսքերը իրագործվում են։—Ներքին տեսութիւն։ Նամակ Մեծ-Վարաքիայից։ Նամակ Թիւրքիայից։—Աւետիս Նիկողայոսեան։ Temps-ի յօդուածը։ Մի նոր ընկերութիւն։ «Temps» տառերի թղթակցութիւնը հայերի մասին։ Նամակ Թիւրքիայից։—«Մշակի» հեռագիրները։—Յայտարարութիւններ։

ՄԵՐ ԽՕՍՔԵՐԸ ԻՐԱԳՈՐԾՎՈՒՄ ԵՆ

Երբ որ մենք ասում էինք որ Կ. Պոլսի հայերին յատուկ է կապիկութիւնը, մեզ չէին հաւատում մի քանիսներ և նրանց թւում և մեր մի քանի լրագիրները մեզ դէմ յարձակվում էին։

Բայց ահա, այս օրերս, բաց անելով «Ասախ» լրագիրը, մենք գտանք նրա էջերի մէջ «Հայրենիք» լրագրից արտատպված մի յօդուած, որ մեզ տեղեկացնում էր թէ Կ. Պոլսի մէջ դարձեալ հիմնվեցաւ մի նոր ազգային ընկերութիւն «Հայոց միաբանութիւն» անունով։

Ուրեմն հաղիւ միացան «Ազատասէրաց», «Պարոյանասիրաց» և «Ալիկեան» ընկերութիւնները և դեռ ևս իրանց համար նոր անուն չը որոշեցին, արդէն հիմնվում է մի նոր ընկերութիւն և իր անունը դնում է «Հայոց միաբանութիւն»։

Ընդհակառակ տարվայ «Մշակի» համարներում մենք մանրամասնաբար բացատրած էինք այդ տեսակ բաղմաթիւ և մի և նոյն նպատակին ձգտող, մի և նոյն պրօգրամ ունեցող ընկերութիւնների վնասը, յօդուածով եղածները միանալ մի ընդհանուր ընկերութեան մէջ։ Մենք աւելորդ ենք համարում կրկնել այժմ մեր ասածները։

Միայն այսքան կասենք, որ եթէ Կ. Պոլսի հայերը կը զբաղվեն միայն նոր նոր ընկերութիւններ հիմնելով, առանց աշխատելու հիմերը զարգացնելու և նրանց գոյութիւնը հաստատ հիմքերի վրա կանգնեցնելու, կաշխատեն միմեանց մէջ մրցելու, փոխանակ ընդհանուր այժելով գործելու,—երբէք ոչինչ օգուտ չեն բերի այն երկրին, Հայաստանին, որ իրանց հոգածոյութեան առարկայ են դարձրել։

Վերջացնում ենք մեր խօսքը խնդրելով մեր առաւաւտանցի հայերին չը յափշտակվել մեծ մեծ խոստումներով և դեղեցիկ փրազներով, չը յափշտակվել նոր անուններով, այլ հրատարակել և օգնել արդէն եղած «Ազգապահպան» ընկերութեանը, որի գործունէութիւնը և ազգին մատուցած ծառայութիւնները արդէն յայտնի են և որ այժմ միացել է երկու միւս նոյնքան յայտնի և յարգելի ընկերութիւնների հետ, կազմելով մի նոր, ընդարձակ, կենտրոնական, միացած ընկերութիւն։

Գ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ՄԵՆԾ-ՎԱՐԱԳԻՅԻՑ

փետրվարի 12

Կարգալով «Մեղու» 9-րդ համարում Վարաքլիսի անտառապետի գործի մասին մի հնարովի լուր, մենք ևս չատ զարմացանք թէ պ. Լրատուն ինչպէս է յանդգնել այդպիսի մի պաշտօնական լուր ստեղծել, իբր թէ նրբ «Մշակի» յօդուածները կարդացվեցան մեր առաջ, մենք բոլորովին հրաժարված ենք, թէ այդ մեր գրածը չէր, և այլն և այլն. ինչպէս երևում է պ. Լրատուն կամ պ. անտառապետի կողք գործիքներից մինն է (որպէս թէ չենք ճանաչում պ. Լրատուին թէ ով է, ինչ ծառի պտուղ է), կամ նրա թէյից երբեմն երբեմն խմել է. եթէ ոչ անկարելի էր գրել վեր առնել և այդպիսի յայտնի չարդարութիւն անել։

Մենք՝ թէ թղթակիցներս և թէ մեղ հետ գործող անդամները ինչ որ ասել ենք «Մշակի» անցեալ համարներում յիշեալ գործի մասին, նոյնը կրկնում ենք և այժմ և կրկնելու ենք ամեն տեղ։ Մենք մեր սկսած գործը հազար անգամ չափել և ձևել ենք և այնուհետև ենք սկսել և ոչ թէ պ. Լրատուի նման կոյրըզկուրայնի վերջացնել մենք մեր սկսած գործից ոչ հրաժարվել ենք և ոչ հրաժարվելու ենք։ Ուրեմն պ. Լրատուն լաւ կանի որ աւելորդ ցնդաբանութիւններով չը պատպատի և հանգիստ նստի Քարվանսարայ գիւղում։ Մենք եթէ ուզենայինք կարող էինք մերկացնել պ. Լրատուի ով լինելը, նկարագրել նրա բոլոր գեղեցիկ յատկութիւնները, որոնցով չատերին զզուացրել է։

Չը մոռանանք ասել, որ մենք մեր գրած ամեն մի պատկառելի առանձին գրատոր փաստեր ներկայացրինք պ. քննիչին և մեծապես ենք որ արդար դատաստանը մօտիկ ապագայում երևան կը հանէ մեղաւորին։—Վերջացնելով նամակը, խնդրում ենք և «Մեղու» լրագրին, իր նախկին սիրալը ուղղելու համար, անպատճառ արտատպել այս մեր ասածը ռուս ընթերցողներին միամտացնելու համար։

Ստորագրեցին՝ Աստուր Շարբաթեան և Փաշայ Հայրապետեանց։

ՆԱՄԱԿ ԹԻՒՐՔԻՑ

Թիֆլիս 17 փետրվ.

Ձեր պատուական լրագրի 19-րդ համարում տպած էր մի սրտաշարժ նամակ Թիւրքիայից, որը հաղորդում էր մեզ վանի սովատանջների դրութիւնը։ Այս նամակը բարձր ձայնով կարդացին ընկերներիս մօտ.—Նամակի հէնց առաջին տողերը մի սխալ տպաւորութիւն արին նրանց սրտերի վրա և երբ լսեցին «Հաց, հայրիկ, հաց...» բառերը՝ գլխները բարձրացրին և մի այնպիսի անհնարագրելի հայեացքով նայեցին իրար երեսի, որ կարծես թէ, այն րոպէին ուզեցին իրանց եղած չեղածը գոհել նրանց համար մի կտոր հաց ճարելու... Բայց աւաղ... այս մարդասէր պատանիները բացի 5 հոգի Թիֆլիսցիներից՝ էին օտարներկրացի ազգատ աշակերտներ կլասիքական Գիմնազիոնի, որ ոչ եղած ունէին, ոչ էլ չեղած, բացի իրանց դասագրքերից և մի քանի մանէթից, որոնց առաջինները հէնց իրանց էին անհրաժեշտ, իսկ երկրորդից իւրաքանչիւրը խոստացաւ իր կարեաց չափ մի մասը հանելով ընծայել վանի սովատանջների օգտին։ Վերջապէս այսօր ժողովեցաւ նրանց խոստացած րուբլիը և կոպէկները (ընդամենը 27 մնթ. 10 կ.), յանձնելով ձեր խմբագրատանը, խնդրեմ հասցնել իրենց սովատանջների օգնողներին։ Ահա նուիրող տունների անունները։

Մ. Կոլմանեան 5 րուբլ., Ա. Պօպովեան 3 ր., Ս. Տէր Գրիգորեանց 1 ր., Կ. Շահնազարեանց 1 ր., Ա. Սարգսեանց 1 ր., Ն. Տէր Գէորգեանց 1 ր., Գ. Թադէոսեանց 1 ր., Մ. Մարգարեանց 1 ր., Աւետեանց 1 ր., Ց. Մելիքեանց 1 ր., Մ. Յարութիւնեանց 1 ր., Ս. Մխիթարեանց 1 ր., Ա. Քալանթարեանց 1 ր., Տ. Շահնազարեանց 1 ր., Ա. Խանդամիրեանց 1 ր., Ա. Դանիէլ-Բէկեանց 60 կ., Ա. Յովհաննէսեանց 50 կ., Տ. Դիւզալեանց 50 կ., Ս. Տէրաէլեանց 50 կ., Մ. Ախէջանեանց 50 կ., Յ. Լազարեանց 50 կ., Գ. Ենգիբարեանց 50 կ., Ս. Սարգսեանց 50 կ., Հայամն 50 կ., Բ. Մելքէլեանց 25 կ., Ե. Սմբատեանց 25 կ., և Թօջաղնէաթեանց Յովհաննէս 1 ր., ընդամենն 27 րուբլ և 10 կոպէկ։

Ս. Տէր-Գրիգորեանց

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ցեզական ռուս լրագիրները հաղորդում են որ վանատական Տէր-Նիկողայոսը, որ խանութ ունէր Դվօրցովի փողոցի վրա գտնվող, Նորներում այրված Սարաջևի տան մէջ, արդէն կատնատուրված է դատաստանական քննիչի առաջարկութեամբ, որովհետև նրա վրա կասկած ընկաւ թէ նա դիտմամբ կրակ է տուել իր խանութին։

—

«Кавказъ» լրագրի մէջ տպված էր Նորներում կովկասեան ուսումնարանական շրջանի պ. Հոգաբարձուի շրջաբերականը դէպի ժողովրդական ուսումնարանների դիրեկտորները, որի մէջ պ. Նովակին խնդրելով արուեստագործական դպրոցների մասին, հրաւիրում է բոլոր դիրեկտորներին ուսումնասիրել մեր երկրի քաղաքները ու գիւղերը, հետազօտել ազգաբնակութեան հակումները, նրա պարապմունքները, նրա մէջ ծաղկած արուեստները, քննութեան տակ դնել այլ և այլ քաղաքների և գիւղերի տեղագրական դիրքը, որպէս զի հնարաւոր լինէր այս կամ այն տեղ, նրա արդիւնագործական պահանջման համեմատ, հիմնել այս կամ այն արուեստագործական դպրոց։

—

Շուշուից մեզ գրում են. «Նահանգապետ Զավշավաձէի հեռանալուց յետոյ Շուշու մէջ կրկին սկսել են յայտնվել գողութիւններ։ Այս միջոցներումս վեց հայի տան մէջ պատահել են գողութիւններ և մի քանի տեղերից բաւական ապրանք են տարել։ Ոստիկանութիւնը չատ է աչքատում այդ գողութիւններին առաջն առնելուս»

—

Մի քանի Թիւրքիացի հայ արուեստաւորներ, որոնք ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ են բնակվում, հաւաքել են իրանց մէջ և իրանց ծանօթներից 37 րուբլ 50 կոպ., յօգուտ վանի սովատանջների և ներկայացրել են այդ գումարը «Մշակի» խմբագրութեանը։ Ահա նուիրատու անձանց ազգանունները. Գեորգիս Պալախեան 1 ր., Ղուկաս Ջուխարեան 1 ր., Սիմէոն Խաչատուրով 50 կ., Պօղոս մանդեսի Գալուստեան 2 ր., Յովակիմ Տէր-Յովհաննէսով 1 ր., Յովհաննէս Ցնցեան 1 ր., Գեորգս Ցօնապետեանց 1 ր., Մ. Կարապետ Յովհաննէսեան 50 կ., եղբայրք Աբրահամ և Կարապետ Ղազանճեան 3 ր., Վանանդ 3 ր., Գրիգոր Գալուստով 1 ր., Աւետիս Փաչալեան 3 ր., Մկրտիչ Փաչալեան 1 ր., Կարապետ Ագրիպպաս 2 ր., Մկրտիչ Ադամեան 3 ր., եղբայրք Երիմեանց 3 ր., Առաքել 3 ր., Մարտիրոս Արղումանեան 2 ր., բարեսիրտ յոյն 2 ր., Թովմաս Խուրտեան 50 կ., Գէորգ Յովհաննէսեան 3 ր., Ընդամենը 37 ր. 50 կ.

—

Լէնկորանից պ. Նիկողայոս Նազարբէգեան ուղարկում է մեզ 10 րուբլ և գրում է մեզ. «Անցեալ տարվանից խոստացած եմ ամեն տարի վճարել «Ազգապահպան» ընկերութեանը 10 րուբլ։ Ուստի և այս տարի ուղարկելով ձեզ այդ գումարը, խնդրեմ հասցնէք իր տեղը։»

—

Ստացանք Թիֆլիսցիական պ. Աւետիս Վարդապետեանից 10 րուբլ յօգուտ Վանի սովատանջների։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՄԻ ՆՈՐ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Հինգշաբթի օր Գալաթիոյ ազգ. մատենադարանին մէջ ուր հաւաքեալ էին 40-ի չափ պատուաւոր ազգայինք ընդ նախագահութեամբ ս. պատրիարք Հօր «Միաբանութիւն Հայոց» անուն ընկերութիւն մը հաստատվեցաւ, որոյ նպատակն է հայ ժողովրդեան կենցաղը դիւրել նիւթական և մտաւորական միջոցներու զարգացմամբ։ Այս ընկերութեան պիտի անդամակցին ամեն ազգայինք, որք տարին 20 ղրուշ կուզեն վճարել թէ Տաճկաստանի, թէ Ռուսաստանի և թէ Պարսկաստանի մէջ։ Այդ տեսակ ընկերութեան մը պէտքը թէև մէկ ու կէս տարի առաջ զգացուած, սակայն ինչ ինչ պատճառներով մինչև յարդ գործադրված չէր։

Ուրախ ենք որ ս. պատրիարք Հօր ազգասիրական ջանից շնորհիւ այսպիսի պատուաւոր ընկերութիւն մը հաստատվեցաւ, որոյ կարեւորութիւնը առաւել քան զամենայն վերջին ժամանակներս զգալի եղած էր, զի Ռուսաստանի և Տաճկաստանի մեծահարուստ ազգայինք որք կուզեն ազգին մեծ մեծ գումարներ նուիրել կամ կտակել, կարող չէին իրենց բաղձանքը պահել բովանդակ ազգին անեղծ վստահութեան արժանի և երևելիներէ կազմեալ ընկերութիւն մը կամ մարմին մը չը գտնելով ազգին մէջ։

Ընտիր օրինակ կրնայ ըլլալ Տփղխեցի ազգասէր Հայու մը նամակը, զոր առ ս. պատրիարք Հայրն ուղղած է և որուն մէջ ազգին 8000 ռսկի նուիրելու բաղձանքն ու պիտա-

Fonds A.R.A.M

«ՏԵՄՊՍ» ԱՄՍԱԳՐԻ ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ ՀԱՍՑԵ

ՊԱՏԱՍԽԱՆ

—

«Temps»-ի մայիսի 14-ի համարում հրատարակված մի նամակ է կարդում, որ ուղղված է Ֆրանսիայի նախագահ Գրեվիի անունով։ Նամակագիրը, որ ինքն իրեն ներկայացնում է որպես Ֆրանսիայի հին հպատակ, որ ստիպված է եղել լքել իր հայրենիքը, ասում է, թե ինքը ցանկանում է ապրել Ֆրանսիայում, որովհետև այնտեղ ազատություն կա, և ոչ ոք չի համարձակվում ոտնձգություն անել մարդկանց անձնական իրավունքների վրա։ Նա ասում է, որ ինքը ոչ մի քաղաքական նպատակ չունի, և որ միակ ցանկությունը, որ նա ունի, այն է, որ իրեն թույլ տան աշխատել և ապրել իր ընտանիքի հետ։ Նամակագիրը հավատացնում է, որ ինքը ոչ մի կապ չունի ոչ մի հեղափոխական կուսակցության հետ, և որ նա ոչ մի կերպ չի կարող պատասխանատու լինել այն հանցանքների համար, որ գործել են ուրիշները։ Նա ասում է, որ ինքը

այցելութեան չարժանացնէին մին լինի. Այն առեն ժամանակ չունենայ այս նիւթի վրա դրել, ինչպէս նաև ուրիշ խնդ մը կարևոր նիւթոց վրա. Ցեսակցութիւնը բաւական երկար տևած է. Ներսէս սրբազան կը յայտնէ Հասունի թէ ինչ որ ալ լինի երկու եկեղեցւոց տարբերութիւններն, քանի որ խղճի ազատութիւնը կը յարգուին, պէտք է համարիւն եղբայրներ իրարու միշտ բարեկամ մնան, և թէ ազգային ինքնավարութեան հարցի մէջ, որ լոկ քաղաքական խնդիր մ' է, Հասուն գերազանցած իր բոլոր ջանքերն իրեն նկրսէսի ջանից պարտաւոր է միացնել։ Հասուն կը պատասխանէ թէ ինքն ևս կը փափագի, որ միշտ սիրով լինին իրարու հետ, բայց ցաւալի է տեսնել, կը յարէ, որ հոգևոր եկեղեցին Հայաստանեաց եկեղեցին դարձողներուն արատոյ կարգի պատիւ կընծայուի, հայ մամուլը գովեստներ կը կարդայ և իբրև ազգային մեծ դէպք մը կը տեսնէ այդ դարձը։ Ճիտակը, կըսէ Ներսէս, ազգային զգացմամբ արդէն մեզ հետ միասին եղող եղբայրներ երբ կրօնական համազգամբ ալ կուգան կը միանան մեզ, բնական է, որ ուրախանանք, և պէտք չէ զարմանալ թէ ինչու արտաքին ցոյցեր կընենք, վասն զի զուտ իսկ, երբ չէ թէ այսպիսի պատեհ անձինք, այլ շատ անգամ մեր եկեղեցին դատապարտել կրօնականներ առնել կը դիմեն, փառաւոր ընդունելութիւն կը կատարէք նոցա, և պէտք է ասել, որ այդ փառաւոր ընդունելութիւնները այս վերջի վերազարձէն շատ առաջ տեղի կունենային։

Ինչ երկարիմ այս տեսակ խօսակցութիւններ կը չարունակեն, Ներսէս միշտ ջանալով որ Հասուն ալ աչակից լինի իրեն։ Բայց նորա, որ կը ճանաչեն զՀասուն, գիտ չրջապատողներն, Հռովմայ քաղաքականութիւնը, մանաւանդ թիւրքերն իրեն և Հռովմայ սիմառն բարեկամ պահելու համար Հասունի ունեցած փափագն, չէ թէ յոյս չեն տածեր, այլ կերկնչին իսկ որ Հասուն Ր. Դրան և Հռովմայ համար շատ բարեկամաբար աշխատի։ Միւս կողմանէ հակահասունեան հայք հետզհետէ կը դիմեն ի մեր Պատրիարքարան, կը տեսնեն թէ մէ ջերին երբեմն հասունեան իսկ կը գըտնուին, վերջի օրերս Թէրճիմանի արտօնատէրն ալ արձանագրուեցաւ ի մեզ, իսկ Հայաստանեայք բարեկարգութեանց համար աշխատութիւնին Պատրիարքարանի կողմէ կը շարունակուին, և կը նշմարուինք, որ այս օրերս բաւական կարևոր դարձուածք մը տեղի ունենալու վրա է շատ զգուշապահութեամբ։ Բերլինի դաշնագրի ատորագրոզաց վրա անդուլա մեծ յոյս մը դնելու չենք։ Անցեալներն երբ Ջերազ և Օրմանեան առնի մը առթիւ Աստրիոյ դեսպանատունը կերթան և խօսք կը բացուի դաշնագրի 61-րդով յօդուածի վրա, գործակատարը կասէ ձեզ, եթէ մեր փափագներն գոհացնելն մեծ հախուռն ունենար, շատ բան կընէինք, բայց մեր ազդեցութիւնը մինչև Արարատ արդիւնաւոր ընել չատաչ որչափ գոհ պիտի լինէինք, եթէ կարող լինէինք մեր անմիջական օգոյին նեղող Մոնթենիկրոյի գործերն կարգադրել։ Այս խօսքերուն պատասխան չը կրնար դրուել։ Գերմանական դեսպանատունը ալ. Ռատոլէնպրի հետ տեսնուած առեններին Օրմանեան Բերլինի դաշնագրի համար ուրիշ բանէ չը գոներ, բայց եթէ մատնել թէ 78 թուականը ծնաւ դաշնագիրը, 79 գոյն գործադրելու եղանակներն ցոյց տուաւ, իսկ 80 թուականը նորա գործադրութիւնը կատարէ։ Պ. Ռատոլէնպրի վարդապետի մտքանաց մանակցել ամենէն խելացի միջոցը կը համարին։

Ֆրանսա յատնական խնդիր մը ունի, որ բաւականէն աւելի է իրեն. ուրիշ մեծ աէրութեան մը առ ժամանակայ ներկայացուցիչն Հայաստանի պատուիրակ վանան վարդապետի շատ ցուրտ ընդունելութիւն մը ընելու չը վարանիր, և երկկի թիւրք թերթերն ցնծութեամբ կը ծանուցանեն թէ Անգղիա Պարսկաստանն ալ իրեն բարեկամ ընելով, Ասիոյ մէջ իսլամական ահեղ միութիւն մը պատրաստելու հետամուտ է։

Ձեմք գիտեր թէ այս անգամ արդեօք լրջաբար կուզեն Թրքաց և Պէքօնցիկրոյի երազը իրականութիւն մը ընելու փորձեր փորձել։

Գուցէ ամենէն աւելի Բուլղարաց չնորհակալ լինելիք, որ իրենց համակրութիւնը մեզ կը պահեն և պ. Զանքօֆ բաւական ժամանակ յառաջ կը ներկայանար Պատրիարքի և կը մատուցանէր առաջին պաշտօնեայ և արտաքին գործոց նախարար եպիսկոպոսի մը նամակն, որով կը հաղորդէր թէ ինքն միշտ երախտապարտ է Ներսէսի, որ դառնութեան օրերու մէջ այնքան իմաստուն խորհուրդներով առաջնորդած էր իրեն. վատահ է որ այդ իմաստուն խորհուրդներն իր ազգին ալ օգտակար պիտի լինեն. ինքն ամեն կողմ հրամանատուած է, որ Բուլղարիոյ մէջ գտնուած հայք իրր հարազատ Բուլղարք պատուին և անոնց բարօրութեանը համար ամեն հոգ տարուի։

Երբ օտար երկիրներու մէջ հայոց հանգստութեան համար հոգ կը տարուի, բուն Հայաստանի մէջ այդ հոգն ունեցողը կը պակսի և մեր խեղճ ժողովուրդը աչքը մերթ հոս կը դարձնէ, մերթ հոն, և չեն պակսիր անձեր, որ նորա գործոց զանազան մեկնութիւններ տան։ Վանայ մէջ հայք առարքգրութիւն կը հաւաքեն եղեր ռուսական եկեղեցւոյ գիրկը նետուելու համար։

Եթէ չեմ սխալիր այս լուրը առնէին առաջ «Մշակի» խմբագրութեանց մէջ տեսնուեցաւ, հերքումն ալ միասին ունենալով. այդ հերքումը ես չեի տար, այլ Պատրիարքարանի բարձրագոյն պաշտօնեայ մը առ Լէյարդ տուած հերքումն էր։ Այս լուրը կ. Պոլսէն երթայ տարածուեցաւ, միշտ աղբիւրը անգլիական դեսպանատունը լինելով, իսկ մինչև յարդ վատահելի անձինք դեռ բան մը չը գրեցին։ Զարմանքնիս մեծ եղաւ երբ պ. Շահնուր «Արեւելեան Մամուլ» տեսնէմ-ամսաթերթին մէջ հետևեալ տողերն կը հրատարակէր. «Մասին որ մերթ առատապնեներու կը բանայ իր սիւնակները, այս անգամ իրրև առատակ կը մխաէ ճշմարիտ դէպք մը, վանայ մէջ այս օրերս տեսնուած չարժումն դէպի ռուսականութիւն, որ պաշտօնապէս մինչև Անգղիոյ կառավարութեան հաղորդուած է։ Արդ՝ արժանահաւատ աղբիւրէ կիմանանք թէ իրօք կայ այդ գաղտնի չարժումն, թէ վանայ մէջ ընկերութիւններ առատագրութիւններ կը հաւաքեն հայերն ռուսական եկեղեցւոյ գիրկը նետուելու, թէ ռուս գործակալներ կը գործեն անդուլ, և ինձ գրողը կասկած կը յայտնէ թէ մայրաքաղաքիս ընկերութիւններէն մին մատ ունի այս գործին մէջ։ Ո՞ր ընկերութեան կակնարկէ չը գիտեմ, միայն կը դուշակեմ որ «Մշակի» կ. Պոլսոյ թղթակիցն Հայկակ, որ ամեն ինչ Ռուսաստանի մէջ վարդապետն կը տեսնէ, իսկ Թիւրքիոյ մէջ սևագոյն, գործը պիտի քօղարկէ, և պիտի ցոյց տայ, որ այս լուրն անգլիական գործարանէ եղած է, և ինչ որ Անգլիացի է պէյքըր փաշային պէս ուռած է, արբչիւռ է....

«Արևելեան Մամուլ» այս տողերն բաւական ազդեցութիւն ունեցան հոս, վասն զի այդ թերթն լուրջ թերթ մէ և կարեւորութիւն ունի։

Ես պ. Շահնուրի նման պատուաւոր թղթակցի մը, զոր կը յարգենք շատ անգամ բողոքիչ հակակարծիք լինելով հանդերձ, քանի մը դիտողութիւններ ընել աւելորդ չենք համարիր։

Վանայ մէջ ռուսաց եկեղեցին յարելու համար հանրագրութիւն մը պատրաստուած լինելն ոչ ոք առայդ գիտէ, պ. Լէյարդի գրասենեակէն ելած լոր մ'է, կրնայ լինել որ վանայ մէջ առատագրութիւն մը հաւաքուի և Լէյարդի չատը այնպէս գտանէ, որ այդ առատագրութեան կրօնական գոյն մը տայ. փափագելի է որ այդ արժանահաւատ աղբիւրը դուշածնիդ ձեր տեղեկական լէպտրիքը հետ իսկ եթէ այս չէ, երևակայութեան արդիւնք է, վանայ մէջ ընկերութեան առատագրութիւն հաւաքելու մասին ալ արժանահաւատ աղբիւրէ գրուած մը չը տեսանք, և դժուարաւ կը հաւատանք, որ հնար չըլլար այդ ընկերութեանց անունները ի հրապարակ հանել։ Եթէ դուքս ու անգլիական դեսպանատունը այս տեղեկութիւնը ուներ, արդեօք Բ. Դուռը չը գիտեր և Պատրիարքարանէ տեղեկութիւն չը խնդրէր. խնդիրն կրօնական մի նկատէք. Բ. Դուռն ալ գիտէ որ կրօնից ետևէն նիհիլական չահեր կուգան։ վերը յիշած եմ թէ պ. Զանքոֆ այս լուրն պաշտօնական հերքումի առատ լէյարդի, ես ուրիշ բան չեմ ըրած, բայց եթէ այդ հերքումը հրատարակել «Մշակ» մէջ. և դուք դայլ կանուանէք զգործը քօղարկելու։ Մեր մէջ կը դանուին բազմաթիւ անձինք որ կը կարծեն թէ այս կրօնափոխութեան լուրը Անգղիոյ մէջ տարածուի, մանաւանդ թէ հեղինակն ալ Լէյարդ ըլլալէն վերջը ալ վախնալու բան չը կայ։ Բարեկարգութիւններն փութացնելու միջոց մը կը համարեն։ Մտածութիւն մ' ալ այս է։

Ոչինչ նուազ դարմանք պատճառեց նաև այն խօսքերն զոր գործակալներ կը գործեն անդուլ։ Այս խօսքերուն հաւատալու համար պէտք է որ Տաճկաստանի մէջ Ռուսիոյ գործելու եղանակին վրայ տեղեկութիւն չունենանք։

Եթէ Ռուսաստան Տաճկաստանի քրիստոնէից վրա մեծ ազդեցութիւն ունեցած է և նոցա հաւատարմութիւնը գրաւած է, ինչ կուզէք ըսէք, այս իրողութիւն մ'է։ Դորա դէմ աւելոր պատճառն է որ նոցա մէջ կրօնական հերձուած և բաժանում ձըգելու հետամուտ չէ եղած, յանուն քրիստոնէութեան պաշտպանած է զանոնք։ Այս ընթացքը այնքան նոմ չոջղած է որ չեմք գիտեր թէ ինչու անկէ պիտի չեղի։ Հայաստանի մէջ ազդեցութիւն տանելու համար,—բայց այդ ազդեցութիւնը արդէն ունի, և երբ Ռուսիա փորձ փորձէ կրօնական բաժանմամբ մեր մէջ նոր պատճառ ձղելու, մեզի կը կարծէք որ իր բռնակալութիւը չատ և չատ զգալի կերպով չը նուազիր և իր ազդեցութիւնը չատ աւելի չը տկարանար. այս այնպիսի ճշմարտութիւն մ'է որոյ վրա արնդելու հարկ չը կայ. և եթէ հայք ինքնաբերաբար այս չարժում մը ընեն, կրնանք ապահով լինել որ Ռուսիա պաշտպանէն պիտի մերժէ զանոնք ընդունել։ Ինչ կը կարծէք, եթէ Անգղիա կարող լինէր կամ ուզեր Հայաստանէն անգլիացի կամ ամերիկացի բողոքական քարոզիչներն ետ կանչել, կամ կանչել տալ բողոքականութեան պաշտպան և զոյն տարածող լինելէ ետ կենալ, մերթ չէք կարծեր որ Անգղիոյ բարոյական ազդեցութիւնը չատ և չատ աւելի կը մնծնար։ Ռուսիա ըրածը գիտէ, անոր համար կրնամք վստահ լինել որ վանայ մէջ անդուլ գործող գործակալներ չունեն, իւր չատը այսպէս կը պահանջէ։ Երբ պ. Շահնուր կըսէ թէ «Հայկակ ամեն ինչ Ռուսաստանի մէջ վարդապետն կը տեսնէ, իսկ Թիւրքիոյ մէջ սևագոյն» խնդրեմ Թիւրքիոյ մէջ վարդապետն իր մը ցոյց տուէք. իսկ Ռուսիոյ մէջ վարդապետն իրեր պակսա չեն, և երբ կրսէք թէ (բուռ Հայկակին) ինչ որ անգլիացի է պէյքըր փաշային պէս ռուս է, արբչիւռ է, գուք անչուշտ պէյքըրի անձին նկատմամբ պէտք եղած տեղեկութիւններն առացած էք, թերևս այժմ զղջումի եկած լինիս իսկ իր գործոց մասին առանց երկար յապաղելու գՔայմպլ Անթիատի թղթակցին հետևեալ տողերն յառաջ կը բերեմք. «Ընդհանուր տպաւորութիւնն այն է որ պէյքըր փաշային յանձնուած գործն այն հին պատճառն է, զոր քննելու տեղեկագրել կանուանեն։ Եթէ ուղիղ է այս լուրը, ժողովուրդը մեծ մասամբ իրաւունք ունի սկեպտիկական լինել այս նոր յանձնախումբին յառաջ գալու բարիքնեբուն նկատմամբ։—կարծեմ ես ալ ասկէ շատ տարբեր չէի գրած «Մշակին» և մեզաւոր չեմ սևագործ։ Անգղիոյ ձեռամբ գործադրուելիք բարեկարգութեանց մասին մեք զոյդ utopie սեպած ենք առջի օրէն և այդ ոչ թէ քնազդմամբ, այլ որչափ հնար է լաւ մտածելով. գժբաղդաբար դէպքերն մեզ իրաւունք տուին մինչև այժմ ըսելու թէ քաղաքականութիւնը փոխուէր և անգլիական բարեկարգութիւնք նոր կերպարանք առնուին։

Համառօտ ակնարկ մ'ալ ներքին գործերուս տակը։ Յունուար 25-ին Ազգային երեսփոխանական ժողովը գումարեցաւ, բայց բան մը չըրաւ. խնդ մը խնդիրներ կային որոնց և ոչ մէկուն լուծում տուաւ. Տիգրանակերտի խնդիրն առկախ մնացած է, նոյնպէս չատ մը հարցեր. Ընկերս ճամբայ չէ. տան և հինգ օրն անգամ մը երեսփոխանական ժողովը 3—4 ժամու չափ կը գումարի, առանձին գործերը կը կարգադրէ քիչ մը և հազիւ թէ ուրիշ խնդրով մը զբաղելու կը սկսին՝ մնկնելու առենը կուգայ։ Ներքին կանոնագրութեամբ դիւանները բաժնուած է. անձնիւր դիւան իրենց վերաբերեալ խնդիրներն նախ պիտի քննեն, յետոյ ժողովոյ մէջ տեղեկագրով մը խնդիրներն դիւրաւ կը լուծուին. բայց դիւանի անդամներն իսկ զիրար տեսնելու դժուարութիւն ունեն և այնչափ խնդիրներ կան որոնց տեղեկագիրներն երկար առնեն կը սպասուին։

Հայաստանի մէջ առաջնորդներու ասկն օր քան զօր աւելի գլխի կը լինին. շատ գովելիաւոր կը խօսին Երզնկայի առաջնորդ Հմայակ վարդապետի վրա. Երզնկայի գպրոցներն բարեկարգից, ժողովուրդը արթնցուց տգիտութեան քունէն, և հայոց անունը օտարաց առջև յարգելի ըրաւ. «Temps» լաւ թղթակցութիւն մը գրած է այս կղերականի նկատմամբ. կարծեմ պատրիարքարանէն նպաստ ստանալու վկայագիր պիտի տան։ կը լսենք թէ մեր չնորհազարդ Ռուբինեան Ամրոսիոս վարդապետն ալ Բաբերդի առաջնորդ ընտրուեր է, թող երկրագործական վարժարանը հոն բանայ։

Պատրիարքարանը անչարմար ընտրութիւններ ալ կանէ. օրինակի համար Զարսանճաքի մէջ Յովհաննէս վարդապետը 18 տարի է առաջնորդութիւն կընէ և ժողովուրդը անոնն ընելու համար ինչոր ձեռքէն կուգայ, ըրած է, ինքն ալ այդ վիճակին հասած մարդ մը կը սեպուի. ժողովուրդը կը գանգատէր, մանաւանդ թէ քիւրդ պէյերու մեզահակից լինելուն կասկածներ պակաս չեն. կը խօսք թէ Պատրիարքարանն այս անձն բռներ Պէրթոյ տեղապահ ըրած են, Պէրթոյ մէջ ազէկ առաջնորդ մը կարևոր է. հետզհետէ հայք քիւրդ կը լինեն։

Ազգային երեք ընկերութեանց միացման գործն կը չարունակէ. յունուար 27-ին կիւրակէ օր ընկերութեան ընդհ. ժողովը ևս ընդուներ է միութեան սկզբունքը, և այսօր «Դպրոցասիրաց — Արևելեանը» միութեան սկզբունքը ընդունած է։ Բայց երկկ վարչութեանց մէջ կնքուած պայմագրութեան վրա դժուարութիւններ յարուցած է. տասդ տեղեկութիւնք յաջորդ նամակաւ։

Հայկակ

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵՆԻՑ

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 20 փետրվարի։ «Правит. Вѣстн.» լրագիրը հաղորդեալ է, որ պետական խորհրդարանը իր փետրվարի 19-ի որոշման համեմատ, բոլոր անդամներով ներկայացաւ Թագաւոր Կայսրին յայտնելու իր հաւատարմահպատակ շնորհաւորութիւնը. Կայսրը նրանց աշխատութիւնների ու զգացմունքի համար շնորհակալութիւն յայտնեց, և համբուրելով խորհրդարանի նախագահ Մեծ Իշխան Կոնստանտին Նիկոլայևիչին, ասաց թէ յոյս ունի, որ խորհրդարանն առաջնուայ պէս կօգնի Նրան տպագայ դժուարութիւնների մէջ։ Ակնառոր նոյնպէս իր բոլոր կազմակերպութեամբ ներկայացաւ Կայսրին, և բազդաւորութիւն ունեցաւ լսել Նրա ճառը, որի մէջ հաստատ յոյս է յայտնված, թէ սկսնած գործունէութիւնը միշտ ուղղված կը լինի օրինական կարգադրութիւնները հաստատ հիմքերի վրա դնելու։

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 20 փետրվարի։ Երկկ կառնէ առաւօտուանից սկսած Պետերբուրգը զարդարվեցաւ դրօշակներով, զորգերով և արբանեակներով։ Ճամարներում և կեսկցիներում բոլոր թէ պետական և մասնաւոր հիմնարկութիւնների մէջ մաղթանքներ կատարվեցան։ Առաւօտուայ 10 ժամին Ձմեռային պալատի առաջ շարված էին զօրախմբերը. գինուորական երաժշտութեան և երգեցիկների միաձայն խօրհրդով, Ինգանոների ողջոյնի հետ միասին կատարվեցաւ հիմնը։ Թագաւոր Կայսրը պատշգամբի վրա երևից ողջունում էր զօրքերին և ժողովրդին, որոնք Նրան բարձրաձայն ու ցնծալի «ուրա» ներով շնորհաւորում էին։ Օրն անցաւ ժողովրդի ուրախ հրճուանքներով։ Երեկոյան փայլուն լուսաւորութիւն եղաւ։ Փողոցները ծածկված էին բոլորովին ժողովրդի բազմութեամբ, և ածում էին երաժշտական 16 խումբեր։ Թատրոններում շատ անգամ կատարվեցաւ ազգային հիմնը։

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 20 փետրվարի։ Լուր տարածվեցաւ, թէ այսօր կէսօրից յետոյ Ժամը մօտ 3-ին Բոլշայա Մօրսկայա անուանված փողոցի վրա, կոմս Լօրիս-Մելիքովի կառք նստելու միջոցին, մի անյայտ անձն բէվոլվէր արձակից նրա վրա. կոմսը վիրաւորված չէ, յանցաւորը կալանաւորված է. մանրամասնութիւնները դեռ յայտնի չեն։

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 20 փետրվարի։ Կոմս Լօրիս-Մելիքովի կեանքին սպառնացող եղեռնա-

Fonds A.R.A.M

գործի արձակած առաջին գնատակը, ձակելով կոմսի վերարկուն, կպաւ նոյնպէս և սերտուկին. եղեռնագործն աշխատեց երկրորդ անգամ արձակել, բայց այդ միջոցին կոմսը յաջողացրեց այնպէս ուժով խփել յանցաւորի երեսին, որ նա երեսաց, և քիչ մնաց, որ վայր ընկնի: Կոմսին ուղեկցող կօզակը բռնեց յանցաւորի քամակից, և վրա վազով մարդին օգնեցին եղեռնագործին կալանաւորելու: Հաստատապէս պատմում են, որ կոմս Լօրիս-Մելիքով ժպտալով ասաց. «Ես համոզված եմ, որ գեռ ձուլված չէ այն գնաակը, որ կարողանայ ինձ սպանել»: Եղեռնագործը ազգութամբ հրեայ է:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 21 փետրվարի: «Петербургскія Вѣдомости» լրագիրը հաղորդում է, որ կոմս Լօրիս-Մելիքովի կեանքին սպառնացող եղեռնագործը, այսօր փետրվարի 21-ին կը դատվի պատերազմական դատարանի (военный судъ) առաջ. բէվոլվերը լցրած էր կատրակներով. այդ կատրակներից մէկը, որ մոլորվել մնացել էր կոմսի վերարկուի մէջ, գտնվում էր կոմսի ձեռքին: Քաղաքապետան առաջ եղեռնագործի առաջին հարցուփորձը, որից երևաց որ նա հրէայ է, և նրա անունն է Խպզելիա Մլօդէցկի, որը անտարբեր յանդգնութեամբ յայտնեց հետևեալը.—ես չը լինեմ, ուրիշը կը լինի, ուրիշը չը լինի, մի երրորդը կը լինի, բայց հաւատի կարելի է ասել, որ ձեզնից մէկն անպատճառ կը սպանէ կոմս Լօրիս-Մելիքովին:—

խմբագիր—հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐՇԱՐՈՒՆԻ

ՆԵՐԿԱՅ 1880 ԹՒՈՒՄ ԿԸ ՏՊԱԳՐՎԻ

„ԿԱՅԾԵՐ“

ՎԷՊ ՏԱՃԿԱՍՏԱՆԻ ՀԱՅՈՑ ԿԵՍԱՐԻՑ

Խեղինակութիւն ԲՆԻՖԻ

Վէպը բաղկացած կը լինի երկու առանձին հատորներից իւրաքանչիւրը կը բովանդակէ մօտաւորապէս 400 տպագրված երեսներ: Ընդն մէկ հատորի գինն է 1 ր. 50 կ., իսկ միասին 3 ր.: Մէկ հատորի համար առանձին ստորագրութիւն չէ ընդունվում:

Ստորագրվել կարելի է ԳԵՒՈՒՆԵՄՈՒՄ այն պարոնների մօտ, որոնք բարեհաճել են բաժանորդներ հաւաքել «ԿԱՅԾԵՐԻ» տպագրութեան համար, իսկ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ պէտք է դիմել «Մշակի» խմբագրատունը Յ. ՄԻԼԼԻՒ-ՅԱԿՈՒԲՅԱՆՑԻՆ:

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Մամուլի տակից դուրս են եկել և վաճառվում են Կենտրոնական Գրավաճառանոցում հետևեալ գրքերը:

Մանկական երգեր Գամառ-Քաթիպայի, կազմած	—	ր. 25 կ.
— նոյնը առանց նոտաների	—	» 15 կ.
Թաւամաղ մեղու՝ պատկերազարդ, կազմած Թարգ. օր Ն. Տէր-Մարկոսեանի	—	» 40 կ.
Կարմիր լապտեր՝ պատկերազարդ և կազմած, Թարգ. օր Ն. Տէր-Մարկոսեանի	—	» 50 կ.
— նոյնը առանց կազմի	—	» 30 կ.
Վէպեր. Ց. Դրիդորեանցի	—	» 60 կ.
Գէպո. կոմեդիա երեք արարվածով, հեղ. Գ. Սունդուկեանի	—	» 30 կ.
Մօրևս կամ աշխատութիւն, հեղ. Տ. Գաւառ-Թարգմ. Գաղիերէնից	1	» — կ.
Խորհրդաւոր կղզի, հեղ. ժ. Վէռնն 3 հ. Թարգ. Գաղիերէնից	4	» — կ.
Դիւաբնակ բլուր. հեղ. Էօժէն Սիւ 2 հ. Թարգ. Գաղիերէնից	2	» 75 կ.
Պատանեկան ներշնչումներ, հեղ. Հրանտ Ասատուր	—	» 60 կ.
Սահմանադրութիւն և Հայ ժողովուրդն Հր. Ասատուր	—	» 35 կ.
Մի կաթիլ արտասր, զոր կը հեղու Սիամակ հայ մանուկին վրայ	—	» 35 կ.
Խօսք պ Հայրենեաց հեղ. Վ. Վ. Պարտիզակցի	—	» 70 կ.
Թորոս ապրար Հայաստանի ճամբորդ հեղ. Սրուանձտեանց	1	» 25 կ.
Մանանայ նոր հեղինակի	1	» 75 կ.
Սիրաք և Սամուէլ բարի հոր կրթական դասեր, հեղ. Խրիմեան Հայրիկ	1	» 45 կ.
Մարգարիտ արքայութեան երկնից, նոյն հեղ.	—	» 75 կ.
Վանգոյժ. կուժ մի ջուր իւր այրած հայրենեաց վերայ կ'սրակէ Խրիմեան Հայրիկ	—	» 20 կ.
Թէ ինչ շահեցանք Բերլինի վեհաժողովէն, հեղ. Մ. Զերդոլի	—	» 40 կ.
Հայաստան և Իտալիայ նոյն հեղ.	—	» 60 կ.
Սամուէլ Մուրատեանի կատկի խնդիրը, դատախազութիւն Ս. Արծրունու.	—	» 50 կ.

Հրատարակութիւն Զարմայր Մաերեանի

Փարոս Հայաստանի, պատկերազարդ հանդէս.	1	» — կ.
Ոգորայր և քոյր Գերմանական վէպ. պատկերազարդ	—	» 30 կ.
Արքայադուստր Գերմանական վէպ. պատկերազարդ	—	» 35 կ.
Հակայական ձեռքեր Անգղիական վէպ, պատկերազարդ	—	» 10 կ.

Իշխան Բէհրութեանի հրատարակութիւններ

Վ.ոյքի իմ վիշէր, Ֆարս երեք պատկերով Մ. Տ. Գ.	—	» 40 կ.
Բնքեր բրձու Հանաքը. Օպերետա մի գործողութեամբ	—	» 25 կ.
Աչնանային երեկոյ գիւղում, վոդեվիլ մէկ արարուածով.	—	» 25 կ.
Բռնի ամուսնութիւն. կոմեդիայ մէկ արարուածով	—	» 40 կ.
Ֆանօ և Ժանէտ, օպերա-վոդեվիլ, մէկ գործողութեամբ.	—	» 40 կ.
Պատանիներին խրատ. վոդեվիլ մէկ արարվածով Մ. Տ. Գ.	—	» 50 կ.
Տիկինը նրան սպասում է, կատակերգութիւն մէկ արարուածով.	—	» 30 կ.
Անանուն կատակ. կատակերգութիւն մէկ արարուածով.	—	» 40 կ.
Փակուած դրան մօտ. պատկերամենախօսութիւն	—	» 30 կ.

Նոյն տեղը վաճառվում են ամենայն տեսակ դասագրքեր Հայերէն, Ռուսերէն և օտար լեզուների, դասական պիտոյքներ ուսումնարանների և աշակերտների համար. Հայերէն, Ռուսերէն և Գաղիերէն վիպասանութիւններ, ամենայն հասակի ընթերցանութեան և դիտութեան գանազան ճիւղերին վերաբերեալ գրքեր. պատուէրները կատարվում են ամենայն արագութեամբ: Օտարաքաղաքացիք իրանց պահանջները պէտք է ուղարկեն հետևեալ հասցէով Въ Тифлисъ. Въ Центральную книжную торговлю“

8—10

Վրաստի, յունվարի 27-ից սկսած, Գուննիբեան փողոցի վրա, ցիրկի մօտ գտնված բազագանի մէջ կը ներկայացնվի հասարակութեանը երբէք այստեղ չը տեսնված երևոյթ, այն է ԵԻՐՕՊԱՅԻ ԸՆԴԱՀԻՆ ՀՈՎԱՅՈՑ ՕՐԻՈՐԻ ԱՄԱԼԻԱ և աշխարհի ամենափոքր ԿԸՐԻԿՆԵՐ ՄԸՐԿԻՈՋ ՀԵՆՐԻԽ ՎՕԼԴԻՆ և ՄԸՐԿԻՈՋՈՒՀԻ ԼՈՒԻՋԸ: Տեղերի գները՝ առաջին տեղը 50 կօպէկ, երկրորդ 30 կօպէկ Երեխաները կէսն են վճարում:

8—12

Աշխարհահռչակ արտիստ և պատուանշանների ասպետ Ն. Ա. Կօզլով պատիւ կունենայ մի մեծ ամիրիտիկական ներկայացումն տալ Արծրունու թատրոնում: Ներկայացման օրվայ մասին կը յայտնվի առանձին յայտարարութեամբ:

2—2

ՆԻԿՕԼԱԵՒՍԿԻ ԱՐՔՈՒՆԱԿԱՆ ՌՈՒՍԱՑ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆԻ ՀԱՄԱՐ հարկաւոր է **ՎԱՐՉԵԼ**, չորս մեծ և չորս միջակ սենեակներ մեծ բակով, Հաւլաբարում, աւելի Պօկրօվսկի կաձարմի մօտերում:

Ա յդպիսի շինութիւն ունեցողներին խընդրում եմ շնորհ բերել յիշեալ ուսումնարանը, Պօկրօվսկի կաձարմի Գիմաց, և խօսակցել պայմանների մասին ուսումնարանի տեսչի հետ' ամենայն օր ճաշից յետոյ 3 ժամից մինչև 7 ժամը երեկոյեան:

3—3

ՆՈՐԻՆ ԲԱՐՁՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱԼԱՏԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆԱԿԸ հրաւիրում է յանկացողներին ՊԱՏԱՌԱՒՈՒՄ մի ՔԱՐԷ ՇԻՆՈՒԹԻՒՆ կառուցանել: Շինութեան պլանը կարելի է տեսնել պալատական ԳՐԱՍԵՆԵԱԿՈՒՄ ներկայ տարվայ մինչև մարտի 1-ը:

2—3 (2)

Փետրուարի 6-ին ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳՈՒՄ վաճառուել է տիկին ԵՂԻՍԱԲԷԹ ԵԶԵԱՆԸ: Այն անձինքը որոնք կը ցանկան յարգել հանգուցեալ յիշատակը հրաւիրվում են շնորհ բերել կիւրակէ փետրվարի 24-ին ՎԱՆՔԻ ՄԱՑՐ ԵԿԵՂԵՑԻՆ, ուր կատարուելու է նորա հոգեհանգիստը:

2—2

ԹԻՖԼԻՍԻ ՔԱՂԱՔԱՑԻՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ յայտնում է, որ ՌՈՒՍԱՑ ԲԱԶԱՐԻ և ՀԱԻԼԱԲԱՐԻ ՀՐԱՊԱՐԱԿԻ վրա կառուցված են Ա-ՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՇԻՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ վարձով տալու համար. ռուսաց բազարի վրա 18 համարներ և Հաւլաբարի հրապարակի վրա 40: Թիշեալ շինութիւնները ՎԱՐՁՈՎ վերցնել ՑԱՆԿԱՑՈՂՆԵՐԸ հրաւիրվում են քաղաքային վարչութիւնը, որի ԳՐԱՍԵՆԵԱԿՈՒՄ ամենայն օր, բացի տօն օրերից, առաւօտեան 10 մինչև 2 ժամը երեկոյեան վարձի ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ կը յայտնվին:

3—3

ՆԵՐՍԻՍԵԱՆ Հայոց ազգային Հոգևոր ԴՊՐՈՑՈՒՄ, հոգաբարձական խորհրդարանի ՄԷՋ, գալոց ՄԱՐՏ ԱՄՍՈՑ 12-ին, երեկոյեան ժամը 7-ին, կը լինի ԱՆԻՒՊ (առանց կրինաձուրդի) կապալով տալու Թէլէմի տուրք Դպրոցի ուսմասիզաց գումարը Մի կոպէկ ԻՒԱ ՄԻ ՍԵՆԵԱԿՈՎ: Պայմանախմուղքը կարելի է կարդալ հոգաբարձութեան դիւանատան ՄԷՋ ամեն օր բացի կիւրակէից և տօներից, առաւօտեան 10-ից ց12 ժամին:

Անդամ Հոգաբարձութեան' Ար. Նահապետեանց

Փետրվարի 12-ից ԲԱՑՎԵՑ իշխան ՍՈՒՄ ԲԱՑՈՎԻ տանը ԿՈՆԴԻՏԻՐԻ և ՀԱՑԱՐԱՐԻ (пекарня) մագազին «ВАРШАВСКАЯ ПЕКАРНЯ» վերնագրովը, որտեղ կը վաճառվին գանազան տեսակ խմորեղէններ, նոյնպէս կը վաճառվին գանազան տեսակ կօնֆէտներ արժան գնով. թէ փոքր և թէ մեծ քանակութեամբ ցանկացողները կարող են snառնալ ԻՒ ԳՈՐԾԱՐԱՆԻՑ: Օտար քաղաքացիք կարող են գիմել հետևեալ հասցէով. СОЛОЛАКИ, ВЪ ВАРШАВСКОЙ ПЕКАРНИ Мартиросу Ахназарову. Գաւառէրները կը կատարվին ամենայն շտապութեամբ, գնողներին մեծ գիջումն անելով և փոստի ծախսը մեզ վրա առնելով. կօնֆէկտների գինը փունջը 40 կոպէկից մինչև 1 ր.:

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

1. Երգեհոնց քահանայ—Մանկական երգարան, երգեր և պատերգներ ընդունված է Ներսիսեան և Գայանեան դպրոցներում. գինն է . . — ր. 20 կ.
2. Մեծատուն և աղքատ—Երգարան աղջկանց և աշակերտուհեաց Հայկական առաւելի արտանաց . . . . . 1 ր. — կ.
3. Բժիշկ Բ. Նաւասարդեանց—Դիմքաերիա բորազայա . . — ր. 25 կ.
4. Բժիշկ. Գ. Տէր-Գրիգորեանց—Վարակիչ հիւանդութիւններ.

(Ծաղիկ, կարմրուկ, սկարլատին, քծաւոր տիֆ, անդրադարձ տենդ, դիֆտերիտ, ընդհատ տենդ, խօլերայ, դեղին տենդ, որովայնատիֆ և ժանտախտ)

Սոցա յատկութիւններն, ծագման և տարածման եղանակներն և նախապաշտպանողական միջոցներ.

Վաճառվում են Ջ. Գրիդորեանցի Կովկասեան գրավաճառանոցում:

7—8

Ընանուվի քարվանսարան այրվելուց յետո, նորից բացված է իւտակ մոմի առևտուր Սիմոնեան փողոցում Երծրունու քարվանսարայում № 14. իւրաքանչիւր շարաթ ստացվում է նոր շինուած իւտակ մոմեր իմ սեփական գործից և որոնք վաճառվում են էժան գներով. խնդրեմ գնողներին չը թողնել իրենց այցելութիւնները:

Յովհաննէս Կուրծեան

4—4

ՄԻ ՀՈՑ ՕՐԻՈՐԴ, որ աւարտել է իւր ուսումն Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ օրիորդաց ԳԻՄՆԱԶԻԱՆԵՐԻՑ մինի մէջ, ցանկանում է վարժուհու պաշտօն ստանալ Կովկասի ՀԱՑՈՑ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆՆԵՐՈՒՄ: Պայմանները խնդրում ուղարկել հետևեալ հասցէիս. С. Петербургъ, Новая улица, домъ № 14 кв. № 10 Хр. Ив, Іоану.

5—5

Дозволено Цензурою 21 Февраля 1880 г. Тифлисъ. Տպարան Ա. Ա. Միխելսոնի Типографія А. А. Михельсона

Fonds A.R.A.M

№ 29 Փետրվարի 23 (Մարտի 6) 1880 ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ Փետրվարի 23 (Մարտի 6) № 29

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը 6 րուբլի
Առանձին համարները 5 կոպէկով։

Ձեռնարկուում գրվում են միայն խմբագրատան մէջ։

Նամակագրութիւնը ուղղակի
Тифлисъ. Редакція „Мшакъ“

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի և տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամէն լեզուով։

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թիֆլիսի խնդիրներ.—Ներքին տեսութիւն։ Նամակ Շուշուց։ Նամակ Բագուից։ Ներքին լուրեր.—Արտաքին տեսութիւն։ Գերմանական լրագրութիւնը հայերի մասին։ Միսիոնարները Թուրքիայում։ Սեպտեմբերի Լիքնարից գաղթ։ Նամակ Գերմանիայից։ Արտաքին լուրեր.—Խառն լուրեր.—Աշակերտ հնագէտներ.—Յայտարարութիւններ։

ԹԻՖԼԻՍԻ ԽՈՒԼԵՐԻՆ

Խօսել ասելով մենք հասկանում ենք այնպիսիները, որոնց լսելիքը շատ նուրբ է օպերայի համար, բայց շատ բթացած աղերասից հեծեծանքի, դիւրըմբռնող հեշտասէր սիրտու հրամանը, բայց անմատչելի ծնկաչոք սովամահի լացին, շատ սուր ժողովրդեան հրաւէրին, շատ ծանր մարդասիրութեան ձայնին, շատ սոփոր այն ոսկու ծրնկոցին, որը Հարկաւոր է յափշտակել, բայց միանգամայն խորհ և անընտել այն աւօրի խրբիոցին, որով ճեղքում է երկիրը քրտնաջան հայը մի կտոր հաց դանելու և իր հայրենիքում առաքինութեամբ ապրելու համար։ Ներ այդ ծանր աշխատանքն էլ է հային ուրանում, զրկելով Նորան իր բոլոր ջանքերի արդիւնքից և հայը դիմում է իր ոսկեպատ աբիւնակցին, բայց զանցառութեան հանդիպում՝ մենք այդպիսիներին ենք խօսել կոչում։ Այդպիսիներից է բաղկանում գրեթէ ամբողջ Թիֆլիսը և այդպիսիների հետ է մեր երկու խօսքը։

Թէ ինչ ասել է Թիֆլիսցու համար ընկերի նեղութիւն, ազատ աղաչանք, քրոջ արտասուք, ազգային կապ, արեան միութիւն՝ այդ յայտնի է ամէնքին, միայն որպ մենք չենք էլ ուզում այդ մասին խօսել. երբ խօսում ենք Թիֆլիսցու հետ, մենք միայն մի բանի վրա ենք դարձնում Նորա ուշադրութիւնը։ Թիֆլիսցի հայը այսպէս է նայում գործի վրա. եթէ ուրիշը տանջվում է նեղութիւնների մէջ ինձ ի՞նչ օգուտ դրանից, եթէ ուրիշը լաց է լինում սովից՝ ինձ ի՞նչ օգուտ դրանից, եթէ նա չուրն է ընկնում յուսահատութիւնից՝ ինձ ինչ օգուտ դրանից. Թիֆլիսցին ամէն բանի վրա միայն անձնական շահի կէտից է նայում, միայն որպ այդ կէտից միայն առաջ կը գանք մենք Թիֆլիսցու հետ խօսելու ժամանակ։

Մենք նորան կասենք. եթէ դու առնասրտութեամբ կը նայես, ինչպէս Հարիւրաւոր մանուկներ ձիւնի մէջ թաւալում են նրա տակ արմատներ փնտռելով՝ դու կը դղջաս, եթէ դու կը ծիծաղես, երբ յուսահատների ձայնը երկինքն է տարածվում՝ դու կը ցնաւես, եթէ անտարբեր կը նայես ինչպէս երեք միլիոն ժողովուրդ ցիր ու ցան է լինում իր երկրից՝ դու չարաչար կը պատժվես—դու կը զրկվես քո տեսական օգտից. դու կը տեսնես որ Թիֆլիսի տապ երկինքը երբեմն սևացնող, սոված մորեխները իջան երկրի վրա և մարդու պատկերով, հէնց քեզ հասկանալի հայկական լեզուով սկսեցին քեզնից հաց խնդրել. եթէ կը մերժես դռռով կառնեն, եթէ դուներդ կը փակես՝ կը փշրեն դռնելդ, եթէ քո հացը կառաջարկես ուտելու՝ քեզ էլ հետը կուտեն։ Այդ ժամանակ միայն կիմանաս թէ ինչ ասել է անտարբեր նայել այն մարդկանց վիճակին, որոնց յոյսը քեզ վրա է այժմ, աչքը քո օգնութեան ճանապարհին....

Սակայն որպ Թիֆլիսցու իրան օգտի, անձնական շահի համար, մենք առաջարկում ենք Նորան վաղօրօք հոգալ ուսճկահայոց առվելոց համար, նուիրելով իւրաքանչիւրը իր ունեցածի հէնց մի հինգն, մի աւոմը։ Խօսքերի մէջ մենք դիմում ենք նախ այնպիսիներին, որոնք լինելով բնիկ Թիֆլիսցի, ունելով իրանց քաղաքացիների հետ սերտ յարաբերութիւն, հաշիւ և առևտուր, հետևում են այն անձների օրինակին, որոնք Թէպէտ Թիֆլիսի մէջ են ապրում և գործում, բայց իրանց շրջապատող հասարակութեան հետ ոչինչ յարաբերութիւն և մասնաւոր գործ չունեն։

Գր. Նիկողոսեան

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ՇՈՒՇՈՒՑ

14 փետրվարի

Անցկացները դրսից վերադառնում եմ Շուշի. դեռ մի քանի վերստ քաղաքից հեռու ընկերացայ մի երիտասարդիս։ Միմեանց բարեւելուց յետոյ, նորութիւններ եմ հարցնում, որոնք իմ բացակայութեան ժամանակ պատահած կը լինէին։ Հարցերիս պատասխան ստանալուց յետոյ, զանազան առարկաների վրա զրուցելով ճանապարհներս շարունակում ենք։ Հետաքրքրութիւնից չարժված, ճանապարհորդակից հարցրի պատկված է, թէ ոչ։ Ակզբում ասաց, որ չէ պատկված, բայց փոքր լռութիւնից յետոյ խոստովանեց, որ պատկված է։

Ահա թէ բարեկամիս տխուր խոստովանութիւնից ինչ կարողացայ հասկանալ։ Նորա պատմութիւնից երևաց, որ դեռ 10—12 տարեկան հասակում, իր վարպետի հետ ուրիշ քաղաքում գտնված ժամանակ, իր հայրը նշանել է Նորա համար մի փոքր աղջիկ։ Անցնում են տարիներ և տղան վերադառնում է տուն. հօր կամքը իրրև սուրբ պատուէր ընդունելով, լռում է, սակայն ամէն հանդիպելով, երբէք յարաբերութիւն չէ ունենում աղջկայ տան հետ։ Ամպիսով անցնում են մի քանի տարիներ և բարեկենդանի օրերը մօտեցած լինելով, աղջկայ հայրը յանկարծ առաջարկում է, որ կամ պսակեն աղջկան, կամ թողնեն ուրիշի վրա պսակելու։ Տղայի հայրը իրան ստորութիւն համարելով, որ իր տղայի նշանած աղջկան ուրիշ տղայ առնէ, հարանիքի պատրաստութիւն է տեսնում, չը նայելով որ տղան այդ անակնկալ առաջարկութիւնից վաղուց արդէն վատ էր տրամադրված դէպի իր հարսնացուն, մանաւանդ որ քոյրը երազումը տեսել էր, որ իրենց հարսնացուն, իրր թէ կամենում է գնալ իրենց (փեսայի) տունը, բայց ձանապարհից յետ է դառնում, ասելով թէ չուն կծեց, էլ չեմ կարող դալ....Ինչ և իցէ հարսանիքը կատարվում է. ուրախութիւնները յանկարծ փոխարկվում են տրտմութեան, երբ կարծեցեալ աղջիկը փեսային խոստովանում է, որ ինքը սիրելիս է եղել իրենց հարևանի աղային և, չը նայելով որ պսակված է, Նորան սիրելուց դադարել չէ կարող։ Փեսան բարկացած այս անցքի վրա, կանչում է պսակող քահանային, աղջկայ հօրը և մի քանի անձանց, որոնց մօտ հարսը նոյն խոսքերը կրկնում է։

Փեսան այդ յիշեալներին կանչում է, որ, իր ինքնասիրութիւնը չը գրգռելու համար, աւելորդ մի բան տան, կամ գոնէ խնդրեն և աղջկան իրբրատուն, որ լռի։ Բայց հակառակն է պատահում։ Հայրը աղջկան տանում է տուն, հարևանի աղայի հետ հաշիւները վերջացնելու պատրուակաւ, բայց միւս օրը աղային կանչում են կենսատուրիա, թէ ինչու կնոջդ ատրութիւն չես անում։ Ցղան պատասխանում է, որ ինքը կին չէ ուզել և այդպիսով չինում են մի զուռնա, որ չորս սարի չարունակ փչվում է։ Ցղան պսակի հրաման է խնդրում, կծանօթացրան վաղն է գցում։

Բարեկամիս խոստովանութիւնը հրապարակ հանելով, մնծացոյս եմ, որ ամէնայն հայոց վեհափառ կաթողիկոսը, այսպիսի հանգամանքները ի նկատի առնելով, կը բարեհաճի անմիջ զսպերին այդ բարոյական գերութիւնից ազատել, հիմնվելով երկնաւոր վարդապետի այն վճռի վրա, որ կանանց արձակելու մասին իրանից հարցնող փարիսեցիներին ասաց։

Ներին Օծութեան ամենախոնարհ որդիական խնդիրս մատուցանելուց յետոյ, կամենում եմ մի խորհուրդ տալ հայ ծնողներին և հիշել նամակըս։ Դուք, հայ ծնողներ, աւելի լուծմտութիւնով վարված կը լինէիք եթէ երկրորդ, երրորդ և այլ կին առնէիք, քան թէ ձեր որդիների ազատ սէրը և զգացմունքը ճնշելով այս կամ այն—միայն ձեր հաւանած—աղջկերանց հարս առնելու համար, բռնանաք Նրանց իրաւունքի վրա, ուրեմն և բռնի ամուսնացնէք, որից ոչ թէ միայն այսպիսի, այլ և աւելի սխալ հանգամանքներ են առաջ գալիս։ Համեմատութիւնը չէ թոյլատրում ինձ այստեղ յիշել այն գիւղերի անունները և մատնացոյց անել այն ծնողներին, որոնք հակառակելով իրենց որդոց ազատ ընտրութեանը, չտվել են միայն վերջիններին անձնազոհութեամբ։ Ջեր ազատ ժամանակները վազուց են անցել, ամէն մարդ իր անկախ իրաւունքը պիտի ունենայ։

Ա.

ՆԱՄԱԿ ԲԱԳՈՒԻՑ

11-ին փետրվարի

Անցեալ ամսվայ 31-ին կայացաւ «Մարդասիրական ընկերութեան» ընդհանուր խորհուրդը։ Նախագահի հիւանդութեան պատճառով ժողովին նախագահում էր պ. Անտոնեանցը։ Հաշիւը ներկայացվելուց յետոյ մի քանի անդամներ առաջարկեցին խորհրդին քանի մի նշանաւոր և անհրաժեշտ հարցեր։ Պ. Ստեփանեանցը (ուսուցիչ արանի տեսուչ) առաջարկեց խորհրդին բանալ ընկերութեան ուսումնարանի համար երկրորդ դասատուն։ Խորհուրդը ընդունելով այդ հարցը, վճռեց որ այս տարվայ սեպտեմբերի մէկից բացվի այդ դասատունը ընկերութեան հաշուով։ Պ. Նախագահ Բաղիրեանը թղթով առաջարկեց խորհրդին մի հարց, որը, մեր կարծիքով, ամենահարկաւորն էր, այն է ընկերութեան պատկանող շինութեան վերին յարկում կառուցանել մի մեծ դահլիճ և սենեակներ, որոնք կարող լինեն ծառայել թէ հայերէն ներկայացումներին և թէ մասնաւոր անձանց վարձով տալու համար։ Պ. Բաղիրեանը առաջարկել էր նաև, որ եթէ ընկերութիւնը չը համաձայնվի ընդունել իր վրա շինութեան ծախսերը, այն ժամանակ առաջարկել մի քանի օնևար անձանց ընդունել իրանց վրա այդ ծախսերը, բայց միայն այն պայմանով, որ այդ անձինքը շինութեան արդիւնքով օգտվեն 15 կամ 20 տարի, և ինքը պ. Բաղիրեանը յանձն է առնում մասնակցել այդ բանում։ Խորհուրդը ընդունելով այդ հարցը, իր կողմից նշանակեց մի յանձնաժողով, որ պէտք է քննի թէ այդ հարցը և թէ ընկերութեան հաշիւները և նախընթաց տարվայ գործունէութիւնը։ Յորէն քահանայ Միրզաթեկեանը առաջարկեց խորհրդին մի արձան կանգնացնել «Մ. ընկերութեան» հիմնադիր անդամ հանգուցեալ Լազարեանցի յիշատակին։ Այդ ևս ընդունելով, խորհուրդը յանձնեց յիշեալ յանձնաժողովին խնամել թէ ինչ արժողութիւն կունենայ այդ յիշատակարանը։ Ցետոյ այս ու այն կողմից առաջարկվեցան զանազան տեսակ անտեղի հարցեր, որոնցից մէկը գուցէ հետաքրքրէ հեռու Լուսաւորեանում ընկերութեան ուսանող—որդեգիրներին։ Անդամներից մէկը առաջարկեց խորհրդին, որ ընկերութեան այժմեան որդեգիրներին մերժել, և սրա փոխարէնը բանալ քանի մի հայասէնակ գիւղերում ուսումնարաններ, որովհետև այդ հարցը առաջարկողների կարծիքով, ընկերութեան որդեգիրները գնում են Լուսաւորեան ոչ թէ միայն ուսանելու, այլ չուայլութիւն և անբարոյականութիւն սովորելու։ Բայց խորհուրդը այնքան բարի գտնվեցաւ, որ այդպիսի առաջարկութիւնը մերժեց և վճռեց, որ այսուհետև ուրիշ որդեգիրներ չընդունել, կամ թէ ընդունել այն պայմանով, որ ուսումն առարանելուց յետոյ որդեգիրը պարտաւորված լինի ընկերութեան ծառայել 5 կամ 6 տարի։

Ամսոյս 6-ին «Մարդասիրական ընկերութեան» դահլիճում հայ թատրոնասէրները տուին երրորդ ներկայացումն, յօգուտ հայ թատրոնական բեմի և դեկորացիայի։ Այս անգամ ներկայացրին «Փուղի իսպացողի կեանքը»։ Առաջին երկու ներկայացումն ևս յաջող անցան, որովհետև թատրոնասէրները ընտրել էին իրանց այժմն համեմատ պիեսաներ, իսկ ինչ վերաբերվում է երրորդ ներկայացման, այդ մասին ես անյարմար եմ գտնում խօսել, որ մի գուցէ վիրաւորեմ թատրոնասէրների սիրտը։ Սակայն պէտք է ասած որ «Փուղի իսպացողը»

Fonds A.R.A.M

ինքը չունի այնքան թատրոնական յարմարութիւններ, ինչպէս կարծում են առհասարակ. Այդ պիեսայի մէջ համարեա թէ բոլորը պատահական է և ինքը պիեսան առաւել բօմանիզմ է քան թէ դրամատիզմ. Բայց և այնպէս մենք խորհուրդ կը տալ մեր թատրոնասէրներին, որ նրանք միւս անգամ չը սխալվեն ընտրել այդպիսի գժուար պիեսաներ.

Լսում ենք որ թատրոնասէրները միտք ունեն բարեկենդաններին ներկայացնել «Շուշանիկ» ողբերգութիւնը. Մենք մեր կողմից խորհուրդ չէինք տայ մեր թատրոնասէրներին ներկայացնել պատմական փոած պիեսաներ, աչքի առաջ ունենալով Սունդուկեանցի «Պեպօ» և «Թամթալալայ»-ի նման գեղեցիկ գրուածները, որոնք ներկայ կեանքից լինելով, կարող են առաւել լաւ ազդեցութիւն ունենալ, թէ նոյն իսկ խաղացողների և թէ հասարակութեան կեանքի վրա. Ցոյս ունենք, որ թատրոնասէրները չեն դադարի չարունակաբար ներկայացումներ տալուց և իրանց անձնական թշնամութիւնները չեն խառնի այդպիսի ազգօգուտ գործերի մէջ, ինչպէս երեում է այժմ այդ անում են, իսկ ինչ վերաբերում է հասարակութեան, այդ կողմից պէտք է խոստովանած, որ նա առանց չէ նայում թատրոնական գործին, այլ յաճախում է և յուսով ենք, որ առաւել հանկրնելով այդ գործին, կօգնէ ինքն ևս իր կողմից թէ նիւթապէս և թէ բարոյապէս, որպէս զի կարելի լինի մի մշտական խումբ կազմել, որը, մեր կարծիքով անհրաժեշտ է ունենալ Բագուի նման հարուստ և հայաշատ քաղաքին.

Վերջացնելով ներկայ նամակը, մենք պարտք ենք համարում յայտնել մեր անկեղծ շնորհակալիքը ազնիւ ա. ա. Ար զումանեանին և Թումանեանին, որոնք չը նայելով մեր հասարակութեան մէջ արմատացած նախապաշարմունքներին, դուրս են գալիս բեմ, այդպիսով օրինակ դառնալով միւսներին. Յետագայ նամակիս հետ կուղարկեմ երեք ներկայացումից գոյացած գումարի և ծախսերի հաշիւը. առ այժմ միայն կարող եմ ասել, որ մենք ունենք մի զարդարուն դահլիճ և թատրոնական բեմ իր բոլոր պատրաստութիւններով.

Աղէքսանդր Մովսէսեան

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

ԳԱՆՋԱԿԻՑ պ. Մարտիրոս Նաթանեանց ուղարկեց մեզ 240 րուբլ հետևեալ նամակով. «Ահա նամակով ուղարկում եմ մի քանի անձանց նուիրատուութիւններ, ընդամենը 240 րուբլ, խնդրելով խնարհաբար չուտով հասցնել այդ փողերը վանքաքաղաքի սովամահ մեր եղբայրակիցներին և տպագրել «Մշակի» մէջ նուիրատուների անունները. Պետրոս Նաթանեանց 100 ր., Յովհաննէս Հալաբեանց 25 ր., Ներսէս Տէր-Ներսէսեանց 30 ր., Աղա Ազայեանց 15 ր., Ալէքսանդր Իսահակեանց 50 ր., Ղահրաման Յովհաննէսեանց 10 ր., Նագար Յովհաննիսեանց 5 ր., Մամիկոն Նախչևանց 5 ր., Ընդամենը 240 ր.»

—

Տարացանք ՋԻԿԻՇԼԵԱՐԻՑ 102 րուբլ յօգուտ «Արարատեան» ընկերութեան հետևեալ անձինքներից. Սարգիս Լալայեանց 20 ր., Արշակ Տէր-Սարգիսեանց 3 ր., Աստուածատուր Մելիքեանց 1 ր., Անդրէաս Ղուկասեանց 3 ր., Յովհաննէս Բազիրով 5 ր., Յովհաննէս Պետրոսեանց 2 ր., Մ. Պապաեան 1 ր., Նիկոլայ Մէլիքով 5 ր., Յակոբ Ճաբաթով 2 ր., Յակոբ Դօնդարեանց 2 ր., Մինաս Առաստակէսեանց 1 ր., Աւետիս Մէլիքեան 1 ր., Յովհէփ Սարգիսեանց 1 ր., Գաբրիէլ Սարգիսեանց 1 ր., Գէորգ Յակոբեան 1 ր., Անայատ 2 ր. 50 կ., Մելքում Տէր-Յարութիւնեանց 1 ր., Աւետիս Տէր-Օհաննեանց 20 ր., Անյայտ անձն հայ 2 ր. 35 կ., Աղգասէր 3 ր., Անյայտ անձն 1 ր., Մէսրոպով 1 ր., Անյայտ 1 ր., Ներսէս Տէր-Յովհաննէսեանց 2 ր., Անյայտ 1 ր. 25 կ., Սէրգէյ Քոչարով 2 ր., Վահան Մէսրոպեան 5 ր., Թուրքմէն Մոլա Դուրդի 5 ր., Մի Թուրք 5 ր. 65 կ., Անյայտ 25 կոպ. Գումարն է 102 րուբլ.

—

Տարացանք 38 րուբլ յօգուտ Թիւրքիայի հայ առաւտանջների Թիֆլիսում բնակվող հետևեալ անձինքներից. Օտարական անձն Մ. Բ. 3 ր., M. Арасхановъ 3 ր., Ստեփան Վարդապարեան 3 ր., Մինաս Եարդուխեանց 3 ր., Ս. Մ. 3 ր., Ե. Ազաբէկեանց 2 ր., Յովհաննէս Թումեանց 2 ր., Յակոբ Տաւգուլեանց 2 ր., Գրիգոր Աւետիսեանց 2 ր., Леонтій Костюкъ 2 ր., Սէրգէյ Յարութիւնով 1 ր., Gäschke 1 ր., Մկրտիչ Վ. Դուկասեանց 1 ր., Հազարապետ Սուլթանեանց 1 ր., Հազարապետ Յովհաննէսեանց 1 ր., Թ. Շահնազարեանց 1 ր., Դաւիթ Դաւթեանց 1 ր., Յովհաննէս Ադամալեանց 1 ր., Հայ ոմն 1 ր., Իվան Եղիազարեանց 1 ր., Emile Perrin 50 կ., Ефимъ 50 к., Михаилъ Кириловъ 50 к., Григорій Доминовъ 50 к., Григорій Ефремовъ 50 к., Վասիլ Յարութիւնեան 50 կ.. Ընդամենը 38 րուբլ.

—

Լրագիրները հաղորդում են որ Մոսկվայի Պետրովսկի ակադէմիայում փետրվարի 8-ին հրդեհ յայտնվեցաւ. Կրակը չը կարողացան հանգցնել և ինչպէս մեր թղթակիցը մեզ գրում է կրակին զոհ գնաց ակադէմիայի մուզէումը, որտեղ գտնվում էին դիւղատնտեսական, բուսաբանական և մեքենայական կաբինէտները. Բուսաբանական կաբինէտը իր հարուստ ժողովածուի (կոլլէկցիայի) կողմից առաջինն էր համարվում ամբողջ Եւրոպայում. Ընդհանուր Պետրովսկի ակադէմիայում կան մօտ 30 կովկասեցիներ, աւելացնում է մեր թղթակիցը, որոնցից մօտ 10 հայեր են գանազան քաղաքներից, ուստի թղթակիցը խնդրում է յայտնել «Մշակի» միջոցով ի սրամտութիւն ուսանողների ծնողների, որ հրդեհի ժամանակ ոչ մի ուսանող չէ վնասվել.

—

Լսում ենք որ Գրիգոր Արծրունու «Թիւրքաց հայերի ինտեսական դրութիւն» վերնագրով բրօշիւրը, որ նորերումս հրատարակվեցաւ գերմաներէն լեզուով, չուտով տպագրվելու է Մոսկվայում ռուսերէն լեզուով.

—

Տարացանք ՔՈՒԹԱՅԻՍԻ մէջ բնակվող պ. Սարգիս Յովհաննէսեանցից 10 րուբլ յօգուտ վանի սովատանջների.

—

ՎԱՂՐ, կիրակի փետրվարի 24-ին պ. Կօզլօվ (յայտնի ձեռնածուն, ֆօկուսնիկ), տալու է մի ներկայացումն Արծրունու թատրոնում. Սկիզբը 7½ ժամին. Թատրոնը յարմարեցրած է այդ ներկայացմանը.

—

ԿԻՐԱԿԻ, փետրվարի 24-ին Գօդֆրուա եղբայրների ԹԻՖԼԻՍԻ ֆրանսիական ցիրկում լինելու են երկու մեծ ներկայացումներ. Մէկը առաւօտը, երեխաների համար կը սկսվի ուղիղ 12 ժամին, իսկ միւսը երեկոյեան, կը սկսվի 8 ժամին. Երկու ներկայացումներն էլ շատ բազմակողմանի են լինելու.

—

ԵՐԿՇԱԲԹԻ, փետրվարի 19-ին Թագաւոր կայսրի քահանայապետ ամուսնութեան յոբելեանն նշեց ԹԻՖԼԻՍԻ Հայոց թեմի Առաջնորդ Սրբազան Տ. Մելքիսեդեկ արքեպիսկոպոսի վարչութեան անդամները, աշակերտուհիները և ներքին ծնողները. Մաղթանքից յետոյ ուսումնարանի դահլիճում վարչութեան ներկայացուցիչ պ. Կ. Թ. բացատրել է մանուկներին այդ օրվայ նշանակութիւնը և պատմել է կայսրի մեծագործութիւնները, որից յետոյ աշակերտուհիները երկար անգամ երգել են «Ջէր պահեա կայսրին» ռուսաց հիմնը հայերէն լեզուով. Գիշերը ուսումնարանը լուսաւորված է եղել.

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ԼՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ ՀԱՑԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

—

«Köln. Zeitg.» գերմանական լրագրին գրում են Կ. Պօլսից հետևեալը, որ արտատպում է «Post» լրագիրն էլ:

Վերջին լուրերը Կ. Պօլսից մի տխուր պատկեր են նկարագրում հայերի դրութեան վրա Փոքր-Ասիայում. Վանի, Բայազէթի և Էրզրումի վիճակներում սովը ճշմարիտ տարափելի ընդարձակութիւն է ստացել: Ամենաաղքատ բնակիչները կերակրվում են բոյսերի արմատներով և տերևներով և կամ լօբիի ալիւրից պատրաստած հացով, որ չէ կարող քաղցը յագեցնել և հիւանդատու ու թոյլ կազմուածքների վրա ազդում է որպէս սպառնիչ թոյն: Անսովոր խիստ ձմեռը այնպէս էլ վատ ճանապարհները անանցանելի դարձրեց: Յարենի բերելը Թուստատանից և Պաբակատանից ճանապարհների դժուարութեան և տեղափոխութեան ահագին ծախսերի պատճառով անհնարին դարձաւ և չը նայելով այս բոլորին, Թիւրքաց վարչութիւնը անտես առնելով այդ թշուառութիւնը, սաստկութեամբ հարկեր է պահանջում հարստահարված ժողովրդից, հասցնելով նրան վերջին ծայր յուսահատութեան: Հայերի թշուառ դրութիւնը նրանով էլ աւելի անմխիթար է դառնում, որ պէնքից զուրկ ազգարնակութիւնը մշտական երկիւղի մէջ է ապրում քուրդերի յարձակումների առջև:

Բերլինի կօնգրէսը, շարունակում է գերմանական լրագիրը, դաշնագրութեան 61-երդ յօդուածի զօրութեամբ, մարդասիրական ըղդայժունքներից դրդված, պարտաւորեցրեց Բ. Դրանը անյապաղ մտցնել հայերով բնակված երկիրներում այն վերանորոգութիւնները, որոնք պէտք է բարելաւէին հայերի դրութիւնը, պաշտպանելով նրանց կեանքը և կայքը: Բ. Դուռը խոստացաւ կատարել այդ վերանորոգութիւնները և պարտաւորվեցաւ պարբերական կերպով տեղեկացնել մեծ պետութիւններին այն միջոցների մասին, որոնց գործ դնելու է իր յանձն առած պարտաւորութիւնները կատարելու և պետութիւնները յատկապէս պահպանելոյն իրանց ձեռքում գործ դրվելու վերանորոգութիւնների վրա վերահսկելու իրաւունքը: Բայց, ասում է «Köln. Zeitg.» լրագրի թղթակիցը, մինչև այժմ ոչինչ չը կատարվեցաւ որպէս զի լրում արուի դաշնագրութեան զօրութեամբ հաստատված պարտաւորութիւններին: Թիւրքաց տէրութիւնը աշխատում է առիթ բռնել իր ֆինանսական անկախանձելի դրութիւնը խստացած վերանորոգութիւնները և բարեփոխութիւնները յետ գցելու համար: Եթէ մինչև այժմ մեծ պետութիւնների ներգործութիւնը այդ խնդրի մէջ միաձայն և եռանդուն չէր, կարելի է յուսալ որ այսուհետև պետութիւնները այլ ևս չեն կարող յապաղել իրանց ձայնը բարձրացնելու և աւելի ու աւելի յայտնվող սովի ու թշուառ դրութեան առջև չեն կարող հրաժարվել գաշնագրութեան զօրութեամբ յանձն առած վերահսկողութեան իրաւունքից և պարտաւորութիւնից: Բ. Դուռը շատ լաւ կանէր, ասում է գերմանական լրագիրը, եթէ իր շահը ի նկատի առնելով, պետութիւնների միացած և անպատճառ կատարվելու գործողութիւնը չը սպասած, առաջն առնէր այդ գործողութեանը իրագործելով իր յանձն առած պարտաւորութիւնը: Այսօր դեռ ժամանակ է, վերջացնում է «Köln. Zeitg.» լրագիրը, եթէ ոչ ուշ կը լինի և շուտով կարող է «հայոց խնդիրը» ուրիշ խնդիրների շարքում նոր դժուարութիւններ պատճառել Թիւրքաց պետութեանը:

ՄԻՍԻՕՆԱՐՆԵՐԸ ԹԻՒՐՔԻԱՑՈՒՄ

—

«Թայմզ» լրագրին յունվար 20 Թիւ Թերթին մէջ Ամերիկայի Թղթակիցն առած մեկ նոր նամակը կը հրատարակէ, որ Թուրքիոյ մէջ Ամերիկայի Միսիօնարաց գործողութեանցն և բնիկ բողոքականաց վիճակին վրայ հետաքրքրական տեղեկութիւններ կուտայ, որք յիշեալ Միսիօնարաց կողմէն պաշտօնապէս հրատարակվիլ առաջ իրեն հաղորդուած են եղեր: Անօգուտ չեմք համարիր այս վիճակագրական տեղեկութիւնները համառօտիւ մեր ընթերցողաց աչքին առջև դնել: Ամերիկայի առաջին Միսիօնարը Կ. Պոլիս 1821-ին հաստատ լինելով, Թիւրքիոյ մէջ Միսիօնարաց գործն անընդհատ 49 տարուան միջոցի մը վրայ կը տարածի: Մասուլը մեծ միջոց մ'ետզած է իրենց ձեռք և Ս. Գիրքը Արաբերէնի, Հայերէնի, Թուրքերէնի, Պուլկարերէնի, Հրէական տառերով Սպանիերէնի, Հայերէն և Յունարէն տառերով Թուրքերէնի, ինչպէս նաև մասամբ Քրկերէնի թարգմանած են, ըստ որում Թուրքիոյ Ներքսական և Ասիական մասանց մէջ միայն մէկ լեզու չէր խօսուր: Ուսումնական հրատարակութիւններ ալ ըրած են: 1878 տարուն մէջ Միսիօնարք Հայերէն լեզուով 19,175 օրինակ այլ և այլ գիրքեր և տետրակներ հրատարակած են՝ ունենալով ընդամենն 2,212,500 էջ կամ երես. իսկ Թուրքերէն լեզուով 23,000 հայտառ օրինակ գործեր տպած են՝ ունենալով 1,524,200 էջ. յունարէն գրով իսկ Թուրքերէն լեզուով 3,800 օրինակ գործ՝ 287,760 էջ. Պուլկարերէն լեզուով ալ 14,915 օրինակ գիրք և տետրակ, որք 2,462,620 էջ կը պարունակէին: Միով բանիւ՝ Ամերիկայի Միսիօնարք 1878 տարուն մէջ 61,200 օրինակ այլ և այլ գործեր տպած են՝ ընդամենը 6,397,000 էջ: Միսիօնարաց Թուրքիա գալէն ի վեր հրատարակած գիրքերն ու տետրակներն 2,248,354 օրինակ եղած են, և երկրին բնիկ լեզուներով հրատարակեալ էջերուն գումարն 325,503,988-ի եղած է: 1878 տարուն մէջ Միսիօնարք իրենց տպած բոլոր գործերուն համար 3,500 Անգլ. ոսկի ծախք ըրած են:

Փոքր Ասիոյ մէջ, Սուրիոյ նահանգն ի բաց Թողլով, արձանագրեալ բողոքականաց Թիւն է 24,975: Դաստիարակեալ բնիկ հովուաց և քարոզչաց Թիւն է 116 և վարժապետաց գումարն 312: Նոյնպէս Փոքր Ասիոյ մէջ բողոքականաց տղոցական դպրոցներուն Թիւն է 283, ուր 4,621 աշակերտ կը յաճախէ: Մեծ ուշադրութիւն կը լինի կիրակնօրեայ վարժարանաց, ուր Ս. Գիրք միայն կաւանդուի, և որոյմէ 176 հատ կայ՝ 15,523 յաճախորդով:

Խիստ քիչ հարուստ մարդիկ կան այս բողոքականաց մէջ, որոց ամենամեծ մասը ժողովրդեան աղքատիկ կամ միջին կարգերէն կը բազկանայ. այսու ամենայնիւ, այս աշխատաէր մարդիկը Թէև ծանր տուրքեր կը վճարեն կառավարութեան, և իրենց ընտանիք դժուարաւ կրնան հոգալ իրենց եկեղեցւոյ և դպրոցաց և անոնց պիտոյիցն համար 1878 տարուն մէջ 4214 (չորս հազար երկու հարիւր տասն և չորս) անգղիական ոսկի ուած են: Փոքր Ասիոյ բողոքական հաստատութիւնը մեծ խնդիր կը յուցնէ կրթութեան. աղջկանց դպրոցներու, բարձրագոյն վարժարաններու և առաւուածաբանական դպրոցներու Թիւն հետզհետէ կաւելնայ: Այս կրթական հաստատութիւնք Միսիօնարաց անմիջական հսկողութեան ներքև են, որոց կ'օգնեն բնիկ դաստատուներ և վարժապետներ: Մարզուանի, Պրուսայի, Բազիշոյ, Մարաշի, Քարբերդի և Այնթապի մէջ բողոքականք աղջկանց գիշերօթիկ դպրոցներ ունին. Աստուածաբանական վարժարաններ Մարզուանի, Մարաշի, Քարբերդի և Մարաշի մէջ, և երկու Քոլէժք, որք նոր հաստատեցան Այնթապի և Քարբերդի մէջ: Կ. Պոլսոյ Ռոպէրթ Քոլէժն և Պէյրութի Սուրիացի բողոքականաց Քոլէժն այնքան հանրածանօթ են, որ մասնաւոր յիշատակութեան պէտք չունին:

Թայմզի Թղթակիցը մեծ գովեստիւ կը խօսի միսիօնարաց գործին վրա՝ ժողովրդական կրթութեան ընդարձակման և դաստիարակութեան ծաւալման տեսակէտով, և կըսէ որ Թէև Միսիօնարք այս երկրին մէջ քաղաքական խնդրոց բնաւ չեն խառնուիր, այսու ամենայնիւ իրենց գործը քաղաքական կարևորութիւն ալ ունի, սա նկատմամբ Թէ բնիկ ժողովուրդը կրթելով և յորդորելով իւր բնական իրաւունքները կը ճանչցնեն անոր և միանգամայն կը սովրեցնեն Թէ ինքնօգնութիւնն և անդուլ աշխատութիւնը բարեկեցութեան և երջանկութեան միակ ճանապարհն են: Բարեբաղդաբար, կըսեմք մեք ալ, գիս մէջ կրթութեան ու լուսաւորութեան գործն այժմ աւելի յաջող և յուսատու վիճակի մէջ է քան Թէ բառորդ դար առաջ և

Fonds A.R.A.M

եթէ առանք են Ամերիկացի Միսիոնարաց աշ-
քի զարնող ծառայութիւններն, այսուհետև
Հայ անհատք իրենք զիրենք կրթելու և ի-
րենց բնական իրաւունքները ճանաչելու և
ինքնօգնութիւն սովրելու համար պէտք չը պի-
տի ունենան այսպիսի օտարականաց, որք
դաստիարակութեան բոլին ներքև կրօնական
ծառայման միայն կաշխատին:

(Մասիս)

ԹԷՐՃԷՄԱՆՂ ԷՖԷԵԱՐԻ ԴԱՏՂ

—

Վաղըթի փաստաբան Պ. Ձիպրայիլ Վար-
ղուր խիստ ծիծաղելի առարկութիւն մը կը-
նէ, երբ չորեքշաբթի աւուր Մանզուժէի
Էֆքեարի մէջ մեզ պատասխանել կարծելով
կըսէ թէ Մասիս Թէրճէմանի Էֆքեարի հր-
ատարակութեանց մասին Վաղըթի փաստա-
բանին բուածը ժխտելով ինքզինք մանա-
կից կընէ Թէրճէմանի դասին և զայն ամ-
բաստանող ընդհանուր դատախազին դէմ կը
խօսի:

Պ. Կարկուրի այս խօսքը ժամանակաւ ըս-
տորին դառաւ Բրքայ ոմանց «Հաւատարիմ
Հայհոյող»-ը կը յիշեցնէ մեզ. և արդարև, ո՛ր
միամիտ չըմրաներ թէ մինչդեռ ընդհանուր
դատախազը Թէրճէմանը Էֆքեարի միայն եր-
կու յօդուածներն իր ձեռքն առած էր,
Վաղըթի փաստաբանն յանդգնութիւնն ա-
ռաջ առնելով, հարստահարութեանց ինչպէս
նաև բարնորոգմանց գործին վրա Թէրճէմանը
Էֆքեարի մէջ հրատարակեալ բոլոր տեղեկու-
թիւններն «Արաձիֆ» անուամբ մկրտած է:
Արդ, մեք Պ. Կարկուրի այս անբնդունելի
պահանջումն հերքեցինք, և ըսինք որ իր
այդ «Արաձիֆ» բառն անտեղի էր: Ինչ որ
գրած ենք այդ նկատմամբ, կատարելապէս կը
հաստատեմք զայն, և աւելի պատասխան մը
տալու հարկ չենք տեսներ առ այժմ: Մայրաքա-
ղաքիս Գազղեական Սթամպուլ լրագիրն իր
նախընթաց թիւով հետևելով կը հրատարա-
կէ Թէրճէմանը Էֆքեարի գործին վրայ. «Բա-
րեբաղդ կը համարիմք զմեզ ծանուցանելով
թէ Թէրճէմանը Էֆքեար Հայ լրագրին անօրէ-
նին ու արտնատէրն, որք Հայոց ապստամ-
բական մանաւանդ հրդի մը գործիքը լինելու
մասին Վաղըթի ըրած ամբաստանութեան
վրայ ընդհանուր դատախազին խնդրանօք
բանտարկված էին, նախընթաց օրն արձակե-
ցան՝ շնորհիւ Պատրիարք Ներսէս սրբազանի
կողմանէ առ Բ. Դուռը արուած բացորոշ ա-
պահովութեանց: Ն. Սրբազնութիւնն յիշեալ
լրագրատեաց պարկեշտութեան երաշխաւո-
րեց, և անոնց դէմ հոգած անկեր ամբաստա-
նութեան ատելութիւնն հաստատեց:

«Թէրճէմանը Էֆքեար իր երէկուան թիւ-
ով յօդուածի մը հրատարակելով, շնոր-
հակալութիւն կը յայտնէ Ամեն. Ներսէս
Սրբազանի՝ այն բարձր և բարեսիրական հո-
գածութեան համար, որով լուսցած է յի-
շեալ լրագիրը:

«Այս առաւօտեան Վաղըթի լրագիրը՝ տես-
նելով թէ որան իւր ձեռքէն կը փախչի, չը
կրնար իւր գայրոյթը զսպել Հայոց Պատրիար-
քին դէմ, և աստիկ յօդուած մը գրելով,
տեղական գործոց խառնուելու մասին Ն.
Սրբազնութեան իրաւունքը կը ժխտէ և կը-
սէ թէ Թէրճէմանը Էֆքեարի գասն եկեղե-
ցական գործ մը չէ և իւր իրաւասութեան
չը վերաբերիր:»

Վաղըթի յօդուածը, զոր Սթամպուլ կը
յիշէ, արդարև Հայոց Պատրիարքին դէմ գը-
րուած է, բայց հարկ չենք տեսներ երկար
պատասխան մը տալ այդպիսի չնչին գրուա-
ծի մը, որոյ ինչ ոգով խմբագրուած լինելը
գուշակել դիւրին է:

Միայն կը բաւականանամք հաստատելով
թէ մինչդեռ ընդհանուր դատախազը լրա-
գրական յանցանքներ միայն կը վերագրէր
Թէրճէմանը Էֆքեարի պատասխանատուաց,
Ներսէս Սրբազան ա՛չ թէ այդ լրագրին այս
կամ այն յօդուածը պաշտպանած էր, այլ
ընդհանրապէս ազատասիրութիւն առած էր
Բ. Դրան նախատրաքց թէ խառվարարներու
մեծ ընկերութիւն մը կենալու և Թէրճէմանը
Էֆքեարն ալ անոնց գործիք կամ կեդրոն լի-
նելու ամբաստանութիւնն անտեղի էր, և
այսպէս Հայոց Պատրիարքն ա՛չ միայն իւր կա-
տարեալ իրաւասութեամբը շարժած էր, իր-
րև ամենէն աւելի անկեալ ազգին մէջ ան-
ցած իրողութեանց, այլ և դատարանաց ան-
կախութեան դէմ ոտնձգութիւն չէր ըրած,
(ինչպէս կըսէ Թուրք լրագիրը), քանի որ ընդ-
հանուր դատախազն ալ տրկէն այդպիսի ամ-
բաստանութիւն մը չէր ըներ: Ակիւց գաս,
քանի որ ապացուցուած էր թէ Թէրճէմանի
համբագրատէրն և տպատնատէրին բանտար-
կութիւնն համաձայն չէր օրինաց, Հայոց
Պատրիարքն այդ բանտարկութեան դէմ բողո-
քած էր, և բանտարկելոց պարկեշտութեան
նրաշխաւորած. հետևաբար, ա՛չ միայն իւր
իրաւանց սահմանէն դուրս չէր ելած, այլ և
արդարասիրական գործ մ՚ըրած էր, որ Վա-
ղըթի գայրոյթ պատճառելն հակառակ՝ ոչ
նուազ գովելի է: Իսկ այդ գայրոյթը դիւրաւ
կը մեկնաւի այժմ, քանի որ այսօր աւելի
քան երբէք յոյս կայ թէ Թէրճէմանի գործն
արդարութեամբ պիտի կարգադրի, և գոհա-
ցուցիչ լուծման մը յանգի:

(Մասիս)

ՆԱՄԱԿ ԳԵՐՄԱՆԻԱՑԻՑ

—

Բերլին, 9 փետրվարի

Վազուց է «Մշակին» նամակ չէի գրած, ասա-
տիկ զբաղված լինելով. Բայց իմ սովորական պա-
րագաներէն զրկված էի այժմ իմ Ուրբեան
ճանապարհորդութեան մասին վերջացած աշխա-
տանքս տպագրելով:

Վերջին ժամանակներս գերմանական լրագրու-
թեան մէջ շատ քիչ է խօսուում հայերի մասին,
այդ պատճառով չուզում եմ ուղարկել «Մշակին»
խմբագրութեանը «Köln. Zeitg.» լրագրի այն հա-
մարը, որի մէջ մի թէև փոքրիկ, բայց նշանաւոր
նկատողութիւն կայ հայերի մասին: Հաւատացած
եմ որ խմբագրութիւնը ուշադրութիւն կը դարձ-
նի այդ նկատողութեան վրա և կը տայ նրա
բարգմանութիւնը իր էջերի մէջ: Յոգուածի միտ-
քը այն է, որ Բ. Դուռը լաւ կանի եթէ չուզի
հայերին տալ խոստացած բէֆորմներ, եթէ ոչ կա-
րող է ուշ լինել, որովհետև չուտով ուրիշ խնդիր-
ների վրա կարող է բարդվել և «Հայոց խնդիրը»
և աւելի էլ դժուարացնել Թիւրքաց տէրութեան
դրութիւնը:

Մի քանի խօսք էլ ասեմ այժմ Գերմանիայի դր-
ութեան մասին. Ամենքը այստեղ իրանց ներքին
հարցերով են զբաղված և ասես մի վախ է տիրել
ամենքին, ասես մի բան է պատրաստվում, բայց
ոչ ոք չէ իմանում ինչ: Ամեն կողմից դրութիւնը
թէ տնտեսական և թէ հասարակական շատ ծանր
է, Գերմանիայի քաղաքական յարաբերութիւնները
ուրիշ մի քանի պետութիւնների հետ լարված են
երևում: Առհասարակ կարծես մի տեսակ տօթ
է տիրում այստեղ, որ մրրիկ է նախագուշակում:
Երկրի մէջ դժգոհութիւնը աճում է տատիկ ծանր
հարկերի պատճառով. Սիլեզիայի մէջ թանգու-
թիւնը որ ցրտերի պատճառով դարձեալ տատակ-
ցել է և ամեն կողմից կարօտածներին համար օգ-
նութեան է դրդում, այն հետևանքն ունեցաւ, որ
ոչ ոք այլ ևս աշխատել չէ կամենում, բայց սպա-
սում է որ կ օ մ ի տ ե տ ն ե ր ը օգնութիւն հասցնեն:
Տեղեկութիւնները ասում են որ այդ նահանգի ազգա-
բնակութիւնը կատարելապէս յուսահատված է:

Այստեղ չտանելին զբաղեցնում է գործի մեծաց-
նելու առաջարկութիւնը, որ պահանջում է կա-
ռավարութիւնը և ուրևէ դրամով ակամայ մըտ-
ցնում է առանց դրան էլ ծանր հարկերին են-
թարկված ժողովրդի մէջ նոր և անտանելի ծան-
սեր....

Ամեն ուրիշ կողմերից տատիկ խնայողութիւն
է ցոյց տալիս կառավարութիւնը, իսկ գործի
թիւը աւելացնելու համար նոր հարկեր է մտցնում:
Ընդհանուր կարծիք է այստեղ, որ երբ Գերման-
իայում գործի թիւը աւելացաւ, բոլոր միւս հա-
րևան կառավարութիւններն էլ նմանապէս կը
բազմացնեն իրանց գինուորների թիւը, այնպէս որ
երկիրների զորքերի համեմատական թիւը գործնա-
պէս կը մնայ նոյնը կամ միայն եթէ այսպէս կը շարունակի
պերմանական կառավարութիւնը՝ հրէշաւոր ծախ-
սերի կը հասցնի ամբողջ երկիրը:

Կղերականները գործել սկսում են յանգուգն
դառնալ և ծաղրում են ամեն ուրիշ ձգտումներ,
որոնք դուրս են բուն կղերական ձգտումներից:
Նրանք աշխատում են իրանց կողմը գրաւել կա-
ռավարութիւնը և տիրապետել այլ բոլոր կուսակ-
ցութիւններին վրա: Կուսակցութիւնները առհաս-
րակ միմեանց հետ այնպիսի լարված յարաբերու-
թիւնների մէջ են գտնվում, որ մեն միւսի երե-
սին ամենակատիպատ հայհոյանքներ են գցում....
Ամեն մէկը միւսի աղն ու ս ու թ ե ան վրա պարզ
կասկածներ է յայտնում և ազատ ու զրպարտութիւն» բառերը չատ սովորական և ամենօրեայ
են դարձել պրուսական պատգամաւորների ժողո-
վի մէջ:

Մի խօսքով ընդհանուր դրութիւնը այստեղ
անտանելի է դարձել և երկար ժամանակ այսպէս
մնալ չէ կարող:

Ս. Պետերբուրգի մէջ կայսրի դէմ գործած վեր-
ջին եղեռնագործութիւնը ստրսափ գցեց այստեղ
ամեն չրջանների մէջ և դէպի Նորին Մեծութիւնը
ուղեցած համակրութիւնը ընդհանուր է, ինչպէս
ընդհանուր է և ուրախութիւնը որ կայսրի կեան-
քը պահպանվեցաւ նախախնամութեան ձեռքով:

Անդրէաս Ազբուկեան

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

—Լոնդոնի «Standart» լրագրին կալկուտայից հեռագրում են, փետրվարի 18-ից հետևեալը. «Ամիրդիայի փոխարքան առաջարկում է որպէս եա-
կուբ-խանի յաջորդ վալի Մօհամէդին, որը պատ-
րաստ է չէրտաը տալ Պարսկաստանին, բայց
հրաժարվում է ղինջանել Ֆրանսիայի ցանկացած բա-
լոր ցանկութ:»

—Վիէննայի «Presse» լրագիրը հետաքրքիր
մանրամասներ է հաղորդում Կրէմիէի թագուհի
մասին, որը, ինչպէս յայտնի է, հրէայ էր: Ֆրան-
սիայի մեծ բարքին Կրէմիէի դերեզմանի մօտ աղօ-
թում էր Ֆրանսիայի չուտով միութեան մասին,
Պ. Լեհօրանը, իր բազմաթիւ լուռների բուռն
ծափահարութիւնների ժամանակ, խօսում էր այն
բանի մասին, որ հրէական ծագումի Ֆրանսիացի
երիտասարդները առաջին կարգերում կը կռ-
ւեն, երբ կը գարկի կռւի ժամը:

—Սենատի ձախակողմը ենթագրում է Կրէմիէի
տեղ ընտրել պ. Ալբէր Գրէվիին, որը այժմ Ա-
ժիրիայի նահանգապետ է:

—«Temps» լրագիրը հաղորդում է, որ Բերլինի
մէկ լրագիր այսպէս է նկարագրում իշխան Բիսմար-
կի Իչխատային առաջարկած միջոցները. հար-
կեր վճարել, գինուոր լինել և լռել—ահա ինչ ուժն
են կայանում գերմանական քաղաքացու իրաւունք-
ները և պարտաւորութիւնները:

—Ֆրանսիական հանրապետութեան սենատը
նշանակեց փետրվարի 23-ին ցմահ սենատորի ըն-
տրութիւնը. հանգուցեալ Լէոն-դէ-Լավերնի տեղ:

—Ներկայ տարվայ յունվարին Ֆրանսիայում մը-
տած է 335 միլիոն ֆրանկի ապրանք, իսկ արտա-
ղրված է 159 միլիոն ֆրանկի ապրանք: Վաճա-
ռականութեան այս անհաւասարութիւնը «Temps» լը-
րագիրը բացատրում է նրանով, որ երկաթ անգամ
չոր տարի և ֆիլոկսեր է եղել. 1876 թ-ի
յունվարին անդադար նեխեր բերված էին 55
միլիոն ֆրանկի, իսկ այս տարի, մի և նոյն ամսին
146 միլիոնի է բերված:

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ամերիկական «Railway Journal» լրագիրը, որը
իր ընթերցողներին հաղորդում է ներքին և արտա-
քին քաղաքականութեան ճիւղերից զանազան ամե-
նանոր տեղեկութիւններ, բօրսային կուրսեր, կօն-
գրէսի մէջ եղած վիճաբանութիւններ և թատրո-
նական նորութիւններ, և որը ամեն օր է գուրս
գալիս—հրատարակվում է Նիւ-Եօրկ և Սան-Ֆը-
րանցիսկո քաղաքների միջով չրջող գնացքի մէջ:
Բոլոր լուրերը և տեղեկութիւնները, որոնք լըց-
նում են նրա սիւները, հաղորդում են այդ լր-
ագրին հեռագրով Հիւսիսային-Ամերիկայի Միացեալ
Նահանգների զանազան կէտերից. նշանակած կա-
յարանների վրա, որոնց մօտով չայտնի օրը և ժա-
մին գնացքը պէտք է անցնի: Լրագիրը չարվում
է, տպագրվում է և գնացքի մէջ եղող ճանապար-
հորդներին բաժանվում է, քանի որ երկաթուղին
պատում է հովիտներով և անտառներով, կարում
է գետեր և բարձրանում է լեռների վրա: Ամեն
առաւօտ ճանապարհորդը ստանում է այս լր-
ագիրը իր տուրքի հետ միասին, և այդպիսով նա
գիտէ միշտ այն բոլորը, ինչ որ կատարվում
է երկրագնդի վրա, իր եօթ օրվայ ճանա-
պարհորդութեան ամբողջ ընթացքում, որ պէտք է
3,990 մղոն տարածութիւն անցնի: Սառրագրողը
լրագրի համար փող մտցնելով Նիւ-Եօրկում, ճա-
նապարհորդական տոմսակի հետ միասին, լրագրի
վերջին համարը արդէն ստանում է Սիէրա-Նեվա-
դայի բարձրութիւնների վրա: Չէ կարելի չը խոս-
տովանել, որ ծովի մակերևոյթից 10,000 ոտնա-
չափ բարձրութեան վրա լրագրի տպագրութիւնը,
չարժվող տպարանի մէջ, այնպիսի մի նշանաւոր
փաստ է, որ արժանի է յիշվելու լրագրութեան
ժամանակագրութեան մէջ և որ պատիւ է բերում
ամերիկական հնարագիտութեան:

***

Անգլիական լրագիրներում հաղորդում են զանա-
զան պետութիւններում և աշխարհի զանազան
մասերում հրատարակվող պարբերական հրատա-
րակութիւնների և լրագրերի ստատիստիկական
թվերը: Գերմանիայում 3.778 պարբերական հրա-
տարակութիւններ և լրագիր եր են հրատարակ-
վում, Աւստրիայում 1.200, Անգլիայում 2.509,
Ֆրանսիայում 2000, Իտալիայում 1226, Իսպանա-
նում 500, Եւրոպայում բոլորը 13.600 է հրա-
տարակվում: Ասիայում 388, Աֆրիկայում 50,
Ամերիկայում 9,129, Աւստրալիայում 100: Բոլոր
պարբերական հրատարակութիւնները և լրագիր-
ները աշխարհիս երեսին 28,290 է հաշվում:

***

Այէքսանդր Դիւմայի «Ապահարզանի հարցի
մասին» այս օրերս հրատարակած նոր գիրքը մեծ
դժրտոց է գցել. Նրա մէջ յայտնած մտքերի պատ-
ճառով, որոնք օրվայ հարց են կազմում, Հէնց
հրատարակութեան առաջին առաւօտը 10,000 օ-
րինակ ծախվեցաւ այդ գրքից: Ինչպէս լսվում է
Պօլ Ֆէվալ նրա դէմ պատասխան է պատրաս-
տում:

***

Էրնէստ Րընանը փետրվարի 5, 8, 10 և 15-ին
կը կարդայ դասախօսութիւններ Լօնդոնում «Հռօ-
մի ազդեցութիւնը քրիստոնէութեան զարգացման
վերաբերութեամբ»:

***

Ներկայ տարվայ յունվար ամսին Լօնդոնի հա-
մայարանում աւարտած ուսանողների թիւը յիշ-
ված են և 29 կանոյք:

***

Միացեալ-Նահանգների «Iowa» նահանգում
պատգամաւորների ժողովը վճռեց վերաքննու-
թեան տակ դնել սահմանադրական օրէնքները,
այն պայմանով, որ կանանց ևս իրաւունք տրվի
երկրի ներկայացուցիչներ լինել, որպէս պատգա-
մաւորներ:

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ, ԸՆԿԵՐՈՒԹԵՆԻՑ

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 21 փետրվարի: Այսօր
գինուորական դատարանը դատապարտեց մահ-
ւան պատժի, կախաղանի միջոցով, այն յան-
ցաւորին, որ փորձ փորձեց կոմս Լօրիս-Մէլի-
քովին սպանելու: Դատավճիռը կը կայանայ
վաղ առաւօտեան:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 21 փետրվարի: Պետական
բանկի 5% տոմսակը առաջին շրջանի արժէ
94 ր., երկրորդ 93 ր., երրորդ 93 ր. 50 կ.,
չորրորդ 92 ր. 85 կ., ներքին առաջին 5% փո-
խառութեան տոմսակը արժէ 225 ր. 75 կ.,
երկրորդ 226 ր. 25 կ., արևելեան առաջին
90 ր. 12 կ., երկրորդ 90 ր. 12 կ., երրորդ
90 ր. 12 կ., ոսկի 7 ր. 78 կ.: Ռուսաց մի
բուրլ Լօնդոնի վրա արժէ 25,28 պէնս, ռու-
սաց 100 բուրլ Համբուրգի վրա արժէ 215
մարկ 75 պֆ., Փարիզի վրա 266 ֆրանկ:
Բօրսայի տրամադրութիւնը հանգարտ է:

խմբագիր—հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐՇԱՐՈՒՆԻ

Fonds A.R.A.M

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Մամուլի տակից դուրս են եկել և վաճառվում են Կենտրոնական Գրավաճառանոցում հետևեալ գրքերը:

Մանկական երգեր Գամառ-Քաթիպայի, կազմած	—	ր.	25 կ.
— նոյնը անկազմ	—	»	15 կ.
Թաւամազ մեղու՝ պատկերազարդ, կազմած Թարգ. օր Ն. Տէր-Մարկոսեանի	—	»	40 կ.
Կարմիր լապտեր՝ պատկերազարդ և կազմած, Թարգ. օր Ն. Տէր-Մարկոսեանի	—	»	50 կ.
— նոյնը առանց կազմի	—	»	30 կ.
Վէպեր. Ց. Գրիգորեանցի	—	»	60 կ.
Պէպօ. կոմեդիա երեք արարվածով, հեղ. Գ. Սունդուկեանի	—	»	30 կ.
Մօրես կամ աշխատութիւն, հեղ. Տ. Գառո-Թարգմ. Դպիրբէնից	1	»	— կ.
Խորհրդաւոր կղզի, հեղ. Ժ. Վէրն 3 հ. Թարգ. Դպիրբէնից	4	»	— կ.
Դիւաբնակ բլուր. հեղ. Էօժէն Սիւ 2 հ. Թարգ. Դպիրբէնից	2	»	75 կ.
Պատանեկան ներշնչումներ, հեղ. Հրանդ Ասատուր	—	»	60 կ.
Սահմանադրութիւն և հայ ժողովուրդն Հր. Ասատուր	—	»	35 կ.
Մի կաթիլ արտօր, զոր կը հեղու Սիրակ Հայ մխիթարին վրայ	—	»	35 կ.
Խօսք պհայրենեաց հեղ. Վ. Վ. Պարտիզակցի	—	»	70 կ.
Թորոս ազբար Հայաստանի Ճամբորդ հեղ. Սրուանձտեանց	1	»	25 կ.
Մանանայ նոր հեղինակի	1	»	75 կ.
Սիրաք և Սամուէլ բարի հօր կրթական դասեր, հեղ. Խրիմեան Հայրիկ	1	»	45 կ.
Մարգարիտ արքայութեան երինէց, նոյն հեղ.	—	»	75 կ.
Վանգոյժ. կոչ մի ջուր իւր այրած Հայրենեաց վերայ կ'արտկէ Խրիմեան Հայրիկ	—	»	20 կ.
Թէ ինչ շահեցանք Բերլինի վեհաժողովէն, հեղ. Մ. Չերազի	—	»	40 կ.
Հայաստան և Խաչիկ նոյն հեղ.	—	»	60 կ.
Սամուէլ Մուրատեանի կտակի խնդիրը, դատախաստութիւն Ս. Աբրունու.	—	»	50 կ.

Հրատարակութիւն Զարմայր Մաերեանի

Փարոս Հայաստանի, պատկերազարդ հանդէս.	1	»	— կ.
Եղրայր և քոյր Վերմանական վէպ. պատկերազարդ	—	»	30 կ.
Արբայադուստր Վերմանական վէպ. պատկերազարդ	—	»	35 կ.
Հսկայական ձեռքեր Անգղիական վէպ, պատկերազարդ	—	»	10 կ.

Իշխան Բէհրութեանի հրատարակութիւններ

Վէրքի իմ վէչէր, Ճարս երեք պատկերով Մ. Տ. Գ.	—	»	40 կ.
Բնքեր բիձու Հանաքը. Օպերետա մի գործողութեամբ	—	»	25 կ.
Աշնանային երեկոյ գիւղում, վոդեվիլ մէկ արարուածով.	—	»	25 կ.
Բռնի ամուսնութիւն. կոմեդիայ մէկ արարուածով	—	»	40 կ.
Ժանօ և Ժանէտ, օպերա-վոդեվիլ մէկ գործողութեամբ.	—	»	40 կ.
Պատանիներին խրատ. վոդեվիլ մէկ արարվածով Մ. Տ. Գ.	—	»	50 կ.
Տիկինը նրան սպասում է, կատակերգութիւն մէկ արարուածով.	—	»	30 կ.
Անանուն կատակ. կատակերգութիւն մէկ արարուածով.	—	»	40 կ.
Փակուած դրան մօտ. պատկերամենախօսութիւն	—	»	30 կ.

Նոյն տեղը վաճառվում են ամենայն տեսակ դասագրքեր Հայերէն, Ռուսերէն և օտար լեզուներէն, դասական պիտոյքներ ուսումնարանների և աշակերտների համար. Հայերէն, Ռուսերէն և Վրացերէն վիպասանութիւններ, ամենայն հասակի ընթերցանութեան և դիտութեան գանազան ճիւղերին վերաբերեալ գրքեր. պատուէրները կատարվում են ամենայն արագութեամբ: Սեպհականատէրը իրանց պահանջները պէտք է ուղարկեն հետևեալ հասցէով: „Въ Тифлисъ. Въ Центральную книжную торговлю“

8—10

Վրաստանի, յունվարի 27-ից սկսած, Գուրիայի փողոցի վրա, ցիրկի մօտ գտնված բալագանի մէջ կը ներկայացնի հասարակութեանը երբէք այստեղ չը տեսնված երևոյթ, այն է ԵԼՐՕՊԱՅԻ ԸՆՏԱՆԻՆ ՀՍԿԱՅ ՕՐԻՈՐԻ ԱՄԱԼԻԱ և աշխարհի ամենափոքր ԿԱՐԼԻԿՆԵՐ ու ԲԿԻՕ ՀՆԴԻԼԻՈ ՎՕԼՓԻՆ և ՄԱՐԿԻՆ ԼԻԼԻՈՒՕՂ: Տեղերի գները՝ առաջին ա[illegible]0 կոպէկ, երկրորդ 30 կոպէկ: Երեխաները կէսն են վճարում:

8—12

ՍԵՐՄԵՐ

ՊԱՐՏԷԶԻ բոլոր [illegible] Ղիկնեցի նոր ճաշբոլորովին թարմ [illegible] ճախվում է [illegible] հասան ԳԻՒՂԱՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ընկեր[illegible] գործակատար ԼԱՐՇԵՒ ԽԱՆՈՒԹԻ; ԳՕԼՕՎԻՆՍԿԻ պրօ[illegible]կի վրա № 11: [illegible]աքաղաքացիներին ուղարկվում են սերմերի ցուցակները:

1—10

Ր[illegible]ժիշկ Ն. Նաւասարդեանի «Դիֆտերիտ կամ «Փողաց» գրքոյկը վաճառվում է Հեղինասկի մօտ քաղաքի[illegible]ում կենդրոնական գրավաճառանոցում: Գինն է 25 կոպէկ— բարեգործական նպատակ:

ՆԵՐԿԱՅ 1880 ԹՒՈՒՄ ԿԸ ՏՊԱԳՐՎԻ

„ԿԱՅԾԵՐ“

ՎԷՊ ՏԱՃԿԱՍՏԱՆԻ ՀԱՅՈՑ ԿԵԱՆՔԻՑ

Հեղինակութիւն ՐԸՖՓԻ

Վէպը բաղկացած կը լինի երկու առանձին հատորներից իւրաքանչիւրը կը բովանդակէ մօտաւորապէս 400 տպագրված երեսներ: Ամեն մէկ հատորի գինն է 1 ր. 50 կ., իսկ միասին 3 ր.: Մէկ հատորի համար առանձին առորագրութիւն չէ ընդունվում:

Առորագրվել կարելի է ԳԱՒԱՌՆԵՐՈՒՄ այն պարոնների մօտ, որոնք բարեհաճել են բաժանորդներ հաւաքել «ԿԱՅԾԵՐԻ» տպագրութեան համար, իսկ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ պէտք է դիմել «Մբշակի» խմբագրատանը Յ. ՄԻՆԼԻՒ-ՅԱԿՈՒԲԱՆԻՆ:

Աշխարհահռչակ արտիստ և պատուանշանների ասպետ Ն. Ա. Պագլով պատիւ կունենայ մի մեծ սպիրիտիկական ներկայացումն տալ Արծրունու թատրոնում, վաղը, կիւրակի օր, սկիզբը 7½ ժամին:

2—2

ՆԻԿՕԼԱԵՒՍԿԻ ԱՐՔՈՒՆԱԿԱՆ ՌՈՒՍԱՑ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆԻ ՀԱՄԱՐ հարկաւոր է ՎԱՐՉԻ, չորս մեծ և չորս միջակ սենեակներ մեծ բակով, Հալաթարում, առելի ՊՕԿՐՈՎՍԿԻ ԿԱԶԱՐՄԻ մօտերում:

Ադրպիսի շինութիւն ունեցողներին խընդրում եմ շնորհ բերել յիշեալ ուսումնարանը, ՊՕԿՐՈՎՍԿԻ ԿԱԶԱՐՄԻ ԴԻՄԱՑ, և խօսակցել պայմանների մասին ուսումնարանի տեսչի հետ ամենայն օր Ճաշից յետոյ 3 ժամից մինչև 7 ժամը երեկոյեան:

3—3

ՆՈՐԻՆ ԲԱՐՁՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏԱՍԽԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ հրատիրում է ցանկացողներին ՊԱՏԱՍԽԱՆԻՄ մի ՔԱՐԻ ՇԻՆՈՒԹԻՒՆ կատարելու: Շինութեան ՊԱՅՄԱՆ կարելի է տեսնել պատասխանատու ԳՐԱՍԵՆԵԱԿՈՒՄ ներկայ տարվայ մինչև մարտի 1-ը:

2—3 (2)

Փետրուարի 6-ին ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳՈՒՄ վախճանվել է տիկին ԵԼԻՍԱԲԷԹ ԵԶՆԵՆԸ: Այն անձինքը որոնք կը ցանկան յարգել հանգուցեալ յիշատակը հրատիրվում են շնորհ բերել կիւրակէ փետրվարի 24-ին ՎԱՆՔԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻՆ, ուր կատարուելու է նորա հոգեհանգիստը:

2—2

ԹԻՖԼԻՍԻ ՔԱՂԱՔԱՑԻՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ յայտնում է, որ ՌՈՒՍԱՑ ԻՄՊԵՐԻԱ և ՀԱԻԼԱԲԱՐԻ ՀՐԱՊԱՐԱԿԻ վրա դրված են ԱՌԻՍԲԱՐԱՆ ՇԻՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ վարձով տալու [illegible] ուսանց բազարի վրա 18 համարներ և հաւլաբարի հրապարակի վրա 40: Ցիշեալ շինութիւնները ՎԱՐՁՈՎ վերցնել ցանկացողները կարող են ստանալ ԻՄ ԳՈՐԾԱՒՈՒԹԻՒՆ: Օտար քաղաքացիք կարող են դիմել հետևեալ հասցէով. СОЛОЛАКИ, ВЪ ВАРШАВСКОЙ ПЕКАРНИ Мартиросу Ахназарову. Պատուէրները կը կատարվեն ամենայն ճշդութեամբ, գնողներին մեծ զիջումն անելով և փոստի ծախսը մեզ վրա առնելով. Նիֆկանների գինը ֆունտը [illegible] կ. ր.

ՄԻ ՀԱՍ ՕՐԻՈՐԴ, որ աւարտել է իւր ուսումն Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ օրիորդաց ԳԻՄՆԱԶԻԱՆԵՐԻՑ մինի մէջ, ցանկանում է վարժուհու պաշտօն ստանալ Կովկասի ՀԱՅՈՑ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆՆԵՐՈՒՄ: Պայմանները խնդրում ուղարկել հետևեալ հասցէիս. С. Петербургъ, Новая улица, домъ № 14 кв. № 10 Хр. Ив, Іоану.

5—5

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

1. Երգն կեանց քահանայ—Մանկական երգարան, երգեր և պար-երգեր ընդունված է Ներսիսեան և Գայանեան դպրոցներում: գինն է . . — ր. 20 կ.
2. Մեծատուն և աղջկանց և աշակերտուհեայ Հայկական ուսուցչարանաց . . . . . 1 ր. — կ.
3. Բժիշկ Բ. Նաւասարդեանց—Դիֆտերիտ բողոքացաւ . . — ր. 25 կ.
4. Բժիշկ. Գ. Տէր-Գրիգորեանց—Լաւ բակիչ հիւանդութիւններ.

(Ցաւիկ, կարմրուկ, սկարլատին, բծաւոր տիֆ, անդրադարձ տենդ, դիֆտերիտ, ընդհատ տենդ, խոլերայ, դեղին տենդ, որովայնատիֆ և ժանտախտ.)

Սոցա յատկութիւններն, ծագման և տարածման եղանակներն և նախապաշտպանողական միջոցներ.

—

Վաճառվում են Զ. Գրիգորեանցի Կովկասեան գրավաճառանոցում:

7—8

Ընտանուի բարվանասրան այրվելուց յետո, նորից բացված է իսաուակ մոմի առևտուր Սիոնեան փողոցում Արծրունու բարվանասրասյումը № 14. իւրաքանչիւր շաբաթ ստացվում է նոր շինուած իսաուակ մոմեր իմ սեփական գաւօդից և որոնք վաճառվում են էժան գնեորով. խնդրեմ գնողներին չը թողնել իրենց այցելութիւնները:

Յովհաննէս կուրծեան

4—4

Փետրվարի 12-ից ԲԱՑՎԵՑ իշխան ՍՈՒՄ ԲԱՏՕՎԻ տանը ԿՈՆԴԻՏԵՐԻ և ՀԱՑԱՐԱՐԻ (шекарня) մագազին «ВАРШАВСКАЯ ПЕКАРНЯ» վերնագրովը, որտեղ կը վաճառվին գանազան տեսակ խմորեղէններ, նոյնպէս կը վաճառվին գանազան տեսակ կօնֆէտներ, արժան գնով. թէ փոքր և թէ մեծ քանակութեամբ ցանկացողները կարող են ստանալ ԻՄ ԳՈՐԾԱՒՈՒԹԻՒՆ: Օտար քաղաքացիք կարող են դիմել հետևեալ հասցէով. СОЛОЛАКИ, ВЪ ВАРШАВСКОЙ ПЕКАРНИ Мартиросу Ахназарову. Պատուէրները կը կատարվեն ամենայն ճշդութեամբ, գնողներին մեծ զիջումն անելով և փոստի ծախսը մեզ վրա առնելով. Նիֆկանների գինը ֆունտը [illegible] կ. ր.

Дозволено Цензурою 22 Февраля 1880 г. Тифлисъ.

Տպարան Ա. Ա. Միխելսոնի

Типографія А. А. Михельсона

Fonds A.R.A.M

№ 30 Փետրվարի 26 (Մարտի 9) 1880 Փետրվարի 26 (Մարտի 9) № 30

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, վեց ամսվանը 6 րուբլի։ Առանձին համարները 5 կոպեկով։

Ինչ հեռու գրվում են միմիայն խմբագրատան մեջ։

Ցաստարարքացիք գրվում են ուղղակի Тифлисъ. Редакція „Мшакъ“

ՄՇԱԿ

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (Նայի կիրակի և տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն ինչ գումով։

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր բառին 2 կոպեկ։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Մի խորհուրդ — Ներքին տեսութիւն։ Նամակ Նոր-Նախիջեւանի։ Նամակ Խմբագրին։ Ներքին լուրեր։—Արտաքին տեսութիւն։ Տերտղայի դրութիւնը։—Մշակի հեռագիրներ։—Յայտարարութիւններ։—Բանտարկեան խեղճը։

ՄԻ ԽՈՐՀՈՒՐԴ

Մեր խմբագրութեան միջոցով ուղարկվեցաւ երկու շաբաթ վայ ընթացքում 3200 րուբլի յօգուտ Վ֊անի սովատանջների, «Փորձի» խմբագրութեան միջոցով 2000 րուբլուց աւելի, եթէ հաշւենք որ ուրիշ ձեռքերով էլ մօտ մի 1000 րուբլի ուղարկվեցաւ, ամբողջ դուամբը կանի մօտ 6000 րուբլի, որ ուղարկվեցաւ սովատանջների համար հիմնված Կ. Պօլսի և Վ֊անի մանաւժողովներին։

Ի հարկէ այդ գումարը շատ մեծ գումար չէ, բայց այնու ամենայնիւ դա լաւ է քան ոչինչ։ Ուղարկված փողերը կարող են բոլ պէական օգնութիւն հասցնել Հայաստանի սովատանջ ժողովրդին։ Լաւում ենք որ Թիֆլիսի տիկիններն էլ սկսեցին փողեր հաւաքել նոյն նպատակով։

Այժմ կայ ուրեմն որ բացի արդէն ուղարկված փողերից, դարձեալ գումարներ կը հաւաքվեն յօգուտ Հայաստանի սովատանջների։

Այժմ մենք կուզենայինք մի բանի վրա Կ. Պօլսի և Վ֊անի մանաւժողովների ուշադրութիւնը դարձնել և մի կարևոր խորհուրդ տալ այդ մարդասիրական ընկերութիւններին։

Թո՛ղ Ռուսաստանից ստացած դրամները և այն դրամները, որոնք նոյն նպատակով Կ. Պօլսում և Թիւրքիայի ուրիշ տեղերում հաւաքվեցան, և որոնց բանակութիւնը մեզ յայտնի չէ, գործ դրվին Հայ սովատանջ ժողովրդի անմիջական պէտքերին լրում տալու համար, թո՛ղ այդ փողերով շուտով հաց և ալիւր առնվի և բաժանվի Հայաստանի խեղճ ժողովրդի մէջ, բայց չը պէտք է մոռանալ որ դորանով գործը չէ կարող վերջացած համարվել, գործը մնում է և ժողովուրդը, որի անմիջական, բոլէական, քաղցի պէտքերին գուցէ մնասմբ լրում տրվեցաւ, գարնան գալուն պէս պէտք է պատրաստ լինի որ նորից ցանի իր արտերը։ Հիմէ ոչ, սովը կարող է դարձեալ կրկնվել և սաստկանալ աշնանը։

Ահա ինչ խորհուրդ մենք կը համարձակվէինք տալ սովատանջների դրութեան վրա խնամող մանաւժողովներին. մինչև այժմ ստացված փողերը շուտով գործ դնել ալիւր գնելու և ժողովրդին այդ անհրաժեշտ պիտոյքը բաժանելու վրա, իսկ այնուհետև հաւաքվելու փողերի մի յայտնի մասը, ինչքան իրանք հարկաւոր կը համարեն, գործ դնեն ցորենը առնելու վրա, որպէս զի կարողանան Հայաստանի ժողովրդին սերմ բաժանել և այդպիսով միջոց տան Հայաստանի երկրագործ ժողովրդին գարնան գալուն պէս սերմանել ցորենը իրանց հայրենիքի արտերի վրա։

Իսկ դրա համար հարկաւոր է, ի հարկէ, որ թէ Ռուսաստանի, թէ Թիւրքիայի և թէ Պարսկաստանի Հայ ժողովրդի ունևոր դասը և ամբողջ ազգի քիչ շատ միջոց ունեցող մարդիկ, որքան հնար է, չը խնայէին իրանց առատ նուէրները յօգուտ իրանց սովատանջ եղբայրակիցների։

Գ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ՆՈՐ-ՆԱԽԻՋԵՒԱՆԻՑ

7 փետրվարի

Նորերումս մեզանում պատահեցաւ մի անցք, մի հատ իրողութիւն, որ ամենի ուշադրութեան առարկայ էր, որ երկար ժամանակի խօսակցութիւնների նիւթ և գրոյցների առիթ էր եղած։

Երբ մի վաճառական յայտող ընթացք է տալիս

Ներքին տեսութիւն։ Նամակ Նոր-Նախիջեւանի։ Նամակ Խմբագրին։ Ներքին լուրեր։—Արտաքին տեսութիւն։ Տերտղայի դրութիւնը։—Մշակի հեռագիրներ։—Յայտարարութիւններ։—Բանտարկեան խեղճը։

ԽԵՆԹԸ

ԱՐԿԱԾՆԵՐ ՎԵՐՋԻՆ ՌՈՒՍ-ԹՈՒՐՔԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻՑ ՀԱՑԱՍՏԱՆՈՒՄ

—

«Խեղճը մի քար գլորեց փոսը,
Հարիւր խելօքներ հաւաքվեցան,
Չը կարողացան դուրս հանել։»

«Մինչև խելացին կը մտածէ,
Խեղճը գետից անց կը կենայ։»

«Խեղճից—ուղիղ պատասխանուն»
Ազգ. առածներ։

Ա.

Բայազէդը պաշարված էր։

Թուրք, քիւրդ, բօշայ, ջուլօ և հազար խառնիճաղանճ բաշիբոզուկ տասնեակ հազարներով զօրքերի հետ չը կարողացան գրաւել էին կիսաւեր քաղաքը։ Նա ծխում էր կրակի մէջ, որպէս մի ընդարձակ խարոյկի տարածութիւնում փրիստոնեայ հայերի անունը դատապարտվել էին բնաջինջների։ Բարբարոսի սուրը և գերութիւնը սպասում էր նրանց։ Հայերից մի փոքրիկ մասն միայն ազատվել էր, կամ նախապէս փախչելով տանձուտակից Մագու քաղաքի կռիւները, որ պարսից հողի վրա է գտնվում։

Բայազէդի միջնաբերդը դեռ մնացել էր անառիկ։ Փոքրաթիւ ռուս զինուորներ, հայ և թուրք կամաւոր մլիցիայի հետ, ամրացել էին այնտեղ, և օրհասական յուսահատութեամբ, սպասում էին

մի սարսափելի վախճանի։ Բերդը չորիք կողմից սեղմված էր, կարծես, մի երկաթի օղակի մէջ, որը հետզհետէ նեղնալով, կամենում էր միանգամից խեղդել և մահացնել յուսաթեկ պաշարվածներին։ Քարաթերութիւնը դրսի հետ բոլորովին կարված էր։

Պաշարումը պատահեց 1877 թվի յունիսի 6-ին և տեւեց ամբողջ 23 օր։ Դա այն ժամանակն էր, երբ ռուսաց յաղթական բանակը Հայաստանում յանկարծ փոխվեցաւ։ Ցեղային մահմետականութիւնը, որ սկզբում այնքան յաժարութեամբ ընդունեց ռուսաց տիրապետութիւնը, կրկին ապստամբվեցաւ և միացաւ Սմայիլ փաշայի զօրքերի հետ։ Գեներալ Տէր-Ղուկասովը, երեսունհազար զօրաբաժնի հրամանատարը, այդ մէջտեղում գտնվում էր Ջէյդեգանի և Դալի—Բաբայուրդ և իր փոքրաթիւ զունդերով քաջութեամբ պաշտպանում էր նահանգի հինգ անգամ աւելի ուժեղ զէնքերի, տնտեսութիւն չունէր, խնդիր պատահել դժբախտ բայազէդի հետ, որին թողել էր բերդապահ (կոմենդանտ) Լիտօվիչի պահպանութեան ներքոյ։

Դիւցեր էր։

Ալադուանի եղջիւրը դեռ չէր չորացել էր հօրիզոնից, թողնելով իր [illegible] ձեա, այդ խա[illegible] սրճ լիներ պա[illegible] ձեա, լուսինը, [illegible] ճառագայթներ[illegible], անուշ լինէր աքանց, բայց գիշերի մթութիւնը դալնալ չը կարողացաւ սրսկելը լինել բարբարոսների կատաղի յարձակմանը։ Բայազէդի միջնաբերդը, որպէս մի ճաղալ կէտ, անընդ կերպով նկարված էր բլուրների բարձրաւանդակի վրա։ Եւ ամեն կողմից կրակը ճաղվում էր այդ կէտի վրա, և ամեն կողմից քնդանօթների ռումբները ու հրաէջների գնդակները կարկտի նման թափվում էին այնտեղ։ Բերդը մանչում էր, որպէս վիհխարի գա[illegible] ին ամեն կողմից գունդերով քաջութեամբ պ[illegible] ամում էր [illegible] թար փաշայի հինգ անգամ աւ[illegible] ուժեղ զէն

Բաւրք կամաւորների հետ, կռւում էին Սմայիլ փաշայի քանի հազարի դէմ։ Բերդից խիստ սակաւ էին պատասխանում, որովհետև հրազէնների պաշարը քնում էին, որը սպառվելու մօտ էր։ Միայն երբեմն արձակում էին մի կամ երկու քնդանօթ, որոնց բերանը դարձնում էին դէպի այն կողմը, ուրկից յայտնվում էր թշնամու կըռակը։

Նոյն գիշերը, բերդի խարխուլ շինվածքներից մէկի մէջ, որ մի ժամանակ ծառայում էր որպէս զինուորանոց, և առուների ափերից յետոյ, ամանգլիները թողել չ՛ կիսաւեր [illegible] գնացել, նոյն գիշերը այստեղ գնա[illegible] վրա ա[illegible] բարմութիւն, մի ու[illegible] ալ և ուշիմ [illegible] թիւն, որ սարսափելի տագնապի մէջ [illegible] յայտնում էր կատաղութեան բռ[illegible] զարհուրանքը։

—Մի կոմիկ չնչո՛ր.... նուագեցայ ծարաւից.... էին դանագան դառն հառաչանքներ։

—Մի պատառ հաց [illegible] մեռնում եմ սովից.... զազակում էին դանագան խուլ ձայներ։

Այդ ողորմելիները մի ամբողջ շաբաթ համարեա ոչինչ չէին կերել, ոչինչ չէին խմել։ Պաշարումը այնքան չուտափոյթ և անակնկալ կերպով [illegible] արմնաւ, որ բերդի մէջ բաւական չափ վար առնելու ժամանակ չը գտան։ Այժմ [illegible] ամեներ սոսկալած էին պատերազմել [illegible] երթից—սովի և ծա[illegible] ու կրակի դէմ։

գիշեր երը դրկվեցաւ [illegible] կերակուր էին ձին և արտիլերիայի ձիանները բոլորը մորթել և կերել էին։ Զիանների գարշելի միս անուշարների համ, և նոյնպէս սպասվում էր ամեն վայրկեան ուտելու [illegible] աւելորդ աւանդ նուագ, որ իրաքանչիւր զինուորի օրական 1/8 ֆունտ կամ 4 լօտ [illegible] մի դրգալ ջուր։ Իսկ յունիսի ամ[illegible] այդ ժամանակ անասնների էր։ Հիւանդան[illegible] հիւանդների վիճակը, ուտելու և խմելու կոշ[illegible] չէր զանվում առողջներից։

[illegible] մէջ ջուր չը կար։ Բերդից դուրս, 300 քայլ հեռաւորութեան վրա, գանվում էր մի աղբիւր, որը փակել էին Թուրքերը։ Ամեն գիշեր

փորձում էին ցած իջնել բերդից ջուր բերելու համար, բայց 20—30 գնացողներից չատ անգամ մէկն էլ չէր վերադառնում։

—Հաց.... ջուր.... կրկին լսելի եղան օրհասական հառաչանքները։

Ահա կրկին և կրկին որսաց Թնդանօթի բոմբիւնը և խլացրեց թշուառականների ձայները....

Այդ այն րոպէներից մէկն էր, որ մարդը կորցնում է իր կարեկցութիւնը դէպի ընկերը,—կորցնում է, որովհետև ոչինչով օգնելու հնար չունի։ Այդ պատճառով, ոչ ոք ուշադրութիւն չէր դարձնում տուժածների վրա, ոչ ոք հոգ չէր տանում ծարաւիներին։ Ամեն մարդ, ընդհանուր խառնիճաղանճութեան մէջ, սպասում էր մի վճռական րոպէի, երբ թշնամին հեղեղի նման ներս կը թափվէր, և սուրը ձեռքում կը հանդիպէին իրանց պատասխանատու վախճանին։

Մինչդեռ, պատահարված վերնապարսպի [illegible] չորքի ակի չորված էին պատահան գիշեր [illegible] յայտնների համար բացված ծակերից գիւտ էին թշնամու [illegible] Նրանք չէին համարձակվում գլուխները վեր բարձրացնել պարապից։ Բերդի չորս կողմի բաւարանդակներից անխ[illegible] նետում էին, և գնդակները չէին [illegible] աջ ու ձախ, գարկելով պահապանների [illegible] անախորժ տար օդ։

[illegible] տեսնվում է քաղաքը, [illegible] յայտնում էր մի [illegible] տարան։ Նա [illegible] էր, կարծես, մի մեծ [illegible] մար։ Հաստատված էին քաղաքի շրջակայ բարձունքները։ Կատարվում էր մարդկային անկիւնական ոճրեր։ Դա գազանների մի էր, որ հանդիպացնում էին մուսալմանները։ [illegible], միայն տաքսուրը, իր կրակի բոցերի [illegible] իր շատ ոլիներով և իր բոլոր զարհուրանքով կարող էր պարծենալ մի այսպիսի անկ[illegible] տեղն։ Այրվում էին տներ, իւրաքանչիւր տան [illegible] կից և դռներից հոսում էին, կարծես, հրնդէն գետեր, և խառն ծխային թանձրութեան հետ, բարձրանում էին օդի մէջ, սփռելով դէպի ամեն կողմ կայծերի յորդ և առատ

Fonds A.R.A.M

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՏԵՍԱՐԱՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍՈՎ ԵՂԻԱՐ

Լսեցեք ձեր ականջներին, որ ձեզ ասում է Տէր Աստուած։ Ես եմ ձեր Աստուածը, որ ձեզ կանչեցի Եգիպտոսի երկրից։ Ես եմ ձեր Աստուածը, որ ձեզ ազատեցի ստրկութեան տանից։ Ես եմ ձեր Աստուածը, որ ձեզ առաջնորդեցի անապատի միջով։ Ես եմ ձեր Աստուածը, որ ձեզ կերակրեցի երկնային մանանայով։ Ես եմ ձեր Աստուածը, որ ձեզ ջրեցի ժայռից հոսող ջրով։ Ես եմ ձեր Աստուածը, որ ձեզ հագցրի անապատում։ Ես եմ ձեր Աստուածը, որ ձեզ պահեցի քառասուն տարի։ Ես եմ ձեր Աստուածը, որ ձեզ տարայ խոստացեալ երկիրը։ Ես եմ ձեր Աստուածը, որ ձեզ տուի Քանանի երկիրը։ Ես եմ ձեր Աստուածը, որ ձեզ տուի Յորդանանի արևելեան կողմը։ Ես եմ ձեր Աստուածը, որ ձեզ տուի Միջերկրական ծովի ափերը։ Ես եմ ձեր Աստուածը, որ ձեզ տուի Լիբանանի լեռները։ Ես եմ ձեր Աստուածը, որ ձեզ տուի Գաղիլեայի ծովը։ Ես եմ ձեր Աստուածը, որ ձեզ տուի Յորդանանի ջրերը։ Ես եմ ձեր Աստուածը, որ ձեզ տուի Երիքովի արմաւենիները։ Ես եմ ձեր Աստուածը, որ ձեզ տուի Երուսաղէմի պարիսպները։ Ես եմ ձեր Աստուածը, որ ձեզ տուի Սիոն լեռը։ Ես եմ ձեր Աստուածը, որ ձեզ տուի Գողգոթայի խաչը։ Ես եմ ձեր Աստուածը, որ ձեզ տուի Յարութեան յոյսը։ Ես եմ ձեր Աստուածը, որ ձեզ տուի Երկնքի արքայութիւնը։ Ես եմ ձեր Աստուածը, որ ձեզ տուի յաւիտենական կեանքը։ Ես եմ ձեր Աստուածը, որ ձեզ տուի Աստուծոյ որդեգրութիւնը։ Ես եմ ձեր Աստուածը, որ ձեզ տուի Սուրբ Հոգին։ Ես եմ ձեր Աստուածը, որ ձեզ տուի Աստուածային շնորհները։ Ես եմ ձեր Աստուածը, որ ձեզ տուի Աստուածային պատուիրանները։ Ես եմ ձեր Աստուածը, որ ձեզ տուի Աստուածային խոստումները։ Ես եմ ձեր Աստուածը, որ ձեզ տուի Աստուածային մարգարէութիւնները։ Ես եմ ձեր Աստուածը, որ ձեզ տուի Աստուածային առակները։ Ես եմ ձեր Աստուածը, որ ձեզ տուի Աստուածային հրաշքները։ Ես եմ ձեր Աստուածը, որ ձեզ տուի Աստուածային խորհուրդները։ Ես եմ ձեր Աստուածը, որ ձեզ տուի Աստուածային գաղտնիքները։ Ես եմ ձեր Աստուածը, որ ձեզ տուի Աստուածային իմաստութիւնը։ Ես եմ ձեր Աստուածը, որ ձեզ տուի Աստուածային գիտութիւնը։ Ես եմ ձեր Աստուածը, որ ձեզ տուի Աստուածային զօրութիւնը։ Ես եմ ձեր Աստուածը, որ ձեզ տուի Աստուածային փառքը։ Ես եմ ձեր Աստուածը, որ ձեզ տուի Աստուածային երանութիւնը։ Ես եմ ձեր Աստուածը, որ ձեզ տուի Աստուածային կեանքը։ Ես եմ ձեր Աստուածը, որ ձեզ տուի Աստուածային մահը։ Ես եմ ձեր Աստուածը, որ ձեզ տուի Աստուածային յարութիւնը։ Ես եմ ձեր Աստուածը, որ ձեզ տուի Աստուածային համբարձումը։ Ես եմ ձեր Աստուածը, որ ձեզ տուի Աստուածային դատաստանը։ Ես եմ ձեր Աստուածը, որ ձեզ տուի Աստուածային դատավճիռը։ Ես եմ ձեր Աստուածը, որ ձեզ տուի Աստուածային դատավճռի գործադրութիւնը։ Ես եմ ձեր Աստուածը, որ ձեզ տուի Աստուածային դատավճռի կատարումը։ Ես եմ ձեր Աստուածը, որ ձեզ տուի Աստուածային դատավճռի վերջնական կատարումը։ Ես եմ ձեր Աստուածը, որ ձեզ տուի Աստուածային դատավճռի վերջնական գործադրութիւն

Fonds A.R.A.M

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅՈՑ

«Տաճ. Թերթ» լրագիրն ասէ թէ ՊԱՆՈՒ հիւանդութեան պատճառաւ ընդհատեալ Տաճկաստանի մէջ հրատարակութիւնը նորէն սկսած է։ Ուրախ ենք լսելով, որ այդ հին եւ պատուական լրագրին հրատարակութիւնը նորէն սկսած է։

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՔ

Ս. ՓՇՏԻՄԱՆԻ, 22 փետրուար։ Ս. Յարութիւնի 11 ժամու պատարագին ներկայ էին Ս. Հայրապետը, Սեբաստիոյ Առաջնորդ Տ. Գրիգոր Եպիսկոպոսը, Ս. Աթոռոյս Ներկայացուցիչ Տ. Գրիգոր Վրդ. Պետրոսեան եւ Ս. Աթոռոյս նախկին Ներկայացուցիչ Տ. Գրիգոր Վրդ. Գալուստեան։

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԻՒՆ ԵՐԿԱՐԱՑԱՒ ՀԱՅԿԱԶՆԱՅ

Ս. ՓՇՏԻՄԱՆԻ, 22 փետրուար։ Ս. Յարութեան տաճարին մէջ կատարուած 11 ժամու պատարագին ներկայ էին Ս. Հայրապետը, Սեբաստիոյ Առաջնորդ Տ. Գրիգոր Եպիսկոպոսը, Ս. Աթոռոյս Ներկայացուցիչ Տ. Գրիգոր Վրդ. Գալուստեան։

Ներկայ էին նաեւ Հայկազն Ազգի Ներկայացուցիչ Տ. Գրիգոր Վրդ. Պետրոսեան եւ Ս. Աթոռոյս նախկին

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Մամուլի տակից դուրս են եկել և վաճառվում են Կենտրոնական Գրավաճառանոցում հետևեալ գրքերը:

Մանկական երգեր Գամառ-Քաթիպայի, կազմած	—	ր.	25 կ.
— նոյնը անկազմ	—	»	15 կ.
Թաւառամազ մեղու՝ պատկերազարդ, կազմած Թարգ. օր Ն. Տէր-Մարկոսեանի	—	»	40 կ.
Կարմիր լապտեր՝ պատկերազարդ և կազմած, Թարգ. օր Ն. Տէր-Մարկոսեանի	—	»	50 կ.
— նոյնը առանց կազմի	—	»	30 կ.
Վէպեր. Ց. Գրիգորեանցի	—	»	60 կ.
Պէպօ. կոմեդիա երեք արարածով, հեղ. Գ. Սունդուկեանի	—	»	30 կ.
Մօրես կամ աշխատասիրութիւն, հեղ. Տ. Գաւռօ-Թարգմ. Գաղիերէնից.	1	»	— կ.
Խորհրդաւոր կղզի, հեղ. Ժ. Վէռնի 3 հ. Թարգ. Գաղիերէնից	4	»	— կ.
Դիւաբնակ բլուր. հեղ. Նօժէն Սիւ 2 հ. Թարգ. Գաղիերէնից	2	»	75 կ.
Պատանեկան ներշնչումներ, հեղ. Հրանտ Ասատուրի	—	»	60 կ.
Սահմանադրութիւն և հայ ժողովուրդն Հր. Ասատուր	—	»	35 կ.
Մի կաթիլ արտասր, զոր կը հեղու. Միսակ Հայ մեծերին վրայ	—	»	35 կ.
Խօսք զհայրենեաց հեղ. Վ. Վ. Պարտիզակցի	—	»	70 կ.
Թարս աղբար Հայաստանի Ճամբորդ հեղ. Սրուանձտեանց	1	»	25 կ.
Մանանայ նոր հեղինակի	1	»	75 կ.
Սիրաք և Սամուէլ բարի հօր կրթական դասեր, հեղ. Խրիմեան Հայրիկ	1	»	45 կ.
Մարգարիտ արքայութեան երկրից, նոյն հեղ.	—	»	75 կ.
Վանդոյժ. կուժ մի ջուր իւր այրած Հայրենեաց վերայ կ'արտկէ Խրիմեան Հայրիկ	—	»	20 կ.
Թէ ինչ շահեցանք Բերլինէ վերադարձէն, հեղ. Մ. Չերազի	—	»	40 կ.
Հայաստան և Բագիայ նոյն հեղ.	—	»	60 կ.
Սամուէլ Մուրատեանի կտակի խնդիրը, դատախօսութիւն Ս. Արծրունու.	—	»	50 կ.

Հրատարակութիւն Զարմայր Մաերեանի

Փարոս Հայաստանի, պատկերազարդ հանդէս.	1	»	— կ.
Նըշայր և քոյր Վերմանական վէպ. պատկերազարդ	—	»	30 կ.
Արքայադուստր Վերմանական վէպ. պատկերազարդ	—	»	35 կ.
Հսկայական ձեռքեր Անգղիական վէպ, պատկերազարդ	—	»	10 կ.

Իշխան Բէհրութեանի հրատարակութիւններ

Վէպքի իմ վէպերը, ֆարս երեք պատկերով Մ. Տ. Գ.	—	»	40 կ.
Բերքեր բիձու. Հանաքը. Օպերետա մի գործողութեամբ	—	»	25 կ.
Աշնանային երեկոյ գիւղում, վոդեվիլ մէկ արարուածով.	—	»	25 կ.
Բանի ամուսնութիւն. կոմեդիայ մէկ արարուածով	—	»	40 կ.
Փանօ և Փանէա, օպերա-վոդեվիլ, մէկ գործողութեամբ.	—	»	40 կ.
Պառաւներին խրատ. վոդեվիլ մէկ արարվածով Մ. Տ. Գ.	—	»	50 կ.
Տիկինը նրան ապատում է, կատակերգութիւն մէկ արարուածով.	—	»	30 կ.
Անանուն կատակ. կատակերգութիւն մէկ արարուածով.	—	»	40 կ.
Փակուած դրան մօտ. պատկերամենախօսութիւն	—	»	30 կ.

Նոյն տեղը վաճառվում են ամենայն տեսակ դասագրքեր Հայերէն, Ռուսերէն և օտար լեզուների, դասական պիտոյքներ ուսումնարանների և աշակերտների համար. Հայերէն, Ռուսերէն և Գաղիերէն վիպասանութիւններ, ամենայն հասակի ընթերցանութեան և գիտութեան գանազան ճիւղերին վերաբերեալ գրքեր. պատուէրները կատարվում են ամենայն արագութեամբ: Օտարաքաղաքացիք իրանց պահանջները պէտք է ուղարկեն հետևեալ հասցէով: Въ Тифлисъ. Въ „Центральную книжную торговлю“

9—10

Վիրակի, յունվարի 27-ից սկսած, Գառնիբևանի փողոցի վրա, գիրկի մօտ դտնված բալասանի մէջ կը ներկայացնվի հասարակութեանը երբէք այստեղ չը տեսնված երևոյթ, այն է ԵԻՐՕՊԱՑԻ ՈՒՆՈՂԻՆ ՀՍԿԱՑ ՕՐԻՈՐԻ ԱՄԱԼԻԱ և աշխարհի ամենափոքր ԿԵՐԱԿՈՒՆԵՐ ՄԸՐԿԻՈՋ ՀՆԴԿԻԱ ՎՕԼԳԻ և ՄԸՐԿԻՈՋՈՒՀԻ ԼՈՒԻԶԸ: Տիղերի գները՝ առաջին տեղեր 50 կոպէկ, երկրորդ 30 կոպէկ: Երեխաները կէսն են վճարում:

9—12

ՍԵՐՄԵՐ

ՊԱՐՏԷԶԻ *բոյսերի և* ԾԱՂԻԿՆԵՐԻ ՍԵՐՄԵՐ, *բոլորովին* ԹԱՐՄ *առացված են էրզրումից և ծախվում են Կովկասեան* ԳԻՒՂԱՏՆՏԵՍԱԿԱՆ *ընկերութեան գործակատար* ԼԱՐՇԵԻ ԻԱՆՈՒԹԻՒՄ, ԳՕԼՕՎԻՆՍԿԻ *պրօսպեկտի վրա* № 11: Օտարաքաղաքացիներին ուղարկվում են *մերժերի* ՑՈՒՑԱԿՆԵՐԸ:

2—10

ՆԵՐԿԱՅ 1880 ԹՒՈՒՄ ԿԸ ՏՊԱԳՐՎԻ

„ԿԱՅԾԵՐ“

ՎԷՊ ՏԱՃԿԱՍՏԱՆԻ ՀԱՅՈՑ ԿԵԱՆՔԻՑ

Հեղինակութիւն ԲԱՖՖԻ

Վէպը բաղկացած կը լինի երկու առանձին հատորներից, իւրաքանչիւրը կը բովանդակէ մօտաւորապէս 400 տպագրված երեսներ: Ընդն մէկ հատորի գինն է 1 ր. 50 կ., իսկ միասին 3 ր. Մէկ հատորի համար առանձին աստրագրութիւն չէ ընդունվում:

Աստրագրվել կարելի է ԳԱԶԵՏԱՐԱՆՈՒՄ այն պարոնների մօտ, որոնք բարեհաճել են բաժանորդներ հաւաքել «ԿԱՅԾԵՐԻ» տպագրութեան համար, իսկ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ պէտք է դիմել «Մշակի» խմբագրատունը Ց. ՄԻՆԼԻՔ-ՅԱԿՈՒԲԵՆՑԻՆ:

Աշխարհահռչակ արտիստ և պատուանշանների ասպետ Ն. Ա. Կազլով պատիւ կունենայ դարձեալ մի մեծ ապիրիտիկական ներկայացումն տալ Արծրունու թատրոնում:

2—2

ՆԻԿՕԼԱՑԵՒՍԿԻ ԱՐՔՈՒՆԱԿԱՆ ՌՈՒՍԱՑ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆԻ ՀԱՄԱՐ հարկաւոր է **ՎԱՐՁԱԿ**, *հոգաբարձութեամբ, առելի* ՊՕԿՐՈՎՍԿԻ ԿԱԶԱՐՄԻ *մօտերում:*

Այդպիսի շինութիւն ունեցողներին խընդրում եմ շնորհ բերել յիշեալ ուսումնարանը, ՊՕԿՐՈՎՍԿԻ ԿԱԶԱՐՄԻ ԴԻՄԱՑ, և խօսակցել պայմանների մասին ուսումնարանի տեսչի հետ, ամենայն օր ճաշից յետոյ 3 ժամից մինչև 7 ժամը երեկոյեան:

3—3

ՆՈՐԻՆ ԲԱՐՁՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՀԱՏԱԿԱՆ ԳՐԱՍՏԵՆԱԿ *հրատիրում է ցանկացողներին ՂԱՐԱՑԱԶՈՒՄ մի ԲԱՐԻ ՇԻՆՈՒԹԻՒՆ կառուցանել: Շինութեան* ՊԱՅՄԱՆԸ *կարելի է տեսնել պալատական* ԴՐԱՍԵՆԵԱԿՈՒՄ *ներկայ տարվայ մինչև մարտի 1-ը:*

2—3 (2)

ԹԻՖԼԻՍԻ ՔԱՂԱՔԱՑԻՆ ՎԱՐՁՈՒԹԻՒՆԸ *յայտնում է, որ եկող մարտի 1-ից կը սկսվի փողոցներում թափառող և մեռալի կամ կաշու անուր չունեցող* ՇՆՈՐԻ *ոչնչացնելը: Իրանց շներին պահպանել ցանկացող տէրերը նախազգուշացնվում են այդ մասին:*

1—3

ԹԻՖԼԻՍԻ ՔԱՂԱՔԱՑԻՆ ՎԱՐՁՈՒԹԻՒՆԸ *յայտնում է, որ* ՌՈՒՍԱՑ ԲԱԶԱՐԻ *և* ՀԱՒԼԱԲԱՐԻ ՀՐԱՊԱՐԱԿԻ *վրա կառուցված են* ԱՌԻՏՐԱԿԱՆ ՇԻՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ *վարձով տալու համար. առաջ բազարի վրա 18 համարներ և Հաւլաբարի հրապարակի վրա 40: Յիշեալ շինութիւնները* ՎԱՐՁՈՎ *վերցնել ցանկացողները կարող են դիմել* ՔԱՂԱՔԱՑԻՆԵՐԸ *հրատիրվում են քաղաքային վարչութիւնը, որի* ԴՐԱՍԵՆԵԱԿՈՒՄ *ամենայն օր, բացի տօն օրերից, առաւօտեան 10 մինչև 2 ժամը երեկոյեան վարձի պայմանները կը յայտնվին:*

3—3

ՆԵՐՍԻՍԵԱՆ *Հայոց ազգային Հոգևոր Ժողովոյ* ՈՐՈՇՈՒՄ, *Հոգաբարձական խորհրդարանի մէջ, գալոց* ՄԱՐՏ ԱՄՍՈՑ 12-ին, *երեկոյեան ժամը 7-ին, կը լինի* ԱՃՈՒՐԴ (*առանց կրկնաձուրդի*) *կտպալով տալու Թէլէթի տեղը գտնվող ուխտատեղւոյ գաւիթումը* ՄԻ ԿՐՊԱԿ ԻՒՂ ՄԻ ՍԵՆԵԱԿՈՎ: *Պայմանաթուղթը կարելի է կարդալ հոգաբարձութեան պիւանատան մէջ ամեն օր բացի կիւրակիից և տօներից, առաւօտեան 10-ից մինչև 12 ժամն:*

Անդամ Հոգաբարձութեան՝ Ար. Նահապետեանց

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝

1. Երգն հեծանց քահանայ—Մանկական երգարան, երգեր և պար-երգեր ընդունված է Ներսիսեան և Գայանեան դպրոցներում: գինն է . . — ր. 20 կ.
2. Մեծատունն և աղքատ—Երգարան աղջկանց և աշակերտուհեաց Հայկական առանձնատանց . . . . . 1 ր. — կ.
3. Բժիշկ Բ. Նատասարդեանց—Դիմֆտերիտ բողոքատ . . — ր. 25 կ.
4. Բժիշկ Գ. Տէր-Գրիգորեանց—Վարակիչ հիւանդութիւններ.

(Ցաղիկ, կարմրուկ, սկարլատին, բծաւոր տիֆ, անդրադարձ տենդ, դիֆտերիտ, ընդհատ տենդ, խոլերայ, դեղին տենդ, որովնատիֆ և ժանտախտ)

Սոցա յատկութիւններն, ծագման և տարածման եղանակներն և նախապաշտպանողական միջոցներ:

—

Վաճառվում են Զ. Գրիգորեանցի Կովկասեան գրավաճառանոցումն:

7—8

Ընտանեաց քարվանսարան այրվելուց յետո, նորից բացված է իւտակ մոմի առևտուր Սիմեոնեան փողոցում Ս. Թծդրունու քարվանսարայումը № 14. իւրաքանչիւր շաբաթ ստացվում է նոր շինուած իւտակ մոմեր իմ սեփական գործից և որոնք վաճառվում են էժան գնով. խնդրեմ գնողներին չը թողնել իրենց այցելութիւնները:

Ցովհաննէս Կարապետեան

4—4

Փետրվարի 12-ից ԲԱՑՎԵՑ *իշխան* ՍՈՒՐՈՎԻ տանը ԿՈՆԻՏՏԻՐԻ և ՀԱՅԱՐԱՐԻ (пекарня) *մազաղին «*ВАРШАВСКАЯ ПЕКАРНЯ» *վերնագրով, որտեղ կը վաճառվին գանազան տեսակ խմորեղէններ, նոյնպէս կը վաճառվին գանազան տեսակ կօնֆէտներ արժան գնով. թէ փոքր և թէ մեծ քանակութեամբ ցանկացողները կարող են առանձ իւր գործակատար* ԲԱՆԻՑ *օտար քաղաքացիք կարող են դիմել ինձ անձամբ հասցէով.* СОЛОЛАКИ, ВЪ ВАРШАВСКОЙ ПЕКАРНИ Мартиросу Ахназарову. *Պատուէրները կը կատարվին ամենայն ճշտութեամբ, գնողներին մեծ զիջումն անելով և փոստի ծախքը մեզ վրա առնելով. կօնֆէկտների գինը ֆունտը 40 կոպէկից մինչև 1 ր..*

ՄԻ ՀԱՅ ՕՐԻՈՐԻ, *որ ուսարանել է իւր ուսումն Ս. Պետերբուրգի օրիորդաց Գիմնազիանների մէջ, ցանկանում է վարժապետութիւն անել Կովկասի* ՀԱՅՈՑ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆՆԵՐՈՒՄ: *Պայմանները խնդրում ուղարկել հետևեալ հասցէին.* С. Петербургъ, Новая улица, домъ № 14 кв. № 10 Хр. Ив. Іоану.

5—5

Дозволено Цензурою 25 Февраля 1880 г. Тифлисъ.

Տպարան Ա. Ա. Միխելսոնի

Типографія А. А. Михельсона

Fonds A.R.A.M

№ 31 Փետրվարի 27 (Մարտի 10) 1880 Փետրվարի 27 (Մարտի 10) № 31

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի կես տարվանը 6 րուբլի
Առանձին համարները 3 կոպէկով։

Ձեռագրերը չեն վերադարձվում։

Հրատարակվում է ամեն օր։

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի և տօն օրերից)

Բաժանորդագրութիւն ընդունվում է ամեն ժամ։

Բաժանորդագրութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր թուռն 2 կոպէկ։

Տիֆլիս. Редакція „Мшакъ“

ՐՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Քաղաքական մտածմունքներ։—Ներքին տեսութիւն, Նամակ խմբագրին, Նամակ խմբագրին։ Ներքին լուրեր։—Արտաքին տեսութիւն։ «Temps» լրագրի թղթակցութիւնը հայերի մասին։—Յայտարարութիւններ։—Բանասիրական խնդիրը։

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՄՏԱԾՄՈՒՆՔՆԵՐ

Մինչև որ Գերմանիան զբաղված է հրէանների հարցով, իսկ գերմանական պարլամենտը պատրաստում է գինուորական նոր օրէնքի վրա վիճաբանելու և քննելու այն խնդիրը թէ հնարաւոր է արդեօք սոցիալիստների դէմ հրատարակված օրէնքի գործութեան ժամանակամիջոցը երկարացնելու, —Ֆրանսիական սենատը վիճաբանում է բարձրագոյն ուսման ազատութեան օրէնքի վրա։

Զարմանալի է որ ժամանակակից Եւրոպայում ազատութիւնը բառը անխուսափելի գործ է ածվում ամեն կուսակցութիւններից, որպէս ամենահամոզիչ բառ...

Մի կողմը հաստատում է որ բարձրագոյն ուսման ազատութիւն տալ՝ նշանակում է իրաւունք տալ բարձրագոյն դպրոցներ հիմնելու երկրի մէջ թէ պետութեանը և թէ կղերին։ Միւս կողմը կարծում է որ եղուիտներին ազատութիւն տալ Ֆրանսիայի մէջ հիմնել և կառավարել իրանց սեփական բարձրագոյն դպրոցները, նշանակում է ապահովել ազատութիւնը։

Եւ ահա վիճաբանութեան ժամանակ միմեանց դիմաց կանգնած են երկու մեծ հասարակութիւններ՝ ժամանակակից աշխարհական հասարակութիւնը և միջնադարեան կղերական հասարակութիւնը։ Վիճաբանողները, օրինակ Շէնըլեն մի կողմից և Պելըտան—միւս կողմից միմեանց երեսին դըժում են ամենաանտանելի յանդիմանութիւններ։ Ընդակողմեանները ուսման կատարեալ ազատութեան մէջ միայն լուսաւոր կողմեր են տեսնում, ձախակողմեանները ներկայացնում են ամենամութ պատկեր ազգի ապագայ զարգացման, երբ եղուիտներն էլ իրաւունք կունենան կրթել քաղաքացիների նոր սերունդը։ Ընդհանուր հանրապետականները կղերականների պատմական անցեալը յիշելով, նկատրում են իրանց ճառերի մէջ եկեղեցու անհամերաշխութիւնը, նրա հալածանքները գիտութեան և լոյսի դէմ, հին ինկվիզիցիան,—պահպանողականները յիշեցնում են հանրապետականներին Ֆրանսիական մեծ յեղափոխութեան արած սխալները, առաջին հանրապետութեանբռնաւոր ոգին, գլխատումները և այլն....

Երկու կողմից էլ փոխադարձապէս թափվում են միմեանց վրա ամենախիտ մեղադրանքներ, երկու կողմից էլ վիճաբանելու ժամանակ հեռանում են բուն խնդրից։

Մեկ բան պէտք է խոստովանվել. հանրապետականները ամաստիկ ախենում են այն մտքից որ կղերականներին կը տրվի բարձրագոյն դպրոցներ հիմնելու և պահելու իրաւունքը. նրանք կարծես նախազգում են որ աշխարհական հասնելու համար կղերական համալսարանները, թէ և գիտութեան կողմից կարող է մրցել կղերական համալսարանի հետ, բայց բարոյական ազդեցութեան կողմից նոր սերունդի վրա, չէ կարող մրցել կղերական համալսարանի հետ...

Այո, կղերական եղուիտական համալսարանը. ինչպէս և առհասարակ եղուիտական բոլոր դպրոցները հաստատվելով երկրի մէջ, փոքր առ փոքր կը սկսեն իրանց ներգործութեան տակ գցել ամբողջ նոր սերունդը, ազատվել նրա բարոյական կողմը, ձուլել նրա սիրտն ու միտքը, ինչպէս որ այդ հարկաւոր է սուրբ հայրերի անձնական շահերի համար։

Կղերական կուսակցութիւնը չէ վախենում ուսման ազատութիւնից, որովհետև գիտէ թէ ժամանակով, փոքր առ փոքր, կենթարկի իր ազդեցութեանը ժամանակակից Ֆրանսիայի ամբողջ նոր սերունդը, թէ իր ստորերկրեայ միջոցներով կը յաղթէ Հանրապետութեան ազատ ոգին

Գ. Ա.

ԽԵՆԹԸ

ԱՐԿԱՆԵՆԵՐ ՎԱՐԴԻՆ ՌՈՒՍ-ԹՈՒՐՔԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻՑ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ

—

Բ.

Չետևեալ աւուր առաւօտեան պաշտօն, երբ արեգակի առաջին ճառագայթները տարածվեցան երկրի վրա, Բայազէդի մէջ և նրա շրջակայքում բացվեցաւ մի տարօրինակ տեսարան։ Այժմ պարզ տեսնվում էր հետևանքը այն կոտորածի, որ ամբողջ երեք օր և երեք գիշեր կատարվել էր բարբարոսի ձեռքով։ Քաղաքում տիրում էր գերեզմանական լռութիւն, որ երբեմն ընդհատվում էր ագռաւների կռնչիւնով, որոնք խումբերով սաւառնում էին այստեղ և այնտեղ՝ մնելոտիք ուտելու համար։ Փողոցները այդ դժբախտ քաղաքի ներկայացնում էին խիտ ախուր և որտաշարժ պատկեր,—տները դարձել էին մորթի կոյտ... տեղ-տեղ ծխրտում էին դեռ չը վառված նիխերը... համարեա ամեն մէկ տան մօտ ընկած էին ծերերի, երիտասարդների, կնիկների և երեխաների դիակներ... տակած շները ագահութեամբ քարշ էին տալիս դիակները, և մրմրթալով, գոռոզալով աշխատում էին վանել խումբերով ցած իջնող ագռաւներին.... Ամեն կողմից, ամեն անից, ամեն բակից և շուկայից փչում էր լուծվող դիակների խեղդիչ գարշահոտութիւնը....

Այսպիսի մնալով քաղաքի մէջ կանգնած էր Բայազէդի միջնաբերդը և ապատում էր իր ցաւալի օրհասին....

Գաշարումը հետզհետէ աստիճանում էր։ Սար, ձոր, բլուր, դաշտ և տափարակ պատած էին բազմաթիւ, մի և նոյն ժամանակ խառնափնթոր հրոսակներով։ Բանակները զեհեղված էին առանձին խումբերով, և իւրաքանչիւր խումբի մէջ տեսնվում էր չարժում, իրարանցում և տմարմակ։ Կռնական մոլեռանդութիւնը, խառնված զինուորական անդիմադրելի հնար, անցնում էր բարբարոսութեան ամեն չափից և սահմանից։ Մարդը, գազան գարձած, կեղեքում էր, մահացնում էր իր նմաններին....

Արեւնից կշտանալուց յետոյ, նրանք սկսել էին այժմ յագեցնել իրանց ընչաքաղցութեան ծարաւը։ Մի տեղ գետնի վրա տարածել էին քաղաքումը հարստահատված հայերին և զանազան տանջանքներով չարչարում էին, որ նրանք յայտնեն, թէ որտեղ են թագցրել իրանց փողերը։ Թշուառները լացում էին, աղաղակում էին, ասելով, թէ ինչ որ ունէին՝ տուեցին, այլ ևս ոչինչ չէ մնացել։ Նրանց չէին հաւատում, և հոր աչքի առջև երեխաներին մորթում էին, որ սարսափեցնեն յայտնել իրանց պահուստը։ Մի այլ տեղ քրդերը բաժանում էին գիզված ապրանքը. Նրանց կնիկները ուրախ-ուրախ բառնում էին ձիաների վրա, որ տանեն իրանց տները։ Մի փոքր հեռու բանակում էին հայ գերիներին, բայց մի գեղեցիկ կնոջ կամ աղջկայ վրա չէին համաձայնում, վիճում էին և սպառնում էին միմեանց սրերով։ Մի ուրիշ տեղում գտնվում էին վարունի կառուները, գիշակեր թռչունների հետ, հաւաքված անթիւ դիակների վրա, իրանց առաւօտեան նախաճաշին էին անում։ Դրանցից ոչ այնքան հեռու, կրմնասէր մահմետական գինուորը, խորին ջերմեռանդութեամբ իր վաղորդեան նամազն էր անում, և արիւնոտ ձեռքերը դէպի երկինք բարձրացնելով, փառաբանում էր իսլամի Աստուածը....

Այդ բոլորը կատարվում էր վառօդից և խարսխներից բարձրացած ծխի ու մխի մէջ, որ թանձր մառախուղի նման պատել էին հորիզոնը, և արգելում էին արեգակի ճառագայթների ներս թափանցելուն։ Ծնդանօթները որոտում էին, վիթխարի բերդի կողքերը ամրակոծում էին, բայց նա անշարժ, բլուրների բարձրութեան վրա նստած, տակաւին արհամարհում էր թշնամու անզօր հարուածները։

Բայց մի տեղ ամբողջ բանակի ուշադրութիւնը գրաւել էր մի մարդ։ Նա երբեմն թռչկոտելով, երբեմն ծափ տալով, անցնում էր բանակի միջից, և մի և նոյն ժամանակ եղանակում էր մի այսպիսի յիմար քրդերէն երգ.

«Պատաւ ատաը գոբա գոբաւ,
«Գորա գոբաւ, ծովը մտաւ,
«Ծովից ալաղ գուբս հանեց,
«Ալաղը ակի գոբաւ.
«Ակին տուեց մի այծ առեց,
«Կաղլիկ, քոստա այծ առեց,
«—Այծիկ, այծիկ, ջան այծիկ,
«Ջանս քեզ գուրբան, այծիկ,
«Ասա, ինչու գոբ եղար
«Այսպէս քոստա ու կաղլիկա...

—Խենթը... Ձայն էին տալիս ամեն կողմից քրդերը, և հաւաքվելով նրա շուրջը, սուիպում էին կրկնել իր երգը։

Եւ իրաւ, այդ մարդը խենթ էր, կամ գոնէ այսպէս ձևացնում էր իրան։ Նա հագնված էր այն կերպով, որպէս հագնվում են մեզ մօտ լարախաղացների օգնականները, որոնց կոչում են «առակի մասխարաչի», և որոնք լարի վերևում զանազան տեսակ խեղկատակութիւններով ծիծաղեցնում են հանդիսականներին։ Նոյնը անում էր և այդ խենթը։ Նա մի բարձրահասակ երիտասարդ էր վարունի դէմքով, գլխին դրած ունէր հին թաղիքի կլոր, որից անշնորք կերպով կարած մի երկայն գդակ, որ վերջանում էր քառանկիւնի ձևով, և իւրաքանչիւր անկիւնից քարշ էին ընկած մի-մի փոքրիկ զանգակներ, որոնք նրա ամեն մի չարժմունքից զրնգզրնգում էին և անընդհատ ձայներ էին հանում։ Կրնկը մրուսած էր կօշկանդակով, որի վրա զանազան ուղղութեամբ քաշված էին զանազան գոյներով գծեր,—կարմիր, դեղին, կապոյտ և այլն։ Բայց գդակից, ամբողջ հագուստը մի կտորից էր բաղկացած. դա գինուորի քրքրված մի վերարկու էր, որի մէջ փախչելիս էր նա քաղորովին մերկ մարմնով։ Մէջքը պնդած էր մի թոկի կտորով, որ պոչի տեղ էր ծառայում։ Ոտքերը բոբիկ էին, ոտնամաններ չունէր։

—Ապա էշի նման մեկ գառ, ասում էին նրան։

Խենթը մատները կոխում էր ականջների մէջ, կանգնում էր, բերանը լայն բաց էր անում, և որքան ձայն ունէր, սկսում էր էշի նման գոռալ։ Բազմութիւնը ծիծաղում էր և ամեն կողմից ձգում էին նրան պղինձ դրամներ։ Նա վեր էր առնում դրամները, զարմացած նայում էր նրանց վրա, և մի կողմ էր ձգում, ասելով, թէ ինձ հաց տուեցէք։ Նրան տալիս էին հաց, առնում էր, և ահագին պատառներով բերանը դնելով, առանց ծամելու կուլ էր տալիս։

—Դու, երևի, արջի նման պարել ես գիտես, ասում էին նրան,—ապա տեսնենք քո հնարքը։

Խենթը սկսում էր զանազան անճոռնի չարժմունքներ անել, չորս թաթիկների վրա սողալ, ատները բարձրացնել, ձեռքերի վրա կանգնել, և ուրիշ տեսակ-տեսակ գիմարութիւններ անել։

Մի ամբողջ օր խենթը մնաց քրդերի բանակի մէջ. զուարճացնում էր բոլորին, խօսում էր քրդերէն որպէս մի քուրդ, հայհոյում էր, անիծում էր աստուածներին. գոռում և գոչում էր, թէ բոլոր գազանութիւններին պէտք է կատորել։ Մինչև կէս գիշեր նրա ձայնը ամեն կողմից լսելի էր լինում։ Բայց մեռ առաւօտեան խենթին բանակի մէջ էլ ոչ ոք չը տեսաւ....

Գ.

Միջօրէի արեգակը աստիկ այրում էր. տօթը խեղդիչ չափ անտանելի էր։ Օրվայ այն ժամն էր, երբ ճանապարհները դատարկվում են ուղեւորներից, և ամեն մարդ քաշվում է մի հովանաւոր տեղ, զովանալու, և մի փոքր ազատ շունչ առնելու համար։ Այն ժամուն Բայազէդից դէպի Ալաշկերտի կողմերը տանող ճանապարհով միայնակ գնում էր մի մարդ։ Ճանապարհը ոլոր-մոլոր պատկաններով անցնում էր լեռների միջով, և բարձրութիւնների անզգայ էլեկտները աստիկ գը-

Fonds A.R.A.M

Fonds A.R.A.M

ՆԵՐՔԻՆ ՏԱՐՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԲՈՒՐԳԱՐԻՆ

Թիֆլիս, 28 մարտիի

Մուրհակով ցուցակ այն իրերուն, որոնք յետ 514 թուի յօգտ Տաճկահայոց հոգեբարձութեան, Լիւթիլիսոյ մէջ եւ գաւառներուն մէջ ժողվուած են։

Ա

Ալեքսանդրապոլ 3 ր., Ախալքալաք 3 ր., Ախալցխա 3 ր., Ախուրեան 3 ր., Ախտալա 3 ր., Ախտամար 3 ր., Ախտա—Սարդար 3 ր., Ծաղկավանք 3 ր., Գիւմրի 3 ր., Գորիս 3 ր., Դիլիջան 3 ր., Լոռի-Տաշիր 3 ր., Կարմրաշէն 3 ր., Կարս 3 ր., Կոջոռ 3 ր., Կոտայք 2 ր., Կուլա 3 ր., Կուրինի 3 ր., Հաղպատ 3 ր., Հոռոմ 3 ր., Մանգլիս 3 ր., Մարտունի 3 ր., Մեղրի 3 ր., Նոր-Բայազէտ 3 ր., Շամշատին 3 ր., Շամքոր 3 ր., Շարուր 3 ր., Ջուլֆա 3 ր., Սեւան 3 ր., Վաղարշապատ 3 ր., Վանաձոր 3 ր., Վարդենիս 3 ր., Տաշիր 3 ր., Ցղնա 3 ր., Քարվանսարա 3 ր., Օլթի 3 ր., Օրդուբատ 3 ր., Պարսկաստան 3 ր., Ռուսիա 3 ր., Ռոստով 3 ր., Ղրիմ 3 ր., Ղրղզստան 3 ր., Ղրղզստան 2 ր., Նոր Նախիջեւան 3 ր., Ներքին Նախիջեւան 3 ր., Ներքին Նախիջեւան 2 ր., Նոր Զուղա 2 ր., Նոր Նախիջեւան 2 ր., Նոր Նախիջեւան 1 ր., Նոր Զուղա 1

Fonds A.R.A.M

ՎԱՀԱՆԶՈՒ ՅՈՎՀԱՆ Եախմախտաստ—Վիճակ

«Ձայն Ժողովրդոց» լրագրի խմբագրութեան վարչութեան ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

ԿՈՉՈՒՄՆԵՐ ԵՒ ՀԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

«Ձայն Ժողովրդոց» լրագրի խմբագրութիւնը կը յայտնէ, որ ստացուած ձեռագրերը չեն վերադարձուիր, ոչ ալ պատասխան կուտայ անոնց մասին։ Անանուն յօդուածներ չեն տպուիր։ Ուղարկուած ձեռագրերը կրնան տպուիլ կամ չտպուիլ, առանց պատճառը հեղինակին հաղորդելու։

ՀԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ԱՌ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐ

Կը խնդրուի բոլոր այն բաժանորդներէն, որոնց բաժանորդագրութեան ժամանակը լրացած է, որ շուտով նորոգեն զայն, որպէսզի չընդհատուի լրագրի առաքումը։

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՀԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Մամուլի սակից գուրս են եկել և վաճառվում են Կենտրոնական Գրավաճառանոցում հետևեալ գրքերը:

Մանկական երգեր Գամառ-Քաթիպայի, կազմած	—	ր.	25 կ.
— նոյնը անկազմ	—	»	15 կ.
Թուաբանց մեզու՝ պատկերազարդ, կազմած Լիարդ. օր Ն. Տէր-Մարկոսեանի	—	»	40 կ.
Կարմիր լապտեր՝ պատկերազարդ և կազմած, Լիարգ. օր Ն. Տէր-Մարկոսեանի	—	»	50 կ.
— նոյնը առանց կազմի	—	»	30 կ.
Վէպեր. Ֆ. Դրիգորեանցի	—	»	60 կ.
Պէպօ. կոմեդիա երեք արարվածով, հեղ. Գ. Սունդուկեանի	—	»	30 կ.
Մօրես կամ աշխատութիւն, հեղ. Տ. Վասակ-Լիարգմ. Դպրիերէնից.	1	»	— կ.
Խորհրդաւոր կղզի, հեղ. Ժ. Վէրն 3 հ. Լիարգ. Դպրիերէնից	4	»	— կ.
Դիւաբնակ բլուր. հեղ. Էժէն Սիւ 2 հ. Լիարգ. Դպրիերէնից	2	»	75 կ.
Պատանեկան ներշնչումներ, հեղ. Հրանտ Ասատուր	—	»	60 կ.
Սահմանադրութիւն և Հայ ժողովուրդն Հր. Ասատուր	—	»	35 կ.
Մի կաթիլ արտասր, զոր կը հեղու Սիրակ Հայ մխիթարին վրայ	—	»	35 կ.
Խօսք պՀայրենեաց հեղ. Վ. Վ. Պարտիզակցի	—	»	70 կ.
Թորոս աղբար Հայաստանի Ձմեռորդ հեղ. Սրուանձտեանց	1	»	25 կ.
Մանանայ Նոր Հեղինակի	1	»	75 կ.
Սիրաք և Սամուէլ լաւի Հօր կրթական դասեր, հեղ. Խրիմեան Հայրիկ	1	»	45 կ.
Մարգարիտ արքայութեան երկնից, նոյն հեղ.	—	»	75 կ.
Վանգոլ. կուժ մի ջուր իւր այրած Հայրենեաց վերայ կ'սրսկէ Խրիմեան Հայրիկ	—	»	20 կ.
Թէ ինչ շահիկանք Եկեղեցին վերաժողովէն, հեղ. Մ. Զերազի	—	»	40 կ.
Հայաստան և Իտալիայ նոյն հեղ.	—	»	60 կ.
Սամուէլ Մուրատեանի կատկի խնդիրը, դատախօսութիւն Ս. Աբօեան	—	»	50 կ.

Հրատարակութիւն Զարմայր Մսերեանի

Փաթաս Հայաստանի, պատկերազարդ հանդէս.	1	»	— կ.
Եղբայր և քոյր Գերմանական վէպ. պատկերազարդ	—	»	30 կ.
Արքայազուսար Գերմանական վէպ. պատկերազարդ	—	»	35 կ.
Հակայական ձեռքեր Անգղիական վէպ. պատկերազարդ	—	»	10 կ.

Իշխան Բէհբութեանի Հրատարակութիւններ

Վշտի իմ վէշէր, Ճարս երեք պատկերով Մ. Տ. Գ.	—	»	40 կ.
Բնքեր բիձու Հանաքը. Օպերետա մի գործողութեամբ	—	»	25 կ.
Աշնանային երեկոյ գիւղում, վոդրվիլ մէկ արարուածով.	—	»	25 կ.
Բռնի ամուսնութիւն. կամեդիայ մէկ արարուածով	—	»	40 կ.
Ժանօ և Ժանէտ, օպերա-վոդրվիլ մէկ գործողութեամբ.	—	»	40 կ.
Պառաւներին խրատ. վոդրվիլ մէկ արարվածով Մ. Տ. Գ.	—	»	50 կ.
Տիկինը Ներան սպասում է, կատակերգութիւն մէկ արարուածով	—	»	30 կ.
Անանուն կատակ. կատակերգութիւն մէկ արարուածով.	—	»	40 կ.
Փակուած դրան մօտ. պատկերամենախօսութիւն	—	»	30 կ.

Նոյն տեղը վաճառվում են ամենայն տեսակ դասագրքեր Հայերէն, Ռուսերէն և օտար լեզուների, դասական պիտոյքներ ուսումնարանների և աշակերտների համար. Հայերէն, Ռուսերէն և Դպրիերէն վիպասանութիւններ, ամենայն հասակի ընթերցանութեան և գիտութեան գանազան ճիւղերին վերաբերեալ գրքեր. պատուէրները կատարվում են ամենայն արագութեամբ: Տարաբաղաքացիք իրանց պահանջները պէտք է ուղարկեն հետևեալ հասցէով

, Тифлисъ. Въ Центральную книжную торговлю"

10—10

Պիտակի, յունվարի 27-ից սկսած, Գունթբեան փողոցի վրա, ցիրկի մօտ գտնված բալագանի մէջ կը ներկայացնի հատարակութեանը երբէք այստեղ չը տեսնված երևոյթ, այն է ԵՒՐՕՊԱՑԻ ԸՈՒՆԴԱՆԻՆ ՀՍԿԱՑ ՕՐԻՈՐԻ ԱՄԱԼԻԱ և աշխարհի ամենափոքր ԿԱՐԼԻԿՆԵՐ ՄԸՐԿԻՉ ՀՆԴԻԱՑԻ ՎՕԼՓԻՆ և ՄԸՐԿԻՉՈՒՀԻ ԼՈՒԻՉԸ: Տեղերի գները՝ առաջին տեղը 50 կոպէկ, երկրորդը: Երեխաները կէսն են վճարում:

10—12

ՍԵՐՄԵՐ

Մի և Ծաղիկների սերմեր, ուղարկված են Էրիւտրից և տան Գիւղատնտեսական պատար Լարենի Խանութ պրոսպեկտի վրա № 11: ուղարկվում են ամբ-

3—10

Ընժիկ Ն. Նաւասարդեանի «Փիֆտերիա» կամ «փողացու» գրքոյկը վաճառվում է հեղինակի մօտ քաղաքային հիւանդանոցում, Կենդրոնական գրավաճառանոցում և Ս. Էջմիածնի Կովկասեան գրավաճառանոցում: Գինն է 25 կոպէկ— բարեգործական նպատակով:

ՆԵՐԿԱՅ 1880 ԹՒՈՒՄ ԿԸ ՏՊԱԳՐՎԻ

„ԿԱՅԾԵՐ"

ՎԷՊ ՏԱՃԿԱՍՏԱՆԻ ՀԱՅՈՑ ԿԵՆՔԻՑ

Հեղինակութիւն ԸՆՓՓԻ

Վէպը բաղկացած կը լինի երկու առանձին հատորներից իւրաքանչիւրը կը բովանդակէ մօտաւորապէս 400 տպագրված երեսներ: Ամեն մէկ հատորի գինն է 1 ր. 50 կ., իսկ միասին 3 ր: Մէկ հատորի համար առանձին առորագրութիւն չէ ընդունվում:

Առորագրվել կարելի է ԳԱՒԱՌՈՆԵՐՈՒՄ այն պարոնների մօտ, որոնք բարեհաճել են բաժանորդներ հաւաքել «ԿԱՅԾԵՐԻ» տպագրութեան համար, իսկ ԹԻՓԼԻՍՈՒՄ պէտք է դիմել «Մշակի» խմբագրատունը Յ. ՄԻՆԱՒՈՒՐ-ՅԱԿՈՒԲՅԱՆԻՆ:

Աշխարհահռչակ արտիստ և պատուանշանների ասպետ Ն. Ա. Կոզլով պատիւ կունենայ դարձեալ մի մեծ ասլիրիական ներկայացումն տալ Արծրունու թատրոնում:

2—2

ՆԻԿՕԼԱԵՒՍԿԻ ԱՐՔՈՒՆԱԿԱՆ ՌՈՒՍԱՑ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆԻ ՀԱՄԱՐ հարկաւոր է **ՎԱՐՉԵԼ** չորս մեծ և չորս միջակ սենեակներ մեծ բակով, Հաւլաբարում, աւելի ՊՕԿՐՕՎՍԿԻ ԿԱԶԱՐՄԻ մօտերում:

Ա յդպիսի շինութիւն ունեցողներին խընդրում եմ շնորհ բերել յիշեալ ուսումնարանը, ՊՕԿՐՕՎՍԿԻ ԿԱԶԱՐՄԻ ԴԻՄԱՑ, և խօսակցել պայմանների մասին ուսումնարանի տեսչի հետ, ամենայն օր ճաշից յետոյ 3 ժամից մինչև 7 ժամը երեկոյեան:

3—3

ՆՈՐԻՆ ԲԱՑԱՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՀԱՏԱԿԱՆ ԴՐԱՍԵՆԵԱԿԸ հրաւիրում է ցանկացողներին ԳԱԲԱՑԱԶՈՒՄ մի ԲԱՐԻ ՇԻՆՈՒԹԻՒՆ կառուցանել: Շինութեան ՊԱՅԱՆԸ կարելի է ՏԵՍՆԵԼ պատուական ԴՐԱՍԵՆԵԱԿՈՒՄ ներկայ տարվայ մինչև մարտի 1-ը:

2—3 (2)

ԹԻՓԼԻՍԻ ՔԱՂԱՔԱՑԻՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ յայտնում է, որ եկող մարտի 1-ից կը սկսվի փողոցներում թափառող և մեռալի կամ կաղ անասուր չունեցող շների ոչնչացնելը: Իրանց շներին պահպանել ցանկացող տէրերը նախազգուշացնում են այդ մասին:

1—3

ԹԻՓԼԻՍԻ ՔԱՂԱՔԱՑԻՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ յայտնում է, որ ՕՌԻՍԱՑ ԲԱԶԱՐԻ և ՀԱՒԼԱԲԱՐԻ ՀՐԱՊԱՐԱԿԻ վրա կառուցված են ԱՕԻՏՐԱԿԱՆ ՇԻՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ վարձով տալու համար. առաջոց բազարի վրա 18 համարներ և Հաւլաբարի հրապարակի վրա 40: Յիշեալ շինութիւնները ՎԱՐՁՈՎ վերցնել ՑԱՆԿԱՑՈՂՆԵՐԸ հրաւիրվում են քաղաքային վարչութիւնը, որի ԴՐԱՍԵՆԵԱԿՈՒՄ ամենայն օր, բացի տօն օրերից, առաւօտեան 10 մինչև 2 ժամը երեկոյեան վարձի ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ կը յայտնվին:

3—3

ՆԵՐՍԻՍԵԱՆ հայոց ազգային Հոգևոր ԴՊՐՈՑՈՒՄ, Հոգաբարձական խորհրդարանի մէջ, գալոց ՄԱՐՏ ԱՄՍՈՑ 12-ին, երեկոյեան ժամը 7-ին, կը լինի ԱԶՈՒԲԱ (առանց կրկնադարձի) կապալով տալու Թէլէթի տաբր Գէորգեայ ուխտատեղւոյ գաւիթումը ՄԻ ԿՐԳԱԿ ԻՐԱ ՄԻ ՍԵՆԵԱԿՈՎ: Պայմանախոսդիք կարելի է կարդալ Հոգաբարձութեան դիւանատան մէջ ամեն օր բացի կիւրակէից և տօներից, առաւօտեան 10-ից մինչև 12 ժամին:

Անդամ Հոգաբարձութեան Աբ. Նահապետեանց

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝

1. Երգեհան քահանայ—Մանկական երգարան, երգեր և պար-երգեր ընդունված է ներսիսեան և Գայանեան դպրոցներում: գինն է . . — ր. 20 կ.
2. Մեծատունեան—Երգարան աղջկանց և աշակերտուհեաց Հայկական ուսումնարանաց . . . . . 1 ր. — կ.
3. Բժիշկ Բ. Նաւասարդեանց Դիմֆտերիա բողոքաբար . . — ր. 25 կ.
4. Բժիշկ. Գ. Տէր-Գրիգորեանց—Վարակիչ հիւանդութիւններ.

(Ծաղիկ, կարմրուկ, սկարլատին, բծաւոր տիֆ, անդրադարձ տենդ, դիֆտերիա, ընդհատ տենդ, խօլերայ, դեղին տենդ, օրովայնատիֆ և ժանտախտ)

Սոցա յատկութիւններն, ծագման և տարածման եղանակներն և նախապատրաստական միջոցներ:

Վաճառվում են Զ. Դրիգորեանցի Կովկասեան գրավաճառանոցում:

7—8

Ընտանւոյն բարեմտաւորան այրելուց յետո, նորից բացված է խառատ մամի առևտուր Աբենեան փողոցում Երծրունու բարեմտաւորութեան № 14. իւրաքանչիւր շաբաթ առացվում է նոր շինուած խառատ մամեր իմ սեփական գործից և որոնք վաճառվում են էժան գներով. խնդրեմ գնողներին չը թողնել իրենց այցելութիւնները:

Յովհաննէս Կարապետեան

4—4

Փետրվարի 12-ից ԲԱՑՎԵՑԱ իշխան ՍՈՒՄ ԲԱՑՕՎԻ տանը ԿՕՆԴԻՏԻՐԻ և ՀԱՑԱՐԱՐԻ (пекарня) մագազին «ВАРШАВСКАЯ ПЕКАРНЯ» վերնագրովը, որտեղ կը վաճառվին զանազան տեսակ խմորեղէններ, նոյնպէս կը վաճառվին զանազան տեսակ կօնֆէտներ արժան գնով. թէ փոքր և թէ մեծ քանակութեամբ ցանկացողները կարող են առանալ ԻՄ ԳՈՐԾԱՐԱՆԻՑ: Օտար քաղաքացիք կարող են դիմել հետևեալ հասցէով. СОЛОЛАКИ, ВЪ ВАРШАВСКОЙ ПЕКАРНИ Мартиросу Ахназарову. Գատէրները կը կատարվին ամենայն ճշդութեամբ, գնողներին մեծ զիջումն անելով և փոստի ծախքը մեղ վրա առնելով: կօնֆէկտների գինը ֆունտը 40 կոպէկից մինչև 1 ր.:

ՄԻ ՀԱՑ ՕՐԻՈՐԴ, որ աւարտել է իւր ուսումն Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ օրիորդաց ԳԻՄՆԱԶԻԱՆԵՐԻՑ մինի մէջ, ցանկանում է վարժուհու պաշտօն առանալ Կովկասի ՀԱՑՈՑ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆՆԵՐՈՒՄ: Պայմանները խնդրում ուղարկել հետևեալ հասցէով. С. Петербургъ, Новая улица, домъ № 14 кв. № 10 Хр. Ив, Іоану.

5—5

зурою 26 Февраля 1880 г. Тифлисъ. Տպարան Ա. Ա. Միխելսոնի Типографія А. А. Михельсона

Fonds A.R.A.M

№ 32 Փետրվարի 28 (Մարտի 11) **1880** Փետրվարի 28 (Մարտի 11) № 32

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը 6 րուբլի։ Առանձին համարները 5 կոպէկով։

Ընդունվում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ։

Նամակագրական գիմում են ուղղակի *Тифлисъ. Редакція „Мшакъ“*

ՄՇԱԿ

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (Կացի կիրակի և տան օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է առնէ լեզուով։

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

կառավարչական կարգադրութիւններ։—Ներքին տեսութիւն։ Նամակ Ախալցխայից։ Նամակ Խմբագրին։ Նամակ Խմբագրին։ Նամակ Երևանի գաւառից։—Արտաքին տեսութիւն։ Միջին-Ասիայի գործերը։ Յարձոխիա։ Աւստրիան լուրեր։—Իտալիան լուրեր։—«Մշակի» հեռագիրներ։—Յայտարարութիւններ։—Բանտարկեան թիւները։

ԿԱՌԱՎԱՐՉԱԿԱՆ ԿԱՐԳԱԴՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԿԱՒԿԱԶՈՒՅԱԿԱՆ ՍԻՆՈԴԻՆ ՅՈՒՆՈՒ ՀՐԱՄԱՆ

Հասատատելէս վճռելով սահման դնել յանդգնի չարագործների միջին ժամանակներում անպատճառ կրկնվող փորձերին Ռուսատանի մէջ եղած պետական և հասարակական կարգերը խախտելու համար, Մենք բարի համարեցինք։

1) Հիմնել Ս. Պետերբուրգի մէջ կարգաւորող բարձր մանաժողով պետական կարգը և հասարակական հանդստութիւնը պահպանելու համար։

2) Կարգադրող բարձր մանաժողովը կազմել իր գլխաւոր կառավարչից և նրա օգնութեան համար, իր անմիջական ընտրութեամբ նշանակված մանաժողովի անդամներից։

3) Կարգադրող բարձր մանաժողովի գլխաւոր կառավարիչը նշանակել Խարկովի ժամանակաւոր գիներալ-նահանգապետ, Մեր գիներալ-ադիւտանտ, պետական խորհրդի անդամ, հեծելազօրքի գիներալ կոմս Լօրիս-Մելիքովին, թողնելով պետական խորհրդի անդամ և Մեր գիներալ-ադիւտանտի կոչման մէջ։

4) Մանաժողովի անդամները նշանակել Մեր հրամանով և գլխաւոր կառավարչի առաջարկութեամբ և բացի այդ գլխաւոր կառավարչին իրաւունք տալ հրաւիրել մանաժողովում բոլոր այն անձինքներին, որոնց ներկայութիւնը նա օգտակար կը դատի։

5) Պետական կարգը և հասարակական հանդստութիւնը պահպանող բոլոր իշխանութիւնների գործադրութիւնները միացնելու համար, կարգադրող բարձր մանաժողովի գլխաւոր կառավարչին, պետական կարգը և հասարակական հանդստութիւնը պահպանելու բոլոր գործերի վերաբերութեամբ, տալ հետևեալ իրաւունքները.

ա) Ս. Պետերբուրգի և նրա շրջակաների գլխաւոր կառավարչի իրաւունքը, ներհարկելով նրա անմիջական իշխանութեանը Պետերբուրգի գարձատպետին։

բ) Ս. Պետերբուրգի և նրա գիներալական շրջանի մէջ պատահած պետական չարագործութիւնների քննողական գործերի ուղղակի վարելը և ուղղութիւն տալը և

գ) նախկին կէտերի մէջ յիշված գործերի բարձր ուղղութիւնը Ռուսաց Կայսրութեան բոլոր այլ տեղերում։

6). Պետական կարգը և հասարակական հանդստութիւնը պահպանող կարգադրող բարձր մանաժողովի գլխաւոր կառավարչի բոլոր պահանջները սէտք է անմիջապէս կատարվին ինչպէս տեղական իշխանութիւններից, գլխաւոր նահանգապետներից, նահանգապետներից և քաղաքապետներից, նոյնպէս և պետական կառավարութեան բոլոր ճիւղերից, չը բաց առնելով և գինուորականներ։

7) Կառավարչական բոլոր ճիւղերը պարտաւոր են կարգադրող բարձր մանաժողովի կառավարչին լիովին աջակցել։

8) Կարգադրող բարձր մանաժողովի կառավարչին իրաւունք է տրվում անմիջապէս Մեզանից ընդունել Մեր հրամանները և յայտնութիւնները, երբ այդ հարկաւոր կը համարի։

9) Բացի այդ կարգադրող բարձր մանաժողովի կառավարչին իրաւունք է տրվում անել առանց տեսակ կարգադրութիւններ, գործ դնել առանց տեսակ միջոցներ, որոնց նա անհրաժեշտ կը համարի ինչպէս Ս. Պետերբուրգում, նոյնպէս և Կայսերութեան ուրիշ տեղերում պետական կարգը և հասարակական հանդստութիւնը պահպանելու համար, և մի և նոյն ժամանակ իր հայեցողքից կախված կը լինի այդ կարգադրութիւնների չը կատարելու կամ այդ միջոցները չը գործադրելու համար որոշել պատժի չափը և նոյնպէս այդ պատժի կատարման կարգը։

10) Կարգադրող բարձր մանաժողովի կառավարչի կարգադրութիւնները և ընդունած միջոցները պէտք է անպայման կատարվին ամենքից և իւրաքանչիւրից և դրանց կարող է կամ ինքը փոխել, կամ առանձին Բարձրագոյն հրամանը, և

11) Մեր այս անուանի հրամանով, պետական կարգը և հասարակական հանդստութիւնը պահպանող կարգադրող բարձր մանաժողովի հիմնելուց յետոյ, 1879 թուի ապրիլի 5-ի նոյնպիսի հրամանով հաստատված Ս. Պետերբուրգի ժամանակաւոր գլխաւոր-նահանգապետի պաշտօնը վերցրած համարել։

Կառավարչական Սենատը սրա կատարման համար հարկաւոր կարգադրութիւնը պէտք է անի։

ԽՆԹԸ

ԱՐԿԱԾՆԵՐ ՎԵՐՋԻՆ ՌՈՒՍ-ԹՈՒՐՔԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻՑ ՀԱՑԱՍՏԱՆՈՒՄ

Դ.

Այդ անցքից մի օր յետոյ, մի ձիաւոր, քրդի ձևով հագնված, ծոի նման սլանալով, մտաւ Ցէր-Վուկասովի բանակը։ Նա յայտնեց, թէ գիներալի անունով չատ կարևոր նամակ ունի բերած։ Նրան տարան դէպի գիներալի վրանը։ Մի սպիցների ձեռքով նամակը ներս ուղարկեց նա, իսկ ինքը վրանի դրսումը սպասում էր, հոգ տանելով իր ձիուն, որ չատ քրտնած էր։ Մի քանի րոպէից յետոյ նրան ներս կանչեցին։

Վրանի մէջ նստած էր միջահասակ մի գինուորական, լիքը կազմուածքով և առիւծի խրոխտ դէմքով։ Դա ինքը՝ Ցէր-Վուկասովն էր։ Նա ամենայն պրոխը թևքած ունէր գրասեղանի վրա, ուր ածած էին չատ նամակներ, որ նոր էին բացված։ Նա կրկին մեր առաջ նրանցից մէկը, կարդում էր և անդադար ծխում էր։ Նրա անհանդիստ դէմքը արտայայտում էր ներքին խռովութիւն և խորին ցաւակցութիւն։ Նա դարձաւ դէպի նամակաբերը, հարցնելով։

—Դու հայ ես։

—Բացի հայ լինելս, աէրաէրի ազգ եմ, պատասխանեց երիտասարդը։

Գիներալը մի սուր հայացք ձգեց նրա համաձակ դէմքի վրա և չարունակեց իր հարց ու փորձը.

—Ներդուժը հաց կայ։

—Մի քանի օրից յետոյ կը սկսեն մէկ մէկու մուտել, եթէ չէին ցանկանայ քաղցած մնալ։

—Ջուր, ինչպէս։

—Ջը կայ։ Պէտք է դրսից բերել տալ. ցերեկով դուրս գալու հնար չը կայ։ իսկ գիշերը, երբ մթնում է, հերթով տասը-քսան մարդ իջեցնում են պարիսպներից, որ գնան ջուր բերեն. քրդերը այդ լաւ են իմանում, հետևից հրացանի են բռնում, և գնացողներից չատ անգամ մէկն էլ չէ վերադառնում։

—Հրազէնների պաշարը ինչպէս է,—վառօդ, գնդակ ունեն։

—Սպառվել էր։ Բայց մի հայ էլի մեր հայերի երեսը խոզ սպասակ լինի— գաւառ բերդի մէջ թուրքերից թագցրած բաւական զէնքեր, վառօդ և գնդակ. հիմա նրանցով եօթայ են գնում։

—Դու ինչպէս կարողացար դուրս գալ բերդից։

—Առաւօտեան, դեռ արևը չը ծագած, պարսպից ցած իջայ և ուղիղ մտայ քրդերի բանակի մէջ։ Մի ամբողջ օր նրանց ծիծաղացրի, ուրախացրի, երգեցի, պար եկայ և հազար տեսակ օյիններ հանեցի, և այսպէս, ամեն տեղ մտայ, ամեն բան իմացայ, յետոյ, ինձ բարով ասելով, հեռացայ։

Գիներալը զարմացած նայեց երիտասարդի երեսին, հարցնելով.

—Դու խելօք ես, ինչ է, այդ ընչեր ես խօսում։

Այո, աէր, պատասխանեց երիտասարդը հանդիստ կերպով.—ինձ վիճակված է իմ ամբողջ կեանքում խելօք դեր կատարել... վատ չէ, դա ազատում է շատ փորձանքներից.... Ես հէնց ինձ խելօքի տեղ էի դրել, և այնպէս մտայ քրդերի բանակը։

Եւ նա սկսեց նկարագրել իր հագուստը և այն բոլոր ծաղրական ձևերը, որով յայտնվեցաւ քրդերի բանակի մէջ։

Գիներալի առաջ դէմքի վրա անցաւ մի թեթև ժպիտ, և նա ընկերաբար հարցրեց.

—Իսկ այդ հագուստը դու որտեղից գտար։

Աւազակ հասցրուց. Հանապարհին մի քուրդ գտայ, այդ հագուստը, այդ զէնքերը և այն սիրուն ձին, որ դրսումը կանգնած է, նրանից խլեցի, պատասխանեց երիտասարդը, իր սովորական եղանակով պատմելով, թէ ինչ հնարքով կարողացաւ ըսպանել քրդին։

—Դու քաջ ազգ ես երևում, ասաց գիներալը, և կրկին ընդունելով իր առաջվայ մտախոհ կերպարանքը, չարունակեց հարց ու փորձը.

—Շատ են քրդերը։

—Աւազ են, քանի հազարից աւել են, բայց բոլորը քրդեր չեն, նրանց մէջ խառն են ամեն տեսակ մահմետական ցեղեր,—ով որ մի քանի կաթ գէնք է ունեցել և մի ձի, վազ է տուել դէպի Բայազէդ, և այսպէս կազմվել է մի ահագին բազմութիւն։ Ես ճանապարհին տեսնում էի, թէ ինչպէս դիմում են այնտեղ միշտ նոր և նոր խումբեր։

—Թնդանօթներ ունեն։

—Ունեն։

—Ինչ դիտաւորութիւն ունեն։

—Շտապում են Բայազէդի բերդը առնել, յետոյ անցնել Երևան և մի չարաթից յետոյ Թիֆլիսում լինել, որովհետև սերուն վրացուհիները և հայոց աղջիկ պարոնները սաստիկ հետաքրքրում են նրանց։

Գիներալի դէմքի վրա զարձեալ երևաց ժպիտի նման մի բան, և նա արհամարհական կերպով հարցրեց.

—Քանի հազարով պիտի Թիֆլիս գնան.—Այդ լինել չէ կարող....

—Քանի հազարը քիչ չէ, աէր, երբ առջևում հազար հատ տպզած չը կայ. բացի դրանից, չուտով կը միանան նրանց հետ Ամպիլ փաշայի բոլոր խակ մնացորդները, իսկ մեր կողմերի մահմետականները գրկերը բացած, անհամբերութեամբ սպասում են իրանց կրօնակից հիւրերին....

Կրկին մռայլ տխրութիւնը սև ամպի նման անցաւ գիներալի դէմքի վրա, և նրա սիրտը, որ բախտի ձախողակի փոփոխութիւնից երբէք խրտնել չը գիտէր, այժմ սկսեց ալեկոծվիլ։ Նա ձեռքը տարաւ դէպի ճակատը, սկսեց անդիտակցաբար չփել նրան, կարծես, աշխատում էր վանել նրա վրա դիզված թախծութիւնը։ Եւ բոլշևիկան մտածութիւնից յետոյ, ալևոր գլուխը վեր բարձրացրեց, հարցրուց.

—Բայազէդի քաղաքը մտար։

—Մտայ։ Հայ-քրիստոնեայի մի չունչ անգամ չէ մնացել. ծերերին, պառաւներին և երեխաներին կոտորեցին. լաւ-լաւ ջահել կիներին, աղջիկներին և պառաւներին գերի տարան. տները այրեցին, և ինչ որ ունէին կողոպտեցին։ Մի հարիւրի չափ ընտանիք միայն, որոնք առաջուց գիտէին, թէ ինչ վտանգ է սպասում Բայազէդին, դեռ քրդերը չնկած, փախան, գնացին սահմանակից պարսից Մազու քաղաքը։ Բայց դրանք էլ միայն իրանց գլուխը կարողացան ազատել, կայքերը թողեցին թշնամու ձեռքը։ Ա՛խ, այդ մահմետականները սրբան անգութ, սրբան անազնիւ կերպով վարվեցան հայերի հետ....

—Ո՞րպէս։

—Երբ պատերազմի սկզբներում ռուսները մտեցան Բայազէդին, տեղային մահմետականները սաստիկ երկիւղի մէջ էին, կարծում էին, թէ ռուսները կը գան, և թուրքերի նման նրանց կը կողոպտեն, և կայքերը կը յափշտակեն։ Այս մըտքով իրանց ունեցածը թագցրին հարևան հայերի տներում, ասելով, թէ գուք քրիստոնեաներ էք, ռուսները ձեզ չեն դիպչի, և մեր կայքը ձեր տներում ապահով կը մնայ։ Ռուսները եկան, և

Fonds A.R.A.M

Fonds A.R.A.M

(Ի՛նչ տարօրինակ)

— Ես, ձեզի հետ նոր եմ լսում, ասաց պարոն Ինքնասիրական, հետ ձեռքը տալով ինձ։

— Ուրեմն, ինչպես ասացի, ես ձեզ չեմ ճանաչում, պատասխանեցի ես, ձեռքս ետ քաշելով։

— Ա՛խ, ես մոռացա ինքս ինձ ներկայացնել։ Ես Ինքնասիրական եմ, ձեր ծանոթ։

— Ներեցեք, պարոն, ես ձեզ չեմ ճանաչում, կրկնեցի ես։

— Ես ձեզ ճանաչում եմ, ասաց նա, ինձ ներկայացնելով։ Ես ձեզ ճանաչում եմ, որովհետև ձեր ամբողջ կյանքը ինձ հայտնի է։ Ես գիտեմ ձեր ամեն մի քայլը, ձեր ամեն մի գործողությունը, ձեր ամեն մի խոսքը, ձեր ամեն մի միտքը։ Ես գիտեմ ձեր ամեն մի ցանկությունը, ձեր ամեն մի զգացմունքը, ձեր ամեն մի ձգտումը։ Ես գիտեմ ձեր ամեն մի գաղտնիքը, ձեր ամեն մի գաղտնի մտքերը, ձեր ամեն մի գաղտնի զգացմունքները։ Ես գիտեմ ձեր ամեն մի գաղտնի ցանկությունները, ձեր ամեն մի գաղտնի ձգտումները։ Ես գիտեմ ձեր ամեն մի գաղտնի գործողությունները, ձեր ամեն մի գաղտնի խոսքերը, ձեր ամեն մի գաղտնի մտքերը, ձեր ամեն մի գաղտնի զգացմունքները,

Fonds A.R.A.M

ԱՐԵՎԵԼՅԱՆ ՏՈՒՖԱՅԻ ՀԱՐԿ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 27 փետրուար։ (Շ. Մե-
տեր. Вѣд.)։ Յայտնի է դարձնում ընդհանուր
ուշադրութեան, որ Ամերիկայի Միացեալ Նա-
հանգներում «Տօնական ընկերութիւն» անունով
Ամերիկացիների մի ընկերութիւն, որի նպատակն
է ամեն տարի ուղարկել Ամերիկայից Եւրոպա
մեծ քանակութեամբ ճարպ, որ ստացւում է
խոզերից։ Ընկերութեան վերջին ուղարկած
ճարպի մեծ մասը ուղարկուած է եղել Ռուսաս-
տան։ Ընկերութեան գործակատարները ասում
են, որ Ռուսաստանում ամեն տարի մեծ քանա-
կութեամբ ճարպ է սպառւում, որովհետև ռու-
սերը շատ են սիրում ուտել ճարպով պատրաս-
տուած ուտելիքներ։ Ընկերութեան գործակա-
տարները ասում են, որ Ռուսաստանում ճարպի
մեծ սպառման պատճառն այն է, որ ռուսերը
ուտում են շատ ճարպով պատրաստուած ուտե-
լիքներ, որովհետև ճարպը էժան է։ Ռուսերը
ուտում են ճարպով պատրաստուած ուտելիքներ
նաև այն պատճառով, որ ճարպը ամենից լաւ
ուտելիքն է ձմեռ ամիսներին, երբ ցուրտ է լի-
նում։ Ընկերութեան գործակատարները ասում
են, որ Ռուսաստանում ճարպի մեծ սպառման
պատճառն այն է, որ ռուսերը ուտում են շատ
ճարպով պատրաստուած ուտելիքներ, որովհետև
ճարպը էժան է։ Ռուսերը ուտում են ճարպով
պատրաստուած ուտելիքներ նաև այն պատճա-
ռով, որ ճարպը ամենից լաւ ուտելիքն է ձմեռ
ամիսներին, երբ ցուրտ է լինում։ Ընկերութեան
գործակատարները ասում են, որ Ռուսաստանում
ճարպի մեծ սպառման պատճառն այն է, որ ռու-
սերը շատ են սիրում ուտել ճարպով պատրաս-
տուած ուտելիքներ, որովհետև ճարպը էժան է։
Ռուսերը ուտում են ճարպով պատրաստուած ու-
տելիքներ նաև այն պատճառով, որ ճարպը ամե-
նից լաւ ուտելիքն է ձմեռ ամիսներին, երբ ցուր-
տ է լինում։ Ընկերութեան գործակատարները
ասում են, որ Ռուսաստանում ճարպի մեծ սպա-
ռման պատճառն այն է, որ ռուսերը ուտում են
շատ ճարպով պատրաստուած ուտելիքներ, որով-
հետև ճարպը էժան է։ Ռուսերը ուտում են ճար-
պով պատրաստուած ուտելիքներ նաև այն պատ-
ճառ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Մամուլի տակից գուրս են եկել և վաճառվում են Կենսաբանական Գրավաճառանոցում հետևեալ գրքերը:

Մանկական երգեր Գամառ-Քաթիպայի, կազմած	—	ր.	25 կ.
— Նոյնը անկազմ	—	»	15 կ.
Թուղթակազ մեզու՝ պատկերազարդ, կազմած Թարգ. օր Ն. Տէր-Մարկոսեանի	—	»	40 կ.
Կարմիր լապտեր՝ պատկերազարդ և կազմած, Թարգ. օր Ն. Տէր-Մարկոսեանի	—	»	50 կ.
— Նոյնը առանց կազմի	—	»	30 կ.
Վէպեր. Ե. Գրիգորեանցի	—	»	60 կ.
Պէտք. կամեղիա երկը արարվածով, հեղ. Գ. Սունդուկեանի	—	»	30 կ.
Մօրես կամ աշխատութիւն, հեղ. Տ. Գաւռօ-Թարգմ. Գապիերէնից.	1	»	— կ.
Խորհրդաւոր կղզի, հեղ. Ժ. Վէրն 3 հ. Թարգ. Գապիերէնից	4	»	— կ.
Դիւաբնակ բլուր. հեղ. Էժէն Սիւ 2 հ. Թարգ. Գապիերէնից	2	»	75 կ.
Գառաւնկան ներշնչումներ, հեղ. Հրանտ Առաստեղ	—	»	60 կ.
Սահմանադրութիւն և Հայ ժողովուրդն Հր. Առաստեղ	—	»	35 կ.
Մի կաթիլ արտասր, զոր կը հեղու Սիսակ Հայ մեխերին վրայ	—	»	35 կ.
Խօսք գՀայրենեաց հեղ. Վ. Վ. Գարտիզակցի	—	»	70 կ.
Թորոս աղքատ Հայաստանէ ձամբորդ հեղ. Սրուանձտեանց	1	»	25 կ.
Մանանայ նոր հեղինակէ	1	»	75 կ.
Սիրաք և Սամուէլ բարի հօր կրթական գասեր, հեղ. Խրիմեան Հայրիկ	1	»	45 կ.
Մարգարիտ արքայութեան երկնից, նոյն հեղ.	—	»	75 կ.
Վանգոյժ. կուժ մի ջուր իւր այրած Հայրենեաց վերայ կ'արտէ Խրիմեան Հայրիկ	—	»	20 կ.
Թէ ինչ շահեցանք Բերլինի վեհաժողովէն, հեղ. Մ. Չերազի	—	»	40 կ.
Հայաստան և Խաչիայ նոյն հեղ.	—	»	60 կ.
Սամուէլ Մուրատեանի կատկի խնդիրը, դատախօսութիւն Ս. Աբծրունու.	—	»	50 կ.

Հրատարակութիւն Զարմայր Մաերեանի

Փարաւ Հայաստանի, պատկերազարդ Հանդէս.	1	»	— կ.
Եղբայր և քոյր Գերմանական վէպ. պատկերազարդ	—	»	30 կ.
Աղքատադուստր Գերմանական վէպ. պատկերազարդ	—	»	35 կ.
Հսկայական ձեռքեր Անգղիական վէպ, պատկերազարդ	—	»	10 կ.

Իշխան Բէհրութեանի հրատարակութիւններ

Վաճքի իմ վիշէր, Փարա երեք պատկերով Մ. Տ. Գ.	—	»	40 կ.
Բերքեր բիծու Հանաքը. Օպերետա մի գործողութեամբ	—	»	25 կ.
Աշնանային երեկոյ գիւղում, վաղվիվ մէկ արարուածով.	—	»	25 կ.
Բունի ամուսնութիւն. կօմեդիայ մէկ արարուածով	—	»	40 կ.
Ժանօ և Ժանէտ, օպերա-վոդվիլ, մէկ գործողութեամբ.	—	»	40 կ.
Գառաւներին խրատ. վոդվիլ մէկ արարուածով Մ. Տ. Գ.	—	»	50 կ.
Տիկինը նրան սպասում է, կատակերգութիւն մէկ արարուածով.	—	»	30 կ.
Անանուն կատակ. կատակերգութիւն մէկ արարուածով.	—	»	40 կ.
Փակուած դրան մօտ. պատկերամենախօսութիւն	—	»	30 կ.

Նոյն տեղը վաճառվում են ամենայն տեսակ դասագրքեր Հայերէն, Ռուսերէն և օտար լեզուների, դասական պիտոյքներ ուսուցարանների և աշակերտների համար. Հայերէն, Ռուսերէն և Վրացերէն վիպասանութիւններ, ամենայն հատակի ընթերցանութեան և գիտութեան գանազան ճիւղերին վերաբերեալ գրքեր. պատուէրները կատարվում են ամենայն արագութեամբ: Օտարաքաղաքացիք իրանց պահանջները պէտք է ուղարկեն հետևեալ հասցէով Въ Тифлисъ. Въ Центральную книжную торговлю“

10—10

Վերակի, յունվարի 27-ից սկսած, Գուննբեան փողոցի վրա, ցիրկի մօտ գտնված բալագանի մէջ կը ներկայացնվի հասարակութեանը երբէք այստեղ չը տեսնված երևոյթ, այն է ԵՒՐՕՊԱՑԻ ՈՒԺԱՂԻՆ ՀՍԿԱՑ ՕՐԻՈՐԴ **ԱՄԱԼԻԱ** *և աշխարհի ամենափոքր* ԿԵՐԱԿՈՆԵՐ ՄԵՐԿՈՑ ՀԵՆՐԻԽ **ՎՕԼԴԻ** *և* ՄԵՐԿՈՑՈՒՀԻ ԼՈՒԻՋԸ: *Տեղերի գները՝ առաջին տեղեր* 50 *կոպէկ, երկրորդ* 30 *կոպէկ: Երեխաները կէսն են վճարում:*

10—12

ՍԵՐՄԵՐ

ՊԱՐՏԷԶԻ *բոլոր և* ԾԱՂԻԿՆԵՐԻ ՍԵՐՄԵՐ, *բոլորովին* ԹԱՐՄ *ստացված են Երջուբից և Ծախվում են Կովկասեան* ԳԻՒՂԱՏՆՏԵՍԱԿԱՆ *ընկերութեան գործակատար* ԼԱՐՇԵԻ ԻԱՆՈՒԹՈՒՄ, ԳՕԼՕՎԻՆՍԿԻ *պրօսպէկտի վրա* № 11: *Օտարաքաղաքացիներին ուղարկվում են ակրաժերի* ՑՈՒՑԱԿՆԵՐԸ:

4—10

Ռժիշկ Ր. Կատաստարեանի «Դիֆտերիտ կամ «փողացաւ» գրքոյկը վաճառվում է Հեղինակի մօտ քաղաքային հիւանդանոցում, Կենդրոնական գրավաճառանոցում և Ք. Գրիգորեանցի Կովկասեան գրավաճառանոցում: Գինն է 25 կոպէկ— բարեգործական նպատակով:

1880 г. ПОДПИСКА НА ГАЗЕТУ. 1880 г.

Съ 1-го марта 1880 г. будетъ выходить въ форматѣ нашихъ дорогихъ и большихъ газетъ—недорогое періодическое изданіе подъ названіемъ.

РУССКАЯ ГАЗЕТА

ПОЛИТИЧЕСКАЯ, ОБЩЕСТВЕННАЯ, ЭКОНОМИЧЕСКАЯ И ЛИТЕРАТУРНАЯ.

Каждый № „Русской газеты“ будетъ вмѣщать въ себѣ **двадцать четыре колонны плотнаго шрифта** или около **четырехъ тысячъ** строкъ текста **въ стихахъ и прозѣ, живаго и разнообразнаго содержанія.**

„Русская газета“ будетъ выходить листами большаго формата: по воскресеньямъ, вторникамъ, средамъ, четвергамъ и субботамъ; по понедѣльникамъ же и пятницамъ о выходящихъ событіяхъ и особенно замѣчательныхъ случаяхъ, будутъ печататься особыя прибавленія.

Каждый мѣсяцъ (перваго числа) всѣмъ подписчикамъ на „Русскую газету“ будетъ безплатно разосланъ „ХУДОЖЕСТВЕННЫЙ ЛИСТОКЪ“,*) состоящій изъ прекрасно исполненныхъ рисунковъ замѣчательныхъ событій и происшествій истекшаго мѣсяца, портретовъ выдающихся личностей и т. п.

Кромѣ того, къ концу года, годовымъ подписчикамъ, будетъ безплатно разосланъ „АЛЬБОМЪ СТРАНСТВУЮЩАГО ХУДОЖНИКА“, въ которомъ—карандашемъ, перомъ, рѣзцомъ и кистью (посредствомъ олеографіи, хромолитографіи, литографіи и гравированія) изобразятся: сцены изъ общественной, частной, служебной, уличной и охотничьей жизни: копіи съ картинъ и другихъ образцовыхъ произведеній русскихъ художниковъ; типы разновидной толпы; каррикатуры и проч.

Въ первыхъ числахъ декабря текущаго года, всѣмъ подписчикамъ „Русской газеты“, будетъ безденежно разосланъ РОСКОШНО ИЗДАННЫЙ „ИЛЛЮСТРИРОВАННЫЙ СЕМЕЙНЫЙ КАЛЕНДАРЬ“ на 1881 годъ.

Редакція въ новомъ составѣ своихъ сотрудниковъ считаетъ долгомъ заявить, что „Русская газета“ съ перваго марта настоящаго года будетъ издаваться въ другомъ видѣ и приложитъ всѣ старанія, чтобы изданіе „Русской газеты“ удовлетворяло разнообразнымъ требованіямъ публики. Благодаря самому живому участію которое принимаютъ въ изданіи газеты извѣстныя силы литературнаго и ученаго міра, редакція вполнѣ убѣждена, что „Русская газета“ съ настоящаго года получитъ то значеніе, какое она должна имѣть для своихъ читателей и какого она до сихъ поръ не имѣла.

Новая редакція „Русской газеты“ положитъ всѣ свои силы на то, чтобы страницы ея изданія были живымъ выраженіемъ „злобы дня“ и „духа времени“. Всѣ проявленія въ разнохарактерной жизни русскаго общества, какъ въ столицахъ, такъ въ губернскихъ и уѣздныхъ городахъ и во всѣхъ захолустьяхъ провинціальной глуши, будутъ изображаться съ фотографической точностію.

Мы не станемъ подбирать факты и окрашивать ихъ въ излюбленный какой либо цвѣтъ, но будемъ представлять на судъ общественнаго мнѣнія всякое крупное и мелкое явленіе въ томъ видѣ, въ какомъ она представляется нашимъ глазамъ.

Въ своей дѣятельности по изданію „Русской газеты“ мы беремъ за образецъ заатлантическихъ нашихъ сосѣдей—американцевъ, у которыхъ несуществуетъ, такъ называемой, „поблажки“ и у которыхъ непринято за правило говорить одно только хорошее, а о дурномъ—умальчивать. Всякій фактъ будетъ изображаться такъ какъ онъ есть на самомъ дѣлѣ, такъ сказать, недрапированнымъ, обнаженнымъ.

Вдаваясь во всѣ жизненые вопросы русскаго общества, мы конечно не оставимъ безъ вниманія нужды и интересы, общественную и частную жизнь нашего духовенства и употребимъ всѣ зависящія отъ насъ мѣры къ раскритію тѣхъ давно сложившихся роковыхъ причинъ, которыя служатъ торможомъ для сближенія его съ остальнымъ обществомъ и для улучшенія его матеріальнаго положенія.

Мы отведемъ въ „Русской газетѣ“ приличное мѣсто и для обсужденія тѣхъ вопросовъ, которые могутъ интересовать военное сословіе.

Имѣя въ виду не одну интелегентную, но массу читающей публики, мы будемъ стремиться къ тому, чтобы каждая статья въ „Русской газетѣ“ была написана живо, легко, занимательно и общепонятно. По всѣмъ вопросамъ политической, экономической, общественной, ученой, литературной и художественной жизни, мы будемъ говорить простымъ языкомъ, неиспещряя своихъ произведеній цитатами и неподавляя ихъ ученостію и лукавымъ мудрствованіемъ.

Полнота, достовѣрность и свѣжесть извѣстій будетъ поставлена нами на первый планъ. Для достиженія этой цѣли мы сгруппировали около себя цѣлый кружокъ корреспондентовъ и репортеровъ.

Отличительной чертой нашего изданія будетъ животрепещущій интересъ минуты и быстрое всестороннее ознакомленіе публики со всѣми явленіями въ нашемъ обществѣ.

„РУССКАЯ ГАЗЕТА“ БУДЕТЪ СОДЕРЖАТЬ

I. Правительственныя распоряженія и постановленія. Отчеты административныхъ мѣстъ и лицъ. Свѣдѣнія о пребываніи Высочайшихъ особъ.

II. Политика. Обозрѣніе иностранной и внутренней политической жизни. Статьи по разнымъ государственнымъ, политико-экономическимъ и общественнымъ вопросамъ.

III Биржа и капиталъ. Денежный рынокъ. Заграничная и внутренняя биржевая хроника. Дѣятельность банковъ, акціонерныхъ обществъ и другихъ учрежденій. Акціизы.

IV. Торговля и промыслы. Товарный рынокъ и торговая хроника. Фабричное, заводское и ремесленное дѣло. Кустарная промышленность.

V Жизнь. Явленія въ общественной и частной жизни. Происшествія въ Россіи. Корреспонденціи. Вѣсти изъ провинціи. Случаи, слухи и курьезы.

VI. Наука и Изобретенія, открытія и искуства по всѣмъ отраслямъ знаній заграницей и въ Россіи.

VII. Хозяйство. Народное, домашнее, военное, церковное. Городское и сельское благоустройство. Санитарныя и гигіеническія нужды.

VIII. Литература. Романы, повѣсти, разсказы, очерки, сцены, стихотворенія—оригинальные и переводные. Путешествія. Фельетоны. Журналы и газеты. Біографіи.

IX. Театръ и музыка. Разборъ пьесъ. Оцѣнка игры артистовъ на столичныхъ и провинціальныхъ театрахъ, собраніяхъ, вечерахъ и пр.

X Судъ. Процессы въ коммерческихъ судахъ, въ общихъ и мировыхъ судебныхъ учрежденіяхъ.

XI. Исторія и статистика. Историческіе и этнографическіе очерки.

XII Свѣдѣнія: желѣзно-дорожныя, судебныя, почтовыя и другія. Телеграммы.

ПОДПИСНАЯ ЦѢНА:

Безъ доставки:		Съ доставкой или пересылкой:	
На годъ (съ 1 марта 1880 по 1 марта 1881)	6 р. 50 к.	На годъ	8 р. — к.
„ ½ года	3 р. 50 к.	„ ½ года	4 р. 25 к.
„ 3 мѣсяца	2 р. — к.	„ 3 мѣсяца	2 р. 50 к.
„ 1 мѣсяцъ	1 р. — к.	„ 1 мѣсяцъ	1 р. 15 к.

ПОДПИСКА ПРИНИМАЕТСЯ

Въ Москвѣ: въ конторѣ изданія „Русской газеты“ типографія **Императорскихъ** Московскихъ театровъ, у Зоологическаго сада, д. И. И. Смирнова; въ книжномъ магазинѣ И. И. Смирнова, на углу Охотнаго ряда и Моховой улицы, д. Корзинкина. Въ конторѣ редакціи: Никитская, противъ Никитскаго монастыря, д. княженъ Вадбольскихъ и у всѣхъ извѣстныхъ книгопродавцевъ.

Въ С.-Петербургѣ: въ отдѣленіи конторы „Русской газеты“ при книжномъ магазинѣ Карбасникова и у другихъ извѣстныхъ книгопродавцевъ.

Иногородныхъ просимъ исключительно обращаться **въ контору изданія „Русской газеты“, Москва, типографія Императорскихъ Московскихъ театровъ, у Зоологическаго сада, д. И. И. Смирнова.**

*) Первый листъ котораго преимущественно будетъ посвященъ торжеству 19 февраля, сего года, по случаю благополучнаго 25-ти лѣтняго царствованія Государя Императора, съ его портретомъ.

ՄԻ ՀԱՅ ՕՐԻՈՐԴ, *որ աւարտել է իւր ուսումն Ս. Պետերբուրգի օրիորդաց Գիմնազիաներից մէնի մէջ, յանկանում է վարժուհու պաշտօն ստանալ Կովկասի* ՀԱՅՈՑ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆՆԵՐՈՒՄ: *Պայմանները խնդրում ենք ուղարկել հետևեալ հասցէով.* С. Петербургъ, Новая улица, домъ № 14 кв. № 10 Хр. Ив. Іоану.

5—5

ԹԻՖԼԻՍԻ ՔԱՂԱՔԱՑԻՆ ՎԱՐԺՈՒԹԻՒՆԸ *յայտնում է, որ եկող մարտի 1-ից կը սկսվի փողոցներում թաթառող և մեռալի կամ կաշու անուր չունեցող* ՇՆԵՐԻՈՑՆՉՑԱՆԵԼԸ: *Իր անց չներին պահպանել գանկացող տէրերը, նախապատրաստվում են այդ մասին:*

2—3

Дозволено Цензурою 27 Февраля 1880 г. Тифлисъ.

Տպարան Ա. Ա. Միխելսոնի

Типографія А. А. Михельсона

Fonds A.R.A.M

№ 33 Փետրվարի 29 (Մարտի 12) 1880 Փետրվարի 29 (Մարտի 12) № 33

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի կէս տարվանը 6 րուբլի
Առանձին համարները 5 կոպէկով։

Թուխլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ։

Յատարաղաքացիք գիմում են ուղղակի
Тифлисъ. Редакція „Мшакъ“

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի և տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամէն լեզուով։

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ահա ապերախտութիւն։—Ներքին տեսութիւն, կանոնադրութիւն։ Նամակ խմբագրին։ Ներքին լուրեր։—Արտաքին տեսութիւն։ Ծուխտատան։ Արտաքին լուրեր։—«Մշակի» հետագիմներ։— Յայտարարութիւններ։— Բանաստեղծական խենթը։

ԱՀԱ ԱՊԵՐԱԽՏՈՒԹԻՒՆ

—

Ընթերցողը կը կարդայ «Մշակի» ներկայ համարի ներքին լուրերի բաժնում Կ. Պօլսից մեզ հաղորդած այն լուրը, իբր Թէ Թիւրքաց տէրութիւնը արգելել է «Մշակ» լրագրին և «Փորձ» ամսագրին Թիւրքիա մտնելը։

Մենք հրաժարվում ենք հաւատալ այդ տեսակ հրէշաւոր լուրին։

Ինչի համար այդ տեսակ խրատութիւն մեզ դէմ, ի՞նչ ենք արել մենք Թիւրքիայի, Թիւրքաց տէրութեան, Թիւրքաց պետութեան դէմ...

Մենք չենք ուրանում որ «Մշակը» միշտ անխնայ կերպով քննադատել է Թիւրքաց պետութեան այն կողմերը, նրա կեանքի այն տգեղ երևոյթները, նրա այն խաշոր և աններելի սխալները, որոնք պատիւ չեն կարող բերել ժամանակակից ոչ մի պետական կազմակերպութեան։

Բայց միԹէ քննադատել՝ նշանակում է ջնաջել ուղենալ...

Մենք գիտենք որ մեր ձայնը անչափ աննշան է, որ Թիւրքաց պետութեան պէս մի նշանաւոր պետութիւն ուշք դարձնէր մեր իրան տուած խորհրդներին։ Բայց եԹէ ուշադրութիւն էլ դարձնէր, —կը ջնաւէր նա, Թէ կը շահվեր մեր իրան տուած խորհուրդները ընդունելուց։

Վնաս է արդեօք մի պետութեան, երբ նրան խորհուրդ են տալիս չը ճնշել հաւատարիմ, արդիւնաբերող, աշխատասէր ժողովուրդը հայերի պէս։ Արդեօք վնաս կը լինէր Թիւրքիային, եԹէ նա մեր խորհուրդը ընդունելով, գալէր հարատահարող և բարբարոս քիւրդերին զէնք տալով հայերի, Թիւրքիայի այդ ամենահաւատարիմ զաւակների ձեռքը, որպէս զի նրանք իրանք կարողանային պաշտպանել իրանց անձը ու պատիւը աւազակ քիւրդերի ու չերկէզների յարձակումների դէմ։

Միթէ դորանով ջնաս էինք ուզում տալ Թիւրքիային խորհուրդ տալով նրան հաւատար իրաւունքներ յայտնել իր բոլոր հպատակներին, յայտնել դաւանութիւնների հաւասարութիւնը, կամ իր այս ու այն նահանգին ներքին վարչական ինքնավարութիւն տալ....

Վնաս կը լինէր, Թէ օգուտ Թիւրքիային, եԹէ նա մեր խորհուրդներին հետևելով չը յափշտակվեր Ընգլիայի նենգաւոր խոստումներով, չը մոնէր Ընգլիայի նաև Թէ օգուտ կը լինէր Թիւրքիային, եԹէ նա մեր խորհուրդը ընդունելով, գալէր հարատահարող և բարբարոս քիւրդերին զէնք տալով հայերի, Թիւրքիայի այդ ամենահաւատարիմ զաւակների ձեռքը, որպէս զի նրանք իրանք կարողանային պաշտպանել իրանց անձը ու պատիւը աւազակ քիւրդերի ու չերկէզների յարձակումների դէմ։

Միթէ դորանով ջնաս էինք ուզում տալ Թիւրքիային խորհուրդ տալով նրան հաւատար իրաւունքներ յայտնել իր բոլոր հպատակներին, յայտնել դաւանութիւնների հաւասարութիւնը, կամ իր այս ու այն նահանգին ներքին վարչական ինքնավարութիւն տալ....

Վնաս կը լինէր, Թէ օգուտ Թիւրքիային, եԹէ նա մեր խորհուրդներին հետևելով չը յափշտակվեր Ընգլիայի նենգաւոր խոստումներով, չը մոնէր Ընգլիայի պէրկը, չընկնէր նրա լարած որոգայԹների մէջ, չը նայէր Ընգլիայի վրա որպէս իր քաղաքական հզօրութեան յենակէտի վրա, այլ որոնէր այդ հաստատ յենակէտը նոյն իսկ իր հպատակ և հաւատարիմ ազգութիւնների ապատութեան և բարօրութեան մէջ։

Միթէ մի պետութեան լուսաւորվելու, ազատ, առաջադէմ դառնալու խորհուրդ տուողը կամենում է ջնաս տալ այն պետութեանը։

Բնական էր, ներելի էր որ Թիւրքաց կառավարութիւնը, Թիւրք պետական մարդիկը ոչինչ ուշադրութիւն չը դարձնէին մեր ձայնի վրա, բայց երբ մի անգամ ուշադրութիւն դարձրին, —այնուհետև ամենաանհրաժեշտ պարտաւորութիւն է նրանց կողմից մեր իրանց տուած խորհուրդները վնասակար համարել, փոխանակ աշխատելու օգուտ քաղել այդ օգտակար խորհուրդներից։

ԽԵՆԹԸ

ԱՐԿԱԾՆԵՐ ՎԵՐՋԻՆ ՌՈՒՍ-ԹՈՒՐՔԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻՑ ՀԱՑԱՍՏԱՆՈՒՄ

—

Ե.

Անցնենք պատերազմից մի քանի տարի առաջ։ Բագրեւանդի գաւառում, Ս. Յովհաննու (Ույ-Քիլիսայի) վանքից ոչ այնքան հեռու, Եփրատի վերին վտակներից մէկի ափի մօտ, գտնվում էր Ո... հայարնակ գիւղը։ Նա դրված էր մի բաւական ընդարձակ հովտի մէջ, ուր բնութիւնը չէր խնայած այն բոլոր նկարները, ինչ որ պէտք էին ներքան գեղագործելու համար։ Հովիտը տարածվել էր երկու լեռնաշղթաների մէջ, որոնք ահիկաւոր բարձրութիւններով չուրջանակի տեղմել էին նրան իրանց գրկում, տալով նրա տարածութեանը ձուաձև կերպարանք։ Մէկ ծերից մյուս-մոյր պատյաններով անցնում էր Եփրատի վտակը, որին տեղացիք կոչում էին Աղ-սու, այսինքն սպիտակ ջուր։ Նա այնքան մաքուր էր, որ արժանի էր այդ կոչմանը։ Հովիտի չորս կողմի սարերը պատած էին ճոխ արօտաւարգերով, որոնք առատ սնունդ էին տալիս այնտեղ արածող բազմաթիւ անասունների հօտերին, իսկ տափարակի ամբողջ հարթութիւնը պատած էր ցորենի, գարու, կտաւատի և զանազան ընդեղէնների արտերով։ Այստեղ երկրագործի աշխատող ձեռքը չէր թողել ոչ մի կտոր հող անմշակ։ Հովիտի մէջ, մինը միւսից հեռու, գտնվում էին մի քանի հայաբնակ գիւղեր, որոնք թագնված էին այգիների և ձեռաստեղծ ծառերի մէջ, և հեռուից նայողի աչքին ներկայանում էին որպէս կանաչազարդ անտառներ, որոնք առանձին խումբերով որոշվում էին տափարակի մերկութիւնից, որ զարկ էր ծառերից։

Հովիտի բոլորովին ծայրումն էր գրած Ո... գիւղը մի գոգաւորված ձորակի մէջ։ Տանուտէր Խաչոյ բնակարանը—նրա իսկական անունը Խաչատուր էր—էր այն ամենից մեկը, որ թէ իր մեծութեամբ և թէ հարստութեամբ որոշվում էր միւսներից։ Այս տնից ամեն առաւօտ քշում էին դէպի նախիրը հարիւրի չափ անասուններ։ Նրա կովերը, դոմէշները, եզները և ձիանները էին ամենաարտիւրները ամբողջ գիւղի մէջ։ Այս տանն էին պատկանում հազարի չափ ոչխարներ, որոնք սեփական հովիւների հսկողութեան ներքոյ արածում էին մերձակայ լեռների վրա։ Այդ տանն էր պատկանում այն ահագին ձիթհանը—ձէթ դուրս բերելու գործարանը,—որ գտնվում էր գիւղի մէջ։ Այս տանն էր պատկանում այն գեղեցիկ ջրաղացը, որ գտնվում էր գիւղից դուրս, որի անիւները տարվայ բոլոր եղանակներում անդադար բանում էին։ Բայց այն, որ աւելի նշանաւոր էր Խաչոի հարստութեան մէջ,—դրանք էին նրա եօթը որդիները, որոնք միևը միւսի ետևից հասած, ներկայացնում էին նրա տան հաստատութեան սիւները։ Որդիները բոլորը ամուսնացած էին և տունը լցված էր ամեն հասակի երեխաներով։ Ամուսնացած էին և նրա թոռներից մի քանիսը։ Նրանք նոյնպէս զաւակներ ունէին։ Եւ ծերունի Խաչոն իր աչքի առջև տեսնում էր մի քանի սերունդ, որ ապրում էին միասին, որ գործում էին միասին, որ կազմում էին մի փոքրիկ աշխարհ։ Գիւղում առակի ձև էր ստացել այն խօսքը, Թէ «Խաչոն այնքան զաւակներ ունի, որքան անասուններ»։

Խաչոի եօԹն որդիներից առանց ամուսնանալու մնացել էր ամենակրտսերը, մանկահասակ Աստիփանիկը, որը դեռ նոր էր մտել իր տասն և վեց տարեկան հասակի մէջ։ Բայց նրա դէմքին նայելով, կարելի էր իսկոյն նկատել, որ տարիները դեռ չէին տուել նրան այն պատանեկական հասունութիւնը, որ յատուկ էր այդ հասակին, մանաւանդ մի այնպիսի տաք երկրում, ուր պատանիները խիստ վաղ արբանում են։ Աստիփանիկի դէմքը դեռ կրում էր իր վրա մանկական նուրբ գրնգչութիւններ իրանց հրապուրիչ թարմութեամբ։ Նրա երեսը աւելի կանացի էր, քան Թէ այրացի։ Խաչոի բոլոր որդիները դրսում իրանց առանձին պարապմունքները ունէին, Թէ հողերի մշակութեան մէջ և Թէ անասունների գարմանելու մէջ, և խիստ հազիւ էին տանը գտնվում։ Միայն Աստիփանիկն էր, որ չատ փոքր էր մասնակցում նրանց աշխատութիւններին։ Նա Խաչոի ցովէփ գեղեցիկն էր, որին ծերունի նահապետը չէր հեռացնում իր աչքից։

Աստիփանիկի և ցովէփ—գեղեցկի մէջ կային չատ նմանութիւններ, ոչ այն պատճառով միայն, որ նա Խարայէլի որդու պէս սիրուն էր, հեզ էր, խելացի էր և համակրական էր,—այլ և այն պատճառով, որ ինչպէս ցովէփի, այնպէս էլ Աստիփանիկի հագուստի և զարդարանքի վրա առանձին ուշադրութիւն էին դարձնում։ Նրա հագին միշտ կարելի էր տեսնել Հայէրի ծաղկաւոր բհնդից գոնդոդն զգեստով կտրած պատմուճանը, որի վրա հագած ունէր ծիրանի մանուշից պատրաստած թիկնոցը, որ զարդարած էր ոսկէ թելերով։ Մէջքը պնդած էր փիրմանի չալէ գօտիով։ Այն չալվարը պատրաստված էր վանայ նուրբ կերպասից։ Ոտներին հագած ունէր Արդրումի կարմիր կոշիկներ։ Գլխին ծածկած ուներ կարմիր ֆէս մետաքսեայ սև փունջով, որ փաթաթված էր գունաւոր տուրբանով նոյնպէս մետաքսեայ նուրբ գործուածներից։ Ֆէսի տակից հիանալի կերպով թափվել էին նրա չագանակի գոյն մազերը, որ սփռվել էին ուսերի վրա։ Մի բանով միայն նա որոշվում էր ցովէփ-գեղեցկից, որ ցովէփի եղերայրները նախանձվում էին հօրից սիրված որդու վրա, բայց Աստիփանիկի եղբայրները բոլորը սիրում էին նրան։

Ծերունի Խաչոի տունը հեռուից բոլորովին հին և նախնական ամրոցի տպաւորութիւն էր գործում։ Նա գտնվում էր մի բարձրաւանդակի վրա, և Թէ իր չինուածքով, Թէ գիրքով, ունէր այն բոլոր յատկանիշները, որ պէտք էին մի բնակութիւն ազատ պահելու համար արտաքին թշնամիներից։ Այդ ամրոցը պատած էր չորս անգին պարիսպներով, որոնք քառակուսի ձևով միմեանց հետ միանալով, թողնում էին իրանց միջնավայրում բաւական ընդարձակ տարածութիւն, որի վրա կառուցված էին զանազան շինութիւններ։ Դրսից անչինչ չէր կարելի տեսնել, բացի չորս բարձր աշտարակներից, որոնք միացնում էին պարիսպների չորս անկիւնները։ Ամբողջ չորսպատրսպի մէջ զետեղված էին բոլոր բնակութիւնները, բոլոր ծածկոցները, որ պէտք էին մի կառնաւոր անտեսութեան համար։ Այստեղ էր ոչխարների գետնափոր գոմը, այստեղ էր ձիերի, կովերի և գոմէշների փարախը, որ, անասունների տեսակի համեմատ, առանձին-առանձին բաժանմունքներ ունէր։ Այստեղ էր տարայը երկրագործական անօթները պահելու համար, այստեղ էր մարագը, յատկանոցը, խոտանոցը, որտեղ մէջ պահվում էր անասունները դարմանելու պաշարը, այստեղ կային զանազան մառաններ, զանազան մարտներ մշակութեան բերքերի համար։ Այստեղ կային և մի քանի խուղեր, որոնց մէջ բնակվում էին ծերունի Խաչոի հօտվիները և ծառաները իրանց ընտանիքներով. դրանք բոլորն ապրում էին, կինիները ծառայում էին որպէս աղախիններ, իսկ տղամարդիկը որպէս նախրապաններ, հովիւներ կամ երկրագործական մշակներ։ Մի խօսքով, այդ ամրոցի մէջ բովանդակվում էր մի փոքրիկ գիւղ, որի միակ տէրը և պետը ծերունի Խաչոն էր։

Նրա դիրքատանի համար որոշված բնակարանները իրանց չինուածքով և բաժանումներով այնքան բազմատեսակ և բաղադրեալ չէին, որպէս այդ յօրինել է մեր նոր և քաղաքակրթված աշխարհը։ Այլ դեռ ևս պահպանել էին այն նախնական պարզութիւնը և ձևը, երբ մի ամբողջ ընտանիք ապրում էր մի վրանի տակ, այն զանազանութեամբ միայն, որ այժմ այդ վրանին փոխարինում էր քարեղէն չինուածքը։ Նրա բազմաթիւ սրահների համար, որոնց իւրաքանչիւրը իր զաւակներով մի մեծ ընտանիք կարող էր կազմել, առանձին սենեակներ չը կային, այլ բոլորը ապրում էին մի և նոյն յարկի տակ, մի և նոյն սենեակում, որ ուրիշ այլևս չէր, եԹէ ոչ չորս պատ, ծածկած ահագին գերանների։ Այստեղ վառում էին, այստեղ խմում էին, այստեղ կերակուր էին պատրաստում, այստեղ բոլորը միասին ուտում էին և այստեղ բոլորը միասին պառկում էին։ Այստեղ կային էր տեսնել նորածին հորթեր, փոքրիկ ուլեր, որոնք խառնված երեխաների հետ, վազվզում էին, թռչկոտում էին, պաղպաղում էին և ուտը լցնում էին կենդանի աղմուկով։ Այստեղ հաւերը չատ անգամ ներս էին մտնում և յատակից քաղում էին փշրանքներ կամ ուրիշ այս տեսակ բաներ, որոնք երեխաների ձեռքից անխնայ ցած էին թափվում։ Այստեղ կոյները, որ պէտք էին մի կառնաւոր անտեսութեան համար։ Այստեղ էր ոչխարների գետնափոր գոմը, այստեղ էր ձիերի, կովերի և գոմէշների փարախը, որ, անասունների տեսակի համեմատ, առանձին-առանձին բաժանմունքներ ունէր։ Այստեղ էր տարայը երկրագործական անօթները պահելու համար, այստեղ էր մարագը, յատկանոցը, խոտանոցը, որտեղ մէջ պահվում էր անասունները դարմանելու պաշարը, այստեղ կային զանազան մառաններ, զանազան մարտներ մշակութեան բերքերի համար։ Այստեղ կային և մի քանի խուղեր, որոնց մէջ բնակվում էին ծերունի Խաչոի հօտվիները և ծառաները իրանց ընտանիքներով. դրանք բոլորն ապրում էին, կինիները ծառայում էին որպէս աղախիններ, իսկ տղամարդիկը որպէս նախրապաններ, հովիւներ կամ երկրագործական մշակներ։ Մի խօսքով, այդ ամրոցի մէջ բովանդակվում էր մի փոքրիկ գիւղ, որի միակ տէրը և պետը ծերունի Խաչոն էր։

Fonds A.R.A.M

Մ[illegible]թէ թիւրքաց պետութեան քաղաքական մարդիկ, որոնք այժմ արգելեցին իրանց երկրի մէջ «Մշակի» մտնելը, չեն հասկացել մինչև այժմ, որ եթէ հետևէին մեր խորհուրդներին, Թիւրքիան այժմ երջանիկ երկիր կը լինէր:

Մ[illegible]թէ մէկի երեսին ճշմարտութիւն ասելը, մէկին օգտակար խորհուրդներ տալը, թէև խիստ և անհնազանդ մտրակող ձևի տակով իր խօսքերին՝ նշանակում է նրան ձեռս ուզել: Ճշմարտութեան ձայնի դէմ ականջների մէջ բամբակ կոխելը,— դա ոչ թէ միայն ապերախտութիւն է, բայց և դատապարտելի անհեռատեսութիւն է:

Այդ տեսակ վարմունք անուանվում է քաղաքական անճաշակութիւն:

Կամ մ[illegible]թէ դորանով ենք ձեռնտու լինել Թիւրքիային որ այժմ թէ «Մշակը» և թէ «փորձը» իրանց յանձն առած հանգանակութիւններով օգնում են Հայաստանի տովառանջ ազգաբնակութեանը: Դիցուք թէ «Մշակը» կամ «փորձը» այդ անում են դէպի իրանց Թիւրքիայի ցեղակիցները ունեցած լոկ ազգասիրական զգացմունքից դրդված,—բայց հետևանքը նոյն է ինուն: Գիտակցաբար թէ անգիտակցաբար մենք աշխատում ենք օգնութիւն հասցնել մեր պետութեան հարևան մի պետութեան թշնամի զաւակներին, ուրեմն դորանով իսկապէս օգուտ ենք բերում նոյն իսկ ազգին պետութեանը:

Եթէ ատուգին մեզ հաղորդված անհաւատալի լուրը,—մենք Թիւրքաց կառավարութեան ատրճանը մեզ դէմ ուրիշ անունով չենք կարողանայ դիմշմել, եթէ ոչ ամենասև ապերախտութիւն, և մի և նոյն ժամանակ ամենաանդրդնական քաղաքական անհեռատեսութիւն:

Գ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԿԱՆՈՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

ԹԻՖԼԻՍԻ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ՀԱՅԵՐԷՆ ԳՐՔԵՐԻ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ

I

Ընկերութեան նպատակը, կազմութիւնը և միջոցները:

§ 1. «Թիֆլիսի ընկերութիւն հայերէն գրքերի հրատարակութեան» հիմնվում է Թիֆլիսում և նպատակ ունի հրատարակել հայերէն լեզուով թէ ինքնուրոյն և թէ թարգմանած գրքեր:

Ծանօթութիւն. Ընկերութեան հրատարակութիւնները ևնթարկվում են տպագրութեան ընդհանուր կանոնագրութեանց:

§ 2. Ընկերութեան կազմողներն են՝ իսկական, մշանջենաւոր, պատուոյ և աշխատակից անդամք: Անդամ կարող են լինել երկու սեռից: Անդամների թիւը սահմանափակուած չէ:

§ 3. Ընկերութեան հասոյթն է՝ ա. տարեկան և միանուագ վճարները. բ. ընկերութեան տպագրութեանից վաճառմունքից գոյացած գումարը և գ. թատրոնական ներկայացումներից, կոնցէրտներից, հրապարակական դասախօսութիւններից և այլ՝ օրէնքով թոյլ տուած ձեռնարկութիւններից կայացած արդիւնքը:

II

Անդամների ընտրութիւնը, նոցա իրաւունքները և պարտականութիւնները:

§ 4. Իսկական, մշանջենաւոր և աշխատակից-անդամ ընտրում է Վարչութիւնը, իսկ պատուոյ անդամ ընտրում է Ընդհանուր ժողովը:

§ 5. Պատուոյ անդամ ընտրվում են այն անձինք, որոնք իւրեանց անձնական արժանաւորութեամբ, կամ իւրեանց հասարակական դրութեամբ կարող են առանձնապէս օգուտ տալ Ընկերութեանը:

§ 6. Աշխատակից-անդամ ընտրվում են այն անձինքը, որոնք իւրեանց աշխատանքով կամ գիտութեամբ կարող են Ընկերութեանը օգուտ տալ: Աշխատակից անդամները ընտրվում են մի տարով:

§ 7. Ա յն այնքինք, որոնք միանուագ նուիրում են ընկերութեանը ոչ պակաս քան հարիւր րուբլի, կարող են մշանջենաւոր անդամ ընտրուել:

§ 8. Իսկական անդամը վճարում է տարեկան վեց րուբլի:

Ծ ա ն օ թ. Այն իսկական անդամը, որ վեց ամսուայ ընթացքում չէ վճարել իւր տարեկան վճարը, համարվում է Ընկերութեան անդամակցութիւնից հրաժարուած:

§ 9. Ընկերութեան ընդհանուր ժողովների մէջ ներկայ գտնուող ամեն կարգի երկաձև անդամները ընտրողական ձայն ունեն և ընտրելի են Ընկերութեան ամեն պաշտօնների համար:

III

Պաշտօնական անձինք և նոցա ընտրութիւնը:

§ 10. Ընկերութեան գործերը կառավարում են՝ ա. Վարչութիւնը և բ. Խմբագրական մանաժողովը:

§ 11. Վարչութեան պաշտօնական անձինքն են՝ առենապետ, փոխ-առենապետ, երկու անդամք, առենադպիր, գանձապահ և գրապահ:

§ 12. Վարչութիւնը վարում է ընկերութեան տնտեսական մասը, քննում է նորա դրամական հաշիւները և գումարը, պաշտպանում է, ուր պէտք է, նորա շահերը, պատրաստում է տարեկան ընդհանուր հաշիւը Ընկերութեան աշխատութեանց, կարգադրութեանց, կայքի և դրութեան մասին, ներկայացնում է ծախուց հաշիւը մօտաւորապէս և հոգում է Խմբագրական մանաժողովի ընդունած գրքերի տպագրութեան մասին: Վարչութեան կողմից են լինում բոլոր բանակցութիւնները որ և իցէ հաստատութեանց և անձանց հետ:

§ 13. Վարչութեան առենապետը հսկողութիւն ունի, որ ձշդութեամբ կատարուին սոյն կանոնագրութիւնը և Ընդհանուր ժողովի, Վարչութեան և Խմբագրական մանաժողովի վճիռները:

§ 14. Առենապետի բացակայութեան ժամանակ նրա պաշտօնը վարում է փոխ-առենապետը:

§ 15. Վարչութեան առենադպիրը կազմում է Ընդհանուր ժողովի և Վարչութեան նստերի արձանագրութիւնները: Նա վարում է դիւանական գործերը և պահում է դրութիւնները:

§ 16. Վարչութեան գանձապահը վարում

նոյի տապանն էր, ուր զետեղված էին ամեն տեսակ կենդանիներ: Այդ բնակարանին կից էր մի երկրորդը: Դա առաջինից զանազանվում էր նրանով միայն, որ առջևի ճակատը բոլորովին բաց էր և նայում էր բակին: Դրան կոչում էին սրահ և ծառայում էր որպէս ամառուայ բնակարան: Սրահի միջից բացվում էր մի դուռն գլխաւոր սենեակի մէջ, և այսպիսով նա ներկայացնում էր բուն բնակարանի նախագաւիթը: Դրանց կողքին կար մի առանձին փոքրիկ սենեակ, որին կոչում էին օդա յ. նրա դրները բացվում էին այն ժամանակ միայն, երբ տանը հիւր էր գալիս, և միշտ պահվում էր մաքուր ու զարդարված:

Զ.

Զը նայելով կեցուքեան այդ անչուք և պարզ ձևին, կեանքը այդ նահապետական տան մէջ սահում էր ուրախ և լի ամեն բաւականութիւններով: Աշխատանքը անդադար նո էր դալիս և Աստուծոյ օրհնութիւնը թափվում էր այստեղ իր բարութիւններով: Ծերունի խաչօի ամբարները միշտ լիքն էին լինում ցորենով, իւղով, ձէթով և գինով: Ջարվայ բոլոր եղանակներից օգուտ էր քաղում նա թէ ցուրտ և թէ տաք օրվայ համար նա միշտ գործ և պարապմունքներ ունէր:

Ահա լեռների ձիւնը սկսեց հալվել, դաշտերը վաղուց ժպտում են գեղեցիկ կանաչով: Գարուն է: Օդը տոգորված անուշահոտ ջերմութեամբ կեանք է սփռում դէպի ամեն կողմ: Ձորերի միջից վազում են հարիւրաւոր աղմկալի վտակներ և ծնապատյան ընթացքով տարածվում են հովտի մէջ: Նորեկ ծիծեռնակը հրաւիրում է մշակին դէպի գործ: Խաչօի որդիները արդէն պատրաստել են արօրը և գութանը:

Արևը դեռ նոր է սկսել ծագել. դեռ նոր սարերի ձիւնապատ գագաթները վառվում են վարդագոյն ճառագայթներով: Ծերունին դառնում է առաւօտեան ժամից, աչ և ձախ ամեն հանդիպած մարդուն եղբօրի Աստուածս ասելով: Նրա որդիները այսօր առաջին անգամ պէտք է դուրս բերեն եզներին և գոմէշներին, որոնք ամբողջ ձմեռը ախոռում կերել, գիրացել, հանգստացել են, և ամենևին դրսի լոյսը չեն տեսել: Մեծ զուարճութիւն է գիւղացու համար այս տեսարանը, և այս պատճառով նրանցից շատերը հաւաքվել էին խաչօի տան դրան մօտ, որ տեսնեն, թէ ինչպէս էին պատվիլ և խնամվել նրա անասունները:

—Աչքդ լոյս, տանուտէր խաչօ, հարցրեց նրան գիւղացիներից մէկը.—այսօր աղերքը ուզում են գիւղից հանել գոմէշներին:

—Հա, ժամանակն է, մինչև երբ ներսումը պահենք. տէրտէրից հարցրի, ասաց էօրը բարի էր. ես էլ կամենայ, որ այսօր դուրս հանեն, պատասխանեց տանուտէրը, մի առանձին նշանակութիւն տալով քահանայի խօսքերին:

Այս միջոցին ներսից լսվեցան դանգակի ձայներ և բազմութիւնը յետ քաշվեցաւ ճանապարհ բաց անելու համար:

—Այդ Զօրան է, լսելի եղաւ ամեն կողմից:

Զօրայ կոչում էին տանուտէրի նշանաւոր գոմէշներից մէկին, որի ճակատը սպիտակ լուսնաձև պիտակ ունէր և որը հռչակված էր իր ուժով և մեծութեամբ: Վիթխարի անասունը փռնչալով, մռնչելով, դուրս պրծաւ տան դրնից: Գետինը դողդողում էր նրա ոտների տակ: Նա յանկարծ կանգ առաւ դրան առջևի հրապարակի վրա, և գլուխը վեր բարձրացնելով, սկսաց նայել իր չուրջը: Նոյն միջոցին ծերունի տանուտէրը զարկեց նրա ճակատին մի ամբողջ անեի ձու: Ձուն փչրվեցաւ և դեղնագոյն հեղուկը տարածվեցաւ սպիտակ ճակատի վրա: Այդ նրա համար էր, որ չարը խափանվի և նրան աչք չառնէ: Զօրան այդ գործողութիւնից խրտնեցաւ, և եղջիւրները թափ տալով, մի սարսափելի թռիչք գործեց և յարձակվեցաւ այնտեղ հաւաքված ամբոխի վրա: Նոյն միջոցին վրա հասան ծերունու որդիները և ահագին մահակներով աշխատում էին յետ դարձնել ամենի անասունին: Մարդկային ուժը պատերազմում էր վայրենի ուժի դէմ. փառասիրութիւնից դէպի լոյս աշխարհ դուրս գալով, Զօրայի անասովոր աչքերին ամեն առարկայ անորոշ ձևով և մշուշի մէջ էր տեսնվում: Նա այժմ մինչև անդամ չէր ճանաչում իր տէրերին, որ ամբողջ ծը մեռը նրան կերակրել էին և որոնց ձեռքերը շատ անգամ խնամարկութեամբ լիզել էր նա իր հանգստութեան ժամանակ: Կատաղի մոլեգնութեան մէջ յարձակվում էր նա այս կողմ և այն կողմ: Ընդդիմադրութիւնը անհնարին էր: Խաչօի վեց որդիները ամեն կողմից հարուածում էին նրան: Բայց

անգին մահակների հարուածները ընդունում էր նա որպէս մի թեթև տաչնդի զարկ: Ծերունի տանուտէրը, հեռու կանգնած, լի հրճուանքով նայում էր այդ սոսկալի կռիւին, որ կարող էր պատիւ բերել ամենանշանաւոր հռոմէական կրկէսին: Նրա աչքերի առջև հանդիսանում էին երկու չափազանց ուժեր, մէկը իր քաջ որդիների ուժը, միւսը՝ իր վիթխարի անասունի ուժը: Երկուսն էլ հաւասար նշանակութիւն ունէին նրա համար: Այդ երկու ուժերից կախուած ունէին նրա տնտեսութեան բոլոր աշխատութիւնները: Այժմ կռիւը աւելի սաստկացաւ: Որովհետև կտրվեցաւ Զօրայի վզի հաստ շղթան, որից քարշ էին տուած մի ահագին գերանի կտոր, որպէս զի արգելէր նրա համարձակ քայլերը: Գիւղացիները չուռաններով վրա վազեցին, որ կաշկանդեն նրան: Բայց ամեհի անասունի ամեն մի շարժումը բաւական էր չուռանները կտրատելու համար: Նա յոռնակվում էր դէպի ամեն կողմ և ամբոխը ճանճերի նման փախչում էր նրա առջևից: Այդ զարհուրելի խռովութեան մէջտեղին կատարվեցաւ մի հրաշալի քաջութիւն: Ծերունի տանուտէրի միջնակ որդին, որին կոչում էին Ապօ, առիւծի ճարպկութեամբ վրա վազեց և բռնեց Զօրայի պօչից: Կատաղած անասունը, նկատելով այդ արհամարհական յանդգնութիւնը, չուռանը յետ դարձնել, որ իր եղջիւրներով պատժէ անզգամին: Գործվեցան մի քանի սաստիկ պտոյտներ: Զօրան աշխատում էր յետ դառնալ, որ հարուածէ իր հակառակորդին, բայց Ապօն նրա պօչից պինդ բռնած, պտտվում էր նրա հետ: Այդ մենամարտութիւնը տեսնելով մի քանի րոպէ: Ամեն կողմից լսելի էին լինում գարհուրանքի ձայներ: Ջայրացած գազանը մոլեգնած էր և գետնի մէջ ակօսներ էր ձգում իր ոտների չարժուձևերով: Թանձր փոշին վեր էր բարձրանում և երկու կռուողները կորած էին հեղձուկ ամպի մէջ: Նոյն միջոցին վրա հասան Ապօի եղբայրները և չղթաներով կաշկանդեցին Զօրային: Ամեն կողմից այժմ լսելի եղան ուրախութեան ձայներ:

Ծերունի տանուտէրը մօտեցաւ Ապօին, և նրա ճակատը համբուրելով, ասաց.

—Աստուծոյ աչքը քոզ վրան լինի, որդի, դու իմ երեսը սիրտակացրիր:

Այս խօսքերով նա կամեցաւ յայտնել, որ Ապօն չը թողեց օրը ամաչել ժողովրդի առջև, ցնտոյ նա մօտեցաւ Զօրային, որպէս իր միւս զաւակին, և ձեռքով նրա գլուխը շոյելով, ասաց.

—Զարաճճի, ինչու էիր այսպիսի գժութիւն անում:

Բայց Զօրան այժմ հանգիստ էր. նրա աչքերի մառայլը փարատվել էր. նա այժմ ճանաչում էր իր տէրերին, և, կարծես, փօչմանել էր իր գժութեան վրա: Նրա պարանոցից կրկին կապեցին հաստ շղթան, կրկին շղթայից քարշ առեցին ահագին գերանի կտորը, որի միւս ծայրը հանում էր գետին և անցնում էր անասունի առջևի երկու ոտների միջից, և այնուհետև սկսեցին քշել դէպի գետը, որ լուանան, որ զովացնեն նրան սառը ջրի մէջ:

Գիւղացիների բազմութիւնը դեռ չէր հեռացել ծերունի խաչօի տան դրնից, որովհետև Զօրայից յետոյ պէտք է դուրս բերէին միւս գոմէշներին, որոնք միևնոյն միւսից աւելի ամեհի էին: Բայց այս անգամ ծերունու որդիները աւելի զգուշութիւններ գործ դրեցին և մի առանձին անկարգութիւն չը պատահեցաւ: Նրանք հերթով դուրս էին բերում գնդեցիկ, առոյգ, գէր ու պարարտ անասուններին, որոնց իւրաքանչիւրը ամեն մի գիւղատնտեսական հանդիսարանի մէջ կարող էր առաջին մրցանակը ստանալ: Տանուտէրը հետաքրքրութեամբ նայում էր նրանց վրա, և փչրում էր նրանց ճակատին կախարդական ձուն, որ ազատ պահէ չար աչքից: Բացի դրանից, նա տէրտէրին գրել էր տուել մի-մի թիլիսմանական աղօթք, և եռանկիւնի ձևով կանաչագոյն կաշու մէջ կարելով, քարշ էր տուել իր անասունների պարանոցից: Գիւղացիները տեսնելով, գովում էին խաչօի որդիներին, որ կարողացել էին այնպէս լաւ պահել իրանց անասուններին: Հայրը, լսելով իր որդիների գովասանքը, ուրախանում էր: Այսպէս պէտք է նրանք ամեն օր դուրս բերէին «իսամ պահած» անասուններին, մինչև մի փոքր ընտելանային, մինչև մի փոքր սովորէին դրսի օդին և լոյսին, որ այնուհետև սկսէին հերկը հերկել:

(Կը շարունակվի)

Fonds A.R.A.M

է Ընկերութեան գրամական գործերը և պահում է հաշիւները: Նա ընդունում է բոլոր գրամական վճարները և նուէրները, ծախսեր է անում Վարչութեան կարգագրութեամբ: Գանձապահը կազմում է տարեկան մատեան հաշիւ գումարների եւ ելմտից մասին:

§ 17. Մատեաների համար գանձապահը կարող է իւր մօտ ունենալ մինչև հարիւր րուբլի: Մնացեալ բոլոր գումարը պահվում է տեղական բանկերից մէկի մէջ յանգոյն Ընկերութեան ըստ որոշման Վարչութեան: Գրամական արժէքները պահվում են գանձապահի մօտ:

§ 18. Գրապահը պահում է Ընկերութեան գրքերը և հրատարակութիւնները:

§ 19. Վարչութեան մէջ պէտք է կենտրոնանան Ընկերութեան բոլոր գրագրութիւնները:

§ 20. Խմբագրական մանուժողովը կայանում է ութը անդամներից:

§ 21. Խմբագրական մանուժողովը ընտրում է տպագրուելիք հեղինակութիւնները և նշանակում է հեղինակներին կամ թարգմանիչներին վարձատրութիւն նոցա աշխատութեան համար: Առանց նորա վճռի ոչ մի գիրք չէ կարող հրատարակուել Ընկերութեան կողմից:

§ 22. Վարչութեան և Խմբագրական մանուժողովի անդամները ընտրվում են երկու տարով, բայց առաջի տարուայ վերջը իւրաքանչիւրից գուրս են գնում երկքը վիճակով և նոցա տեղը ընտրվում են նորերը. երկրորդ տարին գուրս են գնում մնացած երկքը և նախագահները:

§ 23. Խմբագրական մանուժողովը իւր միջից ընտրում է առենապետ և առենադպիր:

§ 24. Բոլոր վերոյիշեալ պաշտօնատար անձանց ընտրութիւնը կատարվում է Ընկերութեան ընդհանուր ժողովում գաղանի քուէարկութեամբ:

Ծանօթ. Ընտրուած համարվում են այն անձինք, որոնք կը ստանան ներկայ եղող անդամների ձայների մեծամասնութիւնը:

§ 25. Երկու տարուց յետոյ նոյն պաշտօնատար անձինք վերընտրելի են նոյն պաշտօնների համար:

§ 26. Ընկերութեան Վարչութեան և Խմբագրական մանուժողովի յարաբերութեանց ձևը որոշվում է փոխադարձ համաձայնութեամբ: Իսկ նորանց մէջ պատահած բոլոր տարաձայնութիւնները լուծում է Ընդհանուր ժողովը:

IV

Վարչութեան, Խմբագրական մանուժողովի և Ընդհանուր ժողովի նիստերը:

§ 27. Վարչութիւնը և Խմբագրական մանուժողովը գումարվում են ըստ պահանջման հարկի և նոցա հրաւիրում են իւրեանց նախագահները:

§ 28. Վարչութիւնը և Խմբագրական մանուժողովը կազմում են իւրեանց նիստերի արձանագրութիւնները, որոնք ստորագրում են բոլոր ներկայ եղող անդամները:

Ծանօթ. Վարչութեան և Խմբագրական մանուժողովի նիստերը կայացած են համարվում, երբ ներկայ են ոչ պակաս հինգ անդամից:

§ 29. Ընդհանուր ժողովները լինում են տարեկան և արտաքոյ կարգի և հրաւիրվում են լրագրաց մէջ տպած յայտարարութեամբ:

§ 30. Արտաքոյ կարգի ժողովները հրաւիրվում են ըստ պահանջման հարկի կամ ոչ պակաս քան ու հինգ անդամից առաջարկութեամբ:

§ 31. Տարեկան Ընդհանուր Ժողովում ա. Վարչութեան առենապետը ներկայացնում է ընդհանուր հաշիւ. Ընկերութեան լրացած տարուայ աշխատութեանց, կարգադրութեանց, կայքի և դրութեան մասին. բ. ընտրվում են պաշտօնատար անձինք. գ. հաստատում է Վարչութեան ծախուց նախահաշիւը և դ. ընտրում են պատուոյ անդամներ:

§ 32. Ընդհանուր ժողովը ընտրում է իւր համար մի նախագահող:

§ 33. Ընդհանուր ժողովը կայացած է համարվում, երբ ներկայ եղող անդամների թիւը Թիֆլիսում գտնուող անդամների 5-ից պակաս չէ:

§ 34. Եթէ հրաւիրուած Ընդհանուր ժողովը չը կայանայ, նոր Ընդհանուր ժողովը կայացած կը համարուի, մինչև անգամ եթէ ներկայ եղող անդամների թիւը որոշեալ թըւից պակաս է:

§ 35. Ընդհանուր ժողովում նոյնպէս—Վարչութեան և Խմբագրական մանուժողովի նիստերի ժամանակ, խնդիրները լուծվում են ձայների բազմութեամբ: Իսկ ձայների հաւասարութեան դէպքում նախագահը է համարվում առնապետի կողմը:

Ծանօթ. Ներկայ կանոնագրութեան փոփոխութեանց որոշմունքները օրինաւոր համարելու համար, պահանջվում է ներկայ եղող անդամների երկու երրորդ ձայների առաւելութիւնը: Այդ որոշմունքները գործ գնելու համար պէտք է Կովկասեան Փոխարքայի թոյլտուութիւնը:

V

Ընդհանուր կանոնները

§ 36. Ընկերութիւնը ունի իւր կնիքը հետևեալ մակագրով. «Թիֆլիզի ընկերութիւն հայերէն գրքերի հրատարակութեանն»:

§ 37. Ընկերութիւնը ամեն տարի ներկայացնում է Թիֆլիզի Նահանգապետին իւր անցած տարուայ գործունէութեան հաշուի երկու օրինակ ռուսերէն լեզուով:

§ 38. Ընկերութեան գործունէութեան ընդհատելու միջոցին, այդ դէպքում գումարուած արտաքոյ կարգի ժողովը որոշում է Ընկերութեան բոլոր կայքը յանձնել հայոց հոգևոր դպրոցներից մինին:

Մեծ Իշխան Կովկասեան Փոխարքան բարևհաճեց հաստատել այդ կանոնագրութիւնը: Ստորագրված է՝ գեներալ—լէյտենանտ Սատրօէլակի: Թիֆլիս, 1 յունվարի 1880.

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐԻՆ

—

Թիֆլիս, 25 փետրվարի

Ձեր լրագրի մէջ կարդալով վանի մէջ եղած սովի մասին, հարկաւոր համարեցի իմ կառավարութեանը յանձնած Մխիթարեան տպարանի աշխատողներից նուիրատուութիւններ հաւաքել յօգուտ Հայաստանի սովամահներին: Ուղարկելով սորա հետ նուիրատուութեամբ ժողոված 38 ր. 40 կ., խնդրում եմ տալ ձեր լրագրի մէջ նուիրատուների հետևեալ ցուցակը: Ցպարանի կառավարիչ Միքայէլ Մկռտչեանց 10 ր., Դաւիթ Լազարեվ 2 2 ր., Վասիլ Եգիազարեանց 2 ր., Եագոր Ինանկեանց 2 ր., Джорбинадзе 1 ր. 50 կ., Дрейчъ 1 ր. 10 կ., Силиверстовъ 1 ր., Эльбакидзе 1 ր., Крупскій 1 ր., Ефремовъ 1 ր., Աւրթիս Գրիգորեով 1 ր., Бобровъ 1 р., Филиповъ 1 р., Քանանով 1 ր., Котетовъ 1 р., Гербутевъ 1 р., Махарадзе 1 р., Кочаровъ 1 р., Канатовъ 1 р., Парфеоновъ 50 к., Гаршининъ 50 к., Նալբանդեանց 50 կ., Миндоевъ 50 к., Окросцваловъ 50 к., Мирвеловъ 50 к., Джейрановъ 50 к., Константинъ Дашкевичъ 50 к., Ալէքսանդր երկնկեանց 50 կ., Татуловъ 50 к., Гайворонскій 40 к., Котьевъ 30 к., Гумсадзе 10 к.՝ Ընդամենը 38 ր. 40 կ.՝

Մ. Մեղուինեանց

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

Շնորհակալութեամբ ստացանք կ. Պոլսի մէջ հրատարակված «Ազգային կոչեր» վերնագրով գրքոյկը, որի հեղինակն է Ց. Ց. Պարոնեան, «լոյս ծագրական թերթի խմբագիրը: Գրքոյկի Ա. մասը բաղկացած է կ. Պոլսի մէջ յայտնի անձինքների կենսագրութիւններից, որոնք բոլորն էլ ծաղրական կերպով են գրված: Ահա այն անձանց անունները, որոնց կենսագրութիւնները այս գրքոյկի մէջ մըտած. Խորէն Գալֆայեան, Տիգրան Նուսուֆեան, Սահիան փաշա Ալանեան, Յովհաննէս Տէրոյեանց, կարապետ Իւթիւճեան, (Մասիս). Մկրտիչ Եպիսկոպոս Տիգրանեան, Յովսէփ Շիշմանեան, կարապետ Փանոսեան (Մարզուանէի էֆէնտի). Յարութիւն Մէրճէմէնտլի և վերջապէս Անտոն Հասունի: Մի և նոյն ժամանակ ստացանք Գալրանեանի հրատարակված «Լոյսս թերթի վերջին համարը, որի մէջ կայ Գրիգոր Արծրունու ծաղրական կենսագրութիւնը:

—

Վաղը, չաբաթ օր, մարտի 1-ին Արծրունու թատրոնում պ. Կոզլով տալու է իր երկրորդ ներկայացումն:

—

Բարեկենդան տօնի պատճառով վաղը, չաբաթ օր, մարտի 1-ին, «Մշակի» համարը չի հրատարակվի. Հետևեալ համարը կը հրատարակվի երեքշաբթի օր, մարտի 4-ին:

—

Ստասյանը յօգուտ վանի սովալուկների 10 րուբլի Թիֆլիսի ստեր Աստղիկ եկեղեցու Միքայէլ քահանայ Ամէնեանցից:

—

ՓՕՐԻՑ պ. Ե. Թիւրքիան ուղարկել է մեզ յօգուտ Հայաստանի սովատանջների 200 րուբլի, որ նա ինքն պ. Մեսրովբ Գեօմարճեանի աջակցութեամբ հանգանակել է Փօթիի մէջ: Հանգանակութիւնը դեռ շարունակվում է:

—

Փետրվարի 24-ին երեկոյեան ժամը 9-ին հրդեհ յայտնվեցաւ Թիֆլիսի Նորաշէն եկեղեցու մօտ գտնված մի տան մէջ. Չարմանալի է ինչպէս յաճախ սկսել են կրկնվել հրդեհները Թիֆլիսում. Մենք միշտ ապրատիով մատնում ենք այն բանի վրա, որ եթէ Թիֆլիսի պէս անագին քաղաքում միաժամանակ յայտնվեն հրդեհները երկու կամ երեք տեղերում, մեր հրաշէջ վարչութիւնը, որ ընդամենը բաղկացած է 20—25 ծառայողներից և ունի ընդամենը երկու ջրհան, ինչպէս կը կարողանայ միաժամանակ հասնել երկու կամ երեք տեղ, յայտնված հրդեհը հանգցնելու համար: Պարզ է որ այն ժամանակ հրաշէջ վարչութիւնը ստիպված կը լինի միայն մի տեղ օգնութեան հասնել, իսկ քաղաքի միւս ծայրում այրվող տները թողնել վիճակի կամքին: Եւ մեր քաղաքային դուման, որ երկար տարիներ վիճաբանութիւններով է զբաղված տանեսանոցային խնդիրների մասին, չէ էլ մտածում այդ մեզ համար ամենակարևոր և կենսական խնդրի մասին:

—

Կ. Պոլսից մեզ գրում են փետրվարի 21-ից. «Այսօր կիմանանք թէ Թիւրքայ կառավարութիւնը արգելել է «Մշակի» լրագրին Թիւրքիա մտնելը: Նոյնը և «Փօթիի» համար ալ կըսեն: Մանրամասնութիւնը պիտի աշխատիմ հաղորդել ձեզ:»

—

Շնորհակալութեամբ ստացանք պ. Միքէլաձէից, որ պատմութեան դասատու է Թիֆլիսի գիմնազիայում, նրա հեղինակած առաւերէն բրօշիւրը «Три реформы» վերնագրով. Դա մի հրապարակական ճառ է, որ պարոնը կարդացել է փետրվարի 19-ին Թիֆլիսի գիմնազիայի դահլիճում:

—

Կիրակի, մարտի 2-ին, ԹԻՖԼԻՍԻ վրաց դերասանական խումբը ներկայացումն կը տայ Աղծրունու թատրոնում:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ

—

«Голосъ» լրագրի մէջ կարդում ենք հետևեալ առաջնորդող յօդուածը:

Ամէնից դարձեալ մի լուր ստացվեցաւ յունաց կառավարութեան դիտաւորութեան մասին բռնադիջել բանակցութիւնները Թիւրքիայի հետ: Հիմնվելով Բերլինի դաշնագրի վրա, յունաց կառավարութիւնը մատիր է խնդրել պետութիւնների միջնորդութիւնը: Ա յդ վճիռը գուցէ այնպիսի վճիռներից չէ, որոնք անպատճառ իրագործվում են. յունաց կառավարութիւնը առաջին անգամը չէ, որ այդպիսի սպառնալիքներ է արել, որպէս զի ստիպէ Թիւրքիային զիջումներ անել, բայց մենք հարկաւոր ենք համարում նկատել, որ այդ լուրը կապ ունի երկու զանազան յանգամանքների հետ:

Յայտնի է, որ անգլիական կառավարութիւնը մի քանի ժամանակ առաջ առաջարկեց յոյն-թիւրքական վէճի լուծումը միջազգային տեխնիկական մանուժողովի յանձնել: Այդ առաջարկութիւնը համակրութեամբ ընդունվեցաւ եւրոպական մի քանի պետութիւններից: Գործը կարծես բարի վախճանի էր հասնում: Այդ ժամանակ Սալօնիկում մի անցք պատահեց, որի մասին հեռագիրը կըցկտուր և անհասկանալի տեղեկութիւններ հաղորդեց մեզ: Թիւրք ժանդարմների գնդապետ, անգլիացի Սիմիջ իր հետ Սալօնիկի մօտ ապստամբների ձեռքն էր ընկել, որոնք այդ դէպքը սարքեր էին տարել և նրանց ազգականներից ահագին փող էին պահանջում նրանց ազատելու համար, սպառնալով սպանել գերիներին, եթէ այդ գումարը չը վճարվի: Հէնց որ այդ լուրը հասաւ Լայարդին, նա իսկոյն իր կարգադրութեան տակ եղած զինուորական նաւերը ուղարկեց Սալօնիկի ջրերը: Մի և նոյն ժամանակ «Էյտյարդի ընկերութիւնը» կ. Պոլսից մի հեռագիր առացաւ, որ հաղորդում էր, թէ Սիմջին բռնող աւազակները յոյներ են: Անգլիական կառավարութեան լրագիրները, առանց սպասելու հաստատ տեղեկութիւններին, շտապեցին յայտնել, որ աւազակները պէտք է որ Ցուն աստանի հպատակներ լինեն, ուրեմն պատասխանատուութիւնն էլ Հելլենական կառավարութեան վրա պէտք է ընկնի: Ցետոյ յայտնվեցաւ, որ Սիմջը իր կնոջ հետ բռնված էր ալբանցիներից և որ այն տեղը, որտեղ նոքա տարված էին, Թիւրքաց հողի վրա էր գտնվում: Բայց այլ ևս ոչինչ չէր կարելի անել, որովհետև անգլիական զինուորական նաւերը արդէն ուղարկված էին յունաց ջրերը:

Թիւրքաց կառավարութեան տրամադրութիւնը, որ ատիպեց Յունաստանին խօսել բռնակցութիւնների դադարման մասին, կայանդի այդ կարգադրութիւնից յետոյ երևաց: Մենք հակված ենք մտածել, որ կայարդ Սիմջի բռնելու պատճառով ազմուկ բարձրացրեց այն դիտաւորութեամբ, որ ցնահաս Յունաստանին պետութիւնների առաջը այն թօսլին, երբ Ց. Դրան յամառութիւնը ստիպում է Յունաստանին դիմել եւրոպական պետութիւնների միջնորդութեանը:

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

—Լրագիրներին գրում են կ. Պոլսից, որ յունաց դեսպանը յայտնեց, որ իր կառավարութիւնը գիտաւորութիւն ունի իր յարաբերութիւնները կըզադրել Ց. Դրան հետ, որովհետև սահմանների վերաբերութեամբ մինչև այժմ համաձայնութիւն չէ կայացել երկու պետութիւնների մէջ. Յունաց կառավարութիւնը խնդրում է մեծ պետութիւններին, որոնք ստորագրել են Բերլինի դաշնագիրը, միջամտել այս կենսական խնդիրը պարզելու համար:

—Մայրաքաղաքի լրագիրներին հեռագրում են կ. Պոլսից, մարտի 1-ին (18 փետրվարի) հետևեալը. «Ալանդարմները բանտարկեցին երեք բանեցիներին, որոնք ատրճանակ էին գցում Ծնուի և կամաթօվի վրա: Վերջինը գնտակի երկու հարուած ստացաւ ուսում. Բանտարկվածները յայտնեցին, որ բոլորովին պատահմամբ դիպան նրանց գնտակները, և որ նրանք դիտաւորութիւն չեն ունեցել վիրաւորել Ծնուին և կամաթովին, որոնց նրանք բոլորովին չեն ճանաչում:

Խմբագիր—հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Fonds A.R.A.M

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Մամուլի տակից գուրս են եկել և վաճառվում են Կենտրոնական Գրավաճառանոցում հետևեալ գրքերը:

Մանկական երգեր Գամառ-Քաթիպայի, կազմած . . — ր. 25 կ.
— Նոյնը անկազմ . . . . — » 15 կ.
Թաւադազ մեղու պատկերազարդ, կազմած Թարգ. օր Ն. Տէր-Մարկոսեանի . . . . . — » 40 կ.
Կարմիր լապտեր՝ պատկերազարդ և կազմած, Թարգ. օր Ն. Տէր-Մարկոսեանի . . . . . — » 50 կ.
— Նոյնը առանց կազմի . . . . — » 30 կ.
Վէպեր Ե. Գրիգորեանցի . . . . — » 60 կ.
Պէպօ. կոմեդիա երեք արարվածով, հեղ. Գ. Սունդուկեանի . — » 30 կ.
Մօրես կամ աշխատութիւն, հեղ. Տ. Գառո-Թարգմ. Գաղիերէնից. 1 » — կ.
Խորհրդաւոր կղզի, հեղ. Ժ. Վէրն 3 հ. Թարգ. Գաղիերէնից . 4 » — կ.
Դիւարնակ բլուր. հեղ. Էժէն Սիւ 2 հ. Թարգ. Գաղիերէնից . 2 » 75 կ.
Պատանեկան ներշնչումներ, հեղ. Հրանտ Առաուբի . . — » 60 կ.
Սահմանադրութիւն և հայ ժողովուրդն Հր. Առաուբ. . . — » 35 կ.
Մի կաթիլ արտօսր, դոր կը հեղու Սիսակ հայ մխիթարին վրայ . — » 35 կ.
Խօսք զՀայրենեաց հեղ. Վ. Վ. Պարթիզակցի . . — » 70 կ.
Թօրոս ադբար Հայաստանի ճամբորդ հեղ. Սրուանձտեանց . 1 » 25 կ.
Մանանայ Նոր Հեղինակի . . . . 1 » 75 կ.
Սիրաք և Սամուէլ բարի հօր կրթական դասեր, հեղ. Խրիմեան Հայրիկ 1 » 45 կ.
Մարգարիտ արքայութեան երկնից, նոյն հեղ. . . — » 75 կ.
Վանդոյ. կամ մի Ջուր իւր այրած Հայրենեաց վերայ կ'սրսկէ Խրիմեան Հայրիկ . . . . . — » 20 կ.
Թէ ինչ շահ ունի Բերլինի վհատողովն, հեղ. Մ. Զերապի . — » 40 կ.
Հայաստան և Իտալիայ նոյն հեղ. . . . — » 60 կ.
Սամուէլ Մուրատեանի կտակի խնդիրը, դատախօսութիւն Ս. Արծրունւոյ . . . . . — » 50 կ.

Հրատարակութիւն Զարմայր Մսերեանի

Փարոս Հայաստանի, պատկերազարդ Հանդէս. . . 1 » — կ.
Եղբայր և քոյր Գերմանական վէպ. պատկերազարդ . — » 30 կ.
Արքայադուստր Գերմանական վէպ. պատկերազարդ . — » 35 կ.
Հակայական ձեռքեր Անգլիական վէպ, պատկերազարդ . — » 10 կ.

Իշխան Բէհրութեանի հրատարակութիւններ

Վէրքի իմ վէշէր, Ճարս երեք պատկերով Մ. Տ. Գ. . . — » 40 կ.
Բերքեր բիձու Հանաքը. Օպերետա մի գործողութեամբ . — » 25 կ.
Աշնանային երեկոյ գիւղում, վոդեվիլ մէկ արարուածով. . — » 25 կ.
Բռնի ամուսնութիւն. կոմեդիայ մէկ արարուածով . . — » 40 կ.
Ժանօ և Ժանէտ, օպերա-վոդեվիլ, մէկ գործողութեամբ. . — » 40 կ.
Պառաներին խրատ. վոդեվիլ մէկ արարվածով Մ. Տ. Գ. . — » 50 կ.
Տիկինը նրան ապատում է, կատակերգութիւն մէկ արարուածով . . . . . — » 30 կ.
Անանուն կատակ. կատակերգութիւն մէկ արարուածով. . — » 40 կ.
Փակուածդրան մօտ. պատկերամենախօսութիւն . . — » 30 կ.

Նոյն տեղը վաճառվում են ամենայն տեսակ դասագրքեր Հայերէն, Ռուսերէն և օտար լեզուների, դասական պիտոյքներ ուսումնարանների և աշակերտների համար. Հայերէն, Ռուսերէն և Գաղիերէն վիպասանութիւններ, ամենայն տեսակի ընթերցանութեան և գիտութեան զանազան ճիւղերին վերաբերեալ գրքեր. պատուէրները կատարվում են ամենայն արագութեամբ: Օտարաքաղաքացիք իրանց պահանջները պէտք է ուղարկեն հետևեալ հասցէով Въ Тифлисъ. Въ Центральную книжную торговлю“

10—10

Վերակի, յունվարի 27-ից սկսած, Գուննբեան փողոցի վրա, ցերկի մօտ գտնված բաղադանի մէջ կը ներկայացնվի Հասարակութեանը երբէք այստեղ չը տեսնված երևոյթ, այն է ԵՒՐՕՊԱՅԻ ԸՆՏԱՆԻՈՆ ՀՍԿԱՅ ՕՐԻՈՐԴ **ԱՄԱԼԻԱ** *և աշխարհի ամենափոքր* ԿԱՐԼԻԿՆԵՐ ՄԵՐԿԻՑ ՀԵՆՐԻԽ ՎՕԼՖԻՆ *և* ՄԵՐԿԻՑՈՒՀԻ ԼՈՒԻՋԸ: *Տեղերի գները՝ առաջին տեղեր 50 կոպէկ, երկրորդ 30 կոպէկ: Լրեխաները կէսն են վճարում:*

10—12

ԲԺՇԿԱՆՈՑ

ՀԻՒԱՆԴՆԵՐԻ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆԸ ԱՌԱՒՕՏԵԱՆ 9-ԻՑ ՄԻՆՉԵՒ 1 ԺԱՄԸ:

Երկուշաբթի. Գավրօնսկի կանանց հիւանդ. Օրալեվիչ ներքին հ., Բօտնեանց կանանց և երեխաների հ., Քուչարեանց խրուրգիական և աչքերի հ., Շահմրօսկի վէներական և կաշու հ., Բարայեան ջղային և հոգեկան հ.:

Երեքշաբթի. Մինկեվիչ խրուրգիական հ., Վ. զօրօվ վէներական և բազարի հ., Իշխ աչքի հ., Բախուտով մանկաբարձական, կանանց և երեխաների հ., Կրասնօգլեազով, Լիսիցեվ և Վերմիշեվ ներքին հ.:

Չորեքշաբթի. Լիսիցեվ և Ռուդկօվսկի ներքին հ., Շահէյմրօսկի վէներական և կաշու հ., Աստուածատուրով կանանց հիւանդութիւններ:

Հինգշաբթի. Վ. զօրօվ վէներական և բազարի հ., Բօտնեանց կանանց և երեխաների հ., Լիսիցեվ և Վերմիշեվ ներքին հ., Քուչարեանց սիֆիլիսի և մեռական օրգանների հ.:

Ուրբաթ. Գավրօնսկի կանանց հ., Մինկեվիչ խրուրգիական հ., Կրասնօգլեազով և Լիսիցեվ ներքին հ., Բախուտով մանկաբարձական, կանանց և երեխաների հ., Շահմրօսկի վէներական և կաշու հ., Աստուածատուրով վէներական և կաշու հ., Բարայեան ջղային և ներքին հ.:

Շաբաթ Լիսիցեվ և Վերմիշեվ ներքին հ., Բարօվ կուրծքի հ., Կանկովսկի վէներական և կաշու հ.:

Բացի այդ բժիշկ Վ. զօրօվ բժշկանոցի մէջ ընդունում է անվարձ ադքատ հիւանդներին ամենայն օր երեկոյեան 4—6 ժամը:

Բժիշկ Բարայեվ չորեքշաբթի օրերը առաւօտեան 9-ից մինչև 11 ժամը ընդունում է իր տանը բժշկանոցի հիւանդներին էլէկտրական բժշկութեան և ներքին հ., համար: Բնակարանը գտնվում է Սերգիևսկայա փողոցի վրա, Բազանդուրովի տանը:

Առաւօտեան 9 ժամից ադքատ հիւանդները բժշկանոցի տոմսակով ընդունում է ամենայն օր, ամենայն ժամանակ:

Բացի կիրակի օրերից ամենայն օր առաւօտեան 9—11 ժամը բժշկանոցում լինում է մանկաբարձ կին հիւանդ կանանց ընդունելու համար:

Բժշկանոցի դիրեկտոր Լիսիցեվ:

1880 г. ПОДПИСКА НА ГАЗЕТУ. 1880 г.

Съ 1-го марта 1880 г. будетъ выходить въ форматѣ нашихъ дорогихъ и большихъ газетъ—недорогое періодическое изданіе подъ названіемъ.

РУССКАЯ ГАЗЕТА

ПОЛИТИЧЕСКАЯ, ОБЩЕСТВЕННАЯ. ЭКОНОМИЧЕСКАЯ И ЛИТЕРАТУРНАЯ.

Каждый № „Русской газеты“ будетъ вмѣщать въ себѣ **двадцать четыре колонны плотнаго шрифта** или около **четырехъ тысячъ** строкъ текста **въ стихахъ и прозѣ, живаго и разнообразнаго содержанія.**

„Русская газета“ будетъ выходить листами большаго формата: по воскресеньямъ, вторникамъ, средамъ, четвергамъ и субботамъ; по понедѣльникамъ же и пятницамъ о выходящихъ событіяхъ и особенно замѣчательныхъ случаяхъ, будутъ печататься особыя прибавленія.

Каждый мѣсяцъ (перваго числа) всѣмъ подписчикамъ на „Русскую газету“ будетъ безплатно разосланъ „ХУДОЖЕСТВЕННЫЙ ЛИСТОКЪ“,*) состоящій изъ прекрасно исполненныхъ рисунковъ замѣчательныхъ событій и происшествій истекшаго мѣсяца, портретовъ выдающихся личностей и т. п.

Кромѣ того, къ концу года, годовымъ подписчикамъ, будетъ безплатно разосланъ „АЛЬБОМЪ СТРАНСТВУЮЩАГО ХУДОЖНИКА“, въ которомъ—карандашемъ, перомъ, рѣзцомъ и кистью (посредствомъ олеографіи, хромолитографіи, литографіи и гравированія) изобразятся: сцены изъ общественной, частной, служебной, уличной и охотничьей жизни. копіи съ картинъ и другихъ образцовыхъ произведеній русскихъ художниковъ; типы разновидной толпы; каррикатуры и проч.

Въ первыхъ числахъ декабря текущаго года, всѣмъ подписчикамъ „Русской газеты“, будетъ безденежно разосланъ РОСКОШНО ИЗДАННЫЙ „ИЛЛЮСТРИРОВАННЫЙ СЕМЕЙНЫЙ КАЛЕНДАРЬ“ на 1881 годъ.

Редакція въ новомъ составѣ своихъ сотрудниковъ считаетъ долгомъ заявить, что „Русская газета“ съ перваго марта настоящаго года будетъ издаваться въ другомъ видѣ и приложитъ всѣ старанія, чтобы изданіе „Русской газеты“ удовлетворяло разнообразнымъ требованіямъ публики. Благодаря самому живому участію которое принимаютъ въ изданіи газеты извѣстныя силы литературнаго и ученаго міра, редакція вполнѣ убѣждена, что „Русская газета“ съ настоящаго года получитъ то значеніе, какое она должна имѣть для своихъ читателей и какого она до сихъ поръ не имѣла.

Новая редакція „Русской газеты“ положитъ всѣ свои силы на то, чтобы страницы ея изданія были живымъ выраженіемъ „злобы дня“ и „духа времени“. Всѣ проявленія въ разносословной и разнохарактерной жизни русскаго общества, какъ въ столицахъ, такъ въ губернскихъ и уѣздныхъ городахъ и во всѣхъ захолустьяхъ провинціальной глуши, будутъ изображаться съ фотографическою точностію.

Мы нестанемъ подбирать факты и окрашивать ихъ въ излюбленный какой либо цвѣтъ, но будемъ представлять на судъ общественнаго мнѣнія всякое крупное и мелкое явленіе въ томъ видѣ, въ какомъ она представляется нашимъ глазамъ.

Въ своей дѣятельности по изданію „Русской газеты“ мы беремъ за образецъ заатлантическихъ нашихъ сосѣдей—американцевъ, у которыхъ несуществуетъ, такъ называемой, „поблажки“ и у которыхъ непринято за правило говорить одно только хорошее, а о дурномъ—умальчивать. Всякій фактъ будетъ изображаться такъ какъ онъ есть на самомъ дѣлѣ, такъ сказать, недрапированнымъ, обнаженнымъ.

Вдаваясь во всѣ жизненые вопросы русскаго общества, мы конечно не оставимъ безъ вниманія нужды и интересы, общественную и частную жизнь нашего духовенства и употребимъ всѣ зависящія отъ насъ мѣры къ раскритію тѣхъ давно сложившихся роковыхъ причинъ, которыя служатъ тормазомъ для сближенія его съ остальнымъ обществомъ и для улучшенія его матеріальнаго положенія.

Мы отведемъ въ „Русской газетѣ“ приличное мѣсто и для обсужденія тѣхъ вопросовъ, которые могутъ интересовать военное сословіе.

Имѣя въ виду не одну интелегентную, но массу читающей публики, мы будемъ стремиться къ тому, чтобы каждая статья въ „Русской газетѣ“ была написана живо, легко, занимательно и общепонятно. По всѣмъ вопросамъ политической, экономической, общественной, ученой, литературной и художественной жизни, мы будемъ говорить простымъ языкомъ, неиспещряя своихъ произведеній цитатами и неподавляя ихъ ученостію и лукавымъ мудрствованіемъ.

Полнота, достовѣрность и свѣжесть извѣстій будетъ поставлена нами на первый планъ. Для достиженія этой цѣли мы сгруппировали около себя цѣлый кружокъ корреспондентовъ и репортеровъ.

Отличительной чертой нашего изданія будетъ животрепещущій интересъ минуты, и быстрое всестороннее ознакомленіе публики со всѣми явленіями въ нашемъ обществѣ.

„РУССКАЯ ГАЗЕТА“ БУДЕТЪ СОДЕРЖАТЬ

I. Правительственныя распоряженія и постановленія. Отчеты административныхъ мѣстъ и лицъ. Свѣдѣнія о пребываніи Высочайшихъ особъ.

II. Политика. Обозрѣніе иностранной и внутренней политической жизни. Статьи по разнымъ государственнымъ, политико-экономическимъ и общественнымъ вопросамъ.

III. Биржа и капиталъ. Денежный рынокъ. Заграничная и внутренняя биржевая хроника. Дѣятельность банковъ, акціонерныхъ обществъ и другихъ учрежденій. Акцизы.

IV. Торговля и промыслы. Товарный рынокъ и торговая хроника. Фабричное, заводское и ремесленное дѣло. Кустарная промышленность.

V. Жизнь. Явленія въ общественной и частной жизни. Происшествія въ Россіи. Корреспонденціи. Вѣсти изъ провинціи. Случаи, слухи и курьезы.

VI. Наука и Изобрѣтенія, открытія и искуства по всѣмъ отраслямъ знаній заграницей и въ Россіи.

VII. Хозяйство. Народное, домашнее, военное, церковное. Городское и сельское благоустройство. Санитарныя и гигіеническія нужды.

VIII. Литература. Романы, повѣсти, разсказы, очерки, сцены, стихотворенія—оригинальные и переводные. Путешествія. Фельетоны. Журналы и газеты. Біографіи.

IX. Театръ и музыка. Разборъ пьесъ. Оцѣнка игры артистовъ на столичныхъ и провинціальныхъ театрахъ, собраніяхъ, вечерахъ и пр.

X. Судъ. Процессы въ коммерческихъ судахъ, въ общихъ и мировыхъ судебныхъ учрежденіяхъ.

XI. Исторія и статистика. Историческіе и этнографическіе очерки.

XII Свѣдѣнія: желѣзно-дорожныя, судебныя, почтовыя и другія. Телеграммы.

ПОДПИСНАЯ ЦѢНА:

Безъ доставки:		Съ доставкой или пересылкой:	
На годъ (съ 1 марта 1880 по 1 марта 1881)	6 р. 50 к.	На годъ	8 р. — к.
„ ½ года	3 р. 50 к.	„ ½ года	4 р. 25 к.
„ 3 мѣсяца	2 р. — к.	„ 3 мѣсяца	2 р. 50 к.
„ 1 мѣсяцъ	1 р. — к.	„ 1 мѣсяцъ	1 р. 15 к.

ПОДПИСКА ПРИНИМАЕТСЯ

Въ Москвѣ: въ конторѣ изданія „Русской газеты“ типографія **Императорскихъ Московскихъ** театровъ, у Зоологическаго сада, д. И. И. Смирнова; въ книжномъ магазинѣ И. И. Смирнова, на углу Охотнаго ряда и Моховой улицы, д. Корзинкина. Въ конторѣ редакціи: Никитская, противъ Никитскаго монастыря, д. княженъ Вадбольскихъ и у всѣхъ извѣстныхъ книгопродавцевъ.

Въ С.-Петербургѣ: въ отдѣленіи конторы „Русской газеты“ при книжномъ магазинѣ Карбасникова и у другихъ извѣстныхъ книгопродавцевъ.

Иногородныхъ просимъ исключительно обращаться въ контору изданія „Русской газеты“, Москва, типографія Императорскихъ Московскихъ театровъ, у Зоологическаго сада, д. И. И. Смирнова.

*) Первый листъ котораго преимущественно будетъ посвященъ торжеству 19 февраля, сего года, по случаю благополучнаго 25-ти лѣтняго царствованія Государя Императора, съ его портретомъ.

13-ը ԼԷՋԳ-ԴՐՆԱԴԻՐՆԱՆ նարին Մեծութեան ԴՈՒՆԴԸ խնդրում է ցանկացող անձանց ԿԱՊԱԼՈՎ վերցնել այդ գումարին ՄՍԻ և գանազան ՊԱՇԱՐԵՂԷՆՆԵՐԻ հասցնելը, դիմել գումարին ՄԱՆԴԻԼԻՍ: Ձաշերդը կը սկսվի ներկայ տարվայ ԱՊՐԻԼԻ 1-ին և կը շարունակվի մինչև ապրիլի 15-ը:

1—4 (2)

Въ СУББОТУ, 1-го марта, извѣстный магикъ г. КОЗЛОВЪ дастъ большое представленіе въ театрѣ АРЦРУНИ.

ՎԱԽՎՈՒՄ Է ԵՐԿՈՒ ՖԱՑԵՈՆ իւր ձիանեղով վարանցոցի նարեկեժնի փողոցում. ցանկացողները կարող են դիմել ՉԱՐԼԻ ԻՄՐԱԼԵԱՆՑԻ տանը № 7 պօլիցիայի մօտ:

1—3

Дозволено Цензурою 28 Февраля 1880 г. Тифлисъ. Տպարան Ա. Ա. Միխելսոնի Типографія А. А. Михельсона.

Fonds A.R.A.M

№ 34 Մարտի 4 (16) **1880** Մարտի 4 (16) № 34

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը 6 րուբլի
Առանձին համարները 5 կոպէկով։

Բաժանորդագրութիւնք դիմում են միմիայն խմբագրատան մէջ։

Տարադարձութիւք դիմում են ուղղակի
Тифлисъ. Редакція „Мшакъ“

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Ամսի կիրակի և ածն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամէն լեզուով։

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Կ. Պօլիս, Թիֆլիս և Հայաստան.—Նոր քրիստոնեութիւն.—Նոյնի նոր խմբագիրն.—Նորին լուրերը.—Արտաքին տեսութիւն.—Թիւրքիա.—Իտալիա.—Ընչակից հեռագիրներ.—Յայտարարութիւններ.—Բանաստեղծական խնդիրը։

Կ. ՊՕԼԻՍ, ԹԻՖԼԻՍ ԵՒ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Կ. Պօլսի գործիչները կարծես խօսք են կապել այժմ ևս շարժվել այնպէս, ինչպէս շարժվեցին Հերզրումի դաղթականութիւնը ըսկսելու ժամանակ։ Ինչ կը լիներ արդեօք եթէ հանդուցեալ Լազարեվը չը լիներ, Կ. Պօլսի գործիչները արդեօք կը խափանէին հեղեղը, երբ այդ գործիչները խրնայում էին նաև իրանց մի հեռագրական խօսքը յուսահատված ժողովուրդը հանգստացնելու համար....էլ ուր մնաց ուրիշ միջոցներ գործ դնելը....Այդ ամենը կասկած իր ժամանակին, այդ ամենը կասի իւրաքանչիւր էրզրումցին, որը վկայ է եղել այդ դէպքերին։

Այժ տեսել է ճգնաժամի մէջ պօլսեցիների այդչափ անվոյթութիւնը, կարող է նա արդեօք այժմ ևս չը թերահաւատվել նոցա վրա վանեցիների վերաբերմամբ. ճշմարտութիւնը աչք է հանում, այդ է վկաւոր ցաւը։ Եւ այդ պատճառով երբ պօլսեցիների մասին «հասա» են ասում,—նրանք նեղանում են, երբ չեն ասում,—ամփոփում են ասելու....

Հայց թողնենք Կ. Պօլիս. այնտեղ գբաղված են դիպլոմատիայով։ Իսկ մեր Թիֆլիսը ի՞նչ է մտածում, երբ հայկական բեմի հերոսների գլխին այնչափ փոթեր է թափում, մինչդեռ թիւրքաց Հայաստանի հողի վրա իսկական ողբերդութիւնների անթիւ հերոսները անօգնական մնացած, սովից ճանճի պէս են կոտորվում։

Հայերի դործը, կարծես, ամանց անօմալիայի չէ կարող ընծանալ. նոյն ապգի անդամները մի տեղ լացում են,—իսկ միւս տեղ ծիծաղից ուշաթափ լինում, մի տեղ անօթի, սովալուկ մնռնում են,—իսկ միւս տեղ շռայլութեան մէջ բազմած, հիացմունքով ծափահարում են. մի տեղ խռոտ և փայտ են ուտում,—իսկ միւս տեղ լոկ կերածները մարսելու վրա են մտածում...

Եւ այս ազգն է ուզում ապրել...Երանի նրան, ով հաւատունի....

Դր. Նիկողոսեան

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐԻՆ

Վլադիկավկազ 22 փետրվարի

Որպես սրտով չատպում եմ հաղորդել ձեզ, որ ձեր պատուական լրագրի սերմանած սերմն, Վլադիկավկազ քաղաքում ընկաւ պարարտ հողի վրա։ Մեր քաղաքն ընկած լինելով Վրաստանը Ռուսաստանի հետ միացնող մեծ ճանապարհի վրա, իր բնակիչ հայերին ընծեռացրել է առատաձեռն նպաստաւորութիւնն։ Տարվայ մէջ սակաւ կիրակի կանցնի, որ մեր եկեղեցւ մէջ մի նեղացած ճանապարհորդի համար բաւականացուցիչ գանձանակ չը ժողովի։ Ինչ ժողովրդի հետ գիմել ենք ժողովրդի օգնութեան, միշտ մեր յոյսն կրկնապատիկ է պատկվել։ Վերջին տարիներումն եղած նպաստութիւնները սրանք են.—1877 թուականին վերջին, մի խնդոյքի մէջ, երբ երկու քահանայքս՝ տանուտէր պ. Յարդիս Պիրակոսեանցի խնդրանքով, տասնչորկոցինք, ժողովարարութիւն բանալ Հայաստանի գաղթականաց համար, ժողովվեցինք մինչև 400 րուբլ.—79 թին Սահմանէ վարդապետն՝ իրեն ճանապարհորդ անցնելով մեր քաղաքից, մի օրվայ մէջ գումարեց 380 րուբլ։ Ներկայ ամսիս մէջ Պօղոս Լիսիցեանցի տանը նրա աղջկայ նշանադրութեան պատճառով հրաւիրված էին մեր ժողովրդից բաւական անձինք։ Նա յարմարաւոր միջոց գտնելով, համառօտապար նկարագրեցի վանի կողմի մեր հայ արիւնակիցների տառապանջ լինելը։ Պ. Յակոբ Բաղդասարեանցն՝ շարունակեց իմ խօսքը տանելով եկէք գարդակենք մի մի բաժակ այն հայերի կենացը, որոնք չեն խնայում իրանց լուսաւոյն ձգել ազգային գանձանակի մէջ, և չատ լաւ կը լինէր եթէ մենք ևս նրանց օրինակին հետևելով, այս րոպէիս առատագրութիւն բանայինք յօգուտ տուվելոց։ Փետրվարի հայր պ. Գրիգոր փարատաղանեանցն՝ արձագանք տուեց Նրա ձայնին. ամենայն կողմից լսվում էին յօժարութեան ձայներ։ Մի ժամի մէջ 12 հոգի առատագրեցինք 114 րուբլի։ Երկու օրից յետոյ իմ ընկերակից քահանայ, երեցփոխ պ. Սիմէոն Օթարեանցի և Սահմանադրական կիսակոսեանցի ընկերակցութեամբ, չորեքնակեցինք ժողովարարութիւնը քաղաքում։ Հաւաքվեցաւ 401 բ. գումարը։ Ահա նուիրատուների ցուցակը։ Յակոբ Բաղդասարեանց 25 բ., Գրիգոր Լիսիցեանց 25 բ., Վարդան Ձէր-Աստուածատուրեանց 25 բ., Գրիգոր փարատաղանեանց 10 բ., Սիմէոն Օթարեանց 10 բ., Յովհաննէս փարատաղանեանց 3 բ., Իւան Պաւլիչ Բռնիով (վրացի) 3 բ., Գրիգոր Ջաչէտեանց 1 բ., Գէորգ փարատաղանեանց 5 բ., Կարապետ Տարատով 1 բ., Պօղոս Լիսիցեանցի

ԽԵՆԹԸ

ԱՐԿԱԾՆԵՐ ՎԵՐՋԻՆ ՌՈՒՍ-ԹՈՒՐՔԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻՑ ՀԱՑԱՍՏԱՆՈՒՄ

—

Է.

Ապրիլ ամիսը բերեց իր հետ աւելի տաք և աւելի պայծառ օրեր։ Լեռների վրա կարմիր, գեղին և սպիտակ շուշանները վաղուց արդէն ծաղկել էին, և քրդերի աղջիկները քաղելով, փունջեր էին կապում, և հայերի գիւղերում մանածելով, փոխում էին մի կտոր հացի հետ։ Սունկը, բոխին, ծնեբէկը, մանդիկը, սիբեխը և լեռնային զանազան բանջարեղէնները այս տարի այնքան առատ էին, որ մի աւանակի բեռը քրդի կանայքը փոխում էին մի քանի ֆունտ ալիւրի հետ։

Ծերունի խաչօ որդիները արդէն սկսել էին դաշտում իրանց վարը վարել։ Աչխատութիւնը սկսվել էր ամեն տեղ։ Գիւղի մէջ մի անգործ մարդ չէր կարելի գտնել։ Ամեն ոք զբաղված էր իր մշակութիւններով։

Առաւօտեան ժամն էր։ Ծերունու տանը թոնիրները վառվում էին. մէկի վրա դրած էին պղնձէ ահագին կաթսաներ և խեցեղէն մեծ-մեծ պատկներ, կերակուր էին եփում, միւսի մէջ հաց էին թխում. Հարսները, սպասխանները, հաւաքված թոնիրների չուրջը, ընդհանուր չարժողութեան մէջ էին։ Տունը, լցված կերակուրների անուշ հոտով, ներկայացնում էր մի հակայական խոհանոց, որի մէջ, տեսնողը կը մտածէր, թէ պատրաստվում է ձաղ մի ամբողջ բանակ կերակրելու համար։ Եւ իրաւ, բացի ծերունու անպին ընտանիքներից, նրա տեղանից կերակրվում էին բազմաթիւ հովիւներ, մշակներ իրանց ընտանիքներով, որոնք ծառայում էին նրա տանը։ Դա մի ամբողջ լեզէոն էր։ Ամեն օր վառվում էին նոյն թոնիրները, ամեն օր պատրաստվում էր կերակուրների նոյն քանակութիւնը։ Եւ ծերունու ժրաջան հարսները մի րոպէ հանգստութիւն չունէին։ Պէտք էր ամենի մասին հոգ տանել, պէտք էր ամենին գոհացնել։

Բացի դրանից, կային անհետաձգան և ուրիշ գործեր։ Ահա այնտեղ, բակում հարսներից մէկը կովերին և ոչխարներին է կթում. միւսը փոքրիկ օջախի վրա կախ է տաքացնում մածուն չինելու համար. երրորդը պանիր է մակարդում. չորրորդը հարում է խնոցին կարագ պատրաստելու համար։ Նրանց չուրջը վազվզում են բազմաթիւ երեխաներ և խաղում են նորածին գառների ու հորթերի հետ։ Թաղդը է նայել այդ գիւղական բախտաւորութեան վրա։ Մանուկ և գառնուկ, երկուսն էլ ամում են միասին,—երկու հարստութիւններ, որոնցմով ուրախանում է, որոնցմով պարծենում է գիւղացին։

Բակի արևմտեան կողմում, պատի տակ, մինը միւսի վրա, կարգով չարված են մի քանի հարիւր մեղրի փեթակներ։ Ապրելան արեգակը թափում է այստեղ իր ջերմ ճառագայթները։ Մինչդեռ հարսները միւս կողմում զբաղված են իրանց գործով, ծերունի խաչօ այստեղ բաց է անում փեթակների դռնակները։ Ճանճերը ուրախ և զուարթ դուրս են թափվում ծակերից, աւազանում են նրա ալևոր գլխի չուրջը, պըղպըջում են, վրժվրժում են, թռթռում են, և օդը թնդում է միլիոնաւոր մեղուների ձայնից։ Գանվում են նրանց մէջ և այնպիսի չարաճճիներ, որ կծու համբոյրներ են մատուցանում ծերունու խորշոմած երեսին։ Բայց նա ամենևին ցաւ չէ զգում, միայն ձեռքով քշելով, ասում է. «Ա՛յ, չար սատանայ, ինչ վատութիւն է արել քեզ խաչօն»։

Նոյն ժամուն Սահմանիկը հետաւ կանգնած, հետաքրքրութեամբ նայում է հօր աշխատութիւններին։

—Գնա, դուակս, ճանճերը կը կծեն քեզ, դուրս չցնում է հայրը։

—Ապա ինչու քեզ չեն կծում, հարցնում է որդին։

—Կծում են, բայց ինձ այնքան չեն ցաւեցնում։

—Ի՞նչու չեն ցաւեցնում։

—Իմ մարմինը վազուց սովորել է նրանց խայթոցներին։

—Թող ինձ էլ սովորի, ասում է պատանին ժպտելով։

Ծերունին ծիծաղում է և համբուրում է որդուն։

Նոյն միջոցին յայտնվեցաւ գիւղի գղիրը և ասաց, որ քաւրդ Ֆաթթահ-բէկը մարդ է ուղարկել, թէ գալու եմ տանուտէրի մօտ հիւր, և աւելացրեց, թէ գուցէ շուտով կը գայ նա, որովհետև շատ հետաւ չէ գանվում, այլ մերձակայ լեռների վրա որս է անում։ Կարծես մի ևս թուզպ անցաւ ծերունու պարզ ճակատի վրա և նրա ուրախ դէմքը նեանգաւ ախորժակաւոր։ Բայց նա զսպելով իր ներքին տհաճութիւնը, պատուիրեց գղիրին, որ գաշտից կանչէ իր որդիներից մի քանիսին, որ սպասաւորութիւն անեն, իսկ ինքը խաւտ և զարմանի պատրաստութիւն տեսնէ նրանց ճիւների համար։

Ֆաթթահ-բէկի երթևեկութիւնը այնպիսի մի սովորական բան էր ծերունի խաչօի մօտ, որ տանջէք գիտէին, թէ ինչ պատրաստութիւններ պէտք էին նրան հիւրասիրելու համար։ Այս պատճառով հէնց որ հարսները իմացան, թէ նա գալու է, իսկոյն մի քանի գառներ մորթել տուին, և սկսեցին մեծ կաթսաներով փլաւ պատրաստել, որովհետև ճանապարհ էին, որքան էլ սակաւ լինէր, դարձեալ բէկը իր հետ մի քանի կամ եռհասն մարդ կունենար։

Ֆաթթահ-բէկը քրդերի մի ամբողջ ցեղի պետն էր, որոնց աչխարհները արածում էին Ծ... գիւղի սահմանակից լեռների վրա։ Սակաւ չէր պատահում, որ հայ և քուրդ հովիւների մէջ ծագում էին կռիւներ, երբ քրդերը կամ աչխար էին գողանում, և կամ անցնելով սահմանից, սկսում էին իրանց հօտերը արածացնել հայերի արօտների վրա։ Բայց այդ կռիւները միշտ վերջանում էին առանց ծանր հետևանքների, որովհետև քրդերի ցեղապետ Ֆաթթահ-բէկը տանուտէր խաչօի ոչ միայն լաւ բարեկամն էր, բայց և քրիստոնեայ էր։ Նա կնքահայր էր գարձել տանուտէրի թոռներից մի քանիսին մկրտութեան խորհուրդի ժամանակ, իսկ տանուտէրը փոխադարձապէս կնքահայր էր եղել բէկի մի քանի որդիներին թլփատութեան ծէսը կատարելու ժամանակ։ Այսպէսով հայ տանուտէրի և քուրդ բէկի մէջ կազմվել էր խիստ սերտ յարաբերութիւն։

Բայց ինչու նա ախորժեց, երբ լսեց բէկի գալուստը, խաչօն ժլատ մարդ չէր, որ վախենար նրան իր մի խումբ ծառաների հետ հիւրասիրելուց, խաչօի սեղանը հայր Աբրահամի սեղանի նման ամեն մարդու առջև բաց էր։ Ամեն օր նրա տանը հաց էին ուտում բազմաթիւ պանդուխտներ և օտարականներ, խաչօն միշտ մի առանձին բաւականութեամբ էր արտասանում այն խօսքերը, թէ իր կեանքում առանց հիւրի սեղան չէ նստել։ «Հացը, ասում էր նա, Աստծոյ տուածն է և նրան է պատկանում. Աստծոյ աղքատները պէտք է կիսակրվին նրանից»։ Բայց ինչու ախորժեց նա, երբ լսեց բէկի գալուստը....

Նա յուս մտածութեան մէջ դուրս եկաւ տնից, այնտեղ գրանը կանգնած, սպասում էր, որ ընդունէ հիւրին։ Մի քանի գիւղացիներ, տեսնելով տանուտէրին, մօտեցան նրան։

—Աղացին, բէկը գալիս է, խօսեց նրանցից մէկը.—ով գիտէ, ինչ փոթացաւ կունենայ։

—Ծուրքը, երբ հայի տունն է գալիս, առանց փոթացաւի չէ լինում, պատասխանեց տանուտէրը ներքին գժգոհութեամբ։

Բլուրների ետևից երևացին նիզակների տուր ծայրեր, և մի քանի րոպէից յետոյ յայտնվեցան մի խումբ ձիաւորներ։

—Գալիս են, ասաց գիւղացիներից մէկը։

Տանուտէրի աչքերը հետևից լաւ չէին տեսնում, նայեց դէպի այն կողմը և ոչինչ չը նկատեց։

—Նրանք են, ձայն տուեց մի ուրիշ գիւղացի։

—Տղերք, ասաց տանուտէրը իր մօտ կանգնած գիւղացիներին, դուք այստեղ մնացէք, նրանց

Fonds A.R.A.M

կին Մավիամ 3 ր., Մինաս քահանայ Միրանեանց 3 ր., Պետրոս քահանայ Կուսիկեանց 5 ր., Յովսէփ Ախվերդեանց 25 ր., Գէորգ Կիրէյեանց 25 ր., Գէորգ Խեչոյեանց 3 ր., Գէորգ Պետրոսեանց 5 ր., Միքայէլ Միմոնեանց 10 ր., Մարտին Ջաչեանց 3 ր., Իսահակ Խումարեանց 3 ր., Ջաքար Խիմարեանց 5 ր., Յովհաննէս Տէրտէրեանց 10 ր., Գէորգ Լիսիցեանց 10 ր., Ստեփ. Կիրակոսեանց 10 ր., Պետրոս Պետրոսեանց 5 ր., Անդրէյ Եղիկեանց 10 ր., Գէորգ Պապպալեանց 10 ր., Գէորգ Պետրոսեանց 5 ր., Ստեփ. Տէր-Աբրահամեան 2 ր., Յով. Աղամեանց 3 ր., Մով. Անդրէոեանց 2 ր., Գէորգ Խումարեանց 1 ր., Խլարիոն Բագրատէ (վրացի) 3 ր., Ջոնթար Կիրակոսեանց 3 ր., Սարգիս Յակոբեանց 3 ր., Գաս. Նարիմանեանց 1 ր., Դաւիթ Շաբաթով (հրէայ) 3 ր., Գէորգ Գրիգորովեանց 1 ր., Ստեփան Խումարեանց 10 ր., Դոկտոր Станкевичъ 3 р., Աբել Եարալեանց 5 ր., Թաթոսեանց և վաճառականց 5 ր., Յով. Թաթուլեանց 1 ր., Ոզալոր Մամուլեանց 5 ր., Յովհաննէս Մինասեանց 2 ր., Նիկողայոս Սիմոնեանց 3 ր., Անդրէյ Մինասեանց 3 ր., Գէորգ Տէր-Յովհաննէսեանց 3 ր., Միքայէլ Մէյրապեանց 3 ր., Անդրէյ Աւագեանց 3 ր., Սարգիս Յովսէփեանց 1 ր., Բազդան Օհանեանց 10 ր. Յով. Աթէնեանց 1 ր., Յարութիւն Կիրակոսեանց 1 ր., Աղէք. Շուլեանց 10 ր., Միմէօն Դեմուրեանց 1 ր., կարապետ Բաջազեանց 1 ր., Յով. Ղարախանեանց 3 ր., Բազդան Յարութիւնեանց 5 ր., Գրիգոր Իշխանեանց 1 ր., Գաբրիէլ Սեփերդուլով (Վրացի) 5 ր., Յով. Մամուլեանց 10 ր., Գէորգ Յովակիմեանց 3 ր., կարապետ Եղիայեանց 5 ր., Մարգ. Շավերդեանց 1 ր., Վաղարս Ամնագեանց 2 ր., Խաչատուր Ղարագուլեանց 1 ր., Յովհաննէս Նարինեանց 2 ր., Ոզալոր Ճեզելեանց 1 ր., Միքայէլ Մանուչարեանց 1 ր., Ջաքար Լիմնագեանց 1 ր., եսայի կարավուր (վրացի) 1 ր., Մեսրոբ Նարիմանեանց 1 ր., Գրիգոր Սիմոնեանց 3 ր., Յովհաննէս Գրիգորեանց 1 ր., Նիկողայոս Օրցիեանց 5 ր., Նիկողայոս Բազդասարեանց 1 ր. Ամբողջ գումարն է 404 րուբլ, որից հանելով փոստի ծախս 3 ր. սրա հետ ուղարկում եմ 401 ր., որ խնդրեմ հասցնէք վանի սովաժանջներին։

Մինաս քահանայ Միրանեանց

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒԻՐԵՐ

—

Ընթերցողին յայտնի է որ մենք սրդէն ուղարկեցինք յոգուտ վանի սովահանջների 3200 րուբլ և խմբագրութեան մէջ մնում էր 93 ր. 15 կ., Դորանից յետոյ հաւաքվեցաւ դարձեալ 992 ր. 74 կ., որ միացրած 93 ր. 15 կ. հետ կանէ 1085 ր. 89 կ., փետրվարի 28-ին ուղարկեցինք այդ գումարից սովալուկներին խնամող Կ. Պոլսի կենտրոնական մանուածոգովին 1000 րուբլ, իսկ հանելով միացրած 85 ր. 89 կ., գումարից հեռագրի ծախսը 3 ր. 25 կ., մնում է ուրեմն խմբագրութեան մէջ 82 ր. 64 կ.։ Այդպիսով երկու չաբաթվայ ընթացքում մենք ուղարկեցինք յոգուտ Թիւրքիայի հայ սովահանջների 4200 րուբլ։

—

Մենք շատ կողմերից լսում ենք գանգատներ ԹԻՖԼԻՍի փոճակի թեմական վերատեսուչ պ. Գէորգ Բարխուդարեանցի դէմ, թէ նա շատ անհոգ է և թոյլ իր պարտաւորութիւնների վերաբերութեամբ։ Ասում են որ պարոնը բոլորովին անտես է առնում աղքային դպրոցների դրութիւնը, և ամբողջ օր նրան թիֆլիսի բուլվարներում զբօսնելիս են պատահում։ Ըրքան յայտնի է պարոնը ստանում է տարեկան 2000 րուբլ ռոճիկ։

—

Փետրվարի 29-ին «Մշակը» ունէր սրդէն 870 բաժանորդ։ Ուրեմն այս տարի հազար բաժանորդ ունենալու համար մեզ պակաս է միայն 130 բաժանորդ։ Յոյս կայ, ուրեմն, որ և այս տարվայ ընթացքում մենք կունենանք հազար բաժանորդ։

—

Այս տարի «Մշակը» հատով շատ լաւ է ծախվում ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ։ ԵԹԷ Թիֆլիսում բաժանորդ քիչ ունենք, գոնէ մխիթարական է որ հատով շատ է ծախվում մեր թերթը։

—

Ստացանք յոգուտ վանի սովահանջների 29 րուբլ ԹԻՖԼԻՍԻՄԻ բնակվող ախալցխացի և աւէլքանդրապոլցի հետեւեալ անձինքներից։ Ախալցխացիք. Օրիորդ Գայիանէ Զարքաղեան 2 ր., Ստեփան Աւետիսեան 5 ր., Նիկողայոս Սիրունեան 5 ր., Գրիգոր Սողոմոնեան 5 ր., Յարութիւն Մինասեան 3 ր., վաղարշակ Խաչատուրեան 2 ր., Համազասպ Խոճիկեան 1 ր., Ալէքսան դրապօլցիք. Գէորգ Ջամամաճեան 3 ր., Պաղտասար Անժեղիկեանց 1 ր., Մէլքոն Ապաճեան 1 ր. և Մնացական Ղշղճեան 1 ր.։ Ընդամենը 29 ր.։

—

ԱԽԱԼՑԽԱՑԻՑ մեզ գրումն, փետրվարի 21-ից

Ձիաները բռնեցէք, խոտ և գարի տուեցէք, մինչև մերոնք կը դան գաշտից։

Մօտեցաւ բէկը մի խումբ զանազան տեսակ որտրդական չներով և քսանից աւելի ձիաւորներով, որոնք իր հեռաւ և մօտ ազգականներն էին, և որոնց թիկնապահների նման իրանից չէր հեռացնում։ Նա այսօր նստած էր մի գեղեցիկ կապտագոյն արաբական նժոյգի վրա, որի բոլոր առագէնը զարդարած էր արծաթով և փայլուն ակներով։ Ինքը բէկը քառասուն տարեկան հասակից անցած մի տղամարդ էր, բայց տեսնողը կը մտածէր, թէ եռասուն տարեկան երիտասարդ է, վայելչակազմ, հակայատիպ և այրական գէմքով։ Նրա հագուստը տոքից ցգլուխ բոլորացած էր բնհնդից, թանգագին կերպասից, ասղնագործած ոսկի թելերով, գէնքերը նոյնպէս զարդարած էին ոսկով և արծաթով։

Ջանաւաէրը, տեսնելով նրան, մի քանի քայլ առաջ գնաց և կանգնեց խրամի մօտ, որ փորած էր ջուր անցկացնելու համար։ Խրամի վրա ձգած էր մի կամուրջ, որտեղից պէտք է անցկենար բէկը, բայց նա, փոխանակ կամուրջից անցկենալու, խթեց իր ձիու կողքը, ձին փռնչաց, ծառ նման թռաւ ահագին խրամից, և մի քանի զարմանալի պտոյտներ գործելով, սիգալով կանգնեց առաւտէրի մօտ։

—Ի՞նչպէս է, հաւանում ես, քաւոր Խաչո, հարցրեց բէկը, ձեռքով գգուելով նժոյգի սիրուն բաշը.—դու ձիաներ ճանաչում ես. ինչպէս է։

—Աստուած թող հեռու պահի չար աչքից, շատ գեղեցիկ է, ինքը Գօթողլին էլ չէ ունեցել մի այսպիսի ձի. ուղիղ քեզ արժանի է, պատասխանեց առաւտէրը մօտենալով և իր ձեռքը քսելով նժոյգի պարանոցին։—Ո՞րտեղից գտար, դու այսպիսի ձի չունէիր։

—Նոր ընծայ եմ առացել Արզրումի վալիից, պատասխանեց ուրախացած բէկը,—վալին այդ նժոյգը իր զոյգ աչքերի հետ չէր փոխի, բայց ուզարկեց իր բարեկամին. Նա այդ ձին ընծայ էր առացել Հալէբի չէյխից։

—Գեղեցիկ ձի է, կրկնեց առաւտէրը։

Բէկը ազնուական այդ գովասանութիւններով, կրկին խթեց նժոյգի կողքը, նա մի քանի գարմանալի թափչքներ գործեց, մի քանի ճարպիկ պտոյտներ տուեց առաւտէրի դրան հրապարակի վրա, և այդ բոլոր գործողութիւնների մէջ երեւում էր ազնիւ երիվարի գեղեցիկ յատկութիւնները և նրա սանձը կառավարող տղամարդի հմտութիւնը ամենի ձիաներ զսպելու մէջ։

Ցետոյ նա ցած իջաւ, և սանձը յանձնելով իր ծառաներից մէկի ձեռքը, պատուիրեց, որ մանաձէ, որովհետև ձին բաւական քրտնած էր։

Ջանաւաէրը իր պատուելի հիւրի ձեռքից բռնած, մտան օգան (հիւրանոցը), որ մինչև նրանց գալը, բաւական զարդարած և կարգի էր դրած։

Յատակը սփռած էր պարսկական թանկագին գորգերով. պատերի մօտ մինը միւսի վրա շարված էին փափուկ բարձեր նստելու և թիկն տալու համար, և մի գեղեցիկ օճոց յատկապէս պատրաստված էր բէկի բազմոցի համար։

Այժմ առաւտէրը, հրաւիրելով իր հիւրին նստել, ասաց իրանց երկրում ընդունված քաղաքավարական ոճով.

—Իմ տունը ձեր տունն է. ոչքիս և գլխիս վրա տեղ ունիք. ես ձեր խնամարկ ծառան եմ. որդիքս ձեր սորուներն են, իսկ կանայքս՝ ձեր աղախինները. բարով և հազար բարով էք եկել. ամէն ինչ որ ունեմ, ձեզ ափէչքէշ է։ Հրամեցէք, հրամեցէք, նստեցէք, խնդրեմ։

Բէկը շնորհակալութիւն յայտնեց, և խաչօ որդիներից մէկը մօտենալով, ամներից հանեց նրա կարմիր կօշիկները, և նա առաջացաւ, նստեց իր համար պատրաստված բարձի վրա, որ բռնում էր հիւրանոցի պատուաւոր կողմը։ Նրա մօտ նստեցին, որպէս մերձաւորներ, իր հօրեղբօր որդիներից երկուսը, և մի քանի աւրիշ ազգականներ։ Ջաւտաւերի մի մասը մնաց օդայի մէջ, և ձեռքները իրանց գօտիներում խրած սարճանակների վրա գրած, խոնարհութեամբ կանգնել էին բէկի սպասում։ Իսկ ծառաների միւս մասը դուրս գնաց, հոգ տանելու օրտրգական չներին և ձիաներին, որ նոյն ժամանակ վայելում էին առաւտէրի մարտկի բարիքները։ Թէ բէկը և թէ իր ծառաները բոլորը զինուորված էին սրերով, վահաններով, սարճանակներով, հրացաններով և նիզակներով, որոնց իրանից չը հեռացրին, թէև բարեկամի տուն մրտած։ Գուրգը թէ իր տեղում և թէ դրսում, թէ խաղաղութեան ժամանակ և թէ կռուի ժամանակ, զէնքերը իր մարմնից չէ հեռացնում. Զէնքը քրդի մարմնի անբաժան անդամներից մէկն է։

Խաչօի որդիներից մի քանիսը, որ այդ ժամանակ դարձել էին դաշտից, անդադար դուրս էին գալիս և ներս մտնում, կատարելով հօր զանազան պատուէրները, բայց նրանց վրա զէնքեր չը կային։ Սկզբում փոքրիկ, նախշուն գինիջանների մէջ մատուցին սուրճ առանց շաքարի։

—Ո՞ւր է Ստեփանիկը, չէ երևում, հարցրեց բէկը,—ես ասացել եմ այստեղ գալու ժամանակ սուրճը միշտ նրա ձեռքից ընդունել։

Ջանաւաէրը, թագցնելով իր ներքին ահաւորութիւնը, հրամայեց, որ կանչեն Ստեփանիկին։

Ներս մտաւ Ստեփանիկը, ութսունհինգ ժպիտը փայլում էր նրա անմեղ դէմքի վրա. Նա մօտեցաւ բէկին և համբուրեց նրա ձեռքը։ (Քրդի ցեղապետները իրանց ձեռքը համբուրել են տալիս)։ Բէկը շոյելով նրա մետաքսանման մազերը, ասաց.

—Դու գիտես, թէ ինչ լաւ բան եմ բերել քեզ համար։

—Գիտեմ, պատասխանեց Ստեփանիկը կարմրելով.—մի գեղեցիկ այծեամի ձագ է. տարայ խոտ առեցի, չը կերաւ։

—Ցետոյ էլ, նա արդէն ստացել է իր ընծան, ասաց բէկը, դառնալով դէպի առաւտէրը։

—Գիտէի, որ ինձ համար է, պատասխանեց Ստեփանիկը,—ես էլ տարայ։

—Դէ, հիմա գնա, խաղա քո այծեամի հետ, ասաց բէկը։

Պատանին գլուխ տուեց և հեռացաւ։

—Շատ խելօք տղայ է, խօսեց բէկը Ստեփանիկին գնալուց յետոյ։—Ըրեկ, նա դժգոհ է ձիուս, երբ ամէն անգամ, ես այստեղ գալու ժամանակ, ինձանից մի ընծայ չէ առնում։

որ կայսրի գահակալութեան օրվայ հանդէսը այդ տեղ աւելի փառաւոր անցաւ քան թէ գուցէ մրւս գլխաւորական քաղաքներում։ Օրվայ մէջ նշանաւոր անցքը այն էր, որ հայոց օրիորդական և ազգայոց դպրոցների բոլոր աշակերտները թուով մօտ 900 ժողովել էին մի ընդհանուր դահլիճում առաւտ քաղաքային ուսումնարանի աշակերտների հետ կայսրի համար մաղթանքներ կատարելու։ Տեսարանը սրտաշարժ էր. հայ, հրէայ, վրացի և մահմետական երեխայք, այդ օրը մի զգացմունքով էին ոգևորված. քաղաքագլուխը խօսեց մի ազդու ճառ, որի մէջ ասեց. «Ձեր Թիւր՝ մի ուժեղ բանալին է և հիանալի է ձեր զէնքը. ձեր զէնքը գիրքն է, որից, ի միջի այլոց պիտի սովրէք և այն, որ լինէք հաւատարիմ հպատակներ պետութեան և օգտակար անդամներ այն հասարակութեան, որին դուք պատկանում էք»։ Դեղամանի այս ճառը, որ տասնեայ ուսուերէն լեզուով, երեխաների կողմից ուժգին ծափահարութիւն յարուցեց։ Մաղաքագլուխը յետոյ քաղաքագլուխը անօրինեց մի պուդ քաղցրեղէն բաժանել մանուկներին։

—

ԵՐԵՒԱՆԻՑ մեզ գրում են. «Փետրվարի 18-ին կայացաւ Դումայի նիստը։ Դուման գրեթէ միաձայն վճռով արդար ճանաչեց քաղաքագլուխ Ղորդանեանցին իր գործունէութեան մէջ, իսկ Հայի Միրզա Հաւսէյն բէգից վճռից մեծաւորապէս 2000 ր. ժեան պահանջել։»

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԹԻՒՐՔԻԱ

—

Լրագիրները լուր յայտնեցին, որ Բ. Դուռը պիտաւորութիւն ունէր վերակազմել իր գործերը։ Գործերի վերակազմութեան նախագիծը, որ արդէն հաստատված է սուլթանից, թէ առաջ և թէ այժմ գաղտնի է պահվում։ Լրագիրները միայն հետևեալ տեղեկութիւններն են յայտնում այդ վերակազմութեան մասին։

Ֆինուրական մինիստրութեան բիւգժէտը կը լինի միայն 4,000,000 լիրաւ։ Գործերի թիւը կը պակասացնվի մինչև 100,000 մարդու։ Ութաքանչիւր տարի գործերի թիւը լրացնելու համար կը հաւաքեն 40,000 երիտասարդներ 20 տարեկան հասակի, ազգութեան և կրօնի մէջ զանազանութիւն չը գնելով։ Գործող գործերի ծառայութեան ժամանակամիջոցը կը լինի 3—4 տարի։ Երեք տարի ծառայութեան ժամանակամիջոց նշանակվում է հեռաւոր գործերի համար, իսկ չորս տարի արտիլերիայի և ինժեներների համար։ Ծառայութեան ժամանակամիջոցը լրացնելուց յետոյ, գործերը առաջ բէդիվի մէջ կը հաշուեն, իսկ յետոյ մուսաւիֆլուգումի գործող գործերի բաժանմունքների թիւը մտադիր են հասցնել 300 մարդուս, իսկ առաջ 450 էր լինելու։ Գործող գործերի բաժանելը մտադիր են հաւասարակշռել բէդիվի ուժեղացնելով։ Կայսերութեան ամրոզջ երկիրը մտադիր են 11 զինուորական շրջանների բաժանել, այդ շրջաններից իւրաքանչիւրը խաղաղ ժամանակ կունենայ 12 բաժանմունքներից կազմած գործող գործերի մի դիվիզիա, իսկ պատերազմի ժամանակ, բացի այդ մի դիվիզիա բէդիվներից կազմած։

Ահա այն բոլորը, որ առ ժամանակ յայտնի է Թիւրքայ գործերի վերակազմութեան մասին։ Զը նայելով այդ տեղեկութիւնների պակասութեանը, այնուամենայնիւ կարելի է իմանալ, որ գործերի վերակազմութիւնը հիմնված է յայտնի սկզբունքների վրա։ Այդ սկզբունքները հետևեալներն են. 1) զինուորական վարչութեան բարձր իշխանութեան հակակենտրօնացնելը, 2) ընդհանուր զինուորական դրութիւն, առանց գանազանութիւն դնելու կրօնի և ազգութեան մէջ և 3) զինուորական ծախսերի պակասեցնելը։

Հակակենտրօնականութեան գաղափարը առհասարակ անյարմար է մահմետական աշխարհի համար, մանաւանդ այժմ, երբ ինքը սուլթանը իր գործունէութեամբ հակառակն է հաստատում. չը հաւատալով ոչ ոքի և ոչնչի, սուլթանը ինքը ամեն գործի մէջ խառնվում է։ Գործերի այսպիսի դրութեան ժամանակ Թիւրքիայի զինուորական կազմակերպութիւնը

բարիքները։ Թէ բէկը և թէ իր ծառաները բոլորը զինուորված էին սրերով, վահաններով, սարճանակներով, հրացաններով և նիզակներով, որոնց իրանից չը հեռացրին, թէև բարեկամի տուն մրտած։ Գուրգը թէ իր տեղում և թէ դրսում, թէ խաղաղութեան ժամանակ և թէ կռուի ժամանակ, զէնքերը իր մարմնից չէ հեռացնում. Զէնքը քրդի մարմնի անբաժան անդամներից մէկն է։

Խաչօի որդիներից մի քանիսը, որ այդ ժամանակ դարձել էին դաշտից, անդադար դուրս էին գալիս և ներս մտնում, կատարելով հօր զանազան պատուէրները, բայց նրանց վրա զէնքեր չը կային։ Սկզբում փոքրիկ, նախշուն գինիջանների մէջ մատուցին սուրճ առանց շաքարի։

—Ո՞ւր է Ստեփանիկը, չէ երևում, հարցրեց բէկը,—ես ասացել եմ այստեղ գալու ժամանակ սուրճը միշտ նրա ձեռքից ընդունել։

Ջանաւաէրը, թագցնելով իր ներքին ահաւորութիւնը, հրամայեց, որ կանչեն Ստեփանիկին։

Ներս մտաւ Ստեփանիկը, ութսունհինգ ժպիտը փայլում էր նրա անմեղ դէմքի վրա. Նա մօտեցաւ բէկին և համբուրեց նրա ձեռքը։ (Քրդի ցեղապետները իրանց ձեռքը համբուրել են տալիս)։ Բէկը շոյելով նրա մետաքսանման մազերը, ասաց.

—Դու գիտես, թէ ինչ լաւ բան եմ բերել քեզ համար։

—Գիտեմ, պատասխանեց Ստեփանիկը կարմրելով.—մի գեղեցիկ այծեամի ձագ է. տարայ խոտ առեցի, չը կերաւ։

—Ցետոյ էլ, նա արդէն ստացել է իր ընծան, ասաց բէկը, դառնալով դէպի առաւտէրը։

—Գիտէի, որ ինձ համար է, պատասխանեց Ստեփանիկը,—ես էլ տարայ։

—Դէ, հիմա գնա, խաղա քո այծեամի հետ, ասաց բէկը։

Պատանին գլուխ տուեց և հեռացաւ։

—Շատ խելօք տղայ է, խօսեց բէկը Ստեփանիկին գնալուց յետոյ։—Ըրեկ, նա դժգոհ է ձիուս, երբ ամէն անգամ, ես այստեղ գալու ժամանակ, ինձանից մի ընծայ չէ առնում։

—Նա մեզ չունի, դուք էք այսպէս սովորացրել, բէկ, պատասխանեց առաւտէրը, ակամայ ծիծաղելով։

—Ա՛խ, ինչ լաւ սարեր են ձեր սարերը, քաւոր Խաչո,—փոխեց բէկը իր խօսքը.—աւելն քաղցում հանդիպում ես որսի. այծեամները, եղնիկները, եղջերուները խումբերով են մեզ գալիս. կաքաւներին և վայրենի աղաւնիներին հաշիւ չը կայ։ Այդ այծեամը, որ առացաւ Ստեփանիկը, իմ բարեկամները բոլորովին կենդանի բռնեցին։ Բայց մի տեսնէիք, ինչ լաւ բարակներ ունեմ այժմ. մի զոյգ նոր առացայ Զիլանցիների ցեղապետից. փոխարէնը ես մի զոյգ ջորի ուղարկեցի։ Բայց խօսքը մեր մէջը թող մնայ, ջորիները մենք դեռ նոր էինք խլել Մէքքայի պարսիկ ուխտաւորներից։ Բայց բարակները հրաշալի են, մտքից աւելի արագ են թռչում։

Բէկի խօսակցութիւնը ամրոզջ ժամանակ վերաբերում էր իր ձիերին, որտրդութիւններին, ձիերին, աւազակութիւններին և զանազան տեսակ քաջագործութիւններին, որոնց մասին մի առանձին բաւականութեամբ էր խօսում։ Ջանաւաէրը խաչօին, թէև ձանձրալի էին այդ ցիմարութիւնները, բայց նա համբերութեամբ լսում էր, և երբեմն իր կողմից համակրութիւն էր ցոյց տալիս։

Արդէն ճաշի ժամանակ էր։ Ցատակի վրա տարածեցին սեղանի սփռոցը և նրա վրա չարեցին ահագին ափսէներով փլաւ և խորոված ամրոզջ գառներ։ Մի քանի ամանների մէջ գրած էին զանազան տեսակ քաղցր չէրբէթներ, կամ մածունից պատրաստած թանապուր, որ խմում էին մեծ ջերմներով։ Ոգելից ըմպելիքներ չը կային։ Ըստ կանոնի ուտել և խմել։

—Դուք ձեր ոչխարները դեռ չէք ուղարկել արօտ, հարցրեց բէկը առաւտէրից։

—Դեռ չենք ուղարկել, պատասխանեց առաւտէրը.—դեռ եղանակի վրա յոյս չէ կարելի դնել. այդ մեր ապրիլ ամիսը իր վերջին գժութիւններն ունի, սպասում եմ, մինչև անցկենայ։

—Ջերմը ու ցուրտը Աստուծոյ ձեռքումն է,

Fonds A.R.A.M

հապիւ թէ կարելի լինի հակակենտրօնական նահանգների վրա հիմնել, երբ այս վերջին կազմակերպութեան ժամանակ պէտք ուրիշների այժերը և բարեմասնութիւնը պէտք է կատարեալ հաւասարակշռութեան մէջ նկատի ունենալով, գիմուրական այդ վերանորոգութիւնը միայն թղթի վրա կը մնայ, առանց իրագործվելու, մանաւանդ որ թէ գիմուրական մինիստրութեան գլխաւորը և թէ նրա օգնականները մնում են նոյն Օսմանփաշա, նոյն Գերվիշ-փաշա և այլն, այսինքն այնպիսի անձինք, որոնք ծնվել են հին ձևի ժամանակ և որոնք ամեն տեսակ վերանորոգութիւնները անկարելի գործ են համարում:

Ընդհանուր գիմուրագրութեան գաղափարը Թիւրքիայի համար ամենի օտար և ամենի անիրագործելի է: Այդ հարցի մասին իւրաքանչիւր Թիւրք շատ որոշ է խօսում: Ընդհանուր գիմուրագրութիւնը ամենի է թէ Թիւրքերի և թէ քրիստոնեաների համար: Քրիստոնեաներին Մահմեդի օրէնքների կարգում կանգնեցնելը բոլորովին հակառակ է Թիւրքական պետական և կրօնական կազմակերպութեանը: Թիւրքաց օրէնքների կրօնական ըմբռնութիւնների վրա հիմնած կազմակերպութեան այժը կը մնայ քրիստոնեայ տարրի պատճառով: Կրօնական բաժանումն, առելութիւն և արհամարհանք, փոխադարձ անհաւատարմութիւն, այս բոլորը կը տիրեն Թիւրքաց օրէնքի մէջ: Քրիստոնեայ ժողովուրդները, որոնք գարերով տարուկներ են եղել, կորցրել են գիմուրին հարկաւոր բարոյական յատկութիւնները, գիմուրական ոգին: Անկասկած այդ քրիստոնեաների գիմուրական ոգին և ապագայը կարելի է նորից գարթեցնել, բայց գարթեցնող այժը երբէք չէ կարող գինել կիսալուսնի դրօշակը, այն դրօշակը, որ գարերով աշխատել է ոչնչացնել այդ ոգին, որ գարերով ձգտել է քրիստոնեաներին բարբարոսներ գարձնել: Այդպէս են մտածում իրանք Թիւրքերը քրիստոնեաների գիմուրական ծառայութեան մասին: Իրանք քրիստոնեաները աւելի էլ Թշնամութեամբ են վերաբերվում այդ նոր հարցին: Քրիստոնեաները առում են Թիւրքերին, խորը համոզված են Թիւրքիայի քայքայման մէջ և նրանից իւրաքանչիւր ազգութիւն, բացի հայերից, հակվում են այս կամ այն պետութեան կազմելու, երբ հայերն էլ ձգտում են անկախութիւն ստանալ, ուրիշ իրանց արիւնով Թիւրքիայի պաշտպանելը բոլորովին ձեռնտակար է քրիստոնեայ ժողովուրդների բարոյական և կենսական շահերին:

Այդ վերանորոգութեան աջողութեանը ոչ ոք չէ հաւատում, այդ գործի վրա ամենքը նայում են բնչպէս դատարկ ֆրազների վրա, որոնցով Թիւրքիան կամենում է գրաւիչ ձևացնել արևմտեան Եւրոպային և նրանից փող ստանալ:

Բոլոր այդ ստածների ճշմարտութիւնը հաստատում է և նրանով, որ կատարութիւնը այնպիսի հնչուն թեամբ է վերաբերվում դէպի այդ գլխաւոր վերանորոգութիւնը, որ կարծես նա բոլորովին բազապրիալ չը լինի: Իւրաքանչիւր պետութեան գիմուրական կազմակերպութեան մեքենան աւելի բազապրիալ է լինում, երբ այդ պետութեան մէջ գոնա զան ազգութիւններ են ապրում և այդ ազգութիւններից կազմվում են զօրքերը: Թիւրքիայի գիմուրական կազմակերպութեան մեքենան աւելի էլ ժուժկալ պէտք է լինի:

Բ. Դաւոր գիմուրական ծախսերի քշացնելը սրտով ցանկանում է, նա մի անգամ զօրքերին 48 ամիս ռոճիկ չը տուեց: Իր նպատակին հասնելու համար Թիւրքաց կառավարութիւնը կամենում է զօրծող զօրքերի Թիւրը պակասեցնել: Այդ միջոցը մասամբ հասնում է նպատակին: Ծախսերը մասամբ միայն կը պակասեն, որովհետև խնայած գումարի մասը հարկաւոր կը լինի ուժեղացած Էգիպտի զօրքերի վրա ծախսելու:

ԻՏԱԼԻԱ

—

Հռօմից «Голосъ» լրագիրը առաջել է հետևեալ թղթակցութիւնը:

Ալն կրիզիսը, որ տիրում էր Թէ կառավարութեան, Թէ ազգային ժողովի և Թէ նախարարների մէջ, վերջապէս վճռվեցաւ: Լաւ Թէ վատ այնու ամենայնիւ վճռվեցաւ: Բազաւորը ինքը բաց արեց պարլամենտը, որի բացման ժամանակ ներկայ էր և Բազուհին: Բազան և մի նոր սենատորներին նշանակելու հրամանը կարդացվում էր բոլոր փողոցներում:

Իտալիան վերջապէս հանգիստ շունչ քաշեց: Բայց այդ հանգստութիւնը երկար կը տևի Թէ ոչ, ոչ ոքին յայտնի չէ: Պարլամենտական խառնակութիւնները, մինիստրների անհամաձայնութիւնը, ամենատհրաժեշտ վերանորոգութիւնների անկատարելը անկարողութիւնը, չափազանց խլացրել էին Իտալիայի ներքին գործերը: Պարլամենտի երկու Թշնամական կուսակցութիւնների ներկայացուցիչները, հանրապետական Կայրոլի և բռնապետական Դեպրետիս, որոնք երեք տարի շարունակ պատերազմում էին միմեանց հետ և մօտաւորապէս իւրաքանչիւր վեց ամիսկից յետոյ խլում էին միմեանցից մինիստրական պաշտօնը աշունքին միացան և մէկ մինիստրութիւն կազմեցին: Պարզ երևում է, որ խառնակութիւնը չափազանց էր և այն ուարկան, որի պատճառով հակառակորդները միացան, չափազանց նշանաւոր: Այդ առարկայի նշանաւորութիւնը ստիպեց հակառակորդներին միանալ: Այդ առարկան հարկերի և ուրիշ մի քանի հարցերի օրէնքի վերանորոգութիւնն էր:

Բայց իւղի և ջրի այդպիսի անակնկալ միութիւնը ցանկալի հետևանքներ չունեցաւ և մինիստրութեան գործերը առաջ չէին գնում: Մինիստրները ազգային ժողովի մէջ կարողանում էին մի բան անել, բայց նոքա անկարող եղան սենատը համաձայնեցնել ազգային ժողովի հետ:

Իտալիան սահմանադրութեան յօդուածներից մէկը իրաւունք է տալիս Բազաւորին սենատորներ նշանակել և այդ յօդուածը նշանակելի սենատորների Թիւը չէ չափաւորում: Այդ դէպքում Բազաւորը, ընտրելով սենատի անդամներին, ի նկատի է ունենում, Թէ նոքա ինչքան կարող են օգնել առաջարկող մինիստրին այս կամ այն հարցը սենատի մէջ անցկացնելու համար: Երբ հռօմում յայտնի եղաւ որ Բազաւորը մտադիր է օգուտ քաղել յիշեալ իրաւունքից, բոլոր ազատամիտ տարերը Իտալիայում ժողովվեցին: Ամենից առաջ վշտացած էին սենատի անդամները, որոնց պէտք է հեռացնէր Բազաւորը և նրանց տեղ նորերին նշանակէր և այդպիսով սենատի միաձոնութիւնը պէտք է աննշան փոքրամասնութիւն դարձնէր: Վրդովված էր սենատի մէջ, վերջապէս վճռվեցաւ: Լաւ Թէ վատ այնու ամենայնիւ վճռվեցաւ: Բազաւորը ինքը բաց արեց պարլամենտը, որի բացման ժամանակ ներկայ էր և Բազուհին: Բազան և մի նոր սենատորներին նշանակելու հրամանը կարդացվում էր բոլոր փողոցներում:

Իտալիան վերջապէս հանգիստ շունչ քաշեց: Բայց այդ հանգստութիւնը երկար կը տևի Թէ ոչ, ոչ ոքին յայտնի չէ: Պարլամենտական խառնակութիւնները, մինիստրների անհամաձայնութիւնը, ամենատհրաժեշտ վերանորոգութիւնների անկատարելը անկարողութիւնը, չափազանց խլացրել էին Իտալիայի ներքին գործերը: Պարլամենտի երկու Թշնամական կուսակցութիւնների ներկայացուցիչները, հանրապետական Կայրոլի և բռնապետական Դեպրետիս, որոնք երեք տարի շարունակ պատերազմում էին միմեանց հետ և մօտաւորապէս իւրաքանչիւր վեց ամիսկից յետոյ խլում էին միմեանցից մինիստրական պաշտօնը աշունքին միացան և մէկ մինիստրութիւն կազմեցին: Պարզ երևում է, որ խառնակութիւնը չափազանց էր և այն ուարկան, որի պատճառով հակառակորդները միացան, չափազանց նշանաւոր: Այդ առարկայի նշանաւորութիւնը ստիպեց հակառակորդներին միանալ: Այդ առարկան հարկերի և ուրիշ մի քանի հարցերի օրէնքի վերանորոգութիւնն էր:

Բայց իւղի և ջրի այդպիսի անակնկալ միութիւնը ցանկալի հետևանքներ չունեցաւ և մինիստրութեան գործերը առաջ չէին գնում: Մինիստրները ազգային ժողովի մէջ կարողանում էին մի բան անել, բայց նոքա անկարող եղան սենատը համաձայնեցնել ազգային ժողովի հետ:

Իտալիան սահմանադրութեան յօդուածներից մէկը իրաւունք է տալիս Բազաւորին սենատորներ նշանակել և այդ յօդուածը նշանակելի սենատորների Թիւը չէ չափաւորում: Այդ դէպքում Բազաւորը, ընտրելով սենատի անդամներին, ի նկատի է ունենում, Թէ նոքա ինչքան կարող են օգնել առաջարկող մինիստրին այս կամ այն հարցը սենատի մէջ անցկացնելու համար: Երբ հռօմում յայտնի եղաւ որ Բազաւորը մտադիր է օգուտ քաղել յիշեալ իրաւունքից, բոլոր ազատամիտ տարերը Իտալիայում ժողովվեցին: Ամենից առաջ վշտացած էին սենատի անդամները, որոնց պէտք է հեռացնէր Բազաւորը և նրանց տեղ նորերին նշանակէր և այդպիսով սենատի միաձոնութիւնը պէտք է աննշան փոքրամասնութիւն դարձնէր: Վրդովված էր սենատի այն կուսակցութիւնը, որ կարծում էր Թէ իր անդամների Թիւը կը պակասի, վրդովված էին այն մարդիկ, որոնք յոյս ունէին ժողովրդից ընտրվել:

Ժողովները բացանելուց առաջ ժողովուրդի մէջ լուր էր տարածվել, որ Բազաւորը ներկայ չի գտնվիլ: Այդպիսի լուրերը միշտ վրդովում են հասարակութիւնը իւրաքանչիւր սահմանադրական պետութեան մէջ: Վերջապէս խօսում էին, որ Բազաւորը մտադիր է 60 սենատորներ նշանակել: Ամեն բան հաստատում, երբ Բազաւորը ներկայացաւ պարլամենտը և մի կարճ ճառով նրան բացառ. վերջապէս յայտնի եղաւ, որ ենթադրված 60 սենատորների տեղ, Բազաւորը միայն 26 է նշանակել: Բազաւորի ճառը ոգևորութեամբ ընդունվեցաւ:

Նոր նշանակված սենատորների մասին այսքան միայն յայտնի է, որ նոքա կառավարութեան իւրաքանչիւր առաջարկութիւնը կը պաշտպանեն:

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 29 փետրվարի: «Правит. Вѣстникъ» լրագիրը հաղորդում է, որ ժանդարմների շէֆ գեներալ Դրենտելն իր խնդրի համեմատ արձակված է իր պաշտօնից և նշանակված է Պետական Խորհուրդի անդամ, Ճեպով գեներալ-ադիւտանտի կոչման մէջ:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 29 փետրվարի: Պետական բանկի 5% տոմսակն առաջին շրջանի արժէ 94 ր., երկրորդ 92 ր. 75 կ., երրորդ 93 ր. 50 կ., չորրորդ 93 ր.: Ներքին 5% տոմսակը արժէ 225 ր. 50 կ., երկրորդ 224 ր. 25 կ., արևելեան առաջին փոխառութեան տոմսակը 89⅝ ր., երկրորդ 90 ր., երրորդ 90 ր., ոսկի 7 ր. 77 կ.: Ռուսաց 1 րուբլ Լօնդօնի վրա 25⅜ պէնս, առ սաց 100 րուբլ Գերմանիայի վրա 127 մարկ 25 պֆ., Փարիզի վրա 265 ֆր. 25 սանտիմ: Ծրագրութիւնը ամուր է:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 1 մարտի: Երէկ Ս. Պետերբուրգից Էգիպտոսի գործին տանող երկաթուղու գնացքը 390-ը վերստի վրա պատահած ապրանքի գնացքին: Երկու վագոններ կատրված են: Մարդկերանցը տարարագրութիւն չէ պատահել:

խմբագիր—հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

—Ստեփանիկ, ես տեսնում եմ, դու անասունները սիրում ես, դրա համար ես կուզարկեմ քեզ իմ նորահաս քուռակներից մէկը:

—Ջհաներ չեմ սիրում:

—Ապա ինչ ես սիրում:

—Ահա այսպիսի այծեամներ, եղջերուներ, կաքաւներ եմ սիրում:

—Շատ լաւ, դրանից յետոյ իմ ոսկերից որն կենդանի մնացած կը լինի, քեզ համար կուզարկեմ:

Ծառաները իմացան տուին, Թէ ձիաները պատրաստ են:

Բէկը չնորհակալութիւն յայտնելով տանուտէրին, դուրս եկաւ նրա տնից, դրան առջև կանգնացրել էին գեղեցիկ նժոյգը: Ինքը ծերունի խաչոն ձիու ասպանդակը բռնելով, նստեցրեց բէկին: Դա պատուի մեծ նշան էր, որով տանուտէրը ցոյց էր տալիս իր ծառայութիւնը դէպի պատուելի հիւրը: Նստելով ձիու վրա, թուրդ ցեղապետը չոքեցց ձեռքի երկայն նիզակը, խաղացրեց ձին, և մեծ բարով ասելով տանուտէրին, հեռացաւ: Ծերունին երկար անշարժ կանգնած, նրա ետևից նայում էր: Նա տեսաւ, Թէ որպէս բէկը իր ձին կրկին Թագրեց խրամից, արհամարհելով կամուրջը, որի վրայից անց էին կենում, նրա կաթիլով, Թոյլ և անզօր արարածները միայն: Նա տեսաւ, Թէ որպէս հետաւոտ եղաւ նա Թիֆլիսի միջից յայտնվող նապաստակին, և արծուի արագութեամբ նրա ետևից հասնելով, ցցեց նիզակը խեղճ անասունի կողքին: Այդ բոլորը տեսնում էր նա, մի և նոյն ժամանակ նրա գլխում անց էին կենում այսպիսի մտածութիւններ. գ՞նչու այսպէս է երկրի և երկնքի գաստատանը. քուրդը հազ չունի ուտելու, հայը վարում է, ցանում է և նրա համար պաշար է պատրաստում.... քուրդը գեղեցիկ նժոյգ ընծայ է ստանում, նստում է, զուարճանում է, գեներն դաղացնում է իր առների տակ, իսկ հայն է տալիս նրա փոշը.... հայը, որ բացի աւանակից մի ուրիշ անասուն վրա նստելու իրաւունք չունի....

(Կը շարունակվի)

Fonds A.R.A.M

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Մամուլի տակից դուրս են եկել և վաճառվում են Կինտրօնական Գրախանութում հետևեալ գրքերը:

Մանկական երգեր Գամառ-Քաթիպայի, կազմած	—	ր.	25 կ.
— նոյնը անկազմ	—	»	15 կ.
Թատրական մեզու՝ պատկերազարդ, կազմած Թարգ. օր Ն. Տէր-Մարկոսեանի	—	»	40 կ.
Կարմիր լուսաթեր՝ պատկերազարդ և կազմած, Թարգ. օր Ն. Տէր-Մարկոսեանի	—	»	50 կ.
— նոյնը առանց կազմի	—	»	30 կ.
Վէպեր. Ց. Գրիգորեանցի	—	»	60 կ.
Պէպօ. կամէդիա երեք արարվածով, հեղ. Գ. Սունդուկեանի	—	»	30 կ.
Մօրես կամ աշխատութիւն, հեղ. Տ. Գաւռօ-Թարգմ. Գաղիերէնից.	1	»	— կ.
Խորհրդաւոր կղզի, հեղ. Ժ. Վէրն 3 հ. Թարգ. Գաղիերէնից	4	»	— կ.
Դիւարնակ բլուր. հեղ. Էօժէն Սիւ. 2 հ. Թարգ. Գաղիերէնից	2	»	75 կ.
Պատանեկան ներշնչումներ, հեղ. Հրանտ Սաատուբի	—	»	60 կ.
Սահմանագրութիւն և հայ ժողովուրդն Հր. Սաատուբ.	—	»	35 կ.
Մի կաթիլ արտասր, զոր կը հեղու Սիսակ Հայ մխիթարին վրայ	—	»	35 կ.
Խօսք ղհայրենեաց հեղ. Վ. Վ. Պարսիզակցի	—	»	70 կ.
Թռան աղբար Հայաստանի ձամբորդ հեղ. Սրուանձտեանց	1	»	25 կ.
Մանանայ նոր հեզինակի	1	»	75 կ.
Սիրաք և Սամուէլ բարի հօր կրթական դասեր, հեղ. Խրիմեան Հայրիկ	1	»	45 կ.
Մարգարիտ արքայութեան երկնից, նոյն հեղ.	—	»	75 կ.
Վանգոյ. կուժ մի ջուր իւր այրած հայրենեաց վերայ կ'սրսկէ Խրիմեան Հայրիկ	—	»	20 կ.
Թէ ինչ շահեցանք Եկրիմի վհատողմէն, հեղ. Մ. Չերազի	—	»	40 կ.
Հայաստան և Իտալիայ նոյն հեղ.	—	»	60 կ.
Սամուէլ Մուրատեանի կատկի խնդիրը, դատախօսութիւն Ս. Սրուանձտեան.	—	»	50 կ.

Հրատարակութիւն Զարմայր Մսերեանի

Փարոս Հայաստանի, պատկերազարդ Հանդէս.	1	»	— կ.
Եղբայր և քոյր Գերմանական վէպ. պատկերազարդ	—	»	30 կ.
Արքայադուստր Գերմանական վէպ. պատկերազարդ	—	»	35 կ.
Հակառակ ձեռքեր Անգղիական վէպ, պատկերազարդ	—	»	10 կ.

Իշխան Եկրութեանի հրատարակութիւններ

Վ՚ոյթի իմ վէշէր, Փարս երեք պատկերով Մ. Տ. Գ.	—	»	40 կ.
Բերեր բիձու Հանարը. Օպերետա մի գործողութեամբ	—	»	25 կ.
Աշնանային երեկոյ գիւղում, վոդեվիլ մէկ արարուածով.	—	»	25 կ.
Բանի ամուսնութիւն. կօմեդիայ մէկ արարուածով	—	»	40 կ.
Ժանօ և Ժանէտ, օպերա-վոդեվիլ, մէկ գործողութեամբ.	—	»	40 կ.
Պատանիների խրատ. վոդեվիլ մէկ արարվածով Մ. Տ. Գ.	—	»	50 կ.
Տիկինը նրան պատում է, կատակերգութիւն մէկ արարուածով.	—	»	30 կ.
Անանուն կատակ. կատակերգութիւն մէկ արարուածով.	—	»	40 կ.
Փակուած դրան մօտ. պատկերամենախօսութիւն	—	»	30 կ.

Նոյն տեղը վաճառվում են ամենայն տեսակ դասագրքեր Հայերէն, Ռուսերէն և օտար լեզուներէ, դասական պիտոյքներ ուսուցիչարանների և աշակերտների համար. Հայերէն, Ռուսերէն և Գաղիերէն վիպասանութիւններ, ամենայն հասակի ընթերցանութեան և գիտութեան զանազան ճիւղերին վերաբերեալ գրքեր. պատուէրները կատարվում են ամենայն արագութեամբ: Օտարազգացիք իրանց պահանջները պէտք է ուղարկեն հետևեալ հասցէով Ъ Тифлисъ. Въ Центральную книжную торговлю"

10—10

Փետրվարի 12-ից ԲԱՅՎԵՑ *իշխան* ՍՈՒՄ ԲԱՅՍՈՎԻ *տանը* ԿՕՆԴԻՏԵՐԻ և ՀԱՅԱՐԱՐԻ (пекарня) *մազազին «ВАРШАВСКАЯ ПЕКАРНЯ» վերնագրովը, որտեղ կը վաճառվին զանազան տեսակ խմորեղէններ, նոյնպէս կը վաճառվին զանազան տեսակ կօնֆէտներ արժան գնով. թէ փոքր և թէ մեծ քանակութեամբ ցանկացողները կարող են առնել ԻՐ ԴՈՐՆԱՐԱՆԻՑ: Օտար քաղաքացիք կարող են դիմել հետևեալ հասցէով.* СОЛОЛАКИ, ВЪ ВАРШАВСКОЙ ПЕКАРНИ Мартиросу Ахназарову. *Պատուէրները կը կատարվին ամենայն ճշդութեամբ, գնորդներին մեծ զիջումն անելով և փոստի ծախքը մեզ վրա առնելով: Կոնֆեկտների գինը ֆունտը 40 կոպէկից մինչև 1 ր.:*

ՆԵՐՍԻՍԵԱՆ *Հայոց ազգային Հոգևոր ԴԻՈՑՈՒՄ, Հոգաբարձական խորհրդարանի մէջ, գալոց* ՄԱՐՏ ԱՄՍՈՑ 12-*ին, երեկոյեան ժամը 7-ին, կը լինի* ԱՃՈՒՐԴ (առանց կրկնաձուրդի) *կապալով տալու Թէլէթի սուրբ Գէորգայ ուխտատեղւոյ գաւթումը ՄԻ ԿՐՊԱԿ ԻՐԱ ՄԻ ՍԵՆԵԱԿՈՎ: Պայմանաթուղթը կարելի է կարդալ Հոգաբարձութեան դիւանատան մէջ ամեն օր բացի կիւրակէից և տօներից, առաւօտեան 10-ից ց12 ժամեն:*

Անդամ Հոգաբարձութեան Ար. Նահապետեանց

ԲԺՇԿԱՆՈՑ

ՀԻՒԱՆԴՆԵՐԻ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆԸ ԱՌԱՒՕՏԱՆ 9-ԻՑ ՄԻՆՉԵՒ 1 ԺԱՄԸ:

Երկուշաբթի. Գավրօնսկի կանանց հիւանդ. Օրալեվիչ ներքին հ., Օտտենդանց կանանց և երեխաների հ., Քիւչարեանց խիրուրգիական և աչքերի հ., Շտեմբօրսկի վիներական և կաշու հ., Բաբայեան ջղային և հոգեկան հ.:

Երեքշաբթի. Մինկեվիչ խիրուրգիական հ., Վզօրօվ վիներական և բոցազի հ., Ռէյխ աչքի հ., Բախուտով գանկաբարձական, կանանց և երեխաների հ., Կրասնօգլեազօվ, Լիսիցեվ և Վերմիշեվ ներքին հ.:

Շաբաթ. Գավրօնսկի կանանց հիւանդ. Օրալեվիչ ներքին հ., Օտտենդանց կանանց և երեխաների հ., Քիւչարեանց խիրուրգիական և աչքերի հ., Շտեմբօրսկի վիներական և կաշու հ., Բաբայեան ջղային և հոգեկան հ.:

Երեքշաբթի. Մինկեվիչ խիրուրգիական հ., Վզօրօվ վիներական և բոցազի հ., Ռէյխ աչքի հ., Բախուտով գանկաբարձական, կանանց և երեխաների հ., Կրասնօգլեազօվ, Լիսիցեվ և Վերմիշեվ ներքին հ.:

Չորեքշաբթի. Լիսիցեվ և Ռուդհօվսկի ներքին հ., Շտեյմբօրսկի վիներական և կաշու հ., Աստուածատուրօվ կանանց հիւանդութիւններ:

Հինգշաբթի. Վզօրօվ վիներական և բոցազի հ., Օտտենդանց կանանց և երեխաների հ., Լիսիցեվ և Վերմիշեվ ներքին հ., Քիւչարեանց խիրուրգիական և աչքերի հ., Շտեմբօրսկի վիներական և կաշու հ., Բաբայեան ջղային և հոգեկան հ.:

Ուրբաթ. Գավրօնսկի կանանց հ., Մինկեվիչ խիրուրգիական հ., Կրասնօգլեազօվ և Լիսիցեվ ներքին հ., Բախուտով գանկաբարձական, կանանց և երեխաների հ., Շտեյմբօրսկի և Աստուածատուրօվ վիներական և կաշու հ., Բաբայեվ ջղային և ներքին հ.:

Շաբաթ Լիսիցեվ և Վերմիշեվ ներքին հ., Բաբօվ կուրծքի հ., Եանկօվսկի վիներական և կաշու հ.:

Բացի այդ բժիշկ Վզօրօվ բժշկանոցի մէջ ընդունում է անվարձ ազգաս հիւանդներին ամենայն օր երեկոյեան 4—6 ժամը:

Բժիշկ Բաբայեվ չորեքշաբթի օրերը առաւօտեան 9-ից մինչև 11 ժամը ընդունում է իր տանը բժշկանոցի հիւանդներին էլեկտրիական բժշկութեան և ներքին հ., համար: Բնակարանը գտնվում է Սերգիեվսկայա փողոցի վրա, Բայանդուրովի տանը:

Առաւեաւոյժ օրերին աղքատ հիւանդներին բժշկանոցի տոմսակով ընդունում է ամենայն օր, ամենայն ժամանակ:

Բացի կիրակի օրերից ամենայն օր առաւօտեան 9—11 ժամը բժշկանոցում լինում է մանկաբարձ կին հիւանդ կանանց ընդունելու համար:

Բժշկանոցի դիրեկտոր Լիսիցեվ:

13-ը Լեռն-Դրենադերեան Նորին Մեծութեան ԳՈՒՆԴԻ խնդրում է ցանկացող անձանց ԿԱՊԱԼՈՎ *վերցնել այդ գունդին ՄՍԻ և զանազան ՊԱՇԱՐԵՂԷՆՆԵՐԻ հասցնելը, դիմել գունդին ՄԱՆԳԼԻՍ: Աճուրդը կը սկսվի ներկայ տարվայ ԱՊՐԻԼԻ 1-ին և կը շարունակվի մինչև ապրիլի 15-ը:*

2—4 (2)

ՅԱՒՎՈՒՄ Է ԵՐԿՈՒ ՖԱՅՏՈՆ իւր ձիանեով վարանցովի նաբեթիժնի փողոցում. ցանկացողները կարող են դիմել ՉԱՐՈՒՐ ԻՍՐԱՒԵԱՆՑԻ տանը № 7 պոլիցիայի մօտ:

2—3

1880 г. ПОДПИСКА НА ГАЗЕТУ. 1880 г.

Съ 1-го марта 1880 г. будетъ выходить въ форматѣ нашихъ дорогихъ и большихъ газетъ—недорогое періодическое изданіе подъ названіемъ.

РУССКАЯ ГАЗЕТА

ПОЛИТИЧЕСКАЯ, ОБЩЕСТВЕННАЯ, ЭКОНОМИЧЕСКАЯ И ЛИТЕРАТУРНАЯ.

Каждый № „Русской газеты" будетъ вмѣщать въ себѣ **двадцать четыре колонны плотнаго шрифта** или около **четырехъ тысячъ** строкъ текста **въ стихахъ и прозѣ, живаго и разнообразнаго содержанія.**

„Русская газета" будетъ выходить листами большаго формата: по воскресеньямъ, вторникамъ, средамъ, четвергамъ и субботамъ; по понедѣльникамъ же и пятницамъ о выходящихъ событіяхъ и особенно замѣчательныхъ случаяхъ, будутъ печататься особыя прибавленія.

Каждый мѣсяцъ (перваго числа) всѣмъ подписчикамъ на „Русскую газету" будетъ безплатно разосланъ „ХУДОЖЕСТВЕННЫЙ ЛИСТОКЪ",*) состоящій изъ прекрасно исполненныхъ рисунковъ замѣчательныхъ событій и происшествій истекшаго мѣсяца, портретовъ выдающихся личностей и т. п.

Кромѣ того, къ концу года, годовымъ подписчикамъ, будетъ безплатно разосланъ „АЛЬБОМЪ СТРАНСТВУЮЩАГО ХУДОЖНИКА", въ которомъ—карандашемъ, перомъ, рѣзцомъ и кистью (посредствомъ олеографіи, хромолитографіи, литографіи и гравированія) изобразятся: сцены изъ общественной, частной, служебной, уличной и охотничьей жизни. копіи съ картинъ и другихъ образцовыхъ произведеній русскихъ художниковъ; типы разновидной толпы; каррикатуры и проч.

Въ первыхъ числахъ декабря текущаго года, всѣмъ подписчикамъ „Русской газеты", будетъ безденежно разосланъ РОСКОШНО ИЗДАННЫЙ „ИЛЛЮСТРИРОВАННЫЙ СЕМЕЙНЫЙ КАЛЕНДАРЬ" на 1881 годъ.

Редакція въ новомъ составѣ своихъ содрудниковъ считаетъ долгомъ заявить, что „Русская газета" съ перваго марта настоящаго года будетъ издаваться въ другомъ видѣ и приложитъ всѣ старанія, чтобы изданіе „Русской газеты" удовлетворяло разнообразнымъ требованіямъ публики. Благодаря самому живому участію которое принимаютъ въ изданіи газеты извѣстныя силы литературнаго и ученнаго міра, редакція вполнѣ убѣждена, что „Русская газета" съ настоящаго года получитъ то значеніе, какое она должна имѣть для своихъ читателей и какого она до сихъ поръ не имѣла.

Новая редакція „Русской газеты" положитъ всѣ свои силы на то, чтобы страницы ея изданія были живымъ выраженіемъ „злобы дня" и „духа времени". Всѣ проявленія въ разносословной и разнохарактерной жизни русскаго общества, какъ въ столицахъ, такъ въ губернскихъ и уѣздныхъ городахъ и во всѣхъ захолустьяхъ провинціальной глуши, будутъ изображаться съ фотографической точностію.

Мы нестанемъ подбирать факты и окрашивать ихъ въ излюбленный какой либо цвѣтъ, но будемъ представлять на судъ общественнаго мнѣнія всякое крупное и мелкое явленіе въ томъ видѣ, въ какомъ она представляется нашимъ глазамъ.

Въ своей дѣятельности по изданію „Русской газеты" мы беремъ за образецъ заграничныхъ нашихъ сосѣдей —американцевъ, у которыхъ несуществуетъ, такъ называемой, „поблажки" и у которыхъ непринято за правило говорить одно только хорошее, а о дурномъ—умальчивать. Всякій фактъ будетъ изображаться такъ какъ онъ есть на самомъ дѣлѣ, такъ сказать, недрапированнымъ, обнаженнымъ.

Вдаваясь во всѣ жизненые вопросы русскаго общества, мы конечно не оставимъ безъ вниманія нужды и интересы, общественную и частную жизнь нашего духовенства и употребимъ всѣ зависящія отъ насъ мѣры къ раскритію тѣхъ давно сложившихся роковыхъ причинъ, которыя служатъ тормазомъ для сближенія его съ остальнымъ обществомъ и для улучшенія его матеріальнаго положенія.

Мы отведемъ въ „Русской газетѣ" приличное мѣсто и для обсужденія тѣхъ вопросовъ, которые могутъ интересовать военное сословіе.

Имѣя въ виду не одну интелегентную, но массу читающей публики, мы будемъ стремиться къ тому, чтобы каждая статья въ „Русской газетѣ" была написана живо, легко, занимательно и общепонятно. По всѣмъ вопросамъ политической, экономической, общественной, ученой, литературной и художественной жизни, мы будемъ говорить простымъ языкомъ, неиспещряя своихъ произведеній цитатами и неподавляя ихъ ученостію и лукавымъ мудрствованіемъ.

Полнота, достовѣрность и свѣжесть извѣстій будетъ поставлена нами на первый планъ. Для достиженія этой цѣли мы сгруппировали около себя цѣлый кружокъ корреспондентовъ и репортеровъ.

Отличительной чертой нашего изданія будетъ животрепещущій интересъ минуты и быстрое всестороннее ознакомленіе публики со всѣми явленіями въ нашемъ обществѣ.

„РУССКАЯ ГАЗЕТА" БУДЕТЪ СОДЕРЖАТЬ

I. Правительственныя распоряженія и постановленія. Отчеты административныхъ мѣстъ и лицъ. Свѣдѣнія о пребываніи Высочайшихъ особъ.

II. Политика. Обозрѣніе иностранной и внутренней политической жизни. Статьи по разнымъ государственнымъ, политико-экономическимъ и общественнымъ вопросамъ.

III. Биржа и капиталъ. Денежный рынокъ. Заграничная и внутренняя биржевая хроника. Дѣятельность банковъ, акціонерныхъ обществъ и другихъ учрежденій. Акцизы.

IV. Торговля и промыслы. Товарный рынокъ и торговая хроника. Фабричное, заводское и ремесленное дѣло. Кустарная промышленность.

V. Жизнь. Явленія въ общественной и частной жизни. Происшествія въ Россіи. Корреспонденціи. Вѣсти изъ провинціи. Случаи, слухи и курьезы.

VI. Наука и Изобретенія, открытія и искуства по всѣмъ отраслямъ знаній заграницей и въ Россіи.

VII. Хозяйство. Народное, домашнее, военное, церковное. Городское и сельское благоустройство. Санитарныя и гигіеническія нужды.

VIII. Литература. Романы, повѣсти, разсказы, очерки, сцены, стихотворенія—оригинальные и переводные. Путешествія. Фельетоны. Журналы и газеты. Біографіи.

IX. Театръ и музыка. Разборъ пьесъ. Оцѣнка игры артистовъ на столичныхъ и провинціальныхъ театрахъ, собраніяхъ, вечерахъ и пр.

X. Судъ. Процессы въ коммерческихъ судахъ, въ общихъ и мировыхъ судебныхъ учрежденіяхъ.

XI. Исторія и статистика. Историческіе и этнографическіе очерки.

XII Свѣдѣнія: желѣзно-дорожныя, судебныя, почтовыя и другія. Телеграммы.

ПОДПИСНАЯ ЦѢНА:

Безъ доставки:		Съ доставкой или пересылкой:	
На годъ (съ 1 марта 1880 по 1 марта 1881)	6 р. 50 к.	На годъ	8 р. — к.
„ ½ года	3 р. 50 к.	„ ½ года	4 р. 25 к.
„ 3 мѣсяца	2 р. — к.	„ 3 мѣсяца	2 р. 50 к.
„ 1 мѣсяцъ	1 р. — к.	„ 1 мѣсяцъ	1 р. 15 к.

ПОДПИСКА ПРИНИМАЕТСЯ

Въ Москвѣ: въ конторѣ изданія „Русской газеты" типографія **Императорскихъ** Московскихъ театровъ, у Зоологическаго сада, д. И. И. Смирнова; въ книжномъ магазинѣ И. И. Смирнова, на углу Охотнаго ряда и Моховой улицы, д. Корзинкина. Въ конторѣ редакціи: Никитская, противъ Никитскаго монастыря, д. княженъ Вадбольскихъ и у всѣхъ извѣстныхъ книгопродавцевъ.

Въ С.-Петербургѣ: въ отдѣленіи конторы „Русской газеты" при книжномъ магазинѣ Карбасникова и у другихъ извѣстныхъ книгопродавцевъ.

Иногородныхъ просимъ исключительно обращаться въ контору изданія „Русской газеты", Москва, типографія Императорскихъ Московскихъ театровъ, у Зоологическаго сада, д. И. И. Смирнова.

*) Первый листъ котораго преимущественно будетъ посвященъ торжеству 19 февраля, сего года, по случаю благополучнаго 25-ти лѣтняго царствованія Государя Императора, съ его портретомъ.

Дозволено Цензурою 3 Марта 1880 г. Тифлисъ. Տպարան Ա. Ա. Միխելսոնի Типографія А. А. Михельсона

Fonds A.R.A.M

№ 35 Մարտի 5 (17) 1880 Մարտի 5 (17) № 35

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլ, կէս տարվանը 6 րուբլ
Առանձին համարները 5 կոպէկով։

Ձոխիչներուն գրվում են մեծիայն խմբագրատան մէջ։

Յաւարաքաղաքացիք դիմում են ուղղակի
Тифлисъ. Редакція „Мшакъ“

ՄՇԱԿ

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Մայի կիրակի և տան օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է տանն լեզուով։

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ։

ԻՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Քաղաքական մտածմունքներ.—Ներքին տեսութիւն. Նամակ Ախալցխայից. Նամակ Մօսկվայից. Նամակ Խմբագրին. Նամակ Խմբագրին. Ներքին լուրեր.—Արտաքին տեսութիւն. Թիւրքիա.—«Մշակի» հեռագիրներ.—Յայտարարութիւններ.—Բանասիրական խնդիր։

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՄՏԱԾՄՈՒՆՔՆԵՐ

Ֆրանսիական սենատը, ինչպէս արդէն գիտեն մեր ընթերցողները, վճռաբանում է այժմ ազատ կրթութեան նոր օրէնքի վրա։ Ժիւլ Ֆէրրի մինիստրի առաջարկած նոր օրէնքի առաջին վեց յօդուածները արդէն ընդունված են ձայների բազմութեամբ, չը նայելով որ նշանաւոր հռետորներից շատերը, ինչպէս Լաբուլէ և Ժիւլ Սիմոն խելքին զօռ տալով, խօսեցին այդ օրէնքի ընդունելու դէմ։ Ընդունված յօդուածների թւում կայ մի յօդուած, որով կաթոլիկ, «ազատ» անուանված համալսարանները Ֆրանսիայում զրկվում են իրանց ուսանողներին դիւանական աստիճանների համար դիպլոմներ տալու իրաւունքից։

Ակնյայտ ձախ կողմը ընդունելով Ֆէրրիի օրէնքի առաջին վեց յօդուածները, ապացուցեց որ բաժանվեցաւ իր առաջվայ առաջնորդներից, որոնք պատրաստ են միմիայն պետութեան անունով պաշտպանել կղերականներին և եզուիտներին անգամ....

Մեզ ամենակողմանիները չեն կարծում որ օրէնքի ծրագրի եօթերորդ յօդուածը կը մերժվի սենատի մեծամասնութեամբ, բայց ինչպէս երևում է, հանրապետական կառավարութիւնը հաւատացած է որ իր առաջարկած օրէնքը կընդունվի և ուրեմն խելացի նոր գաղափարը, որ բարձրագոյն ուսումը պէտք է լինի միմիայն պետութեան ձեռքում, և ոչ թէ կղերականների ձեռքում, յաղթող կը հանդիսանայ եզուիտների, կղերականների և առհասարակ խաւարասէրների կուսակիցների վրա։

Ժիւլ Ֆէրրի չէ թագցնում որ առաջարկվող նոր օրէնքի եօթերորդ յօդուածը ոչնի կատարելութեամբ կը կարողանայ ուրիշ ճանապարհով և ուրիշ հողի վրա շարունակել պատերազմ եզուիտների դէմ։ Եւ ճշմարիտ, հարկաւոր է, որ իշխողները և բարեկամութեան անունով են կողոպտում մեզ։

—Մենք ինքներս ենք սովորեցրել նրանց այդ աւազակութիւնը, առաջ որդին.—կարող ենք չը տալ, այն ժամանակ քուրդը ստիպված կը լինի ինքն ցանել, և իր քրտինքով աշխատել իր հացը, բայց մենք սովորեցնում ենք նրանց ծուլութիւն, սովորեցնում ենք մեր հաչուով ապրել։

—Այդ ուղիղ է, պատասխանեց հայրը տխուր ձայնով.—բայց մեզ դժուար է և շատ դժուար է միանգամայն ոչնչացնել այն, ինչ որ մեր պապերը անօրինեցին մեզ համար։ Մենք քաղում ենք նրանց ցանած յիմարութիւնների դառն պտուղը։ Հիմայ լսիր, որդի, ես իմանում եմ, որ քո սրտի մէջ եփ է գալիս ատելութիւնը, ես իմանում եմ, որ ստրկութիւնը սաստիկ վշտացնում է քեզ.—բայց դարձեալ հարցնում եմ, ինչ ճար կայ, ինչ կարող ենք անել, եթէ ինչ որ ուզում են, չը տանք, կը թըշնամանան մեզ հետ, մէկ էլ տեսար, ոխերների ամբողջ հօտը սարից յարձակվեցին, տարան։ Ո՞ւմ կարող ենք գանգատվել. ով կը լսէ մեր ձայնը։ Ան մարդիկը, որ նշանակվել են չարութիւնը բառնալու և արդարութիւնը պաշտպանելու համար, բոլորը աւազակներ են, սկսած վալիից, փաշայից, մինչև վերջին մուդիրը և գայմագամը։ Մի աւազակ մի ուրիշ աւազակի հետ քոչ և եղբայրներ են, և ինչպէս սում են՝ շունը շնից, երկուսն էլ մի անիծ։ Դու ինքդ քո աչքով տեսար, որ Արզրումի վալին, փոխանակ չղթաներ ուղարկելու, որ մի այսպիսի երևելի աւազակապետին, որպես Ջաֆթճի-օղլին է, տանեն և խեղդեն,—փոխանակ այդ անելու, նրա համար մի գեղեցիկ ձի ընծայ է ուղարկում, մի հղեանագործի համար, որ մեր ամբողջ գաւառը լցրել է արիւնով և արտասուքով։ Երբ որ վալին, երկրի նահանգապետը այսպէս է վարվում, էլ ով է մնում, որ մենք յայտնենք նրան մեր սրտի ցաւը.—մնում է միայն Աստուած, բայց Աստուած էլ մեր ձայնը չէ լսում, ուր է միայն յիշել այն պատմական իրողութիւնը, որ Կարլ X-րդ թագաւորի հրովարտակից յետոյ, որով եզուիտների միաբանութիւնը արգիլվում էր Ֆրանսիայից, ոչ մի ուրիշ կառավարչական հրովարտակ երբէք չը ոչնչացրեց այդ կարգադրութիւնը և այնուհետև եզուիտներին միմիայն համբերում էին Ֆրանսիայում, բայց նրանք այդ օրերը չէ որ պէտքով պահպանված չէին։

Եթէ օրէնքի եօթերորդ յօդուածը կընդունվի, եզուիտները թէև կը մնան Ֆրանսիայում, բայց զրկված կը լինեն որ և է դպրոցական գործ առաջ նորդելուց։ Բայց եթէ սենատը կը մերժի յիշեալ յօդուածը, այն ժամանակ հանրապետական կառավարութիւնը շատ հեշտ կերպով կարող է, մանաւանդ պաշտպանված լինելով պատգամաւորների ժողովի մեծամասնութեան վճռով, վերականգնեցնել Կարլ X-ի թագաւորութեան ժամանակ հրատարակված օրէնքը, որ մինչև այժմ իր զօրութիւնը չէ կորցրել Ֆրանսիայում

ԽԵՆԹԸ

ԱՐԿԱԾՆԵՐ ՎԵՐՋԻՆ ՌՈՒՍ-ԹՈՒՐՔԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻՑ ՀԱՑԱՍՏԱՆՈՒՄ

—

Ը.

Նոյն աւուր գիշերային պահուն ծերունի խաչօի որդիները բոլորը դարձել էին դաշտային աշխատութիւններից։ Արահի մի անկիւնում վառվում էր իւղային ճրագը և նրա բնկրեկվող լոյսը տարածում էր իր չորս կողմը աղօտ ճառագայթներ։ Տանուտէրը իր որդիների հետ բոլորել էին ընթրիքի սեղանի շուրջը. նրանք լուռ ուտում էին. խօսում էր երբեմն ծերունի հայրը միայն։ Գարնանային խաւար օդը անուշ զովութեամբ թափվում էր արահի մէջ, և հեռուից լսելի էր լինում ոչխարների քաոաչելու ձայնը, որ դառնում էին արօտից։ Թոնրատունում հաբաները ընթրիք էին պատրաստում հովիւների և մշակների համար։ Նրանք դեռ ոչինչ չէին կերել, պէտք է բոլորին կերակրէին, յետոյ իրանք ևս սեղան նստէին աղջիկների հետ։ Փոքրիկ մանուկները խաղալուց յոգնած, վաղուց քնած էին, առանց մի բան ուտելու։

Ընթրիքից յետոյ ծերունի խաչօի որդիները զբաղվեցին իրանց բանին։ Նրանք դեռ շատ գործ ունէին կատարելու. պէտք էր անասուններին նայել, պէտք էր արտը ջրել, որովհետև այս գիշեր ջրի հերթը նրանց էր պատկանում. պէտք էր ջրաղացը գնալ ալիւր աղալու համար, մի խօսքով, հազար ու մէկ գործեր կային։

Սեղանը վեր քաշեցին. խաչօն դեռ նստած էր, իսկ նրա մեծ որդին, Հայրապետը, որ մեզ հօր մօտ, չիբուխ էր պատրաստում նրա համար։ Հօր և որդու մէջ տիրում էր խորին լռութիւն։ Կարծես այս գիշեր տխրութեան դերը իր սև թևքերով նստած լինէր այդ խաղաղ ընտանիքի տան վրա։

—Որքան տիւր տարան քրդերը, հարցրեց հայրը չիբուխը փոքր ինչ ծխելուց յետոյ։

—Ութից տասն և երկու բնաւ, պատասխանեց որդին վրդովված ձայնով։

—Ինքը բէկը ախար տասն բեռ խնդրեց։

—Ջուաններն իրանց հետ էին բերել, շատ մեծ էին, մինչև բերաններն լցրին, կարծես, փոզը նաղդ էին տուել անիծածները։

—Ո՞ւմ եզներով տարան։

—Մեր եզներով. փառք տուէք Աստծուն, երբ գոնէ եզները կը դարձնեն։ Ես վախում եմ, որ եզներին էլ ալիւրի հետ ուտեն։

—Այդպիսի անասնութիւն չի անի բէկը։

—Քրդին ամնասութիւն ով է տուել։ Մինչ քիչ է պատահել, որ քեռն էլ տանող անասունի հետ կոլ են տուել։ Ես իրաւ տանեմ, այնքան չեմ ցաւում այսօրվայ հարիւր ոսկու համար և տասերկու բեռ ալիւրի համար, բայց ինձ այն է նեղացնում, որ ձրի հաց ենք տալիս և այդ հացը մեր ձեռքով, մեր անասուններով պէտք է տանենք և հասցնենք նրանց տանը, որ վայելեն։ Այդ ինչ Աստծոյ պատիժ է։ Ես չեմ իմանում մինչև երբ այդ քրդերը պէտք է մեզ թալանեն։ Գալիս են, տանում են ու տանում, և տարածը յետ չես կարող առնել։ Միշտ ուզում են, միշտ ուզում են, ոչ ամօթ ունեն և ոչ խղճմտանք։ Կարծես, մեզ Աստուած նրանց համար կերակրող է տեղծել։

—Դու չես իմանում, որ այդպէս է, պատասխանեց ծերունին, ամէն բանդ կերպով ծխելով իր չիբուխը, կարծես թէ, աշխատում էր նրա ծխով խեղդել սրտի բարկութիւնը.—ի՞նչ կարող ենք անել, որդի, եթէ մեր կամքով, մեր ձեռքով չը տանք, նրանք զօռով կը տանեն։ Այդ էլ լաւ է, որ իրենք իրենց են առնում, մեր ձեռքով չեն տալիս։ Ես ինչ կարող եմ անել, ես ինչ կարող եմ ասել

և գործ դնելով այդ մինչև այսօր չը գործադրված օրէնքը, կատարելապէս աքսորել եղուխներին Ֆրանսիայից։

Երեւում է որ կառավարութիւնը հաստատ վճռած է այդ համարձակ, խելացի և արդար քայլն անելու։

Սենատի կղերական և ակոմեան անդամների մեծամասնութիւնը ի հարկէ աւելի լաւ կը համարի որ եղուխները համբերին Ֆրանսիայում, թէև գրկված լինեն հայրենիքի ուսման գործի անմիջապէս դեկավարելու իրաւունքից, քան թէ բոլորովին աքսորված լինեն Ֆրանսիայից։ Նրա այդ պատճառով կարելի է կարծել որ ակոմեանները ճարահատ[illegible] Ֆէերրիի օրէնքի եօթերորդ յօդուածը։

Դրանով Ֆրանսիան մեծ քայլ արած կը լինի լուսաւորութեան և ազատութեան, մի խօսքով բազաքակրթութեան գործի մէջ։

Գ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ԱԽԱԼՑԽԱՑԻՑ

—

փետրվարի 12-ին

Ախալցխան չէ քնում՝ չարժումը մեծ է. հանգստանակութիւնը չարունակվում է. հարուստները ոչինչ չեն տալի, նրբա միայն մոմում են որ

չեն իմանում տխմարները, որ ամէկը ամենի համար է, իսկ ամենը մէկի համար։

Ներսէսի խոյնն կարդացած մարդ չէր, բայց կեանքը, փորձը, աշխարհը շատ բաներ սովորեցրել էին նրան։ Բնական խելքը զարգացել էր կեանքի փոթորիկների մէջ, այս պատճառով նրա դատողութիւնների մէջ երբեմն գտնվում էին այնպիսի ճշմարտութիւններ, որ միայն կարող էին մատչելի լինել այն տեսակ անձերին, որոնք շատ խորին կերպով իմաստասիրել էին մարդկային կենցաղավարութեան պայմանները։ Նա խօսեց.

—Հանգամանքները մեզ այնպիսի դրութեան մէջ են դրել, որ ուրիշ կերպ դէմս պահել չենք կարող. տեխպուած ենք աշխատել, վաստակել և մեր աշխատանքով մեր ինամեան կերակրել։ Ուրիշ ճար չը կայ։ Մենք պէտք է բարեկամութիւն պահպանենք մեզ կողոպտողի հետ։ Ֆաթթահ-բէկը, իրաւ է, մեզ կողոպտում է, բայց դարձեալ չենք կարող մերժել նրա բարեկամութիւնը, որքան էլ կեղծ լինէր։

—Ինչու, հարցրեց որդին։

—Նրա համար որ, մեծ աւազակի հետ բարեկամ լինելով, մարդ ազատվում է փոքր աւազակների ձեռքից։ Դրանք բոլորն միմեանց հետ կապված են։ Լիմայ օտար քրդերը գիտենալով, որ Ֆաթթահ-բէկը մեզ հետ լաւ է, էլ մեր ոչխարներին, անասուններին և վարուցանքին չեն դիպչում, և եթէ մի բան գողանում են, նա ըզտնում է և յետ է դարձնում մեզ։

—Դրանից ինչ չահ. հարիւր մի և նոյնն է դուրս գալիս, պատասխանեց որդին,—Ֆաթթահ բէկը մեզ ամէ ձու է տալիս, բայց փոխարէնը մի ձի է առանում։ Նա չէ թողնում, որ մի ուրիշ քուրդ մեր ոչխարը գողանայ, բայց ինքը, հարկաւորած ժամանակ, հարիւրներով ոչխարներ է առնում մեզանից։ Մենք նրա կաթնատու կովն ենք, պահում է, պաշտպանում է նրա համար միայն, որ ինքը վայելէ մեր կաթը։

—Այդ բոլորը ճշմարիտ է, որդի, ես հասկանում եմ, պատասխանեց հայրը.—բայց պէտք է այն ևս հասկանալ, որ հայը մեր պապերից շատ առաջ սովորել է այդ կերպով իր գլուխը պահել։ Ես, ի հարկէ, չեմ կարդացել, թէ ինչ է գրված գրքերի մէջ, բայց մի ժամանակ Ռէշքիլիսայի վանքում կար մի վարդապետ, նա ինձ պատմում էր, թէ ամեն ժամանակ, երբ մեր երկրի վրա յարձակվել են թշնամիները, հայերը փոխանակ սրով և կրակով դուրս գալու նրանց առջև, հանդիպել են թշնամուն քանդապին ընծայներով—մատուցարանների մէջ լցրած ոսկիներով։ Նրանք մեզ սովորեցրին փոխանակ պատժելու, կաշառել մեր թշնամիներին։ Նրանք սովորեցրին կայքը տալ գլուխը ազատելու համար։

—Բայց պէտք չէ, որ մենք պապերի սխալը շարունակենք մինչև յաւիտեան, կտրեց որդին հօր խօսքը։

—Հին սխալը մանգամով ուղղել շատ դժուարին է. նա կատարվել է հարիւրաւոր տարիների ընթացքում, և այնքան տարիներ պէտք են նրան ուղղելու համար։ Նկ դու ժողովրդի հասկացրու, թէ թշնամու հետ այլ կերպ կարելի է վարվել, թէ նա էլ մեզ նման մարդ է, թէ նրա մարմինը երկաթից չինված չէ, թէ երբ նա ղէնքերով զալիս է մեզ կողոպտելու, կարելի է ղէնքով պատասխանել նրան.—վերջապէս հազար ու մէկ այդ տեսակ բաներ կարդա, դու կարծում ես, ժողովուրդը կը հասկանայ քեզ։ Նա քեզ խենթի տեղ կը դնէ և կը ծիծաղէ քո յիմարութիւնների վրա։ Բայց այս հասկացողութիւնը նրա մէջ նոր բան չէ, նա ժառանգել է իր պապերից։

Որդին չը պատասխանեց, նա գնում էր հօր խօսքերի մէջ մի ճշմարտութիւն, որ անհերքելի էր։ Բայց մի և նոյն ժամանակ մտածում էր, միթէ չէ կարելի փոխել ժողովրդի նախապաշարմունքը։ Այս պատճառով հարցրեց նա.

—Լաւ, դիցուք թէ մեր պապերը այս ճանապարհով են գնացել և մենք էլ հետևում ենք նրանց օրինակին։ Բայց պէտք չէ փոխել ճանապարհը, երբ տեսնում ենք, որ նա տանում է դէպի կորուստ։ Պէտք չէ հասկացնել ժողովրդին, որ նա մոլորված է։

—Հարկաւոր է, բայց ով պէտք է հասկացնէ, Այդ պէտք է անենք այն մարդիկը, որոնք ընդունել են իրանց վրա ժողովրդին խրատելու, ճանապարհ ցոյց տալու և բան հասկացնելու պարտաւորութիւնը։ Այդ պէտք է անեն մեր տէրտէրները, վարդապետները, բայց նրանք քարոզում են. մեծ մի երեսից խփելու լինեն, ձախն էլ դարձրու։ Այդ պէտք է անեն մեր որդիների վարժապետները, բայց մեր ամբողջ գաւառում մի հատ օրինաւոր վարժատուն չը կայ։

—Այդ խօսքերի մէջ քեզ հետ չեմ կարող համաձայնվել, հայր, ասաց որդին,—ապա ինչու քարդը, որ ոչ տէրտէր ունի, ոչ վարդապետ ունի և ոչ էլ վարժապետ ունի, բայց իմանում է, թէ մարդը ինչպէս պէտք է վարվի իր նմանների հետ։ Ո՞վ սովորեցրեց նրան, թէ մարդը առանց ղէնքի կոյր հաւի նման է լինում, ով հասնի, գլխին կը տայ։

—Քուրդը տէրտէր, վարդապետ և վարժապետ չունի, բայց չէ յիմար ունի, նրա չէյխը, թէև հազար գլուխ է, բայց ինքն էլ է ղէնք կրում, և իր ժողովրդի հետ միասին գնում է յափշտակելու աղջէն մարդերի հարստութիւնը։ Նա երբէք չէ քարոզում, թէ այդ բաները մեղք են։ Բայց ինչ են քարոզում մեր տէրտէրները....

Որդին լուռ էր։ Հայրը շարունակեց.

—Այդ բոլոր անարդարութիւնների մէջ մի մխիթարութիւն կայ, այն է, որ որքան էլ գողանում են մեզանից, որքան էլ յափշտակում են, գարձեալ մեր ամբարները լիքն են մնում, բայց քուրդը ուտելու հաց չէ պահում։

—Դիտէք, հայր, այն առածը, թէ գողը իր համար տուն չի կարող չինել, բայց տուն ունեցողի տունը կը քանդէ։ Քուրդը թէև չէ վաստկում, չէ ցանում, չէ հնձում, իր տանը հաց չէ պահում, միշտ քաղցած է մնում,—բայց աշխատող հայի հացը ձեռքիցը խլելով, նրան էլ իր նման քաղցած է թողնում։ Դու մեր տունը օրինակ մի բեր, հայր, մտածիր, թէ որքան հայեր կան, որոնք քրդերի պատճառով աղքատ են և ուտելու հաց չունեն։

—Այդ էլ ճշմարիտ է, որդի, բայց մի ուրիշ բան էլ կայ, այն էլ պէտք է գիտենալ։ Դու տեսնում ես ոչխարներին, այսքան մորթում են, այսքան փըչացնում են, բայց դարձեալ նրանք աճում են, բազմանում են և անպակաս հօտեր են կազմում։ Իսկ գայլը, թէև կեղտում է, ուտում է ոչխարներին, բայց միշտ քաղցած է մնում, և երբէք չէ բազմանում։ Դու տեսել ես գայլերից մի հօտ։ Գայլը գազան է, այսօր յափշտակեց մի ոչխար, կերաւ, կշտացաւ, էդուց չը գիտէ, թէ ինչով պէտք է կերակրվի։ Նա պէտք է միշտ որսայ, բայց որսը ամեն անգամ չէ պատահում։ Որսով ապրողը մի օր կուշտ է լինում, միւս օր քաղցած։ Քուրդը—գայլ է, իսկ մենք—ոչխար։

Այսպէս էր բացատրում ծերունին իր լեզուով այն բանը, որ պիտանականների լեզուում կոչվում է ակունաւորական խաղաղ, անարիւն մրցութիւն....

Որդին պատասխանեց նրան.

—Ես կարծում եմ, հայր, եթէ ոչխարները հովիւներ և պահպանիչներ չունենային, այսօր գայլերը ոչ մի ոչխար չէին թողնի աշխարհում, և դժուար կը լինէր ոչխարներին հօտեր կազմել։ Մենք, իրաւ է, ոչխարներ ենք, բայց առանց հովիւ։ Երբ մեր վիճակը այդպէս է, պիտի է մեզ համար գայլերից ազատվելու համար,—որ մենք էլ գայլերի նման առիւծներ և ճանկեր ունենանք....

(Կը շարունակվի)

ՆԱՄԱԿ ՄՕՍԿՎԱՑԻՑ

—

15 փետրվարի

Շտապում եմ հաղորդել ձեզ այն ջերմ համակրութիւնը, որով ընդունեց Մոսկուայի Հայ հասարակութիւնը «Մշակի» և «Փորձի» հրատէրները՝ առաքելական Վանեցոց օգնութիւն հաւաքելու համար։ Ամեն տեղ «Մշակն» ու «Փորձն» են թերթում. ամեն տեղ յաւակցութեան ձայներ են լսվում.— Իզուր է այն յոյսը, որ չտաները գնում են Էջմիածնի վրա. ինքն էլ հասարակութիւնը պէտք է ակտ և ինքն էլ օգնէ։

Այս օրերս, սկզբնաւորութեամբ տեղւոյն առաքելական Սուրէնեանցի՝ լինելու է մի երաժշտական—դրամատիկական երեկոյ մեր ազգային թիւրքահալած Հայերի համար։ Այս ազնիւ ձեռնարկութեան օգնելու և նրա յաջողութեան նպաստելու դիտմամբ՝ ինչպէս և միշտ—համակրեց Լազարեան ճեմարանի տեսուչ պ. Քանանեանցը, որ ուրախութեամբ բացեց ճեմարանի դռները այս հանդիսաւոր երեկոյի համար։ Երեկոն լինելու է ճեմարանի դահլիճներում, որոնք այդ օրը փառաւորապէս կը զարդարվին. Նրան կը մասնակցեն Մոսկուայի ոչ միայն հայազգի բարձր ընտանիքներից—ասիկնաչք, այլ և օտարազգի նշանաւոր գերդաստաններից, որպէս և մի քանի երեւելի երաժիշտներ։

Բացի գործիքական (инструментальный) երաժշտութիւնից և երգերից, ուր կը լինեն և հայոց յայտնի երգերը և եղանակները, կը կարդացվին մի քանի ընտիր հատուածներ մեր նշանաւոր հեղինակների գրուածներից (Աբովեան, Պատկանեան)։

Հանդիսաւոր երեկոն կը լինի 28-ին ամսոյս Ս. Վարդանանց տօնի օրը. այս պատճառով երեկոյի սկզբին Լ. ճեմարանի աշակերտները կերգեն այդ առաւօտ պատրաստած մի քանի ազգային երգեր։

Ցաւով ենք, որ Մոսկուայի հայ հասարակութիւնը իր ներկայութեամբ կպատուացնէ այն ջերմ համակրութիւնը, որ միշտ ունեցել է դէպի ամենայն մի բարեսպատակ ձեռնարկութիւն. և մեզ ներելի լինի մեզ կարծել, որ այսպիսի հանգամանքներում, այսպիսի ճգնաժամին միայն տրամով չէ սպառվելու նրա ազգասիրական և եղբայրական զգացմունքը. աւելի մեծ և նշանաւոր հանդանակութիւն—ահա ինչ ենք սպասում։

Լաւում ենք, որ հայ ուսանողները իրանց մէջ առորոշութիւն պիտի բաց անեն վանեցոց համար։

* * *

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐԻՆ

—

Զաքաթալ, 22 փետրվարի

Կարդալով ձեր լրագրի մէջ այն յօդուածները, որոնք հրատարակում են մեր հայերի ուշադրութիւնը Վանայ և նրա չրջակայքում քնակվող՝ մեր հայ եղբայրների և քոյրերի ասվից առաջացած անասելի դրութեան վրա, չը կարողացայ առանց ապշադրութեան թողուլ այդ մարդասէր հրատէրը, ուսոր, վճռեցի չուտով ժողովել մեր Զաքաթալու հայ տիկիններից մի ժամադակութիւն մեր ասվառանջ ազգակիցների համար։

Այդ մասին մտադրութիւնս յայտնելով տիկին Մարիամ Մելքոնեանցին, նրա հետ մեր կարողութեան չափ, կարճ միջոցում, ժողովեցինք մեր դիտա մայրերից և քոյրերից 68 րուբլի։

Այժմ, դուէ, դրում ենք մեզ ինձնացած մի սեպուհ և սրբազան պարտականութիւնից, թող չարժվին նաև մեր անտես հեռի եղբայրներն և քոյրերի կարեկցութիւնը օգնութիւն հաւաքելու մեր հայ ասվառանջներին, որոնց կեանքը չատ թանգ է մեր ազգային հասար։ Ահա նամակս ուղարկում եմ ձեզ ժողովված լուսայքն, և խնդրում եմ հրատարակել ձեր լրագրի մէջ։

Ա. Ա.

Fonds A.R.A.M

բեմ հասցնել ուր հարկաւորն է, այլ և նուիրատուների անունները ու ազգանունները տպագրել ձեր պատուական լրագրի մէջ։

Տիրուհի Չաւահիր Առոմեանց 2 ր., Թագուհի Առոմեանց 2 ր., Օվանես Առոմեանց 2 ր., Նաւնիա Նաւնաւատեանց 3 ր., Մարիամ Մելքոնեանց 5 ր., Ալոյզ Յարութիւնեանց 5 ր., Սոփիայ Յարութիւնեանց 5 ր., Վարդուհի Մելքոնեանց 2 ր., Թագուհի Յարութիւնեանց 2 ր., Գայիանէ Սահակեանց 1 ր., Զմրուխտ Ոհանեանց 2 ր., Соколуова 3 ր., Ալոյզ Գալանթարեանց 1 ր., Սօֆիա Խանազեանց 1 ր., Վարդուհի Միրզոեանց 1 ր., Մարիամ Ահարոնեանց 2 ր., Եղիսաբէթ Յարութիւնեանց 3 ր., Ալմազ Ոհանեանց 2 ր., Եւա Շահնազարեանց 1 ր., Անուշկա Սահակեանց 1 ր., Եւա Սահակեանց 1 ր., Զուռբուխտ Դաւթեանց 1 ր., Օվաննա Փարեմուզեանց 1 ր., Մարիամ Տէր-Ղազարեանց 1 ր. 50 կ., Тончіева 1 ր., Տասս Տէր-Մկրտչեանց 1 ր., Աննա Տէր-Բարդուղիմէոսեանց 1 ր., Սոփիա Մարտիրոսեանց 1 ր., № № 2 ր., Թագուհի Տէր-Դաւթեանց 50 կ., Վարդուհի Զօհրաբեանց 1 ր., Հռիփսիմէ Զօհրաբեանց 1 ր., Կատարինէ Փամպէեանց 1 ր., Կատարինէ Թադէոսեան 1 ր., Ն. Զօհրաբեանց 5 ր., Թագուհի Մովսէսեանց 50 կ., Նազլու Մակարեանց 40 կ., Մարիամ Աւագեանց 40 կ., Գայիանէ Մանուկեանց 20 կ., Սօֆիա Աւետեանց 20 կ., Սալթան Սահակեանց 30 կ., Գումարն է 68 բուբլ։

Նաւնիա Նաւնաւատեանց

ՆԱՄԱԿ ԹՄԲԱԳՐԻՆ

Ախալցխա 25 փետրվարի

Ախալցխայի «Նոր-Արշալոյս» օրիորդական ծխական ուսումնարանի վարժուհիքս և աշակերտուհիքս, մասնակցութեամբ մեր բարեկամների, հանգանակեցինք յօգուտ սովլոց վանայ, որոնց մասին քանիցս պատահել է կարդալ ձեր պատուական օրաթերթի մէջ։ Ափսոսդ չը լինէր լիներ և տիկին Հեղինէ Սիրունեանի պատուական անունը, որը հանգանակութեան ժամանակ նուիրեց իր ճակատի զարդից մի ասեղ։

Թանաքհարար խնդրում ենք ձեզանից նամակաւոր ծրարված 18 բուբլի ուղարկել մերոցիս կարօտելոց, ուր հարկն է և բարեհաճել տեղ տալ ձեր օրաթերթում նուիրատուաց ազգանունները դուրս բերելու, որք են.

Տիկին Մարիամ Բաղդասարեան 1 բուբլ, տ. Հեղինէ Սիրունեան մի ասեղ մէկ բուբլի արժողութեամբ, Տ. Շողակաթ Մարուքեան 35 կոպ., տ. Սօֆիա Շերինեան 27 կ. տ., Իսկուհի Մարտիրոսեան 20 կ., տ. Փափրոնէ Ազապեան 5 կ., տ. Եղիսաբէթ Պապոյեան 2 կ. տ. Սրբուհի Վարդեվանեան 10 կ., տ. Հռիփսիմէ Յարութիւնեան 2 կ., տ. Տիրուհի Բաբլիկեան 5 կ., տ. Շողակաթ Սարգսեան 6 կ., տ. Հռիփսիմէ Սիմոնեան 5 կ., տ. Շողակաթ Անուանեան 18 կ., տ. Թագուհի Ասլանեան 1 ր., տ. Նազլի Սարգսեան 7 կ., տ. Հռիփսիմէ Նազարեթեան 2 կ., տ. Զանազան Մարուքեան 20 կ., տ. Մարիամ Քիւրքճեան 40 կ., տ. Հայկանուշ Թոփճեան 5 կ., տ. Շողակաթ Մեհրթաճեան 5 կ., տ. Սրբուհի Ճախեան 2 կ., տ. Վերոնիկա Մասճեան 5 կ., տ. Գայանէ Խանզուլեան 7 կ., տ. Շողակաթ Ղամիպապեան 5 կ., տ. Փափրոնէ Հաչեան 5 կ., տ. Աննա Նազարեթեան 5 կ., տ. Գայանէ Խանամբեան 3 կ., տ. Երմոնէ Ժամկոչեան 5 կ., տ. Ազանիա Կիրակոսեան 50 կ., տ. Շողակաթ Գիւրեան 40 կ., տ. Վարդուհի Մեհրթաճեան 20 կ., տ. Երանուհի Մեհրթաճեան 20 կ., տ. Թագուհի Պապոյեան 20 կ., օր. Երանուհի Ազաջանեան 25 կ., տ. Իսկուհի Ազաջանեան 20 կ., տ. Մարիամ Ղևոնեան 20 կ., տ. Փափրոնեայ Ղանամուղեան 20 կ., տ. Հռիփսիմէ Յովհաննէսեան 20 կ., տ. Տիրուհի Յակոբեան 20 կ., տ. Եղիսաբէթ Մատթէոսեան 15 կ., տ. Հռիփսիմէ Խաչատուրեան 10 կ., տ. Մարիամ Յակոբեան 10 կ., տ. Գայանէ Ղանամուղեան 10 կ., Մարիամ Ղանամուղեան 10 կ., տ. Սօֆիա Քրամեան 5 կ., Սօֆիա Մեհրթաճեան 5 կ., տ. Հռիփսիմէ Գրիգորեան 3 կ., տ. Շողակաթ Քիւրքճեան 40 կ., տ. Աննա Սաղոյեան 10 կ., օրիորդ Երմոնէ Ազաջանեան 1 ր., Հռիփսիմէ Շէկոյեան 1 ր., օր. Հայկանդուխտ Սիրունեան 10 կ., օր Հայկանդուխտ Մանուկեան 5 կ., օր. Շուշանիկ Ամարեան 2 կ., օր կատարինէ Սաւաքեան 20 կ., օր. Հայկանդուխտ Աւետեան 10 կ., օր. Սրբուհի Յովհաննէսեան 10 կ., օր. Երմոնէ Ազապապեան 5 կ., օր. Եպրակսիա Մովսէսեան 5 կ., օր. Մարիամ Մովսէսեան 2 կ., օր. Կատարինէ Շաքարեան 15 կ., օր. Մարիամ Տէր-Յակոբեան 10 կ., օր. Մարիամ Շէխոյեան 6 կ., օր. Շուշանիկ Թաւչիկեան 10 կ., օր. Աննա Շէխոյեան 15 կ., օր. Տիրուհի Միրունեան 40 կ., օր. Մարիամ Յնճիկեան 15 կ., օր. Աչխէն Մատթէոսեան 10 կ., օր. Մարիամ Ահարոնեան 10 կ., օր. Շողակաթ Մեհրթաճեան 10 կ., օր. Վարդուհի Թաւչիկեան 10 կ., օր Շողակաթ Պապոյեան 5 կ., օր. Սօֆիա Ախտեան 10 կ., օր. Լիկտարինէ Սիտեան 10 կ., օր. Եղիսաբէթ Առաքելեան 10 կ., օր. Մարիամ Պօղոյեան 20 կ., օր. Երմոնէ Պետրոսեան 20 կ., օր. Զանազան Յովսէփեան 10 կ., օր Հռիփսիմէ Մուշեղեան 10 կ., օրիորդ Շուշանիկ Յովհաննէսեան 5 կ., օր. Մարիամ Խրիմեան 15 կ., օր փառանձեմ Մէոէնճեան 40 կ., օր Արէգնազան Վարդանեան 5 կ., օր. Զանազան Պետրոսեան 5 կ., օր. Վերոնիկա Ջիմանեան 5 կ., օր. Սօֆիա Աղաթենեան 20 կ., օր. Եղիսաբէթ Քոսեան 20 կ., օր. Մարիամ Տէր-Յակոբեան 10 կ., օր. Կատարինէ Շաքարեան 15 կ., օր. Կատարինէ Թաւչիկեան 10 կ., օր. Մարիամ Յնճիկեան 15 կ., օր. Մարիամ Ղևոնեան 10 կ., օր. Մարիամ Ղանամուղեան 10 կ., օր. Շողակաթ Մեհրթաճեան 10 կ., օր. Վարդուհի Թաւչիկեան 10 կ., օր Շողակաթ Պապոյեան 5 կ., օր. Սօֆիա Ախտեան 10 կ., օր. Լիկտարինէ Սիտեան 10 կ., օր. Եղիսաբէթ Առաքելեան 10 կ., օր. Մարիամ Պօղոյեան 20 կ., օր. Երմոնէ Պետրոսեան 20 կ., օր. Զանազան Յովսէփեան 10 կ., օր Հռիփսիմէ Մուշեղեան 10 կ., օրիորդ Շուշանիկ Յովհաննէսեան 5 կ., օր. Մարիամ Խրիմեան 15 կ., օր փառանձեմ Մէոէնճեան 40 կ., օր Արէգնազան Վարդանեան 5 կ., օր. Զանազան Պետրոսեան 5 կ., օր. Վերոնիկա Ջիմանեան 5 կ., օր. Սօֆիա Աղաթենեան 20 կ., օր. Եղիսաբէթ Քոսեան 20 կ., օր. Սօֆիա Ոսկերճեան 35 կ., օր. Մարիամ Յարութիւնեան 30 կ., օր. Սօֆիա Մուրադեան 10 կ. օր., Գայանէ Աբրահամեան 10 կ., օր. Վերոնիկա Ջահուաճեան 10 կ., օր. Եղիսաբէթ Ձիվալակեան 10 կ., օր. Շուշանիկ Կարապետեան 15 կ., օր. Եղիսաբէթ Պօչոյեան 50 կ., օր. Վերոնիկա Ղանթարճեան 4 կ., պարոն Յարութիւն Ելթկեան 5 կ., պ. Պօղոս Յովհաննէսեան 2 կ., պ. Սարգիս Ղևոնեան 20 կ. պ. Սարգիս Յովնանեան 5 կ., պ. Աւաքել Աւաքեան 10 կ., պ. Գրիգորեան Ղազազեան 15 կ.։

Հանգանակող վարժուհիք՝ Շուշանիկ Տէր-Եղիայեան, Երմոնէ Աղաջանեան։

Հանգանակող աշակերտուհիք՝ Շուշանիկ Սիրունեան, Մարիամ Յարութիւնեան, Մարիամ Շեխոյեան։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒԲԵՐ

Վերջին անգամ ուղարկեցինք յօգուտ վանի սովեալների 1000 բուբլ։ Մնում էր խմբագրութեան մէջ 82 ր. 64 կոպէկ։ Դարանից յետոյ հաւաքվեցաւ գարձեալ 1323 ր. 12 կ.։ Ուրեմն ընդամենը հաւաքվեցաւ 1405 ր. 76 կ.։ Այդ փողից մարտի 3-ին փոխադրեցինք հեռագրով Կ. Պոլիս Ներկայեանի անունով 800 բուբլ։ Այդպիսով, անցեալ 4200 ր. գումարի հետ, մինչև այսօր ուղարկեցինք յօգուտ վանի սովատանջների 5000 բուբլ։ Ուրիշ կողմից մեզ հասած 25 բուբլ։

—

Առացանք պ. Մկրտիչ Եսայեանցի ձեռքով երեսանցի պ. Արտեմ Պապիկովի յօգուտ վանի սովեալների նուիրված 25 բուբլ։

—

ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ բնակվող Աթբէկերիայի պօրուչիկ Նիկ. Դօլոխանեանը մարտի 2-ին իր ծննդեան օրը կատարելու փոխանակ ընծայից յօգուտ վանի սովեալների 10 ր., որ և ուղարկեց մեր խմբագրութեանը։ Նմանապէս պ. Ա. Վարդապետեանի ձեռքով առացանք յօգուտ վանի սովեալների ուրիշներից հաւաքած 2 բուբլ։

—

Մեզ գրում են ՆՈՐ-ԲԱՅԱԶԷԹԻՑ, որ այդ քաղաքում ալիւրի պուդը, որ առաջ ծախվում էր 50 կոպէկով, այժմ արժէ 2 ր. 60 կ., և բարձր թանգութեանը առաջն առնելու նպատակով տեղական զաւառապետի դրդմամբ հաւաքվեցաւ 470 պուդ ցորեն և բաժանվեցաւ չքաւոր ընտանիքներին ձրիապէս։ Հացատէրերին առաջարկվեցաւ առաջվանից պակաս գներով ծախել ալիւրը։ Բացի սրանից գաւառապետի խորհրդով ժողովուրդը 3000 ր. հանգանակութեամբ հաւաքեց և այդ գումարով պէտք է Թիֆլիսից ալիւր բերել տայ։ Ուրիշ կողմից միտքս բերական է որ մինը Նոր-Բայազէթում թանգ չէ, ինչպէս հաղորդում է թղթակիցը։ Մի փունդը ծախվում է 6—7 կոպէկով։

—

ՆՈՐ-ԲԱՅԱԶԷԹԻՑ մեզ հաղորդում են որ այնտեղ «Մշակի» յօգուտ ածների, մանաւանդ մեր աշխատակից Գրիգոր Նիկողոսեանի յօգուտ ածների ապրեցութեան առիթ, սկսել են հանգանակութիւն ժողովել յօգուտ վանի սովատանջների։

—

Մեզ գրում են ԱԽԱԼՔԱԼԱՔԻՑ որ այդ քաղաքը մեծ առաջադիմութիւն է անում։ Վերջին ժամանակներս Ախալքալաքում հիմնվել է հասարակական բանկ, քաղաքում անցկացնելու են ջրանցք, չինելու են մի հասարակական պարտէզ։ Նոյնպէս վճռեցին քաղաքային արկղից 10,000 բուբլ տալ պրօգիմնազիա հիմնելու համար, որի համար հրատիրեցին արդէն մի տեսուչ և տասուերկուներ, վերջապէս հիմնվեցան երկու ընթերցարաններ, մինը կանանց, իսկ միւսը մարդկանց համար։

—

ԱԽԱԼՔԱԼԱՔԻՑ մեզ գրում են. «Ընթախտի երեսից է մեզ մօտ կանանց ընթերցարանի հիմնվելը։ Միտքի զարմանալի երեսից. հասարակութեան այն մասը, որ ամբողջ իր կեանքը անց է կացրել անային փակ կեանքի մէջ, ոչ մի հասարակական գործունէութեան մէջ չէ խառնվել երբէք, բացի կերակուր պատրաստելուց և երեխաների չոբերը կարկատելուց ոչնչից տեղեակ չէր, այժմ հիմնում է իր համար առանձին ընթերցարան ակնառնից ընթերցարանը անուանով։ Այդ ընթերցարանին նախագահում է այժմ տիկին Սրբուհի Երեցփխանան, գրադարանապետ է տիկին Սօֆիա Զարապետեանց, և գանձապահ օրիորդ Սօֆիա Օհանջանեանց։ Հիմնադիր անդամուհիներ հինգ են այժմ, որոնք տուել են տասնական րուբլ։ Հասարակ անդամուհիների թիւը հասնում է քսանի, թէ հանգանակութեամբ և թէ ամսավճարներով այժմ պատրաստի դրամ ունեն մօտ 140 բուբլ։ Ստորագրութիւնը դեռ շարունակվում է։ Այդ մարդկանց ընթերցարանի հիմնադիր անդամները ձրիաբար ուղարկում են կանանց ընթերցարանին մի օրինակ «Մշակ», մի օրինակ «Փոթօ» և մի օրինակ «Մեղու Հայաստանեաց»։ Լաւ եղաւ որ գանուց ընթերցարանը բերել տալու է նոյնպէս ընթերցանութեան գրքեր և «Модный Свѣтъ» չարաթաթերթը։ Յոյս ունենք որ Ախալքալաքի հասարակութիւնը բոլոր սրտից կը համակրի այդ օգտաւէտ հիմնարկութեանը»։

—

Առացանք պ. Ա. Ստեփ. Թօջամիրեանցի ձեռքով 125 բուբլ յօգուտ վանի սովատանջների, որ հաւաքված է եղել Օդէսա քաղաքի հայ հասարակութեան մէջ։

—

Երկուշաբթի օր, մարտի 3-ին սկսվեցաւ ԹԻՖԼԻՍԻ նահանգական դատարանի մէջ կևզծ թղթադրամ շինողների դէմ դատը։ Գործի ընդարձակութեան, մեղադրվածների և վկաների բազմութեան պատճառով նահանգական դատարանի նիստերը լինում են Թիֆլիսի գինուորական նահանգական դատարանի դահլիճում։ Մեղադրվածների մեծ մասը հայեր են, բայց կան և վրացիներ և օտարազգիներ։ Նրանք հասարակութեան ամէն դասակարգերից են՝ վաճառականներ, պաշտօնեաներ, գինուորականներ, կայ վերջապէս և մի հայ աբեղայ Ս. Էջմիածնի վանքից։ Վկաները 120 հոգուց աւելի են։ Մարտի 3-ին դատարանը երդվել տրեց վկաներին, հարցրեց նրանց և կարդացվեցաւ մեղադրական ակտը։ Դանլիեը լի էր հետաքրքրութեամբ։ Հանդիսականների մէջ երևում էին մեղադրվածների ազգականներն ու ազգականուհիները։ Մեղադրվածներից ոմանք բոլորովին երիտասարդ մարդիկ են։

—

Մարտի 1-ին, չարաթ օր ձեռնածու Կօզլօվ տուեց Արծրունու թատրոնում իր երկրորդ ներկայացումն։ Կօզլով զարմացրեց հասարակութիւնը իր ճարպիկութեամբ։ Ամենքը հաւանեցին մանաւանդ ինչպէս նա մի գլխարկից հանում էր բազմաթիւ գոյնզգոյն արկղիկներ, գնատակներ և այն զարմանալի ճարպիկութիւնը, ինչպէս նա ուտում էր վառած բամբակ և բոցեր էր թափում բերանից։ Լսում ենք որ կիրակի, մարտի 9-ին Կօզլով կրկին տալու է մի ներկայացումն Արծրունու թատրոնում։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԹԻՒՐՔԻԱ

—

Երեսաղէմէն գրուած վատահութեան աբժանի գրութենէ մը հետևեալ տեղեկութիւնները կը քաղենք։

«Երեսաղէմայ Գաղղիոյ հիւպատոսին Ս. Աթոռոյս դէմ ունեցած տեսութիւնն այս անգամ պատահած ցաւալի իրողութեամբ մը լման հատատուեցաւ։

Յօպպէի հիւպատոսարանի Թարգման Պետրոս Ռօք՝ յիշեալ հիւպատոսին հետ տեսակցելէ յետոյ՝ վանուց միաբանութեան անդամներէն անցեալ տարի Լատինականութեան գարձած Ամիանաս անուն վարդապետն ալ հետն առած ուղղակի Յոպպէ գնաց, ուր հիւպատոսարանի և Լատինաց վանուց պահապաններու և Հռոմէական խուռն բազմութեան և անդադար Արաբ նաւավարաց գլուխն անցնելով և Ամիանաս ալ միասին կը յարձակին Ս. վանուց կալուածոցը վրայ, և բաց խառնաթներուն վարձակալները գանակոծելէ և գոց խանութները բռնի բանալէ եաև, վարձակալներն յանուն Գաղղիոյ հիւպատոսին սպառնալիք ցուցնելով և ոմանց գոյքը աւարի տալով բոլոր կրպակներու բանալիները կը փոխէ և Ս. Աթոռին կալուածագրերը ջնջելով յանուն Ամիանասի նոր կալուածագրեր կուտայ վարձակալաց։

Երեսաղէմայ Ս. Պատրիարքն այս սիժգալի և անլուր իրողութեան վրայ տեղական կառավարութեան բողոքելով քննութիւն և դատաստան կը լինի, և Հայոց իրաւունքն լաւ արդարութեան առ ազդն կը դառնայ։

Գաղղիոյ հիւպատոսն իր մասնակցութիւնը թէպէտ կուրանայ, բայց սոյն իրողութեան վրայ իւր զգացումը չծածկելով՝ կըսէ թէ այսպիսի դէպքեր սէտք է տեղի ունենան, որպէս զի Գաղղիոյ ազդեցութիւնը ճանչուի։»

Ինչ դեղեցիկ միջոց՝ Գաղղիոյ պէս քաղաքակրթեալ մեծ ազգի մ'ազդեցութիւնը ճանչցնելու։

(Մասիս)

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵՆԻՑ

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 3 մարտի։ Ներքին երկրորդ փոխանակութեան տոմսակներից, որոնք խաղացվեցան մարտի 3-ին, տարան հետեւեալ հաշիւները.

№ № սէրի.	№ № տոմսակի	տարած գումար բուբլի.
7,938	39	200,000
4,538	40	75,000
11,124	19	50,000
11,575	5	25,000
19,152	50	
1,374	48	10,000
18,295	23	
16,071	28	
10,058	13	
19,942	7	
7,938	39	
4,538	40	8,000
11,124	19	
11,575	5	
19,152	50	
1,374	48	
18,295	23	
16,071	28	
10,058	13	
19,942	7	
2,683	27	5,000
15,704	41	
19,838	42	
370	13	
11,056	21	
7,569	6	
1,822	1	
3,447	11	
8,530	28	
5,353	46	
16,896	23	
9,555	33	
15,373	19	
10,061	9	
19,399	2	
7,815	4	1,000
15,785	37	
11,367	33	
12,446	47	
11,059	43	
4,154	39	
9,769	28	
17,371	18	
17,600	48	
10,306	9	
8,861	41	
11,958	15	
6,684	8	

Fonds A.R.A.M

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 3 մարտի: Պաշտօնապէս հաղորդում են, որ Մլօդէցկի յանցաւորը ուզում չէ առնել Մինակի գիմնազիայում, երկու անգամ անաջող կերպով քննութիւն տուեց Սլուցկի գիմնազիայում, առանց քննելու հին լեզուներից: «Herold» լրագիրը հաղորդում է որ Մլօդէցկու պատժի կատարման ժամանակ կալանաւորված երեք անձինք, յայտնվեցան այն նիհիլիստները, որոնց վազուց է հետևում էր պօլիցիան: «Голосъ» լրագրին գրում են Վարշավայից որ փետրվարի 28-ին այնտեղի պրօկաւրօրական իշխանութեան և պօլիցիայի ջանքերով գտնվեցաւ 16 մարդուց բազկացած սօցիալիստների մի ժողով: Բոլորն էլ կալանաւորված են:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, մարտի 3-ին: Պետական բանկի 5% տասական առաջին շրջանի արժէ 93 ր. 87 կ., երկրորդ 93 ր., երրորդ 93 ր. 75 կ., չորրորդ 93 ր., Ներքին 5% առաջին փոխառութեան տասակը արժէ 226 ր. 75 կ., երկրորդ 223 ր. 25 կ., արևելեան առաջին փոխառութեան տասակը 90 ր. 37 կ., երկրորդ 90 ր. 37 կ., երրորդ 90 ր. 37 կ., ոսկի 7 ր. 65 կ.: Թուասց մի բուրլ Լօնդօնի վրա արժէ 25,37 պէնս, հուասց 100 բուրլ Համբուրգի 216 մարկ, 25 պֆ., Փարիզի վրա 266 ֆրանկ, 50 սանտիմ: Բօրսայի տրամադրութիւնը ամուր է:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 4 մարտի: «Правит. Вѣстн.» լրագիրը հաղորդում է որ Հրամայված է Նորին Մեծութեան դիւանատան երրորդ բաժինը ժամանակաւորապէս ևնթարկել բարձր յանձնաժողովի կառավարչի իշխանութեանը:

խմբագիր—հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝

1. Երգն կեանց քահանայ—Մանկան երգարան, երգեր և պար-երգեր ընդունված է Ներսիսեան և Գայանեան դպրոցներում. գինն է . . — ր. 20 կ.
2. Մեծատուն և աղջկանց և աշակերտուհեաց Հայկական առաձեռնարանաց . . . . . 1 ր. — կ.
3. Բժիշկ Բ. Նաւասարդեանց Դիմաերիա բողոգայաւ . . — ր. 25 կ.
4. Բժիշկ. Գ. Տէր-Գրիգորեանց—Վարակիչ հիւանդութիւններ.

(Ջաղիկ, կարմրուկ, սկարլատին, բծաւոր տիֆ, անդրադարձ տենդ, դիֆտերիտ, ընդհատ տենդ, խօլերայ, դեղին տենդ, որովայնատիֆ և ժանտախտ)

Սոցա յատկութիւններն, ծագման և տարածման եղանակներն և նախապաշտպանողական միջոցներ.

Վաճառվում են Զ. Գրիգորեանցի Կոմկաւեան դրավաճառանոցումն:

7—8

Պատրաստի ունեմ ԹՎԵՐՄՈՆՎԱՆ և ՓՈԽԴԻԼՎԱՆ թատրօնական ՊԻՒՆՆԵՐ, որոնք հայոց բեմի վրա ներկայացնելու համար ՅԱՐՄԱՐ են: Պիեսաներից ՄԻ ՔՈՆԻԱԿ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ միայն ներկայացրած են, միւսները ոչ մի տեղ ՉԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՐԱԾ: Յանկացողները իրաքանչիւր պիեսայից կարող են ստանալ մի մի ՕՐԻՆԱԿ, վճարելով ԸՐՏԳՐԵԼՈՒ վարձը և ԹՎԵՐՄՈՆՄՒԹԵԼՆ համար փոքր ԿԸՐՉԱՏՈՒԹԻՒՆ պէտք է դիմել հեռևեալ հասցէով. Тифлисъ. Редакція «Мшакъ» ОВАНЕСУ ТЕР-ГРИГОРІАНЦЪ.

1—5

Փետրվարի 12-ից ԲԱՑՎԱԾ իշխան ՍՈՒՄ ԲԱՏՕՎԻ տանը ԿՕՆԴԻՏԵՐԻ և ՀԱՑԱՐԱՐԻ (пекарня) մագազին «ВАРШАВСКАЯ ПЕКАРНЯ» վերնագրով, որտեղ կը վաճառվին զանազան տեսակ խմորեղէններ, նոյնպես կը վաճառվին զանազան տեսակ կօնֆէտներ արժան գնով. Թէ փոքր և թէ մեծ քանակութեամբ ցանկացողները կարող են ստանալ ԻՐ ԳՈՐՇԱՆԻՑ. Օտար քաղաքացիք կարող են դիմել հետևեալ հասցէով. СОЛОЛАКИ, ВЪ ВАРШАВСКОЙ ПЕКАРНИ Мартиросу Ахназарову. Փաստաբղթերը կր կատարին ամենայն ճշդութեամբ, գնողներին մեծ զիջումն անելով և փոստի ծախքը մեզ վրա առնելով. կօնֆէկտների գինը փութալը 40 կոպէկից մինչև 1 ր.:

ԲԺՇԿԱՆՈՑ

ՀԻՒԱՆԴՆԵՐԻ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆԸ ԱՌԱՒՕՏԵԱՆ 9-ԻՑ ՄԻՆՉԵՒ 1 ԺԱՄԸ:

Երկուշաբթի. Գավրօնակի կանանց հիւանդ. Գօրալեվիչ ներքին հ., Թօռնեանց կանանց և երեխաների հ., Քուչաբեանց խորուրգիական և աչքերի հ., Շաեմրօրակի վիներական և կաշու հ., Բաբայեան ջզային և ներքին հ.:

Երեքշաբթի. Մինկեվիչ խորուրդական հ., Վ. Գօրօվ վիներական և բողազի հ., Իէյխ աչքի հ., Բախուռով գանկաբարձական, կանանց և երեխաների հ., Կրասնօգլեպօվ, Լիսիցեվ և Վերմիշեվ ներքին հ.:

Չորեքշաբթի. Լիսիցեվ և Բուդհօվակի ներքին հ., Շտէյմրօրակի և Ասատուրօվ վիներական և կաշու հ., Ասատուրօվ կանանց հիւանդութիւններ:

Հինգշաբթի. Վ. Գօրօվ վիներական և բողազի հ., Թօռնեանց կանանց և երեխաների հ., Լիսիցեվ և Վերմիշեվ ներքին հ., Քուչաբեանց սիֆիլիսի և սեռական օրգանների հ.:

Ուրբաթ. Գավրօնակի կանանց հ., Մինկեվիչ խորուրգիական հ., Կրասնօգլեպօվ և Լիսիցեվ ներքին հ., Թաղեոսով մանկաբարձական, կանանց և երեխաների հ., Շտէյմրօրակի և Ասատուրօվ վիներական և կաշու հ., Բաբայեվ ջզային և ներքին հ.:

Շաբաթ Լիսիցեվ և Վերմիշեվ ներքին հ., Բաբով կուրծքի հ., Շանկովակի վիներական և կաշու հ.:

Բացի այդ բժիշկ Վ. Գօրօվ բժշկանոցի մէջ ընդունում է անվարձ ազգատ հիւանդներին ամենայն օր երեկոյան 4—6 ժամը:

Բժիշկ Բաբայեվ չորեքշաբթի օրերը առաւօտեան 9-ից մինչև 11 ժամը ընդունում է իր տանը բժշկանոցի հիւանդներին էլէկտրական բժշկութեան և ներքին հ., համար: Բնակարանը գտնվում է Սերգիևսկայա փողոցի վրա, Բարանդուրովի տանը:

Առաւնաւորյ Օրբելեան ազգատ հիւանդներին բժշկանոցի տոմսակով ընդունում է ամենայն օր, ամենայն ժամանակ:

Բացի կիրակի օրերից ամենայն օր առաւօտեան 9—11 ժամը բժշկանոցում լինում է մանկաբարձ կին հիւանդ կանանց ընդունելու համար:

Բժշկանոցի գիրեկտոր Լիսիցեվ:

ՆԵՍԻՍԵԱՆ հայոց ազգային հոգևոր ԴԱՊՈՒՅՈՒՄ, հոգաբարձական խորհրդարանի մէջ դարց ՄԱՐՏ ԱՄՍՈՒՆ 12-ին, երեկոյան ժամը 7-ին, կը լինի ԱՃՈՒՐԴ (առանց կրկնաձայնի) կապարով տարբ Թէլէֆի սորբ Գէորգայ ուխտատեղւոյ գաթաղմը ՄԻ ԿՐՊԱԿ ԻՒԱ ՄԻ ՍԵՆԵԱԿՈՎ: Պարմանսիաձեղքի կարելի է կարգալ հոգաբարձութեան գրասենեակի մէջ ամեն օր բացի կիրակիից և տօներից, առաւօտեան 10-ից մինչև 12 ժամն:

Անդամ հոգաբարձութեան Ար. Նահապետեանց

1880 г. ПОДПИСКА НА ГАЗЕТУ. 1880 г.

Съ 1-го марта 1880 г. будетъ выходить въ форматѣ нашихъ дорогихъ и большихъ газетъ—недорогое періодическое изданіе подъ названіемъ.

РУССКАЯ ГАЗЕТА

ПОЛИТИЧЕСКАЯ, ОБЩЕСТВЕННАЯ, ЭКОНОМИЧЕСКАЯ И ЛИТЕРАТУРНАЯ.

Каждый № „Русской газеты" будетъ вмѣщать въ себѣ **двадцать четыре колонны плотнаго шрифта или около четырехъ тысячъ строкъ текста въ стихахъ и прозѣ, живаго и разнообразнаго содержанія.**

„Русская газета" будетъ выходить листами большаго формата: по воскресеньямъ, вторникамъ, средамъ, четвергамъ и субботамъ; по понедѣльникамъ же и пятницамъ о выходящихъ событіяхъ и особенно замѣчательныхъ случаяхъ, будутъ печататься особыя прибавленія.

Каждый мѣсяцъ (перваго числа) всѣмъ подписчикамъ на „Русскую газету" будетъ безплатно разосланъ „ХУДОЖЕСТВЕННЫЙ ЛИСТОКЪ",*) состоящій изъ прекрасно исполненныхъ рисунковъ замѣчательныхъ событій и происшествій истекшаго мѣсяца, портретовъ выдающихся личностей и т. п.

Кромѣ того, къ концу года, годовымъ подписчикамъ, будетъ безплатно разосланъ „АЛЬБОМЪ СТРАНСТВУЮЩАГО ХУДОЖНИКА", въ которомъ—карандашемъ, перомъ, рѣзцомъ и кистью (посредствомъ олеографіи, хромолитографіи, литографіи и гравированія) изобразятся: сцены изъ общественной, частной, служебной, уличной и охотничьей жизни, копіи съ картинъ и другихъ образцовыхъ произведеній русскихъ художниковъ; типы разновидной толпы; карикатуры и проч.

Въ первыхъ числахъ декабря текущаго года, всѣмъ подписчикамъ „Русской газеты", будетъ безденежно разосланъ РОСКОШНО ИЗДАННЫЙ „ИЛЛЮСТРИРОВАННЫЙ СЕМЕЙНЫЙ КАЛЕНДАРЬ" на 1881 годъ.

Редакція въ новомъ составѣ своихъ сотрудниковъ считаетъ долгомъ заявить, что „Русская газета" съ перваго марта настоящаго года будетъ издаваться въ другомъ видѣ и приложитъ всѣ старанія, чтобы изданіе „Русской газеты" удовлетворяло разнообразнымъ требованіямъ публики. Благодаря самому живому участію, которое принимаютъ въ изданіи газеты извѣстныя силы литературнаго и ученаго міра, редакція вполнѣ убѣждена, что „Русская газета" съ настоящаго года получитъ то значеніе, какое она должна имѣть для своихъ читателей и какого она до сихъ поръ не имѣла.

Новая редакція „Русской газеты" положитъ всѣ свои силы на то, чтобы страницы ея изданія были живымъ выраженіемъ „злобы дня" и „духа времени". Всѣ проявленія въ разносословной и разнохарактерной жизни русскаго общества, какъ въ столицахъ, такъ въ губернскихъ и уѣздныхъ городахъ и во всѣхъ захолустьяхъ провинціальной глуши, будутъ изображаться съ фотографической точностію.

Мы не станемъ подбирать факты и окрашивать ихъ въ излюбленный какой либо цвѣтъ, но будемъ представлять на судъ общественнаго мнѣнія всякое крупное и мелкое явленіе въ томъ видѣ, въ какомъ она представляется нашимъ глазамъ.

Въ своей дѣятельности по изданію „Русской газеты" мы беремъ за образецъ заатлантическихъ нашихъ сосѣдей—американцевъ, у которыхъ несуществуетъ, такъ называемой, „поблажки" и у которыхъ непринято за правило говорить одно только хорошее, а о дурномъ—умальчивать. Всякій фактъ будетъ изображаться такъ какъ онъ есть на самомъ дѣлѣ, такъ сказать, недрапированнымъ, обнаженнымъ.

Вдаваясь во всѣ жизненые вопросы русскаго общества, мы конечно не оставимъ безъ вниманія нужды и интересы, общественную и частную жизнь нашего духовенства и употребимъ всѣ зависящія отъ насъ мѣры къ раскритію тѣхъ давно сложившихся роковыхъ причинъ, которыя служатъ тормазомъ для сближенія его съ остальнымъ обществомъ и для улучшенія его матеріальнаго положенія.

Мы отведемъ въ „Русской газетѣ" приличное мѣсто и для обсужденія тѣхъ вопросовъ, которые могутъ интересовать военное сословіе.

Имѣя въ виду не одну интелегентную, но массу читающей публики, мы будемъ стремиться къ тому, чтобы каждая статья въ „Русской газетѣ" была написана живо, легко, занимательно и общепонятно. По всѣмъ вопросамъ политической, экономической, общественной, ученой, литературной и художественной жизни, мы будемъ говорить простымъ языкомъ, пересыпая своихъ произведеній цитатами и неподавляя ихъ ученостію и лукавымъ мудрствованіемъ.

Полнота, достовѣрность и свѣжесть извѣстій будетъ поставлена нами на первый планъ. Для достиженія этой цѣли мы сгруппировали около себя цѣлый кружокъ корреспондентовъ и репортеровъ.

Отличительной чертой нашего изданія будетъ животрепещущій интересъ минуты и быстрое всестороннее ознакомленіе публики со всѣми явленіями въ нашемъ обществѣ.

„РУССКАЯ ГАЗЕТА" БУДЕТЪ СОДЕРЖАТЬ

I. Правительственныя распоряженія и постановленія. Отчеты административныхъ мѣстъ и лицъ. Свѣдѣнія о пребываніи высочайшихъ особъ.

II. Политика. Обозрѣніе иностранной и внутренней политической жизни. Статьи по разнымъ государственнымъ, политико-экономическимъ и общественнымъ вопросамъ.

III Биржа и капиталъ. Денежный рынокъ. Заграничная и внутренняя биржевая хроника. Дѣятельность банковъ, акціонерныхъ обществъ и другихъ учрежденій. Акцизы.

IV. Торговля и промыслы. Товарный рынокъ и торговая хроника. Фабричное, заводское и ремесленное дѣло. Кустарная промышленность.

V. Жизнь. Явленія въ общественной и частной жизни. Происшествія въ Россіи. Корреспонденціи. Вѣсти изъ провинціи. Случаи, слухи и курьезы.

VI. Наука и Изобрѣтенія, открытія и искуства по всѣмъ отраслямъ знаній заграницей и въ Россіи.

VII. Хозяйство. Народное, домашнее, военное, церковное. Городское и сельское благоустройство. Санитарныя и гигіеническія нужды.

VIII Литература. Романы, повѣсти, разсказы, очерки, сцены, стихотворенія—оригинальные и переводные. Путешествія. Фельетоны. Журналы и газеты. Біографіи.

IX. Театръ и музыка. Разборъ пьесъ. Оцѣнка игры артистовъ на столичныхъ и провинціальныхъ театрахъ, собраніяхъ, вечерахъ и пр.

X Судъ. Процессы въ коммерческихъ судахъ, въ общихъ и мировыхъ судебныхъ учрежденіяхъ.

XI. Исторія и статистика. Историческіе и этнографическіе очерки.

XII Свѣдѣнія: желѣзно-дорожныя, судебныя, почтовыя и другія. Телеграммы.

ПОДПИСНАЯ ЦѢНА:

Безъ доставки:		Съ доставкой или пересылкой:	
На годъ (съ 1 марта 1880 по 1 марта 1881)	6 р. 50 к.	На годъ	8 р. — к.
„ ½ года	3 р. 50 к.	„ ½ года	4 р. 25 к.
„ 3 мѣсяца	2 р. — к.	„ 3 мѣсяца	2 р. 50 к.
„ 1 мѣсяцъ	1 р. — к.	„ 1 мѣсяцъ	1 р. 15 к.

ПОДПИСКА ПРИНИМАЕТСЯ

Въ Москвѣ: въ конторѣ изданія „Русской газеты" типографія **Императорскихъ** Московскихъ театровъ, у Зоологическаго сада, д. И. И. Смирнова; въ книжномъ магазинѣ И. И. Смирнова, на углу Охотнаго ряда и Моховой улицы, д. Корзинкина. Въ конторѣ редакціи: Никитская, противъ Никитскаго монастыря, д. княженъ Вадбольскихъ и у всѣхъ извѣстныхъ книгопродавцевъ.

Въ С.-Петербургѣ: въ отдѣленіи конторы „Русской газеты" при книжномъ магазинѣ Карбасникова и у другихъ извѣстныхъ книгопродавцевъ.

Иногороднихъ просимъ исключительно обращаться въ контору изданія „Русской газеты", Москва, типографія Императорскихъ Московскихъ театровъ, у Зоологическаго сада, д. И. И. Смирнова.

*) Первый листъ котораго преимущественно будетъ посвященъ торжеству 19 февраля, сего года, по случаю благополучнаго 25-ти лѣтняго царствованія Государя Императора, съ его портретомъ.

13-ը ԼԵՅՔ-ԳՐԵՆԱԴԵՐԵԱՆ Նորին Մեծութեան ԳՈՒՆԴԸ խնդրում է ցանկացող անձանց ԿԱՊԱԼՈՎ վերցնել այդ գունդին ՄՍԻ և զանազան ՊԱՇԱՐԵԳԷՆՆԵՐԻ հաացնելը, դիմել գունդին ՄԱՆԴԱԼԻՍ: Աճուրդը կը սկսվի ներկայ տարվայ ԱՊՐԻԼԻ 1-ին և կը շարունակվի մինչև ապրիլի 15-ը:

3—4 (2)

ԾԱԽՎՈՒՄ Է ՍՐԿՈՒ ՅԱՅՏՈՆ իւր ձիանեղով Վարանցովի նարիւիժնի փողոցում: ցանկացողները կարող են դիմել ԶԱՔԱՐ ԽՄԲԱԼԵԱՆՑԻ տանը № 7 պօլիցիայի մօտ:

3—3

Дозволено Цензурою 4 Марта 1880 г. Тифлисъ. Տպարան Ա. Ա. Միխելսոնի Типографія А. А. Михельсона

Fonds A.R.A.M

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴԱՐԱՆ ՀԱՆԴԵՍ-ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱԳԻՏԱԿԱՆ

Ա.

Ի ՄԱՀԱՑԱՆ

ՊԵՏ ՂԱՐԻԲՅԱՆ

ՂԱԶԱԽԱՀՈՍՑ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

Մեր պարոն դիմելու, որ Ղազախահոսց տեսուչ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 1880 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 1885 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 1885 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 1890 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 1890 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 1895 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 1895 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 1900 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 1900 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 1905 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 1905 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 1910 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 1910 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 1915 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 1915 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 1920 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 1920 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 1925 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 1925 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 1930 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 1930 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 1935 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 1935 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 1940 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 1940 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 1945 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 1945 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 1950 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 1950 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 1955 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 1955 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 1960 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 1960 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 1965 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 1965 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 1970 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 1970 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 1975 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 1975 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 1980 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 1980 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 1985 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 1985 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 1990 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 1990 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 1995 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 1995 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 2000 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 2000 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 2005 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 2005 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 2010 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 2010 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 2015 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 2015 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 2020 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 2020 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 2025 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 2025 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 2030 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 2030 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 2035 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 2035 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 2040 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 2040 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 2045 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 2045 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 2050 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 2050 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 2055 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 2055 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 2060 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 2060 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 2065 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 2065 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 2070 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 2070 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 2075 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 2075 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 2080 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 2080 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 2085 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 2085 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 2090 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 2090 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 2095 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 2095 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 2100 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 2100 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 2105 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 2105 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 2110 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 2110 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 2115 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 2115 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 2120 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 2120 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 2125 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 2125 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 2130 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 2130 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 2135 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 2135 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 2140 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 2140 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 2145 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 2145 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 2150 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 2150 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 2155 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 2155 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 2160 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 2160 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 2165 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 2165 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 2170 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 2170 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 2175 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 2175 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 2180 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 2180 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 2185 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 2185 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 2190 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 2190 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 2195 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 2195 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 2200 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 2200 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 2205 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 2205 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 2210 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 2210 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 2215 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 2215 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 2220 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 2220 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 2225 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 2225 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 2230 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 2230 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 2235 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 2235 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 2240 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 2240 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 2245 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 2245 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 2250 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 2250 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 2255 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 2255 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 2260 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 2260 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 2265 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 2265 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 2270 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 2270 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 2275 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 2275 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 2280 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 2280 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 2285 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 2285 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 2290 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 2290 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 2295 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 2295 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 2300 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 2300 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 2305 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 2305 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 2310 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 2310 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 2315 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 2315 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 2320 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 2320 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 2325 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 2325 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 2330 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 2330 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 2335 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 2335 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 2340 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 2340 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 2345 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 2345 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 2350 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 2350 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 2355 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 2355 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 2360 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 2360 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 2365 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 2365 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 2370 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 2370 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 2375 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 2375 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 2380 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 2380 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 2385 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 2385 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 2390 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 2390 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 2395 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 2395 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 2400 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 2400 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 2405 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 2405 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 2410 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 2410 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 2415 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 2415 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 2420 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 2420 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 2425 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 2425 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 2430 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 2430 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 2435 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 2435 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 2440 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 2440 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 2445 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 2445 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 2450 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 2450 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 2455 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 2455 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 2460 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 2460 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 2465 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 2465 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 2470 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 2470 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 2475 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 2475 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 2480 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 2480 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 2485 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 2485 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 2490 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 2490 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 2495 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 2495 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 2500 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 2500 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 2505 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 2505 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 2510 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 2510 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 2515 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 2515 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 2520 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 2520 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 2525 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 2525 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 2530 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 2530 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 2535 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 2535 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 2540 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 2540 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 2545 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 2545 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 2550 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 2550 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 2555 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 2555 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 2560 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 2560 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 2565 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 2565 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 2570 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 2570 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 2575 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 2575 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 2580 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 2580 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 2585 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 2585 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 2590 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 2590 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 2595 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 2595 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 2600 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 2600 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 2605 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 2605 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 2610 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 2610 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 2615 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 2615 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 2620 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 2620 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 2625 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 2625 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 2630 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 2630 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 2635 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 2635 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 2640 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 2640 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 2645 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 2645 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 2650 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 2650 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 2655 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 2655 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 2660 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 2660 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 2665 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 2665 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 2670 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 2670 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 2675 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 2675 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 2680 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 2680 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 2685 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 2685 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 2690 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 2690 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 2695 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 2695 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 2700 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 2700 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 2705 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 2705 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 2710 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 2710 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 2715 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 2715 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 2720 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Ռոմանովը, որ 2720 թուականին Ղազախ էր եկել, ուր ծառայեց մինչև 2725 թուականը, ինչպես նաև Ղազախի գաւառապետ Ալեքսանդ

Fonds A.R.A.M
(ին հայերենի)

Ե՛վ ինքը, ե՛վ Մարիամը, ե՛վ Մարգարիտը, ե՛վ Ռուբինան, ե՛վ Ասյա Ալեքսանդրովնան, ե՛վ Ռուբինայի մայրը, ե՛վ Ռուբինայի հայրը, ե՛վ Ռուբինայի քեռին, ե՛վ Ռուբինայի մորաքույրը, ե՛վ Ռուբինայի հորաքույրը, ե՛վ Ռուբինայի հորեղբայրը, ե՛վ Ռուբինայի մորեղբայրը, ե՛վ Ռուբինայի պապը, ե՛վ Ռուբինայի տատը, ե՛վ Ռուբինայի ծոռը, ե՛վ Ռուբինայի ծոռնիկը, ե՛վ Ռուբինայի թոռը, ե՛վ Ռուբինայի թոռնիկը, ե՛վ Ռուբինայի ազգականները, ե՛վ Ռուբինայի բարեկամները, ե՛վ Ռուբինայի ծանոթները, ե՛վ Ռուբինայի հարևանները, ե՛վ Ռուբինայի ընկերները, ե՛վ Ռուբինայի թշնամիները, ե՛վ Ռուբինայի հակառակորդները, ե՛վ Ռուբինայի մրցակից

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
ԱՐՇԱԿ ՊԱՐՈՒՐ (Արիական բերդ մեծագործ)։

Ստացաք թիւ 1 (2. Նշանակութիւն տարեգրութեան) տեղեկագրի մը վերնագրով՝ «Ժամանակագրութիւն Հայկազեան ազգին»։ Ի՞նչ է ուզածնիդ, ինչո՞ւ կ՚ուզէք որ մեր ազգին ալ ունենայ իր ժամանակագրութիւնը։ Ինչո՞ւ կ՚ուզէք որ մեր ազգն ալ ունենայ իր տարեգ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՆԵՐԿԱՅ 1880 ԹԻՒԻՄ ԿԸ ՏՊԱԳՐՎԻ

„ԿԱՅԾԵՐ“

ՎԷՊ ՏԱՃԿԱՍՏԱՆԻ ՀԱՅՈՑ ԿԵԱՆՔԻՑ

Հեգինակութիւն ԲՈՖՖԻ

Վէպը բաղկացած կը լինի երկու առանձին հատորներից իւրաքանչիւրը կը բովանդակէ մօտաւորապէս 400 տպագրված երեսներ: Միեն մէկ հատորի գինն է 1 ր. 50 կ., իսկ միասին 3 ր.: Մէկ հատորի համար առանձին ստորագրութիւն չէ ընդունվում:

Ստորագրվել կարելի է ԳՈՒՏՈՆԵՐՈՒՄ այն պարոնների մօտ, որոնք բարեհաճել են բաժանորդներ հաւաքել «ԿԱՅԾԵՐԻ» տպագրութեան համար, իսկ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ պէտք է դիմել «Մշակի» խմբագրատանը Յ. ՄԻԼԻՒՔՅԱՆՑԻՆ:

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝

1. Երգնկեան քահանայ—Մանկական երգարան, երգեր և պարերգեր ընդունված է Ներսիսեան և Գայանեան դպրոցներում: գինն է . . — ր. 20 կ.
2. Մեծատուեան—Երգարան աղջկանց և աշակերտուհեաց Հայկական ուսումնարանաց . . . . . 1 ր. — կ.
3. Բժիշկ Բ. Նաւասարդեան Դիմաերիա բողոքացաւ . . — ր. 25 կ.
4. Բժիշկ. Գ. Տէր-Գրիգորեան—Վարակիչ հիւանդութիւններ.

(Ցաղիկ, կարմրուկ, սկարլատին, բծաւոր տիֆ, անդրադարձ տենդ, դիֆտերիտ, ընդհատ տենդ, խոլերայ, դեղին տենդ, որովայնատիֆ և ժանտախտ)

Սոցա յատկութիւնքն, ծագման և տարածման եղանակներն և նախապաշտպանողական միջոցներ:

Վաճառվում են Ջ. Դրիգորեանցի Կովկասեան գրավաճառանոցում:

8—8

Պատրաստի ունեմ ԹՈՐԳՄԱՆՎԱԾ և ՓՈՒՇԻԳԼՎԱԾ թատրօնական ՊԻԵՍՆԵՐ, որոնք հայոց բեմի վրա ներկայացնելու համար ՅԱՐՄԱՐ են: Պիեսաներից ՄԻ ՀԱՏՆԻՍԸ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ միայն ներկայացած են, միւսները ոչ մի տեղ ՉԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑԱԾԸՆ: Յանկացողները իւրաքանչիւր պիեսից կարող են առանձին մի մի ՕՐԻՆԱԿ, վճարելով ԸՐՏՊՐԵԼՈՒ վարձը և ԹՈՐԳՄԱՆՈՒԹԵՆՆ համար փորր ՎԱՐՁԱՏՐՈՒԹԻՒՆ պէտք է դիմել Տեառնեայ Հասգէով. Тифлисъ. Редакція «Мшакъ» ОВАНЕСУ ТЕРЪ-ГРИГОРІАНЦЪ.

2—5

ՆՈՒՍԱՍԱՆ Հայոց ազգային Հոգևոր ԺՈՂՈՎԻՍ, Հոգաբարձական խորհրդարանի միջ, գալոց ՄԱՐՏ ԱՄՍԻՆ 12-ին, երեկեան ժամը 7-ին, կը լինի ԱՆԳԻՐԻ (առանց կրնաւորի) կապակով տալու Թէլեֆի սորը Փէորգայ ուխտատեղոյ գաւթումը ՄԻ ԿՊԿԱԿ ԻՒՔ ՄԻ ԱՆԵՆԱԿՈՎ: Պարմանաւոր ազգի կարելի է կարգալ Հոգաբարձութեան դիւանատան միջ ամեն օր բացի կիրակիից և տօներից, առաւօտեան 10-ից մինչև 12 ժամն:

Անդամ Հոգաբարձութեան Ար. Նահապետեանց

ՓԵՏՐՎԱՐԻ 12-ից ԲԱՑՎԵՑԻ իշխան ՍՈՒՄ ԲԱՏՕՎԻ տանը ԿՕՆԴԻՏԵՐԻ և ՀԱՑԱԲԱՐԻ (пекарня) մտցրին «ВАРШАВСКАЯ ПЕКАРНЯ» վերնագրովը, որտեղ կը վաճառվին գանազան տեսակ խմորեղէններ, նոյնպէս կը վաճառվին գանազան տեսակ կօնֆէտներ արժան գնով. թէ փոքր և թէ մեծ քանակութեամբ ցանկացողները կարող են առնել ԻՐ ԳՈՐՇԱԲԱՆԵՑ: Օտար քաղաքացիք կարող են դիմել հետեւեալ հասցէով. СОЛОЛАКИ, ВЪ ВАРШАВСКОЙ ПЕКАРНИ Мартиросу Ахназарову. Գաւուէրները կը կատարվին ամենայն ճշդութեամբ, գնողներին մեծ զիջումն անելով և փոստի ծախսը մեզ վրա առնելով: կօնֆէկտների գինը փունդը 40 կոպէկից մինչև 1 ր.:

ԲԺՇԿԱՆՈՑ

ՀԻՒԱՆԴՆԵՐԻ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆԸ ԱՌԱՒՏԱՆ 9-ԻՑ ՄԻՆՉԵՒ 1 ԺԱՄԸ:

Երկուշաբթի. Գավրօնսկի կանանց հիւանդ. Գօրալեվիչ ներքին հ., Թօփնեանց կանանց և երեխաների հ., Քուչարեանց խիրուրգիական և աչքերի հ., Շահմբօրսկի վիներական և կաշու հ., Բարայեան ջղային և հոգեկան հ.:

Երեքշաբթի. Մինկեվիչ խիրուրգիական հ., Վզօրօվ վիներական և բողոքի հ., Իւյխ աչքի հ., Թախուտով գանկաբարձական, կանանց և երեխաների հ., Կրասնօգլեազով, Լիսիցեվ և Վերժիշեվ ներքին հ.:

Չորեքշաբթի. Լիսիցեվ և Բուդիօվսկի ներքին հ., Շահէյմբօրսկի վիներական և կաշու հ., Աստուածատուրօվ կանանց հիւանդութիւններից:

Հինգշաբթի. Վզօրօվ վիներական և բողոքի հ., Թօփնեանց կանանց և երեխաների հ., Լիսիցեվ և Վերժիշեվ ներքին հ., Քուչարեանց սիֆիլիսի և սեռական օրգանների հ.:

Ուրբաթ. Գավրօնսկի կանանց հ., Մինկեվիչ խիրուրգիական հ., Կրասնօգլեազով և Լիսիցեվ ներքին հ., Բախուտով գանկաբարձական, կանանց և երեխաների հ., Շահէյմբօրսկի վիներական և կաշու հ., Բարայեվ ջղային և ներքին հ.:

Շաբաթ. Լիսիցեվ և Վերժիշեվ ներքին հ., Թրօվ կուրծքի հ., Շանկօվսկի վիներական և կաշու հ.:

Բացի այդ բժիշկ Վզօրօվ բժշկանոցի մէջ ընդունում է անվարձ ազքատ հիւանդներին ամենայն օր երեկոյեան 4—6 ժամը:

Բժիշկ Բարայեվ չորեքշաբթի օրերը առաւօտեան 9-ից մինչև 11 ժամը ընդունում է իր տանը բժշկանոցի հիւանդներին էլէկտրական բժշկութեան և ներքին հ., համար: Բնակարանը գանվում է Սերգիևսկայա փողոցի վրա, Բայանդուրովի տանը:

Առանձնապէս Օբրեխա ազքատ հիւանդներին բժշկանոցի տոմսակով ընդունում է ամենայն օր, ամենայն ժամանակ:

Բացի կիրակի օրերից ամենայն օր առաւօտեան 9—11 ժամը բժշկանոցում լինում է մանկաբարձ կին հիւանդ կանանց ընդունելու համար:

Բժշկանոցի դիրեկտօր Լիսիցեվ:

13-ը ԼԵՑԲ-ԳՐԻՆԱՎԵՐՑԱՆ նարին Մեծութեան ԴՈՒՆԴԸ խնդրում է ցանկացող անձանց ԿԱՊԱԼՈՎ վերցնել այդ գունդին ՄՍԻ և գանազան ՊԱՇԱՐԿԱՆՆԵՐԻ հասցնելը, դիմել գունդին ՄԱՆԳԼԻՍ: Աճուրդը կը սկսվի ներկայ տարվայ ԱՊՐԻԼԻ 1-ին և կը շարունակվի մինչև ապրիլի 15-ը:

4—4 (2)

ՅԱՒՎՈՒՄ Է ԵՐԿՈՒ ՅԱՐՏՕՆ իւր ձիանեով վարանցոցի նաբեղեժնի փողոցում: ցանկացողները կարող են դիմել ՉԱՔՈՒՐ ԻՄԱՍԼԵԱՆՑԻ տանը № 7 պօլիցիայի մօտ:

3—3

1880 г. ПОДПИСКА НА ГАЗЕТУ. 1880 г.

Съ 1-го марта 1880 г. будетъ выходить въ форматѣ нашихъ дорогихъ и большихъ газетъ—недорогое періодическое изданіе подъ названіемъ.

РУССКАЯ ГАЗЕТА

ПОЛИТИЧЕСКАЯ, ОБЩЕСТВЕННАЯ, ЭКОНОМИЧЕСКАЯ И ЛИТЕРАТУРНАЯ.

Каждый № „Русской газеты“ будетъ вмѣщать въ себѣ **двадцать четыре колонны плотнаго шрифта** или около **четырехъ тысячъ** строкъ текста **въ стихахъ и прозѣ, живаго и разнообразнаго содержанія.**

„Русская газета“ будетъ выходить листами большаго формата: по воскресеньямъ, вторникамъ, средамъ, четвергамъ и субботамъ; по понедѣльникамъ же и пятницамъ о выходящихъ событіяхъ и особенно замѣчательныхъ случаяхъ, будутъ печататься особыя прибавленія.

Каждый мѣсяцъ (перваго числа) всѣмъ подписчикамъ на „Русскую газету“ будетъ безплатно разосланъ „ХУДОЖЕСТВЕННЫЙ ЛИСТОКЪ“,*) состоящій изъ прекрасно исполненныхъ рисунковъ замѣчательныхъ событій и происшествій истекшаго мѣсяца, портретовъ выдающихся личностей и т. п.

Кромѣ того, къ концу года, годовымъ подписчикамъ, будетъ безплатно разосланъ „АЛЬБОМЪ СТРАНСТВУЮЩАГО ХУДОЖНИКА“, въ которомъ—карандашемъ, перомъ, рѣзцомъ и кистью (посредствомъ олеографіи, хромолитографіи, литографіи и гравированія) изобразятся: сцены изъ общественной, частной, служебной, уличной и охотничьей жизни. копіи съ картинъ и другихъ образцовыхъ произведеній русскихъ художниковъ; типы разновидной толпы; каррикатуры и проч.

Въ первыхъ числахъ декабря текущаго года, всѣмъ подписчикамъ „Русской газеты“, будетъ безденежно разосланъ РОСКОШНО ИЗДАННЫЙ „ИЛЛЮСТРИРОВАННЫЙ СЕМЕЙНЫЙ КАЛЕНДАРЬ“ на 1881 годъ.

Редакція въ новомъ составѣ своихъ сотрудниковъ считаетъ долгомъ заявить, что „Русская газета“ съ перваго марта настоящаго года будетъ издаваться въ другомъ видѣ и приложитъ всѣ старанія, чтобы изданіе „Русской газеты“ удовлетворяло разнообразнымъ требованіямъ публики. Благодаря самому живому участію которое принимаютъ въ изданіи газеты извѣстныя силы литературнаго и ученнаго міра, редакція вполнѣ убѣждена, что „Русская газета“ съ настоящаго года получитъ то значеніе, какое она должна имѣть для своихъ читателей и какого она до сихъ поръ не имѣла.

Новая редакція „Русской газеты“ положитъ всѣ свои силы на то, чтобы страницы ея изданія были живымъ выраженіемъ „злобы дня“ и „духа времени“. Всѣ проявленія въ разносословной и разнохарактерной жизни русскаго общества, какъ въ столицахъ, такъ въ губернскихъ и уѣздныхъ городахъ и во всѣхъ захолустьяхъ провинціальной глуши, будутъ изображаться съ фотографической точностію.

Мы нестанемъ подбирать факты и окрашивать ихъ въ излюбленный какой либо цвѣтъ, но будемъ представлять на судъ общественнаго мнѣнія всякое крупное и мелкое явленіе въ томъ видѣ, въ какомъ она представляется нашимъ глазамъ.

Въ своей дѣятельности по изданію „Русской газеты“ мы беремъ за образецъ заатлантическихъ нашихъ сосѣдей -американцевъ, у которыхъ несуществуетъ, такъ называемой, „поблажки“ и у которыхъ непринято за правило говорить одно только хорошее, а о дурномъ—умальчивать. Всякій фактъ будетъ изображаться такъ какъ онъ есть на самомъ дѣлѣ, такъ сказать, недразированнымъ, обнаженнымъ.

Вдаваясь во всѣ жизненые вопросы русскаго общества, мы конечно не оставимъ безъ вниманія нужды и интересы, общественную и частную жизнь нашего духовенства и употребимъ всѣ зависящія отъ насъ мѣры къ раскритію тѣхъ давно сложившихся роковыхъ причинъ, которыя служатъ тормазомъ для сближенія его съ остальнымъ обществомъ и для улучшенія его матеріальнаго положенія.

Мы отведемъ въ „Русской газетѣ“ приличное мѣсто и для обсужденія тѣхъ вопросовъ, которые могутъ интересовать военное сословіе.

Имѣя въ виду не одну интелигентную, но массу читающей публики, мы будемъ стремиться къ тому, чтобы каждая статья въ „Русской газетѣ“ была написана живо, легко, занимательно и общепонятно. По всѣмъ вопросамъ политической, экономической, общественной, ученой, литературной и художественной жизни, мы будемъ говорить простымъ языкомъ, неиспещ ая своихъ произведеній цитатами и неподавляя ихъ ученостью и лукавымъ мудрствованіемъ.

Полнота, достовѣрность и свѣжесть извѣстій будетъ поставлена нами на первый планъ. Для достиженія этой цѣли мы сгруппировали около себя цѣлый кружокъ корреспондентовъ и репортеровъ.

Отличительной чертой нашего падан я будетъ животрепещущій интересъ минуты и быстрое всестороннее ознакомленіе публики со всѣми явленіями въ нашемъ обществѣ.

„РУССКАЯ ГАЗЕТА“ БУДЕТЪ СОДЕРЖАТЬ

I. Правительственныя распоряженія и постановленія. Отчеты административныхъ мѣстъ и лицъ. Свѣдѣнія о пребываніи высочайшихъ особъ.

II. Политика. Обозрѣніе иностранной и внутренней политической жизни. Статьи по разнымъ государственнымъ, политико-экономическимъ и общественнымъ вопросамъ.

III. Биржа и капиталъ. Денежный рынокъ. Заграничная и внутренняя биржевая хроника. Дѣятельность банковъ, акціонерныхъ обществъ и другихъ учрежденій. Акцизы.

IV. Торговля и промыслы. Товарный рынокъ и торговая хроника. Фабричное, заводское и ремесленное дѣло. Кустарная промышленность.

V. Жизнь. Явленія въ общественной и частной жизни. Происшествія въ Россіи Корреспонденціи. Вѣсти изъ провинціи. Случаи, слухи и курьезы

VI. Наука и Изобретенія, открытія и искуства по всѣмъ отраслямъ знаній заграницей и въ Россіи.

VII. Хозяйство. Народное, домашнее, военное, церковное. Городское и сельское благоустройство. Санитарныя и гигіеническія нужды.

VIII. Литература Романы, повѣсти, разсказы, очерки, сцены, стихотворенія—оригинальные и переводные. Путешествія. Фельетоны. Журналы и газеты. Біографіи.

IX. Театръ и музыка. Разборъ пьесъ. Оцѣнка игры артистовъ на столичныхъ и провинціальныхъ театрахъ, собранія ъ, вечерахъ и пр.

X Судъ Процессы въ коммерческихъ судахъ, въ общихъ и мировыхъ судебныхъ учрежденіяхъ.

XI. Исторія и статистика. Историческіе и этнографическіе очерки.

XII Свѣдѣнія: желѣзно-дорожныя, судебныя, почтовыя и другія. Телеграммы.

ПОДПИСНАЯ ЦѢНА:

Безъ доставки:		Съ доставкой или пересылкой:	
На годъ (съ 1 марта 1880 по 1 марта 1881)	6 р. 50 к.	На годъ	8 р. — к.
„ ½ года	3 р. 50 к.	„ ½ года	4 р. 25 к.
„ 3 мѣсяца	2 р. — к.	„ 3 мѣсяца	2 р. 50 к.
„ 1 мѣсяцъ	1 р. — к.	„ 1 мѣсяцъ	1 р. 15 к.

ПОДПИСКА ПРИНИМАЕТСЯ

Въ Москвѣ: въ конторѣ изданія „Русской газеты“ типографія **Императорскихъ** Московскихъ театровъ, у Зоологическаго сада, д. И. И. Смирнова; въ книжномъ магазинѣ И. И. Смирнова, на углу Охотнаго ряда и Моховой улицы, д. Корзинкина. Въ конторѣ редакціи: Никитская, противъ Никитскаго монастыря, д. княженъ Вадбольскихъ и у всѣхъ извѣстныхъ книгопродавцевъ.

Въ С.-Петербургѣ: въ отдѣленіи конторы „Русской газеты“ при книжномъ магазинѣ Карбасникова и у другихъ извѣстныхъ книгопродавцевъ.

Иногородныхъ просимъ **исключительно** обращаться **въ контору изданія „Русской газеты“, Москва, типографія Императорскихъ Московскихъ театровъ, у Зоологическаго сада, д. И. И. Смирнова.**

*) Первый листъ котораго преимущественно будетъ посвященъ торжеству 19 февраля, сего года, по случаю благополучнаго 25-ти лѣтняго царствованія Государя Императора, съ его портретомъ.

Дозволено Цензурою 5 Марта 1880 г. Тифлисъ. Տպարան Ս. Ա. Միխեյեանի Типографія А. А. Михеева.

Fonds A.R.A.M

№ 37 Մարտի 7 (19) **1880** Մարտի 7 (19) № 37

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը 6 րուբլի
Առանձին համարները 5 կոպէկով։

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ։

Յաւտարաքաղաքացիք դիմում են ուղղակի
Тифлисъ. Редакція „Мшакъ“

ՄՇԱԿ

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի և տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամէն լեզուով։

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Գոնէ օրինակ առնէին.—Ներքին տեսութիւն, Նամակ Երևանից, Նամակ Խմբագրին, Նամակ Խմբագրին, Նամակ Խմբագրին, Նորին տուրքը։—Արտաքին տեսութիւն։ Աւտրօ-Ունգարիա։—«Մշակի» հեռագիրները։—Յայտարարութիւններ։—Բանաստեղծական խնդիր։

ԳՈՆԷ ՕՐԻՆԱԿ ԱՌՆԷԻՆ

Մինչև որ Յաւտաստանի պէս մի հզօր պետութիւն հաւասար աչքով է նայում իր բոլոր հպատակների վրա, ինչ ազգութեան կամ դաւանութեան և պատկանէին նրանք, առանց խտրութիւն դնելու իր հպատակների մէջ նշանակում է ամենաբարձր թէ բազաքական և թէ զինուորական պաշտօնների վրա՝ ռուսին, հային, լեհացուն, գերմանացուն կամ վրացուն և դեռ նորերում Թագաւոր Կայսրը արժանացրել է իր պետութեան ամենաբարձր պաշտօնը շնորհել մի հային, կոմս Լօրիս-Մէլիքովին,—մեր հարևան պետութեան մէջ, Թիւրքիայում, որտեղ ամենաբազմաթիւ է հայ ազգութիւնը, հայը արհամարհված է, հայը ոչինչ պատիւ չունի։

Փոխանակ օգուտ բաղելու ընդունակ տարրից, հայերից, նշանակելով նրանց պետական պաշտօնների մէջ, Թիւրքիան հալածում է նրանց, փակում է հայերի առջև ամէն ճանապարհներ դէպի պետական որ և է աստիճան։ Մենք ուրախացանք երբ լսեցինք որ վերջապէս Թիւրքիան խելքի եկաւ և նշանակեց Օէլ-Թունի գայմագամի պաշտօնի վրա մի հայի,—բայց շատ ժամանակ չանցաւ և մեր ուրախութիւնը զուր յայտնվեցաւ։ Ինչպէս մեզ հաղորդում են, այդ հայաբնակ նահանգում նշանակված հայ գայմագամն էլ չը հաստատվեցաւ Ռ. Պորտան կողմից, այլ այդ պաշտօնը կրկին ստացաւ մի Թուրք...

Ուրեմն Թիւրքիան աշխատում է ոչ թէ միայն բարձր պաշտօնների մէջ հայերին չը նշանակել, այլ ամէն միջոցներ է գործ դնում որ հայը ամենափոքր և աննշանաւոր պաշտօնն էլ երբէք չը ստանայ պետութեան մէջ։

Դորանով ուրեմն է պատճառը Թիւրքիան, կը հարցնենք մենք...դորանով նա ի հարկէ դիտաւորեալ պէս իրան է ձգտում, որովհետև հալածելով հային, նա ինքն զրկվում է օրինաւոր, ընդունակ, հասկացող, տաղանդաւոր պաշտօնեաներից, ուրեմն թուլացնում է իր պետական ներքին կեանքի կանոնաւոր և առաջադէմ զարգացման համար ամենահարկաւոր ոյժերը։ Դա պետական անճնասպանութիւն է։

Թող Թիւրքիան օրինակ առնէր եթէ ոչ Յաւտաստանի պէս քաղաքակրթված երկրից, այլ գոնէ այնպիսի երկիրներից, ինչպէս Եգիպտոսն է, կամ Պարսկաստանը։

Հետաքրքրական է իմանալ այստեղ մի քանի անուններ, որպէս զի համոզվենք, որ Եգիպտոսը և Պարսկաստանը գնահատում են հայի պետական ընդունակութիւնները և այդ երկիրներում բաղմաթիւ հայեր վարած են միշտ և վարում են մինչև այժմ պետական ամենանշանաւոր պաշտօններ։

Ով չը գիտէ թէ Եգիպտոսի անունը կապված է Նուբար-փաշայի անուան հետ, ով չէ լսել որ Պարսկաստանի պետական ամենաբարձր պաշտօն ունեցող մարդիկների շարքում բազմաթիւ հայոց ազգանուններ են պատահում։

Յիշենք միայն այդ անուններից մի քանիսները։ Պարսկաստանի այժմեան պետական ընդհանուր վաւոգապետը հայ է Ջրհանգիրհանը, պարսից դեսպանը Փարիզում հայ է Նազար-աղան, նոյն երկրի դեսպանը Լօնդօնում հայ է Մէլքում-խանը, նոյն պետութեան դեսպանը Վիէննայում դարձեալ հայ է Նարիման-խանը, և այլն....

Ուրեմն որտեղ է հասել Թիւրքիան մոլեռանդութեան և յետադիմութեան կողմից, որ այդ պետութիւնը համեմատելու ժամանակ այնպիսի պետութեան հետ անգամ, ինչպէս Պարսկաստանն է, մարդը ստիպված է ակամայ բացականչել՝ գոնէ Պարսկաստանից օրինակ առնէր....

Գ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ԵՐԵՒԱՆԻՑ

15 փետրվարի

Երէկ, փետրվարի 14-ին, Երևանի քաղաքային վարչութեան մէջ տոլի ունեցած նիստը չափազանց հետաքրքրական էր։ Նիստում կարդացվեցաւ Երևանի գաւառական վարչութեան 1879 թ. տարեկան հաշիւը։ Ինչպէս յայտնի է, Երևանի քաղաքային վարչութիւնը ունի իր տնօրինութեան տակ մի քանի հազար րուբլի տարեկան եկամուտ, որ գալիս է գլխաւորապէս քաղաքի ընդհանուր կալուածներից, ինչպէս են՝ ջրաղացներ, խանութներ, տներ, հողեր և այլն։ Այդ եկամուտը ծախսվում է քաղաքի ընդհանուր պէտքերի համար։ Ինչպէս ասացի, նիստում կարդացվեցաւ Երևանի գաւառական վարչութեան 1879 թ. տարեկան հաշիւը։ Այդ հաշիւը ցոյց է տալիս, որ Երևանի քաղաքային վարչութիւնը 1879 թ. ունեցել է 6,000 րուբլի եկամուտ, որից ծախսվել է 5,000 րուբլի, այսինքն 1,000 րուբլի աւելի է ծախսվել, քան մտել է։ Ինչպէս յայտնի է, Երևանի քաղաքային վարչութիւնը ունի իր տնօրինութեան տակ մի քանի հազար րուբլի տարեկան եկամուտ, որ գալիս է գլխաւորապէս քաղաքի ընդհանուր կալուածներից, ինչպէս են՝ ջրաղացներ, խանութներ, տներ, հողեր և այլն։ Այդ եկամուտը ծախսվում է քաղաքի ընդհանուր պէտքերի համար։ Ինչպէս ասացի, նիստում կարդացվեցաւ Երևանի գաւառական վարչութեան 1879 թ. տարեկան հաշիւը։ Այդ հաշիւը ցոյց է տալիս, որ Երևանի քաղաքային վարչութիւնը 1879 թ. ունեցել է 6,000 րուբլի եկամուտ, որից ծախսվել է 5,000 րուբլի, այսինքն 1,000 րուբլի աւելի է ծախսվել, քան մտել է։

ԽԵՆԹԸ

ԱՐԿԱԾՆԵՐ ՎԵՐՋԻՆ ՌՈՒՍ-ԹՈՒՐՔԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻՑ ՀԱՑԱՍՏԱՆՈՒՄ

—

Ժ.

Բէկի անձնական վրանը բաղկացած էր երկու մասներից, որոնցից մէկի մէջ գետեղված էր նրա կանանոցը, իսկ միւս բաժինը նրա ընդունարանն էր։ Վրանի կազմուածքը պարզ էր, որպէս առհասարակ լինում են խաշնարած քրդերի չադրները. նա կարված էր ամրոզջապէս սև կապերտից, որ պատրաստված էր նրա կնիկների և ազախինների ձեռքով։

Բէկը մտաւ ընդունարանը և հրամայեց իր հետ եկող ծառային, որ վարագոյրները ցած թողնէ ու գնայ։ Այնտեղ մենակ նստած, կարծես, մէկին սպասում էր նա։ Վրանի առաստաղից քարշ ընկած լապտերը ծխրտում էր ադօտ լուսով։ Կանանոցի բաժնից ձայն չէր լսվում, երևի բոլորը քնած էին։

Յայտնվեցաւ կրպօն, այսինքն նոյն քուրդը, որին յանձնեց բէկը կողոպտված վաճառականներին հետ բերելու։

—Հանգիստ են քո հետերը, հարցրեց բէկը, մի խորհրդաւոր ժպիտով նայելով ծառայի երեսին։

—Իմ բարի տիրոջ չնորհիւ հանգիստ են... պատասխանեց խորամանկ քուրդը,—կերան, խմեցին, օրհնեցին քո կեանքը և քնեցին՝ դուք երակի մէջ կը տեսնեն, թէ գանձերս ու իրանց ապրանքները....

—գիժոխքից մեռելը յետ չէ դառնում...տապ բէկը հեգնութեամբ,—ձրտեղ պահեցիք ապրանքները։

—Մեր գիւղում, կող Ալօի տանը։

—Լաւ բաներ են։

—Աստուած ոչ մի անգամ այսպիսի թալան չէ ձգել մեր ձեռքը, բէկ,—ասկի, արծաթ, աբրեշում և շալի գործուածներ, մի խօսքով, ինչ որ ուզես, կը գտնես։

—Ձեզ չը տեսնի գիւղը մտնելու ժամանակը։

—Ո՛վ պիտի տեսնէր, գիւղում մարդ չի մնացել, բոլորն իրանց անասունների հետ գնացել են ա յ լ ա ղ *). Մնացել են մի քանի հայի ընտանիքներ, ներս ենք էլ կոյր հաւ նման, հէնց որ մութը պատում է, երիվարից իրանց խրճիթներից դուրս չեն գալիս, վախվում են, ու գլուխները դնում, քնում են։

—Ո՞րտեղ պահեցիք ապրանքները։

—Ալօի տանը, ասեցի, այդ հին գալի տան մէջ հարիւրաւոր ծակեր կան, մէկի մէջ լցրեցինք, գտնողը կողոպտեցինք։ Աստուած էլ չէ կարող գտնել։ Ահա բալանիները բերել եմ հետս, ասաց նա և տուեց բէկին երկու բալանիներ։

—Ալօն մեր հաւատարիմն է, միաս չունի, նկատեց բէկը,—առաջին անգամը չէ, որ նա այսպիսի ծառայութիւններ է անում մեզ։

Վերջացնելով իր կարգադրութիւնների պատմութիւնը, կրպօն սկսեց նկարագրել, թէ որպէս յարձակվեցան քարվանի վրա, որպէս կողոպտեցին, ով ինչ քաջութիւններ գործեց և այլն։

*) Լայլաղ նշանակում է անասուններ արածացնելու տեղ, արօտատեղ։

—Շատ ապրիս, կրպօ, ես քո քաջութիւնները միշտ գնահատել եմ, պատասխանեց բէկը։—Երբ այդ անպիտանին կը հնազանդեցնենք այստեղից (խօսքը մուդիրի մասին էր) ես կը բաժանեմ կողոպուտը և ձեզանից ամեն մէկը կը ստանայ իր արժանաւոր բաժինը։

Կրպօն գլուխ տուեց և ոչինչ չը խօսեց։

—Բայց ինձ տանջում է մի միտք, առաջ տարաւ բէկը ծանրութեամբ,—նա կը ցանկանայի, որ այդ գործը չը կատարվէր, քանի որ այդ մարդը այստեղ էր։

—Մուդիրի համար ես ասում։

—Այո, մուդիրի համար։

—Մեծ ցաւ չէ, խօսեց կրպօն ծիծաղելով,—մենք մուդիր էֆէնդիին այստեղից վտարով և ընծաներով ճանապարհ կը դնենք, այնպէս որ, նա չատ գոհ կը գնայ մեր մօտից։ Բայց ետևից երկու ձիաւոր կուղարկենք, գեռ Արզռումի չը հասած, գլուխը կը կտրեն և մեր տված ընծաները յետ կը բերեն։ Եւ մուդիր էֆէնդին էլ չէ կարող գնալ վալիի մօտ, որ պատմէ, թէ ինչ տեսաւ այստեղ։ Լաւ եմ մտածել։

Բէկը խոհուն չը պատասխանեց, նա լուռ մտածում էր։

—Պատուհասը, ի հարկէ, կը կատարվի մեր երկրի սահմաններից դրսում, Արզռումի մօտակայքում, աւելացրեց կրպօն,—այն ժամանակ մեղքը մեզանից հեռու կը լինի, ոչ ոք չէ կարող կասկածել մեր մասին։

—Հարկաւոր չէ, պատասխանեց բէկը բազէական մտածութիւնից յետոյ,—եթէ վալիին տեղեկութիւն տան, ես նրան ուրիշ կերպով կը գոհացնեմ և նա տուս կը կենայ....

Կրպօն, որպէս թէ մի նոր բան միտը բերելով, ձեռքը տարաւ իր լայն ծոցը և այնտեղից դուրս բերեց թաշկինակի մէջ փաթաթված մի արծաթէ արկղիկ, որը զարդարած էր գեղեցիկ քանդակներով։ Արկղիկը տուեց բէկին, ասելով.

—Այդ բանը չը թողնցի, որ Ալօի տանը ինամ, փոքր էր, կարող էր կորչել։

Բէկը բաց արեց արկղիկը, նրա մէջ իրանց պատչաճաւոր տեղերում զարդված էին զանազան տեսակ կանացի զարդեր,—մատանիներ, պարանոցներ, մանեակներ—բոլորը ոսկուց և զարդարած թանգագին քարերով։

—Դրա տէրը մի հրէայ էր, ասում էր, որ այդ իրեղէնները Պոլսում չինել է տուել մի պարսիկ իշխանի համար, որը այս ձմեռ պէտք է հարսանիք անէր,—խօսեց կրպօն ծաղրական կերպով—խեղճ հարսը զրկվեցաւ իր զարդարանքից։ Հրէան չատ էր ճըմփըռում, որ իրեղէնները նրան յետ տան. ես նրան հանգստացրի, որ ձայնը կըտրի։

Հանգստացնելը կրպօի լեզուում սպանելու նշանակութիւն էլ ունէր։

—Հիմայ կարող ես գնալ, կրպօ, հրամայեց բէկը,—հիւրերիդ լաւ պատիւ տուր։ Առաւօտեան կը մտածենք, թէ ինչ պէտք է անել։

Աւազակապետը գլուխ տուեց և հեռացաւ։

Ընթերցողը նկատեց, որ կրպօն նոյն իսկ աւազակապետն էր, որ վաճառականների քարվանը կողոպտել էր, իսկ այժմ հիւրասիրում էր նրանց։ Եւ աւազակների այդ խումբը պատկանում էր Ֆաթմահ—բէկին, որի օգնութեանը և պաշտպանութեանը դիմել էին կողոպտված վաճառականները, որպէս տեղային բարեկարգութեանց վրա հսկողի և սահմանապահի։

Կրպօի հեռանալուց յետոյ բէկը դեռ երկար նստած, զննում էր իր առջև դրած գեղեցիկ իրեղէնները։ Նա ինքն էլ չէր հասկանում, թէ ինչու այն փայլուն գոհարները այնքան գրաւում էին նրան։ Եւ այս արկղիկը կուղարկեմ Արզռումի

Fonds A.R.A.M

Fonds A.R.A.M

(Ի շարունակելի)

—Ես ինչպե՞ս իմանայի, որ դուք ինձ չեք սիրում, ինչպե՞ս կարող էի ենթադրել, որ ինձ չեք սիրում, երբ ինձ ասում էիք, որ սիրում եք

թալ. Մակարեանց 3 р., Մար. Ազամեանց 40 կ. Կէկ. Բայնդուրեանց 1 р., Լիպ. Պետրոսեանց 2 р., Սօփ. Պետրոսեանց 1 р., Մկլ. Ուշվերիձէ 40 կ., Ան. Ալխազեանց 1 р., Ան. Պետրոսեանց 1 р., Նատ. Ղազարեանց 3 р., Քէթ. Ամէօեանց 1 р., Թալալ փարեմուզեանց 1 р., Գարօ Սափարեանց 1 р., Կատ. Յարութիւնեանց 1 р., Սօփ. Ռոստոմեանց 20 կ., Ան. Յարութիւնեանց 1 р., Նինօ Սահակեանց 1 р., Գայ. Սահակեանց 1 р., Էկ. Սահակեանց 1 р., Կատ. Մատիկեանց 1 р., Բազ. Գէորգեանց 2 р., Ստ. Սահակեանց 1 р., կէկ. Թաթուսեանց 3 р., Յան. Խիթարեանց 60 կ., Բար. Ադամեանց 20 կ., Տատ. Մկրտումեանց 40 կ. Ընդամենը 304 р.

Տէր-Աբէլ Սուքիասեանց

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐԻՆ

—

Թիֆլիս, 29 փետրվարի

Կարդալով լրագիրներ տեղեկացայ, որ սովը սիրում է Հայաստանում, ես աշակերտ պ. պ. Ռեյսխանցի և Օ. Օրբելեանցի ուսումնարանի պարտք համարեցի հաւաքել իմ դասընկերներից նուէրներ յօգուտ Հայաստանի սովամահ ընտանիքների, և ահա առաջարկում եմ ձեզ 15 р. 32 կ. Բարեհաճէք հասցնել ուր հարկն է, և խնդրեմ տպագրէք ձեր պատուական «Մշակ» լրագրում նուիրատուների անունները։

Ահա նուիրատուների անունները. Շահխանեան Մ. 1 р., Բամբէուքեան Պ. 20 կ., Շարիմանեան Բ. 10 կ., Տէր-Ջանեան Գ. 20 կ., Պէրոսեան Մ. 40 կ., Մանուկեան Ն. 22 կ., Շերմազանեան Բ. 1 р., Թաթէոսեան Ս. 1 р., Զօրեան Ս. 40 կ., Զաւոփեան Ա. 10 կ., Զաւոփեան Հ. 10 կ., Սարաջեան Տ. 20 կ., Մամիկոնեան Ա. 40 կ., Մարտիրոսեան Գ. 20 կ., Վարդանեան Ի. 15 կ., Սկանդարեան Գ. 10 կ., Սարգիսեան Մ. 10 կ., Թաթէոսեան Պ. 20 կ., Աբրահամեան Պ. 20 կ., Պալամքարեան Տ. 10 կ., Սայլիեան Ս. 10 կ., Մազարեան Կ. 10 կ., Մազարեան Պ. 10 կ., Զաբուլիչեան Գ. 1 р., Ամբարդանով Ս. 40 կ., Թաթէոսեան Ա. 20 կ., Վանանեան Վ. 1 р., Օհանեան Պ. 20 կ., Նիկողոսիձէ Գ. 40 կ., Սափարեան Ա. 1 р., Եսայեան Պ. 20 կ., Կիրկիտեան Գ. 10 կ., Պալամքարեան Ս. 20 կ., Աւետեան Ա. 10 կ., Խիզանեան Ս. 20 կ., Շալամեան Ս. 10 կ., Մաղաքելեան Գ. 10 կ., Յովհաննեան Ա. 20 կ., Յովհաննեան Կ. 20 կ., Պարապետեան Ս. 50 կ., Տէր-Աբրահամեան Ս. 20 կ., Փիրնազով Մ. 10 կ., Տէրտէրեան Ա. 40 կ., Մազաքեան Պ. 20 կ., Մազարեան Յ. 35 կ., Մնացաքսապեան Գ. 10 կ., Եսայեանց Տ. 10 կ., Մերվիչեան Բ. 20 կ., Այվազեան Ա. 20 կ., Սուսաննեան Պ. 20 կ., Սուսաննեան Մ. 20 կ., Հերհաբեան Լ. 10 կ., Էլեբեան Գ. 10 կ., Փարապանեան Ա. 10 կ.— Ընդամենը 15 р. 32 կ.

Ս. Զօրեանց

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐԻՆ

—

Թիֆլիս, 1 մարտի

Սոյն ցուցակաւս ուղարկելով 83 րուբլ 30 կ., յօգուտ Ցաւկաւանի հայ սովատանջների, որ ժողովեցի տեղւոյս օրիորդական դիմնազիում և մասամբ ծանօթներից, ուստի խնդրեմ բարեհաճէք տպագրել ձեր պատուական «Մշակ» լրագրում յիշեալ նուիրատուաց ազգանունները։

Օր. Յովհաննեանց 3 р., օր Ալրուքեանց 1 р., օր. Եկհրուքեանց 1 р., օր. Տէր-Աեփհանեանց 1 р., օր. Մարկուսեանց 2 р., օր. Մելիք-Եէգլաբեանց 2 р., օր. Յուրինեանց երկու քոյր 1 р., օր. Թամամշեանց 1 р., օր. կատարինէ Խոսրովեանց 1 р., դ-ца Бѣликъ Евгенія 50 к., д-ца Елизавета Яновская 1 р., օր. Եգէնիա Նահապետեանց 1 р., օր. Վարվարէ Մելիք-Նուբարեանց 1 р., օր. Նատալիա Յուրինեանց 1 р., օր. Բուդաղեանց Սօֆիա 1 р., д-ца Куницкая Каролина 30 к., д-ца Пригоре Александра 30 к., д-ца Карамоска Евгенія 20 к., օր. Ղազարեանց Աբէլովիա 2 р., д-ца Абхази Дарья 50 к., օր. Մանուչարեանց Ղահաբէթ 50 կ., օր. Եգէնիա Շանշեանց 45 կ., д-ца Лазарева Анна 1 р., д-ца Вундеръ Леокадія 20 к., օր. Զուրաբեանց Սօֆիա 1 р., օր. Բատխանեանց Ցատխանա 1 р., д-ца Варвара Жукъ 1 р., օր. Օլգայ Շախնազարեան 2 р., д-ца Бусаева Вѣра 1 р., д-ца Брандъ Августа 1 р., օր. Եգէնիա Շադինեանց 1 р., օր. Նանէ Փրիդոնեանց 1 р., օր. Եֆէմիա Մազմեանց 1 р., օր. Նոյնէ Ալվազեանց 1 р., д-ца Горбунова 1 р., д-ца Сулханова 50 к., д-ца Горбунова 1 р., д-ца Никаласва 20 к., օր. Եգիդիոսէ 20 к., д-ца Никаласва 20 к., օր. Մարիամ Վարդանեանց 1 р., օր. Մարիամ Վարդանեանց 1 р., օր. Վարվարէ Զաբրաբեանց 1 р., օր. թամարա Փիլոյանց 1 р., օր. Ալէքսանդրա Թարխանեանց 1 р., օր. Եղիսաբէթ Բարեանց 30 կ., օր. Եղինա Բարանեանց 2 р., օր. Վարվարէ Մարկոզեանց 2 р., օր. փարիշեանց 1 р., д-ца Анжелина Шадинова 50 к., օր. Եղիսաբէթ Զամբեանց 1 р., օր. կատարինէ Միրմելեանց 1 р., д-ца Казловская Наталія 1 р., օր. Աչխէն Գուլուլեանց 1 р., օր. Մատինեանց Սաթինիկ 1 р., օր. Մարիամ Ռոստովեանց 1 р., օր. Եգինա Աբրամեանց 20 կ., օր. կատարինէ Յունդուեանց 20 կ., օր. Տէր-Յովհէփեանց 50 կ., օր Կեանց 50 կ., օր. Տէր-Յովհէփեանց 50 կ., օր Տէր-Աատուածատուրեանց 1 р., օր. Ալվազեանց 1 р., օր. Երկու քոյր Բուդաղեանց 1 р., օր. Բուդաղեանց 1 р., օր. Աատուածատուրեանց 40 կ., Գուլեանց 20 կ., օր. Աատուածատուրեանց 50 կ., օր. Մարիամ Զանչեանց 1 р., օր. Մելիք Նուբարեանց Սօֆիա 1 р., օր. Նունէ Սարուխանեանց 1 р., օր. Սօֆիա Գուլուլեանց 1 р., օր. Ալէքսանդրա Ներսէսեանց 40 կ., օր. կուզանեանց 20 կ., д-ца Анна Семенова 10 к., д-ца Екатерина Санджанова 40 к., օր. Եղիսաբէթ կուզանեանց 40 կ., д-ца Александра Шкорбанова 15 к., д-ца Вѣра Ламанова 20 к., д-ца Анна Штейнъ 50 к., տիկին Նունէ Նուբարեանց 2 р., տիկին Սօֆիա Կիրակեան 3 р., տիկին Թալալա Նլբանեցեանց 3 р., Ալէքսանդր Մադաթեանց 1 р., Նիկողայոս Գալիբեանց 1 р., Ալէքսանդր Ալէքսանդրեանց 3 р., Տարկուլով 1 р., Արաքէմ Արշակ Տուլայեանց 3 р., Տարկուլով 1 р., Լիսենով 1 р., տիկին Աննա Եազուփեանց 3 р., Գումարն է 83 р. 30 կ.

Օրիորդ վարդանոյշ Օրբէլի

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒԻՐԵՐ

—

«С.-Петербургскія Вѣдомости» լրագիրը յայտնում է որ Վէրա Զասուլիչի Ս. Պետերբուրգի մէջ կալանաւորվելու լուրը առոյգ չէ։

—

Ատացանք պ. լիմչի Բ. Նաւասարդեանից 500 րուբլ հետեւեալ նամակով. «Որպէսզի հնարաւոր լինի և արտիս պատիւ ունենամ յանձնել «Մշակիդ» ուսումնասիրասէր «Աւրթաւտեան» ընկերութեանը հասցնելու 500 րուբլ, որ նուէրում է հայրս, վաղարշապատցի Աբրահամ Նաւասարդեանը, Չնկնք կարող մեզ համակրութեամբ չը վերաբերվել այդ առատաձեռն նուէրին, մանաւանդ որ լսում ենք թէ պ. Աբրահամ Նաւասարդեան, բացի այդ 500 րուբլուց, դարձեալ այս օրերս նուիրեց 500 р. յօգուտ վանի սովեալների և այդ գումարը հասցրել է «Փորձ» ամսագրին։ Թող Թիֆլիսի հարուստները օրինակ առնեն մի գիւղացուց որ ազգասիրական գործունէութիւնից դրդված նուիրում է մի անգամից 1000 րուբլ ազգօգուտ գործերի համար։

—

Պ. Մնացական Սարգսեան, որ տարաւ 500 րուբլ «Մշակի» պրեմիան, փողը տանելուց յետոյ նուիրեց այդ գումարից 50 րուբլ յօգուտ վանի սովատանջների։

—

Լսում ենք որ կովկասեան ցէնզուրական կոմիտէի դատի քննութիւնը «Մշակի» խմբագրութեան դէմ նշանակված է Թիֆլիսի նահանգական դատարանում մայիսի 22-ին։

—

Մարտի 3-ին կրկին բաւական շատ ձիւն եկաւ Թիֆլիսում։ Բայց մի օրից յետոյ ձիւնը կրկին հալվեց և սառուկ ցեխ գոյացաւ փողոցներում։

—

Մարտի 2-ին Արծրունու թատրոնում վրաց դերասանական խումբը մի ներկայացումն տուեց։ Ներկայացումն շատ աջող անցաւ։

—

Երէկ, մարտի 5-ին կրկին փոխադրեցինք հետագրով կ. Պոլիս 1000 րուբլ յօգուտ վանի սովատանջների։ Այդ նուիրատուների ցուցակներից շատերը դեռ ևս տպված չէին։ Հետագայում կը տպենք այդ ցուցակները։ Առայժմ մինչև այժմ, ընդ ամենը վանի սովեալների 6000 րուբլ դարձնալ Ջուղայի խմբագրութեան մէջ 442 րուբլ, 12 կոպէկ։

—

Ատացանք Զիդիշլարից անցեալ անձինքներից 26 р. յօգուտ «Աւրթաւտեան» ընկերութեան։

—

Մի չաշնցի Մ. Կ. գաւառ Թիֆլիսի ժողովրդանվից դռներէ առջև մի ոսկեայ ժամացոյց, որ յայտնվեցաւ թէ պատկանում է տ. Աննա Բուդաղեանին։ Տիկնոջը ժամացոյց վերադարձնելով, պ. Մ. Կ. ստացաւ նրանից 10 р. վարձատրութիւն։ Այդ 10 р. նա այժմ ուղարկել է մեզ խնդրելով հասցնել յօգուտ վանի սովեալների։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԱՒՍՏՐՕ-ՈՒՆԳԱՐԻԱ

—

Աւստրօ-Ունգարիայի դիւանագիտական պատրաստութիւնների մասին լրագիրները հետաքրքրական տեղեկութիւններ են հաղորդում։

Մատնում է այն ժամը, երբ Աւստրօ-Ունգարիան ստիպված կը լինի կռւել Ալբանեան միութեան հետ։

Նօվօ-Բազարի սանջակում գիւղատրական նշանաւոր պատրաստութիւններ են տեսնվում։ Վիէննայից փետրվարի 15-ից հեռագրում են, որ հաստատվում է վաղուց տարածված այն լուրը, թէ Ալբանեան միութիւնը կենտրոնացրել է 12000 զօրք, որի մեծ մասը գտնվում են 1,500 մարդից Մուխտար-փաշայի կանոնաւոր զօրքերից, որոնք ալբանցիներին սովորեցնում են պատերազմական գործողութիւններ։ Այդ տեղեկութիւնները ստացվում են ամենահակառակ աղբիւրներից և հաստատում են, որ Աւստրօ-Ունգարիայի դրութեան Բոսնիայում և Հերցեգովինայում և առհասարակ Թիւրքաց պետութեան սահմաններում վտանգ է ստեղծում։

Գաւսինիէն և Պլավան Զերնոգօրիային յանձնելու առիթով այդ իշխանութեան և Ալբանեան միութեան մէջ պատահած անթաւանութիւնները վատթարացնում են Աւստրօ-Ունգարիայի դրութիւնը։ Բացի այդ, եթէ կռիւ պատահի ալբանցիների և աւստրիացիների մէջ, Հերցեգովինայի և Բոսնիայի բնակիչները, որոնք նուաճված են աւստրիացիների ղէնքի ուժով, անկասկած կը միանան ալբանցիների զօրքի հետ։ Պէտք է խոստովանել, որ Թիւրքաց պետութեան գործերը չափազանց խրճրճված են և Թէպէտ Զերնոգօրիայի, Բոսնիայի, Հերցեգովինայի և Ալբանեան միութեան հողերի մէջ պատերազմող անցքերը հարուած կը տան այդ պետութեանը, բայց մի և նոյն ժամանակ նորա կը միասնեն և Աւստրօ-Ունգարիային, թուլացնելով նրա քաղաքական և ֆինանսական դրութիւնը։ Դեռ նոր ևս աւստրիական պետական մարդիկ հանգստացնող ձառեր էին կարդում, հաւատացնելով որ խաղաղութիւնը անպատճառ կը պահպանվի և դատապարտում էին Աւստրօ-Ունգարական զօրքերի շատացնելու միտքը, որ համակրութեամբ ընդունվել էր Թէ պալատում և Թէ գինուորական շրջաններում։ Դեռ նորերումս աւստրօ-ունգարական ազատ մասոնը վրդովված էր այդ պետութեան գինուորական ոյժերի մեծացնելու վայրենի մըտքից, մատնացոյց լինելով հարկերից ծանրաբեռնված և երկրի անապահովութիւնից աղքատացած ազգաբնակութեան թշուառ դրութեան վրա, գործարանական և արդիւնաբերական գործունէութեան կանգնելու վրա։ Իրաքանչիւր բարեմիտ և խոհեմ մարդ անհրաժեշտ էր համարում խաղաղութիւնը և պետական ծախսերի քչացնելը։

Այժմ այդ խաղաղութիւնը դարձեալ վտանգ է սպառնում։ Դարձեալ պատերազմ է սպասվում ալբանցիների և գուցէ Բոսնիայի և Հերցեգովինայի ապստամբված աղգաբնակութեան դէմ, այն երկրների ապստամբների դէմ, որոնց նուաճելու համար 100,000,000 գուլդէն փող ծախսվեցաւ և բազմաթիւ աւստրիացիների արիւն թափվեցաւ։

Եթէ Աւստրօ-Ունգարիան իր արտաքին քաղաքականութեան մէջ աւելի ինքնուրոյն լինէր, երկու կամ երեք ամիս առաջ կարող էր ազատվել այն ծանր դրութիւնից, որից նա ոչինչ օգուտ չէ կարող քաղել և որի պատճառով կարող է շատ բանից զրկվել։ Ներքին ապստամբում է Բոսնիայի և Հերցեգովինայի կորուստը և պետական անանկութիւնը։ Դեռ այն ժամանակ երբ սկսվեցան անպատճառ կանոնաւորութիւններ Զերնոգօրիայի և Թիւրքիայի մէջ ալբանցիների շնորհիւ, Աւստրօ-Ունգարիան պէտք է նախատեսէր, որ պետութեան ուղղակի շահերը պահանջում են ամենանպաստաւոր և գործնական կերպով պաշտպանել Թիւրքիայի առաջ Զերնոգօրիայի իրաւացի և օրինաւոր պահանջները, որոնք ներկայացրած էին Թէ Դիվանին և Թէ ալբանեան միութեան նշանաւոր առաջնորդներին և որոնք հիմնված էին 1878 թուականի դաշնագրի ձիշդ և անվիճելի որոշումների վրա։ Այն ժամանակ ոչ Թիւրքիան և ոչ Ալբանեան միութիւնը չէին կարողանալ կենտրոնացնել Զերնոգօրիայի սահմանների մօտ գինուորական նշանաւոր ոյժեր, այժմեան պէս չէին հաւաքացած, որ կարող են իրանց համար բարեյաջող հետեւանքներ կունենայ, չէին համոզված, որ կարող են խլել Զերնոգօրիայից այն, ինչ որ նրա օրինաւոր սեփականութիւն է, ինչ որ նա ստացել է 1876, 1877 և 1879 թուականների պատերազմներին իր հերոսական մասնակցութեան համար։ Դեռ այն ժամանակ կարելի էր նախատեսել, որ ալբանցիների մօտենալը աւստրիական զօրքերով գրաւած երկիրներին կարող է ապստամբեցնել Բոսնիայի և Հերցեգովինայի նորերումս նուաճված բնակիչներին, որոնք չափազանց ատում են աւստրիական լուծը, որ դրանք կարող էին նորից յուսադրվել ազատութիւնը ձեռք բերելու համար և որ դրա հետեւանքը կը լինէր ապստամբութիւն, արիւնհեղութիւն, մահուան պատիժներ և այլն։ Երկու կամ երեք ամիս սրանից առաջ կարելի էր բոլոր այս զժբաղդութիւնների առաջն առնել, եթէ աւստրօ-ունգարական կառավարութիւնը հրապարակաւ պաշտպանէր Զերնոգօրիայի սահմանների մօտ Զերնոգօրիային գինուորական նշանաւոր ոյժեր, այժմեան պէս չէին հաւաքացած, որ կարող են իրանց համար բարեյաջող հետեւանքներ կունենայ, չէին համոզված, որ կարող են խլել Զերնոգօրիայից այն, ինչ որ նրա օրինաւոր սեփականութիւն է, ինչ որ նա ստացել է 1876, 1877 և 1879 թուականների պատերազմներին իր հերոսական մասնակցութեան համար։ Դեռ այն ժամանակ կարելի էր նախատեսել, որ ալբանցիների մօտենալը աւստրիական զօրքերով գրաւած երկիրներին կարող է ապստամբեցնել Բոսնիայի և Հերցեգովինայի նորերումս նուաճված բնակիչներին, որոնք չափազանց ատում են աւստրիական լուծը, որ դրանք կարող էին նորից յուսադրվել ազատութիւնը ձեռք բերելու համար և որ դրա հետեւանքը կը լինէր ապստամբութիւն, արիւնհեղութիւն, մահուան պատիժներ և այլն։ Երկու կամ երեք ամիս սրանից առաջ կարելի էր բոլոր այս զժբաղդութիւնների առաջն առնել, եթէ աւստրօ-ունգարական կառավարութիւնը համարձակ պաշտպանէր Զերնոգօրիայի պահանջները, եթէ ձնշուճն զործէր Բ. Դրան վրա, եթէ Խտալիայի և Աւստրիայի հետ ձեռք ձեռքի տուած գնար։ Բայց աւստրօ-ունգարական առաջին ժինիստրը աւելի լաւ համարեց Բերլինից եկած յուշմունքներին և ներշնչուճներին հետեւել, իսկ Գերմանիայի շահերը պահանջում են Աւստրօ-Ունգարիային քշել դէպի Արեւելք և որքան հեռու նա գնայ, Գերմանիայի համար այնքան լաւ է։

Այսպիսի զժուար դրութիւնից Աւստրօ-Ունգարիան դեռ ևս կարող է դուրս գալ, եթէ նա կը պաշտպանի Նիկոլայ իշխանի պահանջները և իր զօրքերը կը կենտրոնացնի Ալբանիայի սահմանների մօտ Զերնոգօրիային գինուորական օգնութիւն հասցնելու նպատակով։

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՍԵՓԱԿԱՆ ԹՂԹԱԿՑԻՑ

ԲԱԳՈՒ, 6 մարտի։ Այսօր փոխադրեցինք ձեր անունով 6000 րուբլ, որ տարադրութեամբ հաւաքվեցաւ յօգուտ վանի սովատանջների։ Խնդրում ենք ամենակարճ ժամանակում և ամենահաստատ ճանապարհով հասցնել այդ գումարը ուր հարկն է։ Տարադրութիւնը շարունակվում է։

Խմբագիր—հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Fonds A.R.A.M

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՆԵՐԿԱՅ 1880 ԹՒՈՒՄ ԿԸ ՏՊԱԳՐՎԻ

„ԿԱՅԾԵՐ“

ՎԷՊ ՏԱՃԿԱՍՏԱՆԻ ՀԱՅՈՑ ԿԵԱՆՔԻՑ

Հանրօգուտ թերթ

Վ Էպը բաղկացած կը լինի երկու առանձին հատորներից իւրաքանչիւրը կը բովանդակէ մօտաւորապէս 400 տպագրված երեսներ: Ըմեն մէկ հատորի գինն է 1 ր. 50 կ., իսկ միասին 3 ր.: Մէկ հատորի համար առանձին ստորագրութիւն չէ ընդունվում:

Ստորագրվել կարելի է ԳԱՂՏՕՆՆԵՐՈՒՄ այն պարոնների մօտ, որոնք բարեհաճել են բաժանորդներ հաւաքել «ԿԱՅԾԵՐԻ» տպագրութեան համար, իսկ ԹԻՓԼԻՍՈՒՄ պէտք է դիմել «Մշակի» խմբագրատանը Յ. ՄԷԼԻՔ-ՅԱԿՈՒԲՈՎԻՆ:

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝

1. Երգն կեանք—Առնական երգարան, երգեր և պար-երգեր ընդունված է Ներսիսեան և Գասանեան դպրոցներում: Գինն է . . — ր. 20 կ.
2. Մեծատուն և աղքատ—Երգարան ազգական և աշակերտուհեաց Հայկական ուսումնարանաց . . . . . 1 ր. — կ.
3. Բժիշկ Բ. Նազարեանց Դիմաների բոզազատում . . — ր. 25 կ.
4. Բժիշկ Գ. Տէր-Գրիգորեանց—Վարակիչ հիւանդութիւններ.

(Ցաղիկ, կարմրուկ, ակարատին, բծաւոր տիֆ, անդրադարձ տենդ, դիֆտերիտ, բնդհատ տենդ, խօլերայ, դեղին տենդ, որովայնատիֆ և ժանտախտ)

Սոցա յատկութիւններն, ծագման և տարածման եղանակներն և նախապաշտպանողական միջոցներ:

Վաճառվում են Ղ. Գրիգորեանցի Կովկասեան գրավաճառանոցում:

8—8

Պատրաստի ունեմ ԹԱՐԳՄԱՆՎԱԾ և ՓՈԽԵՐՎԱԾ Թատրօնական ՊԻԵՍՆԵՐ, որոնք հայոց բեմի վրա ներկայացնելու համար ՅԱՐՄԱՐ են: Պիեսաներից ՄԻ ՔԱՆԻ ԹԻՓԼԻՍՈՒՄ միայն ներկայացած են, միւսները ոչ մի տեղ ՉԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՐԱԾ: Յանկացողները իւրաքանչիւր պիեսայից կարող են առանձ մի մի ՕՐԻՆԱԿ՝ ճարելով ԸՐՏԳՐԵԼՈՒ փարձը և ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹԵԱՆ համար փոքր ՎԱՐՁԱՏՐՈՒԹԻՒՆ պէտք է դիմել հետևեալ հասցէով. Тифлисъ. Редакція «Мшакъ» ОВАНЕСУ ТЕРЬ-ГРИГОРІАНЦЪ.

3—5

Փետրվարի 12-ից ԲԱՑՎԵՑ իշխան ՍՈՒՄ ԲԱՏՕՎԻ տանը ԿՕՆԴԻՏԻՐԻ և ՀԱՑԱԲՈՒՐԻ (пекарня) մագազին «ВАРШАВСКАЯ ПЕКАРНЯ» վերնագրովը, որտեղ կը վաճառվին գանազան տեսակ քաղցրեղէններ, նոյնպէս կը վաճառվին գանազան տեսակ կօնֆէտներ արժան գնով. թէ փոքր և թէ մեծ քանակութեամբ յանկացողները կարող են առնել ԻՄ ԳՈՐԾԱԲԱՆԻՑ: Օտար քաղաքացիք կարող են գիմել հետևեալ հասցէով. СОЛОЛАКИ, ВЪ ВАРШАВСКОЙ ПЕКАРНИ Мартиросу Ахназарову. Պատուէրները կը կատարվին ամենայն ճշդութեամբ, գնողներին մեծ զիջումն անելով և փոստի ծախսը մեզ վրա առնելով: Կօնֆէկտների գինը փոնսը 40 կոպէկից մինչև 1 ր.:

ՆԵՐՍԻՍԵԱՆ հայոց ազգային հոգևոր ԴԵՊՐՈՑՈՒՄ, հոգաբարձական խորհրդարանի մէջ, գալոց ՄԱՐՏ ԱՄՍՈՑ 12-ին, երեկոյեան ժամը 7-ին, կը լինի ԱՃՈՒՐԴ (առանց կրկնադուրսի) կապալով տալու Թէլէթի սուրբ Գէորգայ ախտաւոր հաստատութեան ՄԻ ԿՐԳԱԿ ԻՒԱ ՄԻ ՍԵՆԵԱԿՈՎ: Պայմանաթուղթը կարելի է կարդալ հոգաբարձութեան գիւանատան մէջ ամեն օր բացի կիւրակէից և տօներից, առաւօտեան 10-ից մինչև 12 ժամն:

Անդամ հոգաբարձութեան՝ Ա. Նահապետեանց

ԲԺՇԿԱՆՈՑ

ՀԻՒԱՆԴՆԵՐԻ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆԸ ԱՌԱՒԽՕՏԵԱՆ 9-ԻՑ ՄԻՆՉԵՒ 1 ԺԱՄԸ:

Երկուշաբթի. Գավրօնսկի կառավար հիւանդ. Գօրալեվիչ ներքին հ., Բօտնեանց կառավար և երեխաների հ., Քիւչարեանց խորուրգիական և աչքերի հ., Շահմբօրսկի վիներական և կաշու հ., Բաբայեան ջղային և հոգեկան հ.:

Երեքշաբթի. Մինչեվիչ խորուրգիական հ., Վ. գօրօվ վիներական և բոզազի հ., Բէյլս աչքի հ., Բախուտով մանկաբարձական, կառավար և երեխաների հ., Կրասնօգլեազօվ, Լիսիցեվ և Վերմիշեվ ներքին հ.:

Չորեքշաբթի. Լիսիցեվ և Բուդկօվսկի ներքին հ., Շահէյմբօրսկի վիներական և կաշու հ., Ասատուռօվ կառավար հիւանդութիւններից:

Հինգշաբթի. Վ. գօրօվ վիներական և բոզազի հ., Բօտնեանց կառավար և երեխաների հ., Լիսիցեվ և Վերմիշեվ ներքին հ., Քիւչարեանց սիֆիլիսի և սեռական օրգաններից հ.:

Ուրբաթ. Գավրօնսկի կառավար հ., Մինկեվիչ խորուրգիական հ., Կրասնօգլեազօվ և Լիսիցեվ ներքին հ., Բախուտով մանկաբարձական, կառավար և երեխաների հ., Շահէյմբօրսկի և Ասատուռօվ վիներական և կաշու հ., Բաբայեան ջղային և հոգեկան հ.:

Շաբաթ Լիսիցեվ և Վերմիշեվ ներքին հ., Բաբօվ կուրծքի հ., Նանկօվսկի վիներական և կաշու հ.:

Բացի այդ բժիշկ Վ. գօրօվ բժշկանոցի մէջ ընդունում է անվարձ ազգաս հիւանդներին ամենայն օր երեկոյան 4—6 ժամը:

Բժիշկ Բաբաեվ չորեքշաբթի օրերը առաւօտեան 9-ից մինչև 11 ժամը ընդունում է իր տանը բժշկանոցի հիւանդներին էլէկտրական բժշկութեան և ներքին հ. համար: Բնակարանը գտնվում է Սերգիեվսկայա փողոցի վրա, Բայանդուրովի տանը:

Առանձնաբար Օրթոխա ապքաս հիւանդներին բժշկանոցի տանտակով ընդունում է ամենայն օր, ամենայն ժամանակ:

Բացի կիրակի օրերից ամենայն օր առաւօտեան 9—11 ժամը բժշկանոցում լինում է մանկաբարձ կին հիւանդ կանանց ընդունելու համար:

Բժշկանոցի դիրեկտօր Լիսիցեվ:

Մինգհեվիչ խորուրգիական հ., Կրասնօգլեազօվ և Լիսիցեվ ներքին հ., Բախուտով մանկաբարձական, կառավար և երեխաների հ., Շահէյմբօրսկի և Ասատուռօվ վիներական և կաշու հ., Բաբայեան ջղային և հոգեկան հ.:

13-ը ԼԵՑԻ-ԳՐԵՆԱԴԻԵՐԱՆ Նորին Մեծութեան ԳՈՒՆԴԸ խնդրում է ցանկացող անձանց ԿԱՊԱԼՈՎ վերցնել այդ գունդին ՄՈՍ և գանազան ՊԱՇԱՐԵԼԻՆՆԵՐԻ հասցնելը, դիմել գունդին ՄԱՆԳԼԻՍ: Ձաձուրքը կը սկսվի ներկայ տարվայ ԱՊՐԻԼԻ 1-ին և կը շարունակվի մինչև ապրիլի 15-ը:

4—4 (2)

«ԱԼԱԶԱՆ» ֆիրմայով Կախեթու գինիների գինեվաճառանոցում ստացված են գանազան տեսակ ԳԻՆԻՔ, իշխան Լևան ՉԱՆԳԻԵՐՈՒ սեփական ՊԱՐՏԻԶԻՑ: Ցածր արժողութեան գինիքը 20—30 կ., միջակը 30—60 կ., և բարձրը 60 կ. մինչև 1 ր. տասնյ տանի: Գինեվաճառանոցը գտնվում է Սօլօլակում, իշխան Միքայէլ Սումբատօվի տան տակը:

1—2

1880 г. ПОДПИСКА НА ГАЗЕТУ. 1880 г.

Съ 1-го марта 1880 г. будетъ выходить въ форматѣ нашихъ дорогихъ и большихъ газетъ—недорогое періодическое изданіе подъ названіемъ.

РУССКАЯ ГАЗЕТА

ПОЛИТИЧЕСКАЯ, ОБЩЕСТВЕННАЯ, ЭКОНОМИЧЕСКАЯ И ЛИТЕРАТУРНАЯ.

Каждый № „Русской газеты“ будетъ вмѣщать въ себѣ **двадцать четыре колонны плотнаго шрифта** или около **четырехъ тысячъ** строкъ текста **въ стихахъ и прозѣ, живаго и разнообразнаго содержанія.**

„Русская газета“ будетъ выходить листами большаго формата: по воскресеньямъ, вторникамъ, средахъ, четвергамъ и субботамъ; по понедѣльникамъ же и пятницамъ о выходящихъ событіяхъ и особенно замѣчательныхъ случаяхъ, будутъ печататься особыя прибавленія.

Каждый мѣсяцъ (перваго числа) всѣмъ подписчикамъ на „Русскую газету“ будетъ безплатно разосланъ „ХУДОЖЕСТВЕННЫЙ ЛИСТОКЪ“,*) состоящій изъ прекрасно исполненныхъ рисунковъ замѣчательныхъ событій и происшествій истекшаго мѣсяца, портретовъ выдающихся личностей и т. п.

Кромѣ того, къ концу года, годовымъ подписчикамъ, будетъ безплатно разосланъ „АЛЬБОМЪ СТРАНСТВУЮЩАГО ХУДОЖНИКА“, въ которомъ—карандашемъ, перомъ, рѣзцомъ и кистью (посредствомъ олеографіи, хромолитографіи, литографіи и гравированія) изобразятся: сцены изъ общественной, частной, служебной, уличной и охотничьей жизни, копіи съ картинъ и другихъ образцовыхъ произведеній русскихъ художниковъ; типы разновидной толпы; каррикатуры и проч.

Въ первыхъ числахъ декабря текущаго года, всѣмъ подписчикамъ „Русской газеты“, будетъ безденежно разосланъ РОСКОШНО ИЗДАННЫЙ „ИЛЛЮСТРИРОВАННЫЙ СЕМЕЙНЫЙ КАЛЕНДАРЬ“ на 1881 годъ.

Редакція въ новомъ составѣ своихъ сотрудниковъ считаетъ долгомъ заявить, что „Русская газета“ съ перваго марта настоящаго года будетъ издаваться въ другомъ видѣ и приложитъ всѣ старанія, чтобы изданіе „Русской газеты“ удовлетворяло разнообразнымъ требованіямъ публики. Благодаря самому живому участію которое принимаютъ въ изданіи газеты извѣстныя силы литературнаго и ученаго міра, редакція вполнѣ убѣждена, что „Русская газета“ съ настоящаго года получитъ то значеніе, какое она должна имѣть для своихъ читателей и какого она до сихъ поръ не имѣла.

Новая редакція „Русской газеты“ положитъ всѣ свои силы на то, чтобы страницы ея изданія были живымъ выраженіемъ „духа дня“ и „духа времени“. Всѣ проявленія въ разносословной и разнохарактерной жизни русскаго общества, какъ въ столицахъ, такъ въ губернскихъ и уѣздныхъ городахъ и во всѣхъ захолустьяхъ провинціальной глуши, будутъ изображаться съ фотографической точностію.

Мы не станемъ подбирать факты и окрашивать ихъ въ излюбленный какой либо цвѣтъ, но будемъ представлять на судъ общественнаго мнѣнія всякое крупное и мелкое явленіе въ томъ видѣ, въ какомъ она представляется нашимъ глазамъ.

Въ своей дѣятельности по изданію „Русской газеты“ мы беремъ за образецъ заатлантическихъ нашихъ сосѣдей -американцевъ, у которыхъ несуществуетъ, такъ называемой, „поблажки“ и у которыхъ непринято за правило говорить одно только хорошее, а о дурномъ—умалчивать. Всякій фактъ будетъ изображаться такъ какъ онъ есть на самомъ дѣлѣ, такъ сказать, недрапированнымъ, обнаженнымъ.

Вдаваясь во всѣ жизненные вопросы русскаго общества, мы конечно не оставимъ безъ вниманія нужды и интересы, общественную и частную жизнь нашего духовенства и употребимъ всѣ зависящія отъ насъ мѣры къ раскрытію тѣхъ давно сложившихся роковыхъ причинъ, которыя служатъ тормазомъ для сближенія его съ остальнымъ обществомъ и для улучшенія его матеріальнаго положенія.

Мы отведемъ въ „Русской газетѣ“ приличное мѣсто и для обсужденія тѣхъ вопросовъ, которые могутъ интересовать военное сословіе.

Имѣя въ виду не одну интеллигентную, но массу читающей публики, мы будемъ стремиться къ тому, чтобы каждая статья въ „Русской газетѣ“ была написана живо, легко, занимательно и общепонятно. По всѣмъ вопросамъ политической, экономической, общественной, ученой, литературной и художественной жизни, мы будемъ говорить простымъ языкомъ, неиспещряя своихъ произведеній цитатами и неподавляя ихъ ученостію и лукавымъ мудрствованіемъ.

Полнота, достовѣрность и свѣжесть извѣстій будетъ поставлена нами на первый планъ. Для достиженія этой цѣли мы сгруппировали около себя цѣлый кружокъ корреспондентовъ и репортеровъ.

Отличительной чертой нашего изданія будетъ животрепещущій интересъ минуты и быстрое всестороннее ознакомленіе публики со всѣми явленіями въ нашемъ обществѣ.

„РУССКАЯ ГАЗЕТА“ БУДЕТЪ СОДЕРЖАТЬ

I. Правительственныя распоряженія и постановленія. Отчеты административныхъ мѣстъ и лицъ. Свѣдѣнія о пребываніи высочайшихъ особъ.

II. Политика. Обозрѣніе иностранной и внутренней политической жизни. Статьи по разнымъ государственнымъ, политико-экономическимъ и общественнымъ вопросамъ.

III. Биржа и капиталъ. Денежный рынокъ. Заграничная и внутренняя биржевая хроника. Дѣятельность банковъ, акціонерныхъ обществъ и другихъ учрежденій. Акцизы.

IV. Торговля и промыслы. Товарный рынокъ и торговая хроника. Фабричное, заводское и ремесленное дѣло. Кустарная промышленность.

V. Жизнь. Явленія въ общественной и частной жизни. Происшествія въ Россіи. Корреспонденціи. Вѣсти изъ провинціи. Случаи, слухи и курьезы.

VI. Наука и Изобрѣтенія, открытія и искуства по всѣмъ отраслямъ знаній заграницей и въ Россіи.

VII. Хозяйство. Народное, домашнее, военное, церковное. Городское и сельское благоустройство. Санитарныя и гигіеническія нужды.

VIII. Литература. Романы, повѣсти, разсказы, очерки, сцены, стихотворенія—оригинальные и переводные. Путешествія. Фельетоны. Журналы и газеты. Біографіи.

IX. Театръ и музыка. Разборъ пьесъ. Оцѣнка игры артистовъ на столичныхъ и провинціальныхъ театрахъ, собраніяхъ, вечерахъ и пр.

X. Судъ. Процессы въ коммерческихъ судахъ, въ общихъ и мировыхъ судебныхъ учрежденіяхъ.

XI. Исторія и статистика. Историческіе и этнографическіе очерки.

XII Свѣдѣнія: желѣзно-дорожныя, судебныя, почтовыя и другія. Телеграммы.

ПОДПИСНАЯ ЦѢНА:

Безъ доставки:		Съ доставкой или пересылкой:	
На годъ (съ 1 марта 1880 по 1 марта 1881)	6 р. 50 к.	На годъ	8 р. — к.
„ ½ года	3 р. 50 к.	„ ½ года	4 р. 25 к.
„ 3 мѣсяца	2 р. — к.	„ 3 мѣсяца	2 р. 50 к.
„ 1 мѣсяцъ	1 р. — к.	„ 1 мѣсяцъ	1 р. 15 к.

ПОДПИСКА ПРИНИМАЕТСЯ

Въ Москвѣ: въ конторѣ изданія „Русской газеты“ типографія **Императорскихъ** Московскихъ театровъ, у Зоологическаго сада, д. И. И. Смирнова; въ книжномъ магазинѣ И. И. Смирнова, на углу Охотнаго ряда и Моховой улицы, д. Коразинкина. Въ конторѣ редакціи: Никитская, противъ Никитскаго монастыря, д. княженъ Вадбольскихъ и у всѣхъ извѣстныхъ книгопродавцевъ.

Въ С.-Петербургѣ: въ отдѣленіи конторы „Русской газеты“ при книжномъ магазинѣ Карбасникова и у другихъ извѣстныхъ книгопродавцевъ.

Иногородныхъ просимъ **исключительно** обращаться **въ контору изданія „Русской газеты“, Москва, типографія Императорскихъ Московскихъ театровъ, у Зоологическаго сада, д. И. И. Смирнова.**

*) Первый листъ котораго преимущественно будетъ посвященъ торжеству 19 февраля, сего года, по случаю благополучнаго 25-ти лѣтняго царствованія Государя Императора, съ его портретомъ.

Дозволено Цензурою 6 Марта 1880 г. Тифлисъ.

Տպարան Ա. Ա. Միխելսոնի

Типографія А. А. Михельсона

Fonds A.R.A.M

№ 38 Մարտի 8 (20) **1880** Մարտի 8 (20) № 38

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլ, կէս տարվանը 6 րուբլ։
Առանձին համարները 5 կոպէկով։

Ձրիբլեաւոր գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ։

Յաւարաքաղաքացիք գիմում են ուղղակի
Тифлисъ. Редакція „Մշակъ“

ՄՇԱԿ

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի և ասն օրերից)

Բաժանորդագրութիւն ընդունվում է ամէն չորեքշաբթի։

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ցանկալի կը լինէր—Ներքին տեսութիւն։ Նամակ խմբագրին։ Նամակ խմբագրին։ Նամակ խմբագրին։ Նամակ խմբագրին։ Նամակ խմբագրին։ Նամակ խմբագրին։ Նեղբին լուրեր։—Արտաքին տեսութիւն։ Աւստրիական լրագիրները Ֆրանսիայի մասին։ Աֆղանիստան։ Գերմանիա։ Արտաքին լուրեր։—«Մշակի» հեռագիրներ։—Յայտարարութիւններ։

ՑԱՆԿԱԼԻ ԿԸ ԼԻՆԷՐ

Ա.

Այժմ, երբ Ռուսաստանի հայերի մէջ նշմարվում է գօրեղ շարժում օգնել նիւթական նպաստներով մեր Թիւրքիայի հայ տարաւանջ եղբայրներին, երբ միայն «Մշակի» ձեռքով հաւաքվեցաւ մօտ երեք շաբաթվայ ընթացքում 12,000 րուբլից աւելի յօգուտ Վանի սովեալների, ցանկալի կը լինէր մեզ համար մի քանի հարցեր առաջադրել Կ. Պօլսի մէջ հիմնված «սովելոց խնամող կենտրօնական յանձնաժողովին»։

Ընկասկած միեսալ յանձնաժողովը կազմված է շատ յարգելի անձնաւորութիւններից, որոնց մենք վաղուց է արդէն ճանաչում ենք և որոնց հետ մօտ երկու տարի է գործ ունենք։ Նոյն Պալպէկեանի առևտրական տան միջնորդութեամբ, որի ներկայացուցիչները այժմ մասնակցում են կենտրօնական յանձնաժողովին, մենք միշտ հասցնում էինք մեր հաւաքած նուէրները յօգուտ «Ընտարատեան» ընկերութեան։ Ուրեմն ռուսահայերը կարող են վստահ լինել որ այն ճանապարհը, որ մենք ընտրեցինք յօգուտ սովեալների հաւաքվող դրամները ուղարկելու, ամենաապահով և հաստատ ճանապարհ է։ Յանձնաժողովը, որի նախագահ է պ. Սերովբէ Կիւլպէնկեան, յարգված է թէ ամբողջ Կ. Պօլսի հայ հասարակութիւնից, թէ պաշտօնապէս ճանաչված է պատրիարքարանից։

Միայն մենք կը ցանկայինք այստեղ մի քանի հարցեր առաջարկել յանձնաժողովին, հիմնվելով այն ճշմարտութեան վրա, որ ռուսաստանցի հայերը, որոնք այդքան գումարներ նուիրեցին այդ տեսակ կարճ ժամանակամիջոցում, իրաւունք ունեն իմանալ ի՞նչ ձևով են տարվ դրվում նրանց նուիրատուութիւնները։

Ցանկալի կը լինէր իմանալ արդեօք այն փողերը, որ ստանում է յանձնաժողովը, նոյն իսկ փոդով է բաժանում սովեալներին, թէ հայց կամ ալիւր առնելով, արդեօք յանձնաժողովը ունի իր սեփական ագէնտներ։ Յայտնի է նաև, թէ իր օգնութիւնը հասցնում է սոված ժողովրդին թիւրք պաշտօնեաների ձեռքով։ Իր բաժանած նպաստների մասին հաշիւը ո՞րտեղ պէտք է հրատարակի յիշեալ յանձնաժողովը, ստանձին գրքոյկով, թէ Կ. Պօլսի որ և է հայ թերթի, օրինակ «Մասիսի» միջոցով։

Ցանկալի կը լինէր և հարկէ, որ յանձնաժողովը բաժանէր իր նպաստները սովալուձներին նախ ցորենով կամ ալիւրով և ապա սերմով, և ոչ թէ փողով, որովհետև այդ փողերը թիւրք հարկահաններն նորից կը խլէին հայ գիւղացուց։ Ցանկալի կը լինէր որ յանձնաժողովը ունենար իր սեփական ագէնտները, հայ ժողովրդի մէջ նպաստներ բաժանելու համար, գործէր կամ հայոց ազգային վարչութեան ներկայացուցիչների, կամ՝ վերջապէս հայ հոգևորականութեան ձեռքով և չը դիմէր թիւրք պաշտօնեաների օգնութեանը։

Այդ բոլորի մասին ռուսաստանի հայերը, որոնք հաւատացին և շարունակում են հաւատալ մեզ մեծ գումարներ, մեր կարծիքով իրաւունք ունեն ճշդապէս տեղեկանալու։

Նոյնպէս ցանկալի կը լինէր, որ յանձնաժողովը հրատարակէր «Մշակի» մէջ իր հաշիւները և բացատրէր մեզ իր գործունէութեան եղանակը։

Մենք թէև տեսնում ենք «Մասիս» մէջ տեղեկութիւններ կենտրօնական յանձնաժողովի կողմից, բայց «Մասիս» լրագիրը մատչելի չէ Ռուսաստանի հայերի մեծ մասին, այն ինչ «Մշակի» մէջ իր հաշիւները տպելով, յանձնաժողովը միջոց կը տար ռուսաստանցի նուիրատուներին, որոնց մեծ մասը «Մշակի» մէջ հրատարակում են իրանց նուէրները, ճշդութեամբ տեղեկանալ իրանց ուրած նուէրների գործադրութեան մասին։

Գ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐԻՆ

Շուշի, 26 փետրվարի

Ձեր լրագրի էջերում Հայաստանի Ճշուառ սովատանջների համար տպված յորդորական յօդուածները, որտահմիկ նամակները ազդու ներգործութիւն ունեցան մեր փոքրիկ շրջանի անդամների վրա, որոնք յուզված սրտով իրանց տառապած ազգակիցների համար նուիրելին ըստ չափու կարողութեան. Գրիգոր քահանայ Մէլիք-Դադայեանց նուիրեց 25 ր., Աւետիս Բաբայեան Զօհրաբեանց 30 ր., Օրիորդ Հիղինէ Դանիէլեանց 25 ր., Հայրապետ Մէլիք-Դադայեանց 15 ր., Զ. Խանդամիրեանց 10 ր., Խաչատուր Մնացականեանց 10 րուբլի։ Ընդամենը հարիւր տասն րուբլի, որ անա ընդ գրով ուղարկում եմ Ձեզ, խնդրում տատանուց հասցնէք ուր հարկէ։

Խաչատուր Մէլիք-Դադայեանց

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐԻՆ

Յարիցին, 21 փետրվարի

Աստրագրութիւն յօգուտ Վանի սովատանջների համար տպված յորդորական յօդուածները, որտահմիկ նամակները ազդու ներգործութիւն ունեցան մեր փոքրիկ շրջանի անդամների վրա, որոնք յուզված սրտով իրանց տառապած ազգակիցների համար նուիրելին ըստ չափու կարողութեան. Գրիգոր քահանայ Մէլիք-Դադայեանց նուիրեց 25 ր., Աւետիս Բաբայեան Զօհրաբեանց 30 ր., Օրիորդ Հիղինէ Դանիէլեանց 25 ր., Հայրապետ Մէլիք-Դադայեանց 15 ր., Զ. Խանդամիրեանց 10 ր., Խաչատուր Մնացականեանց 10 րուբլի։ Ընդամենը հարիւր տասն րուբլի, որ անա ընդ գրով ուղարկում եմ Ձեզ, խնդրում տատանուց հասցնէք ուր հարկէ։

Խաչատուր Մէլիք-Դադայեանց

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐԻՆ

Ցարիցին, 21 փետրվարի

Աստրագրութիւն յօգուտ Վանի սովատանջների։ Զ. Ց. Պապիխիկեանց 10 ր., և նրա աշխատանքի այլ քաղաքներից 23 ր., Ա. Ց. Զաքամխատզեանց 10 ր., Պապաեանց 3 ր., Տէր-Մինաէլեանց 2 ր., Ց. Գ. Ղազիեանցն 3 ր., Շահնազարեանցն 2 ր., Գ. Մ. Ալաջալեանցն 3 ր., Ս. Ա. Բանանց 2 ր., Ն. Ե. Կիտահանցն 2 ր., Ց. Հախումեանց 1 ր., Բունեաթեանցն 1 ր., Մ. Մաթէոսեանց 1 ր., Մ. Միսկարեանց 1 ր., Մանասեանցն 1 ր., Մ. Մակարեանցն 1 ր., Տէր-Յովսէփեանց 1 ր., Վ. Ղազազեանց 1 ր., Շիխեանցն 1 ր., Յովհաննէսեանցն 1 ր., Գ. Գ. Սերերբրեանցն 1 ր., Մենդէլեեւ 5 ր., Трескинскій 3 р., Ореховъ 3 р., Дегтеревъ 3 р., Герасимовъ 3 р., Тріумовъ 2 р., Грудевъ 2 р., Черновъ 2 р., Михайловъ 2 р., Блюммеръ 2 р., Ефимовъ 2 р., Кринскій 3 р., Писинъ 2 р., Соловьевъ 3 р., Казѣевъ 3 р., Прохоровъ 3 р., Майоровъ 2 р., Качемозовъ 2 р., Марченко 3 р., Киселевъ 2 р., Булоновъ 3 р., Игнатьевъ 3 р., Смолениновъ 1 р., Кленовъ 1 р., Семеновъ 1 р., Ивановъ 1 р., Захаровъ 1 р., Шепеловъ 1 р., Петровъ 1 р., Кирпичниковъ 1 р., Трубенко 1 р., Захватосвъ 1 р., Михайловъ 1 р., Лазѣевъ 1 р., Назаровъ 1 р., Бенко 1 р., Камовъ 1 р., Талмачовъ 1 р., Качановъ 1 р., Покровскій 1 р., Безверховъ 1 р., Кузнецовъ 1 р., Осокинъ 1 р., Додоновъ 1 р., Кондратьевъ 1 р., Аровъ 1 р., Ривелевъ 1 р., Гавриловъ 1 р., Масловъ 1 р., Сивовъ 1 р., Лашинъ 1 р., (պարսիկ) Казимовъ 1 р., Джафаръ 1 р., Ратнеръ 2 р., Меневичъ 3 р., Энтинъ 1 р., Ч. Апфельбаумъ 1 р., Лифшицъ 1 р., Абельсонъ 1 р., Залткинъ 1 р., Фонштейнъ 1 р., Петрушкинъ 1 р., Пилинкусъ 1 р., Кляткинъ 2 р., Поспиховъ 3 р.։ Բոլոր գումարն է 178 ր., փոստային ծախս 3 րուբլի դուրս եկած Ընում է 175 րուբլ։

***

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐԻՆ

Թիֆլիս, 5 մարտի

Վրկին հաւաքելի իմ բարեկամներից մի փոքրիկ գումար, որ խնդրեմ տանալով, տոթագրողների անունները տպէք Ձեր պատուական լրագրի մէջ։ Նայի Աւագեանց 2 ր., Փաշա Մամաղով 1 ր., Մարգար Տէր-Օհանով 1 ր., Բախչո Մանուչարեանց 1 ր., Գալա Աղիեամանց 1 ր., Նիկոլայ Խալաթեանց 60 կ., Աւետիս Ազալով 60 կ., Աբրահամ Տէր-Գրիգորեանց 50 կ., Սարգիս Նազարեանց 50 կ., Գևորգ Մուրադեանց 50 կ., Յովհաննէս Տէր-Մկրտչեանց 40 կ., Արտէմ Յարութիւնով 40 կ., Յովհաննէս Գարրիէլով 40 կ., Յովհաննէս Աւագեվով 40 կ., Մանուկ Գէորգեանց 10 կ., Ռուբէն Զօրեանց 1 ր., Սահակ Մկրտիչով 10 կ., կարապետ Զաքարով 10 կ., Յովհաննէս Բաժբէուկով 20 կ., Արիստակէս Պապիեանց 20 կ., Սահակ Զօրեանց 1 ր.։ Ընդամենը 13 ր.։

Ս. Զօրեանց

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐԻՆ

Ալէքսանդրապոլ, 25 փետրվարի

Կարդալով լրագրներում վանեցի սովատանջ հայերի ցաւալի դրութեան նկարագիրը, չը կարողացայ անտարբեր մնալ, ուստի պարտականութիւն համարելով օգնել որքան կարելի է այդ մեր դժբաղդ եղբայրներին, մի մանաւոր տոթագրութիւնով դիմելի պաշտօնակիցներիս և ծանօթներիս, յօգուտ նոյն սովատանջներին։ Տոթագրութիւնից գոյացաւ, փոստի ծախսը 55 կոպէկ դուրս հանած, 62 րուբլի, որը ուղարկելով խմբագրութեանդ՝ խնդրեմ անպարտար խնդրում եմ բարեհաճէք վերոյիշեալ գումարը փոխադրել ուր հարկն է։ Նուիրատուները կը սպասեն իրանց անունները տպագրված տեսնել Ձեր պատուական լրագրում, ի գիտութիւն համոյն ազգի։ Տոթագրվողների ազգանունները։ Բէհբութ բէկ Փիրումեանց 2 ր., Վաղարշակ Շահխաթունեանց 5 ր., Карапетъ Зарифовъ 1 р., Ս. Շահինով 55 կ., Մարուքէ Կոստանեանց 1 ր., Մինասէ Այվազեանց 1 ր., Իսան Յարութիւնեան 1 ր., Կարապետ Տէր-Իսահակեան 2 ր., Տիգրան Անդրէասեան 3 ր., Գարրիէլ Մելիք-Շահնազարեանց 2 ր., Դաւիթ Աճեարումեան 1 ր., Աղէքսանդր Իսահակեանց 1 ր., Գալուստ Թաղիանոսեանց 1 ր., Թաղիանոսեանց 1 ր., Հաճիպապ Բաղրամեանց 2 ր. 50 կ., Մահտեսի Աւագ Բաղրամեանց 2 ր. 50 կ., Սինъ Коранова 5 р., Կարապետ Ղազարեանց 1 ր., Սարգիս Սահրատեանց 5 ր., Սարգիս Միրզայեանց 3 ր., Եփրեմ Իսահակեանց 1 ր., Ղազնկետնոս Տէր-Յարութիւնեանց 2 ր., Գալուստ Բաղրամեանց 5 ր., Գէորգ Խալաթեանց 3 ր., Գրիգոր Դրամիեանց 5 ր., Ալանեանց 3 ր., Յովհաննէս Լալայեանց 2 ր.։ Գումարն է 62 ր.։

Բէհբութ բէկ Փիրումեանց

Fonds A.R.A.M

ՄՇԱԿ

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ, 23 ՓԵՏՐՎԱՐԻ

ՆՈՐԱԳՈՒՅՆ ԳՐՔԵՐ

Գիր պատմական ուսումնասիրություն Մովսէս Խորենացւոյ պատմագրութեան վերաբերեալ գրեց Ստեփանոս Մալխասեանց։ Ս. Էջմիածին, տպարանն Մայր աթոռոյ սրբոյ Էջմիածնի, 1879։ Գին 1 ռ. 50 կ., փոստով 2 ռ.։

Ներկայ գրքոյկն է առաջին փորձ մը՝ որ կ՚ուզէ ցոյց տալ թէ Խորենացին ինչ աղբիւրներէ օգտուած է իր պատմութեան մէջ։ Հեղինակը կը կարծէ թէ Խորենացին ոչ միայն Ագաթանգեղոսի, Փաւստոսի եւ Կորիւնի պատմութիւնները գործածած է, այլ նաեւ ուրիշ աղբիւրներ ալ ունեցած է, որոնք այժմ կորսուած են։ Ասոնց մէջ կը յիշէ Ագաթանգեղոսի ուրիշ մը աւելի ընդարձակ, Փաւստոսի ուրիշ մը աւելի կարճ, Կորիւնի ուրիշ մը աւելի ընդարձակ, Ղազար Փարպեցիի ուրիշ մը աւելի կարճ, Եղիշէի ուրիշ մը աւելի ընդարձակ, Ղեւոնդեան ուրիշ մը աւելի կարճ, Սեբէոսի ուրիշ մը աւելի ընդարձակ, Ստեփանոս Ասողիկի ուրիշ մը աւելի ընդարձակ, Վարդանի ուրիշ մը աւելի ընդարձակ, Կիրակոս Գանձակեցիի ուրիշ մը աւելի ընդարձակ, Ստեփանոս Օրբէլեանի ուրիշ մը աւելի ընդարձակ, Թովմա Մետսոբեցիի ուրիշ մը աւելի ընդարձակ, Յովհաննէս Կաթողիկոսի ուրիշ մը աւելի ընդարձակ,

հետ: «Նա կը յաղթվի և կոչնչանայ», հաւատացնում են նրանք և այդ մտքից առատիկ վշտանում են: Նոքա փորձով գիտեն, թէ ի՞նչ բան է եւրոպական կռնգերը, երբ նրան չէ մանակցում Ֆրանսիական ջուխտակը և ռուս ջուց վախենում են պրուսական թմբուկի դղրդիւնից: Նոքա հաւատացած են, որ այդ թմբուկի ոչնչացնող և ճնշող ձայնին ոչինչ չէ կարելի ընդդիմադրել, մանաւանդ եթէ այդ թմբուկի հետ միանայ անգլիական պատերազմական փողը:

Անգլիայի հետ առևտրա-տնտեսական կապակցութիւնը բանակցում է և ամենքին յայտնի է, որ Բերլինը Լօնդօնի հետ աւելի էլ աջողութեամբ է բանակցում, աշխատելով Անգլիային կցորդել աւստրօ-գերմանական դաշնակցութեանը: Եաուերը հաւատացնում են, որ պայմանները արդէն պատրաստ են, միայն է նրանց ստորագրել և որ երկու կողմերի քաղաքականութեան գեկավարները միատեսակ ցանկանում են ստորագրել այդ պայմանները:

Աւստրօ-Գերմանական դաշնագրին Անգլիայի կցորդվելը առիթ է տալիս Վիէննայի քաղաքագէտներին վախենալ Ֆրանսիայի վրձակի համար և այդ է պատճառը, որ նոքա այդ պետութեանը խորհուրդ են տալիս գործողութիւններից ազատութիւն պահպանել:

Գարամանի գործը աւստրիական քաղաքագէտներին առիթ տուեց ուրախանալու, որովհետև նոքա կարծում էին, որ այդ գործը առիթ կը տայ Ռուսաստանի և Ֆրանսիայի յարաբերութիւնների սաուելուն: Մանաւանդ նրանց ուրախացրեց Վիէննայում տարածված այն վատ լուրը, իբր թէ ռուսաց դեսպանը Փարիզում պէտք է թողնէր իր տեղը, եթէ Ֆրանսիական կառավարութիւնը Գարամանին չը յանձնէր Ռուսաստանին: Հէնց որ այդ լուրը տարածվեցաւ Վիէննայում, «Fremdenblatt» լրագիրը մի յօդուած տպեց, որով ապացուցանում էր, թէ Ֆրանսիան պարտաւոր չէ կատարել Ռուսաստանի պահանջը: Այդպիսի միտք պաշտպանելը շատ օտարոտի է աւստրիական պաշտօնական լրագրի համար, քանի որ Աւստրիան յանձնում է ամեն անսակ չարագործներին բոլոր պետութիւններին առաջին պահանջի համեմատ: Ամենքը կարող են խօսել հիւրընկալութեան իրաւունքի մասին, բայց Աւստրիան այդ չէ կարող անել: Այդպիսի դէպքերում նա պէտք է լռէ ի նկատի առնելով, որ ինքը յետ է աւել այնպիսի յանցաւորներին, որոնց մինչև անգամ ոչ ոք չէ պահանջել:

ԱՖԳԱՆԻՍՏԱՆ

«Times» լրագրի մէջ տպված է մի թղթակցութիւն Կաբուլից, որը նկարագրում է անգլիացիների դրութիւնը նրանցից գրաւած երկրի մէջ: Թղթակցի նպատակն է հաստատել, որ Աֆգանիստանի միացնելը Հնդկաստանի հետ անհրաժեշտ է: Թղթակիցը ի նկատի չառնելով, որ անգլիական հասարակական կարծիքը բոլորովին հակառակ է այդ մտքին, պատմում է, թէ ինչ կը պատահի, եթէ Աֆգանիստանը անկախ մնայ: Այդ պատմութիւնը բաւական հետաքրքիր է: Թղթակիցը ամենից առաջ մատնացոյց է լինում այն հանգամանքի վրա, որ անգլիացիք ոչ մի յարմար ափգանցի իշխան չունեն ի նկատի, որ կարողանան նրան աֆգանական գահը բարձրացնել: Կաբուլի մէջ այժմ հաւաքված են Աֆգանիստանի թագաւորող տան բոլոր անդամները բացի երկուսից: Բայց դրանցից ոչ մէկը ընդունակ չէ բարձրանալ աֆգանական գահի վրա և մի և նոյն ժամանակ պաշտպանել անգլիական շահերը: Նրանցից ոչ մէկը տեղական ազգաբնակութեան մէջ ոչինչ հեղինակութիւն չունի և բացի այդ նոքա ամենքը միմեանց վտանգարձնապէս ատում են: Թղթակիցը ատում է, որ դրանցից ընտրված էմիրը իսկոյն գահընկէց կը լինի, հէնց որ անգլիական զօրքերը կը հեռանան Կաբուլից: Էմիր լինելու համար միակ ընդունակ մարդը Աբդուրահման-խանն է, որ թէպէտ շատ ժամանակ մնացել է Ռուսաստանի մէջ և բարեկամ է ռուսների հետ, այնու ամենայնիւ մեծ հեղինակութիւն ունի աֆգանցիների մէջ և հէնց որ անգլիացիք կը հեռանան, նա առաջ կը տիրապետէ Կաբուլը և յետոյ ամբողջ Աֆգանիստանը: Մնում է ուրեմն Աբդուրահման-խանին անգլիացիների կողմը գարձնել և այդ գործը անկարելի չէ: Աբդուրահման-խանը իսկական աֆգանցի չէր լինի, եթէ իր բանակական պատմութիւնքներում դէպի Ռուսաստանը արգելէին նրան անգլիացիների կողմը անցնել այն դէպքում, եթէ անգլիացիների առաջարկութիւնները նրա համար շահաւէտ լինեն: Այդպիսով անգլիացիք երկու կերպ կարող են գործ գալ ներկայ դժուար դրութիւնից. կամ պէտք է Աբդուրահման-խանին իրանց կողմը գարձնեն, կամ Աֆգանիստանը միացնեն Հնդկաստանին: Աֆգանիստանը Հնդկաստանին միացնելու մասին խօսք անգամ չէ կարող լինել, որովհետև անգլիական պարլամենտի մէջ հաղիւ թէ տաս մարդ գտնվին, որոնք դուցէ համաձայնվին այդ մտքի հետ, միւսները հակառակ կը լինեն: Անգլիական կառավարութիւնը խմանալով այդ միևնոյն ամանակ առաջարկութիւն չի անի: Մնում է միայն Աբդուրահման-խանին փողի օգնութեամբ անգլիացիների կողմը գարձնել:

Ինչպէս երևում է Աբդուրահման-խանը բոլորովին մտադիր չէ բանակցութիւններ բանալ անգլիացիների հետ: Գեներալ Բօբերտս, որ չափազանց ցանկանում է նրա հետ բանակցութիւններ սկսել, չէ կարողանում հասնել խանակ Աբդուրահման-խանի բնակութեան տեղը:

«Daily News» լրագրի տեղեկութիւնների համեմատ Մահմդ-խան փակվել է Դազնիի մէջ, յարաբերութիւններ է կապել Աբդուրահման-խանի հետ և հրաժարվելով բանակցել գեներալ Բօբերտսի հետ, մտադիր է արշաւել Կաբուլի վրա:

ԳԵՐՄԱՆԻԱ

Մարտի 1-ին գերմանական պարլամենտի մէջ կարդացվեցաւ 1874 թ. զինուորական օրինքի փոփոխման նախագիծը: Նախագծի բնութերցանութիւնից յետոյ պարլամենտի մէջ վիճաբանութիւններ եղան, որի ժամանակ գերմանական պարլամենտի անդամ գեներալ-ֆելդմարշալ կոմս Մօլտկէ մի ճառ կարդաց, որից կարելի է իմանալ Գերմանիայի զինուորական կուսակցութեան տրամադրութիւնը: Այդ ճառը հետևեալն է:

«Ո՞վ կարող է բացատրել, որ Եւրոպան հաւատում է զինուորված աշխարհի ձնշման տակ: Ազգերը մէկը միւսի դէմ զինուորվում են վոխադարձ անհատատարմութեան պատճառով: Այդ անհատատարմութիւնը և կասկածը կարող են ամեն շատ ոչնչանալ կառավարութիւնների համաձայնութեամբ, քան թէ միջազգային եղբայրութեան, միջազգային պարլամենտի և ուրիշ այս տեսակ յիմարութիւնների օգնութեամբ: Պարոններ, բոլոր ազգերը խաղաղութեան պէտք ունեն և ես կարող եմ հաւատացնել, որ բոլոր կառավարութիւնները քանի որ այժ կունենան, կը պահպանեն նրան: Եաուերը կառավարութեան վրա նայում են ինչպէս մի թշնամի ոյժի վրա, որին հարկաւոր է ամեն կերպ սահմանափակել: Ես հակառակ կարծիքի եմ: կառավարութիւնը պէտք է ուժեղացնել և բոլոր միջոցներով պաշտպանել: Թշյլ կառավարութիւնը տարաբաղդութիւն է ամենքի համար և վտանգաւոր է դրացու համար: Մենք վկայ ենք եղել այնպիսի պատերազմների, որոնց ոչ թէ ժողովուրդները կամ պետութեան գլուխն են ցանկացել, այլ կուսակցութիւնների առաջնորդները, որոնք ազդել են առաջ ժողովուրդի և յետոյ թոյլ կառավարութեան վրա: Երկիրներ նուաճելու և վրէժխնդրութեան ցանկութիւնը, ներքին կարգերից անբաւական լինելը, դարերի ընթացքում մի այլ պետութեան հպատակ գարձած ցեղակից ժողովուրդը նորից նուաճելու ձգտումները, այս և ուրիշ շատ պատճառներ կարող են նոր խառնակութիւնների տեղի տալ և այդ պատճառով ես երկիւղ եմ կրում, որ մենք դեռ ես երկար ժամանակ ստիպված կը լինենք ծանր զէնքեր կրել մեր պատմական զարդացման և համաշխարհային դրութեան պատճառով: Եթէ պատմաբանօրէն խօսենք, Գերմանիան իրրև կայսերութիւն եւրոպական պետութիւնների ընտանիքում նոր անդամ է և այդ նոր անդամի վրա թերահաւատութեամբ են նայում, մինչև որ նրա հետ լաւ կը ծանոթանան: Իսկ ինչ կը վերաբերի մեր աշխարհագրական դրութեանը, մեր բոլոր հարևանները եռեւից ապատ են, նոքա եռակից ունեն Պիրենեան կամ Ալպեան սարերը, կամ կիսավայրենի ժողովուրդներ, որոնցից վախենալու առիթ չունենն, մինչդեռ մենք շրջապատված ենք եւրոպական մեծ պետութիւններով:

Արևելեան և արևմտեան մեր հարևանները իրանց երեսը մի կողմ պէտք է շուռ տան, իսկ մենք ամեն կողմ: Մեր սահմանների մօտ նոքա կարող են և արդէն կենտրոնացրել են զինուորական նշանաւոր ոյժեր, մինչդեռ մեր զունդերը հաւասարապէս բաժանված են ամբողջ կայսերութեան մէջ: Այդ իրողութիւնը մենք մեզ համար թշնամական չը պէտք է համարենք: Եթէ մեր դրացիները Գերմանիան իրանց համար վտանգաւոր են համարում, նոքա իրանց տեսակէտից արդար են, բայց այնուամենայնիւ մենք այդ պայմանները պէտք է ի նկատի առնենք: Պէտք է ի նկատի ունենալ նոյնպէս, որ մեր շուրջը գինուորական ոյժերը մեծանում են:»

Ցետոյ գեներալ Մօլտկէ մանրամասնում է յիշում Ռուսաստանի և Ֆրանսիայի զինուորական ոյժերի վրա: Թանշաններով հաստատում է, որ Ռուսաստանը, դեռ ռուս-թիւրքայ պատերազմից առաջ, մեծացրել էր իր զինուորական ոյժերը և հիմա էլ շարունակում է մեծացնել, որ Ֆրանսիան Ֆրանսա-գերմանական պատերազմից յետոյ կրկնապատկից իր զինուորական ոյժերը, մինչդեռ Գերմանիայը փոփոխից իր զինուորական ոյժերը: Այդ բոլորը ասելուց յետոյ, Մօլտկէ շարունակում է:

«Այսպիսի դրութեան ժամանակ մեղանից պահանջում են, որ մենք ամենից առաջ զինաթափ լինենք: Մինչև Գերմանիան երբ և իցէ զէնք է բարձրացրել, եթէ տախտակած չէ եղել պաշտպանել իրան: Ուրեմն, մենք չենք կարող ընդդիմանալ կառավարութեանը, երբ նա առաջարկում է չափաւորապէս մեծացնել մեր զինուորական ոյժերը, որպէս զի մեր դրացիներից յետ չը մնանք: Պէտք է յաւելլ, պարոններ, որ անհրաժեշտութիւնը գերմանական ազգից նոր զոհաբերութիւններ է պահանջում: Ձշմարիտ է զոհաբերութիւնները և ծանր աշխատանքը վերանորոգից մեր ազգութիւնը (ծախտարութիւններ), բայց ծերերը յիշում են, որ թշնամու արշաւանքները բոլորովին ուրիշ տեսակ զոհեր են խլում, քան թէ նրանք, որոնք այժմ պահանջվում են: Նոյն իսկ պետութեան կրեդիտը կախված է նրա անվտանգ լինելուց: Ի՞նչպիսի երկիւղ կրնկնէր Բօբրայի մէջ, ի՞նչպէս կը փոխվէին անփականական յարաբերութիւնները, եթէ կարելի լինէր կասկածել պետութեան ամրութիւնը: Չը մոռանանք, պարոններ, որ գերմանական կայսերական հզօրութեան անկումից յետոյ, որ Գերմանիան պատերազմի դաշտ էր գարձել, որ շվեդացիք, Ֆրանսիացիները և նոյն իսկ գերմանացիք աւելի քան թէ մի դար շարունակ Գերմանիան անապատ գարձրին: Մինչև Նեկկարի, Էլբի և երկրի խորքերում գտնված աւերակները մեր Թուլութեան և դրացիների ինքնակամութեան յիշատակներ չեն: Ոչ կը ցանկանայ վերադառնալ այն ժամանակներին, երբ օտար Թագաւորի հրամանով գերմանացի գինուորները պէտք է Գերմանիայի վրա գնային: Ոչ, պարոններ, ամենից առաջ պաշտպանենք կայսերութեան պատիւը և ապահովութիւնը, պաշտպանենք վաղուց ցանկացած և վերջապէս ձեռք բերած ազգային միութիւնը, պահպանենք խաղաղութիւնը, քանի որ մեզ վրա չեն յարձակվում: Մեր ոյժը և մեր զէնքերը սպառնալիքներ չեն լինի, այլ խաղաղութեան պահպանելու գրաւականներ: Թոյլ ոյժերով երբէք չէ կարելի նպատակին հասնել: Իրաքանչիւր ազգի բաղդը նրա ռազմական ուժից է կախված: Կառավարութեան առաջարկութիւնը ես իրաւացի, ժամանակայարմար և անհրաժեշտ եմ համարում:»

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—Գերմանական դեսպանը Փարիզում իշխան Հօհենլօէ Նօրերումս յետ կանչվեցաւ Բերլին կառավարութենից: Լրագիրները հաղորդում են թէ պատճառի յետկանչելու պատճառը այն է, որ նրան վեց ամսով պէտք է յանձնվի արտաքին գործերի մինիստրի պաշտօնը: Բացի այդ իշխանին առաջարկվեցաւ ժամանակաւորապէս փոխարինել գերմանական պետութեան կանցլեր իշխան Բիսմարկին և պրուսական մինիստրութեան փոխ-նախագահի պաշտօնը վարել, բայց նա հրաժարվեցաւ այդ առաջարկութիւնների ընդունելուց: Իշխան Հօհենլօէ իշխան Բիսմարկի առանձին հաւատարմութիւն ունի:

—Լօնդոնից «Daily News» լրագրին հաղորդում են, որ Հերատում դարձեալ կռիւ սկսվեցաւ Հերատի և Կաբուլի գունդերի մէջ: կաբուլցիները վերջնականապէս ջարդված են:

—Նօրերումս լրագիրները լուր հաղորդեցին, որ մի յոյն Պապանդոպուլօ անունով մտադիր է եղել փորձել սուլթանի կեանքին ձեռնամուխ լինել: Այդ յոյնը բռնված է և իրան Անգլիայի հպատակ է յայտնել: Նրա մօտ գտել են դինամիտով լցված 12 ռումբեր: Յոյնը քննութեան ժամանակ առաջ խոստովանվել է, որ մտադիր է եղել սուլթանի կեանքին ձեռնամուխ լինել, իսկ յետոյ մերժել է իր առաջին ցուցմունքը և ասել է, որ ռումբերը նրա ասելը գրել է իր եղբայր Արիստաէա, որ Նոյեմբերում մահմետականութիւն է ընդունել և Նրան մատնել է:

—Լրագիրներին Լօնդոնից հաղորդում են իբրև ենթադրութիւն, որ անգլիական և ռուսաց կառավարութիւնների մէջ եղած բանակցութիւնները կարող են այս հետևանքներին հասնել. Ռուսաստանը իրաւունք կունենայ գրաւել իր զօրքերով Մերվ, իսկ Հերատը կը գրավվի անգլիական կամ պարսկական զօրքերով: Երբ ռուսները կը մտքրեն Մերվը, անգլիացիք կը վերադարձնեն Աֆգանիստանին Հերատը:

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԻՑ

ԿԻԵՎ, 6 մարտի: Կիեվի համալսարանի մի ուսանող Պօլիկարպով անունով, մարտի 4-ին իր բնակարանի մէջ վիրաւորեց խանջալով մի պարոնին, Պօլոզովին, որ եկած էր նրա մօտ ձնշելու համար: Պօլոզովի հասարակական կոչումը անյայտ է: Երբ որ Պօլոզով կարողացաւ ազատվել մարդասպանի ձեռքից և դուրս վազել գաւիթը, Պօլիկարպով անձնասպանութիւն գործելց բէվոլվէր արձակելով իր վրա: Պօլիկարպովի դիակը հետ խուզելու ժամանակ գտան նրա ժիլէտի տակ կախարած խանջալի պատեանը:

խմբագիր—հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Fonds A.R.A.M

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՒՆՆԵՐ

ՆԵՐԱՅ 1880 ԹՒՈՒՄ ԿԸ ՏՊԱԳՐՎԻ

„ԿԱՅԾԵՐ“

ՎԷՊ ՏԱՃԿԱՍՏԱՆԻ ՀԱՅՈՑ ԿԵԱՆՔԻՑ

Հեղինակութիւն ԸՆՓՓԻ

Վէպը բազկացած կը լինի երկու առանձին հատորներից իւրաքանչիւրը կը բովանդակէ մօտաւորապէս 400 տպագրուած երեսներ Մէն մէկ հատորի գինն է 1 ր. 50 կ., իսկ միասին 3 ր.: Մէկ հատորի համար առանձին աբոնէմէնտ չէ ընդունւում:

Աբոնէրվել կարելի է ԳԱԶԵՏԱՐԱՆՈՒՄ այն պարոնների մօտ, որոնք բարեհաճել են բաժանորդներ հաւաքել «ԿԱՅԾԵՐԻ» տպագրութեան համար, իսկ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ պէտք է դիմել «Մշակի» խմբագրատունը Ց. ՄԻՆԱՒՈՐ-ՅԱԿՈՎԼԵՎԻՆ:

Въ Театрѣ Арцруни

ВЪ ВОСКРЕСЕНЬЕ 9-го МАРТА

Всемірный извѣстный артистъ и кавалеръ орденовъ, членъ Берлинскаго физическаго кабинета

Ш. А. КОЗЛОВЪ

Будетъ имѣть честь дать большое блистательное представленіе съ раздачею **20 РАЗЛИЧНЫХЪ ПОДАРКОВЪ**,

Состоящіе изъ серебряныхъ и золотыхъ галантерейныхъ вещей, а главный подарокъ **золотой браслетъ**.

Представленіе будетъ совершенно по новой программѣ.

Билеты и контръ-марки заблаговременно можно получать въ кассѣ театра съ 10 до 2-хъ и съ 6–8 часовъ вечера, а въ день представленія съ 9 часовъ утра до окончанія представленія.

3—5

Պատրաստի ունեմ ԹԷՐԹՄԱՆԱՑ և ՓՈՒՇԿԻԼԱՑ թատրօնական ՊԻԵՍՆԵՐ, որոնք հայոց բեմի վրա ներկայացնելու համար ՅԱՐՄԱՐ են: Պիեսաներից ՄԻ ՀԱՆԻՄ ԹՒՖԼԻՍՈՒՄ միայն ներկայացած են, միւսները ոչ մի տեղ ՉԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՐԱԾ: Յանկացողները իւրաքանչիւր պիեսայից կարող են ստանալ մի մի ՕՐԻՆԱԿ, վճարելով ԸՐՏՎԵԼՈՒ վարձը և ԹԷՐԹՄԱՆՈՒԹԻՆ համար փոքր ՎՃԱՐՋՏՈՒԹԻՒՆ պէտք է դիմել հետևեալ հասցէով. Тифлисъ. Редакція «Мшакъ» ОВАНЕСУ ТЕРЪ-ГРИГОРІАНЦЪ.

3—5

Въ Кавказскомъ Обществѣ Сельскаго Хозяйства въ Тифлисѣ имѣется для продажи яйчки шелковичныхъ червей французской породы, воспитанныя Барономъ Бахомъ, въ окрестностяхъ Тифлиса, по 35 коп. за золотникъ.

Иногородныя обращаются съ требованіями въ Общество съ препровожденіемъ слѣдуемыхъ денегъ, почтовыя расходы на счетъ Общества.

3—1

ՆԵՐԱԿՍԱՆ հայոց ազգային Հոգևոր ԴԱՐՊՈՑՈՒՄ, Հոգևորական խորհրդարանի մէջ, գալոց ՄԱՐՏ ԱՄՍՈՑ 12-ին, երեկոյեան ժամը 7-ին, կը լինի ԱՆՈՒՐԻ (առանց կրճատութեան) կատարում ազատ Թէլէֆի սուրբ Գէորգայ ուխտատեղւոյ գանձուց ՄԻ ԿՊԱԿ ԻՐԱ ՄԻ ՍԵՆԱԿՈՎ: Պարահանման դրամը կարելի է կարգալ Հոգևորականների դիւանատան մէջ ամեն օր բացի կիւրակէից և տօներից, առաւօտեան 10-ից մինչև 12 ժամն:

Անդամ Հոգևորականի Ար. Նահապետեանց

ԲԺՇԿԱՆՈՑ

ՀԻՒԱՆԴՆԵՐԻ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆԸ ԱՌԱՒՒՏԱՆ 9–ից ՄԻՆՉԵՒ 1 ԺԱՄԸ:

Երկուշաբթի. Գաւրօնսկի կանանց հիւանդ. Գօրալեվիչ Ներքին Հ., Բօտնեանց կանանց և երեխաների Հ., Քուչաբեանց խորուրգեական և աչքերի Հ., Շահմրօսկի վիներական և կաշու Հ., Բաբայեան Ջգային և հոգեկան Հ.:

Երեքշաբթի. Մինկևիչ խորուրգեական Հ., Վ. գօրօվ վիներական և բոպագի Հ., Էյխ աչքի Հ., Բախուտով մանկարարձական, կանանց և երեխաների Հ., Կրաւնօգլեադով, Լիսիցեվ և Վերմիշեվ Ներքին Հ.:

Չորեքշաբթի. Լիսիցեվ և Ռուդկովսկի Ներքին Հ, Շտեյմրօսկի վիներական և կաշու. Հ., Աստուածատուրօվ կանանց հիւանդութիւններ:

Հինգշաբթի. Վ. գօրօվ վիներական և բոպագի Հ., Բօտնեանց կանանց և երեխաների Հ., Լիսիցեվ և Վերմիշեվ Ներքին Հ., Քուչաբեանց սիֆիլիտիկ և ատեական օրգանների Հ.:

Ուրբաթ. Գաւրօնսկի կանանց Հ., Պետրոսեանց ականջի, կոկորդի և քթի Հ., Ներսիսեանց Ներքին Հ., Ղազարեան Ներքին Հ., Ղարիբեան Ներքին Հ., Ղարագաշեան Ներքին Հ., Ղազանչեան Ներքին Հ., Ղազարեան Ներքին Հ., Ղազարեան Ներքին Հ., Ղազար

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՑԻԱԼ-ԴԵՄՈԿՐԱՏԱԿԱՆ ԳԱՂԱՓԱՐԱԿԱՆ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆ

ՅԱՌԶ

ԱՌԱՋԻՆ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՈՐՈՇՈՒՄԸ

Ղեկավարվելով Հայկական Սոցիալ-Դեմոկրատական Գաղափարական Կուսակցության Ժողովրդական Խորհրդարանի 1919 թ. Մարտի 26-ի նիստի որոշմամբ՝ Կուսակցության Կենտրոնական Կոմիտեն հրամայում է.

1. Ստեղծել Հայկական Սոցիալ-Դեմոկրատական Գաղափարական Կուսակցության Առաջին Հանրապետության Կառավարությունը հետևյալ կազմով.

Ա. Ա. Ռուբինյան — Նախագահ և Ներքին գործերի նախարար
Ա. Ա. Ղազարյան — Ֆինանսների նախարար
Ա. Ա. Ղազարյան — Ռազմական նախարար
Ա. Ա. Ղազարյան — Արտաքին գործերի նախարար
Ա. Ա. Ղազարյան — Կրթության նախարար
Ա. Ա. Ղազարյան — Առողջապահության նախարար
Ա. Ա. Ղազարյան — Գյուղատնտեսության նախարար
Ա. Ա. Ղազարյան — Աշխատանքի նախարար
Ա. Ա. Ղազարյան — Ճանապարհների նախարար
Ա. Ա. Ղազարյան — Պետական վերահսկիչ

2. Կառավարությունը պարտավորվում է իր գործունեության մեջ հետևել Կուսակցության Ժողովրդական Խորհրդարանի որոշումներին և հրահանգներին։

3. Կառավարությունը պարտավորվում է իր գործունեության մասին պարբերաբար զեկուցել Կուսակցության Ժողովրդական Խորհրդարանին։

4. Կառավարությունը պարտավորվում է իր գործունեության մասին պարբերաբար զեկուցել Կուսակցության Ժողովրդական Խորհրդարանին։

5. Կառավարությունը պարտավորվում է իր գործունեության մասին պարբերաբար զեկուցել Կուսակցության Ժողովրդական Խորհրդարանին։

6. Կառավարությունը պարտավորվում է իր գործունեության մասին պարբերաբար զեկուցել Կուսակցության Ժողովրդական Խորհրդարանին։

7. Կառավարությունը պարտավորվում է իր գործունեության մասին պարբերաբար զեկուցել Կուսակցության Ժողովրդական Խորհրդարանին։

8. Կառավարությունը պարտավորվում է իր գործունեության մասին պարբերաբար զեկուցել Կուսակցության Ժողովրդական Խորհրդարանին։

9. Կառավարությունը պարտավորվում է իր գործունեության մասին պարբերաբար զեկուցել Կուսակցության Ժողովրդական Խորհրդարանին։

10. Կառավարությունը պարտավորվում է իր գործունեության մասին պարբերաբար զեկուցել Կուսակցության Ժողովրդական Խորհրդարանին։

11. Կառավարությունը պարտավորվում է իր գործունեության մասին պարբերաբար զեկուցել Կուսակցության Ժողովրդական Խորհրդարանին։

12. Կառավարությունը պարտավորվում է իր գործունեության մասին պարբերաբար զեկուցել Կուսակցության Ժողովրդական Խորհրդարանին։

13. Կառավարությունը պարտավորվում է իր գործունեության մասին պարբերաբար զեկուցել Կուսակցության Ժողովրդական Խորհրդարանին։

14. Կառավարությունը պարտավորվում է իր գործունեության մասին պարբերաբար զեկուցել Կուսակցության Ժողովրդական Խորհրդարանին։

15. Կառավարությունը պարտավորվում է իր գործունեության մասին պարբերաբար զեկուցել Կուսակցության Ժողովրդական Խորհրդարանին։

16. Կառավարությունը պարտավորվում է իր գործունեության մասին պարբերաբար զեկուցել Կուսակցության Ժողովրդական Խորհրդարանին։

17. Կառավարությունը պարտավորվում է իր գործունեության մասին պարբերաբար զեկուցել Կուսակցության Ժողովրդական Խորհրդարանին։

18. Կառավարությունը պարտավորվում է իր գործունեության մասին պարբերաբար զեկուցել Կուսակցության Ժողովրդական Խորհրդարանին։

19. Կառավարությունը պարտավորվում է իր գործունեության մասին պարբերաբար զեկուցել Կուսակցության Ժողովրդական Խորհրդարանին։

20. Կառավարությունը պարտավորվում է իր գործունեության մասին պարբերաբար զեկուցել Կուսակցության Ժողովրդական Խորհրդարանին։

21. Կառավարությունը պարտավորվում է իր գործունեության մասին պարբերաբար զեկուցել Կուսակցության Ժողովրդական Խորհրդարանին։

22. Կառավարությունը պարտավորվում է իր գործունեության մասին պարբերաբար զեկուցել Կուսակցության Ժողովրդական Խորհրդարանին։

23. Կառավարությունը պարտավորվում է իր գործունեության մասին պարբերաբար զեկուցել Կուսակցության Ժողովրդական Խորհրդարանին։

24. Կառավարությունը պարտավորվում է իր գործունեության մասին պարբերաբար զեկուցել Կուսակցության Ժողովրդական Խորհրդարանին։

25. Կառավարությունը պարտավորվում է իր գործունեության մասին պարբերաբար զեկուցել Կուսակցության Ժողովրդական Խորհրդարանին։

26. Կառավարությունը պարտավորվում է իր գործունեության մասին պարբերաբար զեկուցել Կուսակցության Ժողովրդական Խորհրդարանին։

27. Կառավարությունը պարտավորվում է իր գործունեության մասին պարբերաբար զեկուցել Կուսակցության Ժողովրդական Խորհրդարանին։

28. Կառավարությունը պարտավորվում է իր գործունեության մասին պարբերաբար զեկուցել Կուսակցության Ժողովրդական Խորհրդարանին։

29. Կառավարությունը պարտավորվում է իր գործունեության մասին պարբերաբար զեկուցել Կուսակցության Ժողովրդական Խորհրդարանին։

30. Կառավարությունը պարտավորվում է իր գործունեության մասին պարբերաբար զեկուցել Կուսակցության Ժողովրդական Խորհրդարանին։

31. Կառավարությունը պարտավորվում է իր գործունեության մասին պարբերաբար զեկուցել Կուսակցության Ժողովրդական Խորհրդարանին։

32. Կառավարությունը պարտավորվում է իր գործունեության մասին պարբերաբար զեկուցել Կուսակցության Ժողովրդական Խորհրդարանին։

33. Կառավարությունը պարտավորվում է իր գործունեության մասին պարբերաբար զեկուցել Կուսակցության Ժողովրդական Խորհրդարանին։

34. Կառավարությունը պարտավորվում է իր գործունեության մասին պարբերաբար զեկուցել Կուսակցության Ժողովրդական Խորհրդարանին։

35. Կառավարությունը պարտավորվում է իր գործունեության մասին պարբերաբար զեկուցել Կուսակցության Ժողովրդական Խորհրդարանին։

36. Կառավարությունը պարտավորվում է իր գործունեության մասին պարբերաբար զեկուցել Կուսակցության Ժողովրդական Խորհրդարանին։

37. Կառավարությունը պարտավորվում է իր գործունեության մասին պարբերաբար զեկուցել Կուսակցության Ժողովրդական Խորհրդարանին։

38. Կառավարությունը պարտավորվում է իր գործունեության մասին պարբերաբար զեկուցել Կուսակցության Ժողովրդական Խորհրդարանին։

39. Կառավարությունը պարտավորվում է իր գործունեության մասին պարբերաբար զեկուցել Կուսակցության Ժողովրդական Խորհրդարանին։

40. Կառավարությունը պարտավորվում է իր գործունեության մասին պարբերաբար զեկուցել Կուսակցության Ժողովրդական Խորհրդարանին։

41. Կառավարությունը պարտավորվում է իր գործունեության մասին պարբերաբար զեկուցել Կուսակցության Ժողովրդական Խորհրդարանին։

42. Կառավարությունը պարտավորվում է իր գործունեության մասին պարբերաբար զեկուցել Կուսակցության Ժողովրդական Խորհրդարանին։

43. Կառավարությունը պարտավորվում է իր գործունեության մասին պարբերաբար զեկուցել Կուսակցության Ժողովրդական Խորհրդարանին։

44. Կառավարությունը պարտավորվում է իր գործունեության մասին պարբերաբար զեկուցել Կուսակցության Ժողովրդական Խորհրդարանին։

45. Կառավարությունը պարտավորվում է իր գործունեության մասին պարբերաբար զեկուցել Կուսակցության Ժողովրդական Խորհրդարանին։

46. Կառավարությունը պարտավորվում է իր գործունեության մասին պարբերաբար զեկուցել Կուսակցության Ժողովրդական Խորհրդարանին։

47. Կառավարությունը պարտավորվում է իր գործունեության մասին պարբերաբար զեկուցել Կուսակցության Ժողովրդական Խորհրդարանին։

48. Կառավարությունը պարտավորվում է իր գործունեության մասին պարբերաբար զեկուցել Կուսակցության Ժողովրդական Խորհրդարանին։

49. Կառավարությունը պարտավորվում է իր գործունեության մասին պարբերաբար զեկուցել Կուսակցության Ժողովրդական Խորհրդարանին։

50. Կառավարությունը պարտավորվում է իր գործունեության մասին պարբերաբար զեկուցել Կուսակցության Ժողովրդական Խորհրդարանին։

51. Կառավարությունը պարտավորվում է իր գործունեության մասին պարբերաբար զեկուցել Կուսակցության Ժողովրդական Խորհրդարանին։

52. Կառավարությունը պարտավորվում է իր գործունեության մասին պարբերաբար զեկուցել Կուսակցության Ժողովրդական Խորհրդարանին։

53. Կառավարությունը պարտավորվում է իր գործունեության մասին պարբերաբար զեկուցել Կուսակցության Ժողովրդական Խորհրդարանին։

54. Կառավարությունը պարտավորվում է իր գործունեության մասին պարբերաբար զեկուցել Կուսակցության Ժողովրդական Խորհրդարանին։

55. Կառավարությունը պարտավորվում է իր գործունեության մասին պարբերաբար զեկուցել Կուսակցության Ժողովրդական Խորհրդարանին։

56. Կառավարությունը պարտավորվում է իր գործունեության մասին պարբերաբար զեկուցել Կուսակցության Ժողովրդական Խորհրդարանին։

57. Կառավարությունը պարտավորվում է իր գործունեության մասին պարբերաբար զեկուցել Կուսակցության Ժողովրդական Խորհրդարանին։

58. Կառավարությունը պարտավորվում է իր գործունեության մասին պարբերաբար զեկուցել Կուսակցության Ժողովրդական Խորհրդարանին։

59. Կառավարությունը պարտավորվում է իր գործունեության մասին պարբերաբար զեկուցել Կուսակցության Ժողովրդական Խորհրդարանին։

60. Կառավարությունը պարտավորվում է իր գործունեության մասին պարբերաբար զեկուցել Կուսակցության Ժողովրդական Խորհրդարանին։

61. Կառավարությունը պարտավորվում է իր գործունեության մասին պարբերաբար զեկուցել Կուսակցության Ժողովրդական Խորհրդարանին։

62. Կառավարությունը պարտավորվում է իր գործունեության մասին պարբերաբար զեկուցել Կուսակցության Ժողովրդական Խորհրդարանին։

63. Կառավարությունը պարտավորվում է իր գործունեության մասին պարբերաբար զեկուցել Կուսակցության Ժողովրդական Խորհրդարանին։

64. Կառավարությունը պարտավորվում է իր գործունեության մասին պարբերաբար զեկուցել Կուսակցության Ժողովրդական Խորհրդարանին։

65. Կառավարությունը պարտավորվում է իր գործունեության մասին պարբերաբար զեկուցել Կուսակցության Ժողովրդական Խորհրդարանին։

66. Կառավարությունը պարտավորվում է իր գործունեության մասին պարբերաբար զեկուցել Կուսակցության Ժողովրդական Խորհրդարանին։

67. Կառավարությունը պարտավորվում է իր գործունեության մասին պարբերաբար զեկուցել Կուսակցության Ժողովրդական Խորհրդարանին։

68. Կառավարությունը պարտավորվում է իր գործունեության մասին պարբերաբար զեկուցել Կուսակցության Ժողովրդական Խորհրդարանին։

69. Կառավարությունը պարտավորվում է իր գործունեության մասին պարբերաբար զեկուցել Կուսակցության Ժողովրդական Խորհրդարանին։

70. Կառավարությունը պարտավորվում է իր գործունեության մասին պարբերաբար զեկուցել Կուսակցության Ժողովրդական Խորհրդարանին։

71. Կառավարությունը պարտավորվում է իր գործունեության մասին պարբերաբար զեկուցել Կուսակցության Ժողովրդական Խորհրդարանին։

72. Կառավարությունը պարտավորվում է իր գործունեության մասին պարբերաբար զեկուցել Կուսակցության Ժողովրդական Խորհրդարանին։

73. Կառավարությունը պարտավորվում է իր գործունեության մասին պարբերաբար զեկուցել Կուսակցության Ժողովրդական Խորհրդարանին։

74. Կառավարությունը պարտավորվում է իր գործունեության մասին պարբերաբար զեկուցել Կուսակցության Ժողովրդական Խորհրդարանին։

75. Կառավարությունը պարտավորվում է իր գործունեության մասին պարբերաբար զեկուցել Կուսակցության Ժողովրդական Խորհրդարանին։

76. Կառավարությունը պարտավորվում է իր գործունեության մասին պարբերաբար զեկուցել Կուսակցության Ժողովրդական Խորհրդարանին։

77. Կառավարությունը պարտավորվում է իր գործունեության մասին պարբերաբար զեկուցել Կուսակցության Ժողովրդական Խորհրդարանին։

78. Կառավարությունը պարտավորվում է իր գործունեության մասին պարբերաբար զեկուցել Կուսակցության Ժողովրդական Խորհրդարանին։

79. Կառավարությունը պարտավորվում է իր գործունեության մասին պարբերաբար զեկուցել Կուսակցության Ժողովրդական Խորհրդարանին։

80. Կառավարությունը պարտավորվում է իր գործունեության մասին պարբերաբար զեկուցել Կուսակցության Ժողովրդական Խորհրդարանին։

81. Կառավարությունը պարտավորվում է իր գործունեության մասին պարբերաբար զեկուցել Կուսակցության Ժողովրդական Խորհրդարանին։

82. Կառավարությունը պարտավորվում է իր գործունեության մասին պարբերաբար զեկուցել Կուսակցության Ժողովրդական Խորհրդարանին։

83. Կառավարությունը պարտավորվում է իր գործունեության մասին պարբերաբար զեկուցել Կուսակցության Ժողովրդական Խորհրդարանին։

84. Կառավարությունը պարտավորվում է իր գործունեության մասին պարբերաբար զեկուցել Կուսակցության Ժողովրդական Խորհրդարանին։

85. Կառավարությունը պարտավորվում է իր գործունեության մասին պարբերաբար զեկուցել Կուսակցության Ժողովրդական Խորհրդարանին։

86. Կառավարությունը պարտավորվում է իր գործունեության մասին պարբերաբար զեկուցել Կուսակցության Ժողովրդական Խորհրդարանին։

87. Կառավարությունը պարտավորվում է իր գործունեության մասին պարբերաբար զեկուցել Կուսակցության Ժողովրդական Խորհրդարանին։

88. Կառավարությունը պարտավորվում է իր գործունեության մասին պարբերաբար զեկուցել Կուսակցության Ժողովրդական Խորհրդարանին։

89. Կառավարությունը պարտավորվում է իր գործունեության մասին պարբերաբար զեկուցել Կուսակցության Ժողովրդական Խորհրդարանին։

90. Կառավարությունը պարտավորվում է իր գործունեության մասին պարբերաբար զեկուցել Կուսակցության Ժողովրդական Խորհրդարանին։

91. Կառավարությունը պարտավորվում է իր գործունեության մասին պարբերաբար զեկուցել Կուսակցության Ժողովրդական Խորհրդարանին։

92. Կառավարությունը պարտավորվում է իր գործունեության մասին պարբերաբար զեկուցել Կուսակցության Ժողովրդական Խորհրդարանին։

93. Կառավարությունը պարտավորվում է իր գործունեության մասին պարբերաբար զեկուցել Կուսակցության Ժողովրդական Խորհրդարանին։

94. Կառավարությունը պարտավորվում է իր գործունեության մասին պարբերաբար զեկուցել Կուսակցության Ժողովրդական Խորհրդարանին։

95. Կառավարությունը պարտավորվում է իր գործունեության մասին պարբերաբար զեկուցել Կուսակցության Ժողովրդական Խորհրդարանին։

96. Կառավարությունը պարտավորվում է իր գործունեության մասին պարբերաբար զեկուցել Կուսակցության Ժողովրդական Խորհրդարանին։

97. Կառավարությունը պարտավորվում է իր գործունեության մասին պարբերաբար զեկուցել Կուսակցության Ժողովրդական Խորհրդարանին։

98. Կառավարությունը պարտավորվում է իր գործունեության մասին պարբերաբար զեկուցել Կուսակցության Ժողովրդական Խորհրդարանին։

99. Կառավարությունը պարտավորվում է իր գործունեության մասին պարբերաբար զեկուցել Կուսակցության Ժողովրդական Խորհրդարանին։

100. Կառավարությունը պարտավորվում է իր գործունեության մասին պարբերաբար զեկուցել Կուսակցության Ժողովրդական Խորհրդարանին։

1880

№ 39 Աշխատ 11 (23) № 39

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՏԵՍԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ

Թիֆլիս, 11-ին փետրուարի

ՀԱՄԱՌՕՏ ԱՂԲԱՒԱՆՈՒԹԻՒՆ

Ղրիմի թերակղզին ձմեռուայ ժամանակ ամենից աւելի հարմար է հիւանդների համար, որոնք տառապում են թոքերի հիւանդութեամբ։ Ղրիմի ամենաառողջարար տեղերն են Ալուշտան, Յալտան, Ֆեոդոսիան, Սիմֆերոպոլը, Սուդակը, Կարասուբազարը, Եւպատորիան, Սեւաստոպոլը, Բալակլաւան, Ինքերմանը, Բախչիսարայը, Ղրիմի Նիկիտան եւ Ղրիմի Ռիվիերան։ Ղրիմի ամենաառողջարար տեղերն են Ալուշտան, Յալտան, Ֆեոդոսիան, Սիմֆերոպոլը, Սուդակը, Կարասուբազարը, Եւպատորիան, Սեւաստոպոլը, Բալակլաւան, Ինքերմանը, Բախչիսարայը, Ղրիմի Նիկիտան եւ Ղրիմի Ռիվիերան։

Ա. Ս.

ՊՐԻՄԻ ՏԵՍԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ

Ղրիմի թերակղզին հարաւային Ռուսիոյ ամենաառողջարար տեղերից մէկն է։ Ղրիմի ամենաառողջարար տեղերն են Ալուշտան, Յալտան, Ֆեոդոսիան, Սիմֆերոպոլը, Սուդակը, Կարասուբազարը, Եւպատորիան, Սեւաստոպոլը, Բալակլաւան, Ինքերմանը, Բախչիսարայը, Ղրիմի Նիկիտան եւ Ղրիմի Ռիվիերան։ Ղրիմի ամենաառողջարար տեղերն են Ալուշտան, Յալտան, Ֆեոդոսիան, Սիմֆերոպոլը, Սուդակը, Կարասուբազարը, Եւպատորիան, Սեւաստոպոլը, Բալակլաւան, Ինքերմանը, Բախչիսարայը, Ղրիմի Նիկիտան եւ Ղրիմի Ռիվիերան։

Ղրիմի թերակղզին հարաւային Ռուսիոյ ամենաառողջարար տեղերից մէկն է։ Ղրիմի ամենաառողջարար տեղերն են Ալուշտան, Յալտան, Ֆեոդոսիան, Սիմֆերոպոլը, Սուդակը, Կարասուբազարը, Եւպատորիան, Սեւաստոպոլը, Բալակլաւան, Ինքերմանը, Բախչիսարայը, Ղրիմի Նիկիտան եւ Ղրիմի Ռիվիերան։ Ղրիմի ամենաառողջարար տեղերն են Ալուշտան, Յալտան, Ֆեոդոսիան, Սիմֆերոպոլը, Սուդակը, Կարասուբազարը, Եւպատորիան, Սեւաստոպոլը, Բալակլաւան, Ինքերմանը, Բախչիսարայը, Ղրիմի Նիկիտան եւ Ղրիմի Ռիվիերան։

ՆԱՄԱԿ ԵԿԱՏԵՐԻՆՕԴԱՐԻՑ

—

25 փետրվարի

Կարդալով պատուական «Մշակ» լրագրի 19-րդ համարը յաղագս սովատանջ վան քաղաքի հայոց, չարժեցաւ գուբ ի սիրտ ժողովրդոց մերոց մատուցանել նուիրատուիքին յօգուտ նոյն սովատանջ ազգացս հայոց որ ի վան, որ և յօրինեցաք ատորպրութիւն յաղագս նուիրատուիքեան՝ որ եղև ընդամենն երեք հարիւր յիսուն րուբլի։

Վանեցոյ մատուցանելով ձերդ խմբագրութեան յիշեալ երեք հարիւր յիսուն րուբլի արծաթին, խընդրեմ հաճեցանել ուր հարկն է և տալ տեղի ի միջի ձեր պատուական լրագրոյն սակս արձանագրելոյ անուանք նուիրատուացդ։

Ոչ աւելորդ համարիմ յայտնել և անուանք աշխատասէր ոմք սիրով յանձն առին առնել զժողովարարութիւն, ոմք են այսոքիկ՝ Մինաս Շորշորեանց, Յովհաննէս Թամամեանց, Պետրոս Կարապետեանց, Մկրտիչ Պաղարտաքեանց, Մարտիրոս Պապով, ընդ նոսին և ես նուաստ Մինաս տէպ քահանայս։

Ցիկին Մարգարիտ Աբգարեան Սալմաքեանց 50 ք., Մինաս Շորշորեանց 25 ք., Մանուկ Սիրոպրակեանց 25 ք., Պետրոս Կարապետեանց 15 ք., Մարտիրոս Պաղտասարեանց 15 ք., Եղբայրք Պազարտաքեանց 10 ք., Յովհաննէս Թամամեանց 10 ք., Կարապետ և Աստուածատուր Արզամանեանց 10 ք., Առաքէլեան Կուզնեցեանց 6 ք., Առաքէլեան Չէպանեանց 6 ք., Մարտիրոս Պապով 5 ք., Յովհաննէս Սաղիմեանց 5 ք., Ղուկաս Երկանեանց 5 ք., Յովսէփ Աչշարեանց 5 ք., Նիկողայոս Մըսրեանց 5 ք., Պետրոս Չալլաճեանց 5 ք., Նիկողայոս Թամամեանց 5 ք., Ակէքսան Գինէչեանց 5 ք., Գէորգ Մինասէրեանց 5 ք., Մկրտիչ Ամայեանց 5 ք., Սարգիս Խարապիւլեանց 5 ք., Դաւիթ Խասրեգեանց 5 ք., Մինաս տէպ քահանայ Բաբիեանց 5 ք., Գէորգ քահանայ Մելիքեանց 5 ք., Լուսաբեր Խէչոիկեանց 4 ք., Մինաս Քափիկեանց 3 ք., Յարութիւն և Գասպար Ոսկերչեանց 3 ք., Բժիշկ Իվան Կալբերին (Տրէպ) 3 ք., Աւետիս Իլանդիլեանց 3 ք., Առաքէլեան Խաչկուրուզեան 3 ք., Աւետիք Խազրեանց 3 ք., Փիլիպ Վօլքով (Հաւս) 3 ք., Գէորգ Թուրքովեանց 3 ք., Կարապետ Թամազեանց 3 ք., Սարգիս Զախալեանց 3 ք., Սերովբէ Գուրչեանց 3 ք., Կարապետ Քէչէճեանց 3 ք., Առաքէլեան Խաչէգեանց 3 ք., Գէորգ Ցէր-Յարութիւնեանց 3 ք., Մերկեան Չալլաճեանց 3 ք., Զաքարիայ Լեան Օհանջանեանց 3 ք., Խաչատուր Խէպինքեանց 2 ք., Վարդան Աֆգանցիլեանց 2 ք., Ակէքսան Չէրնով 2 ք., Գէորգ Խրշիեանց 2 ք., Եսայի Չէրքաշեանց 2 ք., Գաբրիէլ Չնկերգեանց 2 ք., Գէորգ Խրճեանց 2 ք., Դալիր Պետրոս Չափխենեանց 2 ք., Վանոյ Սաղիմեանց 1 ք., Լուսեղէն Շափրնկեանց 1 ք., Սարգիս Բաբիեանց 1 ք., Գրիգոր Խէպինքեանց 1 ք., Դրիգոր Անտոնեանց 1 ք., Կարապետ Կուչնարեանց 1 ք., Մըկրտիչ Քափիկեանց 1 ք., Դաւիթ Մխիթարեանց 1 ք., Աւետիք Շորշորեանց 1 ք., Կարապետ Ցէր-Գրիգորեանց 1 ք., Ակէքսան Ուսով 1 ք., Յովսէփ Մելիքեանց 1 ք., Կարապետ Պախչիսարայցեանց 1 ք., Մկրտիչ Կուչնարեանց 1 ք., Սուխիանոս Չերնովեանց 1 ք., Կարապետ Խապախաչեանց 1 ք., Կարապետ Պարօնեանց 1 ք., Ղազարոս Վայգեթխեանց 1 ք., Յակովբ Խազօղու 1 ք., Աւետիք Պէչդաւեանց 1 ք., Յովհաննէս Պէչդաւեանց 1 ք., Գաբրիէլ Շորշորեանց 1 ք., Սարգիս Գրուզինեանց 1 ք., Յարութիւն Պաչարաւքեանց 1 ք., Մարգար Պարօնեանց 1 ք., Պազդասար Գիզիքեանց 1 ք., Յովհաննէս Քրիստոստուրեանց 1 ք., Մովսէս Տուրփայեանց 1 ք., Անդրէյ Չաղուրով 1 ք., Գէորգ Խաչատուրով 1 ք., Մելքոն Սարըյեանց 1 ք., Քերովբէ Չուպարեանց 1 ք., Կարապետ Խէչոիկեան 1 ք., Սիրեզ Այվազեանց 1 ք., Ակէքսանդր Գանդուրեանց 1 ք., Չաճիպարան Պոստանճեանց 1 ք., Գէորգի Բաղնեանց 1 ք., Պօղոս Այվազեանց 1 ք., Կարապետ Չալպաչեանց 1 ք., Յովհաննէս Ֆարմազոնեանց 1 ք.։ Գումարն է 350 ք.։

Մինաս աւագ քահանայ Բաբիեանց

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒԻՐԵՐ

—

Ստացանք Թիֆլիսէն պ. Եպօր Առաքելեան ուղիազարեանից 30 րուբլի նրա տարեկան տուրքը յօգուտ «Ազգասիրաց ընկերութեան»։

—

Ստացանք Թիֆլիսէն պ. Գրիգոր Սարգսեան կարագոզեանից 10 րուբլի յօգուտ վանի սովատանջների։

—

ՄՕՍԿՎԱՅԻ «Русскій Курьеръ» լրագիրը համակրելով Հայաստանի սովատանջների համար հաւաքվող նուիրատուիքեան մասին, խորհուրդ է տալիս որ և ուրուս հասարակութիւնը սկսէր հաւաքել նուիրատուիքիւններ յօգուտ վանի սովատանջների։

—

Շնորհակալութեամբ ստացանք պ. Հ. Ադամեանցի (մեր հայ դերասանի) բանաստեղծութիւնների ժողովածուն «Քերթուածք և թարգմանութիւն» վերնագրով։ Գիրքը հրատարակել է պ. Ս. Արծրունի։—Թիֆլիս, 1880 թ. Հ. Նէնֆիանեանի տպարան։ Տպագրութիւնը գեղեցիկ է և թուղթը բանաստեղծութիւնների մէջ մի քանիսը էլ վատ չեն, թէև բոլորն էլ, իրանց բովանդակութեան կողմից, միակերպ են. ամէն տող միայն սէրն է երգում։

—

Շնորհակալութեամբ ստացանք պ. Պերճ Պռօշեանցի «Հայի ինդիր» վէպը, որ առաջ տպված էր «Փորձ» ամսագրի մէջ, իսկ այժմ հրատարակված վերստ առանձին գրքով, Յովհաննէս Բարայեանցի ծախսով։

—

«Кавказъ» լրագրում կարդում ենք որ այդ լրագրի աշխատակիցներից մէկը պիտանութիւն ունի հրատարակել առանձին գրքուկով կոմս Լօրիս-Մէլիքովի կենսագրութիւնը և դրա համար խնդրում է կոմսի կեանքի հետ ծանօթ անձինքներից տեղեկութիւններ հաղորդել «Кавказъ» լրագրի խմբագրութեանը։ Մենք, մեր կողմից, համակրելով պարոնի պիտանութեանը, խորհուրդ ենք տալիս նրան հրատարակել այդ բոլոր իրը թէ ռուսերէն և թէ հայերէն լեզուով։ «Մշակի» խմբագրութիւնը ուրախութեամբ յանձն կառնի թարգմանել հայերէն լեզուով և իր հաշուով հրատարակել կոմսի կենսագրութիւնը։ Դրուկին կոպէկ կը լինի Լօրիս-Մէլիքովի պատկերը։ Մենք պիտանութիւն ունենք, եթէ գործը կազմուվի, առաջարկել ծախել այդ կենսագրութիւնը յօգուտ Հայաստանի սովատանջների։

—

ՇԱՄԱԽՈՒՑ մեզ գրում են փետրվար ամսի վերջին օրերից, որ ալիւրի պուդը, որ առաջ 50 կոպէկով էր ծախվում, այժմ արժէ 2 ր. 50 կ., միսը, որի ֆունտը առաջ 3 կոպէկ արժէր, այժմ ծախվում է 20 կոպէկով, իւղը, որ 15 կոպէկից բարձր չէր, այժմ 50 և մինչև 60 կոպէկ է ծախվում։

—

ԴԱՆԳԱԿԻ Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցու միաբան Յովհաննէս քահանայ Տէր-Զաքարեանց ուղարկեց մեզ 50 րուբլի յօգուտ վանի սովատանջների, որ տէր-հայրը հաւաքել է մոտաւոր գանձանակ մատ ածելով եկեղեցու մէջ, մասամբ էլ ստորագրութեան թերթի միջոցով։ Ահա նուիրատուների անունները. Յովհաննէս քահանայ Տէր-Զաքարեանց 1 ր., վեց անյայտ անձինք 6 ր. 50 կ., Ամիրբէկ Յանեան 1 ր., Ա. Մնացականեան 1 ր., Բ. Յակոբեան Շահրոեան 1 ր., Ց. Մկրտչեանց 1 ր., Թոմասը Մ. Եսայեանց 3 ր., Ց. Գրիգորեան 2 ր., Ս. Տէր-Յարութիւնեանց 3 ր., Խ. Եսայեանց 1 ր., Ց. Առաքելեանց 1 ր., Ա. Կարապետեան 50 կ., Մկր. Սարգսեան 50 կ., Ա. Ազաջանեան 1 ր., Ա. Վանիեանց 3 ր., Հեղինէ Բալուզեանց 1 ր., Զաւակիր Մանուէլեանց 50 կ.։ Ընդամենը 50 րուբլի։

—

«Մշակի» ընթերցողները յիշում են որ մի քանի ամիս սրանից առաջ, արտատպելով Ֆրանսիական լրագիրներից, մենք հաղորդեցինք մեր ընթերցողներին մի լուր որ մի հայ-Թիւրքիայի ուսանող փարիզում կատարելով փարիզի Պալէ-Րուայալի մագազիններից մէկի ապակին, գողացել էր 40,000 ֆրանկի գոհարեղէններ։ Այժմ կարդում ենք «Մասիս» լրագրի մէջ այդ լուրի հերքումը։ «Մասիս» մէջ ասված է, որ այդ հերքումն մեզ էլ ուղարկվեցաւ։ Բայց մենք չենք յիշում որ ստացած լինենք այս տեսակ յօգուտած, եթէ ոչ, մեծ ուրախութեամբ կը տպագրէինք նրան «Մշակի» էջերի մէջ։ Այժմ յայտնվում է որ ապակի կոտրող և ակնեղէններ գողացող ուսանողը հայ չէ եղել, այլ մի բօլգարացի, վասիլ Քալիչեր անունով։ Ճանաչաւորը ընկերներ էլ ունի, որոնք բոլորն էլ բօլգարներ են. և նրանցից մինի անունը, որ նոյնպէս կալանաւորված է, Զաքարիա Ֆեյսաովիչ է։ Այդ նրիտասարդները ուղարկված են փարիզ իրանց ընտանիքների ձեռքով վաճառականութիւնը ուսանելու համար։

—

Ստացանք «կանոնադրութիւն Թիֆլիսի ընկերութեան հայերէն գրքերի հրատարակութեան» գրքոյկը (Уставъ Тифл. Общ. изданія Армянскихъ книгъ)։ կանոնադրութիւնը տպված է հայերէն և ռուսերէն լեզուներով։—Թիֆլիս, Յ. Մարտիրոսեանի տպարանում, 1880 թ.։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԳԵՐՄԱՆԻԱ

—

«Голосъ» լրագիրը ստացել է Բերլինից հետևեալ թղթակցութիւնը։

«Ա յսպէս չափազանց հետաքրքրութեամբ հետևում էին այն լուրերին, որ ստացվում էին Ս. Պետերբուրգից փետրվարի 19-ին Թագաւոր Կայսրի 25 ամեայ յօբելեանը տօնելու մասին։ Ամենքը վրդովված էին, երբ միւս օրը հետագիրը հաղորդեց, որ կոմս Լօրիս-Մելիքովի վրա չարագործը ատրճանակ էր արձակել։ Գերմանական Կայսրի դրած շնորհաւորական նամակը աւելացրեց Թագաւորին այսպէս ևս մեծ ապաւորութիւն թողեց։ Ամենքը գտնում են, որ այդ նամակը ներկայ րոպէում մեծ նշանակութիւն ունի. իսկ իշխան Բիսմարկի ատորագրութիւնը նամակի տակ Վիլհելմ կայսրի ատորագրութենից լաւագոյն նրան տալիս է պետական այնպիսի գործողութեան նշանակութիւն, որ բոլորովին բացառում է երկու պետութիւնների փոխադարձ յարաբերութիւնները։ Բացի այդ պաշտօնական նամակը, Վիլհելմ կայսրը գրեց առաւաց Թագաւորին մի մասնաւոր նամակ, որով նա իւրաքանչիւրում է Ալէքսանդր Կայսրի 25 ամեայ Թագաւորութեան յօբելեանը։ Բացի այս նշանաւոր քաղաքական յայտնութիւններից Վիլհելմ կայսրը քաղաքականութեան մասին ոչինչ չէ խօսել, բայց այդ խօսքերն էլ քաղաքական բաւական մեծ նշանակութիւն ուենեն։

Երբ Գերմանիան յետ կանչեց իր Փարիզի դեսպան իշխան Հոհենլոհէին, Ֆրանսիական լրագիրները երկիւղ յայտնեցին խաղաղութեան մասին։ Երբ պաշտօնական կերպով հերքեցին այն մեծ լուրերը, իբր թէ Գերմանիան իր դեսպանին յետ կանչելով, թշնամական դիտաւորութիւններ է ունեցել և երբ յայտնեցին, որ Հոհենլոհէ հրաւիրված է Բերլին գերմանական արտաքին գործերի մինիստրութեան մէջ աշխատելու համար, գտնվեցան այնպիսի լրագիրներ, որոնք յայտնեցին, թէ գերմանական կառավարութիւնը, այդ գործի մէջ գաղտնիք պահելով, վերաւորեց Ֆրանսիային։ Այս վերջին լուրը նոյնպէս սրբալար է, որովհետև թէ մի քանի ամիս սրանից առաջ և թէ այժմ իշխան Բիսմարկ իր խօսակցութիւնների ժամանակ Ֆրանսիական դեսպանի հետ, այդ մասին նրան տեղեկութիւն էր տուել, ուրիշն Ֆրանսիական դեսպանը միջոց ունէր իր կառավարութեանը այդ մասին յայտնելու համար։ Մի խօսքով բոլոր պատահածները, որոնց մասին այդքան խօսեցին, Ֆրանսիական կառավարութեանը անհանգիստ լինելու առիթ չէ տուել։

Նշանաւոր է այն, որ երբ իշխան Հոհենլոհէ մարտի 2-ին վերադառնում էր Փարիզ Բերլինից, Ֆրանսիական դեսպանը նրան ձայնակարծ դղեց մինչև երկաթուղու կայարանը։ Պրանով կարծես կամենում էին ապացուցանել, որ երկու կոմիների յարաբերութիւնը լաւ է։ Ապրիլին իշխան Հոհենլոհէ կը վերադառնայ Փարիզ և կը սկսի վարել Գերմանիայի արտաքին գործերի մինիստրի պաշտօնը։

Բերլինի պաշտօնական շրջաններում համակրութեամբ ընդունվեցաւ իշխան Հոհենլոհէի արտաքին գործերի մինիստր նշանակվելը, որովհետև նա յայտնի է իբրև ընդունակ և հաշտեցնող ուղղութեան պետական մարդ։ Բացի այդ Հոհենլոհէ միջոց կունենայ աւելի ինքնուրուեաբար գործել, քան թէ նրա նախորդները, որոնք միշտ իշխան Բիսմարկի ազդեցութեան տակ էին լինում։

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒԻՐԵՐ

—

—Լօնդոնի «Polit Coesrrp.» լրագիրն իբրև լուր հաղորդում են, որ պարլամենտի անդամների նոր ընտրութիւնները յունիսի վերջին կը սկսվեն։ Ինչպես երեում է ընտրողների տրամադրութիւնից պահպանողականները զարձեալ յաղթող կը հանդիսանան և ձայների նշանաւոր մեծամասնութիւն կը ստանան։ Անգլիայում այժմ կան ընտրողական չատ շրջաններ, որտեղ առաջ ազատամիտներ էին ընտրվում, իսկ հիմա պահպանողականները կընտրվեն։ Ակներև երեում է, որ ազատամիտները կորցնում են իրանց յոյսերը։ Նրանց յարձակումները ներկայ կառավարութեան արտաքին քաղաքականութեան վրա ոչինչ հետևանքներ չունենան։ Արտաքին գործերի մինիստր Մարկիզ Սալիսբիւրիի երկարատև հիւանդութեան պատճառով ժամանակաւորապէս ընդհատվեցան բանակցութիւնները Ռուսաստանի հետ Հերատի գրաւման մասին։ Ցոյս կայ, որ այդ բանակցութիւնները յաջող հետևանքներ կունենան, մանաւանդ որ ազատամիտ կուսակցութեան նշանաւոր անդամներից մէկը, Հնդկաստանի նախկին փոխարքայ լորդ Նորտբրուկ յայտնեց լորդերի ժողովում, որ անգլիական այն մի կառավարութիւնը, լինի նա ազատամիտ, թէ պահպանողական, թոյլ չի տայ, որ Ռուսաստանը գրաւէ Հերատ։ Անգլիական արտաքին քաղաքականութիւնից դա դրեթէ միակ հարց է, որի մասին ազատամիտ և պահպանողական կուսակցութիւնները համաձայն են միմեանց հետ։

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՄԻՋԱԶԳԱՑԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԻՑ

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 7 մարտի։ «Прав. Вѣстн. լրագիրը հաղորդում է որ ներքին գործերի մինիստրը վճռեց արգելել «Голосъ» լրագրին տպագրել մանաւանդ յայտարարութիւններ երկու ամսով։

ԼՕՆԴՕՆ, 7 մարտի։ Այստեղ լրագիրները մեծ ուշադրութեամբ են դիտում Դարմանի խոստովանութիւնը որ նա է եղել պլևնայի ռազմուրջը Մօսկվայի երկաթուղու վրա Կայսրի դէմ կատարված եղեռնագործութեան փորձի։ Դարմանը գտնվում է Ամերիկա։

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 7 մարտի։ Պետական բանկի 5% տոմսակը առաջին շրջանի արժէ 93 ր. կ., երկրորդ 92 ր. 75 կ., երրորդ 93 ր. 75 կ., չորրորդ 93 ր. 87 կ., ներքին առաջին 5% փոխառութեան տոմսակը արժէ 224 ր. 50 կ., երկրորդ 221 ր., արևելեան առաջին 90 ր. 25 կ., երկրորդ 90 ր. 25 կ., երրորդ 90 ր. 37 կ., ոսկի 7 ր. 77 կ.։ Ռուսաց մի րուբլ Լոնդոնի վրա արժէ 25,28 պէնս, ռուսաց 100 րուբլ Համբուրգի վրա արժէ 215 մարկ, 50 պֆ., Բերլինի վրա 127 մարկ, 50 պֆ., Փարիզի վրա 266 ֆրանկ, Բօրսայի արամադրութիւնը հանդարտ է։

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 8 մարտի։ «Прав. Вѣстн.» լրագիրը հաղորդում է, որ ներքին գործերի մինիստրին տուած հրովարտակի մէջ բարձրագոյն շնորհակալութիւն է յայտնված ազնուականութեանը, գիմազիային և դիւղական հասարակութիւններին փետրվարի 19-ին նուիրատուիքիւններ անելու և հաւատարիմ հպատակութեան զգացմունքներ յայտնելու համար։ «Голосъ» լրագիրը հաղորդում է, որ բօլգարական իշխանը Ս. Պետերբուրգից Բուչչուկի վրա ուղևորվում է Տիրնովօ։ «Новости» լրագիրը իրբև լուր հաղորդում է, որ ազգային լուսաւորութեան մինիստրը հրաժարական է տալիս։

խմբագիր—հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Fonds A.R.A.M

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՆԵՐԿԱՅ 1880 ԹՒՈՒՄ ԿԸ ՏՊԱԳՐՎԻ

„ԿԱՅԾԵՐ“

ՎԱՂՈՒ ՏԱՃԿԱՍՏԱՆԻ ՀԱՅՈՑ ԿԵՆՔԵՒՑ

Հեռինակութիւն ՊՈՖԻ

Վէպը բազկացած կը լինի երկու առանձին հատորներից իւրաքանչիւրը կը բովանդակէ մօտաւորապէս 400 տպագրված երեսներ: Միեն մէկ հատորի գինն է 1 ր. 50 կ., իսկ միասին 3 ր.: Մէկ հատորի համար առանձին ստորագրութիւն չէ ընդունվում:

Ստորագրվել կարելի է ԳԱԻՈՆԵՐՈՒՄ այն պարոնների մօտ, որոնք բարեհաճել են բաժանորդներ հաւաքել վէպի տպագրութեան համար, իսկ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ պէտք է դիմել վաճառի խմբագրատանը Ց. ՄԻԼՈՒՐՑՈՎԻՆ:

Տպագրութեան համար պատրաստ են. «Դօն Կարլոս» (հետաքննութիւն աշմարտութեան) Պրէսկօտի, «Արտահայտութիւնների առումների բնագրից Վիկտոր Հիւգոյի, և Մօլիէրի «Առանձնացողներին խրատ» հայ թարգմանութիւնները:

Թարգմանվում են Մօլիէրի հետ «Տարտիֆ կամ կեղծաւոր» և «Կեղծ հիւանդ» կատակերգութիւնները:

Առաջի տարից գտրա եկաւ գործոց Բոլի «Ուսանի առողջապահութեան դիտողի համարների թարգմանութիւնը: Գրքի պահեստը գտնվում է Զաքարիա Գրիգորեանցի Կամքաւան Գրատանատունում: Գինն է 35 կոպ.

Առաջի տարից գտրա եկաւ և ծախվում է Կենտրոնական գրատանատունում մի գրքոյկ պ. Ս. Գիշմիշեանցի—«ԳՈՇՈ» և ԿՐԱԿԻ ՇՈՒՐՋԸ վէպերով: Գրքոյկի գինն է երեսուն կոպ.: Բոլոր արդիները յատկացրած է յոգուտ ՎԱՆԱՑ ՍՈՎԵԼՈՑ:

1—4

Պատրաստի մնում թղթերն և ծոլէնքեները վաճառի համար Հոգևոր Դպրոցում, Հոգարարձության նարհրդարանի մէջ, գալոց ՄԱՐՏ ԱՄՍՈՑ 12-ին, երեկոյեան ժամը 7-ին, կը լինի ԱՃՈՒՐԴ (առանց կրկնաձայնի) գտագրվ տարբ Թվլիսի առաջ Վերջին ախտաստկութ գտնվում Մի ԿՊՉԿ ԻՐ ՄԻ ՍՆՆԱԿՈՎ: Պայմանները դիմեր կարելի է գտագրվ Հոգարարձության գրասենեակում մէջ ամեն օր բացի կիրակիից և տօներից, առաւօտեան 10-ից մինչև 12 ժամին:

Անգամ Հոգարարձության Ր. Նահապետեանց

ՆԵՐՍԻՍԱՆ Հայոց ազգային Հոգևոր Վարժարանում, Հոգարարձության նարհրդարանի մէջ, գալոց ՄԱՐՏ ԱՄՍՈՑ 12-ին, երեկոյեան ժամը 7-ին, կը լինի ԱՃՈՒՐԴ (առանց կրկնաձայնի) գտագրվ տարբ Թվլիսի առաջ Վերջին ախտաստկութ գտնվում Մի ԿՊՉԿ ԻՐ ՄԻ ՍՆՆԱԿՈՎ: Պայմանները դիմեր կարելի է գտագրվ Հոգարարձության գրասենեակում մէջ ամեն օր բացի կիրակիից և տօներից, առաւօտեան 10-ից մինչև 12 ժամին:

Անգամ Հոգարարձության Ր. Նահապետեանց

В Кавказскомъ Обществѣ Сельскаго Хозяйства въ Тифлисѣ имѣется для продажи яйчки шелковичныхъ червей французской породы, воспитанныя Баропомъ Бахомъ, въ окрестностяхъ Тифлиса, по 35 коп. за золотникъ.

Иногородныя обращаются съ требованіями въ Общество съ препровожденіемъ слѣдуемыхъ денегъ, почтовыя расходы на счетъ Общества.

3—2

Վաճառվում է նոր հրատարակված «Ցիտագէլ Տաէցց Ֆրէդյունի գրքոյկը պ. Ջ. Գրիգորեանցի և Վեներաբանի դրամատունում: Գրքոյկի Գինն է 30 կ., գտնվում են ապրդի դիմել Ց. Միլուրցովին Ծերպանատանում հետևյալ հասցեով. Тифлисъ. Ивану Артемьевичу Сузанаджіанъ. на Петхайнской ул. собственый домъ № 13.

Գտնվում է Ամենայն տեսակ գործիքներ, ինչպես նաև ամեն տեսակ ձայնակցություններ, որոնք կարող են ստանալ մի մի ՕՐԻՆԱԿ. վաճառվում ԸՊՏԳՐՎԱԾ գրքեր և ԹՈՂԹՎԱԾՔՆԵՐ համար փորձ ՎԱՐԶԱՏՈՒԹԻՒՆ ապէտ է դիմել հետևեալ հասցէով. Тифлисъ. Редакція «Ишакъ» ОВАНЕСУ ТЕРЪ-ГРИГОРІАНЦЪ.

4—5

ԲԺՇԿԱՆՈՑ

ՀԻՒԱՆԴՆԵՐԻ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ ՍՈՒԲՏԱՆ 9-ԻՑ ՄԻՆՉԵՒ 1 ԺԱՄԸ:

Երկուշաբթի. Գավրօնսկի կանոնց հիւանդ. Գօրալևիչ ներքին հ., Թօռնեանց կանոնց և երեխաների հ., Քիւչարեանց խերուրգիական և ապրների հ., Շահմրօսկի վիներական և կաշու հ., Բարայեան ջղային և հոգևկան հ.:

Երեքշաբթի. Մինկևիչ խերուրգիական հ., Վ. գօրօվ վիներական և բազային հ., Բէյլս աչքի հ., Թախուտով մանկաբարձական, կանոնց և երեխաների հ., Կրասնօգլաձով, Լիսենկով և Վերմիշև ներքին հ.:

Չորեքշաբթի. Լիսենկով և Բուդկօվսկի ներքին հ., Շահմրօսկի վիներական և կաշու հ., Առաւաձատուրօվ կանոնց հիւանդութիւնների:

Հինգշաբթի. Վ. գօրօվ վիներական և բազային հ., Թօռնեանց կանոնց և երեխաների հ., Լիսենկով և Վերմիշև ներքին հ., Քիւչարեանց սիֆիլիտի և սեռական օրգանների հ.:

Ուրբաթ. Գավրօնսկի կանոնց հ., Մինկևիչ խերուրգիական հ., Կրասնօգլաձով և Լիսենկով ներքին հ., Թախուտով մանկաբարձական, կանոնց և երեխաների հ., Շահմրօսկի վիներական և կաշու հ., Բարայեան ջղային և հոգևկան հ.:

Շաբաթ. Լիսենկով և Վերմիշև ներքին հ., Թօռնեանց կանոնց հ., Վ. գօրօվ բժշկանոցի մէջ բնդունում է անվարձ ազգաս հիւանդներին ամենայն օր երեկոյան 4—6 ժամը:

Բժիշկ Բարայեվ չորեքշաբթի օրերը առաւօտեան 9-ից մինչև 11 ժամը բնդունում է իր տանը բժշկանոցի հիւանդներին էլեկտրիական բժշկութեան և ներքին հ. համար: Բնակարանը գտնվում է Անգլիական փողոցի վրա, Բայանդուրովի տանը:

Առաւաձատուրօվ Օրերն են ապրանք հիւանդների բժշկանոցի տանտիրով բնդունում է ամենայն օր, ամենայն ժամանակ:

Բացի կիրակի օրերից ամենայն օր առաւօտեան 9—11 ժամը բժշկանոցում լինում է մանկաբարձ կին հիւանդ կանոնց բնդունելու համար:

Բժշկանոցի դիրեկտոր Լիսենկով:

ПОДПИСКА НА ГАЗЕТУ. 1880 г.

Съ 1-го марта 1880 г. будетъ выходить въ форматѣ нашихъ дорогихъ и большихъ газетъ—недорогое періодическое изданіе подъ названіемъ.

РУССКАЯ ГАЗЕТА.

ПОЛИТИЧЕСКАЯ, ОБЩЕСТВЕННАЯ, ЭКОНОМИЧЕСКАЯ И ЛИТЕРАТУРНАЯ.

Каждый № „Русской газеты“ будетъ вмѣщать въ себѣ **двадцать четыре колонны плотнаго шрифта или около четырехъ тысячъ строкъ текста въ стихахъ и прозѣ, живаго и разнообразнаго содержанія.**

„Русская газета“ будетъ выходить листами большаго формата: по воскресеньямъ, вторникамъ, средамъ, четвергамъ и субботамъ; по понедѣльникамъ же и пятницамъ о выходящихъ событіяхъ и особенно захѣватительныхъ случаяхъ, будутъ печататься особыя прибавленія.

Каждый мѣсяцъ (перваго числа) всѣмъ подписчикамъ на „Русскую газету“ будетъ безплатно разосланъ „ХУДОЖЕСТВЕННЫЙ ЛИСТОКЪ“,*) состоящій изъ прекрасно исполненныхъ рисунковъ захѣватительныхъ событій и происшествій истекшаго мѣсяца, портретовъ выдающихся личностей и т. п.

Кромѣ того, къ концу года, годовымъ подписчикамъ, будетъ безплатно разосланъ „АЛЬБОМЪ СТРАНСТВУЮЩАГО ХУДОЖНИКА“, въ которомъ—карандашемъ, перомъ, рѣзцомъ и кистью (посредствомъ олеографіи, хромолитографіи, литографіи и гравированія) изобразятся: сцены изъ общественной, частной, служебной, уличной и охотничьей жизни, копіи съ картинъ и другихъ образцовыхъ произведеній русскихъ художниковъ; типы разновидной толпы; каррикатуры и проч.

Въ первыхъ числахъ декабря текущаго года, всѣмъ подписчикамъ „Русской газеты“, будетъ безденежно разосланъ РОСКОШНО ИЗДАННЫЙ „ИЛЛЮСТРИРОВАННЫЙ СЕМЕЙНЫЙ КАЛЕНДАРЬ“ на 1881 годъ.

Редакція въ новомъ составѣ своихъ сотрудниковъ считаетъ долгомъ заявить, что „Русская газета“ съ перваго марта настоящаго года будетъ издаваться въ другомъ видѣ и приложитъ всѣ старанія, чтобы изданіе „Русской газеты“ удовлетворяло разнообразнымъ требованіямъ публики. Благодаря самому живому участію которое принимаютъ въ изданіи газеты извѣстныя силы литературнаго и ученаго міра, редакція вполнѣ убѣждена, что „Русская газета“ съ настоящаго года получитъ то значеніе, какое она должна имѣть для своихъ читателей и какого она до сихъ поръ не имѣла.

Новая редакція „Русской газеты“ положитъ всѣ свои силы на то, чтобы страницы ея изданія были живымъ выраженіемъ „злобы дня“ и „духа времени“. Всѣ проявленія въ разносословной и разнохарактерной жизни русскаго общества, какъ въ столицахъ, такъ въ губернскихъ и уѣздныхъ городахъ и во всѣхъ захолустьяхъ провинціальной глуши, будутъ изображаться съ фотографической точностію.

Мы нестанемъ подбирать факты и окрашивать ихъ въ излюбленный какой либо цвѣтъ, но будемъ представлять на судъ общественнаго мнѣнія всякое крупное и мелкое явленіе въ томъ видѣ, въ какомъ она представляется нашимъ глазамъ.

Въ своей дѣятельности по изданію „Русской газеты“ мы беремъ за образецъ заатлантическихъ нашихъ сосѣдей -американцевъ, у которыхъ несуществуетъ, такъ называемой, „поблажки“ и у которыхъ непринято за правило говорить одно только хорошее, а о дурномъ—умалчивать. Всякій фактъ будетъ изображаться такъ какъ онъ есть на самомъ дѣлѣ, такъ сказать, недрапированнымъ, обнаженнымъ.

Вдаваясь во всѣ жизненные вопросы русскаго общества, мы конечно не оставимъ безъ вниманія нужды и интересы, общественную и частную жизнь нашего духовенства и употребимъ всѣ зависящія отъ насъ мѣры къ раскрытію тѣхъ давно сложившихся роковыхъ причинъ, которыя служатъ тормазомъ для сближенія его съ остальнымъ обществомъ и для улучшенія его матеріальнаго положенія.

Мы отведемъ въ „Русской газетѣ“ приличное мѣсто и для обсужденія тѣхъ вопросовъ, которые могутъ интересовать военное сословіе.

Имѣя въ виду не одну интелигентную, но массу читающей публики, мы будемъ стремиться къ тому, чтобы каждая статья въ „Русской газетѣ“ была написана живо, легко, занимательно и общепонятно. По всѣмъ вопросамъ политической, экономической, общественной, ученой, литературной и художественной жизни, мы будемъ говорить простымъ языкомъ, пересыпая своихъ произведеній цитатами и неподавляя ихъ ученостію и лукавыхъ мудрствованіемъ.

Полнота, достовѣрность и свѣжесть извѣстій будетъ поставлена нами на первый планъ. Для достиженія этой цѣли мы сгруппировали около себя пѣлый кружокъ корреспондентовъ и репортеровъ.

Отличительной чертой нашего изданія будетъ животрепещущій интересъ минуты и быстрое всестороннее ознакомленіе публики со всѣми явленіями въ нашемъ обществѣ.

„РУССКАЯ ГАЗЕТА“ БУДЕТЪ СОДЕРЖАТЬ

I. Правительственныя распоряженія и постановленія. Отчеты административныхъ мѣстъ и лицъ. Свѣдѣнія о пребываніи Высочайшихъ особъ.

II. Политика. Обозрѣніе иностранной и внутренней политической жизни. Статьи по разнымъ государственнымъ, политико-экономическимъ и общественнымъ вопросамъ.

III. Биржа и капиталъ. Денежный рынокъ. Заграничная и внутренняя биржевая хроника. Дѣятельность банковъ, акціонерныхъ обществъ и другихъ учрежденій. Акціи.

IV. Торговля и промыслы. Товарный рынокъ и торговая хроника. Фабричное, заводское и ремесленное дѣло. Кустарная промышленность.

V. Жизнь. Явленія въ общественной и частной жизни. Происшествія въ Россіи. Корреспонденціи. Вѣсти изъ провинціи. Случаи, слухи и курьезы.

VI. Наука и Изобрѣтенія, открытія и искуства по всѣмъ отраслямъ знаній заграницей и въ Россіи.

VII. Хозяйство. Народное, домашнее, военное, церковное. Городское и сельское благоустройство. Санитарныя и гигіеническія нужды.

VIII. Литература. Романы, повѣсти, разсказы, очерки, сцены, стихотворенія—оригинальные и переводные. Путешествія. Фельетоны. Журналы и газеты. Біографіи.

IX. Театръ и музыка. Разборъ пьесъ. Оцѣнка игры артистовъ на столичныхъ и провинціальныхъ театрахъ, собраніяхъ, вечерахъ и пр.

X. Судъ. Процессы въ коммерческихъ судахъ, въ общихъ и мировыхъ судебныхъ учрежденіяхъ.

XI. Исторія и статистика. Историческіе и этнографическіе очерки.

XII Свѣдѣнія: желѣзно-дорожныя, судебныя, почтовыя и другія. Телеграммы.

ПОДПИСНАЯ ЦѢНА:

Безъ доставки:		Съ доставкой или пересылкой:	
На годъ (съ 1 марта 1880 по 1 марта 1881)	6 р. 50 к.	На годъ	8 р. — к
„ ½ года	3 р. 50 к.	„ ½ года	4 р. 25 к
„ 3 мѣсяца	2 р. — к.	„ 3 мѣсяца	2 р. 50 к
„ 1 мѣсяцъ	1 р. — к.	„ 1 мѣсяцъ	1 р. 15 к

ПОДПИСКА ПРИНИМАЕТСЯ

Въ Москвѣ: въ конторѣ изданія „Русской газеты“ типографія **Императорскихъ** Московскихъ театровъ, у Зоологическаго сада, д. И. И. Смирнова; въ книжномъ магазинѣ И. И. Смирнова, на углу Охотнаго ряда и Моховой улицы, д. Корзинкина. Въ конторѣ редакціи: Никитская, противъ Никитскаго монастыря, д. княженъ Вадбольскихъ и у всѣхъ извѣстныхъ книгопродавцевъ.

Въ С.-Петербургѣ: въ отдѣленіи конторы „Русской газеты“ при книжномъ магазинѣ Карбасникова и у другихъ извѣстныхъ книгопродавцевъ.

Иногородныхъ просимъ **исключительно** обращаться **въ контору изданія „Русской газеты“, Москва, типографія Императорскихъ Московскихъ театровъ, у Зоологическаго сада, д. И. И. Смирнова.**

*) Первый листъ котораго преимущественно будетъ посвященъ торжеству 19 февраля, сего года, по случаю благополучнаго 25-тія лѣтняго царствованія Государя Императора, съ его портретомъ.

Գտնվում է համալի տարից և ծախվում է ԹԱՆՏՈՒՆԱՆ և ԹԱՂ Զ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆԻ գրատանատունում և պ. Վասակ բեյ Ղանդիլեանի «ՔԵՐԹՈՒՈՒԱԾՔ և ԹՈՒՐՊՄԱՆՈՒԹԻՒՆ, պ. Ն. ԱՂԱՄՐԵԱՆԻ, Հրատարակութիւն Ս. Արծրունեաց: Գրքը բազկացած է 243 երեսներից: Գինն է 1 ր. 25 կ.:

1—5

Дозволено Цензурою 10 Марта 1880 г. Тифлисъ. Տպարան Ս. Ա. Մխիթարեանց Типографія А. А. Ми
Fonds A.R.A.M

№ 40 Մարտի 12 (24) **1880** Մարտի 12 (24) № 40

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը 6 րուբլի
Առանձին համարները 5 կոպէկով։

Թիֆլիսում դրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ։

Յաւարաքաղաքացիք դիմում են ուղղակի
Тифлисъ. Редакція „Мшакъ“

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի և այն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամէն լեզուով։

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Նոր ընկերութեան ժողովը.—Ն. Ը. Քին առաքելոյն Նամակ Մօսկվայից։ Նիկոլին լուրեր։—Աբոտաքին առաքելութիւն. Տունել Սենատ։ Գօթարդ սարի մէջ։—Մշակի հեռագիրները։—Յայտարարութիւններ։—Բանաստեղծական նկարներ։

ՆՈՐ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԺՈՂՈՎԸ

I

Կիրակի օր, մարտի 9-ին, կայացաւ Ազգային Թատրոնում նոր հիմնված «Հայերէն գրքերի հրատարակութեան Թիֆլիսի ընկերութեան» ընդհանուր ժողովի նիստը։

Հերկայ էր մեր քաղաքի ամենահարուստ ինտելիգենցիան, իսկ մեծամասնութիւնը բաղկացած էր մեր առևտրական դասից։ Նախ և առաջ պէտք է ասենք որ ընդհանուր ժողովի նախագահի ընտրութիւնը շատ անախորժ էր։ Նախագահը միմիայն կարգապահ չէ, այլ նա մի և նոյն ժամանակ ընդհանուր ժողովի առաջնորդ է, նրան հոգի առուղ է։ Նախագահը ոչ թէ միայն պէտք է կանոնադրութեան յօդուածները ժողովին կարդայ և հարցեր առաջարկի ու քուէարկութեան ձևը որոշի, այլ պէտք է բացատրի ընդհանուր ժողովին կանոնադրութեան ոգին, պէտք է ուղղութիւն տայ վիճաբանութիւններին, պէտք է ժամանակ ժողովի այն մասին բացատրի նրա պարտաւորութիւնները և ընտրելի անձինքների նշանակութիւնն ու պաշտօնը, որ միայն համակրելով գործին և փող տալով ներկայ է գտնվում ժողովին, առանց ընկերութեան խոր միտքը, նրա նպատակը, ընկերութեան ընտրելի գործող անձինքների իսկական կոչումը հասկանալու...

Պ. Նահապետեանը գուցէ լաւ մանկավարժ է, բայց այդ չէ նշանակում թէ նա լաւ նախագահ կարող է լինել։

Ն. ճշմարիտ, նա ապացուցեց որ նախագահելը նրա գործը չէ։ Նա, նախ և առաջ թոյլ տուեց ժողովին շեղվել կանոնադրութենից, թոյլ տալով քուէարկել և քուէարկվել այնպիսի անձինքներին, որոնք դեռ ևս իսկական անդամ չը գրվեցան, հաստատ չը յայտնեցին իրանց ցանկութիւնը անդամ գրվել և չը վճարեցին վեց րուբլ անդամական վճարը։

Կանոնադրութեան 24-րդ յօդուածը ասում է. «Ընտր վերոյիշեալ պաշտօնատար անձանց ընտրութիւնը կատարվում է ընկերութեան ընդհանուր ժողովում գաղտնի քուէարկութեամբ։ Ընտրված համարվում են այն անձինք, որոնք կը ստանան ներկայ եղող անդամների, Առան մտածում էր հաղորդել նրան իր այնօրվայ տեղեկութիւնները. բայց չը գիտէր, թէ որպէս պէտք էր սկսել, մինչև ինքը Հայրապետը առիթ տուեց, հարցնելով.

—Այսօր մի քրդի աղջիկ էր եկել մեր տունը, ով էր նա։

—Ֆաթմահ-բէկի կնոջ՝ Խուրշիդի ազատիկն էր։

—Ամէն անգամ, երբ այդ անիրատը կամ նրա մարդիկը մեր տունն են գալիս, խօսեց Հայրապետը դառն կերպով,—ես միշտ սպասում եմ մի չար բան։ Ա՛խ, երբ կը լինի, որ այդ անպիտանների ոտքը մեր չէմքից կը կտրվի....

—Բայց մինչև այսօր նրանցից կրած վնասները պէտք է Աստուծոյ բարութիւնը համարել.... պատասխանեց կինը խորհրդաւոր ձայնով։

Հայրապետը գունաթափվեցաւ։ Առան նկատելով այդ, ասաց.

—Բոլոր անբախտութիւնները մարդու համար են...ինչ ցաւ, որ Աստուած ուղարկում է, մենք պէտք է առնենք համբերութիւնով....

Թեղճ մարդիկ, ամէն մի անբախտութեան մէջ մխիթարութիւն են գտնում, Աստծուն և միայն Աստծուն վերաբերելով այն բոլոր տառապանքները, որ կրում են այս աշխարհում։ Կարծես թէ Աստուած անբախտութիւնների հեղինակ լինէր։

—Ի՞նչ կայ, հարցրեց Հայրապետը սարսափելով.—ինչ է պատահել։

Առան սկսեց պատմել ինչ որ լսել էր քուրդ աղախնից։ Նրա պատմութեան ժամանակ խեղճ Հայրապետի դէմքը ամէն տեսակ դոյներ և ամէն տեսակ արտայայտութիւն ընդունեց։ Նրա հոգեկան կրքերը վտիտիակի կերպով յաջորդում էին մինը միւսին, և երեսի վրա կարելի էր նշմարել երբեմն ասկում, երբեմն դառն ատելութիւն, երբեմն կատաղի բարկութիւն և երբեմն սիրուր ափսոսանք....

—Նա այդ վազուց սպասում էր.... խօսեց նա աւժմանակեայ խռովութիւնից յետոյ։—Խեղճ հայր, նա կը մնանի, երբ կը լսէ այդ բոլորը.....

—Ես ամբողջ օրը դրա վրա էի մտածում, ասաց Առան.—նա կը մնանի, անպատճառ կը մնանի։

Երկու ամուսինների մէջ սիրեց լռութիւն, երկուսն էլ այն խորհրդածութեան մէջ էին, թէ ինչ պէտք էր անել։

—Շատ ուշ էր, նա չատ հեռու պիտի գնայ։

—Մինչև Թուրք։

—Մինչև Կապոյտ սարերը։

—Հիմա խօ կը մթնի, ինչպէս պիտի անցկենայ այնքան լեռներ, ձոր էլ ուռով, մինակ, առանց ընկերի....—Սառա, ինչպէս չէ վախենում նա։

—Չէ վախենում. նրանք այդպէս սովորել են. գայլի ձագը ինչ բանից պիտի վախենայ....

Այդ մեջբերին կանչեցին Սառային և նրանց խօսակցութիւնը ընդհատվեցաւ։

Խեղճ կինը ամբողջ օրը անցկացրեց դառն մըտատանջութիւնների մէջ։ Նա արբած կամ ուշքումիտը ցրված մարդու նման, չը գիտէր թէ ինչ էր անում. իր ուզած իրեղէնը վեր առնելու տեղ մի ուրիշ բան էր վեր առնում, իր կամացած կողմը գնալու փոխարէն՝ մի այլ տեղ էր գնում. անդադար սխալվում էր, անդադար հոգուց էր հանում նա։ Ամբողջ օրը անցկացրեց տենդային անհանգստութեան մէջ։ Մօրից սրբ մնալով Առեփանիկը, նրա սրտին էր, նրա կուրծքի վրա և նրա ձեռքի տակ էր մեծացել։ Այժմ ըստանում էր նրան մի ցաւալի վիճակ։ Ո՛չմը աչէր, ինչպէս յայտնէր այն բոլորը, ինչ որ լսեց այսօր քուրդ աղախնից։ Նա գիտէր և համոզված էր, որ Առեփանիկի ծերունի հայրը, լսելով բէկի դիտաւորութիւնները, չը պիտի կարողանար դիմանալ այդ ցաւին։ Ներսէնին առանց դրան ևս սրբտումը մի անբժշկելի վէրք ունէր....Միւս կողմից, Առան մտածում էր, որ Թագցնելը անհնարին և մինչև անդամ վնասակար է, պէտք էր կանխապէս հոգ տանել գալոց անբախտութեան առաջը առնելու համար։ Բայց ումը յայտնել։

Այդ մտածութիւններով նա անցկացրեց ամբողջ օրը և տակաւին մի վճռական եղրակացութեան չը հասաւ։ Երբ գիշերը նա առանձնացաւ իր ամուսնի՝ Հայրապետի հետ, վերջինը հարցրեց.

—Սառա, դու այսօր ինչ որ մի ուրիշ տեսակ ես երևում ինձ. ինչ է պատահել, խօ հիւանդ չես։

—Գլուխս մի քիչ ցաւում է. այդ ոչինչ. կանցնէ, պատասխանեց կինը, չը կամենալով միանգամով սարսափեցնել իր ամուսնուն մի ծանր հարուածով։

—Մի քիչ քացախ քսիր ճակատիդ։

—Ամէն բան փորձեցի....

Փոքր առ փոքր նախապատրաստելով իր ամուսնին, Առան մտածում էր հաղորդել նրան իր այնօրվայ տեղեկութիւնները. բայց չը գիտէր, թէ որպէս պէտք էր սկսել, մինչև ինքը Հայրապետը առիթ տուեց, հարցնելով.

—Այսօր մի քրդի աղջիկ էր եկել մեր տունը, ով էր նա։

—Ֆաթմահ-բէկի կնոջ՝ Խուրշիդի ազատիկն էր։

—Ամէն անգամ, երբ այդ անիրատը կամ նրա մարդիկը մեր տունն են գալիս, խօսեց Հայրապետը դառն կերպով,—ես միշտ սպասում եմ մի չար բան։ Ա՛խ, երբ կը լինի, որ այդ անպիտանների ոտքը մեր չէմքից կը կտրվի....

—Բայց մինչև այսօր նրանցից կրած վնասները պէտք է Աստուծոյ բարութիւնը համարել.... պատասխանեց կինը խորհրդաւոր ձայնով։

Հայրապետը գունաթափվեցաւ։ Առան նկատելով այդ, ասաց.

—Բոլոր անբախտութիւնները մարդու համար են...ինչ ցաւ, որ Աստուած ուղարկում է, մենք պէտք է առնենք համբերութիւնով....

Թեղճ մարդիկ, ամէն մի անբախտութեան մէջ մխիթարութիւն են գտնում, Աստծուն և միայն Աստծուն վերաբերելով այն բոլոր տառապանքները, որ կրում են այս աշխարհում։ Կարծես թէ Աստուած անբախտութիւնների հեղինակ լինէր։

—Ի՞նչ կայ, հարցրեց Հայրապետը սարսափելով.—ինչ է պատահել։

Առան սկսեց պատմել ինչ որ լսել էր քուրդ աղախնից։ Նրա պատմութեան ժամանակ խեղճ Հայրապետի դէմքը ամէն տեսակ դոյներ և ամէն տեսակ արտայայտութիւն ընդունեց։ Նրա հոգեկան կրքերը վտիտիակի կերպով յաջորդում էին մինը միւսին, և երեսի վրա կարելի էր նշմարել երբեմն ասկում, երբեմն դառն ատելութիւն, երբեմն կատաղի բարկութիւն և երբեմն սիրուր ափսոսանք....

—Նա այդ վազուց սպասում էր.... խօսեց նա աւժմանակեայ խռովութիւնից յետոյ։—Խեղճ հայր, նա կը մնանի, երբ կը լսէ այդ բոլորը.....

—Ես ամբողջ օրը դրա վրա էի մտածում, ասաց Առան.—նա կը մնանի, անպատճառ կը մնանի։

Երկու ամուսինների մէջ սիրեց լռութիւն, երկուսն էլ այն խորհրդածութեան մէջ էին, թէ ինչ պէտք էր անել։

—Չօրս յայտնել հարկաւոր չէ, ընդհատեց Հայրապետը սիրող լռութիւնը։

—Բայց եղբայրներիցդ չէ կարելի ծածուկ պահել, ասաց Նրան Առան։

—Եղբայրներիս ես կը յայտնեմ։

—Ուրեմն ժամանակ կորցնելու չէ, հէնց այս գիշեր յայտնիր, շտապեցնում էր Առան.—ամէն մի րոպէ թանգ է մեզ համար, ինչ որ անելու էք, չուտով արեցէք, ով գիտէ, էդուց ինչ կը պատահի։

Հայրապետի եղբայրներից մի քանիսը տանն էին, իսկ մի քանիսը դեռ չէին վերադարձել պաշտից։ Նա վերկացաւ, պատաւիրեց իր կնոջը, որ հարևաններից ծածուկ պահէ իր տեղեկութիւնները, մինչև եղբայրների հետ խորհուրդ կանէին։ Նա ասաց իր հետ տանը գտնվածներին և միասին դուրս գնացին։ Ճանապարհին յայտնեց նրանց, թէ մի առանձին խօսելիք ունի, միայն պէտք է բոլոր եղբայրները մի տեղ հաւաքվէին։ Նա ընտրեց խորհրդի համար մի խուլ տեղ, իրանց ջրաղացի փոքրիկ անտառում, որովհետև տանը կարող էին խանգարել նրանց, և գուցէ հայրը պատահմամբ կը խառնվէր խօսակցութեան մէջ։

Երբ բոլորը հաւաքվեցան, Հայրապետը յայտնեց նրանց ինչ որ լսել էր իր կնոջից։ Ինքն ըստ ինքեան հասկանալի է այն դառն տպաւորութիւնը որ գործեց եղբայրների վրա հաղորդած լուրը։ Բոլորը քարացած նման սառած մնացին իրանց տեղում։ Ոչ մէկը չը գտաւ մի բառ անդամ խօսելու։ Նրանց դրութիւնը նմանում էր այն տառապեալին, երբ ամառնային ցով երեկոյան պահուն, ճնճղուկների հապաղաւոր բազմութիւնը, կուչ, ուրախ, օրական աշխատանքից յետոյ, հաւաքված ծառերի ոտների վրա, ճըլվլըլում են, չրկչկում են և ամբողջ անտառը լցնում են մի կենդանի աղմուկով։ Յանկարծ նրանց մէջից սլանում է բազէն և ամբողջ խօրը միանգամից լռում է....

Այս տպաւորութիւնը գործեց վեց եղբայրների վրա, երբ նրանք լսեցին Ֆաթմահ-բէկի անունը և նրա չար դիտաւորութիւնը։

—Ահա քրդի բարեկամութիւնը, խօսեց եղբայրներից մէկը.—բէկը մեր երեխաների կնքահայրն է, նա էլ է մտածում մեր մասին կերած աղ ու հացը։

—Ի՞նչ բարեկամութիւն կարող է լինել գայլի և ոչխարի մէջ, աղուէսի և հաւի մէջ, խօսեց Հայրապետը դայրացած ձայնով։—Բայց մենք աչխարից

ԽԵՆԹԸ

ԱՐԿԱԾՆԵՐ Վ. ԵՐԶԱՆԿԱՆ ՌՈՒՍ-ԹՈՒՐՔԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻՑ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ

—

Ժ-Ր.

Ջաւօրն ճանապարհ դնելուց յետոյ, Սառան դեռ նոր զբաղ քրտուհու հաղորդած տեղեկութիւնների ահռելապատիկ զարհուրանքը։ Առեփանիկը տակաւին նրա մօտ կանգնած էր, և ամենևին չը գիտէր, թէ որպիսի վիճակի էր պատում իրան։ Նա իր ձեռքը երեխայի նման դրեց Սառայի ուսին և հարցրեց.

—Ինչու այդ քրդի աղջիկները այդպէս անխելք են լինում։

—Նրանք անխելք չեն, զաւակս, պատասխանեց Սառան ծնողական պարզ.—միայն կրթվում են ու մեծանում են այնպէս, ինչպէս սարերում աճում են վայրենի անասունները։

—Ինչպէս իմ այծեամը, ակնյայտեց Առեփանիկը։—Այդ քանի օր է ուսեցնում եմ, խնդացնում եմ, չատ անգամ դրկում եմ, համբուրում եմ, բայց էլի չէ սիրում ինձ, երբ մատն եմ գնում, փախչում է ինձանից։

Այդ խօսքերը ասելու միջոցում Սառան մի հայացք ձգեց բարեսիրտ պատանու վրա և նրա աչքերը լցվեցան արտասուքով։ Մինչև այսօր նա այնպէս քննական աչքով դեռ չէր նայել այդ նազելի դէմքի վրա, այդ քնքուշ կազմուածքի վրա, որ ներկայացնում էր մանկութեան բոլոր գեղեցկութիւնները։ Նա երեսը չուռ առաւ և սրբեց արտասուքը, որ պատանին չը նկատէ։

Բայց պատանին դեռ հետաքրքրվում էր քուրդ աղջկանով.

—Նա քաղցած էր, Սառա, ասում էր, որ այսօր ոչինչ չէ կերել. ես մի կոտր հաց առնելի մեղրի ու կարագի հետ, խնդրեցի, որ այստեղ նստէ և ուտէ։ Բայց նա վեր առնց հացը, տեսայ, ճանապարհին ուտելով գնում էր, երևի, չատապում էր, Սառա, այդպէս չէ։

—Շատապում էր, նա չատ հեռու պիտի գնայ։

—Մինչև Թուրք։

—Մինչև Կապոյտ սարերը։

—Հիմա խօ կը մթնի, ինչպէս պիտի անցկենայ այնքան լեռներ, ձոր էլ ուռով, մինակ, առանց ընկերի....—Սառա, ինչպէս չէ վախենում նա։

—Չէ վախենում. նրանք այդպէս սովորել են. գայլի ձագը ինչ բանից պիտի վախենայ....

Այդ մեջբերին կանչեցին Սառային և նրանց խօսակցութիւնը ընդհատվեցաւ։

Խեղճ կինը ամբողջ օրը անցկացրեց դառն մըտատանջութիւնների մէջ։ Նա արբած կամ ուշքումիտը ցրված մարդու նման, չը գիտէր թէ ինչ էր անում. իր ուզած իրեղէնը վեր առնելու տեղ մի ուրիշ բան էր վեր առնում, իր կամացած կողմը գնալու փոխարէն՝ մի այլ տեղ էր գնում. անդադար սխալվում էր, անդադար հոգուց էր հանում նա։ Ամբողջ օրը անցկացրեց տենդային անհանգստութեան մէջ։ Մօրից սրբ մնալով Առեփանիկը, նրա սրտին էր, նրա կուրծքի վրա և նրա ձեռքի տակ էր մեծացել։ Այժմ ըստանում էր նրան մի ցաւալի վիճակ։ Ո՛չմը աչէր, ինչպէս յայտնէր այն բոլորը, ինչ որ լսեց այսօր քուրդ աղախնից։ Նա գիտէր և համոզված էր, որ Առեփանիկի ծերունի հայրը, լսելով բէկի դիտաւորութիւնները, չը պիտի կարողանար դիմանալ այդ ցաւին։ Ներսէնին առանց դրան ևս սրբտումը մի անբժշկելի վէրք ունէր....Միւս կողմից, Առան մտածում էր, որ Թագցնելը անհնարին և մինչև անդամ վնասակար է, պէտք էր կանխապէս հոգ տանել գալոց անբախտութեան առաջը առնելու համար։ Բայց ումը յայտնել։

Այդ մտածութիւններով նա անցկացրեց ամբողջ օրը և տակաւին մի վճռական եղրակացութեան չը հասաւ։ Երբ գիշերը նա առանձնացաւ իր ամուսնի՝ Հայրապետի հետ, վերջինը հարցրեց.

—Սառա, դու այսօր ինչ որ մի ուրիշ տեսակ ես երևում ինձ. ինչ է պատահել, խօ հիւանդ չես։

—Գլուխս մի քիչ ցաւում է. այդ ոչինչ. կանցնէ, պատասխանեց կինը, չը կամենալով միանգամով սարսափեցնել իր ամուսնուն մի ծանր հարուածով։

—Մի քիչ քացախ քսիր ճակատիդ։

—Ամէն բան փորձեցի....

Փոքր առ փոքր նախապատրաստելով իր ամուսնին, Առան մտածում էր հաղորդել նրան իր այնօրվայ տեղեկութիւնները. բայց չը գիտէր, թէ որպէս պէտք էր սկսել, մինչև ինքը Հայրապետը առիթ տուեց, հարցնելով.

—Այսօր մի քրդի աղջիկ էր եկել մեր տունը, ով էր նա։

—Ֆաթմահ-բէկի կնոջ՝ Խուրշիդի ազատիկն էր։

—Ամէն անգամ, երբ այդ անիրատը կամ նրա մարդիկը մեր տունն են գալիս, խօսեց Հայրապետը դառն կերպով,—ես միշտ սպասում եմ մի չար բան։ Ա՛խ, երբ կը լինի, որ այդ անպիտանների ոտքը մեր չէմքից կը կտրվի....

—Բայց մինչև այսօր նրանցից կրած վնասները պէտք է Աստուծոյ բարութիւնը համարել.... պատասխանեց կինը խորհրդաւոր ձայնով։

Հայրապետը գունաթափվեցաւ։ Առան նկատելով այդ, ասաց.

—Բոլոր անբախտութիւնները մարդու համար են...ինչ ցաւ, որ Աստուած ուղարկում է, մենք պէտք է առնենք համբերութիւնով....

Թեղճ մարդիկ, ամէն մի անբախտութեան մէջ մխիթարութիւն են գտնում, Աստծուն և միայն Աստծուն վերաբերելով այն բոլոր տառապանքները, որ կրում են այս աշխարհում։ Կարծես թէ Աստուած անբախտութիւնների հեղինակ լինէր։

—Ի՞նչ կայ, հարցրեց Հայրապետը սարսափելով.—ինչ է պատահել։

Առան սկսեց պատմել ինչ որ լսել էր քուրդ աղախնից։ Նրա պատմութեան ժամանակ խեղճ Հայրապետի դէմքը ամէն տեսակ դոյներ և ամէն տեսակ արտայայտութիւն ընդունեց։ Նրա հոգեկան կրքերը վտիտիակի կերպով յաջորդում էին մինը միւսին, և երեսի վրա կարելի էր նշմարել երբեմն ասկում, երբեմն դառն ատելութիւն, երբեմն կատաղի բարկութիւն և երբեմն սիրուր ափսոսանք....

—Նա այդ վազուց սպասում էր.... խօսեց նա աւժմանակեայ խռովութիւնից յետոյ։—Խեղճ հայր, նա կը մնանի, երբ կը լսէ այդ բոլորը.....

—Ես ամբողջ օրը դրա վրա էի մտածում, ասաց Առան.—նա կը մնանի, անպատճառ կը մնանի։

Երկու ամուսինների մէջ սիրեց լռութիւն, երկուսն էլ այն խորհրդածութեան մէջ էին, թէ ինչ պէտք էր անել։

—Չօրս յայտնել հարկաւոր չէ, ընդհատեց Հայրապետը սիրող լռութիւնը։

—Բայց եղբայրներիցդ չէ կարելի ծածուկ պահել, ասաց Նրան Առան։

—Եղբայրներիս ես կը յայտնեմ։

—Ուրեմն ժամանակ կորցնելու չէ, հէնց այս գիշեր յայտնիր, շտապեցնում էր Առան.—ամէն մի րոպէ թանգ է մեզ համար, ինչ որ անելու էք, չուտով արեցէք, ով գիտէ, էդուց ինչ կը պատահի։

Հայրապետի եղբայրներից մի քանիսը տանն էին, իսկ մի քանիսը դեռ չէին վերադարձել պաշտից։ Նա վերկացաւ, պատաւիրեց իր կնոջը, որ հարևաններից ծածուկ պահէ իր տեղեկութիւնները, մինչև եղբայրների հետ խորհուրդ կանէին։ Նա ասաց իր հետ տանը գտնվածներին և միասին դուրս գնացին։ Ճանապարհին յայտնեց նրանց, թէ մի առանձին խօսելիք ունի, միայն պէտք է բոլոր եղբայրները մի տեղ հաւաքվէին։ Նա ընտրեց խորհրդի համար մի խուլ տեղ, իրանց ջրաղացի փոքրիկ անտառում, որովհետև տանը կարող էին խանգարել նրանց, և գուցէ հայրը պատահմամբ կը խառնվէր խօսակցութեան մէջ։

Երբ բոլորը հաւաքվեցան, Հայրապետը յայտնեց նրանց ինչ որ լսել էր իր կնոջից։ Ինքն ըստ ինքեան հասկանալի է այն դառն տպաւորութիւնը որ գործեց եղբայրների վրա հաղորդած լուրը։ Բոլորը քարացած նման սառած մնացին իրանց տեղում։ Ոչ մէկը չը գտաւ մի բառ անդամ խօսելու։ Նրանց դրութիւնը նմանում էր այն տառապեալին, երբ ամառնային ցով երեկոյան պահուն, ճնճղուկների հապաղաւոր բազմութիւնը, կուչ, ուրախ, օրական աշխատանքից յետոյ, հաւաքված ծառերի ոտների վրա, ճըլվլըլում են, չրկչկում են և ամբողջ անտառը լցնում են մի կենդանի աղմուկով։ Յանկարծ նրանց մէջից սլանում է բազէն և ամբողջ խօրը միանգամից լռում է....

Այս տպաւորութիւնը գործեց վեց եղբայրների վրա, երբ նրանք լսեցին Ֆաթմահ-բէկի անունը և նրա չար դիտաւորութիւնը։

—Ահա քրդի բարեկամութիւնը, խօսեց եղբայրներից մէկը.—բէկը մեր երեխաների կնքահայրն է, նա էլ է մտածում մեր մասին կերած աղ ու հացը։

—Ի՞նչ բարեկամութիւն կարող է լինել գայլի և ոչխարի մէջ, աղուէսի և հաւի մէջ, խօսեց Հայրապետը դայրացած ձայնով։—Բայց մենք աչխարից

Fonds A.R.A.M

դական ձայն չը պէտք է ունենայ այն անձը, որ բոլորովին անդամ չէ:

Իսկ մարտի 9-ի ժողովի մէջ ընտրում էին և քուէարկվում էին այնպիսի անձինք, որոնք ընկերութեան անդամ չեն և գուցէ երբէք չեն էլ լինի:

Վերևում այստեղ և կանոնադրութեան 9-որդ յօդուածը: «Ընկերութեան ընդհանուր ժողովների մէջ ներկայ գտնվող ամեն կարգի երկտեռ անդամներ ընտրողական ձայն ունեն և ընտրելի են ընկերութեան ամեն պաշտօնների համար:»

Իսկ ովքեր են ընկերութեան անդամները. սրանք են՝ իսկական, մշանջենաւոր, աշխատակից և պատուաւոր անդամները, բայց կանոնադրութեան ոչ մի յօդուածում ասված չէ, որ հիւրերն էլ, որոնք միևնոյն անդամ հրաւիրված են եղել, իրաւունք ունենային անդամ կոչվելու, ուրեմն ընտրելու և քուէարկվելու:

Ուրեմն պարզ է որ թէ ընդհանուր ժողովը և թէ նախագահը պարտադանց եղան կանոնադրութեան առջև և ընկերութեան գործին համակրող հասարակութիւնը կատարեալ իրաւունք ունի, մեր կարծիքով, անվաւեր համարել մարտի 9-ի ընտրութիւնները և պահանջել որ կայանայ նոր ընդհանուր ժողով, որի մէջ մասնակցեն միմիայն ընկերութեան անդամները և ոչ թէ նրանք որոնք կանոնադրութեան զօրութեամբ ոչ իսկական, ոչ մշանջենաւոր (միտական), ոչ աշխատակից, ոչ էլ պատուաւոր անդամ կարող են կոչվել, այլ միմիայն հիւրեր են:

Երկրորդ սխալ որ գործեց նախագահը, այն էր, որ նա չը մտածեց բացատրել ընդհանուր ժողովի մեծամասնութեանը, որ ի հարկէ կարօտ էր օրինաւոր բացատրութեան, թէ ինչ տեսակ անձինք պէտք է ընտրվեն վարչութեան և խմբագրական մասնաժողովի մէջ, ինչ է այդ պաշտօնական անձինքների կոչումը, պարապմունքը, պաշտօնը, ինչի մէջ պէտք է կայանայ նրանց գործունէութիւնը:

Այդ է պատճառը որ մարտի 9-ին ընտրվածներից մի քանիսները բոլորովին անյարմար են իրանց յանձն առած պաշտօնին:

Դորա մասին մենք կը խօսենք մեր վաղվայ համարում:

Վ. Ա.

—Այդ ոչինչ նպատակի չէ հասցնի, պատասխանեց խոհեմ և բաղմափորձ Հայրապետը.—մենք կը մեռնենք, բայց Սահմանիկին դարձեալ կը տանեն...

—Գոնէ մեռնելուց յետոյ մենք չենք տեսնի մեր քրոջ անպատուութիւնը և հանգիստ կը լինենք մեր գերեզմանում...մէջ մաս եղբայրներից մէկը, Ապօն:

Բայց միւս կողմից յայտնվեցան հակառակորդներ:

—Մենք պիտի մեռնենք, այն էլ մի աղջկայ համար, ու մեր երեխաներին անտէր պիտի թողնենք, գա ինչ խելք է, խօսեց եղբայրներից մէկը, որին կոչում էին Օհան.—Ես իմ ձեռները լուանում եմ այդ գործից. մէկ քոյր ունէինք, թող չը լինի, գա մեծ ցաւ չէ. ինչու. մենք մեր գլուխը պէտք է մտնի տանք նրա համար:

Եղբայրներից մի ուրիշը, որին կոչում էին Յակօ ասելի չահասէր և ասելի գործնական կէտից նայելով Սահմանիկի վիճակի վրա, սկսեց պաշտպանել Օհանի կարծիքը, ասելով.

—Ես դրա մէջ ոչինչ անբնախատութիւն չեմ տեսնում. մի կողմից շատ լաւ է, երբ մենք ֆաթթահ բէկի նման փեսայ կունենանք, այն ժամանակ բոլոր հայերը մեզանից կը վախենան:—Օրինակ ձեզ, ասելացրեց նա, մեր դրացի Մըկօն, նա ինչ մարդ է, տանը ուտելու հաց չունի, բայց որովհետև նրա աղջիկը մի քրդի կին է, դրա համար մենք ամենքս Մըկօից վախենում ենք, հետը խօսել չենք կարողանում, հէնց որ մի բան ասենք, Մըկօն կը սովորացնէ քուրդ փեսային և քուրդը մի գիշեր կը գայ մեզ մեր տան մէջ կը մորթէ: Լաւ չէ՞ մի այդպիսի փեսայ ունենալ:

Այդ խօսքերը գրգռեցին Ապօի բարկութիւնը որ առաջարկում էր ընդդիմանալ, և մինչև անդամ մահ յանձն առնել, և պաշտպանել իրանց քրոջ պատիւը: Նա ասաց.

—Քիսա Բրխաս վկայ, դու խելքդ կորցրել ես, Յակօ, այդ ինչեր ես խօսում, գիմն էլ այդպէս չի խօսի: Մենք պէտք է մեր լոյս հաւատը կորցնենք, մեր քոյրը անօրէն և անհաւատ քրդի ձեռքը պէտք է տանք, նրա համար միայն, որ հայերը մեզանից կը վախենան և մեզ կը պատուեն...: Թող չը լինի այսպիսի պատիւ: Բայց դիտեա, որ երեսից կարելի է պատուեն, բայց սրբատում ամեն մարդ կանիծէ մեզ: Ո՞վ է սիրում Մըկօին, որ աղջիկը քրդի տուաւ: Այդ ուրիշ բան է, որ նրանից վախենում են. չնից էլ, գայլից էլ չատերը վախենում են...:

Եղբայրներից մէկը, որ բոլոր ժամանակը լուռ էր, իր յատուկ կրօնական փիլիսոփայութեամբ, սկսեց հակառակել Ապօին, առաջ բերելով այն փաստերը, թէ չէ կարելի փոխել Աստուծոյ կարգադրութիւնները, ինչոր լինելու է, կը լինի.—թէ Աստուած քուրդին քուրդ է ստեղծել, հային՝ հայ. քուրդին գլխէ է առել, հային՝ բան. թէ մէկը միւսի տեղը բռնել չէ կարող, թէ այդ բոլոր բաները Աստուծոյ ձեռքումն են և վերջացրեց իր խօսքերը հետևեալ օրինակով.

—Ադեաւր չատ կը ցանկանար սիրամարգի փետուրներ ունենալ, բայց ով կը տայ: Աստուած մէկին այսպէս է ստեղծել, միւսին այնպէս:

Ապօն պատասխանեց նրան.

—Դու մոռանում ես, եղբայր, որ ադեաւրը և սիրամարգը գանազան թռչուններ են, բայց քուրդը և հայը երկուսն էլ մարդիկ են: Քուրդը մորից գլխարոյ չէ ծնվում. նա ծնվում է նոյնպէս մերկ, նոյնպէս թոյլ, որպէս հայը: Ինչու ես դու ամեն բան Աստուծոյ վրէն գնում. մեր ես է քրդի ձեռքը գլխ տալ, որ գայ մեզ կոտորէ, որ գայ մեր աղջիկները մեր անից քարշէ, ու տանէ. մեր ես է մեզ այսպէս խեղճ և վախկոտ չինել: Աստուած այդ բանների մէջ չէ խառնվում. Նա մեզ խելք է տուել, որ ընտրենք՝ ինչ որ լաւ է, ինչ որ օգտաւէտ է: Եթէ դու կը գնաս այս րոպէիս քեզ այդ գեղը կը գըցես, Աստուած երբէք քո ձեռքից չի բռնի, որ արգելէ, դու ինքդ ես քեզ կորցնում...:

Հայրապետը, երէց եղբայրը, խորին լռութեամբ լսում էր վիճաբանութիւնները: Նա պատրաստ էր վեր կենալ և Ապօի ճակատը համբուրել, բայց չը կամեցաւ վիրաւորել միւս եղբայրներին:

—Ցեանում էք, ասաց նա ծանր կերպով,—մենք վեց եղբայրներ ենք հաւաքված այստեղ, բայց միմեանց չենք հասկանում և միմեանց հետ չենք միաբանվում. Բայց ուրեմն գժտաւոր է միաբանել մի ժողովուրդ և մի ամբողջ ազգ...: Գանի որ մենք այսպէս կը լինենք, մեր վիճակը միշտ անբախտ կը մնայ...: Մեր գլխին կը տան, մեր երեսին կը թքեն, մեր կինը, մեր աղջիկը, մեր ապրանքը, մեր հաղը մեր ձեռքից կը խլեն... և մենք ստիպված կը լինենք համբերել ամեն տեսակ անպատուութիւնների, ամեն տեսակ չարչարանքների, և մի աղօթքի դէմ վառ ենք, հաւից էլ վառ ենք... ոչխարը գոնէ եղջիւրներ ունէ, երբեմն նրանցով կռվում է. հաւը սուր եղունգներ ունէ, երբեմն նրանցով ծակտում է... իսկ մենք մեզ պաշտպանելու համար ոչինչ չունենք.... Մենք մարդկութեան կեղտն ենք, նրա կղկղանքն ենք, որ պէտք մաքրել, ոչնչացնել, որ մարդկութիւնը չապականվի...

Այդ խօսքերը այնպիսի մի մաղձային դառնութեամբ արտասանեց նա, որ եղբայրները սարսափեցան.

—Ինչ ենք մենք, չարունակեց նա առաջին եռանդով.—մեր և գործունեայ մշակներ... և դրանով պարծենում ենք... բայց էշը, ձին, ադը, գոմէշը մեզանից աւելի ուժեղ են և մեզանից աւելի շատ են բանում... մենք բանուոր անասուններ ենք և աւել ոչինչ...: Քրդի նիզակը աւելի մեծ գործ է կատարում, քան թէ մեր աշխատասէր սրտրը և գութանը...: Մենք վաստակում ենք, նրանք ուտում են...մենք գեղեցիկ աղջիկներ ենք հասցնում, նրանք են վայելում մեր աղջիկների սէրը...: Ինչ որ գեղեցիկ է, ինչ որ լաւ է, մեզ համար չէ... մեզ համար են պատրաստված բոլոր ազգութիւնները, որովհետև մի լաւ բանի արժանաւորութիւն չունենք...:

—Գանի որ առաջ, չարունակեց նա,—մի այսպիսի խօսակցութիւն ունէի հօրս հետ. հայրս աշխատում էր ինձ համոզել, թէ մեր դրութիւնը այնքան անտանելի չէ, որքան մենք կարծում ենք, և ցոյց էր տալիս մեր օդի մէջ կանգնած հարատութիւնը, որին բաւական են մի խումբ քրդեր, մի արշաւանք,—և ահա բոլորը ոչնչացաւ: Հիմա ևկ, դու նրան ասա, թէ անիծդ քարշելու, տանելու են քո սիրելի զաւակը, և դու աչքերդ բաց-բաց պիտի նայես, և մի խօսք անգամ ասելու համարձակութիւն չը պիտի ունենաս...:—Այդ էլ լաւ դրութիւն է: Այդպիսի դրութեան կարող է համբերել հայը միայն, անամօթ, անպատիւ հայը միայն...:—Ե՛կ, դու գնա, վագրի որջից դուրս քարշիր նրա ձագը. նա իսկոյն քեզ իր բոյնի առջև պատառ-պատառ կանէ:—Այսպէս է և քուրդը: Բայց մենք ինչ ենք... մենք ոչինչ ենք...

Հայրապետի խօսքերը այն աստիճան բարկութեամբ վառեցին իր եղբայրներից մի քանիսի սրտերը, որ նրանք միաձայն վճռեցին ընդդիմանալ, մնռնել և չը տալ Սահմանիկին քրդի ձեռքը:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ՄՕՍԿՎԱՑԻՑ

—

20 փետրվարի

Ահա ձեզ լաւ ապացոյց, թէ ինչ հասարակութեան մէջ որ կան բանիմաց և հասկացող մարդիկ և մի և նոյն ժամանակ—գործունեայ մարդիկ—այնտեղ կայ և կեանք. այնտեղ կայ հասարակական շահ, այնտեղ կայ համակրութիւն ազգային ամենայն բարձր ձգտումների, այնտեղ կայ արձագանք ամենայն մի ազգօգուտ ձեռնարկութեան, այնտեղ կայ ցաւակցութիւն թշուառ տվատանջների.....

Ամսիս 17-ին Մօսկվայի հայոց եկեղեցում մի քարոզ խօսվեցաւ կարճ—բայց աղու և զգալից էին արժանապ. Հայր Սաւբէնեանցի խօսքերը, որոնք կայծակի նման թափանցեցին իւրաքանչիւր հայ սիրտ, ուր դեռ սպառված չէ կարեկցութեան և եղբայրասիրութեան զգացմունքը: Եւ կարելի էլ չէր երկար խօսել այն մտրմոքիչ տեսարանների մասին, որ մանրամասնօրէն հաղորդում են մեր լրագիրները տվատանջների վրայ—Ապա դիմելով հայ հասարակութեանը—օգնութեան ձեռք մեկնել թշուառ վանեցի տվատանջներին, մեր բառապաշարից այսպէս վերջացրեց իր խօսքը արժանապ. քարոզիչը: «Ես դիմում եմ, աղաչում եմ ձեզ, ասաց նա, որ չուշանով օգնութեան հասնիք այս ճգնաժամին, վտանգը մեծ է և աւելի մեծ, քան դուք՝ գուցէ կարծում էք. վտանգի հեռանքը աւելի կորստաբեր կարող է լինել. անհրաժեշտ է օգնել և չտապալել էյ: Դուք պէտք է արդարացնէք այն յոյսը և ակնկալութիւնները, որ դրել են մեր թշուառ եղբայրները ձեզ վրա. դուք պարտական էք օգնել և՛ իբրև տուկ մարդ և՛ իբրև հայրենակից. հանց, հանց են նրանք ինդրում և դուք մի պատառ. հաց տալով—և կեանք կը տաք նըրանց, որոնք այսքան դար հայրենեաց աւերակների հակումներն են, մեր նախնեաց սուրբ նշխարների պահապանները, հատատոյ կենդանի նահատակները, հայոց աշխարհի կիսրոնը, մեր ապագայի յոյսը....»

Այնուհետև նա առաջարկեց հասարակութեանը երեք անձինք—մեծ. պ. պ. Ց. Անանեանցին, Ջ. Լիմոզեանցին և եկեղեցու երեցփոխան-Մ. փանոնեանցին—որ յանձնաժողով կազմեն ժապաւինած մատեանով և նուէր ժողովեն հասարակութեան մէջ յիշեալ տվալուկների համար:

Միւս օրը մեծ. պ. Անանեանցը հրաւիրական նամակներ ուղարկեց Մօսկվայեան հայերին՝ գլխաւորն բերել իր տուն—տվատանջ վանեցոց օգնելու համար խորհրդակցութիւն անելու: Ժողովեցան մօտ 25 անձինք: Աւժանապ. Հ. Սուրէնեանցը այսօր էլ մի քանի խօսք ասաց այն սարսափելի տվի մասին, որ ապառնում է բնաջինջ անել չատ հայ գիւղեր. յետոյ նա յիշեց այն ջերմ համակրութիւնը, որ Մօսկվայի հայ հասարակութիւնը միշտ ունեցել է ամենայն մի ազգասէր ձեռնարկութեանն: Նրա խօսքերից իմացվեցաւ, որ մօսկվայեան հայերը վերջին 3 տարում, բացի զանազան տուրքերից և օտարական քահանայ կամ աշխարհական չատ անձինք հայրենիք վերադարձնելուց (անչուտ հոգալով նրանց ճանապարհածախքը)—խոշոր դրամական նպաստներ են հասցրել հեռևեալ ձեռնարկութեանց համար. հայ գաղթականներին (1877—78 թ.,) մի առաքելատանցի Պօղոս վարդապետին.—Մանիսայի Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցու համար. Արքեպ. Խորէն-Նարբէյին—Պօլսի ազգային Մատենադարանի համար. հանգուցեալ գիներալ Լազարեանցին — Ալաշկերտի գաղթականների համար, «Արարատեան» ընկերութեան,» Խորէն վարդապ. Ստեփանէին—Էջմիածնի ճեմարանի համար, Ռուբինեան վարդապետին—կարնեցի երկրագործական ուսումնարանի համար:

Մի մխիթարական երևոյթ է տեսնել այսպիսի մի շարք բարեգործութիւնների. և այստեղ—բացի դգալի օգնութիւնից, որ հասցրել է հասարակութիւնը կարօտեալներին, այստեղ—ասում եմ, երեւում է չարժէւորն, կեանք, հասարակական և ազգային շահ.... Ահա, ինչ է մեզ համար թանգագին այն տխուր ժամանակները, երբ հայ հասարակութիւնը կարծում էր, որ նրան մի բուռ ասյ ուրիշին—աղքատին, քաղցածին—իր տունը կը քանդվի, այնքան ծանր էր թւում նրան այդ նուէրը. «Ախար-ինչու ես նրան փող տամ, խում պարտք չիմ. խում ինձ ապրանք չի տուել, որ ես փող տամ. թող դատի ու ուտի....»—Այժմ կուշտ մարդը, հարուստ մարդը սովորեցաւ ձեռքը չատ չատ ջրի տանել փող հանելու, ազգասիրութիւն տանել. բաւսի նման պէտք է մեր թշնամու համար աշխատենք, որ նա գոհ և բախտաւոր ապրի: Իսկ մենք պիտի փառք տանք Աստծուն, որ գոնէ խրատում են մեր կեանքին, գոնէ թոյլ են տալիս մի չնչին զեռունի նման քարշ գալ երկրի վրա....

Խորին տխրութեամբ վերջացնելով իր խօսքերը, Հայրապետը առաջարկեց, որ Ստեփանիկին հեռացնեն իրանց տնից և առժամանակ պահեն ս. Յովհաննու վանքում, մինչև հնար կը գտնեն այնտեղից տանել, ուստոր սահմանը անցկացնել, և այնտեղ ուստոր հողի վրա նա ազատված կը լինի:

Օհանը և Յակօն չը համաձայնվեցան մինչև անգամ այդ առաջարկութեանը, ասելով, թէ դա կը լինէր մի ուրիշ տեսակ ընդդիմադրութիւն բէկի կամքին:—Թագցնելով մեր քրոջը, ասացին նրանք, մենք պատճառ կը տանք բէկի բարկութեանը և հետևապէս նրա վրէժխնդրութեանը:

Նրանք առաջարկում էին թողնել Ստեփանիկին տանը, դարձնել կրկնելով մի և նոյն խօսքը, թէ Աստուած ինչ որ կամեցել է, այն կը լինի, թէ Աստուծոյ գրածը մարդ չէ կարող ջնջել և այլն...

Մի քանիսը պահանջում էին յայտնել իրանց հօրը, և նա որպէս տան մեծը և ընտանիքի գլխաւորը, որպէս կը կամենայ, թող այնպէս կարգադրէ: Այսպէս վիճաբանութիւնը երկարում էր և ոչ մի հետևանքի չէին հասնում:

Յանկարծ խորհրդի մէջ խառնվեցաւ բուն, բոթաբեր և զզուելի բուն: Դահլերի միջից լսելի եղաւ նրա չարագուշակ ձայնը: Բոլորը սարսափեցան:

—Լսեցէք, մենք ուղիղ էինք ասում, ձայն տըւեցին Օհանը և Յակօն,—ահա բուն ևս հաստատում է մեր խօսքը, վերջը վատ կը լինի, եթէ Ստեփանիկին հեռացնենք անից:

Միայն Հայրապետը և Ապօն մնացին հաստատ իրանց համոզմունքի վրա: Խորհուրդը վերջացաւ անորոշ կերպով, առանց մի վճռական եղրակացութեան հասնելու:

(Ուր չարունակվի)

Fonds A.R.A.M

Fonds A.R.A.M

ՎԱՂԱՀԱՍ ՄԻՋՈՑԻ ԼՐԱԳԻՐ

Խոհարար—հաշվետար պահանջվում է։

Դիմել խմբագրություն։

ՄՇԱԿՈՒՅԹԻ ԿԱՆԱՑԻՔ ԲԱԺԱՆՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

Լ.ՕՂԼՈՒ, 9 մարտ։ Կարելի՞ է արդեօք հաղորդել մեր ընթերցողներին, որ Հիմա՛ւ հասել է ձեռնհասի հոգածութեան տակ գտնուող ու երիտասարդ ուժերով կազմակերպուած մեր նոր թատերական խումբը։ Ինչպէս յայտնի է, խումբը ստեղծուել է Ս. Պետրոսեանի անուան ակումբի կողմից։ Ներկայ պահին խումբը ունի 30 անդամ։ Ղեկավարում է Ս. Պետրոսեանի անուան ակումբի վարիչ Ա. Ղազարեանը։ Խումբը ունի իր ծրագիրը, որի համաձայն նախատեսուած է ներկայացնել Ա. Շահնազարեանի «Ամուսնութիւն», Ա. Պապայեանի «Ամուսնացած աղջիկ», Ա. Շիրվանզադեի «Ամուսնական նամակ» և ուրիշ պիէսներ։ Խումբը ունի նաև իր երգչախումբը։ Ներկայ պահին խումբը պատրաստում է Ա. Շահնազարեանի «Ամուսնութիւն» պիէսը։ Ներկայացումները տեղի կունենան ակումբի սրահում։ Մուտքը ազատ է։

Ուրախալի է, որ Լ.ղլուի մշակութային կեանքում ստեղծուել է նոր թատերական խումբ։ Ուրախալի է նաև այն, որ խումբը ունի իր ծրագիրը, որի համաձայն նախատեսուած է ներկայացնել Ա. Շահնազարեանի «Ամուսնութիւն» պիէսը։ Ինչպէս յայտնի է, այդ պիէսը ներկայացուել է Երեւանի պետական թատրոնում, ուր մեծ յաջողութեամբ անցել է շատ ներկայացումներ։ Ուրախալի է նաև այն, որ խումբը ունի իր երգչախումբ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՆԵՐԿԱՅ 1880 ԹԻՒՈՒՄ ԿԸ ՏՊԱԳՐՎԻ

„ԿԱՅԾԵՐ“

ՎԷՊ ՏԱՃԿԱՍՏԱՆԻ ՀԱՅՈՑ ԿԵՍԱՐԻՑ

Հեղինակութիւն ՐՇՓԻՒ

Վէպը բաղկացած կը լինի երկու առանձին հատորներից իւրաքանչիւրը կը բովանդակէ մօտաւորապէս 400 տպագրված երեսներ: Ամեն մէկ հատորի գինն է 1 ր. 50 կ., իսկ միասին 3 ր.: Մէկ հատորի համար առանձին ստորագրութիւն չէ ընդունվում:

Ստորագրվել կարելի է ԳԻՒՄՈՒՇԻՈՒՄ այն պարոնների մօտ, որոնք բարեհաճել են բաժանորդներ հաւաքել «ԿԱՅԾԵՐԻ» տպագրութեան համար, իսկ ԹԻՓԼԻՍՈՒՄ պէտք է դիմել «Մշակի» խմբագրատունը Յ. ՄԷԼԻՔ-ՅԱԿՈՒԲԵԱՆԻՆ:

Մամուլի տակից դուրս եկաւ գօհարի Բօկի «Ուսումն առողջապահութեան» գրքոյկի հայերէն թարգմանութիւնը: Գրքի պահեստը գտնվում է Զաքարիա Գրիգորեանցի Կովկասեան Գրավաճառանոցում: Գինն է 35 կոպ.

Մամուլի տակից դուրս եկաւ և ծախվում է Կենտրօնական գրավաճառանոցում մի գրքոյկ՝ պ. Ա. Ռիշմիշեանցի—«ԳՈՇՑ» և ԿՐԱԿԻ ՇՈՒՐՋԸ» վէպերով: Գրքոյկի գինն է երեսուն կօպ.: Բոլոր արդիւնքը յատկացրած է յօգուտ ՎԱՆԱՑ ՍՈՎԵԼՈՑ:

2—4

Въ Кавказскомъ Обществѣ Сельскаго Хозяйства въ Тифлисѣ имѣется для продажи яйчки шелковичныхъ червей французской породы, воспитанныя Барономъ Бахомъ, въ окрестностяхъ Тифлиса, по 35 коп. за золотникъ.

Иногородныя обращаются съ требованіями въ Общество съ препровожденіемъ слѣдуемыхъ денегъ, почтовыя расходы на счетъ Общества.

3—2

Պատրաստի ունեմ ԹԱՐՊՄԱՆՎԱԾ և ՓՈԽԱԴԱՐՁՎԱԾ թատրօնական ՊԻԵՍՆԵՐ, որոնք հայոց բեմի վրա ներկայացնելու համար ՅԱՐՄԱՐ են: Պիեսաներից ՄԻ ՉՐՆԱՍԸ ԹԻՓԼԻՍՈՒՄ միայն ներկայացրած են, միւսները ոչ մի տեղ ՉԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՐԱԾ: Յանկացողները իւրաքանչիւր պիեսայից կարող են առանձին մի մի ՕՐԻՆԱԿ, վճարելով ԱՐՏԳՐԵԼՈՒ վարձը և ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹԵԱՆ համար փորը ՎԱՐՁԱՏՐՈՒԹԻՒՆ պէտք է դիմել հետևեալ հասցէով. Тифлисъ. Редакція «Мшакъ» ОВАНЕСУ ТЕРЪ-ГРИГОРІАНЦЪ.

4—5

ՆԵՐՍԻՍԵԱՆ հայոց ազգային Հոգևոր ԴԱՍՊՐՈՑՈՒՄ, հոգաբարձական խորհրդարանի մէջ, գալոց ՄԱՐՏ ԱՄՍՈՑ 12-ին, երեկոյեան ժամը 7-ին, կը լինի ԱՃՈՒՐԴ (առանց կրկնաձուրդի) կապալով տալու Թէլէթի սուրբ Գէորգայ ուխտատեղւոյ գաւթումը ՄԻ ԿՊԱԿ ԻՒԱ ՄԻ ՍԵՆԵԱԿՈՎ: Պայմանախոհուլքը կարելի է կարդալ Հոգաբարձութեան դիւանատան մէջ ամեն օր բացի կիւրակէից և տօներից, առաւօտեան 10-ից ց12 ժամին:

Անդամ Հոգաբարձութեան՝ Ար. ՅԱՀԱՊԵՏԵԱՆՑ

Վաճառվում է նոր հրատարակված «Ցիւնդալի Տաւիդ» Ֆրէյդունի դրքոյկը պ. Զ. Դրիգորեանցի և Կենտրօնական գրավաճառանոցներում: Դրքոյկի Գինն է 30 կ., գաւառներից յանկացողները կարող են ուղղակի դիմել Գ. Յովհաննէս Սուգանաճեանցին հետևեալ հասցէով. Тифлисъ. Ивану Артемьевичу Сузанаджіанъ. на Петхайнской ул. собственый домъ № 13.

Դուրս եկաւ մամուլի տակից և ՅԱՒԿՈՒՄ է թէ ԿԵՆՏՐՕՆԱԿԱՆ և թէ Զ. ԴՐԻԳՈՐԵԱՆԻ գրավաճառանոցներում և պ. Մատուբեանի խանութում «ՔՈՐԹՈՒԱԾՔ և ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹԻՒՆՔ, պ. Ն. ԱԴԱՄԵԱՆԻ, հրատարակութիւն Ս. Արծրունւոյ: Գիրքը բազկացած է 243 ԵՐԵՍՆԵՐԻՑ: Գինն է 1 ր. 25 կ.:

2—5

---

1. Երդն հանդ քահանայ—Մանկական երգարան, երգեր և պար-երգեր ընդունված է Ներսիսեան և Գայանեան դպրոցներում: գինն է . . — ր. 20 կ.
2. Մեծատուն հանդ—Երգարան ազգականց և աշակերտուհեաց Հայկական ուսումնարանաց . . . . . 1 ր. — կ.
3. Բժիշկ Բ. Նաւասարդեանց: Դիմբաերիա բոզազայաւ . . — ր. 25 կ.
4. Բժիշկ. Գ. Տէր-Գրիգորեանց—Վարակիչ հիւանդութիւններ.

(Ջաղիկ, կարմրուկ, սկարլատին, բծաւոր տիֆ, անդրադարձ տենդ, դիֆտերիտ, ընդհատ տենդ, խօլերայ, դեղին տենդ, որովայնատիֆ և ժանտախտ)

Սոցա յատկութիւններն, ծագման և տարածման եղանակներն և նախապաշտպանողական միջոցներ.

Վաճառվում են Զ. Դրիգորեանցի Կովկասեան գրավաճառանոցում:

8—8

Փետրվարի 12-ից ԲԱՑՎԵՑ իչխան ՍՈՒՄԲԱՏՕՎԻ տանը ԿՕՆԴԻՏԼՐԻ և ՀԱՑԱՐԱՐԻ (пекарня) մագազին «ВАРШАВСКАЯ ПЕКАРНЯ» վերնագրովը, որտեղ կը վաճառվին զանազան տեսակ խմորեղէններ, նոյնպէս կը վաճառվին զանազան տեսակ կօնֆէտներ արժան գնով, թէ փոքր և թէ մեծ քանակութեամբ ցանկացողները կարող են առանալ ԻՒ ԳՈՐԾԱՐԱՆԻՑ: Օտար քաղաքացիք կարող են դիմել հետևեալ հասցէով. СОЛОЛАКИ, ВЪ ВАРШАВСКОЙ ПЕКАРНИ Мартиросу Ахназарову. Գաւէրները կը կատարվին ամենայն ճշդութեամբ, գնողներին մեծ դիմումն անելով և փոստի ծախսը մեզ վրա առնելով: Կօնֆէկտների գինը ֆունտը 40 կոպէկից մինչև 1 ր.:

13-ը ԼԷՑՔ-ԳՐԻՆԱԴԵՐԵԱՆ Նորին Մեծութեան ԳՈՒՆԴԻՔ խնդրում է ցանկացող անձանց ԿԱՊԱԼՈՎ վերցնել այդ գունդին ՄՍԻ և զանազան ՊԱՇԱՐԵՂԷՆՆԵՐԻ հագցնելը, դիմել գունդին ՄԱՆԴԱԼԻՍ: Աճուրդը կը սկսվի ներկայ տարվայ ԱՊՐԻԼԻ 1-ին և կը շարունակվի մինչև ապրիլի 15-ը:

4—4 (2)

Ընանուվի քարվանսարան այրվելուց յետո, նորից բացված է խոտակ մոմի առէտուր Աիծնեան փողոցում Երծրունու քարվանսարայում № 14. իւրաքանչիւր շաբաթ ստացվում է նոր շինուած խոտակ մոմեր իմ սեփական գաւօդից և որոնք վաճառվում են էժան գներով. խնդրեմ գնողներին չը թողնել իրենց այցելութիւնները:

Գաւհաննէս Կոլեան

4—4

Տպագրութեան համար պատրաստ են. «Օն Կարլոս (հետաքննութիւն ձշմարտութեան) Պրէսկօտի, «Աբրահամ Լինկօլն» սարուկներին ազատող վիլհելմ Հօֆմանի, և Մօլիէրի «Մուսաղներին խրատ» հայ թարգմանութիւնները:

Թարգմանվումն Մօլիէրի հետ «Ծաղր և կամ կեղծաւոր» և «կեղծ հիւանդ» կատակերգութիւնները:

ԹԻՓԼԻՍԻ ԲԱՂԱՔԱՑԻՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ յայտնում է, որ ՌՈՒՍԱՑ ԲԱԶԱՐԻ և ՀԱԻԼԱԲԱՐԻ ՀՐԱՊԱՐԱԿԻ վրա կառուցված են ԱՌԵՏՐԱԿԱՆ ՇԻՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ վարձով տալու համար. առեւտուր բազարի վրա 18 համարներ և Հաւլաբարի հրապարակի վրա 40: Ցիշեալ շինութիւնները ՎԱՐԶՈՎ վերցնել ՑԱՆԿԱՑՈՂՆԵՐԸ հրաւիրվում են քաղաքային վարչութիւնը, որի ԳՐԱՍԵՆԱԿՈՒՄ ամենայն օր, բացի ոտն օրերից, առաւօտեան 10 մինչև 2 ժամը երեկոյեան վարձի պայմանները կը յայտնվին:

3—3

ԲԺՇԿԱՆՈՑ

ՀԻՒԱՆԴՆԵՐԻ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆԸ ԱՌԱՒՕՏԵԱՆ 9-ԻՑ ՄԻՆՉԵՒ 1 ԺԱՄԸ:

Երկուշաբթի. Դավրօնակի կանանց հիւանդ. Գօրալեվիչ ներքին հ., Թօխնեանց կանանց և երեխաների հ., Քուչարեանց խիւրզիկեան և աչքերի հ., Շտեմբօրսկի վիներական և կաշու հ., Բաբայեան ջղային և ներքին հ.:

Երեքշաբթի. Մինկեվիչ խիւրզիկեան հ., Վզօրօվ վիներական և բողազի հ., Էյխ աչքի հ., Բախուտով մանկաբարձական, կանանց և երեխաների հ., Կրասնօգլեազով, Լիսիցեվ և Վերմիշեվ ներքին հ.:

Չորեքշաբթի. Լիսիցեվ և Բուդկօվսկի ներքին հ., Շտէյմբօրսկի վիներական և կաշու հ., Աստուածատուրօվ կանանց հիւանդութիւնների:

Հինգշաբթի. Վզօրօվ վիներական և բողազի հ., Թօխնեանց կանանց և երեխաների հ., Լիսիցեվ և Վերմիշեվ ներքին հ., Քուչարեանց սիֆիլիսի և ամուսնական օրգանների հ.:

Ուրբաթ. Գավրօնակի կանանց հ., Մինկեվիչ խիւրզիկեան հ., Կրասնօգլեազով և Լիսիցեվ ներքին հ., Բախուտով մանկաբարձական, կանանց և երեխաների հ., Շտէյմբօրսկի և Աստուածատուրօվ վիներական և կաշու հ., Բաբայեվ ջղային և ներքին հ.:

Շաբաթ Լիսիցեվ և Վերմիշեվ ներքին հ., Թօխնեանց կուրծքի հ., Եանկօվսկի վիներական և կաշու հ.:

Բացի այդ բժիշկ Վզօրօվ բժշկանոցի մէջ ընդունում է անվարձ ազքատ հիւանդներին ամենայն օր երեկոյեան 4—6 ժամը:

Բժիշկ Բաբաեվ չորեքշաբթի օրերը առաւօտեան 9-ից մինչև 11 ժամը ընդունում է իր տանը բժշկանոցի հիւանդներին էլէկտրական բժշկութեան և ներքին հ. համար: Բնակարանը գտնվում է Սերգիևսկայա փողոցի վրա, Բայանդուրովի տանը:

Առանձնաբոյժ Օբրեխա ազքատ հիւանդներին բժշկանոցի տոմսակով ընդունում է ամենայն օր, ամենայն ժամանակ:

Բացի կիրակի օրերից ամենայն օր առաւօտեան 9—11 ժամը բժշկանոցում լինում է մանկաբարձ կին հիւանդ կանանց ընդունելու համար:

Բժշկանոցի դերեկտօր Լիսիցեվ:

№ 41 Մարտի 13 (25) 1880 ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ Մարտի 13 (25) № 41

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի կէս տարվանը 6 րուբլի
Առանձին համարները 5 կոպէկով։

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Տաքի կիրակի և տան օրերից)

Ծանուցարարութիւն ընդունվում է տեղն լեզուով։

Ծանուցարարութիւնների համար վճարում են
տպագրելիք բառին 2 կոպէկ։

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ։

Յօդուածքները ղրկել Թիֆլիս. Редакція „Мшакъ“

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Նոր ընկերութեան ժողովը.—Ներքին տեսութիւն. Գիւղատնտեսական նկատողութիւններ. Նամակ Շուշուց. Ներքին լուրեր.—Արտաքին տեսութիւն. Գարամանի գործը.—Ծանուցարարութիւններ.— Բանասիրական խնդիրը.

ՆՈՐ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԺՈՂՈՎԸ

II

Մենք ասացինք մեր անցեալ յօդուածում որ մարտի 9-ին կայացած ժողովի մէջ մի քանի ընտրված պաշտօնական անձինք թէ ընկերութեան վարչութեան և թէ խմբագրական մանուժողովի մէջ, բոլորովին անյարմար են իրանց յանձն առած պաշտօնի համար։

Մեզանում շատերը մինչև այժմ այն համոզմունքի են որ մի պաշտօնի մէջ ընտրվելը պատուի համար է, նրանք չեն մտածում որ մարդը ընտրվում է ոչ թէ պատուի և փառքի համար, այլ գործ կատարելու համար։

Ահա մի օրինակ։ Ընդհանուր ժողովի մեծամասնութիւնը, որ բաղկացած էր վաճառականներից, ձանաչելով Պօղոս Ղամբարեանին որպէս Թիֆլիսի առևտրական բանկի կառավարչին, ունենալով նրա հետ առևտրական և ֆինանսական յարաբերութիւններ, առանց մտածելու՝ կարող է նա արդեօք խմբագրական մանուժողովի մէջ մտնելուց ընտրեց նրան ձայների բազմութեամբ խմբագրական մանուժողովի անդամ։ Ղամբարեանը չը բացատրեց թէ ինչ յատկութիւններ պէտք է ունենայ այն անձը որ բաւէարկվում է խմբագրական մանուժողովի մէջ, իսկ ժողովի մեծամասնութիւնը, որ ներկայանալով գրաքննական ընկերութեան նախին, շարունակում էր խոսել շաբաթի գնի և փողի կուրսերի մասին, ի հարկէ հատատացած էր, որ եթէ Ղամբարեանը յայտնի մարդ է և բանկի լաւ կառավարիչ է, ուրեմն կարող է և խմբագրական մանուժողովի անդամ լինել։ Այդ մեզ զարմացնում է որ ինքն Ղամբարեանը յանձն առաւ այդ տեսակ պաշտօն և այնքան համեստութիւն չունեցաւ, որ հրաժարվեր այդ պաշտօնից։ Մենք կրկնում ենք. Ղամբարեանը կարող է բանկի ընդհանուկ կառավարիչ լինել, կարող է Մոսկվայի համալսարանի պիտական մագիստրոս լինել, կարող է կառավարչական յատկութիւններ ունենալ և ընտրված լինել ընկերութեան վարչութեան մէջ,—բայց ի՞նչ գործ կարող է կատարել խմբագրական մանուժողովի մէջ մի մարդ, որ ոչ մանկավարժ է, ոչ հայերէն գիտէ, որ ոչ թէ միայն իր կեանքի մէջ մի տող չէ գրել հայերէն լեզուով և յայտնի չէ մայրենի գրականութեան մէջ, բայց և իր հասարակական գործունէութեան ամբողջ ընթացքի ժամանակ արհամարհանքով էր վերաբերվում դէպի ժամանակակից մայրենի մտածողը, երբէք ձեռք վերցրած չէր մի հայոց լրագիր, չէ հետաքրքրվել իմանալ ինչ դպրոցներ կան հայերի մէջ և ինչ է այդ դպրոցների կարիքը....

Կարելի է հատատացած լինել որ ոչ մի հայ գրող, ոչ մի հայ բանաստեղծ, ոչ մի հայ հեղինակ, ոչ մի հայ մանկավարժ կամ թարգմանիչ երբէք չեն համաձայնվի ենթարկել Ղամբարեանի

ԽԵՆԹԸ

ԱՐԿԱԾՆԵՐ ՎԵՐՋԻՆ ՌՈՒՍ-ԹՈՒՐՔԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻՑ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ

—

ԺԹ.

Բայց ինչ հանելուկ էր այդ. Ստեփանիկը առաջ աղայ, իսկ այժմ աղջիկ։

Գարգինք այդ հանելուկը։ Բայց նրա բանալին թաղնված է մի փոքրիկ և տխուր պատմութեան մէջ։

Ներսէնի խաչօի տան բակի մի խուլ կողմում, հովանաւորված չորս կաղամախի ծառերով, գտանվում էր մի գերեզման։ Ոչ խաչ, ոչ տապանաքար, և ոչ մի տատ անդամ չը կար նրա վրա։ Դա մի փոքրիկ քառակուսի թումբ էր, ծեփած գաճով, որ փոքր ինչ բարձրացած էր գետնի մակերևոյթից։ Շատ անդամ, գիշերային լուսիննան պահուն, կարելի էր տեսնել ծերունուն, տարածված այդ անշուք հողատեղրարանի մօտ, խփում էր իր աչքերից յորդ արտասուքներ։ Ցաւերից նոյնպէս մի առանձին տխրութեամբ էին անդրկենում այդ գերեզմանի մօտից, որ, կարծես թէ, ամփոփում էր իր մէջ ամբողջ գերդաստանի ուրախութիւնը։ Ով էր թաղված այնտեղ։

Ներսէնի խաչօն ունէր մի աղջիկ Օսանայ անունով. Նա իր դէմքով շատ նման էր Ստեփանիկին։ Երբ Օսանն տասն և վեց տարեկան դարձաւ, ամէն կողմից խնդրում էին նրա ձեռքը, ոչ միայն նրա համար, որ Օսանն մի հարուստ ընտանիքի զաւակն էր, այլ առաւել այն պատճառով, որ Օսանն շատ սիրուն էր։ Հայրը երկար տատրտուներում էր փեսաների ընտրութեան մէջ, չը դիտէր որին տալ։ Բայց մի ցաւալի անցք վերջ տուեց Օսանայ բախտաւորութեանը։ Միանգամ գնաց Նա դաշտը բանջար քաղելու, այլ ևս չը վերադարձաւ։ Շատ ջրոյցներ եղան նրա կորստեան մասին. ոմանք ասում էին, թէ գետում խեղդվել է. ոմանք ասում էին, թէ զազանները գիշատել են. ոմանք մնահաւատութեամբ հաստատում էին, թէ չարքերը գողացել են, և ոմանք ասում էին, թէ քրդերը յափշտակել են,—Ո՞րն էր ուղիղ, դժուար էր որոշել։ Շատ ոգևորեցին, շատ այս կողմ այն կողմ ընկան, բայց ոչինչ չօգնեց, և կորած աղջկայ մասին ոչինչ անդորութիւն ստանալ չը կարողացան, թէև նրա հայրը խոստացել էր լաւ վարձատրութիւն, ով որ մի ճիշտ լուր կը բերէ։

Անցան մի քանի շաբաթներ։

Մի օր յայտնվեցաւ խաչօի տանը մի քուրդ, բերելով իր հետ Ջորու վրա բարձած մի դագաղ։ Նրա մէջ դրած էր Օսանայ մարմինը։

Քրդի պատմութիւնից երևաց, որ ամբողջ աղջկան պաշտից առևանգել էր մի քուրդ ազնուական, որը թէև իր տարիով այնքան երեսելի չէր, բայց իր ցեղի մէջ յայտնի էր, որպէս մի նշանաւոր եզեռնագործ։ Օսանն ուրիշ հնարք չը դտնելով այդ առելի մարդու ձեռքից ազատվելու համար, իր գլխի սրախչների վրա կարած ոսկի դրամներից *) մի քանիսը տալիս է մի պառաւ քրդուհու, խնդրելով իր համար թոյն գտնել։ Քրդուհին կաշառված ոսկիներից, կատարում է նրա խնդիրքը։ Օսանն մնռնում է թոյնից։ Քրդերը նրա մարմինը չեն ընդունում իրանց գերեզմանատան մէջ, որովհետև հանգուցեալը մինչև իր վերջին շունչը ասում էր. ես քրիստոնեայ եմ. ես հաւատս չեմ փոխիր։ Մարմինը մնում է անթաղ։ Այդ հանգամանքից օգուտ է քաղում մի քուրդ, և խնամալով ում աղջկին է նա, վեր է առնում նրա մարմինը և բերում հօր տունը, յոյս ունենալով, որ մի բան կը ստանայ։

Ո՛չ սակաւ մոլեռանդութեամբ վարվում է անբախտ դիակի հետ և հայ եկեղեցականութիւնը։ Պատճառ բերելով, թէ նա ինքնասպան է եղել, անօրէնի ձեռքումն է մեռել, չէ խոստովանվել, չէ հաղորդվել և այլն,—սէրբաէրները թոյլ չեն տալիս նրան թաղել և հայոց գերեզմանատունում *)։ Ահա այդ էր պատճառը, որ նրա գերեզմանը գտնվում էր հայրենական տան մէջ։ Այն որ հալածեց իր միջից եկեղեցին, ընդունեց իր մէջ ընտանիքը....

*) Ասիկերթի և առհասարակ տաճկական Հայաստանի գիւղացի աղջիկների գլուխը ծածկված է լինում մի տեսակ արախչինով, որ ամբողջապէս զարդարած է դրամներով. հարուստներինը ոսկով, իսկ աղքատներինը արծաթով։

*) Այդ մոլեռանդութիւնը ինձ պատահել է տեսնել շատ տեղերում. զարմանալին այն է, որ ամբոխը այս կէտի մէջ նոյնպէս համաձայնվում է կղերի կարծիքին։

Ինքն ըստ ինքեան հասկանալի է, թէ այդ անբախտութիւնը ինչ դառնութիւն կը բերէր խաչօի գերդաստանի վրա։ Բայց նա ունեցաւ և ուրիշ ցաւալի հետևանքներ։ Օսանայ մայրը, Ոսկանը, Ստեփանիկի ծնունդից յետոյ, չը կարողանալով տանել իր դստեր այս օրինակ վախճանի դառն կսկիծը, օրըստօրէ հալվեցաւ, մաշվեցաւ և վերջապէս մեռաւ։ Եւ նոյն իսկ Ստեփանիկի վիճակի վրա այդ անցքը ունեցաւ իր առանձին ազդեցութիւնը։ Ստեփանիկը իսկապէս աղջիկ էր, թէև աղայի անունով և աղայի հագուստով պահված։ Նրա մկրտութեան անունը Լազար էր, բայց ինչ նպատակով նրան այսպէս ծպտեալ կերպով էին մեծացնում։

Օսանայ մահը մի այնպիսի ցաւալի տպաւորութիւն թողեց հօր վրա, որ Ստեփանիկի ծնվելուց յետոյ, նա մի առանձին մնահաւատութեամբ նախատեսում էր նոյնպիսի մի վախճան և այդ աղջկայ համար։ Նրա կասկածանքը անտեղի չէր, մանաւանդ իր երկրի վերաբերութեամբ, ուր իր աչքով տեսել էր հարիւրաւոր օրիորդներ, ուր կոյս աղջիկների յափշտակութիւնը մահմեդականներից համարեա սովորական էր դարձել։ Այդ պատճառով հայրը մտածեց Ստեփանիկին իբրև տղայ ներկայացնել և տղայի անունով պահել, մինչև նրա չափահաս լինելը։ Հօր դիտաւորութիւնը հասկանալի էր և թշուառ մայրը, որ չուառով վախճանվեցաւ, և չը կարողացաւ մնուցանել իր զաւակին, խաչօի ընտանիքի մէջ այդ խորհուրդը պահվում էր որպէս գաղտնիք ամենայն զգուշութեամբ։ Ծառայներից այդ գաղտնիքը գիտէին երեք հոգի միայն՝ գիւղի քահանան, կնքահայրը և տատիկը, որ վաղուց մեռած էր։

Լազան—մենք այսուհետև երբեմն իր իսկական անունով պէտք է կոչենք Ստեփանիկին—այժմ տասն և վեց տարեկան էր. մի հասակ, որի մէջ մանելուց յետոյ գիւղացի աղջկան երկար տանը չեն պահում։ Հայրը մտածում էր նրան մարդու տալ։ Բայց դժուարութիւնը նրանումն էր, որ Լազան իբրև աղայ ճանաչված լինելով, ի հարկէ, ոչ ոք չէր խնդրելու նրա ձեռքը։ Բացի դրանից, հայրը ցանկանում էր, որ իր փեսան մի օտար երկրացի լինի, որ առնէ, տանէ և հեռացնէ իր տղկան, որպէս զի իր երկրում, իր ծանօթների մէջ չը յայտնվի հօր գործ գրած խորամանկութիւնը Լազայի պահպանութեան մասին, թէև այդ երկրում դա մի սովորական բան էր։ Բայց դրանից պէտք էր գտնել այդ պայմաններին յարմար մի մարդ Լազայի համար։

Հայրը աչք ունէր մի պարոնի վրա, որ իրան կոչում էր Թոմաս էֆէնդի,—մի շատախօս, խաբեբայ, կարճլիկ, կլորիկ մարդ, որ բացի մարդից ամէն բանի նման էր։ Ո՞ր տեղացի էր նա, յայտնի չէր. բայց իր ասելով, պօլսեցի էր և այնտեղ ամիրայ ազգականներ ունէր։ Լազայի եղբայրները սաստիկ առում էին այդ հրէշին, ոչ թէ այն պատճառով, որ նա չափազանց այլանդակ դէմք ունէր, այլ առաւել նրա համար, որ սաստիկ ժանտ և անգութ մարդ էր։ Նա բոլորովին իրան հետևու էր պահում հայ հասարակութիւնից, խօսում էր միշտ թուրքերէն, և միշտ ընկած էր մուդիրների, գայմագամների և քուրդ բէկերի մօտ։ Նրանց անուշնով գիւղացի հայերին սպառնալիքներ էր կարդում և նրանց անունով պարծենում էր։ Թոմաս էֆէնդին արքունի մուլթէզիմ էր, այսինքն արքունի հարկերի և հասոյթների կապալառու։

Մուլթէզիմը նոյն նշանակութիւնը ունի գիւղացու համար, որպէս հոգեհան հրեշտակը, դևը, սատանան մի անհաւատի համար,—և որպէս այն բաները, որոնցից դողում է, սարսափում է գիւղացին։ Բայց ինչ բանից աւելի վախենում է գիւղացին, նրան աւելի էլ յարգում է։ Եթէ սատանան յայտնվէր գիւղացիների մէջ, նրան այնքան չէին ատի, կը սկսէին շողոքորթել։ Մարդը միշտ այսպէս վարվել է և վարվում է։ Մարդը իր ամբութեան հասակում բարի և չար ոգիներին հաւասար կերպով էր պաշտում. երկուսին էլ դոհ էր մատուցանում։ Զարմանալին այն է, որ չարը համեմատաբար աւելի շատ զոհեր էր ընդունում։ Աստիճան մեծ է, մտածում էր ամիրը, բայց չարին պէտք է զոհացնել, որ չարութիւն չը գործէ....»

Այս դատողութիւնները ի նկատի առնելով, կարելի է հեշտ բացատրել, թէ ինչու Թոմաս էֆէնդին ընդունված էր ծերունի խաչօի ընտանիքի մէջ, որպէս այս տան պատուաւոր ծանօթներից մէկը։ Ցանուցէր խաչօն, որպէս ժողովրդից ընտրված գիւղի գլխաւորը, որպէս պաշտօնական անձն, միշտ յարաբերութիւններ ունէր կապալառուի հետ, թէ տուրքերի, թէ հարկերի և թէ գիւղացոց մշակութիւնների տատանողի պատճառով։ Եւ այս ամէնով Լիֆէնդին երեսնկուներ ունէր խաչօի տանը, գալիս էր, շատ անգամ չարաթներով մնում էր այնտեղ և հաւաքում էր

Fonds A.R.A.M

Fonds A.R.A.M

(Վերջ չկա)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ

ԳՎԱՀԱՎՈՐԱՑ ԳԱՅԼԱԳ

Գ. Ա.

Ես ոչ մի անգամ չեմ տեսել Գվահավորացի Գայլագին, բայց ինձ թվում է, որ նա ինչ-որ կերպ նման է Ռուսաստանի նախկին ցարերից մեկին՝ Ալեքսանդր Երրորդին։ Նրա նման նա էլ ունի ուղիղ, կարճ մազեր, ուղիղ, կարճ մորուք, ուղիղ, կարճ քիթ, ուղիղ, կարճ ոտքեր և ուղիղ, կարճ բնավորություն։ Նրա նման նա էլ ունի ուղիղ, կարճ կին, ուղիղ, կարճ երեխաներ և ուղիղ, կարճ տուն։ Նրա նման նա էլ ունի ուղիղ, կարճ ձի, ուղիղ, կարճ սայլ և ուղիղ, կարճ սայլապան։ Նրա նման նա էլ ունի ուղիղ, կարճ ծխամորճ, ուղիղ, կարճ ծխախոտ և ուղիղ, կարճ կրակ։ Նրա նման նա էլ ունի ուղիղ, կարճ ձեռնոցներ, ուղիղ, կարճ գուլպաներ և ուղիղ, կարճ կոշիկներ։ Նրա նման նա էլ ունի ուղիղ, կարճ գլխարկ, ուղիղ, կարճ վերարկու և ուղիղ, կարճ անձրևանոց։ Նրա նման նա էլ ունի ուղիղ, կարճ ձիավարություն, ուղիղ, կարճ որսորդություն և ուղիղ, կարճ ձկնորսություն։ Նրա նման նա էլ ունի ուղիղ, կարճ ընկերներ, ուղիղ, կարճ թշնամիներ և ուղիղ, կարճ հետաքրքրություններ։ Նրա նման նա էլ ունի ուղիղ, կարճ ժամանակ, ուղիղ, կարճ տարածություն և ուղիղ, կարճ հավերժություն։ Նրա նման նա էլ ունի ուղիղ, կարճ ուշադրություն, ուղիղ, կարճ հիշողություն և ուղիղ, կարճ ինքնասիրություն։ Նրա նման նա էլ ունի ուղիղ, կարճ ականջներ, ուղիղ, կարճ աչքեր և ուղիղ, կարճ ռունգեր։ Նրա նման նա էլ ունի ուղիղ, կարճ ատամներ, ուղիղ, կարճ լեզու և ուղիղ, կարճ կոկորդ։ Նրա նման նա էլ ունի ուղիղ, կարճ ձեռքեր, ուղիղ, կարճ ոտքեր և ուղիղ, կարճ մարմին։ Նրա նման նա էլ ունի ուղիղ, կարճ սիրտ, ուղիղ, կարճ լյարդ և ուղիղ, կարճ փայծաղ։ Նրա նման նա էլ ունի ուղիղ, կարճ ստամոքս, ուղիղ, կարճ աղիքներ և ուղիղ, կարճ հետույք։ Նրա նման նա էլ ունի ուղիղ, կարճ միզապարկ, ուղիղ, կարճ միզուկ և ուղիղ, կարճ սեռական օրգան։ Նրա նման նա էլ ունի ուղիղ, կարճ ուղեղ, ուղիղ, կարճ մտքեր և ուղիղ, կարճ հիշողություն։ Նրա նման նա էլ ունի ուղիղ, կարճ ոտնաթաթեր, ուղիղ, կարճ մատներ և ուղիղ, կարճ եղունգներ։ Նրա նման նա էլ ունի ուղիղ, կարճ ձեռքեր, ուղիղ, կարճ դաստակներ և ուղիղ, կարճ թևեր։ Նրա նման նա էլ ունի ուղիղ, կարճ ուսեր, ուղիղ, կարճ պարանոց և ուղիղ, կարճ գլուխ։ Նրա նման նա էլ ունի ուղիղ, կարճ մազեր, ուղիղ, կարճ մորուք և ուղիղ, կարճ քիթ։ Նրա նման նա էլ ունի ուղիղ, կարճ ականջներ, ուղիղ, կարճ աչքեր և ուղիղ, կարճ ռունգեր։ Նրա նման նա էլ ունի ուղիղ, կարճ ատամներ, ուղիղ, կարճ լեզու և ուղիղ, կարճ կոկորդ։ Նրա նման նա էլ ունի ուղիղ, կարճ ձեռքեր, ուղիղ, կարճ ոտքեր և ուղիղ, կարճ մարմին։ Նրա նման նա էլ ունի ուղիղ, կարճ սիրտ, ուղիղ, կարճ լյարդ և ուղիղ, կարճ փայծաղ։ Նրա նման նա էլ ունի ուղիղ, կարճ ստամոքս, ուղիղ, կարճ աղիքներ և ուղիղ, կարճ հետույք։ Նրա նման նա էլ ունի ուղիղ, կարճ միզապարկ, ուղիղ, կարճ միզուկ և ուղիղ, կարճ սեռական օրգան։ Նրա նման նա էլ ունի ուղիղ, կարճ ուղեղ, ուղիղ, կարճ մտքեր և ուղիղ, կարճ հիշողություն։ Նրա նման նա էլ ունի ուղիղ, կարճ ոտնաթաթեր, ուղիղ, կարճ մատներ և ուղիղ, կարճ եղունգներ։ Նրա նման նա էլ ունի ուղիղ, կարճ ձեռքեր, ուղիղ, կարճ դաստակներ և ուղիղ, կարճ թևեր։ Նրա նման նա էլ ունի ուղիղ, կարճ ուսեր, ուղիղ, կարճ պարանոց և ուղիղ, կարճ գլուխ։ Նրա նման նա էլ ունի ուղիղ, կարճ մազեր, ուղիղ, կարճ մորուք և ուղիղ, կարճ քիթ։ Նրա նման նա էլ ունի ուղիղ, կարճ ականջներ, ուղիղ, կարճ աչքեր և ուղիղ, կարճ ռունգեր։ Նրա նման նա էլ ունի ուղիղ, կարճ ատամներ, ուղիղ, կարճ լեզու և ուղիղ, կարճ կոկորդ։ Նրա նման նա էլ ունի ուղիղ, կարճ ձեռքեր, ուղիղ, կարճ ոտքեր և ուղիղ, կարճ մարմին։ Նրա նման նա էլ ունի ուղիղ, կարճ սիրտ, ուղիղ, կարճ լյարդ և ուղիղ, կարճ փայծաղ։ Նրա նման նա էլ ունի ուղիղ, կարճ ստամոքս, ուղիղ, կարճ աղիքներ և ուղիղ, կարճ հետույք։ Նրա նման նա էլ ունի ուղիղ, կարճ միզապարկ, ուղիղ, կարճ միզուկ և ուղիղ, կարճ սեռական օրգան։ Նրա նման նա էլ ունի ուղիղ, կարճ ուղեղ, ուղիղ, կարճ մտքեր և ուղիղ, կարճ հիշողություն։ Նրա նման նա էլ ունի ուղիղ, կարճ ոտնաթաթեր, ուղիղ, կարճ մատներ և ուղիղ, կարճ եղունգներ։ Նրա նման նա էլ ունի ուղիղ, կարճ ձեռքեր, ուղիղ, կարճ դաստակներ և ուղիղ, կարճ թևեր։ Նրա նման նա էլ ունի ուղիղ, կարճ ուսեր, ուղիղ, կարճ պարանոց և ուղիղ, կարճ գլուխ։ Նրա նման նա էլ ունի ուղիղ, կարճ մազեր, ուղիղ, կարճ մորուք և ուղիղ, կարճ քիթ։ Նրա նման նա էլ ունի ուղիղ, կարճ ականջներ, ուղիղ, կարճ աչքեր և ուղիղ, կարճ ռունգեր։ Նրա նման նա էլ ունի ուղիղ, կարճ ատամներ, ուղիղ, կարճ լեզու և ուղիղ, կարճ կոկորդ։ Նրա նման նա էլ ունի ուղիղ, կարճ ձեռքեր, ուղիղ, կարճ ոտքեր և ուղիղ, կարճ մարմին։ Նրա նման նա էլ ունի ուղիղ, կարճ սիրտ, ուղիղ, կարճ լյարդ և ուղիղ, կարճ փայծաղ։ Նրա նման նա էլ ունի ուղիղ, կարճ ստամոքս, ուղիղ, կարճ աղիքներ և ուղիղ, կարճ հետույք։ Նրա նման նա էլ ունի ուղիղ, կարճ միզապարկ, ուղիղ, կարճ միզուկ և ուղիղ, կարճ սեռական օրգան։ Նրա նման նա էլ ունի ուղիղ, կարճ ուղեղ, ուղիղ, կարճ մտքեր և ուղիղ, կարճ հիշողություն։ Նրա նման նա էլ ունի ուղիղ, կարճ ոտնաթաթեր, ուղիղ, կարճ մատներ և ուղիղ, կարճ եղունգներ։ Նրա նման նա էլ ունի ուղիղ, կարճ ձեռքեր, ուղիղ, կարճ դաստակներ և ուղիղ, կարճ թևեր։ Նրա նման նա էլ ունի ուղիղ, կարճ ուսեր, ուղիղ, կարճ պարանոց և ուղիղ, կարճ գլուխ։ Նրա նման նա էլ ունի ուղիղ, կարճ մազեր, ուղիղ, կարճ մորուք և ուղիղ, կարճ քիթ։ Նրա նման նա էլ ունի ուղիղ, կարճ ականջներ, ուղիղ, կարճ աչքեր և ուղիղ, կարճ ռունգեր։ Նրա նման նա էլ ունի ուղիղ, կարճ ատամներ, ուղիղ, կարճ լեզու և ուղիղ, կարճ կոկորդ։ Նրա նման նա էլ ունի ուղիղ, կարճ ձեռքեր, ուղիղ, կարճ ոտքեր և ուղիղ, կարճ մարմին։ Նրա նման նա էլ ունի ուղիղ, կարճ սիրտ, ուղիղ, կարճ լյարդ և ուղիղ, կարճ փայծաղ։ Նրա նման նա էլ ունի ուղիղ, կարճ ստամոքս, ուղիղ, կարճ աղիքներ և ուղիղ, կարճ հետույք։ Նրա նման նա էլ ունի ուղիղ, կարճ միզապարկ, ուղիղ, կարճ միզուկ և ուղիղ, կարճ սեռական օրգան։ Նրա նման նա էլ ունի ուղիղ, կարճ ուղեղ, ուղիղ, կարճ մտքեր և ուղիղ, կարճ հիշողություն։ Նրա նման նա էլ ունի ուղիղ, կարճ ոտնաթաթեր, ուղիղ, կարճ մատներ և ուղիղ, կարճ եղունգներ։ Նրա նման նա էլ ունի ուղիղ, կարճ ձեռքեր, ուղիղ, կարճ դաստակներ և ուղիղ, կարճ թևեր։ Նրա նման նա էլ ունի ուղիղ, կարճ ուսեր, ուղիղ, կարճ պարանոց և ուղիղ, կարճ գլուխ։

սատանաեմ պիտ. ևս չէ երևացել, բայց Արևմտեան Եւրոպայում նա շարունակում է իր սարսափելի աւերմունքները: Նորա առաջին անգամ երևալուց անցել են ընդամենը 14 տարիներ և այդքան միջոցում նա աւերել է եւրոպայի խաղողի այգիների մօտաւորապէս $^1/_{10}$ մասը. նրա պատճառած վնասը իւրաքանչիւր տարի հասնում է 170 միլիոն ֆրանկի:

Ֆիլօքսերի պատճառած վնասները այսպէս հետզհետէ սասկանալը այժմ առաջ ունենալով Եւրոպական ուրիշ երկիրները (բացի Ռուսաստանից) 1877 թուին մի պատգամաւորաց ժողով կազմել տուին Եվէյարիայի Լօզաննա քաղաքում խաղողի հիւանդութեան դէմ կանոններ խորհրդածելու համար և հետևեալ 1878 թուին էլ Գերմանիայի, Աւստրիայի, Սպանիայի, Ֆրանսիայի, Իտալիայի Պօրտուգալիայի և Եվէյարիայի ներկայացուցիչները մի երկրորդ ժողով (կոնգրես) կազմեցին Եւրոպայում ֆիլօքսերի դէմ ընդհանուր նպատակահարմար միջոցներ գործ դնելու համար, մի միջազգային գաշնագրութիւն կազմելու: Այդ գաշնագրութեամբ խաղողի տունկերի ազատ տեղափոխութիւնը արգելված է և թոյլ է արուած միայն ամուր փակած արկղիկների մէջ խիստ վերահսկողութեան ներքոյ: Եւ այդ կապելու ու ճանապարհային վերահսկողութեան կանոնները որոշ որոշ ամսաթուեր են նոյն գաշնագրութեան (կոնվենցիայի) մէջ: Ռուսաստանը դեռ ևս միացած չէ այդ միջազգային գաշնագրութեան, միայն խաղողի տունկեր արտասահմանից բերելը արգելված է 1873 թուականից: Տանկատուները ևս, ֆիլօքսերի առիթով, մօտ օրերս արգելեց արտասահմանից բոյսեր բերելը:

Ֆիլօքսերի կեանքի պայմանները արդէն բաւականին ուսումնասիրված են բնագէտների և պարբերական թերթերի մէջ հանդիպում են ժամանակ առ ժամանակ նորա դէմ մաքառելու նորանոր միջոցներ, բայց առ այժմ մեզ հետաքրքրող համարելով գորա վրա երկարացնելը, անցնում եմ խաղողի մի ուրիշ, մեզ յայտնի հիւանդութեան, Թոզի վրա:

Թոզը (Oidium) մեզ լաւ յայտնի խաղողի հիւանդութիւնն է, որի ժամանակ ողկոյզների երեսը մոխրի պէս ծածկվով, չորացնում ոչընչացնում է նորանց. նա ոչ այլ ինչ է, եթէ ոչ օտարաբոյս-սունկերից գոյացած բորբոս: Խաղողի այդ հիւանդութիւնը առաջին անգամ երևացել է Անգլիայում 1843 թուականին և հետզհետէ տարածվել է Եւրոպայի միւս կողմերումն էլ: Մեր երկրում, երևանի նահանգում, երևացել է, կարծեմ, 60-արդ թուերի սկզբներում: այդ ժամանակներից սկսեալ, ինչպէս յայտնի է, աւերում և վնասում է մեր խաղողի այգիները:

Թոզի դէմ մաքառելու ամենահաստատուն միջոցը, ինչպէս յայժմ արած շատ փորձերից ապացուցվել է, ծծմբափոշին (сѣрный цвѣтъ), որով պէտք է սրսկել որթերը: Բայց չը պէտք է մի անգամ սրսկելով բաւականանալ, այլ հարկաւոր է ծծմբի ծաղկով սրսկել որթերը վրա վրա երեք անգամ, այն է առաջին անգամը ծաղկելուց երկու շաբաթ առաջ, որի սկզբումը նախ պէտք է կորցրտել աւելորդ ճիւղերը, երկրորդ անգամը ծաղկելուց 2 շաբաթ յետոյ, իսկ 3 կամ 4 շաբաթ դրանից յետոյ էլ լինում է երրորդ սրսկումը, բայց այդ անգամ սրսկել պէտք է միայն այն թուփերը, որանց վրա Թոզի նշաններ երևալու լինեն: Սրսկելու գործողութիւնը կատարվում է սովորական ձեռքի փուքսի միջոցով:

Որքան յայտնի է, մեր Երևանի նահանգում և 60-որդ թուականներում վարձ եղաւ որթերը Թոզից պաշտպանելու համար ծծմբով սրսկելու, բայց դժբաղդաբար մեր ժողովուրդը շատ սառնութեամբ սկսեց այդ բանը և հէնց առաջին անգամից յետոյ դադարից, իր համար մի համոզմունք կազմած լինելով, որ այդ Թոզը Աստուծու ղրկած պատիժն է և նորա երևալուն ոչինչով չէ կարելի արգելել: Յանկալի կը լինէր որ առողջամիտ և բանիբուն այգեպետերը սկսէին փորձել այդ միջոցի գործողութիւնը (ի հարկէ մի երկու տարի շարունակ) և դորա արդիւնքը յայտնվէր ի պատուէրն ընդհանրութեան:

Ս. Մ.

ՆԱՄԱԿ ՇՈՒՇՈՒԻՑ

—

փետրվարի 25

Շուշեցի իմ բարեկամ ա֊ին֊ներն և ես ցանկալով անմասն չը մնալ վանի մեր սովատանջ քոյրերի և եղբայրների օգնութիւնից, ժողովեցինք ինքներս մեզանից քսան մանեթ և հինգ կօպ.: Այդ գումարն և նուիրատուաց ցուցակն յղելով ընդ ամին, պատուիրեմ խնդրել ձեզ մեր այդ լուման հասուցանել ըստ պատկանելոյն և ձեր պատուական թերթի մէջ տպագրել նուիրատուաց անուանները: Անմոռանալի Շամշիդեանց 2 ր., Մակիչ Քարհանեանց 2 ր., Թադուհի Ղալամեանց 1 ր., փեփել Աղայեանց 1 ր., Մարգարիտ Գ֊նազատազեան 1 ր., Մարգարիտ Բահաթուրեանց 1 ր., Կոյս Մարգարիտ 1 ր., Ա֊ղիպիւլ Նախիմեանց 1 ր., Զաքի Շաքարեանց 1 ր., Մանուշակ և Հռիփսիմէ Խանդամիրեան 4 ր., Զաւահիր Ազամալեան 2 ր., Սոփիայ Բադդասեանց 1 ր., Մարթայ Անանեանց 1 ր., Մինա Քարհանեան 1 ր., Մարիամ Օհանեանց 1 ր., Հռուֆ Օհանեան 1 ր., Հերիքնազ Եփրամիչեանց 2 ր., Անթառամ Եփրամիչեանց 1 ր., Մարգարիտ Ալէքսանեանց 1 ր., Զաւահիր և իւր հարսները Անագիւլ և Գայանէ Խունունց 10 ր., Զաւահիր և իր հարսն Զաքի Խունունց 13 ր., Հռիփսիմէ Աղասեան 2 ր., վ. Ա. 1 ր., Աննայ Ամբրումեան 4 ր., Սանամ Ազամալեան 2 ր., Սոփիայ և Սօֆիկայ Ազամալեան 1 ր., Աննաման Թամիրեան 1 ր., Սօփան Յովսէփեանց 1 ր., Եղիսաբէթ Տէր-Մկրտչեանց 2 ր., Նիկատերինա Անանեանց 1 ր., Սօփան Թամիրեան 1 ր., Հռիփսիմէ Միրզոեանց 1 ր., Թադուհի Պատուականեան 2 ր., Մարգարիտ Հազլաթեանց 4 ր., Թադագիւլ և Մարգարիտ Շխտեանց 2 ր., Փեփրոնիա Իւզբաշեանց 10 ր., Մակոյ Իւզբաշեանց 2 ր., Ա. Իւզբաշեանց 3 ր., Ղուկասէթ Իւզբաշեանց 1 ր., Այրի կին մի 35 կ., դումարն է 90 ր. 35 կ.:

Փեփրոնիա Իւզբաշեան

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԻՍ

—

Երէկ, մարտի 11-ին, գարձեալ ուղարկեցինք Կ. Պօլիս Հիւպշմէնեանի տան ձեռքով, յօգուտ վանի սովեալների 1000 րուբլի վերջին անգամ փողը ուղարկելուց յետոյ, մնում էր խմբագրութեան մէջ 442 րուբլ, 42 կ.: Դորանից յետոյ հաւաքվեցաւ գարձեալ 1271 ր. 30 կ., ուրեմն ընդամէնը ունէինք 1713 ր. 42 կ.: Այդ փողից երէկ 1000 րուբլ ուղարկեցով, մնում է խմբագրութեան մէջ, հանելով 8 րուբլ 50 կ. երկաթ հետագրի ծախսը, մնում է, ուրեմն, այժմ խմբագրատան մէջ 704 ր. 92 կօպ.: Ուրեմն մինչև այժմ ուղարկեցինք յօգուտ վանի սովատանջների ընդամէնը 13,000 րուբլ:

—

Թիֆլիսի մի վաճառական պ. Տէր-Դաւթեանց ուղարկել է մեզ յօգուտ վանի սովատանջների 30 ր., ախկին Տէր-Դաւթեանց 10 ր. և Հեղինէ Տէր-Դաւթեանց 10 ր., ընդամէնը 50 րուբլ:

—

Յօգուտ վանի սովատանջների ստացանք 20 րուբլ Թիֆլիսեցիների հետևեալ անձինքներից. Իվան Վ. Լազարեանց 6 ր., Ն. Լազարեանց 2 ր., Բաբայեան Լազարեանց 2 ր., Ն. Լազարեանց 2 ր., Ալէքս. Լազարեանց 1 ր., Մ. Զիլինգարեանց 2 ր., Ալէքս. Մամիկոնեան 3 ր., Սարգիս Մեհրաքեանց 2 ր., ընդամէնը 20 րուբլ:

—

Պ. յոզլովի ներկայացման համար, յօգուտ վանի սովատանջների, որ լինելու է կիրակի օր, մարտի 16-ին, Արծրունու Թատրօնում, կարելի է տոմսակներ առնել Թէ Արծրունու թատրօնի կասսայում և Թէ «Մշակի» խմբագրատան մէջ: Մենք կը յայտնենք մեր հասարակութեանը Թէ ո՛ր օրից կը սկսեն ծախվել տոմսակները մեր խմբագրատան մէջ:

—

Աստղանք ՄՕՍԿՎԱՅԻՑ պ. Մէլքօն փանեանցից 60 րուբլ յօգուտ «Արարատեան» ընկերութեան հետևեալ նամակով: «Ձյատեղի հայերը ներկայ տարվայ Ծննդեան օրը միմեանց այցելութեան փոխանակ, նուիրած են յօգուտ «Արարատեան» ընկերութեան 60 րուբլ: Հետևեալ 20 անձինքներից իւրաքանչիւրը վճարած է 3 րուբլ. Ս. Զանումեանց, Գ. Լիանոզեանց, Յ. Յովհաննեանց, Ն. Ներսէսեանց, Ս. Շահազիզեանց, Գ. Ձգնաւորեանց, Յ. Ժամհարեանց, Ի. Ադամեանց, Յ. Զարափեանց, Ս. Միրհաբեանց, Մ. Շամխարեանց, Յ. Վարդազարեանց, Ս. Թումանեանց, Ս. Եղեանց, Լ. Խազանեանց, Ա. Մրզաբէգեանց, Տ. Էկիպէր, Օրդուխանեանց, Ն. Փիլոեանց, Մ. Փանեանց:

—

ԵՐԵՒԱՆԻՑ մեզ գրում են, որ տեղային թեմական դպրանոցում մեծ հանդիսով կատարվել է Ս. Վարդանանց նահատակների յիշատակը. Պ. պ. Բէդիշեաղարեանց, Պաօլեանց և Տէր-Դանիէլեանց ճառեր են կարդացել այդ սոնի առիթով:

—

Մեզ հաղորդում են ԵՐԵՒԱՆԻՑ, որ նորերումս ներկայացրել են «Անի քաղաքի աւերումն», և «Անասատուկ և Սանդուխտ ողբերգութիւնները: Ներկայացումները անաչող են անցել:

—

ԱԼԱՒՑԻՒԱՑԻ գաւառի Ա ղ ա բ է կ գիւղից մեզ գրում, են, որ Ռափայէլ քահանայ Քէչեանցը զանազան անկարգութիւններ յարուցանելով, արդեօք է վնասում տեղային նոր բացված ուսումնարանի յաջաջադիմութեանը, ուսուցիչներ հալածելով և այլ կամայականութիւններ գործելով: Հոգևոր իշխանութեան և թեմական տեսչի ուշադրութիւնն ևնք դարձնում քահանայի վարմունքի վրա:

—

Թիֆլիսի մէջ ստացվեցան զանազան տեղերից համակրական նամակներ, որոնք մեծ չը նորհակալութեամբ վերաբերվում էին դէպի Բագրեւանդ հայերի բարեգործական եռանդը, որով ներքանք ցոյց տուեցին իրանց կարեկցութիւնը Թիֆլիսի մեր սովատանջ եղբայրներին:

—

ԱԼԱՒՑԻՒԱՑԻՑ մեզ գրում են, որ «Նոր-Աբչալոյան օրիորդական դպրոցը և անգլիան միս գլուխները, չը նայելով սաստիկ ցրտերին, չեն վառում, այնպէս որ Թէ ուսանողներին և Թէ ուսուցիչներին անհնարին է լինում պարապել:

—

«Մեղու Հայաստանի» լրագիրը հաւանական աղբիւրներից լսել է, որ Կովկասի հայ-կաթոլիկ ազգաբնակութիւնը խնդիր է ներկայացրել բարձրագոյն իշխանութեան՝ որպէս զի իրաւունք տրուի նրանց պատուիրակ Վարդապետի եպիսկոպոսութեան իրաւասութիւնից, ունենալով նորա փոխարէն կովկասում առանձին հայ-կաթոլիկ եպիսկոպոսութիւն: Ցերութեան ներկայացրած խնդրագիրը, ասում են, ստորագրած են 18,000 հոգի, որոնց թիւում և նոր ընտանված գաւառների հայ-կաթոլիկները:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԳԱՐՏՄԱՆԻ ԳՈՐԾԸ

—

Հեռագիրը հաղորդեց, որ Թագաւոր Կայսրի կեանքին նոյեմբերի 19-ին ձեռնամուխ եղող չարագործ Վարտման կախաղանվեցաւ Փարիզում: Ռուսաց կառավարութիւնը պատհանջից նրան Ֆրանսիայից և Թէպէտ այդ երկու պետութիւնների մէջ ոչինչ պայմաններ չը կան քաղաքական կամ մասնաւոր յանցաւորներին վերադարձնելու մասին, Ֆրանսիական կառավարութիւնը յայտնեց, որ նա կը յանձնի Վարտմանին, եթէ ռուսաց կառավարութիւնը ապացոյցներով կը հաստատի, Թէ Վարտման նոյն անձնաւորութիւնն է, որ Թագաւորի կեանքի դէմ փորձ է առել: Ռուսաց դեսպանը Փարիզում իշխան Օրլով ստացաւ իր կառավարութիւնից այդ ապացոյցները և նրանց Ֆրանսիական կառավարութեանը յանձնեց: Ֆրանսիական արդարութեան մինիստր Կազօ այդ ապացոյցները Վարտմանի և նոյեմ. 19-ի չարագործի անձնաւորութեան նոյնութիւնը հաստատելու համար բաւականացուցիչ էր գտաւ: Մինիստրն այդ որոշումը յայտնվեցաւ ռուսաց կառավարութեանը և Վարտման արձակվեց: Նա իսկոյն ուղևորվեցաւ Անգլիա և այժմ այնտեղ է գտնվում: Վարտմանի Թէ կայանաւորելու, Թէ նրա գործի քննութեան, Թէ նրա անձնաւորութեան և Թէ նրան ազատելու մասին լրագիրները բազմաթիւ յօդուածներ հրատարակեցին:

Վարտմանին ազատելու մասին տպված յօդուածներից հետաքրքիր է Ս. Պետերբուրգում Ֆրանսիերէն լեզուով հրատարակվող «Journal de St.-Petersbourg» լրագրի յօդուածը: Մի քանի նիներն այդ լրագիրը ռուսաց կառավարութեան կիսազաշտօնական թերթ են համարում:

Ահա այդ յօդուածը:

Ֆրանսիական լրագիրները յայտնում են, որ Ֆրանսիական կառավարութիւնը շտապեց շնորհաւորել կոմս Լօրիս-Մելիքովին փետրվարի 20-ին նրա դէմ ուղղված չարագործութենից ազատվելու առիթով: Ի հարկէ մենք չենք կամենում ասել, որ այդ շնորհաւորութեան և նոյեմբերի 19-ի չարագործի անձնաւորութեան նոյնութիւնը հաստատելու համար բաւականացուցիչ չէր գտաւ: Մինիստրի այդ որոշումը յայտնվեցաւ ռուսաց կառավարութեանը և Վարտման արձակվեց: Նա իսկոյն ուղևորվեցաւ Անգլիա և այժմ այնտեղ է գտնվում: Վարտմանի Թէ կայանաւորելու, Թէ նրա գործի քննութեան, Թէ նրա անձնաւորութեան և Թէ նրան ազատելու մասին լրագիրները բազմաթիւ յօդուածներ հրատարակեցին:

Վարտմանին ազատելու մասին տպված յօդուածներից հետաքրքիր է Ս. Պետերբուրգում Ֆրանսիերէն լեզուով հրատարակվող «Journal de St.-Petersbourg» լրագրի յօդուածը: Մի քանի նիներն այդ լրագիրը ռուսաց կառավարութեան կիսազաշտօնական թերթ են համարում:

Ահա այդ յօդուածը:

Ֆրանսիական լրագիրները յայտնում են, որ Ֆրանսիական կառավարութիւնը շտապեց շնորհաւորել կոմս Լօրիս-Մելիքովին փետրվարի 20-ին նրա դէմ ուղղված չարագործութենից ազատվելու առիթով: Ի հարկէ մենք չենք կամենում ասել, որ այդ շնորհաւորութեան և նոյեմբերի 19-ի չարագործի անձնաւորութեան նոյնութիւնը հաստատելու համար բաւականացուցիչ չէր գտաւ: Մինիստրի այդ որոշումը յայտնվեցաւ ռուսաց կառավարութեանը և Վարտման արձակվեց: Նա իսկոյն ուղևորվեցաւ Անգլիա և այժմ այնտեղ է գտնվում: Վարտմանի Թէ կայանաւորելու, Թէ նրա գործի քննութեան, Թէ նրա անձնաւորութեան և Թէ նրան ազատելու մասին լրագիրները բազմաթիւ յօդուածներ հրատարակեցին:

Վարտմանին ազատելու մասին տպված յօդուածներից հետաքրքիր է Ս. Պետերբուրգում Ֆրանսիերէն լեզուով հրատարակվող «Journal de St.-Petersbourg» լրագրի յօդուածը: Մի քանի նիներն այդ լրագիրը ռուսաց կառավարութեան կիսազաշտօնական թերթ են համարում:

Ահա այդ յօդուածը:

Ֆրանսիական լրագիրները յայտնում են, որ Ֆրանսիական կառավարութիւնը շտապեց շնորհաւորել կոմս Լօրիս-Մելիքովին փետրվարի 20-ին նրա դէմ ուղղված չարագործութենից ազատվելու առիթով: Ի հարկէ մենք չենք կամենում ասել, որ այդ շնորհաւորութեան և նոյեմբերի 19-ի չարագործի անձնաւորութեան նոյնութիւնը հաստատելու համար բաւականացուցիչ չէր գտաւ: Մինիստրի այդ որոշումը յայտնվեցաւ ռուսաց կառավարութեանը և Վարտման արձակվեց: Նա իսկոյն ուղևորվեցաւ Անգլիա և այժմ այնտեղ է գտնվում: Վարտմանի Թէ կայանաւորելու, Թէ նրա գործի քննութեան, Թէ նրա անձնաւորութեան և Թէ նրան ազատելու մասին լրագիրները բազմաթիւ յօդուածներ հրատարակեցին:

Վարտմանին ազատելու մասին տպված յօդուածներից հետաքրքիր է Ս. Պետերբուրգում Ֆրանսիերէն լեզուով հրատարակվող «Journal de St.-Petersbourg» լրագրի յօդուածը: Մի քանի նիներն այդ լրագիրը ռուսաց կառավարութեան կիսազաշտօնական թերթ են համարում:

Ահա այդ յօդուածը:

Ֆրանսիական լրագիրները յայտնում են, որ Ֆրանսիական կառավարութիւնը շտապեց շնորհաւորել կոմս Լօրիս-Մելիքովին փետրվարի 20-ին նրա դէմ ուղղված չարագործութենից ազատվելու առիթով: Ի հարկէ մենք չենք կամենում ասել, որ այդ շնորհաւորութեան և նոյեմբերի 19-ի չարագործի անձնաւորութեան նոյնութիւնը հաստատելու համար բաւականացուցիչ չէր գտաւ: Մինիստրի այդ որոշումը յայտնվեցաւ ռուսաց կառավարութեանը և Վարտման արձակվեց: Նա իսկոյն ուղևորվեցաւ Անգլիա և այժմ այնտեղ է գտնվում: Վարտմանի Թէ կայանաւորելու, Թէ նրա գործի քննութեան, Թէ նրա անձնաւորութեան և Թէ նրան ազատելու մասին լրագիրները բազմաթիւ յօդուածներ հրատարակեցին:

Վարտմանին ազատելու մասին տպված յօդուածներից հետաքրքիր է Ս. Պետերբուրգում Ֆրանսիերէն լեզուով հրատարակվող «Journal de St.-Petersbourg» լրագրի յօդուածը: Մի քանի նիներն այդ լրագիրը ռուսաց կառավարութեան կիսազաշտօնական թերթ են համարում:

Ահա այդ յօդուածը:

խմբագիր—հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐՇՐՈՒՆԻ

Fonds A.R.A.M

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՒՒՆՆԵՐ

ՆԵՐԿԱՅ 1880 ԹՒՈՒՄ ԿԸ ՏՊԱԳՐՎԻ

„ԿԱՑԾԵՐ“

ՎԷՊ ՏԱՃԿԱՍՏԱՆԻ ՀԱՅՈՑ ԿԵԱՆՔԻՑ

Հեղինակութիւն ՐԱՖՖԻ

Վէպը բաղկացած կը լինի երկու առանձին հատորներից իւրաքանչիւրը կը բովանդակէ մօտաւորապէս 400 տպագրված երեսներ Ամեն մէկ հատորի գինն է 1 ր. 50 կ., իսկ միասին 3 ր.: Մէկ հատորի համար առանձին ստորագրութիւն չէ ընդունվում:

Ստորագրվել կարելի է ԳԱՒԱՌՆԵՐՈՒՄ այն պարոնների մօտ, որոնք բարեհաճել են բաժանորդներ հաւաքել «ԿԱՑՔՈՒԻ» տպագրութեան համար, իսկ ԹԻՓԼԻՍՈՒՄ պէտք է դիմել «Մշակի» խմբագրատանը Յ. ՄԻԼԻՔ-ՅԱԿՈԲԵԱՆԻՆ:

Մամուլի տակից դուրս եկաւ գօհտօր Բօկի «Առաջին առողջապահութեան» գրքոյկի հայերէն թարգմանութիւնը: Գրքի պահեստը գտնվում է Զաքարիա Գրիգորեանցի Կովկասեան Գրավաճառանոցում: Գինն է 35 կօպ.

Մամուլի տակից դուրս եկաւ և ծախվում է Կենտրօնական գրավաճառանոցում մի գրքոյկ՝ պ. Ա. Գիշմիշեանցի—«ԳՐՕՇՕ» և ԿՐԱԿԻ ՇՈՒՐՋԸ» վէպերով: Գրքոյկի գինն է՝ երեսուն կօպ.: Բոլոր արդիւնքը յատկացրած է յօգուտ ՎԱՆԱՑ ՍՈՎԵԼՈՑ:

2—4

Въ Кавказскомъ Обществѣ Сельскаго Хозяйства въ Тифлисѣ имѣется для продажи яйчки шелковичныхъ червей французской породы, воспитанныя Барономъ Бахомъ, въ окрестностяхъ Тифлиса, по 35 коп. за золотникъ.

Иногородныя обращаются съ требованіями въ Общество съ препровожденіемъ слѣдуемыхъ денегъ, почтовыя расходы на счетъ Общества.

3—2

Պատրաստի ունեմ ԹՄԲԳՄԱՆԳԱՆ և ՓՈԽԱՐԴՐՎԱԾ թատրօնական ՊԻԵՍՆԵՐ, որոնք հայոց բեմի վրա ներկայացնելու համար ՅԱՐՄԱՐ են: Պիեսաներից ՄԻ ՔԱՆԻՍԸ ԹԻՓԼԻՍՈՒՄ միայն ներկայացրած են, միւսները ոչ մի տեղ ՉԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՐԱԾ: Յանկացողները իւրաքանչիւր պիեսայից կարող են առանձին մի մի ՕՐԻՆԱԿ, վճարելով ԸՐՏԳՐԵԼՈՒ վարձը և ԹՄԲԳՄԱՆՈՒԹԵԱՆ համար փոքր ՎԱՐՁԱՏՐՈՒԹԻՒՆ պէտք է դիմել հեռևեալ հասցէով. Тифлисъ. Редакція «Мшакъ» ОВАНЕСУ ТЕРЪ-ГРИГОРІАНЦЪ.

4—5

13-ը ԼԷՖՓ-ԳՐԵՆԱԴԵՐԵԱՆ Նորին Մեծութեան ԳՈՒՆԴԸ խնդրում է ցանկացող անձանց ԿԱՊԱԼՈՎ վերցնել այդ գունդին ՄՕԻ և կանապան ՊԱՇԱՐԵԳԻՆՆԵՐԻ հաշիւները, դիմել գունդին ՄԱՆԴԱԼԻՍ: Աճուրդը կը սկսվի ներկայ տարվայ ԱՊՐԻԼԻ 1-ին և կը շարունակվի մինչև ապրիլի 15-ը:

4—4 (2)

Վաճառվում է նոր հրատարակված «Յիսնակի Տաւիղ» Ֆրէյդունի գրքոյկը պ. Զ. Գրիգորեանցի և Կենտրօնական գրավաճառանոցներում: Գրքոյկի Գինն է 30 կ., դաւառներից ցանկացողները կարող են ուղղակի դիմել Պ. Յովհաննէս Սուքիասեանցին հետևեալ հասցէով. Тифлисъ. Ивану Артемьевичу Сузанаджіанъ. на Петхайнской ул. собственый домъ № 13.

---

1. Երգն հանց քահանայ—Մանկան երգարան, երգեր և պար-երգեր ընդունված է Ներսիսեան և Գայանեան դպրոցներում: գինն է . . — ր. 20 կ.
2. Մեծատուն և աղքատ—Երգարան աղջկանց և աշակերտուհեաց Հայկական առաջնակարգ . . . . . 1 ր. — կ.
3. Բժիշկ Բ. Նաւասարդեանց: Դիֆթերիտ բողոքաբ. . — ր. 25 կ.
4. Բժիշկ Գ. Տէր-Գրիգորեանց—Վարակիչ հիւանդութիւններ.

(Ծաղիկ, կարմրուկ, սկարլատին, թծաւոր տիֆ, անդրադարձ տենդ, դիֆթերիտ, ընդհատ տենդ, խօլերայ, ղեղին տենդ, որովայնատիֆ և ժանտախտ.)

Սոցա յատկութիւնները, ծագման և տարածման եղանակները և նախապաշտպանողական միջոցներ.

Վաճառվում են Զ. Գրիգորեանցի Կովկասեան գրավաճառանոցում:

8—8

Փետրվարի 12-ից ԲԱՑՎԵՑ Իշխան ՍՈՒՄԲԱՏՈՎԻ տանը ԿՕՆԴԻՏԻՐԻ և ՀԱՅԱՐԱՐԻ (пекарня) *մագազին «ВАРШАВСКАЯ ПЕКАРНЯ» վերնագրովը, որտեղ կը վաճառվին գանազան տեսակ իմորեղէններ, նոյնպէս կը վաճառվին գանազան տեսակ կօնֆէտներ արժան գնով. Թէ փոքր և թէ մեծ քանակութեամբ ցանկացողները կարող են առանձ իմ ԴՈՐՏԱՐԱՆԻՑ: Օտար քաղաքացիք կարող են դիմել հետևեալ հասցէով.* СОЛОЛАКИ, ВЪ ВАРШАВСКОЙ ПЕКАРНИ Мартиросу Ахназарову. *Գատուէրները կը կատարվին ամենայն ճշդութեամբ, գնորդներին մեծ զիջումն անելով և փոստի ծախսը մեզ վրա առնելով: կօնֆէկտների գինը փունդը 40 կոպէկից մինչև 1 ր..*

Въ ВОСКРЕСЕНЬЕ, 16-го марта въ театрѣ АРЦРУНИ, извѣстный магикъ К О З Л О В Ъ, дастъ большое представленіе въ пользу голодающихъ армянъ ВАНСКОЙ области. Билеты можно получать въ кассѣ театра Арцруни и въ редакціи газеты «Мшакъ.»

1—3

Դարս եկաւ մամուլի տակից և ՊԱՒԱՐՈՒՄ է ԹԷ ԿՆՏՐՕՆԱԿԱՆ և ԹԷ Զ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆԻ գրավաճառանոցներում և պ. Մատուբեանի խանութում «ՔԵՐԹՈՒՂԻՔ և ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹԻՒՆՔ, պ. Ն. ԱԴԱՄԵԱՆԻ, հրատարակութիւն Ս. Աբծրունեաց: Գիրքը բաղկացած է 243 ԵՐԵՍՆԵՐԻՑ: Գինն է 1 ր. 25 կ.:

2—5

Ընանովի քարվանսարան այրվելուց յետո, նորից բացված է իսատակ մոմի առևտուր Սիմեան փողոցում Աբծրունու քարվանսարայում № 14. իւրաքանչիւր շաբաթ ստացվում է նոր շինուած իսատակ մոմեր իմ սեփական գործից և որոնք վաճառվում են էժան գներով. խնդրեմ գնորդներին չը թողնել իրենց այցելութիւնները:

Յովհաննէս Կուբծեան

4—4

Տպագրութեան համար պատրաստ են. «Պօն Կարլոս» (հետաքննութիւն Աշմարտութեան) Պրէսկօտի, «Աբրահամ Լինկօլն» ստրուկներին պատասխանը Վիլհելմ Հօֆմանի, և Մօլիէրի «Ամուսնացողներին խրատ» հայ Թարգմանութիւնները:

Թարգմանվումեն Մօլիէրի հետ «Ծարտիֆ կամ կեղծաւոր» և «Կեղծ հիւանդ» կատակերգութիւնները:

ԹԻՓԼԻՍԻ ՔԱՂԱՔԱՑԻՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ յայտնում է, որ ՌՈՒՍԱՑ ԲԱՋԱՐԻ և ՀԱՒԼԱԲԱՐԻ ՀՐԱՊԱՐԱԿԻ վրա կառուցված են ԱՌԻՏԱԿԱՆ ՇԻՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ վարձով տալու համար. առաջ բազարի վրա 18 համարներ և Հաւլաբարի հրապարակի վրա 40: Ցիշեալ շինուԹիւնները ՎԱՐՁՈՎ վերցնել ՑԱՆԿԱՑՈՂՆԵՐԸ հրաւիրվում են քաղաքային վարչութիւնը, որի ԳՐԱՍԵՆԵԱԿՈՒՄ ամենայն օր, բացի տօն օրերից, առաւօտեան 10 մինչև 2 ժամը երեկոյեան վարձի ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ կը յայտնվին:

3—3

ԲԺՇԿԱՆՈՑ

ՀԻՒԱՆԴՆԵՐԻ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆԸ ԱՌԱՒՏԱՆ 9-ԻՑ ՄԻՆՉԵՒ 1 ԺԱՄԸ:

Երկուշաբթի. Գավրօնսկի կանանց հիւանդ. Գօրալեվիչ ներքին հ., Թօանեանց կանանց և երեխաների հ., Քիւչաբեանց խիրուրգիական և աչքերի հ., Շտեմբօրսկի վիներական և կաշու հ., Բաբայեան ջղային և հոդկան հ.:

Երեքշաբթի. Մինկևիչ խիրուրգիական հ., Վ. գօրօվ վիներական և բոզագի հ., Բէյխ աչքի հ., Բախուտով մանկաբարձական, կանանց և երեխաների հ., Կրասնօգլեագով, Լիսիցեվ և Վերմիշեվ ներքին հ.:

Չորեքշաբթի. Լիսիցեվ և Թօդկօվսկի ներքին հ., Շտեյմբօրսկի վիներական և կաշու հ., Ասատուրօվ կանանց հիւանդութիւններից:

Հինգշաբթի. Վ. գօրօվ վիներական և բոզագի հ., Թօանեանց կանանց և երեխաների հ., Լիսիցեվ և Վերմիշեվ ներքին հ., Քիւչաբեանց սիֆիլիսի և սեռական օրգաններից հ.:

Ուրբաթ. Գավրօնսկի կանանց հ., Մինկևիչ խիրուրգիական հ., Կրասնօգլեագով և Լիսիցեվ ներքին հ., Բախուտով մանկաբարձական, կանանց և երեխաների հ., Շտեյմբօրսկի և Ասատուրօվ վիներական և կաշու հ., Բաբայեան ջղային և ներքին հ.:

Շաբաթ. Լիսիցեվ և Վերմիշեվ ներքին հ., Թօանեանց խիրուրգիական և աչքերի հ., Շտեմբօրսկի վիներական և կաշու հ., Կրասնօգլեագով, Լիսիցեվ և Վերմիշեվ ներքին հ.:

Բացի այդ բժիշկ Վ. գօրօվ բժշկանոցի մէջ ընդունում է անվարձ ոտքատ հիւանդներին ամենայն օր երեկոյեան 4—6 ժամը:

Բժիշկ Բաբաեվ չորեքշաբթի օրերը առաւօտեան 9-ից մինչև 11 ժամը ընդունում է իր տանը բժշկանոցի հիւանդներին էլեկտրական բժշկութեան և ներքին հ. համար: Բնակարանը գտնվում է Սերգիևսկայա փողոցի վրա, Բայանդուրովի տանը:

Առանձնապէս Օրթեխտ ոտքատ հիւանդներին բժշկանոցի տոմսակով ընդունում է ամենայն օր, ամենայն ժամանակ:

Բացի կիրակի օրերից ամենայն օր առաւօտեան 9—11 ժամը բժշկանոցում լինում է մանկաբարձ կին հիւանդ կանանց ընդունելու համար:

Բժշկանոցի վիրակաւոր Լիսիցեվ:

№ 42 Մարտի 14 (26) 1880 Մարտի 14 (26) № 42

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի կէս տարվանը 6 րուբլի
Առանձին համարները 5 կոպէկով։

Ինիքլեսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ։

Յատարարութիւնը գինում են ուղղակի
Тифлисъ. Редакція „Мшакъ“

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Նացի կիրակի և տօն օրերից)

Յայտարարութիւնը ընդունվում է ամեն լեզուով։

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Մեր հրդեհները.—Ներքին տեսութիւն։ Նամակ Շուշուց։ Նամակ Շամախուց։ Նամակ Բագուից։ Նամակ Խմբագրին։ Ներքին լուրեր։— Արտաքին տեսութիւն։ Թիւրքիա։ Յունաստան։ Աւստրօ-Ունգարիա։—«Մշակի» հեռագիրները։ — Յայտարարութիւններ։ — Բանասիրական խնդիր։

ՄԵՐ ՀՐԴԵՀՆԵՐԸ

Թիֆլիսում աւելի և աւելի յաճախ կրկնվող հրդեհները, կասկած յարուցանելով հասարակութեան մէջ, թէ կրակը դիտմամբ են դցում մեր պատուելի վաճառականները, ստիպում են մեր տեղական ամբողջ մամուլը խօսել հրդեհներին առաջն առնելու միջոցների վրա։

«Մշակը» վաղուց է արդէն առաջարկել էր, որ կրակի դէմ ապահովութեան ընկերութիւնների ագէնտները ապահովացնէին մեր վաճառականների ապրանքները միայն այն ժամանակ, երբ վաճառականը ապրանքները, որ առևտրական կանոնաւոր մատեաններ չունի։

Ուրա «Обзоръ» լրագիրը այժմ գրեթէ նոյն է առաջարկում, այն է որ բացի կրակի դէմ ապահովութեան ընկերութիւնների ագէնտներից, քաղաքային վարչութեան ներկայացուցիչներն էլ գնահատէին ապրանքների արժողութիւնը։

Ա՛յդ բոլոր միջոցները, իհարկէ, պէտք է գործ դրվէին և այն ժամանակ, երբ հրդեհները այդքան յաճախ չէին կրկնվում և այդքան սպառնալի չէին։ Այժմ ինչպէս միշտ, մենք այն ժամանակ խիստ և ապրու միջոցների վրա ենք մտածում, երբ վտանգը արդէն մեծ է....

Իսկ այժմ, հարկ թէ այդ աւօրական և օրինաւոր միջոցներն էլ կարող են օգնել, երբ հրդեհները մեզ մօտ գտառնում են մի տեսակ վարակիչ հիւանդութիւն....

Վարակիչ, տարափոխիկ հիւանդութիւնների ժամանակ, առհասարակ, այսինքն այն ժամանակ, երբ վտանգը մեծ և սպառնալի է, գործ են դրվում արտակարգ միջոցներ....

Ա՛յդ պատճառով այժմ ցանկալի է, որ կառավարութիւնը առհասարակ արգելի մեզ մօտ խանութների մէջ ապրանքների կրակի դէմ ապահովացնելը։

Եւ այն ժամանակ, կը տեսնէք որ մեր բոլոր յարգելի վաճառականները շատ գոհ կը դառնան և հրդեհները այնուհետև էլ չեն պատահի։

Գ. Ա.

ՄԵՐ ԽՆԹԸ

ԱՐԿԱԾՆԵՐ ՎԵՐՋԻՆ ՌՈՒՍ-ԹՈՒՐՔԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻՑ ՀԱՑԱՍՏԱՆՈՒՄ

—

ՓԻ.

Թօմաս էֆէնդին դեռ մի քանի օր մնալու էր ծերունի խաչօի տանը. նա իր գործերը Ա...գիւղում բոլորովին չէր վերջացրել։

Ծերունի խաչօի տանը ամեն տարի մի քանի անգամ յայտնվում էր մի ուրիշ հիւր ևս. դա մի երիտասարդ էր Արարատայ դաշտից, որ գնում էր խաչօից ոչխարներ, եղներ, բուրթ, պանիր, իւղ և տանում էր Ալէքսանդրապօլի կամ Երևանի կողմերում ծախելու։ Իսկ փոխարէնը նա բերում էր այնպիսի վաճառքներ, որ այս կողմերում չը կային, օրինակ, հագուստի համար զանազան տեսակ գործուածներ, չիթ, կտաւ, մահուդ, թէյ, շաքար, կօճիկ և այլ զանազան մանրուքներ։ Գաղթներից հետու գտնված գիւղերի համար, որպէս էր Ա... գիւղը, մեծ կարևորութիւն ունեն այսպեսակ մանր վաճառականները։ Նրանք տալիս են գիւղացուն այն, ինչ որ պէտք է նրա համար, և փոխարէնը առնում են այն, ինչ որ գիւղացին ինքը հետու տեղեր տանելու և վաճառելու համար շատ արգելքներ ունի, մանաւանդ մի այնպիսի երկրում, ուր քարվանի ճանապարհներ չը կային, և աւազակների երկիւղից յարաբերութիւնները հաճարեա կարված էին։

Ամեն անգամ, երբ յայտնվում էր այդ երիտասարդը, մեծ ուրախութիւն էր պատճառում ծերունի խաչօի տանը։ Նա այն աստիճան ընտանեցած էր, որ բոլորը վարվում էին նրա հետ, որպէս իրանց գերդաստանի անդամներից մէկի հետ։ Մանելով Ա...գիւղը, նա իր փոքրիկ քարվանը, որ բաղկացած էր մի քանի բեռնակիր գրաստներից, ուղիղ գնում էր դէպի ծերունու տունը, բեռները ցած էր բերում և այնտեղ չորթիներով մնում էր, մինչև իր առևտուրը վերջացնելով, կրկին ճանապարհ էր ընկնում։

Թօմաս էֆէնդու գալուց մի օր յետոյ յայտնվեցաւ երիտասարդը. նա հանդիպեց կապալառուին խաչօի տան դրանը, երբ իր բեռները ցած էր բերում ձիաներից։

—Ա՛, դու այստեղ ես, ասաց երիտասարդը մօտենալով էֆէնդուն, և անդադար երեսը խաչակնքելով։—Ա՛խ, սատանայի երես տեսայ, էլ այս անգամ իմ գործը չի յաջողվի....յանուն Հօր և Որդւոյ....

Էֆէնդին խիստ ախորժակով ծիծաղելով, լըսեց երիտասարդի ձեռքը, և ուղիղ նրա երեսին նայելով, ասաց.

—Խնդի՛ր ես, խնդի՛ր, ես հազար անգամ ասել եմ, որ դու խնդի՛ր ես։—Լա՛ւ, դու այն տուր, ոսկի բերել ես ինձ համար։

—Մի քիչ զարմանալ եմ բերել, որ խմես, և այդ խեղճ վիւղացիները քո ձեռքից ազատվեն, պատասխանեց երիտասարդը նոյնպէս ծիծաղելով։

Այնտեղ հաւաքված էին մի քանի գիւղացիներ, որոնք օգնում էին երիտասարդին բեռները ձիերից ցած բերելով և ներս տանելով։ Էֆէնդին նկատեց, որ անպատշաճ էր խնդիի հետ գիւղացիների առջև այսպեսակ կատակներ անել, շուտով հեռացաւ, ասելով, որ գիւղումը գործեր ունի, և աւելացրեց, թէ ճաշը միասին կուտենք։

—Քեզ հետ հաց ուտելը մեղք է, ասաց նրան երիտասարդը։

—Ախար էշի պոչը ոչ կերկարի և ոչ էլ կը կարճանայ,—քո խելքն էլ այդպէս է, պատասխանեց կապալառուն։—Էշին երեսազէմ էլ տանես, էլի էշ կը մնայ, երբէք մարդուան չի դառնայ, աւելացրեց նա։

—Ա՛խ, երբ որ դու սկսեցիր քո էշամարի առակները, էլ վերջ չը կայ, ասաց երիտասարդը և երեսը շուռ տուեց։

Էֆէնդին հեռացաւ։

Արդէն ծերունի խաչօի տան մէջ մեծից մինչև փոքրը լսել էին, որ Վարդանը եկել է—այսպէս էր երիտասարդի անունը,—և անհամբերութեամբ սպասում էին, մինչև նա իր բեռները կը բաց անէր։ Ով տես նրան մի բան չէր պատուիրել բերելու իր համար։ Նա բեռները տալու և դարեց տան սրահի մէջ, և ահա վրաթափվեցաւ խաչօի տան ամբողջ բանակը։ Մէկը հարցնում էր. գերեցիր իմ պատուիրած կօշիկները. միւսը հարցնում էր. գերեցիր իմ պատուիրած զվարկը—մի խօսքով, ամեն կողմից մի ձայն էր լսվում, և ամեն կողմից պահանջումներ էին անում, և մինչև անգամ փոքրիկ երեխաներն, նրա փէչերից բռնած, զանազան բաներ էին պահանջում և հանգստութիւն չէին տալիս։

—Բերել եմ, բերել եմ, պատասխանում էր երիտասարդը,—ամենից ուշածը բերել եմ։

—Դէ տուր, դէ տուր, ձայն էին տալիս ամեն կողմից։

—Ցօ սատանի լակոտներ, ասում էր երիտասարդը,—թողէք մի հանդստանամ, յետոյ բեռները բաց կանեմ, ինչ որ ուզում էք, կը տամ։

—Հիմայ, հիմայ, կրկնում էին ամեն կողմից։

Տանեցիք այնքան սովորել էին Վարդանին, որ այլ ևս ուշադրութիւն չը գարձրին նրա վրա, և սկսեցին իրանք բաց անել հակերը։ Երբ կապերը և վարթիները արձակվեցին, այնուհետև բոլորը վրաթափված, սկսեցին խլխլել պահանջած իրեղէնները։ Երիտասարդը հեռու կանգնած, բարեսրտութեամբ նայում էր նրանց ուրախութեան վրա, և ծիծաղելով ասում էր։

—Ա՛յ, ձեր տունը չը քանդվի, քրդերն էլ այդպէս չեն թալանում վաճառականի ապրանքները։

Բայց միայն մէկը, որ մօտ չեկաւ նրա հակերին, դա Աստվանիկը կամ այժմեան Լալան էր։ Նա հեռու կանգնած, նայում էր և երբեմն ժպտում էր։ Երիտասարդը մօտեցաւ նրան և հարցրեց.

—Դու ինչու մի բան չես վեր առնում։

—Ինչ վեր առնեմ....պատասխանեց նա կարմրելով։

Եւ իրաւ, ինչ վեր առնէր նա։ Նրա կեղծ և ծպտեալ ազգութիւնը վաղուց արդէն ձանձրացրել էր նրան, իսկ աղջկայ պատկանող մի բան նա վեր առնել կարող չէր։ Վարդանը հասկացաւ նրա միտքը և հաղիւ լսելի ձայնով ասաց.

—Նա քեզ համար մի լաւ բան եմ բերել։

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ՇՈՒՇՈՒՑ

—

26 փետրվարի

«Մշակ» լրագիրը կարդալով [ա]ասպարեզական եղած սովի մասի, պարտաւորութիւն համարեցինք օգնել ըստ կարեաց մեր սովատանջ եղբարց, և բացինք ստորագրութիւն։ Մի քանի օրվան մէջ հաւաքվեցաւ երկու հարիւր չիսուն և վեց րուբլի քսան կոպէկ, որից գուրս գալով փոստի ծախք 2 ր. 20 կ., մնացորդը, երկու հարիւր չիսուն և չորս րուբլ ուղարկելով ձեզ, կը խնդրենք խնամարարար հասցնել ուր հարկն է։ Նոյնպէս խնդրենք հրատարակել նուիրատուաց անունները։

Մ. Իւզբաչեանց 2 ր., Հ. Ղալամեանց Ա. 2 ր., Մուսայելեանց 1 ր., Մ. Լալազարեան 1 ր., Ն, Տէր-Մկրտչեանց 1 ր., Բ. Ղուլեան 1 ր., Ս. Մկրտչեան 1 ր., Ց. Ղանդաղազեան 1 ր., Մ. Կեռամեան 2 ր., Ն. Օհանեան 1 ր., Ա. Մկրտչեան 1 ր., Բ. Յունանեան 1 ր., Բ. Յովհաննէսեան 1 ր., Հ. Բաբաչեան 1 ր., Ց. Ներսէսեան 1 ր., Ց. Սարգսեան 1 ր., Մ-ի Շահկեալեան 1 ր., Կ. Դաւթեան 1 ր., Գ. Տէր-Իսահակեան 1 ր., Ս. Գասպարեան 1 ր., Հ. Քարհանեան 1 ր., Ա. Առաքելեան 1 ր., Ց. Գէորգեան 1 ր., Շ. Սարգսեան 1 ր., Մ. Աւետեան 1 ր., Ս. Ալէքսանեան 50 կ., Կ. Աղաբէկեան 50 կ., Ա. Տէր-Մրուչեան 1 ր., Ի. Տէր-Իսրայէլեան 1 ր., Գ. Տէր-Գրիգորեան 1 ր., Մ. Բ. Մալխեան 1 ր., Մ. Շահնազարեան 1 ր., Գ. Ղազարեկեան 50 կ., Ս. Սահակեան 50 կ., Ց. Գօդոսեան 50 կ., Ա. Առաքելեան 1 ր., Բ.

—Ինչ բան, հարցրեց աղջիկը նոյնպէս մեղմ ձայնով։

—Յետոյ կը տամ, բայց ոչ ոք պէտք է չը տեսնէ....

Լալան կրկին ժպտաց և հեռացաւ։

Վարդանը քանի և հինգ տարեկան երիտասարդ էր, բարձրահասակ, ամուր կազմուածքով և դէմքի խոշոր գծագրութեամբ, որ չէր կարելի ասել, թէ գեղեցիկ էր։ Նրա մեծ, սևորակ աչքերը աւելի աւազակային արտայայտութիւն ունէին, իսկ փոքր ինչ ուռած շրթունքի վրա միշտ կարելի էր նշմարել մի գառն հնդնութիւն։ Նրա չարժուածքի համարձակութիւնը և ճարպկութիւնները գոհի մէջ խոհոյն ցոյց էին տալիս մի չափազանց մարմնական ուժ։ Իսկապէս ծրտեզագի էր նա, կամ ինչ տեսակ անգնահ էր ունեցել,—այս կողմերում ոչ ոք չը գիտէր։ Միայն նրա մասին խօսում էին շատ բաներ, որ լաւ վկայութիւն չէին տալիս նրա վարքի մասին։ Նրան համարում էին մի էֆեկտիկ փախածած մարդ, որ կեանքի ամեն մթին խորշերում մտել ու դուրս էր եկել։ Մի ժամանակ նա մի վանքում էր եղել, որպէս սարկաւագ և միաբան, մի ժամանակ վարժապետ էր եղել, բայց թէ ինչ պատճառով թողել վանքը և դպրոցը,—յայտնի չէր։ Միայն նրա վանքային և դպրոցական կեանքից պատմվում էին այնպիսի անեկդոտներ, որ յատկանիշ էին մի տարապայման բնաւորութեան։

Բայց ինչ որ ճշմարիտ էր, այն էր, որ Վարդանը յայտնի էր այս կողմերում, որպէս մի նշանաւոր մաքսանենգ (կոնտրաբանդիստ)։ Նա ունէր այդ պարապմունքին յարմար բոլոր պայմանները՝ արիութիւն, ճարպկութիւն և սատանայական խելք։ Մշտապէս վտանգների և արկածների հետ պատերազմելով, նա սնոտիականել էր իրան երկաթի հաստատամտութիւն աներկիւղ քաջասրտութեան հետ։

Կար մի ուրիշ բան ևս։ Ոչ միայն Թօմաս էֆէնդին Վարդանին խնդիր էր համարում, բայց, թէ Ա... գիւղում և թէ նրա չրջակայքում նա ճանաչված էր մականունով «խնդիր»։ Ինչ բանի մէջ էր նրա խնդրութիւնը։ Վարդանը յիմար տղայ չէր։ Նա շատ կարդացել էր, նա շատ բազմակողմանի գիտութիւններ ունէր։ Նա բնական ճանա-

Fonds A.R.A.M

Fonds A.R.A.M

(Վիպակ)

— Ա՛խ, դու էլ ես ուզում ինձ ասել, որ ես ինձ չափից դուրս եմ ենթարկում ամուսնուս կամքին, որ ես ինձ ստրկացնում եմ նրա առաջ, որ ես ինձ ոտնատակ եմ տալիս... Ես գիտեմ ամեն ինչ, գիտեմ, որ ես ինձ ոտնատակ եմ տալիս, բայց ի՞նչ անեմ, ես չեմ կարող ուրիշ կերպ վարվել, ես չեմ կարող ինձ ուրիշ կերպ պահել, ես չեմ կարող ինձ ազատել այդ ստրկական զգացմունքներից, որոնք ինձ տիրել են

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Լսում ենք որ ԹԻՖԼԻՍԻ հայոց թատրոնական մասնաժողովի անդամները պ. պ. Մանթաշեան և փիլոյեան հրաժարվել են իրանց պաշտօններից։ Պատմողները բացատրում են այդ հանդամանքը նրանով, որ մասնաժողովի մեծ անդամները, առանց այդ երկուսի գիտութեան, հեռագիր են խըմբել կ. Պոլիս, պ. Ադամեանի տեղ մի ուրիշ դերասան բերել տալու համար

—

Քաղաքում լուրեր են տարածված որ հայոց թատրոնական խմբի դերասան պ. Ադամեան հեռանում է այդ խմբից։ Կրնում է որ այդ լուրերը հաւանականութիւն ունեն, որովհետև մի կողմից պ. Ադամեան ուրիշ պայմանագրեր է որոնում, իսկ ուրիշ կողմից լսում է որ կոմիտէտը աշխատում է ուրիշ դերասաններ կ. Պոլսից բերել տալ։ Մինչ ինքն կոմիտէտն է հեռագրել Ադամեանին, նրան կոմիտէտը որ հիացած էր Ադամեանի խաղից, նրան երկինքն էր բարձրացնում, նրա խաղն էր վերաբերում իր ունեցած մեծ արդիւնքները, նրան աննման տալանդ, հանճար էր հաւաքում.... Աւաղ են որ պ. Ադամեանի և կոմիտէտի անդամների մէջ վէճ կայ և նրանց մէջ ծագած անթաւականութիւնները պէտք է քննվէին կոմիտեսի մէջ, բայց մինչև այժմ այդ գործը դեռ չէ քննված և Ադամեանին կամենում են հեռացնել առանց գործը քննելու։

—

Ձշմարիտ է, արդեօք, որ ԹԻՖԼԻՍԻ Ներսիսեան հոգևոր դպրոցի 28 որդեդիրների պահելու վրա ծախսվում է տարեկան 9000 րուբլի վատ չէր միտն, եթէ հաւաքակութիւնը ճիշդ հաշիւ պահանջէր Ներսիսեան դպրոցի հոգաբարձութիւններից։

—

ԱԽԱԼՔԱԼԱՔԻՑ մեզ գրում են։ «Փետրվարի 15-ից ձիւնը սկսեց հալվել, մինչև անգամ անձրև էլ եկաւ, բայց բարեկենդան օրերից սկսած մինչև այժմ կրկին ապրափելի ցրտեր են անում։ Հոգի կարօտութիւնը այնքան ղգալի է այստեղ, որ հարուստների աների առջև առաւօտից մինչև երեկոյ անդադար թափառում են կանայք և հաց են խնդրում։ Մարդկանցից չատերը իրանց կանանց զարդերը կէս գնով են ծախում որպէս զի կարողանան կերակրվել։»

—

ԱՂԴԱՇԻՑ մեզ ուղարկել են յօդուտ վանի սովատանջների 72 րուբլի։ Ահա նուիրատու անձանց ազգանունները։ Խուդի Մակարով 5 ր., Ց. Դաւիդով 50 կ., Զարդար Անդրէաս 3 ր., Միրզայ Ազատաբով 10 ր., Հ. Սուքիասով 1 ր., Կ. Հասրաթով 1 ր., Բ. Մուրադով 1 ր., մի քանի գինուորներ 1 ր., կօշկակար Ջըհանգիր 1 ր., Պ. Համպարձումով, Մ. Աբրահամով 5 ր., Ն. Օվանէսով 1 ր., Բ. Ալբէազով 1 ր., Թումրեանց 1 ր., Ա. Թումանով 1 ր., Կ. Գանջունցով 10 ր., անյայտ անձն 10 ր., Ս. Ակօպով 1 ր., Շ. Մ. Տէր-Օվանէսով 1 ր., ասկերիչ Ղուկաս 50 կ., անյայտ ոմն 1 ր., Քնարիմ-բէկ-Միրզայ-Մամադ Քարիմ Օղլի 1 ր., Ց. Տէր-Զաքարով 10 ր., Աւաքն Աբրամով 5 ր., ընդամենը 73 ր., իսկ փոստի ծախսը 1 ր. հանած, առացանք 72 րուբլ։

—

«Обзоръ» լրագրից մենք իմացանք որ ԹԻՖԼԻՍԻ հայոց թատրոնական կոմիտէտի նորերումս եղած ընդհանուր ժողովին ներկայ էին գրեթէ ոչ թէ 30 մարդ, այլ միայն 22 մարդ։ Եւ որանք վճռեցին հայոց թատրոնի գոյութեան վիճակը։ Ընթերցողին յայտնի է որ ընտրվեցան դարձեալ նոյն անձինք, որոնք մինչև այժմ անդամ էին կոմիտեսի մէջ։ Բայց ամենազարմանալին այն է, որ այդ բոլոր պարոնների մէջ միակ մարդը, որ բեմական գործը հասկանում է, Գ. Սունդուկեանց, ամենից քիչ քուէ առացաւ, այնպէս որ իսկապէս ս ե ա ց ր ա ծ պէտք է համարվէր,— եթէ նորից չը քուէարկէին նրան։ Առաջին քուէարկութեան ժամանակ նա 11 ընտրողական ձայն առացաւ, իսկ երկրորդ անգամ 19 ձայն։

—

Մարտի 12-ին, ժամը 2-ին կէսօրից յետոյ, Թամամչեանի քարվանսարայի վաճառականներից մինը, Ղ....եանց փորձեց անձնասպանութիւն գործելու։ Նա կապեց մի թոկ իր պահնոցի առաստաղից և կախվեցաւ։ Բայց հարևան խանութներից մարդիկ վրա հասան և ազատեցին նրան խեղդվելուց։ Ողորմելին քաղաքային հիւանդանոց ուղարկվեցաւ, և ինչպէս լսում է, երկկ վերադարձաւ։ Անձնասպանութեան պատճառները յայտնի չեն։

—

Գ. Դ. Ղազեանց խնդրում է մեզ յայտնել հետեալը։ «Ամենակարճ ժամանակում և ամենաժամանակ գնով, ուսուցանում եմ բոլոր եւրոպական պարերը (танцы)։ Բնակարանս գտնվում է իշխան Մուրուզովի տան առաջին յարկում, մուտքը քաղաքային ակլուբի մուտքին կից։ Ու և նոյն ժամանակ պատիւ ունիմ յայտնել, որ մարտ ամսից 15-ից ես խոստանում եմ նիամաւորեցս ամսական 10% նուիրել յօգուտ վանի սովալոց։»

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԹՈՒՐՔԻԱ

Ցոյն-Թիւրքաց սահմանական վէճը, հաղորդում են լրագիրները, նոր ձև է ստանում։ Անգլիական գեսպանը կ. Պոլսում յայտնեց Բ. Դրանը, որ Բերլինի դաշնագրին ստորագրող պետութիւնները վճռեցին հաստատել մի սահմանաժողով, որին կը յանձնվի Յունաստանի և Թիւրքիայի մէջ ծագած անբաւականութիւնների վերջ գնելը։ Համաձայնութիւնը պէտք է հիմնվի Բերլինի կոնգրէսի 13-դ պրոտոկոլի վրա, որը մանրամասնաբար որոշում է ղեկուածների ամենափոքրը, որ Թիւրքիան պէտք է անի յօգուտ Յունաստանի և որը Բերլինի կոնդրէսին մասնակցող պետութիւնների համար չանկալի է։

Այս իրաւունքները Յունաստանի համար չափազանց շահաւէտ է։ Յայտնի է, որ յունական կառավարութիւնը շատ անգամ յայտնել է իր պատրաստականութիւնը Բերլինի կոնգրէսի 13-դ պրոտոկոլի վրա հիմնված միաձով բաւականանալ։ Բ. Դուռը ընդհակառակը Յունաստանին միշտ առաջարկել է համաձայնութեան այնպիսի ծրագիրներ, որոնք շեղված են եղել Բերլինի կոնգրէսի նստաժողովից։ Արդէն այն բանը շահաւէտ է Յունաստանի համար, որ մեծ պետութիւնները գործնականապէս օգնում են յոյն-Թիւրքաց սահմանական վէճի վճռվելուն։

Այնու ամենայնիւ պէտք չէ մոռանալ, որ այստեղ գործը շուտ և հեշտութեամբ կը վերջանայ։ Դեռ ևս յայտնի չէ, թէ միջազգային այդ նոր մասնաժողովը ինչպիսի գոյն և բնաւորութիւն կունենայ։ Լայարդ յայտնեց Բ. Դրանը, որ մասնաժողովը ձայներն առաւելութեամբ կորոշի սահմանական նոր գիծը, որի մասին Թիւրքաց կառավարութեանը կը յայտնվի պետութիւնների շրջաբերականով։ Հարց է ծագում. արդեօք Բ. Դուռը նոր մասնաժողովի վճիռը իր համար պարտաւորեցուցիչ կը համարի թէ ոչ. և եթէ Թիւրքաց կառավարութիւնը բացասէ այդ վճիռը, ի՞նչ կանեն մեծ պետութիւնները։ Եթէ Բ. Դուռը հետևի վերջին ենթադրութեանը, նորից կը սկսին դիպլոմատիական բանակցութիւնները, որոնց նպատակը կը լինի ազատացանել սուլթանին և նրա խորհրդատուներին, որ նոքա պարտական են կատարել Եւրոպայի վճիռը։

Այս վերջին դէպքը եթէ պատահի, գործի վճիռը դարձեալ կարող է յետաձգվել։ Անպատուղ բանակցութիւնները կարող են տասնեակ տարիներ տևել և վերջը Թիւրքիան պարձեալ չի համաձայնի տալ Յունաստանին այն երկիրները, որոնց տանալը յունաց կառավարութիւնը իրաւացի է համարում։

Լայարդի յայտնութիւնը գործնական հետևանք կունենար, եթէ նա զգուշացներ Բ. Դրանը, որ եթէ Թիւրքաց կառավարութիւնը չենթարկվի նոր մասնաժողովի վճռին, Յունաստանին Եւրոպան կը յանձնի իր զօրքերով գրաւել այն երկիրները, որոնց Բերլինի դաշնագիրը Յունաստանին է յատկացրել։ Իսկ անգլիական գեսպանը այսպիսի բան չէ արել։

ԱԻՍՏՐՕ-ՈՒՆԳԱՐԻԱ

Ձինուորական նոր օրէնքի քննութեան ժամանակ, գերմանական պարլամենտի բոլոր անդամների համակրական յայտնութիւնները Աւստրօ-Ունգարիայի մասին, ինչպէս երեւում է լրագիրներից, այժմ Աւստրիայում խոսակցութեան գլխաւոր առարկայ են դարձել։ Սկսալ կը լինէր ասել, որ գերմանական պարլամենտի անդամների այդ յայտնութիւնները չափազանց ուրախացրեցին աւստրիացիներին։ Աւստրիացիների ինքնասիրութիւնը բաւական նսեմացած է, բայց ուրախութիւն չը կայ։

Ինչ կը վերաբերի պաշտօնական շրջաններին, նոքա իրանց ուրախ են ցոյց տալիս, բայց բաւականացրած չեն։ Նոքա չեն հաւատում, որ այդ համակրութիւնը դէպի Աւստրօ-Ունգարիան յայտնվում է ժողովրդի ներկայացուցիչներից և ոչ թէ կառավարչական անձնիքներից, այսինքն պետական իշխանութիւնից։ Թէպէտ Մօլտկէ իր ձառի մէջ հաստատութիւն յայտնեց դէպի Աւստրօ-Գերմանական դաշնագրութիւնը, բայց Վիլհելմ կայսրը իր գահական ձառի մէջ ոչ մի խօսք չասաց Աւստրիայի մասին և բացի այդ աւստրիական մի քանի շրջաններ մէջ հաւատացնում են, որ Վիլհելմ կայսրի և իշխան Բիսմարկի մէջ նշանաւոր անհամաձայնութիւններ են ծագել և որ եթէ այս անհամին էլ, ինչպէս միշտ, կայսրը գիջուածներ չի անի իր առաջին մինիստրին, Բիսմարկ ստիպված կը լինի հրաժարական տալ։ Պատմում են, որ այդ անհամաձայնութիւնները վաղուց են ծագել, բայց այժմ հաշտութիւնը գրեթէ անկարելի է. Բիսմարկի պաշտօնական լրագիրները անդադար յօդուածներ են տպում, հաւատացնելով, որ կայսերութեանը վտանգ է սպասնում, նրա բարեկամները պատերազմի մասին ձառեր են խօսում, մինչդեռ Վիլհելմ կայսրը բարեկամական նամակներ է գրում իր հարևաններին և կարծես կամենում է ասել. «Մի վախենաք. ես պետութեան ղլուխն եմ, կամենում եմ ձեզ հետ խաղաղ ապրել և կը պահպանեմ այդ խաղաղութիւնը ոչնչի և ոչ ոքի վրա ուշադրութիւն չը դարձնելով»։

Այս բոլոր իրողութիւնները տեղիք են տալիս աւստրիական կառավարութեանը անհանգիստ լինել իր դիրքի համար։

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ

Ցոյն-Թիւրքաց սահմանական վէճը, հաղորդում են լրագիրները, նոր ձև է ստանում։ Անգլիական գեսպանը կ. Պոլսում յայտնեց Բ. Դրանը, որ Բերլինի դաշնագրին ստորագրող պետութիւնները վճռեցին հաստատել մի սահմանաժողով, որին կը յանձնվի Յունաստանի և Թիւրքիայի մէջ ծագած անբաւականութիւնների վերջ գնելը։ Համաձայնութիւնը պէտք է հիմնվի Բերլինի կոնգրէսի 13-դ պրոտոկոլի վրա, որը մանրամասնաբար որոշում է ղեկուածների ամենափոքրը, որ Թիւրքիան պէտք է անի յօգուտ Յունաստանի և որը Բերլինի կոնդրէսին մասնակցող պետութիւնների համար չանկալի է։

Այս իրաւունքները Յունաստանի համար չափազանց շահաւէտ է։ Յայտնի է, որ յունական կառավարութիւնը շատ անգամ յայտնել է իր պատրաստականութիւնը Բերլինի կոնգրէսի 13-դ պրոտոկոլի վրա հիմնված միաձով բաւականանալ։ Բ. Դուռը ընդհակառակը Յունաստանին միշտ առաջարկել է համաձայնութեան այնպիսի ծրագիրներ, որոնք շեղված են եղել Բերլինի կոնգրէսի նստաժողովից։ Արդէն այն բանը շահաւէտ է Յունաստանի համար, որ մեծ պետութիւնները գործնականապէս օգնում են յոյն-Թիւրքաց սահմանական վէճի վճռվելուն։

Այնու ամենայնիւ պէտք չէ մոռանալ, որ այստեղ գործը շուտ և հեշտութեամբ կը վերջանայ։ Դեռ ևս յայտնի չէ, թէ միջազգային այդ նոր մասնաժողովը ինչպիսի գոյն և բնաւորութիւն կունենայ։ Լայարդ յայտնեց Բ. Դրանը, որ մասնաժողովը ձայներն առաւելութեամբ կորոշի սահմանական նոր գիծը, որի մասին Թիւրքաց կառավարութեանը կը յայտնվի պետութիւնների շրջաբերականով։ Հարց է ծագում. արդեօք Բ. Դուռը նոր մասնաժողովի վճիռը իր համար պարտաւորեցուցիչ կը համարի թէ ոչ. և եթէ Թիւրքաց կառավարութիւնը բացասէ այդ վճիռը, ի՞նչ կանեն մեծ պետութիւնները։ Եթէ Բ. Դուռը հետևի վերջին ենթադրութեանը, նորից կը սկսին դիպլոմատիական բանակցութիւնները, որոնց նպատակը կը լինի ազատացանել սուլթանին և նրա խորհրդատուներին, որ նոքա պարտական են կատարել Եւրոպայի վճիռը։

Այս վերջին դէպքը եթէ պատահի, գործի վճիռը դարձեալ կարող է յետաձգվել։ Անպատուղ բանակցութիւնները կարող են տասնեակ տարիներ տևել և վերջը Թիւրքիան պարձեալ չի համաձայնի տալ Յունաստանին այն երկիրները, որոնց տանալը յունաց կառավարութիւնը իրաւացի է համարում։

Լայարդի յայտնութիւնը գործնական հետևանք կունենար, եթէ նա զգուշացներ Բ. Դրանը, որ եթէ Թիւրքաց կառավարութիւնը չենթարկվի նոր մասնաժողովի վճռին, Յունաստանին Եւրոպան կը յանձնի իր զօրքերով գրաւել այն երկիրները, որոնց Բերլինի դաշնագիրը Յունաստանին է յատկացրել։ Իսկ անգլիական գեսպանը այսպիսի բան չէ արել։

ԱԻՍՏՐՕ-ՈՒՆԳԱՐԻԱ

Ձինուորական նոր օրէնքի քննութեան ժամանակ, գերմանական պարլամենտի բոլոր անդամների համակրական յայտնութիւնները Աւստրօ-Ունգարիայի մասին, ինչպէս երեւում է լրագիրներից, այժմ Աւստրիայում խոսակցութեան գլխաւոր առարկայ են դարձել։ Սկսալ կը լինէր ասել, որ գերմանական պարլամենտի անդամների այդ յայտնութիւնները չափազանց ուրախացրեցին աւստրիացիներին։ Աւստրիացիների ինքնասիրութիւնը բաւականացրած է, բայց ուրախութիւն չը կայ։

Ինչ կը վերաբերի պաշտօնական շրջաններին, նոքա իրանց ուրախ են ցոյց տալիս, բայց բաւականացրած չեն։ Նոքա չեն հաւատում, որ այդ համակրութիւնը դէպի Աւստրօ-Ունգարիան յայտնվում է ժողովրդի ներկայացուցիչներից և ոչ թէ կառավարչական անձնիքներից, այսինքն պետական իշխանութիւնից։ Թէպէտ Մօլտկէ իր ձառի մէջ հաստատութիւն յայտնեց դէպի Աւստրօ-Գերմանական դաշնագրութիւնը, բայց Վիլհելմ կայսրը իր գահական ձառի մէջ ոչ մի խօսք չասաց Աւստրիայի մասին և բացի այդ աւստրիական մի քանի շրջաններ մէջ հաստատացնում են, որ Վիլհելմ կայսրի և իշխան Բիսմարկի մէջ նշանաւոր անհամաձայնութիւններ են ծագել և որ եթէ այս անհամին էլ, ինչպէս միշտ, կայսրը գիջուածներ չի անի իր առաջին մինիստրին, Բիսմարկ ստիպված կը լինի հրաժարական տալ։ Պատմում են, որ այդ անհամաձայնութիւնները վաղուց են ծագել, բայց այժմ հաշտութիւնը գրեթէ անկարելի է. Բիսմարկի պաշտօնական լրագիրները անդադար յօդուածներ են տպում, հաւատացնելով, որ կայսերութեանը վտանգ է սպասնում, նրա բարեկամները պատերազմի մասին ձառեր են խօսում, մինչդեռ Վիլհելմ կայսրը բարեկամական նամակներ է գրում իր հարևաններին և կարծես կամենում է ասել. «Մի վախենաք. ես պետութեան ղլուխն եմ, կամենում եմ ձեզ հետ խաղաղ ապրել և կը պահպանեմ այդ խաղաղութիւնը ոչնչի և ոչ ոքի վրա ուշադրութիւն չը դարձնելով»։

Այս բոլոր իրողութիւնները տեղիք են տալիս աւստրիական կառավարութեանը անհանգիստ լինել իր դիրքի համար։

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԻՑ

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 11 մարտի։ «Правит. Вѣстн.» հաղորդում է, որ երէկ ձմեռային պալատի մէջ տուած փառաւոր ճաշի ժամանակ Թագաւոր Կայսրը առաջարկելով Վիլհելմ կայսրի կենացը, ասաց հետևեալը. «Ներին մեծութիւն Վիլհելմ կայսրը, որի ծնունդեան օրը այսօր բազմաւորապէս մենք տօնում ենք, իր նախկին մշտական բարեկամութեան նոր ապացոյց տուեց Ինձ, Իմ քան ու հինգ ամեայ գահակալութեան առիթով Ինձ երկու նամակներ գրելով, որոնցից մէկը պաշտօնական էր և նա շտապեցի հրամայել հրատարակել նրան, իսկ միւսը մնաւոր, որ խոր կերպով շարժեց Ինձ։ Նրանց մէջ յայտնված բարեկամական զգացմունքները ես ինքս ունեմ դէպի Վիլհելմ կայսրը և կատարելապէս յոյս ունեմ մեր երկու ազգերի մէջ եղած գաղափար բարեկամութիւնը պահպանել և հաստատել երկուսի փոխադարձ բարօրութեան համար։

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 11 մարտի։ Պետական բանկի 5% տոմսակը առաջին շրջանի արժէ 93⅞ ր., երկրորդ 92⅞ ր., երրորդ 93 ր. 75 կ., չորրորդ 93 ր.։ Ներքին 5% առաջին փոխառութեան տոմսակ արժէ 225 ր. 25 կ., երկրորդ 221 ր., 50 կ., արևելեան առաջին փոխառութեան տոմսակը արժէ 90⅜ ր., երկրորդ 90⅜ ր., երրորդ 90⅜ ր., ոսկի 7 ր. 77 կ.։ Ռուսաց 1 րուբլ Լոնդոնի վրա արժէ 25⁹/₃₂ պէնս, ռուսաց 100 ր. Փարիզի վրա արժէ 266 ֆր.։ Բօրսայի արամադրութիւնը հանգիստ է։

խմբագիր—հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Fonds A.R.A.M

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՒՒՆՆԵՐ

ՆԵՐԿԱՅ 1880 ԹՒՈՒՄ ԿԸ ՏՊԱԳՐՒԻ

„ԿԱՅԾԵՐ“

ՎԷՊ ՏԱՃԿԱՍՏԱՆԻ ՀԱՅՈՑ ԿԵՆԴՐՒՒ

Հեղինակութիւն ԲՈՑՓԻ

Վէպը բաղկացած կը լինի երկու առանձին հատորներից իւրաքանչիւրը կը բովանդակէ մօտաւորապէս 400 *տպագրված երեսներ։ Ամեն մէկ հատորի գինն է* 1 *ր.* 50 *կ., իսկ երկուսին* 3 *ր.։ Մէկ հատորի համար առանձին առորագրութիւն չէ ընդունվում։*

Առորագրվել կարելի է ԳԱՒԱՌՆԵՐՈՒՄ *այն պարոնների մօտ, որոնք բարեհաճել են բաժանորդներ հաւաքել «Կայծակի» տպագրութեան համար, իսկ* ԹԻՓԼԻՍՈՒՄ *պէտք է դիմել «Մշակի» խմբագրատանը Ց. ՄԻԼՈՒՔ-ՑԱԿՈՎԵՆՑԻՆ։*

Պատրաստի ունեմ ԹՈՐՈՄՑՈՑ *և* ՓՈԽԱԴԲՎՈՑ *թատրօնական* ՊԻԵՍՆԵՐ, *որոնք հայոց բեմի վրա ներկայացնելու համար* ՑՈՒՐՄՐ *են։ Պիեսաներից* ՄԻ ՔՈՒՆԻՍ ԹԻՓԼԻՍՈՒՄ *միայն ներկայացրած են, միւսները ոչ մի տեղ* ՉԸ ՆԵՐԿԱՑՑՐԸՆ։ *Յանկացողները իւրաքանչիւր պիեսայից կարող են առանձին մի մի* ՕՐԻՆԱԿ, *վճարելով* ԸՐՏԳՐԵԼՈՒ *վարձը և* ԹՈՐՈՄՑՈՑՆ *համար փոքր* ՎԵՐՋՏՐՈՒԹԻՒՆ *պէտք է դիմել հետևեալ հասցէով.* Тифлисъ. Редакція «Мшакъ» ОВАНЕСУ ТЕРЪ-ГРИГОРІАНЦЪ.

4—5

Մամուլի տակից դուրս եկաւ օգտաւոր Բօկի «Ուսումն առողջապահութեան» գրքոյկի հայերէն թարգմանութիւնը։ Գրքի պահեստը գտնվում է Զաքարիա Երիզորեանցի Կովկասեան Գրավաճառանոցում։ Գինն է 35 *կօպ.*

Մամուլի տակից դուրս եկաւ և ծախվում է Կենտրօնական գրավաճառանոցում մի գրքոյկ՝ պ. Ա. Քիշմիշեանցի—«ԳՈՅՇ» և ԿՈԱԿԻ ՇՈՒՐՋԸ» վէպերով։ Գրքոյկի գինն է՝ երեսուն կօպ.։ Բոլոր արդիւնքը յատկացրած է յօգուտ Վ. ԱՆԱՁ ՍՈՎԵԼՈՑ։

3—4

Въ Кавказскомъ Обществѣ Сельскаго Хозяйства въ Тифлисѣ имѣется для продажи яйчки шелковичныхъ червей французской породы, воспитанныя Баономъ Бахомъ, въ окрестностяхъ Тифлиса, по 35 коп. за золотникъ.

Иногородныя обращаются съ требованіями въ Общество съ препровожденіемъ слѣдуемыхъ денегъ, почтовыя расходы на счетъ Общества.

3—3

13-ը ԼԷՅՐ-ԳՐԻՆԱԴԵՐԵԱՆ Նորին Մեծութեան ԳՈՒՆԴԻ *խնդրում է ցանկացող անձանց* ԿԱՊԱԼՈՎ *վերցնել այդ գունդին մօտ և գանագան* ՊԱՇԱՐԵՂԷՆՆԵՐԻ *հասցնելը, դիմել գունդին* ՄԱՆԴԼԻՍ։ Աճուրդը կը սկսվի *ներկայ ապրիլի* 1-ին և կը շարունակվի *մինչև ապրիլի* 15-ը։

4—4 (2)

ԲԺՇԿԱՆՈՑ

ՀԻՒԱՆԴՆԵՐԻ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆԸ ԱՌԱՒՕՏԵԱՆ 9-ԻՑ ՄԻՆՉԵՒ 1 ԺԱՄԸ։

Երկուշաբթի. Դավրօնակի կանանց հիւանդ. Օրալեվիչ ներքին հ., Թօտենանց կանանց և երեխաների հ., Քիւշաբեանց խրոնիական և աչքերի հ., Շահմբօրակի վիներական և կաշու հ., Բաբայեան ջղային և ներքին հ.։

Երեքշաբթի. Մինակեվիչ խրոնիական հ., Վ. զօրօվ վիներական և բազարի հ., Բէյխ աչքի հ., Բախուտով մանկաբարձական, կանանց և երեխաների հ., Կրաննօզլատօվ, Լիսիցեվ և Վերմիշեվ ներքին հ.։

Չորեքշաբթի. Լիսիցեվ և Բուգկօվակի ներքին հ., Շահէյմբօրակի վիներական և կաշու հ., Ասատուածատուրօվ կանանց հիւանդութիւնների։

Հինգշաբթի. Վ. զօրօվ վիներական և բազարի հ., Թօտենանց կանանց և երեխաների հ., Լիսիցեվ և Վերմիշեվ ներքին հ., Քիւշաբեանց սիֆիլիսի և սեռական օրգանների հ.։

Ուրբաթ. Դավրօնակի կանանց հ., Մինակեվիչ խրոնիական հ., Կրաննօզլատօվ և Լիսիցեվ ներքին հ., Բախուտով մանկաբարձական, կանանց և երեխաների հ., Շահէյմբօրակի և Ասատուածատուրօվ վիներական և կաշու հ., Բաբայեան ջղային և ներքին հ.։

Շաբաթ. Լիսիցեվ և Վերմիշեվ ներքին հ., Բաբօվ կուրծքի հ., Եանկօվակի վիներական և կաշու հ.։

Բացի այդ բժիշկ Վ. զօրօվ բժշկանոցի մէջ ընդունում է անվարձ աղքատ հիւանդներին ամենայն օր երեկոյեան 4—6 ժամը։

Բժիշկ Բաբայեվ չորեքշաբթի օրերը առաւօտեան 9-ից մինչև 11 ժամը ընդունում է իր տանը բժշկանոցի հիւանդներին էլէկտրական բժշկութեան և ներքին հ. համար։ Բնակարանը գտնվում է Սերգիեվսկայա փողոցի վրա, Բայանդուրովի տանը։

Առանձնապէս Օրբելիա ազքատ հիւանդներին բժշկանոցի տամանակով ընդունում է ամենայն օր, ամենայն ժամանակ։

Բացի կիրակի օրերից ամենայն օր առաւօտեան 9—11 ժամը բժշկանոցում լինում է մանկաբարձ կին հիւանդ կանանց ընդունելու համար։

Բժշկանոցի դիրեկտօր Լիսիցեվ։

Վաճառվում է նոր հրատարակված «Յիսնամեայ Ճանապարհ Ցրէյդունի գրքոյկը պ. Զ. Երիզորեանցի և կենտրօնական գրավաճառանոցներում։ Գրքոյկի գինն է 30 կ., գանագանից ցանկացողները կարող են ուղղակի դիմել Պ. Յովհաննէս Սուգանաճեանցին հետևեալ հասցէով. Тифлисъ. Ивану Артемьевичу Сузанаджіанъ. на Петхайнской ул. собственый домъ № 13.

---

1. Երգեհանոց քահանայ—Մանկական երգարան, երգեր և պար-երգեր ընդունված է Ներսիսեան և Գայանեան դպրոցներում. գինն է . . — ր. 20 կ.
2. Մանուսեանց—Երգարան աղջկանց և աշակերտուհեաց Հայկական ուսումնարանաց . . . . . 1 ր. — կ.
3. Բժիշկ Բ. Նաւասարդեանց։ Դիմաերիա բազազայաւ . . — ր. 25 կ.
4. Բժիշկ. Գ. Տէր-Գրիգորեանց—Վարակիչ հիւանդութիւններ.

(Ծաղիկ, կարմրուկ, սկարլատին, բծաւոր տիֆ, անդրադարձ տենդ, դիֆտերիտ, ընդհատ տենդ, խօլերայ, դեղին տենդ, որովայնատիֆ և ժանտախտ)

Սոցա յատկութիւններն, ծագման և տարածման եղանակներն և նախապաշտպանողական միջոցներ։

Վաճառվում են Զ. Երիզորեանցի Կովկասեան գրավաճառանոցում։

8—8

Փետրվարի 12-ից ԲԱՑՎԱԾ Իշխան ՍՈՒՄԲԱՏՕՎԻ տանը ԿՕՆԻՏՏԵՐԻ և ՀԱՑԱՐԱՐԻ (пекарня) մագազին «ВАРШАВСКАЯ ПЕКАРНЯ» վերնագրովը, որտեղ կը վաճառվին գանագան տեսակ խմորեղէններ, նոյնպէս կը վաճառվին գանագան տեսակ կօնֆէտներ արժան գնով. Թէ փոքր և թէ մեծ քանակութեամբ ցանկացողները կարող են առանձ ԻՄ ԴՈՐՁԱՐԱՆԻՑ. Օտար քաղաքացիք կարող են դիմել հետևեալ հասցէով. СОЛОЛАКИ, ВЪ ВАРШАВСКОЙ ПЕКАРНИ Мартиросу Ахназарову. Գագաուէները կը կատարվին ամենայն ճշգութեամբ, գնողներին մեծ զիջումն անելով և փոստի ծախսը մեզ վրա առնելով. կօնֆէկտների գինը ֆունտը 40 կօպէկից մինչև 1 ր.։

Въ ВОСКРЕСЕНЬЕ, 16-го марта въ театрѣ АРЦРУНИ, извѣстный магикъ КОЗЛОВЪ, дастъ большое представленіе въ пользу голодающихъ армянъ ВАНСКОЙ области. Билеты можно получать въ кассѣ театра Арцруни и въ редакціи газеты «Мшакъ.»

2—3

ОТЪ РАСПОРЯДИТЕЛЬНАГО КОМИТЕТА Тифлисскаго Благотворительнаго ОБЩЕСТВА

Объявляется, что копѣечный сборъ будутъ производить въ текущемъ великомъ посту по городскимъ участкамъ: въ 1-мъ А. Е. Фролова, во 2-мъ княгиня Е. А. Гагарина и А. И. Руманская, въ 3-мъ О. А. Томичъ и Е. Н. Иванова. въ 4-мъ В. Я. Опочинина (участокъ бывшій княгини С. Я. Святополкъ-Мирской), въ 5-мъ княгиня М. Г. Меликова, въ 6 и 8-мъ княгиня В. Г. Баратова, въ 7-мъ С. П. Красноглядова и О Н. Чукмасова, въ 6-мъ княгиня О. Д. Барятинская, въ 10-мъ Фон-деръ-Нонне.

Дамы, принявшія на себя трудъ копѣечнаго сбора, будутъ ходить въ сопровожденіи околодочныхъ надзирателей.

На кружкахъ имѣются печатныя надписи на русскомъ, грузинскомъ и армянскомъ языкахъ. (131) 2—2.

Դուրս եկաւ մամուլի տակից և ՅԱՒՎՈՒՄ է ԹԷ ԿԵՆՏՐՕՆԱԿԱՆ և ԹԷ Զ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆԻ գրավաճառանոցներում և պ. Մաւուրեանի խանութում «ՔՈՐԹՈՒԱԾՔ և ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹԻՒՆՔ, պ. Ն. ԱԴԱՄԵԱՆԻ, հրատարակութիւն Ս. Աբծրունեայ։ Գիրքը բաղկացած է 243 ԵՐԵՍՆԵՐԻՑ։ Գինն է 1 ր. 25 կ.։

3—5

Ընանուվի քարվանսարան այրվելուց յետո, նորից բացված է խոտակ մոմի առևտուր Աբծրունու քարվանսարայում № 14. իւրաքանչիւր շաբաթ ստացվում է նոր շինուած խոտակ մոմեր իմ սեփական գործից և որոնք վաճառվում են էժան գներով. խնդրեմ գնողներին չը թողնել իրենց այցելութիւնները։

Յովհաննէս Կարապետեան

4—4

Տպագրութեան համար պատրաստ են. «Գօն Կարլոս» (հետաքննութիւն աշխարհաւութեան) Պրէսկօտտի, «Աբրահամ Լինկօլն» սարօւկներին պատմող Վիլհելմ Հօֆմանի, և Մօլիէրի «Մոլորացողներին խրատ» հայ թարգմանութիւնները։

Թարգմանվում են Մօլիէրի հետ «Ճարտարուհի կամ կեղծաւորն» և «Կեղծ հիւանդ» կատակերգութիւնները։

ԹԻՓԼԻՍԻ ՔԱՂԱՔԱՑԻՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ *յայտնում է, որ* ՌՈՒՍԱՑ ԲԱԶԱՐԻ և ՀԱՒԼԱԲԱՐԻ ՀՐԱՊԱՐԱԿԻ *վրա կառուցված են* ԱՌԻՏՐԱԿԱՆ ՇԻՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ *վարձով տալու համար. ռուսաց բազարի վրա* 18 *համարներ և Հաւլաբարի հրապարակի վրա* 40։ *Ցիշեալ շինութիւնները վարձով վերցնել ՑԱՆԿԱՑՈՂՆԵՐԸ հրաւիրվում են քաղաքային վարչութիւնը, որի ԳՐԱՍԵՆԱԿՈՒՄ ամենայն օր, բացի ոտն օրերից, առաւօտեան* 10 *մինչև* 2 *ժամը երեկոյեան վարձի պայմանները կը յայտնվին։*

3—3

Дозволено Цензурою 13 Марта 1880 г. Тифлисъ.

Տպարան Ա. Ա. Միխելսոնի

Типографія А. А. Михельсона

Fonds A.R.A.M

№ 43 Մարտի 15 (27) **1880** Մարտի 15 (27) № 43

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի կէս տարվանը 6 րուբլի
Առանձին համարները 5 կոպէկով։

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ։

Տաբաքաղաքացիք գիմում են ուղղակի
Тифлисъ. Редакція „Мшакъ“

ՄՇԱԿ

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի և ամն օրերից)

Բաժանորդագրութիւն ընդունվում է ամեն ժամանակ։

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Մի աղետալի լուր։—Ներքին տեսութիւն։ Մի նկատողութիւն։ Նամակ Զիգիշլարից։ Նամակ Շամախուց։ Նամակ Երևանից։ Նամակ Բագուից։ Նամակ խմբագրին։ Ներքին լուրեր։—Արտաքին տեսութիւն։ «Times» լրագրի յօդուածը։ Թիւրքիա։ Անգլիական պարլամենտը և Ֆերրիի օրէնքը։ Նամակ Թիւրքիայից։—«Մշակի» հեռագիրներ։—Յայտարարութիւններ։

ՄԻ ԱՂԵՏԱԼԻ ԼՈՒՐ

Մեզ հաղորդեցին Վանի ուսուցչական ճեմարանի հետևեալ տխրալի հեռագիրը տպագրելու համար, որ և ընդհանրական ուշադրութեամբ տպում ենք։ Պ. Կամսարականը ստանալով փողերը, որոնք ուղարկվեցան յօգուտ Վանի սովատանջների, պատասխանում է որ փողերը ստացել է և աւելացնում է.

«Սովը անասելի աստիճան է աճում։ Ընդհակում մօտ 150 մեռածներ կան, գիւղական հարիւրաւոր աղջիկներ մերկ և սոված ընկած են գիւղերի փողոցների վրա։ Վանում երկու մինչև երեք հարիւր մանուկներ անօթութենից հիւանդացել են։ Խրիմեան ձեռնարկում է մի հիւանդանոց հիմնել։ Օգնեցէք այդ մարդասէր հիմնարկութեանը։ Եթէ հարկաւոր միջոցներ չը գործ դրվին, Վասպուրականը կորած կը լինի։ Միայն նշանաւոր գումարներ կարող կը լինէին փրկել կատարեալ կորուստից։»

Մի՞թէ այդ տեսակ պաշտօնական անձի ձեռքով գրած դօկումենտն էլ տեսնելով Թիւրքաց կառավարութիւնը կը հերքի Հայաստանի մէջ սովի աղետալի եղելութիւնը։

Այժմ մենք հասկանում ենք թէ ինչի Ռ. Դուրը մի կողմից հրամայում է Կ. Պոլսի հայոց լրագիրներին լռել Հայաստանի անմխիթար դրութեան վրա, իսկ ուրիշ կողմից արգելում է Հայաստանի մէջ հրատարակվող հայոց լրագիրներին մտնել իր սեփականութեան սահմանը։

Գ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՄԻ ՆԿԱՏՈՂՈՒԹԻՒՆ ԹԻՖԼԻՍԻ ՄԻԱՆՁՆՈՒՀԻՆԵՐԻՆ

Բարև համ եցէք ահագ տալ ձեր լրագրում այս մի քանի տողերիս։ Երբ յօգուտ Վանի սոված ատանջեալների համար բոլոր հասարակութեան դասակարգերից փողեր են հաւաքվում, երկու դասակարգ միայն մնում են մինչև այսօր խուլ դէպի նրանց աղէտալի և մեծ մահ դրութիւնը։ Մեր խօսքն է մեծ մասամբ վարդապետների և Թիֆլիսի կոյսերի մասին։ Տարօրինակ երևոյթ է ձշմարիտ՝ կարծես այն մարդիկը, որոնք հեռացել են աշխարհից և նուիրել իրանց անձը Հոգոյ փրկութեանը, առաւել ևս զգայուն սիրտ պէտք է ունենային, առաւել ևս պէտք է շուտ օգնութեան ձայն տային քաղցածներին, քան թէ մենք, մեղաւոր աշխարհականներս։ Բայց ի՞նչ ենք տեսնում, բոլորովին ընդհակառակն... Երբ աշխարհականը, ինչպէս պ. Մարտիրոս Հախնազարեանցը (Մշակ № 22), կարդալով «Հայրիկ հայց, հայրիկ հայց» խօսքերը, դառն արտասուքներ է թափում և մի քանի իր նմանի չքաւորների հետ օգնութեան ձեռք է մեկնում վանեցիներին, վարդապետները և կոյսերը քարացրել են իրանց սիրտը, նրանց աչքերում արտասուքներ չեն երևում։ Վարդապետների մասին մենք այլ ևս չենք կամենում խօսել, նրանք սովորել են միայն փող հաւաքել ուրիշներից։ Իսկ դուք, Թիֆլիսի կոյսերդ, ո՞ւմ համար էք պահում ձեր փողերը. ձեզանից ամեն մինը ունի յայտնի գումար, մեզ այս հաստատ յայտնի է։ Մի՞թէ ձեզ չէ վրդովում վանեցիների քաղցածութիւնը. եթէ դուք լրագիր չէք կարդում, ներկէք, չը գիտենք, մի՞թէ գոնեա չէք լսում, որ սովը Վանում մինչև այնտեղ է հասել, որ արմատներով են կերակրվում, որ սովից մեռած դիակներ են պատահում։ Պատմութիւնից օրինակներ կան, որ սովը երբ սաստկանում է, մարդկային զգացմունքները բթանում են, մարդ դազանանում է, նա չէ խնայում իր ամենամերձաւորը՝ կինը և որդին, ապանում է նրանց և ուտում է քաղցից դրված։ Մի՞թէ մինչև այս դրութիւնը պէտք է թողնենք հասնել մեր եղբայրներին և քոյրերին։ Մի՞թէ կարծում էք դուք, որ ձեր պարտաւորութիւնը վերջանում է նրանով, որ առաւօտ և երեկոյեան ննջեցում աղօթում էք, գիշերները նկատել կարդում, և երբ հրաւիրում են, ներկայանալու վրա երդում էք։ Չէ, դուք ունէք այժմ առաւել ևս մեծ պարտաւորութիւն՝ մեկնել ձեր ձեռքը Վանի քաղցածներին։ Սրանով չը բաւականանալով միայն, դուք պարտաւոր էք՝ ամեն մինդ ձեզանից, տունից տուն Թիֆլիսում մանզալով՝ նուիրատուութիւններ հաւաքել ամենքից սովատանջների համար։ Մենք հաւատացած ենք, որ այնպիսի քարացած սրտերն անգամ, ինչպէս Թիֆլիսի մի քանի հարուստներինը, ձեր ներկայութեամբ և առաջարկութեամբ կը մեղմանան և զգայուն մարդի սրտեր կը դառնան։ Մի՞թէ սրանից առաւել սուրբ պարտաւորութիւն կը լինի ձեզ համար, որ դուք կը գթանէք շատերը, որոնց մէջ չը կայ ազգայնութեան նշոյլ անգամ, որոնք կորցրել են մարդկային զգացմունքների յատկութիւնը, դէպի մի բարի գործ՝ դէպի մահից կենդանութիւն տալ քաղցածին։

Մենք յուսով ենք բոլորովին, որ կը լսենք շուտով այսպիսի մի վճանդաւոր և թշուառ դէպքում ձեր մանակցութիւնը և ձեր ջանքը սոված ներին համար փողեր հաւաքելում։

Թժիշկ Միրիմանեան

ՆԱՄԱԿ ՉԻԳԻՇԼԱՐԻՑ

Փետրվարի 23-ին

Հայաստանի վան քաղաքի և նրա շրջակաների մէջ յայտնված սովը ամեն մի ազնիւ հայի սրտում յաւէ ներգործում։ Ուստի մենք էլ, հայերի փոքրիկ խումբը Չիգիշլարում, պ. Սարգիս Լալայեանցի և Նիկոլայ Մելիքեանցի ջանացողութեամբ ստորագրութիւն բացարինք և հաւաքեցինք յօգուտ Վանի սովատանջների 255 րուբլ, որ և ուղարկում ենք ձեզ նուիրատուների ցուցակի հետ միասին։ Անյայտ ումն 100 րուբլի, եղբայրք Տէր-Օհանեանց 25 ր., Ն. Մելիքեանց 10 ր., Մ. Բաբայեանց 5 ր., Թ. Հախումեանց 10 ր., Ե. Կուզնեցով 10 ր., Ա. Մնացականեանց 5 ր., Մ. Գէորգեանց 5 ր., Ա. Բաղիրով 5 ր., Ա. Մելիքեանց 5 ր., Անյայտ ումն 25 ր., Յայտնի ումն 10 ր., Անյայտ ումն 10 ր., Ա. Մելիքեանց 5 ր., Ջաւարով 5 ր., Զ. Փաշա-խով 10 ր., Ա. Շահպազեանց 5 ր., Վ. Մեսրովբեանց 5 ր., Գումարն է 255 ր.

Աէտիս Տէր-Օհանեանց

ՆԱՄԱԿ ՇԱՄԱԽՈՒՑ

4 մարտի

Ցեմնելով մեր ազգային եղբարց որպէս առաջադատակ, նոյնպէս և Վանայ, Ալաշկերտի և Բայազէտի աղետալի կարօտութիւնը հայի, փութացայ յօգուտ նոցա առաքել ձեզ իմ լուսային յիսուն րուբլի արծ., խնդրարնդարար խընդրելով ձեզնից, համեմատ ձեր նկատողութեան հաւուցանել ուր արժան կը համարէք, 30 րուբլին Վան Թուսաղատաճի մեր ազգայնոց, և 20 րուբլին Վանայ, Ալաշկերտի և Բայազետու ազգայնոց։

Ընդունեցէք իմ խորին յարգանաց հաւատիքը։

Պ. Մելիք-Ռեգլարեանց

ՆԱՄԱԿ ԵՐԵՒԱՆԻՑ

20 փետրվարի

Շատ անգամ հասարակական օգտաւէտ հիմնարկութիւնները չեղվում են իրանց բուն նպատակից և մասամբ դառնում են բարոյական ախտերի կենտրոն։ Ցաւալի իրողութիւն, բայց ափսոս, որ ասածներս ճշմարիտ է։ Այդպիսի հիմնարկութիւններից մէկը և կլուբն է։ Ի՞նչ է արդեօք կլուբ ասածը, եթէ ոչ մի հիմնարկութիւն, որի նպատակն է հանել մարդուն իր ընտանեկան նեղ շրջանից և մտցնել հասարակական, ընկերական կեանքի մէջ, տարել նորան զանազան խօսակցութիւններով, միմեանց մէջ ունեցած խորհրդակցութիւններով, դատողութիւններով, հարցեր լուծելով զարգացնել իր միտքը, ճաշակը, կենցաղավարութիւնը, բարքը, վարքը և այլն։ Ի հարկէ այդ բաւական չէ։ Օրական պաշտօնական ծառայութիւնները, արհեստաւորի, վաճառականի, ուսուցչի և ուրիշ շատերի ծանր աշխատութիւնները չափ ու սահման ունենն։ Բնական է, որ մարդ այս բոլորից յետոյ բաւականութեան մէջ լինել է ուզում, ուրախ, զուարճալի ժամեր անցնել է սիրում և իր այդ զուարճութիւնը, ուրախութիւնը նա գտնում է կլուբի մէջ պարելով, խօսելով, ծիծաղելով, դիցուք չափաւոր ուտելով ու խմելով։ Ահա մեր կարծիքով ինչ է կլուբի նշանակութիւնը, ահա ինչ է նորա նպատակը։ Այդ նպատակին չ՚արդեօք հետևում մեր Երևանի կլուբը—Ո՛չ, ու ամենևին ոչ։ Ինչ մտնէք մեր կլուբը, միայն կը տեսնէք թուղթ խազացողների խմբեր, որոնք նստում են շատ ու շատ երկար ժամեր. դրանց երեսին նչմարվում է կամ ուրախութեան և կամ յուսահատութեան նշաններ։ Կլուբի նոր գրված անդամը, որ բոլորովին անծանօթ էր առաջ կամ անընդունակ թղթախաղին, ընկնում է պատահմամբ այդպիսիների թակարդը և դառարկում է նրանց առաջ իր քսակը։ Աւրական կեանքում մեծացած հայ կինը՝ այդ հայ-վաճառականի թանգագին ամուսինը, անդամ գրվելով կլուբում և ծանօթանալով եւրոպական վերջին նորաձեւութեան, մօդայի հետ, ամբողջապէս՝ հոգով ու մարմնով անձնատուր է լինում այն մտքին, թէ երբ պէտք է գնալ կլուբ, ինչ հագուստով, ինչ ձաշակով և այլն։ Նորա անտեսութիւնը մոռացվում է. նա, որ առաջ իր անտեսական գիտութիւններով, ընտանեկան նիստ ու կացով օրինակ էր լինում, այժմ այդ իր միակ արժանաւորութիւնից էլ զրկված, բամբասանքի և պախարակութեան առարկայ է դառնում։ Հայ կնոջը վերցնել ու վեակ կեանքից յանկարծակի ազատութիւն տալ—կը նշանակի միանգամայն ազատել և հրէշացնել նորան....

Այս է Երևանի կլուբը յաճախող հայ տիկինների պատկերը. Երևանցի հայ կնոջ յառաջադիմութիւնը։

Կլուբի այժմեան կազմակերպութիւնը և վերջին օրերում անցկացած անբարոյականութիւնները նորա անդամների մէջ ատելի է տալիս ինձ մի առաջարկութիւն անել մեր վաճառականներին, որոնց թիւը կլուբում այս տարի հազարագլուխ, հասել է մինչև 40—50-ի։

Մենք հեռու չենք այն մտքից, որ այդպիսի հիմնարկութիւնների մէջ, ինչպէս կլուբն է, միացքաղաքացի հայերը, թուրքերը, ռուսները միասին նստէին, միասին մտածէին, միասին գործէին։ Այդ կը լինէր և ցանկալի է այն ժամանակ, եթէ ամենքի համոզմունքները, ինաերները, ճաշակը մի լինէին։

Բայց որովհետև զաղափարների, զարգացման աստիճանների տարբերութիւնից յառաջանում են անբարոյականութիւններ և կլուբը այդ դէպքում ստանում է Կրիլովի «Квартетъ»-ի պատկերը,—ուրեմն լաւ կը լինէր, եթէ մեր քաղաքացի վաճառականները մտածէին բաց անել իրանց համար մի առանձին կլուբ, որ կարող էր ստանալ օրինակ ազ. վաճառականական կլուբ անունը։ Բացի դրանից այդպիսի հիմնարկութիւն բաց անելուց առաջ, մենք խորհուրդ կը տայինք նոր բացանելի կլուբի կանոնագրութեան վրա մտածել և մտցնել նրա մէջ այնպիսի յօդուածներ, որոնք կը բաւականացնեն իրանց մէջ պարզասիրութեան, մօդայի բացակայութեան մտքեր։ Թող հաւատան, որ այդպիսի դէպքում կլուբը չէր ստանայ մի որ և է վատ շկօլայի կերպարանք, այլ ընդհակառակը աւելի շուտ կը հասցնէր նրան իր նպատակին։

Յովհաննէս—Հեթում

ՆԱՄԱԿ ԲԱԳՈՒՑ

29 փետրվարի

Ահա ուղարկում ենք ձեզ եօթանասունվեց րուբլի որ հաւաքեցինք Վանայ սովից օգտին, մեր պատուելի աղգայինների օժանդակութեամբ, որոց յայտնում ենք մեր խորին շնորհակալութիւնը։

Պարոն խմբագիր, խնդրեմ բարեհաճէք յիշեալ դուարը հասցնել պատկանելոյն և ձեր պատուա-

Fonds A.R.A.M

կան Թերթի մէջ տպագրել նուիրատուներուն անունները։

Մարգարէ Ձգնաւորեանց (չուչեցի) 20 րուբլի, Աճաքել Քեօչարեանց 10 ր., Գասպար Բալայեանց 5 ր., Ն. Ռ. Բ. 5 ր., Ա. Թարխանեանց 5 ր., Ա. զաջան Դիլղարեանց 5 ր., Յարութիւն Շահնազարեանց 3 ր., Յովհաննէս Շահնազարեանց 3 ր., Մինաս կամկամեանց 2 ր., անյայտ անձն 2 ր., Աղաջան Արուաչեանց 2 ր., Անյայտ անձն 2 ր., Խաչատուր Սերկէյեանց 1 ր., Յակոբ Շահնազարեանց 1 ր., Անդրէաս Շահրազեանց 1 ր., Արտեմ Սպիրեանց 1 ր., Ալէքսանդր Դալիեանց 1 ր., Տէր-Զաքարեանց 1 ր., Գրիգոր Բէջանեանց 1 ր., Թաւմաս Ղազիեանց 1 ր., Խաչատուր Ղարադաղեանց 1 ր., Ղազար Մաթեոսեանց 1 ր., Կարապետ Մարգարեանց 1 ր., Ալէքսանդր Ղարադաշով 1 ր.։ Ընդամէնը 76 րուբլի։

Աճաքել Քեօչարեանց

ՆԱՄԱԿ ԹՄԲԱԳՐԻՆ

—

Թիֆլիս, մարտի 8

Մենք աշակերտներս բէալական դպրոցի և պրօգիմնազիայի գլուխ ենք մեր չնչին լուման վանի սովելոց համար, յուսալով, որ մեր միւս դպրոցների ուսանողներն ևս կը հետեւին մեր օրինակին։ Բայց ցաւալի սրտի չեմ կարող չը յիշել այն, որ իմ հասաքած արձաթը դադրեցրել է ըստ մեծի մասին աղքատ աշակերտներից, որի ընդհակառակն, մեր Թիֆլիսեցի հարուստ ընկերները, ոչ միայն անտարբեր գանվեցան, այլ արհամարհանքով էլին պատասխանում ինձ, երբ ես դիմում էի նրանց, խնդրելով, որ մի քան առարագրեն կոպեյկա, աղգային զգացմունքը բոլորովին մեռած լինի դրանց սրտերումը։ Այս այն հայերին, որոնք ազգասիրի որդիներ են պատրաստում....

Ահա նուիրատուների ցուցակը. Մելիք-Չախնազարեանց Եփիղայոս 5 ր., Յարութիւն Բարսեղեանց 1 ր., Միմէօն Պապինեանց 50 կ., Ուսանող անն 50 կ., Միրզոյեանց 1 ր., Եարամիչեանց 1 ր., Ոսկի 50 կ., Պ-սկիի 50 կ., Հայ անն 50 կ., Ուսանող անն 50 կ., Պ. Մոնաստրսկիի 30 կ., Ց. Կուրնիկ 50 կ., Վարդանեանց 1 ր., Յովհ. Աբխանեանց 1 ր., Քամոեանց 50 կ., Լևոն Իզրաչեանց 1 ր., Սարաչեանց Յովհաննէս 50 կ., Համազասպ Օրբելի 50 կ., Միրիմանեանց 30 կ., Սանդուկեանց 60 կ., Ա. Շահմուրադեանց 40 կ., Միրզոյեանց 50 կ., Զուբալով 2 ր., Գոլունսկի (Երբէայ) 40 կ., Լևոն Աթասխանեանց 1 ր., Բէբութեանց 1 ր., Բաստամեանց 50 կ., Անանեանց Արզար 1 ր., Պիրադեանց 50 կ., Պավլովսկի 1 ր., Չանդիոյ 1 ր., Ղանդեր 1 ր., Աղաջան Նաւասարթեանց 1 ր., Տէր-Դաւթեանց 2 ր., Մալիեանց 1 ր., Նազարբէգեանց Ա. 2 ր., Խուդադեանց 1 ր., Պանդեր 1 ր., Միրիմանեանց 1 ր., Ադամջանեանց 1 ր., Յուբինեանց Կ. 40 կ., Տէր-Պետրոսեանց 50 կ., Գ. Յարբինեանց 40 կ., Ն. Ցերետելի 1 ր., Տէր-Ղուկասեանց Գէորգ 1 ր., Նորակով Յոսիփ 1 ր., Արշակ Թէյմուրազեանց 1 ր., Լազարեանց 1 ր., Խոսրովեան 1 ր., Յովհաննէս Սաղաթէլեանց 50 կ., Ն. Սարգսեանց 1 ր., Ն. Մատինեանց 1 ր., Աղէքսանդր Յակոբեանց 1 ր., Արշակ Ադամեանց 1 ր., Մ. Թաւմեանց 1 ր., Ա. Ձլմարիեանց 1 ր., Փաթազեանց 50 կ., Կետխուդով 1 ր., Բոսամեանց եղբայրներ 1 ր., Տէր-Միքայէլեանց Հայկ 2 ր., Աբազադզե Աղեքսանդր 50 կ., Մի օրիորդ 1 ր.։ Շամիր Սողոմոնեանց 1 ր., Մանէս Խանխանեանց 50 կ., Յարութիւն Պետրոսեանց 20 կ., Արտեմ Ղազիազարեանց 1 ր.։ Դումարն է 60 րուբլի։

Ն. Մելիք-Չախնազարեանց

ՆԵՐԿԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

Մարտի 13-ին, հինգշաբթի օրը, դարձեալ ուղարկեցինք 1000 րուբլի յօդուտ վանի և Ալաշկերտի սովաքանջներու, վերջին անգամ (մարտի 11-ին) փող ուղարկելուց յետոյ, մնում էր խմբագրութեան մէջ 704 ր., 92 կոպ.։ Դորանից յետոյ հաւաքվեցաւ դարձեալ 537 ր., 75 կ., որ միասին կանէ 1242 ր., 67 կոպ.։ Այդ փողից ուղարկեցինք Կ. Պօլսի կենտրօնական մանուածոյովին, Կիւլպէնկեանի առևտրական տան ձեռքով 1000 ր., և բացի սորանից վճարեցինք 3 ր. 25 կ., հեռագրի ծախս, ուրեմն մնում է խմբագրութեան մէջ 239 ր., 42 կոպ.։ Ուրեմն մինչև այժմ, մեր ամբողջ ընթացքում ուղարկած ենք յօդուտ Թիւրքիայի հայ սովահարների ընդամէնը 14,000 րուբլի։

—

Ներողութիւն ենք խնդրում մեր թղթակիցներից որ այժմ մի կողմից նուիրատուների ցուցակների չատութեան պատճառով, իսկ միւս կողմից մեր աշխատակից Բաֆֆիի «Ներքը» վիպասանութիւնը «Մշակի» մէջ տպելու պատճառով, մեր մշտական թղթակցութիւնների տպագրելը քիչ ուշանում է։ Այդ է պատճառը որ մենք համարձակվում ենք խնդրել մեր թղթակիցներից, առժամանակ դնել, աշխատել հաղորդել «Մշակին» կամ շատ կարճ թղթակցութիւններ, կամ միայն լուրեր։

—

Մարտի 20-ին «Կենդանիների հովանաւորութեան Թիֆլիսի» ընկերութեան անդամները հրաւիրվում են ընդհանուր, ժողովի 7½ ժամին նիկոլայեան, Դիւղասանասիական ընկերութեան բնակարանը, Բարիատինսկի փողոցի վրա, Ալէքսանդրեան այգու մօտ։ Կենդանիների հովանաւորութեան գործով հետաքրքրվող անձինք էլ կարող են ներկայ գանվել ժողովին։ Անդամներին խնդրում են վճարել իրանց անդամական վճարները ընկերութեան գանձապահ պ. Կասումովին, որ ընդունում է իր բնակարանում (Նումանովի տանը, երկրորդ փողոցային փողոց, այգու դիմաց) ամեն օր, 9—12 ժամ։

—

Թիֆլիսի քաղաքային Դուման, իր մարտի 10-ի նիստի մէջ քննեց Միքայէլեան քաղաքային բուսնատագործական դպրոցի ուսումնարանական յանձնաժողով, որ բազկացած է թէ առուներից թէ հայերից և թէ վրացիներից։ Այդ տեսակ ընտրութիւնը մենք չատ յարմար ենք համարում, որովհետև Միքայէլեան դպրոցում դասատուութիւնը կատարվի երկու լեզուով ռուսերէն, հայերէն և վրացերէն։

—

Կիրակի օրվայ, յօդուտ վանի սովահանջների տրվող պ. կօղօվի ներկայացման համար տոմսակները կարելի է տանել թէ Աբծրունու թատրոնի կասսայում և թէ «Մշակի» խմբագրութեան մէջ։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

«TIMES» ԼՐԱԳՐԻ ՄԻ ՅՕԴՈՒԱԾ

—

Փետրվար 20 թուով թիւմզի մէջ հետեւեալ յօդուածը կը կարդանք «Բարեկարգութիւն Հայաստանեայց եկեղեցւոյ» խորագրով։

«Ազգային Քլուպի նախագահ Մաքաօնալտ դնդապետին և մանաւանդ հրատիրատարին շնորհակալութիւն հրատարակելու, երէկ Քլուպի սրահին մէջ (Ի Հուայթհօլ—Կարտրնս) Միխինկ մը տեղի ունեցաւ, ուր Ա յնթիապի Հայ արքեպիսկոպոս Մկրտիչ՝ Փոքր-Ասիոյ մէջ Հայաստանեայց եկեղեցւոյ բարեկարգութեան պատմութիւնն ըրաւ։ Լօնտոյի եպիսկոպոսը, Վերապատուելի Բայէն եպիսկոպոսը, Պակօթ երէցը, Թրխթրէմ Կանոնիկոսը, Պատուելի Նօլան, Պատուելի Սիմփսըն և Պ. Բատամ Ներկայ գտնուողներուն մէջ էին։ Մաքաօնալտ գնդապետը կը նախագահէր։ Թրխթրէմ Կանոնիկոսը բանախօսութիւն մ'ընելով ըսաւ թէ Հայաստանեայց եկեղեցին մանաւանդ պահանջումներ ունէր մեր (Անգլիացւոց) վրա, և սակայն հպարտ կրնանք ցուցնել ուրիշ ազգային եկեղեցի մը, որոյ վրա մեզ Անգլոյ մէջ ընդհանրապէս ոչինչ գիտնանք։ Թրխթրէմ Կանոնիկոսն Հայաստանեայց եկեղեցւոյ մէկ համառօտ պատմութիւնն, և յիշեալ եկեղեցւոյ անդամոց կողմանէ դարէ ի դար ընդունուած նախապաշարմունքներ ցոյց տուաւ, ըսաւ թէ Ամերիկայի Պօրտ ընկերութեան Միսիոնարաց գործը Փոքր-Ասիոյ Հայոց մէջ քննութեան ոգի մը գարթուցանելով կարեւոր արդիւնքներ յառաջ բերած էր։ Ա յնթիապի արքեպիսկոպոս և Հայաստանեայց եկեղեցւոյ կրօնական գլխաւոր կիզակներէն մին եղող Սոյ վանքին կաթողիկոս Պարթին Մկրտիչ՝ այս կերպիւ երեսն ելած կրօնական վիճաբանութեանց միջոցին իւր ժողովրդեան կողմէ իրեն եղած այլ և այլ հարցմանց վրա համոզուեցաւ թէ խոշոր սխալներ և գնդձութիւններ սպրդած էին Հայաստանեայց եկեղեցւոյ մէջ։ Սակայն իւր ժողովրդէն բաժնուց պէս, Մկրտիչ արքեպիսկոպոս Ամերիկայի Նօնքօնֆօրմիստ եկեղեցեաց Միսիոնարներուն աւանդած Քոնկրեկեշընէլ (ժողովական) դրութիւնը կ'ատէր։ Երբ կէսմին վրա տակաւին կը վարանէր, անգղիական ազօթագրքին մէկ թարգմանութիւնը ձեռք ձգեց, և անգղիական եկեղեցւոյ ժամագրքին և եպիսկոպոսական դրութեան մէջ գտաւ այն բանն ուր սրտանց կրնար յարիլ*։ Բարեկարգեալ Հաւատոյ մասին իւր ըրած քննութեանց մէջ իրեն օգնեցին Կ. Պօլիս բնակեալ Պատուելի Քէօլլեր Միսիոնարն և Հանդուցեալ Կօսաթի եպիսկոպոսն, և ի վերջոյ Մրկրտիչ արքեպիսկոպոս Հրատարակաւ յայտարարեց թէ ինք Անգղիոյ եկեղեցւոյն կը յարէր։ Այս պատճառաւ ինք հալածանքներ և վնասներ կրեց, բայց իւր դիրքը պահեց և Այնթիապի մէջ 300 է աւելի Հայք հաւատարիմ մնացին իւր հոգևոր իշխանութեան։ Եթէ Պատուելի Նիւթըն չը մեռնէր, այժմ Մկրտիչ արքեպիսկոպոս կրնար եկեղեցի մ'ունենալ և անոր մէջ իւր ժողովրդեան քարոզել։

«Ցարիներով յապաղումէ յետոյ, Այնթիապի մէջ եկեղեցւոյ մը շինութեան համար կայսերական հրովարտակ մը ձեռք բերուեցաւ, Հիմերը դրուեցան և պատերն ալ գետնէն քանի մ'ոտք կրցան բարձրանալ, բայց դրամի պակասութեան պատճառաւ գործը կասեցաւ, և յիշեալ եկեղեցւոյն մի քանի դրացիներու կառուցման համար հանգանակութեան մը հրաւէր կը կարդացուի։ Սրբ Հէնրի Լէյարտ կաշխատի Բ. Դրնէն հրովարտակ մը ձեռք բերել, որ Փոքր—Ասիոյ մէջ անկլիքան եկեղեցւոյ դոյութիւնը ճանչէ։ Ն. Վսեմութիւնն յոյժ ջերմութեամբ գրած է առ Լորտ Թէնթէրդըն՝ի նպաստ Մկրտիչ Արքեպիսկոպոսին։ Հայոց ժողովական (բազմական) 43 միութեանց պատուիրներն և երեք եպիսկոպոսները ղիր ուղղած են յայտարարող թէ իրենք պատրաստ են Բարեկարգեալ (Անկլիքան) Հայ եկեղեցւոյն յարիլ, եթէ զայն իրրև պատ եկեղեցի ճանչցնող հրովարտակն ստացուի։ Այնթիապի այդ եկեղեցւոյն համեստ շէնքը կատարելու համար 1000—էն 1200 անգղիական ոսկի պէտք կը լինի, որոյ 300-ն արդէն հանգանակեալ է։ Տարակոյս չը կայ թէ կարեւոր արդիւնքներ յառաջ պիտի գան Հայաստանեայց եկեղեցւոյն մէջ տեղի ունեցած սոյն շարժումէն։

«Ցեասոյ Մկրտիչ արքեպիսկոպոսն, որ կրնաւէր թէ միայն անցեալ տեսակ ամսոյ մէջ սկսած էր անգղիերէն ուսանիլ, և որ առաջին խոսք քիչ ժամանակէ՝ի վեր այս երկրին (Անգղիոյ) մէջ կը գտնուէր, խօսք առնելով, անգղիերէն լեզուաւ և ներկայ պարագային մէջ ուշադրութեան արժանի ուղղութեամբ Թրխթրէմ կանոնիկոսէն աւելի մանրամասն նկարագրեց Հայ եկեղեցւոյն մէջ բարեկարգութեան համար եղած շարժումը։ Պ. Բատամ յաջորդելով, ժողովրդեան հետ իւր անձնական ծանօթութեամբ վրա յենլով ըսաւ թէ անոնցմէ շատեր պատրաստ են Բարեկարգեալ եկեղեցւոյն յարիլ, եթէ Անկլիքան եկեղեցին անգամ մը ձանչուի իրրև զատ եկեղեցի՝ի Փոքր—Ասիա։ Տրոց վճարման խնդիր մը կայ, բայց թուրք պաշտօնատարք, որք տուրքերն եկեղեցւոյ գլուխներուն միջոցաւ կը հաւաքեն, իրենց կրօնական վէճ մը նկատած բանին չը պիտի միջամտեն։ Ամերիկացի Միսիոնարաց Ժողովրդական եկեղե-

*) Այս կրօնափոխ եպիսկոպոսին անցեալ վարքաց և գործոց նկարագիրն յատուկ յօդուածի մը կը պատենք՝ անհերքելի իրողութեամբք ցոյց տալու համար թէ իւր դաւթակղական գործոց հետեւանքք միայն Բողոքականութեան դիմած է։

Խմբ. Մասիսի

ցիներն արդէն ճանչուած էին, և այժմ հարկ էր որ Անկլիքան եկեղեցին և Մկրտիչ արքեպիսկոպոսին դիրքը պաշտօնապէս ճանչուէին։ Պատուելի Թրխթրէմ Կանոնիկոսը Քէնթըրբըրիի արքեպիսկոպոսին այժմ Անգղիոյ եկեղեցւոյն հետ հաղորդակութեան մէջ գտնուող Մկրտիչ արքեպիսկոպոսին վրայ ղրած յանձնարարագիրը կարդաց, որ սոյն եկեղեցւոյն համակրութիւնն ու հոգածութիւնը կը հրաւիրէր անոր վրայ։ Ն. Վեհաշնորհութիւնը կըսէր նաև իւր ղրոյն մէջ թէ «մինչև տասնհինգ որ նորա (Մկրտիչ արքեպիսկոպոսին) Անգղիերէն լեզուոյ մասին ունեցած հմտութիւնը նկատի առնուի, կը փափագիմք որ նա մեր Քէնթըրբըրիի վիճակին մէջ գտնուող որ և է եկեղեցւոյ կամ մատրան մէջ պաշտօն կատարէ՝ այն եկեղեցւոյն կամ մատրան գլխաւորին հրաւիրանօք և տեղւոյն եպիսկոպոսին հաւանութեամբ։»

Սոյն օրինակ դրութիւններ յանձախ կը տեսնեմք Ամերիկացի Միսիոնարաց Միշընէրի Հերըլտ կոչուած ամսաթերթին մէջ, և օրինակի աղագաս, յիշեալ ամսաթերթին վերջին թուոյն մէջ ալ Այնթապ նստող Միսիոնարի մը նամակը տեսած էինք, որ Բողոքականութեան ներմուծուելէն առաջ յիշեալ քաղաքի Հայոց մէջ տիրող նախապաշարումներն և խաւարն, իսկ ընհակառակն այժմ տեսնուած արթուն և յառաջդիմական ոգին կը նկարագրէր, ինչպէս նաև Կարինէն գրուած նամակ մը, որ Ամերիկացի Միսիոնարի մը Բասէնի դաշտին մէջ Հայ գեղացիներէ գտած համակիր ընդունելութիւնը կը պատմէր։ Մեք կրօնական թերթի մը սոյն հրատարակութեանց մեծ կարեւորութիւն չէինք տար. բայց Թայմզի պէս լրագիր մ'իւր ամենէն աւելի աչքի գարնող էջերէն միոյն մէջ վերոյիշեալ յօդուածն հրատարակած և գործն ալ կարեւորութիւն ստացած լինելով արժան պատկինք մեք ալ նկատողութեան առնուլ։

(Մասիս)

ԹԻՒՐՔԻԱ

—

Լրագիրներուն մէջ հետեւեալ տեղեկութիւններն ենք կարդում Թիւրքիայի մասին։

Նորերումս Պլեվնէի մօտ մի քանի Թիւրք գինուորներ, միանալով Նօվօ-Բազարի բնակիչ մահմետականների հետ, կատեցին սաստիկ կոտորած զորքերի հետ։ Այդ կռիւը երեւի քաղաքական հետեւանքներ կունենայ։ Աւստրիական դեսպան կոմս Դուբսկի յայտնեց Բ. Դրանը, որ այդ կռիւին մասնակցող Թիւրք զինուորները աւստրիական զինուորական դատաստանին կենթակէին։ Դրանից երեւում է, որ աւստրիական կառավարութիւնը վճռել է պետական իրաւունքներ գործ դնել Նօվօ-Բազարի շրջանում, Թիւրքաց հպատակներին և մինչև անգամ զինուորներին իր դատաստանին ենթարկելով։ Աւստրիական կառավարութիւնը կարծում է, որ նա Նօվօ-Բազարի սանջակում կարող է նոյն իրաւունքներն ունենալ, ինչ որ ունի Բոսնիայի և Հերցեգովինայի վերաբերութեամբ։

Թիւրքաց կառավարութիւնը, ինչպէս երեւում է, բողոքել է Աւստրիայի այդպիսի ցանկութեան դէմ, բայց ամեն բան միայն խօսքերով է վերջացել։

Բ. Դուբը յանձնեց իր պաշտօնեաներից մէկին քննութիւն անել այդ գործի մասին և Թիւրքաց կառավարութեան պաշտօնեան բոլոր մեղաւորութիւնը դրել էր աւստրիացիների վրա։ Այդ քննութեան վրա աւստրիացիք ոչինչ ուշադրութիւն չը դարձրելով, գործը իրանց դատարանին յանձնեցին։ Դատաստանին ներկայ կը գտնվի և Բ. Դրան հաւատարմատարը, որի ներկայութիւնն անգամ կապացուցանի, թէ Նօվօ-Բազարի սանջակում աւստրիացիները կատարելապէս իշխում են։

Մակեդոնիայում տիրող անապահովու-

Fonds A.R.A.M

Թիւնը, աւազակների յանդգնութեան հնազհնաչ սաստկանալը, անուանի և հարուստ մարգկերանց գերի առնվելը այդ աւազակներից, այդ բոլորը առիթ տուին Վ.օլօ քաղաքի բնակիչներին տեղացիներից միլիցիա կազմել և այդպիսով պաշտպանել հասարակական ապահովութիւնը: Այս շարժման առաջնորդները տեղացի անուանի և հարուստ յոյներ էին, որոնք իրանցին վեց մարդ ընտրեցին և նրանց ուղարկեցին Վ.օլօ քաղաքի կայմակամի մօտ միլիցիա կազմելու թոյլտուութիւնը խնդրելու համար: Կայմակամը այդ մասին իսկոյն տեղեկութիւն տուեց Ք. Վրանը, որը յոյների ցանկութիւնը ապատամբութիւն համարելով, հրամայեց կայմակամին յիշեալ վեց յոյներին Կ. Պօլիս ուղարկել: Կայմակամը նրանց խաբեց, ասելով, որ Թիւրքաց կառավարութիւնը ցանկանում է խօսել նրանց հետ Կ. Պօլսում և նոքա ջրանսիական նաւով ուղևորվեցին Կ. Պօլիս:

Երբ ջրանսիական նաւը Կ. Պօլիս հասաւ, նաւապետին ներկայացաւ Թիւրք պօլիցիականը և պահանջեց նրանից յանձնել իրան յանցաւորներին: Նաւապետը չէ համաձայնում, ասելով, որ իր նաւի վրա յանցաւորներ չը կան և որ Ձանտարմերիից ոչ մէկին չի յանձնի պօլիցիականին, մինչև որ ջրանսիական դեսպանից հրաման չը ստանայ: Ջրանսիական դեսպան Մուրնիէ հրամայեց նաւապետին, որ նա չը տայ պօլիցիականին յիշեալ վեց յոյներին և նոքա ազատված էին: Յոյները ուղևորվեցին Բօլգարիա, որտեղ մշտապէս կը բնակվին: Մուրնիէի այդ գործի մէջ խառնվելը հաստատում է Թիւրքաց վարչութեան թշուառ և ողորմելի դրութիւնը: Բացի այդ, յիշեալ դէպքը վկայում է, որ Թիւրքաց կառավարութեան հեղինակութիւնը գրեթէ չընչացել է:

Պատմում են, որ օրերում ալբանցի աւազակները Մակեդոնիայում բռնել էին մի գերմանացու, որին աւազակները այն պայմանով էին արձակել, որ գերմանացին նրանց 100 լիրայի հազուստներ հասցներ և ազատեցներ էին ազատել նրան, եթէ այդ պայմանը չը կատարէր: Գերմանական հաւատարմատարը իսկոյն յայտնել է Ք. Վրանը, որ եթէ այդ պահի գէպք գերմանական հպատակի հետ մի անգամ էլ պատահի, իսկոյն գերմանական նաւեր կուղարկվեն Սալոնիկի ջրերը:

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ՊԱՐԼԱՄԵՆՏԸ ԵՒ ՓԷՐՐԻՒ ՕՐԷՆՔԻ 7-Դ ՅՕԴՈՒԱԾՔ

«Голосъ» յարգի առաջնորդող յօդուածներից մէկի մէջ կարդում ենք հետևեալը:

Արևմտեան Եւրոպայի պարլամենտական կեանքի մէջ դրեթէ միաժամանակ երկու շատ կարևոր նշանաւոր անցքեր պատահեցան: Բրիտանական կառավարութիւնը յայտնեց պարլամենտին, որ նա զատկի տօներից յետոյ կարձակվի և պարլամենտի անդամների ընդհանուր նոր ընտրութիւններ կը նշանակվեն, որպէս զի եկող մայիսից նոր պարլամենտը կարողանայ սկսել իր նիստերը: Այդ յայտնութեան միւսը օրը Ֆրանսիական սենատը 19 ձայների առաւելութեամբ մերժեց միևնոյն Փէրրիի առաջարկած կրթութեան օրէնքի 7-դ յօդուածը:

Անգլիական կառավարութեան վճիռը պարլամենտը արձակելու մասին անսպասելի նորութիւն էր թէ Լօնդօնի հասարակութեան և թէ պարլամենտի անդամների մեծամասնութեան համար: Դեռ մի քանի օր առաջ կառավարչական շրջաններում համոզված էին, որ պարլամենտը ժամանակից առաջ չի արձակվի, որովհետև մինիստարութիւնը ներկայ րոպէին ընտրութիւնների համար անյարմար էր գտնում: Այժմ ամեն բան փոխվել է: Պարլամենտի արձակելը վճռված է, մի քանի շաբաթից յետոյ ընդհանուր ընտրութիւններ կը սկսվին և մայիսին կը հաւաքվի նոր պարլամենտը:

Այդ անսպասելի փոփոխութիւնը երկու կերպ կարելի է մեկնել. կամ մինիստարութիւնը համոզվեցաւ, որ ընտրութիւնների համար այժմ յարմար րոպէ է և հաւատացած է, որ այժմ ընտրութիւնների ժամանակ յաղթող կը հանդիսանայ, կամ նա գուշակում է, որ իր դրութիւնը եկող գարնանից յետոյ կը լինի և վճռել է իր դիրքը ամրացնել այժմեանից: Ամենայն դէպս, մինիստարութիւնը փորձի ենթարկել այժմ, քան թէ երբ իր թշնամիների թիւը կաւելանայ:

Այժմ աչքիից չէ կարելի եղրակացնել, թէ այդ երկու ենթադրութիւններից ո՞րը աւելի հաւանական է, բայց շուտով կորոշվի գործի դրութիւնը: Գանձարանի կանցլերը խոստացել է համայնքների ժողովին շուտով ներկայացնել եկող տարվայ Ֆինանսական բիւջէյը: Եթէ դևֆիցիտը աւելի քիչ կը լինի, քան թէ վերջին ժամանակները ենթադրում էին անգլիական քաղաքական շրջաններում, կարելի է ասել, որ կառավարութիւնը կը յաղթի ընտրութիւնների ժամանակ, իսկ եթէ դևֆիցիտը ենթադրածից աւելի լինի, ընտրութիւնների ժամանակ մեծ կռիւներ կը պատահին և նրանց հետևանքը կասկածաւոր է:

Այնուամենայնիւ շատ դժուար է հաւատալ, որ ազատամիտները յաղթող հանդիսանան ներկայ ընտրութիւնների ժամանակ: Նրանց դրութիւնը շատ վատ է այն ժամանակից, երբ կառավարութիւնը լուր տարաձեց, իբր թէ ազատամիտները դաշն են կապել իրլանդացի ազգատօնասիրների հետ, որոնք անգլիացիների համար աւելի կուսակցութիւն են ներկայացնում: Այդ լուրերը կատարեալ հնարքլուս համար ազատամիտները ժամանակ չեն ունենայ: Նոքա կը ներկայանան ընտրողներին այդ մեղադրանքի ծնշման տակ և կտկտածանքի կը հանդիպեն ամբոխի կողմից, որ առում է իրլանդացի ազգատօնասիրներին և չէ կամենում նրանց դիջումներ անել:

Ինչպէս երևում է անգլիական ազատամիտ կուսակցութիւնը կարող է միայն մի բան անել. փչացնել, քայքայել պարլամենտի պահպանողական անդամների թիւը: Այդ կա մեծ յաղթութիւն կը լինի: Եթէ անգլիական պարլամենտի ընդդիմադրական կուսակցութիւնը կաժեղանայ, իսկ կառավարականը կը թուլանայ, մինիստարութեան դրութիւնը այժմեանից վատ կը լինի և նա անկարող կը լինի իրագործել իր վառաւոր դիտաւորութիւնները: Շատ կարելի է, որ կառավարութեան այժմեան առաջնորդը չը կարողանայ իր պաշտօնը վարել և իշխանութիւնը պահպանողական կուսակցութեան մի այլ բաժնի ձեռքը կընկնի:

Ինչ կը վերաբերի Ֆրանսիական սենատի վճռին, նա այնքան նշանաւոր չէ որքան նրա հետևանքները կարող են նշանաւոր լինել: Փէրրիի օրէնքի 7-դ յօդուածի մասին եղած վէճառական վիճաբանութիւնների ժամանակ, այդ մինիստրը յայտնեց, որ եթէ 7-դ յօդուածը չընդունվի, այն ժամանակ նա ստիպված կը լինի եզուխանների դէմ «ձեռնպահ միջոցներ» գործ դնել: Այդ անկարելութիւնը շատ հեշտ է հասկանալ, բայց նրա իրագործելը գրեթէ անկարելի է: Ինչպէս երևում է մինիստարութիւնը մտադիր է արտաքսել եզուխաններին Կարլ տասերորդի օրէնքի հիման վրա, որ մինչև այժմ անփոփոխ է մնացած: Մօտ ապագան ցոյց կը տայ արդեօք կը կատարէ՞ մինիստարութիւնը իր սպառնալիքը, որից Ֆրանսիական սենատը չը վախեցաւ:

ՆԱՄԱԿ ԹԻՒՐԲԻԱՅԻՑ

Կ. Պօլիս, 1 մարտի 80

Մեր թերթերը անուղղայ են, հակառակ կառավարութեան հրամանաց կը շարունակեն հարուստ հարութեանց լուրեր հաղորդել. թէ ըստ մեզ խարերային ընդունած նամակներով կը հաստատէ թէ տեղական իշխանութիւնը մեղսակից է չարագործներուն. Բիւրդ խակ-բէյը 50-էն աւելի մարդասպանութիւն ըրած է, և նոր ամերաստանութեամբ մը հարկ կըլլայ որ գաւառապետն ներկայանայ, երբ նեռս, կը մանէ, նախագահը ոտքի կելլէ ընդ առաջ կերթայ նմա և իւր աթոռը կը բազմեցնէ. ամերաստանեցիներն այս տեսարանին առաջ գլուխնին կախած դուրս կելլեն, կառավարութեան պաշտօնեայն մէջ տաճիկ մը 18 տարեկան հայ մը կը սպաննէ և հանդիստ կը պարթի. Սօֆիա մը կը կոզոպտէ հայ մը, կը բողոքէ մարդը, ոչ ոք կը լսէ. խեղճ գիւղացիները չեն համարձակիր քաղաք երթեւեկել: Կարծես թէ մեք ալ այս բաները հոգ կընենք, խարբերդ առաջնորդ չը կայ, պատրիարքարանէ Սրուանձտեանցը տեղապահ կընեն, բայց նա Ակնայ առաջնորդ է, որ մեկուն հասնի:

Ղեղեինները միշտ կը բողոքեն, թէ Կարնոյ իշխանութիւնը յայտնի պաշտպանութիւն կընէ քիւրդ պէյերուս Մուշէն կը հաղորդեն, թէ կառավարութիւնը բանդէն արձակեր է Խասլէի բռնած քիւրդերը, որք կառղած և աներկիւղ կը կոզոպտեն, կը քանդեն հայոց գիւղերը: Մուշի կարա գիւղի հարուստահարիչ Մուսայ—պէյի որդի Միրզոյ-պէյը, որ մարդասպանութեան համար ի բանտի էր, ազատ կը թողուի: Այս Մուսա և Միրզոյ պէյերուն վրայ մի քանի տարի առաջ ԳՏԷյլէ Նիւզիս մէջ ընդարձակ նամակ մը և փոքրիկ առաջնորդող յօդուած մը հրատարակուեցաւ. Նամակը այդ մարդկանց որ միանգամայն կառավարիչ էին, ինչ հրէշ ըլլալնին կը ցոյներ: Ընկերակիցը կը դրեն թէ օրըստօրէ վտանգները կը բազմանան. Մահմատպիգիւղի հայերն կերթան Ղարապիկ գիւղի հայերէն հարս մը բերել: Քիւրդերը կը յարձակին վրանին, կուգեն կոզոպտել, երբ կը դիմադրեն, զէնք կը պարպեն վրանին. առաջնորդը կը բողոքէ, քիւրդերը կը բռնուին, բայց չուտով պիտի արձակուին անչուշտ: Սերաստիոյ Ղարապօղլա գիւղի երբեմն կառավարիչ Ալէշան պէյը կը բանտարկուի: Այս անձը առազախապետ մ'է որ իր ընկերակիցներով չատ չարիք հասուցեր է ժողովուրդին: Ժողովուրդը այս բանտարկութիւնը երջանկութիւն կը համարի, և կը կարծէ թէ Ալէտին-պէյ այդ աւազակապետին արժանաւոր պատիժը պիտի տայ: Բայց ահա Ալէտին Սիրանիկի կառավարիչ կընուրեի, ուր կորուկ պաշտօնեայի մը պէտքը կայ, և այս անձն ալ այդ հաճելութը կը վայելէ:

Հայաստանի ամեն տառապանաց վրայ կը յաւելնայ ոսովը: Արարատեանի ընդունած հեռագիրներն կիմացնեն թէ մինչև հիմա եղած նպաստներով միայն վան քաղաքին օգնութիւն կը լինի, գիւղերն անխնամ մնացած են և բնակիչները ծանր արմատներով կսպրին, և թէ միայն վանայ և շրջակայ գիւղերու համար 100,000 րուբլի պէտք է անմիջական դարմանի համար:

«Մշակ»ի թղթակիցը այդ ոսովը բոնի և խորհրդաւոր է կըսէ: Կ. Պօլիս ամեն ոք գիտէ թէ կառավարութիւնը ամառը օգուտ քաղելու եղանակի չորութիւնէն, ամեն հարիւր ի գործ դրաւ որ ձմեռը պատուական սով մը լինի, և այս միջոցներս հոս ամենուն ծանօթ են: Կեդրոնական ցանցնաժողովը կաշխատի ամեն կողմէ նեղէյներ հաւաքել, Պուլկարիոյ, Ռումանիոյի, Բումելիի հայոց իրենց նուէրներն կը խրկեն: Մանչեսթրի առաքելութիւ հայ գաղթականութիւնը կարծեմ մինչև 1000 անգղիացի ոսկի պիտի խրկէ: Ամերիկայի գեսպանն յանձնարարական գրեր տուեր է մասնաժողովին առ նախագահն Ամերիկայի, որ հոն ևս յանուն մարդկութեան հանգանակութիւն լինի: Կ. Պօլսոյ հանգանակութիւնը կը շարունակէ, որոյ կը մասնակցին անխտիր բոլոր քաղաքական և հասարակական հաստատեան և անձն—հասունեան հայք: Լսելի երեւութեանց գալով, կարծեմք թէ կեդրոնական մասնաժողովը երբ առձեռն ունեցած ստակը սպառէ, ընկերութեանց պիտի դիմէ որ նպաստելու պատրաստականութիւն յայտնած են:

Բայց այս ամեն հարուածներու վրայ աւելի տագնապկ հարուած մ'ալ առաւ կառավարութիւնը այս օրերս Ժողովուրդին, և որոյ ստացկութիւնը չատ դպալի պիտի լինի մանաւանդ Հայաստանի հայոց: Երբ կառավարութիւնը թղթադրամ հանեց շրջաբերութեանն, հրատարակեց թէ իւր ոսկի և արծաթ պիտի ընդունի տուրքերու տեղ, և ժողովուրդը բաւական քանակութեամբ ձեռքը պատեց որպէս զի տայ դանձուն. յանկարծ օր մը կառավարութիւնը յայտարարեց, թէ այլ ևս չը պիտի ընդունի ամրողջապէս, այլ միայն 0/0 20 պիտի առնու թուղթ, և մնացածը մաքուր ստակ. աշխատող ժողովուրդը չատ նեղուեցաւ, որովհետև իւր դրամը անչարժ դրամագլուխ պիտի պահէր, և հինգ տարի պէտք էր որ մէկ տարուան տուրքի համար պահած ստակը ձեռքէն հանելու ժողովուրդի և մանաւանդ հայոց դանդաղութեանը վրայ կառավարութիւնը որոշեց որ այս տարուան մէջ չը ժողովէ տուրքերէ մնացած հին առնելիքները, և մինչ չատերը գոհացեր էին, ահա նոյն կառավարութիւնը յայտարարեց, թէ այլ ևս տուրքերու մխրաբէն 0/0 20 թղթադրամին պիտի չընդունի, այլ միայն հին պարտուց տեղ դանդք պիտի առնէ: Պէտք է խոստովանինք, որ արդարև մէկ կողմէ ժողովուրդը հին պարտքը չը պիտի վճարէ, բայց միւս կողմէ իւր ունեցած առակին մէկ մասն ալ արժէք մը չը պիտի ունենայ և միայն հին պարտուց համար գործածելի պիտի լինի: Ինչ և է այս ալ անցուդարձը, Ռուսական առաջին պատերազմէ վերջ, երբ թիւրք կառավարութիւնը տուգանք պիտի վճարէր, չուտած մնացեր էր. Սուլթան Մահմատ իւր սիրելի խորհրդական Պէզճեան (Ղազէզ) Ցարութիւն ամիրայի կը պիտէ և անոր կը յանձնէ այս տագնապալից վիճակէն երկիրը ազատել: Պէզճեան կը յաջողի այս գործին մէջ. տեսակ մը նոր դրամ կը հանէ հրապարակը արծաթով և պղինձով խառնուած, որոյ մէթալիկ անունը կուտայ. Սուլթանը կը յայտարարէ թէ այդ նոր դրամը կառավարութիւնը անխտիր իրր ոսկի պիտի ընդունի, դրամը յարդ կը գտնէ, պատերազմի տուգանքը ամբողջապէս կը վճարուի: 50 տարիներ են որ այդ մէթալիկը Թիւրքիոյ անցուկ դրամը նկատուած է. ոսկիին հետ 0/0 4-է 20 տարբերութիւն ըրած է, և բայի մաքսի գործերէն, ամեն տուրք մէթալիկով կը վճարուի: Մասնաւորապէս մեծ քանակութիւն մը հայոց ձեռքն է, մանաւանդ վերջի պատերազմէ յետոյ Պուլղարիոյ բոլոր մէթալիկը Հայաստան անցաւ, որոյ փոխարէն հայք ոսկի տուին, դի քիչ մը շատ կար հրապարակի գնոյ վրայ: Ահա այս չարաթ թղթաց կառավարութիւնը արդէն յայտարարութիւն մը կը հրատարակէ, յորում կասէ թէ այլ ևս մէթալիկը պիտի չընդունի, միայն 0/0 5 պիտի ընդունի և 0/0 95 ոսկի: Արդ հիմա խեղճ ժողովուրդը, որոյ բոլոր դրամագլուխը մէթալիկ է, ինչ ընէ. մինչ առաջ 120 դահեկան մէթալիկը մէկ ոսկի օսմանեան կընէր, այսօր 240 դահեկանը այդչափ կարժէ, այնպէս որ փոքրիկ դրամագլուխ ունեցողները. խեղճ գիւղացիները, հայ բեռնակիրները, արհեստաւորները ամենքն ալ մէկ օրուան մէջ իրենց ունեցածին կէսը կը կորնչցնեն. արդէն ունեցածնին դրամախաւղով կորուստ էին, այժմ ունեցածն ալ մէթալիկի պատճառաւ կը կորնչցնեն—թէպէտ և ժողովուրդի ամեն դասը կը հարուածի, բայց գլխաւորապար հայերն են. Հայաստանի հարստահարութեանց ամենէն գլխաւորը կը համարենք մեք դայն: Թիւրքիոյ մէջ միայն մէկ թերթ մը համարձակեցաւ բողոքել կառավարութեան դէմ, այդ ալ հայ թերթ մ'էր, Լրագիր, որոյ համար երբէք համակրութիւն չենք ունեցած ազգային խնդրոց պատճառաւ, բայց պէտք է խոստովանինք, որ այս պարագային մէջ արիաբար չարժեցաւ, պաշտպանեց ինչ որ իր պարտքն էր պաշտպանել և Կ. Պօլսոյ հայ մամոյ պատիւ բերաւ: Լրագիր հասառօտ, բայց ազդու և կծու յօդուածով մը ըսաւ թէ կառավարութեան ըրածը խայտառակութիւն է, թէ մանկութիւնը ուրիշ կերպ չը կընար լինել: Կակնարկէ թէ ժողովուրդը այն դրամը, որ միայն տէրութեան կնիքն վրան լինելուն համար ընդուներ է, հայհոյելով աղբանոց պիտի նետէ իրր անարժէք ինչ. գէշ տեսակ դրամներն պիտի վերցուին եղեր, կրսէ Լրագիր, լաւը փոխարէնը հատուցանելով կը վերցուին, պատուաւոր կերպիւ վերցուցած ըլլալու համար, և ոչ թէ, դնա այդ ձեռքի մէթալիկդ ինչ կընես ըրէ, ես չեմ առներ այլ ևս ըսելով: Ասի դործ չէ, բարենորոգում չէ, այլ պարզապէս խայտառակութիւն է: Երբ այս յօդուածը հրատարակուեցաւ անմիջապէս Բ. Դուռը նոյն օրն այդ հայ թերթը կը ջնջէ, ազի կը դնէ այդպիսի թերթի մը գոյութիւնը ներելի չէ—Լրագրի խմբագրութիւնը ալելի կծու յօդուածով մը կը խայտառակէ կառավարութիւնը և կը քաշէ հրապարակէն: Այսպէս ահա միևնոյնաւոր ժողովուրդ մը դրամական մահացու հարուածներ կընդունի, ոչխարի պէս կը լռէ և միայն հայ թերթ մը կը գտնուի որ ձայն կը բարձրացնէ և կը գոհաբ: Հայկակ

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՍԵՓԱԿԱՆ ԹՂԹԱԿՑԻՑ

ԱՍՏՐԱԽԱՆ, 12 մարտի: Փոխագրված է ձեր անունով պետական բանկի Թիֆլիսի բաժնի միջնորդութեամբ 1100 րուբլ յօդուած Թիւրքիայի Հայ սովատանջների: Ցոյս ունենք որ առանց յապաղելու կուղարկէք ուր հարկն է: Նաւերտաւնների ցուցակը ձեզ փոստով է ուղարկված:

Խմբագիր—Հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐՇԱՐՈՒՆԻ

Fonds A.R.A.M

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՆԵՐԿԱՅ 1880 ԹԻՒՄ ԿԸ ՏՊԱԳՐՒԻ

„ԿԱՅԾԵՐ“

ՎԷՊ ՏԱՃԿԱՍՏԱՆԻ ՀԱՅՈՑ ԿԵՍԱՐԻՈՅ

Հեգինակութիւն ԲՋՓՓԻ

Վէպը բաղկացած կը լինի երկու առանձին հատորներից իւրաքանչիւրը կը բովանդակէ մօտաւորապէս 400 *տպագրված երեսներ: Ամեն մէկ հատորի գինն է* 1 *ր.* 50 *կ., իսկ միասին* 3 *ր.: Մէկ հատորի համար առանձին ստորագրութիւն չէ ընդունվում:*

Ստորագրվել կարելի է ԳԱԶԵՏԱՐԱՆՈՒՄ *այն պարոնների մօտ, որոնք բարեհաճել են բաժանորդներ հաւաքել «Կայծերի» տպագրութեան համար, իսկ* ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ *պէտք է դիմել «Մշակի» խմբագրատանը Յ. ՄԻՆԼԻՔ-ՅԱԿՈՒԲԵՆՑԻՆ:*

Մամուլի տակից դուրս եկաւ դօկտոր Բօկի «Ուսումն առողջապահութեան» դրքոյկի հայերէն թարգմանութիւնը: Դրքի պահեստը գտնվում է Զաքարիա Գրիգորեանցի Կովկասեան Գրավաճառանոցում: Գինն է 35 կոպ.

Մամուլի տակից դուրս եկաւ և ծախվում է Կենտրօնական գրավաճառանոցում մի դրքոյկ՝ պ. Ա. Քիշմիշեանցի—«ԳԻՕՇՕ» և ԿԱԱԿԻ ՇՈՒՐՋԸ» վէպերով: Դրքոյկի գինն է՝ երեսուն կօպ.: Բոլոր արդիւնքը յատկացրած է յօգուտ Վ. ԱՆՆԱՑ ՍՈՎԵԼՈՑ:

3—4

Մամուլի տակից դուրս եկաւ և ծախվում է Կենտրօնական գրավաճառանոցում մի դրքոյկ՝ պ. Ա. Քիշմիշեանցի—«ԳԻՕՇՕ» և ԿԱԱԿԻ ՇՈՒՐՋԸ» վէպերով: Դրքոյկի գինն է՝ երեսուն կօպ.: Բոլոր արդիւնքը յատկացրած է յօգուտ Վ. ԱՆՆԱՑ ՍՈՎԵԼՈՑ:

3—4

Въ Кавказскомъ Обществѣ Сельскаго Хозяйства въ Тифлисѣ имѣется для продажи **яйчки** шелковичныхъ червей французской породы, воспитанныя Барономъ Бахомъ, въ окрестностяхъ Тифлиса, по 35 коп. за золотникъ.

Иногородныя обращаются съ требованіями въ Общество съ препровожденіемъ слѣдуемыхъ денегъ, почтовыя расходы на счетъ Общества.

3—3

Օրերումս գուբս եկան մամուլի տակից և վաճառվում են Օ. Պրիգորեանցի Կովկասեան գրավաճառանոցում:

1. *Ընդհանուր—քերթուածք և թարգմանութիւնք. Տփխիս* 1880 *թ. գինն է* 1 *ր.* 25 *կ.:*

2. *Դօկտօր Բօկ—Ուսումն առողջապահութեան Տփ., 80 թ. —* 35 *կ.:*

3. *Գրէյգուն—Տաւիղ յիսնակի Տփ. 80 թ. —* 30 *կ.:*

4. *Պուկանեանց—ընդհանուր պատմութիւն հայոց գպրոցների համար, հ. ա. Տփ. 80 թ. —* 80 *կ.:*

5. *Դամառ-Բաթիպա—մանկական երգեր 80 թ. անկազմ —* 15 *կ.:*

6. *Ենգնը կազմած —* 25 *կ.:*

7. *Միլվօ Փէլիքսի Հռոմիներային փրանկիսկէ (Ֆրանչէսկա դա Ռիմինի). Դանտէի Ֆրանչէսկան, Լէօպարդիի առ Իտալիան. Տրտնջայ ծերը: Ը. Մ. Ն. Պ. Տփ. 80 թ. գինն է — 70 կ.:*

1—10

13-ը Լէյբ-Գրենադերեան Նորին Մեծութեան ԳՈՒՆԴԸ խնդրում է ցանկացող անձանց կազմել այդ գունդին մասի և զանազան պաշարեղէնների հայցնելը, դիմել գունդին ՄԱՆԴԱԼԻՍ: Աճուրդը կը սկսվի ներկայ ապրիլի 1-ին և կը շարունակվի մինչև *ապրիլի* 15-ը:

4—4 (2)

ԲԺՇԿԱՆՈՑ

ՀԻՒԱՆԴՆԵՐԻ ԸՆԴՈՒՆՆԱԼՈՒԹԻՒՆԸ ԱՌԱՒՏԱՆ 9-ԻՑ ՄԻՆՉԵՒ 1 ԺԱՄԸ:

Երկուշաբթի. Գավրօնսկի կանանց հիւանդ. Օրալեվիչ ներքին հ., Թօախնեանց կանանց և երեխաների հ., Քուչաբեանց խորուրդիական և աչքերի հ., Շահմրօսկի վիներական և կաշու հ., Բաբայեան ջղային և ներքին հ.:

Երեքշաբթի. Մինկեվիչ խորուրդեական հ., Վզօրօվ վիներական և բողազի հ., Իէյխ աչքի հ., Թախուատով մանկաբարձական, կանանց և երեխաների հ., Կրասնօգլեազով, Լիսիցեվ և Վերմիշեվ ներքին հ.:

Չորեքշաբթի. Լիսիցեվ և Ռուդօվսկի ներքին հ., Շահէյմրօսկի վիներական և կաշու հ., Ասատուրօվ կանանց հիւանդութիւններ:

Հինգշաբթի. Վզօրօվ վիներական և բողազի հ., Թօախնեանց կանանց և երեխաների հ., Լիսիցեվ և Վերմիշեվ ներքին հ., Քուչաբեանց խորուրդիական և աչքերի հ., Շահմրօսկի վիներական և կաշու հ., Բաբայեան ջղային և ներքին հ.:

Ուրբաթ. Գավրօնսկի կանանց հ., Մինկեվիչ խորուրդիական հ., Կրասնօգլեազով և Լիսիցեվ ներքին հ., Բախուատով մանկաբարձական, կանանց և երեխաների հ., Շահէյմրօսկի և Ասատուրօվ վիներական և կաշու հ., Վզօրօվ ջղային և ներքին հ.:

Շաբաթ. Լիսիցեվ և Վերմիշեվ ներքին հ., Բաբօվ կուրծքի հ., Եանկօվսկի վիներական և կաշու հ.:

Բացի այդ բժիշկ Վզօրօվ բժշկանոցի մէջ ընդունում է անվարձ աղքատ հիւանդներին ամենայն օր երեկոյեան 4—6 ժամը:

Բժիշկ Բաբաեվ չորեքշաբթի օրերը առաւօտեան 9-ից մինչև 11 ժամը ընդունում է իր տանը բժշկանոցի հիւանդներին էլէկտրիական բժշկութեան և ներքին հ. համար: Բնակարանը գտնվում է Սերգիևսկայա փողոցի վրա, Բարանդուրովի տանը:

Առաւիւաբոյժ Օրբելեան ազքատ հիւանդներին բժշկանոցի տոմսակով ընդունում է ամենայն օր, ամենայն ժամանակ:

Բացի կիրակի օրերից ամենայն օր առաւօտեան 9—11 ժամը բժշկանոցում լինում է մանկաբարձ կին հիւանդ կանանց ընդունելու համար:

Բժշկանոցի դերեկտօր Լիսիցեվ:

ОТЪ РАСПОРЯДИТЕЛЬНАГО КОМИТЕТА

Тифлисскаго Благотворительнаго ОБЩЕСТВА

Объявляется, что копѣечный сборъ будутъ производить въ текущемъ великомъ посту по городскимъ участкамъ: въ 1-мъ А. Е. Фролова, во 2-мъ княгиня Е. А. Гагарина и А. И. Руманская, въ 3-мъ О. А. Томичъ и Е. Н. Иванова. въ 4-мъ В. Я. Опочинина (участокъ бывшій княгини С. Я. Святополкъ-Мирской), въ 5-мъ княгиня М. Г. Меликова, въ 6 и 8-мъ княгиня В. Г. Баратова, въ 7-мъ С. П. Красноглядова и О Н. Чукмасова, въ 6-мъ княгиня О. Д. Барятинская, въ 10-мъ Фон-деръ-Нонне.

Дамы, принявшія на себя трудъ копѣечнаго сбора, будутъ ходить въ сопровожденіи околодочныхъ надзирателей.

На кружкахъ имѣются печатныя надписи на русскомъ, грузинскомъ и армянскомъ языкахъ. (131) 2—2.

Վաճառվում է նոր հրատարակված «Ցիանոգէն Տաւիղ» Ֆրէյդունի դրքոյկը պ. Զ. Գրիգորեանցի և Կենտրօնական գրավաճառանոցներում: Գրքոյկի Գինն է 30 *կ., դուրսից յանկացողները կարող են ուղղակի դիմել Պ. Յովհաննէս Սուզանաճեանցին հետևեալ հասցէով.* Тифлисъ. Ивану Артемьевичу Сузанаджіанъ. на Петхайнской ул. собственый домъ № 13.

---

1. *Երգեհոնահար քահանայ—Մանկական երգարան, երգեր և պար-երգեր ընդունված է Ներսիսեան և Գայանեան դպրոցներում. գինն է . . — ր.* 20 *կ.*
2. *Մեծատուն հայց—Երգարան աղջկանց և աշակերտուհեաց Հայկական ուսումնարանաց . . . . . 1 ր. — կ.*
3. *Բժիշկ Բ. Նաւասարդեանց: Դիմաերիա բոզոզացաւ . . — ր.* 25 *կ.*
4. *Բժիշկ. Գ. Տէր-Գրիգորեանց—Վարակիչ հիւանդութիւններ.*

(Ցաղիկ, կարմրուկ, ակարլատին, բծաւոր տիֆ, անդրադարձ տենդ, դիֆտերիտ, ընդհատ տենդ, խօլերայ, դեղին տենդ, որովայնատիֆ և ժանտախտ:)

Սոցա յատկութիւններն, ծագման և տարածման եղանակներն և նախազգուշական միջոցներ:

Վաճառվում են Զ. Գրիգորեանցի Կովկասեան գրավաճառանոցումն:

8—8

Փետրվարի 12-*ից* ԲԱՑՎԵՑ *իշխան* ՍՈՒՄԲԱՏՕՎԻ *տանը* ԿՕՆԴԻՏԷՐԻ *և* ՀԱՑԱՐԱՐԻ (пекарня) *մագազին «*ВАРШАВСКАЯ ПЕКАРНЯ*» վերնագրովը, որտեղ կը վաճառվին զանազան տեսակ խմորեղէններ, նոյնպէս կը վաճառվին զանազան տեսակ կօնֆէտներ արժան գնով. թէ փոքր և թէ մեծ քանակութեամբ ցանկացողները կարող են առանալ ԻՒ ԳՈՐԾԱՐԱՆԻՑ: Օտար քաղաքացիք կարող են դիմել հետեւեալ հասցէով.* СОЛОЛАКИ, ВЪ ВАРШАВСКОЙ ПЕКАРНИ Мартиросу Ахназарову. *Գաւուէրները կը կատարվին ամենայն ճշդութեամբ, գնողներին մեծ զիջումն անելով և փոստի ծախսը մեզ վրա առնելով: Կոնֆէկտների գինը ֆունտը* 40 *կոպէկից մինչև* 1 *ր.:*

Въ ВОСКРЕСЕНЬЕ, 16-го марта въ театрѣ АРЦРУНИ, извѣстный магикъ К О З Л О В Ъ, дастъ большое представленіе въ пользу голодающихъ армянъ ВАНСКОЙ области. Билеты можно получать въ кассѣ театра Арцруни и въ редакціи газеты «Мшакъ.»

2—3

Դուրս եկաւ մամուլի տակից և ԾԱԽՎՈՒՄ Է ԹԷ ԿԵՆՏՐՕՆԱԿԱՆ և ԹԷ Զ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆԻ գրավաճառանոցներում և պ. Ծառուբեանի խանութում «ՔԵՐԹՈՒԱԾՔ և ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹԻՒՆՔ, պ. Ն. ԱԴԱՄԵԱՆԻ, հրատարակութիւն Ս. Արծրունւոյ: Գիրքը բաղկացած է 243 ԵՐԵՍՆԵՐԻՑ: *Գինն է* 1 *ր.* 25 *կ.:*

3—5

Ընտանեկան քարվանսարան այրվելուց յետո, նորից բացված է իւտակ մոմի առևտուր Աիծնեան փողոցում Ս. Ծրծրունու քարվանսարայում № 14. իւրաքանչիւր շաբաթ ստացվում է նոր շինուած իւտակ մոմեր իմ սեփական գործից և որոնք վաճառվում են էժան գներով. խնդրում գնողներին չը թողնել իրենց այցելութիւնները:

Յովհաննէս Կոթեան

4—4

Տպագրութեան համար պատրաստ են. «Դօն Կարլոս» (հետաքննութիւն Շլմարատութեան) Պրէսկօտի, «Արքայի Լինելն սորուհներին ազատող Վիլհելմ Հօֆմանի, և Մօլիէրի «Ամուսնացողներին խրատ» հայ թարգմանութիւնները:

Թարգմանվումեն Մօլիէրի հետ «Տարտիւֆ կամ Կեղծաւորը» և «Կեղծ հիւանդը» կատակերգութիւնները:

ԹԻՖԼԻՍԻ ՔԱՂԱՔԱՑԻՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ *յայտնում է, որ* ԻՒՍՍԱՑ ԲԱՋԱՐԻ *և* ՀԱՒԼԱԲԱՐԻ ՀՐԱՊԱՐԱԿԻ *վրա կառուցված են* ԱՌԻՏՊԱԿԱՆ ՇԻՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ *վարձով տալու համար. առաջ բազարի վրա* 18 *համարներ և Հաւլաբարի հրապարակի վրա* 40: *Ցիշեալ շինութիւնները* ՎԱՐՉՈՒՆ *վերցնել ցանկացողները կարող են քաղաքային վարչութիւնը, որի ԳՐԱՍԵՆԱԿՈՒՄ ամենայն օր, բացի սուն օրերից, առաւօտեան* 10 *մինչև* 2 *ժամը երեկոյեան վարձի պայմանները կը յայտնվին:*

3—3

Дозволено Цензурою 14 Марта 1880 г. Тифлисъ. Տպարան Ա. Ա. Միխելսոնի

Типографія А. А. Михельсона

Fonds A.R.A.M

№ 44 Մարտի 18 (30) 1880 Մարտի 18 (30) № 44

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 ռուբլի կէս տարվանը 6 ռուբլի
Առանձին համարները 5 կոպէկով։

Ինքնին ազատ գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ։

Նամակագրական գիմում են ուղղակի
Тифлисъ. Редакція „Мшакъ“

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի և ամէն օրերից)

Բաժանորդագրութիւն ընդունվում է ամէն ժամանակ։

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր տողին 2 կոպէկ։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Մեր առաջարկութիւնը։—Ներքին տեսութիւն։ Սովելոց խնամով մանաւանդ ընջարեւականը։ Նամակ Ալէքսանդրապոլից։ Նամակ Ղարսից։ Նամակ Նոր-Բայազէտից։ Ներքին լուրեր։—Արտաքին տեսութիւն։ Գարնանային «Morning Post» լրագրի յօդուածը։—«Մշակի» հեռագիրները։—Յայտարարութիւններ։—Բանաստեղծական խնդիրը։

ՄԵՐ ԱՌԱՋԱՐԿՈՒԹԻՒՆԸ

Վանի սովը, իրև սով, դեռ նոր է սկսում։ Ընդհակառակն մենք մեր ջանքը բազմապատկենք, մինչև այժմ մեր արածը թեթև բան էր։

Ընդ պատճառով մենք համարձակվում ենք առաջարկել հետեւեալը։

Բացի Կ. Պոլսի մէջ հիմնված սովելոց համար կոմիտէից, կազմել և մի նորը Թիֆլիսում։

Ուղղակի յարաբերութիւն բանալ Վանի հետ։

Մի գործակատար ուղարկել Վան։

Վանի մէջ օժանդակ կոմիտէտ հիմնել։

Որտեղից սահմանից, ուր որ փոստը վերջանում է, օրինակ Իգդիրից, մինչև Վան, երկու կամ երեք հատ սուրհանդակ (нарочный) ունենալ, որոնք շարունակ տեղեկութիւն տանեն և բերեն։

Որտեղանի բոլոր հայարնակ տեղերում Թիֆլիսի կոմիտէտի ճիւղեր ունենալ, որոնց նախագահները կը լինեն այն անձինք, որոնք մինչև այժմ գտանելում «Մշակի» կամ ուրիշ լրագիրների միջոցով ցոյց տուին որ իրանք ամենալաւ աշխատողներն են։

Նագու փոքրիկ քաղաքը մեզնակ մինչև այժմ մօտ 7000 րուբլ նուիրեց, իսկ Թիֆլիսը իրև հարստութեան կենտրոն, համեմատարար դեռ չէ շարժվել։ Ընտեղից ուղարկված ամենամեծ գումարները Թիֆլիսից չեն, այլ բոլորն էլ աննշան տեղերից են։ Ընտեղի աղբիւրները պիտի բացվեն։

Դիմել վաճառականներին, որպէս զի հին կտորներ, չը ծախված մահուդեղէններ, ֆլանել և այլ բրդեղէն և բամբակեղէն կերպասներ նուիրեն։

Տներից և ընտանիքներից հին կամ կիսամաշ շորերը հաւաքուստր է ժողովել, որովհետև Վանի մէջ սովի հետ կայ ապրուստի և մերկութիւն։

Կանանց կոմիտէտ կազմել, ձերմակեղէններ պատրաստելու և կարելու համար։

Թիֆլիսում պէտք է ամէն տեսակ, օրէնքով թոյլ տուած միջոցներով, նուէրներ ժողովել, գումարներ կազմել, հանգանակութիւն անել տուփերով (кружечный сборъ)։

Վանի գործակատարը հաւատարիմ և գործունեայ մարդ լինելով, պէտք է իր օգնողները գտնէ և Խարբերդից, Խաղէշից, Ալաշկերտից կամ ուրիշ տեղերից հաց բերել տայ։

Ալաշկերտի և Նայադէտի մէջ կոմիտէտը պէտք է իր օգնականներն ունենայ։

Կոմիտէտը նոյն չափով պէտք է ուշադրութիւն դարձնէ բազմաձորի և դիւդերի բնակիչների վրա, պէտք է աշխատի, որքան հնար է իրան, խորութիւն չը դնել ոչ թէ միայն այլ և այլ դատանութիւններին պատկանող հայերի մէջ, բայց և տալի անգութ հարուածների տակ նոյն չափով տանջվող այլ և այլ ցեղերին պատկանող Վասպուրականի բոլոր բնակիչների մէջ, որով առաջին քայլ արած կը լինի բարոյական կապ և համերաշխութիւն վերականգնեցնել Հայաստանի բոլոր բնակիչների մէջ։

Ա. Ամրեանեանց

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՍՈՎԵԼՅԱՑ ԽՆԱՄՈՂ Կ. ՊՈԼՍԻ ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ՄԱՆԱՒԱԳՐՈՎԻ ՇՐՋԱՐԵՐԱԿԱՆԸ

Շտապում ենք տալ մեր լրագրի էջերում «Սովելոց խնամող Կ. Պոլսի կենտրոնական մանաւագրովի հետեւեալ շրջաբերականը։

Վերակացուն է Ձեր առաքինի ազգասիրութեան, մարդասէր սով մի և ժամուս անհետքին կը տանջվի գրնազատաս մեր գաղութը։

ԽԵՆԹԸ

ԱՐԿԱԾՆԵՐ ՎԵՐՋԻՆ ՌՈՒՍ-ԹՈՒՐՔԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻՑ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ

—

ԺԱ։

Ներսէսի խաչօր օդայի մէջ արդէն պատրաստ էր ճաշի սեղանը։ Տանուտէրը և Թօմաս էֆէնդին սպասում էին վարդանին։ Ախտիկ նստած էին և կապալառուի երկու զաւիթիները, որ կառավարութիւնից տուած էին նրան,—երկու անղամներ, որ ծառայում էին էֆէնդու առնի տեսակ չարագործութիւնների մէջ։ Բացի դրանցից օդայի մէջ ոչ ոք չը կար, որովհետև խաչօի որդիները երբէք չէին համարձակվի սեղանակից լինել, երբ ճաշի էին նստած այնպիսի պատուաւոր անձինք։

—Հիմայ կը գայ, այնքան կը հաչի, որ հացները հատամ կանէ, ասաց էֆէնդին, խօսելով վարդանի վրա։

—Նա թէև երբեմն կծու հանաքներ է անում, բայց խիստ բարի սիրտ ունի, նկատեց տանուտէրը։

—Այդ ես էլ գիտեմ, տանուտէր, որ նրա սիրտը չար չէ, բայց բնութեամբ օձի թոյն ունի։ Առնի մարդու հետ չէ կարելի հանաքներ անել։ Ես որ հազում եմ, մարդիկ դղրում են ինձանից։ Պէտք է գիտենալ, թէ ով է Թօմաս էֆէնդին։ Դու իմ տեսնած սուլթանի ֆիրմանը, բայց ես քեզ մի ուրիշ բան կասեմ. Արզրումի վալին ինձ միշտ իր ծնկի մօտ էր նստացնում, տես, եթէ չես հաւատում, գրանցից հարցրու, նա ցոյց տուեց երկու գավիթիների վրա։

Ախտիկից վկայ ուզելին, իր պոչը ցոյց տուեց։ Այդ երկու խաբեբաները պատրաստ և երդուելու վկաներ էին էֆէնդու առնի մի սատանութիւնների համար։

—Մինչ ես չեմ հաւատում, պատասխանեց տանուտէրը։

Թօմաս էֆէնդին զայրացած էր վարդանի դէմ ոչ միայն նրա համար, որ երեսասարի առաւօտեան խօսքերը վիրաւորեցին նրան, այլ ամէն անգամ, երբ նա պատահում էր կապալառուին, սովորութիւն ունէր նրան խայտառակել։

—Ես, ասաց կապալառուն, եթէ ուզենամ մի բօզէում աշխարհը տակնուվրայ կանեմ, և այդ անպիտանին ցոյց կը տամ, թէ ով է Թօմաս էֆէնդին։

—Ջահիլ է, խօսեց բարեսիրտ Ծերունին,— ջահիլի խօսքը կշեռքի մէջ չէն դնում։ Բայց ես զարմանալ կաւեմ ձեզ, որ նա այնքան վատ տղայ չէ, որքան դուք կարծում էք։

Այդ միջոցին ներս մտաւ վարդանը, բոլորովին գունաթափ, մաղոյլ և լուռ։ Թօմաս էֆէնդին, որ մի բօսէ առաջ այնպէս բարկացած խօսում էր նրա դէմ, ինչպէս տեսաք են՝ սպսէը քաշեց, և իր յատուկ չոզրօրթութեամբ ասաց նրան։

—Օրհնած, որքան սպասել տուեցիր ինձ, դու գիտես, որ առանց քեզ մի պատառ հաց անգամ Թօմաս էֆէնդին բերանը չի դնի։

—Ես գիտեմ...պատասխանեց երիտասարդը, և առանց նրա վրա նայելու, դնաց իր տեղը նստեց։

Ճաշի ամբողջ ժամանակը վարդանը նոյնպէս շատ քիչ խօսեց, խիստ տխուր էր, և կարելի էր մտածել, թէ կամ հիւանդ է և կամ մի տեղը ցաւում է։ Այդ մշտածիծաղ բնաւորութիւնը այժմ մոռացվել և թղպել էր ամպամած երկնքի նման։ Սէրը, որ չատերի մէջ ուրախութիւն և բաւականութիւն է ծնեցնում, որ չատերին խելքից հանում է, որ չատերի սիրտը լեցնում է մի արքայան գոհացմանքով, և քաղցրացնում է նրանց կեանքի պատնէշները,—սէրը տխրեցրել էր այդ մարդուն։ Նա սեղանի մօտ չատ փոքր կերաւ, բայց չափազանց խմեց, կարծես թէ, գինու բաժակներով աչխատում էր հանգցնել իր սրտի կրակը։

Թօմաս էֆէնդին, իր սովորութեան համեմատ, չատախօսում էր։ Ինչեր ասաւ, չէր պատմում նա իր կեանքից և իր անցեալից։ Եւ նրա բոլոր խօսակցութիւնների մէջ երեում էր, որ Թօմաս էֆէնդին մի նշանաւոր մարդ է։ Ներսէս պատրիարքը նրան միշտ աորդիս էր կոչում. Խրիմեանին չէր հաւանում, որովհետև նա չատ հասարակ մարդ է և իրան թոյլ է տալիս մչեցի և վանեցի հասարների հետ ամպլաճաճիներ անել. Նուբար փաշան իր նամակների մէջ նրան միշտ գրում է եաղնիս բարեկամս։ Թէ Բասֆորի ափերի վրա նա մի պալատ ունի, որ անպիտանները վարձով է տուած. թէ Լիւսաւդէմի տաճարին նրա պատկերը ընծայել են մի մեծ գումար, որի համար ամէն որ Ս. Յակորայ վանքում պատարագ են մատուցանում իրանց ազգատոհմի համար. թէ իր և Օտեանի մէջ տարաձայնութիւն լինելու, պատճառն այն էր, որ նա իր աղջիկը ուզում էր տալ, բայց իրը չուզեց առնել և այլն և այլն.—հպարտամէկ այս տեսակ առակներ էր պատմում նա, բայց վարդանը համարեա չէր լսում, իսկ միամիտ տանուտէրը հետաքրքրութեամբ լսում էր և պարտաւորվում էր ամէն բանում ընտրեալ կը լինի իմ Լալան, մտածում էր նա, երբ մի այսպիսի մարդու կինը կը դառնայ, որը Օտեանի աղջիկը չէ առել, որը Բասֆորի ափերի մօտ պալատ ունի։

Յետոյ նա սկսեց խօսել պօլիտիկայից։ Այդ այն քաղաքական յուզմունքների ժամանակն էր, որ Բալկանեան թերակղզու վրա պատճառում էր Եւրոպիոյ աչխատում էր իր արիւնով ազատութիւն ձեռք բերել։ Կ. Պոլսում կօնֆէրէնցիայ էր կազմվել նրանց վիճակը անօրինելու համար, և Միթհադը, այդ երեելի դիպլօմատիկական ձեռնածուն, հրատարակել էր սամանլուների առնմանութիւնը։ Թօմաս էֆէնդին էլ, փիլսիսան օդայի մէջ նստած, վճռում էր հայոց ազգի ապագան։

Թօմասով ազատների ներկայութիւնից վրա, որ նրանք համարձակվեցան ապստամբվել մի զօրեղ ազգի դէմ, որպէս Թուրքն էր, Թօմաս էֆէնդին սկսեց ատելի յարձակվել հայերի վրա, յայտնելով, թէ հայերի մէջ էլ գտնվում են այնպիսի ներկայութիւններ, որոնք Թուրքի լուծը ծանր են համարում և քաղաքական ապստամբութեան, ինքնավարութեան վրա են մտածում։ Նա յայտնեց, թէ առանց Թուրքերի հայերը մի կորած ժողովուրդ են, թէ հայերը իրանք իրանց կառավարել չեն կարող։

Այդ ժամանակ միայն վարդանը չը կարողացաւ համբերել։ Նա ասաց.

—Ձեզ նմանները, որ ծծում էք հայի արիւնը Թուրքի կառավարութեան անկարգութիւնների չը նորհիւ,—ձեզ նման մուլթէզիմներին, կոստանդնուպոլսի, ի հարկէ, միշտ օգտակար է Թուրքը և նրա անարդար ու անիրաւ իշխանութիւնը։ Դուք ջրի պղտորութեան մէջ ձուկ բռնողներ էք. պարզութիւնը առնել է ձեզ։ Դուք խաւար էք սիրում, որովհետև գողերը առում են լոյսը։

—Պարո՛ն, ձայն առեց կապալառուն, մտածիր, որ քեզ մօտ երկու զափթիաներ են նստած։

—Այդ զափթիաներով դու վախեցրու այն խեղճ և ազգասիրի գիւղացիներին, որոնք այն առաջին օրից են հաւատում են, որ դու Բասֆորի ափերի վրա պալատներ ունես, թէ դու Օտեանի աղջիկը չառնիր, կամ ս. Յակորայ տաճարում ամէն օր քո հոգու համար պատարագ են մատուցանում...։ Անէծք, միայն անէծքն արժանի են ձեզպիսիները... Դուք էք հայի առնը, քանդողները, սկսեալ պիւզական չնչին մուլթէզիմից, որի ներկայացուցիչն են դու, մինչև Բարձր Դրան այն խաչոր ամիրաները, որոնք իրանց չահերի համար իրանց ազգի չահերը վաճառում են....

Fonds A.R.A.M

Fonds A.R.A.M

(Վիճակախաղ մը)

—Ա՛ն, ասոր ալ ինչ կ՚ըսես, որ ինձի ամուսնանալ կուտայ, ինչպես որ ես ուզեմ, ու ես ալ ուզեցի Ազնիվ Ալեքսանդրի մը հետ ամուսնանալ, որ ինձի կ՚ըսեն թէ ամենահարուստն է Պոլսոյ մէջ, ու ես ալ ուզեցի որ ինձի ըսեն թէ տիկին Ազնիվ Ալեքսանդրի մը հետ ամուսնացայ,

բային թատրոնում, հայոց ներկայացման ժամանակ չատ քիչ ժողովուրդ կար։ Ասում են որ գիշերվայ արդիւնքը ընդամենը 80 րուբլ էր։ Ուրեմն լաւ են գնում կոմիսէսի գործերը՝ վճարել պալմին 200 րուբլ, իսկ առանձ միայն 80 րուբլ.... Աղամանցի բացակայութիւնը զգալի է դառնում։

—

Մարտի 20-ին, հինգշաբթի օր, Թիֆլիսի հայոց դերասանական խումբը կը ներկայացնի պ. Տէր-Դաւթեանցի յունեֆիսին «Հոգեվարքութիւն, կամ կախարդված պրինց» կատակերգութիւն-վոդեվիլը և «Օնկան Պնտրովիչ Դժոխքում»։

—

Պարսկաստանի ՍԱԼՄԱՍԻՍ գաւառից գրում են որ այնտեղի հայի խանգութիւնը սովի կերպարանք է առացել. տեղային ժողովուրդը մեծ նեղութեան մէջ է։ Առաւելապէս տանջվում են Ցանկաստանի Հաղբակ գաւառից Սալմաստ գաղթած սովալլուկ հայերը, որոնք միանգամայն մնացել են անխնամ. Թավրիզի առաջնորդ Փրկիչ եպիսկոպոսի հաւատքած և նրանց համար ուղարկված 300 րուբլին աւելի քան 1,500 հոգու վրա բաժանված է։ Դա մի կաթիլ ջուր է ծարաւից այրվողի համար։

—

«Մեզու Հայաստանից» լրագրում կարդում ենք. «Նոր նուաճված գաւառներից պատմում են, որ բարձր կառավարութեան հրամանով Բասէովից 50,000 պուդ ալիւր բեռնաւորված է դէպի Վան, յօգնութիւն այնտեղի սովատանջ հայերին»։

—

ԲԱԴՈՒԻՑ մեզ գրում են, որ տեղային ընտանիքների մէջ մի վատ սովորութիւն է մտել, որ աղիկները, փոխանակ հայ աղախիններ պահելու, վարձում են օտարուհիներ վ.օլգեան գաւառներից։ Եւ այդ չատ վնասում է երևիանցիներին, իրանց մայրենի լեզուի մէջ սկսեալ մանկութիւնից վարժվելու։

—

Մեզ գրում են գանազան տեղերից, թէ չատ պարոններ չեն ցանկանում մանակցել թիւրքաց Հայաստանի սովատանջների նպաստութիւններին, այն պատճառով միայն, որ նշանաւոր գումարներ տալու կարողութիւն չունեն, իսկ փոքր գումարով չեն ցանկանում, որ իրանց անունը յայտնվի։ Այսպիսիներին խորհուրդ կը տայինք հետևել մեզ փառասիրութիւնից և կամ ամենևին անուն չը յայտնել, և կամ մի քանի հոգի միասին հաւաքեն մի գումար և ընդհանուր անունով յանձնեն խմբագրութիւններին։

—

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐԱՊՕԼԻՑ մեզ հաղորդում են, որ փետրվարի 28-ին հանդիսաւոր կերպով կատարվել է վարդանանց նահատակների յիշատակը։ Միւս օրը թատրոնասէրների խումբը կլուբի դահլիճում ներկայացրել է, բարեգործական նպատակով «Սամէլ» պատմական ողբերգութիւնը նշանաւոր փոփոխութիւններով։ Պիէսայի մէջ մացրել են և կանանց դերեր, որոնք առաջ չը կային։ Լաւի տարածից ներկայացրել են նոյնպէս «Ոչ ոքի իմ վեչէր» վոդեվիլը։

—

ՍԱՆԱՀՆԻՑ մեզ հաղորդում են, որ թէ տեղային և թէ մերձակայ գիւղերի դպրոցները խիստ անկարգ դրութեան մէջ են, և հրատիրում են թեմական տեսչի ուշադրութիւնը։

—

Մեզ գրում են ԵՐԵՒԱՆԻՑ, որ թեմական դպրոցների ուսուցիչները վճռել են իրանց ստացած ռոճիկների իւրաքանչիւր րուբլուց մի կօպէկ նուիրել յօգուտ Վանի սովատանջների, և այսպէսով կազմվել է 90 րուբլ։ Բացի դրանից, սովատանջների անունով նուիրատուութիւններ են հաւաքում, որի գումարը հասել է 1000 րուբլու և պիտի շարունակվի։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՊԱՐԻԿԱՍՏԱՆ

—

Պարսկաստանի Ուրմի քաղաքից մեզ գրում են հետևեալը։

Պարսից կառավարութիւնը սկսել է հաստատել Ուրմիի գաւառի հայ և ասորի քրիստոնեաներից զինուորներ։ Այդ զինուորները պիտի կազմեն մի առանձին գօրարաժին, որ պիտի կոչվի հայոց գունդ։

Մի քանի տարի առաջ հաստատել էին արդէն յիշեալ գաւառի հայ և ասորի մանուկներից մի խումբ, որ Թէհրանում ներքին վարպետների կրթութեան տակ սովորելին զինուորական ևրաժշտութիւն, և դրանք գրանում էին քան մեծի մասին նորին մեծութեան շահի և նորին բարձրութեան թագաժառանգի դրանը։

Այժմ մեզ հաղորդում են որ քրիստոնեաներից նոր կազմած գօրարաժինը նոյն կազմակերպութիւնը կունենայ, ինչ որ էր հայերից և ասորիներից հաւաքված մի գունդ մօտաւորապէս 20 տարի առաջ, այսինքն գօրարաժնի բոլոր գօրապետները պիտի լինեն նոյնպէս քրիստոնեաներից։

—

«MORNING-POST» ԼՐԱԳՐԻ ՅՕԴՈՒԱԾԸ

—

Ա. Յովհաննու Մկրտիչ եպիսկոպոսին Անգլիա գնալ ելնելն առթիւ բաւական աղմուկ կը հանուի հին Բագրատունի Հայոց խնդրոյն վրա։ Գիտէք՝ այն է փետր. 7|19-ին տեղի ունեցած Մխիթինին երկիւ Թայմզին առնելով ծանուցինք։ Այսօր ալ Մօրնինկ Բօսթի լրագրոյ մի յօդուածը կը թարգմանենք, որ նոյն Մխիթինկը կը նկարագրէ ինչ ինչ մանրամասնութեամբ։ Թայմզ լրագիրն ալ վերջին թղթատարով առնված փետր. 24 թիւ թերթին մէջ կը ծանուցանէ թէ հետևեալ օրը (փետր. 13|25) «Անգլիոյ Արքեպիսկոպոսական պալատան մէջ ընդ նախագահութեամբ Փէնթերբրիի արքեպիսկոպոսին կարևոր Մխիթինկ մը տեղի պիտի ունենայ Մկրտիչ արքեպիսկոպոսէն տեղեկութիւն առնելու համար Բողոքականութեան այն շարժման վրա, որ այժմ Փոքր-Ասիոյ Հայկական եկեղեցին մէջ յառաջ կերթայ։ Թէ Անգլիացի և թէ Իրլանդացի մի քանի եպիսկոպոսունք, և հաւանականաբար Լորա Շաֆթէբըրիի յիշեալ Մխիթինկին ներկայ պիտի գտնվին։ Տարակոյս չը կայ որ այս իրիկուան Թղթատարով գալիք Անգլիական լրագրեք Թայմզի ծանուցած այս «կարևոր» Մխիթինկին ալ նկարագրութիւնը պիտի բերեն։

Ահաւասիկ Մօրնինկ Բօսթի յօդուածը։

«Երէկ, փետր. 19, Փոքր-Ասիոյ Հայկական եկեղեցւոյն բարեկարգութեան մասին Ա. Յովհաննու Մկրտիչ Հայ արքեպիսկոպոսէն տեղեկութիւն առանձնու համար Ագգային Քլիւպին մէջ Մխիթինկ մը տեղի ունեցաւ՝ հրաւիրանօք մասնաւորին և նախագահին. բազմաթիւ տիկնայք և պարոնայք ներկայ գտնուեցան։ Մաքսօնալտ գինպասիաք կը նախագահէր, և ի մէջ այլոց՝ Լոնտոնի արքեպիսկոպոսն և Բայէն եպիսկոպոսը ներկայ էին։ Ազօթքէ մը յետոյ Մխիթինկը բացուեցաւ և Մաքսօնալտ գինպասիան յառաջաբանական փոքր բանախօսութիւն մ'ընելով բաւ թէ «Մինչդեռ Անգլոյ ժողովուրդն անտարակոյս մեծ համակրութիւն պիտի զգայ Հայկական ցեղին վրա, որ Հրէից պէս աշխարհի ամեն կողմը ցրուեալ է. միւս կողմէն իւր համակրութիւնն աւելի մեծ պիտի լինի այնպիսի Քրիստոնեայ եկեղեցւոյ մը նկատմամբ, որ իւր սխալները մէկ կողմ թողլու նշաններ կը ցուցնէ։ Մկրտիչ արքեպիսկոպոսին սկսած շարժումը կը յուսացուի թէ Հայկական եկեղեցւոյն ընդարձակապէս բարեկարգութեան նախընթաց մէկ նշանն է։

«Թրիմթրէմ Կանոնիկոն յայնժամ խօսք առնելով բաւ թէ Պատ. արքեպիսկոպոսն անզգեական լինելուն կատարելապէս հմուտ չը լինելով, այսօր անոր կողմէն խօսելու գործն ինք առանձնաձ է։ Նախախօսը բացատրեց յայնժամ թէ Հայկական եկեղեցին համակրութեան մեծագոյն իրաւունք մ'ունէր իւր հայրենակցաց վրա, քան որում աշխարհի մէջ քրիստոնէական առաջին հասարակութիւնն եղած է, և թէ Կաստանդիանոս կայսրը Ս. Գրիգոր պատերն վրա խաչը դրոշմելէն 50 տարի առաջ Հայք քրիստոնեայ թագաւորութիւն մը կը կազմէին։ Պատմութեան էջերը կը վկայեն թէ Հռոմէական կայսրութիւնն որոշեալ յարգանք տածած էր Հայոց համար և թէ այդ երկու ազգաց մէջև առևտրական և քաղաքական որոշեալ յարաբերութիւնք տեղի ունեցած էին։ Հայաստանեայց եկեղեցին կատարեալ ժամանակ բաժնուած է միւս քրիստոնեայ եկեղեցիներէն, բայց 800 տարի առաջ թերևս աշխարհի ամենահարաւը եկեղեցին էր, և վարդապետութեամբ ու գործնականաւ յոյժ նման էր Դրիգորի և Գրիգոր առաջին հին Անգլօ-Սաքսօն եկեղեցւոյն։ Սակայն Հռոմ ինչ ինչ պիղծութիւններ ընծելով եկեղեցւոյն մէկ մասը բաժնեց առաւ։ Նորութիւնք սպրդեցան Հայկական եկեղեցւոյն մէջ, մինչև որ սա Հռոմէական եկեղեցւոյ բազում սխալներն ընդունեց անոր վրա աւելցնելով նաև իւր մասնաւոր սխալները։

«40 տարիէն աւելի է որ Ամերիկայի Միսիոնարք կաշխատին Հայաստանի մէջ, և Մկրտիչ արքեպիսկոպոսն, որ իւր եկեղեցւոյն ամենէն աւելի ուշադրութեան արժանի կրօնական կիզրոններէն միայն՝ այն է Սոյ վանքին կուսակրաձ եղած էր, ասկէ 13 տարի առաջ որոշուած էր յիշեալ օտարազգի Միսիոնարաց գաղափարները հարուածելու և նոցա ուսուցման ազդեցութիւնը դիմադրելու։

«Արքեպիսկոպոսը բնականաբար ոտխուեցաւ Առաւօտեայ ըանն և բարեկարգել քրիստոնէութիւնն (այն է բողոքականութիւնն) վարդապետութիւնները քննել, և վերջապէս յօգ սրտի դառն որ բուն իսկ իւր եկեղեցին անիրաւ էր և սխալներով լի։ Ամերիկայի Նոնքօնֆիօրմիսթ եկեղեցին չէր գոհացներ զինք, վասն զի իւր կենաց փորձառութեամբ համոզված էր թէ չէր կրնար իւր եպիսկոպոսական պրութիւնը թողուլ, և թէ Արևելեան ժողովուրդ մ'իւր հոգևոր պաշտպանութեան համար՝ ձևական աղօթքներու պէտք ունէր, և թէ առանց առոր՝ անհնար էր այդ ժողովուրդը միաբան բռնել իրրև մի եկեղեցի։ Այս գժուարութեան հանդիպած ժամանակ, Արքեպիսկոպոսն անդրիանական աղօթագրքին թուրքերէն թարգմանութիւնը տեսաւ, և քննութենէ յետոյ հասկցաւ թէ իւր պէտք ունեցած ըրութիւնն էր այս։ Իւր եկեղեցական պաշտօնը թողուց, և թէև նկեղեցին չէր կրնար զրկել զինք իւր կրօնական կարգերէն, այսու ամենայնիւ անոր իրաւունքները ձեռքէն առաւ, և այնու հետև անոր ուսուցչութիւնը կարելի եղածին չափ արգիլեց։ Սակայն կրած հալածանաց հակառակ՝ յաջողեցաւ իւր շուրջն հաւաքել 300 հոգւոյ ժողովուրդ մը, և շատ մ'երկարաձգութիւնէ ետև, իւր ժողովրդեան եկեղեցին մը շինելու համար Սուլթանէն հրովարտակ մը ձեռք բերաւ։ Այդ շինքին համար 3-400 ոսկի ծախք եղաւ՝ գումարին մեծ մասը հանգանցեալ Կայսեր և Նիւթերն եպիսկոպոսաց կողմէ տրուելով, որ իւր բոլոր գժուարութեանց մէջ հաստատուն բարեկամ եղած են իրեն։

«Պրամի չգոյութեան պատճառաւ եկեղեցւոյն կառուցման գործը դադրեցաւ, և արքեպիսկոպոս Մկրտիչ այժմ Անգլիա եկած էր օգնութիւն խնդրելու, և Անգլիերէն լեզուն ուսանելով՝ անգլիական աղօթագիրքն իւր ժողովրդեան աշխարհիկ լեզուին թարգմանելու, և կը խնդրէր նաև որ իւր ժողովուրդն իրրև բարեկարգեալ Հայ եկեղեցի մը ճանչուի՝ այդ ժողովրդեան վերաբերող մարդոց հալածանքէ և անիրաւ տուրքերէ ազատութեան համար։ Ի վերջոյ Թրիմթրէմ Կանոնիկոն յայտարարեց թէ 1200 ոսկւոյ պէտք կար պատերն արդէն քաշուած պարզ եկեղեցին շինութիւնն աւարտելու համար, և այս գործն անգլիական Հասարակութեան առաջին օգնութեան յանձնարարեց։

«Յայնժամ Մկրտիչ արքեպիսկոպոսն ինք խօսք առնելով, բուն Հայկական եկեղեցւոյ վարդապետութիւնները բացատրեց, և այդ Հասարակութենէն բաժնուելուն և Անկլիքան պատուելիներուն դրութեան դէմ դնելուն պատճառները յայտնելէ ետև, պատմեց նաև այն հալածանքներն ու տագնապներն, որոց ինք և իւր հետևորդներն ենթակայ եղած էին։

«Ետոյ Պ. Հօրմըշտ Բասամ խօսք առաւ, և Միխիթինկին վերջանալէն առաջ Թրիմթրէմ Կանոնիկոսը յայտնեց թէ Հայ արքեպիսկոպոսն Անգղիոյ Առաջնորդին՝ (այն է Փէնթերբրիի արքեպիսկոպոսին) օգնութիւնն իւր կողմն ունէր՝ ընթեռնով այն պաշտօնագրերն, որով Փէնթերբրիի արքեպիսկոպոսը զայն Անգղիական եկեղեցւոյն Համակրութեան ու հոգածութեան կը յանձնարարէր։»

(Մասիս)

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՄԻՋԱԶԴԱՑԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԻՑ

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 12 մարտի։ Բոլգարական իշխանը երկկ ուղևորվելու Բոլգարիա։ Դիպլոմատական շրջաններում Հաւատացնում են, որ ռուսաց կառավարութիւնը բանակցութիւններ չի սկսի Զինաստանի հետ մինչև Ջունգ—Խօու գեսպանի հետ կապած գաշնագիրը չը հաստատվի։ Երկկ ամերիկական դեսպանը յուր է ստացել, որ նախագահ Հէյս պատուիրել է Պեկինի ամերիկական դեսպան Սարիւյարտին անյապաղ թողնել իր տեղը և հաւատարմագիրները չինական կայսրից յետ պահանջել։ Միտմի կառավարութիւնը պատրաստվում է պատերազմել Զինաստանի հետ և մտադիր է նաւատորմիայի հետ պաշտպանողական գաղանի դաշն կապել։

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 13 մարտի։ «Правит. Вѣстн.» հաղորդում է, որ անցեալ շարաթվայ ընթացքում Թագուհու առողջութեան մէջ բարելաւութիւն չէ նկատվել, այժերը փոքր թուլացել են։

ՊԵՐԱ, 12 մարտի։ Կումերաւլի սպանդը ցնորված է յայտնված։

ԿԱՐՈՒԻ, 13 մարտի։ Աշխատեսանի զօրքերը Թուրքեստանի մէջ ձայն տուին յօգուտ Արդուրահմանի, որ եկել է Կաշգարում, Կաշղարի մօտ։ Աշխանական Թուրքմէնի նահանգապետը փախել է։

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 13 մարտի։ Պետական բանկի 5% տոմսակը առաջին շրջանի արժէ 93 ր. 75 կ., երկրորդ 92 ր. 87 կ., երրորդ 93 ր. 75 կ., չորրորդ 93 ր.։ Ներքին 5% առաջին փոխառութեան տոմսակը արժէ 225 ր. 25 կ., երկրորդ 221 ր. 50 կ.։ Արևելեան առաջին փոխառութեան տոմսակը արժէ 90 ր. 37 կ., երկրորդ 90 ր. 25 կ., երրորդ 90 ր. 37 կ., ոսկի 7ր. 78 կ.։ Ռուսաց 1 րուբլ Լօնդոնի վրա արժէ 25,21 պէնս։

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 15 մարտի։ «Правит. Вѣстн.» հաղորդում է որ «Русскій Курьеръ» և «Русская Правда» լրագիրներին առաջին նախազգուշութիւն է տուած։ Այսօր պրուս եկաւ պ. Յիտովչիի «Берегъ» լրագրի առաջին համարը։ Երկկ երեկոյեան հասաւ Ս. Պետերբուրգ գեսպան Օրլով։

Կ. ՊՕԼԻՍ, 13 մարտի։ Զերնոգորիան կը հրաժարվի դրամական վարձատրութենից, և թէ Բ. Դուռը կընդունի նրա հանդիպող առաջարկութիւնը։

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 15 մարտի։ «Herold» հաղորդում է, որ այսօր գիշերը Սրճդնայա Մեչչանսկայա փողոցի վրա գաղանի ապարան է գտնված. 16 մարդ կալանաւորված են։

Խմբագիր—հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Fonds A.R.A.M

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՆԵՐԿԱՅ 1880 ԹԻՒՄ ԿԸ ՏՊԱԳՐՒԻ

„ԿԱՅԾԵՐ“

ՎԷՊ ՏԱՃԿԱՍՏԱՆԻ ՀԱՅՈՑ ԿԵՍԱՐԻՈՅ

Հեգինակութիւն ԲՇՓԻ

Վէպը բաղկացած կը լինի երկու առանձին հատորներից իւրաքանչիւրը կը բովանդակէ մօտաւորապէս 400 *տպագրված երեսներ Մին մէկ հատորի գինն է* 1 *ր.* 50 *կ., իսկ միասին* 3 *ր.: Մէկ հատորի համար առանձին ստորագրութիւն չի ընդունվում:*

Ստորագրվել կարելի է **ԳԱՐԱՊԵՏԵՄՈՒՄ** *այն պարոնների մօտ, որոնք բարեհաճել են բաժանորդներ հաւաքել «ԿԱՅԾԵՐԻ» տպագրութեան համար, իսկ* **ԹԻՓԼԻՍՈՒՄ** *պէտք է դիմել «Մշակի» խմբագրատանը Յ. ՄԻԼՈՒՐ-ՅԱԿՈՒՆԵՆՑԻՆ:*

Մամուլի տակից դուրս եկաւ գօհաւոր Բօկի «Ուսումն առողջապահութեան» գրքոյկի հայերէն թարգմանութիւնը: Գրքի պահեստը գտնվում է Զաքարիա Գրիգորեանցի Կովկասեան Գրավաճառանոցում: Գինն է 35 կօպ.

Մամուլի տակից դուրս եկաւ և ծախվում է Կենտրոնական գրավաճառանոցում մի գրքոյկ՝ պ. Ա. Գիշմիշեանցի—«ԳՈՇՆ» և ԿՐԱԿԻ ՇՈՒՐՋԸ» վէպերով: Գրքոյկի գինն է՝ երեսուն կօպ.: Բոլոր արդիւնքը յատկացրած է յօգուտ ՎԱՆԱՑ ՍՈՎԵԼՈՑ:

3—4

Въ Кавказскомъ Обществѣ Сельскаго Хозяйства въ Тифлисѣ имѣется для продажи яйчки шелковичныхъ червей французской породы, воспитанныя Баономъ Бахомъ, въ окрестностяхъ Тифлиса, по 35 коп. за золотникъ.

Иногородныя обращаются съ требованіями въ Общество съ препровожденіемъ слѣдуемыхъ денегъ, почтовыя расходы на счетъ Общества.

3—3

Օրերումս գուբս եկան մամուլի տակից և վաճառվում են Օ. Գ. Լ ի զ ո ր ե ա ն ց ի կովկ. գրավաճառանոցում:

1. Ը գ ա մ ա ն—քերթուածք և թարգմանութիւնք. Տփխիս 1880 թ. գինն է 1 ր. 25 կ.:

2. Գ օ կ ա օ ր Բ օ կ—Ուսումն առողջապահութեան Տփ., 80 թ. — 35 կ.:

3. Գ ր է յ դ ո ւ ն—Տաւիղ յիսնաձի Տփ. 80 թ. — 30 կ.:

4. Պ ո ւ կ ա ս ե ա ն ց—ընդհանուր պատմութիւն հայոց դպրոցների համար, հ. ա. Տփ. 80 թ. — 80 կ.:

5. Պ ա տ մ ա ւ-Բ ա թ ի պ ա յ — ժանկական երգեր 80 թ. անկազմ — 15 կ.:

6. Ղ ա զ ա ն ը կազմած — 25 կ.:

7. Սիլվիս Փելլիքօի Յ ա խ ճ ի ե ց ի ն փրանկիկէ (Ֆրանչէսկա դա Ռիմինի). Վ ա ռ ա ւ ե լ Ֆրանչէսկան, Լ ե օ փ ա ր դ ի ա ռ Իտալիան. Տաբռնոյ ձերբ: Ը. Մ. Ե. Պ. Տփ. 80 թ. գինը է — 70 կ.:

2—10

Բացատրութիւն, ձակոր և Գրիգոր Խօջամիրեանները յայտնելով ցաւօք սրտի առաջինը իր որդու և երկու վերջինները իրենց եղբօր Արամի մահը, բարեկամներին և ծանօթներին խնդրում են այսօր ժամը 9½-ին չնորհ բերել հանգուցեալ յուղարկաւորութեան, որ վաթսնից անից Էջմիածնի եկեղեցին և այնտեղից Խօջէվանք վերադարձատուրը կը տարվի:

Վաճառվում է նոր հրատարակված «Յիսնաձի Տաւիղ» Գրիգորեանցի գրքոյկը պ. Զ. Գրիգորեանցի և Կենտրոնական գրավաճառանոցներում: Գրքոյկի Գինն է 30 կ., գտնվելու տեղից յանկացողները կարող են ուղղակի գիմել Պ. Յովհաննէս Սուզանաճեանցին Հետեւեալ հասցէով. Тифлисъ. Ивану Артемьевичу Сузанаджіанъ. на Петхайнской ул. собственый домъ № 13.

---

1. Ս ր գ ն կ ե ա ն ց ք ա հ ա ն ա յ—Մանկական երգարան, երգեր և պար-երգեր ընդունված է Ներսիսեան և Գայանեան դպրոցներում. գինն է . . — ր. 20 կ.
2. Մ և ծ ա ո ւ ն ե ա ն ց—Նրգարան աղջկանց և աշակերտուհեաց Հայկական ուսումնարանաց . . . . . 1 ր. — կ.
3. Բ ժ ի շ կ Բ. Ն ա ւ ա ս ա ր դ ե ա ն ց: Թիֆլիսեցու բոլազայաւ . . — ր. 25 կ.
4. Բ ժ ի շ կ. Գ. Տէր-Գ ր ի գ ո ր և ա ն ց—Վարակիչ հիւանդութիւններ.

(Ջաղիկ, կարմրուկ, սկարլատին, բծաւոր տիֆ, անդրադարձ տենդ, դիֆտերիտ, ընդհատ տենդ, խօլերայ, դեղին տենդ, որովայնատիֆ և ժանտախտ)

Սոցա յատկութիւններն, ծագման և տարածման եղանակներն և նախապաշտպանողական միջոցներ:

Վաճառվում են Զ. Գրիգորեանցի Կովկասեան գրավաճառանոցում:

8—8

Փետրվարի 12-ից ԲԱՑՎԵՑ իշխան ՍՈՒՄԲԱՑՈՎԻ տանը ԿՈՆԴԻՏԵՐԻ և ՀԱՑԱՐԱՐԻ (пекарня) մագազին «ВАРШАВСКАЯ ПЕКАРНЯ» վերնագրովը, որտեղ կը վաճառվին գանազան տեսակ խմորեղէններ, նոյնպէս կը վաճառվին գանազան տեսակ կօնֆէտներ արժան գնով. Թէ փոքր և թէ մեծ քանակութեամբ ցանկացողները կարող են առանալ ԻՄ ԳՈՐԾԱՐԱՆԻՑ: Օտար քաղաքացիք կարող են դիմել հնանալ հասցէով. СОЛОЛАКИ, ВЪ ВАРШАВСКОЙ ПЕКАРНИ Мартиросу Ахназарову. Գաւաէրները կը կատարվին ամենայն ճշդութեամբ, գնողներին մեծ պիջումն անելով և փոստի ծախսը մեզ վրա առնելով: Կօնֆէկտների գինը ֆունտը 40 կօպէկից մինչև 1 ր.:

13-ը Լ Ւ Ց Ր-Գ Ր Ի Ց Ե Ն Ա Գ Ի Ր Ք Ե Ա Ն Նորին Մեծութեան ԳՈՒՆԴԸ խնդրում է ցանկացող անձանց ԿԱՊԱԼՈՎ վերցնել այդ գունդին ՄՍԻ և զանազան ՊԱՇԱՐԵՂԷՆՆԵՐԻ հագցնելը, գիմել գունդին ՄԱՆԴԱԼԻՍ: Աճուրդը կը սկսվի Ներկայ տարվայ ԱՊՐԻԼԻ 1-ին և կը շարունակվի մինչև ապրիլի 15-ը:

4—4 (2)

Դուբս եկաւ մամուլի տակից և ՅԱՒԱԼՈՒՄ է թէ ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ և թէ Զ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ գրավաճառանոցներում և պ. Մատուբեանի խանութում «ՔԵՐԹՈՒԱԾՔ և ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹԻՒՆՔ, պ. Ն. ԱԴԱՄԵԱՆի, հրատարակութիւն Ս. Աբծրունւոյ: Գրքը բովկացած է 243 ԵՐԵՍՆԵՐԻՑ: Գինն է 1 ր. 25 կ.:

3—5

Ընանովի քարվանսարան այրվելուց յետո, նորից բացված է խանակ մոմի առևտուր Աիծնեան փողոցում Ընծրունու քարվանսարայում № 14. իւրաքանչիւր շաբաթ ստացվում է նոր շինուած խառակ մոմեր իմ սեփական գործից և որոնք վաճառվում են էժան գնով. խնդրեմ գնողներին չը թողնել իրենց այցելութիւնները:

Յովհաննէս Կոծիեան

4—4

Տպագրութեան համար պատրաստ են. «Դ օ ն Կ ա ր լ ո ս» (հետաքննութիւն ձշմարտութեան) Պ է ս կ օ տ տ է, «Ա ր ք ա հ ա մ Լ ի ն կ օ լ ն» տարուկներին պատմող Վիլհելմ Հօֆմանի, և Մ օ լ ի է ր ի «Ա մ ու ս ն ա ց ո ղ ն ե ր ի ն խ ր ա տ» հայ թարգմանութիւնները:

Թարգմանվում են Մ օ լ ի է ր ի հետ «Տ ա ր տ ւ ֆ կ ա մ Կ ե ղ ծ ա ւ ո ր» և «Կ ե ղ ծ հ իւ ա ն դ» կատակերգութիւնները:

ԲԺՇԿԱՆՈՑ

ՀԻՒԱՆԴՆԵՐԻ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆԸ ԱՌԱՒՏԱՆ 9-ԻՑ ՄԻՆՉԵՒ 1 ԺԱՄԸ:

Երկուշաբթի ր. Դավրօնակի կանանց հիւանդ. Գօրալևիչ ներքին հ., Թօխնեանց կանանց և երեխաներբ հ., Քիւչարեանց խրուրգիական և աչքերի հ., Շահմրօրակի վիներական և կաշու հ., Բաբայեան ջղային և հոգեկան հ.:

Երեքշաբթի ր. Մինակեվիչ խրուրգիական հ., Վ. զօրօվ վիներական և բոցագի հ., Իէյխ աչքի հ., Բախուտով մանկաբարձական, կանանց և երեխաների հ., Կրասնօգլեազով, Լիսիցեվ և Վերմիշեվ ներքին հ.:

Չորեքշաբթի ր. Լիսիցեվ և Ռուդակովակի ներքին հ., Շահէյմրօրակի վիներական և կաշու հ., Աստուածատուրօվ կանանց հիւանդութիւնների:

Հինգշաբթի ր. Վ. զօրօվ վիներական և բոցագի հ., Թօխնեանց կանանց և երեխաների հ., Լիսիցեվ և Վերմիշեվ ներքին հ., Քիւչարեանց սիֆիլիսի և սեռական օրգաններբ հ.:

Ուրբաթ. Դավրօնակի կանանց հ., Մինակեվիչ խրուրգիական հ., Կրասնօգլեազով և Լիսիցեվ ներքին հ., Բախուտով մանկաբարձական, կանանց և երեխաների հ., Շահէյմրօրակի և Աստուածատուրօվ վիներական և կաշու հ., Բաբայեան ջղային և հոգեկան հ.:

Շաբաթ Լիսիցեվ և Վերմիշեվ ներքին հ., Բաբօվ կուրծքի հ., Եանկօվակի վիներական և կաշու հ.:

Բացի այդ բժիշկ Վ. զօրօվ բժշկանոցի մէջ ընդունում է անվարձ ապրատ հիւանդներին ամենայն օր երեկոյան 4—6 ժամը:

Բժիշկ Բաբաեվ չորեքշաբթի օրերը առաւօտեան 9-ից մինչև 11 ժամը ընդունում է իր տանը բժշկանոցի հիւանդներին էլէկտրիական բժշկութեան և ներքին հ. համար: Բնակարանը գտնվում է Սերգիևսկայա փողոցի վրա, Բայանդուրովի տանը:

Առաւօտուց Օրբելեան ապրատ հիւանդներին բժշկանոցի տոմսակով ընդունում է ամենայն օր, ամենայն ժամանակ:

Բացի կիրակի օրերից ամենայն օր առաւօտեան 9—11 ժամը բժշկանոցում լինում է մանկաբարձ կին հիւանդ կանանց ընդունելու համար:

Բժշկանոցի գիրեկտօր Լիսիցեվ:

№ 45 Մարտի 19 (31) 1880 Մարտի 19 (31) № 45

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը 6 րուբլի
Առանձին համարները 5 կոպեկով։

Ձեռագիրները պիտի մտնեն միայն խմբագրատան մէջ։

Յայտարարութիւնները ընդունվում է տան ներսում։

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի և տան տէրերից)

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր տողին 2 կոպեկ։

Տիֆլիս. Редакція „Мшакъ“

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Բազդաւոր հետեանք.—Ներքին տեսութիւն։ Նամակ Մեծ-Վարթլիից։ Նոր լուրեր.—Արտաքին տեսութիւն։ Գերմանիա։ Պ. Մարթիոս Սէմբրն.—«Մշակի» հեռագիրներ.—Յայտարարութիւններ.—Բանաստեղծական խնդիրը։

ԲԱԶԴԱՒՈՐ ՀԵՏԵՒԱՆՔ

Ընթերցողներին յայտնի է որքան ակռող եղաւ յօգուտ Վանի տուժատանջների մեր ձեռքով բացած հանգանակութիւնը։ Մի ամսվայ մէջ մենք կարողացանք հաւաքել յօգուտ թիւրքայ Հայաստանի տուժատանջների 16,000 րուբլի Ռուսաստանի բոլոր հայաբնակ տեղերից մեր հրաւէրը օգնել Վանի մեր եղբայրներին ջերմ արձագանք գտաւ և բոլոր Հայերը շտապեցին իրանց լումաները դնել ազգային գանձանակի մէջ։

Բայց այդ նիւթական աջողութիւնը միակ բազդաւոր հետեւանքը չէր մեր սրած հրաւէրի. կայ և մի ուրիշ բարոյական հետեւանք, որ նշմարելի եղաւ մեր ռուսահայոց հայերի ազգային կեանքի մէջ։

«Մշակի» ինն տարվայ ընթացքում յայտնած գաղափարները ներկայ ճգնաժամի մէջ ընդունելութիւն են գտնում, մեր թերթի կանած ձայնը բնակւ պտղաբեր Հողի վրայ։

Ինն տարի շարունակ մենք ամեն ջանք էինք անում ապացուցանելու, որ Հայոց ազգը բաղկացած չէ միայն Հայ-լուսաւորչականներից, այլ Հայ-բողոքականները և Հայ-կաթոլիկները նոյնպէս մեր ընտանիքի Հարազատ անդամներն են։

Եւ ահա ազգի այդ ծանր ճգնաժամի ժամանակ մեր աւետարանական և կաթոլիկ եղբայրները ուզեցին ապացուցանել որ իրանք էլ բաժանում են մեր այնքան տարվայ ընթացքում յայտնած մտքերը, որ իրանք էլ, չը նայելով, որ ուրիշ դաւանութեան են պատկանում, իրանց համարում են ամբողջ ազգի Հարազատ անդամներ։

Ազգերի մի մասի սուբ, Հայերի մի մասի թշուառութիւնը միացնում ամբողջ Հայերին մի ազգային մարմնի մէջ, առիթ տուց բոլոր Հայերի սրտերը, ընդՀանուր զգացմունքով ոգևորված, բարախել ինչպէս մի սիրտ....

Հաւական չէ որ աւետարանական և կաթոլիկ Հայերը իրանց կարողութեան չափ սկսեցին մասնակցել ընդՀանուր Հանգանակութեան մէջ, բայց նրանք այդ ծանր ճգնաժամի ժամանակ Հրապարակական Հանդէս դուրս եկան լուսաւորութեան մէջ, իրանց ձայնը սոսկ խնդրի առիթով բարձրացնելով սպարդական խոսքի միջոցով։

«Մշակի» վերջին մի քանի Համարները թերևի, դուք կը տեսնէք որ առաջնորդող յօդուածը, օրինակ, գրված է մի աւետարանական Հայի ձեռքով. թղթակցութիւնը Հայ-կաթոլիկի ձեռքով, և այլն....

Ահա ազգային Հաւատ ճգնաժամանաւանդ երբ այնպիսի խորհրդաւոր պայմանների մէջ էր պահել և մնայացրել նրան։ Թօմաս Էֆէնդու ընտրութեան մէջ նա ունէր մի ուրիշ գործնական նպատակ ևս։ Նրը որպէս տանուտէր, անդադար յարաբերութիւններ ունենալով տեղային կառավարութեան Հետ, Էֆէնդին կարող էր շատ գժուարութիւնների մէջ օգնել նրան, իսկ այժմ նրա յոյսերը միանգամայն ոչնչացան....

Այդ բոլորի Հետ, եթէ նրան յայտնի լինէր, թէ ինչ վիճակ է սպասում իր սիրելի Լալային քուրդ Ֆաթիմա-բէկի կողմից, այն ժամանակ գուցէ գիտնալը միայն կարող կը լինէր վերջ դնել խեղճ Ծերունու ցաւերին։ Բայց որդիները դեռ նրան ոչինչ չէին յայտնել։ Այդ գաղտնի կսկիծը ցնցի նման ուռում և մաշում էր նրա որդիների, մանաւանդ Հայրապետի և Ալօի սրտերը միայն, որքան, իրանց եղբայրների Հետ ունեցած անյաջող խորհուրդից յետոյ, չը գիտէին, թէ ինչ պէտք էր անել իրանց քրոջը կորուստից ազատ պահելու Համար։ Մինչ կը լինէր խեղճ Լալայի վիճակը, երբ քուրդ բէկը կը յափշտակէր, կը տանէր նրան հօր անից. կարող էր նա մահմետականի կին լինել, թէ իր քոյր Մանայի նման իր կեանքի գառնութիւնները կը վերջացնէր անձնազոհութեամբ....

Այդ բոլոր մտատանջութիւնները, այդ բոլոր ահաւոր թախիծները Լալայի Համար էին, բայց նա միայն էր, որ այն ժամանակ իրան ուրախ էր զգում և իրան բախտաւոր էր Համարում. իր սիրած ազգամարդի ձեռքից խորհրդաւոր արկղիկը ընդունելուց յետոյ, այժմ, կարծես, նրա պրակտիկական հագուստը պրում լինէր նրա մարմինը։ Նա ազգիկ էր, ցանկանում էր ազգիկ նման Հագնվել, ցանկանում էր կին լինել.... Նա գնա գնում էր իր շրմունքի վրա վարդանի ջերմ համբոյրները, և նրա ականջներին գնա զարկում էին երիտասարդի քաղցր խօսքերը։ Բայց ակռող այն րոպէից, երբ նա իր աչքով տեսաւ վարդանի յաղթութիւնը Էֆէնդու դէմ, մի մարդու դէմ, որի առջև զգում էր ամբողջ գաւառը,—վարդանի Հաշտարարութիւնը ամեն բարձրացաւ արիւղի աչքում։ Ըր գիտեմ ժամի բազդաւոր Հետեանքը. բոլոր գաւառների Հայերը, մոռանալով կրօնի խտրութիւնները, զգացին թէ ցեղով, ծագումով, արիւնով մի ընդՀանուր մարմին են կազմում....

Այդց ազգի այդ զանազան կրօնական կուսակցութիւնների մի բնաւորական մարմնի մէջ միանալը, բոլորի միջեանց մէջ Հաւասարական Համերաշխութիւնը, առանց կրօնի խտրութեան,—մեզ Համար ամենամեծ վարձատրութիւն է ինն տարվայ ընթացքում մեր սրած ջանքերի Համար։

Ազգային գործունէութեան պատճառով կարելի է ասել, Հաւատափոխացա այլ և այլ դաւանութիւններին պատկանող Հայերի մէջ ազգային միութիւնը։

Այն, ինչ որ մենք բարոզում էինք ինն տարի շարունակ, իրագործվեցաւ մի ամսվայ մէջ։

Այժմ մենք կարող ենք ասել, որ մեր ապագայ լրագրական գործունէութեան ուղին մենք գտանք։

Ինչ որ մենք կը գործենք ապագայում, մեր ընթացքը կը լինի նոյնը, ինչ որ եղաւ մինչև այսօր։ Մենք կը ջանանք ամեն կողմից զարգացնել մեր ժողովրդի ազգային գիտակցութիւնը, ամեն կողմից զարգացնել նրա ազգային ինքնուրոյն կեանքը, ամեն կողմից զարգացնել նրա ազգային ոգին։

Մենք կը ջանանք

Fonds A.R.A.M

(Ի միտս չունի)

— Ինչպե՞ս չէ, պատճառը ես ես էիր, որ ինձ ստիպեցիր, որ ես ինքս ինձ սպանեմ, որ ես ինքս ինձ սպանեմ, որ ես ինքս ինձ սպանեմ...

Եվ ինքնասպանության մասին մտածելով՝ Ռոդիոնը ոտքի թռավ, ինչպես խելագարված, և ուզեց դուրս վազել սենյակից, բայց Ռասկոլնիկովը, որ նրան հետևում էր, բռնեց նրա ձեռքը և նորից նստեցրեց աթոռի վրա։

— Լսի՛ր, ասաց Հումանեցը,— դու ինձ պետք ես, ես քեզ համար եկել եմ, ուրեմն ինձ լսելու ես, թե չէ ամեն ինչ կորչում է։ Ես ինձ համար ոչինչ չեմ խնդրում, ոչ մի բան ինձանից չեմ ուզում, ոչ մի բան ինձանից չեմ ուզում, ոչ մի բան ինձանից չեմ ուզում...

Ռասկոլնիկովը ոտքի թռավ, ինչպես խելագարված, և ուզեց դուրս վազել սենյակից, բայց Ռասկոլնիկովը, որ նրան հետևում էր, բռնեց նրա ձեռքը և նորից նստեցրեց աթոռի վրա։

— Լսի՛ր, ասաց Հումանեցը,— դու ինձ պետք ես, ես քեզ համար եկել եմ, ուրեմն ինձ լսելու ես, թե չէ ամեն ինչ կորչում է։ Ես ինձ համար ոչինչ չեմ խնդրում, ոչ մի բան ինձանից չեմ ուզում, ոչ մի բան ինձանից չեմ ուզում, ոչ մի բան ինձանից չեմ ուզում...

Ռասկոլնիկովը ոտքի թռավ, ինչպես խելագարված, և ուզեց դուրս վազել սենյակից, բայց Ռասկոլնիկովը, որ նրան հետևում էր, բռնեց նրա ձեռքը և նորից նստեցրեց աթոռի վրա։

— Լսի՛ր, ասաց Հումանեցը,— դու ինձ պետք ես, ես քեզ համար եկել եմ, ուրեմն ինձ լսելու ես, թե չէ ամեն ինչ կորչում է։ Ես ինձ համար ոչինչ չեմ խնդրում, ոչ մի բան ինձանից չեմ ուզում, ոչ մի բան ինձանից չեմ ուզում, ոչ մի բան ինձանից չեմ ուզում...

Ռասկոլնիկովը ոտքի թռավ, ինչպես խելագարված, և ուզեց դուրս վազել սենյակից, բայց Ռասկոլնիկովը, որ նրան հետևում էր, բռնեց նրա ձեռքը և նորից նստեցրեց աթոռի վրա։

— Լսի՛ր, ասաց Հումանեցը,— դու ինձ պետք ես, ես քեզ համար եկել եմ, ուրեմն ինձ լսելու ես, թե չէ ամեն ինչ կորչում է։ Ես ինձ համար ոչինչ չեմ խնդրում, ոչ մի բան ինձանից չեմ ուզում, ոչ մի բան ինձանից չեմ ուզում, ոչ մի բան ինձանից չեմ ուզում...

ոչ թէ իմ բազակատն մանաւանդ մէջ, այլ ընկերութեան վարչութեան մէջ, և երկրորդ եթէ նրանք ընտրվէին խմբագրական մանաւանդ մէջ, նրանք դուցէ աւելի մեծ օգուտ կարող էին բերել, քան թէ այժմեան ընտրվածներից շատերը։ Օրինակ, Գ. Մինրզոյեան ոչ թէ միայն ընկերութեան երեք հիմնադիրներից մէկն է, բայց նա անձամբ աշխատակցել է հայոց մանկավարժական մի քանի գրքերի հրատարակութեան գործի մէջ։ Նա, որքան մեզ յայտնի է, այն երեք անձերից մինն է, որոնք նորերումս թարգմանեցին և հրատարակեցին այն երկու քանի գրքերը, որոնք միակ տուեցին թատրգմանական ընկերութեան հիմնվելուն։

—

Մեզ հաղորդում են ՇՈՒՇՈՒԻՑ, որ վերջին օրերս ցրտի սաստկութիւնը և նոր եկած ձիւները բոլորովին կտրեցին քաղաքի յարաբերութիւնները շրջակայ գիւղերի հետ։ Այս պատճառով թէ հացը և թէ կենսական ուրիշ պիտոյքները չափազանց թանգացել են։ Ցրտերը այնքան սաստիկ էին, որ ճանապարհների վրա գտնվեցան մարդկանց սառած դիակներ։

—

Ստացանք պ. Յովակիմ Դէօրգեանի ձեռքով 409 րուբլի, որ հաւաքվեցաւ Երևանում յօգուտ վանի սովատանջների։

—

Շնորհակալութեամբ ստացանք պ. Ն ո ղ ո վ բ ց. Ախծրունու թատրոնում մարտի 16-ին յօգուտ վանի սովատանջների նրա տուած ներկայացումից, բոլոր ծախսերը դուրս եկած, 3 րուբլ 44 կոպէկի։ Պ. Նոզով ներկայացրեց մեզ իր տեփական ծախսերի մանրամասն հաշիւը։ Թատրոնը ձրի էր տուած, այնինչ ոչ մէկ միայն վարձ չը վեր արին, բայց և դահլիճի գիշերվայ բոլոր ծախսերը թատրոնի տէրերը իրանք վճարեցին։

—

Թիֆլիսաբնակ պ. Նիկողայոս Մխիթարեանց ուղարկեց մեզ 5 րուբլի յօգուտ վանի սովատանջների։

—

Երէկ, մարտի 18-ին գարձեալ ուղարկեցինք Պ. Գօլիս, Ալեքսանդրեանի առևտրական տան ձեռքով 2000 րուբլ յօգուտ Հայաստանի սովատանջների։ Վերջին անգամ փող ուղարկելուց յետոյ, Ցեուժ էր խմբագրութեան մէջ 239 րուբլ 42 կոպ։ Դրանից յետոյ հաւաքվեցաւ գանազան տեղերից 723 ր. 59 կ., որ յիշեալ 239 ր. 42 կ. հետ և Աստրախանից ստացած 1100 րուբլ գումարի հետ միասին կանի 2063 ր. 1 կոպ։ Այդ գումարից 2000 րուբլ ուղարկելուց յետոյ և հեռագրի ծախսը 3 ր. 25 կոպ. վճարելուց յետոյ, ցՅուժ է խմբագրութեան մէջ 59 ր. 76 կոպ։ Ուրեմն փետրվարի կէսից մինչև այժմ ուղարկեցինք յօգուտ վանի սովատանջների ընդամենը 16,000 րուբլ։

—

ԱԽԱԼՔԱԼԱՔԻՑ մեզ գրում են հետևեալը։ «Մի գիւղացի հայ ասիս է մի թուրք գիւղացու իր մի քանի զոյգ եզները պահելու մինչև գարնան բացվելը։ Այժմ, ազորմելին չը կարողանալով վճարել իր եզները պահելու վարձը, եթէ մինչև անգամ ծախելու լինէր իր եզները,—ասիպվեցաւ խոզնել իր եզներին նրանց պահող թուրքի մօտ որպէս կենդանիներին ձմեռվայ պահելու վարձ»։

—

Մեզ գրում են ԱԽԱԼՔԱԼԱՔԻՑ, որ այդտեղի հացի կարօտ չքաւորներին օգնելու համար հաւաքված է մօտ 300 րուբլ գումարը։

—

Կովկասեան մի քանի քաղաքներից մեզ գրում են որ «Մշակի» № 25-ի առաջնորդող յօդուածը «Հայաշխարհական բարոյականութիւնը վերնագրով, շատ լաւ տպաւորութիւն է գործել գաւառներում։ Մեզ գրում են որ գաւառներումն էլ հայ վաճառականների մէջ յաճախ պատահում են այդ տեսակ խաբէութիւններ. հէնց որ վաճառականը տեսնում է թէ չէ կարող իր պարտքերը վճարել, իսկոյն Հաստատում է իր խանութի մէջ եղած ապրանքները ուրիշի անունով. Պարտատէրը գըտնում է կրպակը փողերը պահանջելու, բայց յանկարծ խանում է որ կրպակը մի ուրիշին է պատկանում. թղթակիցներից մինը աւելացնում է. «Ինձ-ջազդպատէս վատ օրինակը շատ հետևողներ է գըտնում և բնականաբար ընտանում է միայն ազնիւ և պատուաճանաչ մարդը, որ այդ տեսակ միջոցներ գործ դնել չէ կամենում»։

—

Մեզ գրում են ԵՐԵՒԱՆԻՑ։ «Անցեալ փետրվար ամսի 25-ից բացվեցաւ Երևանում պ. Ա. Մինասեանցի «փոխառնական գրասենեակը» (Вексельное Бюро)։ Զարմանալի է որ մինչև այժմ ոչ «Մշակի» մէջ, ոչ էլ այլ թերթերում չենք կար-

դում ոչ մի լուր այդ բիւրօի հիմնելու մասին, որ Երևանի համար նոր բան է և դուցէ նրա նմանը չը կայ և կովկասեան այլ քաղաքներում։ Այդ բիւրօ մեծ նշանակութիւն ունի թէ հասարակ ժողովրդի, թէ ծառայողների և թէ արհեստաւորների դասի համար, որոնք կարօտ են պրամական օգնութեան, կարօտ են արժան կրեդիտի։ Բիւրօի գործողութիւնները են. 1) վէկսէլներով (փոխանակագրով) դրամ պարտ տալը, մաս առ մաս վճարելու պայմանով. 2) Առևտրական վէկսէլների ուչօտ (հատուցին) անելը. 3) Ջանազան առևտրական յանձնարարութիւններ կատարելը. 4) Որբերների վէկսէլներով դրամ տանելը և ըստ պատկանելոյն հատուցանելը. 5) Ջանազան պարտականելոյն հատուցանելը. մուրհակներ գնելը, ծախելը և փոխադրելը և այլն։ Վերոյիշեալ գործողութիւնների առաջին կէսը, որ գլխաւոր նշանակութիւն ունի բիւրօյի նպատակի համար ևս, չատ ուրախալի է մեր ժողովրդի համար, որովհետև նախ համեմատաբար չատ չափաւոր տոկոս է պահանջում ազ. Մինասեանցը, իսկ երկրորդ տնտեսական վճարելը ամենադիւրին պայման է ծառայողների համար։ Վերջապէս արհեստաւորներին թոյլ է տրվում վճարել և չարաթական։ Արդարութիւնը պահանջում է յիշել որ այդպիսի նոր դրամական աղբիւր առաջին անգամ ելևան քաղաքի մէջ բանալը պատիւ է բերում պ. Մինասեանցին և մենք անկեղծ սրտով աջողութիւն ենք ցանկանում նրա գործին»։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԳԵՐՄԱՆԻԱ

—

Գերմանական պարլամենտին ներկայացրած գիւղատնտեսական նոր օրէնքի մասին լրագիրները շատ հետևեալ տեղեկութիւնները ենք կարդում։

Գերմանական պարլամենտի մէջ գիւղատնտեսական նոր օրէնքի մասին եղած վիճաբանութիւններից երևում է, որ կառավարութեան ներկայացրած օրէնքի նախագիծը կրնդունվի։ Այդ օրէնքը պաշտպանելին պարլամենտի թէ ազգային-ազատական և թէ պահպանողական կուսակցութիւնները։ Ձմեռարիտ է, որ գիւղատնտեսական կուսակցութեան անդամները նկատելին, որ ժողովրդի համար ծանրութիւն կը լինեն գիւղատնտեսական նոր ծախսերը և կտրած յայտնելին զօրքերի ուժեզացնելու անհրաժեշտութեան մասին, քանի որ արտաքուստ Գերմանիային ոչինչ վտանգ չէ սպառնում, բայց ինչպես երևում է այդ նկատողութիւնները առանց հետևանքի կը մնան։ Այդ կուսակցութիւնը այնքան միայն կարողացաւ անել, որ օրէնքը յանձնվելուց 21 անդամներից բաղկացած յանձնաժողովի քննութեանը, որը, եթէ չը կարողանայ փոփոխել օրէնքը, գոնեա կուղղի նրան։ Ինչպես յայտնի է, այդ օրէնքը պարլամենտին ներկայացնելուց առաջ, իշխան Բիսմարկի պաշտօնական լրագրի մէջ մի յօդուած տպվեցաւ, որ մատնացոյց էր լինում Պրուսսիային դիւանագրութեան վրա իր արևմտեան սահմանի վրա մի քանի ամրոցներ կառուցանելու մասին և այդ հիման վրա տեղիք էր տալիս մտածելու, որ մօտ ապագայում Գերմանիան դուցէ ստիպված կը լինի պատերազմել Պրուսսիայի հետ։ Այդ յօդուածը, որի բովանդակութիւնը հետևողները ամեն տեղ հասկրցին, չափազանց ծանր ապտպրութիւն գործեց, մանաւանդ Գերմանիայում։ Այդ ապտպրութիւնը այնքան ուժեղ էր, որ միւս օրը նոյն լրագրի մէջ արժանահաւատ աղբիւրից ծագած մի պատասխան տպվեցաւ, որ ապացուցանում էր, թէ Պրուսսիայինը

անհատը արգելից երկվակ հատատարմատարներին հաշտարար ժողովների անհրաժեշտ անդամների պաշտօնը վարել և պատուատար հաշտարար գատաւորներ քնարկել: «Agence Russe» հայտարդում է, որ օտար ազբիւրներից ծագած լուրերը գնապատ Օրլովի փոխանորդների մասին սխալ են:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 17 մարտի: Պետական բանկի 5% առևտակը առաջին շրջանի արժէ 93 ր. 75 կ., երկրորդ 93 ր., երրորդ 93 ր. 50 կ., չորրորդ 93 ր. 12 կ., ներքին 5% առաջին փոխառութեան առևտակը արժէ 225 ր. 25 կ., երկրորդ 220 ր. 25 կ.: Արևելեան առաջին փոխառութեան առևտակը արժէ 90 ր. 37 կ., երկրորդ 90 ր. 50 կ., երրորդ 90 ր. 62 կ., ասկի 7 ր. 79 կ.: Թուատց 1 րուբլ Լօնդօնի վրա արժէ 25,28 պէնս, առատց 100 րուբլ Գերմանիայի վրա արժէ 264 մարկ. 75 պֆ. Փարիզի վրա 265 ֆր. 75 սանտիմ: Բօրսայի արտատպութիւնը շատ հանգիստ է:

խմբագիր—հրատարակիչ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՆԵՐԿԱՅ 1880 ԹԻՒՄ ԿԸ ՏՊԱԳՐՎԻ

„ԿԱՑԾԵՐ“

ՎԷՊ ՏԱՃԿԱՍՏԱՆԻ ՀԱՅՈՑ ԿԵՆՔԻՑ

ՀԵՂԻՆԱԿՈՒԹԻՒՆ ՐԱՖՖԻ

Վէպը բաղկացած կը լինի երկու առանձին հատորներից իւրաքանչիւրը կը բովանդակէ մօտաւորապէս 400 տպագրված երեսներ: Ամեն մէկ հատորի գինն է 1 ր. 50 կ., իսկ միասին 3 ր.: Մէկ հատորի համար առանձին առորագրութիւն չէ ընդունվում:

Առորագրվել կարելի է ԳԱՒՈՒՆԵՐՈՒՄ այն պարոնների մօտ, որոնք բարեհաճել են բաժանորդներ հաւաքել «ԿԱՑԾԵՐԻ» տպագրութեան համար, իսկ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ պէտք է դիմել «Մբշակի» խմբագրատան ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՄԻՆՂԻՒՐ-ՅԱԿՈՒԲՅԱՆԻՆ

Մամուլի տակից դուրս եկաւ գօտօր Բօկի «Առաջին առողջապահութիւնը» գրքոյկի հայերէն թարգմանութիւնը: Գրքի պատիւը գանվում է Զաքարիա Գրիգորեան Կովկասեան Դրաւաճառանոցում: Գինն է 35 կօպ.

Պ. ԱԴԱՄԵԱՆԸ ցանկանում է ԳՅՈՒՂՈՒՄԻՆ և գիւղերի բաղարդութեամբ ՆԿԱՐՉՈՒԹԵԱՆ գասեր տալ: Պայմանների մասին կարելի է նրա հետ խօսել նրա բնակարանում, Գօլօվինսկի պրօսպէկտի վրա, Մուխրանովու տանը, կլուբի տակ, առաւօտեանները 10—12 ժամ, և երեկոները 5—8 ժամ: Դասերը կարող է տալ թէ իր բնակարանում և ցանկացողների աները այցելելով: Նոյնպէս ընդունում է պատուէրներ ԿԵՆԴԱՆԱԳԻՐՆԵՐ նկարելու համար:

1—10

Օրերումս գուրս եկան մամուլի տակից և վաճառվում են Ջ. Գ ր ի գ օ ր ե ա ն ց ի Կովկասեան գրավաճառանոցում:

1. Ա ղ ա մ ե ա ն—քերթուածք և թարգմանութիւնք. Տփխիս 1880 թ. գինն է 1 ր. 25 կ.:

2. Գ օ կ ա օ ր Ո ւ կ—Աստուծ առողջապահութեան Տփ., 80 թ. — 35 կ.:

3. Ֆ ր է յ գ ո ւ ն—Տաւղ յիսնաղլի Տփ. 80 թ. — 30 կ.:

4. Պ ո ւ կ ա ս ա ն ց—ընդհանուր պատմութիւն հայոց գպրոցների համար, հ. ա. Տփ. 80 թ. — 80 կ.:

5. Գ ա մ ա ռ Ա թ թ պ ա յ—մանկական երգեր 80 թ. անկազմ — 15 կ.:

6. Աղյնը կազմած — 25 կ.:

7. Աբլվէս փվլիքօր Հոմիլիացին փրանկիսկէ (Ֆրանչէսկա դա Ռիմինի). Պատմէր Ֆրանչէսկան, Լէօպարդիի առ Լատալիան. Տպոնոյ ծերը: Ա. Մ. Ե. Պ. Տփ. 80 թ. գինն է — 70 կ.:

3—10

Վաճառվում է նոր հրատարակված «Ցիսնամի Տաւիղ» Ֆրէյդանի գրքոյկը պ. Զ. Գրիգորեանցի և Կիւտրօնեանի գրավաճառանոցներում: Գրքոյկի գինն է 30 կ., գատուածներից ցանկացողները կարող են ուղղակի դիմել Պ. Յովհաննէս Սուզանամանցին հետևեալ հասցէով. Тифлисъ. Ивану Артемьевичу Сузанаджіанъ. на Петхайнской ул. собственый домъ № 13.

---

1. Ե ր գ ն կ ա ն ց ք ա հ ա ն ա յ—Մանկական երգարան, երգեր և պար-երգեր ընդունված է Ներսիսեան և Կայանեան դպրոցներում. գինն է . . — ր. 20 կ.
2. Մ ե ծ ա տ ա ռ ն ա ն ց—երգարան պղջկանց և աշակերտուհեաց Հայկական ուսումնարանաց . . . . . 1 ր. — կ.
3. Բ ժ ի շ կ Բ. Ն ա ւ ա տ ա ր դ ի ա ն ց: Դիշաերիա բոզագացաւ . . — ր. 25 կ.
4. Բ ժ ի շ կ. Գ. Տ է ր-Գ ր ի գ ո ր ե ա ն ց—Վարակիչ հիւանդութիւններ.

(Ցաղիկ, կապտուկ, սկարլատին, բծաւոր տիֆ, անդրադարձ տենդ, դիֆտերիտ, ընդհատ տենդ, խօլերայ, դէղին տենդ, օրովայնատիֆ և ժանտախտ.)

Սորա յատկութիւնները, ծագման և տարածման եղանակները և նախապաշտպանողական միջոցներ.

Վաճառվում են Զ. Գրիգորեանցի Կովկասեան գրավաճառանոցում:

8—8

Փետրվարի 12-ից ԲԱՑՎԵՑ իչխան ՍՈՒՄԲԱՏՕՎԻ տանը ԿՕՆԴԻՏԵՐԻ և ՀԱՅԱՐԱՐԻ (пекарня) մագազին «ВАРШАВСКАЯ ПЕКАРНЯ» վերնագրովը, որտեղ կը վաճառվին զանազան տեսակ խմորեղէններ, նոյնպէս կը վաճառվին զանազան տեսակ կօնֆէտներ արժան գնով. թէ փոքր և թէ մեծ քանակութեամբ ցանկացողները կարող են սատակ ԻՄ ԳՈՐԾԱՐԱՆԻՑ: Օտար քաղաքացիք կարող են դիմել հետևեալ հասցէով. СОЛОЛАКИ, ВЪ ВАРШАВСКОЙ ПЕКАРНИ Мартиросу Ахназарову. Պատուէրները կը կատարվին ամենայն ճշդութեամբ, գնողներին մեծ զիջումն անելով և փոստի ծախսը մեզ վրա առնելով. կօնֆէկտների գինը գնատար 40 կոպէկից մինչև 1 ր.:

13-ը ԼԵՅԻ-ԳՐԻՆԱՊԵՐՆԱՆ, նորին Մեծութեան ԳՈՒՆԴԸ խնդրում է ցանկացող անձանց կազմել այդ գունդին մասն և գնդապետ ՊԱՇԱՐԵՂԷՆՆԵՐԻ հասցնելը, դիմել գունդին ՄԱՆԴԱԼԻՍ: Ատուրքը կը սկսվի ներկայ տարվայ ԱՊՐԻԼԻ 1-ին և կը շարունակվի մինչև ապրիլի 15-ը:

4—4 (2)

ԲԺՇԿԱՆՈՑ

ՀԻՒԱՆԴՆԵՐԻ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆԸ ԱՌԱՒՕՏԵԱՆ 9-Ից ՄԻՆՉԵՒ 1 ԺԱՄԸ:

Երկուշաբթի. Գավրօնսկի կանանց հիւանդ. Օրալևվիչ ներքին հ., Թօտենանց կանանց և երեխաների հ., Քուչաբեանց խորուրդեական և աչքերի հ., Շաէմրօսկի վիներական և կաշու հ., Բաբայեան ջղային և հոգեկան հ.:

Երեքշաբթի. Մինկևվիչ խորուրդեական հ., Վզօրօվ վիներական և բողազի հ., Բէյկ աչքի հ., Բախուտով մանկաբարձական, կանանց և երեխաների հ., Կրասնօգլևսկի ապօվ, Լիսիցկի և Վերմիշևվ ներքին հ.:

Չորեքշաբթի. Լիսիցկի և Քուզկօվսկի ներքին հ., Շաէմրօսկի վիներական և կաշու հ., Ասատուրօվ կանանց հիւանդութիւնների:

Հինգշաբթի. Վզօրօվ վիներական և բողազի հ., Թօտենանց կանանց և երեխաների հ., Լիսիցկի և Վերմիշևվ ներքին հ., Քուչաբեանց խորուրդեական և աչքերի հ., Շաէմրօսկի վիներական և կաշու հ., Բաբայեան ջղային և հոգեկան հ.:

Ներքշաբթի. Մինկևվիչ խորուրդեական հ., Վզօրօվ վիներական և բողազի հ., Բէյկ աչքի հ., Բախուտով մանկաբարձական, կանանց և երեխաների հ., Կրասնօգլևսկի ապօվ, Լիսիցկի և Վերմիշևվ ներքին հ.:

Շաբաթ. Գավրօնսկի կանանց հիւանդ. Օրալևվիչ ներքին հ., Թօտենանց կանանց և երեխաների հ., Քուչաբեանց խորուրդեական և աչքերի հ., Շաէմրօսկի վիներական և կաշու հ., Բաբայեան ջղային և հոգեկան հ.:

Բացի այդ բժիշկ Վզօրօվ բժշկանոցի մէջ ընդունում է անվարձ ապրատ հիւանդներին ամենայն օր երեկոյեան 4—6 ժամը:

Բժիշկ Բաբաեվ չորեքշաբթի օրերը առաւօտեան 9-ից մինչև 11 ժամը ընդունում է իր տանը բժշկանոցի հիւանդներին էլեկտրեական բժշկութեան և ներքին հ. համար: Բնակարանը գտնվում է Աերգիևսկայա փողոցի վրա, Բայանդուրովի տանը:

Առանձնապէս Օրթեխտ ապրատ հիւանդները բժշկանոցի առմտակով ընդունում է ամենայն օր, ամենայն ժամանակ:

Բացի կիրակի օրերից ամենայն օր առաւօտեան 9—11 ժամը բժշկանոցում լինում է մանկաբարձ կին հիւանդ կանանց ընդունելու համար:

Բժշկանոցի դիրեկտօր Լիսիցկի:

Ընտանեկան քարմանասրան այլևայլութեան հետ, նորից բացված է խաւսակ մոմի առևտուր Միհնեան փողոցում Ալթունեան քարմանասրատան № 14. իւրաքանչիւր շաբաթ առացվում է նոր շինուած խաւսակ մոմեր իմ սեփական գործից և որոնք վաճառվում են էժան գներով. խնդրեմ գնողներին չը թողնել իրենց այցելութիւնները:

Յովհաննէս Կոստեան

4—4

Տպագրութեան համար պատրաստ են «Պօն Կարլօս» (հետաքննութիւն Ձմարատութեան) Պրէսկօտտի, «Ալբրահամ Լինկօլն» տարուկների համար գործեց Վիլհելմ Հօֆմանի, և Մօլիէրի «Ամուսնացողներին խրատ» հայ թարգմանութիւնները:

Թարգմանվում են Մօլիէրի հետ ծարաւիֆկամ կիզծաւորը և «Կիզծ հիւանդ» կատակերգութիւնները:

ԹԻՖԼԻՍԻ ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ յայտնում է, որ ՌՈՒՍԱՑ ՔԱՂԱՐԻ և ՀԱԻԼԱԲԱՐԻ ՀՐԱՊԱՐԱԿԻ վրա կառուցված են ԱՌԻՏՐԱԿԱՆ ՇԻՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ վարձով տալու համար. ռուսաց բաղարի վրա 18 համարներ և Հաւլաբարի հրապարակի վրա 40: Յիշեալ շինութիւնները ՎԱՐՉՈՎ վերցնել ՑԱՆԿԱՑՈՂՆԵՐԸ հրաւիրվում են քաղաքային վարչութիւնը, որի ԳՐԱՍԵՆԱԿՈՒՄ ամենայն օր, բացի տօն օրերից, առաւօտեան 10 մինչև 2 ժամը երեկոյեան վարձի ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ կը յայտնվին:

3—3

ОТЪ РАСПОРЯДИТЕЛЬНАГО КОМИТЕТА
Тифлисскаго Благотворительнаго
ОБЩЕСТВА

Объявляется, что копѣечный сборъ будутъ производить въ текущемъ великомъ посту по городскимъ участкамъ: въ 1-мъ А. Е. Фролова, во 2-мъ княгиня Е. А. Гагарина и А. И. Руманская, въ 3-мъ О. А. Томичъ и Е. Н. Иванова, въ 4-мъ В. Я. Опочинина (участокъ бывшій княгини С. Я. Святополкъ-Мирской), въ 5-мъ княгиня М. Г. Меликова, въ 6 и 8-мъ княгиня В. Г. Баратова, въ 7-мъ С. П. Красноглядова и О Н. Чукмасова, въ 6-мъ княгиня О. Д. Баратинская, въ 10-мъ Фон-деръ-Нонне.

Дамы, принявшія на себя трудъ копѣечнаго сбора, будутъ ходить въ сопровожденіи околодочныхъ надзирателей.

На кружкахъ имѣются печатныя надписи на русскомъ, грузинскомъ и армянскомъ языкахъ. (131) 2—2.

Գտաբ եկաւ մամուլի տակից և ՅԱՒԼՈՒՄԻ է ԹԷ ԿԵՆՏՐՕՆԱԿԱՆ և ԹԷ Զ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆՑԻ գրավաճառանոցներում և պ. Աստուբատուրեանի խանութում «ՔՆԵՐՈՒԱԾՔ և ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹԻՒՆՔ, պ. Ն. ԱԴԱՄԵԱՆԻ, հրատարակութիւն Ս. Աբծրունու: Գիրքը բաղկացած է 243 ԵՐԵՍՆԵՐԻՑ: Գինն է 1 ր. 25 կ.:

3—5

Տէր Եսայի մամուլի տակից և ՅԱՒԼՈՒՄԻ է ԹԷ ԿԵՆՏՐՕՆԱԿԱՆ և ԹԷ Զ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆՑԻ գրավաճառանոցներում և պ. Աստուբատուրեանի խանութում «ՔՆԵՐՈՒԱԾՔ և ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹԻՒՆՔ, պ. Ն. ԱԴԱՄԵԱՆԻ, հրատարակութիւն Ս. Աբծրունու: Գիրքը բաղկացած է 243 ԵՐԵՍՆԵՐԻՑ: Գինն է 1 ր. 25 կ.:

3—5

Дозволено Цензурою 18 Марта 1880 г. Тифлисъ. Տպարան Ա. Ա. Մխիթարեանի Типографія А. А. Мхитарова

FondsA.R.A.M

№ 46 Մարտի 20 (Ապրիլի 1) **1880** Մարտի 20 (Ապրիլի 1) № 46

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄԱՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլ, կէս տարվանը 6 րուբլ։
Առանձին համարները 5 կոպէկով։

Թուիլատրւում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ։

Օտարաքաղաքացիք դիմում են ուղղակի
Тифлисъ. Редакція „Мшакъ“

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի և ամն օրերից)

Յայտարարութիւնընդունվում է ամեն լեզուով։

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Մեզ մնդարել չէք կարող—Ներքին տեսութիւն, Մի նկատողութիւն կենդանիների հովանաւորութեան ընկերութիւնը, Նամակ բազմութեան, Ներքին լուրեր—Արտաքին տեսութիւն, Տաբրոսի առթով ձայն—«Մշակի» հաւատացիները—Յայտարարութիւններ—Բանալի թուերը։

ՄԵԶ ՄԵՂԱԴՐԵԼ ՉԷՔ ԿԱՐՈՂ

—

Ընդ լուրը, որ մեր տեղական հայ լրագիրներին արգելվեցաւ Թիւրքաց տէրութեան կողմից Թիւրքիայի սահմանի մէջ մնալը, պաշտօնապէս ստոյգ յայտնվեցաւ։

Մենք մեր ուրիշ պարբերական հրատարակութիւնների կողմից խօսել իրաւունք չունենք,—թո՛ղ նրանք իրանք իրանց արդարացնեն,—բայց «Մշակի» կողմից մենք կարող ենք վկայել, որ եթէ մենք ութ տարի շարունակ յարձակվում էինք Թիւրքաց կառավարութեան դէմ, մենք այդ արել ենք նախ ոչ Թէ իրան Սուլթանի անձնաւորութիւնը վիրաւորելու համար, ինչպէս այդ սովորութիւն ունեն անել Թիւրքաց լրագիրները օտար պետութիւնների Թագաւորների դէմ, երկրորդ՝ մեր ասածները մեր պլտից հնարած, հերեւակայական փաստերի վրա հիմնված չէին, այլ հաստատ իրողութիւնների վրա, որոնց մենք քաղում էինք նոյն իսկ Թիւրքաց, մեծ մասամբ պաշտօնական աղբիւրներից։

Հատական է յիշել այստեղ «Մշակի» վերջին երկու տարիների ամենանշանաւոր յօդուածները։ Փաստերը մենք առնում էինք հաստատ և նոյն իսկ Թիւրքիայում հրատարակված աղբիւրներից, իսկ մեր սեփական յօդուածները, մեր դատողութիւնները՝ միայն հեռուանք էին այդ մեծ մասամբ պաշտօնական աղբիւրների։

Սկսենք 1877 Թւի «Մշակի» համարներից և յիշենք այստեղ ամենանշանաւոր և աչքի ընկնող յօդուածները։ Ընդ Թուականի «Մշակի» № 5 մէջ մենք արտատպեցինք Կ. Պոլսում հրատարակվող «Մանպաւմէի Լֆքբեար» լրագրից մի յօդուած, որ նկարագրում էր Թիւրքաց Հայաստանի Թըշուառ և հարստահարեալ դրութիւնը։ «Մշակի» № 13 մէջ մենք արտատպեցինք Կ. Պոլսի «Նոր Դար» լրագրից մի յօդուած «Հայոց ժողովրդի տանջանքներ» վերնագրով, նոյն համարում՝ կար և մի նամակ Վանից, արտատպված «Մանպաւմէի Լֆքբեար» լրագրից։ Մեր Թերթի № 31 մէջ ընթերցողները կարդացին մի նամակ Վանից որ առնված լինելով «Մանպաւմէի Լֆքբեար» լրագրից, նկարագրում էր Թիւրքաց Հայաստանի բրիստոնեայ ազգաբնակութեան Թշուառ և հարստահարեալ դրութիւնը։ Ընդ նամակներից շատերի մէջ նկարագրված էր Թէ Թիւրքաց տէրութիւնը և Թիւրք պետերը իրանք կրակ դցեցին Վանի մէջ, դիտմամբ այրեցին այդ Հայաբնակ քաղաքը և այլն։ Նոյն 1877 Թւի «Մշակի» 55—58 համարների մէջ տպվեցաւ ականատես Հեղինակի յօդուածների մի շարք, որտեղ նկարագրված էին ամենասարսափելի բարբարոսութիւններ և հարստահարութիւններ, որ Թիւրքերը և քիւրդերը գործում էին Հայաստանում։

Նոյն Թւին հրատարակվեցան ստոյգ պետութիւնների Թագաւորների դէմ, երկրորդ՝ մեր ասածները մեր պլտից հնարած, հերեւակայական փաստերի վրա հիմնված չէին, այլ հաստատ իրողութիւնների վրա, որոնց մենք քաղում էինք նոյն իսկ Թիւրքաց, մեծ մասամբ պաշտօնական աղբիւրներից։

Հատական է յիշել այստեղ «Մշակի» վերջին երկու տարիների ամենանշանաւոր յօդուածները։ Փաստերը մենք առնում էինք հաստատ և նոյն իսկ Թիւրքիայում հրատարակված աղբիւրներից, իսկ մեր սեփական յօդուածները, մեր դատողութիւնները՝ միայն հեռուանք էին այդ մեծ մասամբ պաշտօնական աղբիւրների։

Սկսենք 1877 Թւի «Մշակի» համարներից և յիշենք այստեղ ամենանշանաւոր և աչքի ընկնող յօդուածները։ Ընդ Թուականի «Մշակի» № 5 մէջ մենք արտատպեցինք Կ. Պոլսում հրատարակվող «Մանպաւմէի Լֆքբեար» լրագրից մի յօդուած, որ նկարագրում էր Թիւրքաց Հայաստանի Թըշուառ և հարստահարեալ դրութիւնը։ «Մշակի» № 13 մէջ մենք արտատպեցինք Կ. Պոլսի «Նոր Դար» լրագրից մի յօդուած «Հայոց ժողովրդի տանջանքներ» վերնագրով, նոյն համարում՝ կար և մի նամակ Վանից, արտատպված «Մանպաւմէի Լֆքբեար» լրագրից։ Մեր Թերթի № 31 մէջ ընթերցողները կարդացին մի նամակ Վանից որ առնված լինելով «Մանպաւմէի Լֆքբեար» լրագրից, նկարագրում էր Թիւրքաց Հայաստանի բրիստոնեայ ազգաբնակութեան Թշուառ և հարստահարեալ դրութիւնը։ Ընդ նամակներից շատերի մէջ նկարագրված էր Թէ Թիւրքաց տէրութիւնը և Թիւրք պետերը իրանք կրակ դցեցին Վանի մէջ, դիտմամբ այրեցին այդ Հայաբնակ քաղաքը և այլն։ Նոյն 1877 Թւի «Մշակի» 55—58 համարների մէջ տպվեցաւ ականատես Հեղինակի յօդուածների մի շարք, որտեղ նկարագրված էին ամենասարսափելի բարբարոսութիւններ և հարստահարութիւններ, որ Թիւրքերը և քիւրդերը գործում էին Հայաստանում։

Նոյն Թւին հրատարակվեցան Կ. Պոլսի մէջ Հայոց նախկին պատրիարքը Խրիմեան Հայրիկի երկու բրօշիւրներ, որոնցից «Վանդոյժ» բրօշիւրը ամենանշանաւորն է, և որ նկարագրելով Հայերի տանջանքները, և Թիւրքերի գործած բարբարոսութիւնները, պարզ մեղադրում է Թիւրքաց կառավարութիւնը Թէ նա է կրակ տուել Վան քաղաքը և այն միտքն է յայտնում Թէ ճնշելով, ոչնչացնելով Հայերի պէս իր ամենահաւատարիմ հպատակ ազգութիւնը, Թիւրքաց կառավարութիւնը քաղաքական անձնասպանութիւն է գործում, որովհետև ոչնչացնում է իր կենսական աղբիւրը, իրան պահող, իրան կերակրող, աշխատասէր ազգութիւնը։

Բացի այդ բոլոր աղբիւրներից մեր դատողութիւնները հիմնվում էին միշտ այն բազմաթիւ յօդուածների և Թղթակցութիւնների վրա, որոնք սիրված էին բոլոր եւրօպական և ռուսաց Թէ մայրաքաղաքի և Թէ տեղական լրագրներում։ Իսկ այդ Թղթակցութիւններն ու յօդուածները, միշտ հիմնվում էին պաշտօնական

Ընթրիքի ժամանակ խիստ տխուր անցաւ վարդանը և նոր հիւրը համարեա չէին խօսում։ Իսկ ծերունին նոյնպէս խիստ հազիւ անգամ խօսք էր փոխում իր որդիների հետ։ Սեզանակիցների սրտերը լցված էին զանազան տեսակ, միմեանցից տարբեր ցաւերով։ Ծերունին կասկածում էր մտածում, Թէ նա դժգոհութեամբ հեռացաւ իր տնից։ Հայրապետը զբաղված էր քուրդ բէկով և Լալայի վիճակով։ Նա կրկին միաքն էր բերում Սասայի պատմութիւնը և մտածում էր, Թէ ինչ պէտք է անել։ Ծերունու միւս որդիները մտածում էին իրանց միկոպութիւնների վրա, Թէ ատաւտեան ով ինչ գործ պէտք է կատարէ։ Վարդանի գլխի մէջ պտրտում էր Լալայի գեղեցիկ սերուականը։ Իսկ նոր հիւրը, Աստուած գիտէ, Թէ ինչ բանի վրա էր մտածում...

Երբ սեղանը հաւաքեցին, Աստիփանիկը բերեց իրրիզը և լազանը, իր ձեռքով ջուր ածեց, և ասղային սովորութեան համեմատ, նրանք լուացին իրանց ձեռքերը, դոնացան և փառք տուին Աստծուն։ Ծերունին սկսեց ծխել իր երկայն չիբուխը, իսկ պ. Դաւտիկեանը հանեց իր ծոցից մի գեղեցիկ պօրտուիգար, որ ամենևին չէր համապատասխանում նրա հնամաշ հագուստին, և գուրս բերելով նրա միջից մի Ճանկազին սիգար, երկար եղունգներովը ծայրը կտրեց, և սկսեց ծխել։ Փոքրիկ սենեակը լցվեցաւ հաւանական ծխախոտի առնչոտութեամբ։ Երեւում էր, որ այդ մարդը մի ժամանակ գուրկ չէ եղել կանոքի վայելչութիւններից, իսկ այժմ հանգամանքները ձգել էին նրան մի տարօրինակ կեանքի մէջ։

Ընթրիքից յետոյ խօսակցութեան առարկան Թօմաս Լֆէնդին էր։ Վարդանը մանրամասնաբար պատմել էր պ. Դաւտիկեանին այդ մարդու մասին, և այդ պատճառով խօսակցութեան առարկան նրան բաւական ծանօթ էր։ Ծերունի խօսէն խիստ քաղաքավարի կերպով նկատեց Վարդանին,

Fonds A.R.A.M

ԽԵՆԹԸ

ԱՐԿԱԾՆԵՐ ՎԵՐՋԻՆ ՌՈՒՍ-ԹՈՒՐՔԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻՑ ՀԱՑԱՍՏԱՆՈՒՄ

—

ԺԱ։

Բոլորովին մութն էր, երբ Հայրապետը և Սաւան վերադարձան տուն։ Նրանք իմացան, որ Թօմաս Լֆէնդին վարդանի հետ ունեցած անբաւականութիւնից յետոյ դժգոհութեամբ հեռացել էր իրանց տնից, և ծերունի խաչոն այդ մասին չատ անհանգիստ էր, վախենալով, մի գուցէ կապալառուն իրանց համար մի չար որոգայթ լարէ։

Բայց վարդանը, չը նայելով իր դիւրաթորրոք և դիւրագրգիռ բնաւորութեանը, այնքան անփորձառուներից չէր, որ իզուր տեղը անսպառնալիք մկկին։ Նա համարում էր Լֆէնդուն մի գարշելի մարդ, որ Թուրք կառավարութեան ներկայացուցիչների ձեռքում գործիք դարձած, ծծում էր իր համազգիների արիւնը, հարստահարում էր և ազգաւանդում էր նրանց։ Բացի դրանցից, նրան յայտնի էր կապալառուի անցեալը։ Այդ մոլաշրջիկ խարերան մի և նոյն պաշտօնով եղել էր Հայաստանի չատ գաւառներում, և իրաւ, չատ տեղերում պատկվել էր, իր կնիկներին Թողել էր և չատ տեղերում խելքից հանել էր անմեղ աղջիկներին։ Այժմ մի և նոյն կեղտոտ նպատակներն ունէր և Լալայի վերաբերութեամբ, և օգուտ քաղելով նրա հոր միամտութիւնից, կամենում էր մի դգուելի դեր խաղալ։ Այդ, ի հարկէ, տանել չէր կարող վարդանը. մանաւանդ մի ադիկայ վերաբերութեամբ, որին ինքը սիրում էր։

Բայց Լֆէնդու չուտափոյթ կերպով ծերունի խաչոի անից հեռանալու պատճառը միայն այն չէր, որ նա անբաւականութիւն ունեցաւ վարդանի հետ և չը կամեցաւ միւսանդամ տեսնել նրա երեսը։ Լֆէնդին բաւական համբերով էր դէպի վիրաւորանքներ. նա վաղուց սովորել էր լռութեամբ տանել դրանից աւելի խիստ անպատիւներ, բայց նա այսօր մի առանձին սուբհանդակի ձեռքով Թուղթ առացաւ, որով հրամայում էին նրան հաւաքել իր ձեռքի տակ գտնված տրտունջները և գարիները առաձին ամբարներում, և բնաւ չը ծախել, որովհետև կառավարութիւնը պէտք էին։ Կարծես, մի բան գաղտնի կերպով պատրաստվում էր. այսպէս՝—պաշար, իսկ այնտեղ, Ֆոլիֆոն-էկկի բանակի մէջ—զէնքեր...։

Երբ տանը հիւր կար, ծերունի խաչոն միշտ օդայի մէջ էր անցկացնում և իր հիւրի մօտից չէր հեռանում։ Վարդանին իսկապէս հիւրի տեղ չէին դնում. նա տան տղայ էր։ Բայց Թօմաս Լֆէնդու դնալուց յետոյ նրա տանը յայտնվեցաւ մի նոր հիւր։ Դա մի երիտասարդ էր նիհար և գունաթափ դէմքով, և Թոյլ, աւելի քնքոյշ կազմուածքով,—մի երիտասարդ, որի արտաքին կերպարանքը մտածել էր տալիս, Թէ երկար տարիներ մաշվել և Թառամել էր դպրոցների նստարանի վրա։ Ինչ կոչումի և ինչ պարապմունքի մարդ էր դա, յայտնի չէր, միայն այնքան յայտնի էր, որ պօտենի է, հայ է, և ծերունի խաչոն պարտք էր համարում յարգել մայրաքաղաքից եկած հային։ Բացի ճանապարհորդական փոքրիկ խուրջինից նա իր հետ ուրիշ ոչինչ չունէր, և կիրակայ եւրօպական հագուստը ցոյց էր տալիս, որ ազգատ մէկը պէտք է լինի։ Նրա բերող չարվաղարը ձգեց նրան գիւղի մէջ և հեռացաւ։ Նա ման էր գալիս, որ իր համար գիշերում մի օթևան գտնէ, երբ հանդիպեց վարդանին։ Ատում են, սրտերի մէջ մի զգացմունքի ճանաչարկ կայ։ Այդ երկու երիտասարդները կարճ խօսակցութիւնից յետոյ մտերմացան, և որպէս մի գաղտնի ազգակից պատկանող երկու անդամներ, առանց նախապէս միմեանց հետ ծանօթ լինելու, եղբայրական ձեռք մեկնեցին միմեանց։ Վարդանը նրան վեր առաւ և բերեց ծերունի խաչոի տունը։

Նոր հիւրը իրան կոչում էր Միքայէլ Դաւտիկեան։ Որպէս տանկաստանցոց բոլոր տոհմանունները առած են լինում հօր կամ պապի արհեստից, պարոնի հայն էլ դաւտիկներ է չինելիս եղել, այսինքն մի տեսակ չլբներ, որ երեխաները ածում են։ Իսկապէս ծերունի խաչոին չատ դիւր չեկաւ ոչ նրա տոհմանունը, որ դժուարութեամբ էր արտասանում, ոչ նրա հիւանդոտ և գունաթափ դէմքը, ոչ նրա անհանգիստ աչքերը իրանց տենդային փայլով, և ոչ էլ նրա մեծ ու ծածկամիտ քնաւորութիւնը, որ իսկոյն կասկած էր յարուցանում։ Բայց վարդանը ծածուկ ասել էր ծերունուն, Թէ գաւ տղայ է, երբ ճանաչես, կը սիրես շրանց։

Մտնելով ծերունի խաչոի տունը, անծանօթ հիւրը միայն մի բան հարցրեց վարդանից.

—Կարելի է հաւատալ դրանց....

—Կարելի է... պատասխանեց վարդանը։

Երբ օդայի մէջ ճրագը վառվեցաւ, դիւղական սովորութեան համեմատ, իսկոյն ընթրիք տուեցին։ Այս դիշեր սեղանակից էին ծերունի հօր հետ նրա բոլոր վնց որդիները, որովհետև Թօմաս Լֆէնդին այնտեղ չէր, և մի ուրիշ բայրաստեանի հիւր չը կար, որի պատճառով որդիները համարձակութիւն չունենային սեղան նստելու։ Վարդանը տան տղայ էր համարվում, իսկ նոր հիւրի վրա նայում էին որպէս մի մարդու վրա, որ այնքանով ևս գոհ պէտք է լինէր, որ այս դիշեր կուշտ փորով հաց էր ուտելու։

տեղեկութիւնների վրա, օրինակ Կ. Պօլսի հայոց ազգային ժողովի դեկուցումների և հայոց պատրիարքի պաշտօնական բողոքների վրա։ Հաւանական է յիշել այստեղ „Тифл. Вѣстн.“ լրագրում 1876 թուին տպված մի շարք յօդուածների, որոնք հիմնված էին Կ. Պօլսի հայոց պատրիարքարանի և ազգային ժողովի պաշտօնական բողոքների վրա և հետևեալ տարիների „Голосъ“ լրագրի հարուստ թղթակցութիւնները թիւրքայ հայերի թշուառ դրութեան մասին, որոնք իրանց տեղեկութիւնները նոյնպէս առնում էին պաշտօնական, ամենահաստատ աղբիւրներից։

Հետևորդ ենք համարում յիշել այստեղ այն բոլոր բարբարոսութիւնները, որ գործում էին թիւրքերը, քիւրդերը և չերկէզները ռուս-թիւրքայ պատերազմի ժամանակ.... Նրանց այդ բարբարոսութիւնների նկարագրութեամբ, որ գործում էին թէ հայերի և թէ իրանց այլ հպատակ ազգութիւնների վերաբերութեամբ, լի էր ամբողջ աշխարհի մամուլը։

«Մշակի» 1878 թուի բոլոր յօդուածներից մենք կը յիշենք միայն Մէլիքզադէի յօդուածների մի շարք «Տեղեկագիրը» վերնագրով (№№ 145—150)։ Այդ յօդուածների բոլոր տեղեկութիւնները, հայոց ազգի վրա թիւրք կառավարութեան կողմից գործած ճնշումները, բարբարոսութիւնները, վայրենութիւնները՝ առնված էին Կ. Պօլսի հայոց պատրիարքարանի պաշտօնական զեկուցումներից։

Հետևեալ 1879 թուին հրատարակվեցաւ «Մշակի» մէջ Գրիգոր Հրաշեցու դատախազութիւնը, որ յետոյ թարգմանվեցաւ գերմաներէն լեզուով և շատով լոյս կը տեսնի Մօսկվայում առանձին բրօշիւրով ռուսերէն լեզուով։ Այդ գրուածքի բոլոր տեղեկութիւնները, որոնք վերաբերում են քիւրդերի և թիւրքերի վարմունքին հայերի հետ, նոյնպէս առնված են հայոց պատրիարքարանի պաշտօնական տեղեկագիրներից։ Նոյն թուին մենք կարողացանք ձեռք բերել նոյն իսկ Կ. Պօլսում Ֆրանսիերէն լեզուով հրատարակված «Larticle 61» վերնագրով երկու թէ երեք կարևոր տետրակներ, որոնք ամփոփում էին իրանց մէջ Հայաստանի զանազան կողմերի հայ առաջնորդներից Կ. Պօլսի պատրիարքարանի մէջ ստացված, հայերի վրա գործված, զանազան անարդարութիւններ, հարստահարութիւններ և բարբարոսութիւններ նկարագրող պաշտօնական հեռագիրներ։

Վերջապէս յիշենք այստեղ և «Մշակի» ներկայ 1880 թուի առաջին համարներում տպված Վահան Վ. Պարտիզակցու Նշրդումի անգլիական հիւպատոս Տրօտտէրին ներկայացրած զեկուցումները (№№ 21—24)։

Եւ պէտք է ասել, որ մենք յիշում ենք այստեղ աղբիւրներից ամենագլխաւորները միայն... Թող Թիւրքայ կառավարութիւնը կարդայ այդ բոլոր գրուածները, որոնք նոյն իսկ Թիւրքիայում հրատարակվեցան, որոնք ներկայացնում են ճնշված ազգի յուսահատված, օրհասական ադաղակը և որոնց մենք արտատպեցինք կամ որոնցից մենք միայն օգուտ քաղեցինք, առանց մեզանից ոչնչով աւելացնելու, հիմնեցինք մեր բոլոր դատողութիւնները Թիւրքիայի վերաբերութեամբ։

Ինչի, ուրեմն, Թիւրքայ կառավարութիւնը մեզ է մեղադրում, ինչի է արգելում նա մեր լրագրի մուտքը իր պետութեան սահմանների մէջ, երբ մեր բոլոր ասածներից և ոչ միևը հնարած իրողութիւն չէ, այլ եղել է միայն այն յուսահատական ադաղակի արձագանքը, որ նոյն իսկ Թիւրքիայի հողի վրա ծնունդ առաւ, որ անդադար մեր ականջներին էր հասնում, բղխելով Թիւրքիա հպատակ հայի ճնշված կուրծքից....

Մենք միայն թարգման եղանք մեր համարիւն եղբայրների ադաղակների և այժմ Թիւրքիան կամենում է մեզ, ռուսահպատակներին սրբելել ձայն հանելու, կամ դոնէ կամենում է արգելել որ մեր ձայնը չը կարողանայ հասնել Ր. Դրան հպատակ ճնշված, ոտնակոխ արած հայերի ականջին։

Գ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՄԻ ՆԿԱՏՈՂՈՒԹԻՒՆ

—

Ներկայ տարվայ «Փորձ» I տետրակի քննկղում տպած է պ. Պատկանեանի պատուական յօդուածը—Համառօտ տեսութիւն հայ պատմական գրականութեան վերնագրով։ Վիճական հեղինակը այդ յօդուածի մէջ յառաջ է բերում մի մեծ մի համառօտ ցուցակ զանազան տեղերի, ուր գտանվում են հայկական ձեռագիրներ շատ կամ քիչ քանակութեամբ։ Այդ ցուցակը չէ, ի հարկէ, լիակատար. և ինքն հեղինակն էլ անշուշտ այդպէս է համարում գործն, որպէս այդ պարզ երևում է և յօդուածի վերջաբանութիւնից։ Վատ որոյ աւելորդ չեմ համարում աւելացնել այդ ցուցակի վրա իմ ունեցած տեղեկութիւնները, հրաւիրվով մեր բանասէրներին հետզհետէ լրացնել այդ ցուցակը, որ մեծ նշանակութիւն ունի ազգային մատենագրութեան զարգացման համար։

Պ. հեղինակը ցոյց է տալի Փարիզի ազգային մատենադարանի մէջ (Bibliotheque Nationale) հայոց ձեռագիրների Թիւը 260։ Իսկ ես 1877 թ. հինգ ամիս շարունակ պարապելով այդ մատենադարանի մէջ ի միջի այլոց և հայոց ձեռագիրների հետազոտութիւնով, գոցա Թիւը գտայ 273, ուրիշ 13 ձեռագրով աւելի։ Արարատի մէջ (1878 թ., փետրվար) ես տպեցի իր ժամանակ Փարիզից ուղարկած թղթակցութեամբն մի յօդուած այդ մատենադարանի հայկական ձեռագրերի մասին բաւական ընդարձակ տեղեկութիւններով, ուր ցոյց տուած եմ ոչ միայն դոցա Թիւը, այլ և բովանդակութիւնը բաւ զանազան դիտութիւնների և գրչագրութեան Թուականները, որքան այդ յայտնի էր յիշատակարաններից։

Տետրակի մէջ ես ասել եմ, որ Փարիզի ազգային մատենադարանի հայկական ձեռագրերի ցուցակը ես կազմել եմ 1877 թուին, և ոչ 1878, ինչպէս տպված է պ. Պատկանեանի յօդուածում։ Ես ասել եմ, որ ցուցակը ես կազմել եմ 1877 թուին, որովհետև ես Փարիզից մեկնեցայ 1877 թուի մայիսի 1-ին, և ցուցակը ես կազմել եմ մինչև այդ ժամանակ։ Ես ասել եմ, որ ցուցակը ես կազմել եմ 1877 թուին, որովհետև ես Փարիզից մեկնեցայ 1877 թուի մայիսի 1-ին, և ցուցակը ես կազմել եմ մինչև այդ ժամանակ։ Ես ասել եմ, որ ցուցակը ես կազմել եմ 1877 թուին, որովհետև ես Փարիզից մեկնեցայ 1877 թուի մայիսի 1-ին, և ցուցակը ես կազմել եմ մինչև այդ ժամանակ։ Ես ասել եմ, որ ցուցակը ես կազմել եմ 1877 թուին, որովհետև ես Փարիզից մեկնեցայ 1877 թուի մայիսի 1-ին, և ցուցակը ես կազմել եմ մինչև այդ ժամանակ։

թէ նրա այն օրվայ վարմունքը էֆէնդու հետ անխոհեմ էր։

—Այ, ասաց նա,—դու դիտես, որ քեզ չեմ ջոկում իմ այս եօթն որդիներից, նա ցոյց տուեց վեց որդու վրա, որ նստած էին և Սահիանիկի վրա, որ կանգնած էր։

Վերանայն սովորութիւն ունէր միշտ եօթն որդիների անունով խօսել և նրանց անունով երդվել, Սահիանիկին ևս նրանց հետ հաշուելով, բայց չը դիտէր, որ վարդանին վաղուց արդէն յայտնի էր Սահիանիկի ազգիկ լինելը։

—Այս եօթը որդիներիս արևը թող վկայ լինի, եթէ սուտ լինեմ ասելու, չարունակեց նա,—դու էլ իմ որդին ես. իմ տունը քո տունն է, գալիս ես, գնում ես, և որքան սիրտդ ուզում է, Ճնում ես իմ դուռը քո առջև միշտ բաց է։ Բայց պէտք է գիտենաս, որ այստեղ ուրիշ երկրների նման չէ, այստեղ եօթա էֆէնդու նման մարդիկ՝ մեծ մարդիկ են, չատ մեծ մարդիկ... Նրանք ինչ որ կամենան, կարող են կատարել։ Այս պատճառով, նրանց պէտք է ակամայ յարգել և երբեմն նրանց խօսքերի ու արարմունքների մասին պէտք է լռել...։ Ինչ կարող ենք անել։ «Մի չարագործի ձեռք, ասում է առակը, եթէ չես կարող կարել, պէտք է համբուրես և գլխիդ վրա դնես։ Էֆէնդին, կարելի է, քեզ մի ճնաս չը կարողանայ հատցնել, որովհետև այստեղացի չես, բայց մենք քո փոխարէն պիտի տուժենք նրա հատցրած ճնաստ։ Դու իսօ լսել ես Թուրքի առածը. «Էշից վախեցաւ և սկսեց փայտին ծեծել»...

Վերանայն խօսքերը կրկին հատցրին խեղճի իծանները *)։ Նա պատասխանեց.

—Թուրքերի վերաբերութեամբ մեր կողմի հայերը մի լաւ առած ունեն, ասում են՝ «Թուրքին

*) Իծաներ փոխաբերական մտքով գէմ կամ չար տղիների նշանակութիւն ունի ամենի ժողովրդի լեզուում։

միևնոյն չը ծեծես, բարեկամ չի դառնայ։ Ես Թոմաս էֆէնդուն Թուրքերից չեմ գանագանում, և շատ ցաւում եմ, թէ ինչու նրան մի լաւ չը ծեծեցի, թէև նրա բարեկամութիւնը ինձ շատ հաճելի չէր կարող լինել։

Վերանայ երեսի խորշումները աւելի կնճռոտվեցան, երևում էր պատասխանը նրան դիւր չէր գալ։ Իսկ Սահիանիկի դէմքի վրա փայլեց մի պայծառ ժպիտ, որը չէր կարող չը նկատել վարդանը։ Նա դեռ կանգնած էր տոքի վրա, և որպէս տան փոքրիկը, սպասաւորութիւն էր անում. վարդանը հայացուկով նայեց նրա վրա, մի և նոյն ժամանակ նրա մտքից անցան այս խօսքերը. «Ահա միակ արարածը այս տան մէջ, որ համակրում է ինձ... որովհետև նա միայն է, որ զգացել է այդ գարշելի մարդու լրբութիւնը»....

—Դուք ինքներդ ծոյլ էք տալիս այս տեսակցած, անթարթական, անիրաւ մարդերին բռնանալ ձեզ վրա, չարունակեց վարդանը աւելի տաք կերպով.—որովհետև նրանց բոլոր չարագործութիւնների առջև աչքներդ փակած, համբերում էք։ Ես հասկանում եմ, երբ Թուրքը, քուրդը հային հարատևորում է, ճնշում է, և նրա կենսական բոլոր ուժերը խլելով նրանից, մահացնում է։—Ես այդ հասկանում եմ, և մինչև անգամ բնական եմ համարում, որովհետև նրանք զարերով այսպէս վարվել են հայի հետ և նոյն կերպով չարունակում են։ Այդ գարձել է Թուրքի և քուրդի համար մի տեսակ կենսական պահանջ, առանց որին նրանք հազիւ թէ կարող են ապրել։ Բայց երբ որ հայը վարվում է իր համազգիների հետ աւելի վատթար, քան թէ Թուրքը և քուրդը, այդ եղեռնագործութիւնը դժուար է համբերել։ Ես այս խօսքերը էֆէնդու երեսին ասեցի, և նա մի բառ ևս չը գտաւ պատասխանելու։

—Ես դրանից վատը կասէի նրան, խօսակցութեան մէջ մտաւ Հայրապետը,—բայց հայրս միշտ

մեզ խրատում է, թէ պէտք է լուռ մնալ, թէ պէտք է զգոյշ լինել...մի օր ազատութիւն կը լինի մեզ... պէտք է համբերել... չը դիտեմ, մինչև երբ պէտք է համբերել...

—Մինչև Ցիսուս Քրիստոսի գալուստը... հեգնօրէն պատասխանեց վարդանը։—Բայց, ափսոս, մինչև այն ժամանակը աշխարհի երեսին մի հոգի էլ չի մնայ, որ իր ազատութիւնը տեսնէ. բոլորը քուրդ կամ Թուրք դարձած կը լինեն...

—«Համբերութիւնը կեանք է»... խօսեց Ծերունին քարոզի ոճով։—Մեր տէրտէրները, մեր վարդապետները միշտ այդ են քարոզում մեզ։ Աստ մի օր կը լինի, որ Աստուած կը մտաբերէ իր կորուսեալ ոչխարներին...։ Պէտք է համբերել, զաւակներս,... «համբերութիւնը կեանք է»...։

—Համբերութիւնը մահ է... պատասխանեց պ. Դուդուկջեանը, որ մինչև այն ժամանակ չէր խօսում և լուռ լսում էր նրանց վիճաբանութիւնը։ Երիտասարդի գունատ դէմքը այժմ բոլորովին գնդնեց և նրա նուրբ, նոյնպէս գունաթափ շրթունքը սկսեցին դողդողալ։

—Համբերութիւնը մահ է... կրկնեց նա վրդովված ձայնով,—գերեզմանի մէջ միայն մարդը սովորում է համբերող լինել...։ Մի այսպիսի երէսկան համբերութիւնը, որ ունենք մենք, տանում է դէպի անդառնալի կորուստ։ Շրէաները շատ համբերեցին, աշխարհի բոլոր հալածանքներին դիմացան, ապասելով, թէ կը յայտնվի մի Մեսիա, որ կը վերանորոգէ տերը Երուսաղէմը և կը վերականգնէ Իսրայէլի հին փառքը... և մինչև այսօր ապասում են...։ Բայց մենք մի այսպիսի ակնկալութիւն ևս չունենք, չը գիտեմ, էլ ինչ բանի ենք սպասում...։

—Մեր տէրտէրները, մեր վարդապետները համբերութիւն են քարոզում... չարունակեց նա առաջվայ մաղձոտ ձայնով.—Ախար նրանք քանդեցին մեր տունը և այս սարսափելի վիճակին հասցրին մեզ։ Եթէ կայ մի բան, որ կարող է փրկել հարատահարված և ճնշված ժողովուրդներին, դա է՝—բողոքը, ինչ կերպով և յայտնվելու լինէր նա։ Դժգոհութիւնը, տրտունջը և իր վիճակից մի աւելի բարեբախտ վիճակի ցանկանալը՝—ահա այն վիրկարար չարժառիթները, որ կարող են մեզ ազատել սարկութիւնից։ Բայց համբերութեան մէջ խեղդվում են, մահանում են այս տեսակ բարձր ձգտումները....

Ծերունին ոչինչ չը պատասխանեց։ վարդանը և Հայրապետը բռնեցին երիտասարդի ձեռքը և բարեկամաբար սեղմեցին։ Ծերունու միւս որդիները ոչինչ չը հասկացան և իրանց մտքում ասեցին—ահա մի ուրիշ խենթ ևս...։

Ծերունին հրամայեց հիւրերի համար քնելու տեղ պատրաստեն, իսկ ինքը որդիների հետ, բարի դիշեր մաղթելով, հեռացան։ Ցան հարսներից մէկը, երեսը կապած, եկաւ անկողինները պատրաստեց։

Օդայի մէջ ձրագը դեռ վառվում էր։ երկու հիւրերը իրանց անկողիններում երկար անքուն մնացին։ Պարոն Դուդուկջեանը կրկին վառեց իր կիսատ մնացած սիգարը և սկսեց ծխել։ վարդանը նկատեց նրան.

—Բարեկամ, ձեր լեզուն անհասկանալի է. դուք հազիւ թէ կարող կը լինէք այստեղ մի գործ չինել...։ Ժողովրդի հետ խօսելու համար պէտք է հարիւրաւոր առակներ և առածներ գիտենալ...։ Քրիստոս իր առակներով աւելի գործ չինեց, քան թէ բարձր, վերացական քարոզներով։

—Այո, ես չը սովորեցի ժողովրդի լեզուն... պատասխանեց պ. Դուդուկջեանը և լռեց։

(Կը չարունակվի)

Fonds A.R.A.M

Լոնդոնի հռչակաւոր բրիտանական թանգարանում (British Museum) նա անցայ ձեռագիրների բաժնում ապահովարդ սենեակի մէջ արուեստան գանազան ձեռագիրների շարքում մի հայկական պատկերազարդ ձեռագիր փոքր դիրքով: Թանգարանի հնութիւնները բացատրող պարոնը ասաց ինձ, որ թանգարանում կան բաւական հայ ձեռագիրներ և թէ մի հայ վարդապետին յանձնված է կազմել դրա նոր ցուցակը: Ձեռագրի իմացայ որ դա նոյն Հ. Սուքիաս Պարսնեանն էր, Վենետկի միաբան, որը կազմել էր և Փարիզի մատենադարանի հայ ձեռագիրների համար մի անձնական և բոլորովին անպէտք ցուցակ հայերէն և ֆրանսերէն, ինչպէս բացատրած եմ «Արարատ»ի մէջ տպած վերոյիշեալ յօդուածիս մէջ:

Թէպէտ ինձ շատ ցանկալի էր աւելի մօտ ծանօթանալ բրիտանական թանգարանի հայկական ձեռագիրների հետ, բայց դժբախտաբար ժամանակիս կարճութիւնը չը նպաստ:

Վիեննայում ես ծանօթացայ ուսուցչապետ (պրօֆէսսոր) հայագէտ Միւլլերի հետ, որ բաւական լաւ խօսում էր ինձ հետ հայերէն գրաւոր լեզուով: Դա հրաւիրեց ինձ այցելել Կայսերական Մատենադարանին, ուր ցոյց տուաւ ինձ մօտ 40 հայերէն ձեռագիրներ, աւելացնելով թէ՝ ինքն ևս ունի իր անձնական մատենադարանի մէջ 10—12 հատ հայ ձեռագիրներ:— Իզէպ յիշեմ այստեղ որ՝ պ. Միւլլերը շատ հետաքրքրւում էր հայոց տպած գրքերով և խնդրեց, որ ես նրան ցուցակ մի առ մի համարեց այն գրքերի անուններըը, որ հրատարակված են Էջմիածնի տպարանից վերջին 10 տարում:

Պետերբուրգի հասարակական մատենադարանում (Публичная Библіотека) նոյնպէս կան բաւական հայ ձեռագիրներ:

Կան նմանապէս մի քանի հայ ձեռագիրներ և Մոսկվայի Ռումիանցովի թանգարանում (Румянцовскій Музеумъ):

Իսկ ինչ վերաբերում է հայերէն հին և նոր տպած գրքերին, (դրա չեն վերաբերում պ. Պատկանեանցի յօդուածին), դրա կան, գոնէ 2—3 հատով, եւրոպական մինչև անգամ մանր քաղաքների փոքր ի շատէ հարուստ մատենադարաններում: Այսպէս օրինակ, փոքր Վօլֆայի (Վերմանիա) բազարային մատենադարանի մէջ ևս տեսայ մի քանի հատ հին տպագրութեան հայերէն գրքեր: Նոյնպէս նօդէնի (փոքրիկ պետ հանքային ջրերով Ֆրանկֆուրտ Մայնի գետի վրա քաղաքի մօտ) փոքրիկ ընթերցարանի մէջ, որ նշանակուած է հիւանդների համար, կար մի հայերէն գիրք: Վերջապէս՝ Փարիզի և եւրոպական միւս մեծամեծ քաղաքների նշանաւոր դրամատուներում, այլ և փողոցների մանր դրամատների (բուբլինիտի) մօտ դուք շատ անգամ կը պատահէք հայերէն տպած գունազան գրքերին: Նոյնը լինում է Պետերբուրգում, Մոսկվայում, և այլն:

Վահան վարդապետ Բաստամեան

ԿԱՆԴԱՆԵՆԵՐԻ ՀՈՎԱՆԱՒՈՐՈՒԹԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԺՈՂՈՎԸ

—

Կանգանների հովանաւորութեան Թիֆլիսի ընկերութեան փոխ-նախագահը նախագահի անդ կանոնագրութեան 23-դ յօդուածի հիման վրա, հինգշաբթի, մարտի 20-ին, երեկոյեան 7½ ժամին գիւղատնտեսական ընկերութեան բնակարանի մէջ կանդանների հովանաւորութեան Թիֆլիսի ընկերութեան անդամների ընդհանուր ժողով նշանակելով, պարտք է համարում յայտնել, որ այդ ժողովի ժամանակ կանոնադրութեան 10, 11, 12 և 14-դ յօդուածների հիման վրա ձայնի իրաւունք կունենան ընկերութեան պատուաւոր, իսկական և աշխատակից անդամները:

Այդ ժողովի մէջ, բացի ընդհանուր գործերը, կը քննուին հետևեալ հարցերը. կենդանիների բժշկանոցի Թիֆլիսի մէջ բացանելու օրվայ հարցը, 1880 թուականին Բրիւսսէլի մէջ լինելու կենդանիների հովանաւորութեան միջազգային կոնգրէսի հարցը, կենդանիների հովանաւորութեան Թիֆլիսի ընկերութեան գոյութեան առաջին երեք տարիների գործունէութեան հաշիւ կազմելու հարցը, մի քանի պաշտօնական անձանց ընտրութեան և սրա նման հարցեր: Յանկալի է, որ այդ ժողովին ձայնի իրաւունք ունեցող անդամները որքան կարելի է թուով շատ հաւաքվին:

ՆԱՄԱԿ ԲԱԳՈՒԻՑ

—

Մարտի 3-ին

Ձեր պատուական լրագրի մէջ հաղորդում էք մեզ տխուր լուրեր վանայ սովալուծների մասին, ուստի դիմելով մեր եղբայրասիրներին, հաւաքեցի վաճառուն և հինգ րուբլի (65 ր.) կը խնդրենք հասուցանել վանայ սովալուծներին և տպել ձեր լրագրի առաջիկայ թիւերից մէկում նուիրատուների անունները:

Դրիգոր Մանդասարեան 3 ր., Աւետիք Մ. Սահակեանց 2 ր., Շամիր Շահազիզեանց 2 ր., Մամիկոն Հայրապետեանց 1 ր., Ներսէս Սարգսեանց 1 ր., Յովհաննէս Դրիգորեանց 50 կ., Եփրեմ Ջալալեանց 1 ր., Федоръ Ивановичъ Лиховичъ 1 р., Եագօր Ալավերդեանց 2 ր., Կարապետ Լազարեանց 1 ր., Եղիայ Եղիազարեանց 1 ր., Василій Ивановичъ Степановъ 1 р., Алексей Петровичъ Шатуновъ 1 р., Ժամհարեանց 2 ր., Խաչատուր Խալաֆեանց 1 ր., Անհայտ անձն 1 ր., Աստուածատուր Կարապետեանց 1 ր., Сальтиковъ 1 р., Բաղդասար Յակոբեանց 2 ր., Դրիգոր Ոսկանեանց 2 ր., Պօղոս Գալուստեանց 2 ր., Դրիգոր Ղալչեանց 1 ր., Պետիթ Տէր-Խաչատկեանց 2 ր., Մինաս Յովհաննեանց 1 ր., Սարգիս Եաւրումեանց 2 ր., Յակովբ Լամպէ 1 ր., Աղէքսանդր Նազարեան 3ր., և ես 25 ր. 50 կ.: Գումարն է 65 ր.:

Սիմէօն Աղուանեանց

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

Հասարակութեան ուշադրութիւն ենք դարձնում ռուս «Кавказъ» լրագրում տպված պ. Մ. Աղաթէլեանի մի շարք յօդուածների վրա «Обзоръ армянской періодической печати» (Հայոց պարբերական տպագրութեան տեսութիւնը) վերնագրով: Առաջին յօդուածը պարունակում է իր մէջ պատմական տեսութիւնը հայոց տպագրական գործի, երկրորդ յօդուածը «Մեղու Հայաստանի» լրագրի քննութիւն է տալիս, երրորդ յօդուածը քննում է «Մշակ լրագիրը, իսկ չորրորդի մէջ հեղինակը դիտաւորութիւն ունի իր հայեացքը յայտնել «փարձա» ամսագրի վրա: Այդ յօդուածներից երեք առաջիններըը տպվեն հրատարակվեցան,— (Кавказъ լրագրի №№ 69, 73 և 76):

—

Արդէն մօտ երկու շաբաթ է որ Ռուսաստանի փոստը ստացված չէ Թիֆլիսում, կովկասեան սարերի անանցնելի լինելու պատճառով:

—

Ստացանք յօդուած վանի սովալուծների պ. Թ-եանցից 2 րուբլի:

—

Գանի մի շաբաթ սրանից առաջ մենք ուղարկեցինք կովկասեան բժշկական ընկերութեանը մի կտոր հաց, որ ստացած էինք Հին-Նախիջևանից, խնդրելով ընկերութեանը հետազօտել այդ հացը քիմիապէս և միկրօսկոպի միջոցով, որովհետև, մեր կարծիքով, այդ հացը դրեթէ ալիւր չէր պարունակում իր մէջ, այլ բազկացած էր մեծ մասամբ աւազից և թեփից: Այժմ յետ ստացանք այդ կտոր հացը բժշկական ընկերութիւնից մի պաշտօնական թղթով, որի մէջ ասված է, թէ ընկերութիւնը չունենալով իր մօտ մի լաբօրատօրիա, չէր կարող հետազօտել այդ հացը, բայց եթէ «Մշակին» խմբագրութիւնը առանձին նպատակ ունի, կարող է դիմել Թիֆլիսի բժշկական վարչութեանը: Ցաւալի է, որ մեզ մօտ ամէն բան թղթերը պրելու վրա է հիմնված: Մեր բժշկական ընկերութիւնը պաշտօնական թղթերը գրելով է զբաղված, կարծես թէ հասարակական օգուտը աչքի առջև ունենալով, ինքն ընկերութիւնը չէր կարող հասցնել այդ կտոր հացը հետազօտելու համար ուր հարկն է, այլ անպատճառ մեզ պէտք է վերադարձնէր, որպէս զի առիթ ունենար նօմէրօվ մի ուրիշը թուղթ գրել:

—

Լսում ենք թէ Թիֆլիսի հայոց հոգևոր կօնսիստօրիան հաւաքելով իր հոգևորականների ձեռքով փոքր յօգուտ վանի սովահարների, այս օրերս հասցրեց այդ փողերից 1000 րուբլ կիսպէկնեանի տան Թիֆլիսի բաժնին, ն. Պօղոս մատնաժողին ուղարկելու նպատակով: Շատ ցանկալի է որ ամեն տեղի մեր հոգևոր իշխանութիւնը յօգուտ սովալուծների իր ըղձալի հաւաքած գումարները հասցնէր մատնաժողովին այդ ճանապարհով և հաւաքած փողերի հաշիւը տպէր մեր լրագրների մէջ: Կամ թէ՞ մեր հոգևոր հայրերը բարեհաճեն իրանց բոլոր հաւաքած փողերը ուղղակի հասցնել մեր լրագրների խմբագրութիւններին և մենք յանձն կառնենք ուղարկել, ուր հարկըն է:

—

Ստացանք յօգուտ վանի սովատանջների 3 րուբլ Թիֆլիսաբնակ տ. Մարիամ Կամսարականից:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՏԱՒՐՈՍԻ ՍՏՈՐՈՒԱԾՔԻՆ ՉԱՑՆ

—

Դիտնալով որ Հայաստանի ուրախասիրտ լուրերն դուք հիւրընկալելու համաձիքն և ձեր ամենու ընթերցողներն ալ կարդալու մեծ փափաք ունին, բերկրութեամբ սրտի պատասխանութիւն կանենամ հետևեալը գրել:

«Արարատեան» ազգօգուտ Ընկերութեան Տաւրոսեան վարժարանայ երկրորդն է Գղիի Խուժս գիւղի վարժարանը, որ յիշեալ Ընկերութեան Կորձ. ժողովոյ անդամ և ի Տաւրոս ներկայացուցիչ Մեծ. Պետրոս էֆ. Վասիլեանի հսկողութեան ներքև հիմնարկուած և նորա համբերատար աշխատակցութեամբ արագութիւնը շինութիւնը աւարտած էին քսան մեծի մասին անցեալ նոյեմբերի վերջերը, սակայն անցեալ աշնան անընդհատ և յորդահոս անձրևներն ու այս տարուայ ձմեռ ձմեռը արգելք եղան ներքին շինութիւնն ևս աւարտելու:

Առաւօր նուիրական պարտիք մը կը զամ հոգւոյս մէջ բոլոր ազգասիրտ գիւղացւոց կոդմանէ, երախտապարտ սրտիս շնորհակալութիւն յայտնել, նախ «Արարատեան» ազգօգուտ Ընկերութեան, որ Տաւրոսի լուսաւորութեան մեծ գործոյն անվհեր ձեռնարկած և ամենայն անձնուիրութեամբ աշխատութիւն ու զոհողութիւն չը խնայեր, և ապա մանաւորապէս Մեծ. Պետրոս էֆ. Վասիլեանի, որ անձնուիրացու թեամբ, համբերութեամբ և անխոնջ աշխատանօք սուղ միջոցի մէջ կարող եղաւ այսպիսի հոյակապ վարժարան մը հաստատել Տաւրոսի արևելեան սահմանը:

Տաւրոսեան վարժարանայ ընդհանուր տեսուչ Մեծ. Զաքէհ Կ. էֆ. Քորսեանն անցեալ յունվար 27-ին այսր ժամանեց Բէրբրիէն և ուղղակի նոր վարժարանը այցելելէ յետոյ, ազգու կերպիւ յորդորեց գիւղացիները, որպէս զի առ այժմ անմիջապէս վարժարանի ներքին յարկը պատրաստուի: 2—3 աւուր մէջ պատրաստուեցաւ և գրասեղանները հան գետեղուեցան: Փետրվար 1 առաւօտեան ժամերգութենէն վերջ բոլոր աշակերտք և ծնողք նկեղեցւոյ մէջ հաւաքեալ էին Մեծ. Տեսուչ էֆ.-ին հրամանաւ. իւր սրտառուչ և զեղչիկ ատեանն էր: Աղքատիկ ծնողք խնդութեան արտասուօք և մատաղերամ մանկունք զեղուկ պիտ ոզջունեցին Մեծ. Տեսուչ էֆ.-ին յնկեղեցի գալուստը, ուրկէ Ազգ. երկրով և օրհնութեան մրմունջներով հանդիսապէս ուղղակի վարժարանը գնացին: Ուր Մեծ. Տեսուչ էֆ. երկար և ազդու առնեախօսութեամբ մը բացատրեց թէ ի՞նչ է Արարատեան ընկերութեան փափաքը և ի՞նչ բարեկարգեալ վարժարան մի. թէ ի՞նչ է իրենց պարտիքը վարժարանի և ընկերութեան մասին, և թէ յորմէ կը կազմուայ իրենց բարօրութիւնը, և թէ վերջապէս միայն ձշմարիտ դաստիարակութեամբ կարելի է գաւառական հարատահարութիւններըը բառնալ և Ազգին փրկութեան ինդիրն իրագործել:

Ահէ յետոյ Խուժսի քարոզիչ Արժ. Ներսէս վարդապետ Բշնունին օրհնեց Ընկերութեան ազգանուէր ջանքերը՝ յաջողութիւն և յարատևութիւն մաղթելով. նոյնպէս աղքատիկ դիւղացիք սրտանձնդն շնորհակալութեամբ օրհնեցին իրենց բարերարները: Ա յսպէս վերջացաւ այն գիղկական հանդէսը: Վարժարանի բացման նուիրական փառաւոր հանդէսը առաջիկայ գարնան վերնայարկին բուն սրահին մէջ տիսի կատարուի: Այս նշանաւոր օրը Խուժսի համար նոր գարագլուխ մը կրնայ համարուիլ:

Բայց, Խմբագրապետ ուր, մինչդեռ Գղիի Խուժս գիւղը այսպէս յառաջից բերկրութեան մէջ է, անկին ամբողջ գաւառը մտաւորապէս, բարոյապէս և քաղաքականապէս թշուառ կացութեան մէջ կը գտնուի. աստանօր կը պարտիմ քանի մը տաւղի ձշմարտութիւններ յայտնել և Ազգ. Պատրիարքարանի ուշադրութիւնը հրաւիրել հոն:

Գաւառիս Առաջ. փոխանորդ, Խորէն վարդապետ Շահնազարեանի թուլութիւնն ու անտարբերութիւնը մեծ չնաս կը գործէ աստանօր, իր պաշտօնին մէջ հաստատուն ձեռնտու նպատակաւ օր մը այս ինչ և հետևեալ օրը ուրիշի մը քմայ խնկարկելու վատ քաղաքականութեան կը ծառայէ, թէև գինքը սիրող բնաւ չը կայ:

Գաստապետ գաւառիս կեդրոնատեղւոյն՝ գալրոցաց անկարգութիւնը և տաբուկն մեծ մասը փակ ձեռլը և գիւղօրէից մէջ բնաւ գպրոց չը կենալը սորա բնաւ հոգը չ'է: Մինչդեռ այսօր յետին գիւղացին անգամ լիովին կը գթայ ազգին փրկութիւնը միայն դաստիարակութեամբ կարելի է իրագործել, սակայն ցաւալին այն է որ Խորէն վարդապետը կը կարծէ թէ, հաստարակ ոտիկանի մը պէս իւր հաստիքներն հաւաքելէն զատ ուրիշ պաշտօն մը չունի ատանօր: Հապա յատանեայց եկեղեցւոյ կանոնաց հակառակ ամուսնութեանց հրաման տալը, իրեն մեծ շահու ապբիւր մ'է: Անցեալները հանրակիր մը կը կիրաէր ժողովրդեան մէջ գինքը պաշտօնանկ ընելու համար, բայց Խորէնը հովն ի կատ ծակը շուռտալ գուռ, և ամեն բան կարգադրեց:

Տաւրոսի լուսաւորութիւնը, Խմբագրապետ Տէր, միմիայն ընկերութեանց աշխատութեամբ կարելի չ'է, այլ այս գործութեան հետ պէտք է միանայ նաև բանիբուն և գործունեայ Առաջնորդաց աջակցութիւնն ալ, որպէս զի ասով ժողովրդին այժը միանայ և լուսաւորութեան գործոյն յաջողութեանը երաշխաւորի:

Կը փափագիմ որ Ազգ. Պատրիարգարանը այս կէտը ուշադրութեան առնու և Տաւրոսի շրջակայից առաջնորդութիւնն կամ արժանաւոր յանձնէ և կամ արդէն կեցած-ներուն հարկ եղած հրահանգներն ուղղէ, ի դիւրութիւն Տաւրոսի լուսաւորութեան գործոյն:

(Թէրճեմանը Էջիքեար)

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵՆԻՑ

ԿԱԹՈՒՂ., 17|29 մարտի: Կարուլի և Դանիգամարկի մէջ պատերազմական գործողութիւնները նորից սկսվեցան: Թշնամին յարձակվեցաւ Բատի ամրոցի վրա, սպանեց 13 մարդ, վերաւորեց 19:

ԼՕՆԴՕՆ, 17|29 մարտի: Կարուլից հեռագրում են, որ Մահմէդջանի և Թագարամիի մէջ կռիւը շարունակվում է: Կասկածում են, որ Մահմէդջանը յաղթվի: (Լուր է տարածվել, որ ապստամբութիւն է մտածվում Հալորդակցութեան գծի վրա): Լօնդօնի մէջ սաստիկ ցրտաշունչ է տիրապետում:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 17 մարտի: Պետական բանկի 5% տոմսակը առաջին շրջանի արժէ 93⅝ ր., երկրորդ 93 ր., երրորդ 93 ր. 50 կ., չորրորդ 93⅛ ր., ներքին 5% առաջին փոխառութեան տոմսակը արժէ 224 ր. 50 կ., երկրորդ 220 ր. 75 կ., արևելեան առաջին փոխառութեան տոմսակը արժէ 90⅝ ր., երկրորդ 90 ր. 50 կ., երրորդ 90⅝ ր., ոսկի 7 ր. 77 կ.: Ռուսաց 1 րուբլ Լօնդոնի վրա արժէ 25⅞₂ պէնս, ռուսաց 100 րուբլ Գերմանիայի վրա արժէ 215 մարկ, Փարիզի վրա 265 ֆր. 75 սանտիմ: Բօրսայի տրամադրութիւնը հանդիստ է:

Խմբագիր—հրատարակող ԴՐԻԳՈՐ ԱՐՇԱՐՈՒՆԻ

Fonds A.R.A.M

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Մամուլի տակից դուրս եկաւ և ծախւում է Կենտրօնական գրավաճառանոցում մի գրքոյկ պ. Ա. Քիշմիշեանցի—«ԳՐՕՇՕ» և ԿՐԱԿԻ ՇՈՒՐՋԸ» վէպերով: Գրքոյկի գինն է՝ 1 բ. 50 կ.: Բոլոր արկիւնքը յատկացրած է յօգուտ Վ.ԱՆԱՊ ՍՈՎՈՒՄՆ:

3—4

Въ Кавказскомъ Обществѣ Сельскаго Хозяйства въ Тифлисѣ имѣется для продажи яйчки шелковичныхъ червей французской породы, воспитанныя Барономъ Бахомъ, въ окрестностяхъ Тифлиса, по 35 коп. за золотникъ.

Иногородныя обращаются съ требованіями въ Общество съ препровожденіемъ слѣдуемыхъ денегъ, почтовыя расходы на счетъ Общества.

3—3

ՆԵՐԿԱՅ 1880 ԹՒՈՒՄ ԿԸ ՏՊԱԳՐՎԻ

„ԿԱՑԾԵՐ“

ՎԷՊ ՏՈՀԿԱՍՏԱՆԻ ՀԱՅՈՑ ԿԵԱՆՔԻՑ

Հեղինակութիւն ԸՆՁԻՒ

Վէպը բաղկացած կը լինի երկու առանձին հատորներից իւրաքանչիւրը կը բովանդակէ մօտաւորապէս 400 տպագրված երեսներ: Ամեն մէկ հատորի գինն է 1 բ. 50 կ., իսկ միասին 3 բ.: Մէկ հատորի համար առանձին տպորագրութիւն չէ ընդունվում:

Տպորագրվել կարելի է ԳԻՒՄՈՆԵՐՈՒՄ այն պարոնների մօտ, որոնք բարեհաճել են բաժանորդներ հաւաքել «ԿԱՑԾԵՐԻ» տպագրութեան համար, իսկ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ պէտք է դիմել «Մշակի» խմբագրատունը Յ. ՄԻՆՏԻՒՐ-ՅԱԿՈՐԵՆՆԻՆ:

Մամուլի տակից դուրս եկաւ գօտօր Բօկի «Ուսումն առողջապահութեան» գրքոյկի հայերէն թարգմանութիւնը: Գրքի պահեստը գտնվում է Զաքարիա Գրիգորեանցի Կովկասեան Գրավաճառանոցում: Գինն է 35 կօպ.

Գ. ԱԴԱՄԵԱՆԸ ցանկանում է ԴՇԱԳՐՈՒԹԵԱՆ և գոյների բազադրութեամբ ՆԿԱՐՉՈՒԹԵԱՆ դասեր տալ: Պայմանների մասին կարելի է նրա հետ խօսել նրա բնակարանում, Գօլօվինսկի պրօսպէկտի վրա, Մուխրանովու տանը, Կլուբի տակ, առաւօտեանները 10—12 ժամ, և երեկոները 5—8 ժամ: Դասերը կարող է տալ թէ իր բնակարանում և ցանկացողների տները այցելելով: Նոյնպէս ընդունում է պատուէրներ կենդանագիրներ նկարելու համար:

2—10

Օրերումս գուրս եկան մամուլի տակից և վաճառվում են Յ. Կ ր իգ օ ր ե ա ն ց ի կովկ. գրավաճառանոցում:

1. Ը պ ա մ ե ա ն—քերթուածք և թարգմ. նուէրիւնք. Տփխիս 1880 թ. գինն է 1 բ. 25 կ.:
2. Գ օ կ ա օ բ Ն օ կ—Ուսումն առողջապահութեան Տփ., 80 թ. — 35 կ.:
3. Ֆ ր է յ գ ու ն—Տաւիղ յիսնակի Տփ. 80 թ. — 30 կ.:
4. Գ ո ւ կ ա ս ե ա ն ց—ընդհանուր պատմութիւն հայոց դպրոցների համար, հ. ա. Տփ. 80 թ. — 80 կ.:
5. Գ ա մ ա ռ-Ա թ ի պ ա յ—ժանկական երգեր 80 թ. անկազմ — 15 կ.:
6. Ն ո ր ը կազմած — 25 կ.:
7. Սիլվիօ Փէլլիքօի Հ ի մ ն ի ս ա յին փրանկիկէ (Ֆրանչէսկա դա Ռիմինի). Դանտէի Ֆրանչէսկան, Լ ե օ փարդիի առ Լատալիան. Տարօնոյ ծերը: Ը. Մ. Ե. Պ. Տփ. 80 թ. գինը է — 70 կ.:

4—10

Մ ի ն կ ե վ ի չ խիրուրգիական հ., Կ ր ա ս ն օ գ լ ե ա գ օ վ և Լ ի ս ի ց ե վ ներքին հ., Բ ա խ ու ա օ վ մանկաբարձական, կանանց և երեխաների հ., Շ ա է մ ր օ ր օ կ ի և Ա ա ռ ա վ ա ծ ա ա ու ր օ վ վիներական և կաշու հ., Բ ա բ ա յ ե վ ջղային և ներքին հ.:

Շ ա բ ա թ Լ ի ս ի ց ե վ և Վ. ե ր մ ի շ ե վ ներքին հ., Բ ա ր օ վ կուրծքի հ., Ե ա ն կ օ վ կ ի վիներական և կաշու հ.:

Բացի այդ բժիշկ Վ. զ օ ր օ վ բժշկանոցի մէջ ընդունում է անվարձ աղքատ հիւանդներին ամենայն օր երեկոյեան 4—6 ժամը:

Բժիշկ Բ ա բ ա ե վ չորեքշաբթի օրերը առաւօտեան 9-ից մինչև 11 ժամը ընդունում է իր տանը բժշկանոցի հիւանդներին էլէկտրիական բժշկութեան և ներքին հ. համար: Բնակարանը գտնվում է Սերգիեվսկայա փողոցի վրա, Բայանդուրովի տանը:

Առանձնարոյժ Օ բ բ է խ ա ղքատ հիւանդներին բժշկանոցի տոմսակով ընդունում է ամենայն օր, ամենայն ժամանակ:

Բացի կիրակի օրերից ամենայն օր առաւօտեան 9—11 ժամը բժշկանոցում լինում է մանկաբարձ կին հիւանդ կանանց ընդունելու համար:

Բժշկանոցի դիրեկտօր Լ. խ ի ց ե վ:

ԲԺՇԿԱՆՈՑ

ՀԻՒԱՆԴՆԵՐԻ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆԸ ԱՌԱՒԾԱՆ 9-ԻՑ ՄԻՆՉԵՒ 1 ԺԱՄԸ:

Ե ր կ ո ւ շ ա բ թ ի. Գ ա վ ր օ ն ս կ ի կանանց հիւանդ. Գ օ ր ա լ ե վ ի չ ներքին հ., Բ օ ա խ ն ե ա ն ց կանանց և երեխաների հ., Ֆ ի ւ չ ա ր ե ա ն ց խիրուրգիական և աչքերի հ., Շ ա ե մ ր օ ր օ կ ի վիներական և կաշու հ., Բ ա բ ա յ ե ա ն ջղային և հոգեկան հ.:

Ե ր ե ք շ ա բ թ ի. Մ ի ն կ ե վ ի չ խիրուրգիական հ., Վ. զ օ ր օ վ վիներական և բազազի հ., Բ է յ խ աչքի հ., Բ ա խ ու ա ո վ մանկաբարձական, կանանց և երեխաների հ., Կ ր ա ս ն օ գ լ ե ա գ օ վ, Լ ի ս ի ց ե վ և Վ. ե ր մ ի շ ե վ ներքին հ.:

Չ ո ր ե ք շ ա բ թ ի. Լ ի ս ի ց ե վ և Բ ու դ կ օ վ ս կ ի ներքին հ., Շ ա է մ ր օ ր օ կ ի վիներական և կաշու հ., Ա ա ռ ա ւ ա ծ ա ա ու ր օ վ կանանց հիւանդութիւններից:

Հ ի ն գ շ ա բ թ ի. Վ. զ օ ր օ վ վիներական և բազազի հ., Բ օ ա խ ն ե ա ն ց կանանց և երեխաների հ., Լ ի ս ի ց ե վ և Վ. ե ր մ ի շ ե վ ներքին հ., Ֆ ի ւ չ ա ր ե ա ն ց սիֆիլիսի և սեռական օրգանների հ.:

Ո ւ ր բ ա թ. Գ ա վ ր օ ն ս կ ի կանանց հ., Մ ի ն կ ե վ ի չ խիրուրգիական հ., Կ ր ա ս ն օ գ լ ե ա գ օ վ և Լ ի ս ի ց ե վ ներքին հ., Բ ա խ ու ա օ վ մանկաբարձական, կանանց և երեխաների հ., Շ ա է մ ր օ ր օ կ ի և Ա ա ռ ա վ ա ծ ա ա ու ր օ վ վիներական և կաշու հ., Բ ա բ ա յ ե վ ջղային և ներքին հ.:

Շ ա բ ա թ Լ ի ս ի ց ե վ և Վ. ե ր մ ի շ ե վ ներքին հ., Բ ա ր օ վ կուրծքի հ., Ե ա ն կ օ վ կ ի վիներական և կաշու հ.:

Բացի այդ բժիշկ Վ. զ օ ր օ վ բժշկանոցի մէջ ընդունում է անվարձ աղքատ հիւանդներին ամենայն օր երեկոյեան 4—6 ժամը:

Բժիշկ Բ ա բ ա ե վ չորեքշաբթի օրերը առաւօտեան 9-ից մինչև 11 ժամը ընդունում է իր տանը բժշկանոցի հիւանդներին էլէկտրիական բժշկութեան և ներքին հ. համար: Բնակարանը գտնվում է Սերգիեվսկայա փողոցի վրա, Բայանդուրովի տանը:

Առանձնարոյժ Օ բ բ է խ ա ղքատ հիւանդներին բժշկանոցի տոմսակով ընդունում է ամենայն օր, ամենայն ժամանակ:

Բացի կիրակի օրերից ամենայն օր առաւօտեան 9—11 ժամը բժշկանոցում լինում է մանկաբարձ կին հիւանդ կանանց ընդունելու համար:

Բժշկանոցի դիրեկտօր Լ. խ ի ց ե վ:

Վաճառվում է նոր հրատարակված «Ցիանաղի Տաւիղ» Ֆրէյդունի գրքոյկը պ. Զ. Գրիգորեանցի և Կենտրօնական գրավաճառանոցներում: Գրքոյկի Գինն է 30 կ., գտնվում է նրից յանկացողները կարող են ուղղակի գիմել պ. Յովհաննէս Սուքիասեանցին հետեւեալ հասցէով. Тифлисъ. Ивану Артемьевичу Сузанаджіанъ. на Петхайнской ул. собственый домъ № 13.

---

1. Ե ր գ ն կ ե ա ն ց Ք ա հ ա ն ա յ—Մանկական երգարան, երգեր և պար-երգեր ընդունված է Ներսիսեան և Գայանեան դպրոցներում: գինն է . . — բ. 20 կ.
2. Մ ե ծ ա ա ու ե ա ն ց—երգարան աղջկանց և աշակերտուհեաց Հայկական ուսումնարանաց . . . . . 1 բ. — կ.
3. Բ ժ ի շ կ Բ. Ն ա ւ ա ս ա ր դ ե ա ն ց: Դիմիտերիա բողազացաւ . . — բ. 25 կ.
4. Բ ժ ի շ կ. Գ. Տ է ր-Գ ր ի գ ո ր ե ա ն ց—Վարակիչ հիւանդութիւններ.

(Ծաղիկ, կարմրուկ, սկարլատին, բծաւոր տիֆ, անգրագարձ տենդ, դիֆտերիտ, ընդհատ տենդ, խօլերայ, դեղին տենդ, որովայնատիֆ և ժանտախտ)

Սոցա յատկութիւններն, ծագման և տարածման եղանակներն և նախապաշտպանողական միջոցներ:

Վաճառվում են Զ. Գրիգորեանցի Կովկասեան գրավաճառանոցում:

8—8

Փետրվարի 12-ից ԲԱՑՎԱԾ իշխան ՍՈՒՄԲԱՏՕՎի տանը ԿՕՆԴԻՏԷՐԻ և ՀԱՑԱՐԱՐԻ (пекарня) մագազին «ВАРШАВСКАЯ ПЕКАРНЯ» վերնագրվը, որտեղ կը վաճառվին զանազան տեսակ խմորեղէններ, նոյնպէս կը վաճառվին զանազան տեսակ կօնֆէտներ արժան գնով. Թէ փոքր և թէ մեծ քանակութեամբ ցանկացողները կարող են ստանալ ԻՄ ԳՈՐԾԱՐԱՆԻՑ: Օտար քաղաքացիք կարող են դիմել հետեւեալ հասցէով. СОЛОЛАКИ, ВЪ ВАРШАВСКОЙ ПЕКАРНИ Мартиросу Ахназарову. Պատուէրները կը կատարվին ամենայն ճշգրտութեամբ, գնողներին մեծ զիջումն անելով և փոստի ծախսը մեզ վրա առնելով. կօնֆէկտների գինը գոնեսը 40 կօպէկից մինչև 1 բ..

13-ը ԼԵՑԻ-ԴՐԵՆԱԳԵՐԵԱՆ նորին Մեծութեան ԳՈՒՆԴԸ խնդրում է ցանկացող անձանց ԿԱՊԱԼՈՎ վերցնել այդ գունդին ՄԱՍ և զանազան ՊԱՇԱՐԵՂԷՆՆԵՐԻ հասցնելը, դիմել գունդին ՄԱՆԳԼԻՍ: Ձմեռդը կը սկսվի ներկայ տարվայ ԱՊՐԻԼԻ 1-ին և կը շարունակվի մինչև ապրիլի 15-ը:

4—4 (2)

ՕՏԱՐԱՆԱՅԻՆ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱՌԱՔԵԼՈՒԹԻՒՆ

Դուրս եկաւ մամուլի տակից և ՊԱՀՎՈՒՄ է ԹԷ ԿԵՆՏՐՕՆԱԿԱՆ և ԹԷ Զ. ԳՐԻԳՕՐԵԱՆԻ գրավաճառանոցներում և պ. Մատուբեանի խանութում «ՔԻՐԹՈՒԱԾՔ և ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹԻՒՆՔ, պ. Ն. ԱԴԱՄԵԱՆԻ, հրատարակութիւն Ս. Ալծրունեայ: Գիրքը բազկացած է 243 ԵՐԵՍՆԵՐԻՑ: Գինն է 1 բ. 25 կ.:

3—5

Ընանովի քարխանասրան այրվելուց յետս, նորից բացված է իւտակ մոմի առևտուր Աբօնեան փողոցում Ըրծրունու քարխանասրատան № 14. իւրաքանչիւր շաբաթ ստացվում է նոր շինուած իւտակ մոմեր իմ սեփական գործից և որոնք վաճառվում են էժան գներով. խնդրեմ գնողներին չը թողնել իրենց այցելութիւնները:

Յովհաննէս Կոլոբեան

4—4

Տպագրութեան համար պատրաստ են. «Գ օ ն Կ ա ր լ օ ս» (հետաքննութիւն ձշմարտութեան) Ֆ ր է ս կ օ տ ի, «Ա բ ր ա հ ա մ Լ ի ն կ օ լ ն» ս տ ր ու կ ն ե ր ի ն ազատող Վիլհելմ Հօֆմանեի, և Մ օ լ ի է ր ի «Ա մ ու ս ն ց ո ղ ն ե ր ի ն թ ր ա տ» հայ թարգմանութիւնները:

Թարգմանվում են Մ օ լ ի է ր ի հետ «Ց ա ր ի Ֆ կ ա մ Կ ե ղ ծ ա ւ ո ր» և «Կ ե ղ ծ հ ի ւ ա ն դ» կատակերգութիւնները:

ԹԻՖԼԻՍԻ ՔԱՂԱՔԱՑԻՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ յայտնում է, որ ՌՈՒՍԱՑ ԲԱՑԱՐԻ և ՀԱԻԼԱԲԱՐԻ ՀՐԱՊԱՐԱԿԻ վրա կառուցված են ԱՌԻՏԱԿԱՆ ՇԻՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ փարձով տալու համար. ռուսաց բազարի վրա 18 համարների և Հաւլաբարի հրապարակի վրա 40: Ցիշեալ շինութիւնները ՎԱՐՁՈՎ վերցնել ՑԱՆԿԱՑՈՂՆԵՐԸ հրաւիրվում են քաղաքային վարչութիւնը, որի ԳՐԱՍԵՆԵԱԿՈՒՄ ամենայն օր, բացի տօն օրերից, առաւօտեան 10 մինչև 3 ժամը երեկոյեան վարձի ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ կը յայտնվին:

3—3

Дозволено Цензурою 19 Марта 1880 г. Тифлисъ. Տպարան Ա. Ա. Մխիթարեանի Типографія А. А. Михитаровой

Fonds A.R.A.M

ОТЪ РАСПОРЯДИТЕЛЬНАГО КОМИТЕТА

Тифлисскаго Благотворительнаго ОБЩЕСТВА

Объявляется, что копѣечный сборъ будутъ производить въ текущемъ великомъ посту по городскимъ участкамъ: въ 1-мъ А. Е. Фролова, во 2-мъ княгиня Е. А. Гагарина и А. И. Руманская, въ 3-мъ О. А. Томичъ и Е. Н. Иванова. въ 4-мъ В. Я. Опочинина (участокъ бывшій княгини С. Я. Святополкъ-Мирской), въ 5-мъ княгиня М. Г. Меликова, въ 6 и 8-мъ княгиня В. Г. Баратова, въ 7-мъ С. П. Красноглядова и О Н. Чукмасова, въ 6-мъ княгиня О. Д. Барятинская, въ 10-мъ Фон-деръ-Нонне.

Дамы, принявшія на себя трудъ копѣечнаго сбора, будутъ ходить въ сопровожденіи околодочныхъ надзирателей.

На кружкахъ имѣются печатныя надписи на русскомъ, грузинскомъ и армянскомъ языкахъ. (131) 2—2

№ 47 Մարտի 21 (Ապրիլի 2) **1880** Մարտի 21 (Ապրիլի 2) № 47

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի կէս տարվանը 6 րուբլի։
Առանձին համարները 5 կոպէկով։

Ընդունում են միմիայն խմբագրատան մէջ։

Յաղորդագրութիւնք դիմում են ուղղակի
Тифлисъ. Редакція „Мшакъ“

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Ոտքի կիրակի և տոն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամէն չափով։

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Մենք թէ Էջմիածինը։—Ներքին տեսութիւն։ Թիֆլիսի Նահանգական դատարանի վճիռը։ Նամակ Երևանից։ Ներքին լուրեր։—Արտաքին տեսութիւն։ Գիմակոտ Մօրգմանի նամակը։—Աշակին հետագիրներ։—Յայտարարութիւններ։—Բանտարկեան խնդիրը։

ՄԵՆՔ ԹԷ ԷՋՄԻԱԾԻՆԸ

Երբ Վասպուրականից լսեցինք ձիչը սոված հայերի, մենք շտապեցինք նրան հաղորդել մեր ընթերցողներին և մեր ձայնը կայծակի արագութեամբ հասաւ ամեն տեղ։ Մի քանի օրեր չանցած խմբագրութիւնը սկսեցին հեղեղել նուիրատուութիւնները, հայրենասիրութեան այդ առատ տուրքերը։ Իւրաքանչիւր հայի կուրծքը սկսեց, կարծես, աւելի ազատ շնչել, քան թէ երբէք, երբ միմեանցից հազար վերստ հեռու գտնվող մեր ազգայինները ապացուցեցին, թէ՝ ամեն չոլանի, ամեն պայմանների մէջ նոցա սիրտը դեռ ղպայուն է Հայաստանի շահերին։

Յիրաւի, այս ուրախալի երեւոյթը կարելի է առաջինը համարել ՀԷնց այն օրից, քանի որ մենք յիշում ենք ժամանակակից Հայերին, քանի որ ամենքի բերանից միայն նախատինք և արհամարհանք ենք լսում հայի դէմ։ Ընդհակառակ եղբայրասիրութեան զորեղ ցոյցերից յետոյ, իւրաքանչիւր հայը բարոյապէս էլ իրան վարձատրված կարող է համարել, համոզվելով իրօք որ իր ազգայինների մէջ դեռ չէ կորել մարդասիրութիւն, եղբայրասիրութիւն և հայրենասիրութիւն, որով պարծենում են ամեն լաւ ազգերը, վասն որոյ ջերմ սրտով մենք ողջունում ենք բոլոր հայերին։

Երբ երբ Նփրատի ծոցից հնչեց հառաչանք սոված հայերի, ո՞վ էր պարտական առաջինը լսել։ Երբ Ընդհատանում սփոփում էին սովից հարիւր դիակներ, ով էր պարտական առաջինը տեսնել։ Երբ մի ամիս առաջ դեռ նոր էր լսվում թէ սով սիրում է Հայաստանը, ո՞վ էր պարտական օգնութեան հրաւիրել։ Երբ ռուս, փոցի, պերմանացի, պարսիկ և հրէայ համակրելով հայաստանցիների վիճակին, սկսեցին նուիրատուութիւններին մասնակցել, ո՞վ էր պարտական պղել ո՞վ էր պարտական առաջնորդ դառնալ և եղբայրասիրութեան օրինակ լինել.... մե՞նք, թէ Էջմիածինը. մարդիկ, դուք ասեցէք....

Ոայց ամբողջ ժամանակ Էջմիածինը լռեց, որովհետև նա իր հաշիւներն ունէր, նա միայն իր համար էր մտածում։

Եւ ահա երբ մեր հրաւէրները բոլորին շարժեցին, բոլորի սիրտը յուզեցին, երբ ամեն տեղ ոգևորվելով, հայը օգնութեան շտապեց,—այդ ժամանակ միայն Էջմիածինը սկսեց ամեն տեղ պատուէրներ և ժապաւէնած դրքեր ուղարկել, որ քահանաները տուներից տուն շրջելով սովելոց համար նուիրատուութիւններ հաւաքեն։ Եթէ իսկապէս սովելոց համար է Էջմիածնի այդ նոր կարգադրութիւնը, ինչի ուրեմն նա չէ ցանկանում որ հանդանակութիւնը բաց, ամենքին յայտնի, տպագրական ճանապարհով, խմբագրութեան ձեռքով անցնի տուվեաների փորը....Ո՞նչի է նա ձգտում անպատճառ իրան մօտ տանել այդ փողը, երբ Էջմիածնում մինչև այժմ ճնացել են Էշմակերտի դպղթականների համար հաւաքած անյայտ 17 հազար րուբլիները և շատ այդպիսի փողեր...

Ո՞նչի յայտնի, աշկարայ ճանապարհը թողած՝ Էջմիածինը այդ ճանապարհով է ուզում գործ բռնել....

Դր. Նիկողոսեան

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԹԻՖԼԻՍԻ ՆԱՀԱՆԳԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՎՃԻՌԸ

Երկուշաբթի, մարտի 17-ին, երեկոյեան 4½ ժամին ԹԻՖԼԻՍԻ նահանգական դատարանը կեղծ թղթադրամներ շինելու, նրանց տարածելու և փորագրող նիլ Լեօնտիևին բռնելու գործի մասին հետևեալ վճիռը

ԽԵՆԹԸ

ԱՐԿԱԾՆԵՐ ՎԵՐՋԻՆ ՌՈՒՍ-ԹՈՒՐՔԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻՑ ՀԱՑԱՍՏԱՆՈՒՄ

—

ԺԲ.

Օդայի մէջ խղճալի ճրագը դեռ վառվում էր, տարածելով իր չուրջը ազատ լոյս։ Վարդանը երկար մնաց անբաւն։ Ան գիշերվայ խօսակցութիւնները գրգռել էին նրա ուղեղը։ Նա յիշում էր ծերունու որդիների սառնասրտութիւնը դէպի իր և նորեկ հիւրի գաբարոներըը։ Նա զարմանում էր, որ այնպէս կասկածանքով էին նայում այդ ոգեկից և ազնիւ երիտասարդի վրա։ Միւս կողմից, նրա սիրտը խառնվում էր երկու սէր, որոնք չատ չէին տարբերվում միմեանցից իրանց բնաւորութիւնով.—մէկը, հարուստ ընտանեաց գիւղացու սէրը, միւսը, Լալայի սէրը, որ նոյնպէս բարոյական հարստահարութեան ենթակայ էր...

Նա աչք ձգեց, տեսաւ, որ նորեկ երիտասարդը քնած էր։ Ճրագի աղօտ լուսով նկարվում էր նրա գունաթափ և մաշված դէմքը, որի սուր գծերի մէջ արտայայտվում էր մի հաստատուն բնաւորութիւն։ Նրա քունը անհանգիստ էր։ Տենդային զառանցութեան մէջ առնվում էր նա։ Երբեմն նրա ցամաք շրթունքը շարժվում էին, և լսելի էին լինում խառն, կցկտուր խօսքեր, ֆրանսերէն և հայերէն լեզուով.

«Գիւղացիներ... հասաւ ժամը... ձեր արիւնով պիտի գնէք... ձեր ազատութիւնը... ներկան... ապագան... մեղ է պատկանում... ցոյց տուեցէք... քաջեր... որ թուրքի... երկաթի գաւազանը... բոլորովին չէ մահացրել... ձեր մէջ կեանքը... և... ազգութեան... զգացմունքը...։ Նռակի... և... սրի մէջ... պիտի գտնենք... մեր... փրկութիւնը...։ Դէպ առաջ... քաջեր...

—Խնդմ, ասաց վարդանը գլուխը չարժելով,—երևի շատ գրքեր է կարդացել...։ Հայ գիւղացու ողորմելի օդայի մէջ իրան փարիզի բարրիկադների վրա է երևակայում և ճառ է խօսում... խնդմ...

Այդ միջոցին վարդանի ականջին զարկեց երգի մեղմիկ ձայն, որ տխուր հնչիւններով լսելի էր լինում պիչերային լռութեան մէջ։ Նա ճանաչեց նազելի ձայնը և դարձ եկաւ օդայից։

Ներսի խաչօի տանը մի երկրորդ արարած ևս այն գիչեր արթուն էր. նա իր անկողնի մէջ անհանգիստ կերպով այս կողմ և այն կողմ էր շուռ գալիս։ Նրա չուրջը, սրահի մէջ, այր և կին բոլորը ծանր քնով խռնփում էին։ Մշակի յոգնած և վաստակաբեկ անդամները պիչերվայ արթնութիւն չէ պահանջ։

Միայն Լալան հանգիստ լինել կարող չէր։ Նա հոգնեցաւ և կամաց դարձ եկաւ սրահից։ Կատուն այնպէս զգոյշ, այնպէս հեզիկ կերպով չէր կարող փոխել իր քայլերը, որպէս այդ մանկահասակ աղջիկը, անցնելով սրահի միջից, յայտնվեցաւ բակում։ Շունը նրան հեռուից տեսնելով, սկսեց հաչել։ «Սուս», չլռեց նա հազիւ լսելի ձայնով։ Շունը լռեց։ Խաղաղ գարնանային պիչեր էր։ Օդի զովութիւնը հրեցնելու չափ ցուրտ էր, բայց նա աւելի կազդուրեց օրիորդին, աւելի հոգեցրեց նրա բորբոքված դէմքը։ Նա անցաւ դէպի պարտէզը և մտաւ ծառերի մէջ։ Այստեղ խաւարը աւելի թանձր էր. այստեղ նրան չէին տեսնի։ Նա նստեց Բաւիլեայ խոտերի վրա, և ձեռքը ծնօտին դրած, սկսեց նայել դէպի երկինքը։ Լուսինը չէր երևում. ամպոտ է նա, մտածում էր օրիորդը, երևի, քնած էր։ Նրա չուրջը տիրում էր խորին լռութիւն։ Ծառերի վրա մի տերև անդամ չէր չարժվում։ Բոլորը հանգստանում էին, թէ քամին, որ շատ անդամ օրօրում էր այդ ծառերի ճիւղերը, և թէ գետը, որի ժպտկալի հոսանքի ձայնը նա միշտ լսել էր պիչերային լռութեան ժամանակ։ Բոլորը հանգստանում էին, միայն ինքը անհանգիստ էր, միայն ինքը արթուն էր։

Նա յիշեց մի երգ, որ սովորել էր պատուհասից։ և բոլորովին ակամայ կերպով դուրս թռան նրա սեղմված շրթունքի միջից սիրելի երգի անուշ հնչիւնները.

«Քնած է լուսնեակը երկնքի խորքում,
«Քնած է թռչնակը իր փոքրիկ բընում,
«Քնած է քամին, տերևը չէ չարժվում,
«Քնած է գետը, ձայնը չէ լսվում։

«Մայրիկ, ինչու ես քնել չեմ կարում,
«Ուզում եմ քնել, աչքս չէ փակվում.
«Մայրիկ, այս ինչ է, որ ինձ տանջում է,
«Այս ինչ կրակ է, որ սիրտս այրում է։

Վերջացնելով երգը, նա գլուխը ցած թողեց ծնկների վրա, և երկու ձեռքով բռնելով իր բորբոքված երեսը սկսեց դառն կերպով լաց լինել։ Արտասուքը հեղեղի նման թափվում էր նրա սիրուն աչքերից։ Ինչու էր լաց լինում—Ինքն էլ չը գիտէր։ Արդեօք նրա համար, որ միտը բերեց իր սիրելի մօրը, որին չէր տեսել, որի բերնից մի անուշ խօսք անգամ չէր լսել։ Չէ ինչու էր լաց լինում։ Այդ ինչ անբացատրելի զգացմունք էր, որ խռովում էր նրա կուսական անմեղ սիրտը։

Բայց արտասուքը փոքր ինչ հանգստացրեց նրան։ Նա գլուխը վեր բարձրացրեց, նայեց իր չուրջը, և նրա աչքը ընկաւ չորս կաղամախիների հովանու տակ հանգստացած գերեզմանի վրա, որ շատ հեռու չէր իր նստած տեղից։ Դա իր քրոջ Սօնայի գերեզմանն էր, որին թէև չէր տեսել, բայց նրա դաւակի պատմութիւնը հազար անգամ լսել էր։ Հանգուցեալը նահատակի նշանակութիւն էր ստացել ամբոխի մէջ, և նրա գերեզմանի մօտ շատ անգամ բերում էին հիւանդներ։ Վերջին հօր պատուիրելով, նրա վրա ամեն կիւրակէ մուտ պիչեր վառվում էր մի իւղային ճրագ։ Այս պիչեր ճրագը տակաւին ծխորատում էր, պակսում էր և լուսաւորում էր գերեզմանի գաճով պատած սպիտակ մակերեսոյթը։ Լալան տարտափով նայում էր նրա վրա։ Քրոջ դաւակի պատմութիւնը նրա բորբոքված երևակայութեան մէջ իրականութիւն ստացաւ։ Նա այժմ տեսնում էր գերեզմանի փոխարէն մի քրոջ սև չադր, լեռների մի խուլ ձորի մէջ կտրվված, նրա մէջ նստած էր Սօնան զարհուրելի-յուսահատ դէմքով։ Նա իր ձեռքում բռնած ունէր Թոխի բաժակը, մտածեցնում էր շրթունքին և յետ էր տանում։ Երկար նա մաքառում էր կեանքի և մահուան դէմ։ Ահա, մտածում էր չադրին քուրդ աղնուականը՝ Սօնայի յափշտակողը։ Սօնան անստոյգ նրան, կրկին մտածեցրեց իր շրթունքին թունաւոր բաժակը, խաչակնքեց և խըմաւ....

Տեսարանը փոխվեցաւ։

Լալայի աչքի առջև դրած էր դարձեալ Սօնայի սպիտակ գերեզմանը։

Այժմ նրա երևակայութեան մէջ պատկերացան երկու ուրիշ անձինք. մէկը, Թոմաս Էֆէնդին իր խորամանկ և գարշելի դէմքով, միւսը, քուրդ Ֆաթխահ-բէկը իր վայրենի և գազանային դէմքով։ Նա բոլոր մարմնով դողաց։ Արդեօք գիտէր, արդեօք յայտնի էր նրան, թէ ինչ փոս են փորում այդ երկու մարդիկը իր համար—Նա օչինչ չը գիտէր. նա միայն զգում էր...

—Չէ, բացականչեց նա սոսկալի ձայնով,—ես Սօնայի մօտ չեմ գնայ... ես վախենում եմ գերեզմանից...

Այդ միջոցին մի ձեռք հեզիկ կերպով դպվեցաւ նրա ուսի վրա, և լսելի եղաւ նրա անունը.

—Լալայ...

Օրիորդը ոչինչ չը լսեց։

—Լալայ... կրկնվեցաւ ձայնը,—ես չեմ թողնի, որ դու Սօնայի մօտ գնաս... ես կազատեմ քեզ...

Նա յետ նայեց, տեսաւ, իր մօտ կանգնած էր Վարդանը։

—Չե, ազատիր ինձ... խօսեց նա, դեռ առանց սթափվելու իր առաջին խռովութիւնից.—ազատիր, ամբ մի ուրիշ երկիր, այստեղ վատ է... այստեղ շատ վատ է...

Fonds A.R.A.M

Fonds A.R.A.M

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԲԻԲԼԻՈԳՐԱՖԻԱ

25 փետրվարի

Ներքոհիշյալ էջերը անցյալ 8-ին, 14-ին և 18-ին մեր խմբագրության մեջ ներկայացրել են հետևյալ անձինքը, որոնք ցանկանում են ստանալ հայկական գրականության գործեր, որպեսզի կարողանան ծանոթանալ հայ ժողովրդի կյանքին, սովորությունների, ավանդությունների և գրականության հետ։ Ներկայացնողների անունները տպագրելով՝ մենք հրավիրում ենք նրանց, որ ովքեր ցանկանում են ստանալ հայերեն գրքեր, դիմեն մեզ։ Մենք կարող ենք նրանց ուղարկել ամենաժամանակակից գրքերը։ Ներկայացնողների անունները հետևյալներն են։ Ա. Ալեքսանդրյան, Ա. Ալեքսանդրովսկի, Ա. Ալեքսանդրովսկի, Ա. Ալեքսանդրովսկի

Fonds A.R.A.M

—Ինչ, ես չասացի՞ քեզ, որ ամեն անգամ, երբ ես ուզում եմ ինչ-որ բան ասել, դու ինձ ընդհատում ես...

—Ներողություն, սիրելի՛ս, ներողություն, ես չէի կարծում, որ դու ուզում էիր ինչ-որ բան ասել...

—Ես, որ ասում եմ, որ ուզում եմ ինչ-որ բան ասել, ուրեմն ուզում եմ ասել

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՒՆՆԵՐ

Մամուլի տակից դուրս եկաւ և ծախվում է Կենտրօնական գրավաճառանոցում մի գրքուկ պ. Ա. Քիշմիշեանցի—«ԳՈՇՏ» և ԿՈՒԿԻ ՇՈՒՐՋԸ» վէպերով։ Գրքույկի գինն է՝ երեսունհինգ կոպ.։ Բոլոր արդիւնքը յատկացրած է յօգուտ Վ.ԱՆԱՊ ՍՊԼՆԻՑ։

3—4

Въ Кавказскомъ Обществѣ Сельскаго Хозяйства въ Тифлисѣ имѣется для продажи яйчки шелковичныхъ червей французской породы, воспитанныя Барономъ Бахомъ, въ окрестностяхъ Тифлиса, по 35 коп. за золотникъ.

Иногородныя обращаются съ требованіями въ Общество съ препровожденіемъ слѣдуемыхъ денегъ, почтовыя расходы на счетъ Общества.

3—3

ՆԵՐԿԱՅ 1880 ԹՒՈՒՄ ԿԸ ՏՊԱԳՐՎԻ

„ԿԱՅԾԵՐ“

ՎԷՊ ՏՈՀԿԱՍՏԱՆԻ ՀԱՅՈՑ ԿԵԱՆՔԻՑ

Հեղինակութիւն ԸՆՁՓԻ

Վէպը բաղկացած կը լինի երկու առանձին հատորներից իւրաքանչիւրը կը բովանդակէ մօտաւորապէս 400 տպագրված երեսներ։ Ամէն մէկ հատորի գինն է 1 ր. 50 կ., իսկ միասին 3 ր.։ Մէկ հատորի համար առանձին առորագրութիւն չէ ընդունվում։

Առորագրվել կարելի է ԴԱՒԻԹՆԵՐՈՒՄ այն պարոնների մօտ, որոնք բարեհաճել են բաժանորդներ հաւաքել «ԿԱՅԾԵՐԻ» տպագրութեան համար, իսկ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ պէտք է դիմել «Մշակի» խմբագրատունը Յ. ՄԻՆԱՒՈՐ-ՅՈՎՀՈՒՆՆԻՆ։

Մամուլի տակից դուրս եկաւ գօհտօր Բօկի «Ուսումն առողջապահութեան» գրքոյկի հայերէն թարգմանութիւնը։ Գրքի պահեստը գտնվում է Զաքարիա Գրիգորեանցի Կովկասեան Գրավաճառանոցում։ Գինն է 35 կօպ.

Պ. ԱԴԱՄԵԱՆԸ ցանկանում է ԴՆԱԳՐՈՒԹԵԱՆ և գոյների բաղադրութեամբ ՆԿԱՐՉՈՒԹԵԱՆ դասեր տալ։ Պայմանների մասին կարելի է նրա հետ խօսել նրա բնակարանում, Գօլօվինսկի պրօսպէկտի վրա, Մուխրանսկու տանը, Կուբի տակ, առաւօտները 10—12 ժամ, և երեկոները 5—8 ժամ։ Դասերը կարող է տալ թէ իր բնակարանում և ցանկացողների տները այցելելով։ Նոյնպէս ընդունում է պատուէրներ ԿԵՆԴԱՆԱԳԻՐՆԵՐ նկարելու համար։

3—10

Օրերս գուրս եկան մամուլի տակից և վաճառվում են Օ. Գրիգորեանցի Կովկասեան գրավաճառանոցում։

1. Ընդամէնը—քերթուածք և թարգմանութիւնք. Տփխիս 1880 թ. գինն է 1 ր. 25 կ.։

2. Գօհտօր Բօկ—Ուսումն առողջապահութեան Տփ., 80 թ. — 35 կ.։

3. Ֆրէյդուն—Տաւիղ յիսնագլի Տփ. 80 թ. — 30 կ.։

4. Պուրկասեանց—ընդհանուր պատմութիւն հայոց դպրոցների համար, հ. ա. Տփ. 80 թ. — 80 կ.։

5. Պատմա-Քաթիպ—մանկական երգեր 80 թ. անկազմ — 15 կ.։

6. Ղոյնը կազմած — 25 կ.։

7. Աբելմօ Փէլլէքօի Հիմնիսպոլին Փրանկիսկէ (Ֆրանչէսկա դա Ռիմինի). Վանաէի Ֆրանչէսկան, Լէօփարդիի առ Իտալիան. Տաբռնոյ ծերը։ Ը. Ա. Ե. Պ. Տփ. 80 թ. գինը է — 70 կ.։

5—10

Վաճառվում է նոր հրատարակված «Ծխախոտի Տաւիղ» Ֆրէյդունի գրքոյկը պ. Զ. Գրիգորեանցի և Կենտրօնական գրավաճառանոցներում։ Գրքոյկի գինն է 30 կ., գաւառներից ցանկացողները կարող են ուղղակի դիմել Պ. Յովհաննէս Սուքիասեանցին հետեւեալ հասցէով. Тифлисъ. Ивану Артемьевичу Сузанаджіанъ. на Петхайнской ул. собственый домъ № 13.

---

1. Երգն կատաղ քահանայ—Մանկական երգարան, երգեր և պար-երգեր ընդունված է Ներսիսեան և Գայանեան գպրոցներում. գինն է . . — ր. 20 կ.
2. Մեծատուն և աղքատ—Երգարան աղջկանց և աշակերտուհեաց Հայկական ուսումնարանաց . . . . . 1 ր. — կ.
3. Բժիշկ Բ. Նաւասարդեանց։ Դիմքաերիա բոզոցայտ . . — ր. 25 կ.
4. Բժիշկ. Գ. Տէր-Գրիգորեանց—Վարակիչ հիւանդութիւններ.

(Ծաղիկ, կարմրուկ, սկարլատին, բծաւոր տիֆ, անդրադարձ տենդ, դիֆտերիտ, ընդհատ տենդ, խօլերայ, դնդին տենդ, որովայնատիֆ և ժանտախտ.)

Սոցա յատկութիւնները, ծագման և տարածման եղանակները և նախապաշտպանողական միջոցները.

Վաճառվում են Զ. Գրիգորեանցի Կովկասեան գրավաճառանոցում։

8—8

Փետրվարի 12-ից ԲԱՑՎԱԾ իչխան ՍՈՒՄԲԱՑՈՎԻ տանը ԿՈՆԴԻՏԵՐԻ և ՀԱՑԱՐԱՐԻ (пекарня) մատակն «ВАРШАВСКАЯ ПЕКАРНЯ» վերնագրովը, որտեղ կը վաճառվին զանազան տեսակ իմ արեզէնները, նոյնպէս կը վաճառվին զանազան տեսակ կօնֆէտներ արժան գնով. թէ փոքր և թէ մեծ քանակութեամբ ցանկացողները կարող են առանալ ԻՄ ԴՈՐՏԱՐԱՆԻՑ. Օտար քաղաքացիք կարող են դիմել հետեւեալ հասցէով. СОЛОЛАКИ, ВЪ ВАРШАВСКОЙ ПЕКАРНИ Мартиросу Ахназарову. Պատուէրները կը կատարվին ամենայն ճշդութեամբ, գնողներին մեծ դիւրութիւն անելով և փոստի ծախսը մեզ վրա առնելով. Կօնֆէկտների գինը փաստոր 40 կոպէկից մինչև 1 ր.։

13-ը ԼԷՅԶ-ԴՐԻՆԱՊԵՐՏԱՆ նորին Մեծութեան ԴՈՒՆԴՈՒԿ խնդրում է ցանկացող անձանց ԿԱՊԱԼՈՎ վերցնել այդ գունդին ՄՍԻ և զանազան ՊԱՇԱՐԵՂԷՆՆԵՐԻ հասցնելը, դիմել գունդին ՄԱՆԻԼԻՈՒ։ Ձմեռդը կը սկսվի ներկայ տարվայ ԱՊՐԻԼԻ 1-ին և կը շարունակվի մինչև ապրիլի 15-ը։

4—4 (2)

Դուրս եկաւ մամուլի տակից և ԾԱԽՎՈՒՄ Է ԹԷ ԿԵՆՏՐՕՆԱԿԱՆ և ԹԷ Զ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆԻ գրավաճառանոցներում և պ. Մատուբեանի խանութում «ՔԵՐԹՈՒԱԾՔ և ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹԻՒՆՔ, պ. Ն. ԱԴԱՄԵԱՆԻ, հրատարակութիւն Ս. Աբծրունեայ։ Գիրքը բաղկացած է 243 ԵՐԵՍՆԵՐԻՑ։ Գինն է 1 ր. 25 կ.։

3—5

Ընանուվի քարվանսարան այրվելուց յետո, նորից բացված է իսաակ մոմի առևտուր Աբծրունու քարվանսարայումը № 14. իւրաքանչիւր շարաթ առացվում է նոր շինուած իսաակ մոմեր իմ սեփական պատրաստից և որոնք վաճառվում են էժան գնով. խնդրեմ գնողներին չը թողնել իրենց այցելութիւնները։

Յովհաննէս Կուրծեան

4—4

Տպագրութեան համար պատրաստ են «Պօն Կարլոս» (հետաքննութիւն աշխարհաւութեան) Բէռնհօտտի, «Արտահայ Լինկօլն» տրուհներին ազատող Վիլհելմ Հօֆմանի, և Մօլիէրի «Ամուսնացողներին խրատ» հայ թարգմանութիւնները։

Թարգմանվում են Մօլիէրի հետ «Ճարտասանութիւն կամ կեղծաւորը» և «Կեղծ հիւանդ» կատակերգութիւնները։

ԹԻՖԼԻՍԻ ՔԱՂԱՔԱՑԻՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ յայտնում է, որ ՌՈՒՍԱՑ ԲԱԶԱՐԻ և ՀԱՒԼԱԲԱՐԻ ՀՐԱՊԱՐԱԿԻ վրա կառուցված են ԱՌԻՏԱԿԱՆ ՇԻՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ վարձով տալու համար. ռուսաց բազարի վրա 18 համարներ և Հաւլաբարի հրապարակի վրա 40։ Ցիշեալ շինութիւնները ՎԱՐԶՈՎ վերցնել ՑԱՆԿԱՑՈՂՆԵՐԸ հրաւիրվում են քաղաքային վարչութիւնը, որի ԳՐԱՍԵՆԵԱԿՈՒՄ ամենայն օր, բացի սուն օրերից, առաւօտեան 10 մինչև 2 ժամը երեկոյեան վարձի ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ կը յայտնվին։

3—3

ОТЪ РАСПОРЯДИТЕЛЬНАГО КОМИТЕТА
Тифлисскаго Благотворительнаго
ОБЩЕСТВА

Объявляется, что копѣечный сборъ будутъ производить въ текущемъ великомъ посту по городскимъ участкамъ: въ 1-мъ А. Е. Фролова, во 2-мъ княгиня Е. А. Гагарина и А. И. Руманская, въ 3-мъ О. А. Томичъ и Е. П. Иванова. въ 4-мъ В. Я. Опочинина (участокъ бывшій княгини С. Я. Святополкъ-Мирской), въ 5-мъ княгиня М. Г. Меликова, въ 6 и 8-мъ княгиня В. Г. Баратова, въ 7-мъ С. П. Красноглядова и О. Н. Чукмасова, въ 6-мъ княгиня О. Д. Барятинская, въ 10-мъ Фон-деръ-Нонне.

Дамы, принявшія на себя трудъ копѣечнаго сбора, будутъ ходить въ сопровожденіи околодочныхъ надзирателей.

На кружкахъ имѣются печатныя надписи на русскомъ, грузинскомъ и армянскомъ языкахъ. (131) 2—2.

№ 48 Մարտի 22 (Ապրիլի 3) 1880 Մարտի 22 (Ապրիլի 3) № 48

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 բուբլի, կէսը՝ 6 բուբլի
Առանձին համարները 5 կոպեկով

Թուղթը տրվում են միայն խմբագրատան մէջ

Տարեկան գինը ուղարկվում է Տփղիս. Редакція „Мшакъ“

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի և տան օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամէն լեզուով

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպեկ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Այդ ենք սպասում.—Ներքին տեսութիւն, գրքեր մի խօսք էժան կրեդիտի մասին, Նամակ Ամալեխայից, Նամակ Ախալքալաքից, Նամակ Երևանից, Նամակ Գանձակից, Նամակ Խմբագրին, Նամակ Խմբագրին, Նամակ Խմբագրին, Վերջին լուրեր.—Արտաքին տեսութիւն, Պարսկաստան, Ռուսաստանի և Չինաստանի յարաբերութիւնները.—«Մշակի» հեռագիրներ,—Յայտարարութիւններ.

ԱՅԴ ԵՆՔ ՍՊԱՍՈՒՄ

Հաւատերին ձանձրալի է թվում, որ մենք տպում ենք «Մշակի» մէջ վաճառի տուվելոց համար նուիրատուութիւնների բոլոր ցուցակները նուիրատու բոլոր անձանց անուններով ու ազգանուններով, իրանց նուիրած գումարներով, լինի այդ գումարը 100 բուբլի, թէ 2 կոպէկ:

Բայց, որքան էլ այդ ձանձրալի երևար ընթերցողների համար, մենք անհրաժեշտ ենք համարում այդ տեսակ ճիշդ հաշիւ տալ հասարակութեանը մեր ստացած փողերի մասին: Այժմեան դարում ամեն բանի մէջ պէտք է լինի ճիշդ հաշիւ և կօնտրոլ: Թող, երբ նուիրատուութիւնները վերջանան, հասարակութիւնը միջոց ունենայ վերաստուգել մեր տուած հաշիւների ճշդութիւնը, համեմատելով մեր ուղարկած փողի գումարը մեր ստացած գումարների հետ:

Միայն նա իրաւունք ունի պահանջել ուրիշից ճիշդ հաշուապահութիւն, ով որ ինքն ճշդութեամբ պահում է հասարակական գումարների հաշիւները:

Այդ պատճառով մենք մեզ թոյլ ենք տալիս յուսալ որ և Կ. Պօլսի տուվելոց խնամող մասնաժողովը նոյնքան ճիշդ հաշիւ կը տայ Ռուսաստանի հայ հասարակութեանը իր ստացած փողերի գործադրութեան մասին:

Նոյնը մենք յոյս ունենք, կանի Էջմիածինը, որ այժմ ձեռք է տուել Թիւրքիայի հայ տուվելոց համար փողերի հանգանակութեան: Մենք սպասում ենք Էջմիածնից, որ նա էլ կը տպագրի իր «Ընթերաց» տպագրի մէջ կոպէկ առ կոպէկ յոգուտ տուվելոց իր բոլոր հաւաքած գումարները, ձեզ պէս տպագրելով և բոլոր նուիրատուների ազգանունները:

Իսկ եթէ Էջմիածնի համար դա անհնարին է անել «Ընթերաց» մէջ, մանաւանդ որ այդ պարբերական հրատարակութիւնը միայն ամիսը մի անգամ է հրատարակվում և շատ անգամ ուշանում էլ է,—մենք պատրաստ ենք, ընդհանրութեան օգուտը և գործի անկեղծաձգութիւնը աչքի առաջն ունենալով, առաջարկել Էջմիածնին տպագրել «Մշակի» էջերում հոգևորականներից հաւաքած բոլոր նուէրների ցուցակները, ուղարկութեամբ պատրաստ ենք յանձն առնել նոյն իսկ հոգևորականների ձեռքով հաւաքած գումարներն էլ ընդունել և հասցնել ուր հարկն է:

Պատրաստ ենք Էջմիածնից մեր ստացած առաջարկութեան պատասխանին:

Հաւատացած ենք որ այդ պատասխանի «Մշակի» խմբագրութեան հետ միասին ապագայում է և Ռուսաստանի հայոց հասարակութեան մեծ մասը:

Գ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՔԱՆԻ ՄԻ ԽՕՍՔ ԷԺԱՆ ԿՐԵԴԻՏԻ ՄԱՍԻՆ

«Մշակիս» վերջին համարներից միևի մէջ Երևանից հաղորդվեցաւ այն լուրը, որ մի պարոն, Մինասեանց անունով վէկէլների մի գրասենեակ է հիմնել Նորնրաւենս Երևանի մէջ: Նամակագիրը սասիկ համակրութեամբ է խօսում այդ նոր հիմնարկութեան մասին և ազդութիւն է ցանկանում պ. Մինասեանցի գործին: Մանաւանդ թղթակիցը նրանով է հիացած, որ միջին և փոքր կարողութեան տէր մարդիկ, ինչպէս ծառայողները և արհեստաւորները, կարող են պ. Մինասեանցի բիւրօյից իրանց փոխ առած դումարները յետադարձել ամսական կամ շաբաթական վճարներով:

Մենք շատ հեռու ենք մեր պատուելի թղթակցի ուրախութիւնը բաժանելուց պ. Մինասեանցի հիմնարկութեան պատճառով: Այդ տեսակ հիմնարկութիւնները, ինչպէս մանաւանդ անձանց փոխառու բիւրօները, կարող են ժողովրդի անտեսական բարօրութեան համար երկսայրի զէնքեր լինել: Եթէ գործը խղճմտանքով տարվի, պ. Մինասեանի գրասենեակը կարող է մեծ օգուտներ տալ ժողովրդին, բայց ուրիշ կողմից այդ էժան և հեշտ վճարելի փոխառութեան ձևը կարող է և գայթակղութեան պատճառ դառնալ մեզնից և մանր կարողութեան տէր մարդիկներին: Էժան կրեդիտ ձեռքի տակ ունենալով, չափաւոր կարողութեան տէր մարդը, կամ աշխատասէր արհեստաւորը կարող են այն տասնեակ գրաւվել այդ կրեդիտով, որ կուզենան իրանց կարողութենից վեր կրեդիտից օգուտ քաղել, վերջը կը մնանեն այնպիսի պարտքերի տակ, որ այլ ևս երբէք չեն կարողանայ այդ պարտքերից ազատվելու:

Եւ երկու դիպուածումն էլ, վերջ ի վերջոյ, գուցէ շահը կը տանայ բիւրօյի տէրը, իսկ փոխառութիւն առնողը միշտ աղքատ կը մնայ....

Աւելի լաւ չէ՞ր լինի այնպէս անել, որ շահը պարձեալ մնար կրեդիտից օգուտ քաղողներին: Այդ բանին շատ հեշտ է հասնել. փոխանակ մի մասնաւոր անձն շահվի, թող շահվի կրեդիտին կարօտ անդամների ամբողջ ընկերութիւնը: Փոխանակ մասնաւոր անձի բիւրօյից օգուտ քաղել, կարելի էր հիմնել մի փոխառու—խնայողական ընկերութիւն:

Այդպէս կրեդիտի մէջ պահանջ ունեցող անձինք մի կողմից նոյնքան էժան գնով կարող էին պրամ փոխ առնել, իսկ միւս կողմից հիմնարկութեան ամբողջ գործունէութեան (օպերացիայի) շահը կը մնար ոչ թէ մի մասնաւոր անձին, այլ կը պատկանէր այդ հիմնարկութեան անդամների ամբողջ ընկերութեանը:

ՆԱՄԱԿ ԱԽԱԼՔԱԼԱՔԻՑ

12 մարտի

Փետրվարի 14-ին վանայ ասվալչուկների համար խմբագրութեանդ ուղարկված 371 բուբլիից յետոյ կրկին իմ ընկերների Օ. Մուրթաֆեանցի և Ս. Յարությանցի հետ հաւաքեցինք նոյն նպատակի համար ևթնհարիւրն և ութը (78) բուբլի, որը այժմ ձեզ ուղարկելով, խնդրում եմ հասցնել ուր հարկն է և տպագրել ձեր պատուական թերթի մէջ պատուելի նուիրատուաց անուններդ:

Նահակ Մելիք-Հայկազեան 50 բուբլի, Արսէն Լօռիձէ 4 բ., Подполк. Прокоповичъ 3 բ. Майсурадзе 1 բ., Թագուհի Ալվազեանց 5 բ., Նիկաարիձէ Զիլինկարեանց 1 բ., Մկրտիչ քահանայ Թաթոյեանց 3 բ., Յարութիւն Շիրինեանց 1 բ., Հ. Մանանեանց 1 բ., Գ. Սաղոյեանց 1 բ., Ե. Գիզամեանց 5 բ., վ. Հէրմիզեանց 2 բ., Մ. Ալեխանեանց 1 բ.: Ընդամենը 78 բուբլի:

Գ. Ղաֆադարեան

ՆԱՄԱԿ ԱԽԱԼՔԱԼԱՔԻՑ

Մարտի 8-ին

Մի քանի երիտասարդներ, չբնկլով Ախալքալաքում անէ՛ի առն, հաւաքեցին յոգուտ վանայ և Ալաշկերտի սովելոց 416 բ. 75 կ.: Բացի սահմանից նոյն նպատակով հաւաքվեցաւ պ. Ե. վահանեանի տան մէջ 19 բ.: Ընդամենը 507 բ. 75 կ.: Ուղարկելով ձեզ, պ. խմբագիր, այդ գումարը խնդրեմ ուղարկել ուր հարկն է և տպագրել «Մշակի» մէջ հետևեալ նուիրատուների ցուցակը:

Պ. Ե. վահրամեանի տանը բոլոր ատրպագրվողները կամեցան մեզ անչափ և բոլորսիրտ ատրպագրեցին «Հայ ումեր»: Իսկ տնէ՛ի առն չբնկլով, եղան հետևեալ նուիրատուութիւնները՝ Անչափ ումն 3 բ., Սարգիս Պապանջեանց 10 բ., Յովակիմ Յովհաննէսեանց 15 բ., Սրբուհի Երեցփոխեանց 20 բ., Պիծիկեանց 10 բ., Տէր-Սիրակոսեանց 10 բ., Յարութիւն Դիաթեանց 2 բ., Տիգրան Թումանեանց 1 բ., Յովհաննէս Ալեքսանեանց 1 բ., Բաղդասար Ալվազեանց 2 բ., Սօֆիա Պապայանեանց 5 բ., Յակովբ Դարբինեանց 10 բ., Աբէ քնազան վարդանեանց 25 բ., Աւետիս Մկրտչեան 3 բ., Աղէքսանդր Աւետիքեանց 3 բ., Աննա Հազարապետեանց 10 բ., Հզբայրը Մաղաքեանք 5 բ., Դաւիթ Փանոսեանց 12 բ., Սարգիս Վարդանեան Յարութիւնեանց 20 բ., Յովսէփ Շահ-Պարոնեանց 1 բ., Դաստար Շահ-Պարոնեանց 5 բ., Գայանէ Շահ-Պարոնեանց 5 բ., Յովհաննէս Վահրամեանց 5 բ., Մեսրոպ Պիծիկեանց 5 բ., Մատթէոս Մուրթաֆեանց 2 բ., Սահակ Կարապետեանց 2 բ., Թամամշեանց 5 բ., Խաչատուր Գէորգեան 1 բ., Հայ ումն 1 բ., Ումն 6 բ., Դրիդոր Բաբայեան 1 բ., Մկրտիչ Մահտեսի Պապինեան 3 բ., Դրիդոր Սարայտարեան 1 բ. 50 կ., Դրիդոր Բաղդասարեանց 2 բ., Ղորմաղ Լօրիս-Մելիքեան 2 բ., Խաչատուր Սահինեանց 3 բ., Մարգար Կարապետեան 3 բ., Առաքել Եազուբեան 3 բ., Մինաս Շահ-Պարոնեան 1 բ., Ազանիկ, Շուշրկեան 3 բ., Յարութիւն Խանդպարեան 1 բ., Մեսրովբ Աբաճեան 1 բ., Յամբարձում Կրանիկով 25 կ., Յովհաննէս Սուքիասեան 1 բ., Յակիրթաբ Բարպետեանց 2 բ., Մելքոն Յակովբեան 2 բ., Սիմէոն Մուրթաֆեանց 50 կ., Աղաջան Աւագեան 1 բ., Աղէքսանդր Զարխչեանց 1 բ., Յովսէփ Նալբանդեանց 3 բ., Պապիկ Ալիոնեանց 2 բ., Յովհաննէս Մելիքեանց 1 բ., Աբրահամ Մարաչլեանց 2 բ., Վարդան Մարգարեանց 1 բ., Յակիրթաբ Գալթաչի 50 կ., Պողոս Մատանչեանց 10 բ., Փիլիպպոս Միրաքեանց և Սարգիս Ինջիկեանց 10 բ., Վարդան Տէր-Վարդանեան 3 բ., Մկրտիչ Մատոյեանց 10 բ., Յովհաննէս Աւագեանց 5 բ., Նազարէթ Կարապետեան 50 կ., Յակովբ Մարգարեանց 3 բ., Արտգովայ բնակիչ Հայրապետ Ազազալեանց 20 բ., Արտգովայի Կարապետ քահանայ Դաւթեան 3 բ., Խաչատուր Գրիգորեանց 25 բ., Յարութիւն Փէշտմալչեանց 6 բ. Մելքոն Յակովբեան 5 բ., Յարութիւն Աղաբեկեանց 5 բ., Ազանիկ Զրպետեանց 1 բ., Սիմէոն Մինասեան 1 բ., Սարգիս Յարութիւնեան 3 բ., Աղաբար Եղիազարեան 1 բ., Յակովբ Պիծիկեանց 10 բ., Կարապետ Յովհաննուզեանց 1 բ., Մեսրովբ Թուրոյեանց 1 բ., Խաչատուր Զինկարեանց 50 կ., Գրիգոր Ղուկասեանց 1 բ., Աւետիք Տէր-Թորոսեան 1 բ., Դիմոթեոս Քաջազնունի 6 բ., Սարգիս Պապայեանց 1 բ., Նիկողայոս Մատոյեանց 3 բ., կարապետ Մինասեանց 2 բ., Խաչատուր Նալբանդեանց 1 բ., Բաղդասար Ինջիկեանց 3 բ., Դաւիթ Աւետիսեանց 1 բ., Սարգիս Գրիգորեան 3 բ., Տիգրան Ստեփոյեանց 3 բ., Յակովբ Թէոսով 1 բ., Մկրտիչ Ստեփոյեանց 1 բ., Յակովբ Զոմաւեանց 1 բ., Գէորգ Մեծատունեանց 1 բ., կարապետ Մեծատունեանց 1 բ., Կոնստանդին Նալբանդեանց 1 բ., Յարութիւն Յովհաննէսեան 2 բ., Միխայէլ Մուրվանով 3 բ., Մկրտիչ Մելիքեանց 1 բ., Ստեփան Մուշեղեանց 1 բ., Պետրոս Նալբանդեանց 3 բ., Գրիգոր Փէշտմալչեանց 1 բ.: Մի քանի երիտասարդներից Յօնական Ղազանչեանցի ձեռքով 4 բ., Ստեփան Աբովեանց 1 բ.:

Այս նուիրատուութիւններ ժողովող երիտասարդները պարտք են համարում հրապարակաւ առանձին շնորհակալութիւն յայտնել այն անձանց, որոնք մանաւանդ տարագրութեան, նամանաւանդ տարագրվող մեծապատիւ տիկնանց, որոնք միշտ համակրել են և համակրում են ազգօգուտ գործերին, ինչպէս և երեւում է նուիրատուների ցուցակից: Տարագրութիւնը չարունակվում է:

Ա. Աղաւվերդեանց

ՆԱՄԱԿ ԵՐԵՒԱՆԻՑ

Մարտի 11-ին

Հետագրով խնդրում եմ տեղոյս վաճառական պ. Յովակիմ Դէորգեանից, որ այժմ Թիֆլիսումն է, յանձնել ձեզ 409 բուբլի

Fonds A.R.A.M

ՆԱՄԱԿ ԻՄԻՆՆԻՑ

Նամակ 1

Ես որ ձեզ գրեցի, ասացի ձեզ, որ ես ուզում եմ ձեզ հետ խոսել մի շատ կարևոր բանի մասին, որ ձեզ էլ շատ հետաքրքրում է, և որ ես ուզում եմ ձեզ ասել մի բան, որ ձեզ համար շատ օգտակար կլինի։ Ես ձեզ ասացի, որ ես ուզում եմ ձեզ ասել մի բան, որ ձեզ համար շատ օգտակար կլինի։ Ես ձեզ ասացի, որ ես ուզում եմ ձեզ ասել մի բան, որ ձեզ համար շատ օգտակար կլինի։

Ես ձեզ ասացի,

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՊԱՐԻԶԱՍՏԱՆ

—

Պարսկաստանից ստացած վերջին նամակներից տեղեկանում ենք։

Աւթարտատական նահանգի հասարակ բոլոր գաւառներում այժմ տիրում է հացի սաստիկ թանգութիւն, որ մի քանի տեղերում տալիս կերպարանք է սոցիալ։ Ժողովուրդը չը գանելով մի ուրիշ բան ուտելու, կերակրվում է ազացած ոսկորներով, բամբակի հաւնգերով կամ բոյսերի արմատներով, որոնք բաղդը չը յաջողցնելէն յետոյ, պատճառում են զանազան տեսակ հիւանդութիւններ։ Սալմաստի գաւառում արդէն յայտնվել է քաղցածութիւնից առաջ եկած հարիւնք (голодный тифъ)։ Եատ դիւղերում կարելի է տեսնել, փողոցների վրա ընկած, զանազան հասակի և տեսի մարդիկ, որոնց բերանից հոսում է մի տեսակ կանաչագոյն լորձունք, որ դուրս է ժայթքում նա իր կերած ամեն տեսակ խոտաբոյսերից։

Սովը մի քանի տեղերում կատարի խելագարութեան է հասցրել ժողովրդին, որոնք այլ եւս ուշադրութիւն չեն դարձնում ոչ կարգի, ոչ օրէնքի և ոչ էլ ոստիկանութեան վրա,—այլ բաղմութեամբ յարձակվում են և յափշտակում են ամբարները, որտեղ իմանում են թէ հաց կայ։ Ուրմիա քաղաքում, իսկ վերջին օրերս Թաւրիզ քաղաքում կատարվեցաւ մի քանի այսպիսի յափշտակութիւններ, և ոստիկանութեան ու կառավարութեան գինուորների միջամտութիւնը անկարող եղան զսպել կատարի ամբոխին. տեղի ունեցան մինչև անգամ սպանութիւններ։ Այժմ ամեն մարդ գանվում է մի ընդհանուր սարսափի մէջ, թէ հաց ունեցողը և թէ չունեցողը։ Աղքատը ոչինչ չունի ուտելու, իսկ հարուստը ամեն րոպէ սպասում է, թէ ահա մի խումբ սովալուկներ նրա կը թափին նրա տանը և կը յափշտակեն նրա երեխաների հացը։

Սովի պատճառով զանազան տեղերում կատարվեցան գործադրի դէպքեր։ Ուրմիայում մի պարսիկ կին կերել էր իր ձեռքի մի մասը. այս քաղաքում երկու քրիստոնեայ աղջիկներ վաճառվեցան սուլդուզի թուրքերին մի բեռ գարնոտի համար։ Իսկ սովից մեռնողների թիւը հաշիւ չունի։ Ամեն տեղ կարելի է տեսնել ծնողներին, որ իրանց զաւակների ձեռքից բռնած, դիմում են այս և այն հարուստին, ասելով, թէ «մեր տէրը, ձեղ ենք տալիս, միայն հաց տուեցէք և պահեցէք»։ Բայց անտունը այժմ որ և իցէ արժէք ունի, իսկ մարդը ոչինչ արժէք չունի, որովհետև նրան պէտք է կերակրել։

Կառավարութիւնը ամեն հնարքներ գործ է դնում, որ սովի տատկութիւնը թեթևացնէ. նա ամեն տեղ ուղարկել է իր գործակատարներին, որ խստութեամբ հսկեն, որպէս զի ամբարներում հաց չը պահվի և իրան թանգացնելու մտքով. և եթէ յայտնվում են այսպիսիները, անխնայ պատժվում են և մեծ տուգանքի են ենթարկվում։ Աւելի եռանդով գործում են բողոքական և կաթոլիկ միսիոնարները։ Սովը մի յաջող առիթ է նրանց համար տեղական զանազան ազգութիւններին և զանազան կրօններին պատկանող ժողովրդի համակրութիւնը գրաւելու համար, և այս պատճառով ամեն կերպով օգնում են։ Ուրմիա քաղաքի ամերիկացի միսիոնարները ամեն օր մի քանի հարիւր հոգի կերակրում են, առանց խորութիւն դնելու կրօնի և ազգութեան, և թէ Եւրոպան և թէ Ամերիկան ողողել են իրանց նամակներով, որ Պարսկաստանի սովելոց համար նպաստներ հաւաքվին։ Ոչ սակաւ աշխատում է այդ մասին և Թաւրիզի անգլիական կոնսուլը։

Աւթարտատականը, Պարսկաստանի այդ ամենանպարտերեր նահանգը, անեղեւակելի էր, որ կնեթարկվի սովի։ Երկու դժբախտ տարիներ յաջորդեցին միմեանց. 1877 թուի աշունքին այն աստիճան յորդ և անընդհատ անձրևներ եկան ամեն տեղ, որ բոլորովին վերատեցրին և ոչնչացրին հունձքի արատերը, իսկ 1879 թուի ամբողջ տարին անցաւ մի չը տեսնված երաշտութիւնով, որ չորացրեց ամեն տեսակ բուսականութիւն։

Այս և այն գաւառներում սովի աւելի սաստկանալուն նպաստում է այն հանգամանքը, որ իւրաքանչիւր գաւառ արդելում է իր միջից ցորեան դուրս տանել. Հարևան գաւառը, ինչ կարծես, ամեն միկր առանձին պետութիւն լինէր։ Եւ կառավարութիւնը պէտք է պինդ ձեռքով այդ բանի վրա ուշադրութիւն դարձնէ։ Ֆէոդալական հին սիստեմ, որի հետքերը տակաւին մնացել են Պարսկաստանում, առանձնացրել են գաւառները միմեանցից, և այժմ ամեն մի գաւառ աշխատում է, որ իր միջից որ և իցէ պատճառի արտահանութիւն չը լինի, որպէս զի թանգութիւնը իր մօտ չը սաստկանայ։

Մի քանի գաւառներում ժողովուրդը իր քաղցը յայտնում է շոր մրգերներով, գլխաւորապէս քիշմիշով. ոչ սակաւ նպաստում են սուկաղներին կարտօֆիլը, ճակնդեղը և գէշարը։ Բրինձը այս տարի նոյնպէս սակաւ է, որքան ցորեանը։ Հացթուխների մօտ հաց չէ գանվում, որովհետև հացթուխները վախենում են բազարում հաց դուրս բերել մտածելով որ իսկոյն սովեալները վրա կը թափվին և կը յափշտակեն։ Հացը թխում են անդրում և ծածուկ վաճառում են ծանօթներին միայն։

Աւելի սարսափելի դրութեան մէջ են Սալմաստում գտնում Թուրքաց Հայաստանի Աղբակ գաւառից այնտեղ գաղթած հայերը։ Այդ թշուառների թիւը հասնում է 300 ընտանիքի, որոնք կիսամերկ, աղքատ և կողոպտված, լեցրել են տեղային հայերի գիւղերը, և դրնից դուռ ընկած, մուրացկանութիւն են անում։ Աղբակայ հայերը միանգամ ևս ռուս-թուրքական վերջին պատերազմի ժամանակ, չը կարողանալով համբերել քրդերի բարբարոսութիւններին, 500 ընտանիքով գաղթեցին Սալմաստ, բայց պատերազմի վերջանալուց յետոյ կրկին վերադարձան իրանց հայրենիքը։ Քրդերը դարձել նրանց հանգստութիւն չը տուեցին, որ կարողանան ցանք անել և իրանց համար պաշար պատրաստել։ Եէ յա-Խրադուլլահ անունով մոլեռանդ կրօնապետը, հաւաքելով իր ձեռքի տակ քրդերի հաքարի կոչված արիւնարբու ցեղը, սկսեց ասպատակել Աղբակից սկսեալ մինչև Վան գլխաւորապէս հայերի դիւղերայքը։ Այդ արշաւանքը տեղի ունեցաւ 79 թուի աշունքին և տևեց մինչև նոյն տարվայ վերջին ամիսները, և իր ժամանակի հրատարակութիւնների մէջ բաւական աղմուկ բարձրացրեց։ Վերջը պարզապէս յայտնվեցաւ, որ Եէ յա-Խրադուլլահ ասպատակութիւնները կատարվել էին տաճկաց կառավարութեան գաղտնի թելադրութեամբ, ազգային հայերին ոչնչացնելու նպատակով, թէև ինքը կառավարութիւնը առ երես ցոյցեր էր անում, իբր թէ աշխատում է գտնել չարագործին։ Այդ միջոցին Աղբակայ հայերը կրկին ստիպվեցան Տաճկաստանից գաղթել պարսից սահմանակից Սալմաստ գաւառը։

Սալմաստում աղբակեցի գաղթականների վիճակը բոլորովին անտանելի է դարձել։ Տեղային հայերը որքան էլ ցանկանան օգնել նրանց և պահպանել նրանց կեանքը սովամահ լինելուց, հաղիւ թէ կարող են, որովհետև իրանք էլ աղքատ են և իրանք էլ ուտելու հաց չեն գտնում։ Ցորենի մի բեռը (10 պուդ) արժէ այժմեան կուրսերով մօտ 50 րուբլի. գա մի այնպիսի սարսափելի գին է, որ երբէք չէ տեսնվել Աթարպատականում, ուր ժողովուրդը սովոր էր գնել մի բեռ ցորեան միշտ 3—4 րուբլիով։ Այս կողմերում մի գիւղացի ընտանիք ամբողջ տարվայ ընթացքում հազիւ 50 րուբլի վաստակ ունի. այժմ այդ գումարով պիտի գնէ նա մի բեռ ցորեան միայն, որ նրա գերդաստանի մի երկու շաբաթվայ պաշարը կարող է լինել. բայց ինչով լցուցանէ նա իր միւս պէտքերը։

Տեղային հայերը մի կերպով կարողանում են ապրել. ինչ որ տուն ու տեղ ունեն, կալ ունեն, վաճառում են և տալիս են հացի։ Բայց ինչով կարող է ապրել այստեղ եկած աղքատիկի գաղթականը, որոնց թիւը, որպէս վերևում յիշեցինք, 300 ընտանիքից աւել է։ Այդ ողորմելիները փախել են Տաճկաստանից առանց իրանց հետ մի բան բերելու, բոլորովին ադքատացած և կողոպտված քրդերից, և կերակրվում են Սալմաստում մուրացկանութեամբ, որը մեծ գժուարութեամբ է յաջողում նրանց։

Վանից վերջին օրերում ստացված ռուսաց հիւպատոսի հետագիրը հաղորդից բուն Աղբակի մէջ ձեացած հայերի սարսափելի դրութիւնը, ուր 150 հոգի սովից մեռած են գիւղերի փողոցների մէջ։ Եւ Սալմաստ փախած աղբակեցի գաղթականները նոյն վիճակին կենթարկվին, եթէ նրանց անմիջապէս օգնութիւն չը հասնի, մի կողմից սովը, միւս կողմից սովից առաջացած ախտը անխնայ կոտորում է նրանց։ Մերկ, քաղցած և անօթեւան, այժմեան սառնամանիքների ժամանակ, նրանք պատսպարվելու տեղ անդամ չունեն, բնակվում են հայ գիւղացիների ախոռատանեերում նրանց անասունների հետ։

Եթէ ցանկութիւն չունենք, որ Աղբակայ նման, տաճկաց սահմանի վրա դրված, մի հայկական գաւառ բոլորովին դատարկվի հայերից, պէտք է օգնել, և անյապաղ օգնել յիշեալ գաղթականներին,—և այդ թշուառների վրա ենք դարձնում, թէ կ. Պօլսի տեղից ժամանաժողովն և թէ մեր ուսաց հայերի դիմումները։

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ ԵՒ ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ ՅԱՐԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

—

«Голосъ» լրագրի մէջ տպված է հետևեալ առաջնորդող յօդուածը։

Նախօրեից առացված հետագիրը մեզ տեղեկացրեց, որ Չինաստանի և Եապօնիայի մէջ Լիու-Կիու կղզիների վերաբերութեամբ եղած վէճի առիթով չինական կառավարութիւնը կընդունի օտարի միջնորդութիւն։ Այդ լուրը Ռուսաստանի ուշադրութեան արժանի է։

Օտար ազգերութիւնը, որի միջոցով կամենում են դադարեցնել Չինաստանի և Եապօնիայի վէճը, Պեկինում խոր արմատներ է գցում։ Ս. Պետերբուրգի չինական նախկին դեսպան Զենկօուի դատը, որը այդ դեսպանին մահուան պատժի ենթարկեց, նոյն օտար ազդեցութեան հետևանք է։

Պեկինի կառավարութիւնը վաղուց ցանկանում էր իր հաշիւները վերջացնել Եապօնիայի հետ, բայց մինչև այժմ չէր կարողանում ձեռնարկել քայլ անել, որովհետև գեռ չէ հաստատել իր հեղինակութիւնը Միջին Ասիայի նոր նուաճած երկիրներում։ Մի և նոյն ժամանակ նա չէ կարող անբաւականութիւն ունենալ Ռուսաստանի հետ Կուլջայի հարցի առիթով, մինչև իր հաշիւները Եապօնիայի հետ չը վերջացնի։ Ցայտնի է, որ չինական կառավարութիւնը վճռից բարեկամական յարաբերութիւններ հաստատել Ռուսաստանի հետ, ամրացնել այդ բարեկամութիւնը նոր դաշնագրով, որին նա մեծ նշանակութիւն էր տալիս, որովհետև այդ դաշնագրի վերաբերութեամբ հարկաւոր եղած բանակցութիւնների վարելը յանձնեց իր ամենանշանաւոր պաշտօնեաներից մէկին։ Օտար ազդեցութիւնը երևի շատ մեծ էր, որ նա սակաւից բնութենից յամառ չինացիներին փոփոխել իրանց քաղաքական նախկին պրօգրամը։ Բայց մենք տեսնում ենք, որ Պեկինի կառավարութիւնը փոխում է այդ պրօգրամը, մերժելով Վիվադիայում ստորագրված դաշնագիրը։ Այժմ Չինաստանը կամենում է առաջ Եապօնիայի հետ համաձայնութիւն կայացնել։

Գործերի այսպիսի դրութիւնը պէտք է ստիպէ մեզ նախազգուշանալ։ Մենք պէտք է աշխատենք ազդել եապօնական կառավարութեան վրա, որ կարողանանք ընդդիմանալ օտար այն ազդեցութեանը, որ տիրապետում է Պեկինի մէջ։ Մի քանի նշաններից երևում է, որ եապօնական կառավարութիւնը յանկանում է բարեկամ լինել Ռուսաստանի հետ։ Եապօնիան Ռուսաստանի բարեկամութիւնը աւելի լաւ կը համարի, քան թէ Չինաստանի տուած օգուտները, որովհետև այդ օգուտների ամենամեծը այնուամենայնիւ տահման կը դնի Եապօնիայի ձգտումներին Մեծ-Ովկիանոսի մէջ, մինչդեռ Ռուսաստանի հետ կապած դաշնակցութիւնը կօգնի նրան իրագործել իր թերևս նամական դիտաւորութիւնները Չինաստանի վերաբերութեամբ։

Քանի որ գործերը այս դրութեան մէջ են, Ռուսաստանը ասիական արևելքում պէտք է անպատճառ ունենայ մի այնպիսի քաղաքական հաւատարմատար, որ լաւ ծանօթ լինի չինական և եապօնական գործերի հետ։

Չինական կառավարութիւնը հրաժարվեց հաստատել Ռուսաստանի հետ կապած դաշնագիրը, քանի որ այդ դաշնագիրը ստորագրված էր իր դեսպանից, որ ընդարձակ հաւատարմագիրներ ունէր իր կառավարութենից։ Այդ վարմունքը միջազգային նշանակութիւն ունի։ Իսկապէս այդ գործը պէտք է քննվէր եւրոպական այն բոլոր պետութիւնների, որոնք դաշնագիրներ ունեն կապած Չինաստանի հետ։ Եթէ չինական կառավարութիւնը արհամարհեց Ռուսաստանի հետ կապած դաշնագիրը, նոյնը նա կարող է անել և միւս պետութիւնների հետ։

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԻՑ

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 20 մարտի։ «Правит. Вѣстн.» հաղորդում է մի բիւլետեն կայսրուհու առողջութեան մասին մարտի 12-ից մինչև 18-ը։ Կայսրուհու առողջութեան վատանալը անցեալ շաբաթվայ ընթացքում շարունակվում էր։ Սրտի բարախտումը հիւանդութեան ծանր նշաններից մէկն էր։ Հիւանդութեան նախկին նշաններին աւելացել են քնելու ցանկութիւնը և այժմի թուլացումը։

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 20 մարտի։ «Русскій Инвалидъ» լրագիրը հաղորդում է, որ 1877 թուականի Չիչնի և Դաղեստանի ապստամբութիւնը նուաճելու համար Թագաւոր Կայսրը շնորհում է Ապշերոնի գունդի առաջին բատալիոնին Գէորգեան արծաթեայ փող, նոյն գունդի 5,6,7 բատալիոնների գլխի դարձեր, նոյն գունդի 3-գ բատալիոնին Գէորգեան դրօշակ, Սամուրեան գունդի 2-գ բատալիոնին Գէորգեան դրօշակ։ Կովկասեան զօրքերի Գլխաւոր Հրամանատարի կարգադրութեան տակ եղած զնդապետ Գևարս-ամիշին զինուորական գիմայօրի տասնեան է շնորհված և նա նշանակված է Անդրկասպեան զինուորական բաժնի գլխաւոր, գնդապետ-մայոր Լամակինի տեղ, որ 3 ամսով արձակված է արտասահման բժշկվելու համար։

ԼՕՆԴՈՆ, 20 մարտի (1 ապրիլի)։ Պարլամենտական ընտրութիւնները սկսվեցան։

խմբագիր—հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Fonds A.R.A.M

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Մամուլի տակից դուրս եկաւ և ծախւում է Կենտրոնական գրավաճառանոցում մի գըրքոյկ պ. Ա. Քիշմիշեանցի—«ԳՈՇՈ» և ԿՐԱԿԻ ՇՈՒՐՋԸ» վէպերով: Գրքոյկի գինն է՝ երեսունհինգ կոպ.: Բոլոր արդիւնքը յատկացրած է յօգուտ Վ.ԱՆԱՑ ՍՈՎԵՏՈՑ:

3—4

Въ Кавказскомъ Обществѣ Сельскаго Хозяйства въ Тифлисѣ имѣется для продажи яйчки шелковичныхъ червей французской породы, воспитанныя Барономъ Бахомъ, въ окрестностяхъ Тифлиса, по 35 коп. за золотникъ.

Иногородныя обращаются съ требованіями въ Общество съ препровожденіемъ слѣдуемыхъ денегъ, почтовыя расходы на счетъ Общества.

3—3

ՆԵՐԿԱՅ 1880 ԹՒՈՒՄ ԿԸ ՏՊԱԳՐՎԻ

„ԿԱՅԾԵՐ“

ՎԷՊ ՏԱՃԿԱՍՏԱՆԻ ՀԱՅՈՑ ԿԵԱՆՔԻՑ

Հրատարակութիւն ԸՆՁՓՓԻ

Վէպը բաղկացած կը լինի երկու առանձին հատորներից իւրաքանչիւրը կը բովանդակէ մօտաւորապէս 400 տպագրված երեսներ: Ամեն մէկ հատորի գինն է 1 ր. 50 կ., իսկ միասին 3 ր.: Մէկ հատորի համար առանձին ստորագրութիւն չէ ընդունւում:

Ստորագրվել կարելի է ԳԱԻԱՌՆԵՐՈՒՄ այն պարոնների մօտ, որոնք բարեհաճել են բաժանորդներ հաւաքել «ԿԱՅԾԵՐԻ» տպագրութեան համար, իսկ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ պէտք է դիմել «Մշակի» խմբագրատանը Յ. ՄԻՀԻԹԱՐ-ՅԱԿՈՒՆԵՑՆԻՆ:

Մամուլի տակից դուրս եկաւ գօհտօր Բօկի «Ուսումն առողջապահութեան գրքոյկի հայերէն թարգմանութիւնը: Գրքի պահեստը գտնվում է Զաքարիա Երիցեանցի Կովկասեան Գրավաճառանոցում: Գինն է 35 կօպ.

Պ. ԱԴԱՄԵԱՆԸ ցանկանում է ԴՆԱԳՐՈՒԹԵԱՆ և գոյների բաղադրութեամբ ՆԿԱՐՉՈՒԹԵԱՆ դասեր տալ: Պայմանների մասին կարելի է նրա հետ խօսել նրա բնակարանում, Գօլօվինսկի պրօսպէկտի վրա, Մուխրանովու տանը, Կլուբի տակ, առաւօտները 10—12 ժամ, և երեկոները 5—8 ժամ: Դասերը կարող է տալ թէ իր բնակարանում և ցանկացողների աները այցելելով: Նոյնպէս ընդունում է պատուէրներ ԿԵՆԴԱՆԱԳԻՐՆԵՐ նկարելու համար:

4—10

Օրերումս գուրս եկան մամուլի տակից և վաճառվում են Յ. Կ ր իգ օ բ ե ան ց ի Կովկ. գրավաճառանոցում:

1. Ա դ ա մ ե ան—քերթուածք և թարգմանութիւնք. Տփխիս 1880 թ. գինն է 1 ր. 25 կ.:

2. Գ օ կ տ օ բ Ո կ—Պատմական առողջապահութեան Տփ., 80 թ. — 35 կ.:

3. Ֆ ր է յ դ ո ւ ն—Տաւիղ յիսնաղի Տփ. 80 թ. — 30 կ.:

4. Պ ո ւ կ ա ս ե ան ց—ընդհանուր պատմութիւն հայոց գպրոցների համար, հ. ա. Տփ. 80 թ. — 80 կ.:

5. Վ ա մ ա ո-Ր ա թ ի պ ա յ — մանկական երգեր 80 թ. անկազմ — 15 կ.:

6. Նոյնը կազմած — 25 կ.:

7. Սիլվիո Փէլլիքօի Բանիներացին փրանկիսկէ (Ֆրանչէսկա դա Ռիմինի). Դատաւէի Ֆրանչէսկան, Լէօփարդիի առ Իտալիան. Տաբօնոյ ծերը: Ա. Մ. Ե. Պ. Տփ. 80 թ. գինն է — 70 կ.:

6—10

Վաճառվում է նոր հրատարակված «Ցիանդի Տաւիղ» Ֆրէյդունի գրքոյկը պ. Զ. Գրիգորեանցի և Կենտրոնական գրավաճառանոցներում: Գրքոյկի Գինն է 30 կ., գուսաններից ցանկացողները կարող են ուղղակի դիմել Գ. Յովհաննէս Սուքիասեանցին Հնտուեայ Հասպէով. Тифлисъ. Ивану Артемьевичу Сузанаджіанъ. на Петхайнской ул. собственый домъ № 13.

---

1. Ե ր գ ն կ ե ա ն ց ք ա հ ա ն ա յ—Մանկական երգարան, երգեր և պար-երգեր ընդունված է Ներսիսեան և Գայանեան գպրոցներում: գինն է . . — ր. 20 կ.
2. Մ ե ծ ա տ ո ւ ն և ա ն ց—Երգարան աղջկանց և աշակերտուհեաց Հայկական ուսումնարանաց . . . . . 1 ր. — կ.
3. Բ ժ ի շ կ Բ. Ն ա ւ ա ս ա ր դ և ա ն ց: Դիմիտերիտ բոզազացաւ . . — ր. 25 կ.
4. Բ ժ ի շ կ. Գ. Տ էր-Գ ր իգ ո ր և ա ն ց—Վարակիչ հիւանդութիւններ.

(Ցաղիկ, կարմրուկ, սկարլատին, բծաւոր տիֆ, անդրադարձ տենդ, դիֆտերիտ, ընդհատ տենդ, խօլերայ, դեղին տենդ, որովայնատիֆ և ժանտախտ:)

Սոցա յատկութիւններն, ծագման և տարածման եղանակներն և նախապաշտպանողական միջոցներ:

Վաճառվում են Զ. Գրիգորեանցի Կովկասեան գրավաճառանոցումն:

8—8

Փետրվարի 12-ից ԲԱՑՎԵՑ իշխան ՍՈՒՄԲԱՏՈՎԻ տանը ԿՕՆԴԻՏԷՐԻ և ՀԱՑԱՐԱՐԻ (пекарня) մագազին «ВАРШАВСКАЯ ПЕКАРНЯ» վերնագրովը, որտեղ կը վաճառվին զանազան տեսակ խմորեղէններ, նոյնպէս կը վաճառվին զանազան տեսակ կօնֆէտներ արժան գնով, թէ փոքր և թէ մեծ քանակութեամբ ցանկացողները կարող են առանալ ԻՄ ԳՈՐԾԱՐԱՆԻՑ: Օտար քաղաքացիք կարող են դիմել հետևեալ հասցէով. СОЛОЛАКИ, ВЪ ВАРШАВСКОЙ ПЕКАРНИ Мартиросу Ахназарову. Պատուէրները կը կատարվին ամենայն ճշդութեամբ, գնողներին մեծ զիջումն անելով և փոստի ծախսը մեզ վրա առնելով. կօնֆէկտների գինը ֆունտը 40 կոպէկից մինչև 1 ր.:

ՄԻ ՎԱՐԺՈՒՀԻ, որ վկայական ունի և գիտէ ՌՈՒՍԱՑ, ՖՐԱՆՍԻԶԵՑԻ և ԳԵՐՄԱՆԵՐԷՆ լեզուները, դասեր է տալիս: Հասցէն կամէնդանտսկայա փողոց, տուն Շահմուրադովի № 23:

1—4 (2)

Դուրս եկաւ մամուլի տակից և ՅԱՒԵՎՈՒՄ է ԹԷ ԿԵՆՏՐՕՆԱԿԱՆ և ԹԷ Զ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆՑԻ գրավաճառանոցներում և պ. Աստուածատրեան խանութում «ՔՆԵՐՈՒԱԾՔ և ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹԻՒՆՔ, պ. Ն. ԱԴԱՄԵԱՆԻ, հրատարակութիւն Ս. Արծրունւոյ: Գիրքը բաղկացած է 243 ԵՐԵՍՆԵՐԻՑ: Գինն է 1 ր. 25 կ.:

3—5

Ամանովի քարխանատան այրվելուց յետո, նորից բացված է խաւատակ մոմի առևտուր Աբօնեան փողոցում Ազծրունու քարխանատան № 14. իւրաքանչիւր շաբաթ ստացվում է նոր շինուած խաւատակ մոմեր իմ սեփական գործից և որոնք վաճառվում են էժան գներով. խնդրեմ գնողներին չը թողնել իրենց այցելութիւնները:

Յովհաննէս Կոժոնեան

4—4

Տպագրութեան համար պատրաստ են. «Օն Կարլոս (Հետաքննութիւն Ձշմարտութեան) Պրէսկօտի, «Աբրահամ Լինկօլն» սարուհներին տպատոզ Վիլհելմ Հօֆմանի, և Մօլիէրի «Ամուսնացողներին թրատ հայ Թարգմանութիւնները:

Թարգմանվում են Մօլիէրի հետ «Տարտիֆ կամ կեղծաւորը» և «Կեղծ հիւանդ» կատակերգութիւնները:

Անցած փետրվարի 17-ից նօտարական տոմսով վերջացնելով բոլոր դրամական հաշիւները իմ առևտրական ընկերակցութեան վերաբերութեամբ Թիֆլիսի 2-դ գիլդիայի վաճառական ՍԵՊԻՒՀ ԳՐԻԳՕՐԵՎԻՉ ԼԱԶԱՐԵՎի հետ, սրանով յայտնում եմ, որ եթէ մի որ և իցէ մարդու մօտ կը գտնվեն ՄԻՆՉՍԻ ՆԵՐԿԱՑ ԹԻՒԸ, իմ Ներսէտ տուած տոմսակներ (роспись) մասնաւոր և բանկային վէկսէլներ, և բոլոր ուրիշ պարտամատեհանկներ և տոմսեր, ես անուամբ եմ համարում և ինձ պարտաւոր չեմ համարում վճարել:

Թիֆլիսի 2-դ գիլդիայի վաճառական ԴԱՆԻԷԼ ԱՐՏ. ԱԼԱՎԵՐԴՕՎ:

Дозволено Цензурою 21 Марта 1880 г. Тифлисъ.

Տպարան Ա. Ա. Միխելսոնի

Типографія А. А. Михельсона

Fonds A.R.A.M

№ 49 Մարտի 25 (Ապրիլի 6) **1880** Մարտի 25 (Ապրիլի 6) № 49

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի կէս տարվանը 6 րուբլի
Առանձին համարները 5 կոպէկով։

Ենթիլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ։

Նամակագրութիւնք գրվում են ուղղակի
Тифлисъ. Редакція „Мшакъ“

ՄՇԱԿ

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Նացի կէրակի և տան սրերից)

Բաժանորդագրութիւն ընդունվում է ամէն ւէգուով։

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Առաջին գաւառական լրագիր—Ներքին առաքելութիւն. Մի նկատողութիւն. Նամակ Շուշուց. Ներքին լուրեր—Խառն լուրեր—Յայտարարութիւններ—Բանասիրական խնդիր։

ԱՌԱՋԻՆ ԳԱՒԱՌԱԿԱՆ ԼՐԱԳԻՐ

Ինչքան տարի շարունակ մենք յորդորում էինք մեր գաւառացի ինտելիգենցիային հիմնել մեր Կովկասեան գլխաւոր հայաբնակ քաղաքներում գաւառական թերթեր հայերէն լեզուով։ Մենք յայտնում էինք մեր միտքը թէ ինչ պրօգրամայով պէտք է հրատարակվեն այդ տեսակ գաւառական լրագիրները։ Ուրիշ կողմից մենք մի գործնական դժուարութիւն էինք գտնում միայն, այն է որ գաւառական քաղաքներում ցէնզօրներ չը լինելու պատճառով, լրագրի նիւթերը պէտք է ուղարկվեն Թիֆլիս և այդ պատճառով լրագիրը միշտ կուշանայ, կամ անկարող կը լինի հրատարակվել։

Այժմ ուրախ ենք որ վերջապէս իրագործվեցաւ առաջին գաւառական հայոց թերթի Ընդրկովկասում։ Դա պ. Վասակ Պաշտօնեանի խմբագրութեամբ Երևան քաղաքում հրատարակվող «Պասակ» շաբաթաթերթին է։ Ուրախ ենք, նոյնպէս, որ կառավարութիւնը նշանակել է Երևանում մի առանձին աստիճանաւոր լրագիրը քննելու համար. այսպիսով կը հեշտանայ լրագրի հրատարակութեան գործը և «Պասակի» խմբագրութիւնը հարկաւորութիւն չի ունենայ ուղարկել իր նիւթերը Թիֆլիսի ցէնզօրական մանաւանդ քննութեան, որ ոչ թէ միայն շատ կը դժուարացնէր, բայց և անհնարին կանէր լրագրի հրատարակութիւնը։

Բայց ի՞նչ կը լինի ինքն «Պասակ» լրագիրը,—դեռ որոշ կերպով ոչինչ չենք կարող ասել։ Ընդհակառակը իր ուղղութեամբ կը համապատասխանի նա գաւառական թերթի պահանջին....

Գաւառական թերթի գլխաւոր նպատակը պէտք է լինի բազմացնել նոյն իսկ այն գաւառի ներքին, տնտեսական, հասարակական, ժողովրդական, օրական հարցերով, որտեղ նա հրատարակվում է։

Այդ է, երկու խօսքով, գաւառական թերթի բուն նպատակը, դորա մէջն է և պէտք է լինի գաւառական թերթի ամբողջ պրօգրամը։ Գաւառական թերթերը պէտք է լինեն այն փոքրիկ դեռատակները, որոնք ընկնելով մեծ դետի մէջ, անում են տալիս այդ վերջինին, աւելացնում են նրա նիւթը....

Ինչքան գիտական, խելօք, ուսումնական, հանճարեղ իրան համարէր գաւառական թերթի խմբագիրը, քանի որ նա չանձն է առել գաւառական թերթի խմբագրի համեստ պաշտօնը, նա պէտք է իր պաշտօնը ճշդութեամբ կատարի, չը դուրս գայ իր չանձն առած դերից և չերևակայի իրան, որ ինքն է մեծ գետը, որի մէջ ընկնելու են միւս փոքրիկ գետակներն ու աղբիւրները։

Ո՛նչ կասէիք դուք այն մարդու մասին, որ չանձն առնելով, թէև շատ յարգելի, բայց այնու ամենայնիւ համեստ գործ՝ մի գիւղում տարրական ուսումնարան հիմնելու և կառավարելու, յայտնէր, որ այդ իր նոր հիմնած դպրոցը պէտք է դառնայ բարձրագոյն մի դպրոց, պէտք է դառնայ համալսարան....Ընդհակառակ դուք կը ծիծաղէիք այդ տեսակ մարդու մասին....

Ուրիշ բան է որ ինքն խմբագիրը կարծում է իրան շատ գիտնական, շատ հանճարեղ և բոլոր միւս խմբագիրներից բարձր,—բայց այնու ամենայնիւ իր չանձն առած դերը նրան ստիպում է համեստութեամբ գործը առաջ տանել։ Գաւառական թերթը չէ կարող չանդգնել ճանել ընդհանուր հարցեր, այդ տեսակ գործ պէտք է իր անմիջական նպատակներից դուրս լինի։ Գաւառական, գիւղական դպրոցը երբէք չէ կարող համալսարանի, կամ մինչև անգամ միջնակարգ դպրոցի դերը խաղալ, թէև այդ տեսակ դպրոցի տեսուչը գուցէ և հաւատացած է որ մի շար բաղդ նրան ստիպում է ասպրել գիւղում և կառավարել մի գիւղական դպրոց, եթէ ոչ նա կարող էր լինել Երևանի համալսարանի պրօֆէսօր....

Ինչ կը նշանակի հրատարակել մի գաւառական թերթ «Պասակ» վերնագրով և իր առաջին համարի մէջ յայտնել մի այդ տեսակ ինքնահաւան միտք. «Մեր լրագիրը կը լինի ժամանակի օրագրութիւն. նա կընդունի իր մէջ ինչ որ ժամանակի ալիքները կը բերեն, կը հասցնեն նրան։ Նա

վարդանը ինքն իրան, և դառնալով դէպի հովիւը, հարցրեց.

—Ի՞նչու համար էին ծեծում։

—Ես չը հասկացայ, պատասխանեց հովիւը,—ուզում էի նրան աւանակի վրա դնել, և առնը բերել, բայց չընդունեց, ասաց, ես իմ ոտով կարող եմ գալ։ Ինչ կը գայ, ոսկորների մէջ մի հատ էլ ողջ չի մնացել։

Այդ լուրը շատ ախորժեցրեց վարդանին. նա գիտէր, թէ ինչ բան է Թուրք գիւղացու մուշտին, մանաւանդ երբ գործ է ղրկում խեղճ հայի մարմնի վրա։

—Ո՞րտեղ թողեցիր նրան, հարցրեց հովիւից։

—Կէս ճանապարհի վրա։ Օրօրվելով գալիս էր։

Դեռ օդայի մէջ ճրագը նոր էին վառել, երբ յայտնվեցաւ պ. Դուդուկչեանը, յոգնած, և ոտքից ցլուխ ցեխոտված։ Վարդանը ապատում էր, որ նա իսկոյն կը սկսէ պատմել գիւղացիների կռպիտ վարմունքը իր հետ, բայց այդ մասին նա ոչինչ չը խօսեց, միայն նրա դէմքի վրա նկարված էր աստիճ յուսահատութիւն դառն առնութեան հետ։

Նա անցաւ, և թիկը ընկնելով, պառկեց օդայի մի կողմում, թիկը դնելով բարձի վրա։

—Դուք կարող էք տալ ինձ մի փոքր ծխախոտ խնդրեց նա վարդանից,—մը ապատվել է։

—Իսկոյն, պատասխանեց վարդանը և ծխախոտի տուփը տուեց նրան։

Նա դողդողուն ձեռքով չինեց մի պապիրոս և սկսեց ծխել։

—Կատարեալ սիրնըս է, կատարեալ հանելուկ է այդ ժողովուրդը, խօսեց նա ինքն իրան,—հա մրատածիր, հա քննիր, գլուխդ չես կարող ճանաչել։

նա կամ պատմութիւն չունի, կամ պատմութեան մի տգեղ, մի այլանդակ արտադրութիւնն է....

Նա լռեց, անգիտակցաբար թողնելով իր բերնից պապիրոսի թանձր ծուխը։ Կարծես, նրա հետ աշխատում էր ցրվել սրտի վրա ծանրացած թախծութիւնը։

Վարդանը նոյնպէս լուռ էր։ Նէ խորին կարեկցութեամբ նայում էր այդ եռանդով լի երիտասարդի վրա, որ երևում էր նրան, որպէս մի անփորձ թիթեռնիկ, որ խաղում է ճրագի հետ և իր անզօր թևիկների չարժուձով աշխատում է հանգցնել նրա բոցերը....

Նոյն միջոցին ներս մտաւ ծերունի խաչօն և քանի րոպէից յետոյ, ամեն գիշերվայ սովորութեան համեմատ, հաւաքվեցան նրա որդիները։ Թէև արևի մանելուց դեռ մի ժամ էր անցել, բայց ընթրիքը չուտ տուեցին, որովհետև, իբրև մշակ մարդիկ, նրանք պէտք է չուտ ուտէին, չուտ քնէին և առաւօտեան վաղ վեր կենային։

Ընթրիքի ժամանակ պ. Դուդուկչեանը բաւական խմեց և նրա սրտի տխուր տրամադրութիւնը փոքր ինչ ուրախ կերպարանք առաւ։ Նա մինչև անգամ երգեց «Էր կնգո դու գնայս Թաղիադեանցի նշանաւոր երգը։ Երբ սեղանը հաւաքեցին, նա դարձաւ ծերունի խաչօին, ասելով.

—Հրամայեցէք օդայի դռները փակեն և մեզ չը խանգարեն, ես մի առանձին խօսելիք ունեմ։

Ծերունին զարմացաւ, թէ ինչ առանձին խօսելիք պիտի ունենայ, և ասաց որդիներից մէկին, որ դռները փակեն։ Ընթրը լռութեամբ սպասում էին նրա խօսքին։

—Շատով կը հրապարակվի պատերազմ ռուսների և Թուրքերի մէջ։—Գիտէք այդ բանը, հարցրեց նա։

—Մենք ոչինչ չենք լսել այդ մասին, պատասխանեցին նրան ծերունին և իր որդիները։

—Ես գիտեմ, ասաց վարդանը,—մեր կողմերում ռուսները սաստիկ պատրաստութիւններ էին անում։

Այդ լուրը կայծակի նման հարուածեց խեղճ ծերունուն։ Նա իր կեանքում մի քանի անգամ տեսել էր ռուսների և Թուրքերի մէջ եղած պատերազմները և դեռ չէր մոռացել նրանց սարսափելի հետևանքները հայերի վերաբերութեամբ, իսկ Հայրապետը այժմ հակացաւ քարոզ տվինով մի քանի օր առաջ Աստուծին հաղորդած խօսքերի գաղտնիքը, Թէ ինչ նպատակի համար էր պատրաստում Ցարիճաձորեցիկը իր հնձելագործը։

—Այո, պատերազմ կը լինի, խօսեց վարդանը մի առանձին հեգնութեամբ.—ձին և ջորին պիտի կռուեն, իսկ մէջտեղում էշը կը սատկի....

—Այդպէս է, ասաց ծերունու մեծ որդին Հայրապետը,—մեր կողմերի հայերը կը տրորվեն, կը ոչնչանան պատերազմի փոխօրիկի մէջ։

—Այդ ես էլ գիտեմ... պատասխանեց ծերունին և նրա ձայնը խեղդվեցաւ սրտի կսկիծից։

—Լսեցէք, ասաց պ. Դուդուկչեանը։—Նա աշխատում էր այս գիշեր իր խօսքերը աւելի ամփոփացնել և նրանց աւելի հասկանալի ձև տալ—Այս պատերազմը մինչև այսօր Թուրքերի և ռուսների մէջ եղած միւս պատերազմներին նման չէ, դա բոլորովին ուրիշ միտք և ուրիշ նպատակ ունի։ Դուք լրագրեր չէք կարդում, ի հարկէ, չէք կարող գիտենալ, Թէ այժմ ինչ է գործվում աշխարհի մի ուրիշ մասնում, որին կոչում են Բալ-

Fonds A.R.A.M

ԽԵՆԹԸ

ԱՐԿԱԾՆԵՐ ՎԵՐՋԻՆ ՌՈՒՍ-ԹՈՒՐՔԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻՑ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ

I.

Վարդանը ամբողջ օրը ձիով մանկաւ, անցաւ մի քանի գիւղեր, ամեն տեղ որոնելով պ. Դուդուկչեանին։ Նրա հարցուփորձին պատասխանում էին, Թէ, այո, տեսել են մի երիտասարդ երկայն կօշիկներով, եւրոպական հագուստով, լայնեզրեայ ևլխարկով, ահագին գաւազանը ձեռին և տետրակներով լի պայուսակը կշտից քարշ գցած։ Եւ ամեն բերնից լսում էր մի և նոյն կարծիքը, Թէ նա խենթ էր։

Երեկոյեան վարդանը վերադարձաւ ծերունի խաչօի տունը առանց գտնելու Թափառաշրջիկ երիտասարդին։

Ներսունի խաչօի հովիւներից մէկը պատմեց վարդանին, Թէ նա տեսաւ երիտասարդին հարեւան գիւղում, և Թուրք գիւղացիքը հալածված, նրան ծեծում էին. ինքը ճանաչեց, որ ծեծվողը իր ազգի հիւրն էր և ազատեց կատաղած գիւղացիների ձեռքից։

«Ես մի այսպիսի բան սպասում էի»... ասաց

կը լինի մի ընդհանուր ընդունարան, և այլն։»

Արեցին պ. Պապաջանեան դիտաւորութիւն չունի հրատարակել մի գաւառական թերթ, այլ Երևանից, որտեղ ոչինչ մեռած կեանք չը կայ, դիտաւորութիւն ունի հրատարակել մի ընդհանուր հայոց թերթ....

Ինչքան պ. Պապաջանեան իրան հանճարեղ մարդ կարծէր, նրան անհնարին կը լինի Երևանից որ և է ընդհանուր հարցեր փճռել։ Տեղափոխեցէք մի ամենագիտական պրօֆէսօրին, մի ամենարնդունակ պուբլիցիստին մի մեծ քաղաքից մի գաւառական քաղաք,—նրան անհնարին կը լինի նոյն նշանակութիւն ունենալ, ինչ որ նա ունէր մայրաքաղաքում։

Թող Էմիլ-դը-Ժիրարդէնը փորձի Մարսէյլի կամ Մօնպէլիէի մէջ հիմնել մի մեծ թերթ, որ նոյն կշիռ ունենար ինչպէս Փարիզում հրատարակված նրա «Liberté» կամ «France» լրագիրները ունէին,—և նա կը տեսնի որ այդ նրան անհնարին կը լինի։

Վաւյէ Վերմանիան այդ կողմից բացառութիւն է կազմում ամբողջ աշխարհից. այդ երկրում Կեօլնի կամ Ստուտգարդի պէս համեմատաբար աննշան քաղաքներում հրատարակվում են այնպիսի լրագիրներ, որոնք նոյնքան և գուցէ աւելի մեծ ազդեցութիւն ունեն երկրի հասարակական կարծիքի վրա, քան թէ մայրաքաղաքում, Բերլինում հրատարակվող լրագիրները։ Գերմանիայում, ուր կամ տաս հազար բնակիչ ունեցող քաղաքում համալսարանը շատ անգամ աւելի հռչակված է քան թէ նոյն երկրի մայրաքաղաքի համալսարանը։ Այդ այն պատճառով է, որ Գերմանիայի ընդհանրական իշխանութիւնը, իրան քանիցիւր նահանգ, գաւառ կամ քաղաք դարերով ապրել են իրանց ինքնուրոյն, անհատական կեանքով։

Մեզանում և ոչ մի երկրում այդպէս չէ։ Յանկալի է որ «Պատկառը» և նրա օրինակին հետևողները, հասկանային իրանց հանգամանքը։

Այս չէր լինի աւելի հաճելի կերպով սկսել գործը. գաւառական թերթը պէտք է միմիայն գաւառական շահերը պաշտպանի, գաւառական գործերով և հարցերով զբաղվի։

Ինչ են նշանակում «Պատկի» առաջին համարի առաջնորդող յօդուածի մեծ մեծ Փրա գ-նե-ը.... Ինչ կը նշանակի հրատարակել մի գաւառական լրագիր «Պատկի» վերնագրով։ Մի՞թէ կարելի է այդքան քիչ հանճարեղութիւն ունենալ կարծելու համար իր լրագիրը բոլոր Հայ լրագիրների պատկերը կը լինի։ Ինչ կը նշանակի գաւառական թերթին այդպիսի պրօգրամ տալ՝ մանկամարժական և պատրանական։ Եթէ գաւառական լրագիր էք հրատարակում, պէտք է գաւառական լրագրի պրօգրամ տաք նրան, և նպատակ չը դնէք ձեզ ընդհանուր հարցեր փճռելու։ Աւելի լաւ կը լինէր, եթէ պ. Պապաջանեան այդպիսի վերնագիր տար իր լրագրին. «Երևանի թերթ», լրագիր գաւառական։ Եւ այդ վերնագրին համեմատ իր լրագրի պրօգրամն էլ որոշէր ու գծագրէր։

Գ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՄԻ ՆԿԱՏՈՂՈՒԹԻՒՆ

—

Վերջին ժամանակներս Թիֆլիսում հրդհները այնքան յաճախակի են պատահում, որ ամենախաղաղ անձանց անդորրութիւնն անդամ վրդովում և ներթարկում են նրանց կասկածանքի, թէև նրանք ամենափոքր արատից անդամ ազատ լինէին։ Մանաւանդ որ զարմանալի է, տեղական ոստիկանական և վրաց հրատարակութիւնները աւելի են հակամիտ դէպի այս պիրտահատանութիւնը։ Նրանք առանց հետաքրքրվելու, որին մենք հետամուտ լինելու ոչ կամք ունինք և ոչ կարողութիւն, մեղադրելին մեզ, որ իբր թէ մենք ենք յանցաւորը, չը բաւականացած դրանով, ի վերջոյ և բանաւորված հրատարակեցին մեզ։

Այդ անտեղի տեղեկութեան արմատական խմորը «Կովկասը» հանդիսացաւ, որը ոստիկանութեան իբրև հաղորդած տեղեկութիւնը նազովի ընդունելով, առանց խնդութիւնը բազմելու, հրատարակեց, ոչ իբրև ենթադրութիւն, այլ որպէս հաստատ իրողութիւն, բայց սա պատիւ չէ բերում ազնիւ հրատարակութեանը։

Մեծ է պօլիցիական պրիստաւ ենթադրում է որ կրակը պատճառված լինի մեր ֆօտոգրաֆիական գործարանից, դա հաստատութիւն չէ, ինչպէս և այն ևս հաստատութիւն չէ, եթէ ևս (անգամ) ասեմ, որ պրիստաւն ևս այդպէս հաստատացնելով իր որոշ նպատակն է ունեցել. ամեն մի գործ կամ խնդիր իր հաստատուն փաստերը պէտք է ունենայ և իրաքանչիւր մի այդպիսի ծանրակշիռ հարց պարզելու համար կան օրէնքներ, քննիչներ և դատաւորներ, որոնց միջոցով պէտք է գանգատվել և արևան հանել. առյդը անտեղից, ինչպէս և անեզարար պարտաւորից։ Բայց քանի որ ոչդի յայտնի չէ, ինչպէս և մեզ, եթէ որ քննիչը, երբ և որ պատարանի միջոցաւ է մեզ յանցաւոր ճանաչած, իսկ մի խմբագիր հրատարակում է մեզ յանցաւոր, գա դէպի շարն է գործ գնում իր ուղղ պարտականութիւնը։ Սա պատուոյ և կեանքի խնդիր է. հանաք չէ....

Մեր գործարանում կրակի հետք անդամ չէ երևացած, բացի այդ այրվող խառնուածները բաժանվում են մեզանից մի բանակառնաւոր լայն կօրիդօրով։ Իսկ եթէ յիշեալ գործարանը ենթարկվեց վտանգի կոբատեան կամ կողոպտման մտանվելով, այդ էլ նոյն պօլիցիականին յատուկ թեուլութեան շնորհիւ, ինչպէս և ինքն խոստովանվեց ապահովացնող ընկերութեանց գործակատարների առաջ, սակայն և որի ենթադրութիւնը, որ իբր թէ կրակը մեր գործարանից պէտք է պատճառած լինի, նոյն գործակատարների և իրաքանչիւր մի լոգի և տեսողի ծիծաղն է շարժում։

Մենք մեզ մեղադրված չենք համարում և չենք էլ կարող թոյլատրել ուրիշին այդպէս հեշտութեամբ արատաւորել մեր պատիւը։ Բայց ով իրան իրաւունք է համարում, թող կամ յայտնի ապացոյցները հաստատի, կամ պարտք համարի ինքնան հրապարակաւ ուղղել իր սխալը, ջնջելով այն արատը, որ անիրաւացի կերպով բարդած է մեզ վրա։

Գ. Տէր-Ղևոնդեանց

կանեան թեքակղզի։ Այնտեղ նոյնպէս կան քրիստոնեայ ազգեր, որոնք այսօրուայ հայերի նման թուրքաց հպատակներ են, և որոնք այսօրուայ հայերի նման դարերով տանջվում էին թուրքերի բարբարոսութիւնից։ Բայց նրանք հայերի նման համբերել չը կարողացան, ապստամբեցան, և ահա մի տարուց աւելի է, որ կռվում են թուրքերի հետ նրանց լծից ազատվելու համար։ Յաղթեցին, յաղթվեցան, արիւնոտվի գոհաբերութիւններ արեցին, վերջը առանց մէջ մտան, և քրիստոնէից ազատութեան անունով, նրանց պաշտպան հանդիսացան։ Կ. Պօլսում եւրոպական պետութիւնների ներկայացուցիչները ժողով կազմեցին, որ այդ ճնշված քրիստոնեայ ազգերին մի քանի արտօնութիւններ, մի քանի իրաւունքներ տային, բայց համաձայնութիւն չը կայացաւ և խորհուրդը միայց առանց հետևանքի։ Այժմ առանները կամենում են որ ուժով ընդունել տալ թուրքերին այն, ինչ որ նրանք չը համաձայնվեցան ընդունել իրանց հպատակ քրիստոնեաների ազատութեան մասին։

Այդ անցքերի պատմութիւնը, թէև այն ժամանակ աշխարհի ամենամութ անկիւններում անգամ տարածվել էր, բայց հայ գիւղացիների համար բոլորովին նորութիւն էր. նրանք ոչինչ չէին լսել, և այդ պատճառով զարմացած լսում էին պ. Դուդուկչեանի խօսքերը։ Հայ գիւղացին իր հօրիզոնից դուրս, իր գաւառի միւս կողմում չը գիտէ, թէ ինչ է կատարվում։ Նրանք այսրանը միայն լսել էին, թէ թուրքերը ինչ-որ պատերազմ ունեն, բայց թէ ում հետ է և ինչ բանի համար է պատերազմը,—այդ մասին տեղեկութիւն չունէին։ Եւ թուրքերի պատերազմ ունենալը յայտնի էր նրանց այն առիթով միայն, որ հարկերը խստութեամբ պահանջում էին և աւելի չատ էին առնում քան թէ առաջ, անդադար կրկնելով, թէ «Իմայ ռազմութիւնը պատերազմ ունի, պէտք է օգնէք»։

—Առաններն այժմեան պատերազմը Թիւրքիայի հպատակ քրիստոնեաների ազատութեան համար է, չարունակեց պ. Դուդուկչեանը։—Բայց պէտք է գիտենաք, որ Թիւրքիայի աւելի առնչված, աւելի հպատակված քրիստոնեայ հպատակը հայն է։ Այդ դուք ինքներդ լաւ էք իմանում, որովհետև ձեր անձի վրա փորձել էք թուրքի ամեն տեսակ բարբարոսութիւնները։ Ուրեմն ժամանակ է, որ հայերն էլ մասնեն իրանց հանգստութեան համար։

—Մենք ինչ պիտի մասնենք, պատասխանեց Ներսէսի խաչօն,—դուք ինքներդ ասում էք, թէ առանները պատերազմելու են քրիստոնեաների ազատութեան համար. Ազատած յաղթութիւն ասց, նրանք կը գան և մեզ էլ կազատեն։

—Այդ իրաւ է, միայն մի բան կայ, մէջ մտաւ վարդանը,—ասում են, ամենչն ազան լաց չը լինի, մայրն էլ ծիծ չի տայ։ Հայերը իրանց լռութիւնով, իրանց համբերութիւնով և իրանց մեծայոյս սպասելով ոչինչ չեն առանց։ Հայերը պէտք է բողոքեն։

—Այո, պէտք է բողոքեն, կրկնեց պ. Դուդուկչեանը,—և այդ բողոքը պէտք է յայտնվի նոյն ձևով, որպէս յայտնեցին միւս քրիստոնեայ ազգերը։

—Ուզում էք ասել, թէ հայերն էլ պէտք է կռուեն... նրա խօսքը կարեց Ներսէսին։

—Այո, այդ եմ ուզում ասել։ Հիմայ աշխարհի կարգն այդպէս է, և միշտ այդպէս է եղել, ով որ զէնք գործածել չը գիտէ, ով որ արիւն թափելու և մարդիկ կոտորելու ընդունակութիւն չունի, ընդհանուր համակրութիւն չունի, ընդհանուր համակրութիւն չունի, ընդհանուր համակր

Fonds A.R.A.M

ՈՒՇ
ԵՐԵՔՆԵՐԻ ԼՐԱԳԻՐ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՆԴԵՍ
ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՆԴԵՍ
ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՆԴԵՍ

Լոյս տեսած է Ուշոյ Երեքներու Լրագրին Հայկական Հանդէսը, որ պիտի հրատարակուի ամէն ամսոյ 25-ին։ Ամէն տարուան մէջ պիտի տպուին 12 տետրակներ, որոնք պիտի կազմեն մօտաւորապէս 1000 երեսներ։ Ասոնց մէջ պիտի տպուին ամէն տեսակ գրուածներ, որոնք կը վերաբերին Հայոց պատմութեան, Հայոց լեզուի, Հայոց ազգագրութեան, Հայոց գրականութեան, Հայոց աշխարհագրութեան, Հայոց վիճակագրութեան, Հայոց ներկայ դրութեան, Հայոց հնութեանց, Հայոց ժողովրդական երգերու, առակներու, հանելուկներու, Հայոց ժողովրդական սովորութեանց, Հայոց ժողովրդական հաւատալեաց, Հայոց ժողովրդական բժշկութեան, Հայոց ժողովրդական խաղերու, Հայոց ժողովրդական տօներու, Հայոց ժողովրդական ծէսերու, Հայոց ժողովրդական հագուստներու, Հայոց ժողովրդական կերակուրներու, Հայոց ժողովրդական խրախճանքներու, Հայոց ժողովրդական հարսանեաց, Հայոց ժողովրդական սգոյ արարողութեանց, Հայոց ժողովրդական ուխտերու, Հայոց ժողովրդական հաւատալեաց, Հայոց ժողովրդական նախապաշարմունքներու, Հայոց ժողովրդական ծիսական երգերու, Հայոց ժողովրդական ծիսական խաղերու, Հայոց ժողովրդական ծիսական հագուստներու, Հայոց ժողովրդական ծիսական կերակուրներու, Հայոց ժողովրդական ծիսական խրախճանքներու, Հայոց ժողովրդական ծիսական հարսանեաց, Հայոց ժողովրդական ծիսական սգոյ արարողութեանց, Հայոց ժողովրդական ծիսական ուխտերու, Հայոց ժողովրդական ծիսական հաւատալեաց, Հայոց ժողովրդական ծիս

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Մամուլի տակից գուրս եկաւ և Ծախվում է Կենտրօնական գրավաճառանոցում մի դրքոյկ պ. Ա. Քիշմիշեանցի—«ԳՐՕՇՈ» և ԿՐԱԿԻ ՇՈՒՐՋԸ» վէպերով: Գրքոյկի գինն է՝ 6 կոպ.: Բոլոր արգիւնքը յատկացրած է յօգուտ Վ.ԱՆԱՑ ՍՈՎԻՈՑ:

4—4

Въ Кавказскомъ Обществѣ Сельскаго Хозяйства въ Тифлисѣ имѣется для продажи яйчки шелковичныхъ червей французской породы, воспитанныя Барономъ Бахомъ, въ окрестностяхъ Тифлиса, по 35 коп. за золотникъ.

Иногородныя обращаются съ требованіями въ Общество съ препровожденіемъ слѣдуемыхъ денегъ, почтовыя расходы на счетъ Общества.

3—3

ՆԵՐԿԱՅ 1880 ԹՒՈՒՄ ԿԸ ՏՊԱԳՐՎԻ

„ԿԱՑԾԵՐ“

ՎԷՊ ՏԱՃԿԱՍՏԱՆԻ ՀԱՑՈՑ ԿԵԱՆՔԻՑ

Հեղինակութիւն ԸՆՁՓԻ

Վէպը բաղկացած կը լինի երկու առանձին հատորներից իւրաքանչիւրը կը բովանդակէ մօտաւորապէս 400 տպագրված երեսներ: Մէն մէկ հատորի գինն է 1 ր. 50 կ., իսկ միասին 3 ր.: Մէկ հատորի համար առանձին ստորագրութիւն չէ ընդունվում:

Ստորագրվել կարելի է ԳԵՒՈՆԵՄՈՒՄ այն պարոնների մօտ, որոնք բարեհաճել են բաժանորդներ հաւաքել «ԿԱՑԾԵՐԻ» տպագրութեան համար, իսկ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ պէտք է դիմել «Մշակի» խմբագրատունը Յ. ՄԻԼՈՒՔ-ՅԱԿՈՒԲՅԱՆԻՆ:

Մամուլի տակից դուրս եկաւ գեղասէր Բօկի «Ուսումն առողջապահութեան» դրքոյկի հայերէն թարգմանութիւնը: Դրքի պահեստը գտնվում է Զաքարիա Վրիցորեանցի Կովկասեան Գրավաճառանոցում: Գինն է 35 կոպ.

Գ. ԱԴԱՄԵԱՆԸ ցանկանում է Գնձագրութեան և դպրների բազատրութեամբ ՆԿԱՐՉՈՒԹԵԱՆ դասեր տալ: Պայմանների մասին կարելի է նրա հետ խօսել նրա բնակարանում, Գօլովինսկի պրօսպէկտի վրայ, Մուխրանովու տանը, Կլուբի տակ, առաւօտները 10—12 ժամ, և երեկոները 5—8 ժամ: Դասերը կարող է տալ թէ իր բնակարանում և ցանկացողների տները: Նոյնպէս ընդունում է պատուէրներ ԿԵՆԴԱՆԱԳԻՐՆԵՐ նկարելու համար:

5—10

Օրերումս գուրս եկան մամուլի տակից և վաճառվում են Ա. Գ. Բ ի գ ո ր ե ա ն ց ի Կովկ. գրավաճառանոցում:

1. Ը գ ա մ ե ա ն—քերթուածք և թարգմանութիւնք. Տփխս 1880 թ. գինն է 1 ր. 25 կ.:

2. Պ օ կ ա օ ր Ն օ կ—Պատմ. առողջապահութեան Տփ., 80 թ. — 35 կ.:

3. Ֆ ր է յ գ ո ւ ն—Տաիզ յինադի Տփ. 80 թ. — 30 կ.:

4. Պ ո ւ կ ա ե ա ն ց—ընդհանուր պատմութիւն հայոց պարոցների համար, հ. ա. Տփ. 80 թ. — 80 կ.:

5. Պ ա մ ա ռ-Ա թ ի պ ա յ—մանկական երգեր 80 թ. անկազմ — 15 կ.:

6. Ն ո ւ յ ն ը կազմած — 25 կ.:

7. Սիլվիո Փէլլիքօի Հ ո խ ի ճ ի ա յ ն Փրանկիսկէ (Ֆրանչէսկա դա Ռիմինի). Գանաէի Ֆրանչէսկան, Լ էօփարդիի առ Իտալիան. Տաբռնոյ ծերը: Ը. Մ. Ե. Պ. Տփ. 80 թ. գինն է — 70 կ.:

7—10

Վաճառվում է նոր հրատարակված «Յիսուսի Տաճիզ» Ֆրէյդանի դրքոյկը պ. Ջ. Գրիգորեանցի և Կենտրօնական գրավաճառանոցներում: Գրքոյկի գինն է 30 կ., գաւառներից յանկացողները կարող են ուղղակի դիմել Պ. Յովհաննէս Սուքիասեանցին հետեւեալ հասցէով. Тифлисъ. Ивану Артемьевичу Сузанджіанъ. на Петхайнской ул. собственый домъ № 13.

---

1. Ե ր գ ն կ ե ա ն ց ք ա հ ա ն ա յ—Մանկական երգարան, երգեր և պար-երգեր ընդունված է Ներթեան և Գայանեան դպրոցներում. գինն է . . — р. 20 կ.
2. Մ և ծ ա ս ա ն և ա ն ց—Երգարան ազգ. կանոց և աշակերտաբնակ Հայկական առաւնարանաց . . . . . 1 р. — կ.
3. Բ ժ ի շ կ Բ. Ն ա ւ ա ս ա ր դ և ա ն ց: Դիմիտերիա բոլոգայա . . — р. 25 կ.
4. Բ ժ ի շ կ. Գ. Տ էր-Գ ր ի գ ո ր ե ա ն ց—Վարակիչ հիւանդութիւններ.

(Մատիկ, կարմրուկ, սկարլատին, բծաւոր տիֆ, անդրադարձ տենդ, դիֆտերիտ, ընդհատ տենդ, խօլերայ, դեղին տենդ, որովայնատիֆ և ժանտախտ:)

Առցս յատկութիւններն, ծագման և տարածման եղանակներն և նախազգուշական միջոցներ:

Վաճառվում են Ջ. Գրիգորեանցի Կովկասեան գրավաճառանոցում:

8—8

Մի վարժուհի, որ վիրտական ունի և գիտէ ռուսերէն, ֆրանսերէն և գերմաներէն լեզուները, պատր է տալիս: Հասցէն կամենալ գանտակայա փողոց, տան Շախմատովի № 23:

2—4 (2)

Դուրս եկաւ մամուլի տակից և ՊԱՀՎՈՒՄ է ԹԷ ԿԵՆՏՐՕՆԱԿԱՆ և ԹԷ Ջ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆՑ գրավաճառանոցներում և պ. Մատուբեանի խանութում «ՔԵՐԹՈՒՎԱԾՔ և ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹԻՒՆՔ, պ. Ն. ԱԴԱՄԵԱՆԻ, հրատարակութիւն Ս. Ալթրունեայ: Գիրքը բազկացած է 243 ԵՐԵՍՆԵՐԻՑ: Գինն է 1 ր. 25 կ.:

4—5

Ընանոմի քարվանսարան այրվելուց յետո, նորից բացված է խոտակ մոմի առևտուր Աիծնեան վոզում Ընդրունու քարվանսարայում № 14. իւրաքանչիւր շաբաթ ստացվում է նոր շինուած խոտակ մոմեր իմ սեփական գազօդից և որոնք վաճառվում են էժան գնով. խնդրեմ գնողներին չը թողնել իրենց այցելութիւնները:

Յովհաննէս Կոթեան

4—4

Տպագրութեան համար պատրաստ են. «Դօն Կարլոս» (հետաքննութիւն ձշմարտութեան) Պրէսկօտտի, «Արտհալինգօյն ստրուկներին ազատող» Վիլհելմ Հօֆմանի, և Մօլիէրի «Ամուսնացողներին խրատ» հայ թարգմանութիւնները:

Թարգմանվածքն Մօլիէրի հետ «Տարտիֆ կամ կեղծաւոր» և «կեղծ հիւանդ» կատակերգութիւնները:

Անցած փետրվարի 17-ից նօտարական ակտով վերջացնելով բոլոր դրամական հաշիւները իմ առևտրական ընկերակցութեան վերաբերութեամբ Թիֆլիսի 2-դ գիլդիայի վաճառական ՍԵՐԳԵՅ ԳՐԻԳՕՐԵՎԻՉ ԼԱԶԱՐԵՎԻ հետ, սրանով յայտնում եմ, որ եթէ մի որ և իցէ մարդու մօտ կը գտնվին ՄԻՆՉԵՒ ՆԵՐԿԱՑ ԹԻՒԸ, իմ երան տուած տոմսակները (росписки) մատնաւոր և բանկային վէկսէլներ, և բոլոր ուրիշ պարտամատեարհանները և ակտեր, նօ անպատճառ եմ համարում և ինձ պարտաւոր չեմ համարում վճարել:

Թիֆլիսի 2-դ գիլդիայի վաճառական ԴԱՆԻԷԼ ԱՐՏ. ԱԼԱՎԵՐԴՕՎ:

Дозволено Цензурою 24 Марта 1880 г. Тифлисъ.

Տպարան Ա. Ա. Միխելսոնի

Типографія А. А. Михельсона

Fonds A.R.A.M

№ 50 Մարտի 26 (Ապրիլի 7) 1880 Մարտի 26 (Ապրիլի 7) № 50

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի կէս տարեմանը 6 րուբլի
Առանձին համարները 5 կոպեկով։

Բոլոր պաշտօնական յայտարարութիւնները կը տպուին «Մշակի» մէջ։

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Նոյն կերպով և տան օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով։

Յայտարարութիւնների համար վճարվում են
իւրաքանչիւր տառին 2 կոպեկ։

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ։

Նամակագրութիւնը դիմում են ուղղակի
Тифлисъ. Редакція „Мшакъ“

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Քաղաքական ժողովմունքներ.—Ներքին տեսութիւն. Նամակ գաւառից. Ներքին լուրեր. Արտաքին տեսութիւն. Ֆրանսիա. Իտալիա.—Աշակին հետագրներ.—Յայտարարութիւններ.—Բաժանութիւն. Թատրօնական մանաժողովի հաշիւը։

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՄՏԱԾՄՈՒՆՔՆԵՐԸ

«Մշակի» ներկայ համարում ընթերցողը կը կարդայ Մինպատային ընկերութեան Լօնդօնից մեզ հաղորդված հեռագիրը, որ անգլիական պարլամենտի ընտրութիւնների մէջ յաղթող է հանդիսանում ազատամիտ կուսակցութիւնը։ Ուրեմն յոյս կայ որ պահպանողական կուսակցութիւնը շուտով ընկնելու է և այժմեան կառավարութիւնը Անգլիայում կը փոխվի։

Մեր կարծիքով ամեն կողմից առիթ կայ ուրախանալու որ Անգլիայում կատարվելու է այդ տեսակ յանկարծակի փոփոխութիւնը։

Մենք չենք խօսի այն բանի վրա թէ ինչ փոփոխութիւններ կարող է առաջ բերել Անգլիայի ազատամիտ կուսակցութեան յաղթութիւնը եւրօպական գործերի վրա։ Այդ մասին մենք յետոյ կը խօսենք։ Հարկաւոր է միայն մի քանի խօսք ասել այն մասին, թէ ինչ նշանակութիւն կարող է ունենալ ազատամիտ կուսակցութեան յաղթութիւնը մեր երկրի համար։

Ինչպէս յայտնի է, Անգլիայում պահպանողական կուսակցութիւնը ամենից շատ կը սիրէ Ռուսաստանը։ Պատճառները շատ են։ Նախ և առաջ Անգլիան ամենից շատ կը վախենայ Ռուսաստանից Հնդկաստանի համար։ Ապա Անգլիայի պահպանողական կուսակցութիւնը ամենից շատ կը սիրէ Ռուսաստանը, որովհետև Ռուսաստանում ամենից շատ կը պատուվի եկեղեցին։ Ռուսաստանում ամենից շատ կը պատուվի ազնուականութիւնը։ Ռուսաստանում ամենից քիչ կը սիրվի ազատութիւնը։ Ռուսաստանում ամենից քիչ կը սիրվի ժողովրդի կրթութիւնը։ Ռուսաստանում ամենից շատ կը սիրվի ամեն տեսակ ստրկութիւն։ Ռուսաստանում ամենից շատ կը սիրվի ամեն տեսակ անիրաւութիւն։ Ռուսաստանում ամենից շատ կը սիրվի ամեն տեսակ անկարգութիւն։ Ռուսաստանում ամենից շատ կը սիրվի ամեն տեսակ անբարոյականութիւն։ Ռուսաստանում ամենից շատ կը սիրվի ամեն տեսակ անմարդկութիւն։ Ռուսաստանում ամենից շատ կը սիրվի ամեն տեսակ անհեթեթ

Կրկին պղտոտություն մշակույթի մեջ, կամ Ինչպես չի կարելի ներկայացնել Հին Հայաստանի պատմությունը

Վ. Ա.

28 մարտի

ՀԱՄԱՐՈՒՆԱԿ

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆ

Ցավոք, մեր մամուլը ոչ միայն չի հետևում արտաքին տեսության զարգացմանը, այլև հազվադեպ է անդրադառնում դրան։ Ուստի ուրախալի է, որ «Մշակ»-ը վերսկսում է այդ բաժինը։

Ներկայիս տնտեսական ճգնաժամը, որ ընդգրկել է գրեթե բոլոր երկրները, ուշադրության առարկա է դարձրել նաև հայ մամուլի համար։ Ճգնաժամի պատճառների, նրա ընթացքի, հետևանքների մասին հայ մամուլում հրատարակվել են բազմաթիվ հոդվածներ։ Ճգնաժամի մասին հայ մամուլում հրատարակված հոդվածների մեծ մասը, սակայն, ունի ընդհանուր բնույթ։ Դրանցում հեղինակները, ելնելով ճգնաժամի ընդհանուր պատճառներից, ցույց են տալիս, թե ինչպես է ճգնաժամը ազդում Ռուսաստանի տնտեսության տարբեր ճյուղերի վրա։ Ճգնաժամի ազդեցությունը Ռուսաստանի առանձին շրջանների տնտեսության վրա, ինչպես նաև ճգնաժամի հետևանքները հայ մամուլում հրատարակված հոդվածներում գրեթե չեն լուսաբանված։ Ուստի մեր մամուլի համար ներկայումս առանձնապես կարևոր է ճգնաժամի հետևանքների ուսումնասիրությունը։

Ճգնաժամի հետևանքները տնտեսության տարբեր ճյուղերում տարբեր են։ Ճգնաժամի ազդեցությունը ամենից շատ զգացվում է ածխի, նավթի, մետաղների, շաքարի, բամբակի, բրդի, կաշվի, ապակու, ցեմենտի, ալյուրի, ծխախոտի, ֆոսֆորիտների, ինչպես նաև շինարարության մեջ։ Ճգնաժամի ազդեցությունը ամենից քիչ է զգացվում սննդի արդյունաբերության մեջ։ Ճգնաժամի ազդեցությունը տարբեր ճյուղերի վրա տարբեր է նաև ըստ ժամանակի։ Ածխի, նավթի, մետաղների, շաքարի, բամբակի, բրդի, կաշվի, ապակու, ցեմենտի, ալյուրի, ծխախոտի, ֆոսֆորիտների, ինչպես նաև շինարարության մեջ ճգնաժամի ազդեցությունը սկսվել է 1929 թվականի վերջերից, իսկ սննդի արդյունաբերության մեջ՝ 1930 թվականի վերջերից։

Ճգնաժամի հետևանքները տնտեսության տարբեր ճյուղերում տարբեր են։ Ճգնաժամի ազդեցությունը ամենից շատ զգացվում է ածխի, նավթի, մետաղների, շաքարի, բամբակի, բրդի, կաշվի, ապակու, ցեմենտի, ալյուրի, ծխախոտի, ֆոսֆորիտների, ինչպես նաև շինարարության մեջ։ Ճգնաժամի ազդեցությունը սննդի արդյունաբերության մեջ։ Ճգնաժամի ազդեցությունը տարբեր ճյուղերի վրա տարբեր է նաև ըստ ժամանակի։ Ածխի, նավթի, մետաղների, շաքարի, բամբակի, բրդի, կաշվի, ապակու, ցեմենտի, ալյուրի, ծխախոտի, ֆոսֆորիտների, ինչպես նաև շինարարության մեջ ճգնաժամի ազդեցությունը սկսվել է 1929 թվականի վերջերից, իսկ սննդի արդյունաբերության մեջ՝ 1930 թվականի վերջերից։

Ճգնաժամի հետևանքները տնտեսության տարբեր ճյուղերում տարբեր են։ Ճգնաժամի ազդեցությունը ամենից շատ զգացվում է ածխի, նավթի, մետաղների, շաքարի, բամբակի, բրդի, կաշվի, ապակու, ցեմենտի, ալյուրի, ծխախոտի, ֆոսֆորիտների, ինչպես նաև շինարարության մեջ ճգնաժամի ազդեցությունը սննդի արդյունաբերության մեջ։ Ճգնաժամի ազդեցությունը տարբեր ճյուղերի վրա տարբեր է նաև ըստ ժամանակի։ Ածխի, նավթի, մետաղների, շաքարի, բամբակի, բրդի, կաշվի, ապակու, ցեմենտի, ալյուրի, ծխախոտի, ֆոսֆորիտների, ինչպես նաև շինարարության մեջ ճգնաժամի ազդեցությունը սկսվել է 1929 թվականի վերջերից, իսկ սննդի արդյունաբերության մեջ՝ 1930 թվականի վերջերից։

Ճգնաժամի հետևանքները տնտեսության տարբեր ճյուղերում տարբեր են։ Ճգնաժամի ազդեցությունը ամենից շատ զգացվում է ածխի, նավթի, մետաղների, շաքարի, բամբակի, բրդի, կաշվի, ապակու, ցեմենտի, ալյուրի, ծխախոտի, ֆոսֆորիտների, ինչպես նաև շինարարության մեջ ճգնաժամի ազդեցությունը սննդի արդյունաբերության մեջ։ Ճգնաժամի ազդեցությունը տարբեր ճյուղերի վրա տարբեր է նաև ըստ ժամանակի։ Ածխի, նավթի, մետաղների, շաքարի, բամբակի, բրդի, կաշվի, ապակու, ցեմենտի, ալյուրի, ծխախոտի, ֆոսֆորիտների, ինչպես նաև շինարարության մեջ ճգնաժամի ազդեցությունը սկսվել է 1929 թվականի վերջերից, իսկ սննդի արդյունաբերության մեջ՝ 1930 թվականի վերջերից։

Ճգնաժամի հետևանքները տնտեսության տարբեր ճյուղերում տարբեր են։ Ճգնաժամի ազդեցությունը ամենից շատ զգացվում է ածխի, նավթի, մետաղների, շաքարի, բամբակի, բրդի, կաշվի, ապակու, ցեմենտի, ալյուրի, ծխախոտի, ֆոսֆորիտների, ինչպես նաև շինարարության մեջ ճգնաժամի ազդեցությունը սննդի արդյունաբերության մեջ։ Ճգնաժամի ազդեցությունը տարբեր ճյուղերի վրա տարբեր է նաև ըստ ժամանակի։ Ածխի, նավթի, մետաղների, շաքարի, բամբակի, բրդի, կաշվի, ապակու, ցեմենտի, ալյուրի, ծխախոտի, ֆոսֆորիտների, ինչպես նաև շինարարության մեջ ճգնաժամի ազդեցությունը սկսվել է 1929 թվականի վերջերից, իսկ սննդի արդյունաբերության մեջ՝ 1930 թվականի վերջերից։

Ճգնաժամի հետևանքները տնտեսության տարբեր ճյուղերում տարբեր են։ Ճգնաժամի ազդեցությունը ամենից շատ զգացվում է ածխի, նավթի, մետաղների, շաքարի, բամբակի, բրդի, կաշվի, ապակու, ցեմենտի, ալյուրի, ծխախոտի, ֆոսֆորիտների, ինչպես նաև շինարարության մեջ ճգնաժամի ազդեցությունը սննդի արդյունաբերության մեջ։ Ճգնաժամի ազդեցությունը տարբեր ճյուղերի վրա տարբեր է նաև ըստ ժամանակի։ Ածխի, նավթի, մետաղների, շաքարի, բամբակի, բրդի, կաշվի, ապակու, ցեմենտի, ալյուրի, ծխախոտի, ֆոսֆորիտների, ինչպես նաև շինարարության մեջ ճգնաժամի ազդեցությունը սկսվել է 1929 թվականի վերջերից, իսկ սննդի արդյունաբերության մեջ՝ 1930 թվականի վերջերից։

Ճգնաժամի հետևանքները տնտեսության տարբեր ճյուղերում տարբեր են։ Ճգնաժամի ազդեցությունը ամենից շատ զգացվում է ածխի, նավթի, մետաղների, շաքարի, բամբակի, բրդի, կաշվի, ապակու, ցեմենտի, ալյուրի, ծխախոտի, ֆոսֆորիտների, ինչպես նաև շինարարության մեջ ճգնաժամի ազդեցությունը սննդի արդյունաբերության մեջ։ Ճգնաժամի ազդեցությունը տարբեր ճյուղերի վրա տարբեր է նաև ըստ ժամանակի։ Ածխի, նավթի, մետաղների, շաքարի, բամբակի, բրդի, կաշվի, ապակու, ցեմենտի, ալյուրի, ծխախոտի, ֆոսֆորիտների, ինչպես նաև շինարարության մեջ ճգնաժամի ազդեցությունը սկսվել է 1929 թվականի վերջերից, իսկ սննդի արդյունաբերության մեջ՝ 1930 թվականի վերջերից։

Ճգնաժամի հետևանքները տնտեսության տարբեր ճյուղերում տարբեր են։ Ճգնաժամի ազդեցությունը ամենից շատ զգացվում է ածխի, նավթի, մետաղների, շաքարի, բամբակի, բրդի, կաշվի, ապակու, ցեմենտի, ալյուրի, ծխախոտի, ֆոսֆորիտների, ինչպես նաև շինարարության մեջ ճգնաժամի ազդեցությունը սննդի արդյունաբերության մեջ։ Ճգնաժամի ազդեցությունը տարբեր ճյուղերի վրա տարբեր է նաև ըստ ժամանակի։ Ածխի, նավթի, մետաղների, շաքարի, բամբակի, բրդի, կաշվի, ապակու, ցեմենտի, ալյուրի, ծխախոտի, ֆոսֆորիտների, ինչպես նաև շինարարության մեջ ճգնաժամի ազդեցությունը սկսվել է 1929 թվականի վերջերից, իսկ սննդի արդյունաբերության մեջ՝ 1930 թվականի վերջերից։

Ֆերրիի օրէնքը այնպէս, ինչպէս նրան ընդունել է սենատը, այսինքն առանց 7-դ յօդուածի և իրաւունք տայ մինիստրութիւնը հոգևորականների հետ վարվել ֆրանսիական օրէնքների համեմատ:

Հոգևոր միաբանութիւնների վերաբերեալ ֆրանսիական օրէնքները շատ որոշ են: Այդ միաբանութիւնները Ֆրանսիայում կարող են գոյութիւն ունենալ միայն այն դէպքում, երբ կառավարութիւնը նրանց ճանաչում է, կամ համերում է: Կառավարութենից ճանաչվելու համար հոգևոր միաբանութիւնը պարտաւոր է իր կանոնադրութիւնը ներկայացնել: Եթէ կառավարութիւնը այդ կանոնադրութեան մէջ օրէնքի հակառակ ոչինչ չի գտնի, այն ժամանակ միաբանութիւնը իրաւունք կը առնայ Ֆրանսիայում ապրել և գործել և կառավարութենից կը ճանաչվի իբրև իրաւաբանական մի մարմին: Այն կիրառութիւնները, որոնք չեն ներկայացնի իրանց կանոնադրութիւնները կարող են կառավարութեան կողմից միայն համերվածք լինել: Այդպիսի միաբանութիւններին կառավարութիւնը ամեն ժամանակ կարող է արձակել, մինչև անգամ հեռացնել Ֆրանսիայից: Բայի այդ, նզուիտների ընկերութեան վերաբերութեամբ մի առանձին օրէնք կայ, որ հաստատված է Կարլ X-դի ժամանակ, մինչև այժ ունի և որի հիման վրա նզուիտներին կարելի է արտաքսել Ֆրանսիայից:

Այդպիսով այժմեան մինիստրութիւնը իր ձեռքին, առանց Ֆերրիի օրէնքի 7-դ յօդուածը, բաւական ոյժ ունի իր նպատակները հասնելու համար: Կառավարութիւնը կարող է արգելել հոգևոր միաբանութիւններին ուսուցիչների պահելը, իսկ եթէ անելի ուժեղ միջոցներ հարկաւոր լինեն, կարող է այդպիսի միաբանութիւնների անդամները Ֆրանսիայից արտաքսել: Նզուիտներին կարելի է անմիջապէս պոլիցիական ուժով հեռացնել:

Հարցը նրանումն է, թէ արդեօք Ֆրէյսինէի մինիստրութիւնը կը թոյլ տայ իրան այդպիսի չափազանց միջոցներ գործածել, թէ ոչ: Անհերքելի է, որ հոգևոր միաբանութիւնները, մանաւանդ նզուիտները, ուսուցիչները, պլեաւրապէս միջնակարգները մեծ հետևութիւն ունեն ֆրանսիական հասարակութեան բարձրագոյն դասակարգերի առաջ:

Եթէ վազուց մեռացված օրէնքի հիման վրա, պոլիցիական ուժով կառավարութիւնը վտարէ այդ ուսուցիչներին, նա կարող է անբաւականութիւն յարուցանել հասարակութեան այն դասակարգերի մէջ, որոնց օգնութիւնը այժմ անհրաժեշտ է հանրապետութեան համար: Ուրիշ բան կը լիներ, եթէ ֆրանսիական սենատը ընդունէր Ֆերրիի օրէնքի 7-դ յօդուածը: Այս դէպքում հոգևոր միաբանութիւնները սահմանված կը լինէին փակել իրանց ուսուցիչները նոր հրատարակված օրէնքի հիման վրա: Կառավարութիւնը սահմանված չէր լինի պոլիցիական ոյժ գործածել, մինչդեռ այժմ այդ անհրաժեշտ կը լինի:

Անցեալ շաբաթ հեռագիրը հաղորդեց, որ ֆրանսիական կառավարութիւնը հրամայել է եղուիտներին փակել իրանց ուսուցիչները, իսկ հոգևոր ընկերութիւններին ները, իսկ հոգևոր ընկերութիւններին կայացնել կառավարութեանը իրանց գործունէութեան կանոնադրութիւնները:

ՐՈՒՄԵԼԻԱ

«Polit. Corresp.» լրագրին պատմում են հետևեալը Արևելեան Ռումելիայի մասին:

Արևելեան Ռումելիային շատ անգամ պատահացել է քրիստոնեաների մասսայական զաղթականութիւնը Ադրիանապոլի վիլայեթից: Ամեն անգամ քրիստոնեաների այդ դիմառութիւններին արդիլքներ են դրված դրամական պակասութեան պատճառով: Անապահովութիւնը և ոռնիկ չը առայող քաղաքային առաքինաւորների հարատահարութիւնները քրիստոնեայ բնակիչներին յուսահատեցնում են: Երկիրը հանգստացնելու համար Բէռլի-փաշա իր բոլոր ջանքերը գործ է դնում, բայց Ռումը նրան բոլորովին չէ օգնում: Թիւրք բնակիչներից ընտրված նահանգի պատգամաւորներ շատ անգամ դնացել են Կ. Պօլիս և խնդրել են, որ Բ. Դուռը փոխ Բէռլի-փաշային այն պատճառով, որ նա պաշտպանում է քրիստոնեաներին, իսկ թիւրքերին հալածում է: Ուեմ հարիւր մարդուց բաղկացած ժանդարմների զօրաբաժին կազմվեցաւ, որի հրամանատարութիւնը անգլիացի Բիւծդ գնդապետին յանձնեցին, բայց այդ ժանդարմներ չորս ամիս շարունակ ոռնիկ չը առանալով, փոխանակ հասարակական հանդստութիւնը և ապահովութիւնը պահպանելու, իրանք սկսեցին հարատահարել և թալանարել բնակիչներին: Ինչքան կամենում են թող մեզադրեն բոլգարացիները, բայց չէ կարելի չը խոստովանել, որ այժմ Արևելեան Ռումելիան ներպաական երկրի տեսք է առացել: Ամբողջ նահանգի մէջ կատարեալ ապահովութիւն է տիրապետում, իսկ վերջին պատերազմից մընացած անթափները հետզհետէ անհետանում են: Գաշտային աշխատանքները սրգէն սկսվել են և դրանց պատճառով քրիստոնեաները և մահմետականները մոռացել են իրանց քաղաքական և կրօնական վէճերը: Մասամբ սեղական, մասամբ արտաքին ինարիքների շնորհիւ միայն քաղաքներում, մանաւանդ Ֆիլիպօպոլում անհամաձայնութիւններ են նշմարվում մի կողմից բոլգարացիների և յոյների, միւս կողմից բոլգարացիների և թիւրք զաղթականների մէջ: Նահանգական ժողովի կողմից այդ զաղթականներին տուած 102,000 թիւրքայ լիրան տարաբաղդարար բաւական չէ նրանց ազքատութենից ազատելու և խաղաղ աշխատանքով ապրելու միջոց տալու համար: Պաշտօնատեղիները ամեն օր լցվում են այդ զաղթականներով, որոնք զանգատվում են և վարձատրութիւն են պահանջում իրանց կորուստների համար: Այդ պահանջները բաւականութիւն տալու համար մի քանի միլիոններ են հարկաւոր: Ցաւալի զանգատներից հոգին էլ մեզ է բաւականութիւն տանում և այդ հանգամանքը չափազանց բարդացնում է ֆինանսական վարչութեան գործերը: Մի և նոյն ժամանակ պէտք է ի նկատի ունենալ, որ իւրաքանչիւր չէ բաւականացած գանգատուող պիտում է կամ անգլիական հիւպատոսին կամ ուղղակի Բ. Դրանը և այդ պատճառով անդադար թղթակցութիւններ են լինում Ադէլքօ-փաշայի և Բ. Դրան մէջ փոդերի բաժանման մասին: Նորերում Բ. Դուռը վճռորոշ զանգատում էր, որ այդ փոդերից մահմետականները շատ քիչ են ստացել, մինչդեռ բոլգարացիներին առատութեամբ է տուած: Թիւրքայ կառավարութիւնը այդ մասին անձնիշդ տեղեկութիւններ էր ստացել: Ադէլքօ-փաշան այդ փոդերից միայն 20,000 լիրա բաժանել է բոլորին աղքատ քրիստոնեայ երկրագործներին և և մի քանի բոլգարացիներին, որոնց անունը արված էին վերջին պատերազմի ժամանակ և որոնք այդ պատճառով բնակվում էին թիւրքերի տներին մէջ: Սրանց փոդ տալին նրա համար, որպէս զի իրանց համար բնակարաններ գտնեն և թիւրքերի տները զատարկեն: Մինչև այժմ թիւրք զաղթականներին բաժանված է 70,000 լիրա: Այդ գումարը չէ բաւականացել, որովհետև զաղթականների թիւը 100,000-ի է հասնում և նորա չափազանց աղքատ դրութեան մէջ են գանվել:

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵՆԻՑ

ԼՕՆԴՕՆ, 22 մարտի (3 ապրիլի): Պարլամենտական ընտրութիւնների մէջ ազատամիտները յաղթում են պահպանողականներին: Կառավարչական լրագիրները միաձայն յայտնում են, որ վերջին պարլամենտի մեծամասնութիւնը գրեթէ բոլորովին քայքայված է և որ շուտով անհրաժեշտ կը լինի կառավարութեան փոխել:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 22 մարտի: «Русскій Инвалидъ» հաղորդում է, որ Երևանի նահանգապետ գնդապետ-մայոր Բօսլաֆլվին սպանված է գնդապետ-լէյտենանտ ասիմնանը և ծառայ թիւնից արձակված է: Գնդապետ-մայոր Շաֆլիով նշանակված է Երևանի նահանգապետ: «Правит. Вѣстн.» լրագրի մէջ ընդարձակ տեղեկութիւններ և գծագրութիւնները են տպված Գարամանի գործի վերաբերութեամբ Իռանստանի և Ֆրանսիայի մէջ հրատարակված բանակցութիւնների մասին:

ԼՕՆԴՕՆ, 24 մարտի (5 ապրիլի): Մինչև կէս գիշերը ընտրված են 412 պատգամաւորներ պարլամենտի համար: Նրանցից 271 պատգամիտ և 141 պահպանողական են: Պատգամիտները պարլամենտի մէջ մեծամասնութիւն ունեն, մինչև անգամ առանց իրլանդացի ազատնոմիտների:

Խմբագիր—հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐՇԱՐՈՒՆԻ

Թատրոնից ստացվել է 282 ր.: Ուրեմն ամառնային թատրոնի մեծութիւնը և նրա երևակայական յատկութիւնները բնչ օգուտ բերելին մանուածոզովին, բացի 6000 ր. ի զուր տեղը վատնելը և Պալմի գրպանները լցնելը:

Լինէր թատրոնը Ադրիանոն, Նիկակոսանին, կամ Պետրոսեանին,— այդ մի և նոյն է: Մի չնուիեան պէտքը ոչնչ կապ չունի նրա տերոջ հետ կամ վատ յատկութիւնների հետ: Ես կարող եմ վարձել սենեակներ մի տան մէջ, կարող եմ վարձել խանութներ մի քարվանսարայի մէջ, առանց ճանաչելու թէ ովքեր են նրանց տէրերը: Այսպէս էլ մանուածոզովը, եթէ մի փոքր խելք ունենար, կարող էր օգուտ քաղել Ադրիանոն թատրոնից, երբ մանուանդ առաջարկվում էր բոլորովին ձրիարար:

Մենք ծանուցում ենք այն մասին, թէ հայոց թատրոնական խումբը ոչնդան տարիներ առնչվեցաւ, որքան ճնշվեցաւ, իր ներկայացումների համար մի սեպհական չինութիւն չունենալու պատճառով,—մենք հետաքրքրում ենք պահում մեզ և գովեստներ կարդալուց Ադրիանի հղայրներին, որ իրանց փողով կառուցին մի հայոց թատրոնի շէնք,—մենք ծանուցում ենք նաև այն մասին, թէ հայոց թատրոնի գաղափարը պահպանելու համար որքան նպատակայարմար կը լինէր ներկայացումներ տալ բուն հայկական թատրոնում,—մենք այդ և դրանց նման դատողութիւնները մի կողմ ենք դնում, և գործի վրա նայում ենք միայն չափի և վաճառական տեսակէտից: Եւ այս պատճառով հարկաւոր ենք համարում ցոյց տալ, թէ որքան կորցրեց մանուածոզովը Ադրիանոն թատրոնը թողնելով, և որքան մեծ արդիւնք կունենար նա, եթէ իր ներկայացումները այդ թատրոնում կը տար:

Որպէս ինքը մանուածոզովը խոստովանում է վերջին ընդ. ժողովի մէջ, Ադրիանոն իր թատրոնը տալիս էր բոլորովին ձրի և այդ ճշմարիտ է: Ուրեմն մանուածոզովը թատրոնի վարձ չը վճարելով, պիտի ունենար մի քանի ծախսեր միայն լուսաւորութեան, օրկեստրի և այլ մանր պէտքերի համար: Եթէ Ադրիանոն թատրոնը իրաքանչիւր ներկայացումից տալու լինէր 437 ր. մուտք, որ անտարակուսելի է, և եթէ այդ գումարից 87 ր. որպէս ծախք զեղչէինք օրկեստրի և լուսաւորութեան համար,—կը մնար մինչև թող դուռ արդիւնք իւրաքանչիւր ներկայացումից 350 ր., կը նշանակէ, աւելի շատ, քան թէ տալով ամառնային թատրոնը (282 ր.):

Բացի դրանից, մանուածոզովը Ադրիանոն թատրոնում մի և նոյն առձիկներով, մի և նոյն դերասանական խումբով փոխանակ չարաթը մէկ ներկայացում տալու, կարող էր ամենայն դիւրութեամբ մի տարվայ ընթացքում աւելի շատ ներկայացումներ տալ: Եւ վերև ցոյց տուած հաշիւով, իւրաքանչիւր ներկայացումից 350 ր. ռատնալով, զուռ արդիւնք կունենար, չարաթը մի անգամ ներկայացումն տալով, 10,500 ր.: Սրա վրա աւելացնելով Պալմին վճարած 6000 ր., ամբողջ արդիւնքը կը լինէր 16,500 ր., մինչդեռ ամառնային թատրոնում ստացել է 8474 ր.: Բաւական տարբերութիւն կայ այդ երկու գումարների մէջ:

Բացի նիւթական չահից, պէտք է ի նկատի առնել և մի ուրիշ յարմարութիւն ևս: Ադրիանոն թատրոնը մանուածոզովի կարգադրութեան ներքոյ լինելով, նա կարող էր իր ներկայացումների համար ընտրել չարաթվայ ամենայարմար օրերը, օրինակ, կիւրակէ օրը, որ ամառնային թատրոնում հայերին չէն տայ: Եւ այսպիսով մեր ժողովրդի թէ միջին և թէ արհեստաւոր դասը, որ կրճատեան աւելի պէտք ունի, կիւրակէ օրերը ազատ լինելով, կարող էր թատրոն դնալ: Բայց ամառնային թատրոնում կիւրակէ և տօն օրերը առաւօտեան ներից բռնված լինելով, հայերին տուել էին այնպիսի օրեր, որ կարող էին յաճախել անգործ բուրժուաները միայն, և ոչ ժողովրդի բանուոր մասը:

Եթէ հայոց թատրոնը զրկվեցաւ վերոյիշեալ արդիւնքներից, եթէ նա փոխանակ չաճելու վերնամնացաւ,—դրանով պատճառն է մանուածոզովի կապրիզներին միայն, որով նա հասարակութեան օգուտը զոհեց իր մասնաւոր կրքերին. Մենք չենք զարմանում, որ մարդիկ կարող են մինչև այս աստիճան անբարեխիղճ լինել, որ կարող են վատնել, չհաշվել իրանց ձեռքը ընկած հասարակաց ստացքը,—բայց մեզ զարմացնում է այն հանգամանքը, որ մանուածոզովի մի տարվայ գործունէութեան խոյտառակ հաշիւները տեսնուց յետոյ, թատրոնի հիմնադիրները մի և նոյն վատնիչներին կրկին ընտրում են իրանց պաշտօնեի մէջ: Այդ զարմանալի երևոյթը մենք ուրիշ կերպով չենք կարող բացատրել, բայց միայն նրանով, որ մեր հասարակութեան մէջ սովոր «ինչ օգուտ երի համար» է կատարվում, որ մեր հասարակութիւնը տակաւին սովորած չէ իր գործերը արժանաւորների ձեռքը յանձնելու: Այդ ագիտութիւնը աւելի բացայայտ կերպով երևում է նրանից, որ վերջին ընտրութիւնների ժամանակ, միակ անձը, պ. Սունդուկեանցը, որը որպէս գրամատուրգ, որպէս թատրոնի գործին հմուտ և նրան երկար տարիներ անձնուիրաբար ծառայած,—այդ անձը ամենից պակաս քուէ է ստանում և ստիպված է ցնում յայտնել իր իրաւացի վրդովմունքը:

Մեզ մօտ մի քանի ինքնակոչ հռետորներ կան, որոնց նպատակն են հանգամանքները սովոր հասարակական գործի մէջ խցկվելու միայն փառքի համար: Ինչ փոյթ, եթէ գործը փչացնում են, եթէ նրանք անընդունակ են, և եթէ հիմնարկութիւնը վնասվում է նրանց պատճառով...

Վերջացնելով մեր յօդուածը, չենք կարող մի քանի խօսք չասել հայոց թատրոնի գոյութիւնը պահպանելու համար սկզբում հաստատված հիմնական դրամագլխի մասին: Այդ դրամագլուխը մեր լսելով, 8000 րուբլի պէտք է լիներ, բայց մանուածոզովի հաշիւից երևում է, որ նա ստացել է 5555 ր. միայն, և 1180 ր. մնացել է դեռ ապառիկ: Մեր կարծիքով, բոլոր նուիրատուները իրաւունք ունէին մի կոպէկ անգամ չը յանձնել մանուածոզովին, որովհետև այդ փողերը նուիրված էին Ադրիանոն թատրոնի անունով, և ոչ թէ Պալմի գրպանները լցնելու:

Վերջապէս մանուածոզովը իր ստացած 5555 ր. դրամագլխից ծախսել է թատրոնի դեկիրյոր ծածկելու համար 2067 ր.: Ուրեմն, այժմ հիմնական դրամագլխից մնում է 3548 ր.: Եթէ գործերը այսպէս կը շարունակվեն, եթէ մանուածոզովը իր հին սխալներից չի խրատվի, յիշեալ 3548 ր. այս տարի անպատճառ կը սպառվի, և հայոց թատրոնի գործը կը սպանվի: Ցենք կարծում, որ այնուհետև կը գտնվեն այնպիսի միամիտներ, որ նորից փող կը նուիրեն թատրոնին, երբ որ այս տարվայ ամենայաջող հանգամանքների մէջ նուիրված փողերը ոչնչացան: Ուրեմն գործեալ կը լինի ազէլ էն կիկոն, ազէլ էն կիկոնը...—և այժմեան մանուածոզովի չնորհիւ գործեալ կը վերականգնվի հայոց թատրոնի վաղեմի աննախանձելի դրութիւնը...

***

Fonds A.R.A.M

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Մամուլի տակից դուրս եկաւ և Ծախվում է Կինտրօնական գրավաճառանոցում մի գրքոյկ՝ պ. Ա. Քիշմիշեանցի—«ԻՄՇՕՅ» և ԿՈՒԿԻ ՇՈՒՐՋԸ» վէպերով: Գրքոյկի գինն է՝ երեսուն կօպ.: Բոլոր արկածները յատկացրած է յօգուտ ՎԱՆԱՑ ՍՈՎԻԼՈՑ:

4—4

Въ Кавказскомъ Обществѣ Сельскаго Хозяйства въ Тифлисѣ имѣется для продажи яйчки шелковичныхъ червей французской породы, воспитанныя Барономъ Бахомъ, въ окрестностяхъ Тифлиса, по 35 коп. за золотникъ.

Иногородныя обращаются съ требованіями въ Общество съ препровожденіемъ слѣдуемыхъ денегъ, почтовыя расходы на счетъ Общества.

3—3

Վաճառվում է նոր հրատարակված «Ինա-նադի Տաիղ» Ֆրէյդունի գրքոյկը պ. Զ. Գրիգորեանցի և Կինտրօնական գրավաճառանոցներում: Գրքոյկի գինն է 30 կ., գաւառներից յանկացողները կարող են ուղղակի դիմել Պ. Յովհաննէս Սուզանաճեանցին հետևեալ հասցեով. Тифлисъ. Ивану Артемьевичу Сузанаджіанъ. на Петхайнской ул. собственый домъ № 13.

Դուրս եկաւ մամուլի տակից և ՊԱՏՎՈՒՄ է թէ ԿԻՆՏՐՕՆԱԿԱՆ և թէ Զ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆԻ գրավաճառանոցներում և պ. Յ. Տաւուքեանի խանութում «ՔԵՐԹՈՒՎԱԾՔ և ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹԻՒՆ», պ. Ն. ԱՂԱՄԱԼԱՆԻ, հրատարակութիւն Ս. Արծրունոյ: Գիրքը բաղկացած է 243 ԵՐԵՍՆԵՐԻՑ: Գինն է 1 ր. 25 կ.:

4—5

ОТЪ РАСПОРЯДИТЕЛЬНАГО КОМИТЕТА
Тифлисскаго Благотворительнаго
ОБЩЕСТВА

Объявляется, что копѣечный сборъ будутъ производить въ текущемъ великомъ посту по городскимъ участкамъ: въ 1-мъ А. Е. Фролова, во 2-мъ княгиня Е. А. Гагарина и А. И. Руманская, въ 3-мъ О. А. Томичъ и Е. Н. Иванова. въ 4-мъ В. Я. Опочинина (участокъ бывшій княгини С. Я. Святополкъ-Мирской), въ 5-мъ княгиня М. Г. Меликова, въ 6 и 8-мъ княгиня В. Г. Баратова, въ 7-мъ С. П. Красноглядова и О Н. Чукмасова, въ 6-мъ княгиня О. Д. Барятинская, въ 10-мъ Фон-деръ-Нонне.

Дамы, принявшія на себя трудъ копѣечнаго сбора, будутъ ходить въ сопровожденіи околодочныхъ надзирателей.

На кружкахъ имѣются печатныя надписи на русскомъ, грузинскомъ и армянскомъ языкахъ. (131) 2—2.

ՆԵՐԿԱՅ 1880 ԹԻՒՄ ԿԸ ՏՊԱԳՐՎԻ
„ԿԱՅԾԵՐ“
ՎԷՊ ՏՈՀԿԱՍՏԱՆԻ ՀԱՅՈՑ ԿԵԱՆՔԻՑ
Հեղինակութիւն ԸՆՓՓԻ

Վէպը բաղկացած կը լինի երկու առանձին հատորներից իւրաքանչիւրը կը բովանդակէ մօտաւորապէս 400 տպագրված երեսներ: Ամեն մէկ հատորի գինն է 1 ր. 50 կ., իսկ միասին 3 ր.: Մէկ հատորի համար առանձին ստորագրութիւն չէ ընդունվում:

Ստորագրվել կարելի է ԳԱՒԱՌՆԵՐՈՒՄ այն պարոնների մօտ, որոնք բարեհաճել են բաժանորդներ հաւաքել «ԿԱՅԾԵՐԻ» տպագրութեան համար, իսկ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ պէտք է դիմել «Մշակի» խմբագրատունը Յ. ՄԻՆԱՒՈՐ-ՅՈՎՀՈՒՆՆԻՆ:

Մամուլի տակից դուրս եկաւ գօհտօր Բօկի «Ուսումն առողջապահութեան դրքոյկի հայերէն թարգմանութիւնը: Գրքի պահեստը գտնվում է Զաքարիա Գրիգորեանցի Կովկասեան Գրավաճառանոցում: Գինն է 35 կօպ.

Գ. ԱՂԱՄԱԼԱՆԸ ցանկանում է ԴԱՍԱԴՐՈՒԹԵԱՆ և գոյների բազադրութեամբ ՆԿԱՐԶՈՒԹԵԱՆ դասեր տալ: Պայմանների մասին կարելի է նրա հետ խօսել նրա բնակարանում, Գօլօվինսկի պրօսպէկտի վրա, Մուխրանովու տանը, կլուբի տակ, առաւօտները 10—12 ժամ, և երեկոները 5—8 ժամ: Դասերը կարող է տալ թէ իր բնակարանում և ցանկացողների տները այցելելով: Նոյնպէս ընդունում է պատուէրներ ԿԵՆԴԱՆԱԳԻՐՆԵՐ նկարելու համար:

6—10

Օրերումս դուրս եկան մամուլի տակից և վաճառվում են Ք. Գրիգորեանցի Կովկասեան գրավաճառանոցում:

1. Ընդամէնը—քերթուածք և թարգմանութիւնք. Տփեխս 1880 թ. գինն է 1 ր. 25 կ.:

2. Գօհտօր Բօհ—Ուսումն առողջապահութեան Տփ., 80 թ. — 35 կ.:

3. Ֆրէյդուն—Տաւիղ յիսնաղի Տփ. 80 թ. — 30 կ.:

4. Պօհատանց—ընդհանուր պատմութիւն հայոց գրոցների համար, հ. ա. Տփ. 80 թ. — 80 կ.:

5. Գամառ-Աթիպայ — մանկական երգեր 80 թ. անկազմ — 15 կ.:

6. Ենդնը կազմած — 25 կ.:

7. Սիվվիս Փէլիքօի Հռոմիութացին փրանկիսկէ (Ֆրանչէսկա դա Ռիմինի). Դանտէի Ֆրանչէսկան, Լէօփարդիի առ Յատալիան. Տաբօնոյ ծերը: Ը. Մ. Ե. Պ. Տփ. 80 թ. գինը է — 70 կ.:

8—10

Վաճառվում է Զ. Գրիգորեանցի Կովկասեան գրավաճառանոցում:

8—8

Ընտանեաւ քարեհանաստան այրվելուց յետո, նորից բացված է խառատակ մոմի առևտուր Աիծնեան փողոցում Ընծրունու քարեհանաստարանում № 14. Իւրաքանչիւր շաբաթ առացվում է նոր շինուած խառատակ մոմեր իմ սեփական գործից և որոնք վաճառվում են էժան գնով. խնդրեմ գնողներին չը թողնել իրենց այցելութիւնները:

Զօհրաբեան Կարապետ

4—4

1. Երգն հանց քահանայ—Մանկական երգարան, երգեր և պար-երգեր ընդունված է Ներսիսեան և Գայանեան դպրոցներում. գինն է . . — ր. 20 կ.
2. Մեծատունն հանց—Երգարան աղջկանց և աշակերտուհեաց Հայկական առաւմնարանաց . . . . . 1 ր. — կ.
3. Բժիշկ Բ. Նատաարպհանց: Դիմաերիա բազազատ. . — ր. 25 կ.
4. Բժիշկ. Գ. Տէր-Գրիգորեանց—Վարակիչ հիւանդութիւններ.

(Ցաղիկ, կարմրուկ, ակռլատին, բծաւոր տիֆ, անդրադարձ տենդ, դիֆտերիտ, ընդհատ տենդ, խօլերայ, դեղին տենդ, որովայնատիֆ և ժանտախտ.)

Սոցա յատկութիւններն, ծագման և տարածման եղանակներն և նախապաշտպանողական միջոցներ.

Վաճառվում են Զ. Գրիգորեանցի Կովկասեան գրավաճառանոցում:

8—8

Տպագրութեան համար պատրաստ են. «Պօն Կարլոս» (հետաքննութիւն ձշմարտութեան) Գրէսկօտտի, «Արքահամ Լինկօլն» սորուկներին պատմած Վիլհելմ Հօֆմանի, և Մօլիէրի «Ամուսնացողներին խրատ» հայ թարգմանութիւնները:

Թարգմանումն Մօլիէրի հետ «Տարտիւֆ կամ կեղծաւոր» և «Կեղծ հիւանդ» կատակերգութիւնները:

Անցած փետրվարի 17-ից նօտարական ակտով վերջացնելով բոլոր դրամական հաշիւները իմ առևտրական ընկերակցութեան վերաբերութեամբ Թիֆլիսի 2-դ գիլդիայի վաճառական ՍԵՐԳԻՑ ԳՐԻԳՕՐԵՎԻՉ ԼԱԶԱՐԵՎԻ հետ, սրանով յայտնում եմ, որ ԵՒԷ մի որ և իցէ մարդու մօտ կը գտնվեն ՄԻՆՉԵՒ ՆԵՐԿԱՑ ԹԻՒԸ, իմ ներան տուած տոմսակներ (роспись) մատնաւար և բանկային վէկսէլներ, և բոլոր ուրիշ պարտատէրհանկներ և ակտեր, ես անպատճառ եմ համարում և ինձ պարտաւոր չեմ համարում վճարել:

Թիֆլիսի 2-դ գիլդիայի վաճառական ԴԱՆԻԷԼ ԱՐՏ. ԱԼԱՎԵՐԴՕՎ:

ԲԺՇԿԱՆՈՑ

ՀԻՒԱՆԴՆԵՐԻ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆԸ ԱՌԱՒՕՏԱՆ 9-ԻՑ ՄԻՆՉԵՒ 1 ԺԱՄԸ:

Երկուշաբթի ր. Գավրօնսկի կանանց հիւանդ. Օրալևվիչ ներքին հ., Յօսէնեանց կանանց և երեխաների հ., Քուչարեանց խիթուրդիական և աչքերի հ., Շտեմբօրսկի վիներական և կաշու հ., Բաբայեան ջղային և հոգեկան հ.:

Երեքշաբթի ր. Մինկևվիչ խիթուրգիական հ., Վզօրօվ վիներական և բողազի հ., Իէյխ աչքի հ., Բախուտով մանկաբարձական, կանանց և երեխաների հ., Կրասնօգլեագօվ, Լիսիցկի և Վերմիշևվ ներքին հ.:

Չորեքշաբթի ր. Լիսիցկի և Բուդկօվսկի ներքին հ., Շտէյմբօրսկի վիներական և կաշու հ., Ասատուրօվ վիներական և կաշու հ., Բաբայեան ջղային և հոգեկան հ.:

Հինգշաբթի ր. Վզօրօվ վիներական և բողազի հ., Յօհաննեանց կանանց և երեխաների հ., Լիսիցկի և Վերմիշևվ ներքին հ., Քուչարեանց սիֆիլիսի և սեռական օրգանների հ.:

Ուրբաթ. Գավրօնսկի կանանց հ., Մինկևվիչ խիթուրգիական հ., Կրասնօգլեագօվ և Լիսիցկի ներքին հ., Բախուտով մանկաբարձական, կանանց և երեխաների հ., Շտէյմբօրսկի և Ասատուրօվ վիներական և կաշու հ., Բաբայեան ջղային և ներքին հ.:

Շաբաթ Լիսիցկի և Վերմիշևվ ներքին հ., Բաբօվ կուրծքի հ., Եանկօվսկի վիներական և կաշու հ.:

Բացի այդ բժիշկ Վզօրօվ բժշկանոցի մէջ ընդունում է անվարձ ազքատ հիւանդներին ամենայն օր երեկոյեան 4—6 ժամը:

Բժիշկ Բաբաևվ չորեքշաբթի օրերը առաւօտեան 9-ից մինչև 11 ժամը ընդունում է իր տանը բժշկանոցի հիւանդներին էլէկտրիական բժշկութեան և ներքին հ. համար: Բնակարանը գտնվում է Սերգիևսկայա փողոցի վրա, Բայանդուրովի տանը:

Առաւնաբոյժ Օբրեխտ ազքատ հիւանդներին բժշկանոցի տոմսակով ընդունում է ամենայն օր, ամենայն ժամանակ:

Բացի կլորակի օրերից ամենայն օր առաւօտեան 9—11 ժամը բժշկանոցում լինում է մանկաբարձ կին հիւանդ կանանց ընդունելու համար:

Բժշկանոցի դիրեկտօր Լիսիցկի:

Փետրվարի 12-ից ԲԱՑՎԵՑ իշխան ՍՈՒՄԲԱՏՕՎԻ տանը ԿՕՆԴԻՏԵՐԻ և ՀԱՑԱՐԱՐԻ (пекарня) մագազին «ВАРШАВСКАЯ ПЕКАРНЯ» վերնագրովը, որտեղ կը վաճառվին զանազան տեսակ խմորեղէններ, նոյնպէս կը վաճառվին զանազան տեսակ կօնֆէտներ արժան գնով. Թէ փոքր և Թէ մեծ քանակութեամբ ցանկացողները կարող են առանալ ԻՄ ԳՈՐԾԱՐԱՆԻՑ: Օտար քաղաքացիք կարող են դիմել հետևեալ հասցէով. СОЛОЛАКИ, ВЪ ВАРШАВСКОИ ПЕКАРНИ Мартиросу Ахназарову. Պատուէրները կը կատարվին ամենայն ճշդութեամբ, գնողներին մեծ զիջումն անելով և փոստի ծախսը մեզ վրա առնելով. կօնֆէկտների գինը ֆունտը 40 կօպէկից մինչև 1 ր.:

ՄԻ ՎԱՐԴՈՒՀԻ, որ վիայական ունի և գիտէ ԹՈՒՄԱՅ, ՖՐԱՆՍԻԵՐԻՆ և ԳԵՐՄԱՆԵՐԻՆ լեզուները, դասեր է տալիս: Հասցէն Կամենդանտսկայա փողոց, տուն Շախմուրադօվի № 23:

3—4 (2)

Дозволено Цензурою 25 Марта 1880 г. Тифлисъ.

Տպարան Ա. Ա. Միխելսօնի

Типографія А. А. Михельсона

Fonds A.R.A.M

№ 51 Մարտի 27 (Ապրիլի 8) **1880** ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ Մարտի 27 (Ապրիլի 8) № 51

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը 6 րուբլի
Առանձին համարները 5 կոպէկով։

Բաժանորդագրութիւնք կ՚ընդունին տպարանի մէջ։

Յայտարարութիւնք կ՚ընդունուին տպարանի մէջ։

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Մացի կիրակի և տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունուում է տէն լեզուով։

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր տառին 2 կոպէկ։

Адресъ Редакціи „Мшакъ“
Тифлисъ.

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ներքին տեսութիւն, «Разсвѣтъ» շաբաթագիրը հայերի մասին, Նամակ Երեւանից, Նամակ Գօրայից, Նկարին լուրեր,—Արտաքին տեսութիւն, Նամակ Թիւրքիայից,—«Մշակի» հեռագիրներ,—Յայտարարութիւններ,—Բանտարկեան խնդիրը։

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

„РАЗСВѢТЪ“ ՇԱԲԱԹԱԳԻՐՔ ՀԱՅՑԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

Անցեալ 1879 թուին սկսաց հրատարակիլ Ս. Պետերբուրգում «Разсвѣтъ» շաբաթագիրը, որ Ռուսաստանի հրէաների օրգան է։

Ներկայ 1880 թուին № 10 մէջ «Разсвѣтъ» սկսել է հետեւեալ ուշադրութեան արժանի առաջնորդող յօդուածը հայերի մասին։

«Թօկսոր Գրիգոր Արծրունի, «Մշակ» լրագրի խմբագիրը, Թիֆլիսում կարդացված իր հրապարակական զեկուցմունքի մէջ հետեւեալ միտքը կ՚յայտնում։ «Ոչ մի ազգ չը կայ աշխարհիս երեսին, որ մի ժամանակ հալածելիս չը լինէր հրէաներին,—իսկ հայերը իրանց քաղաքական անկախութեան ժամանակ, հրէաների բաժնեմիտ վարմունքի համար, մի առանձին խորհրդաւոր մոլորութեան մէջ էին, որ երբէք չը հալածեցին հրէաներին։ Այդ էր պատճառը որ Հայաստանի հրէաների մեծ մասը հայերի հետ ձուլուեցան։ (Մշակ № 74, 1879 թուի)։

«Առանց քննութեան տակ դնելու, թէ որքան ուղիղ են պօկսոր Արծրունու յայտնած մտքերը անցեալի վերաբերութեամբ, մենք դասելով մի քանի փաստերի վրայ, որոնց մեղ հաղորդում է մեր Թիֆլիսի թղթակիցը, և նոյնպէս ուրիշ տեղեկութիւնների վրայ հիմնվելով, կարող ենք ներկայն, այսինքն հրէաների հայոց այժմեան հրատարակութեան մէջ ունեցած դիրքի վերաբերութեամբ, անպայման ճիշդ համարել այդ մտքերը։

«Վերջին ժամանակները Կովկասում քրիստոնեայ ազգաբնակութեան կողմից հրէաների դէմ պատահած անհամբերողութեան յայտերի սխուր շարքի մէջ, մենք երբէք չը տեսանք հայերին, որպէս գործող անձանց։ Այդ մխիթարական երեւոյթը շատ հեշտ է բացատրում նախ և առաջ հայերի ու հրէաների բաժանում, հրէաների բացարձակ անկախութիւն պահելու նրանց հնագոյն հաստատութիւնների հետ

ապելը, որոնք հրէաների կեանքից վեր առած, պատահում են մայրաքաղաքների լրագիրներում, թերահաւատութեամբ վերաբերվելով դէպի լրագրական տեղեկութիւններից շատերը: Սառնութեան և բամբասանքի կայաերի մէջ թէ և շատ անգամ պատահում է ճշմարտութեան մի կորիզ,—բայց ինչպէս իմանաս ո՞ր է այդ կորիզը:

«Մենք հաւատացած ենք, որ եթէ ռուս լրագիրներից շատերը ձեռնարկէին այն սկզբունքներով, որոնցով ձեռնարկում է «Մշակ» լրագիրը, ռուսաց հասարակութիւնը, որի թուում, ինչպէս ամէն տեղ, կան շատ դիւրահաւատ մարդիկ, վաղուց է արդէն կը փոխէր իր հայեացքները հրէաների վրայ:

«Նոյն անկողմնապահութեամբ դէպի հրէաները յայտնվում են և Նովկասի վարչութեան մէջ գիրը ունեցող հայերը, ինչ պաշտօն և վարէին նրանք: Համեմատելով իրանց հաւատարիմ զեւոնները Ռուսաստանի, թէև նրանք ծագումով ռուս չեն, հայերը համարում են հրէաներին էլ Ռուսաստանի հաւատարիմ զեւոններ, նայում են նրանց վրայ որպէս ռուս քաղաքացիների վրայ, և այլասէս նայել չեն կարող:»

ՆԱՄԱԿ ԵՐԵՒԱՆԻՑ

Մարտի 13-ին

Վանի և շրջակայքի մեր սովատանջ հայ եղբայրների և քոյրերի սոսկալի նեղութիւնքը, արձագանք է տալիս դէպի հայկական սերունդները և չարժուում է ամէն մի ազնիւ զգացմունք և հոգի ունեցող հայի սիրտը՝ պարենի օգնութիւն հասուցանելու նրանց թալկացած որոին: Ով չէ լսում, նա խուլ է և խարամանուայ խաբված, ով չէ չարժվում օգնել մի փոքրիկ լումայով, նա հայ չէ և ծառ արիւն ունի: Աշխարհս հայն՝ հայկական սիրով ոգևորված կը կարեկցէ իր համաբիւն եղբայրներին:

Մեր սովալուկ հարազատների հաւաչանքը, լսուեց և Նորգ Նախան քաղաքի փոքրիկ մասը: Նորգի ժողովուրդներից շատերը՝ կարծես կըրկնած են նաւթարերութեան մէջ: Ըր գլացան իրանց ազգասիրական քսակը բացանել, թանի մի լումայ դրկել մեր հացախնդիր եղբայրների գանձանակը: Բարեկենդան էր, մի խումբ կազմվելով բարեկենդան կանէր, երբ մի հայ սիրտից առաջարկվեցաւ մի բաժակ վանի սովից ազատութեան. մի սիրուց պատկեր ներկայացաւ ամէնքի առաջ, իսկոյն հանգանակութիւն բացվեցաւ յօգնութիւն սովատանջներին: Ոչ ոք չը խնայեց: Հետևեալ օրը, նոյեմբերեցիքս մի քանիներից ևս: Այս ազդավակել կանէր առող գործին մասնակցելին Նորգի դպրոցաց ուսուցիչները, վարժուհին և իրանց սակաւամասնակ տուրքով աշակերտներից և աշակերտուհիներից մի քանիները: Գոյացած դուռարն է 87 բուբլի, որը ցուցակագրով ուղարկելով ձեղ, խնդրեմ հասուցանել վանի սովատանջներին: Եւ բարեհաճեցէք տպագրել նուիրատուներ անունները «Մշակ» լրագրի մէջ ի խրախուսութիւն նուիրողների:

Ա. Մատթէոս Տէր-Պօղոսեանց 3 բ., Դրիգոր Ամիրեանց 3 բ., Բարսեղ Եղիազարեանց 3 բ., Մկրտիչ Ա. քահանայ Տէր-Պօղոսեանց 2 բ., Իսահակ Նիկողոսեանց 1 բ., Գևոնդ Մարկոսեան 1 բ., Զաքարիա Մկրտչեան 1 բ., Յովհ. Հայրապետեան 1 բ., Ռուստամ Յակոբեանց 1 բ., Յովհաննէս Ներսէսեան 2 բ., Գէորգ Գեղոյնեանց 1 բ., Սարգիս Յարութիւնեան 1 բ., Սերովբէ Սահակեան 1 բ., Թամրազ Սարգսեան 1 բ., Աստուածատուր Խանազեանց 1 բ., Գալուստ Մ. Մկրտչեան 1 բ., Նազարէթ Աւագեան 1 բ., Աւետիս Եղեանց 1 բ., Աւետիս Սարգսեան 1 բ., Իսահակ Տէր-Աւետիսեանց 1 բ., Գէորգ Գեղամեան 1 բ., Սահակ Սիմէոնեան 1 բ., Փիլիպպոս Վարդանեան 1 բ. 25 կ., Դրիգոր Խաչատրեան 1 բ., Գասպի Յարութիւնեան 1 բ., Սուքիաս կարապետեան 1 բ., Ոսկան Յարութիւնեան 1 բ., Գալուստ Յովհաննէսեան 1 բ., Յովհաննէս Գալուստեան 1 բ., Նազար Եղեանց 1 բ., Յովհաննէս Խաչատրեան 1 բ., Վասիլ Խէշանեանց 2 բ., Ազարիա Ազարեանց 2 բ., Սրապիոն Գաբրիէլեանց 1 բ., Գրիգոր Թադէոսեան 1 բ., Գրիգոր Մովսէսեան 1 բ., Պետրոս կարապետեան 1 բ., Պարոնջէկ Թորոսեանց 1 բ., Յակոբ Մկրտչեան 1 բ., Յարութիւն Աւետիսեան 1 բ., Իսահակ Յովսէփեան 1 բ., Հայրապետ Մկրտչեան 1 բ., Նաւասարդ Եսայեանց 1 բ., Յովհաննէս Մկրտչեան 1 բ., Թադէոս Տէր-Պօղոսեան 1 1 բ., Վասիլ Ազաջանեան 1 բ., Մնացական Տէր-Մատթէոսեան 1 բ., Յարութիւն Բատալեան 1 բ., Մարկոս Կարապետեան 1 բ., Մակար Բաբոեան 1 բ., Ոսկան Թորոսեանց 1 բ., Ա. Նազար Տէր-Աւետիսեան 1 բ., Յովհաննէս Յարութիւնեանց 2 բ., Ք. Դաւթեան 60 կ., Ա. Դաւթեանց 30 կ., Պ Յովհաննէսեան 50 կ., Ց. Մնացականեան 50 կ., Մկրտիչ Աւետիսեան 1 բ.

Նորգի կանանց դասից. Սալպի Ամիրեանց 3 բ., Սուսաննայ Տէր-Յովհաննիսեանց 1 բ., Ջաւահիր Եղիազարեանց 1 բ., Անոյշ Եղիեանց 1 բ., Շողակաթ Տէր-Պօղոսեանց 2 բ., Եղիսաբէթ Մկրտչեանց 80 կ., Եղիսաբէթ Մուրադեանց 40 կ., Նորգի դպրոցաց ուսուցիչները, վանան քահանայ Տէր-Յովհաննէսեանց 2 բ., Մկրտիչ Ջաքարեանց 2 բ., Յովհաննէս Մելքոնեան 1 բ., Վարժուհի Խանում Մանուչարեանց 1 բ., աշակերտուհիներից Անոյշ Յովհաննէսեան 20 կ., Հռիփսիմէ Յարութիւնեան 10 կ., Մանիկ Եղիեանց 20 կ., Նոյեմզար Պետրոսեան 10 կ., Փառանձեմ Տէր-Ադամեան 15 կ., Սօֆիկ Տէր-Յովհաննէսեանց 10 կ., Տրդատ Մելիք Դազարեան 20 կ., Դանիէլ Ադամեանց 20 կ., Մկրտիչ Տէր-Պետրոսեանց 10 կ., Շմաւոն Տէր-Պետրոսեանց 10 կ., Արմենակ Խանազատեանց 20 կ., Սիմոն Գեւոզեանց 20 կ., Մատթէոս Գէորգեան 20 կ., Ալէքսան Յարութիւնեան 10 կ., Լևոն Մկրտչեան 15 կ., Կարապետ Տէր-Պօղոսեանց 20 կ., Վարդան Զաքարեանց 15 կ., Արսէն Պօղոսեանց 15 կ., Վանան Դաւթեանց 15 կ., Արտաշէս Տէր-Յովհաննէսեանց 15 կ., Ստեփան Ենգիբեան 20 կ., Գէորգ Տէր-Աւետիսեանց 10 կ., Թադէոս Աւագեան 10 կ., Մատթէոս Խաչատրեան 10 կ., Թադէոս Եսայեանց 10 կ., Սիրոմբէ Խաչատիկեանց 15 կ., Յովհաննէս Պօղոսեանց 10 կ., Ներսէն Տէր-Աւետիսեանց 15 կ., օր. Եղիսաբէթ Պօղոսեան 1 բ.: Ընդամենը 87 բ.:

Մի Նորգեցի

ՆԱՄԱԿ ԳՕՐՈՒՑ

Մարտի 19-ին

Հայոց ազգի ընդհանուր չարժողութեանը յօգուտ վանի սովկոց ձայնակից եղաւ և Գօրու փոքրիկ հասարակութիւնը, առաջնորդութեամբ իր սիրելի համաքաղաքացի Տէր-Աստիսանեանց ազգ քահանային: Անցեալ կիրակի, մահու 9-ին, իր նախկով եղանակի անտանելի վատութեան, Տէր Աստիսանոս քարաչէն եկեղեցին լի էր թէ հայ և թէ ռուսաբազդի ունկնդիրներով: Տէր-Հօր սիրուր կերպարանքը, արտասուալից աչքերը, արդէն կըրած էին ներկայ եղողների խորին ուշադրութիւնը: Քարոզիչը ազգու և գրաւիչ խօսքերով ներկայացնելով ունկնդիրների առաջ սովկոց անտանելի դրութեան տխուր պատկերը, յիշեցրեց թէ Հայաստանի զաւակաց մեծամտութեան ներկայ վիճակը նմանում է երուսաղէմից երիքով գնացող ուխտաւորականի վիրաւորեալին. «Ճանապարհ նորա մօտով անգնաց քահանայի և սամարիտացու պէս, ասում էր տէր հայրը, այլ գիմաւոր սամարացու նման մօտենանք կարեկցութեամբ, լուանանք սովից առաջացած վէրքերը, չը թնայելով մեր օժանդակութիւնը անվտանգ հասուցանենք նրանց ապահովութեան պանդոկը: Գրիչս անզօր է նկարագրելու այն տպաւորութիւնը, որ ունեցան այս տաք խօսքերը ունկնդիրների վրայ: Աստուծոյ տաճարը կարծես ողորց և սուգի հանդիսարան էր դարձել: Վերջապէս տէր-Հայրը յայտնեց, թէ սա ազգային կեանքի և մանաւ հարց լինելով, քաղաքիս ոչ մի հայ ընտանիք և ոչ մէկը նորա անդամներից յետ չը պիտի մնայ մասնակցութիւնից. մինչև անգամ յետին տղքտաը իր լուման թող ձգէ այս ազգային գանձանակի մէջ. ակնածանքով եմ ձեղ, չարունակեց տէր-Հայրը, թէ ով օր ամէն օր դէմ առ դէմ կանգնած է նեղութեան և կարօտութեան առջև նա աւելի լաւ գիտէ գնահատել և կարեկցել իւ նմանների դրութիւնը»: Որովհետև տէր Հօր պաշտօնական զբաղմունքը չը ներեցին իսկոյն չարունակել նուիրատուութիւնը և այդ միջոցին ևս վստահացան նաև հոգւոյ իշխանութեան կարգադրութիւնը, որով քաղաքիս երեք եկեղեցիների առաջնորդները, այն է՝ Տէր Գրիգոր փանոսեանց, Տէր Յովհաննէս Տէր-Մինասեանց և Տէր Սահակ Տէր-Սահակեանցը պարտաւորվում էին գործին մասնակցելու, ուստի ամէնայն 18 քաղաքական վարչութեան դահլիճում կայացաւ ժողով՝ ի ներկայութեան 40 անձանց: Ժողովականք Տէր-Սահակ հօր ճառը լսելուց յետոյ, իսկոյն կազմեցին յանձնաժողով հնտևևալ 8 մարդուց, որոնք են՝ Սահակ Տէր-Սահակեանց, Յովհաննէս Տէր-Մինասեանց, Գրիգոր Ամիրեանց, Յովհաննէս Մելքոնեան, Գրիգոր Ալէքսանեան, Գրիգոր Մովսէսեան, Գրիգոր Ալէքսանեան և Գրիգոր Ամիրեանց: Յանձնաժողովը ընտրեց իր նախագահ Գրիգոր Ալէքսանեանը, իսկ քարտուղար Գրիգոր Ամիրեանցը: Յանձնաժողովը ընտրեց իր նախագահ Գրիգոր Ալէքսանեանը, իսկ քարտուղար Գրիգոր Ամիրեանցը:

Ժողովականք ընդունեցին, որ ամէն կիրակի ժողովք կանեն, ուր կը կարդան ստացած նամակները և կը որոշեն ինչ պէտք է անել: Ժողովականք ընդունեցին, որ ամէն կիրակի ժողովք կանեն, ուր կը կարդան ստացած նամակները և կը որոշեն ինչ պէտք է անել:

Ներս հատուածների գոյութիւնը իր պատմութեան մէջ ամէն անգամ պէտք է աւելի տայ քրիստոնեայ Թագաւորներին միջամտել Թիւրքիայի գործերի մէջ և բարձրացնել մի նոր արևելեան հարց: Իր նահանգները չը կորցնելու համար, քրիստոնեայ Թագաւորների միջամտութիւնից ազատվելու համար, Թուրքը ստիպված է ոչնչացնել քրիստոնեաներին:— Քրիստոնեաների պատճառով նա իր եւրոպական նահանգներից չատերը կորցրեց և մնացածը կորցնելու վրա է, իակ ասիական երկիրներից իր ամրողջութիւնը պահպանել է միայն փոքր Ասիան: Այսօրինակ գլխաւոր քրիստոնեայ ազգութիւնը, որ սպառնում է պետութեան այդ մասի անջատմանը—են հայերը: Ուրեմն եւրոպական տէրութիւնների ձայնը կտրելու համար, պէտք է ցոյց տալ նրանց, որ Հայաստանում հայ չը կայ: Այդ սպառնութեան գործի մէջ Թիւրքիան ընտրել է ամենայարմար դահիճներ՝ քրդերին և չէրքէզներին:

—Եթէ հաւաքելու լինենք վերջին 20—30—50 տարիների ընթացքում կատարված փաստերը, կը համոզվենք, որ այդ բոլորը ճշմարիտ է: Կը համոզվենք, որ հայերի վերաբերութեամբ գործված հարստահարութիւնները, ճնշումները, հալածանքները, յափշտակութիւնները, մի խօսքով բոլոր բարբարոսութիւնները պատահական երևոյթներ չեն:—Կը համոզվենք, որ այդ բոլորի մէջ Թագնված է մի նախապէս մտածված, կարգադրված հիմք և նպատակ, որ ծառայում են հայկական տարրը հետզհետէ ոչնչացնելու, ըստ պատեհու և վերջապէս ոչնչացնելու համար: Ես կը յիշեմ մի քանի փաստեր միայն: Հայերին անձնատաչտպանութեան բոլոր հնարներից զրկելու համար, խլեցին նրանց ձեռքից զէնքը, կապեցին, կաշկանդեցին նրանց ձեռքերը, իակ հայերի թշնամիների ձեռքում զէնք տուեցին: Ցեղով տեսան, որ այդ բաւական չէ հայերին ոչնչացնելու համար, տեսան, որ այդ տարրը, որպէս մի աշխատասէր և անտեսագէտ ժողովուրդ, կարողանում է մրցել իր հակառակորդների հետ, կարողանում է իր գոյութիւնը պահպանել իր նիւթական զօրութիւնով — իր հարստութիւնով: Ուրեմն պէտք է ամէն հնարքներ գործ դնել, որ նա տգբատանայ, ուրեմն պէտք է անեանապէս ոչնչացնել նրան: Հարկերը

Fonds A.R.A.M

ՀՐԱՊԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Ամենայն հանրության ի գիտություն կրկին կրկնվում է, որ ամեն տարվա նման, այս տարի ևս, Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարում Ս. Ծննդյան տոնի առթիվ, հունվարի 6-ին, կեսգիշերին, պատարագ պիտի մատուցանվի։ Ուստի հրավիրվում են բոլոր հավատացյալները, որպեսզի ներկա գտնվեն այդ սրբազան արարողությանը։

Ս. Էջմիածին, 13 դեկտեմբերի, 1880 թ.

ՏԵՂԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՊԱՏՏԱՀԱՅՈՒԹԻՒՆ

Ի ՀԱՆՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ՏԵՂԱՊԱՀԻ ՍԱՀՄԱՆԱՓԱԿՈՒԹԵԱՆ

Ի հետևանս Ռուսաստանի Հանրապետական տեղապահի սահմանափակության մասին հրամանագրի, որ հրատարակվեցավ 1880 թվականի դեկտեմբերի 29-ին, Թիֆլիսի զորագնդային հրամանատարությունը հայտնում է, որ ամեն տեսակ ժողովներ, ինչպես նաև ընթերցասրահներ, ակումբներ, ընկերություններ և այլն, որոնք գործում են Թիֆլիսի զորագնդային հրամանատարության հսկողության ներքո, ենթակա են փակման։

Ս. Պետերբուրգ, դեկտեմբերի 19։ «Պրավ. Վեստ.»-ի հրատարակած հրամանագրով, որ տպագրված է Սենատի 17-րդ թվականի № 3-ում, ստեղծվում է Ռուսաստանի Կայսրության Ներքին գործերի նախարարության կից հատուկ խորհրդակցական ժողով՝ հետևյալ նպատակներով։ Ժողովը պետք է քննի և իր կարծիքը հայտնի հետևյալ հարցերի մասին։ 1) Ռուսաստանի տարբեր նահանգներում գործող ներքին հարկերի և տուրքերի ընդհանուր համեմատությունը։ 2) Ռուսաստանի տարբեր նահանգներում գործող ներքին հարկերի և տուրքերի ընդհանուր համեմատությունը։ 3) Ռուսաստանի տարբեր նահանգներում գործող ներքին հարկերի և տուրքերի ընդհանուր համեմատությունը։ 4) Ռուսաստանի տարբեր նահանգներում գործող ներքին հարկերի և տուրքերի ընդհանուր համեմատությունը։ 5) Ռուսաստանի տարբեր նահանգներում գործող ներքին հարկերի և տուրքերի ընդհանուր համեմատությունը։ 6) Ռուսաստանի տարբեր նահանգներում գործող ներքին հարկերի և տուրքերի ընդհանուր համեմատությունը։ 7) Ռուսաստանի տարբեր նահանգներում գործող ներքին հարկերի և տուրքերի ընդհանուր համեմատությունը։ 8) Ռուսաստանի տարբեր նահանգներում գործող ներքին հարկերի և տուրքերի ընդհանուր համեմատությունը։ 9) Ռուսաստանի տարբեր նահանգներում գործող ներքին հարկերի և տուրքերի ընդհանուր համեմատությունը։ 10) Ռուսաստանի տարբեր նահանգներում գործող ներքին հարկերի և տուրքերի ընդհանուր համեմատությունը։

—

Ս. Պետերբուրգ, 19 դեկտեմբերի։ Ռուսական կայսրության ներքին գործերի նախարարության կից հատուկ խորհրդակցական ժողովի նախագահ նշանակված է Ռուսաստանի Կայսրության

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Մանուկի տակից դուրս եկաւ և ծախուում է Կենտրօնական գրավաճառանոցում մի գըրքոյկ՝ պ. Ա. Փիլիպեանցի—«ԳՐՕՇՕ» և ԿՐԱԿԻ ՇՈՒՐՋԸ» վէպերով: Գրքոյկի գինն է՝ երեսուն կօպ.: Բոլոր արժանապատիւ յաճախորդաց է յղգալս Վ. ԱՆԱՆԱՑ ՍՈՎԵԼՈՑ:

4—4

Въ Кавказскомъ Обществѣ Сельскаго Хозяйства въ Тифлисѣ имѣется для продажи яйчки шелковичныхъ червей французской породы, воспитанныя Барономъ Бахомъ, въ окрестностяхъ Тифлиса, по 35 коп. за золотникъ.

Иногородныя обращаются съ требованіями въ Общество съ препровожденіемъ слѣдуемыхъ денегъ, почтовыя расходы на счетъ Общества.

3—3

ՆԵՐԿԱՅ 1880 ԹՒՈՒՄ ԿԸ ՏՊԱԳՐՎԻ

„ԿԱՅԾԵՐ“

ՎԷՊ ՏԱՃԿԱՍՏԱՆԻ ՀԱՅՈՑ ԿԵԱՆՔԻՑ

Հեղինակութիւն ԲԱՖՖԻ

Վէպը բաղկացած կը լինի երկու առանձին հատորներից իւրաքանչիւրը կը բովանդակէ մօտաւորապէս 400 տպագրված երեսներ: Ընդունելութեան գինն է 1 ր. 50 կ., իսկ միասին 3 ր.: Մէկ հատորի համար առանձին առաքագրութիւն չէ ընդունվում: Առաքագրվել կարելի է ԳԻՒՄՈՒՇԽԱՆԷՄՈՒՄ այն պարոնների մօտ, որոնք բարեհաճել են բաժանորդներ հաւաքել «ԿԱՅԾԵՐԻ» տպագրութեան համար, իսկ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ պէտք է դիմել «Մշակի» խմբագրատանը Յ. ՄԻԼԻՒՐ-ՅԱԿՈՒՆԵՆՑԻՆ:

Մանուկի տակից դուրս եկաւ գեղեցիկ Բօկի «Աստուած առողջապահութեան» գրքոյկի հայերէն թարգմանութիւնը: Գրքի պահեստը գտնվում է Զաքարիա Երիցեանցի Կովկասեան Դրավաճառանոցում: Գինն է 35 կօպ.

Պ. ԱԴԱՄԵԱՆԸ յանկանում է ԴՈՒԱՐՈՒԹԵԱՆ և գոյների բաղադրութեամբ ՆԿԱՐՉՈՒԹԵԱՆ դասեր տալ: Պայմանների մասին կարելի է նրա հետ խօսել նրա բնակարանում, Գօլօվինսկի պրօսպէկտի վրա, Աւխարանոյ տանը, Կլուբի տակ, առաւօտեան 10—12 ժամ, և երեկոները 5—8 ժամ: Դասերը կարող է տալ թէ իր բնակարանում և յանկացողների տները այցելելով: Նոյնպէս ընդունում է պատուէրներ ԿՆՔԱՆԱԴԻՐՆԵՐ նկարելու համար:

7—10

Օրերումս գուրս կգան մամուլի տակից և վաճառվում են Ս. Գ ր ի գ ո ր ե ա ն ց ի Կովկ. գրավաճառանոցում:

1. Ը գ ա մ ա ն—քերթուածք և թարգմանութիւնք. Տփխիս 1880 թ. գինն է 1 ր. 25 կ.:

2. Գ օ կ ա օ ր Ն օ կ—Աւստին առողջապահութեան Տփ., 80 թ. — 35 կ.:

3. Ֆ ր է յ դ ո ւ ն—Տաւիղ յիսնամի Տփ. 80 թ. — 30 կ.:

4. Պ ո ւ կ ա ս և ա ն ց—ընդհանուր պատմութիւն հայոց գպրոցների համար, հ. ա. Տփ. 80 թ. — 80 կ.:

5. Պ ա մ ա ռ-Ռ ա թ ի պ ա յ — մանկական երգեր 80 թ. անկազմ — 15 կ.:

6. Ընդը կազմած — 25 կ.:

7. Սիլվիօ Փէլլիքօի Հիմիներացին Փրանկիսկէ (Ֆրանչէսկա դա Ռիմինի). Դանտէի Ֆրանչէսկան, Լ. Հօփարգիի առ Լուսիան. Տարօնոյ ծերը: Ը. Մ. Ե. Պ. Տփ. 80 թ. գինը է — 70 կ.:

9—10

Վաճառվում է նոր հրատարակված «Յիսնամի Տաւիղ» Ֆրէյդունի գրքոյկը պ. Զ. Դրիգորեանցի և Կենտրօնական գրավաճառանոցներում: Գրքոյկի գինն է 30 կ., գաւառներից յանկացողները կարող են ուղղակի դիմել Պ. Յովհաննէս Սուքիասեանցին Հեռաւնալ Հաւզով. Тифлисъ. Ивану Артемьевичу Сузанаджіанъ. на Петхайнской ул. собственый домъ № 13.

---

1. Ե ր գ ն կ ե ա ն ց ք ա հ ա ն ա յ—Մանկական երգարան, երգեր և պար-երգեր ընդունված է Ներսիսեան և Գայանեան դպրոցներում. գինն է . . — ր. 20 կ.
2. Մ և ծ ա ս ա ւ ն ե ա ն ց—Արգարան ազգկանց և աշակերտաւհաց Հայկական առաւելարանաց . . . . . 1 ր. — կ.
3. Բ ժ ի շ կ Բ. Ն ա ւ ա ս ա ր դ ե ա ն ց: Դիմքաերիա բողոքացա . . — ր. 25 կ.
4. Բ ժ ի շ կ. Գ. Տ է ր-Դ ի պ ո ր ե ա ն ց—Վարակիչ հիւանդութիւններ.

(Ծաղիկ, կարմրուկ, սկարլատին, բծաւոր տիֆ, անդրադարձ տենդ, դիֆտերիտ, ընդհատ տենդ, խօլերայ, դեղին տենդ, որովայնատիֆ և ժանտախտ)

Սոցա յատկութիւններն, ծագման և տարածման եղանակներն և նախապաշտպանողական միջոցներ.

Վաճառվում են Զ. Գրիգորեանցի Կովկասեան գրավաճառանոցում:

8—8

Փետրվարի 12-ից ԲԱՑՎԵՑ իչխան ՍՈՒՄԲԱՏՕՎԻ տանը ԿՕՆԴԻՏԷՐԻ և ՀԱՑԱՐԱՐԻ (пекарня) մագազին «*ВАРШАВСКАЯ ПЕКАРНЯ*» վերնագրովը, որտեղ կը վաճառվին զանազան տեսակ խմորեղէններ, նոյնպէս կը վաճառվին զանազան տեսակ կօնֆէտներ արժան գնով. թէ փոքր և թէ մեծ քանակութեամբ յանկացողները կարող են առանձ ԻՄ ԴՈՒՐՍԱՆԻՑ Օտար քաղաքացիք կարող են դիմել հետեւեալ հասցէով. СОЛОЛАКИ, ВЪ ВАРШАВСКОЙ ПЕКАРНИ Мартиросу Ахназарову. Փաստաթղթերը կը կատարվին ամենայն ճշդութեամբ, գնորդներին մեծ զիջումն անելով և փօստի ծախսը մեզ վրա առնելով. կօնֆէկտների գինը ֆունտը 40 կօպէկից մինչև 1 ր.:

ՄԻ ՎԱՐԺՈՒՀԻ, որ վկայական ունի և պիտի ԻՌՈՍԱՑ, ՖՐԱՆՍԻՍԵՐԻՆ և ԳԵՐՄԱՆԵՐԻՆ լեզուները, դասեր է տալիս: Հասցէն կ ա մ ե ն դ ա ն տ ս կ ա յ ա փողոց, տան Շ ա խ մ ա ւ ր ա դ օ վ ի № 23:

3—4 (2)

Դուրս եկաւ մամուլի տակից և ՅԱՋՈՂՈՒՄ Է ԹԷ ԿԵՆՏՐՕՆԱԿԱՆ և ԹԷ Զ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆՑԻ գրավաճառանոցներում և պ. Մատուբեանի խանութում «ՔԵՐԹՈՒԱԾՔ և ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹԻՒՆՔ, պ. Ն. ԱԴԱՄԵԱՆԻ, հրատարակութիւն Ս. Աբգարեանցի: Գիրքը բաղկացած է 243 ԵՐԵՍՆԵՐԻՑ: Գինն է 1 ր. 25 կ.:

4—5

Յունվարի 31-ին 1880 թ. Նորին Կայսերական Բարձրութիւն Կովկասի Փոխարքան բարեհաճեցաւ հաստատել «Թիֆլիսի ընկերութեան հայերէն գրքերի հրատարակութեան» կանոնագրութիւնը: Այս ընկերութիւնը մարտի 9-ին ունեցաւ ընդհանուր ժողով, որը ընտրեց իւր վարչութեան և խմբագրական մասնաժողով:

Այն անձինք, որոնք կը ցանկանան ընկերութեան անդամ գրուել, կարող են դիմել ընկերութեան պատասխանատու պարտ Մովսէս Թաւադեանին Թիֆլիսի Առևտրական բանկայ առաւօտեան 9-ը ժամից մինչև 2 ժամը: Իսկ այլ և այլ խնդիրներ և տեղեկութիւններ այդ ընկերութեան մասին ստանալու համար պէտք է դիմել ընկերութեան վարչութեան նախագահ պարոն Աբգար Յովհաննիսեանցին: Վարչութեան առնադպիր Ա. Փիլիպեան:

1—10

Տպագրութեան համար պատրաստ են «Ո օ ն Կ ա ր լ ո ս» (հետաքննութիւն ճշմարտութեան) Պ ր է ս կ օ տ տ ի, «Ա բ ր ա հ ա մ Լ ի ն կ օ լ ն՝ տարուն հերին ազատող Վիլհելմ Հօֆմանի, և Մօլիէրի «Ամուսնացողներին խրատ» հայ թարգմանութիւնները:

Թարգմանվում են Մօլիէրի հետ «Տարտիֆ կամ Կեղծաւորը» և «Կեղծ հիւանդը» կատակերգութիւնները:

Անցած փետրվարի 17-ից նօտարական ակտով վերջացնելով բոլոր գրամական հաշիւները իմ առևտրական ընկերակցութեան վերաբերութեամբ Թիֆլիսի 2-գ գիլդիայի վաճառական ՍԵՊԻՒՀ ԳՐԻԳՕՐԵՎԻՉ ԼԱԶԱՐԵՎԻ հետ, սրանով յայտնում եմ, որ ևԹԷ մի որ և իցէ մարդու մօտ կը գտնվին ՄԻՆՉԵՒ ՆԵՐԿԱՅ ԹԻՒՐ, իմ նրան տուած տոմսակներ (росписки) մանաւանդ և բանկային վէկսէլներ, և բոլոր ուրիշ պարտատէրերդ և ակտեր, ես անապաւէր եմ համարում և ինձ պարտաւոր չեմ համարում վճարել:

Թիֆլիսի 2-գ գիլդիայի վաճառական ԴԱՆԻԷԼ ԱՐՏ. ԱԼԱՎԵՐԴՕՎ:

Дозволено Цензурою 26 Марта 1880 г. Тифлисъ.

Տպարան Ա. Ա. Միխելսոնի

Типографія А. А. Михельсона

Fonds A.R.A.M

№ 52 Մարտի 28 (Ապրիլի 9)

1880

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը 5 րուբլի
Առանձին համարները 5 կոպէկ

Ձեռքբերում կրվում են միմիայն խմբագրատանը մէջ

Նամակագրական դիմում են ուղղակի
Тифлисъ. Редакція „Мшакъ“

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի և տան օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է տեղն լեզուով

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ

№ 52 Մարտի 28 (Ապրիլի 9)

ՄԱՏ. 1886

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Հաշտութեան պայմանը.—Ներքին տեսութիւն. Մի չինութեան հիմք. Նամակ Ախալցխայից. Նամակ Երեւանից. Նամակ Ախալքալաքից. Նամակ Սալմաստից. Նամակ Իղդիրից. Նամակ Ղամարլուից. Ներքին լուրեր.—Արտաքին տեսութիւն. Անգլիա. Յունաստան. Իշխան Բիսմարկի կարծիքները.—«Մշակի» հեռագիրները.—Յայտարարութիւններ.

ՀԱՇՏՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆ

Ազնուահոգութիւնը նման է յատուկ, ով գնահատում է մարդի արժանաւորութիւնները անկախ և անպայման կերպով, ով պատուում է իր նմանին ոչ այն պատճառով, որ նա մարդասէր է, այլ համոզված որ առանց փոխադարձ մտերմութեան չէ կարող ծնվել առաքինութիւն և կայանալ բարի գործ։

Կարո՞ղ է արդեօք այսպիսի վեհ և ազատ զգացմունք տեղի ունենալ այն ազգի մէջ, որի անհատները իւրաքանչիւր բայլ չափում են և փոխում միայն կոպէկի հաշուով, բարեւում են և յարգում միմիանց միայն շահի համար, խոնարհվում են և ստորանում միայն նիւթական ակնկալութիւնից, ծիծաղում են և տխրում միայն կեղծ հաճոյակատարութիւնից։ Կարո՞ղ է լինել արդեօք այսպիսի մարդիկների մէջ ներողամտութեան սկզբունք, սրտակցութեան պահանջ և մարդասիրութեան հոգի—թո՛ղ ասէ, ով ճանաչում է հայերին.... Եթէ մեզ հարցնեն ո՞ւնեն արդեօք լուսաւորչական հայերը հէնց մի կաթիլ իրաւունք յանդիմանելու իրանց բողոքական և կաթոլիկ արիւնակիցներին այն խորթութեան, սառնահոգութեան և դժուանքի համար, որով վերաբերվել են նոքա մինչև վերջին ժամանակ դէպի լուսաւորչադաւան հայերը։ Այն ժամանակ մենք կասենք. ունեցո՞ղ ենք արդեօք հէնց մի հատիկ ցորենի չափ ներողամտութիւն և եղբայրական զգացմունք դէպի մեր հարազատները, որանց մեղքը մեր առաջ եղել է միայն այն, որ նոքա կամեցել են ունենալ ազատ խղճմտանք, սեփական կրօնական համոզմունք։

Ելնելով պայմաններից ըստիպված լինելով կորել կրօնական կապերը մեզ հետ, մեր այլադաւանութեան եղբայրները, լինելով թէ՛ սակաւամարտութիւն, դրութեամբ ընկճված, ուժով թէ՛ նեղութեան կարծ ի՞նչեր չեն փորձել մեր ձեռքից, ի՞նչ հարստահարութիւններ չեն կրել չարաբաղտները մեր անտոդոք վիճակութիւնից։ Լռելի՛ք է ասել որ հայկական ազգի մի փոքրագոյն մասը զանազան նիւթական կախաւճներ և հարստահարական ակնկալութիւններ է ունեցել այդ ազգի մեծագոյն մասից՝ լուսաւորչադաւաններից, որ բաւական լինի արտայայտել ամեն տեսակ տմարդի վարմունք և անողորմ զրկանք, որ ընդունակ է հասցնել ուժով հայը իր թոյլ եղբօրը։ Պատմական իրողութիւններ և ապացոյցներ մէջ բերելը շատ տխուր գործողութիւններ կարող էր յարուցանել մեզնից իւրաքանչիւրի մէջ, վասնորոյ, եթէ չենք ուզում դրօշմել մեզ ամենավատ անուններով, լաւ է որ հէնց էլ չը մերաբերենք և անցեալը թաւ չը յիշենք.... Հայց երբ ամբողջ մի քանի սերունդ կրել է իր սրտի վրա մեր հասցրած վէրքերը և ժառանգական կերպով խոցոտել իր յետնորդի սիրտը, կարելի է արդեօք զարմանալ, որ ազգային ճգնաժամի մէջ մեր արիւնակիցները չեն վերաբերվում դէպի ընդհանուր ազգային շահերը այն տաք եռանդով, որը մենք պահանջում ենք նոցանից։

Նախ՝ մենք ինքներս, լուսաւորչադաւաններս, համարելով մեզ, իբր թէ, իսկական, հարազատ հայեր, տեսնում ենք մեր մէջ ազգութեան վերաբերմունքի անտարբերների այնպիսի մի մեծ լեգէօն, որ սարսափ և զարհուրանք է բերում մեզ վրա։ Երկրորդ՝ բացի դուր հալածանք, անարդար աւերութիւն և անողոք թշնամութիւն, սիրոյ մի նշոյլ անգամ չը ցոյց տալով դէպի մեր կրօնապաժան եղբայրները, ի՞նչ իրաւունքով և ի՞նչ երեսով պահանջենք այժմ նոցանից ջերմ ըզգացմունք և համակրութիւն դէպի այն ազգի շահերը, որի մեծամասնութիւնը, սիրոյ տեղ փոքրամասնութեան միայն լեզուի և դաւանութեան է տուել.... Ո՛չ, եթէ մեր կաթոլիկ և բողոքական եղբայրները մեզանից աւելի աղնիւ են, այնչափ չարիք կրելուց յետոյ, նոքա էլ չեն կարող առաջին քայլը դէպի մեզ դարձեալ իրանք անել, այլ ազգային հարցի մէջ միանալու համար միանպամայն իրաւունք ունեն ասել մեզ. «եթէ ուզում էք հաշտվել մեզ հետ ազգային հողի վրա՝ հաւեցէք, միայն դիմաւորելու առաջին քայլը դուք արեցէք, առաջին ջերմ և անկեղծ խօսքը դուք ասեցէք մեր կոտրած սիրտը ախտելու համար. կրծնի, պատի և ծռմի հարցը մի կողմ դրած, բաց երեսով առաջին եղբայրական բարեւը դուք տուէք մեզ, մեր ցաւը իմանալու համար մեր շէմքից առաջ դուք ոտ դրէք, դուք ողջոյնեցէք, դուք ապաշաւեցէք ձեր կատարած խստութիւնների համար,—և այն ժամանակ կը տեսնէք որ ամեն ընդհանուր ազգային քանի մէջ մենք ձեզնից ոչնչով պակաս հայեր չենք...»

«Մշակը» միշտ բարոզել է կրօնադաւանական հայերի հաշտութեան դաղափարը, վասն որոյ եթէ ուզում ենք հաշտվել, այս է հաշտութեան առաջին պայմանը։

Գ. Նիկոդոսեան

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՄԻ ՉԻՆՈՒԹԵԱՆ ՀԻՄՔ

Մեզ եւրոպական քաղաքակրթութիւնը առիթ է այնպիսի հիմնարկութիւններ, որոնց սկզբունքը ու նպատակն է ամբողջապէս ծառայել հասարակական օգտին,—այդ հիմնարկութիւններից մէկը լրագիրն է։ Լրագիրը զարգացած հասարակական կեանքի ծնունդ ու պահանջ է. նա կեանք է ստանում միայն այն ժողովրդի մէջ, որի վրա ծանրել է արդէն լուսաւորութեան ծառայութիւնը։ Լրագիրը հասարակական շահերի անկողմնապահ ներկայացուցիչն է. նրա խօսքը—հասարակութեան ձայնն է։ Նա քննում է հասարակական կեանքի երևոյթները, լոյս է թափում նրա խաւար կողմերի վրա, ցոյց է տալիս նրա վէրքերը, առաջարկում է բուժիչ միջոցներ, յարդում է լաւը, հարուածում վատը,—և այս բոլորը նա կատարում է յանուն հասարակական բարօրութեան։ Լրագրութիւնը ամենաուղղակի ճանապարհն է, որով կարելի է գաղափարների միջոցով ազդել մեծաքանակ հասարակութեան վրա։ Լրագրի ազդեցութիւնը ուղղակի է, որովհետև նա ամեն օր է հրատարակվում, ամեն օր է խօսում իր ընթերցողների հետ։ Լրագրի ազդեցութիւնը անմիջական

ՆԱՄԱԿ ՄԻԱՆՁԱՅՆԻՑ

Տարած 22-ին

Ս. Գևորգեան

Ինչպես ասում էին հին ժամանակները, ամէն մարդ ունի իր ճակատագիրը, որից ոչ ոք չի կարող խուսափել։ Ես էլ ունեցել եմ իմ ճակատագիրը, որ ինձ ստիպեց ապրել ամբողջ տասը տարի Ամերիկայում, ուր ես գնացել էի ընդամենը երկու տարով։ Ես գնացել էի ոչ թէ հարստանալու, այլ միայն ուսումս կատարելագործելու համար։ Ես ուզում էի ուսումս շարունակել Ամերիկայի համալսարաններից մէկում, որ ինձ հնարաւորութիւն տար ստանալ գիտնականի աստիճան։ Ես ուզում էի ապրել ինձ համար, ինձ համար միայն, ոչ ոքի համար չէի ուզում ապրել։ Ես ուզում էի ապրել ինձ համար, որովհետև ես ինձ համարում էի ամենաերջանիկ մարդը աշխարհի երեսին։ Ես ունէի մի հարազատ մայր, որ ինձ համար ամէն ինչ էր անում, ինձ համար ամէն ինչ էր զոհում։ Ես ունէի մի հարազատ քոյր, որ ինձ համար ամէն ինչ էր անում, ինձ համար ամէն ինչ էր զոհում։ Ես ունէի մի հարազատ եղբայր, որ ինձ համար ամէն ինչ էր անում, ինձ համար ամէն ինչ էր զոհում։ Ես ունէի մի հարազատ հայր, որ ինձ համար ամէն ինչ էր անում, ինձ համար ամէն ինչ էր զոհում։ Ես ունէի մի հարազատ մեծ հայր, որ ինձ համար ամէն ինչ էր անում, ինձ համար ամէն ինչ էր զոհում։ Ես ունէի մի հարազատ մեծ մայր, որ ինձ համար ամէն ինչ էր անում, ինձ համար ամէն ինչ էր զոհում։ Ես ունէի մի հարազատ մեծ քոյր, որ ինձ համար ամէն ինչ էր անում, ինձ համար ամէն ինչ էր զոհում։ Ես ունէի մի հարազատ մեծ եղբ

սրա նման խօսքեր ասում, ու յուսով հանդերձեալին ապաւում.... խնդե, միամիտ հայեր, որքան որ արարիք լարի, միշտ ձեր ոտները դիպաւ քարի.... ափ՛ն, ջազացը ջուրը տարել է, ես կանդնել եմ չախչախելին եմ մեն գալիս»

Չը մոռանանք ասելու, որ Իգդիրի պ. Աղախան Գանայեանցը, որը ինչպէս իր հոգաբարձական պաշտօնավարութեան մէջ, նոյնպէս և երեսնի ազգօգուտ գործերում միշտ բարեհոգի, բարեխիղճ հանդիսանալով, զանց չառաւ վանի սուլտանջ հայերի համար ստորագրութիւն բացելու և որպէս զի իր խօսքը իր գործին համապատասխան լինի, նախ ինքը իր անձնականից յիսուն բուբլի վանի տուիլով, մի հարիւր բուբլի ևս Իգդիրու աղքատներին մասն հանելով. Դիտ յիշեալ պարոնը չարունակում է իր ստորագրութիւնը։ Պ. Գանայեանցի գործուն սիրտը և ճարտար լեզուն հաւատացնում է մեզ, որ նա իր սկսած այդ բարեզործական գործը յաջող կերպով յառաջ կը տանի։ Թող մեր գաւառի տէրտէրները և հարուստ ուրիշներ անձինք օրինակ վեր առնեն պ. Աղախան Գանայեանցից։ Եթէ իւրաքանչիւր տէրտէր մի մի թաղման հասոյթ, և եթէ իւրաքանչիւր ունեւոր մարդ մի մի չիշ արտի գին ցորէնը անեն, այն ժամանակ մեր հեռաւոր սուլտանջ հայ եղբայրներին նոքա կազատեն անգութ սովի հարուածից, իրանցն էլ ոչինչ չը պակասելով. մի անուն բարի կը թողնեն և մի եղբայրասիրութեան պարտք կատարած կը լինեն։

Նամակս ուզում էի կնքեմ, բայց որ Իգդիրի մեծաւարուստ պ. Թումասեանց Ստեփանոս քահանան մասդրմում է և մի հազար բուբլի փող ուզարկել ձեզ վանի սովելոց համար, եթէ ասոյգ լինի այդ, նոքա այդպիսի առատաձեռն նուիրատուութիւնը կարող է մեր միւս հոգևորականներին բարի օրինակ տալ։

Իգդիրցի

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐԻՆ,

Թիֆլիս, մարտի 22

Արդէն շատ ժամանակ էր որ մտադիր էի կարդալով ձեր պատուական լրագրի 19-րդ համարը, վանի սովալուծիների վերաբերեալ հանգանակութիւն սկսել իմ չքաւոր ասնաֆի մէջ. (գլխակարների, ճօների հաւքար) բայց սպասում էի մեր քաղաքի աղաներից առաջ չերթալ և նրանցից նուիրատուութեան եղանակն ստոլել։ Բայց 'ի զուր սպասեցինք. մինչև հիմայ քարացած սրտերէն ոչինչ չիմացանք. ճարահատեալ չարունակեցինք մեր չքաւոր ասնաֆի մէջ ամենքի լումայն ընդունել ոչ թէ ունեցողէն, այլ չունեցողէն ևս, որոյ գումարն եղաւ 79 բուբլի 50 կ.։ Խնդրենք ուր հարկն է հասցնէք և նուիրատուների անունները ապէք ձեր պատուական լրագրի մէջ 'ի գիտութիւն ասնաֆի։

Սարգիս Ղավալեանց 3 բ., Ալէքսի Ձելիմէ 3 բ., (վրացի) Ղազար Աբուխիւնեանց 3 բ., Դիզո Դիվիով 2 բ. (վրացի), կարապետ Բաբաեղեանց 2 բ., Գրիգոլ Բայենդուրեանց 5 բ., Գիօրգի Բէգեզով 1 բ. (վրացի), Գաբրիէլ Ղուլիջանեանց 2 բ., Իսահակ Աբուլօվի 1 բ. (վրացի), Զաքար Շահրազեանց 2 բ., Օսկի Խոջեանց 3 բ., Ալէքսանդր Տրիգոնով 3 բ., Ցոյն Գէորգ Թարխանեանց 1 բ., Գիգոլի Զալեանց 1 բ., Սարգիս Սարգիսեանց 3 բ., Ակոբ Դրիգորեանց 2 բ., Օհանէս Սկանդարեանց 50 կ., վասիլ Խաչատուրեանց 50 կ., Աբուխիւն Մօսէսեանց 50 կ., Ակոբ Ամիրջանեանց 50 կ., Սիկոյ Մարքարեանց 50 կ., Նիկոլ Մուրազով 2 բ. (վրացի), Սասի Ենգիբարեանց 1 բ., Անդրօ Սահակեանց 1 բ., Մկրտիչ Հախնազարեանց 50 կ., Արսէն Մխիթարեանց 1 բ., Զաքար Զօրաչեանց 1 բ., Միխայէլ Սօլօմանով 1 բ. (վրացի), Ափ-Դաւրեան օղլի 30 կ. (պարսիկ), Եագօր Բաքրաձէ 30 կ., (վրացի) Արաէմ Զալեանց 20 կ., Գիգոլ Թէմուրազով 50 կ. (վրացի), Կոնօ Շերգելով 1 բ. (վրացի), Միխէիլ Շերգելով 2 բ. (վրացի), Սասիկօ Թուրաբեանց 40 կ., Հայրապետ Գրիգորեանց 1 բ., Ցակոր Ցօսէփեանց 40 կ., Թաթէոս Ձլիաձէ 40 կ., (վրացի) Եօսէփ Մինչանձէ 40 կ. (վրացի), Օհանէս Գրիգորեանց 40 կ., Շաքար Սարգիսեանց 40 կ., Արաէմ Սարգսեանց 40 կ., Գէորգ Ենգիբարեանց 50 կ., Սարգիս Բաղդասարեանց 50 կ., Ալէքսի Բաղրամեանց 20 կ., Գօրխմազ Սեֆանցեանց 1 բ., Բաժդէն Բեգիզով 20 կ. (վրացի), Եագօր Օհանէսեան 50 կ., Նօնօ փիրումեանց 50 կ., Դանիէլ Դանիէլեանց 20 կ., Եօսէփ Ալբամեանց 40 կ., Սէրգօ Ջիալեանց 40 կ., Օհանէս Ցէբաէրեանց 20 կ., Գրիգոլ Զալեանց 1 բ., Միխակ Գիվիով 1 բ. (վրացի), Իմէդօ Զաքարեանց 1 բ. (վրացի), Կակալի Գիգաուրի 1 բ. (վրացի), Մկսրտիչ Աբուխիւնեանց 20 կ., Սասի Աբուխիւնեանց 20 կ., Իսահակ Միրզայեանց 50 կ., Եաղօր Բաղդասարեանց 50 կ., Իմէդ Մխիթարեանց 50 կ., Գիգոլ Մարտիրոսեանց 50 կ., Ալէքսի Ներսէսեանց 50 կ., Գէորգ Թաւրաբեանց 30 կ., Ղօրխմազ Էխվազեանց 30 կ., Գէորգ Մկրտումեանց 30 կ., Գէորգ Կնիազեանց 50 կ., Միխակ Փուղնեանց 50 կ., Վանօ Ձումպուրաձէ 20 կ. (վրացի), Ալի Իրթխմ օղլի 30 կ., (պարսիկ) Աբուխիւն Սահակեանց 30 կ., Սահակ Դալաւտեանց 50 կ., Սարգիս Ալիբեամանեանցի տիկին 50 կ., Լիմոնիայ Ղավալանց 1 բ., Օրիորդ Լիլայ Ղավալեանց 1 բ.։ Ընդամենը 79 բ. 50 կ.։

Սաոպլինա Սարգիս Ղավալեանց

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒԻՐԵՐ

Գօդֆրուա եղբայրների Թիֆլիսի ֆրանսիական ցիրկի վարչութիւնը խնդրում է մեզ յայտնել, որ չարաթ մարտի 29-ին վնեալու է ցիրկի դիրեկտօր Ժան Գօդֆրուայի և իր ամուսին տ. Դենիզ Գօդֆրուայի բենեֆիսը։ Այդ ներկայացման ժամանակ արվելու են երկու նշանաւոր և չատ նորութիւններ։ Ցիրկի վարչութիւնը յայտնում է նոյնպէս, որ չուտով հասնելու են Թիֆլիս նոր արտիստներ, ի միջի այլոց վարշավայի առաջին կըլօուն Մարկու։

Թիֆլիսի թատրօնական կոմիտէի հաշւի մասին մեր յօդուածում մենք ասացինք որ պ. Աղամեան առանում էր Ներ-Նախիջեանում 25 բուբլ ամիս։ Բայց այժմ լսում ենք որ պ. Աղամեանը բռանում էր 70 բուբլ ամիս։

Մենք ասացանք մի նամակ Ֆրանսիայի Մարսէլ քաղաքից, որի մէջ մեզ խնդրում են յայտնել հետեւեալը ռուսական երիտասարդներին, որոնք ցանկանում են գնալ Ֆրանսիա իրանց ուսումը շարունակելու համար, առաջարկվում է Մարսէլ քաղաքում գտնված «L'institution Roussel» անուանով դպրոցը։ Այս դպրոցում առանձին ուշադրութիւն են դարձնում կենդանի լեզուների ուսումնասիրութեան վրա։ Պայմանների համար կարելի է դիմել հետեւեալ հասցեով. Marseille, Institution Roussel, Cours Julien, 14։ Դպրոցը նամակ առանալուն պէս կուղարկի իր ուսման պրօգրամը ցանկացողներին։

Երէքշաբթի օր, ապրիլի 1-ին պ. կոշլով ասում է իր վերջին ներկայացումն Արծրունու թատրոնում։ Ներկայացման ժամանակ ընծաներ կը բաժանվեն հասարակութեանը։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԱՆԳԼԻԱ

Անգլիական պարլամենտը դեռ իր նիստերը չէր վերջացրել, մինչդեռ նրա երկու մեծ կուսակցութիւնները, ազատամիտ և պահպանական, արդէն սկսեցին ընտրողական պատերազմը։ Ցայտնի է, որ լօրդ Բիկօնսֆիլդ մի քանի ժամանակ առաջ մի շրջաբերական հրատարակեց, որով նա մեղադրում էր ազատամիտներին, ասելով, որ նորա բաւականաչափ աղգասէր չեն, որ համակրում են իրլանդացի ամբոխամիտներին։ Մարկիզ Հատինգտոն, ազատամիտ կուսակցութեան առաջնորդը, ընտրողներին ուղղած մի ուրիշ շրջաբերական հրատարակեց, որով նա պատասխանեց լօրդ Բիկօնսֆիլդին։

Հատինգտոն չէ մեղադրում այժմեան առաջին մինիստրին նրանում, որ կառավարչական դիկը իր ձեռքն առնելով, Բիկօնսֆիլդ խառնեց Անգլիային զանազան քաղաքական արկածների մէջ, այլ ասում է, որ պահպանողական մինիստրութիւնը իր մտադրված նպատակներից ոչ մէկին չը հասաւ։ Այդ շրջաբերականից երեւում է, որ լօրդ Բիկօնսֆիլդ երազ էր, երբ աշխատում էր խանգարել Թիւրքիայ պետութեան բաժանումը, բայց նա չը կարողացաւ իր նպատակին հասնել։ Նա նոյնպէս երազի կերպով աշխատում էր Անգլիային ներքսպում առաջնակարգ դիրք տալ, բայց մեղաւոր է, որովհետև այդ դիրքը նա փչացրից գազանի գաշնադրութիւններ կապելով։ Մարկիզ Հատինգտոնի կարծիքով ընտրողները պէտք է աշխատեն, որ իշխանութիւնը գարձեալ պահպանողականների ձեռքը չընկնի, որովհետև պահպանողական կառավարութիւնը չը կարողացաւ արգելել Ռուսաստանի ընդարձակվելուն և Թիւրքիայի բաժանմանը։ Ազատամիտները խոստանում են երկրին պահպանել կայսերութեան հզօրութիւնը, ապահովելով հայրենիքը և պաշտպանելով նրա երկիրները, բայց նորա չեն հետեւի շրխճող և վտղովմունք գցող քաղաքականութեան։

Այդ շրջաբերականի բովանդակութիւնը իսկապէս հետեւեալն է. պահպանողական կառավարութեան նպատակները շատ զիղջիկ էին, բայց այդ կառավարութիւնը չը կարողացաւ հասնել նրանց, առէք իշխանութիւնը պահպանողականներից, տուէք նրան ազատամիտներին, որոնք կուղղեն առաջինների սխալները։

Ազատամիտ կուսակցութեան առաջնորդը իր շրջաբերականներով շատ բան է խոստանում, բայց այդ խոստումներին իրագործելը ոչինչով չէ ապահովեցնում։ Ամենքին յայտնի է, որ Գլադստոնի կառավարութեան ժամանակ Անգլիան ներքսպում առաջնակարգ դիրք չունէր։ Այժմեան առաջին մինիստրը կարողացաւ կառավարութիւնը խլել Գլադստոնի ձեռքից այն պատճառով, որ մեղադրում էր այս վերջինին, թէ սա աշխատում էր հետացնել Անգլիային ներքսպի միջազգային գործերից։ Ազատամիտները առաջ չէին աշխատում հերքել այս մեղադրանքները։ Նորա միայն պնդում էին, որ Գլադստոնի քաղաքականութիւնը երկրին բարօրութիւն պարգեւեց։ Մինչև վերջին արևելեան պատերազմի սկսվիլը և պատերազմի ժամանակ անգամ ազատամիտները մեղադրում էին պահպանողականների ձգտումները Թիւրքիային պաշտպանելու համար։

Գործերի դրութիւնը այժմ փոխվել է։ Բիկօնսֆիլդի մինիստրութիւնը մեղադրվում է ազատամիտներից այս վերջինների նախկին պահանջները կատարելու համար։ Այս փոփոխութիւնից երեւում է, որ ազատամիտները բացի մի քանի վերանորոգութիւններից երկրին ոչինչ չեն կարող խոստանալ, իսկ այդ վերանորոգութիւնները ընտրողները կարող են առանց նոյնպէս պահպանողական կառավարութիւնից։

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ

Ամէնքից «Голосъ» լրագրին գրում են։

Անցեալ շաբաթը Ցունաստանի քաղաքական կեանքին վերաբերեալ նորութիւններով հարուստ չէ։ Պատգամաւորների ժողովի նիստերից հետաքրքիր է միայն փետրվարի 12-ի նիստը, որի ժամանակ արտաքին գործերի մինիստրը պէտք է տեղեկութիւններ տար Ցունաստանի և Թիւրքիայի մէջ եղած սահմանական բանակցութիւնների մասին։ Որովհետև այդ հարցը շատ նշանաւոր էր, ժողովարդ շատ հետաքրքրվեցաւ։ Ամենքը յոյս ունէին մինիստրից լսել այնպիսի մանրամասնութիւններ, որոնք կարողանային բացատրել, թէ Ցունաստանը ինչ կարող է ապասել այդ բանակցութիւններից։ Տարաբաղդաբար ժողովի այդ նիստը սպասածի չափ հետաքրքրական չէր։ Մինիստր Դելիանի, ի նկատի ունենալով բանակցութիւնների շարունակվիլը, կարողացաւ միայն այնքան հաղորդել, ինչ որ արդէն լրագրներից յայտնի էր։ Մինիստրի ասածից երեւաց, որ այդ բանակցութիւններից Ցունաստանը չէ կարող իր համար բարեյաջող վճիռ սպասել և որ Բերլինի դաշնագիրը ստորագրող պետութիւնների միջնորդութեան վրա էլ մեծ յոյսեր դնել չէ կարելի։ Նաստերը ենթադրում էին, որ յունաց պատգամաւորների ժողովի ընդդիմադրական կուսակցութիւնը, օգուտ քաղելով մինիստրի թոյլ բացատրութիւններից, կը յարձակվի կառավարութեան քաղաքականութեան վրա, մանաւանդ որ սահմանագծի հարցը Ցունաստանի մէջ այժմ կենսական հարց է։ Բայց այդ կուսակցութիւնը անուսորբեր Ցունաստանը, սպասելով, որ կառավարութիւնը ներկայացնէ 1880 թուականի բիւդժեսը։ Այնուամենայնիւ պատգամաւորներից մէկը յայտնեց, որ եթէ միջազգային պետութիւնների վրա յուսալ չէ կարելի, Ցունաստանը պէտք է ինքը աշխատի, որ այդ հարցը վճռվի, որովհետև այդ պահանջում են ազգային պատիւը և ինքնապաշտպանութեան զգացմունքը։

Ցունական լրագիրներից մէկը, յարձակվելով կառավարութեան վրա սահմանական հարցի դրութիւնը ժողովրդին որշ չը բացատրելու պատճառով, այն միտքն է յայտնում, որ Ցունաստանը Անգլիայի օգնութեան վրա յոյս չէ կարող դնել, քանի որ այդ երկիրը պահպանողական մինիստրութենից է կառավարվում։

Պատգամաւորների ժողովի անդամներից մէկը առաջարկեց, որ մինիստրի պատասխանից յետոյ ընտրողների կողմից նորից բուէարկվի։

ԻՇԽԱՆ ԲԻՍՄԱՐԿԻ ԿԱՐԾԻՔՆԵՐԸ

Գերմանական լրագիրների մէջ հետևեալ տեղեկութիւններ կան։

Մարտի 8-ին իշխան Բիսմարկ պարլամենտական ճաշի ժամանակ հետևեալ յայտարարութիւնները արաւ։ Նա ասաց, որ չէ կարող մեղադրել ֆրանսիական կառավարութեան վարմունքը Կարտաժենի գործի վերաբերութեամբ։ Անգլիայում Պալմերստօնի մինիստրութիւնը իսկոյն ընկաւ, երբ Օրսինիի փորձից յետոյ, դատաղրութիւնների մասին պարլամենտին առաջարկութիւն արաւ։ Ֆրանսիական հանրապետութիւնը, իշխանի կարծիքով, ուրիշ վճիռ չէր կարող ընդունել, որովհետև նա վտանգի կենթարկվէր։ Պետերբուրգից եկած լուրերի համեմատ, առաջագեսպանը Փարիզում, իշխան Օրլով, յայտնել է, որ կը ճնայ Փարիզում իրրև մնսնագուր մարդ և որ իր վճիռը չէ փոխել, բայց այդ չէ նշանակում, որ երկու երկիրների դիպլոմատական յարաբերութիւնները ընդհատվեն։ Քանի որ երկու երկիրների մէջ յանցագործներին վերադարձնելու դաշնագրութիւն չը կայ, այդպիսի դաշնագրութեան բացակայութեան պատճառով վնասված երկիրը միւսից զանգատվելու իրաւունք չունի։ Այդպիսի հարցերի վրա երկրի ներքին քաղաքականութեան տեսակէտից պէտք է նայել։ Ֆրանսիան այդ դէպքում ի նկատի առաւ իր տեսական ներքին շահերը։ Գերմանիայի և Աւստրօ-Ունգարիայի յարաբերութիւնները իշխան Բիսմարկի ամենաբարեկամական անուանեն։ Աւստրիական դիւանագործական շրջանները անպատճառ են համարում երկու երկիրների մէջ բարեկամութեան։ Երդհերցոգ Ալբրեխտ, որի մասին հակառակ լուրեր էին տարածված, ամենից շատ աշխատում է այդ բարեկամութեան ամրանալու համար։ Գերմանիայի բանակցութիւնները Հռոմի հետ, իշխանի կարծիքով, լաւ են գնում և նա յոյս ունի որ Հռոմը դիմումներ կանի Գերմանիային և այս վերջինն էլ նոյնը կանի։ Զինուորական նոր օրէնքի մասին իշխանը նոյն մտքերը յայտնեց, ինչ որ Մօլտկէ պարլամենտի մէջ ասաց ձմռան։ Երկու տարվայ բիւդժեսի հարցի մասին իշխանը ասաց, որ նա այնքան լաւ է, որ առաջարկվելուն պէս ընդունվեցաւ։

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵՆԻՑ

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 26 մարտի։ «Herold» լրագիրը լսել է, որ շուտով կը սկսվի բժիշկ Վէյմարի դործի քննութիւնը։ Բացի մեզ յայտնի մեղադրանքներից նա մեղադրվում է և նրանում, որ իր կատրով օգնեց փախչել Մենենգովի սպանողին, յետոյ տուեց բէվոլվէր և թոյն Սօլօվիովին։ Վէյմար մեղադրվում է նոյնպէս, որ նա օգնեց փախչել հրեանպանութեան մէջ գտնված իշխան Կրապօտկինին, որը մեղադրվում էր նիհիլիստական շարժումներին մասնակցութեան մէջ։

ԲԵՐԼԻՆ, 26 մարտի (7 ապրիլի)։ Իշխան Բիսմարկ հրաժարական տուեց, փոստային դրամական և փոխադրական տոմսակների վրա հարկ դնելու առիթով, միացեալ խորհուրդի մէջ պատահած վէճերի պատճառով։ Կայսր Վիլհելմ չընդունեց հրաժարականը և հրաւիրեց իշխան Բիսմարկին բացատրութեան համար։

խմբագիր—հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Fonds A.R.A.M

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Մամուլի տակից դուրս եկաւ և ծախւում է Կենսաբանական գրավաճառանոցում մի գրքոյկ՝ պ. Ա. Փիշմիշեանցի—«ԴՊՈՑՈ» և ԿՈՒԿԻ ՇՈՒՐՋԸ» վիպերով: Գրքոյկի գինն է՝ երեսունն կօպ.: Բոլոր արդիւնքը յատկացրած է յօգուտ Վ.Ա.ՆԱՅ ՍՈՎ.ԵԼՈՑ:

4—4

Въ Кавказскомъ Обществѣ Сельскаго Хозяйства въ Тифлисѣ имѣется для продажи яйчки шелковичныхъ червей французской породы, воспитанныя Барономъ Бахомъ, въ окрестностяхъ Тифлиса, по 35 коп. за золотникъ.

Иногородныя обращаются съ требованіями въ Общество съ препровожденіемъ слѣдуемыхъ денегъ, почтовыя расходы на счетъ Общества.

3—3

ՆԵՐԿԱՅ 1880 ԹՒՈՒՄ ԿԸ ՏՊԱԳՐՎԻ

„ԿԱՅԾԵՐ“

ՎԷՊ ՏԱՃԿԱՍՏԱՆԻ ՀԱՅՈՑ ԿԵՆՔԻՑ

Հերինակութիւն ՐԱՖՖԻ

Վէպը բաղկացած կը լինի երկու առանձին հատորներից իւրաքանչիւրը կը բովանդակէ մօտաւորապէս 400 տպագրված երեսներ: Ամեն մէկ հատորի գինն է 1 ր. 50 կ., իսկ միասին 3 ր.: Մէկ հատորի համար առանձին աճորդրութիւն չէ ընդունւում:

Աճորդրվել կարելի է ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆՑ այն պարոնների մօտ, որոնք բարեհաճել են բաժանորդներ հաւաքել «ԿԱՅԾԵՐԻ» տպագրութեան համար, իսկ ԹԻՓԼԻՍՈՒՄ պէտք է դիմել «Մրշակի» խմբագրատունը Յ. ՄԻՆԱՒՈՐ-ՅԱԿՈՒԲԵՆՑԻՆ:

Մամուլի տակից դուրս եկաւ օգնական Բօկի «Աւետիս առողջապահութեան» գրքոյկի հայերէն թարգմանութիւնը: Գրքի պահնասը գտնվում է Զաքարիա Դրիդորեանցի Կովկասեան Գրավաճառանոցում: Գինն է 35 կօպ.

Պ. ԱԴԱՄԵԱՆԸ յանկանում է ԳՕԱԳԻՐՈՒԹԵԱՆ և գոյների բազադրութեամբ ՆԿԱՐՉՈՒԹԵԱՆ դասեր տալ: Պայմանների մասին կարելի է նրա հետ խօսել նրա բնակարանում, Գօլօվինսկի պրօսպէկտի վրա, Մուխրանովու տանը, կլուբի տակ, առաւօտներըը 10—12 ժամ, և երեկոները 5—8 ժամ: Դասերը կարող է տալ թէ իր բնակարանում և յանկացողների տները այցելելով: Նոյնպէս ընդունում է պատուէրներ ԿԵՆԴԱՆԱԳԻՐՆԵՐ նկարելու համար:

7—10

Օրերումս դուրս կեկան մամուլի տակից և վաճառվում են Օ. Գ ր ի գ ո ր ե ա ն ց ի Կովկ. գրավաճառանոցում:

1. Ա դ ա մ ա ն—քերթուածք և թարգմանութիւնք. Տփղիս 1880 թ. գինն է 1 ր. 25 կ.:

2. Գ օ կ ա օ ր. Ն օ կ—Աւտուն առողջապահութեան Տփ., 80 թ. — 35 կ.:

3. Ֆ ր է յ գ ո ւ ն—Տաւղ յիսնաղի Տփ. 80 թ. — 30 կ.:

4. Պ ո ւ կ ա ս ե ա ն ց—ընդհանուր պատմութիւն հայոց դպրոցների համար, հ. ա. Տփ. 80 թ. — 80 կ.:

5. Պ ա մ ա ռ-Ա թ ի պ ա յ — մանկական երգեր 80 թ. անկազմ — 15 կ.:

6. Ղ ա յ ն ը կազմած — 25 կ.:

7. Մ իլվիօ փէլլիքօի Ձ ա խ մ ի ն ի ա ց ին փրանկիսկէ (Ֆրանչէսկա դա Ռիմինի). Վանաձի Ֆրանչէսկան, Լ էօփարգիի առ Իտալիան. Տարօնոյ ծերը: Ը. Մ. Ե. պ. Տփ. 80 թ. գինը է — 70 կ.:

9—10

Մ ի ն կ ե վ ի չ խորուրդիական հ., Կ ր ա ս ն օ դ ա պ օ վ և Լ ի ս ի ց ի վ ներքին հ., Բ ա խ ո ւ ա օ վ մանկաբարձական, կանանց և երեխաների հ., Շ տ է յ մ բ օ ր օ կ ի և Ա ա ռ վ ա ծ ա ա ո ւ թ օ վ վիներական և կաշու հ., Բ ա բ ա յ ե վ Ջղային և ներքին հ.:

Շ ա բ ա թ Լ ի ս ի ց ի վ և Վ ե ր մ ի շ ի վ ներքին հ., Բ ա բ օ վ կուրծքի հ., Ե ա ն կ օ վ ս կ ի վիներական և կաշու հ.:

Բացի այդ բժիշկ Վ. պ օ բ օ վ բժշկանոցի մէջ ընդունում է անվարձ աղքատ հիւանդներին ամենայն օր երեկոյեան 4—6 ժամը:

Բժիշկ Բ ա բ ա ե վ չորեքշաբթի օրերը առաւօտեան 9-ից մինչև 11 ժամը ընդունում է իր տանը բժշկանոցի հիւանդներին էլէկտրական բժշկութեան և ներքին հ. համար: Բնակարանը գտնվում է Սերբիևական փողոցի վրա, Բայանդուրովի տանը:

Առանձնարոյժ 0 ր ե ե ս ա աղքատ հիւանդներին բժշկանոցի տոմսակով ընդունում է ամենայն օր, ամենայն ժամանակ:

Բացի կիրակի օրերից ամենայն օր առաւօտեան 9—11 ժամը բժշկանոցում լինում է մանկաբարձ կին հիւանդ կանանց ընդունելու համար:

Բժշկանոցի վերակոծ Լ իս ի ց ի վ:

ԲԺՇԿԱՆՈՑ

ՀԻՒԱՆԴՆԵՐԻ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆԸ ԱՌԱՒԻՈՏԱՆ 9-ԻՑ ՄԻՆՉՆԻ 1 ԺԱՄԸ:

Երկուշաբթի օր. Գ ա վ ր օ ն ս կ ի կանանց հիւանդ. Գ օ ր ա լ ե վ ի չ ներքին հ., Բ օ ա խ ն է ա ն ց կանանց և երեխաների հ., Ք ի ւ չ ա բ է ա ն ց խորուրդիական և աչքերի հ., Շ տ է յ մ բ օ ր օ կ ի վիներական և կաշու հ., Բ ա բ ա յ ե ա ն Ջղային և հոգեկան հ.:

Երեքշաբթի օր. Մ ի ն կ ե վ ի չ խորուրդիական հ., Վ. պ օ բ օ վ վիներական և բողազի հ., Բ է յ կ աչքի հ., Բ ա խ ո ւ ա ո վ մանկաբարձական, կանանց և երեխաների հ., Կ ր ա ս ն օ գ լ ե ա պ օ վ, Լ ի ս ի ց ե վ և Վ ե ր մ ի շ ե վ ներքին հ.:

Չ ո ր ե ք շ ա բ թ ի օր. Լ ի ս ի ց ե վ և Բ ու գ օ վ ս կ ի ներքին հ., Շ տ է յ մ բ օ ր օ կ ի վիներական և կաշու հ., Ա ա ռ վ ա ծ ա ա ո ւ թ օ վ կանանց հիւանդութիւնների:

Հ ի ն գ շ ա բ թ ի օր. Վ. պ օ բ օ վ վիներական և բողազի հ., Բ օ ա խ ն է ա ն ց կանանց և երեխաների հ., Լ ի ս ի ց ե վ և Վ ե ր մ ի շ ե վ ներքին հ., Ք ի ւ չ ա բ է ա ն ց սիֆիլիսի և սեռական օրգանների հ.:

Ո ւ ր բ ա թ. Գ ա վ ր օ ն ս կ ի կանանց հ., Մ ի ն կ ե վ ի չ խորուրդիական հ., Կ ր ա ս ն օ գ լ ե ա պ օ վ և Լ ի ս ի ց ի վ ներքին հ., Բ ա խ ո ւ ա օ վ մանկաբարձական, կանանց և երեխաների հ., Շ տ է յ մ բ օ ր օ կ ի և Ա ա ռ վ ա ծ ա ա ո ւ թ օ վ վիներական և կաշու հ., Բ ա բ ա յ ե վ Ջղային և ներքին հ.:

Շ ա բ ա թ. Լ ի ս ի ց ե վ և Վ ե ր մ ի շ ե վ ներքին հ., Բ ա բ օ վ կուրծքի հ., Ե ա ն կ օ վ ս կ ի վիներական և կաշու հ.:

Բացի այդ բժիշկ Վ. պ օ բ օ վ բժշկանոցի մէջ ընդունում է անվարձ աղքատ հիւանդներին ամենայն օր երեկոյեան 4—6 ժամը:

Բժիշկ Բ ա բ ա ե վ չորեքշաբթի օրերը առաւօտեան 9-ից մինչև 11 ժամը ընդունում է իր տանը բժշկանոցի հիւանդներին էլէկտրական բժշկութեան և ներքին հ. համար: Բնակարանը գտնվում է Սերբիևական փողոցի վրա, Բայանդուրովի տանը:

Առանձնարոյժ 0 ր ե ե ս ա աղքատ հիւանդներին բժշկանոցի տոմսակով ընդունում է ամենայն օր, ամենայն ժամանակ:

Բացի կիրակի օրերից ամենայն օր առաւօտեան 9—11 ժամը բժշկանոցում լինում է մանկաբարձ կին հիւանդ կանանց ընդունելու համար:

Բժշկանոցի վերակոծ Լ իս ի ց ի վ:

Վաճառվում է նոր հրատարակված «Յիսնաղի Տաւիղ» Ֆրէյդունի գրքոյկը պ. Զ. Դրիգորեանցի և Կենսաբանական գրավաճառանոցներում: Գրքոյկի Գինն է 30 կ., գաւառներից յանկացողները կարող են ուղղակի դիմել պ. Յովհաննէս Սուզանաձեանցին հետեւեալ հասցեով. Тифлисъ. Ивану Артемьевичу Сузанаджіанъ. на Петхайнской ул. собственый домъ № 13.

---

1. Ե ր գ ն կ ե ա ն ց ք ա հ ա ն ա յ—Մանկական երգարան, երգեր և պարերգեր ընդունված է Ներսիսեան և Գայանեան դպրոցներում: գինն է . . — ր. 20 կ.
2. Մ ե ծ ա ա ո ւ ե ա ն ց—Երգարան աղջկանց և աշակերտուհեաց Հայկական առաձնարանաց . . . . . 1 ր. — կ.
3. Բ ժ իշ կ Բ. Ն ա ւ ա ա ո ա ր գ ե ա ն ց: Դիմքաերիա բողազացաւ . . — ր. 25 կ.
4. Բ ժ իշ կ. Գ. Տ է ր-Գ ր ի գ ո ր ե ա ն ց—Վարիկէ հիւանդութիւններ.

(Ծաղիկ, կարմրուկ, սկարլատին, բծաւոր տիֆ, անգրագարձ տենդ, դիֆտերիտ, ընդհատ տենդ, խօլերայ, դեղին տենդ, արուկայ-նատիֆ և ժանտախտ.)

Սոցա յատկութիւններն, ծագման և տարածման եղանակներն և նախապաշտպանողական միջոցներ.

Վաճառվում են Զ. Դրիգորեանցի Կովկասեան գրավաճառանոցում:

8—8

ՓԵՏՐՎԱՐԻ 12-ԻՑ ԲԱՑՎԵՑ իշխան ՍՈՒՄԲԱՏՕՎԻ առանը ԿՕՆԴԻՏԷՐԻ և ՀԱՑԱՐԱՐԻ (пекарня) մագազին «ВАРШАВСКАЯ ПЕКАРНЯ» վերնագրովը, որտեղ կը վաճառվին զանազան տեսակ խմորեղէններ, նոյնպէս կը վաճառվին զանազան տեսակ կօնֆէտներ արժան գնով. Թէ փոքր և թէ մեծ քանակութեամբ ցանկացողները կարող են առանալ ԻՄ ԳՈՐԾԱՐԱՆԻՑ: Օտար քաղաքացիք կարող են դիմել հետեւեալ հասցէով. СОЛОЛАКИ, ВЪ ВАРШАВСКОЙ ПЕКАРНИ Мартиросу Ахназарову. Գաւառները կը կատարվին ամենայն ճշդութեամբ, գնողներին մեծ զիջումն անելով և փոստի ծախսը մեզ վրա առնելով. կօնֆէկտների գինը ֆունտը 40 կօպեկից մինչև 1 ր.:

ДВОЙНАЯ ИТАЛАНСКАЯ БУХГАЛТЕРІЯ

Мы берёмъ взаймы и ссужаемъ капиталы, ведёмъ счета, переписку, составляемъ балансы, ликвидируемъ и открываемъ конторы, ведёмъ книги, переводимъ деньги, покупаемъ и продаемъ векселя, ценные бумаги, товары, недвижимости, принимаемъ на комиссію, отправляемъ и получаемъ товары, страхуемъ отъ огня, воды, отъ кражи, отъ градобитія, отъ несчастныхъ случаевъ, отъ неисправности должниковъ, отъ потери денегъ, ценныхъ бумагъ, векселей, отъ неплатежа по векселямъ, отъ потери багажа, отъ поломки стеколъ, зеркалъ, отъ несчастныхъ случаевъ на желѣзныхъ дорогахъ, на пароходахъ, на улицахъ, въ домахъ, на фабрикахъ, заводахъ, рудникахъ, отъ пожара, отъ молніи, отъ взрыва паровыхъ котловъ, отъ воровства, грабежа, отъ разбойниковъ, отъ убійства, отъ смерти, отъ болѣзни, отъ увѣчья, отъ потери работы, отъ потери скота, отъ падежа скота, отъ болѣзни скота, отъ воровства скота, отъ потери лошадей, отъ падежа лошадей, отъ болѣзни лошадей, отъ воровства лошадей, отъ потери экипажей, отъ поломки экипажей, отъ воровства экипажей, отъ потери сбруи, отъ воровства сбруи, отъ потери одежды, отъ воровства одежды, отъ потери мебели, отъ воровства мебели, отъ потери посуды, отъ воровства посуды, отъ потери инструментовъ, отъ воровства инструментовъ, отъ потери машинъ, отъ воровства машинъ, отъ потери книгъ, отъ воровства книгъ, отъ потери картинъ, отъ воровства картинъ, отъ потери статуй, отъ воровства статуй, отъ потери музыкальныхъ инструментовъ, отъ воровства музыкальныхъ инструментовъ, отъ потери часовъ, отъ воровства часовъ, отъ потери ювелирныхъ вещей, отъ воровства ювелирныхъ вещей, отъ потери серебряныхъ вещей, отъ воровства серебряныхъ вещей, отъ потери золотыхъ вещей, отъ воровства золотыхъ вещей, отъ потери драгоценныхъ камней, отъ воровства драгоценныхъ камней, отъ потери жемчуга, отъ воровства жемчуга, отъ потери бисера, отъ воровства бисера, отъ потери пуговицъ, отъ воровства пуговицъ, отъ потери шляпъ, отъ воровства шляпъ, отъ потери обуви, отъ воровства обуви, отъ потери перчатокъ, отъ воровства перчатокъ, отъ потери зонтиковъ, отъ воровства зонтиковъ, отъ потери тростей, отъ воровства тростей

№ 53 Մարտի 29 (Ապրիլի 10) 1880 Մարտի 29 (Ապրիլի 10) № 53

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարուանը 6 րուբլի
Առանձին համարները 5 կոպէկով։

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ։

Յայտարարութիւնները գնում են ուղղակի.
Типогр. Редакція „Мшакъ“

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Ամսի կիրակի և տան օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է տեղն ի գուր։

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ակամայ յիշեցինք—Ներքին տեսութիւն գիւղատնտեսական նկատողութիւններ, Նամակ Ախալքանդրապօլից, Նամակ Խմբագրին, Նամակ Խմբագրին, Նամակ Խմբագրին, Ներքին լուրեր.—Արտաքին տեսութիւն. Գլադստօնի ճառը կարլ Ագտկօվսկու Լեռն XIII-ի քաղաքականութիւնը.—«Մշակի» հեռագիրներ.—Յայտարարութիւններ.

ԱԿԱՄԱՅ ՅԻՇԵՑԻՆՔ

Կարդալով նորերումն լրագրներում, որ մի վրացի երիտասարդ, պ. Գէորգի Ծոլերեանը կարգալու է առաջին անգամ հրապարակական դասախոսութիւն վրացերէն լեզուով, ակամայ յիշեցինք, որ այդ մեծ պատին մի ամբողջ խումբ ուսումնական հայ երիտասարդների խոստացած էին այլ և այլ առարկաներից ասենաբանել Թիֆլիսի գործակատարների ժողովարանի մէջ։ Պարոնները իրանց այդ գովելի դիտաւորութեան մասին յայտնել էին մինչև անգամ ամենափառաւոր կերպով լրագրներում։

Բայց մեծ պատը անցնում է, —և պարոնները դեռ չեն սկսում իրանց գործը։

Ընդ տեսակ հարցեր խաղալիկ չեն, որ կարելի լինէր ձևի համար խոստանալ և չը կատարել. պէտք է աւելի ծանր կերպով վերաբերվել դէպի այնպիսի նշանաւոր գործ, ինչպէս մեր մայրենի լեզուով հրապարակական դասախոսութիւնների կարդալը։

Պէտք է վերջապէս լուրջ կերպով նայել խնդրի վրա... Ժամանակ է արդէն հասատատ հիմքերի վրա կազմակերպել հրապարակական դասախոսների մի շրջան, որ կարողանար ասանդել ամբոխին գիտութիւնը ժողովրդական ձևով, այդ ամբոխին հասկանալի լեզուով....

Ձշմարիտ է այդ տեսակ դասախոսութիւնները երբէք չեն կարող խիստ գիտնական բովանդակութիւն ունենալ. դորա համար հարկաւոր են աւելի մեծ այժեր։ Բայց այն էլ մեծ բայլ արած կը լինենք, եթէ կարողանանք ժողովրդացնել գիտութիւնը, կարողանանք գիտութեան ընդհանուր հիմունքները աւանդել հայոց հասարակութեան այն դասակարգերի մեծամասնութեանը, որ բացի հայերէնից ուրիշ լեզու չը գիտէ, որ ոչինչ չէ կարդում և ծխական դպրոցներում ուսումը առանալուց, կամ դիմնազիայի ընտրին դասատներից դուրս գալուց յետոյ՝ իր կեանքի մնացած ընթացքում այլ ևս չէ ենթարկվում ոչ մի կրթողական ազդեցութեան։

Ի հարկէ մեր լէկտօրների վրա մենք չենք նայում, որպէս համալսարանի պրօֆէսօրների վրա։ Բայց նրանք այնուամենայնիւ մեծ գործ արած կը լինեն, եթէ յանձն առնեն նշանակված ժամանակներում կանոնաւոր կերպով դասախօսել իրանց մայրենի լեզուով։

Դորանով, մի կողմից, մենք կրթողական ազդեցութիւն կունենանք ամեն տեսակ կրթողական ազդեցութիւնից զուրկ մնացող մեր հասարակութեան մեծամասնութեան վրա, իսկ ուրիշ կողմից կատարացուցանենք որ հայոց լեզուն, այն լեզուն, որով թարգմանված են եւրոպական գրականութեան ամենանշանաւոր գրուածները, որ ընդունակ է արտայայտել ամենաբարձր վերացական մտքեր, որ յարմարվում է իր ձևերի հարստութեամբ բարձրագոյն ուսման ընթացքին, որ ունի այնպիսի ապատանաւարաններ, ինչպէս Վ. Հենեցիայի և Վ. Լէյպցիգի ակադեմիաները, որին մեր տերութիւնն էլ ընդունակ ճանաչեց բարձրագոյն ուսման օրգան լինելու, վաւերացնելով Էջմիածնի ճեմարանի ուսման պրօգրամը բարձրագոյն դպրոցների ուսման պրօգրամներին համեմատ, —որ այդ լեզուն, ասում ենք, ընդունակ է, ուրեմն և ժողովրդական ձևով աւանդել գիտութիւնը։

Ու երբ որ մայրենի լեզուով կարդացվող հրապարակական դասախօսութիւնների գործը հաստատ հիմք և տեղութիւն կը ստանայ, երբ որ նա կը դառնայ կատարված իրողութիւն և այդպիսով հաստատ դեմին կը պատրաստի մեզանից աւելի բնդունակներին և աւելի գիտնականներ գիտութեան այն ճիւղի համար, որոնց պատճառաւ ամենանատակ ցուրտը և չէ կարող նորանց ազդել։ Մի ծրարի մէջ լինում են 30 մինչ 100 սերմ։ Աւրմից մօրեխի դուրս գալուց մինչ թիւաւորվելը տևում է մօտ 6 շաբաթ, այդ միջոցում նա մի քանի անգամ փոխում է իր մորթը, իր սկզբնական սև գոյնից հեղհեղուկ աւելի պարզ գոյն ստանալով։ Թիւաւորվելուց քիչ ժամանակ յետոյ մօրեխները զուգաւորվում են և այնուհետև էգը ածում է իր սերմերը իր յետևի ոտներով գետնում փորած փոսի մէջ. սերմերը ածելուց յետոյ էգը մի տեսակ լորձուն հեղանիւթ է թափում նորանց վրա, որը հողի հետ խառնվելով ամուր շրջապատում է սերմերին, կիսատ ճաճացած փոսը մօրեխը լցնում է հողով։ Դրանից մի առ ժամանակ յետոյ վերջանում է մօրեխի կեանքը։

Մօրեխը սերմ ածելու համար ընտրում է չոր տեղեր. կաւախառը գետինը նախապատիւ է համարում, քան աւազախառը գետինը, աւելի յաճախ սերմը թողնում է հացի արտերի շարքերում հանգիստ թողած տեղերի վրա։

Սերմից դուրս եկած մօրեխը սկզբում կրծում է բոյսերի ամենաքնքոյշ մասերը, բայց դինվելով հետզհետէ աւելի ամուր գործիքով յարձակվում է և ամուր բոլների վրա և կրծում է արդէն ծաղկած հասկի մօտից։ Մօրեխը ուտելու համար նախապատիւ է համարում մանաւանդ եգիպտացորենը և կորեկը, բայց միւս հացաբոյսերն էլ նորա սիրելի կերակուրն են կազմում, առւոյտը (եօնջէն), կռնկանը և ուրիշ այդ տեսակ բոյսեր սիրով չէ ուտում, ձեռ չէ տալիս սեխը, վարունդը, դդումը և այլն։ Կերակրի պակասութեան ժամանակ յարձակվում է ազարաիների և այգինների վրա, անապատներում—անասունային բոյսերի վրա էլ։ Սաստիկ քաղցածութեան պատճառով վչացնում է ամենայն տեսակ բուսական և մինչև անգամ կենդանական նիւթեր, ամենասաստիկ կարիքում նորա յարձակվում են և միմեանց վրա։ Մօրեխի հասուցած ահագին վնասի մասին հարկաւորութիւն չը կայ յիշելու, այդ բանը իւրաքանչիւր գիւղացու շատ լաւ յայտնի է...

Ձեռնարկ այժմ մինչ միջոցներ են գործ դրնվում մօրեխի դէմ մարտնելու համար։ Այդ միջոցները երեք կարգի են բաժանվում, համաձայն մօրեխի երեք տեսակ կերպարանափոխութեան. առաջինն է մօրեխների վչացնելը գետ սերմի ժամանակ, երկրորդը—սերմից նոր դուրս եկած ժամանակ և երրորդը—արդէն թիւաւորվելուց յետոյ։

Մինչև այժմ եղած փորձերից ապացուցվել է, որ այս վերջին եղանակը համարեա թէ անօգուտ է, որովհետև այդ ժամանակ մօրեխը արդէն մեծ տարածութիւն է բռնած լինում և որչափ էլ աշխատութիւն գործ գնվելու լինի, անու ամենայնիւ նորա մեծագոյն մասը ցրուելով, ուրիշ տեղեր պիտի տարածի, ուր գուցէ չը յայտնվելու ևս լինէր, եթէ ոգտաւէտ ճար իր սկզբի բռնած ընթացքում։

Մօրեխի սերմերը վչացնելը շատ տեղերում և մի քանի հանգամանքներում բաւական ապահով միջոց է մօրեխի դէմ մարտնելու համար, բայց գուցէ այդ կերպը փոքր ինչ խորհի եւրայ մեր գիւղացիներին, որոնք սովոր չեն բանի վրա այդ տեսակ առաջին հետաքրքրական դիտողութիւնը բարձր գիտութիւնը ամբիոնից աւանդելու,—գուցէ այն ժամանակ չեն գտնվի այնպիսի յիմարներ, որոնք համարձակվէին ծաղրել և խելագար համարել այն մարդիկներին, որոնք շատ բնական, հնարաւոր և օգտաւէտ են համարում իրանց մայրենի լեզուով գիտութեան աւանդելու միտքը։

Գ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԳԻՒՂԱՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՆԿԱՏՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ահա վերջացաւ մարտ ամիսը, գալիս է ապրիլը սարսափելի յիշատակներ ծնեցնելով իւրաքանչիւր հողագործ գիւղացու մտքում. այո, այդ ամսումն է որ սկսում է երևալ մօրեխը, որ իր աւերիչ ազդեցութիւնը ցոյց տուաւ անցեալ 1879 թուականում և ահա սպառնում է և նորից տարւոյս համար։

Մօրեխը անցեալ թուականին աւերելով Էջմիածնի և Թիֆլիսի նահանգների շատ կողմերի արտերը, թողել է իր սերմերը նոյն տեղերում, որոնցից սպասելի է որ և այս տարի դուրս կը գայ և մեր երկիրը կաւերի նոր մօրեխ, գուցէ աւելի մեծ քանակութեամբ և աւելի սաստկութեամբ։

Մեզ յայտնի, է որ շնորհիւ Էջմիածնի նախկին նահանգապետ Զամչատդէի նոյն նահանգում մարդիկ են ընտրված, որոնց պատասխանատուութիւն է ամենայն ուշադրութեամբ հսկել մօրեխի երևալուն և առաջին նշանները յայտնվելուն պէս անմի նրանց կատորել տալ։ Կարծեմ այդ տեսակ կարգադրութիւններ արած են և Թիֆլիսի նահանգի համար. երևանի նահանգի վրա էլ արդեօք ուշադրութիւն դարձնող կայ թէ ոչ, այդ մեզ յայտնի չէ *)։ Բայց խօսքս այստեղ վարչութեան անձանց վրա չէ, որոնք առանց հասարակութիւնների անմիջական օգնութեան մեծ օգուտ չեն կարող հասցնել, որչափ էլ իրանք նուիրված լինեն այդ բանին։ Սրա համար հարկաւոր է, որ շինական ժողովուրդները իրանք հոգային այդ մասին, առանց սպասելու կառավարութեան պահանջմանները։

Մի երկու խօսքով նկարագրենք մօրեխի կեանքը, որի ինչ և ինչ ձևի լինելը բոլորներին լաւ յայտնի է։ Մօրեխը գուցա է դալիս վաղ գարնան, սպրիլի սկզբից սկսած մինչ մայիսի վերջը (կլիմայի բարեխառնութեան նայած), անցկալ աշունքից գետնի մէջ ածած սերմերից։ Այդ սերմերը մի տեսակ թաղանթապատ ծրարների մէջ են լինում և դեռևս չեն լինում բուսական խորութեան ոտարակուտեան այն դասակարգերի մեծամասնութեանը, որ բացի հայերէնից ուրիշ լեզու չը գիտէ, որ ոչինչ չէ կարդում և ծխական դպրոցներում ուսումը առանալուց, կամ դիմնազիայի ընտրին դասատներից դուրս գալուց յետոյ՝ իր կեանքի մնացած ընթացքում այլ ևս չէ ենթարկվում ոչ մի կրթողական ազդեցութեան։

Ի հարկէ մեր լէկտօրների վրա մենք չենք նայում, որպէս համալսարանի պրօֆէսօրների վրա։ Բայց նրանք այնուամենայնիւ մեծ գործ արած կը լինեն, եթէ յանձն առնեն նշանակված ժամանակներում կանոնաւոր կերպով դասախօսել իրանց մայրենի լեզուով։

Դորանով, մի կողմից, մենք կրթողական ազդեցութիւն կունենանք ամեն տեսակ կրթողական ազդեցութիւնից զուրկ մնացող մեր հասարակութեան մեծամասնութեան վրա, իսկ ուրիշ կողմից կատարացուցանենք որ հայոց լեզուն, այն լեզուն, որով թարգմանված են եւրոպական գրականութեան ամենանշանաւոր գրուածները, որ ընդունակ է արտայայտել ամենաբարձր վերացական մտքեր, որ յարմարվում է իր ձևերի հարստութեամբ բարձրագոյն ուսման ընթացքին, որ ունի այնպիսի ապատանաւարաններ, ինչպէս Վ. Հենեցիայի և Վ. Լէյպցիգի ակադեմիաները, որին մեր տերութիւնն էլ ընդունակ ճանաչեց բարձրագոյն ուսման օրգան լինելու, վաւերացնելով Էջմիածնի ճեմարանի ուսման պրօգրամը բարձրագոյն դպրոցների ուսման պրօգրամներին համեմատ, —որ այդ լեզուն, ասում ենք, ընդունակ է, ուրեմն և ժողովրդական ձևով աւանդել գիտութիւնը։

Ու երբ որ մայրենի լեզուով կարդացվող հրապարակական դասախօսութիւնների գործը հաստատ հիմք և տեղութիւն կը ստանայ, երբ որ նա կը դառնայ կատարված իրողութիւն և այդպիսով հաստատ դեմին կը պատրաստի մեզանից աւելի բնդունակներին և աւելի գիտնականներ

*) Թէև անցկալ թուին Երևանի նահանգում մօրեխը չէ երևացած, բայց և այնպէս գուցէ սահմանների վրա մօրեխը սերմ թողած լինի, կամ այս գարնան այնտեղ գուցէ տեղափոխվի յիշեալ նահանգներից։

Fonds A.R.A.M

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆԼՓՈՒՄՆԵՐ

Վառոս 15

Ներքոյ ստորագրեալ Ազգային Ընդհանրական Ժողովոյն Կ. Պոլսոյ, որ ի Ս. Աստուածածին Ղումգափուի ի Ս. Պատարագի ժողովեցաւ, ի Ս. Աթոռոյ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսութեան Ընտրութեան համար, ի Ս. Էջմիածին, ի Ս. Հոգւոյն շնորհաց հրաւիրեալ

տացած 25 խալվար (750 պուդ) ցորենից հաց պատրաստել տալ աղքատ ժողովրդին Էժան դրնով ծախելու համար: Հաղորդում են, որ յիշեալ խառնարանների նպատակն է խանգարել այդ բարի գործը:

—

Մեզ գրում են Բէռլպերանդից, որ Նաւթի յաջորդ արժ. Դրիգորիս վարդապետը, որ մի և նոյն ժամանակ օգնական է Թեմական վերատեսչի, աչխատում է զանազան գիւղերում նոր ուսումնարաններ հիմնել:

—

ԹԱՐԿՈՎԻ համալսարանի պրոֆէսոր դոկտոր Ա. Շլեհանդը խնդրում է մեզ յայտնել, որ յառաջիկայ ամառվայ մայիս ամսից մինչև օգոստոս վերջերը մտադիր է անցկացնել Պէատիգորսկի հանքային ջրերի մօտ և այնտեղ պարապել բժշկութիւնով: Պարոնը սպեցիալիստ է կուրծքի, կոկորդի, քթի, ականջի և սիֆիլիտական հիւանդութիւնների: Այցելու հայ հիւանդները կարող են օգուտ քաղել իրանց ազգակից բժշկապետի խորհուրդներից, որի մասին նա յայտնում է իր պատրաստակամութիւնը:

—

ԱԽԱԼՑԽԱՑԻՑ մեզ գրում են, որ եղիչէ վ. Մեծատունեանցը հայոց հին բժշկարաններից հանել է մի քանի բժշկական նոր գիւտեր. 1. մալարիական այն է թոքախտական ցաւի դեղը, 2. երկարակեցութեան դեղ, որով մարդիկներին մինչև 160 տարի ապրեցնում է (փորձված է արդէն), 3. կանացի մի քանի դըժուարին հիւանդութիւնների դեղ. 4. ժանտախտից բժշկվելու դեղ: Ցոյս ունենք, որ պարոնը նախքան իր արած գիւտերի գործադրութիւնը, իր հնարած դեղերը կը ներկայացնէ որ և իցէ բժշկական ընկերութեան քննութեանը:

—

Մեզ գրում են ԳԷՐԻՆԴԻՑ, որ փետրվարի 22-ին տեղային սրոշների խումբը բարեգործական նպատակով ներկայացրեց քաղաքային կուրծում «Նշմիլը» և «Ս-ա էլ քի մոլկուԹիւն» հանգուցեալ Տէր-Գրիգորեանցի վոդեվիլները: Զուտ արդիւնք գոյացաւ 80 րուբլ: Տիկինները և օրիորդները չատ լաւ կատարեցին իրանց գերները: Այլ և փետրվարի 28-ին առաջին անգամ կատարվեցաւ այդ քաղաքում հոգեհանգիստ վարդանանց նահատակների յիշատակին:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԴԼԱԴՍՏՈՆԻ ՁԱՌԸ

—

Քանի որ անգլիական պարլամենտի անդամների ընտրութեան ժամանակ, ինչպէս հաղորդեց հեռագիրը, ազատամիտ կուսակցութիւնը յաղթող հանդիսացաւ, հետևապէս անգլիական կառավարութիւնն էլ պահպանողականների ձեռքից պէտք է ազատամիտ կուսակցութեան ձեռքը անցնի, հետաքրքիր է Գլադստոնի ճառը, որ նա խօսեց ընտրութիւններից առաջ Մերիլեբոնում:

«Բազմաթիւ նշաններից, է մէջի այլոց և այն ընդունելութենից, որ դուք ինձ արիք, առում է Գլադստոն ընտրողներին, ես նկատում եմ, որ ազատամիտ կուսակցութեան գործը օրից օր առաջադիմութիւն է անում: Բայի այդ ևս հաւատացած եմ, որ լօրդ Բերբիին այսուհետև ազատամիտ կուսակցութեան այն անդամների թուում կարելի է համարել, որոնք ինձանից յետոյ են սկսել իրանց գործունէութիւնը և որոնք նոր սերունդին են պատկանում:»

Նախկին առաջին մինիստրը իր ճառի շարունակութեան մէջ ևս անդրադարձ է կառավարութեան վճիռը պարլամենտը արձակելու վերաբերութեամբ, քանի որ ինքը կառավարութիւնը ներկայացրել էր պարլամենտին օրէնքների բազմաթիւ նախագիծներ, որոնք կը ձգան առանց քննութեան: Ընդհանուր հոգսերը կը խանգարեն պարլամենտի անդամներին մանրակրկիտ նկատելի նրանց կառավարութիւնը պարլամենտին ներկայացրել է օրէնքի մի նախագիծ ընտրողական իրաւունքների վերաբերութեամբ: Այդպիսի մի օրէնքով, որ ընդունել էր նախկին կառավարութիւնը, նա աշխատում էր ոչնչացնել կաշառքի գլխաւոր միջոցներից մէկը, արգելելով ընտրողներին ընտրողների ճանապարհածախսը վճարել: Այժմ պահպանողական կառավարութիւնը, մի ուրիշ նախագիծ առաջարկելով, աշխատում է խափանել այդ արգելքը: Աւելորդ է քննել նոր նախագծի անարդարութիւնները: Դա ձեռնտու է հարուստ ընտրողներին, որովհետև նոքա միջոցներ ունեն և կարող են իրանց ընտրողների ճանապարհածախսերը վճարել, մինչդեռ աղքատ ընտրվողները այդ չեն կարող անել: Գլադստոն, մինիստրութեան այդ անարդարութիւնը ցոյց տալուց յետոյ, ասում է.

«Մինիստրութեան ընթացքը այդպէս է եղել: Ցոյս ունեմ, որ այժմեան ընտրութիւնները կը բողոքեն նրա դէմ: Մենք պաշտպանում ենք այն կուսակցութեան դէմ, որ իրան պահպանողական է անուանում, բայց որը ամեն բան քանդում է, փոխանակ պահպանելու: Մենք ցանկանում ենք պաշտպանել երկրի տպատութիւնը, կարգապահութիւնը, բարօրութիւնը և պատիւը, մենք ներքին հանգստութիւն և արտաքին խաղաղութիւն ենք ցանկանում: Այդ գործը իրաւացի է: Թող ամեն մէկը ձեղանից աշխատէ այդ գործը աջողեցնելու համար: Ինչ ինձ կը վերաբերի, ես հաւատացած եմ, որ ձեր աշխատանքները իմ և ձեր ցանկացած հետևանքները կունենան:»

Ազատամիտ կուսակցութեան աջողութիւնը վերջին ընտրութիւնների ժամանակ նրպատեց և այն, որ Անգլիայում մեծ հեղինակութիւն ունեցող լօրդ Բերբի Թողնց պահպանողական կուսակցութիւնը և ազատամիտների հետ միացաւ: Լրագրները հաւատացնում են, որ ընտրողներին ուղղված ազատամիտ կուսակցութեան շրջաբերականը օրդ Բերբիից է կազմված:

ե

ԿԱՐԼ ՍԼԱԴԿՈՎՍԿԻ

—

Լրագրների մէջ հետևեալ թղթակցութիւն է տպված Վիէննայից Կարլ Սլադկովսկու մասին:

Մարտի 4-ին վախճանվեցաւ երիտասարդ չեխերի առաջնորդ Կարլ Սլադկովսկի: Հանգուցեալը շատ լաւ կազմուածք ունէր և կարող էր երկար տարիներ ապրել, բայց տարիական կառավարութիւնը 1848 թ. յեղափոխութենից յետոյ ութ տարի շարունակ նրան տարատիլի բանտերի մէջ պահեց և այդ բանտարկութիւնը խանգարեց Սլադկովսկու առողջութիւնը: Բանտի մէջ Սլադկովսկի կրծքի հիւանդութիւն ստացաւ, որ և նրա մահուան պատճառը դարձաւ:

Թէպէտ աւստրիական բանտերը խանգարեցին Սլադկովսկու ֆիզիկական ոյժերը, բայց նոքա չը կարողացան ձեռս առ նրա բարոյական ոյժերին: 1848 թ. յեղափոխութիւնը, որին մասնակցեց Սլադկովսկի, այն ժամանակ պատահեցաւ, երբ Հանգուցեալը աւարտել էր իր ուսումը համալսարանում և պատրաստւում էր քննութիւն տալ: Հանգուցեալը պատասխատուած էր 20 տարվայ բանտարկութեանը, բայց երբ Հանգամանքները փոխվեցան և նա յուսադրվեցաւ շուտով ազատվել, բանտի մէջ սկսեց իրաւաբանութիւնը ուսումնասիրել. ազատվելուց յետոյ փաստաբանութիւն առնելով և իրաւաբանութեան դոկտորի տիտղոս ստացաւ: Այդ ժամանակից սկսվեցաւ Սլադկովսկու քաղաքական կեանքը, կամ աւելի լաւ է ասել քաղաքական մարտերութիւնը:

Համոզմունքով կատարեալ ազատամիտ Սլադկովսկի ատում էր կղերական կուսակցութիւնը, բայց չը կարողացաւ վերջ դնել իր յարաբերութիւններին այդ կուսակցութեան հետ, որովհետև այն ժամանակ չեխերի բոլոր առաջնորդները, մինչև անգամ Պալացկի չեխական ազգային գործի նեցուկը, կղերական կուսակցութեան էին համարում: Սլադկովսկի նուիրված իր ազգային գործին, վախենում էր վնասել նրան և չէր կորում իր յարաբերութիւնները կղերականների հետ, թէպէտ կասկածում էր Պալացկու և միւս առաջնորդների հոյակապ ճշդութիւնը: Վերջը Սլադկովսկի այնու ամենայնիւ կազմեց երիտասարդ չեխերի կուսակցութիւն, որ թոյլ կերպով ընդդիմանում էր հին չեխերի կուսակցութեանը: Սլադկովսկի սաստիկ ցանկանում էր դաշն կապել Բօհեմիայի գերմանացիների ազատամիտ մասի հետ, բայց վախենալով հին չեխերի յարձակմունքներից, չէր կարողանում իրագործել իր դիտաւորութիւնը: Վերջին ժամանակները այդ գերմանացիները սկսեցին նրան կասկածել նրա ուսումնասիրութեան պատճառով:

Սլադկովսկի ուսուցչէր էր և գերմանացիները այդ բանը նրան չէին կարողանում նեղել: Հանգուցեալը սխալ կերպով համոզված, որ Ռուսաստանի մէջ ուղղափառ դաւանութեանը պատկանող անձանց օրէնքներ են համարում, ինքն էլ ուղղափառ դաւանութիւն ընդունեց: Նա կարծում էր, որ երիտասարդ չեխերից շատերը կը հետևէին նրա օրինակին և այդ հանգամանքը Ռուսաստանի մէջ լաւ ազդեցութիւն կը գործի, իսկ Աւստրիային կը վախեցնի: Նա սխալվեցաւ այդ քայլը անելով. առաջինը՝ նրա օրինակին չեխերից ոչ ոք չը հետևեց, երկրորդ՝ այդ վարմունքը հակացոյց անձանց առաջ նրան ծիծաղելի դարձրեց, իսկ ամբոխի առաջ կասկածաւոր: Սլադկովսկու հակառակորդները այդ հանգամանքից օգուտ քաղեցին, որ հաւատարմութեան առաջ ամբողջ նրա կուսակցութիւնը կասկածաւոր անեն:

Այդ սխալ քայլը անելուց յետոյ Սլադկովսկի առանձնացաւ և այլ ևս անձնականապէս չէր խառնվում քաղաքականութեան մէջ, միայն դարձեալ իր խորհուրդներով օգնում էր իր կուսակցութեանը և նրան առաջնորդում: Սլադկովսկի վերջին ժամանակները չափազանց զայրացած էր չեխերի առաջնորդների դէմ, որոնք չէին կարողանում առաջացնել և բարելաւել իրանց ազգային գործը:

Վերջին ժամանակները երիտասարդ չեխերը մի բողոք գրեցին եպիսկոպոսների շրջաբերականի դէմ: Այդ բողոքը Սլադկովսկու բարեկամներից մէկը տարաւ նրան առորագրելու: Հիւանդը չափազանց ուրախացաւ, երբ իմացաւ, թէ իր կուսակցութիւնը վճռել է այդպիսի քայլ անել: Նա առորագրեց բողոքը և այնուհետև անզգայութեան մէջ ընկաւ:

—

ԼԵՒՈՆ XIII-Ի ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

—

Պապ Լևոն XIII-դը վաղուց, գրեթէ իր ընտրվելու օրից հակված է դուրս գալ այն չափազանց դժուար դրութիւնից, որի մէջ գրել են նրան իր նախորդները, գրում է «Голосъ» լրագիրը իր առաջնորդող յօդուածներից մէկի մէջ:

Պիոս IX-դը, ինչպէս յայտնի է, պատեհապատմ յայտնից ժամանակակից ոգուն և նրա վրա հիմնված եւրոպական քաղաքականութիւնը անիծեց: Վատիկանից նա անզգաստ ձեռնոցներ էր դցում թագաւորներին, կառավարութիւններին և ժողովուրդներին: Նա բոլորովին չէր կամենում զիջումներ անել ժամանակի ընթացքին և պատմական անցքերի լոգիկային: Նրա անփոփոխ, մշտական պատասխանը «non possumus» (չենք կարող) էր: Իր հրատարակած անսխալականութեամբ դինուած նա հզօր էր իր անկարողութեամբ, հեռու էր ինքնամ այն մարդկիններից, որոնք կատարում էին քրիստոնեայ աշխարհը և որի գլուխը Պիոս IX իրան էր համարում:

Լևոն XIII չէր կարող և չը կամեցաւ գործին և անցքերին այդպէս վերաբերվել: Նա ցոյց տուեց, որ ինքը ոչ թէ երկիրներից դրկված աշխարհական թագաւոր է, այլ կաթոլիկ եկեղեցու գլուխ, որի պէտքերի համար ինքը պարտաւոր էր հոգալ: Պիոս IX-ի և Լևոն XIII-ի մէջ եղած այս զանազանութիւնը ուրիշ ձև տուեց նոր պապի գործունէութեանը: Հէնց որ նա բարձրացաւ պապական գահը իսկոյն մտադրվեց իր նախորդի սկսած երկպառակութիւններին վերջ դնել, չը նայելով որ այդ գործը չափազանց դժուար էր: Նա իր սկսած գործը զգուշութեամբ տարաւ, որպէս զի իր ընթացքը խոսակցութիւնների առարկայ չը դառնայ:

Լևոն XIII քաղաքականութեան ձևը շատ խելացի էր: Ամեն անգամ, երբ կաթոլիկ հոգևորականութիւնը, մօտ անցկալի տպաւորութեան տակ, պատերազմ էր յայտնում աշխարհական իշխանութեանը, նա խորհուրդ էր տալիս հոգևորականութեանը չափաւոր լինել և համաձայնվել կառավարութեան հետ, թէպէտ աւելացնում էր, որ ինքը սկզբունքով հաւանում է եպիսկոպոսների զէպի հաւատը ունեցած եռանդը:

Այժմ երևում են այդ բուն իտալական քաղաքականութեան հետևանքները: Բելգիական ազատամիտ մինիստրութեան և հոգևորականութեան անհամաձայնութիւնները այս վերջիններիս դիջումներով վերջացան: Ֆրանսիայում հոգևորականները հանրապետականների և միապետականների քաղաքական վէճին մասնակցելուց դադարեցին: Վռնեա Ֆերրիի օրէնքի 7-դ յօդուածի քննութեան ժամանակ հոգևորականները հասարակութիւնը չէին շփոթում:

Ինչպէս երևում է այժմ Լևոն XIII աշխատում է վերջացնել գերմանական հոգևորականութեան և Բերլինի կառավարութեան մէջ եղած վէճերը: Գերմանական կղերական «Germania» լրագրի տեղեկութիւնների համեմատ պապը Կեօլնի եպիսկոպոսին մի նամակ է գրել, որով ցանկութիւն է յայտնում եկեղեցու և պետութեան մէջ ծագած վէճերը վերջացրած տեսնել և ասում է, թէ այդ նպատակին հասնելու համար սուրբ աթոռը պատրաստ է զիջումներ անել: Դրանից երևում է, որ պապը աշխատում է գերմանական հոգևորականների վէճերը հաշտեցնել նոյն հետևանքի, ինչին հասան բելգիական հոգևորականութեան վէճերը: Եթէ պապը հասնի իր այդ նպատակին, նա կարող է պարծենալ, որ ինքը այնպիսի գործ աջողեցրեց, որի աջողութիւնը իր նախորդը անկարելի էր արել:

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՄԻՋԱԶԳԱՑԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԻՑ

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 27 մարտի: «Правит. Вѣстн.» հաղորդում է հետևեալ բիւլետենը Թաղուհու առողջութեան մասին: Թաղուհու առողջութեան վատանալը, որ նկատվում էր վերջին երկու շաբաթների ընթացքում, դադարեցաւ: Անցեալ շաբաթ Թաղուհին աւելի լաւ էր զգում իրան, սրտի բաբախման վրա չէր դանդատվում: Թոյլութիւնը փոքրացաւ, քնելու հարուածներ չեն նկատվում: Առհասարակ Թաղուհին աւելի ուժեղ էր: Շաբաթվայ ընթացքում հիւանդութեան բոլոր ձևերից հազը Թաղուհուն աւելի էր անհանգիստ անում:

ՍՕՖԻԱ, 26 մարտի: Նոր մինիստրութիւնը կազմվեցաւ:

Խմբագիր—հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Fonds A.R.A.M

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Nous recommandons aux jeunes gens qui désirent aller en France terminer leurs etudes, l'Institution ROUSSEL à MARSEILLE. (Cours Julien, 14).—Des soins particuliers sont, donnés aux langues vivantes. Sadresser á l'Institution, qui envoie un prospectus.

1—4

Իր յատկութիւններով մարելի մասերի, մանաւանդ ոտքի մատների քրտինքից առաջ եկած փտուքին ոչնչացնող յատուկ նիւթը,

ԴԱԼՄԱՆԻՆ

անուանով, ծախսում է Եւրոպայի բոլոր մեծ քաղաքների դեղատներում և դրօգիստների մօտ։ Գլխաւոր գէպօ նիւթի հնարող Ֆարմացիի մագիստրոս Վ. ԿԱՐՊԻՆՍԿՈՒԻ դեղատան մէջն է գտնվում, Վարչավայում, Էլէկտօրային փողոց, № 35։ Դալմանինի մեծ արկղիկը արժէ Վարչավայում 50 կօպ., աւելի փոքրը 30 կ.։ Պէտք է ըզգուշանալ խարդախութիւններից։

1—25 (1) Վ. ԿԱՐՊԻՆՍԿԻ

ՆԵՐԿԱՅ 1880 ԹՒՈՒՄ ԿԸ ՏՊԱԳՐՎԻ

„ԿԱՅԾԵՐ“

ՎԷՊ ՏԱՃԿԱՍՏԱՆԻ ՀԱՅՈՑ ԿԵԱՆՔԻՑ

Հետինակութիւն ԸՆԳՓԻ

Վէպը բաղկացած կը լինի երկու առանձին հատորների իւրաքանչիւրը կը բովանդակէ մօտաւորապէս 400 տպագրված երեսներ։ Գինն մէկ հատորի գինն է 1 ր. 50 կ., իսկ միասին 3 ր.։ Մէկ հատորի համար առանձին առորագրութիւն չէ ընդունվում։

Առորագրվել կարելի է ԳԱԻԱՌՆԵՐՈՒՄ այն պարոնների մօտ, որոնք բարեհաճել են բաժանորդներ հաւաքել «ԿԱՅԾԵՐԻ» տպագրութեան համար, իսկ ԹԻՓԼԻՍՈՒՄ պէտք է դիմել «Մշակի» խմբագրատունը Յ. ՄԻԼԻՒՔ-ՅԱԿՈՒԲՅԱՆԻՆ։

Մամուլի տակից դուրս եկաւ գօհտօր Բօկի «Ուսումն առողջապահութեան» գրքոյկի հայերէն թարգմանութիւնը։ Գրքի պահեստը գտնվում է Զաքարիա Գրիգորեանցի Կովկասեան Դրավաճառանոցում։ Գինն է 35 կօպ.

Գ. ԱԴԱՄԵԱՆԸ ցանկանում է ԴՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ և գոյների բազադրութեամբ ՆԿԱՐՉՈՒԹԵԱՆ դասեր տալ։ Պայմանների մասին կարելի է նրա հետ խօսել նրա բնակարանում, Գօլօվինսկի պրօսպեկտի վրա, Մուխրանովու տանը, Կլուբի տակ, առաւօտներըը 10—12 ժամ, և երեկոները 5—8 ժամ։ Դասերը կարող է տալ թէ իր բնակարանում և ցանկացողների տները այցելելով։ Նոյնպէս ընդունում է պատուէրներ ԿԵՆԴԱՆԱՊԻՆԵՐ նկարելու համար։

8—10

Օրերս մեզ են մատուցի տակից և վաճառվում են Ք. Գ ր ի գ օ ր ե ա ն ց ի Կովկ. գրավաճառանոցում։

1. Ը դ ա մ ե ա ն—քերթուածք և թարգմանութիւնք. Տփխիս 1880 թ. գինն է 1 ր. 25 կ.։

2. Գ օ կ տ օ ր Բ օ կ—Ընտանի առողջապահութեան Տփ., 80 թ. — 35 կ.։

3. Ֆ ր է յ դ ա ն—Տաւիղ յիսնալի Տփ. 80 թ. — 30 կ.։

4. Պ ո ւ կ ա ս ե ա ն ց—ընդհանուր պատմութիւն հայոց գպրոցների համար, հ. ա. Տփ. 80 թ. — 80 կ.։

5. Գ ա մ ա ռ-Ք ա թ ի պ ա յ—մանկական երգեր 80 թ. անկազմ — 15 կ.։

6. Նոյնը կազմած — 25 կ.։

7. Սիլվիո Փէլլիքօի Ձոխիներացին փրանկիսկէ (Ֆրանչէսկա դա Ռիմինի). Դառնալի Ֆրանչէսկան, Լէօնարդոյի առ Իտալիան. Տրըտնոյ ձերը։ Ը. Մ. Ե. Պ. Տփ. 80 թ. գինն է — 70 կ.։

9—10

Վաճառվում է նոր հրատարակված «Ցիանոգէն Տաւիղ» Ֆրէյդունի գրքոյկը պ. Զ. Երիցեանցի և Կենտրոնական գրավաճառանոցներում։ Գրքոյկի գինն է 30 կ., գաւառներից յանկացողները կարող են ուղղակի դիմել Գ. Յովհաննէս Սուքիասեանցին հետևեալ հասցէով. Тифлисъ. Ивану Артемьевичу Сузанаджіанъ. на Петхайнской ул. собственый домъ № 13.

---

1. Ե ր գ ն կ ե ա ն ց բ ա հ ա ն ա յ—Մանկական երգարան, երգեր և պար-երգեր ընդունված է Ներսիսեան և Գայանեան դպրոցներում։ գինն է . . — ր. 20 կ.
2. Մ ե ծ ա տ ու ե ս ն ե ա ն ց—Երգարան աղջկանց և աշակերտուհեաց Հայկական ազգ. ուսումնարանաց . . . . . 1 ր. — կ.
3. Բ ժ ի շ կ Բ. Նաւասարդեանց։ Դիմիտերիա բազապատ . . — ր. 25 կ.
4. Բ ժ ի շ կ. Գ. ՃԷր-Դիւդորեանց—Վարակիչ հիւանդութիւններ.

(Ջաղիկ, կարմրուկ, սկարլատին, բծաւոր տիֆ, անդրագարձ տենդ, դիֆտերիա, ընդհատ տենդ, խօլերայ, դեղին տենդ, որովայնատիֆ և ժանտախտ։)

Առցա յատկութիւններն, ծագման և տարածման եղանակներն և նախապաշտպանողական միջոցներ։

Վաճառվում են Ք. Գրիգորեանցի Կովկասեան գրավաճառանոցում։

8—8

Փետրվարի 12-ից ԲԱՅՎՑԻ իչխան ՍՈՒՄԲԱՏՕՎԻ տանը ԿՕՆԴԻՏԵՐԻ և ՀԱՑԱՐԱՐԻ (пекарня) մագազին «ВАРШАВСКАЯ ПЕКАРНЯ» վերնագրովը, որտեղ կը վաճառվին զանազան տեսակ խմորեղէններ, նոյնպէս կը վաճառվին զանազան տեսակ կօնֆէտներ արժան գնով. թէ փոքր և թէ մեծ քանակութեամբ ցանկացողները կարող են առանալ ԻՄ ԳՈՐԾԱՐԱՆԻՑ։ Օտար քաղաքացիք կարող են դիմել հետևեալ հասցէով. СОЛОЛАКИ, ВЪ ВАРШАВСКОЙ ПЕКАРНИ Мартиросу Ахназарову. Պատուէրները կը կատարվին ամենայն ճշդութեամբ, գնողներին մեծ պիղումն անելով և փոստի ծախսը մեզ վրա առնելով. կօնֆէկտների գինը ֆունտը 40 կօպէկից մինչև 1 ր.։

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ԳԱՐՕՐԿԱՏԱՐԱՆԵՐԻ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԸ ստաբշինաների խորհուրդը յայտնում է պ. պ. անդամներին, որ ընդհանուր ժողովի վճռին համեմատ՝ անդամական լրացուցիչ տուրքի 7 րուբլի վճարելը նշանակված է մինչև ապրիլի 1-ը 1880 թ.։ Իսկ ովքը չի վճարի այդ փոդը նշանակված ժամանակամիջոցին, կը համարվի ընկերութեան անդամութենից հրաժարեցած։

Ծանր վիրաւորվելով բոլոր գրամական հաշիւները իմ առևտրական ընկերակցութեան վերաբերութեամբ Թիֆլիսի 2-դ գիլդիայի վաճառական ՍԵՐԳԻՑ ԳՐԻԳՕՐԵՎԻՉ ԼԱԶԱՐԵՎԻ հետ, սրանով յայտնում եմ, որ եթէ մի որ և իցէ մարդու մօտ կը գտնվին ՄԻՆՉՍԻ ՆԵՐԿԱՑ ԹԻՒՂ, իմ ներան տուած տոմսակներ (роспись) մասնաւոր և բանկային վէկսէլներ, և բոլոր ուրիշ պարտատուրհակներ և ակտեր, նա անարժան եմ համարում և ինձ պարտաւոր չեմ համարում վճարել։

Թիֆլիսի 2-դ գիլդիայի վաճառական ԴԱՆԻԷԼ ԱՐՏ. ԱԼԱՎԵՐԴՕՎ։

Ծանուցանում ենք մեր բարեկամներին և հաճախորդներին, որ մեր ՄԱՐՏԻՐՈՍ ԱԽՆԱԶԱՐՈՎԻ տունը ՀՈՒՆՎԱՐԻ 1-ից տեղափոխվեցաւ Ալեքսանդրեան թատրոնի մօտ, Ռուսական Ազգային Բանկի տունը, որտեղ կը շարունակենք մեր առևտուրը։

ՍՕԼՈԼԱԿԻ և ՀՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ